

समप्रियां संतुष्टः परयाभक्त्या रहस्यं विष्णुरब्रवीत् ।
 लक्ष्मीरुवाच ।
 प्रसन्नस्त्वां दाम्यययत्ते मनसि विद्यते ।
 लक्ष्मीरुवाच ।
 कन्दर्पासर्थसौ रूपप्रदायकं तद्गतं ब्रूहि निश्चित्य व्रतानां चोत्तमोत्तमं ।
 केन चादौ पुराचीणैर्विकुठब्रूहि विस्तरात् श्रीविष्णु
 रुवाच ।
 शृणु लक्ष्मि महाभगे कुरु त्वं तुलसीव्रतं ।
 येन व्रतप्रभावेण सर्वसिद्धिर्भवेन्नष्टेण ।
 अत्र ते कथयिष्यामि कथां पाप
 प्रणाशिनीं भुक्तिमुक्तिप्रदां पुण्यां सावधानावधारय ।
 पुराकृतयुगस्यादौ दक्षिणस्यां महापुरीमाहिष्मतीति विख्याता सर्व
 संयत्समन्विता ।
 तत्रासीद्भूभतां श्रेयोधर्मदत्ताभिधोवली ।
 सौन्दर्यकामतुल्योसौ वाण्यादेवगुरोः समः ।
 दाने बलि
 समोलक्ष्मियुद्धपांडुसुतो यथा ।
 निर्दिभो विष्णुभक्तश्च सर्वशास्त्रविशारदः ।
 तस्य पत्नी मदादेयी नाम्ना स्नानारूपया ताजगत्रये
 गुणैर्भर्तृसमादिधीपतिभक्तिपरायणा ।
 धर्मदत्तस्य साराज्ञी प्राणेशोऽपि गरीयसी ।
 कदाचिन्सुपुत्रकन्यां सर्वलक्षण
 संयुतां विष्णुदासीति विख्याता विष्णुपूजनतत्परा ।
 तत्र कश्चिन्महायोगी विष्णुभक्तिपरायणाः ।
 रागद्वेषविहीन
 श्रधर्ममासंयतैर्द्रियः सदा तस्य गृहं याति सेवार्थं नृपवल्लभा ।
 महादेवी प्रसंगेन विष्णुदास्यपि सायथी ।
 कदाचिन्मुमु
 सप्राप्तां शज्ञीमुक्तिमवापसा ।
 सा कन्यापिशुभाचारात्तथैवाच न तत्परा ।
 प्रत्यहं तद्गृहं गत्वा संसर्जनपरायणा ।
 द्वेषेण
 चापराराद्व्यस्तस्य दायमशेषयन ।
 एतत्प्रसिद्धं लोकेषु विमातनैव तुष्यति ।
 सपत्नीसत्वातिदृष्ट्वा द्वेषयुक्ता हि नित्यशः ।
 नृपात्रे कथितं ताभिः कथैषा व्यभिचारिणी ।
 प्रयाति प्रत्यहं प्रातः कुत्रचिन्नैव विभ्रहे ।
 अस्यास्व्यागः प्रकर्तव्यो यतोना
 याति ते गृहं ।
 इति तासां वचः श्रुत्वा राजा चिंतातुरोऽभवत् ।
 एकांते च निवासाय कन्यायै प्रददौ गृहं ।
 कन्याविप्रगृहं ग
 त्वाचरु र्यैव त्तं मादितः ।
 तुष्टेनैतन्विप्रैः तुलस्याः कथितं व्रतं ।
 कन्योवाच ।
 यदि तुष्टोऽसि विप्रैर्द्रव्रतं वदस विस्तरं ।
 येन
 व्रतप्रभावेण सुखिन्येकाकिनी सदा ।
 विप्रउवाच ।
 तुलसीव्रतविधानं हि शृणुष्व ।
 वावहितासती ।
 यस्मिन्दिने समायाति

सिंहशाशदिशामणिः तदादशदिशान्यावतुलसीमूलकक्षिपेत् सूत्रंकार्पासिकंशुद्धंशुद्धीयादशमेदिने तत्सूत्रंशुद्धशुद्धा
 त्वादशशंघिसमन्वितं पुंसातु इक्षिणेकार्थ्येनार्थ्यावामेतथाभुजे यावदशहंवश्रीयावन्नतैवपरिमोचयेत् तस्यार्चातु
 प्रकर्तव्यांगंधपुष्पादिभिःशुभैः जलपूर्णघटदद्यात्सपकात्रंसदक्षिणं सवस्त्रकंतुविप्रायत्रतसंपूर्तिहेतवे तत्रमंत्रः
 तुलसिश्रीसखिशुभेपापहारिणिपुण्येदे नमस्तेनारदनुनेनारायणमनःप्रिये एवंत्वयाप्रकर्तव्यंत्रंतं संकष्टनाशनं
 सर्वसिद्धिप्रदंचैवसर्वसौख्यप्रदायकं भद्रंतेस्तुशुभाचरेगच्छशीघ्रंस्वर्कं गृहं ततो गृहेनिवासचक्रुपत्तिपितादौ
 आंगंतव्यंनमेगेहं किंचित्कालं प्रतीत्यचविप्रादिष्टा समागत्य प्रविष्टा मंदिरं तदा सर्वसंपत्समायुक्तमसहायाहरिप्रिय
 तुलसीतत्रसारोप्यहरिपूजनतत्परा व्रतंचकारविधिविद्विप्रदिष्टंशुभार्थिनी तेन व्रतप्रभावेण वाचःसत्यमवाप्य
 सा एकददुःखितासासीत्सूयंश्रोक्तवतीसती मदीयाज्ञांविनादेव नोदं प्रयाहिभास्कर तथास्त्वितिरविः प्राह-
 ततोलोकैःखितः नित्यंनैमित्तिकं कर्मसर्वं नष्टं रविंविना ततोलोकःसमागत्यराज्ञःसन्निधिमव्रवीत् किमस्मा
 भिःप्रकर्तव्यं संकटे समुपस्थिते इतिते पांचयःश्रुत्वा राजार्चितातुरोऽभवत् सुत्रं त्रिणं समाहूय राजा वचनमव्रवीत् सा
 प्रतीकं त्रकर्तव्यं लोकीहास्यं तदुःखितः शृणुराजन्परंगुहं कन्याते शुभलक्षणात्वया तस्याः कृतस्यागोनारीवचनका
 रणात् सायदातुष्टिमायातितदासूर्यउदेष्यति राजार्मत्रिवचःश्रुत्वा कन्यायामंदिंरगतः ततः संप्रार्थयामास कन्यकां
 शुभलक्षणां पुत्रिपुत्रिमहाभागेममोपरि कृपां कुरु क्षतव्यत्रपराधोभिकुरुलोकसुखान्वितं इति संप्रार्थितापित्रासू
 र्यस्यांग्रेमुमानसा उदयंयाहिभोस्वामिन्मन्येनलोकःसुखी भवेत् इतितस्यावचःश्रुत्वा श्रीसूर्यश्रोदयंगतः ततः कर्मा
 णिसंचक्रेलोकःसूर्योदयेसति राज्ञापृष्ठतदा कन्याशुभाचारासुसंयता राजीवाच पुत्रिपुत्रिमहाम्भित्वंजाताममवे
 रमनि रात्वं ब्रूहि महाभागं तं दानं तं परचक्रे त्वया कृतं महाभित्ते देवाय कयरोऽप्यहं सयत्नीकःसलोकः कश्चपिताहंते

मृत्पुत्रिके पुत्र्युवाच समाहितमनाभूपवचनंमचशृणु श्रत्रैवगरेविप्रोविष्णुभक्तिपरायणःमहादेर्वातिमातमितस्य
 सेवापरायणा अहंतस्यहिविप्रस्यसदाभक्तिपरायणा उपदिष्टंव्रतंतेनतुलस्याभुक्तिदायक्यथोपदिष्टंविप्रैणपित्रेड
 कथयातथाप्रजाभ्यःकारयामासव्रतंचक्रेनृपःस्वयं ततःप्रभृतिलोकेस्मिन्न्रतंविख्यातिमागतं यथायोग्यंवरंलब्ध्वा
 राजाकन्यांशुषोदये कालैववाहिकेलादिमसुप्रसन्नोऽनरेश्वरः स्त्रीवापिपुरुषोवापिकरोतिव्रतमुत्तमं ऐहिकंसुखमाप्नो
 तितथैवामुष्मिकंफलंयःशृणोतिकथामेतांयतचित्तःसमाहितःसर्वपपविनिर्मुक्तोविष्णुलोकंसगच्छति विधिवकुरुते
 नारीतुलस्याव्रतमुत्तमं विष्णुदासीसमाज्ञेयासत्यसत्यंवरानने इतिभविष्णोऽन्तरेतुलसीव्रतकथा अथात्रसिंहार्कंगो
 प्रसवशांतिःकार्थ्या अहुतसागरे नारदः भानौसिंहगतैत्रयस्यगौः संप्रसूयते मरणंतस्यनिर्दिष्टंघड्ढिमिमो
 सैनसशयः तत्रशांतिप्रवक्ष्यामियेनसंपद्यतेसुख प्रसूतांतक्षणादेवगांविप्रायप्रदापयेत् ततोहोमंप्रकुर्यात्
 घृतार्कै राजसर्पैः अहुतीनांघृताक्तानामयुतंजुहुयात्ततः श्रयंहोमोऽव्याहृतिभिः कार्थ्यः सोपवासः
 प्रयत्नेनदद्याद्विप्रायदक्षिणामिति अथर्वेदेनां गृह्यपरिशिष्टे माघेघुधेचमहिषी श्रावणेषड्ढवादिवा सिंहे
 गावः प्रसूयंतेस्वामिनोऽमृत्युदायकाइति अत्र तंत्रोक्ता अमृता शांतिः कार्थ्या भाद्रकृष्णप्रतिपदमारन्य भा
 द्रमासोक्तदानव्रतनियमार्दानामारंभः कार्थ्यः मासिभाद्रपदेदद्यात्पायसंमधुसर्पिणी हृषीकेशप्रणनार्थ
 लवणंसगुडोदनमिति अत्रफाणितदानमपि विष्णुधर्मोत्तरे प्रौष्ठपादेतथामासिप्रदाताफाणितस्यच फाणितंखं
 डमंडकीतिपायसविशेषाख्यं महाभारतंत्रैष्ठपादंतुयोमासमेकभक्तेनसंक्षिपेत् गवाधंरफीतकमलमै
 श्वर्थ्यंप्रतिपद्यते भाद्रकृष्णद्वितीयायानशून्यशयनव्रतं तथाच चतुर्वसितपक्षेपुमासेषु श्रावणादिषु अशून्या
 ख्यं व्रतं कर्तव्यं ज्ञयथातु फलधिकमिति अत्रजयया तृतीयायाविद्वाहितीया कार्थ्यस्यर्थः भाद्रकृष्णतृतीयायां

विशालाक्षीयात्रोक्ताकाशीखंडे भाद्रकृष्णतृतीयायामुपवासपरिचरैः कृत्वाजागरेणरात्रौविशालाक्षीसमीपतइ
 ति अत्रतृतीया रात्रिव्यापिनीआहारारात्रौजागरणविधानादिति भाद्रकृष्णचतुर्थीसंकष्टचतुर्थीत्रतस्कादे आवा
 णेवहुलपक्षेचतुर्थीतुविधूदधे गणेशपूजयिःवातुचंद्रायार्धप्रदीयते श्रावणोत्रामातोआहःत्रतेशुक्लादिमवेचे
 तिवचनात् इयंचंद्रोदयग्रपिनीआह्येतिप्राग्भिधानात् चंद्रोदयत्रतस्वाभ चंद्रोदयत्रतेशुक्लादिमवेचे
 कीस्मृतेतिदिनद्वयंचंद्रोदयव्यापित्वे पूर्वा चतुर्थीसतृतीयाचमहापुण्यफलप्रदा कर्तव्यात्रतिभिर्धत्सगणनाथ
 सुतोपिणितिब्रह्मवैवर्तवचनात् गणेशगौरिवहुलाश्रितिरिकाः प्रकीर्तिताः चतुर्थःपंचमीविद्वदेवतांतरयोगतइ
 तिवचनाच्चनचतृतीयाविद्याविधायकानिवचनानिदिवान्निमूहूर्तेवयस्येवप्रवर्तते तेनरात्रियोगमात्रतइतिवाच्यं रा
 त्रिसाध्यकर्मसुरात्रावपिधस्य जन्माष्टमीप्रकरणे माधवादिभिः प्रदर्शितत्वात् अतएवमहालक्ष्मीत्रतसमापने
 दिनद्वयेऽष्टम्याश्रंद्रोदयकालव्यापित्वे , कृष्णपक्षेऽष्टमीचैवकृष्णपक्षेचतुर्दशी पूर्वविद्वैवकर्तव्यापरविद्वानकुत्र
 चित् इतिवचनात् पूर्वविद्याग्रह्येत्युक्तं हेमाद्रौमदनरत्नेच यानि चतुर्थीगणनाथस्यमातृविद्याप्रशस्यते मध्या
 ह्न्यापिनीआह्यापरतश्चरेहनीत्यादिवचनानितु सिद्धिविनायकादित्रतविषयाणि तेषुमध्याह्नस्यकर्मकालविष
 यत्वात् प्रातःशुक्लतिलैःस्नात्वामध्याह्नेपूजनंसदेतिवचनात् अतएवमाधेन मध्याह्नस्यकर्मकालत्वमंगीकृतंच
 विनायकव्रतेमध्याह्नव्यापिनीग्रह्येत्युक्तं तस्मादुभयत्रंचंद्रोदयकालेसर्वथापूर्वैवेतिन्यायः पंथाइत्यलंबहुना अथ
 व्रतविधिः उभयेत्यादि विद्याधनपुत्रारोग्यादिकामः संकष्टचतुर्थीव्रतकरिष्य इतिसंकल्पः स्त्रीतुभर्तादिप्रीतिहा
 रासर्वकामुवाप्त्यै संकष्टचतुर्थीव्रतकरिष्ये सौवर्णरौप्यताम्रमृगयाद्यन्यतमांगणपतिमूर्तिकृत्वा जलपूर्णवस्त्र
 युतंकुंभंतरुयाग्रिस्थायित्वापोडशोपचारैः पूजयेत् ध्यान लंबोदरंचतुर्बाहुत्रिनेत्ररक्तवर्णकं नानारत्नसुवेषाढयं

प्रसन्नास्यं विंचितयेत् १ ध्यायेद्भजाननेदं तस्य कांचनसन्निभं चतुर्भुजमहाकायं सूर्यकोटिसमप्रभं अथ व्रतविधिः प्रा-
 तः कृत्यादिकृत्वा सूर्यादिदेवताभ्यो व्रतं निवेद्या च म्योदङ्मुखो वारिपूणीतास्य पात्रं गृहीत्वा मासाद्युच्छ्रित्य मम सर्वकर्म
 निर्विघ्नसिद्धिपुत्रपौत्रसौभाग्यादिसिद्ध्यर्थं सकष्टहरणगणपतिप्रीत्यर्थं सकष्टहरणचतुर्थी व्रतमहकरिष्ये इति संक-
 ल्प्य मौनेन दिनमतिवाह्यसंध्यासमेतैलाभ्यंगपूर्वकं स्नानं कृत्वा सार्धं संध्यादिकृत्वा भूतशुद्धिप्राणप्रतिशंकेवलमाह-
 कान्यासचकृत्वा सर्वसंकष्टरक्षणार्थं चतुर्थी गणपतिपूजनमहं करिष्ये इति संकल्प्यार्ध्यादिस्थापनं कृत्वा पीठम-
 द्भुकादिपरतस्वातंसंपूज्यतीव्रायै नमः ज्वलिन्यै नमः नंदायै नमः भोगदायै नमः कामरूपिण्यै नमः उग्रायै नमः
 तेजोवत्यै नमः संत्यायै नमः दिक्षु विदिक्षु च मध्ये विघ्नविनाशिन्यै नमः सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति पूजयेत्
 ततः पीठमध्ये मूर्तौ फलके वा स्विष्टे व्रतागमौ कप्रकरेण पूजयेत् अथ ध्यानं कोटिसूर्यप्रभे देवजवक्रं चतुर्भुजं पाशां
 कुशधरं देवं ध्यायेत् सिद्धि विनायकं इति ध्यात्वा आत्मसंस्थमर्जं शुद्धं स्वामहं परमेश्वरं अरण्यामि व ह व्याशं मूर्ता
 वावाहयाम्यहमिति पठित्वा सहशीर्षेत्यावाहनं आगच्छे देवदेवेश गणनाथ नमोस्तुते विनायक नस्तुभ्यं गौरी
 मलममुद्भव ॥ आवाहन १ अनेकरत्नसंयुक्तं मुक्ताफलविभूषितं स्वर्णसिंहासनं देवप्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यतां पुरुष
 एवेति विघ्नविनाशिन्यै नमः ॥ इत्यासनं समर्पयामि २ तव्यं महिमा मूर्तिस्तस्यां त्वा सर्वगं विभो भक्तिस्नेहसमा
 कृष्टं दीपं वस्तुशापयाम्यहमिति ३ अनन्यातव देवेश मूर्तिः शक्तिर्माहाप्रभो सान्निध्यं कुरु तस्यां त्वं भक्तानुग्रहतत्परति
 सान्निध्यापनं ४ आज्ञया तव देवेश कृपां भोगे गुणं बुधे आत्मानं देकृतं तं त्वानिरुणाधिसदागुणैतिसानिरोयनं ३ अ-
 ज्ञानाद्द्वैमनस्याद्भवैच्छ्रव्यात्साधनस्य च यदपूर्णं भवेच्छ्रयं तथाप्यभिमुखो भवेति सम्मुखीकरणं ४ अभक्तवा-
 इमनश्चक्षुः श्रोत्रदूराय तद्युते स्वतेजःपंजरेणाशुवेष्टितो भव सर्वत इत्यवगुंठनं ५ ततो मूलभेदत्रणसकली

दश्याति गुणशालिनेपुष्पाणिस- दशांगगुग्गुलुधूपंसुगंधसुमनोहरं उमासुतनमस्तुभ्यं गृहाणधर शोभव यत्पुरुष
 भिति भवन्ति प्रीतिकर्त्रेणम इति धूपंस. गृहाणमंगलं दीपचूतचित्तिसमन्वितं भासनं सर्ववस्तुतं तैजोशेजस्यते त्रा
 लणोस्येति; गजकर्णायनमः दीपस. लड्डुकुण्ठिकाणचपकात्रानानाभक्ष्यचपायसं गृहाणविघ्नराजेंद्रफलेर्नाना
 विधैयुतं चंद्रमामनसहृतिनैवेद्यं स- अघनाशिनैनामः पंचप्राणाहुतीभूत्या; कारयेत् नमस्ते देवदेवेश सर्वत
 त्तिकरं परं अन्ननिवेदितं भक्त्या प्रकृतिस्थसुशीतलं परमानंदसपूर्णगृहाणजलमुत्तमं मध्येपानीयं उत्तरापो
 शानं दत्त्वाः करोद्धर्तवीयादिवद्वा तांबूलं दद्यात् पूगकर्पूरसंयुक्तं नागवल्लीदलेयुतं तांबूलगृह्यते देव
 सर्वभंगलदाप्रकृत् सिद्धिदायनमः तांबूलसम- नारिकेलसतारंगंकदलीमातुलुंगकं इक्षुदंडगृहाणेश सर्वप्रियनमो
 स्तुते संकष्टनाशिनैनामः सफलमिक्षुदंडंस. हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमवीजं विभावसोः अनंततपुण्यफलदमतः शांति
 प्रपृच्छमे सर्वभोगदायिने दक्षिणां . ततः पुष्पांजलिदानायैकविंशतिदूर्वांकुरानादाय वक्ष्यमाणानामभिः पूजा
 कुर्यात् गणाधिपायनमः उमापुत्राय. अघनाशनाय. एकदंताय- इभवक्त्राय. मूकवाहनाय. विनायकाय- ईशपु
 त्राय. सर्वसिद्धिप्रदायकाय. कुमारगुरवे नमः एकादूर्वागृहीत्वा गणाधिपनमस्तेस्तु उमापुत्राय नाशन एकदंतेभ
 वक्त्रेति नमो मूकवाहन विनायके शुभ्रैतिसर्वसिद्धिप्रदायक कुमारगुरवे तुभ्यं पूजयामि प्रयत्नतः एभिर्नामभिः
 संपुज्य प्रत्येकनामभिर्दूर्वायुग्मद्विराट्स्यासमर्पयेत् ततः पुष्पांजलिं दत्त्वा नीराजनं कुर्यात् कर्पूरवर्तिकायुक्तः सर्वे
 वस्तुप्रकारशैकः नीराजनार्थमानीतो दीपोयं प्रतिगृह्यतां सर्वविघ्नविनाशिनैनामः नीराजनं समर्पयामि पुनः पुष्पां
 जलिदत्त्वा संकष्टहरणं कृत्वा हस्त्यान्कामान्प्रपूरय विघ्नान्नाशय मे सर्वांश्चाशयोपस्थितान्प्रभो त्वत्प्रसादेन कार्थ्या
 णिसर्वाणीहकरोम्यह इति विज्ञाप्य देवं शं प्रणिपत्य पुनः पुनः नमस्कारं करोमीश सर्वकामार्थसिद्धये श्रीत्यानु

गृह्यदेवेश प्रसादसुमुखो भव नाभ्याः आसीदिति नमस्कारः ततः प्रदक्षिणः करोमीश सर्वकामार्थासिद्धये सर्वकामप्रद
 स्व्विहिसर्वविघ्नहरो भव सप्तास्यासन्निति उमासुताय नमः प्रदक्षिणा पुनर्नस्वाप्रार्थयेत् संसारपीडाव्यथितं हि
 मांसदासकृष्णभ्रातंसुमुखप्रसीदत्वं त्राहि मामोचय कष्टसंघान्नमोनमो विघ्नविनाशनाय स्वामुद्दिश्यकृतं मे यथाशक्त्या
 तुपूजन तत्सर्वपूर्णतामेतु स्वप्नसादाद्गजानन अथवायनदानं श्रीविप्राय नमस्तुभ्यं साक्षो देवस्वरूपिणे गणेशप्री
 ते ये तुभ्यं मोदकान्वेददाम्यहं मोदकान्सफलांमौद्धान्दक्षिणाभिः समन्वितान् आवयोस्तारणार्थं यगृहाणेमान्न
 मोनम आवयोर्द्विपयोर्वादात् प्रतिग्रहीत्रो रित्यर्थः एवंवायनं दद्यात् ॥ ततश्चंद्रपूजनं कृत्वा च दायार्धं दद्यात् शस्त्रे
 दुग्धदूर्वाक्षतफलानि दत्त्वा ज्योत्स्नापतेन मस्तुभ्यं नमस्ते ज्येति पापते नमस्ते रोहिणीकांतगृहाणाध्यं नमोस्तुते सौ
 म्याय देवदेवाय ग्रहराजाय शालिने अर्धं गृहाण देवेश द्विजराजनमोस्तुते क्षीरोदार्यं वसंभूत अत्रिनेत्रसमुद्रव गृहा
 णार्धं मया दत्तं रोहिणीसाहितप्रभो गंगताणवमणि कपक्षीरारिब्धमथ नोद्भव जानासि त्वं मदीयांतः सोमराजाय ते
 नमः क्षीरोदार्यं वसंभूत लक्ष्मीवंधो निशाकर गृहाणार्धं मया दत्तगणेशप्रीतिवर्द्धन समस्ततारकाधिशाजगदाल्हाद
 कारक गृहाणार्धं मया दत्तं बालचंद्रं नमोस्तुते इत्यनेनार्धं दत्त्वा नमस्कारं कुर्यात् शंकरस्य ललाटस्थं तिलकतुम
 नोहरं अत्रिनेत्रसमुद्रतनमामिशशिनंसदा नमोमंडलदीपाय शिरोरत्नाय धूर्जटेः कलाभिर्वर्द्धमानाय नमश्चंद्राय
 चारवे इति चंद्रप्रार्थनां कुर्यात् ततो गणेशायार्धं गणेशशेषविघ्नेश सर्वसिद्धिप्रदायक संकष्टहर मे देव गृहाणाध्यं न
 मोस्तुते गौरीसुतनमस्तेस्तुसततं मोदकप्रिय सकृष्टनाशनाथं यगृहाणार्धं नमोस्तुते कृष्णपक्षे चतुर्थ्यां तु पूजितो
 सिशुभास्ये गृहाणार्धं मया दत्तमकामान्प्रपूरय इत्यर्धं दत्त्वा तिथिनामुत्तमे दिवि गणेशस्य च वल्ल
 भे गृहाणार्धं मया दत्तसर्वसिद्धिप्रदायिके इति चतुर्थ्यां अर्धं दत्त्वा गणेशप्रार्थयेत् यदत्तं भक्तिमात्रेण पुष्पपत्रं फलं

वृत्तिना दायार्थं चित्तशान्तिर्यथा च्छद्मरतैस्तथा पराजितावयं ब्रह्मसुहृद्भिर्धुभि मह वनं प्रस्थापितादुरैत्यामुक्तं
 चकौरवै इत्थं निराकृताः सर्वैतदातु मनमागताः अहंतदाप्रभृत्याप्तान्तद्रक्षयामि भवाद्दशान् यद्यस्ति ब्रतमेकहिंस्रं
 संकटनाशन राज्यं दर्शय्यसक्तानाहुः खितानां सुखप्रदं पुराकृतं केन भूमौ फलदं दुःखनाशन तत्सर्वं कथय ब्रह्मब्रह्म
 ग्राह्यो रिभते मुने इत्युक्तं वं राजानदुःखसकष्टभाजन उवाच कृपया लयासौ धर्मपुत्रधरापतिम् व्यास उवाच नास्ति भू
 मंडले राजा त्वत्सुमो गर्भतत्परः कथयामि ब्रतं तु भ्यशुभं फलदं भुवि ब्रह्मैवा सर्वकार्यार्थं निष्पत्तिर्जायंते भुवि य
 स्तु कुर्याद्भ्रतनरसप्राप्नोति फलपुमान् विद्यार्थी लभते विद्यां धनार्थी लभते धनं घोषिद्वापि पुमान्वापि करोति ब्रतमुत्तमं
 ईप्सिरात् फलमाप्नोति पंतिना सह मोदते संकष्टेषु सदा क्षिप्तो मानवो ग्रहणोडितः सदा कुर्याद्भ्रतमिदं सर्वं संकटनाशन य
 त्कृत्या सर्वपापे भ्यो मुच्यते नान्न लशयः आसीत् पुरा कृतयुगे च द्रसेनो महीपतिः साक्षाज्यदीक्षितो मिह्यमात्रिभि परिवा
 रितः सुरेन्द्रिर्भुभिश्चैवे तथापुत्रैश्च संसृतः तस्यापि हितकर्त्री च पत्नी गुणवती प्रिया नाम्ना रत्नावती चासीत् पाति ब्रह्म
 परायणा तपो, पररपरप्रीतिरभवत्स गुणाधिका कदाचिद्देवयोगेन हतं राज्यं च वैरिभि कोशो ब्रूलुचापहंत विध्वस्तो वंधु
 भिः सच रत्नावत्यात् आसाद्धं निर्गतो भूमि यत्नमः वनं क्षुधातपः कान्तो ह्ये कवासास्तु पादितः इतश्चेतश्च विचरन्नात
 पक्षभित्क्षण एकाकीपनमासाद्य तया साद्धं महीपतिः तदा सूर्यास्तसमये रणेशिवा निनादिते व्याघ्राश्च चक्रुः शु
 स्तत्र मूर्धन्यो वैनर्षह एतस्मिन्नृते रानी कृच्छ्रेणात्यंतदुःखितां तां विलोक्य नृपश्चेष्टोदुःखेन लब्धं तपीडितः ततः प्र
 भातरामेयं मार्कंडेयमहामुनि ददर्श राजा तत्रैव विस्मया कृष्टमानस उपगम्य शनैस्तत्र तदवत्पतितो भुवि
 उवाच पश्य मार्कंडेयमहामुनि मार्कंडेयमहामुनि राजोवाच किंकृतं हि नया ब्रह्मन् दुःकृतं कथय म्यने केन कर्म
 विपाकेन राज्यं लक्ष्मी, पराटु मुखा ॥ मार्कंडेय उवाच शृणु राजन् प्रयक्षयामि यत्त्वया पूर्वं जन्मनि कृतं हिल्लुब्धक

श्यासीनिर्गतस्वमहायुनमृगशान्दूलशशकानह नस्ववनेतदा तस्यांश्राम्नराजाचतुर्थोश्रावणस्याहि दृष्टशु
 भचरुणायंतडागपृथुनिर्भितं तस्मिन्नागकन्यानसिंहंरकवाससां गणेशपूजयतीनादृष्टुतत्रियमशुभं उपगम्य
 शनेस्तपृष्टवानसिपाधिंय आर्य्यःकिमतस्सर्वहिकथयध्वंममाशतः नागकन्याउवाचपूजयामोगणेशहिसर्वसिद्धि
 प्रदायकं शांतिदंपुष्टिदंनिर्यसर्वसंकटाशानं पुनःपृष्टस्वयास्तास्तुकिदानंकोत्रपूजयते कन्याउवाच यदाचोत्पद्य
 तेभक्तिस्तदापूज्योणाधिपः कृष्णयावाचतुर्थोवैरकपुष्पैः प्रपूजयते गर्धेःपुष्पैस्तथाधूपेनवधे भक्तिभावते विवि
 धान्मोदकान्कृत्वापूरिकान्वृतपाचितान् निवेदयेद्गणेशपुष्टयकृत्याद्भ्रतद्विदततो गृहीत्वारजद्रं व्रतसकषनाशनं
 निर्गतस्वंवनात्तस्माद्वायन्देवगणेश्वरं तत्रप्रभविणरजिद्रं गृहंलक्ष्म्यायुतवभो जातेहिधनधान्मादिपुत्रपानःसमाकु
 लानाविधेः रंननगणैर्गोधैनेश्वसमन्वितं कस्मिन्नचित्समेयराजन्धनलोभिनमाहितः विस्मृतोव्रतराजोहिस्त्वयामत्ते
 नभूतिदः ततःप्राप्तहिंपचत्वंधयाप्राणविनाशनंतत्रभावाद्भ्रजकुलेजातस्वविमलेनृप स्वयाजन्मप्रभृतितीराज्य
 प्राप्तभिप्रभो सुहृन्मित्रश्रियायुकंप्राप्तहिविपुलंवपुः कृत्वावज्ञाव्रतस्याततत्राप्तफलमिदृशं ॥ राजावाच अशु
 नातत्कारिष्येव्रतकथयसुव्रत यत्कृत्वात्सकलंराज्यंब्रह्मप्राप्त्याभिवपुनः ॥ मार्कण्डेयवाचा ॥ व्रतं सकल्पपवैस्वकु
 रुराजर्षिसत्तन प्राप्स्यसिस्त्वनिजराज्यंधसंदेहमाकुरुष्वहि ॥ व्यासउवाच ॥ ऋस्तद्वचनं श्रुत्वात्दादृष्टामहीप
 तिः अक्रोत्तद्व्रतंभक्त्यामुनिश्र्यातर्दधेनृप आयातास्तक्षणात्सर्वमात्रेणस्सहसैनिकाः वभूवतैः परिवृतः साक्षा
 दाखंडलेयथा लब्धंराज्यंस्वकायैवगणेशस्यप्रसादतः वभूजेमदिनेसर्वपुत्रपानत्रसमन्वितः तस्मात्त्वमपि राजद्र
 कुरुसंकष्टनाशनं व्रतंसिद्धिप्रदं नृणांस्त्रीणांचापिफलप्रदं यत्कृत्वात्सकलभोगाननायासेनविदति विद्याथालभते
 विद्याधनार्थालभतेधनं योपिद्वावैपतिव्रताकरोतिव्रतमुत्तमं ईप्सितफलमाप्नोतिपत्यासहविलासिनी कुमारी

ब्रह्मसामर्थ्याच्छभतेपतिमुत्तमं विधयायदिव्याकुर्व्याद्धैधव्यनपुनर्लभेत पुत्रार्थलभतेपुत्रान्ब्रतस्यास्यप्रभावतः पु
 धिधिरउवाच सविस्तरं ब्रह्मिण्युपयाकटणाशन दानविधिचविधिवस्त्रमन्त्रहितपोधना ॥ व्यासउवाच ॥ यदासंछे
 शितोमर्थो नानादु स्वैश्वर्यरुणै तदाकृष्णचतुर्धर्ववैपूजनीयोगाधिप तैलाभ्यगंनकुर्मंतरात्रो पूजासमाचरेत् रक्त
 पुष्पैश्च धूपैश्च एभिर्नामपदै पृथक् आवाहनगणेशाय आसनविघ्ननाशिनै पांशुलंबोद संथिति चर्च चन्द्राद्धीरिणे वि
 श्वप्रियायाचमनं स्नानं ब्रह्मचारिणो भवानीप्रतिकर्त्रे च धूपदद्याद्यथानिधिं गजं कर्णाथ वैदर्पिनैवेद्यमुच्यते ॥ तां
 ब्रूलसिद्धिदयेति फलसंकष्टनाशिनै ततोदूर्वाकरैः पूज्य ए कविशतिसंख्या दशभिर्नामभिर्द्वादशवेकंत सर्वनामभिः ग
 णाधिपनमस्तेस्तु उमापुत्रावनाशन एकदंतैकवक्रोतितथामूपकवाहन विनायकेशपुत्रतिसर्वसिद्धिप्रदायकं कुमा
 रगुरवेतुभ्यपूजयामिप्रयत्नत एवंपूजाप्रकर्तव्याप्रार्थयेद्गणनायकं संसारपीडाचक्रितहिमोसदासंकष्टभीर्तिसुख
 प्रसीद त्वंपाहिर्मां चयकष्टसंघातमो नमो विघ्नविनाशनाय ततस्तु यागपूतोदद्यत्सोदकं घृतपाचितान् विप्रायदश
 सख्याकान्दशचात्मनियोजयेत् तनस्तु मण्डले चंद्रसंपूज्यविधिमुह्यती मंडलराजतेतुल्यपिष्टेन वाराचिरेत् चंदनलिखि
 तेवाकास्यपात्रे अर्धदद्यात् चंद्रात्पूर्वगणेशाय दुर्घेनार्धं निवेदयेत् पूजां प्रपत आहोमं कुर्यान्मूले नमत्र वित् आ
 वणेसिद्धलडुकान्नभस्येदधिभोजनं आश्विने चोपवासं च कार्तिके दधिभक्तं सर्गमोसं निरंहरं शैषे गोमूत्रभक्षणं
 तिलांश्रभक्षे च्छेनाधफाल्गुणेषु तशंकरं चैत्रमासे पच गव्यमाधेवैशुतपत्रिकां घृतस्य भोजनं वैश्वे आशोढे मधुभक्ष ण
 इति मासव्रतं कृत्वानरो मुच्येत संकटात् भुजीयाद्वास्वयवप्रैः सहस्त्रैः स्थस्तु व्रतं पूर्वैकेन विधिं नै न पूजयेद्ब्रह्मिण्यः
 चंदनेन सुगंधे षुष्पैर्नानाविधै शुभैः ज्योत्स्नापतेन मस्तेस्तु नमस्ते ज्योतिषापते गृहाणाधर्ममया दत्तरोहिण्यासहि
 त शशिन इत्यादिसप्तमंत्रैरेकेन वा चंद्रायार्धमसप्तारस्ये नमो मंगलदीपाय शिरोरत्नाय धूर्जटेः कलाभिर्वेदमानाय

नमश्चन्द्राय चारवे इति प्रणामः गजाननमस्तुभ्यं सर्वसिद्धिप्रदायक गृहाणा धर्ममया दत्तं सकष्टनाशया शुभे कृष्णपक्षे
 चतुर्थविपूजितो सिशुभोदये गृहाणा धर्ममया दत्तमकामान्प्रपूरय ॥ अथ चतुर्थोऽर्घ्यम् ॥ तिर्थीनामुत्त
 मे देवि गणेशस्यातिवच्छभे सर्वसंपत्प्रदेवि गृहाणा धर्मनमोस्तुते एवं पूजाप्रकर्तव्यां भक्त्या विप्रांश्च भो
 जयेत् स्वयमेव तु भुंजीत वा गयतो धुमिस्सह रात्रौ जागरणं कुर्व्याथ शक्त्या जितेन्द्रियः भूमिशायी जितक्रो
 धोलो भद्रं भविर्जितः ॥ प्रतिमासंतु यः कुर्यात्पंचाब्दं त्र्यब्दं मेवा अथ वा जन्मतः कुर्व्यात्तद्दुःखं जायते श्रुवं दारिद्र्यं
 न भवेत्तस्य सकष्टात्स प्रमुच्यते शूएवति ये त्रितमिदं स्वयमीदृशं हितैवै सुखं भुवि मनोरथपूर्णचित्ताः नित्यभवतिल
 लनाः पुरुषे सुखिन्यः पुत्रपौत्रधनधन्ययुताः पृथिव्याम् ॥ सूतं उवाच एवमुक्त्वा ततो व्यासस्तत्रैवांतरधीयत युधि
 थिरस्तु तत्सर्वमकरोद्धतमुत्तः मेने त्रत प्रभावेण धर्मो राज्ञ्यमवाप्यह हत्वारणैरिंपूस्वर्वां मुहूद्भ्युजनेः सह यज्ञान्नाना
 विधानं कृत्वा ततः सुखमवाप्तवान् प्रद्युम्नेन कृतं पश्चाद्गणनाथस्य तोपणं कृत्वा वाणासुरं युद्धजयं प्राप्सो ह्यधोक्षजः आ
 सीने ह्युपयासाद्दं मनिरुद्धे महीपते अन्यैर्देवासुरनरैः कृतविघ्नशतृपे ऋषिभिर्दानवैश्चान्यैर्यक्षगंधर्वकिन्नरैः इति
 भविष्योत्तरपुराणे व्यासयुधिष्ठिरसंवादे सकष्टचतुर्थी व्रतकथा ॥ एवमेव प्रतिमासं कृत्वा हरणचतुर्थी व्रतं भाद्रकृष्ण
 पक्षे बहुलाचतुर्थी व्रतं इदं च मध्यदेशे प्रसिद्धं तत्र चतुर्थी सायंकालं व्यापिनीं ग्राह्या दिनद्वये च द्रोदयसत्त्वेऽसत्त्वे च पूर्वैव
 ति उक्तं च गौर्ध्याश्चतुर्थीसितधेनुपुण्यादुर्गार्धनदुर्भरहोदिका च वृत्सस्य पूजा शिवशक्तिरेताः परान्विता घ्रेति तृपं
 सराश्रुमिति अत्र धेनुपुजामात्रमेव व्रतविधानं बहुलेति श्वेतागौरैव पूज्या नान्यत्पूजादिविधानं तथा च नारदीये अ
 थभाद्रकृष्णपक्षे चतुर्थी बहुला व्रत धेनुः संपूजनीया त्रवर्त्तगधयादिभिः ततः प्रदक्षिणी कृत्य शकश्चेद्दानमाचरेत्
 अंशकं पुनरेनांतु नमस्कृत्य विसर्जयेत् पंचाब्दे वा दशाब्दे वा षोडशाब्दे मया पिवा व्रतकृत्वांसमुद्याप्य धेनुं दद्यात्

पयस्विनी प्रभावेणवतस्यास्यभुक्ताभोगामनोरमान सकृतोदेवतावृंदगोलोकसमवाप्नुयात् भाद्रकृष्णपच
 म्यामानवकल्पादि अत्रयुगांतवपूजाश्राद्धादिविधयं अत्रनागानांपूजाकारदीये भाद्रेतुकृष्णपचस्यांता
 गान्क्षीरेणतपेयत् यस्तस्यांपूजेयन्नागान्कुलेतस्यास्तिनिभरे निर्भरनामानवच्छिन्नं भाद्रकृष्णपष्टाकुलप
 लाशत्रतंतत्रपष्टीमध्याह्नव्यापिनीश्राह्या पूजाव्रतेपुसर्वेषुमध्याह्नव्यापिनीतिथिरितिस्मरणात् सखिभिःसहम
 ध्याह्नगवाचसलिलातिकामित्यादिनाकथायांकर्मकालव्यापित्वोक्तेः दितंद्वये सत्वे ऽसत्त्वेवापराकुशपलाशत्रत
 स्थैवंहलापष्टीतिसंज्ञोक्ता ॥ तत्र स्कंदपूजामुक्रम्यवहुलासितवर्णगौरिवेषुज्येति श्रस्योमेवचंद्रपष्टी
 व्रतं सायं चंद्रोदयव्यापिनी श्राह्या उभयत्र तथात्वेपूर्वांतदुक्तंभविष्ये तद्भद्रपदेमासिपष्ट्यांपक्षे
 सितेतरं चंद्रपष्टीव्रतं कुर्यात्पूर्ववेधःप्रशस्यते चंद्रोदयेयदापष्टीपूर्वैर्ह्वापरेहानि सप्तम्यामुदितेचंद्रे
 नाधैदद्यात्कदाचन कदाचियादेद्वारी सानारीनरकत्रजेदितिकथायामप्युक्तेस्त्र्यं सर्वथापूर्वैवकार्यं
 चंद्रपष्ट्यासितेपक्षेसोपोण्याप्रयत्नतइति श्रस्याः कथा भविष्योत्तरे ॥ श्रवरीपउवाच ॥ देवराजकथस्त्री
 णांपातकंयातिदूरतः भुक्तिमुक्तिप्रदं ब्रूहि व्रतं धर्मकरंपरम् ॥ इंद्रउवाच ॥ पुराकृतयुगस्त्रादीदेवार्थिनारदोऽम
 वत् तेनष्टथोमहीपालब्रह्माब्रह्मविदावरः ॥ नारदउवाच ॥ शौरवेणांधतंमसात्रैलोक्यपरिवेष्टितं तपोदानंचहोमंच
 व्रतं किंचित्प्रकाशय येनासौभुच्यतेजंतुर्नरकात्पापसंभवात् नरेवायदिवानारीतद्व्रतकथयस्वमे ॥ ब्रह्मोवाच ॥
 शृणुवस्सपरंगुह्यव्रतानामुत्तमं व्रतं निश्चितंसर्वधर्मेषुमहापापप्रणाशनं विदेहनगरंरम्यचतुर्थीसमाकुले गृहप्रा
 कारशोभाढ्येवदिवचस्वमंडितं गृहधर्मेणसयुक्तायत्रनार्थोनरैःसह भृगुवंशेशसमुत्पन्नोब्राह्मणेवैदपारगः ऋषिस्त
 त्रैवनगरेह्यानसद्धर्मविरामः एकद्वैतस्यचपितुः क्षयाहःसमुपागतः प्रातःपाकःप्रकृतेःगर्श्वन्यापतांतरागना

व्यंजनादीनि यदिकिंचित्कर्तव्यं घृतसादितं एतदुक्तं स्वप्रियाभेत्त धेत्यंगीकृतं तथा संध्याकाले च तेनैव द्विजाश्रामं त्रि-
 तास्तथा रात्रौ देवशास्त्रासंघसंभूवरजस्वला आत्मानं रजसाक्रान्तं नद्यासीत्सा द्विजांगना रजसाक्रतया सर्वै-
 कृतं तद्व्यंजनादिकं तेन कर्मप्रचारेण देवंताः पितरस्तथा निःश्वासमुष्णमुच्य निराशानिर्गतास्तथा अथका-
 लेन सप्राप्ताकेन चिन्मृत्युगोचरं तेन देवपिणसानारी चंडालीयोनिमागता मृतभार्यस्वसौ विप्रो निजकर्मरतः
 सदा सुताः पंचगृहे तस्य गृहकर्मरताः सदा श्वपचस्य गृहे जाता ब्राह्मणोपापसंयुता जातिस्मरामभवत्सातु पाति
 ब्रतप्रभावतः जाता चंडालभवेनैव ते स्मदिने दिने अष्टवर्षायदासासापतिमंदरं देवार्चनविदेरंते गृहद्वारे
 ह्युपरि स्थिता त्रियामादिनशेषेतु वैश्वदेवं प्रकुर्वता बलिचददतासम्भवायसेभ्यो द्विजन्मना तस्मिन्काले तु संप्राप्तात
 स्यास्तु मुखदर्शनात् हाहाकारकृतस्तेन सूर्यस्य च निरीक्षणं स्मरणं वासुदेवस्य भोजनं च विवर्जितं पुन स्नानं कृतं न
 नदानदत्तचशकितः त्रिरात्रोपापणकृत्वा चतुर्थेऽहनि पारणं चतुर्थेऽहनि पुनः प्राप्तामातंगस्य च कन्यका मातंगस्य गृह
 गत्वा ब्राह्मणस्य सुतस्तदा तमवतीत्समातंगं कुपितो वीक्ष्य संगमात् किमर्थं नागतापुत्री तवास्माकं चेश्मनि श्व
 दत्तत्रमातंगः संगृहणामीह पुत्रिकां तूष्णीं गृहं ब्रजस्वामिन् प्रसादं कुरु मे प्रभो द्वितीये दिवसे तत्र मातंगी पुनरागता कु
 पिता ब्राह्मणाः सर्वमातंगस्य च कन्यकां तत्पित्रैकथयामासुर्मातंगः पुनराहतान् त्रायध्वं भाँद्विजाः सर्वैकं करो
 भिमुतां प्रति इत्युक्त्वा गृहमागत्य कोपेना विष्टे च तनः रज्जुभिः सादृढं बद्ध्वा ताडिता लगुडेन ह मुक्तासादिवसस्यति
 मातंगेन दुरात्मना रात्रौ स्वप्नंगतापुत्रां किं सुप्तोसि भवान् सुत आगता हेतुजननी महत्कष्टं समाश्रिता ॥ पुत्र उवाच ॥
 वदमानः कथं कष्टं सांप्रतंतव वर्तते केन कर्मविपाकेन मातंगी योनिमागता ॥ मातोवाच ॥ तव द्वारे स्थिता तत्र
 मातंगस्य च कन्यका तांमा विद्विस्वकर्मतां विपमां गतिमास्थितां सहितापितृवशेन गता चंडालता महं स्त्रीधर्म

मविजानत्याकृतकर्ममयागृहे तेनकर्मविपाकेननरकेपतितास्म्यहं तथाकार्थव्ययापुत्रयथाहंमोक्षमाप्नुयां इति
तस्यावचःश्रुत्वातस्सुन शोककपित शास्त्रविलोक्यतेनवगौरीसंवादीक्षित ब्रतंचदनेंपष्टास्वशोकभोहप्रणाश
न मातृदोमोचनायैवकारविधिपूर्वकं नमस्यस्यासितपक्षेयदापंगचलभ्यते तस्यामुपोषणंकार्थ्यबंधमालं क्य
भोजने रक्तचंदनलेपेन लिखत्सूध्यससामकं गधै पुष्पैस्तथाधूपैर्दीपैनेद्यसयुतेः मनोरमैश्चविधेः पूजये
त्सुसमाहित कथानकंचश्रोतव्यब्राह्मणान्परिभोजयेत् चद्रादयेसदाद्र्यादर्थैवफलैः शुभैः सप्तम्यामुदितेचंद्रे
नार्थ्यदंदात्कदाचन कदाचिद्यादेन्नारीसाधुबंधनरकंत्रजेत् चंद्रायार्थ्यदानमत्र ॥ क्षरिदसागराजातह्यात्रिनेत्रस
मुद्ग्व गृहाणार्थ्यमिदंवनमोस्तुरजर्नापते अनेनविधिननेनविप्रेणानदूतं कृत तेनपुण्यप्रभविणगतोसौभोक्षमव्य
थएतंधदनपष्टास्व्यत्रतस्वर्गप्रदंष्टुणां गोशतस्यप्रदानेनयत्फलं प्राप्नुयान्नरः तत्फलंसमवाप्नोतिव्रतमेतत्करोतियःसं
वत्सरकृतं पापं स्त्रीणां श्यतितक्षणात् शुद्धेहाभवेन्नारीव्रतमेतत्समाचरेत् चद्रलोकिवसोन्नित्यंयावच्चद्रदिवाकरविति
भविष्योत्तरे ब्रह्मोक्तंचंद्रपृष्ठीव्रतकर्थानकम् ॥ अथव्रतविधि ॥ पूर्वदिनेनिरामिपमेकारं हविष्यभोजनंकुर्व्यात् ब्र
तदिनेत्रातःसकल्पकुर्यात् उोमद्यात्मनोज्ञातरजोभावकृतपाकादंसंपर्कजपापक्षयपूर्वकचद्रलोकप्राप्तिरूपमोक्ष
कामनयाचंद्रपृष्ठीव्रतंकरिष्येततोन्द्यादौगत्वापचगव्यसहितेनजलेनस्नानं तत्रमंत्रः आपस्वमपिदेवेशज्योतिर्पा
पतिरेवच पापनाशयेद्वेशिमनोवाक्कायकर्मजं इतिसूर्यायनमस्कारः ॥ पंचपल्लवैर्भोजनकृत्वा ततोमृत्तिकयास्ना
न मृत्तिकेब्रह्मपूतासिकश्यपेनभिमंत्रिता पवित्रीकुरुमानित्यसर्वपापात्समुद्धर ततोवरुणंप्रार्थयेत् पाशग्रहस्त्व
वरुणनदीनामीश्वरप्रभो अर्थाहंप्रार्थयामित्वांपूतंकुरुमेहेश्वरं इत्येवंस्नात्वा ॥ तिलकंविधाप सूर्यापरकंचदना
क्षतपुष्पैरर्धदद्यात् नमोविवरयेत्ब्रह्मन्भास्वतोविष्णुरूपिणे जगत्पवित्रेशुचयेसवित्रेकर्मसाक्षिणे इत्यर्धदस्व

सदालापपूजाकीर्त्तनादिभिर्दिनसमाप्यरात्रौ चंद्रोदये चंद्रायार्धदद्यात् श्वेतचंद्रं पुष्पफलाक्षतयुतमर्घ्यपात्रमादाय
क्षीरिदसागरोद्भूतह्याग्निनेत्रसमुद्भव गृहाणार्धमिदं देवनमस्ते रजनीपते ईत्यर्घ्यं दत्त्वा निराभिषमक्षारलवणं भोजनं
कुर्यादिति व्रतविधिः ॥ अथोद्यापनं ॥ यथोक्तलक्षणमंडपं वैदिकां वा विधाय तत्रोद्यापनसंभृतिमादाय संकल्पं कुर्वन् प्रातः
उद्यौ अथाहमात्मने ज्ञाता ज्ञाता ज्ञाता ज्ञाता पाकादिपंचकजनितपापक्षयपूर्वकचंद्रलोकप्राप्तिरूपमोक्षकामनया यथा
कालसमाचरितचद्रपथी व्रतोद्यापनं करिष्ये ततश्चाचार्यवरणादिग्रहमंडलसर्वतोभ्रमंडलपूजासामान्यपद्धतिक्र
मं विधाय सर्वतोभ्रमस्थकलशैव्रताधिष्ठते देवताप्रतिमांसस्थाप्यपूजामारभेत् द्विभुजपंकजारूढसदाप्रहसितानि
न निष्पादितशिल्पिना च तस्मिन्नेव दिने पुनः ॥ 'अथध्यानम्' ॥ 'ध्येय' सदासवित् मंडलमर्ध्ववर्ती' तारा
पणः सरसिजासनसन्निविष्टः केयूरवाक्कनककुंडलवाङ्किरीटाहारी हिरण्यमयवपुर्धृतशखचक्रः ॥ १ ॥ अंगच्छेदेव
देवैशतेजोराशोजगत्पते गृहाणार्धमयादत्तं कृपया परमेश्वर ॥ इत्यावाहनं नानारत्नसमायुक्तं कार्तस्वरिविभूषि
तं आसनं देवदेवेश प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यतामित्यासनं ॥ गंगादिसर्वतीर्थेभ्यो मया प्रार्थनया हतं तोयमेतस्सुखस्पर्शपा
द्यार्थं प्रतिगृह्यतां इति पाद्यम् ॥ नमस्ते देवदेवेश नमस्ते धरणीधर 'नमस्ते कमलाकांतं अर्धेन प्रतिगृह्यतामित्यर्घ्यं
कर्पूरवासितोयं मदाकिन्यास्समाहृतं आचम्यतां जगन्नाथमया दत्तं सुभाकित इत्याचमनं पंचामृतं समानीतपयो
दधिघृतं मधु शर्करासंयुक्तं स्नानार्थं प्रतिगृह्यतामिति पंचामृतस्नानं गगाचयमुत्तं चैव नर्मदाचसरस्वती तापी
पयोष्णीरेवाचताभ्य स्नानार्थमाहृत तोयमेतस्सुखस्पर्शस्नानार्थं प्रतिगृह्यता ॥ इति शुद्धस्नानं ॥ सर्वभूषाधिके देव
लोकलज्जानिवारणे मयोपपादिते देववाससी प्रतिगृह्यतां ॥ इति वासोयुगं ॥ देवदेवनर्मस्ते स्तुत्राहिमाभवसागरा
त् ब्रह्मसूत्रसोत्तरीयं गृहाण सुरसत्तमं ॥ इति यज्ञोपवर्तनं ॥ श्रीखंडचंद्रनंदिखंडं धाढ्यसुमनोहरं विलेपनं सुरश्रेष्ठ

प्रीत्यै प्रतिगृह्यता ॥ मितिर्गंध ॥ अक्षताधवलाः ॥ अंशः कुकुमांकाः सुशोभनाः भस्त्र्याभ्यां पिता
 देवपूर्जांश्च ॥ प्रतिगृह्यतां इत्यक्षताः ॥ मल्लिका मालती जाती केतकी ॥ चंपकानि च ॥ अथ महातानि देवे
 शपूर्जांश्च प्रतिगृह्यतां इति पुष्पाणि ॥ वनस्पतिरंसो दिव्यो गंधाढ्यः सुमनोहरः ॥ अत्रियः सर्वदेवानां धूपेयं प्रति
 गृह्यतां इति धूपः ॥ आर्यं च वर्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया दीपं गृहाण देवैश्चैत्रै लोभ्यति मिरापहं ॥ इति दीपम् ॥ इ
 दं फलं मया देवस्थानं पितं पुरस्तव ॥ तेन मे सुफला वासिर्भवे जन्मनि जन्मनि इति फलं ॥ पूर्णफलं महा दिव्यं नागव
 ल्लीदलैर्धुत खदिरासारसहितं प्रीत्यै प्रतिगृह्यता इति तंबूलं ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थं हर्मवर्जं विभावसो अन्नतपुण्यफ
 लदमतः शांतिप्रयच्छमे इति दक्षिणा चंद्राद्विद्यौ च धरणी विद्युदग्निस्तथैव च ॥ सर्वैषां ज्योतिषां ज्योतिर्दीपो यं प्रतिगृ
 ह्यतां इति नीराजन नमस्ते पुंडरीकाक्ष नमस्ते स्तुरमाप्रिय नमस्ते कमलाकांतवानुदेवनमोस्तुते इति पुष्पाजलिः या
 निका निचपापानि जन्मांतरकृतानि च तानि सर्वाणि नश्यति प्रदक्षिणापदेपदे इति प्रदक्षिणः ॥ अर्घ्यैर्धुं गृह्यत
 देवभक्तिं महाचलाकुरु व्रतं मे पूर्णं तीयातु सकलाः स्फुर्मनोरथाः ॥ इति पुष्पफलाक्षतमर्घ्यप्रदानं कुर्यात् नमः
 सर्वहिं तार्थाय जगदाधारहेतवे साष्टांगो धूपप्रणामस्तत्र प्रयत्नमया कृतः इति साष्टांगप्रणामः ॥ आवाहनेन जानामि नैव
 जानामि पूजनं विसर्जनं न जानामि त्वंगतिः परमेश्वर इति प्रार्थना ततः कलशेषु मासे देवतानां पूजनं तांश्च भाद्रपद
 मारभ्यात्र पूजनीयाः ॐ भगवते योगेश्वराय प्राकम्यासहिताय नमः इति गथादिभिः संपूज्य प्रार्थना कुर्यात्
 मामिभाद्रपदे पापमज्ञानाद्ज्ञानतः कुरु प्राकाम्यासहितस्तस्मात्पातु योगेश्वरः प्रभुः १ ॐ भगवते पुंडरीकाक्षाय
 लघिमासहिताय नमः ॥ अश्विनं मासि स्यात्पापमज्ञानाद्ज्ञानतः कुरु तस्मान्मापुंडरीकाक्षो लघिमासहितो वतु २ ॐ भग
 वते कृष्णाय रुक्मिणीसहिताय नमः ॥ कार्तिके मासि स्यात्पापमज्ञानाद्ज्ञानतः कुरु तस्मात्स्वभगवन्कृष्णरुक्मिण्यामह पा

हिमां ३ उं भगवते मोहिनीसहिताय अनताय नमः मार्गशीर्षकृतं पापं ज्ञानादज्ञानतो यत मोहिनीसहितो नंत भगवन्पा
 हिनां सदा ४ उं भगवते त्रच्युताय प्रीति साहिताय नमः पौषमासिकृतं पापमज्ञानादज्ञानतोपि वा प्रीत्यासहाच्यु
 तो देवरं तस्मान्म पातु सर्वदा ५ उं भगवते चक्रिणेशकिंसाहिताय नमः माघमासिमया पापमज्ञानादज्ञानतोपि वा कृ
 ततन्मान्मां पुनातु चक्री शक्त्या समन्वितः ६ उं भगवते गोविंदाय क्रियासहिताय नमः फाल्गुने मासियस्यापमज्ञाना
 दज्ञानतोपि वा तस्मात्किंवायुतो देवो गोविंदो मांसदावता ७ उं भगवते जनार्दनाय श्रीसहिताय नमः चैत्रे
 मासिमं चापापमज्ञानादज्ञानतोपि वा कृतं जनार्दन स्तस्माच्छ्रीसमेतो वतात्सदा उं भगवते उपेन्द्राय महिमासहिता
 य नमः वैशाखे मासियस्यापमज्ञानादज्ञानतः कृतं तस्मान्मां महिमायुक्त उपेन्द्रवतु सर्वदा ९ उं भगवते यज्ञरू
 रुपाय लक्ष्मीसहिताय नमः ज्यैष्ठे मासिमया पापमज्ञानादज्ञानतः कृतं तस्माच्छुद्धीसमेतो व्यासर्वदा यज्ञरूपः
 १० उं भगवते वासुदेवाय कातिसहिताय नमः आपठे मासियस्यापमज्ञानादज्ञानतः कृतं तस्यात्कांतिसमायुक्तो
 वासुदेवः पुनातु म ११ उं भगवते प्राप्तिसहिताय हरये नमः श्रावणे मासियस्यापमज्ञानादज्ञानतोपि नातस्मात्प्राप्तिस
 मायुक्ते हरिर्मांसर्वदावतु १२ उं भगवते केशवाय ह्रीसमेताय नमः मलमासेपियस्यापमज्ञानादज्ञानतः कृतं तस्मा
 न्मां केशवो देवो ह्रीसमेतो वतात्सदा १३ ॥ इति त्रितामिषात्थज्ञपुरूपूजा ॥ अथ तत्रैव ॥ ताद्यपात्रघटे वा द्वादशारं
 पद्मं विधाय तत्र संवर्णसूयं विचयपूजयेत् ॥ अथमाद्रपदमारभ्यैव पूजां कार्या ॥ उं भगवते आदित्याय प्रभासहिताय नमः इति मार्ग
 शीर्षमास्यान्यत्र त्रेपूजा ॥ अथमाद्रपदमारभ्यैव पूजां कार्या ॥ उं भगवते यमाय संयं नीसहिताय नमः मासिभा
 द्रपदे पापं दिवा यच्चरितमया तस्मात्संयममीयुक्ते यमो मां परिरक्षतु १ उं भगवते त्वष्ट्रे पद्मगर्भासहिताय नमः
 आश्विने यद्विवापापमज्ञानादज्ञानतः कृतं पद्मगर्भासमेतो नः त्वष्ट्रात्सदावतु २ उं भगवते स्वर्पतये स्वर्ग

तिसहितायनम. कार्तिकेमासियत्पापमज्ञानाद्ज्ञानत कृतं तस्मान्मांस्यर्पितेदेव स्वर्गत्यासाहितोवतु २ ओंभगवते
 आदित्यायप्रभासहितायनम मार्गशीर्षेदिवापापमज्ञानाद्ज्ञानत.कृत तस्माच्चप्रभयासाकमादिव्योहिपुनातुमा
 ३ ओंभगवतेदीप्तिसहितायनमःपौषेमासिदिवापापमज्ञानाद्ज्ञानतःकृत तस्मान्मांदांप्तिसहितःपुनातुभग
 वान्रविः ४ ओंभगवतेगमस्तथेप्रकशासाहितायनम माघेमासिदिवापापमज्ञानाद्ज्ञानतोपिवा तस्मात्प्रका.
 शयासाद्वैगमस्तेत्वंपुनीहिमां ५ ओंभगवतेभानवेमरीच्यासहितायनम. फाल्गुनेयदिवापापमज्ञान.द्ज्ञानत.
 कृतं तस्मान्मरीच्यासहितोभानुर्मांसर्वदावतु ६ ओंभगवते प्रभाकराय तपस्यासहिनायनम. चैत्रपियदिवा
 पापमज्ञानाद्ज्ञानतोपिवा तस्मात्प्रभाकरोदेवस्नप्यासहितोवतु ७ ओंभगवतेदिवाकरायपद्मिनीसहिताय.
 नम. वैशाखेमासियत्पापमज्ञानाद्ज्ञानत कृत तरमाद्विवाकरोदेव.पद्मिन्यासहितोवतात् ८ ओंभगवतेधर्मयह
 व्यवाहासमेतायनमः ज्येष्ठेमासिदिवापापमज्ञानाद्ज्ञानतोपिवा हव्यवाहासमेतोमांतस्माद्धर्मः सदावतु ९ डा
 भगवतेतपनायेनजोवतीसहितायनम. आपाडेमासियत्पापमज्ञानाद्ज्ञानतःकृतं तेजोवत्यासमेतोवैतस्मान्मांतप
 नोवतु ११. ओंभगवतेवरुणायसत्यभामया १२ ततः श्वेतचंदनेन कांस्यपात्रे द्वादशपात्रे पद्मनिर्मायतत्रराजतंचद्रविवंनि
 नानुर्मांवरुणसंयुतस्सत्यभामया १२ ततः श्वेतचंदनेन कांस्यपात्रे द्वादशपात्रे पद्मनिर्मायतत्रराजतंचद्रविवंनि
 धायपूजांकुर्यात् ओंभगवतेद्विजराजायपूर्वाभाद्रपदासाहितायनमः मासिभाद्रपदेपापमज्ञानाद्ज्ञानतः कृतं
 पूर्वाभाद्रपदायुक्तोद्विजराजोवताततः १ ओंभगवतेविधवेअश्विर्नीसहितायनमः मासिचाश्वयुजेपापमज्ञाना
 द्ज्ञानत.कृत विधुर्माभगवांस्तस्मादाश्विन्यासहितोवतु २ ओंभगवतेकुंजराधरायकृतिकासिहायनमः कार्ति
 केमासियत्पापमज्ञानाद्ज्ञानत.कृत तस्मान्मांकांतिकयुकः पुनातुकुंजराधर. ३ ओंभगवतेमृगाकाय मृगशी.

पौन्यतायनमः मार्गशोपेनयापापमज्ञानादज्ञानतः कृत तस्मान्मृगशिरयुकृष्णकल्बंपुनोहिमां ४ औभग
 वंतेसुधांशवेप्युसहितायनमः पौषेमासिचयत्पापमज्ञानादज्ञानतःकृत तस्मात्सुधांशुर्भगवान्पुष्ययुक पुनातुमां
 ५ औभगवतेदं देवमघासहितायनमः माघेमासिचयत्पापमज्ञानादज्ञानतःकृतं तस्मान्मघासमायुकंइंद्रुर्भमवता
 त्सदा ६ औभगवतेकुमुदबंधवापपूर्वाफल्गुणीसहितायनमः फाल्गुणेमासिचयत्पापमज्ञानादज्ञानतःकृतं तस्मा
 त्पूर्वाफल्गुणीत पायात्कुमुदबंधवः ७ औभगवतेचद्रायचित्रासहितानमः चैत्रेमासिचयत्पापमज्ञानादज्ञानतः
 कृतं चित्रयासंयुतस्तस्मान्मार्चद्र सर्वदावतु ८ औभगवतेऔषधीशायाविशाखासहितायनमः वैशाखेमासिच
 त्पापमज्ञानादज्ञानत कृतं तस्माद्विशाखासहित औषधीशःपुनातुमां ९ औभगवतेनिशाकसायज्येषोसहितायन
 मः ज्येष्ठेमासिमयापापमज्ञानादज्ञानतःकृत तस्मान्निशाकरेदेवोज्येषयासाहितोवतु १० औभगवतेसुमनेसपू
 र्वापाठासहितायनमः श्रापठेमासिचयत्पापमज्ञानादज्ञानतःकृत तस्मान्मांसुमनादेवः पूर्वापाठायुतोवतु ११ औभ
 गवतेहिमांशेश्वश्रवणसहितायनमः श्रावणेमासिचयत्पापमज्ञानादज्ञानतोपिवा हिमांशुर्भगवांस्तस्मात् श्रवणेनयु
 तोवतात् १२ औभगवतेपुरुषोत्तमायशातिसहितायनमः मलिम्लुचेचयत्पापमज्ञानादज्ञानत कृत य स्यात्शा
 तिसमायुक पातुमापुरुषोत्तमः १३ ततःपष्ठीतिथिःपूज्या इत्येवंपूजाविधाय स्तोत्रपठानिहाहःशेषर्नत्वारारात्रौजा
 गरणंकथाश्रवणादिकंविधाय प्रांतःस्नात्वा मंडलेदेवतापूजां विधाय गृह्योक्तविधिना भिरुथापन विधाय
 ब्रह्मणोवरणंचकृत्वा श्रन्वाधानांतमग्निकार्यं यथाविधि कुर्यात् ततोमंडलेदेवतामंत्रैर्ग्रहमंत्रैश्चग्रहोमसंपाद्य इदं
 विष्णुरितिभन्नेणाष्टोत्तरशतमाहुताः पायसाज्यद्रव्येण तैलाज्यद्रव्येण आरुष्णेनेतिभन्नेणाष्टोत्तरशताहुतीर्हुत्वा
 पुनःपायसाज्यद्रव्येणाप्यायस्वेतचद्रमंत्रेण हुत्वा तत सकलहोमशेषं समाप्य स्थिष्ठकृद्दोमति अभिपेक

पूर्णाहुतिचकृत्वा आचार्यसंपूज्य सर्वतोभद्रस्यकलशप्रतिमादिकपीठ्याचार्ययदस्यां त्रतपूर्तये शय्यादानं
 गोदानं च विधाय यथाशक्तिब्राह्मणान्सद्वद्रक्षिणादिभिःसतोष्याशिपोगृहीत्वा भूमिसीदक्षिणां दस्येष्टजनैःसं
 हभुंजीतइतिसोद्यापनचंद्रपष्ठीव्रतम् अथशुक्लादिश्रावणमासिकृष्णसप्तम्यांशीतलाव्रतं तच्च मध्याह्नव्यापिन्यां
 कार्थम् तथाच माघवीये हारीतः पूजाव्रतपुसर्वेषुमध्याह्नव्यापिर्नित्येति अथव्रतविधिःमांसपक्षाद्युल्लिख्य
 ममावैध्वयंदारिद्र्याभावभर्तृवियोगनिरसनपूर्वकवाधानितृत्यर्थे शीतलाव्रतंकरिष्ये तथाच मिलितोपचरैः
 शीतलांपूजयिष्ये इतिसंकल्पं विधाय कलशं संस्थाप्य तदुपरिशीतलां पूजयेत् ॥ तत्रध्यानं ॥ ब्रह्मेहं
 शीतलां देवीं रासमस्थां दिगं वरां मार्जनीकलशोपेतां सूर्पलंकृतमस्तकां कुंभसंस्थापयेद्देवीपूजयेन्नाममंत्र
 तः शीतलेदहमेपांपुत्रसौरुष्यफलप्रदे धनधान्यप्रदे देविपूजांगृह्णनमोस्तुते इतिसंप्राथम्यं शीतलेशीतलाका
 रेअथैधव्यमुतप्रदं श्रावणस्यासितेपक्षेअर्धगृह्णनमोस्तुते इत्यर्धं दद्यात् शीतलेत्राभिपकानिदध्नाचैवान्वि
 तानिच नेवेधस्वीप्रकुर्वतद्वृतमिश्रचसुदरि कुमारीःसुभगाःसप्तपूजनीयाःप्रयत्नतः इतिपूजाविधिः ॥ अथ
 कथा हेमाद्रौभविष्यपुराणे श्रीकृष्णउवाच प्रसिद्धंश्रुयतांरम्यंनगरंहरंस्तिनापुरं इंद्रद्युम्नश्चराजभूतृपति
 लौकपालक धर्मकर्मविधानागतस्यभार्यायशस्विनी क्रियानाम्नीचसासाध्वीदानशीलाप्रिययदा बभूवप्र
 थमपुत्रोमहाधर्मतिनामतः वदतेपितृवात्सल्यात्कालेकन्यामजजनत् द्वितीयाचतथापुर्वतस्याजातागुणोत्तमा
 पुत्रीलक्ष्मणसपत्नाशुभकशितिनामतः वरुधेसापितुर्गेहेसर्वांगुणसुंदरी नाम्नारूपेणसवालासर्भोत्तमगुणाधिका
 सामुद्रिकगुणोपेतापद्महस्ताप्रियवदा वरोहिदेहमानेनलक्ष्मीवानरूपवान्गुणैः समायौचजगद्ग्राहपाणिग्रहणपूर्व
 कं कंदानिरसायितुर्गेहेजामानयनायच आजगामपरिजनैःस्वपुंज्यानयनोत्सुका प्रणम्यचपितृ पादौत्त

रिचान्हामिनी तत्पुत्रो नयनायापिजामताकृतविग्रहः ततः साकन्यकाप्रीतापितरथाकथमब्रवीत् रथमारुह्य
 हेततयस्यामिरपुरेगृहं तस्यापितेत्युवाचेदंपदप्रोः शुभहेतवे पुत्रिस्वस्तिथराभूत्वांदिनेकेवदस्वमे कन्यो
 वाच - ताततन्नपरिज्ञातयदुकंपद्मयोनिना पातिन्नत्यसमोधमौनस्तीहभुवनत्रये करिष्यामिन्नतंयच्चत्वोक्तमति
 शोभन ततस्तांशरयामासशीतलाव्रतमुत्तमं पुत्रींचप्रेषयामासब्राह्मणेविदपारगः व्रतोपकरणेपुत्रीनां प्राप्तासरो
 वरं शीतलापूजनद्वितोर्गतासाध्वीसरोवरं तत्रदृष्ट्वातदामोहात्तडांगविधिसाधनवध्यामसावनेनून्त्यस्मरंतौ शीतला
 व्रत आतिश्रंताययौमोहाद्भयेनविपिनंमहत् स्मरतीशीतलां वृद्धानशरूपदंशसा सुवासिनिविजानीहिसाध्वी
 मांवरणीनि भविष्यतिचिरजीवीभर्तृत्वसले, आगच्छपूजनाथोयदर्शयामिसरोवरं तयासहगतासाध्वीत
 डांगेविधिपूर्वक पूजयामासशर्वाणीतोपयामासशीतलां पूजयित्वाचतादेवांसुपुथंगंनुमुचता शीतलायाव
 रंगृह्यसहस्रस्थाचप्रस्थिता ययौसादृशेशरेष्वेस्वभर्तृकिंनुवक्ष्यति सरोवरंसमायान्चिषयन्शतविग्रहं ब्राह्म
 णोनिद्रयासुप्तपूर्वकर्मस्वभावतः दृष्टोभुजगरूपेणसंयुक्तपूर्वकर्मणा दृष्ट्वापतिविपहतशीतलायापतिव्रता वरं स
 गृह्यशालायारुरोदकरुणंबहु तयोस्तरुणदंपत्योर्भाग्यसौभाग्यदर्शनात् रुदंतीकरुणत्रालायाचयामासतद्व्रतयाव
 त्परलोकायजनसंघैः सुसंस्कृतैः कुशाणौतुसहैवात्रगंतुमिच्छामिबह्विना तस्मात्साहप्रवक्ष्यामिपावकंपतिनासह अ
 र्जविष्येसुखदिव्यमक्षयंयद्भवांतरे तावद्दर्शयतीशीतलांवरदांशुभां शीतलोवाच ॥ वत्सेकिमिदमित्युक्तेनभुते
 वरवर्णिनि शीतलाव्रतंकारिष्यौवैधव्यनैवजायते स्वयमुत्थाप्यकक्ष्याणिपतिसुतंगृहनय बोधयाशुत्वयशीर्षे
 व्रतवैधव्यनाशन इत्युक्त्वाबोधयामासभर्तारंसापतिव्रता तथेत्युत्थायतद्व्रतंभुतेजवमवप्यच भर्तृपिमुदितं
 दृष्ट्वातांप्रियांप्रीतकर्मणा दृष्ट्वातुमहदांश्रयंतद्व्रतमस्थायिनो जनाः सर्वेनेविस्मयंजग्मुराह्मणेः परिवारिताः ब्राह्मणी

हार्षतादृष्ट्वाप्रपिपत्यपतिव्रता याचयामासमाभूयवैधव्याचवियोगिता अन्यापिशीतलायास्तुतंत्रनारिकारिप्यति
 श्रवैधव्यमदारिद्र्यमवियोगंस्वभर्तृतः इत्युत्कांतर्धेदेवीशीतलाकामरूपिणी शीतलायावरलब्ध्याजगामाशस्ववे
 इमनि पद्मानिवासप्रभविष्णुवंचा समर्हणासाधितसर्वमंगला प्रसादमासाद्यशीतलयानित्योत्सवापर्वतिवद्भूव
 इतिभविष्योत्तरेशीतलासप्तमीव्रतं अथशीतलामंत्रजपविधिभैरवतिंत्रे अस्यश्रीशीतलदेवीमंत्रस्यउपमन्युऋषिः
 एहतीछंदः श्रीशीतलादेवता उंबीजं ह्रींशक्तिः श्रीकालकंश्रीशीतलदेवीप्रीत्यर्थेजपेविनियोगः अथयथा
 सः ऋषिः शिरसि छंदोमुखे देवताहृदि बीजगुह्ये शक्तिः पादयोः कलिकंनभौ विनियोगः सर्वैंग
 व्यापकत्वेन्यस्तव्यः अथकरपङ्गन्यासः ह्रींश्रीं १ ह्रींश्रीं २ हूंश्रीं ३ हूंश्रीं ४ ह्रींश्रीं ५ हूंश्रीं ६ हूंश्रीं ७
 ॥ ध्यानम् ॥ दिग्वाससंमार्जनिकांचसूर्पकरह्वयेसदयतींत्रिनेत्रां श्रीशीतलासर्वरुजांप्रशास्यैरकपारागस्रजम
 ध्यामि १ उंह्रींश्रींशीतलायैनमः इतिदशलक्षजपेत् पायसेनदशांशहेमः तदशंशेनतर्पणं तदशंशे
 नमार्जनं कुमारिप्रभोजनचकार्धं विस्फोटकशक्तिर्भवति अस्याःपूजायंत्रं अष्टदलं पञ्च चतुर्द्वारोपेताविर
 चय्य कर्णिकायापङ्गानिसंपूज्य मध्येमूलेनशीतलादेवीसंपूज्य पत्रेष्वेतदेवताःपूजयेद्यथा उंह्रींश्रींसुनंदायाः
 श्रीपादुकांपूजयामिनमः १ उंह्रींश्रींचडिकायाःश्रीपा. २ उंह्रींश्रींसुमालायाःश्रीपा. ३ उंह्रींश्रींसुधालायाः
 श्रीपा. ४ उंह्रींश्रींमदविवृहलायाःश्रीपा- ५ उंह्रींश्रींश्रामोदायाःश्रीपा. ६ उंह्रींश्रींप्रमोदायाःश्रीपादु- ७
 उंह्रींश्रींसुखदायाःश्रीपा. ८ चतुरस्रपुद्गारंपुच इंद्रादीन् ८ पूजयेत् तद्बाह्ये वजादीनिश्रायुधानि ८ पूजयेत्
 अथमंत्रातरमुच्यते उंह्रींतंनमःशीतलायैविस्फोटकान्ध्विनाशय- २ वातछेदय. २ दाहंस्तंभय २ उंह्रींतंनमः
 शीतलायैस्वाहा ४८ इत्यनेनमंत्रेणपिजपोयथाशक्तिकार्यःअथशीतलावाहनस्यनामानि रासभोग्द्वैभश्चवखरो

वैशाखवाहनः शीतलावाहनचैवदूवाक्रंदनन्दनः एतान्निखरनामानिशीतलात्रेतुयः पठेत् तस्यदेहेबगेहेचशीतलालु
 क्तजायते अथशीतलाकवचंभैरवतित्रे देव्युवाच भगवन्सर्वेत्तात्वलोकानाहितकारकाः देवादिदेवदेवेशस
 र्वलोकनमस्कृतः श्रीमान्सर्वकलाभिज्ञः सर्वतंत्रविक्षणः देव्याः श्रीशीतलायाश्च कवचं ब्रूहि भैरव ईश्वर
 वाचशृणु देवि प्रक्षयामिरहस्यं सुरदुर्लभं कवचं शीतला देव्या जगन्मंगलकाभिधम् पठनाद्धारणाद्यस्य शुभं भवति स
 र्वतः श्रीजगन्मंगलस्यास्य कवचस्य ऋषिः शिवः छंदो नृपुसमाख्यातं देवता शीतलेरिता लक्ष्मीर्वीजं पराश
 किः कामराजस्तुकीलकं बालानां देविरक्षार्थं विनियोगः प्रकीर्तितः लोकांशकं बालानां विस्फोटकरो गशांतये
 शिवऋषिनृपुच्छदः श्रीशीतला देवी देवता श्रीवीजं ह्रीं शक्तिः ह्रीं कीलकं हारिणीं शिवगतां सितं वारंशी
 पाठे विनियोगः ॥ ध्यानं ॥ उद्यदिदुबदनांचतुर्भुजां शक्तिपाशपरिघांकुशयुधां हारिणीं शिवगतां सितं वारंशी
 तलां भगवतीं हृदि स्मरेत् एवं ध्यात्वा कवचं पठेत् अर्हो श्रीशुभं करीपातुमस्तं कंचंद्रशीतरा ललाटं सुकुमारा
 गीश्रुवौ ब्रह्मांडचारिणी नेत्रे मेपातुमातंगीश्रुती मे छिन्नमस्तका नासो मेपातुचामुंडा पायादौ धौ सुरेश्व
 री मुखं मेपातुसुमुखी दान्मेरु कर्दंतिका जिह्वां ज्वालामुखी पातुकंठं काली भिमावतु स्कंदमाता च मेस्कं
 धीबाहू मेबगलामुखी हस्तौ कमलहस्ता व्यान्नखान्मेभैरवेश्वरी वक्षो मेपातु वाराहो स्तनौ पातुमनोन्मना
 पाष्णी पीतांबरी पातुपृष्ठी लसरस्वती शिश्रु मे भगमाला व्यान्मेढुं महिपघातिनी गुह्यं मेगुह्यकेशानी ऊरू मे भुव
 नेश्वरी जानू मे विजापातु जंघे मेपातु भैरवी गुल्फौ मेपातु वीरेशी पादौ त्रिपुरसुंदरी विस्मारितं च यस्त्थानं य
 स्त्थानं नाम वार्जितं तत्सर्वपाते भिनित्यं विचंय श्रीदशाक्षरी पादादिमूर्धपर्यंतं सर्वांगसंधिसंयुतं शिरसः पादप
 र्यंतं शीतलापातु मेवपुः रणे राजकुले धृतं विवादिशत्रुविग्रहे मारीभये च दुर्भिक्षे श्रीह्रीं क्लीं शीतलावतु पूर्वमां पातु त्रौ

ब्राह्मीवह्नौर्हीवैष्णवीतथा दक्षिणार्धे महेशानी ऐर्हृत्नैतवेर्कनु पश्चिमेर्छात्रकौमारी वायव्येर्हीन्नुसिंहिका उत्त
 रेपोडशीपायादेशाने श्रीशिवावतुल्यध्वैर्होत्रप्रारापात्वधोमिपराजिता प्रभतेपातुमांवाला मध्याह्ने त्रिपुरावतु
 सायंसरस्वतीपातुनिशीथेभद्रकालिका सर्वत्रशुभदापातुर्होत्रीर्छात्रीदशाक्षरी इतीदं कवचगुह्यं जगन्मं
 गलकाभिध शीतलायाश्च सर्वस्वरंहरस्यंममपार्वति सर्वमत्रमयं दिव्यं सर्वसिद्धिप्रदायकं पठेद्वापाठयेद्वापि
 कवचदेवदुर्लभं रोगीचमुच्यते रोगाद्बद्धे मुच्येत वधनात् नाग्निर्भर्ज्वरपीडाचजायते परमेश्वरि बालानां पी
 डितानां च पठेद्वापाठयेद्यदि ससद्यो रोगमुकरतु जायते सुभगः शिवे कुंकुमालककस्तूररसैर्सेदं विरवेदिने विलि
 ख्यकवचं दिव्यं पूजायित्वा च शीतलां श्वेतचंदनपुष्पैश्च सितवस्त्रेण पावति धूपदीपादिनैवेद्यैः क्षीरेण तर्पयेत्ततः
 धारयेद्योपिकत्रचं मृत्युप्राप्तोपि जीवति शतावर्त्तं पठेद्यस्तुदशावर्त्तं व्रती शुचिः तस्य देवी स्वयं देवमतिवहितका
 रिणी इतीदं कवचं पुण्यशीतलायारहस्यक गोपनीयं गुह्यतममदेयस्य कस्यचित् ॥ ७ ॥ इति श्रीभैरवीतं

त्रेशीतलाकवचम् ॥ इति भाद्रकृष्णसप्तम्यां शीतलासप्तमीव्रतम् ॥

अस्थामिवारहपुराणोक्तं पुत्रप्राप्तिव्रतं तत्र विष्णुं संपूज्य गोपालमंत्रेण सधृतैः कृष्णतिलैरष्टम्यां होमं कृत्वा ब्राह्म
 णांसंभोज्ययित्वा पत्रप्रारशनपूर्वकं स्वयमपि पद्मसुभुजीत एवं सर्वासुकृष्णपक्षसप्तमीपुत्रतकुर्वीत वत्सरांते गोयुग्म
 दद्यात्पुत्रप्राप्तिर्भवतीति पुत्रसप्तमीव्रतम् ॥ अथ भाद्रकृष्णाष्टम्यां दशाफलव्रतं नारदीये नभस्यस्याऽसिताष्ट
 म्यां दशाफलमिति व्रतं उपवासंच संकल्प्य स्नात्वा कृत्वा चित्त्यकं तुलस्याः कृष्णवर्णायादलैर्दशभिरर्चयेत् कृष्ण
 विष्णुव्रथानंतं गोविदं गरुडध्वजं दामोदरं हृषीकेशं पद्मनाभं हरिं प्रभु एतैश्चनामभित्तित्य कृष्णदेवं समर्पयेत् नम
 स्कारततः कुर्ध्यां ह्रतानां व्रतमुत्तमं आदौ मध्ये तथा च तिहोमं कुर्याद्विधानतः कृष्णमंत्रेण जुहुयाच्चरुणाष्टोत्तरशत

होमंतिविधिनासम्यगाचार्यपूजयेत्सुधीः सौवर्णताम्रपात्रेवामृमयेधेणुपत्रके तुलसीदलं सुवर्णेनकाराधित्वासुलक्ष
 णं हेमः वाप्रतिनांकृत्वापूजयित्वाविधानतः विधायप्रतिनांतत्रह्याचार्यायानिवेदयेत् दातव्यगौःसवरसाचवस्त्रा
 लंकारभूषिता दशाईकृष्णदेवायपरिकादशचर्पयेत् तद्यद्यद्याद्विधिक्षायस्वयंवाभक्षयेद्व्रती वायनंचप्रदातव्यंय
 याशक्तिजोत्सव दशमोहिततोन्तिसद्रथ्यं गुरवेपेयेत् व्रतंतिदशविभिभ्यः प्रत्येकंदशपूरिकाः दद्यादिवंशालादंतुक्रु
 त्यात्रतनुत्तमं उद्याप्यविधिनाभूयात्सर्वकामसमन्वितः श्रुतेकृष्णस्यसायुज्यंलभतेन, त्रसंशयः इदंशुक्लादिश्रव
 णकृष्णाष्टम्यांशफलव्रतं तत्रास्यविधिः ॥ ध्यानम् ॥ तमद्भुतंवालकर्मवुजेक्षणंचतुर्भुजंशंखगदाद्युदायुधं
 श्रीदत्सलदं गलशोभिकोस्तुभंयीतांवरसांद्रपयोदसौभगं महाहैवेदूर्ध्वकिरीटकुंडलद्विपापरिष्वकसहस्रकुंतलं
 उदामकांच्यंगदभूषणादिभिर्द्विरोचमानं वसुदेवैक्षत ॥ १ ॥ श्रीगोपालकृष्णयनमः ध्यायामि चारुदेवायश्राव
 ह्याभि शेषशायिने श्रासनं तीर्थपादाय पाद्यं गंगाजनकायश्रद्धं यमुनावेगसंहारिणे श्राचमनं नित्यमुक्तायपं
 चामृतस्नानं कृष्णायशुद्धोदकस्नानं पीतवासिनेवल्लं यज्ञप्रियाययज्ञोपवीतं सर्वेश्वरयगंधं श्रधोक्षजायाक्षताः क
 लाप्रियाय पुष्पाणि तुलसीदलानिच ततोगूजां कुर्यात् कृष्णायनमः शिरःपूजयामि विष्णेत्रेनमः
 सखंपूज.हरयेनमः कंठपूज- शेषशायिनेनमोवाहूपु० गोविंदायनमोहृदयपू. गरुडध्वजायनमः नाभिपू.
 दामोदरायनमः गुह्यपू. हृषीकेशायनः ऊरूपू. पद्मनाभायनमः पादौपू. उपेंद्रायनमः सर्वांगपूजः
 पारिजाताः हारकाय धूपं ज्ञानप्रदायदीपं चक्रिणे नैवेद्यं पद्मनाभाय नीराजनं पूर्गाफलं तांबूलं
 इदंफलनितिफलं हिरण्यगर्भगर्भस्थमिति दक्षिणा देवदेवनमस्तेस्तुभक्तप्रियरूपानिधे गृहाणार्धयनयाद
 तेदेवकथासहितप्रभो इत्यर्धं त्रिलोकनाथोदेवेशस्सर्वभूतदयानिधिः दानेनानेनसुप्रतीभोभवत्विहसदामन

वाचनं श्रीकृष्णः प्रतिगृह्णाति श्रीकृष्णो वैददाति च श्रीकृष्णस्तारको भूम्यां श्रीकृष्णाय नमो नमः संसाराण्यममना
नां नाराणां पापकर्मणां इह मोक्षफलावाप्तिकुरुष्वपुरुषोत्तम इति ॥ अथ तथा सूत उवाच ॥ शृणु ध्व
मृपदः सर्वे ते निपारण्यवासिनः पुराकृतयुगस्यादौ कृष्णदेशे न भाषितं तद्धतं वः प्रवक्ष्यामि सांगोपांगमुनीश्वराः
पुरा वै द्वापरस्य तेषां ङवाः कोरास्तथा यतं प्रचक्रिरे सर्वे धनमानिन मोहिताः निर्जिताः पांडवाद्दुःखाद्धनं प्रापुर्मही
श्वराः कुंती विदुरग्रेहे तु संस्थिता सुमहायशाः तच्छुद्धत्वाकृष्णदेशे विपकृपया परयायुतः आययो गुरुडारूढो विदुरस्य
गृहं प्रति तत्रापश्यन्महातिजाः कुर्तो परमदुःखितां विदुरेणाचिंतः कृष्णः कुर्तो चैवाह भक्तिः नत्वाह कुर्तोत्वादे
र्वीपश्याम्यद्य विडंबयन् त्वत्पुत्रास्तु महादुःखं प्रापुस्ते गहने वने तवापि सुमहद्दुःखं सर्वदा तन्ममाप्रियं कृत्यु
वाच हपी केशमहावाहो महादुःखेन कर्पिताः कृपया परयादेव रक्षिता वयमीदृशाः मम चैव महादुःखं त्वयि भ्रातृ
जसंस्थिते मत्पुत्रास्ते महादुःखात्प्रविष्टा गहनं वनं कृपया विदुरे महेन्द्रभोजनं प्रस्थसंमितं ददाति प्रत्यहं कृष्णजी
वनं ममदुःखदं गृहस्य पश्रिमैभोगे वराम्भेवं जनादनं दर्शिता कौरवाणां हि सर्वेषां कुमतिस्तथा इति तस्यावचः
श्रुत्वा कृष्णः परमधर्मवित् दशाफलमिति स्यात्तद्वनं कुरुसुव्रते कुंत्युवाच कस्मिन्काले प्रकृतं व्यतद्व्रतं केशव प्र
भो यदमां प्राति चेत्युको जगद्सास्वते श्वरः कृष्ण उवाच श्रावणस्यासितपक्षे कृष्णष्टम्यां निशीथके देवक्यां वसु
देव्यामातानुर्भवति केशवः तदग्रे दशगुणितं सूत्रं स्थाप्य प्रपूजयेत् हस्ते वद्ध्यात्तु तत् सूत्रं दशाहं व्रतमाचरेत् संसा
शापीभ्यामात्मानराणां पापकर्मणां इहामुत्र फलावाप्तिकुरुष्वपुरुषोत्तम अनेन डेरकं वद्ध्यादश वर्षव्रतं चरेत् देव
स्यात्प्रातिगिरिभ्यश्च पञ्चानिकारयेत् ततश्च शृणुयात्पुण्यां कथामेतां शुभावहां तुलस्याः कृष्णवर्णायां दैर्दशभि
र्भवेत् कृष्णनिष्पुन्यानां तं गोविंदं गुरुध्वजं दामोदरं हृषीकेशं पद्मनाभं हरिं प्रभुं एतैश्चनामभिर्नित्यं कृष्णदेवं सम

चयेत् नमस्कारं प्रकुर्वीत प्रदक्षिणसन्वित एवं दशदिनं कृत्वा त्रतानामुत्तमं त्रतं आदौ मध्ये तथा च तिहोमं कु-
 र्याद्विधानतः कृष्णमंत्रेण जुहुयाच्च रुणाष्टोत्तरं शतं ततो होमार्तविधिना आचार्यं पूजयेत्सुधीः सुवर्णताम्रपात्रे
 वाम् एमयेषु पात्रके तुलसीदलं मुवर्णेन कारयित्वा सुलक्षणं प्रतिमां च ततः कृत्वा पूजायित्वा विधानतः विधाय प्र-
 तिमां तत्र आचार्याय निवेदयेत् दातव्या गौः सवत्सा च बन्धालंकारभूषिताः दशाहोमे तु कृष्णाय पूरिका दश
 चापयेत् दापयेत् ब्राह्मणाय स्वयं भुक्ता तथैव च वायनं तु गृह्णीष्व सर्वोपरं संयुतं संसारार्णवमज्ञानापाहि-
 देवाकिनेदन अनेनोद्यापनं कृत्वा नमस्कृत्य क्षमापयेत् दक्षिणाभिर्भुंता देवि दातव्या कृष्णसन्निधौ दशतेदश
 विभ्रेभ्यः प्रत्येकदश पूरिकाः एवं दशसुवर्णपुत्रं तं कुर्यान्नरोत्तम एवं त्रतं त्वया देविकर्तव्यं कृष्णसन्निधौ एवमुक्ता
 कृष्णेन कुंती श्रुत्वा मुदान्विता उवाच कृष्णे देवं तं मम वितं न विद्यते प्रयुवाच हृषीकेशस्तव वित्तमविष्यति एवमुक्त्वा यौ
 कृष्णेन कुंती श्रुत्वा मुदान्विताः कर्णोऽपि सुमहात्मानं कृष्णं दृष्ट्वा प्रहर्षितः सिंहासनं ददौ तस्मै पाचमर्ध्यं तथैव च कर्णोऽप्युवा-
 च देवेश किमर्थं तव चागमः उवाच कृष्णे देवो थतव माता तितुः खिता कर्ण उवाच दुर्धनभयात् कृष्णमातरं याम्यहं क-
 थं कथं वा दुःखिता माता प्रमुच्येत वदस्व मे श्रीकृष्ण उवाच सुवर्णपात्रं सूर्यपायसक्षारसंयुतं प्रत्यहं तत्र दातव्यं
 विभ्रे वा चार्थपुत्रके तव माता तथा प्रीता भविष्यति न संशयः एवमुक्त्वा तदा कृष्णो जगाम ह्यारिकां मुदा सकृष्णभाषितं
 श्रुत्वा शतनिष्कं तु वाग्यतः ततः श्रुत्वा कर्थां कर्णश्चक्रैस्सर्वमहाशयः पंचभक्ष्यसमायुक्तं पात्रं स्वर्णेन कारितं शतनि-
 ष्कसमायुक्तं विप्रहस्ते प्रदाय सः प्रत्यहं वै तथा कुंती पुत्रं दृष्ट्वा तु हर्षिता देवस्य सन्निधौ कुंती व्रतं चक्रे तु भक्तिः कृष्णे
 न कारितं सर्वमम भाग्याय वै ध्रुवं कृष्णपूजां ततः कृत्वा कर्थां श्रुत्वा च पूर्ववत् उद्यापने ददत्वा व्रतं ब्राह्मणेभ्यो यथाक्रमं तु
 तुलसीदलं मुवर्णेन कारयित्वा सुलक्षणं प्रतिमां विष्णुभक्त्या च स्वर्णपात्रे निधाय च गोदानेन समायुक्तामाचार्यार्थाय मह-

सती कुंतीद्वौतदातत्रविष्णुर्नःप्रीयतामिति व्रतं दशसुवर्षेषु चकारोद्यापनंततः तद्भक्तस्यप्रभावेण तनूजाःसमुपा
गताः हत्वाशत्रुन्मृधेसर्वान्कृष्णस्यच प्रसादतः युधिष्ठिरःसधर्मात्मास्वराज्यं प्राप्सवान्सुधीः प्रोवाचिदंब्रतं कुंतीद्वौ
पदीचपतिव्रतां दशाफलमिति रूपातं कृष्णदेवेनभाषितं एवंसर्वमहादुःखान्निस्तीर्य स्वपुरीं गतः व्रतस्यास्यप्र
भावेण कृष्णस्यच प्रसादतः सापिचक्रेमहाभागाद्रौपदीव्रतमुत्तमं तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कर्तव्यं तु व्रतं जनैः याम
स्य कुरुते नारी व्रतानामुत्तमं व्रतं सर्वान्कामानवाप्नोति विष्णुलोकमर्हयते इदं व्रतं महापुण्यं व्रतानामुत्तमं स्मृतं
वदेतां शृण्वतांचैव विष्णुलोकप्रदं ध्रुवम् ॥ ३ ॥ इति भविष्योत्तरे दशाफलव्रतम् ॥ अथास्यामेव भाद्रकृष्णजन्मा
ष्टम्यां श्रीकृष्णजन्माष्टमीव्रतं ॥ तदुक्तं नारदीये ॥ कृष्णजन्माष्टमीचैवास्मृतापापहरानृणां केवलं नोपवासिनत
स्मिन् जन्मदिने हरिः सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः उपवासी तिलैः स्नातो नद्यादौ विमले जले सुदेशमडपे
कृती भंडले स्वयेत्सुधीः तन्मध्ये कलशं स्थाप्य नाद्यजं वापि मृगमद्यं तस्योपरि न्यसेत्पातं तांघृतस्योपरि स्थितं हे
भी ॥ स्वयुगाच्छत्रांकृष्णस्य प्रतिमां शोभां पाद्याद्यैरुपचरैस्तु पूजयेत्स्निग्धमानसः देवकीं वसुदेवं च यशोदां नंदं मेव च

शान्तिनिगानरमास्थितः नैतेनसदृशशचान्यद्गतमस्तिजगत्रपेकृतेनयेनलभ्येतकेटिरेकादर्शाफलम् अत्रप्रतिभादा
 नेरुपधिनुसमन्वित्तंगोदानमुक्तं सुवर्णधनुतिलधेन्यादिदानप्रकरणेकं अथवासुवर्णदक्षिणान्वितधेनुयुताप्रति
 मादेयाइति त्रयजन्माष्टमीनिर्णयतेसाचामातमासपक्षेआवणकृष्णाष्टमी पूर्णिमांतमासपक्षेभद्रकृष्णाष्टमी उभय
 धाप्यंकेन उभयधियोपिस्मार्तव्यवहारेदर्शयिष्यते साचद्विविधाशुद्धाविद्वाच तत्रशुद्धायामष्टौतत्रमप्तभीयोग
 रहिताशुद्धा सप्तमीयुक्ताविद्वा शुद्धाच त्रिविधासमान्यूनान्नाश्रधिकेति तत्रसूर्योदयादुदयपर्यंतस्थितासमाततोर्वा
 इनिवृत्ता न्यूना तमतिक्रम्यप्रवृत्ताश्रधिका विद्वापिसमन्यूनधिकभेदेन त्रिधा तत्र शुद्धसमारोहिणीसहितातद्र
 हिनाचेतिद्विविधा शुद्धाधिकेतातपूर्वदिनएवरोहिणीसहिता उभयत्ररोहिणीसहिता उभयत्ररोहिणीरहितचेतिचतु
 विधा एवंशुद्धाप्यष्टविधा एवविद्दसमापि रोहिणीसहितातद्रहिता विद्वन्यूनान्पिरोहिणीसहिता उभयत्ररो
 हिणीरहिताचेतिचतुर्विधा एवंविधाप्यष्टविधा उभयेपांशुद्धविद्भेदानां भेलेनेपोडशप्रकाराभवति द्वावन्यार्वांतर
 भेदोपया अर्धरात्रेरोहिण्युक्ताष्टमीजयंत्येके द्वितीयानवमीयुक्ताष्टम्यांवधवारसोमवारयोरन्यतरेणयोगे एव
 मष्टादशप्रकाराजन्माष्टमीतत्रसकामैर्निःकामैश्चसर्वथोपवासःकर्तव्यः शुभ्रमांसखरंकाकश्येनचमुनिसत्तम त्रैलो
 क्यजनितंपापंभुंक्तेननसंशयः धेनुकुर्धतिजानंतःकृष्णजन्माष्टमीत्रं तेषमंनिमहाप्राज्ञव्यालामहितिकाननेन आ
 वणेवहुलेपक्षेकृष्णजन्माष्टमीत्रंतं नकरोतिनरोयस्तुभवतिब्रह्मराक्षसः अकुर्वन्नरकंयातियावदिद्राश्रतुर्दश अती
 तानागतंतेनकुलमेकोत्तरंशतं पातितंनरकेवोरेयोभुंकेकृष्णवासरे रटंतीहपुराणानिभूयोभूयोमहामुने तथा कृष्ण
 जन्माष्टमीत्यक्तथेन्यद्गतमुपासते नाप्नुवंतिशुभाकिंचिदिष्टापूतंमथापिवा श्रावणेवहुलेपक्षेनकरोतियदाष्टमी कुरामु
 धाःकूरमुखाहंसतियमकिंकराः इत्यादिवाक्यैरकरणेप्रत्यवायश्रवणात् वर्षेयैर्धेनुयानारीकृष्णजन्माष्टमीत्रंतं

लभ्येतजयंतीनामसातिथिःस्कादे प्राजापत्येनसंयुक्ताःश्रष्टमीतुयदाभवेत् श्रावणेवहुलेसातुसर्वपापप्रणाशिर्ना जयं
 पुष्यं चकुरुतेजयां पुष्यांचितां विदुरिति शिवपुराणेपिशिववाक्यं शृणुवत्सप्रवक्ष्यामिःश्रष्टमीभेदनिर्णयं श्रावणेऋण
 पक्षस्यघटीह्यष्टिर्दयंभवेत् तदाजन्माष्टमीख्यातासम्पूर्णासाप्रकीर्तिता रोहिणीऋक्षसंयुक्तजयंतीसातुकथ्यते
 वसिष्ठउवाच श्रावणेवानभस्येवारोहिणीसहिताष्टमी यदाऋणानरैर्लब्धासाजयंतीतिर्कीर्तिता श्रावणेनभवेद्योगो
 नभस्येतुभवेद्द्रुवं तयोरभावेयोगस्यतस्मिन्वर्षेनसम्भवइति अत्रश्रावणइतिमुख्यः कल्पः नभस्योऽनुकल्पः
 यद्विवाश्रावणंयं दिवानभस्येसर्वथापिरोहिणी कृष्णजन्माष्टमीयोगजयंत्यितद्विवादं पुराणांतरेपि रोहिणीचय
 दाऋणपक्षेष्टम्यां द्विजोत्तम जयंतीनामसाप्रोक्तासर्वपापहरातिथिः अत्र चयद्यपिसामान्यतः कृष्णाष्टमीरोहि
 णीयोगोजयंतीत्युक्तमिति तथापि पूर्वोक्तवचननिचयपर्यालोचनयात्रत्वष्टमीपदस्यजन्माष्टमीपरतयानेनापिवच
 नेन जन्माष्टमीरोहिणीयोगस्यैव जयंतीत्वमुक्तं अत्रकेवलेनोपवासेनेतिवाक्ये केवलोपवासस्यफलसंबंधप्र
 तीतिरुपवास एव प्रधानं पूजार्देःस्पष्टफलसंबंधानवगमात्तदंगत्वं तस्यामभ्यर्चनंशौरिर्हेतिपापंत्रिजन्मजनि
 त्यादिस्तुतिमात्रमितिप्राञ्चः उपवासः पूजचित्युभयंप्रधानं जन्माष्टमीदिनेप्राप्तइतिस्कांदात् अर्द्धरोत्रतुरो
 हियांपदाऋष्णाष्टमीभवेत् तस्यामभ्यर्चनंशौरिर्हेतिपापंत्रिजन्मजं सोपवासोहरेः पूजांकृत्वातत्रनसद्दिती
 ति भविष्यपुराणाच्च तचैरेवफलसंबंधावगमादितिकालतत्त्वाविवेचने अत्रकेचित् यत्तुमुख्ये 'सोपवासोहरेःपूजा
 निःचयत्र मासिभाद्रपदेऽष्टम्यांकृष्णपक्षेऽर्धरात्रके शशांकैष्टपराशिस्येऋक्षैरोहिणिसंज्ञके योगेस्मिन्वसुदेवाद्धिदे
 वकीमामर्जीजनत् तस्मान्मापूजयेत्तत्रशुचिः सम्यगुपोषितः इत्यादावुपवासस्य गुणत्वप्रतीतिः सद्तोधाव
 तीत्यादिवफलसंस्कारः पूजैवप्रधानमिति तदापाततः केवलैर्नोपवासेनतस्मिन्जन्मदिनेशुभे सप्तजन्म

कृताऽपान्मुच्यतेनात्र संशय इति वचनेन केवलोपवासस्य फलसंबंधश्च त्रयणात् अर्द्धरात्रे तुरो हि एषां यदा कृष्णाष्टमा
 भवेत् तस्यामभ्यर्चनेन शौरिहेतियापि त्रिजन्मजमित्यत्र पूजायाः केवलाया एव जपत्यामुपवासश्च महोपातकना
 शनः सर्वैः कार्यो महाभागपूजनीयश्च केशव इति भविष्यद्दिग्गुणधर्मयोरप्येकवाक्ये फलसंबंधश्च वशाच्च अत्र एव
 प्रयोगभेदकल्पनापत्तिरपि परास्ता यत्राप्येकैकस्य श्रवणं तत्राप्यपरस्योपलक्षणीयत्वाच्च सोपवासोऽहरेः पू-
 जामित्यत्र शुचिः सम्यगुपोषित इत्यत्र चोपवासस्य विशेषणत्वेनोपादानेऽपि प्राधान्यं न विहन्यते यजतावेवं शक्यं
 एवं च सति वासुदेवं समुद्दिश्य सर्वपापप्रशांतये उपवासं करिष्यामि कृष्णाष्टम्यां न भस्यके इति भविष्योक्तैः संक-
 ल्पवाक्ये यदुपवासमात्रग्रहणं तदपूजाया अप्युपलक्षणं विध्यनुसारि स्वात्संस्कल्पः एवं सति वासुदेवं समुद्दिश्य
 प्याजस्ये नो क मिति पूजायांतस्योद्दिशत्वाद्दुपवास उद्देश्यानपेक्षणात् वासुदेवशब्देन तदप्रीतिलक्षणाया च तदेपक्ष
 गाजघन्य उपवासपद एव यथाश्रुततदन्वयार्थं पूजालक्षणायामुक्तत्वात् उपवासोपसंजनकपूजालक्षणायांच व
 सुदेवं समुद्दिश्येत्यस्य विशेष्यपूजान्वयोपपत्तेः अत्र एव द्वितीयसंस्कल्पवाक्ये अर्चयित्वोपवासो न भोक्ष्ये ह मपरे हे नि
 इति पूजाया अप्युल्लेखः तस्माद्दुभयमपि प्रधानं स्मृतिकौस्तुभे तु मदनरत्नाबुदाहृत भविष्योत्तरस्य जन्माष्टमीशा-
 स्त्रे तावदालोच्यमाने कीदृशांतद्भ्रतदेवरावेदैर्वैरनुष्ठितमित्युपक्रम्य प्रसंगेनापि यो भक्त्या त्रतं पश्ये जनाकुलमित्यु-
 पसंहारात् जन्माष्टमीराज्ञकत्रतस्यैव प्राधान्यमिति त्रतीये तत्र त्रतशब्दश्च मानससंस्कल्पवाचित्वेन स्नातकत्रत
 प्रकरणेभियुक्तैर्व्याख्यातः किंविपयक. सरां कल्प इत्याकांक्षायां यावत्थोतराल उपवासपूजादयः फलसंबंधित
 यानि दिष्टाः क्रियास्तावन्वयोविषयत्वेन संबध्यते तावद्दिप्रयकसंस्कल्पस्य फलसंबंधो ज्ञायत एव सकलश्रुतीना
 जातेऽपि फलश्रुतीनामिवात्तात्पर्याद्यगमात् संभवति चैवं सति संस्कल्पागमत्र उपवासशब्देन प्रधानक्रियाप्रकाशना उ

तस्मात्संकल्पस्यैव प्रामाण्यमिति ए
 नचैवमष्टमीरोहिणीतिवसिष्ठवचनेर्द्धरा-
 तस्मात्संकल्पस्यैव प्रामाण्यमिति ए
 नचैवमष्टमीरोहिणीतिवसिष्ठवचनेर्द्धरा-
 तस्मात्संकल्पस्यैव प्रामाण्यमिति ए
 नचैवमष्टमीरोहिणीतिवसिष्ठवचनेर्द्धरा-

यत्तदेवाभिप्रेत्य विष्णुरहस्ये पठयते अर्द्धरात्रेतुरोहिएयामित्यादितस्मिन्नर्द्धरात्रे पूर्वापरयामयोः कियत्प
रिमाणमपेक्षितमित्यपेक्षायामादित्यपुराणेदर्शितं अर्द्धरात्रादधश्चोर्द्धकलयपियदाभवेत् जयतीनामसाप्रोक्ता
सर्वपाप्रणशिनोति वराहसंहितायामपि सिंहकैरोहिणीयुक्तानभः कृष्णाष्टमीयदि रात्र्यर्द्धपूर्वापरगा
जयंतीकलयपिचेतिरत्रैर्द्ध रात्र्यर्द्धपूर्वचन्द्रपरंपूर्वापरै रात्र्यर्द्धचतेपूर्वापरैचतयोर्गच्छतिवर्तत इतिरात्र्यर्द्धपूर्वा
परगा योमीश्वरोपि रोहिणीसाहितकृष्णामासेचश्रावणेऽष्टमी अर्द्धरात्रादधश्चोर्द्धमित्यादिकलायाञ्चरति
सूक्ष्मत्वेनदुर्लक्षणत्वात्सएवपक्षांतरमाह अर्द्धरात्रादधश्चोर्द्धमैकाद्विघटिकान्विता रोहिणीचाष्टमीग्राह्याउपवा
सत्रतादिष्विति एकाचार्द्धघटिकाताभ्यामन्विता कलाद्यपेक्षयार्द्धघटिकास्थूला तामपेक्षघटिकास्थूलातत्राय
मर्थः पूर्वभागवसानएकाघटिका उत्तरभागादौचैकैतिमिलित्वातन्निशीथशब्दवाच्यतावत्परिमाणेसर्वैरपिसुल
क्षयत्वान्मुख्यः कल्पः तदसम्भवेघटिकाद्विघटिकाऽन्वेष्टव्या तस्यात्राप्यसंभवे कलेति तत्रमुख्यंपक्षमभिप्रेत्यभ
विष्योत्तरेनिशीथेकृष्णपक्षगइत्युक्तं तच्च वचनं साकल्येनपूर्वमेवोदाहृतं अत्रजयंत्यांचंद्रार्धस्यावश्यकत्वंव्य
त्वात्तस्यचंद्रोदयकालीनत्वान्निशीथेयोगः प्रशस्तः एतदेवमाधवीथेविष्णुधर्मोत्तरेऽभिहितं अर्द्धरात्रेतुयोगो
यमित्यादिसोयमर्द्धरात्रयोगोमुख्यः कल्पः यस्तुकृत्स्नाहोरात्रयोगः सोयंमुख्यतरः यश्च यदाकदाचि
दीपयोगः सोऽनुकल्पः सच वसिष्ठसंहितायांदर्शितः अर्द्धरात्रेतयोर्गोह्यसंपूर्णोभवेद्यदि मुहूर्त्तमप्यहोरा
त्रयोगश्चेत्तामुपोपयेदिति वासरेवानिशायांवायत्रस्वल्पपिरोहिणी विशेषणनभोमासेसैवोपोष्यामनीषिभि
रिति धोयंजयंतीव्रतयोगनिर्णयः सएवजन्माष्टमीव्रतेऽपिद्रष्टव्यः यस्मिन्वत्सरेयोगोनास्ति तस्मिन्वत्सरे ज
न्माष्टमीव्रतमेकमेवप्रवर्तते यदाचपूर्वेषुः परेषुर्वारोहिणीयोगस्तदाजन्माष्टमीजयंत्यामंतभूताज्ञेया नतुज

न्माष्टमीव्रतप्रथकार्थं तदुक्तं माधवैव यस्मिन् वर्षे जयंत्याख्यायोगे जन्माष्टमी तदा अंतर्भूता जयंत्यां स्यादृक्षयोगः प्र
 शास्तता इति मदनरत्ननिर्णयामृते गौडैर्भैथिल्यमतेष्वेवं निर्णयसिंधौ हेमाद्रिस्तु रोहिणीसंयुतोपोष्यासर्वा
 घोषविनाशिनी अर्द्धरात्रादधश्चोर्ध्वमित्यग्निपुराणादर्धरात्र एव रोहिणीयोगस्य प्राशस्यान्मुहूर्तमपि ल
 भ्यतेत्यादिना चार्द्धरात्रयोगेषु पत्तेर्न जयंतं व्रतं भिन्नं किंच रोहिण्यामर्द्धरात्रे चति विष्णुधर्मोक्तेः समायोगे तु
 रोहिण्यांनिशीथिराजसत्तम समाजयतगोविंदो वासरूपी चतुर्भुजः तस्मात्तं पूजयेत्तत्र यथावितानुरूपत इति
 बह्निपुराणार्द्धरात्रस्य कर्मकालस्त्वमवसीयते अतः कर्मणो यस्य यः कालइत्यादिवचनात्पूर्वत्रैव प्राप्तेः परदि
 ने समेपि रोहिणीयोगस्य न प्रयोजकता अन्पथावधारदेरपितस्वापत्ते किंच जयंती शब्दे रात्रि विशेषवचनः अ
 भिजिन्नामक्षत्रं जयंती नाम शर्वरी मुहूर्ते विजयो नाम यत्र जातो जनार्दन इति ब्रह्मांडपुराणात् तेन तद्योगिरोहि
 ण्यागौणत्वात्तत्र भेदइत्युचिवा निति स्थितं यत्तु निर्णयसिंधौ रोहिणीयोगश्चाहोरात्रे चैतामुपोपयेदिति वसिष्ठसंहि
 तोक्तेरित्याद्युक्तं तत्तुच्छं माधवाचार्यधृतवसिष्ठसंहितोक्ताष्टमीरेहिणीयुक्तेऽति मुख्यत्वबोधकवचनविरोधात् पूर्वोक्त
 माधवग्रंथविरोधाच्चैत्यलं तदेव कर्मकालिनिरूपिते वक्ष्यमाणव्यवस्थोपयोगित्वेनैव बोधो निरूप्यते सत्रात्रति
 ध्यं तरलदृष्ट्यादिया प्रवेशसत्येव न किंतुरात्रिमात्रसर्वोपभवस्येव पूजारूपस्य प्रधानस्यार्द्धरात्रसाध्यत्वात् अहः
 सुतिथयः पुण्याइति वचनाच्च अन्यत्रापि अष्टमीशिवरात्रिश्रद्धार्धरात्रादधोयदि दृश्येत्घटिकायास्तु सर्वविद्वाप्र
 कीर्ततेति इदमर्द्धरात्रात्पूर्वघटिकासद्भावेव च न सर्वकृष्णाष्टमीसाधारणं जन्माष्टम्यांतु कलासद्भायोपि पूर्वोक्त
 विष्णुधर्मोत्तरादिवचनेष्वभिहितः तदेव वेधे निर्णयसिं प्रतिपूर्वोक्तभेदेष्ववश्योच्यते तत्र शुद्धयोः समन्वययो
 रोहिणीसहितयोस्तद्बिहिनयोर्वा न विवादः उत्तरदिनेऽष्टम्यभावात् एवं विद्वांरपि समन्वययोर्न विवादः शुद्धांगिका

विद्वाधिकावायद्वाप्यतरास्मिन्नेवादिने रोहिणीसहिता तदा सैव ग्राह्या जन्माष्टम्यां भवेदत्रकलैकारोहिणी
नृप जयतीनामसंज्ञियाउपोष्यासाप्रयत्नतः सप्तजन्मकृतं पापं राजन्मयद्विधिं नृणां तत्क्षालयति गोविंद
स्तिथौ तस्यां सुभावित इति वन्दिपुराणवचनात् कृष्णाष्टम्यां कृष्णजन्माष्टम्यां कालतस्वविचने उत्तर
दिन एव रोहिणीयोगे निशीथव्यापिनीमपि किं बहुना शुद्धमपि पूर्वापरिस्यस्योत्तरेव जन्मष्टमी त्रते ग्राह्या ननु
चाक्षरात्रस्य कर्मकालत्वतावस्थितं कर्मकालव्याप्तिशास्त्रस्य सर्वोपेक्षया बलवत्त्वमुपपादितमेव रोहिणीयो
गेतु प्राशस्यारफलातिशयमात्रं नतु तस्य निर्णयोपयोगिता नवमीबुधवारादियोगवत् अन्यथा प्रेतयोनिगता
नानुप्रेतत्वं नाशितं नरैः यैः कृताश्रावणेमासि त्रष्टमी रोहिणीयुता किंपुनर्बुधवारेण सोमेन अपि विशेषतः किंपुनर्न
वमीयुं काकुलकोट्यास्तुमुक्तिदिति पद्मपुराणवचनात्पूर्वैद्युर्धरात्रे रोहिणीयुक्तामप्यष्टमीं विहाय बुधवारादि
युक्तापरकर्तव्यास्यादिति शत्रोव्यते कर्मकालव्याप्तिशास्त्रादेव प्रधानभूतायाश्चर्द्धरात्रसत्त्वेन प्राप्तं ग्राह्यं दिवावाय
दिवारत्रौ नास्ति चेद्द्रोहिणीकला रात्रियुक्तां प्रकुर्याति विशेषेण दुंसयुतामिति वचनेन रोहिणीयोगाभावविषयं क्रियते
एवहितस्यार्थः दिवावच्छेदेन रात्र्यवच्छेदेन वा कलामात्रापि चेद्द्रोहिण्यष्टम्यां नास्ति तदैव चंद्रोदयसंयुता मर्द्धरात्रव्या
पिनीमिति यावत् प्रकुर्यात् दिनद्वयेपितादृश्याश्रमावेबहुरात्रिसंयुतामुत्तरां प्रकुर्यादिति विष्णुरहस्यादिपदमर्द्धरात्र
गततत्परमिति त्वस्वयं ताशुद्धं तथास्यैव क्यस्यैव नार्थम्यप्रसंगात् यदा हि शुक्लाप्यष्टम्यर्द्धरात्रवर्त्तमाना ग्राह्या तदरोहि
णीसहिता मुरारामिति किं वचनेन मुहूर्तमप्यहोरात्रइति वचने तु स्पष्टेवाहोरात्रसंबंधियत्किंचिमुहूर्तप्रतीतिः उदये
चाष्टमी किंचिन्नवमीसकलादीत्यत्र च सूर्योदयप्रतीतिः तेन रोहिणीरहितायानिशीथव्यापिन्याश्रयादेन निर्णय
कएव रोहिणीयोगेन तु बुधवारादिवत्प्राशस्यमात्रे हेतुप्रतीतिरित्यपि युक्तं रात्रियुक्तां प्रकुर्यात्ततामयावत्सेदुपेक्ष्यासा

प्रयत्नइत्यादिविनिर्णयकत्वस्यैवप्रतीतिः बुधवाररादियोगवाक्येषुपुत्राशस्स्यमात्रप्रतीतिरिति मयूखेतुयदापूर्वधुरो
 हिर्णारोहितानिशीथगाचतिथिः परेधुरोहिणीसहितनिशीथारुष्टकचतदापूर्ववग्राह्या कर्मकालशास्त्रस्यसर्वपिक्षया
 प्रावल्पस्यसर्वग्रंथसिद्धत्वात् रोहिणीयोगेतुप्राशस्स्यात्फलातिशयमात्रतुतस्यनिर्णयोपयोगिता नवमीबुध
 वारवत् अन्यथात्रतयोनिगतानामितिपाद्यचसपूर्वधुराक्षरान्त्रेवर्तमानां सरोहिणीमध्यष्टमी त्यक्त्वा बुधन
 वमीयुतापरेवकार्येत्यापद्येतेति निर्णयसिधावपि यदापूर्वधुरिनिशीथेष्टमीपरेहिरोहिणेतदापरेधुरज्यंतीयोगस्यस
 त्यात्परेचेतिमाधवः तदुक्तंतेनैव यस्मिन्पर्यंजयंरयाख्येति पूर्वविद्वाष्टमीयातुह्युदयेनवमीदिने मूर्तमपि
 संयुक्तसंपूर्णासाष्टमीभवेत् कलाकाषामूर्तपिपदाकृष्णाष्टमीतिथिः नवमीसैवग्राह्यास्यत्सप्तमीसंयुतानही
 तिपात्रोक्तेश्च केचित्तु हेमाद्रौ अष्टम्याःप्राधान्यात्तस्याश्चपूर्वधुरकर्मकालव्यापित्वात्पूर्वैव पाद्येत्तु पूर्वैहिनिसी
 थेष्यष्टम्यभावस्तत्रत्रतज्ञेयं श्रतर्भवोक्तिरतुमूर्खप्रतिदर्शनमात्रःमित्याहुःनत्वष्टम्याःकर्मकालव्याप्तैदिववापयदिवेति
 वाक्येरोहिणीयुतायाग्राह्यत्वोक्तेर्वचनत्कर्मकालव्यापिनोत्यक्त्वापूर्वापरवात्पूर्वापिरोहिणीयुताग्राह्येति वस्तुतस्तुउ
 पवासद्वयकार्थद्वयोनित्यत्वादितिस्थितं शुद्धाधिकायदापूर्वस्मिन्देनेनिशीथेरोहिणीयुका उत्तरदिनेपितदुक्तातदा
 पूर्वैवग्राह्या रोहियामर्दरेत्रेचयदाकृष्णाष्टमीभवेत् सोपवासोहरेःपूजाकृत्वातत्रनसीदति विष्णुधर्मोत्तरवच
 नात् यदातुशुद्धाधिकाकार्यदिनद्वयस्यार्दरात्रंविहायरोहिणीयोगस्तदापिपूर्वैवग्राह्या तस्याः सर्वाहेरात्रव्यापि
 वत्प्रथमातिक्रमेकारणाभावाच्चयदातुशुद्धाधिकादिनद्वयेपररोहिणीरहितातदाप्यहोरात्रव्यापित्वात्पूर्वैवग्राह्यादिव
 वेतिवचनाच्च विद्धाधिकानुचदापूर्वस्मिन्नैवदिनेनिशीथेरोहिणीयुका दिनान्तरेतुनिशीथविहाय रोहिणीयुक्तातदापु
 र्वैवग्राह्या सप्तमीसंयुताष्टम्यांनिशीथेरोहिणीयदि भवितासाष्टमीपुण्यायावच्चंद्रदिवकारार्थितिवह्निपुराणवचनात्

पत्रपुराणेषु कार्याविद्धापिसप्तम्यारोहिणीसहिताष्टमीतत्रोपवासंकुर्वतीतिथिभतिचपारणमिति आदिध्यपुराणे
 त्रिनाश्वनकर्तव्यमानवमीसंयुताष्टमी कार्याविद्धापिसप्तम्यारोहिणीसहिताष्टमी तत्रोपवासंकुर्वतीतिथिभतिचपारण
 मिति विष्णुधर्मोत्तरे जयंतीशिवरात्रिश्रकार्थेभद्राजयन्विते कृत्वोपवासंतिथ्यंततथाकुर्यात्तुपारणमिति जन्माष्ट
 मोजयंतीचशिवरात्रिस्तथैवच पूर्वविद्धैवकर्तव्यातिथिभतिचपारणमिति जयंत्यापूर्वविद्धायामुपवासंसमाचरोदिति
 गामुदाद्य यद्भक्तुविद्धाधिकोत्तरस्मिन्नेवदिनेनिशीथरोहिणीसहितापूर्वदिनेतुनिशीथंविहायरोहिणीतदोत्तरैवत्रा
 ष्ट्या मारिभाद्रपदैष्टम्यांकृष्णपक्षेईरात्रके शशांकेष्टपराशिश्रेयप्रजापत्यक्षंसंयुते उपोषितेचिद्येद्विष्णुपंशोदादेव
 कर्तयंतिभविष्योत्तरवत्स्यात् यदानविद्धाधिकदिनद्वयेप्येईरात्रेरोहिणीमुक्तादिनद्वयेप्येईरात्रंविहायरोहिणीस
 हितावातदोत्तरैवग्राह्य अविद्धायांतुसंज्ञायांजातोदेवकिंदनइतिवचनात् वर्जनीयाप्रयत्नेनसप्तमीसंयुताष्टमीस
 ष्ट्यापिनकर्तव्यासप्तमीसंयुताष्टमी ब्रह्मवैवर्तवचनात्हेमाद्रौयदाईरात्राद्दूर्ध्वकलामात्रमप्यतिक्रम्याष्टमीप्रष्टत्तारो
 ह्निर्णय द्वितीयेन्हिमुहूर्तेदेमुहूर्तेवातदाद्वितीयैवग्राह्या तथाचस्कंदपुराणे सप्तमीसंयुताष्टम्यांभूस्वाऋक्षंहिजोत्तम
 प्राजापत्यद्वितीयेह्निमुहूर्तार्थेभेद्यदि तदाष्टयामिकंज्ञेयप्रौक्तव्यासादिभिःपुरेते पांशपि मुहूर्तेनापिसंयुक्तसंपू
 र्णासाष्टमीभवेत् किंपुनर्नवमीयुक्ताकुलकोट्यस्तुमुक्तिदेति तत्रैव पूर्वविद्धाष्टमीयातुउदयेनवमीदिनेमुहूर्तमापिसंयुक्ता
 संपूर्णासाष्टमीभवेत् कलाकाष्टमुहूर्तेपियदाकृष्णाष्टमीतिथिः नवम्यांसैवग्राह्यास्यास्सप्तमीसंयुतानर्हति यदाशु
 बाधिकार्याविद्धाधिकार्यांवाद्वितीयदिनएवरोहिणीयोगः तदाप्राजापत्यक्षंसंयुक्तेतिविष्णुरहस्यवचनादुत्तरस्या
 ग्राह्यत्वंप्रागुक्तं तस्याएववृधवारोदियोगेनप्राशस्यातिशयोपि पूर्वोक्तः प्रेतयोनिगतानामितिपद्मपुराणेप्रदशितः
 निर्णयामृतेपि यदास्वल्पापिसंयुक्तव्येष्टमीसाचरोहिणीयुक्ता उपरिसकलानवमीवृधवारैणवायुताभवति तदासं

पूर्णामप्यष्टमीपरित्यज्यसैवस्वरूपाप्युष्या - तदुक्तं ब्रह्मपुराणे उदयेचाष्टमीकिंचित्सकटाभवमीयदि भवेद्दुधे
 नसंयुक्ताप्राजापत्यक्षसंयुता अपि वर्षशतेनापिलभ्यतेवानवाविभोइति केचित्तुत्तमयूखे सोमिनेत्यत्रयुक्तं
 तुचंद्रोदययुतेत्युक्तं तन्मंथं बुधवारसोनिध्यात्सोमवारग्रहणौवित्यान्माधवमदनरत्ननिर्णयास्तदादिपुसोमपदेन
 सोमवारग्रहणाच्च चृसिंहपरिचर्यायामपि सोमपदस्यसोमवारत्वमुक्तं निर्णयसिंधौतु उदयेत्यादिवचनं दाना
 दिविषयंउपवासाश्रवणादित्यनंतमष्टःउदयेचन्द्रोदये इतिदीक्षिताःश्रव्येवंगौडास्तु नवमीक्षयपरमिदंवचनं नव
 मीसकलायदीतिभविष्योक्तेः एवंपूर्वादिनेजयंत्यभावपरमित्याहुः जयंत्यादिसर्वापवाद्योगमित्याचार्यचूडाम
 एयादयः वर्धन्तु सत्यं व्रतभेदः जन्माष्टम्युपवासःपूर्वद्युरेवंपरेद्युर्जयंतीव्रतत्वाद्दुपवासद्वयंकार्यमित्यपिस्थितं यातु
 विद्वाधिका दिनद्वयेऽपि रोहिणीयोगरहितासाचतुर्विधा पूर्वस्मिन्नेवदिनेनिशीथेवर्तमानोत्तरस्मिन्नेवदिनेनिशीथेव
 र्तमाना दिनद्वयेऽनिशीथेवर्तमानादिनद्वयेपितत्रावर्तमानाचेति तत्राद्ययोः पक्षयोर्यानिशीथव्यादिनीसैवग्राह्या
 दिवावायदिवारान्नाववितिवचनात् तृतीयचतुर्थयोस्तूत्तरैवग्राह्या बहुतरसंकरपादिकर्मकालव्यापित्वात् वर्जनी
 याप्रयत्नेनसप्तमीसंयुताष्टमीत्यादिवचनैः सप्तमीसाहितायाअष्टमीनिषेधाच्चेति कृतमलंविस्तरेण यद्यप्यत्रद्वि
 तीयचतुर्थभेदोमाधवाद्युदाहृताष्टमीशिवरात्रिश्चेतिवचनप्रतिपादिताद्विरात्रात्पूर्वसप्तमीसद्भावरूपधेश्रहणेऽनुप
 पन्नौतथापिविद्वापदेनप्रकृते सप्तमीमिश्रमात्रोपदेनानुपपन्नौ अथनृसिंहपरिचर्यामंतलिरूपते सूर्योदयादुपरि
 पलमणाष्टमीनिर्गमे सत्यामसत्यावारोहिएयांदितीयदिनेएवजन्माष्टमीव्रतकसंबंधं उदयेचाष्टमीतिस्कांदवचनात्
 त्रेतयोनितानामितिपात्रवचनाच्चसप्तमीविद्वातुसर्वथास्यायैवजन्माष्टमीपूर्वविद्वांसकृक्षांसकलामपि विहायनव
 मीशुद्धामुष्यत्रतमाचरेत् शुद्धांशुसहीनां पलवैधेत्तुविश्वेन्द्रसप्तम्याअष्टम्येजेत् सुरायाविदुनरुष्टं गंगाभः

कलशं यथेति वर्जनीया प्रयत्नेनेत्यादिपूर्वोक्तस्कां दवचनाच्च अष्टम्यनिर्गमेतुसप्तमीविद्वाप्युपोष्या एकादश्याश्चनि
 र्गमेपदशमीविद्वापरित्यगेनशुद्धद्वादश्युपवासविधानव्युपवासविधानाभावात् रोहिणीयोगस्तुबुध
 सोमवारदियोगवत्प्राशस्त्यातिरेकपरोनोपवासप्रयोजकः तथास्वितदभावेव्रतलोपप्रसंगात् कालनिर्णयका
 रास्तूभयाद्धरात्रेरोहिएष्टमीयोगउभयाद्धरात्रेरोहिएष्टमीयोगाभाव उत्तरार्द्धरात्रएवरोहिएष्टमीयोगपूर्वाद्धरा
 त्रेरोहिणीमात्रयोगोचोत्तरेवोपोष्यान्यदापूर्वा दिनद्वयेऋक्षाभविष्यवस्थापयिष्यवदयेचेत्यस्यदिनद्वयेप्यर्द्ध
 रात्रेरोहिएष्टमीयोगपरस्ववर्णयांबभूवुः तत्राष्टमीयोगातिरेकस्यऋक्षादियोगस्योपवासविधानायोद्धेइश्वरेश
 पणतयाविवक्षितत्वेहविरुभयस्ववदापाततोवाक्यभेदस्यपरिहारोदिव्यष्टयाशिष्टैरन्वेष्टव्यः हरिभक्तिविलास
 मते श्रीजन्माष्टमीव्रतदिननिर्णयः ॥ तथाचकारिका कृष्णोपोष्याष्टमीभाद्रोहिएष्याढ्यामहाफला निशी
 थत्रार्पिकंचेन्दौज्ञिवापिनवमीयुता अत्रयोगवाहुल्ययोगप्राशस्त्वंचोपवासानियामकं तथैवहनं दुःपूर्वहननि
 त्तोवापरंचेद्रोहिणीयुता केवलावाष्टमीदृष्टासोपोष्यानवमीयुता दृढादृद्धिगभिनीसतीस्वल्पापीत्यर्थः तथो
 क्तं उदयेचाष्टमीकिंचिदित्यादि मुहूर्तेनापिसंयुक्तासासम्पूर्णाष्टमीभवंदितिच ननुपरंचेद्रोहिणीयुतेत्यनेनपूर्व
 निरोहिणीयुतत्वंनास्तीतिज्ञापनात् परहनरोहिणीनवमीयुतेतिहेतुगर्भविशेषणं युतो नवमीयुतातः सैवोपो
 ष्येत्यर्थः नवमीयोगस्यप्राशस्त्यात् तच्चकिंपुननवमीयुकेत्यादौकैमुक्तिकन्यायात् मासिभाद्रपदेकृष्णाश्चष्टमी
 नवमीभवेत् पूष्याष्टमीततःपूर्भिःस्त्रीभिश्चापिपिशेषतइतिसूत्रोक्तेश्चगौतमीतंत्रेच अष्टमीनवमीविद्वाउमामाहेश्व
 रीतिथिः सैवोपोष्यासदापुण्यकाक्षिभीरोहिणीविना अत्रकारिका अत्रकेवलमित्यादाउमामाहेश्वरीतिथिः
 त्रोक्तारौनयस्मादुपोष्यत्वेननिश्चितेति तत्तद्योगाभावेतुकेवलाष्टम्युपोष्या तथाचकारिका रोहिएष्यादिविद्यु

प्रशान्तये उपवासंकरिष्यामि कृष्णाष्टम्यां नभस्य ह
 अथ कृष्णाष्टमी देवी नभस्य द्रंसरोहिणीं अर्च
 यित्वा पवासेन भोक्ष्ये ह म परेह नि एनसो मोक्ष कामे। स्मि यद्गोविंदि त्रियोनिजं ॥ तन्मे मुंचतु मां त्राहि पति
 तं शोकसागरे आजन्म मरणयावद्यन्मया दुष्कृतं कृतं तत्र त्रयाय गोविंद प्रसदि परमेश्वर इति पाठि
 त्वा जलमुत्सृजेत् नृसिंह परिचर्यायां तु अथ स्थित्वा निराहारः श्वभूते परमेश्वर भोक्ष्यामि पुंडरीकाक्ष आस्मि
 न्जन्माष्टमी व्रते ॥ इति संकल्पवाक्यं पठितं ॥ सप्तम्यां चैकमकानं तरे संकल्पं कुर्यादिति चोक्तं ततो मध्याह्ने कृष्ण
 तिलैः स्नात्वा देवक्याः सूतिका गृहादिकुर्यात् ॥ तद्यथा ॥ सूपलिप्तसुदेशे कदली स्तंभनानावर्णवासः शोभितं
 समं तास्त्र्योपितराश्च पृच्छवा दियुतैर्जलपूर्णवकलशैर्दीपावलीभिः पुष्पमालाभिर्युतं चंदनगुरुधूपितं अभिखड्ग
 कृष्णछागरक्षामणिद्वारन्यस्तमुशलादियुतं गीतवादित्रनृत्यादिमंगलोपेतं पञ्चादेव्याधिष्ठितं देवक्याः सूतिका गृ
 हं विधाय तस्य समं तद्भित्तिषु सकुसुमाजलीन्देवगंधर्वादीन्स्वहृत्तर्भर्गं वसुदेवदेवकी गभंगोपी गोपान्कंसनियुक्तान्
 गोधेनुकुंजरान्यमुनांतर्जलस्थं कालियं अन्यच्च सकलं तत्कालीनं गोकुलचरितं यथासम्भवं लिखित्वा सूतिका गृहमध्ये
 मंचकं स्थापयित्वा तदुपरि सर्वतो भद्रमंडले परिकलशेशिंहासने वा हेमोराजतोताम्नीपैतलीमणिमयीं वाक्षीं मुन्म
 यौलैरूपरूपां वायथासंभवं तां श्रीकृष्णप्रतिमां देवकीस्तनं धर्यां प्रसूतां देवक्याश्चरणौ संवाहयंतौ लक्ष्मीप्रतिमां च
 प्रसूतां देवकीप्रतिमां च संस्थापयेत् तथैव कचिद्विशेषसकन्यकां यशोदां शोहिणीं वसुदेवं चंदं वलभद्रं गोपीगोपांश्चोप
 कल्पयेदेवकीसर्मापेखड्गहस्तं कंसं पूतनाराक्षसादींश्चावस्थापयेत् तत्र प्रतिमायाश्च ग्न्युत्तराणं कृत्वा देशकालाद्य
 नुस्मृत्यसपरिवारश्रीकृष्णपूजां करिष्य इति संकल्प्य ॥ हस्तेषु पुष्पांजलिं गृह्णात्वा गायत्रिं रिति मंत्रपुरःसरं देव
 क्यां क्षिपेत् सा च गायत्रिः किन्नराद्यैः सततपरिचरिता वै पुत्रीणां निनादेः भृंगारादर्शकुंभप्रवरकृतकरैः किन्नरैः सेव्यमाना

पथेकेत्वास्तृतेयामुद्रिततरमुखीपुत्रिणीसम्पगास्ते सादेवदेवमाताजयतिसुवदनादेवकीदिव्यरूपेति विश्वे
 श्वरायदेवायतथाविश्वभरायच विश्वस्यपतयेतुभ्यगोविदायनमोनमइति श्रीकृष्णायपुष्पाजलिंदद्यात् श्रीकृष्णा
 विभोर्व्यपरिभाष्य तमद्भुतंवालकमंबुजेक्षणचतुर्भुजंशंखगदायुदायुधं श्रीवत्सलक्ष्मंगलशोभिकौस्तुभंपीता
 स्वरंसान्द्रपयोदसोभगं महाहैवेडूर्ध्वकिरीटकुण्डलत्विपापरिष्वकसहस्रकुंतलं उद्वामकांचयंगदकंकणादिभि
 विरोचमानंयसुदेवऐक्ष्ण सविस्मयोऽफुल्लविलोचनेहारिसुरिसुतंविलोक्यानकदंडुभिस्तदा कृष्णावतारोऽसवसंधमो
 स्पृशन्मुटाद्विजेभ्योयुतमाहुतो गवां अथैनमस्तौदवधार्यपूरुपरंनतांगःकृतधीःकृताजलिरिति ॥ जन्मधौका
 न्पठततःश्रीकृष्णमंत्रन्यासानुविदध्यात् तेचयथा शिरसिनारदङ्गपयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदिश्री
 कृष्णपरनात्मदेवतायेनमः कूर्चिजायनमः गुह्ये श्रीशंकरयेनमःपादयोः ततःपङ्गन्यासः कूर्चाग्रगुटाभ्योनमः
 कूर्तजर्नीभ्यांस्वाहा कुंभध्यमाभ्यांवपट् कूर्चानामिकाभ्यांहं कूर्चकनिष्ठिकाभ्यांवौपट् कृ करतलकरपृष्ठाभ्यां
 पट् एवंकूर्चहृदयायनमइत्यादिततोमुद्रादिकप्रदर्श्य अव्याह्याकोशनीलांबुजरुचिररुणांभोजनेत्रौबुजस्थोवालो
 जघाकटीरस्थलकलितरणार्त्तिकिणीकोमुकुंदः दोर्भ्योहैयंगवीनंदधदतिविमलंपायसविश्वंबुधो गोपीगोपाल
 वीतीरुणनखविलसत्कंठभुपश्रिरंभ इतिहृदिध्यात्वापूजनकुर्यात् प्रतिमपूजनचसर्गत्रप्राणत्रतिष्ठापुरःसरंकर्तव्यं
 प्रतिमायाःकपे लौहौस्पृष्ट्वाद्क्षिणपाणिना प्राणप्रतिष्ठांकूर्चोततस्यादेवस्यंबाहरेः अरुतायांप्रतिष्ठायांप्राणानां
 प्रतिमासुच यथापूर्वैतथाभावःस्वर्णादीनांनदेवता अन्येषामपिदेवानांप्रतिमास्वपिपार्थिव प्राणप्रतिष्ठाकते
 न्यात स्यादिवस्वसिद्धये वासुदेवस्यवीजेनतद्विष्णोरित्यनेनच तथैवहृदयेगुण्डश्चाशश्वच्चर्मत्रवित् एभिर्भैत्रैः
 प्रतिष्ठांतुहृदयेपिसमाचरेत् अस्मैप्राणा प्रतिष्ठंतुअस्मैप्राणाःक्षरंतुच अस्मैदेवस्वस्वरूपयैस्वहेतिपञ्चरीरयन्

अगमत्रैश्वर्यमैवेदिकैरित्यनेनच प्राणप्रतिष्ठासर्वत्रप्रतिष्ठासुसमाचरेदितिकालिकापुराणात् बंजिनमूलमंत्रेणचै
 दंकर्मसमाचरंत हृदंतं कृष्णमाध्यायपूजनंवेदधेन्नरइत्यभिप्रयेण यदास्वहृदयेपूजाक्रियते तदाहृदयेगुंष्ट्वा
 मंत्राःपठनीयाः प्रतिमाया कपोलैहृदयंवास्पृष्ट्वेतिविशेषः वैदिकमूलमंत्राभावे प्रणवादिचतुर्थ्यंतनमोतनाम
 भिरित्यनेनसंगृहीतानि अस्मैइत्यस्यस्थानेतत्तद्देवतानामयुक्तामस्मादस्यादिस्वाहांतंमंत्रपठन् प्राणप्रति
 ष्ठांकुर्यात् ततोगायत्रिरित्यनेनदेवर्को मां चापिवालकसप्तपथंकेस्तनपायेनं श्रीवत्सवक्षसंशान्तंनीलोत्पलदल
 छविमिति डंनमोदेव्येअथैइतिश्रियंचसम्पूजयेत् प्रणवादिनमोतंचपृथक्कनामानुकीर्तयन् कुर्यात्पूजांवि
 धिद्वाश्वसर्वपापापनुत्तये देवकथैवसुदेवायवासुदेवायचैवहि बलदेवायनंदापयशोदोयेपृथक्पृथक्इति नमोदे
 व्येअथैइतीतिचभविष्योत्तरदचनात् एवंदयशोदावलमद्रचंडिकादीन् पौडशोपचारैः प्रत्येकमंत्रेणपूजयेत्
 भविष्योत्तरेतु केपुंचदुपचरेपु विशेषमंत्राअप्युक्ताः तत्रस्नानमंत्रः योगेश्वरायदेवाययोगानांपतयेविभो योगे
 द्वायानिस्वायगोविंदायनमोनमइति नृसिंहपरिचर्यायांतु योगेश्वरायदेवायदेवकीसहितायच योगेद्भ्रा
 येतिपूर्ववक्षीरेणसप्तयेत् गारुडेतु योगेश्वराययोगाययोगिनांपतयेनमः योगगम्यायोगेर्गैर्द्रैर्गोविंदायन
 मोनमः इति शुद्धोदकस्नपनं यज्ञेश्वरायदेवायतथायज्ञोद्भवायच यज्ञानांपतयेनाथगोविंदायनमोनमः अ
 थनैवेयमंत्रः विश्वेश्वरायविश्वायतथाविश्वेश्वोद्भवायच विश्वस्यपतयेतुभ्येर्गोविंदायनमोनमः इतिफलदक्षि
 णादिसर्वदत्त्वा देवकथैव्यर्थदद्यात् प्रणमेद्वजननींत्वतोजातस्तुवामनः वमुदेवात्तथाकृष्णो नमस्तुभ्यंनमोन
 मः सपुत्रार्थप्रदत्तंमृहाणेभंनमोस्तुइति ततःश्रीकृष्णायार्थदद्यात् तत्रमंत्रो गारुडे यज्ञाययज्ञेश्वराययज्ञ
 पतयेयज्ञसंभवायगोविंदायनमोनमइति नृसिंहपरिचर्यायांतु जातःकंसत्रयार्थायभूमारोत्तारणायच देवताना

हितार्थाय धर्मसंस्थापनाय च गृहाणाद्दर्ममादत्ते वैश्वक्यासाहितो न घेति ततो देवकीप्रार्थना देवक्यैतु नमस्तुभ्यं कृ
 प्णे स्पादन्तत्परे पापक्षय करी देवतीष्ठिं यातु मया चिंता श्रुदिते देवमातस्त्वं सर्वपापप्रणाशिनि श्रुतस्त्वं पूजिता
 देवी भीतो हं भवसागरात् पूजितासि च यद्वैः प्रसन्नात्वं वरानने पूजिता तु मया भाक्त्या प्रसादं कुरु सुव्रते यथा पुत्रं
 हर्षं लब्ध्वा जातासि त्वंच निर्द्वंता परीता देवि निर्दंतस्त्वपुत्रान्दर्शयस्व मइति ॥

अथ श्रीकृष्णप्रार्थनां श्रवतारसहस्राणि करोषि मधुमूदन न संस्थामवताराणां किं श्रज्जानाति वैभुवि देवात्रह्मादयो वा
 पिस्वरूपं न विदुस्तव श्रुतस्त्वां पूजायिष्यमिमातुरुत्संगसंस्थितं वांछितं कुरु मे देवदुःकृतं वैवनाशप कुरुष्व मे दयां
 देवसंसारान्तिभयापहेति ततः श्रीकृष्णाय पुष्पांजलिं दद्यात् ॥ गारुडं ॥ धर्मिय धर्मेश्वराय धर्मपतये धर्मसंभवाय
 गोविंदाय नमो नमः इति स्वाहांतो धृताकतिलहोमं त्रउपातः ततो गव्यघृतेन वसोर्धारा कार्या क्वचिद्गुडघृतेनेत्यु
 कंततो ज्ञातकर्मन लच्छेदनं पष्ठीपूजनं नाम कर्म च संक्षेपेण कार्यं तत्रादौ जातकर्म प्रयोगः मासपक्षाद्युल्लिख्यास्य कु
 मारस्य वीजगर्भसमुद्भवै नो निवर्हेण द्वारागर्भं युजनितदोपपरिहारार्थं मेघायुष्टं ध्यै जातकर्म हं करिष्ये तत्र निर्धि
 व्रतासिद्ध्यर्थं गणपतिपूजनं स्वस्तिपुण्याहवाचनं मातृकापूजनं वसोर्धारानां दीश्राब्दं करिष्ये इति संक
 ल्प्य ॥ गणानां चैतिपंचोपचारैर्गणेशपूजयेत् ततः पुण्याहं कल्याणं ऋद्धिः स्वस्ति श्रीः पुनंतुमां यथेमां
 सत्रं यऋद्धिः स्वस्तिनः श्रीश्रुते इति पुण्याहवाचनं ॥ अथ मातृकापूजनं ॥ गौरीपद्माशचीमिथा सावि
 त्री विजयाजया देवसेनास्वधास्वाहा मातरै लोका मातरः हृष्टिः पुष्टिस्तथा तुष्टिराध्मनः कुलदेवतः ब्राह्मीभि
 हे श्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा वाराही च तथैन्द्राणी चामुंडासप्तमातर इति वसोपवित्रमसि ॥ इति घृतधाराः ॥
 पंचसप्तवाकुडके कृत्वा संपूजयेत् ततश्चायुष्यसूक्तजपः आयुष्यवर्चस्यं रायस्य पोषमोद्भिदं इदं हिरण्यवर्चस्य

जेत्रायविशतादिमां नतद्रशांसिनपिशाचाश्ररतिदेनानामोजः प्रथमहेःक्षतत् चोविभिर्चिदाक्षायाणश्च हिरण्य
 सुसदेवैषुछणुतेदीर्घमायुः समनुष्येषुछणुतेदीर्घमायुः ॥

॥ इतिमातृकापूजनम् ॥

अथानादींश्राद्धं सत्यवसुसंज्ञकाविथ्यदेवानांदिमुखा भूर्भुवःस्वःइदंवःपाद्यं पादावनेजनं पादप्रक्षालनं वृद्धि
 गोत्रानांदिमुख्योमातृपितामहीप्रपितामहः इदं वः पाद्यं पादा० पितृपितामहप्रपितामहाः नांदिमुखाः भूर्भुवः
 स्वः इदंपाद्यं पादा ० द्वितीयगोत्रा ० मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहा भू. इदं पादा० त्रेत्रर्षः मासपक्षाद्यु
 छिरुथश्रस्मिन्कर्मणीसाकल्येनविधिनानांदिश्राद्धमहंकरिष्ये सत्यवसुसंज्ञकानांविथ्यपांदेवानांभूर्भुवःस्वः इमं
 आसनेयो नमोनमः नांदिश्राद्धेक्षणौक्रियेतांतथाप्राप्तौ भवंतौश्राप्तुतांगोत्राणांमातृपितामहीप्रपितामहीनां इमे
 नांदिश्राद्धेगोत्राणांपितृपितामहप्रपितामहानानांदि. इमं० नांदियाश्रक्षताःपांतुपुष्पाणिपांतु सत्यवसुसंज्ञ
 केभ्योविथ्येभ्योदेवभ्योवः गंधार्चनंस्वाहा संपद्यतावृद्धिगोत्राभ्योः मातृपितामहीप्रपितामहीभ्योनांदिमुखी
 भ्योवः द्रव्याणिपुनर्गंधादिदत्त्वा गोत्रेभ्यः पितृपितामहप्रपितामहेभ्यः नांदिमुखेभ्यःवःगं० द्वितीयगोत्रेभ्यो
 मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहेभ्यःवःस्वधानमः सत्यवसुसंज्ञकेभ्योविथ्येभ्योदेवभ्यो दास्यमानत्राह्यणयुग्म
 भोजनायपायसाद्यंश्रद्धंश्रमृतरूपेणस्वाहासंपद्यतां वृद्धिगोत्राभ्योमातृपितामहीप्रपितामहीभ्योनांदिमुखेभ्यः
 दास्यमानत्राह्यणभोजनायादीस्युक्तावृद्धिद्वितीयगोत्रेभ्यो मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहेभ्यो वृद्धौसत्यवसुसं
 ज्ञकाविथ्येदेवाः प्रीयतां वृद्धिगोत्रानांदिमुख्योमातृपितामहीप्रपितामहः प्रीयतांवृद्धिगोत्रानांदिमुखाःपितरःप्रीयं
 तां द्वितीयगोत्राः नांदिमुखाः मातामहाः प्रीयतां सत्यवसुसंज्ञकेभ्योविथ्येभ्योदेवभ्योनांदिमुखेभ्यः कृते

तत्रादीश्राद्धस्यफलप्रतिष्ठासिन्धुर्द्राक्षामलकयमूलनिष्कयणी दक्षिणादातुमहमुस्तृजे दृद्धिगोत्राभ्योमातृ
 पितामहीप्रपितामहीभ्योनांदीश्राद्धस्यदक्षिणादातुमहमुस्तृजे दृद्धिगोत्रिभ्यः पितृपितामहप्रपितामहेभ्यः कृ
 तैतत्रादीश्राद्धदक्षिणादातुमहमुस्तृजे द्वितीयगीत्रिभ्योमातामहप्रमातामहदृद्धप्रमातामहेभ्यः कृतैतत्रादीश्रा
 द्ददक्षिणादातुमहमुस्तृजे उपारमैगायतानरः पवमानार्थेद्वेअभिदेवायईक्षते नांदीश्राद्धसंपन्नसुसपन्नंअनेन
 नांदीश्राद्धेनकर्मदेवताः प्रीयंतां दृद्धिः अनामिकयासुवर्णैतहंतयामधुघृतेप्राशयेत् भूः त्वयिदधामि
 भुवस्त्वयिदधामि स्वस्त्वयिदधामि भूर्भुवः स्वः सर्व्वत्वयिदधामि अथास्याः पुष्पंकरोति ताभ्यां
 दक्षिणवामेवाकणेंजपति अग्निरायुष्मान्स्ववन्स्पतिभिरायुष्मान् तेनत्वा युपायुष्पंतंकरोमि सोमत्रायुष्मा
 न् सश्रौषधीभिरायुष्मान्तेनत्वायुपायुष्पंतंकरोमि ब्रह्मायुष्मान्तद्ब्रह्मणैरायुष्मान्तेनत्वा ऋषयत्रायुष्पंतस्तेत्र
 तैरायुष्पंतस्तेनत्वा देवात्रायुष्पंतस्तेनत्वायुपायुष्पंतंकरोमि तैत्वा यज्ञत्रायुष्मान्स्ववन्स्पतिभिरायुष्मान्तेन इति
 त्रिः त्र्यायुष्पंतमदग्नेः कश्यपस्यत्र्यायुष्पंतमेद्वेवानात्र्यायुष्पंतमेअस्तुत्रायुष्पं इति त्रिः सयस्मिन्देशजातोभव
 तितमभिमंत्रयेत् वेदतेभूमिहृदयद्रमसिश्रीः तंवेदाहंतन्मातृविद्यात् पश्यमशरदःशतंजविमशरदःशतंशृणुमा
 मशरदःशतमिति अथेनमभिसृशानि अशमाभवपरशुर्भवहिरण्यमस्तुते आत्मावैवृत्रनामासिजीवत्वंशरदःशतमि
 तिततोनाल्लेदंनंपषीपूजनंचकुर्यात् ॥ तत्रपषीपूजनविधिः पंचम्यांपद्यांचरात्रौपितादेशकालैस्मृत्वास्वशिशो
 सूतिकायाथसर्वोरिष्टशांत्यर्थमायुरारोग्यसिद्धयर्थेविघ्नेशस्यजन्मदानांपषीदेव्याः जीवंतिकायाः स्कंदस्यराका
 दीनांचपूजांकरिष्य इतिसंकल्प्यगणेशंसम्पूज्यकलशंसंस्थाप्य तत्रप्रतिमास्वक्षतपुजेपुवागणेशजन्मदाः जीवं
 तिकास्कंदंराकामनुमतिसिनीबार्लकुहकुडयेलिखितंपषीभगवतींच श्रावाह्यततस्तुग्रहान्नेप्रतिष्ठाप्यपोडशोपचा

३: सम्पूज्यदधिभक्तनिवेद्यदीपान्मापभक्तवंलान्दत्त्वाप्रार्थयेत् गौरीपुत्रोयथास्कंदाशिशुत्वेरक्षितः पुरा तथा
 ममाप्ययंयालःपष्टिकेरक्षयतांनमः ॥ : ॥ अथनामकरणे तच्च दशरात्रेव्युष्टेनामकरणमितिगोभिलसूत्रात्
 शहन्येकादशेनामेतियाज्ञवल्क्यस्मृतेः ॥ दशम्यामुष्ट्याप्यब्राह्मणान्भोजयित्वा पितानामकाशीतिगृहसूत्रात् ए
 कादेशेहिब्राह्मणेनकर्तव्यं तत्रभद्रविधृत्यमावास्यादिकालाशुद्धौद्वादशपूर्णेमासे दशरात्रेवर्षेकार्थे क्षत्रादिस्तु
 स्वस्वाशौचातिकुर्यात् तत्रनियतकालेगुरुभार्गवयोरस्ताद्याधिसासादिदोषोनास्ति अतीतकालेतुसोस्येव अतीत
 कालश्चेत् अथिनीरोहिणीशुगपुनर्वसुउत्तरात्रय हस्तत्रयानुराधाश्रवणत्रयरेवतीपु शुभवारेरिकाष्टमीवर्जितति
 थौकार्थं तत्रपूर्वह्निपित्रादिःकृतान्हिकः प्राणानाम्यदेशकालकीर्तनंतिअस्यकुमारस्यवैजिकगार्भिकैनोनिवहणाय
 रभित्दिव्यवहारसिद्धिद्वारापरमेश्वरप्रीतये नामकरणमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्यतानिकृत्वा ॥ नामकरणपूर्वग
 त्वेनविहितंब्राह्मणत्रयायभोजनं संप्रदास्यइतिचसंकल्पयानुच्छिष्टपकेनत्रीनधिकान्वात्राह्मणान्भोजयित्वा प्रश
 स्तपत्रितंतुलोपरिआदौलक्ष्मीमृसिंहभक्तइत्यादि स्वकुलदेवतानामलेख्यम् ॥ ततोमार्गशीर्षदेः ॥ कृष्णेन
 तोच्युतथक्रविकुंठोथजनार्दनः उर्षेद्रोयज्ञपुरुषोवासुदेवस्तथाहरिः योगेशः पुंडरीकाक्षो मासनाप्रान्यन्
 क्रमात् ॥ इतिक्रमादागतंमासनामकृष्णइत्यादिलेख्यम् ॥ ततोवकहडचक्रानुसरिणजन्मनक्षत्राथिन्य
 दिप्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थपादप्रयुक्ताद्यक्षराणि जन्मनामानिलेख्यानि ॥ तथा ॥ तत्राथिनीनक्षत्र
 स्य चूबेचोलात्राथिनी चूडामणिः चेलयतिः चूलभद्रः लाडिकाइति भरणीनक्षत्रस्य लिखूले
 लोभरणी लीलाधरः लूतारिः लोकप्रियः लोकनाथः कृत्तिकानक्षत्रस्य आईऊएरुतिना आत्मार
 मः ईश्वरभट्टः उद्योरभट्टः रोहिणीनक्षत्रस्य श्रोवाविवूरोहिणी श्रौकारेश्वरः वाचस्पति

मासनामरुपि कृष्णानंताच्युताचक्रिणैर्विकुंठाजनार्दना उपेद्रीयज्ञपुरुषासुडेभीहरियोगिणी पुंडरीकाक्षा इति
नामकरणप्रयोगः ॥ ॥ इतिकारिकाणां जातकर्म नामकर्मच ॥ ५ ५

ततः प्रतिसादौर्गंडलेवासोमायसोमिश्वरायपतये सोमस्सम्भवाय सोमायनमोनाम इतिगारुडेकर्मनेण चंद्र संपूज्य
॥ अंसेहोर्षसमादापसपुष्पकृशचंदनं जानुभ्यांधरणीगत्वाचद्रायार्थनिर्वेदयेत् क्षीरोदाणसभूतत्रिजिने
त्रसमुद्भूत गृहाणार्धशशाकिमरोहिण्यासहितोमम ज्योत्स्नापतेनमस्तुभ्यंनमस्तेज्योतिर्पापते नमस्तेरोहिणी
कांतत्रार्थमेप्रतिगृह्यतामितिभन्नाभ्यां ततो ज्योत्स्नाया पतयेतुभ्यंज्योतिर्पापतयेनमः नमस्तेरोहिणीकां
तसुधावासनमोस्तुते नमोर्गंडलदीपाथिशरोरत्नायधूर्जटेः कलाभिर्वेदमानायनमश्रंद्रायचारये इतिमन्त्रा
भ्यांप्रणमेत् ॥ ततो भगवस्तुतिं कुर्यात् अनघवामनंशौरिवैकुण्ठपुरुषोत्तम वासुदेवंरूपीकेशंमाधवंमधुसूदनं
वारहपुंडरीकाक्षंनृसिंहंदेव्यसूदनं दामोदरपद्मनाभंकेशवगरुडध्वजं गोविंदमच्युतंरुष्णमनंतमपराजितं अ
धोक्षजंजगद्बीजंसर्गस्थित्यतकारिण श्रान्दिनिधनंधिष्णुत्रिलोकेशंत्रिविक्रम

नारायणचतुर्गंडशं
खचक्रगदाधर पीतांबरधरनित्यंवनमालाविभूषितं श्रीवत्साकजगत्सेतुकृष्णचक्रधरंहरिं प्रपद्येऽहसदा
देवंसर्वकामप्रसिद्धये प्रणमामिसदादेवं वासुदेवं जगत्पति मिति आहिमांसर्वलोकेशहरेसंसारसाग
रात् आहिमांसर्वपापत्र दुःखशोकार्णवात्प्रभो सर्वलोकेश्वरत्राहिपतितंमांभवाणवे ॥ देवकी
नंदनः श्रीमान् हरेसंसारसागरात् आहिमांसर्वदुःखत्र रोगशोकार्णवाद्धरे दुर्गतांस्त्रायसेवि
ष्णोयस्मरंतिसकृत्सकृत् सोहं देवेनदुष्टेत्त्राहिमाशोकसागरात् पुष्कशक्षनिमग्नोहमायविज्ञानसागरेत्राहि
मादेवदेवेशत्वत्तेनान्घोस्तिरक्षिता यद्वालयेच्चकौमारैर्यौवनेयच्चवार्द्धके तत्पुण्यंष्टिद्विमाप्नोतुपापंहरहला

युधेतिमंत्रैःप्राथयेत् ततःस्तोत्रपूराणपठनादिभी रात्रिशेषमतिवाह्य परदिनेप्रातःस्नानादिनित्यकृत्यं विधाय
 पुनः सपरिवारं श्रीकृष्णंयथासंभवं संपूज्य चंडिकायाश्च यथाविभवं महोत्सवं कृत्वा यथाशक्ति ब्राह्मणान्भो
 जयित्वा तेभ्यः सुवर्णमेदिनीधेनुवत्नादियद्यदिष्टं ततःकृष्णोमिश्रीयतामिति दत्त्वा भेदेवेदवकीदेवीवसुदे
 वादजीजनत् भोमस्यब्रह्मणेगुप्त्यैतस्मैब्रह्मात्मनेनमः सुजन्मनेसुदेवायगोब्राह्मणहितायच शांतिरस्तुशिवं
 चारिस्त्वत्पुत्राप्रतिमानुद्वास्यतांब्राह्मणायदत्त्वाब्राह्मणान्विसृज्य इष्टैःसह स्वयंपारणंकुर्यादिति गारुडेपु सर्वा
 यसर्वेश्वरायसर्वपतयेसर्वभवायगोविंदायनमइतिपारणरंभे भूताय भूतपतये भूतेश्वराय भूतसंभवाय गोविंदा
 यनमः इतिसमापनेमंत्रउक्तः इदंचप्रतिमासं कृष्णाष्टम्यामप्युक्तं मदनरत्ने वह्निपुराणे प्रतिमासंचतेपूजाम
 ष्टम्यांयःकरिष्यति ममचैवाखिलांकामांसंप्राप्स्यतिनसंशयइति अथपारणनिर्णयः पारणमुपवासपर
 दिनेपूर्वाह्णेकर्त्तव्यं उपवासेपुसर्वेपूर्वाह्णेपारणभवेदिति देवलस्मरणत् एवंसामान्यतः पूर्वाह्णे पारण
 प्राप्नो पारणदिनेकेवलपारणमेतद्वेदितेकर्त्तव्ये तदाहभृगुः जन्माष्टमीरोहिणीचशिखरात्रिस्तथैवच पूर्वविद्धे
 वकर्त्तव्यातिथिभातेचपारणमिति अत्ररोहिणीब्रह्मीपवासेभति कर्त्तव्ये इतरोपवासे तिथ्यंते पारणमितिविवेकः
 ॥ विष्णुरहस्ये ॥ कृष्णाष्टमीस्कंदपषीशिखरात्रिश्रुतदंशा एताः पूर्वयुताः कार्यास्तिथ्येतपारणंभवेदिति
 ॥ निगमेऽपि ॥ पूर्वविद्धासुतिथियुभेपुचश्रवणंविना उपोष्यविधिवक्कुर्यात्तत्तदंतंचपारणमिति ॥ विष्णुध
 र्मेऽपि ॥ जयंतोशिखरात्रिश्रुकार्येभद्राजयान्विद्धे कृतोपवासस्तिथ्यंतथाकुर्याच्चपारणमिति ॥ यदातुपारण
 दिनेऽष्टमीरोहिण्योः संभवस्तदोभयति पारणंकर्त्तव्यं तदुक्तंपद्मपुराणे कार्याविद्धातुसप्तम्यारोहिणोसहिताष्ट
 मी तत्रोपवासंकुर्यात्तुतिथिभातेचपारणमिति ब्रह्मवैवर्तेपि अष्टम्यामथरोहिण्येपानंकुर्यात्पारणंक्वचित् हस्यात्

पुराकृतं कर्म उपवासाजितं फलं तिथिरष्टगुणं हतिनक्षत्रचतुर्गुणं तस्मात्प्रयत्नतः कुर्यात्तिथिभंतिचपारणमिति
 स्कंदपुराणे तिथिनक्षत्रनियमेतिथिभंतिचपारणं अतोऽन्यथापारणे तु व्रतभंगमवाप्नुयादिति निर्णयाम्बुते , अत्रा
 ष्टम्यतेपारणं कार्थैरोहिण्येतानापेक्षितः भंतिपारणविधानस्य रोहिणीश्रवणातिरिक्तनक्षत्रविषयत्वात् याका
 श्रित्थियत्रः प्रोक्ताः पुष्यानक्षत्रसंयुताः ऋक्षतिपारणं कुर्याद्दिनाश्रवणरोहिणीभितिस्मरणात् माधवार्थे तु नक्षत्रं
 चतुर्गुणमिति प्रत्यचायस्योदाहृतत्वात् मैवंयुक्तं विनाश्रवणरोहिणीमिति वचनं तु केवलनक्षत्रोपवासविषय
 मनुकल्पविषयेत्यवगंतव्यमित्युक्तं ननु यदा पूर्वधिहोमोपवासपरिदेर्नक्षत्रतद्धूवातिथ्येतो भवति तदा महा
 निशायां भोजननिषेधात् द्वितीयदिन उपवासः प्रसज्येत सच नयुक्तः पारणस्यावश्यकतां गत्वात् यदि पारणभं
 गोनरयात्तदा प्रतिनिधि विधानं नोपपद्येत तद्विधानच द्वादशीप्रस्तवि देवलेन दर्शितं संकटे समनुश्राप्तेद्वादश्यां पार
 येत्कथं अद्विस्तुपारणं कुर्यात्पुनर्भक्तं नदोपकृदिति अतः पारणशब्दवलात्प्रतिनिधिबलाच्च पारणस्यांगत्वं द्र
 ष्टव्यं अतएवादिश्रपुराणे पारणांतं व्रतज्ञेयं व्रतं तैत्तिह्यिभोजनं असमाप्ते व्रतपूर्वैर्नैव कुर्याद्द्वतांतरभितिपारणशब्द
 स्य पारकर्म समाप्तविति धातोर्निष्पन्नत्वेन व्रतसमाप्त्यर्थत्वात्तदभावो व्रतस्या समाप्तिः स्यादिति चेत् सत्त्वं तिथि
 भंतिफलः पारणस्यांगं पारणं चांगिं न ह्यंगभावे गिन एव लोप इति प्रसिद्धिरस्ति अतश्च तिथ्यंताभावोपि द्विवैवपारण
 कर्त्तव्यं तदुक्तं तिथ्युक्तयोर्वादाच्छेदानक्षत्रं तमवाप्यवा अर्द्धश्राद्धेऽपि वा कुर्यात्पारणह्यपरिहृत्वात् अस्यायमर्थः
 तिथ्युक्तयोः छेदहृयोः परिसमाप्तौ द्विवैव पारणं कर्त्तव्यं अयं मुख्यः नक्षत्रांत इत्यनुकल्पः नक्षत्रपदं तिथेर
 प्युपलक्षणं अन्यतरं तिवापारणं कुर्यादित्यर्थः अर्धे चार्धश्राद्धे यद्युभयांस्तदादिवसे मुख्यानुकल्पयोरुभयोरप्य
 सोभनाद्वात्रौच पारणरयनिपिहृत्वात्त्रार्थात्तत्राप्युपवासप्राप्तौ पारणप्रतिप्रसवः क्रियते अर्द्धश्राद्धेऽपि वा कुर्यादिति

निर्गमन्तेत् अर्द्धरत्रितियमंत स्यात्तदा ऽऽरेहने परदिनेपारणकुर्व्यात् दिवसपारणच सर्वोपवाससाधारणं
तदुक्तज्ञानैर्वा सर्वेष्वेवोपवासोपुदिवपारणमिष्यते अन्यथापुण्यहानिः स्याद्वेत्तवारणपारणमिति गरुड
पुराणेऽपि प्रत्यतिथ्यागमोरात्रौतामसस्वैजसोदिवतामसेपारणकुर्व्वस्तामसैर्गतिमश्नुइति अन्यत्तदसिद्धि
ति स्मृतिकोस्तुभे शास्त्रांतरादेवास्वार्थस्वसिद्धत्वेन चाफयद्वयवैथर्यापत्तेः अपिशब्देन प्रतिप्रसप्ततात्पर्यध्वो
तनाच्च अन्यतरनेपारणभ्यनुज्ञानं नारदीयेऽपि तिथितक्षत्रसंयोगेऽप्यवासोपदाभवेत् पारणं न कर्तव्यमाव
नेकस्वतक्षमइति वह्निरुराणि जयतीमुक्त्वा भते कुर्वाति ये मापिशस्तं भारतपारणमिति तथा रोहिणी
सहिताचयंविद्वद्भिः समुपोषिता वियोगेपारणकुर्व्वरार्थत्रक्षत्रवादिनः सांयोगिकत्रनेप्राप्तेयद्येकोपिविवुञ्चते
तत्रैवपारणकुर्व्वदेवैदविदोविदुरेति मदनरत्नेपि यदादिने नैकतरस्याप्यं किं नुरात्रोपेव निशीथादर्व्यागुम
यांतोन्यतरतोधातडारात्रावप्युभयातेऽन्यतरांतैवाकर्तव्यं यद्दत्तुनिशीथव्यवहितपूर्वक्षणाणोभयांतएरुतरतोवा
तदा निशीथे पारणं कर्तव्यं तिष्ठक्षयोरितिचनानादिति निशीथोरात्रेऽप्युक्तं यत्तु नरात्रौपारणकुर्व्वत्
तैर्वैरोहिणीत्रतात् तत्रनिश्चयपित्कुर्व्वोर्द्धर्जयित्वा महानिशा मिति गौडोद्वहत्तमविष्योत्तरमवेत महानिशाया
पारणनिषेधः समहानिशातो ऽर्वाक् पारणकाललाभेऽगंतव्यः निर्णयसिंघावपि महानिशातोर्वागप्यतरांत
लाभे महानिशा निषेधः महानिशायाभेवान्यतरात्लाभे तत्रैवपारणमिति अत्रकंचित् यत्तु स्यूखडकं पारणं
त्रौनकुर्व्यात् किंतुदिवैवेति तत्रौद्धिवादमात्रं अर्द्धरत्रेपिवाकुर्व्वोर्द्धर्जयित्वा नार्थम्यप्रसंगात् प्राचीनहेमा
द्र्यादिसर्वत्रयविरोधाच्च यदप्युक्तंमाधवेन अर्द्धरत्रशब्देन रात्रिमात्रं गृह्यत इति तदपिमाधवग्रंथे तादृशार्थानुपलं
भान्मृग्यं महानिशासाह्वयामादुपरितोयामः तदुक्त महानिशातुविक्षेपामन्वममध्ययामयोः तथा मध्यमः

प्रहरोरत्रिविज्ञेयातुमहानिशितिसृष्टयंतरमिति इदमेवहेमाद्रिमदनरत्नमाधवादीनामंतं कामधेनौ गार्गस्तु मा
 हानिशातुविज्ञेयामध्यमंप्रहरद्वयमित्यादि दृढशतातातपरस्तु महानिशाद्विघटिकेरात्रौमध्यमयामयोरित्याह वेद
 पाठपरंतदित्यन्ये अशक्तस्तु गौणमुख्यकालालभिपिदिवैवंपारणकुर्यात् जयंत्यांपूर्वविद्यायामुपवासंससमाचरे
 त् तिथ्यंतैचोत्सवातेवाव्रतेकुर्वीतपारणमिति कालादंशोदिनिबंधवचनात् उत्सवति जागराद्युत्सवति द्वितीय
 दिवसेप्रातरित्यर्थः अन्नकैयित् चतूकमयूक्षे उद्यापनंस्वनुक्त्वात्रास्तौतितदप्यपेशलं उद्यापनंविनायनुतद्रत
 निष्फलंभवत् यदिचोद्यापनंनोक्तं व्रतानुगुणतश्चरेत् विसानुसारतोदद्यादनुकोद्यापनेव्रते गांचैवांचनंदद्याद्गत
 स्वपरिपूर्त्तये ॥

॥ इतिष्टथ्वचंद्रेदयेनदिपुराणोक्तेस्तस्मात्सर्वथाउद्यापनंकर्त्तव्यम् ॥

॥ तत्प्रकारश्चभविष्योत्तरोक्तेजन्माष्टमंत्रितकथाच ॥

॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ कीदृशतद्गतदेवदेवैः सर्वैरनुष्ठितं जन्माष्टमिति संज्ञं चंपवित्रं पापनाशनं येन त्वं तुष्टिमाय
 सिचिं णेन प्रभावाय च एतन्मे तत्त्वतो ब्रूहि सविधानं संविस्तरं ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ मासिभाद्रपदेष्टम्यांनि
 शीयेकृष्णपक्षगे शशोकेष्टपराशिसृष्टे ऋक्षैरोहिणीसंज्ञके योगेस्मिन्च सुदेवाब्दिदेवकीमामजीजनत्
 भगवत्प्राथम्येनैव क्रियते स्ममहेत्सवः योगेस्मिन्च सुदेवाब्दिदेवकीमामजीजनत् सप्तम्यांलघुमुक्तुकुर्या
 इंतधावनपूर्धकं उपवासंस्थानियमंरात्रौस्वप्याजितेन्द्रियः कवलेनोपवासिनतस्मिन्जन्मदिनेमम सप्त
 जन्मकृताः पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः उपाष्टतस्यपपेभ्योयस्तुवासोऽगुणैः सह उपवासः सविज्ञेयः सर्वभोग
 विवर्जितः ततोष्टम्यांतिलैः स्नातो नद्यादौ विमलेजले सुदेशेशोभनं कुर्यादिवक्ष्याः सति कागृहं सितपीतैस्तथारंकेः

कबुरहरितैः षष्ठक वासोभिः शोभितकृत्वा समंतात्कलशेनैवैः भक्ष्यैः फलैरेकैश्चर्दापालिभिरितस्ततः पुष्प
 मालाविरचितंचंदनागुरुधूपितं अत्रिरम्यमनौपम्यंरत्नजालादिभूपितं हरिवंशस्य चरितंगोकुलचविलखेयत्ततः
 वादित्रनिनेदर्वाणविणुरवाकुलन्वृत्त्यगीतक्रमोपंतमग्लेश्चसमंततः वहिर्वारिलोहखड्गैः कृष्णच्छायाम्बरादिभिः
 द्वारिविन्पस्तमुसलंरक्षितंरक्षपालकैः पद्यादेव्याधिष्ठितं चस्त्रीभिश्चस्वजनैस्तथा एवविभवसरिणकृत्वात्सूति
 कागृहंतन्मध्येप्रतिमास्थाप्यासाचाप्यष्टविधास्मृता कांचनीरांजतीताम्बीपैतलीमृन्मयीतथा वाक्षींमणिमयीचै
 वणैकैर्लिखितातथा सर्वलक्षणसंपूर्णैः पर्येकेचाटुतास्तते । संतप्तकांचनीभासांमयासहतंपस्विनीं प्रसुप्तां च
 प्रसूतांचस्थापयेन्मंचकोपरि मांतत्रवालकंगुह्यपर्येकेस्तनपायिनं श्रावत्संबक्षसंशांतनीलेत्पलदलच्छविं यशो
 दांतत्रैकास्मिन्प्रदेशेसूतिकागृहे तद्वच्चकल्पयेत्पर्येकेप्रसूतवरकन्यकां तथैवममपांश्वस्थाः कृताः ललिपुटाः नृप
 देवाग्रहास्तथांनागायक्षाविद्याभ्रानटाः प्रणताः पुष्पमालाग्रचारुहस्ताः सुरासुराः संचरंतइवाकाशेप्रहरैरुदितो
 दितैः वसुदेवोपितत्रैवल्लभद्वर्चमधरः स्थितः कश्यपोवसुदेवंश्चअदितिश्चदेवकी शेषेपिवलभद्रायशोदादि
 तिरन्वमूत् नंदः प्रजापतिर्दक्षोर्गंगश्चापिवतुमुखः गोप्यंश्चांसंसर्वैः गोपाः सर्वैदिवोकसः एषोवतारोराजे
 द्रकंसौर्वकालनेमिजन्तत्रकंसनियुक्ताश्चमोहितर्योगनिद्रयो गोधेनुंकराश्चैवदानवाः शस्त्रपाणयः नृत्यंतश्चाप्स
 रोभिश्चगंधर्वागीततत्परः रम्यामेवविधाकृत्वादेवकीनवसूतिकां लेखनीयश्चतत्रैवकालियेयमुनाहृदेइत्येव
 मादियत्किंचिच्छक्यतेचरितंमम लेखयित्वाप्रयत्नेनपूजयेद्भक्तितत्परः । ततस्तान्पूजयेद्भक्त्यागंधपुष्पाक्षतैः फ
 लैः कूपमांडिनैरिंकैलश्चखजूर्दाडिमाफलैः बीजपूरैः पूगफलैलकुचैश्चपुसैस्तथा कालदेशोद्भवैः पुष्टैः पुष्पैश्चापियुधि
 ष्ठिर पाद्यावैः पूजयेत्त्रयंगंधपुष्पाक्षतैः फलैः मंत्राणानिर्नकैतियदेवकीपूजयेत्परः । गार्घ्यंकिन्नराद्यैः सतत

परिचरतां विष्णुवीणां नित्यं भृंगारादशकुंभप्रवरकृतकरैः किन्नरैः सेव्यमानाः । पथैकैस्वास्त्यैश्चामुदिततरमुर्वापु
त्रिणीसम्यगास्ते । सादेवी देव्यमाता जयति सुवदनदेवकीकांतरूपा । पादौर्भवाहं यती श्रीदेवक्याश्चरणतिक्रि
पणपंकजे पूज्या नमो देव्यै श्रियै इति । प्रणवादिनमोति च पृथक् नमानुकी संयेत् । कृत्वा पूजां विधिज्ञश्च सर्वपापानु
सये देवक्यैव सुदेवाय वा सुदेवाय चैव हि बलदेवाय नंदाय शोभायै पृथक् पृथक् क्षीरार्थैः स्नपनं कृत्वा च दनेनानुलेप
येत् पूजांतरमपीच्छंति किंचिदत्रैव सूरयः । चंद्रो देव्येशशांकाय अर्धदद्यात् । हरिस्मरेत् । अनघं वामनं शोरिवं कुठपुरुषो
तमम् । वासुदेवं हृषीकेशं माधवमधुसूदनं । चारुं पुंडरीकाक्षं तृप्तिहं देव्यसूदनं । दामोदरं पद्मनाभं केशं गरुडध्व
जं । गोविंदमच्युतं कृष्णमनंतमपराजितं । अधोक्षजं जगद्गजं सर्गस्थिर्धृतकारकं । अनभिनिधनं विष्णुं त्रिलोकेशत्रि
विक्रमं । नारायणचतुर्बाहुं शंखचक्रगदाधरं । पीताम्बरधरं नित्यं वनमालाविभूषितं । श्रीवत्सं कंजगत्सेतुं श्रीधरं
श्रीपतिं हरिं । योगीश्वराय देवाय योगितां पतये नमः । योगोद्भवाय नित्याय गोविंदाय नमो नमः । स्नानमंत्रः । यज्ञे
श्वराय देवाय तथा यज्ञोद्भवाय च । यज्ञानां पतये चाथ गोविंदाय नमो नमः । धूपदिमंत्रः । विश्वेश्वराय विश्वाय तथा
विश्वोद्भवाय च । विश्वस्य पतये तुभ्यं गोविंदाय नमो नमः । पूजा मंत्रः । मंत्रेण नित्यं देव्यं दद्याच्चंद्रमसे नरः । तथैवा
र्धं च मंत्रेण त्र्यनेनैव तु दापयेत् । 'क्षीरोदाणं वसं भूतत्रात्रिनेत्रसमुद्भूत । गृहाण, धर्मशास्त्रं रोहिण्यसहितो मम
ज्योत्स्नापते नमस्तुभ्यं नमस्ते ज्योतिपां पते । नमस्ते रोहिणीकाले । अर्धं नः । प्रतिगृह्यतां स्थंडिलैः स्थापयेत् देवशां
करोहिणीयुतं । देवक्यावसुदेवं च नंदं चैव यशोदया । बलदेवं मयासां दिभक्त्या परमयानुप । संपूज्यं विधिं महैर्विक्रिना
मोतिचतुर्लभं । अर्द्धरात्रेव सोर्धोपातयेद्द्वयसर्षिषा । ततो वा द्वापयेत्त्रालं पष्ठीनामादिकं नमः । कर्तव्यं तत्क्षणं द्रा
त्रोत्प्रगतेनामीदिने । यथा मथितथाकार्यं । भगवत्यां महोत्सवः । ब्राह्मणान् भोजयेद्भक्त्या तैश्चोदद्याच्च । अक्षिणो

हिरण्यभेदिर्नांगोवोधासांसिकुसुमानिचयद्यदिष्टतमंतत्कृष्णोभेप्रीयतामिति
 नत् भौमस्यत्रक्षणो गुण्यै तस्मिन्नह्मात्मनेनमः सुभ्रंमेसुदेवायगोत्राह्मणहितायच शांतिरस्तुशिवंस्तुइ
 ऽपुन्यमाविसर्जयेत् ततोवंचुजनौघचद्रोनानाथजनंतथा भोजयित्वासुशांतात्मास्वयंभुजतित्रांश्वतः एवंय
 कृतेदेव्यादेवक्यासमहोत्सवं प्रतिवर्षविधानेनमद्रकोधर्मंदन नरोवायदिवानारीयथोक्तफलमाप्नुयात् पुत्र
 संतानमनघंसौभाग्यमत्तुल्लभेत् इहधर्मरतिभूत्वामृतोवैकुण्ठमाप्नुयात् तत्रदिव्येनमननवर्षलक्षयुधिष्ठिरे भो
 गान्नाविघान्भुक्त्वापुण्यशेषादिहागतः सर्वकामसमृद्धेतुसर्वासुखविवाजैते सर्वस्वनयुतेपार्थसर्वगोकुलमंड
 ले महानृपवरिष्ठानाजायतेहृदयोमम यस्मिन्सदैवदेशतुलिखितवापटार्पितं ममजन्मदिनंपुण्यंमंत्रालंकारभू
 पितेः पूज्यतेपाण्डवश्रेष्ठजनैरुत्सवसंयुतैः परचक्रभयंतत्रनकदाचिन्मभवेत्पुनः पर्जन्यःकामवर्षस्याद्भितिभ्यो
 नभयंभवेत् गृहेवापूज्यतेयस्मिन्देवक्याश्रितमम तत्रसर्वसमृद्धिः स्यान्नोपसर्गादिजभयं पशुतोतकुलाढ्या
 लक्ष्यापरोगाद्यपातकात्तराजतश्चौरथापिन्नकदाचिद्भयभवेत् प्रसंगेनापियोभक्त्यात्रतपश्येजनाकुल सोपि
 पापविनिर्मुक्तः प्रयातिहरिमंदिरं जन्माष्टमीजनमनोनयनाभिरामा पापापहासादितिर्नंदिनः नंदगोपा यो
 देवकीसुतयुतौघजतीहवस्यां पुत्रानवांधसंभूतिपदंसविष्णोः ॥

॥ इति श्रीजन्माष्टमीव्रतकथासमाप्ता ॥

अन्याकथापद्यपुराणे ॥ ॥ शौनकउवाच ॥ कृष्णजन्माष्टमीसूततस्यामाहास्त्व्यमुत्तमं कथयस्वमहाप्राज्ञ
 चोद्धरस्वभवार्णवात् सूतउवाच कृष्णजन्माष्टमीब्रह्मन्भक्त्याकरोतियोनरः श्रैतविष्णुपुरंयातिकुलकोटियुतोहि
 ज श्राष्टमीबुधयारेचसोभैवेवाद्भिजोत्तम रोहिणीऋक्षसंयुक्ताकुलकोट्याश्रमुक्तेदा ३ महापातकसंयुक्तः करंति

ब्रतमुत्तमं सर्वपापायोनिमुक्तश्रान्तियातिहरैर्गृहं कृष्णजम्माष्टमीब्रह्मननकरोतिनराधमः ॥ इहदुः खमवांशोतिस
 प्रियेनरकं ब्रजेत् ॥ ६ ॥ नकरोतिचयानाशिकृष्णजम्माष्टमीव्रतं ॥ वर्षेषुर्वैतुसामूढानरकंयातिदारुणम् ६ ॥ जन्माष्टमीदि
 नेयवैनरोऽश्रातिविमूढधीः ॥ महानरेकमश्रातिसध्वंसव्यवद्विग्रहं ७ ॥ ७ ॥ दिलीपेनपुराष्टयेद्विसिधेभुंसितसत्तमः ॥ त
 च्छृणुष्वमहाप्राज्ञसर्वपातकनाशनम् ८ ॥ ८ ॥ दिलीमयेव्याज्य ८ ॥ आद्रेऽस्यसिताष्टम्यायस्यांजातोऽज्जादंनः ॥ तुदहंश्रो
 तुमिच्छामिकथयस्वमहामुने ९ ॥ ९ ॥ कथंवाभग्न्याज्जातंतिशंखचक्रगद्गाधरथ १ ॥ १ ॥ देवज्ञानिठरेऽक्षिण्युक्कतुकेनेहेतुना
 १० ॥ वसिष्ठउवाच ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिःकुंरुमाज्जातोऽज्जादंनः १ ॥ १ ॥ पृथिव्यांत्रिदिव्यव्यक्ताभवनकथयाम्यहम् ॥ ११ ॥ पु
 रात्रसुधाराह्यासीत्कसादिनृपपीडिता ॥ स्वयाधिकारश्रुमत्तैत्तकंसूतेज्जताडिता ॥ १ ॥ कंदतीरुदतीरुमातुययौधूर्णितलोच
 ना ॥ यत्रतिष्ठतिदेवेशउमाकांतोऽपध्वजः ॥ कंसेनताडितान्मथइवितस्मौनिवेदितम् १ १ ॥ १ ॥ कंदतीतांसमालोक्यकोपेन
 संफुरिताधरः ॥ उमयासहितः ॥ सर्वैर्देवैर्दैनुरुदुतः ॥ १ ॥ आजगाममूहादेवोविधातुभवनंरुपा ॥ गत्वाचोवाचवह्मण
 कंसध्वंसनिमित्तये १ ६ ॥ उपायः ॥ १ ॥ सूचयतांब्रह्मभवंतुविष्णुनासहः २ ॥ ऐश्वर्यतद्वचःश्रुत्वागंतुंचश्रोद्यतोविभुः
 क्षीरोदंयत्रवेकंठःसुतोऽस्तिभुजगोपरि ॥ १ ॥ हंसपठंस्समारुह्यहरैरतिकमाययौ ॥ १ ॥ तुत्रगत्वासंघात्रादिवदंदैहरा
 दिभिः संयुक्तैःस्तूयतेवाग्भिः ॥ कोमलैर्वाग्निवद्वात्रैः ॥ १ ॥ १ ॥ जमः ॥ १ ॥ कमलजेत्रायहर्येषपरमात्मने ॥ जगतःपालयित्रे
 चलक्ष्मीकांतनमोस्तुते २० ॥ इतितेभ्यःस्तुतिंश्रुत्वाप्रस्थुवात्त्वज्जादंनः ॥ देवान्कृष्णमुखान्सर्वान्भवाद्भिरागतंकथम् २ १ ॥
 ब्रह्मोवाच ॥ शृणुदेवजगन्नाथयस्मादस्माकंमागतः ॥ कथयामिसुरश्रेष्ठतदहंलोकभावन ॥ २ २ ॥ शूलिदत्तवरोन्मत्तः ॥ क
 सराजोदुरासदः ॥ वसुधाताडितातेनकरादज्जेनपीडिता ॥ २ ३ ॥ पूर्वतपः ॥ कृतंतेनदुष्करंभुविमानुवैः ॥ तस्माच्चकम्पिरे
 देवाः शूलिनः ॥ शरणंययुः ॥ ततःशूलितस्सर्पिर्गत्वावाक्यमुवाचह ॥ २ ४ ॥ वंस्वरयभद्रंतेदास्यामिसुरदुर्लभम् ॥ तः

तोवत्रैवरंकोसोमाययातुप्रवंचितः॥ भगिन्यंविनाशंभोमरणंभवितानवै २४ तस्माद्दृच्छस्वयेदेवकंसंहंतुंदुरासदं
 देवकीजठरेजन्मलब्ध्वागत्वाचगोकुलम् २५ ब्रह्मणाप्रेषितेदेवः प्रत्युवाचवशूलिनं पुर्वतीदिहिवेशभोश्रब्दंस्थि
 त्वागमिष्यति २६ उभयारमयासाहंशंखक्रगदाधरः उद्दिश्यमथुरांचुक्रे । प्रयाणंकमलासनम् ॥२७॥ देव
 कीजठरेजन्मलेभेतत्रगदाधरः यशोदाकुक्षिमध्यास्तेशर्वाणीसृगलोचना । नवमासांश्रविश्रम्भकुक्षौनवदिनाधि
 कान् भाद्रमास्यसितेपक्षेचाष्टमीसंज्ञिकेतिथौ । रोहिणीतारकायुकारजनीधनधोरिताः । तस्यांजातोजगन्नायः
 कंसारिवसुदेवजः ३० वैराटीनंदपत्नीचियशोदाऽज्जिनत्सुतां पुत्रपद्मकरंपद्मनाभिपद्मदलेक्षणम् ॥३१॥ तदाह
 र्पितुमरेभेदृष्ट्याचानकदुंदुभिः कंससुरभयत्रस्ताप्रावाचेदेवकीतदा ३२ विराटंगच्छभोनाथसुतंप्रत्यर्पितुंकिल
 पुत्रंदत्त्वायशोदायैसुतांतस्याःसमानय ३३ तस्यावचःसमाकर्णवसुदेवोपिदुःखितः श्रक्रेकुमारम्रादायविरा
 टाभिमुखोयौ ३४ यमुनाजलसंपूर्णतत्पयोमध्यवर्तिनी आसीत्प्रतिमहादीर्घगंभीरोदकपूरभाक् ॥३५॥
 एवंदृष्ट्वातेऽस्थित्वायमुनामवलोक्यच वसुदेवोऽपिदुःखार्तोविललापातिचिंतया ३६ किंकरोमिक्किगच्छमिवि
 धिनाऽपिहिवंचितः कथमद्यगमिष्यामिविराटंनंदमंदिरम् ३७ हरिणतत्रसानंदंमाययावंचितः पिता क्षण
 मात्रंतटेस्थित्वायमुनामवलोकयत् ३८ तेनदृष्ट्वापुनः सापिक्षणाजानुवहाऽभवत् तांदृष्ट्वाहृष्टचित्तः सप्र
 स्थानमकरोत्तदा ३९ मायांकृत्वाजगन्नाथःपितुरंकाज्जलेऽपतत् तंपुत्रंपतितंदृष्ट्वाहाहाकृत्वासुदुःखितः म
 हापापंपुनः कर्तुंविधिनतेनवंचितः ब्राह्मिंजगतांनाथसुतंरक्षसुरोत्तम् ४१ जनकक्रदितंदृष्ट्वाकंसारिः रूप
 ग्रामुहुः जलक्रीडांसमार्चयंपितुः क्रोडमगात्पुनः पयतेनद्विजश्रेष्ठजगामनंदमंदिरं सुतंदत्त्वापशोदायैसु
 तांतस्याः समानयत् निजागारंततःप्राप्यपत्न्यप्रत्यर्पितासुता ॥ देवकीचप्रसूतेतिवार्ताप्राप्तासुरारिणा

आनेतुं प्रेपिता दृताः सुतां दुहितरतंदा आगत्य कंसदूतास्ते सुतानितुं प्रचक्रमुः ४५ वलाहस्तास्समाकृष्य देवकीवसेदे
 वयोः कंसदूतागृहीत्वा तामपि त्वात्सुरारये ४६ सधृत्वा तामहाराजं समयो भूहुरासदः शुद्धकांचनवर्णाभ्यां पूर्णा
 दुवदनाहसन् दृष्ट्वा कंसोहसंतीतां विधुस्स्फुरितलोचनां आदिदेशासुरश्रेष्ठे जाहिनि त्वाशिलोपरि श्रौत्वा लब्धाऽ
 सुरास्ते वीनेष्पे पुतां प्रवर्तिताः विद्युच्छीघ्रतरंगरिजगामसंकरांतिकात् गौर्ध्रुवाच्च शूणुराजन् प्रवक्ष्यामि य
 आस्ते शत्रुरुतमः नदस्य निलये गप्तस्तव हतासुरोत्तमः वसिष्ठ उवाच एवमुक्त्वा तु सा देवि जगाम निजमादिर
 श्रुत्वा वाक्यं ततो दिव्याः कंसो राजा सुदुःखितः भगिनीं पूतनामाह गच्छ त्वं नंदमादिर उद्यनतस्तु हत्वा गच्छ त्वं
 वाछितं बहु दास्यामि शासनं ते वैत्रजशोभ्रं शुभं कुरु श्रौत्वा प्राप्य राक्षसी सा गोकुलाभिमुखं गता मायया तं गृहं
 द्वारं प्रविष्टा सुरमदंनं स्तनपांनेन तत्प्राणानाकृष्य नंदं गोकुले केशिनुं च कंदैव्यधेनुं कंरासंभुपुतः जुंभुणवाग्नि
 बंधं च हत्वा गोवर्धनं दधत् कोलीयमदं नृकृत्वा गतो मधुपुरीततः दृष्ट्वा कंसो हतः क्रूरः कंसमच्छानजीजयत् पित
 रौ तोपयामास सुप्रसन्नैस्सुसंस्कृतः एते ते कथितं राजतू विष्णोर्जन्मदि त्नुव्रतं ॥ श्रुत्वा पापानि नश्यंति कृत्वा किं नृम
 विण्यति यद्ददं कुरुते मर्त्यो याचनारी हरे व्रतैः ६१ ॥ ऐश्वर्यम तुलं प्राप्य जन्म न्यत्र यथेप्सितं ॥ पूर्वविद्वान् कुरुते
 व्याहृतीयापधिरेव च अष्टम्येकादशीभूता धर्मकामार्थवांछिभिः वर्जयित्वा प्रयत्नेन सप्तमीसंयुताष्टमीं विनाऋक्षे
 ण कर्त्तव्या नवमीसंयुताष्टमी उदये च षष्ठीं किंचिदसकलानवमीयादि मूहूर्तरोहिणीयुक्तासंपूर्णा साष्टमी भवेत् श्र
 ष्ठीभुधवारणरोहिणीसाहितायदि सोमनवाभवे द्वाजान् कुरुते व्रतकोटिभिः नवम्यामुदयात्किंचिदसोमिवापि बुधे
 णि च अपि वर्षशतेनापिलब्धात्रापि न लभ्यते विनाऋक्षं तु कर्त्तव्या नवमीसंयुताष्टमी कार्या विद्वद्भिः सप्तम्यारो

हिलेसंयुताष्टमी . कलाकाष्ठासुहृतापियदाकृष्णाष्टमीतिथिः ॥ नवश्रासहितोप्राह्यासप्तमीसंयुतानहि किंपुनत्रुय
 रिणसोमेनापिशेषतः ॥ किंपुननेवमीयुक्ताकुलकोटप्रास्तुसुकिदा ॥ १५ ॥ फलवेधेनराजेंद्रसप्तम्याऽष्टमिव्यजेत् सु
 धविदुनासृष्टो गंगामः कलशायथा . विलीपिषवात्रः क्रेनवादोऽकृतं चेद्वाकेनवातप्रकाशितं . किंपुयं किंफलदेवः
 थयस्वमहामुने वसिष्ठउवाच . चित्रसेतोमहाराजसुहृत्पुत्रोपपरोसुहृत् ॥ १६ ॥ आरुद्रागमने कृत्वास्वर्णस्त्रियद्विज
 तच सुरयाचसदात्सोष्टयामांसिसदासः ॥ १७ ॥ पुत्रपापुसन्पुकोत्तिप्रप्रणपिधेरतः ॥ १८ ॥ बांडालैः पतितैः साईमा
 प्रसर्वदाकरोत् . एकदैवविधेराराजाम्द्राशुभयजेद्विधेः ॥ १९ ॥ अरुणरेखीपितृज्ञास्त्रिभुयस्त्रिवाचसर्वतः सावधानंभ
 न्सर्वान्वाक्यमेतदुवाचह . सचवध्यः पुरोहस्तुगच्छेद्वाग्महासुल्लोपितताराजाटयाग्रंपश्राजगामह . अ
 कच्छेदुःखेन व्याघ्रहंतुसमाहितः ॥ २० ॥ अस्त्रिभुयस्त्रिभुयः प्राप संक्षुयुयुमुनात्तुम् . अटनीरोहिणीयुक्तादिनंज
 न्मवासरं स्वकन्यायमुनायवैत्रतंचक्रुर्भुधुपु नानोपहारद्रव्यश्रुपदपिः सुशोभनैः . गंधपुष्पंतथाद्रव्यं
 कुकुमादिमनोहरम् ॥ २१ ॥ अन्नवहृत्पुष्टवामाजनेमानसकृतम् श्राजवाच . अत्राभावान्ममाद्याशुप्राणायस्थिति
 निश्चितं स्त्रियञ्चुः जन्मष्ट्याहरयन्मोक्षंयस्त्वयानय गृध्रमासखरकार्केणोमांसमन्नमेवच भक्तवान्नसं
 देहोयोभुंकेकृष्णज्भनि . किंकिंछिद्रनसजातिसारवसतानृणा धेनदेहेस्थितप्राणजवतानुकृतानृप तत्रकृतो
 पवासस्यगतैर्नयमंदिरे . यद्वत्तपितरैर्नमिर्धनगृहलौतियथावाधेप पितरैः पतितः सर्वजयत्योमार्जनकृतं इ
 तिशुस्वाततोरानेन्नतंचक्रेनयाधिपः . किंचिर्भुधुंकिंयद्वं वस्त्रांनोयहर्षितः ॥ २२ ॥ एतद्रुतसंमार्पुं कस्तिधिभित्तिचपारण
 ॥ सूतउवाच ॥ यत्फलंमथुरंगत्वाट्टेवाकृष्णमुखान्वातफलंप्राप्यतेपुंसांकृष्णजंमाष्टमीव्रतंत् ॥ यत्फलंवारिका
 गत्वाट्टेविश्वरहरोत्तफलंप्राप्यतेदमित्तरस्यजन्माष्टमीव्रतंत् ॥ २३ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेहरिजन्माष्टमीव्रतकथनम्

॥ अथभविष्यत्पुराणोक्तजन्माष्टमीव्रतोद्यापनम् ॥

युधिष्ठिरउर्वाच उद्यापनविधितत्रब्रूहिदेवदयानिधे येनसंपूर्णतांयातिव्रतमेतदनुत्तमम् श्रीकृष्णउवाच पूर्णो
तिथिमनुप्राप्यश्रद्धाचित्तादिसंयुतः पूर्वद्युरेकभक्ताशीस्वपेन्मास्वहृदिस्मरन् प्रातरुत्थायसस्मृत्यपुण्यश्लोका
न्समाहितः निर्वर्त्यवश्यक कर्मब्राह्मणान्स्वस्तिवाचयेत् गुरुमानीयधर्मज्ञोदेवेदांगपारगम् दृणुयाद्
त्विजश्ववस्त्रालंकरणादिभिः पलेनवातद्वेनतदद्वेनवापुनः शक्तयावाकारयेत्तत्रविज्ञशाठविवर्जितः सौ
वर्णीप्रतिमाकार्यपाधार्घ्याचमनादिकं एतस्पाद्याविधिवपूजोपकरणादिक गोचर्ममात्रसलिष्यमध्येमंड
पमाचरेत् ब्रह्माद्यादेवतास्तत्रस्थापयित्वाप्रपूजयेत् मंडपरचयेत्तत्रकदलीस्तभमंडितं चतुर्द्वारसमोपेतंफ
लपुष्पादिसयुत वितानतत्रघ्नोयाद्विचित्रैवशोभितं मंडपेस्थापयेत्कुंभंताम्रवाद्यमयशुचिः तस्त्रोपरि
न्यसेत्पात्रंरजतंवैणवंतुवा वाससाच्छाद्यकौतियपूजयेत्तत्रमावुधः उपचारैः षोडशभिर्भैरवैरपिसमाहितः ध्या
त्वावाह्यामृतीकृत्यस्वागतादिभिरादरात् ध्यात्वाचतुर्भुजैर्देवशांखचक्रगदाधर शुद्धेह्यस्मिन्नधिष्ठानेसन्निधिहि
कृपांकरु श्रावाहनं देवदेवजगन्नाथगरुडासनसंस्थित- गृहाणासनकंदिव्यंजगद्धातनमोस्तुते ॥ आसनं ना
नातीथाहृतंशुद्धनिर्मलंपुष्पमिश्रित पाद्यंगृहाणदेव्यारेविश्वरूपनमोस्तुते पाद्यं गगादिसर्वतीर्थेभ्योमया
नीतसुशीतलं गृहाणाचमनंकृष्णविश्वैकायनमोस्तुते : आचमनीय गंधयुष्पाक्षतैश्चैवफलनचसमन्वितं श्र
द्धेगृहाणदेवेशमयादत्तहिभक्तिः श्रद्धे दधिक्षौद्रघृतंशुद्धकपिलायाःसुगंधियत् सुस्वादुमधुरंशौरेमधुपक्कंष्ट
हाणमे मधुपर्कंआचमनं पंचासृतेस्तुक्षपनंकरिष्यामिसुरोत्तमं क्षीरोदधिनिवासायलक्ष्मीकांतायतेनमः
मंदाकिनीगौतमीचयमुनाचसरस्वती ताम्भ्यः स्नानार्थमार्नतंगृहाणशिशिरंजलं स्नानं पुनराचमनं शु

हिणोसंयुताष्टमी कलाकाष्ठासुहूर्तपियदाकृष्णाष्टमीतिथिः । तवप्रसासहितग्राह्यासतनीसंयुतानहि किंपुनर्बुध
 चारेणसोमेनापिशेषतः । किंपुनर्नवमीयुक्ताकुलकोष्टप्रास्तुमुकिदा ॥ ५ ॥ पुलबेधेनराजेंद्रसप्तम्याश्रष्टमिल्यजेत् सु
 रायावेदुनासृष्टोमंगाभःकलशोयथा द्विलीपुषवात्रकेनचादौकृतंवेवाकेनहातप्रकाशितः ॥ किंपुएयंकिफलदेवः
 कथस्वमहामुने वसिष्ठउवाच : चित्रसेतोमह्यराजामहुपापपरोमुह्यस ॥ ६ ॥ आग्नागमनेकृत्वास्वर्णसेतयंद्विज
 स्पच सुरयाचसदात्तोष्टयामासेसदास्तः ॥ ७ ॥ पुषंपापुसमायुकोत्तिसंश्राणिह्यधेरतः ॥ ८ ॥ चांडालैःपतितैःसाढेमा
 लापंसर्वदाकरोत् एकदैवविधोरजासुग्रासुरासंजोद्धिधे ॥ ९ ॥ शूरपुण्ड्रोपिंज्ञात्वेष्टेयिस्वाचसर्वतः सावधानंभ
 टान्सर्वान्वाक्यमेतदुवाचहः सचवश्यः पुरोससुग्रासुद्वेद्राज्ञोराजमहासल्लज्जोमिततोरजाव्याघ्रंपथाज्जगामहः ॥ अ
 नेकछेशदुःखेन व्याघ्रंहंतुसमाहितः ॥ १० ॥ क्षुण्डिससुसुखस्तः ॥ ११ ॥ प्राप संश्रयायामुमुनात्तटम् ॥ अटमरोहिणियुक्तादिनेज
 न्मवासरं स्वःकन्यायमुनायवैत्रतंबकनेस्तीर्थे ॥ १२ ॥ नानोपहारैर्द्रव्यश्रयधुर्नपिःसुशोभनैः ॥ १३ ॥ गंधपुष्पंतथाद्रव्य
 कुकुमादिमोहरम् ॥ १४ ॥ अन्नवहुगुण्यद्वेषाभाजनेनानसकृत्वम् ॥ १५ ॥ श्राद्धाभावात्नमयाशुप्राणायाम्यति
 निश्चितः स्त्रियज्जुः जन्मष्टम्याहरयनुभोक्तव्यव्यानघ ॥ १६ ॥ मृगमासखरकाकेगोमांसमन्नमेवच भक्तवान्नत्रसं
 देहोयोभुंकेकृष्णजन्मनि ॥ १७ ॥ किंकिच्छिद्रनसजातिसारवसतानृणा ॥ १८ ॥ यन्नदेहेस्थितप्राणजंतानुकृतानृप ॥ तत्रक्रितो
 पवासस्योकिठिनंयमंमदिरं ॥ १९ ॥ यदंतपितरोनिर्धनंशृहृणतिथीविधिषु ॥ २० ॥ पितरुपतिताःसर्बजयस्योभाजनकृते इ
 तिश्रुत्वाततोरजन्रतंबकनेराधिपः ॥ २१ ॥ किंचिर्पुष्पंकिंयद्गंधवस्त्रंनिर्नोपहंपितः ॥ २२ ॥ एतद्धतेसमयिकेस्तिथिभंतिवपरंण
 ॥ सूतउवाच ॥ यस्फलंमथुरंगत्वाट्टेवाकृष्णमुखीवुजार्तस्फलंप्राप्यतेपुंसांकृष्णजेनेमाष्टमीत्रतात् ॥ यस्फलंहरिकां
 गात्वाष्टेविश्वेश्वरेहरो ॥ तस्फलंप्राप्यतेदीप्तिस्तस्यजन्माष्टमीत्रतात् ॥ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेहरिबन्धाष्टमीत्रतकथनम्

॥ अथभविष्यत्पुराणोक्तजन्माष्टमीत्रतोद्यापनम् ॥

युधिष्ठिरुर्वाच उद्यापनविधितत्रब्रूहिदेवदानिधे धेनसंपूर्णतायातित्रतमेतदनुत्तमम् श्रीकृष्णउवाच पूर्णा
 तिथिमनुप्राप्यश्रद्धाचित्तादिसंयुतः पूर्वधुरेकभक्तशीस्वपेन्मास्वहृदिस्मरन् प्रातरुथायस्समृद्यपुण्यश्लोका
 न्समाहितः निर्वर्यावश्यक कर्मब्राह्मणान्स्वस्तिवाचेत् गुरुमानीयधर्मज्ञैर्वेदवेदांगपारगम् छणुयाद्
 त्विजश्रेयवस्त्रालंकरणादिभिः पलेनवातदद्वेनतदद्वाद्धेनवापुनः शक्त्यावाकारेयत्तत्रवित्तशाठ्यविवर्जितः सौ
 वर्णीप्रतिमाकार्यपाद्यार्ध्याचमनादिकं एतस्सपाद्यविधिवःपूजोपकरणादिक गोचर्ममात्रसलिष्यमध्येमंड
 पमाचरेत् ब्रह्माद्यादेवतास्तत्रस्थापयित्वाप्रजयेत् मंडपरचयेत्तत्रकदलीस्तभमंडितं चतुर्द्वारसमोपेतंफ
 लपुष्पादिसयुत वितानंतत्रवर्ध्नीयाद्विचित्रैवशोभितं मंडपेस्थापयेत्कुभंताद्यवाष्टएमयंशुचिः तस्योपरि
 न्यसेत्पात्रंराजतंवैणवंतुवा वाससाच्छाद्यकौतियपूजेयत्तत्रमावुधः उपचारैः षोडशभिर्भैरपिसमाहितः ध्या
 त्वावाह्यामृतीकृत्यस्वागतादिभिरादरात् ध्यात्वाचतुर्भुजैर्वंशंखचक्रगदाधर शुद्धेह्यस्मिन्नधिधर्मेसन्नधिहि
 कृपांकरु आवाहनं देवदेवजगन्नाथगरुडासनसंस्थित- गृहाणासनकंदिव्यंजगद्धतर्नमोस्तुते ॥ आसनं ना
 नातीर्याहृतंशुद्धंनिर्मलंपुष्पामिश्रित पाद्यंगृहाणैत्यरेरिविश्वरूपनमोस्तुते पाद्यं गगादिसर्वतीर्थेभ्योमया
 नीतसुशीतलं गृहाणाचमनंकृष्णवियेकायनमोस्तुते आचमनीय गंधपुष्पाक्षतैश्चैवफलेनचसमन्वितं अ
 ध्वंगृहाणदेवेशमयादत्तहिभक्तिः अर्घ्यं दधिक्षौद्रघृतंशुद्धकपिलायाःसुर्गाधियतः सुस्वादुमधुरंशोरेमधुपर्कंय
 हाणमे मधुपर्कंआचमनं पंचाद्यैस्तुत्सपनंकरिष्यामिसुरोत्तमं क्षीरोदधिनिसासायलदमकांतायेतेनमः
 मंदकिनीगौतमीचयमुनाचसरस्वती ताम्ब्यः स्नानार्थमानीतंगृहाणशिशिरंजलं स्नानं पुनराचमनं शु

द्वावृन्दप्रस्थे तडिन्द्रास्वरोचिपी मयोपपादितैतुर्भ्यवासां प्रतिगृह्यतां ब्रह्म पुनराचमनीयं यज्ञोपवीतं पर
 मिति यज्ञोपवीतं किरीटकुंडलादीनि कांचीवल यगमकं कौस्तुभं वनमालां च भूषणाभिजस्वमे भूषणानि
 मलयाचलसंभूतं गंधसारमनोहरं हृदयानंदनं चारुचंदनं प्रतिगृह्यतां चंदनं मालतीचंपकादीनियुथिकावहु
 लानि च तुलसीपत्रमिश्राणि गृहाण सुस्वत्तम पुष्पाणि देवकी वसुदेवं च रोहिणीं स बलां तथा सात्यकिं चो
 द्वाकूरायुग्रसेनादियादवान् नंदयशोदांतकालप्रसूतांगोपिकास्तथा कालिंदी कालिचैव पूजयेन्नाममंत्रतः
 वनस्पतिरसोद्भूतं कालागुरुसमन्वितं धूपं गृहाण गोविंदगुणसागरगोपते धूपं आज्यं च वर्तिसंयुक्तमिति द्वा
 पं नैवेद्यं गृह्यतां देवति नैवेद्यं शालयोदनं पायसं च सितामृतमिधुमिश्रितं नानापकान्नसंयुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यतां नैवे
 द्यं तदंते पुनराचमनीयं पूगीफलं महद्विव्यं नागवल्लीदलैर्युतं कर्पूरादिसमायुक्तं बूलं प्रतिगृह्यतां तांबूलं इ
 दं फलमिति फलं हिरण्यगर्भगर्भस्थमिति दक्षिणा नीराजयेत्ततो भक्त्या नंगलं समुदीरयन् जयमंगलोर्ध्वो
 पदेवदेवं समर्चयेत् दत्त्वा पुष्पांजलिं चाथ दक्षिणादिपुरःसरं प्रणमं डवद्भूमौ प्रकीर्त्तवहः पुनः पुनः स्तु
 त्वानानाविधैः स्तोत्रैः प्रार्थयेत्तज्जगत्पतिं नमस्तुर्भ्यं जगन्नाथदेवकी नंदनप्रभो वसुदेवात्मजानंतयशोदानं
 दवद्वेन गोविंदगोकुलाधारगोपीकांतनमोस्तुते ततस्तुदांपयेदधर्मिंदोरुदयतः शुचिः कृष्णाय प्रथमं द
 द्याद्वैकीसहिताय च नारिकेलं नशुद्धे नदद्यादधर्मिंश्चक्षणः कृष्णाय परयाभक्त्या शंखकृत्वा विधानतः जा
 तः कंसवधार्थं यभूभारोत्तारणाय च कौरवाणां विनाशाय दैत्यानां निधनाय च गृहाणार्धं मया दत्तं इवकीसहितो
 हरे कृष्णार्धमंत्रः शंखकृत्वा ततस्तोयं सपुष्पफलचंदनं जानुभ्यामवनीगल्वाचंद्राया र्धं निवेदयेत् क्षीरो
 दार्णवसंभूतश्चित्रसमुद्भव गृहाणार्धमया दत्तं रोहिणीस्मिहितो विधो ज्योत्स्नापते नमस्तुर्भ्यं नमस्ते ज्योतिपांते

नमस्तेरोहिणीकांतगृहाणाध्यनमोस्तुते चंद्रार्धमंत्रः इत्थं संप्राथम्ये देवेशरात्रौ जागरणं चरेत् गतिनृत्यादिना चै
वपुराणश्रवणदिभिः प्रत्युपेविमलेस्त्रावापूजयित्वा जगद्गुरुं पायसेन तिलाज्यैश्च मूलमंत्रेण भक्तितः श्रद्धेतर
शतं हुत्वा ततः पुरुपसूक्तः इदं विष्णुरिति प्रोक्त्वा जुहुयाद्द्विघृताहुतीः होमशेषं समप्याथ पूर्णाहुतिपुरस्सरं श्रा
चार्यपूजेयं द्रव्यभूषणच्छादनादिभिः गमेकांकपिलादद्याद्भक्तसंपूर्तिहेतवे पयस्विनीं सुशीलां च सवत्सांसगु
णां तथा स्वर्णशृंगीरौ प्यखुरां कां स्य दोहानिकायुतां रत्नपुच्छां ताद्यष्टीं स्वर्णघंटासमन्वितां श्रव्यगंगां वस्त्रसंछन्ना
मेवं संपूर्णतां व्रजेत् कपिलायाश्च भवेत्तु गौरन्यापि व्रदीयते ततो दद्याच्च ऋत्विग्भ्यो ऽन्येभ्यश्चैव यथाहंतः ब्राह्म
णां भोजयेत्पश्चाद्दद्यात्तेभ्यश्च दक्षिणां कलशान्नसंपूर्णान् दद्याच्चैव समाहितः प्राप्यानुज्ञां तथा तेभ्यो भुजी
तसहबंधुभिः एवं कृते महाराजव्रतोद्यापनकर्मणि निःपापस्तत्क्षणादेव जायते विबुधोत्तमः पुत्रपौत्रसमा
युक्तो धनधान्यसमन्वितः भुक्त्वा भोगान् चिरं कालमंते मम पुं व्रजेत् इति भविष्योत्तरोक्तं जन्माष्टमीव्रतोद्यापनं
श्रयस्मृतिकौस्तुभोक्तं जन्माष्टमीव्रतोद्यापनं ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ त्वत्प्रसादाद्भूपीके शश्रुतं भवतु त्वत्तमं इदा
नीकृपया द्वाहिव्रतोद्यापनकर्म च १ उद्यापनं विना नैव व्रतस्य फलमभ्युते कर्तव्यं तु कथमैकरसंखंडफलभोक्तृभिः २
श्रीकृष्ण उवाच शृणु पांडव क्षयाभि व्रतोद्यापनमुत्तमं व्रतकृतेन राजेन्द्र सफलं विपुलं भवेत् ३ यथा तथा च त
स्कर्याद्विच्छिन्नं शाठ्यं न कारयेत् वर्षे वर्षे तथा ऽष्टम्यां कुर्याद्व्रतमनुत्तमम् ४ सप्तम्यां पंचगव्येन विधिवत्कायशोधनं
कुर्याद्भ्रते तथा ऽष्टम्यां मध्याह्ने चैष्टवधुभिः ५ इष्टबंधवो ऽपि तत्र सहाया भवेयुरित्यर्थः सर्वोपधैः सर्वांगधैः स्नानशु
क्लतिलामलैः वेदोक्तविधिना स्नात्वा तर्पयेत्पितृदेवताः ६ ततो यथोक्तविधिना कुर्यादाराधनं हरेः एह्येहि
हृपया कृष्णक्षीरोद्गार्णवसंस्थित ७ पद्मचक्रमहाशंखलक्ष्मीगण्डशोभित श्रीवत्सकौस्तुभो रस्स्कफणासुता

न्वितप्रभो ८ व्रतस्थोद्यापनेनवंसर्वकामप्रदोभव इत्यावाहनमंत्रः इतिप्रार्थ्यततोदेवमार्चितंसनकादिभिः
 १ आगतानर्चयेत्सर्वान्गंधपुष्पादिभिः क्रमात् पुण्याहवाचनं कुर्यात्संकल्पंचयथाविधि १० आचार्यमर्चयेद्वि
 द्धानश्रोत्रियंचकुटुंबिनं श्रुतिस्मृतिसमायुक्तं ब्रह्माण्डं वरेत्ततः ११ धर्मशस्त्रार्थान्वत्त्वज्ञानन्यांश्च वेदपारगान् वरये
 द्यजनार्थं हि ब्राह्मणानांच सप्तकं १२ आशीर्वादिं गृहीत्वाथ सैर्द्विजवरोत्तमैः शुचौ देशे तु सीलहेतुगोमयेन विचक्षणः १३ मं
 डलं कारयेत्तत्र पंचवर्णसुशोभनं नवनभं साशविंदं सर्वतोभद्रसंज्ञकं १४ मंडलकारयेन्मध्ये मनसोल्हादकं परं मंडपं
 कारयेत्तत्र सुतोरणसमन्वितं १५ चतुर्द्वारान्वितं ह्येतत्स्थापयेद्विष्टदेवताः प्रथमं द्वारमार्गं तु वरुणं स्थापयेद्दुधः १६ अथ
 तेहलमंत्रेणैवैवांतप्रकल्पयेत् द्वितीयद्वारदेशे तु कुर्वेत्स्थापयेत्ततः १७ गणानां चैतिमंत्रेण चतुर्थे गणनायक एवं
 सुपूजिते तत्र मंडले पंकजादिभिः १८ मध्येऽवस्थापयेत्कुंभं सौवर्णं राजतं तथा अभिविताम्रजं वापि मृष्टमयं वापि कारये
 त् १९ सुधाधवलितं कृत्वा चंद्रसूर्यनिभं शुभं नामां कितं तु तत्कृत्वा जलपूर्णं सरत्नकं गंधपुष्पादिसंयुक्तं संप्लव
 फलंतथा २० पात्रं च कारयेत्पश्चाद्द्विस्नावारजतेन वा अभिविताम्रपात्रं तु कुम्भस्योपरि विन्यसेत् २१ सर्वैः समुद्रास्स
 रितस्तीर्थानि जलदानदाः आयांतु यजमानस्य दुरितक्षयकारकाः २२ इति जलावाहनं स्थितं त्वविजग
 त्सर्वं स देवासुरमानुषं आत्मनः कार्यसिद्धर्थं स्थापयित्वा घटोपरि मूर्तिवकारयेत्तत्र कृष्णस्यैव विचक्षणः २३
 अष्टमापप्रमाणं तु वित्तशाठ्यं न कारयेत् तदद्वैनाथं वा द्वैनाथं वा कारयेद्दुधः २४ आवाहयेत्प्रयत्नेन मूर्तिकलशसं
 स्थितां चामरच्छश्यांच पीठिकां चाथ पात्रकम् २५ सूस्करसमायुक्तं देवस्याग्रे निवेदयेत् २६ देवस
 मीपे स्थापयेत् एवं पंचासृताद्युपकल्पनविधानम् पंचासृतेन तत्स्नानं कुर्याद्देवस्य मंत्रतः स्नानं च कारयेत्पार्थपश्चा
 द्यूजांसमाचरेत् ततस्तु पूजयेद्देवां विष्णुं तं विश्वरूपिणम् २७ ब्रह्मयुग्मेन संवर्षांतं पीतयज्ञोपवीतिनं चंदनेन सुगंधेन

कर्पूरगुरुगंधिना विलिपेनभोगायश्रीयतामधुसूदनः । २८ । उकविलिपेनसहभोगायदपेक्षितैवेद्यतांबूलादि
 तस्याशुप्रकल्पनकार्यमित्याशयः । अर्घपूजाप्रकर्तव्यामंत्रैवेदपुराणिकैः । ३० । आगच्छदेवदेवशतेजोरश
 जगरुपते पूजिष्याम्यहं देव प्रसादं सुमुखो भव सहस्रशोपेत्यावाहनं देवाब्रह्मादयोपेचस्वरूपं न विदुस्तव आ
 तस्त्वांपूजिष्यामिमातुरुत्संगं वासिनं ॥ ३१ ॥ धरुर्वावताररूपाणि समर्थातिदिवोकसः । अपश्यंतः स्वयं रूपंतस्मै
 श्रीब्रह्मणे नमः । पुरुष एवेदं आसनं ॥ ३२ ॥ अत्रतारं सहस्राणिकरोषिमधुसूदन नते संस्थावताराणां काश्चिज्जानाति
 तत्त्वतः । एतावानस्येति पाद्यं जातैः । कंसवधार्थं यभूभारोत्तारणाय च देवानां च हितायार्थं यधर्मसंस्थापनाय च
 कीरवाणां विनाशाय पांडवानां हिताय च गृहाणार्थं मया दत्ते देवर्षया सहितो हरे त्रिपादूर्ध्व इत्यर्घ्यं सुरासुरनरेशा
 यक्षीरान्धिशयनाय च योगेश्वराय देवाय योगिनां पतये नमः । योगोद्भवाय नित्याय गोविंदाय नमो नमः । कृष्णाय वासु
 देवाय दंघादांच मनं शुभं तस्माद्विराजाच मननीयं । नारायण नमस्तेऽस्तु नरकार्णवतारक गंगोदकं समानीत
 स्नानार्थं प्रतिगृह्यतां तस्नाद्यज्ञात् इति स्नानं । 'पयोदधिघृतक्षौद्रशर्करास्नानमुत्तमं तृप्त्यर्थं देवदेवेश गृह्यतां
 देवर्कांसुत । पंचामृतस्नानं शुद्धोदकस्नानं' । 'आचमनं क्षौमचपट्टसूत्राढ्यमयानीतांशुकशुभं गृह्यतां
 देवदेवेश मया दत्तसुरोत्तम तस्माद्यज्ञाद् द्वितीयं स्त्रं च नमः कृष्णाय देवाय शखचक्रधराय च ब्रह्मसूत्रं
 जगन्नाथ गृहाण परमेश्वर तस्मादर्थ्येत्युपवीत नानागंधसर्मायुं कंच दनं चारुचरितं कुकुमाकाक्षतैर्धुकं गृह्यतां प
 रमेश्वर तं यज्ञमिति गंध पुष्पाद्येता निदिव्यानि पारिजातोद्भवानि च मालतीकेसरादीनि पूजार्थं प्रतिगृह्यतां य
 त्पुरुषमिति पुष्पं अष्टांगपूजा श्रीकृष्णार्थं नमः । पादौ पूजयामि । संकर्षणाय नमः । स्फिजौ पूः । कालात्मने
 नमोजानुनी पूः विश्वकर्माणे । जघनं पूः विश्वनेत्राय । कटिपूजयामि । विश्वकर्माणे । मेढूः । वाचस्पते

नमस्तुभ्यमितिसंपूजयेन्मुखं ललाटेकेशावैवललाटंपूः सर्वात्मने. शिरःपूः कालात्मनश्चिरूपात्मन
 नारायणनमो नमः इतिसर्वांगपूजा वनरूपतिरसोदिव्यो गंधाढ्यः सुमनोहरः आम्रेयः सर्वदेवानां धूपो
 यंप्रतिगृह्यतां ब्राह्मणोऽस्येति धूपं त्वं ज्योतिः सर्वदेवानां तेजस्वतेजसांपरं आत्मज्योतिर्नमस्तुभ्यं दीपो यंप्र
 तिगृह्यतां चंद्रमामनस इति दीपं नानागंधसमायुक्तं मर्क्ष्यं भोज्यं चतुर्विधं नैवेद्यार्थं मया दत्तं गृहाण परमेश्वर
 नाभ्याश्चासीदिति नैवेद्यं तांबूलं च सकंपूरं पूगीफलसमन्वितं मुखवाकरं रंभ्यं प्रतिदं प्रतिगृह्यतां यत्पुरुषेणेति
 तांबूलम् सुवर्णैरजतान्ना नारतनसमन्वितं कर्मसाद्रूपसिद्धार्थदक्षिणांप्रतिगृह्यतां सप्तस्यासन्निति दक्षि
 णा इदं फलं यज्ञेन यज्ञमिति फलं १३ ततो वैदिकमंत्रैः पुष्पांजलिं दद्यात् इदं विष्णुरित्यादिभिः एवं
 पूजाप्रकर्तव्यारात्रीजागरणतथा गीतवादित्रसंयुक्तं पुराणश्रवणं तथा प्रतिमायां विधायैव पूजादेवस्य चक्रिणः
 ततः प्रभातं समये स्नात्वा शुविजलाशये पूर्ववत् पूजयेद्देवंपश्चाद्धौमसमाचरेत् स्वगृह्यो कविधानेन प्रतिषाप्य चरंततः
 श्रीहीयवतिलैश्च वघृतनचपरिहृतैः अतो देवतिमंत्रेण शतमष्टोत्तरं क्रमात् त्रुटये स्वाहा कालात्मने स्वाहा
 श्रहोरात्राय स्वाहा अर्द्धमासाय स्वाहा मासाय स्वाहा संवत्सराय स्वाहा सर्वात्मने स्वाहा तत इदं वि
 ष्णुरिति मंत्रेण पंचस्वाद्यहुतं स्मृतं यथा संस्यं च कर्तव्यं हुतं संपूर्णमेव च ततो महाव्याहृतयो होममंत्राः प्रकीर्त्ताः
 जपेत्पुरुषसूक्तं तु स्मरेद्देवमन्तकं पूर्णाहुतिततो हुतवायवैत्रो हि घृतादिभिः आदित्यादीन् ग्रहान् सर्वान् शकौ वा
 राधयेदिह नवैधैति रतिश्चेत वैश्वराभरणैः शुभैः कर्णौ गुलीभूषणैश्च रौप्यं कृत्वा पवित्रकं श्रद्धेयं पुष्पप्रदानेन
 आचार्यं तु प्रपूजयेत् आचार्यं पूजयित्वा च स्वैर्नानाविधैः शुभैः वस्त्रं च वहमं च रत्नानि दिभिरलंकृतं सकं क
 णहारयुक्तं सपत्नीकाय दाप्य च मुद्रिकां कर्णभूषणैश्च प्रपूजयेत् दद्यात्सदक्षिणां धेनुं सवस्त्रां च पयस्विनीम

स्वर्णशृंगीरौप्यखुरांकांस्यदोहनसंयुतां ताम्रपृथ्वीस्वर्णघटानासिकामौक्तिकान्वितां रत्नपुच्छांबस्त्रयुतांनि
 प्कत्रयसमन्विता भक्त्यासमर्पयेत्सर्वथविभवसारतः सुरभीवैष्णवीमातानिन्यविष्णुपदेस्थिता गोत्रासंतु
 मयादत्तंसुराभिप्रतियुह्यतां गावोममाग्रतः संतुगावोमेसंतुपृष्ठतः गावोमेहृदयेसंतुगवांमध्येवसाम्यहं धे
 नुस्पृष्टवानमस्कुर्यात्कुर्याच्चैवप्रदाक्षिणां प्रदाक्षिणीकृततेनसप्तर्द्धापावसुंधरा नमोगोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौर
 भेयीभ्यएवच नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमोनमः नमस्कारः गवामंगेषुतिष्ठतिभुवनतिचतुर्दश । य
 स्मात्तस्माच्छिवंमेष्यादिहलोकपरत्रच गोप्रार्थना यस्मात्त्वंपृथिवीरूपाधेनुरूपेणसंस्थिता त्वदर्चनादरिःप्री
 तोममपापंव्यपांहतु मंत्रैरेभिस्तुसंपूज्यत्राचार्यायनिवेदयेत् पदंचैवप्रदातंव्यवस्त्राद्यष्टकसंयुतं पादुकोपान
 हच्छत्रमुद्रिकादिभिरंकितं नामांकंसजलंकुभंतंडुलैःपूरितंतथा सोपस्करांचप्रतिमामाचार्यायनिवेदयेत्
 कृष्णायानंतरूपायदास्यामिप्रतिमामिमां द्रव्यविष्णुसमुद्भूतामतःशांतिप्रयच्छमे प्रतिमामंत्रः मंडलंपल
 संयुक्तंब्राह्मणायनिवेदयेत् अन्येभ्योब्राह्मणेभ्यश्चभक्त्यादद्याच्चदक्षिणां अभिषेकततःकुर्याद्यजमानस्य
 मंत्रतः समुद्रेतिप्रतिमंत्रैः शंकरस्त्वितिमंत्रतः कौटिरीर्यसमंपुण्यमाचार्यंतुक्षमापयेत् मंत्रहीनांकियाही
 नंभकिहीनंजनार्दन संपूजितंमयादेवपरिपूर्णतदस्तुमे क्षमापनमंत्रः इष्टमित्रादिसंयुक्तोगृहमागत्यसंयुतः
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्यथाविभवंस्तरैः मिष्टान्नपायसैर्भोज्यैः पश्चाद्दद्याच्चदक्षिणां दीनानायांश्चसंपू
 ज्यत्राह्मणांश्चविशेषतः भुंजीतवाग्यतोभूतवाचितयेत्तद्दिनेहरिं एवंकृतधर्मराजकर्मणासौजनार्दनः सकृष्ण
 रूपंभगवान्निप्रयोभवतिसर्वदा सगरेणपुराचीर्णराजभिजनकादिभिः मनुनाचदिलीपेनरघुणभस्तेनच नृपैर
 न्यैश्चचरितंराज्यंभुक्त्वादिवंगताः यः करोतिहृत्पश्रेष्ठव्रतस्योद्यापनंमुदा व्रतस्यफलमाप्नोतिविष्णुलोकेमही

भवेन्नाकालतो मृत्युर्यावज्जन्मशतं नृप शंखेतोयंसमादायसपुष्पफलकांचनं जानुभ्रं च धरांगत्वाचंद्रायार्धयनि
 वेदयेत् क्षीरोदारिणवसभूतत्रिनेत्रसमुद्रव अर्धगृह्णशशांकंतरोहिण्यासहितोमम रोहिण्यासहितंचंद्रकृत्वा
 शैष्यमयंबुधः द्वादशांगुलविस्तारंतत्रार्धसनिवेदयेत् ततोऽनुपूजयेत्तंतुसकृष्णादेवर्कानृप गंधपुष्पैः सनैवेदैव
 स्त्रालकारभूपणैः प्रणम्यदेवजननीं स्वतोजातस्तुवामनः वासुदेवस्तथाकृष्णो नमस्तुभ्यनमोनमः सपु
 ष्पार्धप्रदत्तमृगहेमनमोस्तुते अविदिदेवमातात्ववसुदेवस्तुकश्यपः अजीजनस्वमीडियहवामुदेवंसनातनं इ
 त्येवंपूजयित्वा तु पुन सूक्तैः सुवैष्णवैः स्तुषवावादित्रनिर्घोषै र्गीतवाचैः सुमगलैः सुकथाभिर्विचित्रा
 भिस्तथाप्रैक्षणिकैरपि पूर्वैतिहासैः पौराणैः क्षपेतांशर्वरीं नृप दद्यात्स्वशक्तितो राजन् प्रभतउदितेर
 वौ ब्राह्मणेभ्यो यथाशक्त्याधेनुवखादिकांचनं दक्षिणांतु द्विजेभ्यस्तु सर्वतच्चक्षयभवेत् भतिकुर्यात्तिथेर्थापि
 शन्तभारतपारण कृतेन तेन पूतात्मा राजसूयफललभत् । यः कुर्याद्द्रव्रतमेतनु पुण्यवान्शक्तितः सदा
 इहामुत्रसुखी विद्वान्परात्परतरं व्रजेत् आदित्यपुराणे तमेतमेवविधिमभिधायपूजाविशेष उक्तः गंधैर्माल्यै
 स्तथापैर्यैर्ध्वगोधूमसंभैः सगोरसैर्मदुग्धभोज्यैः फलैश्चविधैरपि रात्रौ प्रजागरः कार्थोन्वयगीतसमा
 कुलैः अरुणोदयेवेलायां नवम्यांचततः स्त्रियः रक्तवस्त्रान्विताः सर्वाः पुष्पमाल्यैरलकृताः नयंति प्रतिमां
 ह्येतां नानाविभवंसंभवाः नदीतीरं शुभरम्यं विविकं प्रतिवसरं तत्रस्नानं प्रकुर्वन्ति स्नापयति च तास्ततः । ततः प्र
 विशयचट्टहपवित्रं भुंजेयताः युक्तमिक्षुविकारैश्चमन्वाच्यमरिचैः सह इति जयंती व्रतम् अथ व्रतोत्थापनकौ
 मुद्युक्तसंक्षेपेण जन्माष्टमी व्रतोत्थापनः ॥ ॥ प्रातर्दत्तधावनपूर्वकस्नात्वादिशकालैः संकीर्त्य ममाखिलपापक्षयपू
 र्वकधर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धिद्वारा अमुककामनयावाञ्छाचरितजन्माष्टमी व्रतोत्थापनकरिष्ये तद्गं

भाद्रकृष्णकादश्यानामैकादशी । ब्रह्मांडपुराणे ॥ युधिष्ठिरउवाच
 भाद्रस्यकृष्णपक्षेतुकिंनमैकादशी
 भवेत् एतदिच्छाम्यहं श्रोतुं कथयस्वजनार्दन श्रीकृष्णउवाच
 शृणुष्वैकमनाराजनकथायिष्यामि विस्तरान्
 अजेति नाम विख्याता सर्वपापप्रणाशिनी पूजयित्वा ह्यपि केशव्रतमेतत्करोति यः
 पापानितस्य नश्यति महापा
 तकजान्यपि नातः परतराराजन्लोकद्वयहितावहा सत्यमेतन्मया प्रोक्तं नासन्नममभापिनं हरिश्चंद्र इ
 ति ख्यातो बभूव नृपतिपुरा त्वक्रवर्त्तिसत्यसंधः । समस्ताया भुवः पतिः कस्यापि कर्मणो योगाद्राज्यभ्य
 ष्टेव भूवसः विनीतौ विनितापुत्रौ सचकारात्मविक्रयं पुक्कसस्य च सदासंगतोराराजासपुएनकृत् सोऽभयद्वृप
 ति श्रेष्ठेन सत्याच्चालितस्तथा एवं भूतस्य नृपतेर्वहवो वस्सगताः ततश्चित्ततुराजासवभूवातिदु खितः
 किं करोमि क्व गच्छामि निष्कृतिर्मे कथं भवेत् इति चिंतयत सस्य मग्नस्य वृजिनाणैवे आजगाम मुनिः कश्चिद्ब्रह्मा
 स्वाराजानमातुरं परोपकरणार्थं यत्र ह्यणानिर्भिता द्विजाः सतं दृष्ट्वा द्विजवरं तनाम नृपसत्तमः कृतांजलिपुटो
 भूत्वा गौतमस्याग्रतः स्थितः । कथं नामास एत्तं तं मात्मनो दुःखसंयुतं श्रुत्वा नृपतिवक्त्रं तद्व्रतमो वि
 स्मयान्वितः उपदेशं नृपतेयं व्रतस्यास्य ददौ मुनिः । मासे भाद्रपदे राजन्कृष्णपक्षेऽतिशोभना एकादशीसमा
 ख्याता साऽजानाम्नातिपुण्यदा श्रस्याः कुरुव्रतराजन्प्राप्त्यातो भविष्यति तव भाग्यवशादेपासमेतेऽहिस
 मागताऽपवासपरो भूत्वा रात्रौ जागरणं कुरु एवमस्याव्रते चैषैतव पापक्षयो ध्रुव तव पुण्यप्रभावेण आगतो हं नृ
 पोत्तम इत्येव कथयित्वा तमुनिं रं तरधीयत मुनेर्वाक्यं नृपः श्रुत्वा चकारः व्रतमुत्तमं कृते तस्मिन् व्रते राजन्पा
 पस्यातो भवक्षणात् श्रुयं तराजशार्दूलप्रभावोऽस्य व्रतस्य च । निस्तीर्णं दुःखो राजासीद्व्रतस्यास्य प्रभावतः
 पत्न्या सह समायोगं पुत्रेण च समागतः देवदुंदुभयोनेदुः पुष्पवर्षमभूदिवः एकादशीप्रभावेण प्राप्य राज्य

मकटकं स्वर्गलेभेहरिश्रंङ्गः सपुत्रः सपरिच्छदः इष्टाग्निधंत्रतं राजन्येकुर्वति द्विजोत्तमाः सर्वपापविनि
मुक्तास्त्रिदिव्यांतिनेत्रप पठनाच्छूर्वाणाद्वापि अश्रमेधफलंलभेत् ॥ ३ ॥
॥ इति ब्रह्मांडपुराणपद्मपुराणयोर्भाद्रकृष्णजैकादशीव्रतकथा ॥ ॥
भाद्रपदमासकृष्णद्वादशीवत्सद्वादशी ॥ सांचपांचनदादिदेशेऽत्रसिद्धा अस्यामूलंमृग्यं तत्रसवत्स
यागोऽपुजा पिष्टमयी सर्वसां गां स्त्रियः पूजयति तद्योक्तं भविष्योत्तरे - सर्वसांतुत्यवर्णांगांशालिनं
चपयस्विनीं चदनादिभिराल्प्यपुष्पमालाभिरर्चयेत् सर्वसायै धेनवे नमः ॥ इतिसंपूज्य ॥ वस्त्रो
णाच्छाद्याऽर्धदद्यात् क्षीरोद्वाणवसंभूतेसुरासुरनमस्कृते सर्वदेवमेमातरर्धैर्गृह्णानमोस्तुते ततः प्र
त्यक्षंगांसंपूज्य तस्यैयासदानमंत्रः सुरभिवंजगन्मातानित्यंविष्णुपदेस्थिता सर्वदेवमयीत्रासंमयादत्त
मिमंत्रस ॥ ततःप्रार्थना सर्वदेवमेयेदेविसर्वरत्नैरलंकृते मातममाभिलषितंसफलंकुरुनंदिनि भाद्रकृष्णत्र
योदशीयुगादिः ॥ तदुक्तं भविष्योत्तरे कलिकृष्णत्रयोदश्यानभस्येमासिनिर्गतः अत्रकृत्यंयुगादीन्प्र
क्रम्य ॥ पानीयमप्यत्रतिलैर्विमिश्रं दद्यात्पितृभ्यः प्रयतोमनुष्यः श्राद्धं कृतंतेनसमा सहस्रं रह
स्यभेतत्पितरोवदंति ॥ विष्णुपुराणेपि ॥ युगादयः स्मृताहेताः पिच्छणांतृप्तिहेतवे ॥ भारतेऽपि
यागान्वायायुगाद्याश्चतियस्तसुमानवः स्नात्वादधाचहुत्वाचजप्त्वांनंतफलंलभेत् युगादिपुयुगांतिपुश्राद्ध
मधायमुच्यते इत्यत्रश्राद्धमप्युक्तं पानीयमित्यादिना भाद्रकृष्णचतुर्दश्यां शिवपूजाविधीयतइति च
तुर्दश्यांशिगस्यचेतिवचनात् भाद्रामायांकुशाग्रहणं हेमाद्रौहारीतः मासेनभस्येमावास्यातस्यां देभोच्चयो
गतः शयातथामास्तेदर्भाविनियोज्याःपुनःपुनः अत्रातिदेशमाह नभस्यैकादशीभूतदर्शाष्टम्यांसमुद्भुताः वर्षयी

ग्याः कुशास्तास्वित्यादि नारदीये शुचीनभसिभाद्रेचमासेपूर्णातिकेद्विज पितृश्राद्धदानहोम सुरार्चानंत्यमशनु
 ते भाद्रदशैऽपराहेतुतिलक्षेत्रसमुद्रवान् विरिचिमुनामंत्र्यहुफट्छिन्नांकुशान्द्विजः सर्वदासर्वकार्येषुयोजयेदेक भाद्रशुक्ल
 दापरान् मंत्रस्तु विरिचिनासहोत्पन्नपरमेष्ठिनिसर्गज दहपापानिसर्वाणिदर्भस्वस्तिकरोभव नैवेद्यंतुप
 प्रतिपदाकृत्यं नारदीये भाद्रशुक्लप्रतिपदिजपेन्नाम्नांसहस्रकं व्रतमौनमथंकेचिदाहुरन्नशिवाचनं देवायपोडशान्यानिभुज्यंतैपोडशात्मना
 चेन्मौनीपोडशत्रिगुणानिच फलानिपिषपकानिदद्याद्विप्रायपोडश इति कृत्वा व्रतं विप्रदेवदेवस्यशु
 सौवर्णशिवमभ्यर्च्यकुंभोपरिविधानवित् तत्सर्वधनुसहितमाचार्यार्थयनिवेद्येत् इति कृत्वा व्रतं विप्रदेवदेवस्यशु
 लिनः चतुर्दशान्देहतिभुक्त्वाभोगान्शिवं व्रजेदिति अथभाद्रशुक्लप्रतिपदि स्कंदपुराणोक्तं महत्तमास्थंशि
 वव्रतं तदेवमौनव्रतामित्युच्यते इदं व्रतपूर्वविद्यायामेवकृतं वयं तदुक्तं निर्णयामृते ब्रह्मवैवते च पूजाव्रतेषु
 सर्वेषु कर्तव्या संसुखीतिथिरिति मदनरत्नेस्कांदे नंदिकेश्वर उवाच देवकेन विधानेन व्रतपुण्यं महत्तम कस्मिंस्ति
 थौ तत्कर्तव्यं विधानतद्ब्रह्ममे स्कंद उवाच मासेभाद्रपदे शुक्ले पक्षे च प्रतिपत्तियो नैवेद्यंतुपचेन्मौनीपोडशत्रिगु
 णानिच फलानिपिषपकानिदद्याद्विप्रायपोडश देवायपोडशैतानिदातव्यानिप्रयत्नतः भुज्यंतैपोडशतया
 व्रतस्यनियमाश्रयात् सौवर्णकारयेद्देवयाथास्तयाहिरण्यं सौवर्णकर्मपरिमितसौवर्णघटितं यथाशक्तिव
 नेत्रत्रयसमायुक्तं जटामंडलमंडितं पचवक्रचतुर्बाहुंपडस्यूजस्यंमध्यगं त्रिशूलं यज्ञसूत्रचवहंतं दक्षिणेकरे क
 पालं कुंडिकावमिशिखायाचंद्रधारिणं पंचामृतेन स्नपनं कृत्वा संस्थापयेत्ततः कुमस्योपरि देवेशं शुक्लवस्त्रयुगा
 न्वितं गंधपुष्पैः समभ्यर्च्य फलैर्नानाविधैस्तथा प्रसीद देववेशचराचराजंगदुरो वृषध्वजमहादेव त्रिने
 त्राय नमो नमः पूजामंत्रः देवस्य च परीधानं दद्याद्विनुंपयस्विनीं अनेन तु विधानेन यः कुर्याद्व्रतमुत्तमं सरा

ज्यंलभतेदेवदीधामयुस्तथैवच सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवलोकेमर्हायते भुक्त्वातुविविधान्भोगांस्ततः शिवपु
रं ब्रजेत् इति महत्तमव्रतं अथास्यामेवस्कंदपुराणोक्तं मौनव्रतम् पार्वतीप्रश्नानंतरं ईश्वरउवाच शृणु
देविप्रवक्ष्यामियत्पृष्टोऽहंत्वयायुना व्रतमेतत्पुराचीर्णसीतयाराघवेणच अन्यैरपिजनैः सर्वैरर्चाणि व्रतमुत्त
मं नभोमासेव्यतिक्रान्तेनभस्येचप्रवर्त्तते नभः श्रावणः नभस्योभाद्रपदः तौचात्रपूर्णिमती गृह्यो ए
वंकालक्रमेवश्रावणीपूर्णिमागता तद्दिनंप्राप्यविभ्रेणव्यभ्रेतैत्रैवाभिधानत् व्रतमेतत्कर्तव्यंषोडशैवदिना
नि तु एतच्छ्रुत्वाततोदेवीप्रहृष्टावाक्यमब्रवीत् पार्वत्युवाच विधानंचपुराप्रोक्तंमौनव्रतात्मकं तत्सम
स्तंसमाचक्ष्वप्रसादंकुरुमेप्रभो ईश्वरवाच तद्दिनंचैवसंप्राप्यसभार्थः सहवांधवः गत्वाप्रभांतसमयैस्तानर्थ
जलसन्निधौ तडगिवानदीतीरेगत्वाप्रस्त्रवणेऽथवा स्नानंकार्थ्यतदासर्वैः शिवंध्यानपरायणैः दूर्वाः पो
डशसंगृह्यषोडशश्रंथिसंयुताः तत्सूत्रंचकरेन्यस्यस्त्रियावाभेनदक्षिणे एवंविधानंकर्तव्यंयावत्स्यात्प्रतिप
द्दिनं तद्दिनंचैवसंप्राप्तेसमाप्यर्थव्रतस्यतु मौनैवानयेत्तोयंमौनाद्गोधूमपेपणं मौनैवचकर्त्तव्यंनैवेधंधोज
नादिकं सर्वोपस्करमादायगत्वाचजलसन्निधौ स्नानंकार्थतदातन्नित्यकर्मततः परं देवर्षिमुजानांच
पिष्टणांचैवतर्पणं पश्चाद्देवायदेवेशिनंत्रैःसंपूजयेत्ततः शूलपाणेशुपाखूडश्रद्धंचंद्रविभूषण तोयेनस्नापितो
देवपवित्रंकुरुमांसदा देवैस्तुवंदिताधेनुः सर्वपापप्रणाशिनी तत्क्षीरस्नापितोदेवनित्यंशोकहरोभव काम
तोऽकामतोवापियन्मयादुःकृतंकृतं तत्सर्वविलयंयातुदध्नःस्नानेनमेशिव रसानामुत्तमत्वाज्यं देवानांचसदाप्रियं तेन
त्वस्नापितोदेविनिधिकांप्रदोभव यस्योच्चारणमात्रेणहृत्सियांतिपितामहाः मधुनास्नापितोदेवनित्यंशोकहरोभव
यमलोकभयत्रस्तः शरणंस्वागतःशिव खड्गस्नानेनदेशमांकुरुस्वमानुषं यस्यदर्शनमात्रेणशुद्धिमायाति

जीवितं तेनैवोत्तमतोयेनस्नातोदेहिप्रियं ध्रुवम् सुगंधिचंदनदं वकुमेनसमन्वितैः अर्चितोसिमयाभक्त्याशिवलोक
 प्रदेभव अक्षयान्वंधुपुत्रादीन्ज्ञानचैवातिवाङ्मनः अत्रैवैवाक्षयंलोकमक्षतैरर्चितः कुरु संतानःपरिजातश्रयेचा
 न्यसुरपादयाः तेषांपुष्पैर्मयादेवःसुंदरोगंधवान्शुचिः ईप्सितोमवरंदेहिपरत्रचशुभांगनिं शुद्धाशुक्लावराव
 तीराज्येनचसमन्वितः दीपवीरप्रदानेनप्रीतःस्यादोःश्वरोमम सर्वमन्नमयादत्तेदेवानां वसदाप्रियं तेनैवा
 ह्यप्रदानेनसुप्रीतोवरदोभव शाखाप्रशाखाचसिताचदूर्वाविस्तारभूताधरणीतलेयथा ममापिसंतानवरंतथा
 क्षयंकुरुदूर्वाशिवपूजनेन नानाविधंफलंमुख्यसपुष्पाक्षतंचंद्रन भक्त्यापरमयादत्तेगृहाणत्वंसुरेश्वर ज
 न्मजन्मतिरेष्विवभावाभवेनयत्कृतं क्षतव्यंदेवतत्सर्वंशोभत्वांशरणंगतः एतत्सर्वं तुमौनेनशुद्धोभूत्वासमाहितःशि
 वपूजांप्रकुर्वाणःकृतकृत्योभवेन्नरः एवंसंपूज्यविविधनासंकल्पः क्रियतेततःसदासंपन्नपूजायांप्रीयतांममशंकरःसं
 प्रीतोभवदेवेशभक्तिग्राह्यसदार्चितः एवंपंचामृतस्नानंयःकारयतिमानवः आजन्मोपाजितात्पापान्मुच्यतेनात्र
 संशयः विभागेनप्रदातव्यं ब्राह्मणायशिवायच आत्मनाचैवभोक्तव्यंपक्वान्नैविविचच्छुभं एवंक्रमेणकर्तव्यंउत्स
 हृष्टजनवांधवैः व्रतिनाहितकामार्थं द्विजाभोज्याःसदक्षिणाःदातव्यंप्रीतिपूर्वेणयचेतच्छिद्रकंजं ततश्चशिवपू
 जादिभावाभवेनयत्कृतं तत्सर्वंममपूर्णैरुद्यांद्धर्मकामार्थसाधनं पूत्रपौत्रप्रदंक्षेतत्सर्वंरामप्रदं व्रते एतत्सर्वमया
 स्यातंवदग्रेप्रीतिपूर्वकं श्रुतमात्रेणदेवेशसर्वपापैः प्रमुच्यते इतिमौनव्रतम् ॥ ॥
 भाद्रशुक्लद्वितीयायां शंकरूपविधात्पूजा नारदीये भाद्रशुक्लद्वितीयायांशंकरूपजगद्विधिं पूजयित्वाविधाने
 नसर्वं कृतफलमेत् भविष्यपुराणे भाद्रशुक्लद्वितीयायाधिकृत्योक्तं माघेभाद्रपदेवापिस्त्रीणांधन्याःप्रचक्षते गुडापू
 यास्तुदातव्यामासिभाद्रपदेतथा तृतीयायांपापायसंवावासुदेवस्यतुष्टये इयमन्वंतरादिः भारते यामन्वाद्य

युगाद्याश्रयिथयस्तासुमानम् स्तत्त्वाद्याचहृत्वाचान्त्यमभनुः॥ अथास्याहरितालव्रतं नारदी
 ये भाद्रशुक्लतृतीयायात्रतं वैहरितालिकं । कथ्यद्भक्तस्याविधानेन पाद्यार्घ्याचमपूर्वकम् ततस्तुकांचनेपात्रे
 राजतेवापितामके । वैष्णवंष्टुष्टुभयेवापि विश्रां एयात्रंसदक्षिणे सफलचसवस्त्रं च द्विजायप्रतिपादयेत् तदंतेपार
 णकथ्यादिष्टवधुजनैः सह " एवकृतव्रतानारीभुक्ताभोगान्मन्त्रोरमान् व्रतस्यास्यप्रभविणगौर्याः सहचरी
 भवेत् सौभाग्यद्रव्यवस्त्राणि वंशपात्राणि पाण्डश दातव्यानि प्रयत्नेन ब्राह्मणेभ्यो यथाविधि अन्येभ्यो विप्रव
 र्थेभ्यो दक्षिणाचप्रयत्नतः भूयसीचततोदद्याद्विभ्रैभ्येदेवितुष्टुने एवयाकुरुतेनारीव्रतसौभाग्यवर्द्धनं सातुदे
 वाप्रसादेनसौभाग्यं लभते ध्रुव यदात्तुलीयाभाद्रे तुहस्तक्षसहिता भवेत् ब्रह्मगौरीव्रतं नाम समुद्धृतुशौरिणा धर्म
 णहारिणावितिबोधय तथाकोटीश्वरं नाम ब्रतं प्रोक्तं पिनाकिना लक्षेश्वरितिचतथातद्विधानमथोच्यते अस्या
 व्रतं तु संग्राह्यं वा वंद्यं चतुष्टयं उपवासेन कर्तव्यं वर्षे वर्षे तु नारद अखंडानां तिलानां तु तदुलानां च नारद ल
 क्ष्मके विशोऽध्याथाक्षिपेः स्यसि संशृते तत्पकेन विनिर्मयदेवीमूर्तिसुशोभनां प्रकरैर्गंधपुष्पाणापुष्पमालाविभू
 पितां संस्थाप्य पार्वतीतत्रपूजयेद्भक्तिभावतः गंधैः पुष्पैस्तथाधूपैस्तथानैवेद्यविस्तरैः विविधैश्च फलैर्विप्रानमस्कृ
 व्यक्षमापयेत् सतीविसर्जयेद्द्वैर्वाजलमध्ये च दक्षिणां दद्याद्विधिविभ्रयोभुञ्जीयाच्च परेऽहनि इतितिकथित
 विप्रलक्षकोटीश्वरीव्रतं गौरीलोकंप्रयात्येते व्रतस्यास्यप्रभावंतः अतोऽस्यां तृतीयायां गौरीदेवस्य व्रतच
 तुष्टयमुक्त ॥ हरितालिकाव्रतं ॥ " हस्तगौरीव्रतम् ॥ कोटीश्वरीव्रतम् लक्षेश्वरीव्रतं च ॥ तत्र
 शिष्टपरिगृहीतं हरितालिकाव्रतं तच्च परं विद्वायां कार्यं मुहुर्तमात्रसत्वेऽपि दिने गौरीव्रतं परेऽइति माधवांकेः

आद्यामधुश्रावणिकाकजलीहरितालिका चतुर्थीनीश्रितास्त्रीभिर्दिवानकेविधायते तृतीयानभसः शु
 क्रामधुश्रावणिकास्मृता रंभार्यावर्जयित्वातुतृतीयाद्विजसत्तम अन्वयेपुसर्वकार्येषुगणयुक्तप्रशस्यत इति
 ब्रह्मवैवर्तत् द्वितीययानुयाविद्वातृतीयानकदाचन कर्तव्यासूरिभिस्तातघर्मकामार्थत्परैः विहायैकानु
 रंभार्यातृतीयांपुण्यवर्द्धनीमितिस्कंदोक्तद्वितीयविद्वानिपेधप्रयोजकश्चात्र द्वितीयोत्रिमुहूर्तकः किंतुकला
 काषात्मकोपि तदुक्तं स्कंदे कलाकाथादिमात्रादिद्वितीयासंप्रदृश्यते सातृतीयानकर्तव्याकर्तव्यागणसंयुते
 ति अतएव स्वल्पापि तृतीयाचतुर्थ्याअर्थचालपेधप्रयुक्तोनिषेधोगौरौत्रतविषयः विहायैकांतुरम्भार्यामितिपर्यु
 दासेनत्वेतत्सहशानामेवत्रतांतराणांप्रततिः इयंमन्वादिः भाद्रस्यकजलीकृष्णाशुक्लाचहरितालिकेतिदिवो
 दासोदाहृतवर्चनात् अथहरितालिकात्रतविधिः मासपक्षाद्युद्धिरूपमसमस्तपापक्षयार्थसप्तजनमारोग्यसौ
 भाग्यादिदृढबेयउमामहेश्वरसायुज्यतासिद्धर्थहरितालिकात्रतमहंकरिण्ये तत्रादौ गौरीयुक्तमहेश्वरसंपूजयिष्ये॥
 अथयानं पीतकौशेयवसनाहेमाभांकमलासनां भक्तानांवरदांगौरींसशिवांचितयाम्यहम् १ मंदारमाला
 कुलितालकायैकपालमालांकितशेखराय दिव्यांवरयैचादिगंवरायनमः शिवायैचनमः शिवाय २ इ
 तिध्यात्वा ॥ देवदेविसमागच्छप्रार्थयेहजगन्मये इमांमयाकृतांपूजां गृहाणसुरसत्तमे शिवगौरिभ्यांनम
 इत्यावाहनं ॥ भवानित्वंमहादेवि सर्वसौभाग्यदायिके अनेकरत्नसंयुक्तमासनंपरिगृह्यतां इत्यासनम् ॥
 सुचारुशीतलादिव्यनानागंधाधिवासितं पाद्यंगृहाणदेवेशिमहादेविनमोस्तुते पाद्यम् ॥ श्रीपार्वतिमहाभागे
 शंकरप्रियवादिनि अर्धंगृहाणकल्याणिभ्रंसासहपतिव्रते इत्यर्धम् ॥ गृगगजलंसगर्नतंसुवर्णकलशास्थितं
 आचम्यद्वामहाभगेरुद्रेणसहितेऽनघे इत्याचमनम् ॥ गंगासरस्वतीरेवाकविरीनर्मदाजलेः स्नापितासिमया

देविसदाशांतिप्रयच्छमे स्नानम् ॥ आप्पायस्वेतिपयः दधिक्राव्णेतिदधि घृतमितिघृतं मधुवातेतिमधु
 स्वादुपवेतिशर्करा पंचामृतसमानीतंपयोदधिघृतंमधु शर्करांजलसंयुक्तांस्नानार्थंप्रतिगृह्यतां पचायतस्त्रा
 नं वरुणस्येतिशुबह्मनं हरिद्रासर्पपद्रव्यैरुहर्तनं पुनराचमनं शिवगौरिभ्यांनमः सर्वसत्त्वाधि
 केरम्येलोकलज्जानिवारणे मयोपपादितेदेविवाससीपरिगृह्यतां वस्त्रम् कपूरगुरुसंवृष्टंकुमादिसमान्वि
 तं कस्तूरिकासमायुक्तंचंदनंप्रतिगृह्यतां गंधम् रंजिताः कुकुमायेन अक्षताश्रुतिशोभनाः ममैपां
 देविदानेनप्रसन्नाभवसर्वदा अक्षताः मल्लिकायकुलचंपकपाटलापुत्रागजातिकरवीररसालपुष्पैः विल्वप्र
 वालतुलसीदलमालिकाभिस्त्वांपूजयामिजगदीश्वरिभेप्रसीद पुष्पाणि देवद्रुमरसोद्भूतः कृष्णगुरुसमन्वितः
 आनीतोयंमयाधूपोभवानिप्रतिगृह्यतां धूपः त्वज्योतिःसर्वदेवानां तेजसंतेजउत्तमं आत्मज्योतिः परं
 धामदीपोयंप्रतिगृह्यतां नैवेद्यम् पुनराचमनं श्रीशिवभ्यांनमः मलयाचलसंभूतंकपूरैणसमन्वितं क
 रोमर्तनकंचारुगृह्यतांजगदीश्वरि इदंफलमितिफलं कपूरैलालवंगदितांबूलदलसंयुतं क्रमु
 कस्यफलदेवितांबूलंप्रतिगृह्यतां तांबूलं हिरण्यगर्भेतिदाक्षिणाद्रव्यं वज्रमाणिक्यवैदूर्यमद्राविद्रुममंडि
 तं पुष्पारागसमायुक्तंचानंप्रतिगृह्यतां सुवर्णमत्रपुष्पं चंद्रादित्यौचधरणीविद्युदमिस्तथैवच त्वमेवस
 र्भर्तृजगति आतिथ्यंप्रतिगृह्यतां नीराजनं अथनामपूजा उमायैनमः गौर्द्वयैनमः जगद्धात्र्यैनमः ज
 गत्प्रतिभांगैषामः शांतिरूपिण्यैनमः हरायनमः महेश्वरायनमः शंभवेनमः शूलपाण्येनमः पिना
 कपूतैःनमः शिवायनमः पशुपतयेनमः महादेवायनमः इतिपुष्पांजलयः यानिकानिचपापानि
 गन्गातरुताग्निं तानिसर्वाणिनृष्यतिप्रदक्षिणपदेपदे इतिप्रदक्षिणा ॥ अन्यथाशरणेनास्तिस्त्वमेवशरण

मम तस्माच्छरणभावेनरक्षमां परमेश्वरि इति नमस्कारः ततो वैष्णवपात्र संस्थापयन् दद्यात् अन्नसौवर्णपात्र
 स्थं फलवस्त्रसदक्षिणं वायनं गौरिविप्रायं ददामि प्रीति ये तं वै सौभाग्यं नरोगयकामानां सर्वसंपत्समृद्धये गौ
 शि गिरीशतु उग्रार्थं वायनं ते द्वादशम्यहं प्रतिगृह्यद्विजं श्रेष्ठसंपूर्णफलदायक त्वन्प्रसादात्सुरश्रेष्ठमुच्ये हं सर्वपात
 कं त इति वायनदानं आचार्यार्थं च गार्ध्यात्सर्वसांचपयंस्विनीं शक्त्या च दक्षिणां दद्याद्भक्तसंपूर्णहेतवे अथो
 पवातं निवेदनं निराहारोद्यदे श उर्माकांतजगद्गुरुः भोऽयमिथ्योजगन्नाथास्मिन्हरितालिकात्रते कथांशु
 त्वातदनंतरं प्रतिमादानं अथ कथाः नारायणं नमस्कृत्यः सूत उवाच मंदारमालाकुलितालकायैकपालमा
 लांकितेशेखराय दिव्यांबरवैचर्दिगंबरशयनमः शिवायै च नमः शिवाय कैलासशिखरासीनं गौरीपप्रच्छंशं क
 रं प्रपन्नास्मिजगन्नाथतथ्यब्रूहि मंत्रं भोः केन व्रतं प्रभावेण तपोदानेन शंकर अनादिमध्यनिधनो भक्तो वंज
 गतः प्रभुः मया प्राप्नोति देवेश नैतत्संदां शिवः कथयस्व प्रसादेन यद्यहं तव वल्लभा ईश्वरः शुणु
 देवि प्रवक्ष्यामि तवाश्रेत्रतमुत्तम येन व्रतं प्रभावेण प्रांतं मंदांसर्न प्रिये यद्गुह्यं मम सर्वस्व कथयामि तव प्रिये यथा
 चोडुगणेषु चंद्रो ग्रहाणां भानुरेव च वंशानांतु यथा यिन्नो देवानां विष्णुरुत्तमः नदीनांतु यथा गंगापुराणां तु भारते
 वेदानांतु यथा सामंद्रियाणां मनोयथा पुराणवेदं सर्वस्वमांगमे पुण्योदितं तदेकाग्रैण मनसा शृणुष्वेदं सनातने
 येन पुण्यं प्रमाणप्राप्तमर्द्धासनं मम तत्सर्वं कथं विष्यांस्त्वं मम प्रेयसीयतः भद्रे मासिति पक्षे तृतीयाहस्तसो
 मयुक् तदनुष्ठानमात्रेण सर्वांकां मानं व्रतं योतं शृणु पूर्वार्थं देवि त्वया तस्यामनुष्ठितं तत्सर्वं कथं विष्यामि
 यथाष्टतं हिमाचले ॥ पार्वत्युवाच ॥ कथं पूर्वमया चर्षिणो व्रतानामनुत्तमं व्रतं तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि त्वत्सकाशा
 द्भूपध्वजं ईश्वर उवाच नानापक्षिणैर्षुकैः कानां मृगनिपवितः यत्र देवाः सर्गं बर्वाः सिद्धचारणगुह्यकाः

तपसानरः नप्राप्यतेतमेवूहि उपायंचितयामिवै ॥ पार्वत्युवाच ॥ कैलासाशिखरासनिदेवदेवत्वध्वजम्
 भर्तृत्वेनैवमनसाकामयेहंसंशयः संप्रकामोमहानघमेतातेनकृतोऽन्यथा तस्मादेहपरिस्थ्यांगकरि
 प्येहंसंशयः पार्वत्यवचनंश्रुत्वासखीवचनमत्रवीत् नगपुत्रिमहद्भाग्यंप्राथंताविष्णुनायतः संसेव्येद्वै
 वतीः सर्वै भेद्रादिपुरोगमैः चस्यैकगुणलेशनगुणवतोभवतिहि सगुणानामंतत्वादनंतइतिविश्रुतःदेवा
 नांकन्यकाभेद्रखर्क्यांचिष्टदेवतां संपूजयितुमिच्छतिप्रार्थयतिदिवानिशंश्रुतिभाग्यवशाद्देविमाहिष्यप्राप्यतेयथा
 किंत्वयापापं संस्यत्काभिक्षार्थंगम्यतेन्यतः प्राप्यापिकामदेवंप्राथ्यतेकामदाहकः अस्तिकाचित्कचिद्रम्या
 त्रिलोक्यात्वाद्दिनाप्रिये नरोत्तमायदत्तासितवपित्राशुभंकृतं माशोचस्वनिवर्त्तस्वजानासिस्वंगुणांस्तंयोः
 श्रामितास्यथेकेनत्वंशूणष्वैकमनानघे किरीटिकेशवोनिर्त्यजटीमृत्युजयोऽनघे केशवः सुमुखोभेद्र सचर्भाम
 मुखः सदा सुपकिरत्नदंतश्चाविपिकिर्दीर्घदंष्टकः रत्नकुंडलवान् विष्णुर्नागकुंडलवान्शिवः विष्णुः कमल
 नेत्रश्च ज्वलन्नेत्रः सदाशिवः चंतुभुजधरोविष्णुः सर्वैदशभुजोमहान् श्रीवत्सलांछनोविष्णुः शिवस्य
 ब्रह्मणःशिरः पीतांबरधरोविष्णुः सचर्भारः सदा पद्मपाणियुत्राविष्णुः सवृद्धः शूलपाणिधृक्
 अम्लानपद्ममालःस मुंडमालाप्रियः सच कंठेऽस्यकौस्तुभंरत्नं तस्यकंठेविपंसदा वाहनंगरुडोवस्य
 जरठोक्षाशिवस्यच शेषपर्धकाशार्थीस चिताभस्मशयः सच गंधर्वध्वनिनाहृष्टो भूतानांशेदेनेनसः वि
 ष्णुर्भोगीचयोगीच कथंकामयसेशिवं पार्वत्युवाच नजानासि विमूढत्वयोगिनंशूलपाणिं यस्याज्ञासाधको
 विष्णुस्त्रिलोकीपातिनान्यथा राजसेनस्वरूपेणब्रह्मासृष्टिविधातिच तामसेनस्वरूपेणरुद्रोतिसकंलरुपा गु
 णान्तस्यवैशिष्ट्यं महस्वैवेत्तिकः शुभं यस्याज्ञाविशगोभूत्वा विष्णुः पृथ्वीदधारवै पुनः ससकुरो

भूवतां चर्दतैदधारयै यद्दत्तान्भुंजते भोगान् विष्णुर्भोगिनिकथ्यते सहस्रकमलैः पूर्वं विष्णुनाराधितः शि
 यः वैकुण्ठसश्रयते जस्तेन दत्तं निजं क्षणात् इन्द्रादीनां तु यो दाता स देवो न श्रुतस्त्वया यद्दत्तं तत्राज्यं तु इन्द्राद्याभुंज
 ते सुखं कुबेरेणापिमहती श्रीरयाप्तावरानने वरुणेन जलेशस्य शेषः पातालसंस्थितः सूर्यं स्नपति भीस्य वैवा
 युर्वातिदिवानिशं यमः संयमनीशत्वं तदेवां किं न वेत्स्यसि यस्यां क्षयास्वकाले न मे घावर्षति सर्वतः पावकः स
 र्वदेवानां वदन् वस्तैतेन धे पितरः पितृलोकत्वं मत्पितापर्थे त्थरः चंद्रो ह्युडुगणेशत्वं समुद्रवैगभीरतां सोमः
 प्रायोपधीशत्वं च दनश्च सुगाधितां यस्यां क्षयास्वकाले पिभवंत्यादिशवर्तेनः दृष्टिः शंतिं च यमश्च स्वकाले च ग
 मागमं शक्राद्यान्पिदिक्पालाः स्वांदिशं पालयंति ते ये पुरुषे ये पुं देवा यो जिनास्ते तु तत्पराः अन्यथा
 करणेतेषां स च दडविभास्यति परास्परः सर्वदेवो निर्गुणः सगुणोपि वा निराकारश्च साकारो योगी भोगी
 स एव च केवले निर्गुणः साक्षी क्षरश्चाक्षर एव च को वेद तस्य तद्रूपं यद्भ्रूतिप्रचक्षते ब्रह्माद्यादेवताः सर्वा
 ऋषयश्च तपोधनाः योगिनो ज्ञाननिष्ठा ये यदर्थं त्यक्तं यथाः तेषु तस्य न जानंति स्वरूपं सखिशूलिनः श्रुत
 स्तं कामेयहैवैविति पतिताशुभे ॥ सस्युवाच ॥ सम्यक्कामो भिलपितस्तदर्थं त्यक्तजिजिविता यत्रैति
 श्रिता बुद्धिः सकामो भवति ध्रुवं ममापि च महद्भ्रारं यत्स्वर्कभकारिका किंचिद्विज्ञप्सुभिच्छामित्ययचेच्छू रू येत्य
 चः श्रविकापूजनं कार्यं तन्मया कामदं श्रुतं तवेष्टदात्रीया देवी सापि पूज्या प्रयत्नतः तत्पित्रनुग्रहं देवि मयि प्र
 तिरनुत्तमा श्रुत्वा ज्ञानमात्रेणित्यस्य सफलतां नय करिष्याम्यहमप्येतद्गौर्याः पूजनमुत्तमं तथेति स मत्
 कृत्याया ता यत्र महावन पितानिरीक्षयामास हि मवांस्तां गृहे गृहे केन नीतानुसापुत्रिदेवदानमक्रितैः सस्य
 कृतं च ऋषयो किं दारये गुरुधृजे इत्येवंचिंतय विष्टो मूर्च्छितो निपपातह हाहा कृत्वा तां लोका प्रयाति गि

रिप्रति आगत्यमुनयः सर्वे पत्रच्छुस्तं हिमालयं किमर्थं मूर्च्छतां प्राप्तः कथयस्व च दिशि यतम् ॥ हिमवान्
 वाच यदर्थे दुः खस आतः कन्यारत्नं हतं मम दृष्टवाकालसंप्रेणसिंहव्याघ्रं ग्राहता पतितः शोकसत
 स्तोवातेनैव यथातरुः निर्गतो गिरिराजस्तु द्दितुश्च गंधिपणे गत्वाथ विपिनं घर्गसिंहशादूलसकुल व्याघ्रे सिंह
 श्रमच्छैर्येभ्यमानैर्महागजेः तरिमन्वेनेमहाघोरिगत्वातां सखिभिर्युता दृष्ट्या तन्नदीरम्यां वनमध्ये गुहातरे उप
 विष्टालिभिः साद्विमन्नाहारविवर्जिता सस्थाप्यवालुकापिडपार्वत्यासाहितमम हस्तनन्नक्षत्रं मयु कानामसिभद्रे
 सिताजया तत्रवाद्येन गतिनरात्रौ जागरणकृतं तेन तत्र प्रभवेण आसनं च लितं नम प्राप्तो हृदये वितत्रैव यत्र चं सखि
 भिः सह करेऽपि मम प्रीत्यर्थं मद्गंधादिलिपन गुरुपदिष्टमार्गं गतेन तुष्टो भूशमुदा प्रसन्नास्मि वं ब्रूहि मया श्रो
 कवसानने ॥ पार्वत्युवाच ॥ प्रसन्नोसि यदा देवदत्तस्वमनसोऽपि सत सर्वज्ञस्य न च ज्ञाता किंचिदस्ति महीतले ॥
 महर्देव उवाच ॥ अहमर्त्ताभवेयं वैद्विहेतोः कृतं तत्र तत्प्राप्स्यसि स्वसुभगेन लुथाममदर्शनं तत्र मे तत्करिष्ये
 तियानार्यो हृदमानसाः प्राप्योपि सकलान् कामान् युष्ये तत्र ह्यणसाह इत्युक्त्वा च ततो देविकैलासमहमागतः ततः
 प्रभातसमये नद्यामेव विसृज्यता पारणतुतः कृत्वा यत्प्राप्तं वनमन्वनं पुनस्तत्रैव सुसासि सस्थासाद्विसरि
 त्तटे हिमवानपित्तैव संप्राप्तस्त्वह्वेपणात् पश्यन् यथौचतुं दिशुश्च त्रपानविवर्जितः सुप्तदृढेन दीतोरदूरतः क
 न्यकाद्वयं उत्थाप्योत्संगमानीय रुदंतीत्वामुवाचह सिंहव्याघ्रादिभिर्जुहसे वितं हिमहावन पुत्रिप्राप्ता किमर्थी
 त्वं प्रियं किं करवाणिते श्रीपार्वत्युवाच शृणु तात मबाज्ञातं त्वं मादास्यसि जालिने तदेव यथा कृतं तातेनाहं वन
 मागता तथेत्युक्त हिमवतात्त्वमानो तां गृहं प्रति तेनाप्युक्त्वा महं दिवि विवाहार्थं स्वययासेह ॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥
 किं कृतं गिरिणा तत्र विवाहो भूत्कथमम स्यात्किं कृतनाथ श्रोतुं मे च्छोमि विस्तरात् ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥

ऋषयः सप्तभेदे विवदथैत्रेपितामया दृष्टस्तेन गराजेन प्रपच्छमुदितानान् कुत आगमनं जातं भवति ज्ञानच
 क्षुया अन्यथामहतां प्राप्तिर्जडानां वैकथं भवेत् ऋषय ऊचु न गराज यत्तावच्छंकराज्ञा वि गयिनः स्वस्मी
 पेतु कन्यार्थं दीयतां यदिरोचते ॥ गिरि रुवाच ॥ महादेवो यदा मत्तः कन्यां प्रार्थयति तदा कन्यया चि
 कृतं सम्यक् यदर्थं दुश्चरंतपः श्रतस्तेन प्रसादोऽस्यः कर्तव्यः शूलपाणिना ऋषिभिर्गीयते नित्यं स देवो भ
 क्तवत्सलः इति श्रुत्वा गता विप्रामहादेवस्य सन्निधौ तद्गुत्तं तस्मात् एतं आगममहेत्थरः आजगमुस्त्रयै
 सर्वदेवाद्ब्रह्मपुरोगमाः पातालादागतः शेषः क्षीराब्धिशयनाद्भिभुः यत्र तत्र स्थिता देवा गंधर्वाः सि
 ङ्घराणाः तैतत्स्थानात्समाजगमुस्तन्महोत्सवसंभ्रमाः विष्णुना च घृतं छत्रं यत् शतशलाकजं इंद्रो वैवा
 मरेदिव्ये कुबेरः कोशधारकः स्वफणामणिभिः शेषो दीपमाला विभर्तिसः सहस्रयोजनायामंतेनाक
 रिमुमंडपं एकस्तेभ्यमर्थं प्रोक्तं योजनानां शताधिकं ब्रह्माद्यादेवताः सर्वे न त्राशिपमचीकरन् जयशब्दकृतो देवाः ऋष
 यश्चतपोधनाः नृत्यंत्यप्सरसस्तत्र गंधर्वा ललितं जगुः वाद्यानां स्वनिर्तने घोमं दं दं च गर्जति विकिरंश्च चतुर्दिक्षु
 पारकुसुमानिसः देवकन्यानागकन्या लज्जैस्तु कृतमंगलाः सरस्वतीरमादेवी शच्याद्यादेवतास्त्रियः स्वर्णपात्रे नि
 धाय शूष्पचंदनमक्षतान् दधिदूर्वाचसिद्धार्थहरिद्रारत्नदीपिकां नीराजनं प्रकुर्वति गिरिजायाः शिवस्य च पुष्प
 द्वाष्टिं प्रकुर्वति देवाः सव्यापसव्यतः महोत्सवः प्रवृत्ते भूद्धि मालय गिरौ तथा गिरिणा च तदा तस्मै दत्तं जामादृतापकं
 गजानां दशसाहस्रमश्वानां नियुतं तथा श्रनर्ध्यान्यपिरत्नानि ददौ तस्मै गिरीश्वरः मुक्तानां दशकोटयश्च दशकोटय
 श्रयिन्दुमाहारकंदशकोटयस्तु परिवर्द्धदौ गिरिः श्रसंस्थताश्रवैदास्यो मनः सतुष्टिकारिकाः मैनाकस्तत्प्रिया
 र्थवैशिरिणां श्रियः एवं गिरिजया साद्धैकलासमहागतः आगत्य देवतां सर्वान् स्वस्वे स्थाने समादिशम्

शिवउवाच ॥ तेनत्रतप्रमावेणसौभाग्यमतुल्यया प्रातमर्द्धासन्नंदविसाधितंसुमहत्तरं अद्यारभ्यत्रतंदेविनक
 स्यापिनिवेदितं यद्वाप्यंपरमदेवियत्रोक्तंकस्यचिन्मया तदुक्तंत्वत्समीपंतुत्वत्सौभाग्यविमोहनात् त्रतराज
 स्यनामापिशृणुदेवियथाऽभवत् आलिभिर्हरितायस्मात्साहारितालिका पार्वत्युवाच केनपूर्वकृतंनाथ
 विधिंचास्यवदत्रभो किंपुण्यांकिफलंचास्यकैश्रवौक्रियतेनरैः ॥ महादेवउवाच ॥ शृणुदेविविधिं
 वक्ष्येनारीणांब्रतमुत्तमं कर्तव्यंतुप्रयत्ननयदिसौभाग्यमिच्छति तोरणादिचकर्तव्यंकदलीस्तंभमंडितं
 आच्छद्यपटवस्त्रैर्वीनानावर्णविचित्रकैः चंदनानिसुगंधीनिलेपयेद्ग्रहमंडपे शंखभेरीमृदंगैश्चवादित्रैर्वहुनिः
 स्वनैः नानाभंगलचारस्तुकर्तव्योमसञ्जानि स्थापयेत्प्रतिमांतत्रपार्वत्यासहितोमम पूजयेद्बहुभिः पुष्पैर्गं
 धधूपैर्मनोहरैः नानाकारैश्चनैवेधैर्नानामक्ष्योपचारकैः नानोपहारतांबूलैरुपवासप्रजागरैः नारिकेलैः पू
 गफलैर्दंडिमैः कनकादिभिः वीजपूरैः सनारंगैरन्यैर्ऋतुभैस्तथा कालदेशोद्भवैः सवैः फलैश्चविविधैः
 शुभैः गंधधूपैस्तथादीपैर्भञ्जेणानेनपूजयेत् नमः शिवायशांतायपंचवक्त्रायशूलिने नदिभृंगिमहाकाल
 गणयुकायशंभवे शिवायैहरकांतायैप्रकृत्यैसृष्टिहेतवे शिवायैसर्वभंगल्येशिवरूपेजगन्मये शिवेकत्वाएण
 देनित्यंशिवरूपेनमोतमः शिवरूपेनमस्तुभ्यंशिवायैःसततंनमःनमस्तत्रह्यरूपिण्येजगद्वायैतनमोतमः संसारभ
 यसंतापात्त्राहिमांसिहवाहिनि येनकामेनदेवित्वंपूजितासिमयेश्चरि राज्यंसौभाग्यसंपत्तिदेहिमामंभपर्वति पूर्वो
 केनविधानेनपूजयेदुमयासह कथांश्रुत्वैकचित्तनदद्यादन्नानिभूरिशः आचार्यायप्रदातंष्ववस्त्रधेनुहिरण्यकं च
 न्येषादीयतेदानंस्त्रीणांवाभूपणादिकं ततोवाद्येनगतिभतानिशांकौतुकादिना नयेदतंद्रितादेवियदिसौभाग्यमिच्छ
 तितस्मिन्नह्नियानारीभोजनंकुरुतेयदि ससजन्मभवेद्ब्रह्मवैधव्यंचपुनः पुनः दारिद्र्यंचपुत्रशोकचककंश-

दुःखभोगिनी पतेत्सानरकेघोनीपवासंकरोतिया कांचनं राजतंताम्बेणुजंवापिमृन्मयं संपुटीकृत्यतन्मध्येफ
 लानिवेविधानिच हरिद्रांकुंकुमैचवञ्जनदिप्रकल्पयेत् वस्त्राण्यभरणानि तांबूलसंहिरण्यकं कृत्वासं
 छाद्यवस्त्रेणप्रदद्याद्वाह्मणस्त्रियै प्रीत्यर्थं तव देवेशिदानंदेयं स्वशक्तिः दत्त्वा नेन विधानेन पारणतं दनंतरं एष
 विधिं या कुरुते च नारी भर्त्रासंसारमते सुखेन विनाशकाले मम तुल्यरूपं सायुज्यमुक्तेलभते सुखेन अश्वमेधसहस्रा
 णिवाजपेयशतानि च कथाश्रवणमात्रेण तत्पुण्यं लभे नरः एते त्ते कथितं देवि विधानसरहस्यकं कोटियज्ञक
 तंपुण्यमस्थानुष्ठानमात्रतः इति भविष्योत्तरपुराणे हरितालिकात्रतं श्रुथोद्यापनं ॥ पार्वत्युवाच उद्याप
 नविधिं ब्रूहि तृतीयायाः सुरेश्वर भक्तितः श्रोतुमिच्छामि व्रतसंपूर्तिहेतवे ॥ महादेव उवाच ॥ उद्याप
 नविधिं वक्ष्ये न सांगं फलं भूत् प्राप्तेभाद्रपदे मासि तृतीयाहस्तसोमयुक्त् तस्यां रात्रौ प्रपत्नेन यथोक्तं सर्वमा
 चरेत् सर्वतोभद्रसंज्ञं वालिगतो भद्रभेवच कारयेद्विधिवद्देवि मंडलस्य प्रपूजनं तस्यां त्रेस्यापयेत्कुंभं त्रणच्छिद्र
 विधीयते तस्योपरिन्यसेद्देवं पार्वत्यासहितं शिवं वस्त्रयुग्मेन संवेष्ट्य पूर्ववत्पूजनं चरेत् ततः प्रभातसमये
 युग्मान्यधौ निमंत्रयेत् क्वचित्तु षोडशद्विजयुग्मांश्च पक्वान्नाचैश्च पूजयेत् सौभाग्यद्रव्यवस्त्राणि वंशपात्राणि
 षोडशेष्युक्तं तच्छकपरतयाज्ञेयं आचार्यवरयेत्तत्र चतुर्भिर्ब्राह्मणैः सह स्थंडिलंतु प्रकर्तव्यं हस्तमात्रं मुशोभन
 ततो होमं प्रकुर्वीत घृतदूर्वासमितिलैः पृथक्पृथक् शतं कृत्वा मंत्रेण जातवेदसे पातयित्वा वसोर्धारां पुनः पूजन
 माचरेत् नमः प्रणतपालाय नमः कैलासवासिने नमो वेदांतवेद्याय उमादेहादिं धारिणे उत्पत्तिस्थितिं स
 हारकत्रैनेत्रे नमोऽस्तुते येन फभिनमे देवपूजितश्चोमयासह व्रतं संपूर्णं तां या तुल्यप्रसादाज्जगद्गुरो इति स्तु
 त्वा महादेवं प्रणिप्य पुनः पुनः गोभूरिण्यदानानि वृद्धानान्यनेकशः सहिरण्यसंवल्लं चतेभ्यो देवाद्यग्ना

क्तितः उमामहेश्वरदेवः प्रीयतामैनमोनमः ततः कुर्यात्स्वयं देवि विद्युभिः सह भोजनं सर्वान्कामान्
 नवाप्नोति सोभाग्यं लभते ध्रुवं मृतवत्सातुयानारीपुत्रं प्राप्य विरायुपं नपुनर्गर्भमायाति सा गौर्या सह लीयते ॥ इति
 स्कंदपुराणे उमामहेश्वरसंवादे सोद्यापनहरितालिकाव्रतकथासंपूर्णं ॥ अथोद्यापनं पार्वत्युवाच उद्यापनविधिं
 ब्रूहि तृतीयायाः सुरेश्वर भक्तिः श्रोतुमिच्छामि व्रतसंपत्तिहेतवे ईश्वर उवाच ॥ उद्यापनविधिं वक्ष्ये व्रतराजस्य शो
 भनं यस्यानुष्ठानमात्रेण संपूर्णं हि व्रतं भवेत् चतुःस्तंभं चतुर्द्वारं कदलीस्तंभमंडितं घंटिकाचामरयुतं कमलेरु
 पशोभितं चंदनागुरुं कर्पूरैर्लपितं शुभं मध्ये वितानं वन्धीयात् पंचवर्णैरलंकृतं तन्मध्ये कारयेत् पद्मं
 चवर्णैः सुशोभनैः तस्योपरिन्यसेद्गीहृदिन्द्राणिनपरिसंमितान् सौवर्णराजतार्धकलशं विन्यसेद्दुधः पंचर
 त्नानि निक्षिप्य सर्वौषधिसमन्वितं तस्योपरिन्यसेत्पात्रं सौवर्णराजतं हिवा वृषारूढं महोदं वरजतेन विनिर्मितं
 सर्वाविवसंयुक्तं गौरिहेम्ना विनिर्मितं पूजयेत्तत्र गंधधैः पुष्पैर्नानाविधैः शुभैः रात्रौ जागरणं कुर्यात्कथा
 वाचनपूर्वकं ततः प्रभति विमले कृत्वा स्नानादिकं भव पूर्ववच्चार्चयेद्वं पश्चाद्धोमं समाचरेत् स्वगृहोक्तविधा
 नेन कृत्वाग्निं स्थापयेत्ततः प्रारभेच्च ततो होमं नयग्रहपुरः सरं तिलांश्वयवसंमिश्रानां ज्येन च परिप्लुतान् जु
 हुयाद्घोरमंत्रेण गौरिमंत्रेण मंत्रं त्रिविन् अष्टोरशं वापि अष्टाविंशतिरेवा एवं समाप्य होमं नतत्राचार्यं प्रपूजयेत्
 सुवर्णरत्नवासोभिर्गीचदद्याद्यथाविधि शय्यां सोपस्करां दद्यादाचार्याय प्रयत्नतः षोडशद्विजयुग्मांश्च पक्वान्नाद्यै
 श्वभोजयेत् सौभाग्यद्रव्यवस्त्राणि वंशपात्राणि षोडश दातव्यानि प्रयत्नेन ब्राह्मणेभ्यो यथाविधि अन्येभ्यो
 विप्रवर्येभ्यो दक्षिणां च प्रयत्नतः भूयसीं परयाभक्त्या प्रदद्याच्छिवतुष्टये उद्दिश्य पार्वतीशं च सर्वं कुर्यादंतं द्रितः वं
 धुभिः सह भुंजीत नित्यतश्च परेऽहनि एवं वा कुरुते नारी व्रतराजं सुमध्यमे साभाग्यमतुलं तस्याः सप्तजन्मन संशयः

इति श्रीभविष्योत्तरेहरितालिकाव्रतोद्योपनम् ॥ अस्यामिवत्तृतीयायांकोटीश्वरीव्रतं ॥ मदनरत्ने ॥ रंभोवाच
 देवलोकमेहदेविगणिकाःसौख्यसंयुताः ॥ मर्त्यलोकेतथासर्वाःस्त्रियः ॥ सौभाग्यगर्विताः ॥ कथंभाग्यंयद्यभो
 गांश्वलभंतेपरमेश्वरि ॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ शुणभद्रेपरंगुह्यंसर्वकामफलप्रदं ॥ दुर्भगाणांचनारीणांसौ
 भाग्यकरुणंपरं ॥ लक्षेश्वरीतिविरुयांततः ॥ कोटीश्वरीव्रतं ॥ तृतीयाशुक्लपक्षेतुमासिभाद्रपदेभवेत् तस्या
 व्रतंतुसंग्राह्यावावर्षचतुष्टयं ॥ उपवासेनकर्तव्यं वर्षेपुंसुंदरं ॥ अखंडानांतंडुलानांवातिलातांसुलोचने ॥ लक्ष्मिकविवि
 च्याथक्षिपेत्पयसिशोभने ॥ क्षीरसंमिश्रितैः ॥ काठ्यादिव्यामूर्तिः ॥ सुलोचना ॥ कृत्वातुपुष्पप्राकारंफलपुष्प
 सुमंडितं ॥ संस्थाप्यपार्वतीदेवंपूजयेद्भक्तिसंयुतः ॥ पूजयेद्द्विविधैः ॥ पुष्पैः ॥ कुंकुमागुरुचंदनैः ॥ गंधैः ॥ पु
 ष्पेश्चूषैश्चनेत्रैर्विधैर्विस्तथा ॥ वस्त्रेणचैवरक्तेनपूजयेत्परमेश्वरीं ॥ उमादेविनमस्तुभ्यंकात्यायनिनमोस्तुते न
 मः ॥ शर्वाणिरुद्राणिश्रपणेशंकरप्रिये ॥ सर्वभूतहितेदेवित्राहिसारसागरात् ॥ अत्रपूजामंत्रः ॥ न
 मोलक्षेश्वरीदेवि कोटीश्वरिनमोस्तुते ॥ गृहाणार्घ्यंमयादत्तंशंकरेणसंमम ॥ इत्यर्घ्यमंत्रः ॥ ॥ पुराव्रतभिदंभ
 द्रेइंद्राण्यथकृतंशुभम् ॥ विध्यावल्याचसावित्र्याश्रुंधत्याकृतंपुरा ॥ दमयंत्याचरोहिण्याकृतंव्रतवरंशुभं ॥ गौरि
 णीर्भोजयेच्छत्त्राइंद्राण्येवंसुदीक्षिता ॥ गौरिणीसुवासिनी ॥ एवंविधिविधिननकरोतिनियतंव्रतं ॥ नतस्याः
 स्याच्चदारिद्र्यचंचेष्टवियोजनं ॥ अष्टपुत्राभवेन्नारिभर्तारंघणधिकं ॥ सुरूपगुणिकंतांतंपंडितंप्रियदर्शनं ॥ ई
 श्वरंचैवराजानंलभेद्दीर्घायुंप्रियं ॥ दातारंचैवभोकारंसमस्तजनवल्लभं ॥ सुशीलंधार्मिकंशूरंचंद्रवत्प्रियदर्शनं ॥ सु
 रूपासुभगाचैवसदापत्युः ॥ प्रियाभवेत् ॥ सदापत्यावरोहाकुरुतेराज्यमुत्तमं ॥ अंतकालिसमंतेनरमतेत्रिदिवे
 तथा ॥ पश्चिर्षसहस्राणिपिष्टिर्वर्षशान्तिवा ॥ इदंकृत्वापुंरुद्राणीइंद्रलेभेपतिंप्रियं ॥ रोहिणीपतिमालेभेचंद्रव्रत

निषेवणत् संज्ञादेवीस्वभक्तोरनादित्यप्राप्यसत्पतिं इदंतेकथितंभद्रेव्रतंकोटीश्वरीभवं लक्षेश्वरीतिवि
 स्यात्कुरुंभेयथोदितं ॥ इतिकोटीश्वरीलक्षेश्वरीव्रतम् ॥ ॥ ॥ अथास्यास्तृतीयायाः संक्षि
 त्तमुद्यापनमुच्यते तिथ्याद्युल्लिख्यमसकलपापक्षयपूर्वकसप्तजन्मसौभाग्यदृद्धिर्भर्तृवियोगराहित्यदिभोगं
 प्राप्तिद्वाराउमामहेश्वरप्रीत्यर्थंयथाकालाचरितहरितालिकाव्रतोद्यापनंकरिष्ये आचार्यवृत्त्वा उक्तविधिनालिंग
 तोभद्रेद्रोणपरिमितब्रीहिस्यकलशेराजतंशिवहैमोगौरीपुरतोरानजंतपममुक्तमंत्रैः प्रतिषाप्य संपूजयेत् तत्र
 मंत्रः मंदारमालाकुलितालकयैकपालमालाकितशेखराय दिव्यांवरयैचदिंगवरायनमः शिवायैचनमः
 शिवाय इत्यावाहनादिपोडशोपचारैः पूर्ववत्संपूज्य प्रार्थयेत् नमः शिवायसोमायपंचक्रायशूलिने नं
 दिभृंगीमहाकालगणयुक्तायशंभवे शिवायैहरकांतयैप्रकृत्यैसृष्टिहेतवे नमस्तेरुद्ररूपिण्यैजगद्धात्र्यैनमोनमः
 येनकामेनदेविव्वंपूजितासिहराप्रिये संपूर्णकुरुमेकामसौभाग्यंचप्रयच्छमे ततः सुवासिनीःपूज्यरात्रितानि
 यतानयेत् प्रातः अग्निप्रतिषाप्य अन्वाद्ध्यात् अद्यानं उमामहेश्वरंचगौरीमिमायेतिमंत्रः गौरीमि
 मायसलिलानित्यैकपदी द्विपदीसाचतुष्पदी अष्टपदीनवपदीवभूवासाहस्राक्षरायहमेव्योमन् त्र्यंबकंयजा
 महंइतिमंत्रः त्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्द्धनं ऊर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमासृतात् मंत्राभ्यांश्रुतिमां
 च प्रतिद्रव्यंअष्टोत्तरेशतसंख्याकामिस्तिलयवसाज्याहुतिर्भिर्यक्ष्ये ब्रह्मादिदेवताः परिवारदेवताश्च एकेकया
 ज्याहुत्यायक्ष्येएवंहेमंस्तनाप्य ततः संपूजितायाचार्यायगंदंत्वा षोडशष्टौवायुग्मा निसंपूज्य सौभाग्यद्र
 व्यवस्त्रदक्षिणायुतानिसशूर्पाणिवायनानिदद्यात् तत्रमंत्रः सौभाग्यारोग्यकामानांसर्वसंपत्समृद्धये गौ
 रीगौरीशतुष्वर्थवायंनंतुदाम्यहं इतिसंक्षिप्तहरितालिकाव्रतोद्यापनम् ॥ अथात्रैवहस्तगौरीव्रतं ॥ सूतउवाच

कुंभ्यांसुखोपविधायं हस्तिनापुरमुत्तमं मानितायानरैर्द्रैश्चतनयैः पंचभिः सह तस्याः कुशलमन्विच्छन्ना
 जगामाथमाधवः श्रभिनंधसुखासीनंदेवदेवंजनार्दनं उवाचकुतोत्सानंदंदाह्यप्रगल्भमिदं वचः ॥ कुंत्युवाच धन्य,
 स्मि कृतकृत्यास्मि सनाथास्मि परंतप साहंसंभाचितायास्मि त्वया सर्वजगद्गुरो यदि मे सुप्रसन्नोऽसितदा चक्षुव्रतं तं वै
 भो यदि धाय सुखैराग्यं प्राप्नुयांत नयैः सह कृष्ण उवाच कुंतिते कथयिष्यामि व्रतानामुत्तमं व्रतं यच्छ्वासा सुखसता
 न्धनधान्यसमन्वितं विधूतदुष्कृतापुण्यासपुत्राराज्यमाप्स्यसि हस्तगौरी व्रतं भद्रे कुरुष्वशुचिमानसा कुं
 ल्युवाच यच्चोक्तुं व्रतं नाथविधानं तस्य कीदृशं केन पूर्वकृतं देवतन्मे ब्रूहि जनार्दन ॥ कृष्ण उवाच कैलासशि
 खरे देवी हस्तस्ये च दिवाकरे दिया प्रसुप्ता सा गौरी हरसन्निधिमानसा सा सुप्ता देवदेवेश स्वप्ने शंभुं ददर्श ह श्रद्धे देह
 वृषाद्विस्थमर्धचंद्रकलाधर उत्थाय सह सा गौरी प्रोवाच शकरं प्रति किमिदं तन्ममाचक्षुवतप्यते मानसं मम ॥ इ
 श्वर उवाच देवि पूर्वनिपिद्वासि हस्तऋक्षगते रवौ नस्व संध्यदिं वा तत्र तस्येदं विहितं फलं शृणु देवित्वया येन
 खडितो ह विलोकितः त्वयारब्धं व्रतं देवि मदाराराधनकाम्यया अपूर्णोऽस्मि न्न सन्नोऽस्मि न त्वया च समुज्झतं
 अपूर्णव्रतचरेण षडशोऽहं तादृशस्त्वया तत्कुरुष्व्याधुन देवि हस्तगौरी व्रतशुभम् पार्वत्युवाच ॥ आदिश्यतां व्रताना
 थविधानेन महेश्वर श्रारंभोऽस्य कदाकार्यः कोविधिः कस्य पूजनम् ॥ ईश्वर उवाच मंडपे स्थापनं कुर्यात्सर्वा
 लंकारभूपिते श्रन्वहं कान्तैः पुष्पैः फलमुक्तान्वितैः शुभैः नैवेद्यैः पंचसाधैश्च शृणुयात्प्रत्वं हं
 कथां दिने चतुर्दशे प्राप्ते स्थापयेत्प्रतिमां शुभां पूजयेच्च सुवर्णस्य पुष्पैश्च श्रान्यैः सुगांधिभिः चंदनैर्धूपदोषै
 श्रत्वां ब्रूलैश्च फलादिभिः ध्यायेच्च हृदये गौरी हरं हरं वसंतुतां दक्षिणां च तोदृश्वान्त्वा देवी विसर्जयेत् व्रतं स
 माचरेद्देवियां वद्धर्षत्रयोदशं स्वर्णभाजनगौरीं प्रादि प्रातिवर्षं विसर्जयेत् ततश्चतुर्दशैर्षोपेतदुधापानमाचरेत् स

स्थप्यगणपंगौरीकांचनीकांचनेगजे । पूर्वाकविधिनापूज्यवासराणित्रयोदश । चतुर्दशेथदिवसेसंजातेप्रातरु
 स्थिता कृतोपवासनियमागजंगौरींप्रपूजयेत् । पक्कान्नस्वर्णपत्रिपुत्रयोदशसुनिक्षिपेत् । स्त्रीभ्यश्चकंचुकीर्दं
 स्वाभोजयित्वाविसर्जेयेत् । एवदेविव्रतंकृत्वासर्वान्कामानवाप्नुयात् । अशकौतुसदाकार्थाप्रतिमासृत्तिकामयी
 पात्राण्यैवैषण्येवपीतपुष्पाण्यैवहि ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ततश्चक्रेव्रतंगौरीप्राप्तासावांछितफलं स्वम
 रदतद्भतंकृतिकुरुश्रद्धासमन्विता । अथभर्तयाव्रतंकुंतीसविधानंतदाऽकरोत् । गौरीचापितच्छरुत्वाव्रतचक्रेयथावि
 धि तुष्टाचभक्तिभवेनपुष्टागौरिततोऽब्रवीत् ॥ पार्वत्युवाच ॥ कुंतितेपरितुष्टास्मिन्वरवरयसुव्रते ॥ कुंत्युवाच
 देहिमेसर्वं सपत्तिं सर्वसौख्यं सदेदयं । प्रयच्छममपुत्राणां महद्राज्यमनामयम् । व्रतमेतत्तुयः कुर्यात्तव लोकमवा
 प्स्यति । नदारिद्र्यं न वैधव्यं न शोको नापि दुष्कृतं कृच्छ्रं नोपहतदेविकदाचित्संभवेदिह । तथेव्युक्तातोदेवतत्रे
 वांतरधीयत । एतद्भतंसकलदुःखविनाशहेतुः । सौभाग्यराज्यफलभावनयाचरंति । यायोपितः सुखमन
 तमिहापि पूज्यागौरीपतिं पतिरतास्तुतंतं भते ॥ इति भविष्योत्तरोक्तभाद्रपदशुक्लतृतीयायां हस्तगौरीशिव्रतसमाप्तम् ॥
 अस्योद्यापनं हरितालिकाव्रतोद्यापनवद्ज्ञेयं । विशेषश्चात्र गौरीहरगणेशपूजा । त्रयोदशविधवाधनदानम् ॥
 तिथ्यादिसंकीर्णं । सकलदुःखदुःस्वप्ननाशसौभाग्यसुखावाप्तिद्वारा । श्रीपरमेश्वरप्रास्थत्रयोदशवर्षाचरित
 हस्तगौरीशिव्रतपूर्णतासिद्धयेतदुद्यापनं करिष्ये इति । तत्राचार्यवृत्त्वा लिंगतो भद्रं उक्तं प्रकरणे कलशे कांचनगजे गौरीं ह
 रंगणेशं च सुवर्णपुष्पादिनात् तन्मन्त्रैः सपूज्य सुवासिनीः पूज्यरात्रिनिनयेत् । प्रातराचार्यश्चाग्निं प्रतिष्ठाप्य अन्वा
 दध्यात् । गौरीहरंगणेशं च गौरीमिमामयेति गौरीं । तत्पुरुषाय विद्महे इति हरं । गणानस्विति गणपतिं । प्रत्येक
 मष्टोत्तरशततिलाज्याहुतिभिर्ब्रह्मादिदेवताश्चैकैक्याग्नाहुत्यायक्षेत्रेणैणस्मिन्नृक्तनिव्यादिहोमं समाप्य वायनां

त्रयोदशविधत्रयोदशसंख्याकपक्वान्नपूरितं सौवर्णवैणवे वा पात्रेकृत्वा त्रयोदश दंपतीः सुवासिनीवा संपू
ज्यदद्यात् तत्रमंत्रः पक्वान्नपूरितंविप्रव्रतसंपूर्त्तहेतवे वायनन्तेप्रयच्छामिगौरीशुभ्रुषे तत्रत्राचार्यार्थायगांशय्या
दिकंचदद्यादितिहस्तगौरीव्रतोद्यापनम् ॥ ॥

अस्यभिवभाद्रशुक्लतृतीयायांभविष्योत्तरोक्तंहरिकालीव्रतम् ॥ युधिष्ठिरउवाच भगवन्हरिकालीतिकादे
वीप्रोच्यतेभुवि आर्द्रधान्यस्थिताकरुमात्पूज्यतेस्त्रीजनेनसा पूजिताकिंददातीहसर्वमेव्राह्मिकेशव ॥ श्रीकृ
ष्णउवाच पार्थपौर्णिकीदिव्यामतः शृणुकथामिमां आसीदक्षस्यदुहिताकालीनास्त्रीतुकन्यका वर्णे
नापिचसाकृष्णानवनीलोत्पलप्रभा त्र्यंवाकायचसादत्तामहादेवायशूलिने विवाहिताविधानेनशलतूर्थनिना
दिना यज्ञयात्रागतैर्द्वैव्राह्मणानांचनिः स्वैनैः निवर्ततेविववाहेतुकाल्यासांधीत्रिलोचनः क्रीडतेविविधैःकामै
र्भनसः प्रीतिवर्धनैः अथदेवसमाजंतुकदाचिह्रूपभध्वजः आस्थानमंडपे रम्येश्रास्तेविष्णुसहायवान् त
त्रस्थश्राद्धयामासनर्मणात्रिपुरांतकः कालीनीश्लोत्पलश्यामांगणमातृगणान्वितां एह्येहिव्यमितःकालिभिन्नकृ
ष्णांजनप्रभे कालमप्यति सौन्दर्यांतवरूपंममप्रिये इत्येवमुकासदेवोब्रीडितारुद्रनानसा निः श्यासोच्छ्रा
सताद्यशोवात्पगद्गदयागिरा रुरोदसस्वरंबालाप्रोवाचस्फुरिताधरा किंदेवनाम्नायगौरीसागौरित्यभिवी
यते यस्मान्ममोपमादत्ताभिन्नकृष्णांजनंप्रभो समाजिदेवसंघानांवासुदेवस्यसन्निधौ तस्माद्देहमिमंकृष्णं
जुहोमिज्यलितेऽनले इत्युक्त्वाचार्यमाणापिहरिकालीरुपान्विता मुमोचहरितांछायाकांतिहरितशादले चिक्षे
पट्टहरोपेणज्वालितेहव्यवाहने पुनः पर्वतराजस्यगृहेगौरीयभूवसा महादेवस्यदेहार्धेस्थितासंपूज्य
तेसुरैः यामुक्ताशादलेदेव्याकालकांतिः स्वदेहजा साबभूवमहावीर्यदेवीकाल्यायनीपुनः तयाकृतानि

भूशशिदेवकार्याणिपांडव तुष्टदेवगणैर्दत्तौवरस्तस्वयैशृणुष्वमे
 येत्वांशाहलसंस्थां वैकालीतिवरदायिनीं पूज
 यिष्यंति पुरुयानार्यैवपिविशपतः सर्वपापविनिर्मुक्ताः सुखसौभाग्यगर्विताः चिरायुषोभविष्यतिभक्तैः
 त्रसमन्विताः एवंसाहरिकालीतिगौरीसाम्येव्यवस्थिता ॥ श्रीकृष्णउवाच शुक्लभाद्रपदस्यैवंवर्ततयायां
 समाचरेत् सप्तान्यैस्तुर्वरूढैः कृत्वाहरितगाहला स्वर्जूर्नारिकैलश्चफलेश्वमधुरैस्तथा मातुलुंगकुसुं
 भैश्चधान्यकैर्जैरकैस्तथा गंधैः पुष्पैः फलैर्धूपैर्नैवेद्यैर्मोदकादिभिः प्रीणयित्वासमाच्छाद्यपद्मरागेणभास्वता।
 घंटावाद्यादिभिर्गीतैः शुभैर्दिव्यकथानकैः पूजनीयामहाराजमंत्रेणानेननक्तितः हरिनाम्निसमुत्पन्नेहरि
 कालिहरिप्रिये सर्वेऽशस्यमूर्तिस्थेप्रणतान्तिहेरेनमः । इत्थसंपूज्यतर्दीदद्याद्विप्रायदक्षिणा कृत्वाजागर
 णरात्रौप्रभातौकिंचिद्द्रुते रवौसुवासिनीभिश्चसानेयातुजलाशये ततोजलाशयेरम्येमंत्रेणैवविस
 जेयत् अर्चितासिमयाभक्त्यागच्छदेविसुरालयं ममदौर्भाग्यनाशायपुनरागमनायच एवंयः पांडवैश्च
 षहरिकालीव्रतचरेत् प्रतिवर्षंविधानेननारीवाभक्तितपरा चोर्वायत्फलमाप्नोतितदन्येननचाप्यते मस्यै
 लोकोचिरंजीवत्सर्वकामैः सुपूजिता पुत्रपौत्रसहन्मित्रनप्तृदौहित्रसंकुले साग्रं वर्षशतंजिवेद्भोगान्मुक्त्वा
 महीतले तनोऽवसानेदेहस्यशिवलोकेमर्हायते वीरभद्रमहाकालनदीश्वरविनायकाः सर्वेप्रसादसुमखाभ
 वंतिव्रतयोगतः संपूज्यसर्पगतसुप्तविरूढसस्यां देवीं हिमाद्रितनयां हरिकालिकारूपां नैवेद्यजागरसमुद्धत
 गीतवाचैः संप्राप्नुवतिमनुजाः सुचिरंसुखानि ॥ इतिभाविष्योत्तरोक्तंहरिकालीव्रतम् ॥ ॥ अथ
 भाद्रशुक्लचतुर्थ्यां सिद्धिविनायकव्रतम् ॥ हेमाद्रौस्कांदे तच्च मध्याह्नेऽह्नापिन्यांकार्थं प्रातः शुक्ल
 तिलैः स्नातोमध्याह्नेपूजयेन्नेपेतिगणपतिकल्पे तत्रैव पूजाविधानात् दिनद्वयेतद्यत्राष्टावव्याप्तौवापूर्वां ऋ
 न्यथापरा चतुर्थीगणनाथस्यमातृविद्वाप्रशस्यते मध्याह्नेऽपिनीसाचपरतश्चेऽपरैःऽहनीतिलहस्पत्युक्तेः इयच

रविभौमयो रतिप्रशस्ता भाद्रशुक्लचतुर्थीयाभौमेनार्केणवायुता महतीत्यत्रत्रिवैश्वानरचयित्वेष्टमाप्तुयादिति वारा
 होक्तेः अथत्रतविधिः मासपक्षाद्युच्छिख्यजयपुत्रादिकामः स्त्रीसुतसौभाग्यादिकामः सिद्धिविनायकत्रेततपू
 जनमहंकरिष्ये इति संकल्पः ॥ षोडशोपचारैः पूजां कुर्यात् ॥ तत्र ध्यानं ॥ एकदंते शूर्पकणे गजवक्रं चतुर्भुजं
 पाशांकुशधरदं ध्यायेत्सिद्धिविनायकं ध्यायेद्भुजाननेनैव तप्तकांचनसन्निभं चतुर्भुजं महाकायं सर्वाभरणभूषितं दत्ताक्ष
 मालापरशुर्णमोदकधारिणं मोदकासक्तशुंडाग्रमेकदंते विनायकम् इति ध्यानं आवाहयाभिविद्मैशसुरराजाधि
 तेश्वर अनाथनाथ सर्वज्ञपूजार्थं गणनायक सहस्रशीर्षेत्यादि पुरुषसूक्तमंत्रैः सर्वोपचारपूजा सहस्रशीर्षेत्या
 वाहन विचित्ररत्नस्वचितं दिव्यास्तरणसंयुते स्वर्णसिंहासनं चारुगृह्णीष्वसुरपूजित इत्यासनं ॥ गणाध्या
 क्षनमस्तेऽस्तु गृहाण करुणाकर अर्धचक्रफलसंयुक्तं गंधमालयाक्षतैर्युतं इत्यर्घ्यं सर्वतीर्थसमुद्भूतं पादगंधादि
 भिर्युतं विघ्नराजगृहाणेदभगवन्भक्तवत्सल इति पाद्यं दध्याज्यमधुसंयुक्तं मधुपर्कमया हत गृहाण सर्वलोकेश
 गणनाथनमोऽस्तुते मधुपर्कं विनायकनमस्तुभ्यं त्रिशैरभिवंदित गंगोदकेन देवेश कुरुष्ववाचमनं प्रभो इत्याच
 मनं ॥ स्नानं पंचान्तदिव्यसर्वतीर्थहितमया गधतौर्यैरुमापुत्रगृह्णीष्वामीष्टदायक स्नानं रक्तवस्त्रद्वयं देवदे
 वांगसद्वंशप्रभो सर्वप्रदं गृहाणेदं लंबोदरहरात्मज वस्त्रं राजतंत्रासूत्रं च कांचनचोत्तरीयक गृहाण चारुसर्व
 ज्ञभक्तानाभक्तवत्सल यज्ञोपवीतम् नानाविधानि दिव्यनिनारत्ने ज्वलानि च भूषणानि गृहाणेशापर्वतीप्रि
 यनदन आभरणं गंधगृहाण भगवन्सर्वगंधं समन्वितं गणाध्यक्षनमस्तेऽस्तु भक्तभीष्टफलप्रद गंधं अक्षतान्ध
 वलान्देवगृहाणादिरदानेन अनाथनाथ सर्वज्ञगोर्वाणसुरपूजित अक्षताः सुगंधीनिचपुष्पाणि जातीकुंदमुखा
 न्यपि विविधानि च पत्राणि गृहाण गणनायक पुष्पाणि अथांगपूजा गणेशाय नमः पादौपूजयामि १ विघ्नराजाय

नमः जानुनीपू - २ आसुवाहनायनमः ऊरूपू. ३ हेरंवाय. कटिपू. ४ कामारिसूनवे- नामि- पू-
 ५ लंबोदराय- उदरंपू. ६ गौरिसुताय- स्तनौपू. ७ गणनायकाय- हृदयंपू- ८ स्थूलकंठाय- कंठपू- ९
 स्कंदराजाय- स्कंधौपू - १० पाशहस्ताय. हस्तौपू. ११ गजवक्राय. मुखंपू. १२ विघ्नहर्त्रेन. लला
 ट- पू. १३ सर्वेश्वराय. शिरः. पू. १४ गणाधिप्रायनमः सर्वांगपूजयामि १५ अथपत्रिकापूजा
 सुखायकाकमाचीपत्रंसमर्पयामि- १ गणाधिप्रायभृगराजंस. २ उमापुत्रायविल्वपत्रंस. ३ गजान
 नायदूर्ध्वपत्रंस. ४ लंबोदरायवदरीपत्रंस- ५ हरसूनवेधनुपत्रंस ६ गजकर्णायतुलसीदलंस- ७
 वक्रतुंडायशमीपत्रंस. ८ गुहाग्रजायअपामार्गपत्रंस. ९ एकदंतायवहतीपत्रंस. १० विकटायमधुपत्रं
 स. ११ विनायकायअश्रमंतपत्रंस. १२ कपिलाय. अर्कपत्रंस- १३ गजदंतायअर्जुनपत्रंस- १४
 विघ्नराजायविष्णुक्रांतपत्रंस- १५ वटवेदाडिभीपत्रंस- १६ सुराग्रगणायदेवदारुपत्रंस- १७ भा
 लचंद्रायमरुपत्रंस १८ हेरंवायसिंदूरपत्रंस. १९ चतुर्भुजायजातीपत्रंस. २० सर्वेश्वरायअगस्तिप
 त्रंस- २१ इत्येकविंशतिनामभिरकविंशतिपत्रिकापूजा ॥ ॥ कुमारगुरवेतुभ्यंपूजयामिप्रथमतः दू
 र्वायुर्मंग्रहीत्वातुंगधुष्पाक्षैर्युत एकैकेतुनास्नानुदकैकसर्वनामभिः श्रैकैकविंशतिगृह्यमोदकान्धृतपाचितान्
 स्थापयित्वागणध्यक्षसमीपेकुरुनदन दशविप्रायदातव्याः स्वयंचाद्यात्तादश एकंगणाधिपेद्यात्सन्वैद्यं
 नृपोत्तम जातरूपमयंदेवब्राह्मणायभिवेदयेत् कृत्वानैमित्तिककर्मपूजयेदिष्टदेवतां ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चा
 त्भुंजीयन्तिलवर्जितं विनायकस्यप्रतिमांवल्लुगुमसमन्वितौ दद्याद्द्विप्रायविदुपेसर्वविघ्नोपशान्तये एवंक
 नेधर्मराजविघ्ननाशस्यपूजेन विजयस्तेभवेन्ननंसत्यंसत्यंमथोदितं वैष्णवाद्यासुदीक्षासुश्राद्दापूज्योगणाधिपः

पंचाननगतभानीपक्षयोरुभयोरपि चतुर्थ्योमुदितःसोमोनिक्षितव्यःकदाचनतेतेनचतुर्थीनपश्यैदित्यर्थःप्रधान
 क्रियान्वयंलाभात् तेनचतुर्थ्यामुदितस्यपंचम्यांनियेषधःश्रत्ररात्रिशब्दग्रहणादिवाचंद्रदर्शनननियेषइति यत्तुके
 नचिदुक्तरात्रिशब्दोऽहोरात्रपरइतितन्मृग्यंएतादृशार्थप्रतिपादकवचनस्यमहानिबंधेष्वष्टत्वात् कदाचित्प्रमादा
 दृवाविष्णुपुराणोक्तंश्लोकंपठेत् तथाचपुराणान्तरैततश्चतुर्थ्यारात्र्यायःप्रमादाद्द्विद्विष्यमानवःपठेत्पौराणिकंवाक्य
 प्राङ्मुखोवाप्युदङ्मुख इतिनिर्णयाम्ते ब्रह्मपुराणेतु चंद्रदर्शनेविशेषउक्तः वासुदेवोभिशप्तस्तुनिशाकरम
 रीचिपु स्थितश्चतुर्थ्यामाद्यायामनुष्याणांपतिश्रसः ततश्चतुर्थ्यांचंद्रतुष्टप्रतनाद्द्विद्विष्यमानवः पठेत्पौराणि
 कंवाक्यंप्राङ्मुखोवाप्युदङ्मुखः तद्वोपशांतयेसिंहः प्रसेनमवधीत्सिंहोऽहो जलंपेयं स्य
 ताहतः सुकुमारकमारोदीस्तिवह्येपस्यमंतकइति सिंहः प्रसेनमितिमंत्रेणभिमंत्रितं जलंपेयं स्य
 मंतकोपाख्यानंचश्रोतव्यमाचारादितिस्मार्त्वा इतिकृत्स्नरत्नावल्यां ॥ ॥ अथस्यमंतकोपाख्यानम् ॥ नंदि
 केश्वरउवाच ॥ शृणुष्वैकाग्रचित्तः सन्व्रतंगणेश्वरंशुभं चतुर्थ्यांशुक्लपक्षरसदाकार्यप्रयत्नतः सन
 त्कुमारयोगोद्भयदीचेच्छुभमात्मनः नारीवापुरुषोवापियः कुर्याद्भ्रानुत्तमं मोचयित्वाशुसंकष्टद्विद्भ्रत्रति
 नंनरं श्रपवाद्दहरंचैवसर्वविघ्ननिवारणं कांतारेविषमेचैवज्जिपुलेकिपुविभ्रुतं श्रतोनिविधेतेचान्यस्सर्मसकृष्ट
 नाज्ञानम् ॥ सनत्कुमारउवाच ॥ केनचादौपुरार्चणैर्मर्त्यलोकैकयंगतं एतत्समस्तंविस्तीर्यब्रूहेगणेश्वरं
 तं ॥ नंदिकेश्वरउवाच ॥ चक्रव्रतंजगन्नाथोवासुदेवः प्रतापवान् आदिटंनारदैनेववृथालांछनशानयं ॥ स
 नत्कुमारउवाच ॥ षड्गुणैश्वर्यसंपन्नः सृष्टिसंहारकारकः वासुदेवोजगद्योपप्राप्तवान्लांछनंकथं एतदा
 श्वर्यमाख्यानं ब्रूहि त्वं नंदिकेश्वर नंदिकेश्वरउवाच ॥ भुवोभारावतारार्थवसुदेवसुताबुभौ रामकृष्णौसमुत्तौ

षोडशनाभं हलायुधौ जरासंधभयात्कृष्णेद्वारिकांसमकल्पयत् विश्वकर्माणमाहूयपुरीहाटकनिर्भताः तत्र
 षोडशसाहस्रस्त्रीणां चैवंशताधिकं भुवनानिमनोज्ञानितेषामध्यप्यकल्पयत् यादवानांगृहास्तत्रपटुपंचाशच्च
 कोटयः श्रन्पेयचवहवोलोकावसंतिविगतञ्वराः यत्किंचित्त्रिलोकैकिपुसाँदर्थतत्रदृश्यते सत्राजितप्रसेनारूपे
 पुत्राउग्रस्यविश्रुतौ अंभोधेस्तीरमासाचतन्मनस्कतयाचसः । सत्राजितस्तपस्तेपेसूय्यमुद्दिश्यबुद्धिमान् व्रतं
 निरशनंगृह्यसूर्यसंबद्धलोचनः ततः प्रसन्नोभगवान्सत्रजितपुरःस्थितः सत्राजितोपितुष्टावदृष्ट्वादेवंदिवाकरम्
 तेजोराशेनमस्तुभ्यंनमस्तेसर्वतोमुख विश्वव्यापिन्नमस्तेऽस्तुनमस्तेविश्वरूपिणे काश्यपेयनमस्तेस्तुहरिद
 श्वनमोस्तुते ग्रहराजनमस्तेऽस्तुनमस्तेचंडरोचिपे वेदत्रयनमस्तेऽस्तुसर्वदेवनमोनमः प्रसीदपाहिदेवेशसं
 तुष्ट्यामादिवाकर इत्थंसंस्तूयमानोऽसौदेवदेवोदियाकरः स्निग्धगंभीरमधुरसत्राजितमुवाच ॥ सूर्यउवाच
 यंत्रब्रूहिप्रसन्नोस्मिमेतेमनसिर्वर्तते सत्राजितमहाभागतुष्टेहंतवनिश्चयात् ॥ सत्राजितउवाच ॥ स्यमंतकम
 णिदेहियदितुष्टोसिभास्कर ददौतस्यचतद्रत्नंस्वकंठादवतार्थ्यसः ॥ सूर्यउवाच ॥ भाराष्टकंशतंकुंभस्त्रवते
 सौमहानणिः शुचिष्मतासदाधार्थ्यरत्नमेतन्महोत्तमं सत्राजितक्षणेनैतदशुचिहंतिमानवं इत्युक्त्वांतर्धेदे
 वस्तेजोराशिर्दिवाकरः तत्कंठरत्नज्वलमानरूपः पुरीसकृष्णस्यविविशेशस्त्वरं दृष्ट्वातुलोकांमनसादिवाक
 रंसंचितयंतस्तिमिरास्तदृष्टयः समागतोयंहरिदश्वर्दीधितिर्जनाईनेन्द्रपुमसंशयेन नायंसहस्रांशुरितीहलाकाः
 सत्राजितोयंमणिंकंठभास्वान् ॥ स्यमंतकमहारत्नं दृष्ट्वातत्कंठमंडले स्पृहांचक्रैजगन्नाथोजहारमणितदा स
 त्राजितोजातभयोयचधिप्यतिमाहरिः प्रसेनारददौभ्रात्रोर्धर्येयंशुचिनात्वया एकदाकंठदेशेसौक्ष्म्यवातंम
 णिमुत्तमं मृगयाक्रीडनार्थायगतः कृष्णेनसंयुतः श्रंथारूढोऽशुचिश्चासौहृतः सिंहेनतक्षणात् रत्नमदा

यत्सिंहोपि गच्छन् जावताहतः नीत्वा स्वविवरे रत्नददौ पुत्राय जावमान् पुरीविशेषकृष्णोपि स्वकैः सर्वैः समाहृतः
 प्रसेनेर्थापि नायातिहतः कृष्णेन निश्चित मणिलेभिर्नहाकष्टं गधनः पापिनाहतः द्वारिकावासिनः सर्वे
 जना ऊचुः परस्परं दृष्ट्वा पवादसंनत कृष्णोपिन गराच्छनैः सहैव तैर्गौरपट्टवांसिहनिपातितं प्रसेनवाहनयु
 ततत्पदानुसरन्गतः ऋक्षेणनिहनसिंहदृष्ट्वा कृष्णश्रुताद्विलं विवेश योजनशतमंकारम्बनेजसा निवारयन्ददशा
 ने प्रासादवद्भूमिक कुमारजावन्तस्य दंलायाममितद्युति मणिमालं वमाणं च ददर्श भगवान्हरिः रूपयैव
 न सपत्न्या कन्या जावन्ती पुनः दीलादोलायमानां च ददर्श कमलक्षणः समहा विष्मन् च क्रेट्टयाताचारहासिनीं सिंह
 प्रसेनमवधीत्सिंहो जावताहतः सुकुमारकमारो दीस्तवह्येषस्य मतकः 'मदनचरदाह तं दृष्ट्वा ततकमलेक्षण उ
 वाचलितं गार्क्यं गम्यतागम्यतामिति रत्नगृहीत्स्विवेगेन यावच्छेतेतु जाववान् इत्याकर्ण्य हसन्शौरिः शंखं दध्नी
 प्रतापवान् आकर्ण्य सहसोत्थाय ऋक्ष संयुयुधेततः तयोर्युद्धमभूद्योरहरिजावतोस्तदा द्वारिकावासिनः सर्वे
 गतास्ते सप्तमेदिने मृतः कृष्णो भाक्षितोवानि संदिग्धाविचार्य च परलोकाक्रियांचक्रुः परेतस्य चेततदा ऊनवि
 श्रादिनं यावद्वाहप्रहरणो विभुः युयुधेतेन ऋक्षेण युद्धकर्मणि तोषितः जाववान् प्राकनं स्पृष्ट्वा दृष्ट्वा देवबलं महत् जा
 ववानुवाच श्रजेयोऽहसुरैः सर्वैर्धक्षराक्षसदानवैः त्वया जितोऽह देवे श देवस्त्वमसिनिश्चित जनेनैव वैष्णवतेजो
 नान्यथा बलीदृशं इति प्रसाद्य देवेशं ददौ माणिक्यमुत्तमं सुताजावतीं चाथभायाथैवरवाणिनीं पाणिचग्राहया
 मासथा सुदेवच जाववान् मणिमार्दाय देवोऽपि जाववत्याचसंपुतः तद्दृत्तं समाचष्टे द्वारिकावासिनांततः सत्राजितस्य
 माणिम्यं दत्त्वा न्सदसि स्थितः मिथ्याभिशापसंशुद्धिप्राप्तयान्मधुसूदनः सत्राजितोऽपि सत्रस्तः कृष्णाय प्रददौ
 सुता सत्यभामां महाबुद्धिर्देदौ सर्वगुणान्वितां शतधन्वा क्रूरमुरूपया दबादुष्टनानसाः सत्राजितेनेते वैरं चक्रु

रत्नोभलापिण. दुरात्माशतथन्वापिगतेऽपि कुत्रचित् सत्राजितंनिहत्याश्रानेजग्राहपापधीः कृष्णस्यपुर
 त सत्त्वासमाचष्टविच्छेदं श्रतहंष्टोवहिः कोभीकृष्णः कपटनायकः बलेदपरं मक्रमुगच मरणीधरः हत्मास
 त्राजितं हत्मासमणिमादायगच्छति निहस्य गतधन्वानंगृहीत्वार्त्तमावयोः ममयोग्यवचनं भविष्यति न संशयः
 एतच्छरुत्वाभयत्रस्तः शतधन्वापियादनः आहयाक्रूरनामानमणिमप्रददौ चतः श्राकृष्टमडबंविगास्त्रिगतं
 दक्षिणादिशं रथस्थावतुगच्छतांतदारामजनार्दनौ शंतये. जनमंत्रेणममारवडय तदा पलाय नानैनिहनः पदाति
 स्तुयदातिना श्रदृष्ट्वातत्रतद्रत्नं मलदेवपुरोवदत् तदा कर्णमहाकृष्टयाचवचनं मलः कपटं त्वसदाकृष्णमापी
 लोभोभसिनि इचतं अर्थार. स्वजनहंसिकस्वांधु समाश्रयेत् अनेकशपथैः कृष्णेवलेद्वंप्रसादयन् सोपिधि
 कृष्णमित्युक्त्ययौवेदभंमडलं कृष्णेपिरथनारुह्यद्वारिकांप्रययौ. पुनः तथैमेचूर्जनाः सर्वेनसाधोयानयहरि नि
 प्कासिनोरत्नलोभाज्जेनेष्टे आताबलोवली तच्छरुत्वादीनं वदनः संतप्तो नैवभाति च दृथाभिशापसंततो बभूवसजग
 त्पतिः अक्रूरोपिधीनिर्गम्यतीर्थयात्रामिपाततः काशीगत्वासुखेनासावसस्त्रभुभीश्वरं तोपमुदपादयैतं नद्रव्यं
 णासौचवुद्धिमान् सुरालयगृहेषु वैर्नंगरंसमकल्पयन् नहुर्भिक्षनैरोगार्द्धिनयोनचवयनं शुचिना धार्यैतत्रम
 णि. सूर्यस्थनिश्चितं जानन्नपिससर्वज्ञोमानुपंभावमाश्रितः लोकाचारतथामायामज्ञानंचसमाश्रितः वंशुर्वैरममुत्प
 न्नसाछनसमुपस्थित दृथापवादयदुलजायमानंकथसंहे इतिचितानुरकृष्णेनारदः समुत्स्थितः गृहीत्वात
 र्कृतपूजासुखासीनस्ततोऽब्रवीत् नारदउवाच किमर्थेस्विद्यसेदेवकिं मतिशोकराण यथाद्यंतं समाचष्टनारदा
 यतुकेशवः जानामिकारणदेवदर्थेलांछन्तव स्वभाभाद्रपदेशुळेचतुर्धाचद्रदर्शनं कृतं तेन समुत्पन्नं लांछिनं
 तुद्यैवहि श्रीकृष्णउवाच वदनारदमेश्रीमन्नोदोपश्चद्रदर्शने किमर्थं तु द्वितीयायां कुर्तितं तस्य दर्शनं नारद

उवाच गणनायेन शशशचंद्रमरूपदीर्घतः त्वहं शनेन राणां हि स्थथानि दाम विष्यति श्रोकृष्ण उवाच किमर्थं
 गणनाथेनें शशशचंद्रः सुधामयः इदमारुयानकश्रेष्ठयथावद्वक्तुमर्हसि नारद उवाच गणनामाधिपत्येनरुद्रे
 ण ब्रह्मणपुराः अणिमामहिमा चैव गरिमालधिमा तथा प्राकाम्ये शिवमित्येव अर्थकामावसापिता भावार्थप्रददौंदो
 गणेशस्य प्रजापतिः पूजयित्वा गणाध्यक्षं स्तुतिकर्तुं प्रचक्रमे ब्रह्मोवाच गजवक्रगणः ध्यक्षलंबोदरवरत्रद विद्या
 धीश्वरदेवेशसृष्टिसंहारकारक पूजयेयुर्गणाध्यक्षं मोदकाद्यैः प्रयत्नतः तेषां जायते सिद्धिर्निदिघ्नननसशयः अत
 पूज्यगणाध्यक्षे वांछति नराः सुख नतेषां जायते सिद्धिः कल्पकोटिशतैरपि त्वद्भक्त्या तु गणाध्यक्षविष्णुः गालय
 ते सदा रुद्रोऽपि संहारत्याशुत्वच्छक्त्यैव सृजाम्यहं इत्थं संस्तूयमानो सोऽदेव देवो गजाननः उवाच परमप्रोन्नोन्न
 ह्याणं जगतां पतिम् गणेश उवाच वरं ब्रूहि प्रदास्यामि यत्ते मनसि वत्तते ब्रह्मोवाच क्रियमाणानुमेसृष्टिर्निधि
 भ्रंजायतां प्रभो एवमरित्वः तं देवेशो गृह्णात्वामोदकान्करे सत्यलोकः समागच्छन् विच्छया गगने शशैः चंद्रलोकं
 समासाध्य स्वलितो गणनायकः अथ हास्यं महच्चक्रैः सोमिरूपमदान्वितः तं दृष्ट्वा कोपता चाक्षो गणनाथः शशापह
 दर्शनीयः सुरूपे हंसुंदरश्चाहमित्यथ गर्वितो सिशशां कत्वं फलं प्राप्स्यसि सत्वरं अथ प्रभृति लोकास्त्वं न हि
 पश्यति पापिनं ये पश्यंति प्रमादेन त्वां नरा मृगलांछनं मिथ्याभिशाप्तसंयुक्ता भविष्यति हि तेशु मं हाहाकारो म
 हान्जातः श्रुत्वा शशपंसुदारुणं अत्यंतम्लानवदनो जले चंद्रः समाविशत् कुमुदकैः मुदीनाथः स्थितस्तत्र क्रुताः लय-
 तत्र देवपिंगंधर्वा निराशा दीनमानसाः तुरासाहं पुरोधाय जग्मुस्ते त्रपिता महं दृष्ट्वा पिता महं देवं शंभुं अंद्रं च
 छितं दत्तशापो गणेशेन कथयामासुरादरात् विचार्य भगवान् ब्रह्मा तान्सुरानि दमत्रवीत् गणेशापोऽर्धे द्राः श
 क्यते केन चान्यथा कर्तुं भिद्रेण मनया विष्णुनापि विविश्रितं तमेव देवे देवं शंभुं शरणं सुराः स एव शान

मोक्षयकरिष्यतिनसंशयः देवाकचुः केनोपधिेनवरदेगजवक्रौगणेश्वरः पितामहमहाप्राज्ञतदस्माकंवदप्रभो
 पितामहउवाच चतुर्थीदिवदेवोऽसौपूजनीयःप्रयत्नतः कृष्णपक्षविशेषेणनकंकुर्यान्नतद्विप्रयं श्रुपूर्ध्वनसंयुक्तै
 मांदकैःपरितोपथेत् मधुरान्नहविष्यंचस्वयंभुंजीतवाग्यतः स्वर्णरूपंगणेशस्यदातवर्थद्विजसत्तमे शक्त्याचदक्षि ॥
 दस्वावित्तशाढ्यंनकारयेत् गीष्पतिप्रिपयामासुःसमेत्यत्रिदशेश्वराः सगत्वाकथयामासवोब्रह्मोदितंतुत् व्र ।
 चक्रेततश्चंद्रोयथोक्तंब्रह्मणापुरा श्रीविंबभूवभगवान्गणेशोव्रततोपितः संक्राडमानंगणनायकंवतुष्टावदृष्टातु
 कलानिधानः चंद्रउवाच त्वंकारणंकारणानवित्तसिंधंचविभोप्रसीद प्रसीददेवंशंजगद्विवासगणे
 शलवोदरवक्रतुंड ॥ १ ॥ विशिंचिनारायणपूज्यमानक्षमस्वनेगर्वकृतंचहास्यं येत्स्वामसंपूज्गणेशनूनंवा
 छंतिमूढाविहितार्थसिद्धिम् ॥ २ ॥ तैदेवनष्टनिभृतंचलोकैज्ञातोमयातेसकलःप्रभावः येचाप्युद्गसिनतररस्तु
 पापास्तेयांतिपापंनरकंसदैव ३ एवंसंस्तूयमानोसौचंद्रायागजाननः उवाचब्रह्मसत्याक्येभेघगंभीरया
 गिरा तुष्टोहंतवदास्यमिवरंजूहिनशाकर ४ चंद्रउवाच लोकानांदर्शनीयोऽहंभवामिपुनरेयहि विपापेऽहंवि
 शापोहंत्वत्प्रसादाद्गणेश्वर गणेशउवाच वरमयंप्रदास्याभिनेतह्यंमयातव विघ्नशयचनंश्रुत्वात्रस्त्राद्यास्तुभय
 कुलाः देवंविज्ञापायांचक्रुंगणेशमकवत्सलं देवाकचुः विशापंकुरुदेवेशप्रार्थयामोवयंतव ततोनुनीतोब्र
 ह्माद्यैःप्रसन्नोभूद्रजाननः विशापमकरोबंधंद्रकमलासनगौरवात् शुक्रपक्षेचतुर्थीनुयेपश्यंतिसैबहि मिथाभि
 वादमायास्तेप्राप्स्यतिनसंशयः मासादौपूर्वमेवत्वयिपेश्यंतिसदाजनः भद्रायांशुक्रपक्षस्यते मांदिपोनजायेते
 तदाप्रभृतिलोकोऽदितोयायांकृतादरः चंद्रस्यदर्शनार्थयागणनाथस्यभारत भाद्रशुक्लचतुर्थीनुयस्वंपश्यति
 पापधीःमिथ्याभिशापमालिन्पमवर्धंतस्यजापते पुनरेवतुप्रच्छकलावान्गणनायकं केनोपधिेनदेवेशतु ४ म

वसितद्रद गणउवाच सदाकृष्णचतुर्थ्यं तु मोदकाद्यैः प्रपूजयेत् रोहिणीसहितं त्वांचसमभ्यर्च्य विधानतः य
 थाशक्त्या तु नद्रूपं त्वणेन परि कल्पितं दत्त्वा द्विजाय भक्ताय कथां श्रुत्वा विधानतः सदा तस्य क. रिष्यामि संकष्ट
 स्वपिनाशनं भद्रशुचतुर्थ्यं तु मृगमयीप्रतिमाशुभा हेमभावे तु कर्तव्यानातापुष्पैः प्रपूजिता ब्राह्मणान्भोजये
 त्पथ्याज्यागृयाच्च विशेषतः स्थापयेदन्नणकुंभं चान्यस्योपरिशोभितं यथाशक्त्या तु मद्रूपं शातकुभेन निमित्तं बल्य
 द्रवसनाच्छत्रं मोदकाद्यैः प्रपूज्यमा रक्तं वरधरो मंत्र्यैः ब्रह्मचर्य रतः सुधीः रोहिणीसहितं त्वांचपूजाप्राप्य च मत्पर
 रजतस्य त्वैरूपं यथाशक्त्या विनिमित्तं ब्रह्मशिवप्रियायिनिगणायिपनमोऽस्तुते गंधलंबोदरायैति पुष्पं तिद्धिप्रदा
 यच धूपं गजमुखायैति दांपं मपकवाहिने विघ्ननाथाय नैवेद्यं फलं सर्वायै सिद्धिः तांबूलकामरूपाय दक्षिणां धन
 दायच इक्षुदंडैः सदा पूज्यं नान्नाशोभाकंशुभं विसर्जनसमारंभैः सर्वसिद्धिप्रदायकं एतं संपूज्य विघ्नशक्यां
 श्रुत्वा विधानतः भंत्रेणानंतस्सर्वब्राह्मणाय नैवेद्येत् दनिनानेन देवेश प्रीतो भव गणेश्वर सर्वत्र सर्वदा देवनि
 विघ्नं कुरु सर्वदा मानोन्नति च राज्यं च पुत्रान्पौत्रान्प्रदेहि मे गाश्चान्यं च वासांसि दद्यात्सर्वस्वशक्तिः दत्त्वा तु
 ब्राह्मणैः सर्वस्वयं भुंजितकामतः मोदकापूपमधुरं लवणक्षारवर्जितं एतं करोति पशुं द्रतस्याहं सर्वदा जयं सिद्धिं च
 धनधान्यं च ददामि विपुलां प्रजा इत्युक्त्वा तं देवे देवो गणनाथो विनायकः तद्रत्नं कुरु कृष्णस्वततः शुद्धिमवाप्स्यसि न
 दिक्ेश्वर उवाच नारदे नैव मुक्तं त्र्यंत्रं तं च कहरिः स्वयं मिथ्यापवादं शुद्धिप्रापदेवो जनार्दनः ये शृण्वन्ति तवा
 स्वानं स्य मंतक मणीयकं चंद्रस्वचरितं सर्वेते पादो मोन जायते भद्रेशुचतुर्थ्यं नुवंद्रस्य दर्शनं कथितं जातं
 तस्य परिहारार्थं श्रोतव्यं सर्वमेव तु यदायदा मनः कटसदेहमुपजायते तदा तदा च श्रोतव्यमास्थानं कटनाशनं ए
 वमक्कातते देवो गणेशः कृष्णतोपितः यदायदा पश्यति काट्यं मुच्यं तं नारो नरश्यापिकरोति सत्त्वं सिद्धिं तिकाट्याणि

समीक्षितानि किंदुलंभं विघ्नहरे प्रसन्ने आवाणस्यासिनेपक्षचतुर्थमिकमुग्रत्रती । त्रतकुर्व्याद्द्वेषेऽस्ययावन्मा
सचतुष्टयम् इतिस्कंदपुराणेश्यभंतकोपारुयानम् ॥ १ ॥ अथान्यंप्रकारोक्तसिद्धिविनायकत्रतम् ॥ तत्रप्रा
तःकृत्यादिकृत्वा ॥ सूर्यादिदेवनाभ्योत्रतंनिवेद्य आचम्योदङ्गमुखोवारिपूणैतान्मपात्रं गृह्णित्वा मासपक्षाद्युल्लि
ख्यमनसार्धकर्मनिर्विघ्नसिद्धिपुत्रपौत्रसौभाग्यादिसुखसिद्धिर्थासिद्धिविनायकगणपतिप्रोत्सवार्थचसिद्धिविनायकपूजा
महंकरिष्ये इतिसंकल्प्य ध्यानम् एकदंतशूर्पकर्णमिति आगच्छजगदाधारसुरासुरवरार्चित अनाथनाथ
सर्वज्ञानीर्वाणःरियूजित ॥ आवाहनम् १ स्वर्णसिंहासनं दिव्यसर्वमंगलसंयुतं स्वामहंस्थापिष्यामि ग
णाध्यक्षनमोऽस्तुते आसनम् २ गोरिसुतनमस्तेस्तुशकरप्रियसूनवे पाद्यं गृहाण देवेश गंधपुष्पाक्षतैः सह
पाद्यम् ३ अर्धर्गघोदकं दिव्यं सर्वमंगलसंयुतं गृहाण देवेश भक्तानां वरदायक इत्यर्धम् ४ गंगाजलं
समानितं सुवर्णकलशस्थितं आचम्य तां गणाध्यक्ष सर्वविघ्नहरो भव आचमनम् ५ दधिक्षीरं घृतं चैव मधुसूखं
दधिमिश्रितं तृप्स्यर्थे देवेश मधुपर्कं ददामि ते मधुपर्कं ६ स्नानं पंचामृतं देवगृहाण वरदायक अनाथनाथ सर्वज्ञस
र्वसिद्धिप्रदो भव पंचामृतस्नानं ७ सर्वतीर्थोत्समुद्दृश्य गंधतोयैः कुशोदकैः फलतोयैर्जलैर्गौरीः स्त्रपयामि गणेश्वर शुद्ध
स्नानं ८ रक्तवस्त्रयुग्मं देवेश गणेश्वर गणेश्वर गणेश्वर भक्तानां वरदायक वस्त्रं ९ राजतंत्रज्ञमूत्रकंचाचनं चो
त्तरीयकं गृहाण देवेश गणाध्यक्ष नमोऽस्तुते यज्ञोपवीतं १० श्रीखंडचंदनं दिव्यं कर्पूरं एणच संयुतं गंधदास्यामि दे
वेश गणाध्यक्ष नमो नमः गंधं १ अक्षतान्धवलान् देवगृहाणाद्द्विरदानं सर्वदेवोत्तमस्त्वहि चाक्षयं कुरु मे फलम् अक्षताः
१२ संन्यानिचमुष्पाणि गृहाणाद्द्विरदानं विनायक नमस्तेऽस्तु सुरासुरसुपूजित पुष्पं ३ अयांगपूजा गणेशाय नमः
पादोपूजयामि १ विघ्नराजाय जानुनी- २ अस्तु ग्राहनाय ऊरूः ॥ ३ ॥ हेरं वाय कटिपू-
॥ ४ ॥ गणाधिपाय नृभिर्भुल्लोचोदराय उदरं ॥ ६ ॥ गणनाथाय हृदयं ॥ ७ ॥ गुहाय जाय

स्कंधोपु. ८ रथूलकटायंकंठपू. ५ परशुहस्तायहस्तान्. १० गजवक्रायवक्रं. ११ विघ्नराजाय नेत्राणि. १२ स
 चन्द्रराशिः पूजयामि १३ अघत्रिकापूजा सुमुखायनमः. साचीपत्रंसमर्पयामि १ गणाधिपायभृंगराज
 पत्रं. २ उमापुत्राय. वित्तपत्रं. ३ गजाननाय. दूर्वापत्रं. ४ लंबोदराय वदरीपत्रं. ५ हरमूनवे धत्तूरपत्रं. ६ गज
 कर्णाय नुलसीपत्रं. ७ गुहाग्रजाय अपामार्गपत्रं. ८ एकदंताय कंठकारिपत्रं. ९ वक्रतुंडाय शमीपत्रं. १०
 विकटाय करवीरपत्रं. ११ इभंतुंडाय अरंसतकपत्रं. १२ ॥ कपिलाय अर्जुनपत्रं. १३ ॥ भिन्नदंताय- विष्णु
 क्रांताय. १४ ॥ पत्नीर्हिनाय दाडिमीपत्रं. १५ वटवेदेवदारुपत्रं. १६ ॥ भालवेद्राय मरुवकपत्रं. १७ ॥ सूर्प
 कर्णाय जातीपत्रं. १८ ॥ सुराग्रजाय गांधारीपत्रं. १९ ॥ सिद्धिविनाय काय केतकीपत्रंसम
 र्पयामिनमः ॥ २० ॥ इत्येकविंशतिपत्राणिसमर्पयामि ॥ २१ ॥ अथदूर्वापूजा दूर्वायुग्मं गृही
 त्यातुंगंधपुष्पाक्षतेशुं पूजयेत्सिद्धिविघ्नं प्रत्येकं सर्वनामभिः एकंसमर्पयामीति शेषः गणाधि
 पायनमः दूर्वायुग्मं ॥ १ ॥ उमापुत्रायनमः २ अघनाशिननमः ३ विनायकायनमः ४ ईशपुत्रा
 यनमः ५ सर्वसिद्धिप्रदायकायनमः ६ एकदंतायनमः ७ ॥ इभवक्रायनमः ८ ॥ मूपकबाहना
 यनमः ९ ॥ कुमारगुरवेनमः १० ॥ सर्वनामभिरंकदूर्वादिलंसमर्पयामिनमः २१ दशांगगुगुली
 धूपसुगंधचमनोहरं गृहोणेश्वरसर्वज्ञउमापुत्रनमोऽस्तुते धूपं सर्वज्ञसर्वलोकेशसर्वेपातिभिरापहं गृहाणमंगलं
 दीपं रुद्रप्रियनमोऽस्तुते दीपं नैवेद्यं गृह्यतद्वियमकिंमेह्यचलांकुरु ईप्सितं मेवरंदेहि परत्रवपरांगतिं नै
 वेद्यं १६ तांबूलं गृह्यतद्विवनागवल्लीदलेयुतं कपूरेण च संयुक्ते देवतानां पशंश्चियम् तांबूलं १७ इदं फलमिति १८
 हिरण्यगर्भस्थमिति दक्षिणा ॥ १९ ॥ विघ्नेश्वरविशालाक्षसत्रांभीष्टफलप्रदः प्रदक्षिणं करोमि त्वांसर्वान्का

३०२०
 ३४५०
 ५५

मान्प्रयच्छमे प्रदक्षिणा २० नमस्कृतोसिदेवेशसर्वविघ्नहरोभव इत्सितंमेवरदेहिनमस्तेभक्तवत्सल दे
 वदेवजगन्नाथभक्तानांवरदायक आविघ्नंकरुमेदेवसर्वकार्येषुसर्वदा नमस्कारः विनायकनमस्तेस्तुविघ्नशसु
 रपूजित इत्सितंमेवरदेहिनमस्तेकरुणाकर प्रार्थनामंत्रः मल्लिकामालतोपुष्पनानाचंपकसंयुतं पुष्पांज
 ल्लिगृहणेभंपादांबुजयुगार्पितम् ॥ गणानांत्वितिमंत्रेणवागणाधिपनमस्तेस्तुसततंमोदंक्रप्रिय श्रविघ्नंकरुमेदेवसर्व
 कार्येषुसर्वदा दाताविघ्नेश्वरोदेवोत्रहीताचसविघ्नराट् तस्मादिदंमयादत्तंसेपूर्णव्रतमस्तुमे गणेशःप्रतिगृह्णाति
 गणेशोवैददातिच दीयतेगणनाथायप्रीयताभिगणाधिपः सौरुषंसौमनसंनित्यंकरोतुगणनायकः इतिमंत्रं
 मुच्चार्यदशदद्याद्विजातये इतिनैवेद्यदानम् ॥ विनायकस्यप्रतिमावस्त्रयुग्मसमन्विता ब्राह्मणायप्रदास्यति
 सर्वविघ्नोपशांतये इतिप्रतिमादानम् ॥ प्रार्थना विघ्नां निशाभायांतुसर्वाणिसुरनायक कार्याणिसिद्धिमा
 यांतुपूजितेत्वधिधातरि न्यूनातिरिक्तानिपरिरुष्टानियानीहकर्माणिमयाकृतानि क्षमन्निस्सर्वाणिशुभप्रदायप्र
 याहितुष्टिपुनरागमाय अथसंकटहरणचतुर्थ्युक्तप्रकारेणरोहिणीसहितचंद्रपूजांकुठ्यात् अथकथा ऋषय
 ऊचुः ॥ निविघ्नेनतुकार्याणिकथंसिद्धंतिसूतज अर्थसिद्धिकरंरुष्टांणाम्भुजसौभाग्यसंपदंपत्योःकलहेचैक्य
 बंधुभेदेतथानृणां उदासिनिलोकेपुकथंसेमुखताभवेत् विद्यारंभेतथान्दणवाणियार्थेकृपौतथा नृपतेः पर
 चक्रस्यजयसिद्धिकरीनृणां सूतउवाच सन्नद्योः पुराविप्राः कुरुपांडवसेनयोः पृथ्वान्देवकीपुत्रंयन्पुत्रो
 युधिष्ठिरः ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच निविघ्नेनजयोह्येपावदेवकथंभवेत् कादेवतांनमस्कृत्यसम्यक्कराज्यंल
 भेमहि श्रीकृष्णउवाच पूजयस्वगणाध्यक्षंविघ्नशोसिद्धिदायकं तस्मिन्संपूजितेराजन्सर्वांकामानवाप्स्य
 िसि युधिष्ठिरउवाच देवकेनविधानेनपूजनीयोगणाधिपः पूजितस्तुतियौकस्यांसिद्धिदोगणभोभवेत् श्रीकृष्णउवाच

गजवत्तुश्रुतुर्थ्यनुसदापूज्योनराधिप

३०२०

भाद्रपदे तथा प्रातःशुद्धितिलैः स्नात्वा मध्याह्ने पूजयेत्तूप

भाद्रप०

५६

गणनाथस्य स्वर्णशैरोप्यनयाहति शशवत्सृष्टमयैः कुर्यात्कृत्वा च भक्तिः विनायकेतिपुष्पाणि धूपंचामस्तु
भैः बन्धुसर्वप्रदेरक्तं युग्मं दद्यात्सुभाषित गणाध्यक्षेति नाम्ना वै गंधं दद्याच्च भक्तिः विनायकेतिपुष्पाणि धूपंचामस्तु
तेति च दीपं लुद्धप्रियायेति नैवेद्यां विघ्ननाशिने ततो दूर्वाकुर न्गृह्य विंशतिचैक्रमेव हि पूजयेत्तु प्रयत्नेन एभिर्ना
मपदेः पृथक् गणाधिप नमस्तेस्तु उमापुत्राघनाशन विनायकहरपुत्रेति सर्वसिद्धिप्रदायक एकदंते भवकं
तितयाम्पुरुषवाहन कुनारगुर्वेतुभ्य पूजनायः प्रयत्नतः दूर्वायुग्मगृहीत्वानु गंधयुक्तप्रपूजयेत् एकैकेन तु
नाम्ना वै पूजाचैकेन सर्वतः एकं न दूर्वाकुरेण सर्वनामभिः पूजाकार्या दत्तैकसर्वनामभिरिति वीरिभित्रोदये तथैकविं
शतिगृह्यमेदकान्धृतपचितान् स्थापयित्वा गणाध्यक्षसमीपे कुरु नंदन दशविधप्रायदातव्याः स्वयंचायात्तथा
दश एकगणाधिपेदत्वा नैवेद्यचन्द्रपोत्तन गणेशः प्रतिगृहणाति गणेशो वैददत्ति च दीयते गणनाथाय प्रीयतामि गणा
धिपः सोऽस्य सोमनसं नित्यं करोतु गणनायक इति मंत्रं असुमद्यार्थं दशदद्याद्द्विजातये गुहं व्रतोपदेश मलं कुर्यप्रय
त्नतः दद्याच्च दक्षिणं सम्यक् यथा विभवस्तिरं जातरूपमयं देवं ब्राह्मणाय निवेदयेत् कृत्वा नैमित्तिकं कर्म पूज
येद्दिष्टे देवतां ततः प्रार्थना विघ्नानिनाश मया तु सर्वेणिसुरनायक क्वार्थं गोसिद्धिनायातु जिते स्वयिधातरि विप्रा
यभोजनं दद्याद्गुं जायातैलवर्जितं एवं कृते धर्मराज गणनाथस्य पूजने विजयस्ते भवैस्त्रियं सत्यं सत्प्रमयोदितं त्रिपु
रदभ्युक्तमि न धूजितः शूलपाणिना शक्रेण पूजितः पूर्वतथाष्टत्रयधेनुप पुरा मेणाराधितः पूर्वसीतामन्वेपतापुरा दृढा
सीतामहाभागवानरणहनुमता भगीरथेन तद्वच्चंगामानायतापुनश्च स्मृतोऽप्यादनार्थाय ० था देवासुरैरपि अस्मृता

हरणात्पूर्वन्तेयेनपत्रिणा आराधितो गणोऽधक्षो ह्यसृत्तनुहंत बलात्पटापूर्वतुद्वेयेन हृतो रुक्मिणिनंदनः आरा
धितो मया तद्वत् रुक्मिण्यासहितेन च कुष्ठव्याधियुतेनाथसविनार मेत पुरा जयकामस्तथात्वहितमाराधयशांकारे
प्राप्स्यसि त्वानंजराज्यजित्वा शत्रुगणानुरणे सिध्यतिसर्वकार्योणिनात्रकार्यविचारणा सूतउवाच एवमुक्त
स्तुकृष्णेनसानुजः पांडुनदनः पूजयामास देवेशं शुक्ले त्रिपुरघातिनः शत्रुसंघान्निहत्याशुप्राप्तवान् राज्याभोजसा
सिद्ध्यतिसर्वकार्योणिमनसा चिंतितान्यपि विद्यारंभे पूजनीयो विद्यालाभो भवेन्नृणां विवाहे क्रियमाणे तु पूज्यथा
सौविनायकः सिद्ध्यतिसर्वकर्माण्यर्थसिद्धिर्भवेन्नृणां कृपिप्रारंभसमये कार्षिके णविनायकः पूजनीय प्रय
त्नेन धान्यतस्याक्षयं भवेत् व्युष्टिकामैरुनथाशूद्रैः पूजनीयोगणधियः विद्याकामोलने द्विधा धनकामोलभेदं न
जयचजयकामश्च पुत्रार्थोलभते सुते पतिकामाचभर्तारं सौभाग्यं तु सुवासिनी विधवा पूजयित्वा तु वैधव्यं नाप्नुया
त्पुनः धंयचितयते कामतंतं प्राप्नोति लीलाया वैष्णवादिपुद्गीक्षामुश्चादौ पूज्यो गणाधिपः यस्मिन्संपूजिते वि
ष्णुरीशो भानुस्तथा ह्यमा हव्यवाहमुखा देवाः पूजिताः स्युर्न संशयः चंडिकाद्यामातृगणाः परितुडाभवति च य
स्मिन्संपूजिते भक्त्या विप्रा सिद्धिविनायके यद्दृशुणुयान्निव्यं श्रावयेद्वापि भक्तितः सिद्ध्यतिसर्वकार्योणि सिद्धि
दस्य प्रसादतः ॥ इति स्कंदपुराणे सिद्धिविनायकव्रतम् ॥ इयमेव चतुर्थी शिपानाम्ने ॥ सुमंतुरु
वाच ॥ शिवाशांतासुखाराजन्चतुर्थी त्रिविधामता मासिमाद्रपदेशुक्ता शिवालोकैः पुपूजिता माघशुक्लास्मृ
तशांता भौमवरे सुखास्मृता तस्यां स्नानं तथादानमुपवासो जपस्तथा क्रियमाणं शतगुणं प्रसादाद्द्वितीनोप द
तिनो विनायकस्येत्यर्थः गुडलवणघृतानादानशुभकारं स्मृतं गुडापूपैस्तथार्च्यपुण्यं ब्राह्मणभोजनं चतुर्थी
नरशादूलपूजनीयाः सदास्त्रियः गुडैर्लवणपूजाभिः स्वस्त्यः श्वश्रुश्चमातरः ताः सर्वाः सुभगा सर्वविघ्नशस्यानु

मोदनात्कन्यकातुविशेषेणविधिनानिनपूजयेत् ॥ इतिभविष्योत्तरोक्तेशिवाचतुर्थीव्रतम् ॥ ॥ अस्यामेवह
 पंणीनाम्नीपार्वतीपूज्या तत्रस्मृतिः ॥ भाद्रशुक्लचतुर्थ्यांतुहर्षणीनामयामता पूजयेत्पार्वतीतस्यासौभाग्यं
 नविहन्यते ॥ अथभाद्रशुक्लपंचम्यानागपूजा ॥ अत्रपंचमीपरयुताग्राह्या तद्रुकंचमत्कारचिंतामणौ
 पंचमीनागपूजायांग्राह्यापष्टासमन्विता तस्यांतुपितानागाइतरायचतुर्थिकेतिवचनात्सूर्योदययुताग्राह्येत्यर्थः प्र
 भातखंडे ॥ शिवउवाच ॥ तथाभाद्रपदेमासिपंचम्यांश्रद्धयन्वितः यस्त्वालेस्थनरोनागान्नीलपीतादिवर्ण
 कैः कुरुकुल्यातथावीथ्यास्वगृहेविलिखेद्रुधः कुरुकुल्यार्मत्रेण ॥ प्रंकुरुकुलपेहुंफट्स्वाहा पूजयेद्गधपु
 ष्यैश्वर्यसापायसेसनच तस्यसंतुष्टिमायांतिपन्नगास्तक्षकादयः आसप्तमात्कुलात्तस्थनभयनागतोभवेत् अ
 त्रायंप्रोच्यतेमंत्रः सर्वासुखनिषेधकः तस्मिन्प्रजप्तमन्त्रितुनविपंक्रमतेतदा इत्येवकथितदेविनागव्रतमनुत्तमं
 यच्छुत्वाचपठित्वाचमुक्तःस्यात्सर्वपातकैः नागाश्चात्र वासुकि तक्षक कालिय मणिभद्र ऐरावत कर्कटक
 धनंजय धृतराष्ट्रसंज्ञाः इत्यालेस्यांपंचमी अत्रैवनागदष्टव्रतमुक्तं सुमंतुरुवाच ॥ नागदष्टोनरोराजन्
 प्राप्यमृत्युत्रजत्यधः अधोगत्याभवेत्सर्पोनिर्विपोनात्रसंशयः ॥ शतानोक्तउवाच ॥ नागदष्ट पितायस्य
 भ्राताबाहुहितथवा मातापुत्रोथवाभार्याकर्तव्यतदवदस्वमे मोक्षायतस्यविभ्रेद्रदानं व्रतमुपोषणं ब्रूहिमेद्विज
 शार्दूलेयनतद्वैकरोम्यहं सुमंतुरुवाच उपोष्यपंचमीसम्यक्नागानांवलवर्दिनी स्वमेकमेवतावच्च विधानंश्रु
 णुभारत उपोष्येतिदिवसेभोजनाभावस्यातेनकत्रतामित्यत्रेतयोक्तैः मासिभद्रपदेचैवशुक्लपक्षेनपंचमी सर्व
 पुण्यनामाप्रोक्ताग्राह्यासौगत्यकाम्यया चतुर्थीमिकभक्तंचतस्यांनकंप्रकीर्तितं तस्यांपंचम्यामित्यर्थः कृत्वारोप्य
 मयनागमथवाकलधौतजं अथदारुमयंभव्य सृष्टमयंवाथभक्तिः पंचम्यामर्चयेद्ब्रह्मथानागपंचफ्रंणंतथा

करवीरेस्तथापद्मैर्जातिपुष्पैः सुगंधिभिः गंधपुष्पैः सुनैवेद्यैः स्नायिकीरादिभिर्नृप ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्घृ-
 तैपायसमोदकैः अनंतवासुकिंशंसंपद्मंशंखलमेव च धृतराष्ट्रंशंखपालं कालियं तक्षकं तथा पिंगलं च तथा नागं
 मासिमासिप्रपूजयेत् पूजयित्वा प्रयत्नेन पंचम्यां नक्तभुग्भवेत् एवं द्वादशकृत्वा वैमासिभाद्रपदे नृप वत्सरं तियथ,
 शक्त्या महोभोज्यं तु कारयेत् ब्राह्मणान् यतीनां च नागानुद्दिश्य भक्तिः इतिहासं विदं नागं कांचनं रत्नचित्रं त्रि-
 गाचदंशं सवस्स वैसर्वोपस्करसंयुतां दानकाले पठेदत्स्मरन्ना रायणं विभुं सर्वगं सर्वधातारं मनतमपराजितं
 येकचिन्मकुलसर्पैर् दैष्ट्याः प्राप्ताश्च योगतिं व्रते च निनगो विदमुक्तिभाजो भवंतु ते इत्युच्चाध्याक्षते युक्तं सितचंद-
 नाभि श्रितं वासुदेवाग्रतोभूप तोयंतो येथ निक्षिपेत् अनने विधिना सर्वे ये मारिष्यंति ये मृताः संपतस्ते भियास्यं
 तित्स्वर्गतिं नृपसत्तम कृत्वा सर्वान्समुद्धृत्य कुलजान्कुलनंदनं त्रयति विष्णुसांनिध्ये संव्यमानोप्सरोगणैः वित्त-
 शाठ्यविहिनो यः सर्वमेतत्फलं भेत् न क्ते न भुक्तिर्साहिताः किल पंचमीपु ये पूजयंति सुभगाः कुसुमोपहारैः
 तेषां गृहैस्वभयदाहि भवंति सर्पादपान्थितामणिसूयपविभासितांगाः इति दृष्टं पंचमीव्रतं अस्यामेव भाद्रशुक्लपंच-
 म्या ऋषिपंचमीव्रतं तत्र मध्याह्नव्यापिनी पंचमीशाह्या पूजाव्रते पुसर्वेषु मध्याह्नव्यापिनी तिथिरिति हागे
 तोक्तेः दिनद्वये तथा त्वेहेमाद्रि मते परा पंचमी तु प्रकर्तव्या पृष्टीयुक्ता तु नारदेति वाक्यात् सितापरच्युतास्तस्याद-
 सितापूर्वं संयुतेति दीपिके कोशशुक्लपक्षे तिथिशाह्याय स्यामभ्युदितोरविरिति वचनाच्च ऋषिपंचमी पृष्टीयुतेति दियोदा-
 सीयेपि माधवमदनस्नादि मते तु पूर्वात्सर्वत्र पंचमीपूर्वयुक्तेः निर्णयसिद्धौ कल्पस्नानवल्यामप्येवं अत्र ऋ-
 पिपूजनमुक्तं नारदीये भाद्रस्य शुक्लपंचम्यां विदिकाकारयेन्मुदा गोमयेनोपलिप्याथ कृत्वा पुष्पोपशोभितां
 तत्रास्तीर्थं कुशां चित्रं ऋषीन्सप्तसमर्चयेत् गंधैश्च विविधैः पुष्पैर्धूपदंभिः सुशोभनैः कश्यपे त्रिभरद्वाजा विश्या

मित्रोत्तमः जमदग्निर्वसिष्ठश्चसतैऋषयः स्मृताः एतैर्भ्योचैवाविधिवत्कल्पयित्वाविधानतः नैवेद्यकलये
 द्विहानश्यामाकाशैरकृष्टजैः तद्विंशत्यविसृज्यैतान्स्वयंचाद्यात्तदेवहिं ॥ अनेनविधिनासप्तवर्षाणिप्रतिवत्सर
 कृत्वातानिववर्षेदचात्यर्थांसप्तवैदिकान् प्रतिमाससप्तकुर्वीतसुवर्णैर्नस्वशक्तिः जटिलाःसाक्षसूत्राश्चकर्मंडलु
 समन्विताः सस्थाप्यकलशेषुत्रान्तान्त्रिपुंसुष्टमयेषुवा स्नापयेद्विधिवद्भक्त्यापृथक्पंचासृतरपि उपचारैः
 षोडशं भिस्ततःसंपूज्यभक्तितः अर्घ्यैर्दत्त्वाततोद्देतास्तित्रयीहियवादिभिः सहस्तोमाइतिऋचानाममंत्रै
 स्तुवापृथक् पुष्ट्यैर्मंत्रैस्तथैवान्यैर्हुत्वापूर्णाहुतिं चरेत् ततस्तुसप्तगादद्याद्ब्रह्मालंकारसंयुताःआचार्यपूजयेच्चैववस्त्रा
 लंकारभूषणैः अनुज्ञयागुरोः पंथ्यान्मूर्तीविधिंपुचार्ययेत् ॥ भोजयित्वाचतान्भक्त्याप्रणिपत्यविसर्जयेत् ततः
 शिष्टैःसहस्नातःस्वयेत्राह्मणशेषतः एवंकृत्वात्रतसंगंभोगान्भुक्तांत्रवांछितान् सप्तर्षीणांप्रसादेनविमानवर
 गोभवेत् ब्रह्मपुराणेषु नभस्यशुक्लपक्षेतुयावैभवतिपंचमी नद्यादिकेनदास्नात्वाकृत्वानियममेवच ब्राह्मणी
 क्षत्रियवैश्याशूद्राचापिवरानने कृत्वानैमित्तिककर्मगत्वानिजगृह्णुनः वेदोसम्यक्कर्तुर्वीतगोमयेनोपलेपि
 तां रंगवल्लीसमायुक्तांश्वेतपुष्पोपशोभितां तत्रसप्तऋषीन्द्रिव्यान्भक्तियुक्तःप्रपूजयेत् भैश्याविविधैःपुष्पै
 र्धूपदीपैः सुशोभनैः ततो नैवेद्यसंपन्नमर्धदद्याच्छुभैःफलैः तत्रार्घ्यमंत्राः कश्यपिःत्रिभरद्वाजोविश्वामित्रोथ
 गोत्तमः जमदग्निर्वसिष्ठश्चअर्हंघ्न्यासमान्विताः गृहाणुर्घ्नमयादत्तंतुष्टाभवंतुमेसदेति एवंपूजांविनिर्वर्ध
 ऋषीन्घ्न्यात्वासमाहितः अरुष्टधीसंजातशाकोहारप्रकल्पयेत् शयितत्रह्यचर्ष्येणऋषीन्घ्न्यात्वासमा
 हितः अनेनविधिनासप्तवेदेदंगंपारगान्तिव्यादिसर्वत्रपाठः अनुज्ञयागुरोः पश्चाद्ब्रह्मणेभ्योनिवेदयेत्
 प्रीतिभावसमायुक्तोभोजयित्वायथाविधि अनेनविधिनासम्यग्भक्तमेतत्समाचरेत् सर्वत्रतैपुष्यपुण्यं सर्वतीर्थेषु

यत्फलं सर्वदानेषु देतेषु देतेषु देतत्फलमाप्नुयात् ॥ ॥ इति नरदये ब्रह्मपुराणे चक्रपिपंशमीव्रतविधानम्
 श्रुत्वा हेमाद्रौ ब्रह्मांडपुराणे सिताश्रुवाच ॥ श्रुतानि देवदेवेश ब्रतानि सुबहूनि च ॥ सांप्र
 तमे समाचक्ष्व ब्रतं पापप्रणाशनम् ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शृणुराजन् प्रवक्ष्यामि ब्रतानामुत्तमं ब्रतं ऋषिपंचमीति वि
 स्मृतं सर्वपापहरं परं येन वीणैर्नरैर्जद्रनरकैरेव पश्यति शत्रौ बोदाहरंतीमिति हासपुरातनं वैदिशे भूद्विज
 वरउत्तंगो नामनामतः तस्य भाव्यं सुशीलिति पतिव्रतपरायणा अस्याश्च पत्न्युगलं पुत्रो हि मुविभीषणः अर्घीत
 वान्सुतस्तस्य वेदान्सांगदक्रमान् ॥ समानेन कुलेनेन सुतायापि विवाहिता विवाहितैव सा देवद्वैधव्यं प्रापसत्तमा
 सशीलं पालयंती सा आस्तेनिजापितृगृहे तस्यादुःखेन संतप्तः सुतं संस्थाप्यवेशमनि गंगतीरे नं प्राप्तः सकलत्र
 स्तया सह सतत्राध्यापयामास शिष्यान् वैद्विजोत्तमः सुताचकुरुते तत्र पितुः शुश्रूषणं परं पितुः शुश्रूषणं कृत्वा परिश्रां
 ताकदाचन निशीथिकिलससुताः कृमिराशिरजायत ॥ ततैतथा विधां दृष्ट्वा विवस्त्रां प्रस्तरस्थितां शिष्यानि वै
 दयामासुस्तन्मातुः करुणं स्थिताः नजानीमो वर्यं किंचिद्विवासाध्यातया विधा कृमिराशिमयी जाता मातः सपदि
 दृश्यते वज्रपातसदृशं तद्भ्रुव्याशिशुभ्रुर्दरितं संभ्रातमानसाशीघ्रतस्समीपमुपागता सुतं तथा विधां दृष्ट्वा वि
 ललापसुदुःखिता उरश्रुताडयामास सुतरंगो हेमापच ॥ क्षणेन प्राप्य चैतन्यमुत्थाप्य परिमृज्य च ॥ समाल
 भ्यचवाहुभ्यानीत्वा तस्मिन् रतिकं स्वामिन्कथय मे साध्वी कै न दुष्कृतकर्मणा निशीथिसप्रसुप्तं यं जायते कृमिसं
 कुला एतच्छूकरुत्वा ततो वाक्यं मुनिर्ध्यानपरायणः ज्ञात्वानि वेदयामास तस्याः प्राग्जन्मचेष्टितं ॥ ऋषिरुवाच
 प्राग्विं सप्तमे तति जन्मनि ब्रौह्मणीस्य भूत् नोऽससारस्वभां देभ्यः संजाता चरजस्वला अस्याः कृतेन पापि न जा

पतेकृमिपद्मपुः रजस्वलायाः पापेन युक्ताभवतिसानधे । अथमेहनिचंडालोद्धितोयैब्रह्मघातिनी । त्वर्तयिजका
 प्रोक्ताचतुर्थेहनिशुध्यति तथैतयासखीसंगाद्गतं दृष्ट्वावमानितं दृढव्रतप्रभावेणजाताद्विजकुलेमले श्रवमाना
 द्रतस्यास्पृष्टमिराशिमीतुसा एतैकथितं सर्वकारेण दुष्कृतस्य च । 'सुशालोवाच' ॥ दर्शनादिपियस्तस्या
 विप्राणां निमलेकुले । जन्मयुष्मद्विधानां हि । जायते ब्रह्मतेजसा । श्रवमानोऽत्र जायते विप्रहेतु
 मिराशयः महाश्रद्धयं करं नाथतद्रतं कथमस्त्वमे ॥ 'ऋषिरुवाच ॥ सुशालेशु । पुत्रस्सम्यग्ब्र
 तानामुत्तमं व्रतं येन च्छीर्णेन सहसा पापादस्मात्प्रमुच्यते । दुः खत्रयाभिघातश्च जायते नात्र सं
 शयः कल्याणानि प्रवर्द्धते संपदश्च निराग्रदुः नमस्येशु क्लृप्तक्षेतुयदाभवति पंचमी नद्यादिषु तदा स्नानं कृ
 त्वानियममेव च विधाय नित्यकर्माणि गत्वा द्वारवती मृधीन् द्वारवतींश्च शिहोत्रशालां स्नापयेद्विधिवद्ब्रह्मव्रतथापंचासु
 तरसैः शुभैः चंदनागुरुकंपूरैर्विलिप्य च सुगंधिभिः पूजयेद्विधिभिः पूर्णैर्गंधधूपैर्दिदीपकैः समाच्छाद्य शुभैर्वस्त्रैः
 सोपवीतैर्याविधिः ततो नैवेद्यसंपन्नमर्ध्वदद्याच्छुभैः फलैः श्रेष्ठमंत्रैः जमदग्निभरद्वाजइति श्रोतव्यमिदमास्थानं
 शाकाहारं प्रकल्पयेत् स्थानतव्यं ब्रह्मचर्येण ऋषिध्यानपरायणैः । अनेन विधिना सम्यग्ब्रतमेतत्समाचरेत् । त
 स्यापि जायते पुण्यं तच्छृणुष्व समाहिता । सर्वव्रते पुण्यं सर्वतीर्थेषु च फलं सर्वदाने पुदत्तेषु तदस्य ब्रतमात्रतः
 कुरुते याव्रतं चैतस्मान्नारीसुखभागिनी रूपलावण्यसंयुक्ता पुत्रपौत्रादिसंयुता । इहलोकैसै देवस्यार्थपरत्राप्यक्ष
 यागतिः । व्रतस्यास्य प्रभावेण जातिस्मरति पौर्विका ॥ । इति हेमाद्रौ ब्रह्मांडपुराणे ऋषिपंचमीव्रतकथा ॥ ॥
 अथ पूजाविधिः ॥ । ओमासपक्षाद्युच्छिस्थमयाज्ञानतोऽज्ञानतो वारजस्वलो वस्थायां भांडादि संपर्कजनितदोषपरि
 हारार्थं शास्त्रोक्तसमस्तफलप्राप्त्यर्थं ऋषिपंचमीव्रतपूजनमहं करिष्ये इति सकल्प्य पीठिकलशेवादर्भमयानरुंधती

सहिताऽसप्तऋषीन्पूजयेत् तत्रमंत्रः सर्वैर्ब्रह्मण्यदेवस्यत्राह्यणोनिजमुत्तमं सूर्यकोटिप्रतीकाशंऋषिद्वंद्वं
 विंचितयेत् इतिध्यान आगच्छतुमहाभागश्चतुर्वेदस्वरूपिणः यावद्गतमहकुर्वेरुपयाभवताप्रभोः श्रावाहनम् ऋग्य
 जुः सामवेदानास्वरूपेभ्योनमोनमः पुराणपुरुषेभ्योहिदेवर्षिभ्योनमोनमः श्रासनं गंधपुष्पाक्षतैर्युक्तं
 पादगृह्णंतुभोद्विजाः प्रसादंकुरुतप्रीत्या तृष्ठाः संतुसदामम पाद्यम् नभस्येशुक्लपंचस्यामर्चिता ऋषि
 सत्तमाः दहंतुपापंभेसर्वमर्ध्यगृह्णंतुवोनमः अर्धं लोकानांसृष्टिऋतारोयूयंसर्वतपोधनाः नमोवोधमंविज्ञो
 भ्योमहर्षिभ्योनमोनमः श्राचमनं मंदाकिनीगौतमीचयमुनाचसरस्वाती गोमतीनर्मदातापी ताम्ब्यः स्ना
 नीयमादृतं स्नानं सर्वेनित्यंतपोनिषाब्रह्मज्ञाः सत्यवादिनः वस्त्राणिप्रतिगृह्णंतुमुक्तियच्छंतुसर्वदा वस्त्रं यज्ञो
 पवीतपरमंपवित्रमितियज्ञोपवीतं कुंकुमागुरुकपूरसुगंधैर्भौश्रितंशुभं गंधाढ्यंचंदनंदिव्यंगृह्णंतुऋषिसत्तमाः चंद
 नं रंजिताः कुंकुमोधनश्रक्षताश्चसुशोभनाः गृह्णंतुममसंतुष्ठाः प्रसन्नाऋषिसत्तमाः अक्षताः माल्यानिवकुला
 दीनिमालत्यादीनिवैद्विजाः भयाह्वतानि पुष्पाणिपूजार्थंप्रतिगृह्यतां पुष्पाणि वनस्पतिरसोधूपोगंधाढ्यः सुमनो
 हरः श्राप्रेयः सर्वेदेवानांधूपोयंप्रतिगृह्यतां धूपः श्राप्यंचवर्तिसंयुक्तं वह्निनायोजितं मया दीपंगृह्णंतुमनयस्त्रैलोक्य
 तिमिरापहं दीप नानापक्वानसंयुक्तसैः षड्भिः समन्वितं नैवेद्यमृपयः सर्वेगृह्णंतुवसुदायकाः नैवेद्यं लोका
 नांसृष्टिकर्तारोयूयंसर्वतपोधनाः नमोवोधमंविज्ञोभ्योमहर्षिभ्योनमोः नम श्राचमनं पूर्वाफलं महादिव्यं नानागवच्छिद
 लैर्युतं कर्पूरादिसमायुक्तं तांबूलं प्रतिगृह्यतां तांबूल इदं फलमिति फलं हिरण्यगर्भस्थमिति दक्षिणा यानि
 कानि च पापानीति प्रदक्षिणा वायनं फलसंयुक्तं त्रतसंपूर्तिहेतवे भवंतः प्रतिगृह्णंतु ज्योतीरूपास्तपोधनाः वायनं
 न्यूनान्तिरिक्तमणिमयायानिकृतानि च क्षमन्धतानिसर्वोणिपूयंसर्वतपोधना इतिप्रार्थना इतिपूजा ॥ ॥

अथकथा युधिष्ठिरउवाच श्रुतानिदेवदेवेशत्रतानिसुवहूनिच- सांप्रतमेसमाचक्ष्व व्रतंपापप्रणाशनं श्री
 कृष्णउवाच अथान्यञ्चापिराजेंद्रऋषिपचिमिसंज्ञिता कथयिष्यामिर्वाकृत्वानारीपापात्प्रमुच्यते युधिष्ठिरउवाच
 कीदृशीपंचमीकृष्णकथऋषिसंज्ञिता पातकान्मुच्येतेकस्मान्नारीयदुकुलोद्भव श्रीकृष्णउवाच अज्ञानान्नाद्नतो
 वाभियास्त्रीजातारजस्वला दुष्टास्पृशतिभाडानिगृहकर्मणिंसंस्थिताप्रोतिसमहापापंसर्ववर्णसमुद्रवा शृणुष्व
 कारणंस्माद्दर्जनीयारजस्वला प्रोत्सार्थ्यागृहतश्चापिचतुर्वर्षेणभारत ब्रह्महत्यांपुराशक्रोष्टं हत्वाह्यवा
 सवान् तथावैत्रीडितोरान् पीडितोत्तत्रह्रापुनः ब्रह्माणंसमुपागच्छदात्मनः शुद्धिकारणात् शुद्धिशक्य
 राजेंद्रप्रहृष्टे रंतरात्मना विभज्यब्रह्महत्यांतुचतुर्द्विचचतुर्मुखः प्राक्षिपत्राजशार्दूलचतुःस्थानेषुवैतदा बहोत्रैथ
 मजातामुञ्जालासुचनदीपुच पर्वतेपुचराजेंद्रनारीरजसिचैवहि अतोरजस्वलानारीप्रोत्सार्थ्याचप्रयत्नतः
 ब्रह्मण शासनात्पार्थचतुर्वर्षेणसर्वदा प्रथमहनचिडालीद्वितीयेब्रह्मघातिनी तृतीयेरजकीप्रोक्ताचतुर्थेह
 निशुब्धति अज्ञानाद्ज्ञानतोवापिजातसंपर्कपातक तत्पापसंक्षयार्थेहिकाथ्येयमृषिपंचमी सर्वपापप्रशम
 नीसर्वोपद्रवनाशिनी ब्रह्मक्षत्रियविदुःशूद्रेःस्त्रीभिःकार्याविशेषतः ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ अथान्यदपिबक्षया
 मितवरजन्कथानकं पुराकृतयुगेराजनूविदर्भायांबभूवह श्वेनजिन्नामराजेंद्रश्चतुर्वर्णानुपालकः तस्यदेशे
 चसद्विप्रोदेवेदांगपारगः सुमित्रोनामराजेंद्रसर्वभूतहितैरतः कृपिष्टव्यासमासीनःकुटुंबपरिपालकः तस्यभा
 र्यासुसाध्वीचपतिशुश्रूषणरता जयश्रीर्नामविस्थातावहुभृत्यसुहृज्जनाः क्षेत्रादिपुरतासाध्वीव्याकुलीकृतमान
 सा एकदास्वामिनित्रासमृतकालव्यलोकयत् रजस्वलापिसानारीगृहकर्मचकारहः भाडानिसास्पृशद्राजान्
 तौत्राक्षेपिर्भामिनी कालेनबहुनासाध्वीपचत्वमगमत्तदा भार्यातस्यजयश्रीःसाऋतुसंपर्कदोषतः शुनीयोनि

मनुप्राप्तसुमित्रोपि नरेश्वर तस्याः संपर्कदोषेण वलीयर्द्धेयभूः ॥ तदोषेण महाराजदुर्गतिं तौ गतो तदा ॥ सुमित्रस्य
च पुत्रो भूत्पितृशुश्रूषणरतः सुमतिर्नामधर्मज्ञो देवतातिथिपूजकः तस्य तोषितरौ पाथ्यं ऋतुसंपर्कदोषतः ॥ तिथेरयो
निर्मनुप्राप्तसुमित्रो जातिस्मरौ नृप ॥ उच्छिद्यमोजितं साभूत्स्मरती पूर्वपातकं ॥ सुमित्रोपि पिता तस्य वलीयर्द्धेयभूवह
अथ क्षयाहेसं प्रसिपितृशुश्रूषणरतः ॥ ॥ भाथीचंद्रवर्ती प्राह सुमतिः श्रद्धयान्वितां तया ठतापाकशुद्धिः सुमतेर्भर्तुराज्ञा
या मुकंपायसगण्डे स्याः संपेण गरलंततः ॥ दृष्ट्वा ब्राह्मणवधवाञ्छिता शुनीभंडां स्फुटशन्मुहुः द्विजभार्या च तां दृष्ट्वा उरमु
केन जनानतां ॥ भोजिता ब्राह्मणस्तत्र श्राद्धरूढ्या प्रयत्नतः ततो भुकेपु विष्टेपु नोच्छिद्यं प्रददौ वाहिः ॥ द्वारस्थायी यास्त
दाशुन्या उपवास्तथा भवत् ॥ ततो रात्र्यां प्रवृत्तायां सांशुनी क्षुधिता नृप ॥ वेलीवर्द्धे मुपागय भर्तारि मिदम ब्रवीत् ॥ चु
भुस्तिता यनाथाहं नदं तं भोजनं तु मे ॥ ॥ आसादिकं यानलं भक्षुधामां वाधेते वलत् ॥ अन्यस्मिन्दिदये सपुत्रो मम लेह्यददः ॥
त्यसौ ॥ अथ मर्ह्यं किमप्येव उच्छिद्यमपिनोददौ ॥ पायसत्रिपपाताथ गरलंसर्पसंभवं ॥ मया विचिंत्य मनसामिच्छंयंति
द्विजोत्तमाः ॥ संस्पृष्टपायसरोपाह्वध्वाहं तं द्विताभूशः ॥ दुःखितं ते नृगात्रं कटिर्भग्ता करोमि किं ॥ ततः प्रहस्यं वै भर्ता
भद्रं ते पायसं गृह्णात् ॥ कथं हराभ्यशक्तश्च भूर्नुवाहृद्वमागतः ॥ अथाह माम्जैः ॥ क्षेत्रे वाहितः सुकलंदिनं ॥ मारितश्चा
त्मजेनाहं मुखं वदध्वा बुभुक्षितः ॥ तथा श्राद्धकृतं ते जज्ञात्वा मम कृपता ॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥ तयोः संवदतोरेवं मातापि
त्रोश्च भारत ॥ ॥ श्रुत्वा वाक्यं तदा मुत्रे ॥ यदुक्त्वं तदोभयोः ॥ ॥ ॥ ततो रजन्यात्कालं ददौ तस्यै सुभोजनं ॥ ॥ पि
तरो तौ विदित्वा तु तवां सुमतिस्तदा ॥ तदा सौ दुःखितं पुत्रः श्रुत्वा वसथां तदा तयोः ॥ मातापित्रोश्च राजैर्ब्रतदा सौ प्रस्थि
तोपनं ॥ ज्ञातुमिच्छामि कथं ये मातापित्रोश्च भारत ॥ ॥ तत्र गत्वा ज्ञानदृष्ट्वा नृकृपी न सुसवनां श्रितान् ॥ प्राणिपत्या ब्रवीद्वा
कथं हितं चैव तदा तयोः ॥ सुमतिरुवाच ॥ कथयंश्च त्वर्षपः प्रभमेतं समाहिताः ॥ केन कर्म विप्रकेन पितरौ मे तपो धनाः ॥

इमामवस्यांसंप्राप्तौ मोक्षं यते पातकात्कथं ऋषय ऊचुः तव माता पुरा विप्रस्वर्गहो बालभावतः ऋतुं प्राप्तं विदित्वा तु सं
 पत्कर्म करोद्दिज तेन कर्मविपाकेन शुनीयो निमुपागताः पिता च रषशो दोषेण वृत्तीवदो ब्रभूवहाः एतयोर्भुक्तिकामार्थं
 कुरुत्वमृपिंपचमी भाषया सह विप्रं ऋषीं संपूज्य यस्मिन्ति ॥ १६ ॥ आचरस्व व्रतं तत्र सप्त वर्षे द्विजोत्तम श्रुते चोद्या
 पुनं कुर्याद्विज्ञातशाठ्यविर्वजितः शाकाहारस्तु कर्तव्यः श्यामाकाहार एव च नीवारिर्वापि कर्तव्यः कृष्टपच्यं न भक्षये
 त् प्राप्यभाद्रपदे मासि श्रुक्पक्षस्य पंचमी तस्यां मध्याह्नसमये नद्यादौ विमले जले कृत्वा पापानां गच्छेत्तदंतघावन
 मादितः आयुर्वर्षे यशोवर्चः प्रजापशुवसूनि च ब्रह्म प्रज्ञांचे मघांचल्वने दिहिवनस्पते संप्रार्थयानेन मंत्रेण कुर्व्याद्विद
 तधावनं मुखदौर्गंध्यनाशाय दंतानां च विशुद्धये धनयमलानां च कुर्वेदंतघावनं श्रनेन द्रुतां संशोध्य स्नायात्सृस्त्रा
 नुपूर्वकं तिलामलकलेकेन के शान् संशोध्य यस्मिन्तः परिधायनेवेशु देवाससुसमाहितः पूजयस्व ऋषीन्तु दिव्या
 नरुंघत्यासमन्वितान् कश्यपे त्रिभरद्वाजो विश्वामित्रो यगोत्तमः जमदग्निर्वसिष्ठश्च साध्वी चैवाप्यरुंघती मंत्रेणाने
 न सप्तर्षीन्पूजयेत्सुसमाहितः व्रतेन ऋषिंपंचम्यां कृते नैव द्विजोत्तमः ॥ १७ ॥ ऋतुसंपूर्णं जोदोषः क्षयं यतिन संशयः
 श्रीकृष्ण उवाच ॥ श्रुत्वा तत्सुमतिर्वाक्यं परमं ऋषिभाषितं ॥ शुभे मेत्यं व्रतं केके सभार्यः श्रद्धयान्वितः ॥ व्रतं तु
 ऋषिंपंचम्याः सर्वपापविनाशनं कृत्वा सर्वैर्यो कंच मातापित्रोः फलं देवी ॥ व्रतपुण्यप्रभावेण माता तस्य श्वयोनि
 त मुक्ता तु नृपशार्दूलविमोचनवसुमास्थिता दिव्यां वरधराभूत्या गतस्वर्गं च भारत पितापिसोमृतो गच्छत्सुमतेः पशुना
 नितः स्वर्गं प्राप्तिमहाराज व्रतस्यास्य प्रभावतः कापिकं वाचिकवापिमानं सयच्च दुष्कृतं तत्सर्वं विलयं यतिव्रतस्यास्य
 प्रभावतः अस्थयज्जायते पुण्यं तच्छृण्वन्वृपोत्तम सर्वव्रतेषु पुण्यसर्वतरेषु पुण्यफलं सर्वदाने पुनरेतेषु ते देवतद्व्रतधुरणा
 तु कुरुते याव्रतं नारीसामेव सुखभागिनी रूपलावण्ययुक्तां चंपुत्रपौत्रादि संयुता इह लोके सदैव स्यात्परत्र च परांगति

एतेकेकथितं राजन् ब्रतानामुत्तमं सर्वसंपत्प्रदं चैव नारीणां पार्ष्णनाशनं धनं यशश्च स्वर्गश्च पुत्रानि चैव भरत ॥ पठ
तां श्रुत्व तां वापि नारीणां पापनाशनम् ॥ १॥ इति भविष्योत्तरे ऋषिपंचमी व्रतकथा ॥ १॥ १॥
श्रयोद्यापनं । युधिष्ठिर उवाच । किमस्यैवापानं शोके व्रतपूर्णफलप्रदं सुमतिः केन विधिना चकार वंदत त्वतः श्रेयः कण्ठ
वाच । पूर्वस्मिन् दिवसे कुर्व्यादिकं समाहितः । शुचौ देशे सर्मालिख्य सर्वतो भद्रमंडलं । शत्रुणो जलं कुंभं तां च मृगम
यमेव वा । संस्थाप्य व्रतसंबन्धितं कंठदेशे सुशोभने । पंचरत्नसमायुक्तं फलंगंधाक्षतैर्युतं । सहिरण्यं समाखाद्य तां घृणपट्ट
जेन वा । वंशमृगमयपात्रेण ययपूर्णैर्नैवैव हि । आखाद्ये च वैलेन लिखेददलं ततः । सौवर्ण्यैः प्रतिमाः । काठ्याः ऋषीणां
भवितात्मना । पलेन चातदधेन तदधेन वा पुनः । शक्त्या वा कारयेत्तत्र त्रित्तया ठाय विवर्जितः । वितानं पंचवर्णं च फलपु
ष्पसमन्वितं । वधीयादुपरि श्रीमान् संविधायात्र वेदिका । मध्यान्हे पूजयेद्भक्त्या ऋषीन् श्रुद्धासमन्वितः । कश्यपौ त्रिभर
द्वाजो विश्वामित्रौ शगौतमः । जमदग्निर्वसिष्ठश्च साध्वी चैवाप्यरुंधती । अमंत्रज्ञानेन राजेन्द्र कुड्वा पूजां समाहितः । रात्रौ
जागरेण कुर्व्यात्पुराणश्रवणादिभिः । कृतनित्यक्रियः प्रातर्बुद्ध्या तिलसर्पिणाः । वेदिको वापि पौराणो श्राधिकारान्म
नुरमुहतात् । शत्रुवेदिको मंत्रः सहस्तोमाः सह छंदस इति ॥ १॥ सप्त ऋषय इति वा । शष्टोत्तरसहस्रं वा शतमद्योत्तरं तु
वा । पुनः पूजांततः कुड्वागुरुं संपूजयेद्भ्रती । स्वर्णां गुलीयवासोभिः । कुंडलासुतभोजनैः । दद्यादिकां सवत्संतुगुरवे
गांपयस्विनीं । पूजयेद्विजः सतवासोभिर्दक्षिणादिभिः । कलशां श्रुपवित्रां श्रुदद्यात्तेभ्यः सुभक्तिः । श्राचार्यं च
सपत्नीकं प्रणिपत्य क्षमापयेत् । लब्धानुज्ञानं भुंजीत हर्षं धुंजनैर्दत्तः । उद्यापनविधिः प्रोक्त सर्वत्रायं फलाधिनां एवं यः
कुरुते भूप उद्यापनविधिपरं । संवपापविनिर्मुक्तः स्वर्गलोकमर्हयते । इह लोके चिरं कालं भर्त्री सह शिचिस्मितापुत्रपौ
त्रे परिहृता भुक्ता भोगान्मनोरमान् । निष्पापा सुभगानि त्यलभते चाक्षयं गतिम् ॥ इति भविष्योत्तरे सोद्यापनम् ॥

पश्यति गीर्वाण्यदक्षिणापथवासिनं ब्रह्महत्यादिपापैस्तुमुच्यते नात्र संशयः ॥ इयमेवललितापथी ॥ तथाचोक्तं ना
 र्हादि ॥ भाद्रमासिशुक्लपष्ठ्यां ललिताव्रतमुच्यते प्रातः स्नात्वा विधानेन नाराशुक्लां वराहता शुक्लमा
 ल्यधराचापिनयोः सगमवालुकां गृहीत्वा त्र्यंशपात्रं तु कृत्वा पिंडाकृतिं च तौ पचया ललितांतत्रभ्यवेद्वनविलासिनीं पं
 कजं करवीर्यनैपुण्यं लीं मालिनीं तथा नीलैः पल्लैः केतकीं च संयुह्य तगरं तथा एकेकाष्टशतं ग्राह्य नभयो देवीं प्रपूज्य च प्रायं
 येदग्रतः स्थित्वा देवीं त्रिंशत्प्रायां गंगाद्वारे कुशावतीं विद्वेजकेनीलपर्वते स्नात्वा कनखेलतीर्थे हरं लं च वतीं पतिं ल
 लिते सुभगे देवि सुखसौभाग्यदायिनी त्र्यनंतं देहि सौभाग्यं महंतुभ्य नमो नमः मंत्राणानि न कुसुमैश्चंपकस्य सुशोभनेः
 त्रभ्यर्च्य विधिवत् स्वाने वंधं पुरतो न्यसंतु क्रमैः करपिकूपमण्डिनीं रिकैलैश्च द्वादिभिः - बीजपूरैः स्तुज वीरैः कारवेष्टैः सु
 निभैः फलैः स्तत्कालसंभूतैः कृत्वा शोभां नदग्रतः विरूढयान्यां कुरकैः सदापावलिभिस्तथा सार्धं सुगुणकैर्भूपैः सो
 हालिककरजकैः गुडपुष्पैः कण्वैः मोदकैः रुपमोदकैः ॥ बहुप्रकारैर्नैवेद्यैर्यथाविभवमानता एवमभ्यर्च्य विधि
 वद्वात्रौ जागरणोत्सवं गीतवाद्ययुतैश्चैः प्रक्षणीयैरेकशः सखीभिः सहेतासाध्वीतारात्रिप्रयतानयेत् एवंजा
 गरणं कृत्वा सप्तम्यां सारितेन धेतु गंधपुष्पैर्यथाभ्यर्च्य गीतवाद्यपूरैः सरं तच्च दद्यात् द्विजद्रायै नैवाद्यादि द्विजोत्तम स्नात्वा
 गृहसमगात्पुण्यहृत्वा वैश्वानरं ततः देवान् पिष्टं त्र्यसंतर्ष्य पूजयित्वा सुवासिनीः कन्यकाश्चैव संभोज्या ब्राह्मणादशपंचम
 द्यभैर्ज्यैर्बहुविधैर्दत्त्वादानान्यनेकशः ललितां स्तुसुप्रीता इत्युक्त्वा तां विसर्जयेत् यः कश्चिदाचरे देतद्भक्तसौभाग्यदं प
 रं नरो वा यदिवानारीतस्य पुण्यफलं श्रुणु यं द्रतैश्च तपोभिश्च दानैर्वा नियमैरपि व्रतेन नैतलभ्येत किं बहु केन नारद मुते
 रनंतरं प्राण्य शिवलोकं सनातनं मोदते ललिता देव्या सहैव सखि वच्चिरम् ॥ इति नारदये ललितापथी व्रतम् ॥
 अस्यामेव चंपापथी व्रतमुक्त्वादि ॥ पथीभाद्रपदे शुक्लवैधृततसमन्विता विशाखाभौमयोगेन चंपापथी तिति वि

श्रुता रविवारेणाप्युक्ता रविवारेणसंयुक्तासाचंपेतीहकीर्तितेतिमदनरत्ने देवासुरमनुष्याणादुर्लभापट्टिहा
 यनी कृतेवतायांपंचाशद्वायनीद्वापरंपुनः चत्वारिंशत्कलौत्रिशद्वायनीसफलामता ॥ अत्ररम्येसूर्य्यपूजा ॥
 द्वादशदलेनामंत्रैः पद्यांकार्यो अत्रनामंत्राः श्राद्धित्यस्तपनः पूषाभानुमान्भानुर्यमा विष्णुःशक्रोश
 मान्देवःसहस्रांशुर्विनायकः सूरः सूर्य्य खगइति पूजनीयः प्रयत्नत. अत्रादित्यः कर्णिकायांदलेपुशेपना
 मभि पूजाकार्यो ॥ स्कंदउवाच प्राप्तराज्यं च राजानं धर्मपुत्रयुधिष्ठिरं कदाचिदागतोद्रुं दुर्वासामुनि सत
 सः ततो राजा तमभ्यर्च्य पाद्याधिरिदम ब्रवीत् तद्गतं श्रोतुमिच्छामि कर्तुंच मुनि सत्तम दुर्वासा उवाच शृणुराज
 न्महाभाग त्रतानामुत्तमं व्रतं अस्तीह यच्चोणिमात्रं सर्वकामांस्तु पूरयेत् यदिलभ्येत जीवद्भिवेन नृपसत्तम पट्टी
 भाद्रपदे शुक्लवैधृतेन समन्वित्ता विशाखाभौमयोगेन साचंपेतीह विश्रुता तस्मादिद्यं च पापष्टोदुर्लभापट्टिहायिनी कृ
 धृतियोगवती भाद्रशुक्ला अपरा विशाखाभौमयोगवत्येव पठ्तिचेति देवासुरमनुष्याणां दुर्लभापट्टिहायिनी कृ
 ते त्रेतायांपंचाशद्वायनीद्वापरंपुनः चत्वारिंशत्कलौत्रिशद्वायनीदुर्लभाततः श्राद्धौ कृतयुगे पूर्व्याचीर्णाविव्यक
 र्मणा तत्फलाद्विष्यत्स्वप्राजापत्यमवाप्तवान् पृथुना कर्त्तवीर्येण भुवि नारायणेन च ईश्वरेणो मया साद्धिभि
 तरेतरलिप्सया यश्चैर्नाविधिवत्कुर्यात्सो न तं फलमभ्रते युधिष्ठिर उवाच तद्विधिं श्रोतुमिच्छामि विस्तराद्ब्रह्म
 तोमुने केमंत्राः केचनियमाः साचिकं लक्षणामवेत् दुर्वासा उवाच द्विदैवत्यक्षभौमेनैवैधृतेन समन्विता
 नमस्येयासितापष्टीसाचंपेतिनिगद्यते द्विदैवतक्षी विशाखा पंचम्यानियमं कुर्यादुपवासस्य च त्रती उपवास
 स्वांगभूतं नियममेकमक्तं कुर्यादित्यर्थः चंपापष्टीव्रतं कुर्यादित्यर्थः चंपापष्टीव्रतं कुर्यादुपवासस्य च त्रती उपवास
 ततः प्रभाते विमले दंतधावनपूर्वकं कृत्वा सम्यक् व्रतंतस्य स्वरूपं कुरुते नरः कृत्वेति सकलांगोपेतं व्रतं स्वसाध्य

त्वेनमनासिनिधयेत्यर्थः निराहारोद्येवेशत्वद्वकस्त्वपरायणः पूजयिष्याम्यहंभक्त्याशरणभवभास्कर... संक
 रूपमन्त्राः ततःस्नानं प्रकुर्वीत नद्यादौ विमले जले मृदमालम्ब्य मन्त्रैश्च तिलैः शुक्लैश्च मंत्रवित् सावित्र परमर वं
 हि परधामजले मम त्वत्तेजसा परिभ्रष्टं पापयातु सहस्रधा प्रार्थनामंत्रः आपस्वमसि देवेश ज्योतिपां पतिरेव च ॥
 पापनाशये मे देव वाङ्मनः कर्मभिः कृतं स्नानमंत्रः ततः संतर्पयेद्देवाद्यर्च्यं न्पितृगणानपि ततश्चैत्यशृङ्गं
 नीपाखंडालापवर्जितः स्थण्डलं कारयेच्छुभ्रचतुरस्रसुशोभनं स्थापयेदत्र कुंभं पंचरत्नसमन्वितं रक्तवस्त्र
 युग्मच्छन्नरक्तचंदनचर्चितं तस्योपरि न्यसेत्पात्रं सौवर्णं ताघ्रमेव च कुकुमेन लिखेत्पद्मद्वंद्वं शारं सकांतिकं तस्यो
 परि न्यसेत्सूर्यं सौवर्णं सरथारुण शक्त्या वा वित्तसारे ण वित्तशाठ्यविवर्जितः तमर्चयेद्गंधपुष्पैर्विधि मंत्रपुरःसर
 पंचामृतेन स्नपनकुर्याद्देवस्य संयुतः ततस्तु गंधतोयेन परां पूजासमाचरेत् गंधैर्नानाविधैर्दिव्यैः कर्पूरगुरु
 कुंकुमैः फलेस्तद्वत्सभूतैः रत्नैश्च सुगंधिभिः मडपंकारयेत्तत्र पुष्पमालाविभूषितं यथाशोभं प्रकुर्वीत अथ
 श्रोपरि संवतः ततस्तु पूजयेद्देवं भास्करं कमलौपरि आदित्याय नमः तपनाय नमः पूष्णे नमः भानुमते नमः
 भानुवे नमः श्रयणै नमः विश्वचक्राय नमः श्रशुमते नमः खनाय काय नमः सुराय नमः सूर्याय नमः सूर्याय नमः
 खगाय नमः एषु त्रयोदशसु नानसु आदित्याय नम इत्यनेन मध्ये पूजनं इतरैर्द्वादशभिः पूर्वादिदलक्रमेण पू
 जन जन्मांतरसहस्रेण दुष्कृतयन्मया कृतं तत्सर्वनाशमायातु दिवाकरतवार्चनात् प्रार्थनामंत्रः विनतातन
 यो देवः कर्मसाक्षी तमो नुदः सप्ताश्वः सप्तर्ज्जुश्च श्रुशोभे प्रसीदतु ॥ श्रुणु पूजा मंत्रः ततः सपूजयेद्देवम
 च्युतं तुरथे स्थित अष्टाक्षरेण मंत्रेण गंधपुष्पादिभिः क्रमात् अष्टाक्षरो घृणिरिति मंत्रः घृणि आदित्याय नमः काला
 त्मा सर्वभूतात्मा वेदात्मा सर्वतो मुखः जन्ममृत्युजरो रोगसंसारभयनाशन इत्यर्घ्यमंत्रः ॥ सूर्यो देवे पठनीय

नतः संपूजयेच्छुद्धांसवरसांगांपयस्विनीसत्रखकंठाभरणांसुघंटाभिरलंकरां ब्रह्मणोत्पादितदेविसर्वपापविनाश
 निसंसारार्णवमंत्रांगोमातस्त्रानुनर्हसि स्वरूपावहूरूपाश्रमातरौलोकमातरः गावोमानुपसर्पतुसरितः साग
 रंयथा यालक्ष्मीः सर्वदेवानांयाचेवीव्यवस्थिता धेनुरूपेणसादेवीममपापंभ्यपोहतु यालक्ष्मलोकपाला
 नांयालक्ष्मीर्धनदस्यच चंद्रार्कशक्रशक्तिर्यासाधेनुर्वरदास्तुमे ॥ धेनुपूजामंत्रः ॥ तिलहोमंततःकुट्या
 त्सावित्र्याष्टोत्तरंशतः ततस्तांकल्पयेद्भेनुमकोमिप्रोयतामिति आचार्यायतोदद्यादादित्यंसरथारुणं सकुंभर
 त्तैर्वैश्वश्वसर्वोपकरणैः सहः ददामिभानुंभवतां सर्वोपस्करसंयुतं मनोभिलापितावास्तिकरोनुममभास्करः
 दानमंत्रः गृह्णामिभास्कररवेभवंतंविथ्यतोमुखं मनोभिलापितावास्तिभुभयोःकर्तुमहांसि प्रतिग्रहमंत्रः सर्व
 तीर्थमधीधेनुंसर्धयज्ञमधीशुभां सर्वदानमधीदेवीब्राह्मणायददाम्यहं गादानमंत्रः गृह्णामिसुरभेदेवीसर्व
 यज्ञमधीशुभां उभोपुनीहिवरदेउभयोस्तारकाभव धेनुप्रतिग्रहमंत्रः ॥ ततस्तुभोजयेद्विप्रान्ब्रह्मशैवस्वश
 क्तितः दद्याच्चदक्षिणतिभ्यः प्राणिपत्याविसर्जयेत् श्रवैकल्पव्रततस्यशंसयुस्तेद्विजोत्तमाः श्रामिन्यतना
 शीभिः परिरिमुनिदिताः ततस्तुस्वयमश्रीयाद्द्विजानाशोपमिष्टकं सहपुत्रैः कलत्रैश्चअन्यैर्वहुजनैर्दत्तैः ए
 वंयःकुरुतेचपा सोऽयंतंफलमश्नुते प्रभूणांचप्रभुः प्रोक्तं स्वंप्रभूणांचगोचरः सर्वैश्वतद्रतकार्थैस्वशस्त्याहुः
 खभीरुभिः प्रभुःप्रथमकल्पस्यद्योक्तंफलपेनवर्तते विफलंतस्यः तस्यादनीशस्वतुकल्पकः पंचम्यांनियमं
 कुट्यादाचार्यवचनाद्गती पञ्चास्त्रानंप्रकुर्यात्संतंभ्रंप्रतिदेवताः श्रभ्येस्यस्वगृहंमौनी सूच्यामनासिचिंत
 येत् स्थापयेदत्रकुंभंनृत्पात्रंचतथोपरि तस्योपरिन्यसेत्सूध्यैपलेनैकेननिर्मितं सौवर्णभक्तिसंयुक्तोवित्तसा
 रंतंथारुणं तमर्चयेज्जगत्तांयद्गृहीत्वाज्ञांगुरोस्स्वयं पदक्षरेणमंत्रेणगंधपुष्पानुसंभवं उतमःसूच्यायेतिपदक्षर

मंत्रः संपूज्यविधिर्वैध्वंफलपुष्पादिकंचयत् सूर्यायवेदेधेःसर्वं सूर्योत्प्रेषीयतामिति ततः प्रभातेविमलेगत्वा
 गुरुगृहं व्रती सर्वोपकरणैःसूर्यं माचार्यावनिदेयत् । धान्यपुष्पफलवस्त्ररत्नधन्वादिकचयत् गवांकोटिसह
 क्षेणकुरुक्षेत्रैकंपर्वणि चपादानस्परजेन्द्रकलांनाहंतिपोडशीं सर्वतीर्थप्रदानानितयान्यान्यपिपोडशं चंप
 यातुलितान्नाद्याथ्रंपेकाव्यतिरिच्यते आदित्यस्तपन-पूषाभानुमानुनुर्यमा विश्वचक्रौशुमान्देवः सहस्रांशु
 खनायकः सूरः सूर्यः खगः पूज्यः पूर्वपत्रादेवइत्यंशुमतोविशेषणः पचम्यामित्योदिनापुनर्ब्रतविधिर्धनही
 नविषयः इतिस्कंदपुराणोक्तंचपापधीव्रतम् ॥ १५॥ ११॥

ब्रह्मांडपुराणे मळारिनाहात्म्ये मार्गेषीयंचंपापट्टयुक्ता मार्गैर्भाद्रपदेशुक्लापष्टैवैधृति संयुता रवि
 वारेणसंयुक्तासाचपतीहविश्रुता ॥ अथभाद्रशुक्लसप्तम्यामनतसप्तमीव्रत हेमाद्रौ विष्णुधर्मोत्तरे शु
 कपक्षेत्तुसप्तम्यामासेभाद्रपदेन्द्रप तत्रसूर्यैदिवापूज्यनक्तंभुंजीतवस्सर मत्स्यपुराणेपि शुक्लपक्षेत्तुसप्तम्यांमा
 सिभाद्रपदेच्युतं प्रणम्याशिरसानित्यंपूजयेत्सप्तत्रासरान् पुष्पधूपदिग्भिर्धीरर्कतुपानांचतर्पणैः पाखंडादिभि
 रालापंवर्जैरेत्यतस्मिन्ना अत्रकुतपात्राह्मणाउक्ताः विधायदक्षिणादिवानक्तंभुंजीतवाग्यतः
 तिष्ठत्रजन्त्रस्थितश्चक्षुःप्रस्सलनादिषु आदित्यनामस्मरणंकुर्वन्नुच्चारणतथा अनेनैवविधानेनमा
 सान्बद्वादशवैक्रमात् उषोष्यपारणेपूर्णासमभ्यर्च्यजगद्गुरुं पुणेनश्रवणेनेहेध्रीणयन्पुष्टिमच्युतां एवयःपुरुषः
 कुर्यादादित्याराधनशुचिः नारीवास्वयमभ्येत्यन्नांत्यफलमश्नुते ॥ अस्यामेवभाद्रशुक्लसप्तम्याममुक्ताभर
 णसप्तमीव्रतम् ॥ ॥ तत्रपूजायांसप्तमीपूर्वविद्यायाह्यापएमुयोरितिगुग्मवाक्यात् । नारदीये ॥
 भाद्रस्यशुक्लसप्तम्याममुक्ताभरणव्रतं श्लोमस्यतुमहेशस्यपूजनंचात्रकीर्तिनं गंधादिभिःपोडशभिरुपचारैःस

मर्चयेत् ॥ प्रार्थनप्रणम्यविसृजेत् सर्वकामसमृद्धये ॥ अत्रकृत्यभविष्योत्तरे ॥ भूमौलिखितोमासहितशि
 वप्रतिमायामावाहनं एह्यहिभगवन्देवसर्वपापप्रणाशन तवपूजाकरिष्यामिसन्निधौभवशंकरेति भवानीश
 करावावाह्यप्यंशोपचारैःसंपूज्य नमस्तेभूतनाथायनमस्तेशशिशेखर नमस्तेदक्षयज्ञघ्ननमस्तेकामनाशन
 नमस्तेपार्वतीदेव्यैचंडिकेयिनमोनमःवरदायैनमस्तेस्तुभद्रकाल्यैनमोनमः इतिसंप्राथ्यं ॥ शंकरावृतमि
 श्रंतंडुलपिष्टमुपहारंनिवेद्य एकादशतंतुयुत्सूत्रमेकादशत्रयिविशिष्टवामहस्तेवध्वापूजातिकथांश्रुणुयात् ॥ अ
 थपूजाविधिः मासपक्षाद्युल्लिख्यसर्वपापक्षयपूर्वकंसर्वकामसमृद्धयर्थमासहितसोमशकरपूजनत्रतमहकरिष्ये ॥ प्र
 भूमौलिखितभवानीशकरप्रतिमायामावाहनादिसर्वोपचारपूजांकुर्यात् देवदेवमेशानपरमात्मनजगद्गुरो
 तिपादितयासोमपूजयपूजयाम्यहं ॥ इत्यावाहनम् ॥ अनेकरत्नखचितंसौवर्णमणिसंयुतं मुक्कान्वितंमहादेव
 गृहाणासनमुत्तमम् ॥ इत्यासनम् ॥ पाद्यंगृहाणदेवशसर्वविद्यापरायण ध्यानगम्यसदाशंभोसर्वेश्वरनमो
 स्तुते ॥ इतिपाद्यम् ॥ इदमर्धमनर्धममराधीशशकर किंकराभूतसर्वेशमयादत्तगृहाणवै इत्यर्धं ॥
 गंगादिसर्वतीर्थेभ्यःसमानांतंशुशीतल जलमाचमनीयार्थंगृहाणसोमयासह ॥ इत्याचमनम् ॥ मध्वाज्य
 शंकराभ्यश्चसुधयापरिकल्पितं शंकरप्रीतयेतोहंमध्रुपर्कनिवेदये ॥ इतिमध्रुपर्कः ॥ आदौपंचामृतैःस्ना
 नंपश्चाच्छुद्धेनवारिणा स्नानंकुरुमहादेविजयाकांतयासह ॥ इतिस्नानम् ॥ स्नानाद्धूर्ध्वमहादेवप्रीत्यापा
 पप्रणाशन वस्त्रयुग्मंसमानीतंमद्वत्प्रतिगृह्यताम् ॥ इतिवस्त्रम् ॥ उपवीतंसोत्तरीयंनानाभरणभूषितं गृ
 हाणसोमविमलमथाहतमिदंशुभम् ॥ इतियज्ञोपवीतम् ॥ मलयाचलसंभृतंसुगंधिघनसारयुक् चंदनंपंचव
 दनगृहाणदयितायुत ॥ इतिगंधम् ॥ जातीचंपकपुन्नागबकुलैःपारिजातकैः शतपत्रैश्चकल्हारैरर्चयेहमुमा

पतिम् ॥ इतिपुष्पाणि ॥ त्रैलोक्यपावनान्तपरमात्मन्जगद्गुरो चंदनागुरुकर्पूरैर्धूपंदास्यामिशंकर ॥ इति
 धूपम् ॥ शुभवर्तियुतसर्पलौडितंविह्निनायुतं दीपमेकमनेकार्कप्रतिमकल्पेयस्विवम् इतिदीपम् पायसापूपक
 शरंदुग्धान्नसगुडोदनं दिव्यान्नपडूसोपेतं सुधारससमन्वितं समर्प्यथामिदिवेशकिंकरःशंकरायते नैवेद्यं पुनराचम
 नंशुद्धकुरुसोमंबिनामुना मुखशुद्धिकरंपूर्णकृपयास्वंगृहाणवै ॥ पुनराचमनम् ॥ कस्तूरिकासमायुक्तंमल
 याचलसंभवं गृहाणचंदनसोम करोद्धर्तनेहेतवे ॥ इतिकरोद्धर्तम् ॥ नारिकेलफलंजंबूफलंनारंगमुत्तमं कू
 ष्मांडुपुरोभक्त्याकल्पितंपरिगृह्यतमितिफलम् ॥ पूगीफलंमहादिव्यं० ॥ इतितांबूलम् ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थ
 मितिदक्षिणा ॥ भक्त्यर्दीपावलिदेव ॥ इतिनीराजनं ॥ अथपुष्पांजलिः ॥ यानिकानिचपापानि ॥ इति
 प्रदक्षिणा महादेवमहाराजभक्तानांपापनाशन श्रमार्कं कुर्वतांपूजासाधुनासाधुयोजितां ज्ञानतेजानतो वापिभव
 तोविहितांचयां संपूर्णयत्तुविशेषोविमलंकोमलस्तुतिं पापेहंपापकर्माहमितिप्रार्थना देवदेवजगन्नाथसर्वसौ
 भाग्यदायक गृह्णीयांडोरूपंत्वांपुत्रपौत्रप्रवर्द्धनं ॥ इतिडोरकग्रहणम् ॥ सप्तसामोपगीतंत्वांधारयाभिजगद्
 गुरो सूत्रग्रंथिस्थितंनित्यंधारयामिस्थिरोभव ॥ इतिडोरकोत्तारणम् ॥ ॥ अथयपनम् ॥ मंडकन्विष्टका
 न्वाथसघृतान्दक्षिणायुतान् एकादशमितान्सन्नान्ब्राह्मणायकुटुंबिने ॥ वेदशास्त्रप्रवीणायदद्यात्सोमस्यतुष्टये
 शंकरःप्रतिगृह्णातिशंकरोवैददातिच शंकरस्तारकोस्माकंशंकरायनमोनामः इतिवायनदानम् एवंतुपूजनंकुर्व्या
 त्सोमस्यसुखदस्यच सर्वान्कामानवाप्नोति पुत्रपौत्रैश्चमोदते ॥ इत्यमुकाभरणसप्तमीत्रेतेसोमशिवपूजा ॥
 अथकथा हेमाद्रौ भविष्योत्तरे श्रीकृष्णउवाच मुनींद्रोलोमशोनामथुरायांगतःपुराश्च चिंतोवसुदेवेनदेवक्याचयुधि
 छिर उपविष्टःकथाःपुण्याः कथयित्तुभूयःकथामेतांप्रचक्रभे कंसेतेतेहताःपुत्राजाताजाताः

पुनः पुनः मृतवत्सादेवाकित्वंपुत्रदुःखेनदुःखिता यथाचंद्रमुखीदीनावभूवनहुपप्रिया पश्चाच्चीणव्रताचैवभवभूवाक्ष
 तबालका त्वमपिदेवाकितथाभविष्यसिनसंशयः देवकृद्युवाच कास. चंद्रमुखीब्रह्मन्भववनहुपप्रिया किंचीणिहि
 व्रतं दिव्यतथासंततिवर्द्धनं सपत्न्यादर्पशमनंसौभाग्यारोग्यवर्द्धनं लोमशउवाच अग्नेध्यायांपुराराजानहुपो
 नामभिश्चुतः तस्यासीद्रुपसंपन्नोदेवीचंद्रमुखीप्रिया तथतत्रैवनगरोविष्णुगुप्तोभवद्द्विजः आसीद्दुणवतीतस्यपत्नी
 भद्रमुखीतथा तयोरासीदतिप्रीतिः स्पृहणीयापरस्परं अयतेदधितंसख्यौस्नानार्थसरयूजले प्राप्तेप्राप्ताश्रय
 जैववाह्यावैनागरांगनाः ताःस्नात्वामंडलं चक्रुस्तन्मध्येव्यक्तरूपिणं लेखयित्वाशिवंसोममुयामहशंकरं गंधपु
 ष्पाक्षतैर्भस्त्र्यापूजयित्वायथाविधि प्रणम्यगंतुकागास्ताःपुत्रच्छतुर्वरस्त्रियःताज्जुःशकरोस्माभिःपार्वत्यासहपूजि
 तःवद्ध्वासूत्रनयंतंतुशिवस्यास्मानिवेदितः धारणीयमिदंतावद्यादत्त्राणविधारण तासांतद्वचनश्रुत्वाससख्यौचमो
 तदेवहि कृत्वातुसमर्थतत्रवद्ध्वादोर्ध्वतुडोरक ततस्ताश्चगृहजग्मुःस्वसखीभिःसमाहृताः कालेनमहतातस्यास्त
 क्रतंविस्मृतंशुभंचंद्रमुख्याःप्रसत्तायाविस्मृतःसतुडोरकःभद्रमुख्यास्तथाभद्रेविस्मृतंसर्वभेवतन्मृताकैश्चिदहोरा
 त्रैः सावभूवविहंगभी भद्राख्याकुक्कुटीजातात्रतभगाच्छुभानने संभूयभूयः समयंप्राग्रत्रंतचक्रतुः सदा कालेनपंच
 तांप्राप्तेसखीभावास्सहैवते अद्वैवमातृकेदेवजातेपिकुलसंयुते ब्राह्मणीब्राह्मणीजाताराज्ञीचंद्रमुखीपुरा नम्राभद्रमु
 खीजाताभूषणानामसामता अग्निधीलस्यसादत्तापित्रातस्यपुरोधसाः अतीववल्गुभाचासीद्दुष्पणाभूषणप्रिया भू
 पिताभूषणवैररूपेणालंकृतास्त्रय तस्यावभूवरष्टौचपुत्राःसर्वगुणग्विन्वाः मातृवद्रूपसंपन्नाःपितृवद्धर्भशिलि
 नः सख्योतेतेनद्वच्च जतिजातिस्मरेकिल पुनर्निरंतराप्रीतिस्वयोरासीचथापुरा कालेवहुतिथेजाते
 त्यक्तासात्यक्तयौवना मध्येवयसिराज्ञीचपुत्रमेकमजीजनत् इश्वररोगिणंमूकंभ्रंशोर्हिचविस्वरं तादृशो

पिमहाभागस्तोसैनवार्धिकः ॥ तन्नुत्तमपुण्ड्रिणीश्वरपुत्रद्वितीयः ॥ सखीभावादिस्नेहपुत्रः स्वः परिवारितो
 ॥ श्रमकाभरणभद्रास्वरूपेणैवमपिता ॥ सहिभद्राहजुर्याभूद्दृष्ट्याभूपाणामिका ॥ पुरोहितस्यका
 लेन ॥ कुकुटीवहपुत्रिणी ॥ तादृष्ट्यातद्दशभूद्राप्रज्जालशरीरुपा ॥ तताग्रहप्रयित्वात्राहणीतीव्रमत्सरा ॥ चि
 तयामासशीघ्रतस्याः पुत्रवधप्रति ॥ निश्चितसंकेतसंकराघातयामासतान्सतान ॥ हताहताश्चतेपुत्राः पुनर्जायि
 ल्यनामयाः ॥ तदद्भुतरं दृष्ट्यासखीसाहस्युपाणा ॥ उपविश्यासन् अष्टवहमानपुरःसरश्चष्टच्छदिस्रयाविष्टाराज्ञीसा
 नृपवल्लभा ॥ ब्रह्मिथ्यमहाभूमिकं वृथासकुरुकृतं ॥ दानव्रतत ॥ पोवापिशुश्रुपण
 मुपोषणं ॥ येनतेनिहताः पुत्राः ॥ पुनर्जायन्त्युत्तमायाः ॥ तथाहिवहपुत्राचजविवस्साशुमानना ॥ श्रम
 काभरणानित्यमनुश्रुतासिवास्थिता ॥ श्रुतावशाभसुभूद्रेविद्युमन्स्युपयथा ॥ ॥ भपणोवाच ॥ अणुदेविप्रव
 क्ष्यामिजन्मांतरविचेष्टितं ॥ कितेतुहिस्सुतंसर्वपुत्रोऽध्यायाकृतिहियत् ॥ श्रावाभ्याव्रतवैकल्पप्रमत्ताभ्यावगनने ॥ ये
 नत्वेच्छवगीजाताजाताहकुकुटीतया ॥ तत्रपिपुत्रवैकल्पव्ययान्नाप्युत्कृतं मयातुसर्वभवेनचतस्याध्यायाशंकर
 तिर्धुर्योन्यनुसारणमनोद्यमाहिनुष्टुत् ॥ पुत्रुकिंकारणभूद्रेनान्यास्किंचित्कराम्यहं ॥ ॥ लोमशायाच ॥ इत्याक
 र्थचसंस्मृत्यपूर्वजन्मविचेष्टितं ॥ ईश्वरीचतयासाहं पुनः ॥ स्म्यकचकारहं ॥ व्रतस्यास्यप्रभाषेणपुत्रपौत्रादिसंभव
 भुक्त्वाचसौख्यमतुलं मृताशिवपुरात ॥ तत्रमत्प्रमपुंकल्पयापिब्रुतेमेतत्समाचर ॥ अरन्ध्रेस्मिन्व्रतोद्वेषजीवि
 पुत्राभविष्यसि ॥ देवकच्युवाच ॥ ब्रह्मन्नास्व्याहिमेस्म्युर ॥ तमेतत्सुखप्रदं ॥ सतानद्यदिकरणशिवलोकस्थिति
 प्रदं ॥ भद्रभद्रपदेमासिससप्तम्यासलिलाशये ॥ स्नात्वाशिवमंडलेकेलेखयित्वासहाविक ॥ तत्रसेपुण्यसमयंक
 र्णमः ॥ कर्णेण ॥ यद्यज्जैवंमयात्मानुशास्मविनिधीदतः ॥ इत्यवसन्मयकुरुवाततः ॥ प्रमृतिडारिक ॥ सावर्णरा

जन्तवापिसौत्रवाधारयेत्करे मंडकान्वाष्टकोनंद्यान्मासपेक्षयावाहिन स्वयंताश्चत्रभक्तव्यात्रतभगमयाच्छुभे
 प्रतिमासंतुसप्तम्यांशुषुपेक्षेविशेषतः कुर्यादिवं व्रतं भद्रं व्रते पिचदेव के कारितामुद्रितात्रीहोहंमरूप्या
 स्वशक्तिः ताद्यपात्रोपरिस्थाय्यत्राह्मणेभ्योनिवेदयेत् आचार्यायविशेषेणसौवर्ण्यगुलीयकं पुष्पकुं
 कुमसंपुंक्तादूलांजनसूत्रकैः एवंत्पारयित्वातुव्रतं संततवर्द्धनं कुरुदेवकियेतेनजीवपुत्राभिव्यति
 तानं वर्द्धयित्वाचशिवलोकेमहीयते एतत्तेसर्वमाख्यानमाख्यातं व्रतं मत्तं चकारसर्वयत्ननयदुकेतेनधीमता व्रतस्यास्यप्रभा
 श्रीरुष्णउवाच ॥ इत्युक्त्वातुमुनिश्रेष्ठस्तत्रैवांतरधीयत चकारसर्वयत्ननयदुकेतेनधीमता व्रतस्यास्यप्रभा
 वेणुदेवकीमामजीजनत् तस्मात्पार्थनरैः कथं स्त्रीभिः कार्यं विशेषतः व्रतं पापप्रशमनं सुखसंततिवर्द्धनं
 एवंयः शृणुयाद्भक्त्यायश्चतत्प्रतिपादयेत् व्रतमाख्यानसहितं न हि पापैः प्रमुच्यते साख्यानकं व्रतमिदं सुतसौ
 रूपकामायास्त्रिकारिष्यति शिवं हृदये निधाय दुःखविधिं बहुशः कृतकर्मपाधान्सास्त्रात्त्रताद्भवति शौभनजीव
 वत्सा इति हेमाद्रौ भविष्योत्तरे ॥ अमुकभरणसप्तमात्रं अस्याभिधिः हेमाद्रौ नद्यादौ जलाशये स्नात्वा गृ
 हमागत्य गोमयादिलिप्तं शुद्धशेभं डलं विधाय तदुपरि च नदिनादिना उभयासाहितं शिवं लिखित्वा कविधिना पंज
 येत् देशकालौ संकार्थं ममाखिलपापक्षयपूर्वकपुत्रपौत्रधनधान्यसाख्यातशयद्वारा श्रीसावसदाशिवप्रतिपद्य
 ममुक्तभरणसप्तमात्रं करिष्ये इति सकल्प्य पूर्वोक्तप्रकारेण पूजां मप्यप्राथयेत् महादेवमहाराजप्रतिपद्यां पापप्र
 णाशनं अस्माकं कुर्वतां पूजां साधुवाऽसाधुं योजितां ज्ञानतो ज्ञानतो वापि भवतो विहितांचयां संपूर्णयतु वि
 श्वेशो विमलां कामस्तनुतिं ततो देवस्य पुरतः यावज्जीवं मया श्मामातु शिवस्य विनिवेदितः इत्येवं सकल्पं कुर्यात्
 सौवर्णराजवंतसौत्रं वाडोरकदेवायेतत्संपूज्य निनमंत्रेण गृह्णीयात् देवदेवजुगुप्ताथ सर्वसौभाग्यदायकं गृह्णीया

डोरूपत्वांपुत्रपौत्रविवर्द्धनं ततोहस्तेर्वधनभत्रः
 सप्तसोमोपगतत्वांधारयाभिजगत्पते सूत्रार्थस्थितं
 नित्यंधारयाभिस्थिरोभवेतिमत्रेणहस्तेवध्वा ततः दहसर्वाणिपापानिरुपाकुरुदयानिधे प्रसत्तेः सन्नृमाका
 त दीर्घायुःपुत्रदोभवेतिजिण्डोरकोत्तारणकृत्वा सौवर्णराजतंपत्रायाशिष्यायत्राह्मणन्वाद्यात् ॥ १ ॥ स्त्रिया
 चद्रुहितुत्तुपादिभ्योरयसौत्रस्यवेलविसर्जनीय मिनिसदाचारः ततोब्राह्मणेभ्यएकादशशतसंख्याका
 न्मोदकान्वेषकान्वाद्यृतदक्षिणायुतान् स्वयंवेधभिः सहभुजित प्रतिमासंशुक्रसप्तम्यामेव
 तद्व्रतकार्थं वर्षेतेहैर्भोजनार्थमुद्रिकांताद्यपात्रोपरिस्थाय्यत्राह्मणभ्योयथाशोकिदद्यात् आचारत्रायवि
 शेषेणसौवर्णमंगुलीयकं पुष्पकुकुमतांबूलजनसूत्रयुतसदाक्षिणं दद्यात् ब्राह्मणान्भोजयित्वास्वयंभुंजीत
 संतानच्छुद्धिलब्ध्याशिवलोकैर्महीयते इत्यमुक्तमणसप्तमीव्रतं नारदीये शुक्लाटम्यानभस्यस्यकृष्णद्राधा
 व्रतनरः पूर्ववद्राघिकादिर्विकलशरथांप्रपूजयेत् मध्याह्नेपूजयित्वेनमिकभक्तसनाचरेत् शकोमकश्रोपवा
 संपरेह्निविधिनाततः सुवासिनीर्भोजयित्वागुरवंप्रतिमापिण कृत्वास्वयंभुंजीतव्रतमेतत्समापयेत् ॥ व्रतेन
 नेनदेवैर्व्रतेनविधिनात्रती रहस्यंगोष्ठजंबूज्वाराधापरिकरेवेसेत्
 अथकथाप्रारंभः ॥ शौनकउवाच कथयस्वमहाप्राज्ञ गोलोकंयातिकर्मणा सुंमतेदस्तरात्केनजनःसंसारंसाग
 रात् राधायायाष्टमीसूततस्यमाहात्म्यमनुतमं सूतउवाच ब्रह्माणेतारदःष्टः पुराचितन्महामुनेतच्छृणुष्वसमासे
 नऊर्चिवांस्तंप्रतिद्विज नारदउवाच पितामहमहाप्राज्ञसर्वशोभं विदांवर राधाजन्माष्टमीतार्तकथयस्वममांश्रतः
 तस्याःपुण्यफलंकिंवा कृतंकेनपुराविभो अकुर्वतांजनानां हि किंत्वैर्षकिंभवेद्विजेकेन तु विधानेन कर्तव्यं तद्वर्षकं न
 कस्माज्जाताचसारांधातन्मकथयमूलतः ब्रह्मोवाच राधाजन्माष्टमीवत्सशृणुष्वसुसमहितः कथयामिसमाभेनसम

ग्रहरिणेदितकन्यादानसहेत्रण्यपुण्यप्राप्तयेः गंगादिपुचतीयपत्नात्यायफलमाप्यतेसकृदाधाटमं कृत्या
 नस्माच्छतगुणलभेत् कृष्णप्राणप्रियाष्टमद्वयफलत्रयेतिमानवेः एतद्व्रततुः गार्धः श्रद्धयाऽश्रद्धयाऽपि वा क
 रतिविष्णुसदनगच्छेत्कोटिकुंजिजपुराकृतयुगवस्वरनारीसुशोभना सुमध्याहरेणनित्राशुभं गार्धकरुहासिनी
 मुकेशीचारुकेशीचनान्नालालव्रतीसृता तयावहनिपापानिकृता निसृढानिवसेकदासाधनाकाक्षानिसृत्यंपुरतः
 चतःगतान्यनगरंतदृष्टवाचै रजनान्बहुन् राधाष्टमीव्रतपूरान् मरुदवतालये गंधपुष्पधूमैर्द्विपै र्द्वितीनांविधैः फ
 लैः भक्तिभावेः पूजयतो राधाधामात्तिमुत्तमम् क्विद्रायतिवृत्त्यतिपठतिस्तवमुत्तमं तालवेणुसृदंगां श्रवाद्यतिवकेमु
 दा जनांस्तथाधिान्दृष्ट्वाकौतूहलसंभ्रित्यंतांस्तस्यारतुवचनश्चापरकार्यैर्हतेरना अरिभिरतदावकुषैष्णवांब्र
 ततत्पराः राधात्रितिनऊचुः भाद्रैनासिसितांष्टम्यजाताश्रयाधिकायतः श्रष्टनासाधिसंप्राप्तातां कुर्वामप्रयत्नतः गोदां
 नजनितपापस्तेयजं ब्रह्मघातकं परस्त्रीहरणवत्तथाचगरुतल्पग विश्वासघातजै र्द्विहर्त्याजनिंततया एननिना
 शयत्याशु कृताराधाष्टमीदृष्ट्वां तेषां नुवचत् श्रुत्वास्वपातकनाशन करिष्याम्यहमि त्येवपरासृश्यपुनः पुनः तत्रैत्र
 तिभिः साईकृत्वासाव्रतमुत्तमं देवात्सापचनायातासघाताननिमलाः ततोयमाज्ञयादूताः पाशुनुद्रयांणमः आंग
 तास्तासमानेनुवंधूरज्जुभिस्तदा यदानेनुमनश्चक्रुमस्यसदनप्रतितदागताविष्णुदताशंखचक्रगंदाधराः हिरण्
 मयंविमानंचराजहंसयुतंशुभं पाशुस्येद्धेनं कृत्वाचक्रुणातिविराजिताः रथचारीपयामासुस्तनिरागतं क्लिष्या
 न्युर्विष्णुपुरितेजगोलोकारुयं मनोहरं कृष्णनराधयास्तत्रस्थिताव्रतप्रसादतः राधाष्टमीव्रतं तांतयान कुर्याच्चमूढं
 धीः नरकान्निष्कृतिर्नास्ति कोटिकल्पशतरपि स्त्रियश्चयानकर्वीतव्रतमेतच्छमप्रदं राधाष्टमीव्रतं तांतयान कुर्याच्चमूढं
 र्वपाप्रणायानं श्रुतेयमपुरीगत्वापततिनरकचिरं कदाचिजन्मचासाघट्टिच्छ्रव्याधिधवाध्रुवं एकदाष्टाथिवी

नृसद्वृष्टसर्वैश्चताडिताः गौर्भूत्वाचभृशर्दीवाचार्योसाममार्तिकं निवेदितानिनोदुःखरुदतीचपुनः पुनः तद्वा
 क्यंचसयाकरैर्गतेहंविष्णुसिनोंध रुष्णेनेदितेचाशुष्टथिव्यादुःखसंचय तेनोक्तं गच्छभो ब्रह्मन् देवैसाईचमून
 ले अहंतत्रापिगच्छामिपश्चान्ममगणैः सह तच्छ्रव्याहसितोहैवैत्रागतः पृथिवीतलं ततः कृष्णसमाहूयराधा
 प्राणगरीयसी उवाचवचनं देवी गच्छहंपृथिवीतले पृथिवीभारनाशायगच्छा मिमर्त्यमंडलं इतिश्रुत्वापिसारा
 घाप्य गतापृथिवीततः भाद्रमासिसितेपक्षेअष्टमेसंज्ञिकेतिथौ वृषभानोर्ध्वज्ञम् मेजातासाराधिकारिवायज्ञार्थेगो
 पनार्थेश्रवक्रुस्तां दिव्यरूपिणीं राजानदमनाभूत्वातांप्राप्यनिजमंदिरं दत्त्वा न्महर्षिनि त्वासाचतांपरिपालयन्
 इतिकथितं त्वस्वव्यापृष्टचयद्वयः गोपनीयंगोपनीयंगोपनीयं प्रयत्ननः सूनुवाच यद्देश्रुणुयाद्ब्रह्मयाचतुर्वर्गफ
 लप्रदं सर्वपापविनिर्मुक्तोप्यतेयातिहरयद्दम् इतिश्रीपाद्मब्रह्मखड्गेव्रतकथाइयमेवज्येष्ठानक्षत्रयोगेज्येष्ठाष्टमीतं
 याच नारदीये यदाज्येष्ठार्क्षंसयुकाभवेज्येष्ठाष्टमीद्विज ज्येष्ठानास्तीतिसाज्ञेयापूजितापापनाशिनी अथैतानुसमार
 भ्यव्रतंपौडशवासरं महालक्ष्म्याः समुद्दिष्टं सर्वसंपदद्विवर्धनं करिष्येहं महालक्ष्मि व्रतं तत्त्वत्परायणः तद
 विघ्ननेयायात्सगांसिस्वः प्रसादतः तदविघ्नं नयायात्तुडोरकंदक्षिणेकरे पौडशग्रंथिसहितंगुणैः पौडशभियु
 तं ततोन्वहं महालक्ष्मीं गंधार्थैरर्चयेद्दती यावत्कृष्णाष्टमीतत्तुचरेदुयापनंबुधः अथज्येष्ठापूजा लिंगपुराणे
 कन्यास्थार्काष्टमीयातुज्येष्ठैर्नहतीस्मृता अलक्ष्मीपरिहारायज्येष्ठांतत्रपूजयेत् अत्रकन्यास्थार्कयोगेनप्राश
 स्त्वभावं मासस्तुभाद्रपदश्राद्रएवं कालादर्शापे भाद्रशुक्लाष्टमिज्येष्ठानक्षत्रेणसमाञ्चिता महतीकीर्तिता
 ास्थज्येष्ठां देवीं प्रपूजयेत् यत्तुज्येष्ठानक्षत्रापेक्षं व्रतं तत्तिथिव्रताद्विन्नं तद्यस्यातिथौ ज्येष्ठानक्षत्रनस्याति

धौकाद्यर्धं तदुक्तं माधवीयेरुकादिं मासिभाद्रपदशुक्लेष्वेष्टक्षसंयुतं यस्मिन्कास्मिन्दिनेकुट्योऽप्येष्टायाः प
 रिपूजनमिति अष्टम्याखंडवैज्येष्वयोगवशेनपूर्वापरावाग्राह्या दिनद्वयेयोगेत्तदभावापरा पूर्वह्रिसन्नियोगे
 पूर्वैव नवम्यासाहिताकार्यासाष्टमीनात्रसंशयः मासिभाद्रपदशुक्लेष्वेष्टक्षसंयुते रात्रिर्थास्मिन्दिनेतत्र
 ज्येष्ठायाः परिपूजनमिति तत्रैवोक्तेः अस्यापवादः यस्मिन्दिनेनैवज्येष्ठामध्याह्नाद्धूर्ध्वमप्यणु तस्मिन्ने
 ण्चिचपूजाचग्नूनाचेत्पूर्ववारइतिज्येष्ठानक्षेत्रस्यखंडवैऽष्टमीभानुवारयुगंन्यतरयुगवाज्येष्ठानक्षत्रग्राह्यं तत्रा
 ष्टम्यांभानुवारोयद्वर्ध्वेष्टक्षेर्भववा लोलज्येष्ठेतिसांप्रोक्तदुर्लभावहुकालिकेतिस्कंदात् अन्यतर गेस्याप्य
 भावेमध्याह्नाद्धूर्ध्वमनुवर्तमानंग्राह्यं पूर्वोक्तंस्कंदात् तथा मैत्रेणावाहयेद्वैज्येष्व्यांस्तुप्रपूजयेत् मूलेविसर्ज
 येद्वैविंशतिदिनेत्रतमुत्तममितिविशाखायोगेसतिज्येष्ठानुभंत्रागमनुराधायां तद्योगेगरहितायांकार्धं असंभवेपाद
 मात्रंहित्वास्थापयेदितिनिर्णयोद्धारैउक्तं अत्रभद्रादिवर्जयित्वाज्येष्ठानिभंत्रेषुत् अपरिहारयोगेतुभंद्रामुखमा
 अत्यजेत् संपूर्णवैधृतिश्चत्तदाघाटिकाः षोडशहादशात्यक्कामंत्रयेत् इदंत्रतंमहाराष्ट्रेपुत्रसिद्धं निर्णयसिद्धौ इदं
 त्रतंकेवलतियौकेवलनक्षत्रेषोक्तं मात्स्ये प्रत्याविदकतिथावुक्तंयज्येष्ठद्वैतंत्रतं प्रतिज्येष्ठान्नतंयच्चविहितंकेवलोडु
 नि तिथिवेवाचरदांघ्रिद्वितीयंकेवलोडुनि दक्षिणात्यास्तुरुक्षएवकुर्वति अतएवमदनरत्नेनभविष्येउक्तं मा
 सिभाद्रपदेशुक्लेष्वेष्टेष्वयदाभवेत् रात्रौजागरणंकुट्यदिभिर्भंत्रैश्चपूजयेत् पूजामंत्रोभविष्ये पुत्रदारसमृद्धर्थल
 क्षम्याश्चैवविद्युद्धे अलक्ष्म्याश्चविनाशायज्येष्ठेष्वपूजयाम्यहमितिभंत्रेषोडशोपचारैः पूजयेत् ततोतनमस्कारमं
 त्रः ज्येष्ठार्थैतेनमस्तुभ्यंश्चेष्टार्थैतेनभोनमः शार्णार्थैतेनमस्तुभ्यंशंशार्थैतेनभोनमः अथकथारूपपूजाविधानं भवि
 ष्योत्तरे शुधिधिरुवाच ऋतुबंध्यातुयानारीकाकंध्यातथापरा स्मृतंप्रजातृतीयाच्युर्नदीष्वैश्वरूषिता तिर्धना

अजनये च दारिद्र्ये महति स्थिताः कर्मणो केन मुच्यन्ते तन्मैत्राहिजनान् देन ॥ कृष्ण उवाच ॥ मासि भाद्रपदे शुक्ले
 पक्षे ज्येष्ठ्या च दाम्भेवत् रात्रौ जागरणं कुर्यात्पूर्वाह्णं तवादित्रानि स्वप्नैः एवं विधि विधानेन एभिर्मैत्रैश्च पूजयेत् एह्ये
 हित्वं महाभागे सुरासुरानमस्कृते ज्येष्ठे सर्वदेवानामस्सर्मापगता भव ॥ अत्राह न ॥ अथ सिंहासन स्थात्वश्चे
 तव त्स्त्रैरलंकृता वारदं पुस्तकपाशविश्रथैश्चेतनमो नमः आसनम् ॥ ज्येष्ठे श्रेष्ठे तपोनिष्ठे ब्राह्मिष्ठे ब्रह्मवादिनि क्षीराब्धौ
 तु समुद्धृते अर्धज्येष्ठे नभोऽस्ते ॥ अर्धं च शांतिवाणाश्च खड्गं च प्रासतो मरुदपणो अथैरप्यायुर्धैकज्येष्ठे स्वाम
 चैवाम्यहं सुरासुरनरैर्विद्यायक्षिप्रपूजिता पूजितासि नयादेवि ज्येष्ठे स्वामर्चयाम्यहं विप्रप्रिये महाभागे सुरासुरसु
 पूजिते रथूलसूक्ष्ममये देवि ज्येष्ठे स्वामर्चयाम्यह एभिर्मैत्रैः सर्वोपचारपूजा त्वं लक्ष्मीस्त्वमुमदी त्वं ज्येष्ठे सर्वदाम
 रैः पूजितासि मया देवि विरदा भव मे सदा इति प्रार्थना मंत्रपुत्रदारविट्त्वर्थलक्ष्म्याश्चैवा द्विजोत्तमं गुरुसंपूजयेद्भक्त्या व
 क्षैराभरणादिभिः क्षादशैवतु वर्षाणि पूजनीयां प्रयत्नतः यावज्जन्मतथा पूज्या विधानेन मानवैः ददाति वित्तपुत्रां
 अथ पूजनीया सदा स्त्रियः अनेन विधिना युक्तो यो हि पूजयेते नरः नारी वा पूजयेते नांतस्य लक्ष्मीर्बिर्बधते ५ ध्यातुलभते
 पुत्रान्दुर्भगासुभगावेत् मृतवत्सा जीवपुत्राका कंध्या प्रजावती दुःखितो हिनरः कश्चित्सर्वदास सुखी भवेत् एवं वि
 धविधानेन ज्येष्ठायस्त्वचैत्सदा विद्यास्तस्य प्रणश्यंति यथाप्सु लवणं तथा यथा प्राप्यं कुरु श्रेष्ठ ज्येष्ठायाः शोभनं व्रतं
 निराजनीकृते पशु चार्दीपो ग्राह्य सुभक्तिः नैवेद्यसहितप्राणाहुतिं स्वप्ने युधिष्ठिर गुरुहस्तात्सदा ग्राह्यो दीपः प्रज्वलि
 तो महान् व्रतस्थो भक्ति युक्तस्तु शुचिः प्रयतमानसः अनेन विधिना चैव व्रतं ग्राह्यं युधिष्ठिर ज्येष्ठानामपरा देवी भुक्ति मुक्ति
 फलप्रदा यस्तु पूजयेते राजन्तस्मै स्वर्गं प्रयच्छति तत्रैव स्कन्दि मासि भाद्रपदे पक्षे शुक्ले ज्येष्ठे सर्वसंयुते यस्मिन्कस्मिन्दिने
 कुर्यात्ज्येष्ठायाः परिपूजनं तत्राष्टम्यां यदा वारो भाने ज्येष्ठे सर्ववनीलं ज्येष्ठेति सा प्रोक्ता दुर्लभा वह कालिकी कृतः स्तः नो

दत्त्वातामग्निवर्णां आपोहिष्टेति तृप्तभिः हिरण्यवर्णोमित्यदिभिः संपूज्य यस्याः सिंहरेथयुकोव्याघ्रश्चापि महा
 बलः ज्येष्ठमहामिमांसेर्वीप्रपद्ये शरणं विभुं ततः प्रार्थना ज्येष्ठतर्पयामि श्रेष्ठतर्पयामि विद्यातर्पयामि वैनायिकी
 तर्पयामितापिनीतर्पयामि श्रीकृष्णांतर्पयामिनमः ततः श्रष्टवटुक्रुनांवायनंदद्यात् रात्रौजागरणंकुर्व्यात् प्रातः पु
 नः संपूज्याग्निप्रतिष्ठाप्य श्रन्वाद्बध्यात् ततोहोमंकुर्व्यात् तत्रप्रधानं गौरौतामग्निवर्णैतपसाऽजलतीवैरो
 चर्नीकर्मफलैर्जुष्टा दुर्गादेर्वीशरणमहंप्रपद्ये इति मे त्रेण ॥ दधि मधुक्षीरघृतैः प्रत्येकमष्टोत्तरशतसंख्याहुतिभिः
 मंडलदेवताश्चैकैकया श्राज्याहुत्याववादिचरुहोमेनयक्षे एवंहोमसंपाद्य श्रायार्थ्यपीठंप्रतिमावल्लगोदाना
 दिदत्त्वा सुवासिनीत्रांस्त्राक्षणाश्चसंपूज्याः सिकतादिकं नयांत्यजेत् एवंहादशपर्वतं श्राजन्मपर्वतवाज्ये शत्रु
 त्रत्रपूजा स्नानमाचमनंचैवमधुपर्कोपवीतक गंधपुष्पतथाधूपदीपनैवेद्यमेवच पुनराचमनंचैवकारयित्वा
 विसर्जयेत् ॐ ज्येष्ठायै नमः ॐ सत्यायै नमः ॐ कलियायै नमः ॐ विद्यायै नमः ॐ विनायकायै नमः ॐ ताप्यै
 नमः ॐ श्रित्रै नमः ॐ श्रीकृष्णायै नमः एभिरेष्टभिर्नामभिस्तर्पणहोमंचकुर्व्यात् हविष्यं स्वयमश्रीयाद्वा
 ह्मणांस्तेनभोजयेत् त्रनेनविधिनायस्तुत्राह्मणानांचतुष्टयं त्रतातेप्रतिमांकुर्व्यात्सौवर्णीफलसंमितां कृष्णवस्त्रे
 णसंयुक्तामाचार्यायनिवेदयेत् ब्रह्माभरणमास्यादिलेपनैः पूजितं द्विजं प्रणिपत्यततः पश्चात्तस्मै सर्वनिवेदयेत्
 ब्राह्मणानुकवंतस्ते प्रकुर्व्यांस्त्वरितवाचनं एवंकृते त्रतैः सम्यक्सर्वशान्तिः प्रजायते धनधान्यसमृद्धार्थं श्रारोभ्यं
 चप्रजायते इति ज्येष्ठात्रतम् ॥ ॥ ॥ श्रत्रैमदूर्वाष्टमत्रितम् ॥ नारदीये ॥ दूर्वाष्टमत्रितं चात्रकथितं
 तत्रमे श्रृणु शुचौदेशे प्रजातायां दूर्वायां द्विजसत्तम स्याप्यलिंगंतो गंधैः पुष्पैर्धूपैश्च दीपकैः नैवेद्यैश्च येद्भ
 स्याद्बभूक्षतफलादिभिः श्रर्घ्वंप्रदद्यात्पूजतिंत्राभ्यांसुसमाहितइति इदंचपूर्वविद्यामष्टम्यांकार्थं श्राव

पादुर्गानवभीदूयांचेवहताशनी पूर्वाविह्वलुकर्तव्याःशिवरात्रिविलोदिनमितिष्टहयमवचनात् शुद्धाष्टमातिथि
 पांनुमासिभाद्रपदेभवेत् दूर्वाष्टमीतुसाक्षियानोत्तरासाविधीयते इतिहेमाद्रौमदनरत्नधृतपुराणसमुच्चयवचना
 च मुहूर्तैरीहिणेषुष्टम्पांपूर्वावायुदिवापरा दूर्वाष्टमीतुसाकार्याज्येष्टामूलचवर्जयेदितिपरैत्युक्तं तत्पूर्वज्येष्टामू
 लयोगेकर्मकालव्यारयभविचद्रष्टव्यं दूर्वाष्टमीसंदात्याज्याज्येष्टामूलक्षसंयुता तथाभाद्रपदेमासिशुक्लाष्टम्यां
 चभारत दूर्वांमभ्यर्चयेन्नक्षत्राज्येष्टामूलेविवर्जयेत् एंद्रक्षेपूजितादूर्वाहंत्यपस्यानिनाम्यथा भर्तुरायुहरामूलत
 स्मानपरिवर्जयेदिति मदनरत्नेरुक्तदिशुक्लभाद्रपदेमासिदूर्वासंज्ञाचयाष्टमी सिंहाकंएवकर्तव्यानकन्याकैक
 दाचन सिंहरथेततमासूर्येनुदितेमुनिसत्तम तत्रैव अगस्त्यउदितेतातपूजयेदमृतोद्भवां वैधव्यंपुत्रशोकंच
 दशजन्मानिपंचच यदातुभाद्रशुक्लाष्टम्यामगस्त्योदयस्तदातत्पूर्वकृष्णाष्टम्यकार्थंशुक्लपक्षालाभिर्पूणिमांतमा
 सेनभाद्रपदलाभात् यदातुभाद्रपदोधिकस्तदासिंहाकंएवेतिउदाहृतवचनात् अधिमासेतुसंप्रासेअगस्त्यउदि
 तेमुने अर्वाकंचेदंन्नतंकार्यपरतोनुकुत्राचिदितिनिर्णयदीपेस्कांदाच्चाधिकएवकर्तव्य इदंचस्त्रीणांनित्यं यानपूजय
 तेनारीमोहादिहयथाविधि स्त्रीणिजन्मानिवैधव्यंलभतेनात्रसंशयः तस्मात्संपूजनीयासाप्रतिवैधव्यज्जनैरितिपुरा
 णसमुच्चयात् यदातुज्येष्ठादिकंविनासर्वथाष्टमीनलभ्येततदाकर्तव्याचैकमकेनज्येष्ठांमूलंयदाभवेत् दूर्वांमभ्यर्चयेद्भ
 क्त्यानबंध्यादिवसंनयेदितिभविष्येत्तरादनुकल्पेनानुष्ठानंनतुसर्वथात्रतलोपः ॥ अथत्रतमहेमाद्रौभविष्येब्रह्मन्भा
 द्रपदेमासिशुक्लाष्टम्यामुपैपितः पूजयेच्छंकरंभक्त्ययोगेनःश्रद्धयान्वितः सयातिपरमंस्थानंयत्रदेवखिलेचनः
 गणेशपूजयेद्यस्तुदूर्वासाहितंमुने अत्रगणेशः शिवः ॥ फलाद्यैःसकलैर्दिव्यैर्गंधपुष्पैर्विलेपनैः दूर्वांपूज्यतथे
 ज्ञानंमुच्यतेसर्वपातकैः शुचिदेशेप्रजातायांदूर्वायांब्राह्मणोत्तमस्थाप्यलिङ्गंप्रतिष्ठाप्यपुष्पैर्धूपैः समर्चयेत् खर्जूर

नारिकेलश्चमालिगैः फलेस्तथा पूजयेच्छंकरं भक्त्या दूर्वायां विधिवद्द्विज दध्यक्षतौ द्विज श्रेष्ठश्रद्धयद्दद्यात्त्रिलोचने
 दूर्वाशमीभ्यां संपूज्यमानवः श्रद्धयान्वितः सर्वसुकृतजन्मा स्यात्सर्वदेवैर्नमस्कृतः विद्याप्राप्तोति विद्यार्थी पुत्रार्थी पुत्रमा
 यात् धर्मार्थी धर्ममाप्नोति कन्यार्थो लभते च तान मनसा यथादिच्छेत्तदाप्नोति मानवः य एव पूजयेद्दूर्वाभूते शंमानवः फ
 लैः सः सप्तजन्मपापैर्धैर्मुच्यते न त्रसंशयः कृतोपवासः सप्तम्यामष्टम्यां शिवमर्चयेत् दूर्वासमेतं विद्मद्द्रव्यक्षत
 फलैः शुभैः ॥ अथ दूर्वापूजामंत्रः त्वं देवैर्मृतजन्मासि वंदितासि सुरासुरैः सौभाग्यं संतति
 ये हि सर्वकार्यकरि भव यथाशाखाप्रशाखाभिर्विस्तृतासि महतले तथा विस्तृतसंतानं देहि वं मजरा मरं तल्लि
 ग्मभैरीशानमर्चयेत्प्रयतः शुचिः ततः संपूजयेद्द्विप्रान्फलैर्नानाविधैर्द्विज अनादिपक्कमश्रीयादन्नदधिफलं
 तथा आशारल्लेणोन्नतसन्नश्रीयान्मधुना न्वितं दद्यात्फलानि विप्रेभ्यः फलाहारः स्वयं भवेत् प्रणम्य शिरसा
 दूर्वाभिरन्यानां गुणान्भूते य एवं कुरुते भक्त्या महादेवस्य पूजनं गणव्यं यास्यसौ ब्रह्मन्मुच्यते ब्रह्महृत्स्यथा एवं पु
 ष्यापामसा अश्वीधूर्धराक्षिता चतुर्णामपि वर्णाणां ब्रह्मजानानां विशेषतः आदित्यपुराणे अत्र श्रीपूजनमप्युक्तं
 शुक्लाक्ष्मां नुराभारोमां रोमाप्रपेतया दूर्वाप्रतानं सुश्वेतमुत्तराशाभिगामिनं पूजयेद्ब्रह्मानीयं गंधमाल्यानुले
 पतौः फलपुष्पीशतभासैर्नवीनैर्गिराभ्येत् अग्निपकंतथा सर्वन विबंधं कथं चन भो कव्यं च तथा ब्रह्मन्नमि
 ष्यामिति ततं दूर्वाभिरुत्तराश्वीपुष्पावलिपामाणीयोगेभ्यः धौवनं स्थिरमाप्नोति यत्र याभिजायते भविष्योत्तरे
 विष्णुः प्राणम्यां फलपुष्पीभ्यश्च दूर्वाभिरुत्तराश्वीपुष्पावलिपामाणीयोगेभ्यः प्राशामोदकपिष्टैश्च वदरैर्लेकुचैस्तथा नारैर्गैर्जवुर्गैरेर्धैर्वा
 नारैर्गैर्जवुर्गैरेर्धैर्वा त्वं देवैर्मृतजन्मासि वंदितासि सुरासुरैः सौभाग्यं संतति
 फलैः शुभैः ॥ अथ दूर्वापूजामंत्रः त्वं देवैर्मृतजन्मासि वंदितासि सुरासुरैः सौभाग्यं संतति
 ये हि सर्वकार्यकरि भव यथाशाखाप्रशाखाभिर्विस्तृतासि महतले तथा विस्तृतसंतानं देहि वं मजरा मरं तल्लि
 ग्मभैरीशानमर्चयेत्प्रयतः शुचिः ततः संपूजयेद्द्विप्रान्फलैर्नानाविधैर्द्विज अनादिपक्कमश्रीयादन्नदधिफलं
 तथा आशारल्लेणोन्नतसन्नश्रीयान्मधुना न्वितं दद्यात्फलानि विप्रेभ्यः फलाहारः स्वयं भवेत् प्रणम्य शिरसा
 दूर्वाभिरन्यानां गुणान्भूते य एवं कुरुते भक्त्या महादेवस्य पूजनं गणव्यं यास्यसौ ब्रह्मन्मुच्यते ब्रह्महृत्स्यथा एवं पु
 ष्यापामसा अश्वीधूर्धराक्षिता चतुर्णामपि वर्णाणां ब्रह्मजानानां विशेषतः आदित्यपुराणे अत्र श्रीपूजनमप्युक्तं
 शुक्लाक्ष्मां नुराभारोमां रोमाप्रपेतया दूर्वाप्रतानं सुश्वेतमुत्तराशाभिगामिनं पूजयेद्ब्रह्मानीयं गंधमाल्यानुले
 पतौः फलपुष्पीशतभासैर्नवीनैर्गिराभ्येत् अग्निपकंतथा सर्वन विबंधं कथं चन भो कव्यं च तथा ब्रह्मन्नमि
 ष्यामिति ततं दूर्वाभिरुत्तराश्वीपुष्पावलिपामाणीयोगेभ्यः धौवनं स्थिरमाप्नोति यत्र याभिजायते भविष्योत्तरे
 विष्णुः प्राणम्यां फलपुष्पीभ्यश्च दूर्वाभिरुत्तराश्वीपुष्पावलिपामाणीयोगेभ्यः प्राशामोदकपिष्टैश्च वदरैर्लेकुचैस्तथा नारैर्गैर्जवुर्गैरेर्धैर्वा
 नारैर्गैर्जवुर्गैरेर्धैर्वा त्वं देवैर्मृतजन्मासि वंदितासि सुरासुरैः सौभाग्यं संतति
 फलैः शुभैः ॥ अथ दूर्वापूजामंत्रः त्वं देवैर्मृतजन्मासि वंदितासि सुरासुरैः सौभाग्यं संतति

उच्ये भोग्यित्यासुखनिम्नसंवीधिसुननास्तथा ततोभुञ्जीतच्छेषस्वयंश्रद्धासमन्वितः कर्तव्यैकभक्तैर्नज्येष्टा
 मूल्यदाभयेत् दूर्वाभ्यर्चयेद्रक्त्यान्, ध्वंशदिवसंनयेत् पक्षेभाद्रपदस्यैवंशुक्लाष्टम्यांयुधिष्ठिर दूर्वाष्टमत्रितंपुण्यः
 ऋतौहिमानमःनतस्यक्षयमाप्नोतिसंनानंसप्तपौरुषंपदनेवर्धतेनित्यंयथा दूर्वातथाकुलं इतिभविष्येदूर्वाष्टमीत्रतम्
 भाद्रशुक्लनवम्यांश्रीवृक्षनवमीत्रतम् भविष्योत्तरे श्रीऋणउवाच समुद्यतेपुद्गेवपुक्षारिशेदमथनेपुरादैत्या
 नामोहनार्थाययोपिद्रुतेजनादने निल्ववृक्षेक्षणभ्रांताकमलाकमलालया ममेयमितिवान्योन्यंयुयुधुदेवदानवाः
 जितासर्पंपरापार्थयुधिष्ठणेनचक्रिणा पातालंगमितादैस्याः साश्रीशमाययौतदा श्रीसमावासितायस्मा
 तुश्रीवृक्षस्तेनसंस्मृतः तस्माद्भाद्रपदस्यैवशुक्लपक्षेऋक्तम नवम्यामर्चयेद्भक्त्याईपत्सूर्योदेवेच्चतं श्रीवृ
 क्षविधिभिः पुष्पैः रत्नमिपाचितैः फलैः तिलमिष्टान्नगोधूमैर्धूपगंधस्त्रंगवरैः ईपद्भानुकराताघताघ्नैऋतनम
 स्तले मंत्रेणनेनराजेंद्रज्ञाकाकोलुकदर्शने श्रीनिवाशनमस्तेस्तुश्रीवृक्षशंकरप्रिय ममामिभलिपितंऋत्वा स
 र्वविघ्नहरोभव संपूज्यमांततोभ्यर्चश्रीवृक्षं त्रणिपस्यच मंत्रेणनेनराजेंद्रस्वाव्राह्मणभोजनैः ततोभुञ्जीतन
 क्थेतिलक्षारविधासितं श्रनश्रिपकसूपाक्षेदधिपुष्पफलंशुभं एवयः कुरुतेयार्थश्रीवृक्षाभ्यर्चनंनरः नारीवा
 दुः स्वशोकाभ्यांमुच्यतेनात्रशंशयः सतजन्मातरंयावत्सुखसौभाग्यमान्यथा श्रीमतीफलिनीघन्यामर्त्यलोके
 महीयते श्रीवृक्षमक्षतफलंसततंनवम्यांनैवेद्यपुष्पफलवस्त्रविरूढयाः पूज्याप्रभातसमयेपुरुषोत्तमेष्टांसं
 प्राप्नुवंतिपुरुषाः श्रियमुत्तमांच ॥

इतिश्रीभविष्योत्तरेश्रीवृक्षनवमीत्रतम्

श्रत्रेवन्दानवमी श्रत्रदुर्गापूजाक्ता नारद्विभाद्रेतुशुक्लनवमीनिंदाख्यापरिकीर्तिता तस्यांयः पूजयेद्

दुर्गाविधिवच्चोपचारकैः सोऽश्वमेधफलप्राप्यविष्णुलोकैर्माहायते मदनरत्नेभविष्योत्तरेपिसुमंतुरुवाच मासि
 भाद्रपदेयातुनवमीवहलेतरा बहुलः कृष्णपक्षस्तदितराशुक्लानवमी तस्यांयःपूजयेद्दुर्गां विधिवत्कुरुनंदन
 सोऽश्वमेधफलंविद्याविष्णुलोकं च गच्छति एकभक्तंतुसप्तम्यामष्टम्यांसमुपोषितःदूर्वोपरिस्थितादेवाभित्यादिस्रजे
 रनारिकेलादिभिः पूजयित्वा रात्रौजागरणकृत्वा नंदाभंजपेत् उंनंदायैर्न्याहा हंस्वरिति तंतः प्रभाते
 नवम्यांचंडिकांप्रीणयित्वा गुरुशक्त्याकुमारोपूजयत्ततः एवंचाश्वयुजेमासिकार्तिकैकान्तिकोत्तरे पूजयेच्चतु
 रोमासानंदाभगवतीविभो स्नानंकुशोदकं त्रोकं प्राशनेचनराधिपेत्यादि इति नंदानवमींत्रतम् ॥ ॥
 भाद्रशुद्धशम्यां दशावतारव्रतं नारदीये अथनभस्यशुक्लायां दशम्यां द्विजसत्तमं व्रतं दशावताराख्यस्नानं
 तत्रजलाशये कृतसंध्यादिनियमोदेवर्षिपितृतर्पणं ततोदशावताराणिसमभ्यर्चैस्समाहितः मत्स्यंकूर्भव
 राहंचनरसिंहं त्रिविक्रमं रामं रामंचकृष्णंचवौदंकल्किनमेवच दशमूर्तितुसौवर्णाः पूजयित्वाविधानतः दद्या
 द्दशभ्योविभ्रेभ्यः पूजयित्वातुनारदउपवासंचैकभक्तंकृत्वासंभोज्यवाडवान् विसृज्यपश्चाद्भुज्जीतस्वयंस्वीयैः स
 माहितः भक्त्याकृत्वाव्रतं होतुक्त्वाभोगानिहोत्तमान् विमानेन व्रजेदंतेविष्णुलोकैः सनातनमिति दशावता
 रमर्त्यैः पंचरात्रे वांमेशंखं गदां दक्षेद्विभुजोभस्यरूपधृक् नरांश्चिर्भस्यरूपोवामत्स्वरूपं जेनादनः श्रद्धो
 धिर्भस्यरूपोवायुक्तायुधकरचरणादिमान्भस्यरूपइतिविकल्पः कूर्मस्तुकर्मठाकारोभस्यरूपैकं रूपं वान् ॥
 नरांगंसूकराख्यचमनाकथानं सुभीपणं श्रीर्वात्मकूर्परस्थातुधरानंतौपदानुगौ एतद्द्रुपधरदेववाराहंभुक्ति
 मुक्तिदं कूर्परंदंष्टाप्रमिति ॥ ३ ॥ ज्वलदग्निसमाकारांसिंहवक्रंनरांगकं दंष्ट्राकारालवदनं लज्जिदं सुभी
 पणं वृत्तास्यंकुटिलं कुह्नमानदं पानवक्षसं श्रभेयतीक्ष्णनखरमात्मसंहतं द्रानं वंतं दक्षोदापुरं तं चैकरभ्यां न

खरभृशं गदाचक्रधरं दीर्घानिरासिंहं चतुर्भुजम् ॥ ४ ॥ कुंडीच्छत्रधरो द्विदोर्वीर्यमनः परिकीर्तितः द्विदोर्द्विभुजाः
 ॥ ५ ॥ क्षत्रांतकरणधोरं मुद्गहन्परशुंकरं जामदग्न्यश्रुकर्तव्यो भृशरो पारुणेक्षणः ॥ ६ ॥ युवाप्रसन्नवदनः सिं
 हस्कंधो महाबलः आजानुबाहुः कर्तव्यो रामेवाणधनुर्धरः मद्यपात्रं च सीरं च वामदक्षिणयोः क्रमात्त गदा
 मुशुलवज्रं च हलारामः प्रकीर्तितः शंखचक्रं गदापद्मं दधानो नीलमेघमः कृष्णः कमलपत्राक्षः कर्तव्यश्रं चतुर्भुजः
 द्विभुजो वापिकर्तव्यः पीतांबरविभूषितः शंखचक्रधरः श्यामो द्विभुजः कृष्णसंज्ञकः ॥ ८ ॥ कपायं वस्त्र
 सर्वातः स्कंधसंसकर्चावरः पद्मासनस्थो द्विभुजो ध्यायीवुधः प्रकीर्तितः खड्गगोघतकरः क्रुद्धो हयारू
 ढोमः प्रकरः कल्को द्विभुजः परिकीर्तित इति ॥ १० ॥ अस्याविधानं भविष्योत्तरे ॥ युधि

छपक्षस्य यासौ प्रोष्टपदेशुचिः स्नात्वा जलाशये स्वच्छेपित् देवादितर्पणं कृत्वा क्रुरुकुल

तृतीयपूपकसरां श्रुतार्थे मोदकान् शुभान् सोहालकान् पंचमेच पृष्टैस्वंडवेष्टका
 स्तथाष्टमै नवमेकैषेष्ठां श्रद्धशमेमडकान् शुभान् दद्यात्स्वयंदशहरैर्दशवि

यथोक्तविधिनात्प अर्धाद्वैविष्णवे देव मर्धाधं च द्विजातये ततोपरार्धमं श्रीय
 मधार्धाहरिभभ्युक्षवारिणा मंस्यं कूर्मवराहं च नरासिंहं त्रिविक्रमं रामं रामं च कृष्णं

तोस्मि शरथं देवं हरिनारायणं विभु प्रणतोस्मि जगन्नाथं समेषु विष्णुप्रसीदतु छिनत्तु

ल्पितो जनार्दनः श्वेतद्वीपं नयेत्तस्मात्स्वयात्मासन्निवदितः अत्र हैमीभिरस्यादिप्रतिमाः कृत्वा
 भक्त्या विधिनानेन सुव्रतः दशावारनामाद्यंतस्य पुण्यफलं श्रुणु श्रुयेतेयस्त्विमालोके

मनुष्याणां शशशः - तच्छिनत्ति न संदेहश्चक्रप्रहरणो विभुः संसारसागराद्घोरस्समुद्ध्वजगन्धतिः श्वेतद्वीपं
नयथाशुत्रतेनानि न तोषितः कितस्य न भवेच्छोकस्य तुष्टोजनार्दनः यदुर्लभं यदप्राप्यं मनसो यन्न गोचरं तदप्यप्रा
र्थितं ध्यातो ददाति मधुसूदनः सोऽहं जनार्दनः ज्ञानः कालरूपधरो च्युतः मर्त्यलोके स्वयं पार्थ भूरोत्तारकारणात् या
स्त्रीव्रतमिदं पार्थ चरिष्यति मयोदितं सालक्ष्म्या च लयुक्तास्य, त्पुत्रभर्तृसमन्विता मर्त्यलोके चिरस्थस्वा विष्णुलोके
महीयते विष्णुलोकाद्द्रुद्रलोकं ततो याति परांगतिं ये पूजयति पुरुषाः पुरुषोत्तमस्य मत्स्यादिकास्तु दशमीषु दशवता
रान् मन्ये दशस्वपि दशसुसुखं विहत्य ते याति यानमधेरुद्रासुरारि लोके म् इति भविष्ये दशशवतारदशमीव्रतम्
भाद्रशुक्लैकादशीपद्मा तदुक्तं नारदीये नभस्यैकादशीशुक्लापद्माख्यां समुपैष्यथै कृत्वानित्यार्थं न तत्र कटिदानम
याचरेत् पूर्ववत्स्नापितायास्तु प्र्रतिमाया द्विजोत्तम समुस्सवविधाने न नीत्वा तां साललाशये कृत्वां बुस्पशनात्तस्य
संपूज्य विधिना ततः श्रानार्थं मंडपे तस्मिन्पार्थ न च स्वापयेत् ततः प्रभाते द्वादशगंधार्थै र्ध्ववाननं संभोज्य वा
डवान्दच्चादक्षिणां च विसर्जयेत् एवं यः कुरुते विप्रद्वाव्रतमनुत्तमं भुक्तिमत्रामुत्तमं किल तेनात्र संशयः कटिदानं भग
वतः पार्थपरिवर्तने शय्यादानमित्यर्थः अथ कथा भविष्योत्तरे युधिष्ठिर उवाच नभस्यस्यासितपेक्षे किं न भैकादशी
भवेत् कथय स्वप्नप्रसदाने को वात्र विधिरुत्तमः कृष्ण उवाच कथयामि महीपालकथामाश्चर्यकारिणीं कथ
यामास यां ब्रह्मानारदाय महात्मने नारद उवाच कथय स्वप्नप्रसादेन चतुर्मुखनमोस्तुते नभस्य शुक्लपक्षे तु किं ना
भैकादशी भवेत् एतदिच्छाम्यहं श्रोतुं विष्णोराशयनायैव । ब्रह्मोवाच वैष्णवोऽसि मुनि श्रेष्ठसाधुः पुष्टं कविप्रिय
नातः परतरं लोकपवित्रं हरिकीर्तितं पद्मानामिति विख्यातानभस्यैकादशीसिता हर्षिकेशः प्रीतये स्या कर्त्तव्यं व्रतमु
त्तमं कथयामि तत्रैहं कथां पौराणिकीं शुभां यस्याः श्रवणमात्रेण महापापं विनश्यति मां धातानाम राजर्षिर्धिवस्व

इंद्रसंभवः यभूवचकवर्त्तौसन्तपःसत्यप्रतापवान् धर्मतःपालयामासप्रजाःपुत्रानिवीरसान्तस्यदेशेनदुर्भिक्षनाथ
 वोव्याययस्तथा निरातंकाःप्रजास्तस्यधनधान्यसमेधिताः नान्यायोपाजितंविंतंकोशितस्यमर्हीपतेः स्वस्व
 मार्गं प्रवृत्तंनप्रजाधर्मंपरांषणाः कामधेनुसगाभूमिस्तस्यराज्ञोमर्हीपते तस्यैवकुर्वंतोराज्यंवहवर्षगणागताः अ
 थरुद्राःचित्तंजतिविपकेकिलकर्मणः वर्षद्वयतद्विषयेनववर्षवलाहकः तेनोद्विष्टाःप्रजास्तस्यवभूवःक्षुधयादिताः
 अथप्रजाःसमागम्यराजानमिदमब्रुवन् श्रोतव्यंनृपशादूलप्रजानां वचनंत्वया आपोनाइतिप्रोक्ताःपूराणेषुम
 हर्षिभिः अयनंभगवांस्तस्मान्नारायणइतिस्मृतः पञ्जन्यरूपीभगवान्विद्वन्सर्वगतःस्थितः सएवकुरुतेष्टिम
 न्नैवयततःप्रजाःतदभायेननृपतिशयंगच्छंतिताःप्रजाःतथाकुरुनृपश्रेष्टयोगक्षेमंयथाभवेत् राजोवाच सत्यमुकंभ
 वद्विस्तुनमिथ्याभिहितंयचः अत्रब्रह्मेतियत्प्रोक्तंसर्वनन्नेप्रतिष्ठित इत्येवंश्रूयतेलोकैपुराणेषुवहुविस्तरे नृपा
 णामपचारेणप्रजानांपीडनभवेत् नाहंपश्याम्यपकृत्यंदोषंपश्चाद्विचारयन् तथापिसाधयिष्यामिप्रजानांहितक
 ा इतिकृत्वा मतिराजापरिमेयपरिचछदा नमस्कृत्यविधातारंजगामगहनंवनं चचारमुनिरुयानामाश्र
 पसाश्रितान् ददृशाथतपस्तक्षुष्टपिमागिरिसंनृपःतेजसाद्योतितदिशाद्वितीयमिवभास्कर तंष्टृष्ट्वाहर्षितो
 ऽस्मिन्सर्वस्ववाहनात् नमश्चक्रेन्वपोनृत्यराजांजालिपुटोभवत् मुनिस्तमभिनद्याथस्वस्तिवाचनपूर्वकंप्र
 षंसत्स्वंगेषुभूपतेः निवेदयित्वाकुशलप्रच्छानामयंनृपःदत्तासनोऽर्हताधर्मं मुपविष्टस्वसान्निधौ
 राजापृष्टोऽह्यागमकारणं राजोवाच भगवन्धर्मविधिनाममपालयतोमर्ही ॥अनाष्टिःप्रष्टतवै
 १२५ संशयच्छेदनार्थायह्यागतोहंतवांतंके योगक्षेमविधानेनप्रजानांकुरुतिष्ठति अगिराउवाच
 राजन्वुगानामुतंस्मृतं अत्रधर्मंपरालोकाधर्मःस्याच्चचतुष्पदःअस्मिन्युगेतपोयुक्ताब्राह्मणानेतरजनाः

विपयेतवराजेंद्रपटलोहितपस्यतिविकर्मकरणत्तस्यनर्पतिवलाहकः । कुरुतस्यविधेयत्न्येनदोपःप्रशाम्यति
 ॥ राजोवाच नाहमेनंविधिष्यामितपस्यतमनासं । धर्मोपदेशकथयह्युपसर्गविनाशनम् । ॥ ऋषिरुवाच ॥
 ततःशृणुतपश्रेष्ठकुरुपैकादशीव्रतं नभस्यस्यासितेपक्षेपञ्चानामितिविश्रुताः । यस्याव्रतंकुरुनृपसप्रज सपरिच्छदः
 इतिवाक्यमृषेयुवाराजास्वगृहमागतः । तस्याव्रतप्रभवेणसुष्टिरेभवत्तदा । सर्वसिद्धिकरीह्येपासर्वोपद्रवना
 शिनी प्राप्तेभद्रपदमासिपञ्चाव्रतमथाकरोत् । प्रजाभिश्चाथसर्वाभिश्चातुर्वर्ण्यसन्वितः । एवंव्रतेकृतेराजन्
 प्रवर्षवलाहकः जलेनप्रातृताभूमिरवसरसस्यशालिनी ह्येकेशप्रसदिनलोका सौख्यप्रपेदिरे । एतस्मा
 त्कारणादेवकर्तव्यंव्रतमुत्तम भूमिकमुक्तिप्रदवैवलोकानामुखदायकं पठनाच्छूवणाद्वाजनसर्वपापैः प्रमुच्यते । इ
 तित्रह्मांडपुराणेभाद्रशुक्लापञ्चैकादशीव्रतमाहात्म्यकथा । अस्यामेवैकादशीश्रवणनक्षत्रसयुतायांविजयैकादशी
 व्रतं तदुक्तंमदनरत्नेहेमाद्रौचभविष्योत्तरे ॥ श्रीकृष्णउवाच । द्वादश्यास्तेविधिः प्रोक्तःश्रवणेनयुधिष्ठिरस
 र्वेपाप्रशमनःसौख्यमोक्षप्रदायकः एकादशीपदाशुक्लाश्रवणेनसमन्वितः विजयासातिथिः प्रोक्तःभक्तानां
 विजयप्रदात्रर्भीटासर्वदेवस्यसर्वदाविजयातिथिः एवैफाल्गुणमासिपुष्यैणसहितानृप विजयाप्रोच्यतेस
 द्विःकोटिकाटिगुणोत्तरा एवैवशुक्लपक्षैकादशीपरामृशते एकादश्यासोपवासोरात्रौसंपूजयेद्द्वारं । सौवर्णे
 रोप्यपात्रेवादास्वशयमयीपिवा सौवर्णवामनकुर्यात्स्वचित्तस्यानुसारतःशुभाननधारयंतमक्षसूत्रंतथैवच शि
 खीकमंडलुधरच्छत्रीयज्ञीपवीतवान् एवंलक्षणसंपन्नवामनंपूजयेद्द्वारं आछाद्यपात्रंवासोभिरक्षतैः फलसयु
 तं मार्गेणचर्मणावापिभक्त्यावाशक्त्यपेक्षया । तिलोदकेनसंपूर्णप्रस्थेनकुडवेनवा । अलाभेयवगोधूमैः फलमु
 र्यंतिलैर्भवेत् पुष्पैर्गंध फलैर्धूपैः कालैर्यैरर्चयेद्द्वारं । नानाविधैश्चनैवेधैर्भक्ष्यैर्भुज्यैर्गुडोदनैः । मंत्रव्रतच्छत

गुणभक्त्याकोटिगुणोत्तरं पूजामंत्रान्प्रवक्ष्यामि तान्शृणुष्वयुधिष्ठिर प्रादौमत्स्यायचनमौत्तमं कूर्माथजानुनी
 वाराहायनमोगुह्यं नृसिंहसहयतिनाभितः उरस्तुवामनाथेतिभूर्जोरामायावैनमः मुखंरामायचनमः कृष्णायचनमः
 शिरःमत्स्यः कूर्मोवराहश्चरसिंहोयवामनः रामेरामश्चकृष्णश्चर्चयाभिनमोनम इत्यर्चनमंत्रः गंधपुष्प
 फलेर्वन्यैर्नैर्दूर्वाविधिनार्चयेत् एवमभ्यर्च्यविधिर्वेदादृश्यांसमंत्रकं जागरंतत्रकुर्वतगीतवादित्रनिस्वनैः एवं
 सनियमंस्थित्वाप्रभातेविमलेसति पूर्वोक्तविधिनातुद्वर्चयेद्दामंहरिं प्रदद्याद्वेदविदुषेभ्रह्मणेमंत्रतोतृप वा
 मनोबुद्धिदेदाताद्रव्यस्थोवामनः स्वयं वामनोस्यप्रतिग्राह्यावामनोवैनमस्मृतः ब्राह्मणोऽग्निरिति मंत्रेणप्रतिगृह्णा
 तमंत्रं वामनः प्रतिगृह्णाति वामनोवैददाति च वामनस्तारकोभूम्यां वामनायनमौत्तममइति प्रतिप्रहंभ्रः ए
 वंदत्वात्तः प्रातर्भोजनं प्रपदाज्यकं पूर्वदत्त्वावामनेभ्यः पश्चाद्भुज्जीतचस्वयं भूयोपथेच्छयाराजन्सर्वत्रैवविधिः
 स्मृतः एवंकृतत्रैत्रह्यन्यत्पुण्यतन्निवोधेन यात्रत्कल्पशतं पूर्णमेकसप्ततिसंख्यया प्राप्यविष्णुपुरं राजन्कीड
 तेकालमक्षयं इहागत्यभेदब्राजाप्रतिपक्षक्षयंकरः हस्त्यश्वरथदानानांदाताभोक्ताविमत्सरी रूपसौभाग्यसं
 पन्नोदीर्घायुर्नैतिजोभवेत् पुत्रपौत्रैश्चरितृतेजीवेश्चशरदांशतं एषाव्युष्टिः समाख्याता एकादश्यामथं तव व्युः
 ष्टिः फले पृथगेव समाख्याताद्वादशीश्रवणान्विता उपोष्यैकादशीपश्चाद्द्वादशीमप्युपोषयेत् नचात्रविधिलो
 पः स्यादुभयोर्द्वैवंहरिरिति इदंश्रवणद्वादशीव्रतमुत्तरदिने विजयैकादशीव्रतं चैकादश्यामेव श्रवणयुक्ताया
 कार्यश्रवणयुक्तैकादश्याउत्तरदिनेऽलाभेदशमीविद्यायामपिश्रवणयुक्तैकादश्याभेवकार्यं दशम्येकादशीयत्रैत्येत
 द्रुतप्रकरणस्थवह्निपुराणवचनात् विशेषस्तद्द्वादशीनिर्णयेज्ञेयः एतत्पारंशतुपरिन्दिहश्रवणपेक्षयाकर्तव्यं श्रवण
 स्याधिक्येपारंशतनिर्णये सति श्रवणमतिवाह्यत्रयोदश्यामेवकर्तव्यं तिथिद्वौतुद्वादश्याउडुसंख्ययात् एतद्भौकुर्व्या

त्रयोदश्यां तत्र दोषो न विद्यते इत्येतत्प्रकरणपठितवन्दिह पुराणवचनात् ॥ ॥ इति विजयकादशीव्रतनिर्णयः ॥
 ॥ अस्यां श्रवणैकादश्यां मध्याह्ने वामनो वतार इति निर्णयामृतनिर्णयसिधौ च भविष्योत्तरश्रीभागवत १८ मस्कंध ५
 ष्टादशाध्याये तु वामनो त्यक्तिकासायथा श्रवणे श्रवणद्वादश्यां मुहूर्ते भिजिति प्रभुः सर्वनक्षत्रताराद्याश्चक्रुस्तज्जन्म
 दक्षिणम् १ द्वादश्यां सविता तिष्ठन्मध्यं दिनगतोऽपि विजयानामसाप्तोक्ताय स्याज्जन्मविदुर्हरेः २ अस्यार्थः श्रवणस्यैव
 द्रेतत्रापि श्रवणशिशोः भिजिति नक्षत्रं तच्च श्रुत्युपदर्शितं श्रिभिजिन्नामनक्षत्रमुपरिष्टादुपानामघस्ताच्छोणाय इति एवं
 विशिष्टे मुहूर्ते प्रादुर्भवैत्यर्थः यस्य द्वादश्यां हरेर्जन्मतत्तस्यामेव विदुः तदाचमध्यं दिनगतः सविता तिष्ठत्साचद्वाद
 शी विजयानामेति प्रोक्तैत्यन्वय इति श्रीधरस्वामिनः अत्रकल्पभेदादव्यवस्थेति केनच वस्तुतस्तुद्वादशीशब्देनैका
 दश्या एवाभिधानात् भविष्योत्तरभागवतयोर्नैवार्थस्य संगतिः संप्रत्येत्परिजसिनत्याज्यं द्वादशीव्रतमित्यादिपुद्वा
 दशीशब्देनैकादश्या एव गृहीतत्वात् अथात्र भविष्योत्तरो वामनपूजाप्रयोगः तत्र प्रातः स्नानादिनिवर्त्य मध्याह्ने
 कलशस्थापनं कृत्वा तदुपरि आढकादिपारिमित्तिलयवादिपूर्णैस्वर्णादिपूर्णैस्वर्णैर्वामननिधाय शुभाननं
 धारयंतमित्यादि प्रकारेण ध्यात्वा वामनाय नम इत्यनेन पौरुषसूक्तेन चावाहनादिपुष्पांजलिपर्यंतं पूजयित्वा
 मस्यादिनामभिः पादादिपूजाविधाय गंधादिनातमभ्यर्चयं दध्यक्षतफलयुक्तमर्धगृहीत्वा नमस्ते पद्मनाभाय
 नमस्ते जलशायिने तुभ्यमर्धप्रयच्छामि बालवामनरूपिण इत्यर्थं समर्प्य नमः कमलाकिंजलकपीतनिर्मलवा
 ससे महाहवरिपुस्कंधघृष्टचक्राय चक्रिणे इति स्तुत्वा पुष्पांजलिं दत्त्वा रात्रौ जागरणविधाय प्रभतिपुनः संपूज्यवा
 मनो बुद्धितेत्यादि मंत्रेण मूर्तिदद्यादिति पूजाविधिः अथाग्निपुराणे कं विजयद्वादशीव्रतं मैत्रेय उवाच विधानं

शृणुशब्दयथाटमनीपिभिः यथोक्तैर्नियमंकुठ्यादिकादश्यामुपोयितः । दंतकाष्ठविगृह्यादौवाग्यतोविवजितेद्वि
 चः श्रवणद्वादशीमद्यसमुप्यजनार्दन । श्रवणविधाविधानेनश्रवणक्षयेपरेहनि । नदीनांसंगमेस्त्वात्वाह्यर्चये
 तत्रवामनं सौवर्णरत्नरांयुकंद्वादशांगुलमुद्दिष्टं । पीतवस्त्रैःशुभेष्वंभृगारिनिव्रणेनवे हिरण्मयेनपत्रिण श्र
 र्ध्वपात्रं प्रकल्पयेत् । दध्यक्षतफलैश्चैभसहिरण्यसदक्षिण नमस्तेपद्मनाभायनमस्तेजलशायिने । तुभ्यम
 र्ध्वप्रयच्छामिवालवामनरूपिणे नमः । कमलैर्कजलकपीतनिर्मलवाससे महाहवरिपुस्कंघट्टदक्रायचक्रिणे
 नमशाङ्गसिंशख वृजपाणयेवामनाय च यज्ञभुक्फलदात्रे चवामनायनमोनमः देवेभ्यरायदेवाय सर्वसंभूतिकारि
 णे मत्स्यकूर्भवराहाय नरतिहस्तरूपिणे । रामरामा त्रिरामायवामनाय नमोनमः श्रीधराय नमस्तुभ्यनमस्ते
 गरुडध्वज चतुर्गोहोनमस्तेस्तुनमस्तेधरणीधर । संपूज्यैवंविधानेन नरः स्रक्कंदनादिभिः रात्रौजागरणकुटुर्भ
 द्युरतो जलशायिनः धृत्वाजलमंरूपदेवदेवस्य वृत्क्रिणः । ब्रह्मांडमुदरेयस्य महद्भूतैराधिष्ठितं मायवीवामनः
 श्रीमान्सोत्रायतुजगत्पतिः एवसंपूज्यविधिनाद्वादश्यामुदरेवे । भृंगारदेवहितं पूर्ववत्संपूजयेत् वामनः प्रति
 गृह्णानुवामनोहं ददामिति वामनः सर्वतोभद्रे द्विजायाथ निवेदयेत् । जलधेनुं तथा दद्याच्छत्रं चैव तु पादुकां सहि
 रण्यानि वस्त्राणि धेनुं मवत्सां तथा यत्किंचिद्विद्येतेदानं तदानं त्याय कल्पयते श्रवणद्वादशीयोगे संपूज्य गरुडध्वजं
 दत्त्वादानं द्विजातिभ्यो विद्योगोपारणयतः । सिंहस्थे तु मातङ्गे श्रवणस्थेतिशाचरे सधेनुद्वादशीज्ञेयानस्याद्वाद
 पदादत्ते दशम्येकादशीयत्रसांनोपोष्यभिवेत्तिथिः । श्रवणेन तु संयुक्तं शुभासर्वकामंदा इत्येपाकथितारा
 जन्द्वादशीश्रवणेन च कर्तव्यासाप्रयत्नेन इहामुत्रफलप्रदा । इयं सिंहस्थे चंद्रे च धेनुद्वादशीज्ञेयासाद्वादश्यामिव
 काठ्या श्रवणयुक्तेकादशीविजयैकादशी । श्रवणान्विताद्वादशी श्रवणद्वादशी । इत्यग्निपुराणे विजयैकादशीव्रतम्

वह यज्ञैश्चाविविधैरिष्ट्वापरांनिर्वाणमाप्तवान् अथैतासांद्वादशीनांफलानांभेद उच्यते पूज्यते मत्स्यरूपेण सर्वज्ञ
 त्वमभोऽसुभिः स्वर्वशोद्वारणार्थयिकूर्मरूपीति पूज्यते नरसिंहस्वरूपेण सर्वपापभयातुरैः वामनो मोहनाश
 यविनाथेजमदग्निजः शूरशत्रुविनाशाय जेद्वादशरथिव्युधः बलकृष्णौ यजेद्द्वीमानुपत्रकामो न संशयः रूपकाम
 यजेद्बृहत्कल्किं न शत्रुघातनं इति धरणीव्रतेषु कल्किद्वादशीव्रतम् ॥ अथ त्रैविकटिपरिवर्तनोत्सवः तयाक
 विष्योत्तरे प्राप्तेभाद्रपदे मासिएकादश्यां सितेऽहनि कटिदानमवेद्विष्णोर्भहापातकनाशनं कटिदानं पार्श्वे
 रिवर्तनं रामार्चनचंद्रिकायां शयनोत्सववच्चैव देवीत्वाजलाशये कटिदानोत्सवं कुर्वेद्द्विसंकरप्यपूजये
 देवदेवजगन्नाथयोगम्यनिरंजन कटिदानं करोम्यद्यप्राप्तेभाद्रपदे शुभे अनेन कटिपरिवर्तिकाक्षिणां प्रक
 येत् महापूर्जांततः कृत्वा पूर्ववत्स्वग्रहं व्रजेत् इति निर्णयसिधौ तद्वादश्यां विष्णोः परिवर्तनकृत्यमुक्तं तः
 संधयायां विष्णुसंपूज्यप्रार्थयेत् मंत्रस्तुतिथितत्त्वे वासुदेवजगन्नाथप्राप्तेयद्वादशीतव पार्श्वेन परिवर्तस्य सुखं स्वा
 हिकेशव इति भाद्रपदशुक्लैकादशीकृत्यं ॥ अथ भाद्रशुक्लद्वादशीकृत्य तत्र पारश्वेन श्रवणयोगरहितायां कुण्ड
 त् आभाकासितपक्षेपुंभैत्रश्रवणरेवती संगमनैवभोकव्यंद्वादशद्वादशीर्हेरिदिति दिवोदासोदाहृतवचनात् ॐ
 तिर्निबंधे तु आभाकापौसिपक्षे भैत्रात्यश्रुतिरेहिणां संगमनैवभोकव्यंद्वादशद्वादशीर्हेरिदिति वायुपुराणे क्तिः पोप
 क्कैकादश्याव्रतपारुरेहिणोद्वादशीयोगेऽपि पारणनिषेधउक्तः तत्रैकृत्युगादिवशाद् व्यवस्थाप्युक्ता महाभार
 त्तैत्रेक्यंतुकृत्याज्यत्रेतायारिवतीत्यजेत् द्वापुरे रोहिणीत्याज्याकलौतुश्रवणं त्यजेत् अत्र श्रवणद्वादशीयो
 पारणप्रत्यवायापत्तिरुक्ता उपोष्यैकादशीमोहात्पारणश्रवणयदि करोति हंतितत्पुण्यंद्वादशद्वादशीभवनि
 स्कंदाच्च अस्य तत्रैव प्रतिप्रसवः मार्कण्डेयः विशेषेणामहीपालश्रवणं वर्धते यदि तिथिक्षयेनभोकव्यंद्वादशीत्य

नर्हति इहचयदाश्रवणद्वादशायोगवाहुल्यंतदाश्रवणक्षेत्रेधाविभज्यमध्यमविंशतिघटिकायोग्यक्कापारणका
 तदुक्तंविष्णुधर्मश्रुतेश्रममध्येपरिवर्त्तमोतिसुक्ष्मिप्रवोधिपरिवर्त्तनमेवज्यमिति केचिनुश्रवणक्षेत्र्याविभज्यमध्यम
 द्वयं वर्जयित्वापारणमाहुः अन्येत्वाभाकावित्यतिमैत्रांत्यपादइत्यपिचर्निर्मूलमित्याहुः श्रत्रैवशक्रध्वजोत्थापनम्
 मपरार्के गर्गेण द्वादश्यातुसितेपक्षमासिभाद्रपदेतथा शक्रमुत्थापयेद्वाजावैश्वश्रवणवाससे ब्रह्मपुरा
 इंद्रोभाद्रपदेमासिपक्षेशुक्लेचविष्णुना नियुक्तःसर्वसस्यानिर्वाहोश्रवफलानिच उोपधीर्वज्रहस्तश्रजन्
 न्पालयत्यपि तद्गयात्तानिसर्वाणिवर्धयत्यखिलंजगत् तस्मात्सतत्रसंपूज्यः सभार्थश्रदिनेदिने
 णःसायुधश्रैवसानुपात्रःसवाहनःपटभित्कृतोदेवोरज्ञापूज्योविशेषतः भक्तैःफलैर्नवैर्मूलैर्वस्त्रैश्रवविशेषतः
 मुद्दिश्यार्चयेद्द्विप्रांस्तथारंगोपर्जाविनः पटभित्कृतइति पटोभित्तौवाल्लिखितइति दिनेदिनेइतिवचन
 द्वादशीमारभ्ययावदवस्थानंप्रत्यहंपूज्यः ज्योतिःशास्त्रे द्वादशीतुपरित्यज्यतिथावन्यत्रशास्त्रतःशक्रउत्था
 तोहति राजानंशष्टमेवशक्रमुत्थापयेद्वाजाउत्तरेणकदाचने श्रवणेत्वाधनिष्टायानंतुऋक्षांतरेणतुविश्वमुत्ति
 मन्विन्यांश्रवणेयमदैवते चासवेतुधनिष्टायानिभिःशक्रंप्रवासयेदिति श्रत्रैवश्रीपतिसंहितावचनम् द्विःप
 तुकन्यायांशक्रमुत्थापयेद्यदि राज्ञोरारज्यंचिनश्येतप्रजचैवानिपीडयते श्रथत्पूजा तत्रावाहनमंत्रः ए
 हिसर्वांमरसिद्धसाधैरभितोवज्रधरामरेश समुत्थितस्त्वंश्रवणाद्यपादेगृहाणपूजाभगवन्नमस्ते इत्यावाह
 ऐरावतसमारूढोवज्रहस्तोमहाबलः शतयज्ञाधिपोदेवस्तस्मैनित्यंनमोनमः वज्रहस्तसुरारिप्रवहनेत्रपुरं
 रक्षाार्थंसर्वभूतानांपूजेयंप्रतिगृह्यतां इत्येतैर्भक्तैः संपूज्यप्रार्थयेत् नमस्तेदेवदेवेशसहस्राक्षनमोस्तुते
 खंडलनमस्तेस्तरुर्पदेहिश्रियंस्थिरां इत्यपटदिवसांतंप्रत्यहंसंपूज्यविसर्जयेत् श्रष्टंदिनेभूरण्यविसर्जनं रा

मीतडे । याम्येततोद्वेषपतेनिशायां विसर्जनशंति करं चरणम् । ॥ विसर्जने तु वर्यासोक्तो मंत्रः साद्धसुरासुरगणपुत्र
 रशतक्रतो 'उ' हारं गृहं च्विनमहेन्द्र प्रतिगम्यतां' अग्रमष्टमे हन्ति भूरण्यमोवः । विसर्जनायः । तदुक्तराजमानं
 डे शंनकस्यादिर्मर्थ्यानायं दित्यादृष्टे हेहनि । ॥ शक्रं विसर्जयेत्तत्र नो विधिश्चाष्टमोपरि । पातयेदृष्टे भ्रान्दिलोके प
 लतदातिके । निशायां तर्कमेत्वानां करोति कुशालभुवि । नमस्तेदिने दृष्टो राज्ञां शक्रो भयप्रदः । ततो नादृष्टयमायां
 निशिसुतो नुपति चेतु । नमो मातरतः शक्रः । मतकस्यानु रोधतुः । देव शंतिवज्रपाणिं ते पांराष्ट्रं विनश्यति ।
 तक्रांतं यमदेवतं च मरणे निक्षत्रय सुत निशावसाने भरण्युद्यस्यतन्मध्यस्यतदंतस्
 वालोभं शक्रविसर्जनं । तदपि तदलाभिते वां शिष्यामपि तद्विसर्जनं । अत्र भौम शनिवारवर्धे विसर्जनमुक्ते
 थाचं सौरभूमिं चोर्षयि सूनकं चतकेपि वा । भूमिपालादिकोत्पाति शक्रं नैव प्रवासयेत् । इयमेव श्रवणद्वार
 नारदधि । नमस्य शुद्धद्वारं श्यां त्रती संपूज्यवासनं । तदश्रेभोजयेद्द्विप्रान्पासैर्द्वारं शितियो । सौवर्णी दाक्षिणां
 स्वाचिष्णुप्रीति करो भयेत् । अत्रोपवासादिकः । महाफलमित्युक्त हेमाद्रौ भाविष्योत्तरे । मासि भाद्रपदे शुद्धाद्वा
 शीं श्रवणं चिंतता । सर्पापहरापुण्ड्रापुण्ड्रासमहाफलति । शुद्धद्वारं श्यां श्रवणं । कृष्णद्वारं श्यामाघादौ
 त्वे सर्वत्राद्यां । तदुक्ते माधवयै । शुक्लावायुदेवा कृष्णाद्वा दशी श्रवणं । तस्याभिवोपव सुश्रुत्रयोदश
 तुंपारणमिति । एतच्च वचन श्रवणयुक्तद्वादशी सांभान्याभिप्रायः । भाद्रपदशुद्धद्वारं श्यानिशुभेन श्रवणचोगस्था
 भवात् । तत्रैकादशं द्वादशीं श्रवणयोगोसवोपोष्या एकादशी द्वादशी च वैष्णवमपि तत्रचेत् । तद्विष्णुशुखलनामा
 ष्णुसायुज्यकं द्वेदितिष्णुयमोक्तः । यदादि न द्वेपि श्रवणद्वारं श्यां गस्तदाप्येकादशी योगस्य प्रशस्तत्वात्तद्यु
 योभिर्वापवासादिकं नव्यं । तदुक्ते मदनरत्ने मारुत्ये । द्वादशी श्रवणस्पृष्टा भवेदेकादशी यदि । ॥ स एष वैष्णवो योग

विष्णुशृङ्खलसञ्चितः तस्मिन्नुपोष्यविधिवन्नरः सक्षीणकर्मप-प्राप्नोतित्युत्तमासिद्धिपुनराद्युत्तिवर्जितामिति यदात्वे
कस्मिन्नहोरात्रे अवणमेकादशीस्पृष्टवाद्वादशांस्पृष्टशीरि-नदाफलाधिक्यमुक्तं नारदीये संस्पृश्यैकादशीराजनद्वाद
शाधिक्यं स्पृष्टश्रेतु अवणायोतिपांश्रं न्नहृत्तहृत्याव्यपोहति इति श्रस्मिंस्तुविष्णुशृङ्खलयोगे एकादश्युपवासश्रुतत्रे
णैवानुष्ठेय-एकदशैवत्वद्विरोधाभावाच्च श्रुत्रचैकादश्याः श्रवणयोगाभाविपित्दिनावच्छेदेन श्रेवणद्वादशीयोगादेव
विष्णुशृङ्खलमिति हेमाद्रिमतं निर्णयामृतैतु अवणस्यैकादशाद्वादशीभ्यांयोगे एवविष्णुशृङ्खलं नान्यथेति श्रुत्रोदया
दुदयपर्यंतोऽस्तमयपर्यंतोवा मनक्षत्रयोगइतरद्वादशीवन्नापोक्षितः मासिमाद्रपदइति भविष्योत्तरवाक्यात् तथाच
मदनरत्नादिपुस्वल्पअवणयोगोपिसंपूर्णोपुप्यतमाभवंतस्यैकं द्वादशी अवणस्पृष्टाकृत्स्नापुप्यतमातिथिः नतुमाने
नसंशुक्तातावत्येवप्रशस्यतइति मत्स्यपुराणात् निर्णयसिद्धौ दीक्षितोच्यते यदातिथ्येनंतरेसूर्योदयावधिद्विकलामा
त्रमपि अवणक्षीभवतितदापिपूर्वैवेदुक्तं प्रक्रम्य तिथिनक्षत्रयोगैर्गोयोगैश्चवनराधिप द्विकलायांदिलम्भेतसज्ञयो
ह्यष्टयानिकइति नारदीयवचनात् दिवोदासीयेतु रात्रेः प्रथमयामेश्रवणयोगेपूर्वोऽभ्ययोत्तरा रात्रेः प्रथमपादेचैच्छ्रव
णहरिवासरे तदापूर्वामुपवसेत्प्रतर्भवतिपारणोमित्युक्तेरितिदंतुनिमूलत्वात्पूर्वविरोधादुपेक्ष्यमितिनिर्णयसिद्धौ
दीक्षितस्मृतिकौस्तुभयोभंतेसमूलमेवमदनरत्नेनिर्णयसिद्धौ प्रतापमात्तैडेच यत्तु यस्मिन्दिनेउदयकालीनश्र
वणद्वादशीयोगस्तस्मिन्दिनेश्रवणद्वादशीव्रतंस्वविधायक मुदयव्यापिनीग्राह्या अवणद्वादशीव्रतइतिउहन्नारदी
यवचनं यच्चस्पृष्ट्यर्थसारैरुदयव्यापिनीग्राह्येयुक्तं तद्यदाशुद्धाधिकद्वादशीपरदिनेपूर्वोदयकालिकश्रवणयोग
वती पूर्वदिनउदयकालव्यतिरिक्तकालिकश्रवणयोगवती तदोत्तरांश्राह्येत्येवंपरमित्युक्तं यदातुभयकालीनः
श्रवणयोगस्तदा पूर्वाग्राह्याः बहुतरकर्मकालव्यापिपिवात् यदातुअवणनक्षत्रमेकादश्यांभवभवति नतुद्वादश्यां

तदा श्रवणद्वादशीव्रतमेकादशीव्रतमेकादश्यामापिकर्तव्यं तदुक्तं यदानं प्राप्यं तत्रैकद्वादश्यां वैष्णवकचित् ३६ एका
दशीततोपिष्यापापघ्नीश्रवणान्विता उभयोर्देवताविष्णुः पुराणपुरुषोत्तमः विभो नैव कर्त्तव्यो विभो इति ततो न इति
विष्णुपुराणपि या-काश्चित्तिथय-श्रीका पुण्यनक्षत्रयोगतः तामेव तद्वर्त्तकुर्याच्छ्रवणद्वादशीविनेति श्रवणद्वादशी
व्रतश्रवणान्विताया मेकादश्यामापिकर्तव्यम् न तु श्रवणरहितायांद्वादश्यामेति नियमइत्यर्थः श्रवणयुतशुद्धिकाद
श्यात्त्रयमित्तुदशमीविद्धापिश्रवणयुताग्राह्या तथा च वन्हिपुराणे दशम्येकादशीयत्रसार्नोपिष्याभवेतिथिः श्रवणे
न तु संयुक्तासोपिष्यासर्वकामदेति एतावांस्तु विशेषः श्रवणेकादश्यां नामनावतारः कृष्णपूजाव श्रवणद्वादश्यां
जनार्दनपूजाविधिस्त्वेकएव हरिभक्तिविलासऽयं विशेषः तथा च कारिका एकादश्यामुपवसेत् प्रादुर्भूतो हि भ
गवान्द्वादश्यामेव वासनः तथा च मत्स्यपुराणे उपोष्यैकादशीपूर्वद्वादश्यां पूजयेद्दरिमेति अतो न यं दिलभ्येत मध्या
न्हेद्वादशीतदा द्वादशीमध्ये एवाचो वासनस्ताईसूरिभिः यदात्वेकादशी शुद्धाद्वादशीश्रवणान्विता तदा तु समर्थे
तद्वहिरिति पारणमंतरेणैकादशीव्रतसमाप्तिरूपविधिलेपो न स्यादित्यर्थः यत्तु विष्णुधर्म पारणांतंत्रं ज्ञेयं त्र
योविप्रभोजनम् असमासेत्रते पूर्वैव कुर्व्याद्द्वतारं मितितदेतदन्यत्रैतविषयः नारदीयपुराणे द्वादश्यामुपवा
नत्रयोदश्यां तु पारण निषिद्धमपिकर्तव्यमित्याज्ञां पारमीश्वरिति ॥ = मार्कण्डेयोप्येवं निषिद्य
यथो अत्रगौडाः शृणुराजन्परं काम्यं श्रवणद्वादशीव्रतमिते स्थूलशोर्षवचनात् काम्यमेवेदम् तेनाशक्त
स्थनित्यमेकादशीव्रतमेवेति मन्यन्ते द्वादशीमुपवासेन शुद्धात्मानं पूर्वसर्वशः चक्रवर्त्तस्त्वमतुलं संप्राप्तोऽयुत्तमां
श्रियमिति गौडनिबंधमार्कण्डेयोक्तेति कालतं विवेचने एतां श्राष्ट्रीद्वादशयः काम्येति निरुद्धव्रतप्रमाणा

लोकंप्रापयति यावदाभूतसंहरा राजमूयादिभिर्भक्ष्यैश्चैकं ममवाप्यते. अरणद्वादशीप्राप्यतस्फलं लभते नरइति
 ॥ अथविष्णुधर्मोत्तरे अरणद्वादशीविधानम् रामउवाच उपयासासमर्थानां किंचिदेकमुपोपितं महाफलं महदेवत
 न्ममाचक्ष्वष्टच्छतः शंकरउवाच याराम अरणोपेताद्वादशीमहतीतुसा तस्यामुपोपतः स्नातः पूजयित्वा जनार्दनं प्रार्थये
 त्यत्यन्तद्वर्मज्ञो द्वादशद्वादशीफलं दध्यादनयुतं तस्यां जलपूर्णं घटं तथा वस्त्रेण वेष्टितं दत्त्वा लत्रोपा न हेमवच
 नदुर्गतिमवाप्नोति गतिमत्रुपांचिदिति अक्षयं स्थानमाप्नोति नात्र कार्थ्या विचारणा अरणद्वादशीयोगे बुधवारो भवेद्य
 दि अक्षयं तमहतीनामद्वादशीसाप्रकीर्त्तिता स्नानं जप्यं तथादानं होमश्राद्धं सुरार्चनं सर्वमक्षयमाप्नोति तस्यां भृगुकुलो
 द्वादहस्मिद्धिने तथासातोयत्रकचनसंगमे संगगस्नानं रामफलं प्राप्नोत्यसंशयं अरणे संगमाः सर्वे परपुष्टिप्र
 दाः सदा विशेषाद्द्वादशीयुक्ते बुधयुक्ते विशेषतः तथैवद्वादशीप्रोक्ता सर्वकामफलप्रदा ॥ इति विष्णुधर्मोत्तरोक्त
 अरणद्वादशी ॥ अथभविष्योत्तरोक्ता अरणद्वादशीकथा ॥ युधिष्ठिरउवाच उपवासासमर्थानां सदैवपुरुषा
 त्तम एकायाद्वादशीपुण्यातां वदस्वममानघ श्रीकृष्णउवाच मासिभाद्रपदे शुक्लाद्वादशीश्रवणान्विता सर्वका
 मप्रदापुण्या उपवासे महाफला संगमे सरितां स्नात्वाद्वादश्यां समुपोपितः समग्रं फलमाप्नोति द्वादशद्वादशीभिर्भवं
 युधश्रवणसंयुक्तौ सैव चेद्द्वादशी भवेत् अतीव महती तस्यां सर्वकृतमिहाक्षयं द्वादशीश्रवणोपेता यदा भवति परत
 संगमे सरितां स्नात्वा गंगानजफलं सोपवासः समाप्नोति नात्र कार्थ्या विचारणा जलपूर्णं तथा कुंभं स्थापयित्वा
 विचक्षणः पंचरत्नसमोपेतं सोपधीतं मुजितं तस्य स्कंधे सुघटितं स्थापयित्वा जनार्दनं स्वशक्त्या स्वर्णघटि
 तं शंखशाङ्गविभूषितं स्नापयित्वा विधिनोति सितचंद्रनचर्चितं सितवस्त्रयुगलत्रयस्त्रोपा नद्युगा न्वितं उानमो
 वासुदेवाय शिरःसपूजयेत्ततः श्रीधराय मुखं तद्द्वैकुंठाय दशौ नमः नमः श्रीपतये वक्रं भुजौ सर्वास्त्रधारिणे व्यापकाय न

मःकुक्षी केशवायोदरनमः त्रैलोक्यजनकायेतिमंहूसंप्रजयेद्धरिःसर्वाधिपतयेजधेपादौसर्वात्मनेनम अनेनवि
 धिनाराजन्पुष्पैर्धूपैःसमर्चयेत्ततस्तस्याग्रतोद्वेयैवैद्यधृतपाचितं मोदकांश्रनवान्कुंभान्दद्याच्छक्त्याविचक्षणः
 एवंसंपूज्यगोविंदंकुठ्यांजागरणंनिशि प्रभोतेविमलेस्त्रास्वासंपूज्यगरुडध्वजं पुष्पधूपपादिनेवेद्यैःफलेर्वस्त्रैःसुशो
 भनैः पुष्पांजलिततोदस्वामंत्रमेतमुदीरयेत् नमोनमस्तेगोविंदुधुश्रवणसंज्ञक अघोघसंक्षयंकृत्वासर्वसौ
 ख्यप्रदोभव अनंतरंब्राह्मणेत्वेदेवेदांगपारगे पुराणज्ञेशिषेणविधिवस्संप्रदापयेत् प्रीयतादिवदेवेशोममसंकटना
 शनः अनेनविधिनाराजन्मद्यास्तीरेनरोत्तमः सर्वनिवर्तयेस्सम्यगेकभकरतोपिसन् अत्रार्थदानंभक्तिचंद्रोदये
 शंखचक्रगदापद्मशशाङ्गंविभूषित गृहाणार्धमयादत्तेशाङ्गंपाणेनमोस्तुते इतिभविष्योत्तरोकंश्रवणद्वादशी
 व्रतम् ॥ अथवामनपुराणोक्ताश्रवणद्वादशीकथा ॥ पुलस्त्यउवाच अयतांकथयिष्यामिकथांपापप्र
 णाशिनीं पुरात्रेतायुगस्यादौयथावृत्तंतपोधन मद्रदेशइतिख्यातो देशोवैब्रह्मणः सुत शकलंनगरंतत्रस्था
 तंस्थानीयमुत्तमं तत्रविपणिवृत्तिस्थः सुधर्मास्थोभवद्वाणिक् धनाढ्यगुणवान्भोगीनानाशास्त्रविगारदः सर्वै
 कदानिजादाष्ट्रास्वराष्ट्रंगंतुमुद्यतः सार्धेनमहत.युकोनानाविपणिपण्यवान् गच्छतः पथितस्याथ मरुभूमौ
 कलिप्रिय अभवद्भ्रस्युतोत्पन्नो ह्यवस्कंदोतिदुः सहः ततःसहत्सर्वस्वो वणिग्दुः खसमन्वितः असहायोन
 रौतास्मिश्चरोन्मत्तवद्दशी चरतातदरण्यैवै दुःखाक्रान्तेननारदत्रात्माइवशमीदृक्षो मरावासादितः शुभः तं
 मृगैः पक्षिभिश्चैवहीनंदृष्ट्वाशामीतरुं क्षांतः क्षुत्तृपरितात्मातस्याधः समुपाविशत् सुप्तश्यापिसुविश्रान्तो
 मध्याह्नेचसउत्थितः समपश्यत्तथायांतंप्रेतंशैतैर्वृतं उद्ब्राह्मंतमथान्येनप्रतेनप्रतेनायकं पिंडाशिभिश्चपुर
 तोधाविद्भिर्भीमविश्रहैः अथाजगामंप्रेतोसौपर्यटित्वावननिच उपगम्यशमीमूलेवणिक्पुत्रंददर्शह स्वागते

नाभिवाधेनंसमाभाष्यपरस्परं उपोपविष्टः छायायांष्टट्वाकुशलमात्मवान् ततः प्रेताधिपतिनाष्टः सतुवभू-
वतुः कुतःआगम्यतेत्रैहिकसाधोवागमिष्यति कथंचदमहारारण्यंमृगपक्षिविवर्जिनं सम.सन्नोसिभद्रतेसर्वमा-
रुःतुमर्हसि सर्वमाख्यातवान्ब्रह्मन्स्वदेशधनविद्युतिं तंचश्रुत्वासत्तांततस्पर्दुः खे दुःखिता वाणिक्पु-
त्रत्रयःप्राहप्रे तपालः संवंधुवत् प्रेतपालउवाच ॥ एवंगतोपिमाशोककर्तुमर्हसिसुत्रत भूयोप्यर्थाभविष्यं
तियादिभाग्यफलतव . भाग्यक्षयेथक्षीयंतभवत्यभ्युदयेनते क्षीणस्यास्यशरीरस्यार्थयानोभयंभवेत इत्युवां
र्थसमारुह्यस्थान्भृत्यान्वाक्यमत्रवीत् अद्यतिथिरयंपूज्यः सहदेशजनैर्भम अस्मिन्ष्टट्वाणिकपुत्रेयथास्वजन
दर्शनं अस्मिन्समागतेप्रेताः श्रीतिर्जाताममातुला एवंहिवदतस्तस्यमृत्पात्रंसुदृढनवं दध्योदनेनसंपूर्णमाज
गामयेथप्सितं तथानवाचसुदृढासंपूर्णापरमांभसा वारिधानीचसंप्राप्ता प्रेतानामश्रतःस्थिता तद्गागतंचस
ल्लिमन्नंविक्ष्यमहामतिः प्राहोतिष्ठवणिक्पुत्रस्वमान्हिकमुपाचर ततस्तौवारिवाहिन्याः साल्लिनविधानतः
कृत्वान्हिकावुभोजातौवणिकप्रेतपतिस्तथा ततोदणिकसुतेआदौद्ध्योदनमथच्छया दस्वातेभ्यश्चसर्वेभ्यः प्रे-
तेभ्योऽप्यददात्ततः भुक्त्वसुचसंधंकांमतेभिसिसेविते अनंतरंचवुभुजेप्रेतपालोवराशनं प्रकामत्तसेप्रेतेतु
वारिधान्योदनस्ततः अंतर्धानमगाद्ब्रह्मन्वणिकपुत्रस्यपश्यतः ततस्तदद्भुततर्मदृष्ट्वासौमतिमान्वणिक् पत्र
च्छतेप्रेतपालंकौतूहलमनावशी अरण्यनिर्जलेदेशेकुतोन्नस्यसमुद्भवः कुतस्तुवारिधानीयंसंपूर्णापरमांभसा
तथावीतभयामृत्यास्तेभ्यर्णोवर्णितःकृशाः भवानपिचतेजस्वीकिंचिष्पुष्टवपुःशुभः शुक्लवस्त्रपरीधानोवहूनांपरि
पालकः सर्वमेतन्ममाचक्ष्वभवाःकःकाशमीस्वियं इत्थंवणिकमुतवच.श्रुत्वासौप्रेतनायकः शशंससर्वतस्या
थयथात्तंपुरातनं अहमासंपुराविप्रःशाकलेनगरोत्तमेसोमशोभतिविख्यातोवहुलागर्भसंभवः नमसीञ्जवाणि

कश्चिमाप्नोति विशेषो महायशाः सोहं कदृश्यां महात्मा धनोपि सति दुर्मतिः न ददाति भिहि जातिभ्यां न चाश्राम्यन्नमुत्तमं
 प्रमादाद्यदि भुंजेयं दधि क्षीरघृतान्वितं रात्रौ ततो नृभिर्घोरैरस्ताडयते मम विग्रहः प्रातर्भवति मे घोरामृत्युतुल्या वि
 सूचिका न च कश्चिन्ममाभ्यासितत्र तिष्ठति वांधवः कथं कथमपि प्राणमया संप्रति धारिता एव मे तादृशः यापो निव
 साम्यति निघृणः सौवीरतिलपि एया कशकुशाकादिभोजनैः क्षपयामि कदन्नाद्यैरात्मनः कालयातता एव तत्र स
 खमह्यं महाङ्कालोभ्यगादयं श्रवणद्वादशीनाममासि भाद्रपदे भवत् तत्र नगरिको लोको गतः स्नानं च संगमेः इराव
 स्या न हलायात्र ह्यक्षत्रपुरः सरः प्रातिवेशप्रसंगे न तत्र स्नानुं गतो ह्यहं कृतोपवासः शुचिनात्वेकादश्यां यतत्र तः ततः सं
 गमतोपेन वारिधानो न त्राहृडा संपूर्णवस्त्रसर्वीताच्छत्रोपा न हं संयुतामृत्युपात्रमपि मृष्टस्य पूर्णदध्योदनस्य हि प्रद
 तं ब्राह्मणैर्द्रायशुचये स्नातधर्मिणे तदेकं जीवतादतं मयादानं वणिक्मुत वर्षाणां सप्ततीनां तु नान्यद्वत्तं हि किंच न
 मृतः श्रेतस्त्वमापन्नोदत्वाप्येतान्शर्मिहेमे एतत्कारणं प्रोक्तय इत्तनुमयाभसा दत्तं तदिदं भायातमध्याह्नेपि दिनेदिने
 यावच्चाग्रं न भुंजे हं न तावत्क्षयमेतिवै मयि भुक्तेषु पतिवसर्वमंतर्हितं भवेत् यच्चानपत्रमददं सौयं जातः शर्मतरु उपानयु
 गले दत्ते प्रेतो मे वाहनो भवत् इदंतवो कंसर्धं हि मया ज्ञानवतात्मना श्रवणद्वादशीपुण्यातवाकापुण्यवर्धिनी इत्येवमु
 क्तं वचने वणिग्पुत्रोद्भवोद्भवः यन्मया नवकसंबंधं तदनुज्ञातुमर्हसि तत्तस्य वचनं श्रुत्वा त्रणिक्पुत्रस्य नारदप्रेतपा
 लोवचः प्राह स्वार्थसिद्धिकरं ततः यत्स्वयातातकर्तव्यं सिद्धितार्थमहामते कथयिष्यामि तस्म्यक्तवश्रेयस्करं मम
 गायार्तीर्थजुष्टायां स्नात्वा शौचसमन्वितः मम नाम समुद्दिश्य पिंडिनिर्वापनं कुरु तत्र पिंडप्रदानेन प्रेतभावादहं सखे
 मुक्तः सर्वपिच्छणां हि यास्यामि सह लोकतां योषे द्वादशीपुण्यामासि श्रोष्टपदेसिता बुध भवणसं युक्तासाति श्रेयस्क
 रीरुमृता इत्येव मुक्ता तु वचः प्रेतराजो नृगैः सह स्वनामानियथान्यायं सम्यगारुष्यातवान् शुचिः प्रेतरकंधं समारोप्य

याति तौ मरुधन्वकं रम्ये च शूरसेनाख्ये देशे प्रातः सवैवाणिकु स्वकर्मधर्मयोगेन धनमुच्चावचंवहु उपार्ज
 यित्वा प्रययौ गवातीर्थमनुत्तमं पिंडनिर्वपणक्रेतुथान्वये पास्वगोत्रिणा एवं प्रदत्तेष्वथैवापिंडे पुत्रे तभावातः विमु
 क्तास्ते द्विजप्रेता ब्रह्मलोकततो गताः सचापि हि वशिष्कपुत्रो निजमालयमात्रजत् श्रवणद्वादशीं कृत्वा कालधर्ममुपे
 थिवान् गंधर्धलेके मुचिरं भोगान्भुक्त्वा सुदुर्लभान् मानुषजन्मचासाद्य सवभौशाकले विराट् स्वकर्मधर्ममृत्तिस्थः
 श्रवणद्वादशीरतः कालधर्ममवाप्यासौ गुह्यकावासमाप्तवान् तत्रोष्यमुचिरं कालं भोगान्भुक्त्वा यथाकामतः मर्त्य
 लोकमथ प्राप्य राजन्यतनयोऽभवत् तत्रापि क्षत्रमृत्तिस्थो दानधर्मरतो वशी नो ग्रहेरिगणान् जित्वा कालधर्ममुपेयि
 वान् शक्रलोकचतुर्प्राप देवैः सवैः सुपूजेत पुण्यक्षयादिहा ग्यशाकले चाभवद्द्विजः ततो विकटरूपो सौसर्व
 शास्त्रार्थपारगः व्यववाहयद्द्विजसुतारूपेणानुपमां द्विजः सातुतं निजभर्तारसुशीलमपि भामिनी विरूपमिति म
 न्वानाततः सोभूः सुदुःखितः तनो निर्वेदं संयुक्तो गत्वा श्रमपदं महत् इरावत्यास्ते टेधीमान् चक्रधारिणमासदत् त
 माराध्य जगन्नाथं नक्षत्रपुरुषेण हि नक्षत्रपुरुषप्रतेनेत्यर्थः ॥ सुरूपं तामवाप्याप्यामास्मिन्नेव जन्मनि त
 तः प्रियो भूद्वायीया भोगवानभवद्दशी श्रवणद्वादशीयुक्तः पूर्वाभ्यासादजायत एवपुरासौ द्विजपुंगवस्तुकुरूपरू
 पो भगवत्प्रसादात् अनं गरूपप्रतिभो वभूवमृश्रराजासपूरु रूधाभाभवत् ॥ इति श्रीवीरमित्रोदये वामनपु

राणोक्ता श्रवणद्वादशीकथा ॥

अथ भविष्योत्तरोक्ता श्रवणद्वादशीकथा ॥ ॥ श्रीकृष्ण उवाच श्रान्नाप्युदाहरंतीममितिहासं पुरातनं
 महत्परमैयं यद्दत्तं भूमिपालशृणुष्व तत् देशे दशार्णको नाम तस्य भागे तु पश्विमे श्रती वासी नरुद्वे
 शः सर्वसत्त्वभयंकरः सततसिक्ताभूमिर्धनैः कृष्णमहारागः श्रल्पछायाद्भुमं क्रीर्णां मृतप्रा

कश्रीमान्प्रातिवेश्योमहायशाःसोहकद्रव्योमूढात्माधनेपिसतिदुर्मतिः नट्टामिद्विजातिभ्योनचाभ्राम्यन्नमुत्तमं
 प्रमादाद्यदिभुंजेयंदाधिकारिघृतान्वितं रात्रौततोन्निर्घोरैस्ताडयतेममविग्रहः प्रातर्भवतिमेघोरामृद्युतुल्यावि
 सूचिका नचकश्चिन्ममाभ्यसेतत्रतिष्ठतिवांधवःकथंमपिप्राणमयासंप्रतिधारिता एवमेतादृशःरापोनिव
 साम्यतिनिर्घृणःसौवीरतिलपिण्याकशकुशाकादिभोजनैः क्षपयामिकदत्ताधैरात्मनःकालयातता एवंप्रस
 खमह्यमहान्कालोभ्यगादयंश्रवणद्वाद्दशीनाममासिभाद्रपदेभवत् तत्रनागरिकोलोकोगतःस्नानचसंगमेःइराव
 ल्यानहलायात्रह्रक्षत्रपुरःसरःप्रतिवेशप्रसंगेनतत्रस्नातुंगतोह्यहं कृतोपवासःशुचिन्वात्वेकादश्यायतवतः ततःसं
 गमतोयेनवारिधारिर्नान्वाह्ला संपूर्णोवस्त्रसर्वतीछत्रोपानहस्युतामृष्यात्रमिष्टष्टस्यपूर्णदध्योदनस्यहि प्रद
 संत्राह्मणोद्रायशुचयेस्नातयिभिणे तदेकजीवतादत्तमयादानवणिकूसुत वर्षाणांसप्ततीनांतुनान्यद्वत्तंहिकिंचन
 मृतःश्रेतत्वमापन्नोदत्वाप्येतान्प्रमेहिमे एतत्तेकारणंप्रोक्तंयदत्तुमयांभसा दत्तदिदमायातिमध्याह्नेपिदिनेदिने
 यावच्चान्नंभुंजेहंनतावक्ष्यमेतिवै मयिभुक्तेचपतिचसर्वमंताहितंभवेत् यच्चानपत्रमददंसौयंजातःशर्मातरु उपानयु
 गलेदत्तेप्रेतोमेवाहनोभवत् इदंतवोक्तंसर्धहिमयाज्ञानवतात्मना श्रवणद्वाद्दशीपुण्यातवांकापुण्यवर्षिनी इत्येवमु
 क्तोवचनेवणिम्पुत्रोद्भवोद्वचः यन्मयानवकर्तव्यंतदनुज्ञातुमर्हसि तत्तस्यवचनंश्रुत्वावणिकपुत्रस्यनारदप्रेतपा
 लोवचःप्राहस्वार्थसिद्धिकरंततः यत्स्वयातातकर्तव्यंमद्वितीर्थमहामते कथयिष्यामिस्सम्यक्त्वथेयस्करंमम
 गयातीर्थजुष्टायांस्नात्वाशौचसमन्वितः ममनामसमुद्दिश्यपिंडनिर्वापनंकुरु तत्रापिंडप्रदानेनप्रेतभावाद्दहंस्त्वे
 मुक्तःसर्वपिष्ट्वाणांहियास्यामिसहलोकतायाचेयं द्वादशीपुण्यामासिप्रोष्टपदेसिता बुधभ्रवणसं युकासातिश्रेयस्क
 रीस्मृताइत्येवमुक्त्वातुवचःप्रेतराजोनुगैः सह स्वनामानियथान्यान्यसंम्यगाख्यातवान्शुचिःप्रेतस्कंधंसमारोप्य

यातितोमरुधन्वकं रम्येचशूरसेनाख्यदेशप्राप्तःसर्वैवणिक् स्वकर्मधर्मयोगेन धनमुच्चावचंवहु उपार्ज
 विद्याप्रययौगयातीर्थमनुत्तमं पिंडनिर्घषणचक्रे।थान्येषस्वगोत्रिणा। एवंप्रदत्तेष्वथैवपिंडेपुप्रेतभावतः विमु
 क्तास्तेद्विजप्रेताब्रह्मलोकततोगताः सचापिहिविष्णुपुत्रोनिजमालयमात्रजत् श्रवणद्वादशीं कृत्वाकालधर्ममुपे
 यिवान् गंधर्धलोकैमुचिरंभोगान्भुक्त्वासुदुर्लभात् मानुपंजन्मचासाद्यसवभौशाकलेविराट् स्वकर्मधर्मदृत्तिस्यः
 श्रवणद्वादशीरतः कालधर्मवाप्यासौगुह्यकावासमाप्तवान् तत्रोष्यसुचिरं कालंभोगान्भुक्त्वाथकामतः मत्स्य
 लोकमथप्राप्यराजन्यतनयोऽभवत् तत्रापिक्षत्रदृत्तिस्येदानधर्मरतोवशी नोग्रहेरिगणान् जित्वाकालधर्ममुपेयि
 वान् शकलोकं चदुप्राप देवैःसर्वैः सुपूजितं पुण्यक्षयादिहागस्यशाकलेचाभवद्द्विजः ततोविकटरूपोसौसर्व
 शास्त्रार्थपारगः व्यवहयद्द्विजसुतारूपेणानुपमां द्विजः सातुर्तनिजभर्तारंसुशीलमपिभामिनी विरूपमिति म
 न्वानाततःसोभूत्सुदुःखितः तनोनिर्वेदसंयुक्तो गत्वाश्रमपदंमहत् इरावत्यास्तटेधीमान्चक्रधारिणमासदत् त
 माराध्यजगन्नाथंनक्षत्रपुरूपेणहि नक्षत्रपुरुषत्रतेनेत्यर्थः ॥ सुरूपांतामवाप्याप्याग्यामस्मिन्नेवचजन्मनि त
 तःप्रियोभूद्धार्यायाभोगवानभवदशी श्रवणद्वादशीयुक्तःपूर्वाभ्यासादजायत एवंपुरासौद्विजपुंगवस्तुकु रुरूपरू
 पोभगवत्प्रसादात् अन्नंरूपप्रतिभोवभूवमृश्रजासपुरूरवाभभवत् ॥ इतिश्रीवीरशित्रोदयेवामनपु

राणोक्ताश्रवणद्वादशीकथा ॥

अथभविष्योत्तरोक्ताश्रवणद्वादशीकथा ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच
 महत्परएषेयदूत्तंभूमिपालशृणुष्वतत्
 शः संतप्तसिकताभूमिर्धत्रकृष्णमहारगाः
 अत्राप्युदाहरंतीममितिहासंपुरातनं
 श्रतीवासीभरुद्धे
 अल्पछायांद्दुर्माकीर्णामृतप्रा

णिसमाकुला शमीखदिरपालाशसकरीरैश्वर्यालुकेः तत्रभीमद्रुमाः पार्थकटकैः संवृताट्टाः दुष्टप्राणिग
 णाकीर्णतत्रभृद्श्यतेकचिन् अग्न्यर्कतापविपमानिस्तृष्णापुरुषोज्वलाः ज्वलदग्निसमैचवर्षात्कचित्तत्रदृश्यते
 तथापिजीवाजीवंतिसर्वैकर्मनिबंधनाः नोदकंमुदकाभाराजस्तत्रवलहाकाः कदाचिदपिदृश्यतेह्रवमानावि
 हंगमाः येकांतारगतैः कैश्चिच्छिशुभिस्तृपितैः समं गच्छंतिजलपानायसंभ्रमास्सैकतेतटे सैकतेष्वेव नश्यंतिज
 लैसैकतसेतुवत् तस्मिंस्तथाविधेशकैश्चिद्देवशाद्वणिक् निजसार्थपरिश्रष्टः प्रविष्टोमरुजांगले वश्रामध्रांत
 हृदयः क्षुत्तृष्णाश्रमपीडितः कशामः वजनः कार्थयास्यामिबहुधेरितः अथप्रेतान्ददर्शसौतृष्णाव्याकुलितै
 द्रियः स्नायुवद्वास्थिचरणांधावमानानितस्ततः उत्कचान्मलिनान् रूक्षान्निर्मांसान्भीमदर्शनान् प्रेतस्कं
 धसमारूढमेकं विकृतदर्शनं ददर्शबहुभिः प्रेतैः सभंतात्परिचारितं आगच्छन् शिवभर्तास स्तुतिशब्दपुरःसरं
 प्रेतस्कंधान्मर्हीगत्वा तस्यांतिकमुपागमत् सोभिवाधवणिक् श्रेष्ठमिदं वचनमब्रवीत् अस्मिन्घोरतरैदेशे प्रवे
 शोभवतः कथं तमुवाचवणिक् श्रीमानससार्थभ्रष्टयोगतः प्रवेशोदैवयोगेन कष्टकर्मकृतेन तु तृष्णामेवाधेत्य
 श्छुद्ध्यमोथभृशांतथा प्राणाः कंठमनुप्राप्ता वचनं नष्टेवमे अत्रोपायं न पश्यामिजिविधेयं येन केनचित् ॥ कृष्ण
 उवाच ॥ इत्येवमुक्तः प्रेतस्तं वणिज्वाक्यमब्रवीत् एवमुक्ते तथा चक्रे सवणिकृत् तृष्णयादितः मध्यान्हार मये
 प्रातिततस्तं देशमागताः पुद्गागष्टक्षाच्छितावारिधानीमनोरमा दध्दोदनस्य भक्तेन वर्धमानेन संयुता अत्र
 तीर्यततः सोऽत्र दधावतिथ्येततः तेषामांभ्रणेनैव परांतृप्तिमुपागतः वितृष्णो विज्वरश्चैव क्षणेन समपद्यत त
 तथ प्रेतसंघस्य तस्माद्भागत्कमाद्दौ दध्दोदनत्सपानीयात्त्रेतास्तृप्तिपरंगताः अतिथितपयिस्वात्त्रेतालोकं
 च सर्वशः ततः स्वयंचबुभुजे मुक्तशेषं यथासुखं तस्यभुक्तवतस्तत्रपानीयंचक्षय्ययौ प्रेताधिपंतस्तनुष्टोव

णिग्वचनमब्रवीत् आश्रयेमेतत्परमंवेनेस्मिन्प्रतिभातिमे अन्नपानस्यसंप्राप्तिः परमस्यकुतस्तव स्तोके
 नचतान्नेनविभर्धिसुवहून्ष्टथक् तद्विगताः कथंयेतिनिर्मौसाभिन्नकुक्षयः अपरंचकथंहेतममाश्रयर्कथं
 यतः कथमस्यामटव्यांघोरायांचकृतालयाः तदेतत्संशयंछिधिवरंकौतूहलंमम एवमुक्तः सवणियांप्रेतो
 वचनमब्रवीत् ॥ प्रेतउवाच ॥ शृणुभद्रप्रवक्ष्यामिदुःकृतंकर्मचात्मनः शाकलेनगरेश्वेयश्चहमासंसुदुर्भतिः
 वणिगासंपुराकालेततोभद्रंममानघ शाकलेनगरेतस्मिन्नास्तिक्यस्यदुरात्मनः धनलोभात्तदातत्रकदाचित्क
 मदेरिता नदत्ताभिक्षवेभिक्षानट्टणोत्तजलंकदा प्रतिवेश्यस्तुत्रासीद्ब्राह्मणोगुणवान्मम श्वणद्वादशीयो
 गेमासिभाद्रपदेतथा सकदाचिन्मयासाद्धैतौर्पीनामनदीयौ तस्यास्तुसंगमःपुण्योयत्रासीच्चंद्रभागया च
 द्रभागसोमसुतातौपीचैत्रार्कनीदिनी तयोःशीतोष्णसलिलेसंगमंसुमनोहरं तर्तीर्थवरमासाद्यप्रतिवेश्यस्तुमे
 द्विजः श्वणद्वादशीयोगेस्नातश्चैवउपोषितः चांद्रभागस्यतोयस्यवारिधान्योनवाटढा दध्योदनयुतैःसाद्धैसं
 पूर्णैर्वर्द्धमानकैः छत्रोपानद्युगंवल्लंप्रतिमांविधिवह्नरैः प्रददौविप्रमुख्यायरहस्यज्ञोमहामतिः चित्तसंरक्षणार्था
 यतस्यापिचततोभयात् सोपवासेनदत्तवैवारिधानीतदामया चांद्रभागस्यतोयस्यदध्योदनयुतातदा एत
 त्कृत्वागृहंप्रातस्ततःकालेनकेनचित् पंचत्वमहमायातोनास्तिक्यात्प्रेततांगतः अस्यामटव्यांघोरायांयथाह
 एस्तंयानघ ब्रह्मस्वहरिणस्वतेपापाःप्रेतल्पमागताः परदाररताःकेचिस्त्र्याभिद्रोहरताःपरे मित्रद्रेहरताः
 केचिस्पापकर्मरताश्रये ममेतेभूष्यतांपाताअन्नपानकृतेनघ अक्षयोभगवान्विष्णुःपरमात्मासनातनः य
 द्वीयतेतमुद्दिश्यअक्षयंतत्प्रकीर्तितं मयाविहीनाःकिंत्वेतेवेनेस्मिन्भृशदारुणे पीडामनुभविष्यतिदारुणंकर्मयो
 निजं एतेपांतमहाभागममानुग्रहकाम्यया अनेकनामगोत्राणिगृहीयास्वचिरेणच गयाशीर्षिततोग्वा

खतूर्यैश्चैवैवब्रह्मघोषविमिश्रितैः एवंजागरणं कृत्वा प्रभाते विमले जले, स्नानादिकं विधायाद्यहोमं कुर्यात्तिलैः
 सह पूजां च पूर्ववत् कृत्वा वामनस्य समीपतः दद्यात्तद्विप्रवर्थाय वामनं तिलमध्यगं वामनो बुद्धिघोदाता द्रव्यस्थो
 वामनः स्वयं वामनोस्य प्रतिग्राही तिन वामनतेनमः वामनः प्रतिगृह्णाति वामनो वैददाति च वामनस्तारको
 भाभ्यां तिन वामनतेनमः ॥ इतिदानप्रतिग्रहमंत्रोः ॥ ॥ अत्रप्रतिमाग्रत इति उपवासादिने श्रवणद्वादशीं
 तांगत्वेन यस्याः प्रतिमायाः पूजनं कृतं तदग्रे उपवासादिने एवोद्यापनांगत्वेन प्रतिमांतरस्थापनं त्रौपूजांतरविधा-
 नमुच्यते उपोषितइति चाशकस्यापि दिवाहारवर्जनं त्रिपूजात्वेन कथ्यते द्रष्टव्यं एवंजागरणं कृत्वेति श्लोके पूर्व
 कृतस्नानादिभिन्नवक्ष्यमाणहोमांगत्वेन स्नानवासः परिधानादिविधीयते उद्यापनांगत्वेन जागरणतुल्यतां दर्शयितुं
 तदपवास्तिलैः सहेति पायसाक्षतानां चोतिशेषः पौरुषं एतत्सूक्तेन पायसं होमयेत्सुधीः पश्चात्तिलाक्षितो श्रवपूर्णाहु-
 त्यासमन्वितः दध्यातु द्विजवर्थाय वामनं विमलं स्थितमिति शास्त्रांतरसंप्रदायात् ॥ ॥

अथप्रयोगः भाद्रशुक्लद्वादश्यासंगमस्नान्त्वा गृहमागत्य श्रवणद्वादशीप्रयुक्तं विष्णुपूजनं कृत्वा बुद्धश्रव-
 णद्वादशीत्रतांत्वेनोद्यापनं करिष्ये इति संकल्प्य तदंगत्वेन गणेशपूजायां चार्थाधरणं कुर्यात् यथाविभवतस्य पू-
 जनं च अथाचार्यो हंस्यां वामनप्रतिमाया मग्न्युत्तराणां कुर्यात् यथाविमर्धतः पूजनं च साय संश्रोत
 रपूर्वपूजितप्रतिमात्रेण पुष्पमण्डपिकाया सर्वतोभद्रादिमंडलस्थकलशोपरि शामनप्रतिमायां उर्वामनाय नम इति मं-
 त्रेण संहस्तशीर्षेत्यादि मंत्रसहितपोऽशोपचारैः संपूजयेत् तत्र नैवेद्यं बहुविधं प्रदर्शयेत् पूजति देवदेवस्य पुर-
 तः दधिघटगोधोदकपूर्णं रुकरकछत्रादिकसादयेत् ततो नानावाद्यबौधैत्रह्मणं वदधौ पश्चात् जागरणं कुर्यात् सर्वं
 प्रहरे पुनानाविधभक्ष्यनैवेद्यसमर्पणं च कुर्यात् ततः प्रातीर्नं स्नानहोमौ विधाय पुनः स्नानघौ त्वासास्तिलकधा

ज्यति धृदि विजयि संज्ञा स्यात्कालेन कर्त्तव्यं चिरकृता । समाह्वयं श्रियतस्मात्तद्वा । स्ये द्विवौकसां ॥ १ ॥ अदितिर्मे प्रयत्ना ।
 द्वेषार्थोर्षु त्र्यंघ्रिनी तस्यैर्मनेनोपिते देवकार्यं विष्णुराचितयन्त् सञ्चितयित्वा सुचिरं देव्यागर्भावुधारणं अदितिर्वर्या ।
 मीसर्वाच्छिते भविष्यति अथ काले बहु गतैर्गावर्षिणां भवत्तंदा ॥ २ ॥ सुपुत्रं मे मसि पुत्रं सुवामनं हरिः । हस्त्रे पादं ह्र ।
 स्वकीयं महार्शिरसं मन्वितं । पाणिपादिदं कृशं ह्रस्वजघोरुके संस्रं । दृष्टानुवामनं जातं मदिति मीदं दायकं ॥ ३ ॥ भयं भूवर्षे ।
 देव्यानां देवतास्तोषि मार्गमन् ॥ ४ ॥ जातं कां दीनशुभं कर्त्तुं संस्कारान्स्त्रयमेव हि ॥ चकार कश्यपो धीमान् प्रजापतिः स ॥
 न्वितः ॥ ५ ॥ आद्यदमे खलोर्ददी जटीयं ज्ञोपवीतं वा ॥ कुशं चर्मजिन धरः ॥ कर्म डलु विभूषितः ॥ ६ ॥ बलेर्वलवतो यज्ञं गुणा ।
 मं वक्षस्वित्तरं दृष्टद्विर्वलसं वामनो भेततेक्षणे ॥ ७ ॥ अर्थेनाह यज्ञप्रते दीयतां ममेदिनी ॥ ८ ॥ पदत्रयुप्रमाणेन या ।
 चनार्थस्थितोस्म्यहं ॥ ९ ॥ दत्तं दत्तातवर्तार्थवलिः । प्राहि द्विजोत्तम ॥ ततो वद्धि तु मारे भेदा मनो नत विक्रमः ॥ १० ॥ पादौ भूमौ ।
 प्रतिष्ठाप्य शैरसाद्य रोदसी तं दृष्टुं वामं हंदा अर्थसिद्धादेव पर्यस्तथा साधुसाध्विति देवेशं प्रशशंसुर्मुदा न्विताः ॥ ११ ॥ ततो
 देव्यगोान्स्वार्त्तं जित्वा त्रिभुवनं वशी वलि प्राहं च भोगच्छापां तं लिखं वलां नुगः । तत्र त्वमीप्सितान्भिर्गाम्भुक्कामद्वाहुपा
 लितः ॥ अस्यैद्रस्यैव सान्तुं वैमद्रो भविष्यसि । एवमुक्तो वलिः प्रायान्नमस्कृत्यं नरोत्तमं । विसृज्य च वलि देवोले ।
 कपालानां च ह्रस्वा निधिष्णा निलोकेशां गच्छ ध्व विगतं स्वराः । देवैर्नोक्ता गत दिवाः । प्रहृष्टा पूज्य वामनं देवः कृत्वा नु ।
 गत्कथ्येन त्रयोत्तरो धीमेत एतस्वर्धं संभवे कदां दर्शानं राधिपं तेनेटां देवदेवस्य सर्वथा विजयातिथिः । एवं च फाल्गुने ।
 मासि पुष्पे ण साहितं नृपं विजया प्रोच्यते सद्भिः कौटिकौटिगुणस्तदा एकां दर्शयं सोपवा सोरात्रौ संपूजयेद्भरिः शौच्ये सौ ।
 वलीपात्रे वा दासुं वंशं मद्योपि वा । सौवर्णं वामनं कुर्यात्स्वविन्तं स्य नु सारतः । शिखीकं मुंडलु धरः । छत्रीयज्ञोपवीतवान् ए ।
 वलं क्षेपणसंपन्नं वामनं पूयेद्भरि आछाद्य पात्रं वासोभिरहैः । फलसंयुतैः । मार्गेण च भणानद्भै मत्तया वाशस्थपेक्षया । ति

लोदकेनसंपूर्णप्रस्थेनकुडवेनच अलाभेवगोधूमैःफलैश्छ तिलैर्नैवैःपुष्पैर्मधैः फलैर्धूपैःकालात्थैरधेयैर्द्वरिं न्ना
 नाविधैश्चनैवेधैर्भक्ष्यैर्भोज्यैर्गुडैर्नै स्वस्ववित्तानुसारेणसहिरण्यं चकारयेत् एभिर्भद्रपदैस्तत्रपूजयेद्गुरुद्वयजं उ
 पहारैर्नृपश्रेष्ठशुचिर्भूत्वासमाहितः ॥ ॥ अथाग्नेभविष्येत्तरोक्तोवामनजयंत्याःप्रयोगः ॥

तत्रादौभाद्रशुक्लद्वादश्यां नदासंगमादित्थं गत्वा ॥ वरोवरेण्येवरदोवराहोधारिधरः अपवित्रंपवित्रं
 मांकरेतुमगवान्हरिरितिमेत्रेणिलकल्कादिविलेपनपूर्वकंस्नात्वा संध्यापूजादिनित्यविधिंसमाप्य संकल्पंकुर्या
 त् ॥ ॥ ओमचेत्यादिदेशकालौसंकीर्त्यात्मनोखिलपापक्षयपूर्वकपैशाच्यादिदुर्गतिनिवारणद्वाराविष्णुप्रार्थ्यर्थे
 पुत्रपौत्रादिपरिवारसहितचिरंजीवत्वसुखसौभाग्यादिसदभीष्टसिद्ध्यर्थं वामनजयंतीत्रतोद्यापनांगभूतवाम नपू
 जाविधोतंकरिष्ये आचार्यवरणादिपूजातंतंसमाप्य मंडपतंत्रैदिकायांपीठदोदेवताःपूजयेत् आधारशक्तयेनमः
 विमलयैनमः उंकार्षेण्यैनमः ज्ञानायनमः क्रिपयैनमः प्रह्लादयैनमः सत्ययैनमः भेधयैनमः मधेयपर
 देवतायैनमः परितोवाह्ये इंद्रादिलोकपालेभ्यः सायुधैभ्यः सपरिवारेभ्योनमः पूर्वादिदिक्षु गणपतिदुर्गाक्षेत्रपा
 लं वास्तोष्पतिभ्यश्च्यंसर्वतोभद्रप्रसार्यतनुब्रह्मादिदेवताश्चावाह्यसंपूज्य तदुपरिकुशान्कृष्णाजिनंवाभ्रसार्यत
 त्रद्वारेणपरिमितंतिलपर्वतं अलाभेवगोधूमानुत्परितिलपूरितंपात्रंसकलशंसंस्थाप्यतत्रद्वादशारपद्मे हैर्मवाम
 नप्रतिमांस्थापयेत् तत्रमंत्रः त्रीणिपदानिविचक्रभेर्विष्णुगोपात्रदाभ्यः अतोधर्मर्माणिधारयन् इतिसंस्थाप्यपू
 जयेत् ॥ ॥ अथध्यानम् ध्यात्वाजलमयेद्देवदेवस्यचक्रिणः ब्रह्मांडमुदरेयस्य
 महद्भूतैरधिष्ठितं मायवीवामनः श्रीमान्सनांपायाज्जगत्पतिः शिखीकमंडलुधरःछत्रीयज्ञोपवीतवान् एन्
 वलक्षणंसंपन्नं वामनं पूजयेद्दरिं सहस्रशीर्षंतिश्रावाहनम् आगच्छेद्वेवेशतेजोराशीजगत्पतिं क्रियमाणां

मया पूजा गृहाणासुरसूक्तम् ॥ १ ॥ पुरुष एवेदमासनः नानरिः नसमाकीर्णिकं तं श्रविभूषितं आसिनं देवदेशे पूजा
ये प्रतिगृह्यतां ॥ २ ॥ एतावानस्य पृथी ॥ प्राथं गृहाण देवेश सर्वक्षेमकरं प्रभो भक्त्या समर्पितं देवलोकनाथं नमोस्तु
ते ॥ ३ ॥ त्रिपादूर्ध्वश्रुष्यै नमस्ते देववेशानमस्ते ॥ धरणीधर ॥ नमस्ते जगदाधार श्रद्धयनः प्रतिगृह्यतां ॥ ४ ॥ ततो
विराडित्याचमनं कर्पूरवासितंतोयं सदा किन्त्याः समाहृतं आब्राम्यतं जगन्नाथमग्रादत्तं हि भक्तिः ॥ ५ ॥ तस्माद्यज्ञात्स
र्वहुतः स भूतमिति ज्ञानं पंचासृतं मयानां तं भ्रातृभ्यो परमेश्वर शर्करारससंयुक्तं पयोदधिघृतं मधु अजनायमहे शायज
लजास्यायशंखिनी नमस्ते केशवानंतवासुदेवनमोस्तुते ॥ ६ ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः सः सामानिवलं सर्वभूपाधिके
सोभ्ये लोकलज्जानिवारणे मयोपपादितो भव्याससी प्रतिगृह्यतां ७ ॥ तस्मादश्रुति यज्ञोपवीतम् सर्वदेवनमस्तेस्त
त्राहिमाभवसागरात् ब्रह्मसूत्रसातरायगृहाण परमेश्वर ८ ॥ तं ज्ञानमिति गंध मलयैः पुंसमस्यन्नैः गंधयुक्तं मनोहरं मया
निवेदितं गंधगृहाण पुरुषोत्तम ९ ॥ यत्यरुपमिति पश्य मारुत्यादीनि सुगंधानि माल्याद्यादीनि यैः प्रभा मया हतानि पूजाधि
पुण्याणि प्रतिगृह्यतां पुष्यपूजातिश्रगपूजाकयात् पादादिविक्रमकां पूजयेच्छा प्रभततः पादां मस्यायचनमः तमः कू
र्मायजानिनो वराहाय नमो गृह्यन्तं सहायेति नाभितः उरस्तु वामनायेति भुजोरामायचनमः मुखश्रीरामचंद्रायं कृष्णा
यचनमः शिरः मत्स्यकमवराहचरारसिंहचवामने रामरामरामकृष्णभवयामाहितेनमः ततो ध्यादि पूजां ब्राह्मणोऽस्य
तिथुः धूपयदेवदेशे शिखिक्रगदाधर अच्युतानतगावदेवासुदेवनमेतनमः चंद्रमामनसतिदीपं त्वमवष्टयिषी
ज्यातिवायुराकाशमवच त्वमज्यातिपाश्यातिदापाय प्रतिगृह्यतां १० ॥ नभ्या आसीति नवेद्यं अत्र चतारधस्वादि
सः पंडभिः समन्वितं मया निवेदितं देव प्रसोद परमेश्वर ११ ॥ इत्युक्त्युपेण हाविष्येति तावलं पुष्पाफलमहादिव्यनागवच्छा
दलयुतं कर्पूलासमायुक्तं तावलं प्रतिगृह्यतां १२ ॥ इदं फलमयं दिव्यं ति फलं सप्तार्यासां त्रिदिशि हिरेण्यगभग

भस्थमित्यादिपठेत् १५ चंद्रादित्यौ च घणीविद्युदग्निस्तथैव च त्वमेव सर्वज्योतिषि आतिथ्यं प्रतिगृह्यतां इति नाराज
 नं यानिकानि च पापानि त्रिदक्षिणायज्ञेन यज्ञमिति भद्रपु. ज्याजलिः नमस्ते पूडरीकाक्षनमस्ते स्वमरप्रियं नमस्ते ज
 गदाधारदेवदेवनमोनमः इति नमस्कारः १६ ततः प्रार्थना अग्निर्मैवैश्रवणः केशवः सलिलशिवः स्वष्ट्यापनाथवरुणः
 पापमेहतुसर्वदा जगत्पूज्यजगद्भ्यत्र नदिजगदत्कृतजलाशयोजगद्धानिः प्रीयतामैजनाजनः अनेककर्मनिबंध
 ध्वंसनजलशायिने नतोस्मिममथुरावासमाधवमधुसूदनं नमो वामनरूपाय नमस्ते नुत्रिविक्रम नमस्ते वलिवधाय वा
 मनाय नमोनमः नमोनमस्ते गोविंद वामने शत्रुविक्रम पापस्य संक्षयकृत्वा सर्वकामप्रदो भव सर्वगः सर्वदेवेशः
 श्रीधरः श्रीनिकेतनः विश्वेश्वराथ विष्णवे श्रीशायच नमोनमः एवं संपूजयेद्वात्रौ एकादश्या नरोत्तमः
 गरतत्रकवर्तिगतिवादित्रमंगलः प्रातः पूर्वोक्त्वविधिनापंजयेद्वासनहरिं स्त्रियोवापुरुपावापिवामनं नमत्रवहदेव वाम
 नः प्रतिगृह्णाति वामनो वैददाति च वामनस्तारकाभ्यावापिनाय नमोनमः इति पूजा अथोद्यापनागर्भताहा
 मः तत्र स्वगृह्योक्त्वविधिना अग्निं प्रतिष्ठाप्य अनाध्यानात् मन्त्रिकारुषं समाप्य वामनं पायसुघृतसमिश्रिततिलैः प्र
 तिद्रव्यमष्टोत्तरशतसंख्याकाहुतिभिः पीठदेवताब्रह्मादिदेवताथैकैक्याहुत्यापक्षे इत्यभिलष्य इरावतीति मंत्रेण
 पायसंघृतं च जुहुयात् इरावतीधनुमतोहि भूतशूभ्य वसनीमनवेदशस्याव्यस्कभूणेशेदुर्साविष्णुवेतेदाधर्मर्थप्रथिवी
 मस्मितोपपुपैः स्वाहा १०८ इदं विष्णुरिति पालाशसमिद्धिः इदं विष्णुर्विचक्रमेत्रेधा निदधेपदं समूढमस्य पांशुत्वं
 रे स्वाहा १०८ः त्रीणित्याज्यहोमः त्रीणिपदानिविचक्रमेविष्णुर्गोपत्रद्रांघ्र्यः १०८ अतो धारयन्स्वाहाः १०८ वि
 ष्णोर्कर्मणित्याज्यहोमः विष्णोः कर्मणिपश्यतयतो व्रतांनिपस्यशेइद्रस्ययुजः सखास्वाहा १०८ ततो होमशो
 पंसमाप्यः द्वादशविप्रान् १० वल्खादिनासंपूज्य १० दध्यन्नमुपवतिगोपीचंदनपुगीफलदक्षिणायुतानं करं कान्तं भ्यो

दद्यात् तत्रमंत्रः वामनः प्रतिगृह्णान्तीति मंत्रपाठः ततः एकं सुगंधिजलपूर्णं दिधिभक्तयुतं द्विजः करकंते प्रयच्छामि वाम
 नः प्रीयतामिति वासनः प्रतिगृह्णतीति पठित्वा आचार्यार्यदद्यात् सोपस्करं शय्यांगांचननपूतये आचार्यार्यो
 यदत्वा पूर्णाहुतिविधाय ईशानकलशोदकेनाभिपेकाविधाय अन्यानभिभूरिदक्षिणदिभिः परितोष्य आशिपांगुह्नी
 यात् श्रीकृष्णउवाच एवंदत्त्वा ततः प्रातर्भोजनं पृथदाज्यकं पूर्वदद्याद्वाह्मणेभ्यः पश्चाद्भुजितवाग्यतः भूयोपशेचया
 राजन् सर्वत्रैपविधिः स्मृतः एवंकृते तत्रतेराजन्यपुंयतच्छृणुष्वमेः यावत्कल्पशतं पूर्णतावद्धर्पाणिसंख्यया प्राप्य
 विष्णुपुरे भोगान्भुङ्कती कल्पसक्षये इहागत्य भवेद्वाजाराजमिथापिसेवितः हस्यश्चरथपादानीदाताभोक्ता विम
 वसरा रूपसौभाग्यसंपन्नो दीर्घायुर्नातिसंयुतः पुत्रपौत्रैः परितो जीवेत्सशार्द्रांशुं एपाव्युष्टिर्मयारूनात्ताद्वादशया
 स्तेयुधिष्ठिर एवमेव समाख्याताद्वादशी श्रवणान्यिता उपोष्यैकादशी पश्चात्त्वादशीमप्युपोषयेत् नचात्र विधिलोपः
 स्यादुभयोर्देवताहरि बुधश्रवणसंयुक्ताद्वादशीसंगमोदकं दानं दध्योदनं सस्यगुपवासोर्धनं हरैः ॥ सगरेण ककुरथे
 नधुंधुमारणगाधिना एतैश्चान्यैश्च राजेद्रुक्तो यद्वादशीविधिः इति भविष्योत्तरे पुराणे सोद्यापनं वामनजयंती व्रतम्
 ॥ १ ॥ अथास्यामेव भाद्रशुक्लद्वादश्यामवियोगद्वादशी व्रतं भविष्योत्तरे युधिष्ठिर उवाच ॥ अवियोगव्रतं ब्रूहि मंह्यदे
 वकिनंदन विधानं कीदृशं चास्य किंपुण्यं कान्ददेवता श्रीकृष्ण उवाच ॥ शृणु पांडव त्सेन कथ्यमानं मया खिलं
 अवियोगव्रतं नाम व्रतानामुत्तमं ॥ प्रौष्ठपादे शुक्लपक्षेद्वादश्यां प्रातरुत्थितः सशुचिः शुक्लभरणः स्नात्वा पूर्व
 जलाशये ॥ हृथेरम्ये विलिप्ते च विलिखन्मंडले हरिः ॥ गोधूमचूर्णपिष्टैर्दक्षिणामनुपार्थवर्तिनी तत्रैव हरंगौरिसंहितं
 सावित्री व्रतं सणासहितं चरवित्रैलेक्येघोतकर्तारं शंभेः पुण्यैर्धूमैर्नैवेद्यैश्च याशक्तया ॥ अवियोगव्र
 तचारी मंत्रेणानेन राजिन्नारीवापुरुषोवा अवियोगव्रतं दृढं कृत्वा भक्त्या ध्यातीमौ नीभूंस्वापूजयेद्देवान् ॥ सहस्रमूर्धा

पुरुषः । पद्मनाभोजनदानं । ह्यश्रासंप्रिकपिलाचर्यो भगवान्पुरुषोत्तमः । नारायणो मधुलिहो विष्णुर्दामिदरो हरिः । म
 हावराहो गोविन्दः । केशवो गुरुध्वजः । श्रीवत्सः । पुंडरीकाक्षो विश्वरूपस्त्रिविक्रमः । उग्रद्रो वामनेरामो वैकुण्ठो माध
 वो विभुः । वामुदेवो हृषीकेशः । कृष्णः । संकर्षणो ह्युत्तमः । अमि रुद्रो महायोगी प्रबुद्धो नंत एव च । अत्रियममास्तु सुप्री
 तः । समतः । केशिसूदनः । उमापतिर्नलकंठः । स्थानुसुभर्भगाक्षिहा । ईशोस्तु सहपूर्वस्य शकरः । शंकरेश्वरः ।
 ब्रह्माशंभुः । प्रभुस्वष्टापुं कशः । पितामहः । हिरण्यगर्भो वेदज्ञः । परमेष्ठी प्रजापतिः । वेदाचतुर्मुखः । स्वयंभुः ।
 कमलासनः । विशं विपद्वायोनिश्चममास्तु वरुदः । सदा । आदिस्थो भास्करो भानुः । सूर्यार्कः । सवितारिकः । मूर्तिडामि
 डलीष्योतिरिशरश्चिमेहेश्वरः । प्रभाकरः । सुसंष्टश्चिम्बस्वरुणः । सरणिः । खगः । दिवाकिरो दिनकरः । सहस्रान्शुभरीचिवा
 न् । पद्मप्रबोधनः । पूयाकिरणभिरुभूषणः । दिक्षुभावच्छभो देवः । सप्रतिस्तु सदा मर्म । लक्ष्मीः । श्रीपद्महस्ता च चंचला
 कमलालया । सदाभवतु सप्रताममसाहुरिवच्छभ । उमागौरी । मृडानीचुगिरिजामेनुकाऽमजा । सदाभवतु मे । प्रीतापा
 र्वतीहरवच्छभा । सावित्री । भारतीवाणीवीणा । पुस्तकसंयुता । सासदासिप्रसन्नास्यात् । विधियुक्तासर
 स्वती । प्रभाकरयुतानित्यं छायाभायोतकारिणी । एवं । श्रीताभवतु मे सज्ञादिक्षुभाभास्करप्रिया । इति
 पद्मनाभशंकरपितामहाकांन्प्रिया । सहितान् । एवं । पूजां कृत्वा द्वादशान्त्रं जेह्मप्रयश्चरति नरः । कश्चि
 द्रुतमेतद्भक्तिभावितो लोकः । भवति यशोधत्तभागी संततिमान् । विगतसंतापः । हरिहरहिरण्यगर्भप्रभकराणां
 क्रमेण लोकेषु भुक्त्वा भोगान्विपुलानथयोगीनिष्ठो । भवति । स्त्रीपुंसार्थदिद्युर्गमं पुरुषोवायदिसमचरति काश्चित् । नारी
 वात्रतमेतच्छुवायात्यालयं विष्णोः । इति भविष्योत्तरे हरिहरहिरण्यगर्भप्रभकराणामवियोगत्रताध्यायः ॥ १० ॥
 अस्यां भुवभाद्रशंक्रहाश्चान्दुर्घत्यागत्रतरंभः । काश्यपः । तदुक्तं । दुर्घमाश्च युजे मासीति दुर्घत्रतं पाप्रसादिवर्ष्यं । दधि

घृतादयस्तुग्राह्याएव नन्वेवंसंधिन्यनिर्देशावत्सागोःपयःपरिवर्जयेदिति संधिन्यादिक्षरनिषेधिपदध्यादिग्राह्याः
स्यादितिकेचित् तत्रचवाचिकनिषेधसत्त्वात्तदाह अपराकं शंखः- क्षीराणियान्यमक्ष्याणितद्विकाराराशनिबुधः
सप्तरात्रं त्रंतं कुंभ्यास्त्रयत्नेन समाहित इति त्रंतंचात्रगोमूत्रयावकमिति निर्णयसिधौ दीक्षितेति च ॥ इति भाद्रशुक्ल
दशी कृत्यानि ॥ ॥ श्रथभाद्रशुक्लत्रयोदश्यांगोत्रिरात्रतं नारदीये ॥ भाद्रशुक्लत्रयोदश्यांगोत्रिरात्रत्रतं स्मृतं
लक्ष्मीनारायणं कृत्वा सौवर्णवापिराजतं पंचामृतेन संस्नाप्य ॥ मंडले ऽष्टदशुभे ॥ घटे विन्यस्य वस्त्राढ्यं गंधाद्यैः
परिपूजयेत् शरान्निकंततः कृत्वा दद्यात्सात्त्वोदकचटं एवं दिनत्रयं कृत्वा त्रततिगांसमर्धं च ॥ सस्य गर्ध्वं च स पाथ दद्यात्
भ्रंजणनारद पंचगावः समुपन्ना मध्यमाने महोदधौ ॥ तासामध्ये चयानं दात संधे न्यैनमोनमः प्रदक्षिणी कृत्यतौ
दद्याद्भविप्रायं मंत्रतः गावो ममाग्रतः संतु गावो मे संतु षष्ठनः गावो मे पाश्वर्यतः संतु गवामभ्यवसास्य हं ॥ ततश्च
द्विजदांपत्यं सम्यगभ्यर्च्य भोजयेत् ॥ लक्ष्मीनारायणं तस्मै नमस्कृत्य प्रदापयेत् ॥ ॥ श्रथमेधसहस्राणिराजसूयातः
निच ॥ कृत्वा यत्फलमाप्नोति गोत्रिरात्रत्रतां घतत् श्रथहेमाद्रौ भविष्योत्तरोक्तं गोत्रिरात्रत ॥ ॥ ॥ युधिष्ठिर उवाच
भगवंस्वत्प्रसादेन बहूनि सुकृतानि मे श्रुतानि बहु पुण्यानि कृतानि मधुसूदन सर्वपापहराणि सुःसर्वकामप्रदा
निच तंत्रं श्रोतुं निच्छामि त्रतानात्रतमुत्तमं किंचिद्योगत्रतं ब्रूहि यदि तुष्टोसि माधव यत्कृत्वा सर्वपापेभ्यो नरो नारी
विमुच्यते श्रीकृष्ण उवाच - कथयामि त्वपश्रुष्वत्रतानामुत्तमंत्रं - महाफलप्रदं चैतच्छृणुष्व नृपोत्तम ॥ ॥ ॥ य
न्यां कामांश्ववांछंति लभते तं स्तथैव च तत्क्षणदेवमुच्यते नराः पापैश्च सर्वथाः ॥ ॥ विष्णोर्भुगवतो राजन् कामधेनो
प्रसादतः सौभाग्यं संततिं लक्ष्मीं प्राप्नोति मनुजोत्तमः ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ यदि तुष्टोसि भगवन्न तस्यास्य विधिं शुभं ब्रू
हि मे यदुशादू लकरोमि स्वत्प्रसादतः - के मंत्राः केन मस्कारादैवातार्थैः कर्तव्याः ॥ किं दानं सर्वं न तत्र कथयस्व सुरो

क्षेमः ॥ कृष्णोऽथ चो ॥ ५ ॥ नां रं दे न पुं रा ज न्य दु के स ग र दि पुं ॥ ६ ॥ सं म रितं त स्व धी र ज्ञि स्त दृष्ट णु ष्व ब्र तो त्त मं ॥ ७ ॥ सा सि भि द्वा
 प दे शु क्ळे त्र यो द श यं ॥ ८ ॥ म र्त्त ॥ ९ ॥ त्र यो द श यं प्रि भ तितुं स मु र्था र्थ शु बि भ वे त्त ॥ १० ॥ इ ष्ट णि य पि त्र य मं पू र्वं द त धा व नु पू र्वं क्त ॥ श्रा
 च भ यो द के र्मा र्थे मं त्रै मं दे र यं त ॥ ११ ॥ गो त्रि रं त्रं त्र त स्य र थो र्प र्वा से कुर णे मं ॥ १२ ॥ श र णे भ व मु नि थं नु स स्ते धे नु रु पि णि
 प्र सी दं तु म्हा दे धो ल क्ष्म णी नारा य णः ॥ १३ ॥ ल क्ष्म णी नारा य णे दे व सौ व णा स्व श क्रि त ॥ १४ ॥ प चा म्बु ते न ग व ये त्त स्त्रा प ये ल्क
 म लं प तिः ॥ स्त्री प ये र्स्व तो भि द्रे मं ड लं पुं द लं पि वा ॥ १५ ॥ गं ध पू ष्पै श्च नै वै चैः सु ति री ता दि न तैः ॥ १६ ॥ ना रि के ल अ र्थं द त्ते नु श्री
 णे ध र्वा ह रि तं थं ॥ ल क्ष्म णी क र्ति जं ग्नां थ गो त्रि रं त्रं त्र तै मं ॥ १७ ॥ प रि पू णे कुरु ष्व मं गं हा ण अ र्थं न मो स्तु ते ॥ श्रा रि त्रि क त त ॥ कु र्या
 द स य कृ ण्णे स्यै तु ष्टि र्थं ॥ १८ ॥ न ध कं भ ज लं भ वं हं वि ष्यं त्रि न पू रितं ॥ १९ ॥ कृ ष्वा टि न त्र यं प ष्ठी त त्रि वि नि वे द ये त् ॥ २० ॥ पु त्र पू ज तः
 तः कृ त्वा ज लं धी रो प्र द क्षि णा ॥ २१ ॥ पु री दं त्वां तुं मुं कं ट कुं ड ले कु कु मं ते या ॥ २२ ॥ श्रं त्रं गो दान गं धा दि दि व्य पु ष्पैः सु दी प कः
 अ ह री त्रं भ वै का चि दं धू त पं दि न त्र यं ॥ २३ ॥ अ र्थं दं नितं ॥ २४ ॥ कुर्यां त्वा रि के ला दि भि ॥ २५ ॥ फ लैः ॥ २६ ॥ म त्र यो त्र थाः
 पं च ग र्वाः स म रं त्रो मि थ्यं म नि म ह द धो ॥ २७ ॥ तां सो मं ध्ये तु यां न द्वा त रं ये धे न्वे न भो नु ॥ २८ ॥ प्र द क्षि ण कृ ता ये न ये नु
 कं थ यो तुं पं डि वी ॥ २९ ॥ प्र द क्षि णी कृ त ति न स त द्वां प्र वं मुं श ॥ ३० ॥ गो वो म मां ग्र तः ॥ सु त्र ग वो मे सं तु ष्ठ तः ॥ ग्रा वो मि पा थ्य तः ॥ सु लु
 ग र्वा मि ध्ये व सौ र्भ्य ह ॥ ३१ ॥ श्रा रि त्रि कं स नै व द्र गी त वा दं म ह रं स वः ॥ कु कु मं कं ल शं सु त्र वै न्वै द धा द्दु व क्ष ण ॥ ३२ ॥ ए वं संपू र्य तां प्रि
 नु सं भ्यं गं भं त्र यो दि न त्र यं ॥ ३३ ॥ यं वां श्र यं व सै त्र वं चारं ये त्त्रा प ये द धः ॥ गो मं थो ग तै धौ तैः कृ र्थो तै र ख पा र णे ॥ धे त्वै त्र ज ग रं
 कं थ यो सं व र्ण पं प्र णो शं नं ॥ त्रि वि धां नु च्य ते पा पा त्र ह री द्धे न पां ड व ॥ त स्यो त्र कृ ता पा पा त्र ह रे ण वि मु च्य ते ॥ च खो रि वे णु
 पां त्रा णी कां र यै त्वा प्र पू ज ये त् ॥ ३४ ॥ ना रि के ला म्भ कं द ली द्रा क्षा ख जू र द डि मै ॥ ३५ ॥ शु भै र्वि रूढः ॥ सिं दू रे र्वे ल्लैः ॥ कु कु मं कृ ज लैः
 प्र थ मं र्वे ज्जि रं धि र्द्वि ता ये दा डि मं शुं भ ॥ ३६ ॥ तु तो ये ना रि के ले न दं धा द्दु र्धं दि न त्र यं ॥ कुरु का र सु त्र यः ॥ का र्थ यो ॥ हा वि ष य या त्र न पु

भेसंतुष्टुः गावोमेपार्थयोःसंतुगवांसध्वेष्वस्म्यहं पंचगावःसमुहपन्नामथ्यमानेमेहेदधौ तासांमध्येतु
 यानंदात्स्यैधेन्वेनमेनमः इतिपूजामंत्रः फलेर्नानाविधैः पुष्पैर्गंधैरपिस्वशक्तिः पूजनीयाप्रयत्नेनदद्याद
 र्धयविधानतः नालिकेरंचकूष्मांडंमातुलिंगंचदाडिमं समिष्टान्नंचनेधंकारयेद्यवसंयुतं गोत्रिरात्रव्रतार्थायफल
 मद्यकरेयुतं सर्वकामप्रदंदेविगृह्णार्ध्वेनमोस्तुते इत्यर्घ्यमंत्रः वस्त्रयुग्मंविधानेनदद्याद्दासांसिदक्षिणां सप
 र्त्नीकायगुरवेस्वशक्त्याचव्रतनीरः दिनानिन्नतिभिस्त्रीणिश्रोतव्याचकथाज्ञाभा जितक्रोधैस्ततःसत्रैःस्त्रीभिर्वापुरु
 षैरपि एवंसंपूज्यविधिवल्लक्ष्मीयुक्तुकेशवं चतुर्थोदिवसेप्राप्तिततोधिंतुंविसर्जयेत् अथधनुसवत्संयंत्रेणनि
 नपार्थिव दद्याद्द्विप्रायविदुषेधर्मज्ञेशास्त्रपारगे परिपूर्णंत्रतंकृत्वाद्दस्याकानानर्भीप्सतान् विप्रायत्वंमयादत्तामा
 तर्भच्छयशासुखं इतिदानमंत्रः ॥ सर्वदानानिदेयानिस्वशक्त्यान्नतिभिर्नरैः विविधेभ्योद्विजेभ्यश्चदक्षिणांचस्व
 शक्तिः वित्तशाठ्यंनकुर्वीतदापयेच्चततो नरः गृहंयावत्त्रजेत्तिष्ठतीतवाद्यपुरस्सरं गोपालानांचपाथेयंपूजा
 पूर्वैकरंपरं यवायेचारितानिव्यंफलेर्नानाविधैःसह भुक्तयेकामधेन्वाचसंयुक्तागोमयेनच पारणंतेःप्रकर्तव्यं
 सर्वैरिष्टजनैःसह सपत्नीकायगुरवेदत्त्वाचान्नसदक्षिणं कृष्णउवाच एवमारोध्यतधिंनुराजवैभक्तितत्पर
 ततःप्रजानामधिपः प्रभातिसुरभिंमुनेः भाद्रेमासिसितेपक्षेत्रयोदश्यांयुधिधिर पूजांकृत्वाविधानेनमुनोच
 त्वस्तिंशुचिः संध्यायप्रभृतिस्त्रिष्वश्राययोपुनराश्रमं अर्थांसुदक्षिणाकर्तुंनत्वाचविधिवद्बलिं ययौधेनोःस
 भीपेतुर्वलिदत्त्वादिनत्रयं अन्वयात्स्ततोधिेनोस्ततीयेदिवसेपुनः जगतींगोरूपधरामिवोदधिपयोधरां लताभिः
 अततोराजापुष्पैर्धंपितस्तदा जयशब्दंभपापंतेपक्षिणःसुंदरस्वनाः गीतेचवनदेयीभिर्गोपमानंयशःस्वकं शुश्रा
 वचततोराजाभृशंमनसिहर्षितः तद्दिनेवैमुनेधेनूरान्नोभावंपरीक्षितुं विवेशगह्वरंतत्रपर्वस्याश्रपितुर्गृहं कृत्रिम

अथतःसिंहोमनेधन्याभयंकरः सिंहश्चदशशराज्ञाधिनुंकरं पन्वलेनवै । दृष्टारज्ञातदाधिनः क्रं दमानास्वरोलवणैः ततोः
 धनुर्धरः सोपितामिक्तुमुपचक्रभे नूत्याः सिंहवधार्थायराजावाणंसमाददे । उत्पा स्तुतदारोधः कोपयुक्तो बभूव
 सः धनुष्यारोपयन्वाणिचित्रन्यस्तश्वस्थितः हस्तस्यनिश्चलत्वेनक्रोधस्तस्यव्यवर्धत । विस्मयंप्रापयन्सिः
 होराजानं वैयुधिष्ठिरं । मन्वस्यंगिरात्राहदृष्टत्वेनगविरस्थितः । सिंहउवाच । वाणः प्रयुक्तो भवताद्यथामयिभ
 विष्यति । ततः कटेनमहताश्रमंमाकुरुसर्वथा । नमारुतस्ववेगोहिर्पर्वतोन्मूलनेक्षमः । जायेतनमहराज
 स्यात्केवलमनोःकुलं महेश्वरस्यमाराजन्नाक्नुभोदरंतुवै । सेवकानांच सर्वेषां मुख्यं जानीहिभूमिप । विलोक
 येमंपुरतोदेवदारुमहाद्रुमं । सिकः स्नेहेनभूपालशिवयायं सुतः कृतः । कदाचिदागतोहस्तीभग्नस्तेनमहाद्रुमः
 तस्यंसंरक्षणार्थयनियुक्तोयं शिवेनतु । कृत्वाशिवेनसिंहत्वंयुक्तोहर्जाविभोजनः । तर्हीयंखलुगौराजन्भक्ष्यार्थंसमु
 पागता । त्यक्त्वाजानिवर्तस्वसुभक्तोस्तिगुरोर्भवान् । आपत्कालइदंठंनस्याच्छ्रुत्बभूवोपायदि । दोषो न जायते
 तस्यंयशोराजन्नगच्छति श्रुत्वागिरंतुंसिंहस्यराजाचैनमुवाचह ईश्वरेणसमोनन्यावेत्सिंहसिंहभवानपि । समीथा
 चक्रंथंयतिममधेनुरियंगुरोः । प्रसिद्धेदेहं गृह्णीष्वमुंचधेनुसवःसकां । भविष्यतिजनन्याश्चवत्सोमार्गं विलोक्यनु
 सिंहं ननुदिलीपायकथित्वैतदावचः । देहांतरेचदृष्टानिभयकारीणिकुर्वता । लोकेनहेतुनापार्थक्यं कतंचत्रं चमकृतं । स
 र्वस्यजगतीराज्यं वपुरे तन्नवंवयः । त्यक्तुमिच्छसि नोराजन्मुखं वक्रथमीदृशं । ददासिचकथप्राणान्प्रजापालनतत्पुरः
 जीवन्नेवंमहाराजमनैः कोपथशाभ्यति । ततो रक्षस्वकंदेहं । राज्यं च कुरुभूमिप । यात्रोवाचसिंहोसौ नगेनानुगत ।
 गिरः । दिलीपोपि तदापार्थवाणिमेतामुवाचह । गवानिरीक्षितश्चैवभूमिपोदीनं नत्रया । किंवेराज्येनभो । सिंह
 विष्टेजीवनेनभं । यशोगतं च मे सर्वं गुरोर्धेनुं ग्रहीष्यसि । यदि सिंहतंतथाश्रे सिंहस्य पतिस्तदा । यावदित्यं च

रंयस्याः पार्थभुवस्तले भक्त्येदयदिकुर्वीततस्याः स्याच्चनसंशयः तपोभिर्दुष्करैः किञ्चिद्दत्तैस्तथिर्व्रतादिभिः ॥

मुक्तोखिलेभ्यः पापेभ्योव्रततेतद्विधायतु कुर्वतियेव्रतमिदंजगतिप्रसिद्धं पापापहंसकलचितितकामदं च ॥

आरुह्यतेवरविमानमनुत्तमंचस्वर्गप्रयांतियमभूयभयंविहाय ॥ इतिभविष्योत्तरेगोत्रिरात्रव्रतं ॥

अथोद्यापनम् ॥ युधिष्ठिरउवाच कथस्वमहापुण्यं गोत्रिरात्रव्रतस्य वै उद्यापनविधिं वक्ष्ये सर्वेषां व्रतसिद्धये तृती

तत्फलम् ॥ श्रीऽऽण्डउवाच वर्षेचतुर्थे संव्रते गोत्रिरात्रव्रतस्य वै उद्यापनविधिं वक्ष्ये सर्वेषां व्रतसिद्धये तृती

येदिवेसेस्नायान्मध्याह्नेविधिपूर्वक देवान्पितृन्समभ्यर्च्य शुद्धैचसुगृहेव्रती रात्रौ च सर्वतोभद्रं गौरौ तिलकमुत्तमं पू

येत्पंचभिर्वर्णैः शोभनंचयथोदितं तद्यस्य कलशं कुठ्यांस्तद्यपात्रसमन्वितं मासैकेन राजैर्द्रलक्ष्मीनां रायणं

भिर्भुं नवेसूक्ष्मेधूतेवस्त्रेद्वार्षपरिकल्पयेत् वशपात्राणि कुर्वीतसौभाग्यगुणचिह्नकैः विरूढवस्त्रपकान्निर्नरि

केलादिभिः फलैः विलेपनैश्च पुष्पैश्च धूपैर्द्रौपैस्तथोत्तमैः पंचामृतैश्च नैवेद्यैः पूजयेद्विधिपूर्वकं लक्ष्मी

नारायणं देवांसि वस्त्रां विशेषतः रात्रौ जागरणं कृत्वा गीतवादित्रकौतुकै ततः प्रभातसमये होमं कृत्वा च वैष्णवं आ

चार्यवरयेत्तत्रैवेदेवांगपारगं तदाज्ञया च कर्तव्यं साधु कर्म प्रयत्नतः गोत्रयंचद्रातव्यमेकामपिसवत्सकां

वहुदुग्धांसुशीलंचतारुण्यभरणान्वितां दंपतीपरिधानंचवस्त्रैः भरणीः शुभैः शय्यांसोपस्करांदद्यात्पानपात्रं

कमंडलुं चामरं घृतपात्रंचतिलपात्रंसदक्षिणं पात्राणि च सुवर्णचभोज्यागव्येन वैद्विजाः एवं येनुचि विप्राय यदत्वा

चष्टतीव्रजेत् पदेपदेऽश्वमेधस्य फलं प्राप्नोत्यसंशयः अवारितानिदानानिदस्वातंच विसर्जयेत् भूयसीदक्षिणां

दद्याद्गतसंपूर्तिहेतवे गोपालेभ्योपि दद्याच्च शकुल्यादिसकंबलं सर्वक्षमापायित्वा तु पारणं वततश्चरेत् अनार्थे

व्याधिमुक्तैश्च सीदद्विश्चकुटुंबकैः गवांभक्षितमंनयदुग्धेन परिपाचितं तेन त्रेन प्रकर्तव्या देहस्य शुद्धिं मिच्छता

एवमुद्यापनंकार्थं व्रतस्य फलमिच्छता शक्त्यभावे द्विजानुज्ञां गृह्णायुर्व्रतितिनः सदा तया तत्पूर्णातामेति नान्यथापि कदा
 चन नारायणपुरोवापि पुत्रवान्जायते ध्रुवं इह लोके सुखमुक्ताश्रिते गोलोकमाप्नुयात् श्रीकृष्ण उवाच एतत्तत्कथि
 तं राजन् व्रतस्योद्यापनं शुभम् श्रोष्यति वापि पठिष्यति तेषां सर्वे मनोरथाः ये करिष्यन्त्यसं देहं ते शालोकाश्चाश्रयन्वताः
 इति भविष्योत्तरे सोद्यापनं गोत्रिरात्रव्रतम्

अथान्नैव प्रसंगाद् शोकत्रिरात्रव्रतमविष्योत्तरे ॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥ शृणुराजन् पुराष्टत्तमयोध्यायां व्रतं
 शुभं वसिष्ठेन मुनींश्रेण सीताश्रेयान्निवेदितं विधाय रावणवधं यदा रामो पुरेभ्यगात् तदा सीता प्रणम्याथ वसिष्ठे वा
 क्यमब्रवीत् सीतोवाच भगवन् दंडकारण्याद्रावणेन हतापुरा न पश्यामि तदा किंचिदात्माभयं विकलेंद्रिया
 मासान्दशोपिता तत्र राक्षसेन हतासती अशोकवृक्षप्रणता जाता चिता परायणा उक्तं त्रिजटया तत्र वाक्यं हेत्व
 र्थसंयुतं अशोकं प्रणमसीति विशोकात्वं भविष्यसि तथेत्युक्तं मया ब्रह्मन्यथोक्तं त्रिजटावचः ततः प्रभृत्पहंशा
 श्वदशोकव्रतमारभे तेन व्रतप्रभावेण हनुमान्पवनान्मजः शतयोजनविस्तीर्णं तत्स्वासांगं रमव्यय मया दृष्टो
 द्विजश्रेष्ठसाभिज्ञानो महाबलः पुनश्च कुशलीजातो दग्ध्यालं कामहाबलः ततो मे प्रत्ययो जातो व्रतस्यास्य महात
 पोः अस्वचव्रतराजस्य प्रभावेण आत्मजो हरिः ततः कैश्वदहो रात्रैर्भक्तिमिराघवो वली निहत्य रावणं संख्ये मां विशुद्धां गृही
 तवान् तदहं भगवन् विप्रच्छामि त्वां दृढव्रतं अशोकस्य प्रभावं मे क्रुमहं स्वशेषतः व्रतस्य तस्य पुण्यं तुराणोक्तं महीं
 जले अथवासुरलोकं पुरनारीनिषेवितं वसिष्ठ उवाच ॥ एवमेतज्जनकजेषथावक्ष्यसि सुव्रते अशोकस्य प्रभावेण तद्
 शक्त्यमया धुना शृणु च त्रमयाख्यातं नन्दने दिव्यकानने दृष्टस्पतिमुखाच्छ्रुत्वा ज्ञात परमाद्भुतं व्रतं त्रिभूते नन्द्रेण हतो
 ऽद्यात्महासुरः विश्रंसत्त्वाद्बुद्धिहानिस्तस्य धर्मयजायत ब्रह्महत्यामवाप्याथ देवेंद्रो नष्टचेतनः त्रैलोक्यरारज्यं त्यक्त्वाशु

समुरारिर्भयादितः एतस्मिन्नंतरेदेविनहुपोनृपसत्तमः त्रैलोक्यराज्यंसकलजहारवलदपितः ततःशचीप्र
व्यथिताहतराज्यमेवक्षयसा नदनांतरमासाद्यतपस्तेपेसुदुष्करंताश्रुस्वार्धमनिरताट्टहस्पतिरुदारधीःआगत्य
नंदनेदेवंवाक्यमाहमहातपः ॥टहस्पतिरुवाच किमर्थं तप्यतेदेवि तपः परमदुष्करं स्वयाकिंप्राथ्यतेतेन
तपसाब्रूहिकारणम् ॥ शच्युवाच ॥ हत्याभिभूतैर्देवैर्द्रहतराज्यंहतस्विप कापिप्रनष्टंविप्रनजानेहंप्रियंपति
एतस्मात्कारणद्वलान्तपउग्रंसनाश्रिता यथापुनर्निजराज्यदेवैर्द्रः प्रभुयादिति कतिष्ठतिमुनेब्रूहि सरराट्टशश्रु
तापनः प्रसादंकुरुमेदेवसंयोगेतेनचाभुयां ॥ वाक्पतिरुवाच ॥ शृणुपौलोमिदेवैर्द्रेयथानष्टोभयातुरः मानसो
मसिसंभूतंपंकजानरमाश्रितः ब्रह्महत्याप्रभावेणउद्धेगंगुरुमाश्रितः अभिभूतामिहापश्यत्ततोप्सुविलयंगतः का
मंततःप्रसेगेन सर्वंप्राप्यसिसुव्रते बहुकालेप्सितंयस्मात्तपसालभ्यतेफलं स्त्रीणापुष्टिप्रदंहेत्यंकंत्रतंप्रोक्तंस्वर्धभुवा
सावित्र्या एच्छमानयास्तस्त्वंकर्तुमिहाहंसि अशोकव्रतमित्येवनाम्नाख्यातंत्रिविष्टपे येनचीर्णेन पौलोमिनारीदुः
खंनविंदति हरः स्वयंभव्येपष्टक्षराजपुनंदने अस्मिस्तुष्टेहरस्तुष्टइतिविज्ञायनिश्चितं ॥ शच्युवाच पुत्रागनाग
वकुलंबंपकाद्यान्महीरुहान् परित्यज्यकथंचान्यानहरोस्मि कृतसन्निधिः वाक्पतिरुवाच हरेणनिर्मितःपूर्वत्रशो
कौयंकृपालुना लोकोपकारकरणेतोयंशिववल्हभः वसिष्ठउवाच निर्मायट्टक्षप्रवरंप्रणम्यभक्त्यार्थयित्वाविधिब
च्चर्धर्मप्रच्छेदेषुनरान्नादिविशृणुस्त्वंविधिमस्यसर्वं ॥ टहस्पतिरुवाच आरभ्यतद्गतंकार्थ्यचित्रांत्रंसमुपोपण
त्रिरात्रेदेविविख्यातमशोकतरुमूलके कार्थ्यनारीभिरमलंमनोवाक्कायकर्मभिःतत्र प्रदक्षिणादेयाश्रधेत्तरशतंफलेः
नारिकेलैश्चखर्जूरैर्गोस्तर्नाभिर्दिनेदिने मंत्रेणानेनमसापूजयंतिसदाशिवं अशोकशोकापनुदसर्वकामफलप्रद
व्रतेनानेनपूर्णेनयथोकफलदोभव इतिप्रदक्षिणामंत्रः ततस्तृतीयेदिवसेसमभ्यर्च्यविधानतः महदेवंपुत्र

पुतर्वशापात्राणि कारयेत् अनेनैव विधानेन यः कुर्याद्भूतमुत्तमं वैधव्यनामुयात्तारोपुत्रसौख्ययुताभवेत् वसिष्ठ उवाच
 ॥ एहस्पतिमुखाच्छरुत्वाशोचक्रेत्रतोत्तम शास्त्रोक्ताविधिनासीति भक्त्या देवः समागतः ब्रह्महत्याविनिर्मुक्तो
 या भवति वाससः तथा त्वमपि वांछार्थव्रतमेतत्समाचर यथासाध्वीषु सुष्टुश्रीप्राधान्यजायेतेक्षितौ व्रतमेतत्कृतं
 लोकेश्यातादेवी भविष्यति व्रतमेतदशोकस्य सर्वकामफलप्रदम् कृष्ण उवाच वसिष्ठस्य वच श्रुत्वा सीताचक्रेत्र
 नेत्तमं रामाज्ञासमनुप्राप्य अयोध्यायां चकार सा सीता व्रते कृते तस्मिन् नदु खहीना सदा भवेत् युधिष्ठिर उवाच ॥
 अशोकत्रतराजस्य पूजादेव विधानतः का देवता नत्र पूज्या नारी भिर्वदकेशम श्रीकृष्ण उवाच ॥ अशोककृत्क्षितिष्ठं
 ते सर्वदेवायुधिष्ठिर पृच्छेव पुचशाखासु शिवाद्याः सर्वदेवहि अशोकसन्निधौ रामः पूजनीयः सलक्ष्मणः
 सीतया सहितो राजन्विवर्णुशोशोयतोमतः पृथङ्मंत्रैः पृथग्यत्नैश्च शोकास्त्राया यथाक्रमं पूज्याश्च भरतश्च पुराणो
 कविधानतः अशोककृत्क्षविहिताः शिवाद्यायै सुरोत्तमाः अशोकपूजनेनाशु तैः संतुष्टा भवंत्विह गौ
 र्यालक्ष्म्या तथैन्द्राण्यादमं यस्याच सीतया त्वंसमाराधित पूर्वं मशोकफलदा भव इति पूजा मंत्रः ॥ अशो
 कवर्णिका मध्ये सीतया त्वंप्रसाधितः अशोकसंफल गृह्याणा धर्मकं मया इत्यशोका धर्म मंत्रः । रावण
 स्य वधार्थं यत्पन्नस्त्वं महातले विष्णोरशोसि देवेश गृह्याणा धर्मनोस्तुते तात भक्त्युन्मुख राम वदेहं लोका सुद
 र इति रामा धर्म मंत्रः । राम भक्तियुतं भातं सुमित्रानं दवर्धनं तं लक्ष्मीवर्द्धनं गौरं लक्ष्मणं पूजयाम्यहं इति ल
 क्ष्मणपूजा ॥ अर्चनीयं लसंभूते सीते सर्वांगसुंदरं गृह्याणा धर्म मया तत्पूजां जनकनादिनि इति सीतापूजा
 लक्ष्मीसंस्वं देवस्य विष्णोरे शमहीतले अर्चनीयां मया दत्त गृह्याणा धर्मनोस्तुते इति सीताया अर्धर्म मंत्रः ए
 वसपूज्यविधिवत्सर्वशोकविनाशनं सर्वपापप्रशमनं सर्वकीर्त्तिवर्द्धनं अपुत्रयापुरार्थं पार्वत्यां मंदिराचले

अशोकःशोकशमनःपुत्रत्वेपरिकल्पितः जातकर्मादिकंचास्यअशोकस्यमहातरोः कारितंविधिवत्तत्रेतनाशा
 कोनगोतमः यात्रतंकुरुतेनारीपुराणोक्तविधानतः अशोकस्यप्रभावेणसर्वांस्कामानवाप्नुयात् अथैवव्ययु
 तासातुलक्ष्मीसात्रिध्यमाप्नुयात् सर्वोपहारंरजेन्द्रब्राह्मणाथनिवेदयेत् कथामपिसमाकर्णयःकुठ्याद्विजपू
 जनें व्रतस्यफलमाप्नोति सत्रतोहिनसंशयः युधिष्ठिरउवाच विशेषं ब्रूहिमेवअशोकतरूपुजने येनार्चितेतरौ
 सर्वंप्राप्यतेसकलफलं श्रीकृष्णउवाच कथयामितरोराजन्याभिर्व्रतामिदं कृतं मनुष्येदेवगंधर्वनारीभिःपुत्र
 वृद्धये अनसूययात्रिपत्न्याअरुंधत्यातथैवच देवक्यासीतयाचैद्याद्रौपद्यासत्यभामया दमयंत्याचसावि
 त्र्यातद्गतंकृतमुत्तम अशोकःपूजितःपूर्वं यथावच्छृणुष्याथैव अशेकोराजतथैवसैवर्षेणश्रतथाशिवः तथै
 वकारेयस्सीतांसौवर्णौरामलक्ष्मणौ पूजयेद्विधिवन्मंत्रैः पूर्वोक्तंनृपसत्तम अशोकंपूजयेद्दक्षप्ररुदंशुमपल्लवैः
 विरूढैःसप्तघान्धैश्चगुणकर्मादकैःशुभैः कालोद्भवैः शुभैर्दिव्यैर्नरिकेलैःसदाडिमैः पुष्पादिभिस्तस्याधूपैः पूज
 येत्तरुत्तमं अशोकःपांडवेऽथशोकंनारायणतस्मृतः पितृमातृपतीनांचअशुराणांतथैवच अशोकस्त्वंगो
 कहरोभवसर्वत्रनःकुले इतिश्रीभविष्योत्तरेअशोकत्रिरात्रतम्
 अथभाद्रशुक्लचतुर्दशीकृत्यानिनारदोप्ये ॥ भाद्रशुक्लचतुर्दश्यामनंतव्रतमुत्तमं कर्तव्यमेकभक्तंहिगोधूमप्रस्थपिष्टकं
 विपाचयशर्कराज्याक्तमन्तान्यानिवेदयेत् गंधाद्यैःप्राक्समभ्यर्चयकार्पासंपटजंतुवा चतुर्दशग्रंथियुतसूत्रं कृत्वासुशोभ
 नं ततःपुराणमुत्तार्थसूत्रंक्षिप्त्वाजलाशये निवध्नीयान्नवंनारीवामदक्षेभुजेपुमान् विप्रायमिष्टकान्नंप्रदद्यादक्षिणा
 न्वितं स्वयंचतन्मितंचाद्यादिवंकुठ्याद्भ्रतोत्तम मंडलंसर्वतोभद्रंघान्यवर्णैः प्रकल्प्यच सुशोभनंन्यसेत्तत्रकलशंता
 म्बजंमुने तस्मैपरिन्यसेद्देहीमनंतप्रतिमांशुभां पीतपट्टाशुक्लान्नंतंविधिनायजेत् गणेशमाटकाःखेटान्

श्लोकपालान्यजेत्पृथक् ततोहोमं हविष्येण कृत्वा पूर्णं हुतिं चरेत् शय्यां सोपस्कराधिं नु प्रतिमां च द्विजोत्तम प्रदद्याद्भ्रु
 त्रेभक्त्या द्विजानन्यांश्चतुर्दश संभोज्यमिष्टपकानि दक्षिणाभिः प्रतोपयेत् एवंयः कुरुतेऽनंतव्रतं प्रत्यब्दमादरात्
 सत्वनंतप्रसादेन जायते भुक्तिमुक्तिभक्त्वात् अथ त्रैविकदलीव्रतं कदलीव्रतमप्यत्र तद्विधानमिदं शृणु नरोवायदि
 गानारंभाननुपस्थितं स्नात्वा संपूजयेद्गंधपुष्पधान्यांकुरादिभिः दधिदूर्वाक्षतेदीपैर्वस्त्रैः पकान्नसंचयैः एवं सं
 पूज्यमंत्रेण ततः संप्रार्थयेच्चतः अप्सरोमरकन्याभिर्नागकन्याभिर्गकन्याभिर्गर्जतेः शरीरारोग्यलावण्यदेहि देवि नमोऽस्तु
 ते इति संप्रार्थकन्यास्तु च तस्त्रोवा सुवासिनीः संभोज्यांशुकसिंदूरकज्जलालककार्चिताः नमस्कृत्य निजगंहे समग
 ध्यानं व्रतं व्रजेत् एवं कुरुते व्रते विप्रलब्ध्यासौभाग्यमुत्तमं इह लोके विमानेन स्वर्गलोके ब्रजेत्परमिति ॥
 अथ भविष्योक्तमाद्रपदशुक्लचतुर्दश्यामनंतचतुर्दशीव्रतं तत्र चतुर्दश्यादयिकी ग्राह्या उदये त्रिमुहूर्ता पित्राह्यानंत
 व्रते तिथिरित्युक्तेः देवकर्मत्वाच्च चतुर्दश्याच पूर्णमेतियुग्मवचनात् तथाभाद्रपदस्याने चतुर्दश्यांस्ति ते द्विज पो
 णमास्याः समायोगे व्रतं चानंतकंचरेदिति भविष्योक्तेः मुहूर्तमपि चेद्ब्रह्मिणीमायां चतुर्दशी संपूर्णतु विदुस्त्वास्यां
 पूजयेद्द्विष्णुमव्ययमिति स्कांदाच्च दिनहृथे-थौदयिकत्वे संपूर्णत्वात्पूर्वैव कालतत्त्वविवेचनकृत्य रत्नावलीनिर्णय
 सिंधुमयूखादिष्वप्येवं माधवीये उदयव्यापिन्यातिथ्यंतरवत्त्रिमुहूर्तेति मुख्यः कल्पः द्विमुहूर्तेत्यनुकल्प इत्युक्तं
 निर्णयामृते तु स्वल्पयामप्युदयकालव्यापिन्यां चतुर्दश्यामुपक्रम्य पूर्णमाभावे पिपूजादिकार्थं उदयकालव्या
 पिन्यास्तिथैर्वक्तव्यं संपूर्णत्वविधानात् तदुक्तं उपवासव्रतादीनां घटिकैकपियामभवेत् उदये सा तिथिर्ज्ञेया वि
 परेता तु पौष्टक इत्यादि वस्तुतस्तु मुहूर्तमपि चेद्ब्रह्मिणी स्कांदावकाशेन संपूर्णत्वाभिधानान्मध्याह्निभोज्यवेलायामिति
 इथावाक्याच्च पूजनमध्याह्ने एव कर्तव्यं महाष्टम्यादिवत्तद्विबोदासप्रतापमार्तंडयेस्तु मध्याह्ने भोज्यवेलायामितिकथा

श्रवणान्मध्याह्नव्यापिनीश्राद्धेत्युक्तं अथानतपूजनविधिः तत्रमासपक्षाद्युल्लिख्यसिलपापानिमुक्तिपूर्वकत्तिसिद्धि
 पुत्रपौत्रधनधान्यसंपत्त्यारोग्यामुष्मिकपरमगतिप्राप्तये चतुर्दशपादियथाविध्यनेनत्रतंकारिष्य इतिसंकल्पकृत्वा
 मङ्गलंसेवेतोभद्रं कृत्वाकुंभंतुविन्यसेत् तत्राटदलपद्मेतुपूजयेद्विष्णुमव्ययं कुभोपरिपात्रंविन्धस्य तदुपर्य्यष्टदलं
 कृत्वा तत्रपूजयेदित्यर्थः कृत्वादर्भमयेदंफणासप्तकमङ्कितं तस्याग्रतोदृढसूत्रं कुकुमाकंसुशोभनं चतुर्दशग्र
 थियुतमुपस्थाप्यप्रपूजयेत् ततस्तुमूलमंत्रेणनमस्कृत्यचतुर्भुजं नवाक्षयल्लवाभासापिङ्गलश्मश्रुलांचन पीतांब
 रधरं देवशंखचक्रगदाधरं प्रसन्नवदनविष्णुविश्वरूपविचिंतेयदितिध्यानम् । अत्रशथिदेवताः विष्णुरग्निस्तथा
 दित्यःसहस्राक्षपितामहः इन्द्रःपिनार्काविघ्नेशः स्कंदः सोमस्तथैत्रय वरुणः पवनःपृथ्वीवसवोऽग्नेदेवता
 इतितत्रावाह्यपूजयेत् आगच्छानंतदेवेशतेजोरशेजगत्पते क्रियमाणामयापूजांगृहाणसुरसत्तमसहस्रशोर्पित्यावा
 हनम् १ नानारत्नसमायुक्तकार्तस्वराविभूषित स्वासनदेवदेवेशगृहाणपुरुषोत्तम पुरुषएवेत्यासनं २ गंगा
 दि सर्वतीर्थेभ्योमयाप्रार्थनयाहृत तोयमेतन्मुखस्पर्शंपाद्यार्थंप्रतिगृह्यतां एतावानस्येतिपाद्यं ३ अनतानतदे
 वेशश्चनतगुणासागर अनंतानतरूपोसिगृहाणार्धैनमोस्तुते त्रिपादूर्ध्वस्यर्धं ४ कूर्पर्यासिततोयंमदाकिन्याः
 समाहृतं आचम्यतंहृषीकेशेभ्लेक्यव्याधिनाशन ततोविराडित्याचमन ५ वाञ्छितं कुरुनेत्रेवदुष्कृतंमाविचारय
 मधुपर्कं गृहाणेदं त्रैलोक्यार्तिभयापह इतिमधुपर्कम् ६ ततः पुनराचमनं पूर्वोक्तमंत्रेण शर्करामधुसमिश्रंपयो
 दधिघृतंतथा पंचामृतेनस्रपंगृहाणजगतांपते आप्यायस्वइतिदुग्धं दधिक्राव्णइतिदधि घृतंमिमक्षेतिघृत
 मधुवातेतिमधु स्वादुपवस्वशर्करा इतिपंचामृतं गंगाचगोमतीरेवायमुनाचसरस्यती नदीनदंसहस्राणांती
 यमेतत्समाहृतं अनेतगुणरत्नाय विश्वरूपधराय च नमोमाहात्म्यदेवाय अन्ताय नमोनमः ७ स्फुरेषेतिस्त्रानं

पीतांबरयुग्देवसर्वकामार्थसिद्धये मयानिवेदितं भक्त्या गृहाणसुरसत्तम तं यज्ञमिति वस्त्रं दामोदरनमऽस्तु त्रिहि
 मां भवसागरात् ब्रह्मसूत्रसौत्तरीयं गृहाण पुरुषोत्तम तस्माद्यज्ञात्सर्वहृतः संभृतमित्युपवीत कस्तूरीकुंकुमोपेतं कर्पू
 रेणचसंयुतं गंधदास्याभिदेशे शश्रुतं तायनमोनमः श्रीखंडचंद्रनदिव्यगंधाढ्यं सुमनोहरं विलेपनं सुरश्रेष्ठप्रित्यर्थं
 तव गृह्यतां तस्माद्यज्ञात् ऋचः सामानीति गंधं नमः सर्वहितार्थयजगदाधारहेतवे सर्वसंस्थितरूपाय श्रुतं ताय
 नमोनमाः मुक्तारत्नाक्षताः श्रेष्ठाः कुंकुमाक्ताक्षताः शुभाः वासुदेवजगन्नाथप्रित्यो मे स्वीकुरु प्रभो इत्यक्षताः माल्या
 दीनिसुगंधीनिमालात्वादीनि वै प्रभो मया हतानि पुष्पाणि पूजार्थं प्रतिगृह्यतां तस्मादश्याइति पुष्पाणि अर्थां
 गपूजा श्रुतं ताय नमः पादौ पूजयामि संकर्षणाय गुल्फौ पू. कालात्मने जानुनी पू. विश्वरूपाय जंघे पू.
 विश्वरूपाय, कटिपू, विश्वसाक्षिणे- मेढ्रपू. पद्मनाभाय. कटिपू, पद्मनाभाय. नाभिपू. परमात्मने- हृद
 यं पू. श्रीकंठाय कंठपू. सर्वास्त्रधारिणे. वाहनपू. वाचस्पतये- मुखपू, दामोदराय, दतानपू. केशवाय
 ललाटपूज- कमलासनाय. शिरःपू. सर्वात्मने नमः सर्वांगपूजयामि नमः वनस्पतिरसोदिव्यो गंधाढ्यः सु
 मनोहरः आग्नेयः सर्वदेशधूपोयं प्रतिगृह्यतां यत्पुरुषं व्यदधुरिति धूपं घृतवर्तिसमायुक्तं वह्निना योजितं मया
 दीपं गृहाण देवेश त्रैलोक्यमिति रापहं ब्राह्मणोऽस्येति दीपं अन्नचतुर्विधं स्वादुरसैः पद्मभिः समन्वितं नैवेद्यं गृह्य
 तौ देवभक्तिमेतच्छृणु कुरु चंद्रमामनस इति नैवेद्यं कर्पूरवासितं तायं मदाकिन्याः सुशीतलं आचम्यतां जगन्ना
 थमयादत्तं हि भक्तितः आचमनं गंधकर्पूरकस्तूरीसमायुक्तं मनोहरं करोद्धर्तनकदेवगृहाण परमेश्वर इतिकरी
 इतं नै- इदं फलमया देवस्थापितं पुरतस्तव तेन मे सुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनि जन्मनि नाभ्याः आसीदिति फलं पूर्णा
 फलसमायुक्तं कर्पूरमेनाहरं भक्त्या दत्तमया देवतांबूलं प्रतिगृह्यतां इति तांबूलं हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमवीजं

विभावसोः अनंतपुण्यफलदमतः शान्तिप्रयच्छमे इतिदक्षिणाद्रव्यम् ॥ ततःपुष्पाजलिदद्यात् मल्लिकामाल
 १० पुष्पैर्नागचंपकसंयुतैः पुष्पाजलिगृह्णाणैर्नागचंपकसंयुतैः चंद्रादित्यौचधरणविद्युदग्निस्तथैवच स्वमे
 रुः सर्वयैर्तापिश्चात्किंचप्रतिगृह्यतां इतितीराजनं ॥ अथचतुर्दशग्रंथीनांसशक्तिकापूजा ॥ ॐमेहिन्वैनमः
 ११ अनंतायनमः ॐश्रियैनमः ॐअनर्घ्यायनमः ॐपद्मिन्धैनमः ॐरुक्मिणीकांतायनमः ॐमहाबलायैनमः
 १२ ॐगुरुद्व्यजायनमः ॐश्रजन्धैनमः ॐउपकूर्मायनमः ॐअष्टवीधरायनमः ॐवरदायैनमः ॐ
 तसिंहायनमः ॐशुभायैनमः ॐउपेन्द्रायनमः ॐशिवदूधैयनमः ॐजामदग्न्यायनमः ॐदुर्गायैनमः ॐर
 युन्दनायनमः ॐब्रह्माण्यैनमः ॐकृष्णायनमः ॐचित्रमंडलायैनमः ॐबुद्धरूपायनमः ॐहरिसिद्धायैनमः
 १३ ॐमधुसूदनायनमः ॐवामनायनमः ॐभूस्यैनमः १४ ॐविराजायनमः ॐब्रह्मणेयनमः ॐशंभवेनमः ॐकु
 मारायनमः ॐनारायणायनमः ॐमनवेनमः ॐआत्रेयायनमः ॐकपिलायनमः ॐव्यासायनमः ॐयज्ञायन
 मः ॐधन्वंतरयेनमः ॐपृथिव्यैनमः ॐनारायणायनमः ॐउदृपस्कंधायनमः ॐविष्णवेनमः ॐश्रम्येनमः
 १५ ॐसूर्यायनमः ॐसहस्राक्षायनमः ॐपितामहायनमः ॐइन्द्रायनमः ॐपिनाकिनेनमः ॐविश्वेशायनमः ॐ
 १६ ॐस्कंधायनमः ॐसोमायनमः ॐवरुणायनमः ॐपवनायनमः ॐपृथिव्यैनमः ॐवसुभ्योनमः इतिगंधाक्षत
 पुष्पदूवादीभिः पूजयेत् १४ पुनःपुष्पाजलिदत्त्वा साष्टांगोप्राणमस्ते प्रयत्नेनमयाकृतः दासोयमि
 तिभाम्त्वाम्वाप्रसीदपुरुषोत्तम नाभ्याश्चासीदितिमस्कारः अनंतकामान्मेदेहि सर्वकामफलप्रद अनंतायनमस्तु
 भ्यंपुत्रपौत्रप्रवर्द्धन नमस्तेदेवदेशनमस्तेगडध्वज नमस्तेपुण्डरीकाक्ष नमस्तेह्यमराप्रिय नमस्तेकमलाकांत-
 वासुदेवनमोस्तुते द्यौहस्तौमुकुलीकृत्यजानूपरिनिधायचेति सप्तास्यासन्नितिनमस्कारःयानिकानिचेति प्रदक्षिणा

गलिकामालतीचैत्यदि । १ ॥ यज्ञेनयज्ञसितिमंत्रपुष्पाजलिः ॥ १ ॥ नम सर्वहि नार्थायजगदाधारवक्षसेः सर्गस्थि
 रस्यतरूपाय गृहाणार्धनमोस्तुते । इति पुनर्ध्वजस्य । ॥ १ ॥ प्राथेना अन्तकामान्मेदेहेपुत्रपौत्रविवर्देन अन्तः सर्वकामा
 नामाधिपः सर्वकामदः । त्रेतेनानेनसुप्रीतोभवत्विवहसदामम ॥ अन्तायनमस्तुभ्यसहस्रशिरसेनमः । नमोस्तुपद्मना ॥
 भायनागाधिपतेयनमः । अन्तससारमहासुमदेमृशहिमामुदरवासुदेव ॥ अन्तरूपेविनिधौजयम्बुअन्तसूत्रायुतमो
 गमस्ते । इत्यन्तमूत्रनमस्कारः । अन्तकामदेवसर्वकामफलप्रदः । अन्तडोरूपेणपुत्रपौत्रवर्देन । तमस्तेदेव
 वेदानमस्तेधरणीधरः ॥ सूत्रश्रिपुंसंस्थानुअन्तायनमोतमः ॥ अथसूत्रग्रहणं । ॥ ससागवद्गृहासुसखवि
 त्तुवांच्छ्रितियेकुरुकुलोद्वयशुद्धसत्वाः ॥ १ ॥ संपूज्यचित्रिभुवनेनामन्तरूपबंधंतिदक्षिणकर्षरडोरकंते ॥ इति नना
 भतसूत्रधारणं ॥ १ ॥ अथजूर्णीतसूत्रविसर्जनम् ॥ १ ॥ संवत्सरकृतापूजासपाद्याविधिवन्मम त्रजेदानीसुरश्रेष्ठत्वमन्तु
 तस्यापिपौडशोपचारपूजार्धं ॥ १ ॥ पूर्वोकेनविधानेनपूजयेद्विष्णुरूपिणं पूजयेत्वाहरिदेवंमाचार्यपु
 ञ्जयेत्तः ॥ १ ॥ परिधायसपत्नीकवस्त्रालंकारभूषणैः ॥ १ ॥ मंत्रैः संपूज्यविधिवेदनुदद्यात्प्रयत्नतः ॥ १ ॥ सुरभीवैष्णवीमा
 तातानित्यविष्णुपदेस्थितः ॥ १ ॥ आसंगृहणमयादतगोमातछातुमर्हसि ॥ १ ॥ गावोममाग्रतः संतुगोवोमिसंतुष्टुतः ॥ १ ॥ गा
 धोमेरुदयेसंतुगांभुधेवसाम्पहः ॥ १ ॥ मंत्रेणानेनसंपूज्यसूत्रार्थार्थादेनिवेदयेत् । गोदानसूत्रप्रतिष्ठार्थं । सूत्रार्थेदमा
 यथाविधि । १ ॥ तत्रश्रामंत्रितान्विभ्रान्पूर्वेषुअचतुर्दश । वस्त्रोपवीतेसंपूज्यभोजयेदन्नवित्तरेः । १ ॥ ततस्तुदक्षिणा
 भ्योवित्तशाठ्याविवर्जितः ॥ १ ॥ स्वशक्त्यादक्षिणादद्यादाचार्यचक्षसापयेत् । १ ॥ क्रियाहीनमक्रिहीनंद्रव्यहन्तिथे
 मंत्रहीनपठेत्पश्चात्त्रतसंपूर्तिहेतवे । अन्तससारमहासुमदे । अन्तरूपाय नमो नमस्ते । इत्यन्तं विसृज्या
 यत्राक्षणाश्रतयेवच ॥ १ ॥ इति नाधिपुष्पेभ्यश्च दद्यादन्नादिकथनं ॥ १ ॥ यथोपपन्नं भोक्तव्यं कृत्वा मानसमुपय ॥ १ ॥ अत्राच

म्यचशुचिर्भूत्वाधपयेद्विष्णुचतुर्दिने । एवकृतेनृपश्रेष्ठकर्मणाचजनादेन । अनतरूपीभगवान्तुष्टोभवतिसर्वदा
 त्रस्यफलमाप्नोतिविष्णुलोकं ब्रजेन्नरः ३ इतिसोद्यापनं, प्रतिवर्षमनतपूजनम् ॥ अथकथा ॥ भविष्योत्तं
 युधिष्ठिरउवाचः श्रहं दुःखिहसंजातोऽथात्सि सहकेशवः कथंमुक्तिर्वदास्माकमनंतदुःखसागरात् कंदवंपूजहि
 त्वावैप्राण्णामोरारोष्यमुत्तमं । अथवाकिं त्रतं कृत्वाव्यप्रसादाद्ब्रवीहि नः ॥ श्रीकृष्णउवाचः अनंतत्रतमस्वयन्युक्ति
 थावस्यायुधिष्ठिरः सर्वपापहरं च्छाणां वैवयुधिष्ठिरः शुक्लपक्षेचतुर्दशमासिभाद्रपदेभवेत् तस्यानुष्ठानम
 त्रेणसर्वपापं व्यपोहति युधिष्ठिरउवाचः कृष्णकोयमनंतंतिप्रोच्यतेयस्त्वयाविभो किंशेषनागआहोस्विदन्
 तस्तेक्षकः स्मृतः । पुरमारमाथवानंतउताहो ब्रह्मगीयते, कएपोनंतं संज्ञोवैतथ्येमे ब्रूहि केशव श्रीकृष्णउवाच
 अनंतइत्यहपार्थमरूपंनिबोधतत आदिद्यादिग्रहात्मायोयः कालउपपद्यते लवकाधामुहूर्तादिदिनरात्रिस्वरूप
 वान् पक्षमाम्तुवर्षाणि युगकालव्यवस्थयाः योयंकालोमयाख्यातः सोनंतइतिकीर्त्यते सौहंकालोवर्तणे
 ब्रभूभारोत्तारणाय च दानवानावधार्यसुधूनांपालनाय च अनदिमध्यपर्यंत कृष्णविष्णुहरिश्चिं ॥ ३ ॥
 कुंभभस्करसोमं सर्वव्यापिनमीश्वरं, विश्वरूपं महाकालं सृष्टिसंहारकरं प्रथयार्थमयारूपं फाल्गुणाय प्रदर्शि
 तं पूर्वमेव महावाहो योगिधेयमनुत्तम, विश्वरूपमनंतचयस्मिन्नद्राश्रुदंश वसवोऽष्टौ तयादिस्या रुद्रः
 एकादशस्मृताः सप्तपर्ययः समुद्राश्चर्पवताः सरितोद्भवाः नक्षत्राणि दिशोभूमिः पातालं भूर्भुवादिकं माकुरुष्व
 त्रसदेहसोहपार्थनसंशयः । युधिष्ठिरउवाचः अनंतत्रतमाहात्म्यं विधिं वद विदांवर किंपुण्यां किं फलं चरयश्नुषा
 नवतान्दृणां केनवादीपुराचीर्णमर्त्यैकेनप्रकाशितं एवंसविस्तरकृत्वा ब्रूह्यनंतत्रतं मम कृष्णउवाच आसी
 तपुराकृतयुगे सुमतुर्नाम वैद्विजः वसिष्ठोत्रोचोत्पन्नः सुरूपान्चभृगोः सुतां शीलानाम्नीचोपयेमेवेदोक्तविनिय

नृप तस्याः कालेन संजाता दुहितान्तलक्षणा । शीलानाम्नीसुशीलासावर्धतीपितृवैशमनिः माता च तस्याः का
 लेन ज्वरदाहेन पीडिता ॥ विनयाशनदीतिरियौ स्वर्गपतिव्रता सुमत्स्तुततो न्यायै धर्मपुंसः सुतापुनः । उपये मे वि
 धानेन दुःशीलां नामनामतः । दुःशीला कर्कशा चंडी नित्यं कलहकारिणी ॥ सापि शीलापितुर्गैहे गृहार्धेन पराबभौ
 कुड्यस्तभगृहद्वारिदेहलतिरणादिकं वृणो कौश्रमं करोन्नीलपीतसितासितैः स्वस्तिकैः पद्मकैश्चैव श्रवणं यती पुनः
 पुनः ततः काले बहुगते कौमारवशवर्तिनी पित्रा दृष्टा तव तेन स्त्रीचिह्नैश्चैवने स्थिता कस्मै देयामया शीला विचार्य
 तिसदुः खितः एतस्मिन्नेव काले नुनिर्देव दिवांबरः कन्यार्थी चागतः श्रीमान् कौडिन्ध्यां नामनामतः । उवाच रूप
 संपन्नं त्वदीयां तनयां दृष्टे पितृददौ द्विजं द्रायकौडिन्ध्याय शुभे दिने स्वगृह्योक्तविधानेन विवाहमकरोत्तदाः । निव
 त्यौद्वाहिकं सर्वकर्म शोकांस्तदा किंचिदाद्यादिकं देयं जाभतुः परितोऽपि न तच्छ्रुत्वा कर्कशाक्रुद्धा प्रोत्साध्य गृह
 मंडलं पेटायां प्रस्थं वदध्या स्वगृहं गम्यतामिति भोज्यावसिष्टचूर्णेन पाथेयं च कारसा कौडिन्ध्यापि विवाह्यैनां प
 थि गच्छन् शनैः शनैः शीलां सुमंतुरादाय नवोद्वांगोरथेन वै मध्याह्ने भोजवेलायासमुत्तीर्य्य सरिसेटे ददर्श शीला स्त्रीणां
 तु समूहं रक्तवाससां चतुर्दश्यां तदा पार्थस्वर्चयंतं जनार्दनं उपगम्य शनैः शीलापप्रच्छ स्त्रीकदंबकं श्राय्याः किमेत
 न्मेव्रतं किनामत्र तमिदं शं ताज्जुष्योपि तस्ता वै शीलां शीलविभूषणां अनतत्र तमेतद्विब्रते नंतः प्रपूज्यते सा । त्रबीदह
 मप्येतत्करिष्ये व्रतमुत्तमं । विधानं कीदृशतत्र किंदानकोत्रपूज्यते स्त्रियज्जुः शीलिसदन्नप्रस्थस्य पुनात्तः संस्कृत
 स्य च अर्धविप्रायदातव्यमूर्द्धमात्मनि भोजनं शक्त्या च दक्षिणां दद्याद्विदशशुद्धयविवाजितं कर्तव्यं सत्सरित्तीरवि
 धिननिनभामिनि स्नात्वा नतंसमभ्यर्च्य मण्डलधूपदीपकैः पूष्यैर्गैधैश्च नैवेद्यैः पीतरक्तैश्चतुःसमैः ॥ चतुःसमैः परिभा
 षोक्तं गंधद्रव्यैः ॥ तस्याग्रतो दंडं सूत्रं कुंकुमांकं सडोरकां चतुर्दशं श्रेयि युंतं वाभेकरतले न्यसेत् । श्रनतसंसारमहासमुद्रे

यस्य प्रसादात्संजातमाक्षेपात्त्रिधनंगतः । धनादिक्रममातीवसुखदुःखप्रदायकः । एवं संचितयत्सौथवथाभिविज
नेननेन । अतत्रापश्यन्महाभूतपुष्टिपंतफुलिततथा । वार्जितपक्षिसघनैः कीटकोटिचृतंतथा । तमष्टच्छत्रयानि
ऋषिचिद्वह्योसहस्रो । ब्रूहि सौम्यममतीवदुःखवेतासि विचते । सोऽत्रब्रौड्रनानंतं क्वचिज्जानामिवाद्भिज्जु एवंनि
राकृतस्तेनसजगामाथदुःखितः । कद्रक्षयभीतिपश्यन्सगामपश्यत्सवस्सकां । एतणमध्येप्रधावतीमिति श्रेत
श्रापाडवः अत्रवीदेनुकेब्रूहियद्यनंतस्त्वयैक्षितः । साचोवाचाथकौडिः नानंतं वेद्यहं द्विज । ततोऽत्रजन्ददशुऽग्रेगो
सुपंशद्वलेस्थितः । दृष्ट्यापप्रच्छशोस्वामिन्नानंतोर्वाक्षितस्त्वया गोऽपस्तमुवाचिदं नानंतोर्वाक्षितोमया । ततोऽत्रजन्दद
शोऽग्रेभ्यं पुष्करिणीद्वयं श्रयोन्यजलच्छेलैर्वृक्षीपर्यंतसंगमं । छत्राकिंजल्कल्हारकमलोत्फलमंडितं । सेवितं
अमरं हेभ्यः क्रैः कारडवैर्वेकैः । तेचाष्टच्छद्द्विजो नंतो भवद्वा नोपलक्षितः ऊचतुस्ते द्विजश्रेष्ठ नानंतोर्वाक्षितो द्विजु । दृद्रा
शोऽथयनेतरिमन्गर्दभं कुंजरं तथा । तावप्युक्तौ द्विजेनेत्यमोतिताभ्यां निवेदितः । एवं संपृच्छयनष्टाशस्तैत्रैव निपसादह
कोडिन्योविहवलीभूतो निराशो जीवितेनप दीर्घमुष्णचनिःश्वस्युपातभुविभारत प्राप्य संज्ञामनंतं तैतिजलपुत्रुत्थ
गसद्विजः । नूनं त्यक्षयाभ्यहं प्राणानिति संकल्पयेत्तसि । उस्थायोद्वध्यदक्षेऽस्मिस्तावद्भारतसत्तम । कृपुयानंतं देवोपि
प्रत्यक्षसमजायतः । दुद्रुव्राह्मणरूपेणत एहीत्युवाचतः । अगृह्यदक्षिणेपाणौ गुहायाचप्रवेशयंतं । स्वां पुरोदर्शया
भंसादिच्यनार्शनैरेतौ । तस्य निविष्टमाः मानं दिव्यासिंहासनेशुभे पार्थस्य शंखचक्रावृजगदागरुडशोभितं
दर्शयामास विप्रायस्वीयरूपमनंतकः । विभूतिभैर्देशानंतैरनंतममितीजसं । तं दृष्ट्वा तादृशं रूपमनंतमपराजितं
नोद्यमनोजगदौत्रैर्जयशब्दपुरःसर पापोहंपापकर्माहंपापत्समापापसेभवः । त्रिहिमापुडरीकाक्षसर्वपापहरो भव
नच्छरुत्वादेवदेशः प्राहसुस्त्रिगधपागिरा माभैस्त्वं ब्रूहि विधिं द्रव्यत्ते मनसि वत्तैः । कौडिन्य उवाच । मयाभूत्याव

मशं हि मासुद्धवासुदेवाः । अनंतरूपे विनियोजयस्व अत्र तसूत्राय नमो नमस्ते । अत्रे न डोरकं वदुध्वाभो कं वस्व स्थमाः ।
रसेः ध्यात्वा तारायणं देवमनंतं विथरूपिणं । भुक्त्वा च तत्र जेद्रे मम द्रुप्रोक्तमिदं त्रतम् । कृष्ण उवाच ॥ एवमीकं एपरजिः
न्द्र प्रहृष्टे नंतरात्मनाः । सापिक्वेत्रंतं शीलाकरे वदुध्वासुडोरकं । पाथेयमर्धं विप्राय दत्त्वा भुक्त्वा स्वयंततः । पुनर्जगाम सुसं-
रुच्यगो रथे न्स्वकं ग्रहं । भर्त्रा सुहैव शनैः । प्रत्ययस्तस्व क्षणाद्भूत् । ते नंतरं प्रभेता स्यात् । बभौ गोधनसंकुलः । गृहः । अत्र मं श्रिः
याजुर्धनुर्धान्यसमाकुलः । आकुलं व्याकुलं रस्युसुवुत्रातिथिभोजनैः ॥ सापिमाणि कयुकां चिभिर्मुक्ताहारविभूषिताः ।
देवांगवस्त्रसंघनासावित्री प्रतिमां भवत् । कदाचिदुपविष्टाया दृष्टो ब्रह्मस्तुडोरकः ॥ शीलाया हस्तमूलतते तोक्त्वा किमिदं ।
चयाः । अधतस्तुडोरकरखेन किमर्थं ब्रूहि तत्स्वतः । अस्य प्रसादात्सकलाधनुर्धान्यादिसंपदः । लभ्यते मानुषेभ्यः अपिसो नः ।
तोयं मया धृतः । शीलायास्तद्वचः श्रुत्वा भर्त्रा तिनद्विजन्मना । श्रीमदधिनुक्त्वा रघुसापैक्षत्रोऽटितोरुपाः । को नंत इति मू-
ढेन जल्पतापपकारिणाः । क्षिप्तोऽप्यालाकुंसे वृहोऽहाह । कृत्वा प्रधावतीः । शीला गृहं त्वात्सूत्रं क्षीरमध्ये समाक्षिप्रत्स्वेन ।
कर्मविप्राके नसाः श्रीस्तस्य क्षयं गताः । शोघं तं स्करुर्नंतं गृहं दूरं धनुर्गतं । अद्यैवागते गेहे तत्तथैव पुनर्गतं । स्वज-
नैः कलहो निस्संबंधिभिरुत्तं नयाः । अत्र नंतं क्षेपणदास्त्रिभूषितं गृहं । नृकश्चिद्ब्रह्मदुलेऽकितेन सार्द्धं युधिष्ठिरः । अथा-
शीरेणाति संतो मनाप्यतिदुःखितः । विवृदं पुरं प्रासः कौडिन्यः । प्राह तं प्रियां । शीले ममेदमुपभ्रं स हसुशो कृका-
रकं धेनातिदुःखितोऽस्माकं जातं सर्वधनुक्षयः । स्वजनैः कलहो गेहे नृकश्चिन्मं प्रपथते । शरीरे निःस्य संतापः । अथ खेदे-
श्च तसिदरुणः । जानासि दुर्नयः कोत्र किं कृते सुकृतं भवेत् । प्रप्यवाचाथ शीला सुशीला शीलमूढिताः । प्राप्ते नंत कृता-
मप्यपापं संभ्रजं फलं । अविष्यति महाभाग तदर्थं युजन्मार्गः । एवमुक्तः स विप्रर्षिर्जगाम मनसाहासिः । निर्वदत्रिजं
गामाथ कौडिन्यः प्रयुयौ वानं । अतः पसेकृतसंकल्पो वायुभृद्यो विजोत्तमः ॥ ७ ॥ मन्साध्याय चानंतं कुद्रक्षयसि चंतं विभु

यस्य प्रसादात्संजातमाक्षिपात्रिधनंगतः । धनादिक्रममातीवसुखदुःखप्रदायकः । एवंसंचितयन्सौथवश्रामित्रिज
नेयनोऽतत्रापश्यन्महाचूतंपुंप्तंफूलिततंथा । वर्जितंपक्षिसंघतैःकीटकोटिदृतंतथा । तमपृच्छव्ययनि
तुक्किदृष्टोसहातरोः । ब्रह्मिस्सौस्यममातीवदुःखचेतासेवियते । सोऽत्रब्रौद्रनानंतंक्वचिज्जातामिवाद्दिज्ज एवंपनि
राकृतस्तेनसजगामाथदुःखितः । कद्रक्षयामितिपश्यन्सगामपश्यत्सवस्सका । तृणमध्येप्रधावंतीमितश्रुत
श्रपांडव अत्रधीद्वेनुकेब्रूहिद्यद्यंतस्त्वयेक्षितः । साचोवाचाथकौडिन्यनानंतंवेद्यहंद्दिज्ज । ततोऽत्रजन्मदहशुश्रेगो
दुपंशाद्वेलेस्थितं । दृष्ट्वापप्रच्छगोस्वामित्रानंतोर्वाक्षितस्त्वया । गोदृपस्तमुवचिदंनानंतोर्वाक्षितोमया । ततोऽत्रजन्मद
शोऽत्रेऽर्थपुष्करिणीद्वयं शस्योन्यजलकल्लोलैर्वीचीपथंतसंगं । छत्रकेंजककह्लारकमलोत्फलमंडितं । सेवितं
प्रमरहंभश्रुकोःकारंडवेर्षकैः । तेचापृच्छद्द्विजोऽनंतोभवस्यानोपलक्षितःऊचतुस्तेद्विजश्रेष्ठनानंतोर्वाक्षितोद्दिज्ज । ददा
श्रीथयनेतस्मिन्गर्दभंकुंजरतथा । तावप्युक्तौद्विजनेऽर्थनोतितामयांनिवेदितं । एवंसपृच्छयनशशस्तेऽवनिपसादह
कौडिन्योविह्वलीभूतोऽनिराशोजीवितेऽप्य दीर्घमुष्णचनिःश्वस्यपुपातभुविभारत प्राप्यसंज्ञामनंतैतिजल्पन्नुत्थ
यसद्दिजः । नूतंस्यक्षयाम्यहंप्राणानितिंसंकल्पयेत्तसि । उच्ययोद्दधयदक्षेहिंमस्तावद्भारतसत्तम् । कृपयानंतदेवोपि
प्रत्यक्षंसमजायत । दृढब्राह्मणरूपेणइत एहीत्युवाचतं । दृष्ट्वादिक्षिणेपाणीगुहायाचप्रभेश्यतं । स्वांपुरोदर्शया
भोऽसिदिव्यनरीतरैर्दृतां । तस्यानिविष्टमाहमानंदिव्यसिंहासनेशुभे । पार्थस्यशंखचक्रावुजगदागरुडशोभितं
दर्शयामासविप्रापस्त्रीपंरूपमनंतकः । विभूतिभेदश्रान्तैरनंतममितौजसं । तं दृष्ट्वातादृशंरूपमनंतमपराजितं
नोऽयमनोजगादेवैजयशब्दपुरःसरं । पापोहंपापकर्महंपापपात्मापापसंभवः । त्रिहिमांपुडरीकाक्षसर्वपापहरोऽभव
नच्छरुत्वादेवदेवेशःप्राहसुस्त्रिधयागिरा । माभेत्स्वंब्रूहि विधेद्रयतेमनसि वरते । कौडिन्यउवाच । मयाभूत्याव

लिप्तन त्रोटितो नंतोरकः तेन पापविपकेन भूतिर्मे प्रलयंगता स्वजनैः कलहगेहेतुकश्चिन्मां प्रभापते भूतिं
 दाहमतोर एपेतवद शनकाक्षया कृपया देवदेवेश स्वयात्मा संप्रदक्षितः तस्युपास्य भेशालिका रुद्रया ह
 मर्हसि कृष्ण उवाच ॥ तच्छरुवानंत देवेश स्वमुवाच द्विजोत्तम भक्त्या संतोषितो देवः क्विददद्यात्समि
 तः अनंत उवाच स्वग्रहं गच्छ कौडिन्यमा विलंबमाचर चरानंत भक्त्या न ववर्षाणि पंचच सर्वपाप
 शुद्धात्मा प्रस्यसे सिद्धिमुत्तमां पुत्रपौत्रात्समासाद्य भुक्त्वा भोगान्यथोपसुताद्य श्रिते च स्मरुणं प्राण्य मामुप्ययः
 संशयं अन्यच्च ते वरं ददमि सर्वलोकोपकारकं इदमास्थानं कवरं शीलानंत व्रतादिकं शृणोति च नरो यस्तुकु
 न्ब्रतमिदं शुभं सोदिश्यापनिभुक्तः प्राप्नोति परमं गतिं गच्छति प्रग्रहं शीघ्रं यथा येनागतो ह्यासि कौडिन्य उवा
 स्वाभिन्ष्टच्छामिमेन्नूहि किंचिक्कौतूहलं मया अरयेय भ्रमता दृष्टतन्न वेदमिजगद्गुरो सचूतवृक्षः कस्तत्र कागोः कं
 टपस्तथा कमलोत्पलकल्हारैः शोभितं सुमने हरं मया दृष्टं महारयेयो किंतु पुष्कारिणि द्वयं कः खरः कुंजरः
 त्रकोसौ दृष्टौ द्विजोत्तमः अनंत उवाच सचूतवृक्षो विप्रैः सौ वेदविद्याविशारदः सोऽथितोऽपि न च प्रादाच्छिष्येभ्यस्तु
 रुतांगतः सागोर्विभुं धरादृष्टाः सफलायास्त्वया द्विज वृषोधर्मस्त्वया दृष्टः श्राद्धं सत्यमास्थितः ब्राह्मण्योको
 दप्पास्तां भगिन्यौ ते परस्परं अन्नदानादियत्किंचित्त्रिवेदयतोऽभियः विप्राय न क्विदं त्तमतिथ्यो निर्वले तथा भिक्षा
 दत्तानचाथिभ्यस्तेन पापेन कर्मणा विचिकछोलमालाभिर्गच्छतस्ते परस्परं खरः क्रोधस्त्वया दृष्टः कुंजरो मदा
 उच्यते ब्राह्मणो सावनंतो हि गुहासंसारगकरं इत्युक्त्वा देवदेवेशस्तत्रैवांतरधीयत स्वप्रप्रायंतुत दृष्टवाततः स्व
 ग्रहमागतः कृत्वानंत व्रतं सम्यग्वर्षाणि न वपंच भुक्त्वा सर्वमनेन युथीकं कुरु नंदन श्रिते च स्मरणं प्राप्यतु
 नंतपुरंगतः तथास्त्वमपि राजपैकथां शृणु व्रतं कुरु प्राप्स्यसे चितितं सर्वमनेन तस्य वैयथा यद्यच्चतुदशेन

फलप्राप्तं द्विजन्मना । वृषैकेन तदाप्नोति क्वचोपाख्यानकं व्रतं । एतत्केकथितं भूपन्नवानामुत्तमं व्रतं । यत्कृत्वा सर्वपापं
 भ्यो मुच्यते नात्र संशयः । त्रैऽपिशृण्वंति सततं पठयमानं पठति ये । तेऽपि पापविनिर्मुक्तयारुयंति च हरः पदम् । संसाधु
 गङ्गागुहासुखं विहर्तुं वांछंति ये कुरुकुलो हह शुद्धसखाः । संपूज्य च त्रिभुवने शम्भुन तदेव व्रतं । दुक्षिणं करं वरुडारव ।
 ते । इति श्रीभविष्योत्तरे । अतः व्रतं कथा ॥ १०० ॥ १०१ ॥ १०२ ॥ १०३ ॥ १०४ ॥ १०५ ॥ १०६ ॥ १०७ ॥ १०८ ॥ १०९ ॥ ११० ॥
 अथोद्यापनं ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ देवदेव समासेन व्रतं स्यात्स्य फलं श्रुत्वा । उद्योपि नाविधिं हि वानव्रतं स्य फलं
 लभेत् । कृष्ण उवाच । मासे भाद्रपदे प्राप्ते परिपूर्णव्रते ततः । शुक्लायां तु चतुर्दश्यां ब्रह्मचरिभवे ततः । एकमासे
 न नियमं कृत्वा भक्तिसमन्वितः । स्नात्वा नद्याद्यदेस्थाने तीर्थप्रस्त्रुणेतथा । सर्वेषु धैः सर्वगंधैरितलकलकरश्याम्लके
 त्रैदोक्तविधिना सम्पूज्य तपयेत्पितृदेवताः । नवनाभं संपूर्णं सर्वतोभद्रमेव वा । तेषु परिश्रम्यसेत्कममव्रणं
 सुहृदं नवं । ताद्यपात्रसमायुक्तं पंचरत्नसमन्वितं । सुवर्णं डोरकृत्वा चतुर्दशग्रथियुतं । सूत्रमयानं तं रूपं च
 मापकेण सुवर्णस्य दरिद्रेणापि पार्थिव । शय्यांसोपरकारां कृत्वा तत्रानंतं न्यसेद्धती । लक्ष्म्या युतं वा सुदेवं मुसलेन ह
 लेन च । कुम्भस्य तास्य पात्रोपरि स्वर्णनिर्मितमनंत । शय्योपरि स्वर्थात्सूत्रमयमनंत पूजयेदिति केचित् । तत्र लक्ष्म्या
 युतमित्यादिरसंगतेः । आचार्यं पूजयित्वा च खैराभरणैस्तथा । कर्णगुलापवित्रैश्च भुक्त्या तत्र समाहितः । ततस्तु
 पूजयेद्देवमनंतं विश्वरूपिणः । वृष्युग्मं शुचिं यस्माद्वा सुदेवस्य वृद्धमं । श्रुतं श्रीयुतातेन पीतवस्त्रेण मे सदा । वृष्युग्म
 समाच्छन्नं पीतयज्ञोपवीतकं । चंदनं सुगंधेन कर्पूरागुरुमिश्रिणाः । लेपयेद्दंतवांगानि श्रीयुतां मधुसूदनः । गंधः पुनः
 पुष्पाणि संगृह्य पूजयेन्नामभिः । पृथक् । अनेनायममः पादौ गुल्फौ सैकपुष्पायुक्ताः । नमः कालाहमेनेजानूजघनं विश्वरूपि
 णे । कटिवै विश्वरूपाय मेढ्रवै विश्वतेजसे । नाभ्यां तु पद्मनाभाय हृदये परभास्मने । कंठश्रेकंठनाथाय वाहस्रवास्त्रधादि

णे वाचस्पतेनमस्तुभ्यंमुखं संपूजयेद्धरः । ललाटेकेशवायेतिशिरःसर्वात्मनेनमः ॥ लोकाल्मासर्वभूतात्मानिभे
 पञ्चटिसंभवः । जन्ममृत्युजराव्याधिसंसारभयनाशनः ॥ वनस्पतिरसोदिव्योगं धाढ्यः सुमनोहरः ॥ श्राम्नेयः सर्व
 देवानां धूपोयं प्रतिगृह्यतां ॥ आर्यं च खर्वितं संयुक्तं वह्निना योजितं मया ॥ दीर्घगृहाण देवेश त्रैलोक्यतिमिरपहं ॥ अत्र
 त्वत्विधुस्त्वादुरसैः प्रहृभिः समाश्रितं ॥ नैवेद्यते मया देवदत्तं तः प्रतिगृह्यतां ॥ पूगाफलं संपन्नं च सकर्पूरं मनोहरं ॥ पवित्रीकृत
 मस्यंतं त्वं बलं प्रतिगृह्यतां ॥ एवं पूजातः कृतागच्छेत्कुंडसमीपतः ॥ स्वगृह्योक्तिविधानेन कृत्वा मिस्थापनं बुधः ॥ प्रारभ
 यततो होमं मन्त्राथसमिधैः स्थलेः ॥ व्रीहिभिर्मिश्रितं श्रापिघृतेन त्वविधानतः ॥ ततः पुरुपसूकेन श्रातो देवतिवापुनः
 इदं विष्णुर्विष्णुक्रमेण तमष्टौ चरहेत् ॥ चरुहोमंततः कुर्यान्मंत्रैरेतौ विचक्षणः ॥ अनंताय च कालाय अहोरात्रायैवेनमः
 अर्द्धमासाय मासाय ऋतुभ्यश्च तथापुनः ॥ मदनरत्ने जहृयाद्गुरुस्त्रियस्याथे सर्वहुत्वविधानेन मंत्रैरेतौ विचक्षणः ॥ एते
 न्द्वयमाणैश्चर्मत्रैर्जहृयादिति संवंधुः ॥ मंत्राश्चैते अनंताय स्वाहा ॥ कालाय स्वाहा ॥ अहोरात्राय स्वाहा ॥ अंध
 मासाय स्वाहा ॥ मासाय स्वाहा ॥ ऋतुभ्यः स्वाहा ॥ संवत्सराय स्वाहा ॥ ततो व्याहृतिहोमः ॥ सर्वं प्रायश्चित्तं
 सुदक्षिणा ॥ आज्यतिलैः सिवष्टकृतं ॥ प्रजापतिभ्यो जुहुयात् ॥ ततो वैलोक्यपालं शृगुहं ॥ पूज्यमथाक्रमं ॥ गीत
 वादिना जितसैर्हं स्वापूणाहुतीव्रिती ॥ ॥ पुराणश्रवणं स्तद्वद्रात्रिशेषं न्येद्व्रतं तिरात्रो होमो न भवति ॥ पूजति ॥ सर्वदि
 भिरैव कार्थ्यः ॥ अथवा जागरणं ॥ प्रातर्होमः कार्थ्यइति संप्रदायानुसारतः ॥ पूर्वोक्तेन विधानेन पूजयेद्विश्वरूपि
 णं ॥ पूजयित्वा हारं देवमाचार्यं पूजयेत्ततः ॥ परिधाप्य सपत्नीं किं वस्त्रालंकारभूषणैः ॥ मंत्रैः संपूजयति विधिवद्देवं दुस्त्वा
 विधानतः ॥ ॥ सुरभैर्विष्णुविमलानित्यं विष्णुपदे स्थिता ॥ आसंगृहणमया दत्तं गोमातस्त्रातुमर्हसि ॥ गोवोम
 न्प्रतः संतु गावो मंसतु षष्ठः ॥ गावो भेदधेयसंतु गवामध्ये वसाम्यहं ॥ मंत्रेण तिनसंपूज्यथा चार्य्यायानि वेदयेत्

गोदानस्यविधानार्थायद्यात्स्वर्णयथाविधि अतंसपरीवारमाचार्य्यापनिवेदयेत् तत्रआमंत्रितान्वि
 प्राप्पूर्वेद्युश्चतुर्दश वस्त्रोपवीतैःसंपूज्यभोजयेदत्रविस्तरैः ततस्तुदक्षिणतिभ्योवित्तशाढयविवर्जितःस्वशक्त्या
 दक्षिणांदादाचार्य्यायक्षमापयेत् क्रियाहीनभक्तिहीनद्रव्यहीनतथैवच मंत्रहीनंपठेश्चाद्भुतसंपूर्तिहेतवेदी
 नांधरूपेभ्यश्चदद्याच्चैवतथाघनं ततोहृष्टैःसमस्तैश्चपुत्रसंबन्धिवांधवैःयथोपपन्नभोक्तव्यंकृत्वामानसमव्यय-
 आचम्यचंशुचिर्भूत्वांचित्योविष्णुश्चतद्दिने एवंकृतेनपश्चेकर्मएयाशुजनार्दनः अनंतरूपीभगवान्तुष्टोभवतिसर्वदा
 व्रतंस्यफलमाप्नोतिविष्णुलोकमर्हापते इतिश्रीहेमाद्रौभविष्येसोद्यापनमंत्रव्रतं
 अथहेमाद्रिमदनरत्नेलिखितभविष्यपुराणानुयायी । अनंतव्रतोद्यापनप्रयोगः तत्रग्रहणदिनादिकचतुर्दशवपा
 समाप्तिदिनेत्रयोदश्यांकृतैकभुक्तस्तदुत्तरशुक्लचतुर्दश्यांब्रह्मचर्याद्युपवासं नियमवतोयथासंभवंपुण्यतीर्थौदौसर्वो
 पधितिलककामलैः स्नात्वास्नानांगतर्पणीतंनित्यकर्मनिर्वर्य्यं गृहमागव्यमृद्विदिकृत्वा तत्रनवनागंसर्वतो
 भद्रंवावालिस्यपंचवर्णैथ्यासंभंसप्तधान्यादिभिःसंपूर्य्यं सपवित्रपाणिशचम्यमासपक्षाद्युलिस्यचरितानंत व्रत
 परिपूर्णतायै उत्तरांगमुद्यापनमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य तत्रादौनिर्विघ्नतासिद्धयेगणपतिपूजयेत् ततआर्घ्यं
 मासनवब्रह्मदक्षिणांकुंडलादिभिर्वृत्वापूजयेत् ततआचार्यो यदत्रसंस्थितंभूतंस्थानमाहृत्यसंबंदा स्थानंत्यक्त्वा
 तुत्सर्वयत्रस्थंतत्रगच्छतु अपवित्रःपवित्रोवेतिपंचगव्येनप्रोक्ष्यसर्वतोभद्रकरणपक्षे तत्रसर्वतोभद्रेवताश्रा
 वाह्यपूजयेत् सर्वतोभद्रनिर्माणप्रकारोदेवतापूजादिप्रकारश्चपरिभाषायामुक्तः सोत्रापियथासंभवमनुष्ठेयः ततोमं
 डलमध्येमहीयोरित्यादिकलशास्थापनमुक्तप्रकारेणकार्य्यं तत्रताम्रपूर्णपात्रयुतंकलशंस्थापयेत् तस्मिन्मापमात्रा
 दिस्वर्णनिर्मितंचतुर्दशग्रंथियुतानंतस्थापयेत् तदुत्तरतःसुविस्मृतांशेध्यामासाद्यंतत्रापिस्वर्णडोरकप्रतिमायांश्री

मदन्तापनइतिमंत्रेणवाहनोदिपेषामृतस्त्रपनन्तिरवार्षिकंपूजावत्कुर्व्यात् । ततोवस्त्रयुग्मंशुचिर्धस्माद्वासुदेवांगव
ल्लभं । अनंतःश्रीयतंतिनवस्त्रयुग्मेनसर्वदा इतिमंत्रेणवस्त्रयुग्मंयज्ञोपवीतयसमंत्रकंसमर्ष्यं चंदनेनसुगंधेनकंपू
रागुरुगंधिना लेपयेहतवांगानिप्रियतांमधुसूदनः । इतिचंदनसमर्ष्यं । माल्यादीनीतिपुष्पाणिसमर्ष्यं पुष्प
पिण्डहीत्वांगपूजांकुर्व्यात् । अर्नतायनमःपादौपू० संकंपणायनमःगुल्फौ कालात्मने- जानुनीपू० विश्वरूपायकटि
विश्वरूपिणेजघनं विश्वसाक्षिणेमेढ्र्यंपू० पद्मनामाय- नाभिंपूजायामि- परमात्मनेहृदयपू० श्रीकंठाय- कंठ-सर्वा-स्त्र
धारिणेवाहू-वाचस्पतयेमु-केशवाय-ललाटेपू० सर्वात्मने- शिर-पूजायामिततःकालात्मासर्वभूतात्मानिमेपत्रुटिसंभव
जन्ममृत्युजराव्याधिसंसारभयनाशन इतिमंत्रेणपुष्पाणिसमर्ष्यंयूपदीपादिदेवा पूजासाद्गुणार्थदक्षिणां
चदत्त्वानीराजनकूर्व्यात् ततःकुंभात्पश्चिमभागेकुंडस्थंडिलवर्निर्माय तत्रउद्यापनांगभूतंहोमंकरिष्ये इति
सकरप्प्यं स्थंडिलोपलेपनादिअग्निप्रतिष्ठापनांकृत्वा अन्वाद्भ्यात् तच्चैत्थंउमद्यास्मिन्नाहितेभोजातेवेद
समिद्धेनप्रजापतिचाचारदेवतेआज्येन आग्निपौमीवक्षुषीन्नाज्येनप्रदादेवतामंतमश्वत्थसमितिलत्रीहियवघृत
द्रव्यैःप्रत्येवमथोत्तरशक्ताविंशत्यपान्पतमसंख्ययापुनरनंतकालसंवत्सरतुमासार्धमाससंवत्सरं आग्निवायुंसूर्य
प्रजापतिंववरुणाएकैकयात्रज्याहुत्याग्रहान्समिदाज्येनचरुद्रुवेणप्रत्येक मष्टोत्तराष्टायातमसंख्ययावासर्वेताभ
द्रुपीठदेवता आज्येनैकैकयाहुत्यास्त्रिष्टकृत प्रजापतिंचाज्येषुनतिलैःदध्यन्तहवेननरुद्रमित्यादिसर्वमाज्या
भागांतह्रुवोक्त्रेव्यनपुरुपसूकेन । अतोदेवा उत्पनेनइयंविष्णुरित्येननचान्वाधानक्रेमणजुहुयात् ततः
प्रायश्चित्तहोमंससाप्पलोकपलान्ग्रहाश्चपचोपचारैः सपूज्यवलिदानचकृत्वागतिवादित्रानिनदैः पूर्णाहुतिंजु
हुयात् पुराणश्रवणजागरणादिभिर्निशांमतिवाह्याऽपरैर्न्हिकृत्वाह्निकेयमातः पूर्वदिनस्थापितमनंतसपरिवा

र्मडलांतपूर्ववपूजयित्वा आचार्यप्रपूजयेत् ततो गवोममाद्यतः संतुङ्गस्यनेन धनुं पूज्य सुरभविष्णुष्वीमा
 ताइति मंत्रेण तस्यैव ग्रासदत्वा आचार्य्याय ता धेनुं दद्यात् ततः प्रतिमां शय्याकलशादियुक्तामभ्याचार्याय निवेद्
 येत् अतः पूर्वद्युनिर्मंत्रितान् चतुर्दश ब्राह्मणान् वस्त्रयज्ञोपवीतादिभिः संपूज्य ताना विवेन त्रिनाचार्यसहिता
 न्भोजयित्वा तेभ्यो वस्त्रकलशप्रतिमादिसहिता अर्चतत्र तोष्यापनसामग्रीदत्वा दक्षिणाचदत्वा आशिषो गृहीत्वा
 विसर्जयेत् ततश्चाचार्याय दक्षिणादंस्वाक्षमापयेत् तत्र मंत्रः क्रियाहीनद्रव्यहीनं भाकेह नितथैव च मंत्रही
 नं कृतं यच्च परिपूर्णं तदस्तु मे इति एवं क्षमाप्यस्वयं भुंजीत इत्यंतत्र तोष्यापनप्रयोगः ॥
 अथ नष्टदोरकप्रायश्चित्तं युधिष्ठिर उवाच ॥ अर्चतत्र तमाहा इत्यं कुरु रूतं कुरु रूतं कुरु रूतं कुरु रूतं
 माग्यदोसिमहात्मनां डोरः प्रमादत्तेन श्रेयस्य द्विदितं जनैः तदा किं करणीयस्याद्गतं त्रैलोक्यपावनं कुरु
 ण उवाच ॥ साधुष्टं स्वयाराजनवक्ष्यामि तत्र तन्निष्कृति फललोकस्य सर्वस्य रक्षार्थं शृणु तत्कृत्वा डोरिन
 ष्टमहान्दोषः प्रभवेद्भक्तिनामिहतस्मात्तदोषशाल्यर्थं प्रायश्चित्तं विधीयते गुरुप्रदक्षिणीकृत्य नमस्कृत्य समीहन
 विज्ञाप्य डोरं शंकरुत्वा डोरत्रतीततः हव्यवाहं प्रतिष्ठाप्य तस्मिन्भ्यास्वाहरिपरं श्राज्यमग्नावधिश्चित्य दद्याद्वि
 प्रायवाससं अष्टोत्तरशतं तु त्वामूलमंत्रेणैषणवः ताममंत्रेण जुहुयाद्वा दशार्णयुतेन वा केशवादि सकृ
 द्ब्रुत्वा प्रायश्चित्तशक्तितः केशवादि चतुर्विंशतिनामभिर्होमं कृत्वा पूर्णाहुतिं ततो हुत्वा हिमशेषसमापयेत् त्रते
 च्छिद्रंतपच्छिद्रं यज्ञच्छिद्रं यज्ञकर्मणि वचनान्द्रुमिदेवानां सर्वसंपूर्णतां ब्रजेत् मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं जनार्द
 नयत्पूजितं मया देवपरिपूर्णं तदस्तु मे आचार्य्यपूजनकार्थं दक्षिणाद्यैर्नृपोत्तम एवं शातिविधिं कृत्वा पूर्ववहुतमा
 दिशेत् प्रायश्चित्तमकृत्वा तु पुण्यं तस्याद्गतं क्वचित् वग्नाधिनाग्रसि रोदेहः श्रियासं त्यज्यते गृहं डोरस्यातिक्रमे
 चैव चेतसर्वमिदं बुधः यहं दं कुरुते पार्थ तस्यायुः पुत्रसंपदः भवतीति शेषः इत्यंतं डोरप्रयश्चित्तं

श्रापपरमन्तत्रतोद्यापने त्वत्प्रसादाच्छरुतं कृष्णमयान्तवर्तसुभं इदानीं ब्रूहि मे न तत्र तोद्यापनमुत्तमं श्रीकृष्ण
 उवाच यदाचित्तस्य चित्तस्य संपत्तिर्जायते शुभा तदा चोद्यापनं कुर्याच्छुभलभे शुभे दिने संकल्पयेद्दुपावासं देशकाला
 वनुस्मरन् ततो नदी तडा गंगा गत्वा सर्वैर्पदैस्तथो तिलकलेकासलकैः स्नायान्मज्जनपूर्वकं तरे मंडपिकां कृत्वा
 गृहे वापिसुशोभितां तन्मध्ये उपविश्याथ देशकालोत्सरे ततः गणेशं पूजयित्वाथ पुण्याहं वाचयेद्विज्ञैः आचार्यै
 षण्णुयाद्वाच्यैः युतैर्वदांगपारंगं ब्राह्मणान् त्वित्थापि चतुर्दशफलादिना सर्वांस्त्रालंकारैर्जलपात्रादिना चैवेत
 सौवर्णैराजतं वापिताम्बजं वापिमृण्मयं कुम्भं न्यसेत्तदुपरिसुधाचंदनचर्चितं तस्मिन्जले गंधपुष्पफलपल्लवमृत्तिकाः
 क्षिप्त्वा रत्नहिरण्यादिवाससाविधायन्तः सौवर्णैराजतं तांघंजातं वंशजमेव च पात्रं तदुपरि स्थस्य पट्टकला
 दिकं शुभं प्रसाध्य तदुपर्यैत्राष्टलं चंदनादिना पद्मं विरचयतन्मध्ये न तमूर्तिं निधाय च पलेन च तदद्वे न तदद्वे
 नापि वाक्यं सौवर्णमयाऽऽयुक्तं शंखचक्रगधाब्जकं श्रावाहनाद्युपचारैः पूजयेत्सुसमाहितः पंचामृतेन स्रपये
 त्ततश्च सर्वसंहर्यं पट्टकलादिकं पर्याप्तमर्पयित्वा चैयद्गतां गंधपुष्पादिभिर्नानामर्षैर्नानाफलैस्तथा एवं संपूर्य
 विधिं विद्विधिना वापिकेण तु पुष्पैः संपूजयेद्गान्धनं तस्य च नामभिः श्रानंताय नमः पादौ गुल्फौ संकर्षणाय च का
 लात्मने जानुनीचजघनविश्वरूपिणे विश्वनाथाय वैगुह्यं कटिवैश्वरूपिणे नार्भिचपद्मनाभाय हृदयं परमात्म
 ने कंठं श्रीकंठानाथाय चाहून्सर्वास्त्रधारिणे मुखं च वाचस्य त्तये च क्षुपीकापिलाय च ललाटे कशवायेति शिरःसवे
 स्मने नमः नमः पादौ जयागत्यैवमादिप्रपूजयेत् एवं पूजायदायै वंरात्रीजागरणं चरेत् गीतवादित्रनृत्यादिपुरा
 णश्रवणान्वितं प्रतिमायां प्रकुर्यात्पूजां गंधादिनाहरेः नानाफलानि भक्ष्याणि चोपवासीनिवेदयेत् ततः
 प्रभातसमये स्नात्वा चार्य्यादिभिः सह श्रानं तं पूजयेत् प्राग्बहुयात्थ्यदि चैततः कुट्टे वा स्थंडिले कुट्ट्यादिभिः स्थाप

नपूर्वकं आज्यभागांतमाचार्यः स्वगृह्योक्तविधानतः ततोश्चैतसमिद्धिश्चतदलभिन्यथापि वा दधिमध्येऽज्यं
 स्निग्धाभिस्तिलैवापायेन च आज्येन च प्रतित्द्रव्यमष्टोत्तरसहस्रकं अष्टोत्तरशतं चाष्टविंशतिजुहुयात्क्रमात् अतो
 देवतिमंत्रेणैर्लाणवैनामंत्रतः प्रणवाद्यंचतुर्थतन्मौतानंतनामतः नाममंत्रैश्च जुहुयाच्चतुर्दशभिरादरात् त्र्यंश्रान्नन
 तापस्वाहा १ कपिलापस्त्राहा २ शेषापस्वाहा ३ कालात्मनेस्वाहा ४ अहोरात्रापस्वाहा ५ अर्धमासा
 यस्वाहा ६ पट्शतुभ्यः स्वाहा ७ संवत्सरायस्वाहा ८ परिवत्सरायस्वाहा ९ उपसेस्वाहा १० कला
 येस्वाहा ११ काष्ठायेस्वाहा १२ मूर्तयस्वाहा १३ समिधादिभिरंधवप्रत्येकजुहुयात्क्रमात् ततः स्विष्टकृदागारा
 भ्यपूर्णपात्रांतमाचरेत् जतापुरुपुंसं तु स्मत्वानंतं सुरेत्तमं पूर्णहृतिंच जुहुयाद्धोमतिविश्वमित्युचा होमशेषसमा
 प्याथकृत्वात्र्यायुपमप्यथ पूजयित्वा हरिंदेवमाचार्यं पूजयेत्ततः वस्त्रालंकारभूपाद्यैस्ततो धेनुंसमर्पयेत् पयस्विर्नी
 सुशीलांच वस्त्रालंकारभूपितां स्वर्णशृंगैरौप्यशृंगैस्ताम्रपर्थासुवाससं कांस्यदोहं रत्नपुच्छानिष्कंठोसवत्सुकां गां
 वामंत्रेण संपूज्याचार्याय च समर्पयेत् मंत्रास्तु गवामं ग्विचतिगावोममाग्रतः संतु गावोभिस्तुष्टतः गावोभिहृदये सं
 तुगवामंधेवसाभ्यहं मंत्रमेतत्समुच्चर्य वस्त्रालंकारभूपणैः तत्पत्नीं पूजयित्वा यत्राक्षणां स्तोपयेत्ततः ऋत्विजः पूजयि
 त्वाथ तेभ्यो दत्त्वा च दक्षिणां चतुर्दशचक्रुभांश्च पक्वान् परिपुरितान् वत्सोपवीतं दद्याच्च आप्यनतः प्रीयतामिति आचा
 र्य्यदीन्भोजयित्वा पूर्णतां वाचयेत्ततः श्रथानतं विसृज्यापि गृह्णीयादाशिपस्ततः भक्तियुक्तो नमस्कृत्य ब्राह्मण
 स्तान् विसर्जयेत् ततो हृष्टो वंधुयुतो भुंजीत सुसमाहितः एवं कृते नंत फलदा तानतो न संशयः इति भविष्योत्तरे
 नंत ब्रतोद्यापनविधिः

५५

अथ संक्षिप्तप्रकरणंत ब्रतोद्यापनम् ब्रतोद्यापनकौमुद्यां तत्रादौ तिथ्यादिसंस्कृत्यात्मनो निखिलपापक्षयपूर्वोत्त

१०३
११२०
११०६

मसिद्धिपुत्रपौरितविविधभोगधनधान्यपरमगतिप्रोत्तिकामनया चतुर्दशवर्षाचरितान्त व्रतोद्यापनं करिष्येद
 तिमंकरन् । निचविधिनास्वयंदेवंसंपूष्य ततोव्रताचार्यःसर्वतोभद्रे ब्रह्मादिदेवताश्रावाह्यतदुपरिकलशविधिना
 प्रतिष्ठाप्य तत्र यमुनामावाह्यश्रीसूक्तेन नामंत्रेणयासपूष्य तदुपरिश्रक्षतपरिपूर्णपात्रनिधायतत्राष्टदलं विलि
 ख्यतत्र स्वर्णनिर्मिताचतुर्दशग्रथियुतामंतप्रतिमां सहस्रशीर्षेतिपुरुषसूक्तेन । स्थापयेत् । तदुत्तरतःसप्तधान्यो
 परिविस्तृतौष्यगर्भ्यायांनिमित्तलक्ष्मिसहितहैमं हलमुसलोपेतमनंतंटेचु अतोदेवेतिमंत्रेणइदं विष्णुरितिमंत्रेण
 वास्थापयेत्, स्वर्णद्वारकप्रतिमायोःपुरुषसूक्तेनश्रीमद्वनतयायनम् इतिज्ञानमंत्रेणवापूजावार्पिकवत्कार्या अथ
 श्रीधेदेवताः विष्णुः १ आग्निः २ आदित्यः ३ सहस्राक्षः ४ पितामहः ५ इंद्रः ६ पिनाकी ७ ८ विद्मः
 शः ९ स्कंदः १० सोमः ११ वरुणः १२ एतकी १३ वसवः १४ ततःशश्यायांप्रतिमाया
 शंखचक्रंगदांपद्मनामंत्रेण तद्वहिर्नाममंत्रेण अनंतकपिलदक्षमनुं प्रजापतिं संकर्षणं वालं वर्नमालिनं उजि
 विक्रम अहेरात्रं त्र्यमास यासं ऋतुं अयने संवत्सरं परिवत्सरं इंद्रावत्सरं अनुवत्सरं संवत्सरं प्रजा
 ध्वक्ष अजित रार्वभूतं प्रद्युम्नं अनिरुद्ध श्रीधरं पुरुषोत्तमं पद्मनाभं विश्वरूपं त्रिविक्रमं कृष्णं अच्युतं
 तद्वहिरिन्द्रादीन् तद्वहिरष्टवसून् तद्वहिरैकादशरुद्रान् तद्वहिरशिवन्यादिसप्तार्थिशतिनक्षत्राणि तद्वहित्रोत्सयादि
 सप्तमाहः तद्वहिश्रैत्रादिद्वादशमासान् तद्वहिर्दीप्तादिशर्काःदीप्तासूक्ष्माप्रमाप्रज्ञाविभूतिविश्वतोमुखी अमोघा
 विद्युतातद्वहिविष्कुभादियोगानावाह्य नाममंत्रैरेवपूजाकार्याः पीठस्थपरितः पीठकान्तसहितान् चतुर्दशकुं
 भान्संस्थाप्यचतुर्दशनामभिःपूजयेत् नाममन्त्राः अनंतायनमः १ संकर्षणायनमः २ सुकलायनमः ३ उशेषा
 यनमः ४ वासुदेवायनमः ५ विश्वनाथायनमः ६ विश्वरूपायकर्त्तृपू ७ पद्मनाभायनमः ८ दामोदरायनमः ९

जगन्नाथायनम १०० चतुर्भुजायनम १११ श्रीकंठायनम १२ ॥ केशवायनम १३ सर्वात्मनेनेमः १४
इति सर्वापूजा अन्तायपदौपूजयामि १ संकर्षणायगुल्फौपू २ कालायजंबूपू ३ शेषायजानुनीपू ४ वासुदेवायजूरूपू ५ विश्वनाथायगुह्यंपू ६ विश्वरूपायकटिपू ७ पद्मनाभायनमः नामिपू ८ दामोदरीयउदरपू ९ जगन्नाथायहस्तौपू १० चतुर्भुजायबाहुद्वयंपू ११ श्रीकठायनमः कंठपू १२ केशवायललाटपू १३ सर्वात्मनेनमः शिरपूजयामि अन्तायनमः सर्वांगपूजयामि ततोऽधुपदिमत्रपुष्पान्तः सर्वापूजा १४ संपूज्य नमस्कृत्यात् नमस्तेदेववेशनमस्तेधरणीधरः नमस्तेसर्वतोऽङ्घ्रिअन्तायनेमानसः इति नमस्कारः ततः प्रार्थना अन्तकामान्भेदेहिसर्वकामफलप्रद अन्तायनमस्तुभ्यंपुत्रपौत्रविवृद्धेन त्रैतेतानेनसुप्रीतोभुवुल्लिहसदामम ततः पुराणपाठजागरणादिभिर्निशामतिवाह्य प्रातरग्निप्रतिष्ठाप्यअन्वाद्दध्यात् तत्रप्रधानश्रीमद्भुक्तं अथस्थसमित् तिलव्रीहियववृत पापसद्रव्यै प्रत्येकमष्टोत्तरशतसंख्याकाहुतिभिः पीठदेवताश्रावणदेवताश्रैककयात्राज्याहुत्वात्रह्लादिदेवताश्रैकैकया आज्यहुत्वायक्ष्यस्थपनोक्तनाममंत्रे सकलाहोम कार्यं कंचित्तु व्रतदिन एवसर्वहोममिच्छति प्रातस्तुत्राह्मणभोजनमात्र तत पीठसंपूज्यवस्त्रादिभिर्चाद्यैश्चसंपूज्यपीठदेवता तत्रमंत्रः प्रतिगृह्णद्विजश्रेष्ठसमस्तफलदायक ब्रह्मसाक्षादहविप्रविमुच्यै भवंबंधनात् अन्तःप्रतिगृह्णति अन्ततौवैददाति च अन्तस्तरकौभभ्यामन्तायनमो नम ततः पूर्व्यानिर्मंत्रितान् चतुर्देशत्राह्मणान् वस्त्रादिभिः संपूज्यस्थापितचतुर्देशकलशान्यकान्नादिसहितान् सदक्षिणान्तेभ्योदद्यात् प्रतिगृह्णद्विजश्रेष्ठ्यादिमंत्रौपेठेव्रतपूर्तयेगादस्वासुवर्णदानप्रातिष्ठादद्यात् ततश्चाग्निपोगृहीत्वाक्षमाप्यचविसर्जयेत् क्रियाहीनभक्तिर्हीन्द्रव्यहीनतथैव च मवहीनैकृतंयच्चपरिपरीतदस्तुमे ततोत्राह्मणभोजनपुरः सरस्वयंभुंजीत इतिव्रतोद्यापनकौमुद्यामंत्रतोद्यापन

अथास्यामेवचतुर्दश्यांपालीव्रतम् हेमाद्रौ भविष्योत्तरे युधिष्ठिरउवाच श्रुत्वपूर्णतडागेपुमहतोयाशयेषुच क
 स्याधर्मसंप्रयच्छंतिरुष्णेताः कुलयोऽपितः श्रीकृष्णउवाच मासिभाद्रपदेप्राप्तेशुक्लभूततिथौनृप तडांगपाल्या
 दातव्योवरुणायाधर्म्यउत्तमः ब्राह्मणैः क्षत्रियैर्वैश्वैः शूद्रैः स्त्रीभिर्विशेषतः तस्मिन्दिनेभक्तिनम्रैर्देधेधयः पांडुनन्दन
 फले पुष्पैस्तथावत्त्रैर्दोपालककचंदनैः विरूढैः सप्तधान्यैश्चदधिमिष्टान्नचंदनैः अनत्रियकसिद्धान्नैस्तिलत
 उलानिश्चितैः खजूरेनारिकेलैश्चजलपूरैः फलैस्तथा ब्राह्मणान्दिमयूगैश्चपुष्पैश्चापिप्रपूजयेत् आलिख्यमंड
 लेदंबवरुणवारुणीयुतं प्रभासतीर्थसहितगयापुष्करसंयुतं भेत्रेणानेनराजेंद्रपूजयेद्भक्तिभावतःवरुणायनमस्तु
 भ्यंनमस्तेपादसांपते श्रयापतेनमस्तुभ्यरसानांपतयेनमः साक्केदंमाचदौर्गन्धर्वैरस्यंमामुखेमम वरुणोवाहणी
 भर्तावरदेस्तुसदामम एवधःपूजयेद्भक्त्यापुरुषवरुणालयं मध्याह्निसरासिस्तात्वानग्निपक्वव्रतानृप चातुर्वर्ण्या
 चंयानारीव्रतेनानेनपांडव निवेद्यब्राह्मणेदयतन्नेदंधप्रकल्पितं एवंयःकुरुतेपार्थपालीव्रतमनुभंतक्षणा
 त्सर्वपापेभ्योमुच्येतनात्रसंशयः यथास्त्रयुद्धेगार्भीर्थाजायतेनेहकुत्रचित् एवहिव्रतिनांगेहेधर्मज्ञातुंनशक्यते
 श्रायुपायशसाकीर्त्यासौभाग्येनयुतासदा भवंति व्रतामाहास्याजंतवोनानात्रसंशयः संरुद्धशुद्धसंल्लोति
 विर्लाविशालापालीमुपेत्स्ववहुभिस्तरुभिः कृताली येपूजयंति वरुणीसाहितं समुद्रेतेपागृहेभवतिभूतिरलंपु
 गाढ्या इतिभविष्योत्तरेपालीव्रतं ॥ अस्यामेवभाद्रपदशुक्लचतुर्दश्यांरंभाव्रतं भविष्योत्तरे श्रीकृष्णउवाच ॥
 अस्मिन्नेवदिनेपार्थशृणुब्रह्मसमातलेदेवलेनपुरागीतादेवर्षिगणसन्निधौ अप्सरोगणगंधर्वैर्देवैः सवैः सनर्धितं संसा
 रासरतादृष्टवातत्रस्थाकदलीततः शुक्लपक्षेचतुर्दश्यांमासिभाद्रपदेनृप जातीफलैः पूगफलैर्लवंगैः कदलीफलैः
 सकृदल्पैतुरंभायैपूजाचात्रनिगद्यते तस्मिन्नहनिदातव्यस्त्रीभिरन्याभिरप्यलं भेत्रेणानेनवैपार्थसंशृणुष्वनरो

तम ॥ यथात्वंकंदलदलैः कदलपेकामदायिनि शरीरारोग्यलावण्यदेहिदेहिनमोस्तुते इत्थंयः पूजयेद्भ्रंभूपुरु
 धामक्रिमन्त्रपु ॥ नारीवान्निपक्काशाचातुर्वेयायुधिधिर तस्या कुलेपिनभवेत्कापिनारीकुलाटनी दुर्गतादुर्भगवं
 ध्यास्वैरिणीपापकारिणी विलासिनीवाटपलीपुनभूभूणेतरा गणिकास्थाविरास्यावामूलकर्मकराखला
 भंतुव्रतात्रचलितानकदाचिन्त्रजायते भवेत्सौभाग्यसौर्याढ्यापुत्रपौत्रश्रियावृता ॥ आयुष्मतीकीर्तिमतीरुमेह
 पंशतंभुवि ॥ एतद्भ्रंभात्रतचीर्णगायत्र्यास्वर्गसंस्थया तथागौर्य्याचकैलासेद्भ्राएयानंदनेवने श्वतद्दीपितथालक्ष्म्या
 रभयारविमंडले ॥ भानुमस्यानागपुरेव्रतमेतदनुष्ठितं एतद्भ्रंतपाथिवेद्रमासिमाद्रपदेसति याकरोतिनसादुःखैः
 कदाचिदपिपीडयते ॥ उन्निद्रकंदलदलकदलीमनोह्रायाः पूजयतिकुसुमाक्षतधूपदीपैः ॥ तासां गृहेपुनभवतिकदा
 चिदेवनाट्यस्वनट्यचरिनाविधवाविरूपाः ॥ इतिभविष्योत्तरोक्तं ॥ भाद्रपदशुक्लचतुर्दश्यांरंभात्रतम् ॥ ५ ॥ ३
 न्याऽगस्यार्धदानव्रतां ॥ पुद्गपुराणैस्सृष्टिखडे ॥ भीष्मउवाच ॥ भूर्लोकौथभुवर्लोकः स्वर्लोकौथमहर्जनः ॥ तपःस
 त्यश्रसुतेतं ॥ देवलोकाः प्रकृतिताः ॥ पृथ्वीयेणतुसर्वामाधिपत्यं कथंभवेत् ॥ इहलोकेशुभंरूपमायुरारोग्यमेव
 लक्ष्मीश्रविपुलीव्रह्मन्कथंस्यासुरपूजित ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ वसिष्ठेसंभवत्यस्मिन्जलकुंभेचपूर्ववत् ततश्चैव
 बभूवाथसाक्षसूत्रकमंडलुः ॥ अंगस्यइतिशांतात्माबभूवक्वपिसंतमः ॥ मलयस्यैकदेशतुर्वखानंसविधानतः ॥ संभा
 र्यः ॥ सुतोविप्रस्तपश्चक्रैसुदुष्करं ॥ ततः कालेनमहताहं दुकादिनिर्णडितं जगद्द्वीक्ष्यसकोपेनपीतवान्वरुणा
 लयं ॥ ततोस्यवरदाः सर्वैवभूवुः शंकरादयः ॥ ब्रह्मं विष्णुश्चभगवान्चरंदांनोयजंगतुः ॥ वैरं वृणीष्वभद्रतेयश्चाभीष्टौ
 व्रतेशुम ॥ अगस्यउवाच ॥ यावद्ब्रह्मसहस्राणांपंचविंशतिकोटयः ॥ वैमानिकोभविष्यमिगगनांतरवर्भनि मद्भि
 मानोदयेकुर्याद्यः ॥ ॥ क्रिश्रपूजनंतम सधैपुयत्वमार्थांतुवरएकोवृतामया आद्वैयैवैकरिष्यतिपिंडपूर्वतुभाकितः

पूरं नारिकेलं रंभाजातीफलं तथा खर्जूरचूतदाडिम्यः फलान्धेतानि जैवेदिति होमश्च महाव्याहृतिभिरा
 ज्येन्यैदिकं मंत्रेणानामंत्रेण च स्वयमाचार्यद्वारा वा अत्रायमनुष्ठानक्रमः प्रथमं यथोक्तज्ञान ततो यथोक्त
 कुंभस्थापनं यथोक्तसौवर्णपुरुपस्थापनं ततोऽगस्त्यपूजा नवग्रहपूजायो मानामः विधानं यदगस्त्य
 रूपपूजनेतद्वत्स्वमे इत्युपक्रमे तथा कर्तव्यात् अत्र शिष्टा यामचतुष्टये पूजा रात्रौ जागरणं लोपामद्रूपपूजन
 माचरंति ततोऽर्घ्यदानं ततो होमः ततः फलत्यागः सौवर्णपुरुपदानसंपत्तौ धेनुदानच हेमाद्रौ तु
 सकाशपुष्पाक्षतशुकिकेयुकमित्यादिपठित्वा व्याख्यातं सकाशपुष्पाक्षतयाशुक्लध्यायकमर्धमृत्क्षिप्यदद्यादित्या
 न्वयः अत्यायतवाहुदंडमित्युत्क्षेपणक्रिया विशेषणं लंबोदरदीर्घवाहुमिति प्रतिमा विशेषणं द्विजपुंगवोऽगस्त्य
 इति ॥ ॥ इत्यर्घ्यदानम् ॥

२५५

ब्रह्मपुराणे ऽऽकृतोपवासः संपश्येदगस्त्यमुदितं मुनि सर्वकामप्रदं पुण्ड्रं सर्वसौभाग्यवृद्धनं अर्चितव्यश्रमगवा
 न् अर्द्धामकिसमन्वितैः पुण्ड्रकुम्भैः सकूष्माडैर्घैर्वैधान्यैर्घृतैश्च जातीपद्मोत्पलैः शुश्रेथदेनसितेन च गोभिः
 श्वैस्त्वथावस्त्रैस्त्रैः सागरसंभवेः उपानच्छत्रदडैश्च पादुकाजानवलकलैः भूरिणापरमात्मेन फलैः पुष्पैः सुशो
 भनैः अन्नप्रकारैर्भक्ष्यैश्च हेमैर्ब्राह्मणतर्पणैः आश्रास्य च शुभकाममुद्दिश्य च मनोगतं यद्यहं भगवत्कामं प्राप्नुया
 मनसोऽस्मिताः स्वप्नसादाद्विभ्रान्मयस्त्वां पुत्रुयाभ्यहं इत्युक्त्वा पूजयेत्पश्चाद्देवज्ञां श्रुतथागुरुं ब्राह्मणान्भोजयि
 श्वानुततो भूजातवांगयतः अत्र च संपश्येदित्यभिधानात् मेघादि छत्रेन शास्त्रासिद्धिः मत्स्यपुराणीय कल्पे तु दर्शन
 स्यं न गत्वात् एकालमात्रस्य मेघादिसत्त्वेऽसत्त्वेपि सत्त्वे विकल्प एव शास्त्रार्थः नत्वेक एव कल्पो द्वाभ्यां बोद्धव्य इति वा
 श्यं फलभेदात्करणमेतदत्र ऽऽमृतस्य पुराणीय कल्पे अर्घ्यदानमेव प्रधानं अनेन विधिनायस्तु पुमानर्घ्यनिवेदयेत्

ईर्ष्यादिनातस्यैवफलसंबंधवोधनात् ब्राह्मेतुपूजैवप्रधानं तत्रैवमनेगतकौमलाभरूपफलश्रवणात् अर्धस्यवा
 कथनात् एवंचनस्सपुराणयिकल्पे उपवासआचारवलादेव- अथचमत्स्यपुराणियेषुमानितिश्रवणात्पुंसामेवा
 धिकारः ब्राह्मेतुसर्वाधिकारोविशेषाश्रवणात् इत्यगस्यपूजाविधिः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

व्यापयः तस्मै नमोः स्वगस्त्याय साशिष्याय च पुत्रिणे ब्राह्मणे वेदमंत्रेण दद्याद्दध्यन्वपोतम वेदमंत्रस्तु 'भग-
 रस्य खनमानेत्यादि पूर्वमुक्तः दत्त्वैवमर्धकौंतेय प्रणिपत्य विसर्जयेत्- अर्चितस्त्वयथाशक्त्या नमो गस्त्यमहर्षे-
 ये- ऐहिकामुष्मिको दत्त्वाकार्थ्यसिद्धिदस्वमे इति विसर्जयित्वा गस्त्यत विप्राय प्रतिपादयेत् दैवज्ञान्यासरूपाया
 वेदवेदांगवेदिने दानमंत्रः अगस्त्यो मे मनस्स्थोः स्तुयोगस्त्योः स्मिन् घटो स्थितः अगस्त्यो द्विज रूपेण प्रतिपद्य-
 हूणा तु सत्कृतः अगस्त्यः सप्तजन्मोऽर्थनाशयत्वावयो (घं) अतुलं विमलं सौख्यं प्रयच्छतुम्हामुने प्रतिग्रहमंत्रः
 एवं प्रः कुरुते भक्त्या स्वगस्त्यत्रतमादरात् फलमेकं तथा धान्यं रसैकं परित्यजेत् स पूर्णं च तथा वर्षं पुनरन्यमुप-
 क्रमेत् - अन्यफलसधान्यादित्यागं द्वितीयवर्षादावुपक्रमेदित्यर्थः दत्त्वाध्यसप्तवर्षाणि क्रमेणानेन प्रांडव-
 पुमान्फलमवाप्नोति तदेकाग्रमन्ता शृणु ब्राह्मणस्याञ्चतुर्वेदः संवशास्त्रविशारदः क्षत्रियः पृथिवीसर्वा प्राप्नो-
 त्यर्णवमेखलां वैश्यानां धान्यनिष्पत्तिर्गोधनविपुलं भवेत् शूद्राणां धनमारोग्यं सत्मानं चाधिकं भवेत् स्त्रीणां
 पुत्राः प्रजायंते सौभाग्यं गृहसृद्धिमत् विधवानां महत्पुण्यमर्तुलोकगतिप्रदं 'कन्याभर्ता शमाप्नोति व्याधेर्मुच्ये-
 तदुःखिता ये पुद्देशेष्वगस्त्याध्यं पूजयिष्ये ते जनैः 'ते पुद्देशेषु जैन्य-कामवर्षी प्रजायते ईतयः प्रशमञ्जातिन-
 श्यंति व्याधयस्तथा विप्रणरहस्ये काशपुष्पमधीरम्यां क्रवामूत्तितु वारुणेः प्रदोषे विन्यसेत्तात पूर्णं कुभे स्वल्-
 कृते जलपूर्णं कुभे कुभस्यं पूजयेत्ततु पुष्पधूपविलेपनैः दध्यक्षतवलिदद्याद्ब्राह्मणैः कुड्यां च प्रजागरः प्रभातितस-
 मादाययाथावुण्यजलाशये निशावसाने तां पश्यन् जलाते प्रतिमानुने / पुष्पैर्मूलेः फलैर्गंधैर्धूपैरथसुगंधिभिः द्रा-
 वास्त्रं रकैर्कंधुनारिकैलादिभि शुभैः पंचरत्नसमायुक्तं हेमरूप्यसमन्वितं 'सप्तधान्यभृतं पात्रचदनेन समायुतं
 ततुतश्च भयकृत्वा दद्याद्दध्यं द्विजातये अगस्त्यः खनमान इति पूर्वोक्तो मंत्रः ॥ अगस्त्यः खनमानेति पठं मुञ्चमि मंत्रं

हृषं हेमीरोप्यामृमयाश्रपत्राःपंचदशोत्तमाः तत्रैकस्मिन्घटस्थोप्यसौवर्णप्रतिमाह्वयं पंचामनेनसंस्त्याप्य जलैः
 भुङ्क्तेस्नतोर्चयेत् उपचारेःषोडशभिस्ततःपचदशद्विजान् भोजयेच्चैवमिष्टान्नैर्दद्यात्तैः यश्चदक्षिणां कुम्भेकैक
 नीशस्यमूर्त्यादृग्गुरवेऽर्पयेत् एवकृत्वात्रतंचेतदुमामाहेश्वराभिधं जायतेभुविस्वयातोनिधानंसर्वसपदां श्रथा
 स्मिन्नैर्विद्वेषमेशकक्रतमपिऽमृत प्रातःस्नात्वाविधानेनपूजयेत्सुरनायक गंधार्थैरुपचारेस्तुनैवेद्यानांचराशिभिः
 ततोनिमत्रितान्विप्रांसंभोज्यविधिवत्ततः समागतास्तथैवान्यान्दीनानाथांश्चभोजयेत् एतच्छक्रव्रतंत्रह्मन्कतंय्य
 प्रतिवार्पिकं राज्ञावाधनिनान्येनधान्यमिष्यतिमिच्छता

न्यधात्रउमामहेश्वरंत्रतं शिवरहस्ये राजोवाच भगवन्मुनिशार्दूलव्रतमेकवदस्वभ सांगयस्मिन्व्रतेर्चीणैसर्वा
 ङ्कानानवाप्नुयात् गौत्तमउवाच ॥ उमामहेश्वरनामत्रतमस्तिव्रतोत्तमं सांगेतस्मिन्व्रतेर्चीणैसर्वाङ्कामानवा
 ऩ्रुयात् मासिभाद्रपदशुक्ले षौर्णमास्यांप्रयत्नतः तद्व्रतकार्थ्यमर्धैर्वाह्मणार्थैर्विधानतः भाद्रशुक्लेचतु
 र्दश्यांप्रातःस्नात्वाविधानतः शिवंध्यात्वाजगद्धंशंसोमार्द्धशेखर - कृतांजलिपुटोभूत्वामंत्रमेतंपठन्नरः
 श्वःकरिष्येव्रतंगन्नादुमामहेश्वराभिधं श्राज्ञादिहिमहादेवसोमसोमार्द्धशेखर इतिविज्ञाप्यवैदेवं पुनः संपूय
 यत्नतः मध्याह्नेपिशिवंसांपूजयेद्विधिपूर्वकं निद्राकार्यायायोगमहादेवस्यसन्निधौ उत्थायपश्चिमेयाश्वेमहा
 देवंततःस्मरेत् ततःशोचादिकंसर्वनिर्वर्त्यप्रीतेमानस्त्वानंकुर्याद्यथायोगयथाशास्त्रयाश्राक्रमं परिधायततोवल्बुक्ष्म
 लितशुक्लमक्षतं उड्डूलनततःकार्थ्यत्रिपुंड्रभस्मनाततः रुद्राक्षधारणंकार्थ्यसंख्याकार्थ्यातथापुनः ततःशिवार्थ
 नंकार्थ्यविल्वपत्रादिभिर्नैवेः ततोहोमोपिकर्तव्य शिवप्रीत्यर्थमादरात् ततःपरिनियमनप्रणमेत्सोममन्वयं
 प्रायिकुशैःप्रयुजोतततःकार्थ्यासमादरात्भव्युपंचदशार्थ्यप्रयुजोतिशिवात्मकं संपादनीयंयत्नेनव्रतत्रित्तिषेरनाकुलैः

उमामाहेश्वरैवमैवार्णप्रतिमाद्वयं संपादनीययत्नेनराजतंवा मनोहरं पलाद्वृद्धप्रकर्तव्यप्रतिमाद्वयमुत्तमं
अधिकंचेद्यथाशक्तिकर्तव्यमितियत्नतः सैवर्णराजतंवापिताम्बवाकलशोत्तमं संपाद्यतंप्रयत्नेनप्रयतोव्रततत्प
रः ततःसदभ्युजीतवस्त्रयुगमाचिंतयुभं पृथक्पृथक्स्थापनीयकलशेशप्रतिमाद्वयं आपोहिष्ठादिभिर्भैत्रैस्तथा
त्रैयंवरैरपि अभिपिच्यप्रयत्नेनपूजयेत्प्रतिमाद्वयं ततःप्रयत्नतो गच्छेदलंकृतशिवालयं शिवस्थानंनतःकु
र्वात्तोरणधौरलकृतं ततःपोडशपत्रैवजैवहिरशरत्तुगुणैः अलंकृतैः स्वस्तिकाद्यैः स्थापयेत्कलशंनवं ध्या
येत्ततोमहादेवमुमादेर्हार्द्धधारिणं मुकामालाहारनागदुकूलपरिवेष्टितं पंचाननमुमाकांतमनेलदुरवीक्षणं चंद्रा
र्द्धशेखरंअक्षजटामुकुटमंडितं त्रिपुंडुरेखाविलसद्भालभागमनामयं भस्मोद्धूलितसर्वांगरुद्राक्षाभरणान्वितं भं
दस्मितमनाधारमाधारेजगतांप्रभुम् देवैरनंतैरनिशंस्तूयमानमनेकथा देवात्मकंदवंधविष्णुब्रह्मादिवंदितम्
विष्णुनीराजितारकपादपंकजमुत्तमं अप्रतिबद्धमद्वंद्वसर्वदृष्टारकाचिंतं सर्वोत्तममनाद्यंतं सर्वदेवनिषेवितं ऋतशु
द्धंपरंब्रह्मपुरुषं कृष्णपिंगलं ऊर्ध्वकेशं विरूपाक्षं विश्वरूपचिदात्मकं निष्कलनिर्गुणं शांतनिरवद्यनिरजनं अप्र
मेयं जगन्मध्ये सृष्टिसंहारकारकं विश्वबाहुं विश्वपादं विश्वाक्षं विश्वसभयं विश्वं नारायणं राध्यामक्षरंपरमंपदं वि
श्वतः परमं नित्यं विश्वस्य शमनामयाः एव ध्यात्वा स्वामहादेव सर्वदेवोत्तमोत्तमं ध्यायेत्ततः परं गौरीमाद्यविद्यामनामया
लक्ष्मीसेवितपादाब्जं शशिसेवितपादुकां सरस्वत्यादिभिर्नित्यं स्तूयमानपदाब्जं अथ शेषाधरीभूतपद्मवि
यफलाभुमां मुखकांतिकलोपेतपूर्णचंद्रामनामयां तिरस्कृतालिमालानामलकावलिभिः सदा पीनवक्षोजनि
द्धैतचक्रवाकवरंगनां नित्यं तिरस्कृताभोज्यनयनाभ्यामनिदितां सीतावार्धकृताशेषकामभ्रुवामहर्निशं भृकु
टयूद्धीकृताशेषकामचापमनाकुलां बाहुनालकलोद्धृतहेमनालां विलासिनीं रोमावलीतिरोभूतभ्रुमङ्गमरजामिकां ना

भिरंप्रतिरोद्धतघनावत्ताम्रवतुलां ऊरुयुग्मतिरोभूतरंभास्त्रंभांशुभावहां पादयुग्मतिरोद्धतानिर्जितारुणपंक
 जां ब्रह्मद्रोपेंद्रजननीमहेशाङ्गिगभगिनीं महेशाश्लिष्टवामांगवरदाभयदांसदां प्रसन्नवदनांशोतास्मिंतपूर्वा
 भिभापिणीं पूर्णेंद्रदुकूलाढ्यांजनाभरणभूषितां स्तूयमानांसदादेवैर्यज्ञैर्दानैश्चकोटिशः एवध्यात्वाततः स्म्य
 गुपचारान्प्रकल्पयेत् ततः पुष्पाणिसंगृह्याशिवनावाहयेच्छिवा अथावाहन महादेवदयासिंधोविष्णुब्रह्मादिवि
 त आवाहयाभिदेवत्वांप्रसीदपरमेश्वर लक्ष्म्यादिदेववनितापारिसिवितुपादके आवाहयामिदेविक्वांप्रसिदपरमे
 श्वरि इत्यावाहन १ गृहाणसोमविश्वामन्नासंरत्ननिर्मितं श्रन्तासुनविश्वेशकरुणासागरप्रभो उभेसोमधरा
 ऋष्टिसोमार्द्धकृतशेखरे नानारत्नसमार्काणमासनपरिगृह्यतां । इत्यासनं २ पाद्यं गृहाणगौरिशहेमपात्रस्थितंशुचि
 गृहाणदेविपाद्यत्वंदेवदेवांतस्तुते इतिपाद्यं ३ अर्धं गृहाण देवेशसपुष्पगंधसंयुत शिवानतगुणत्रामसर्वाभीष्टफ
 लप्रद गृहाणार्धशिवेनित्येसर्वावयवशोभने शिवप्रियेशिवाकरोनित्यंभक्कवरप्रदेइत्यर्धं ४ गृहाणाचमनंशंभोशु
 चिभूतंशुचिप्रिय गृहाणाचमनं देविशुचिभूतेशुचिप्रिये इत्याचमनं ५ मधुपर्कं गृहाणेशसर्वदामधुपर्कद मधुपर्कप्र
 दानेनप्रीतोभवमहेश्वर मधुपर्कमिदं देविस्वीकुरुप्रियशंकरे मधुपर्कप्रदानेनसुप्रीताभवशोभने इतिमधुपर्क ६ शं
 भोपंचामृतस्नानंस्वीकुरुष्वकृपानिधे सर्वतीर्थमयंनित्यस्नानंशासनपावन शिवपंचामृतस्नानंस्वीकुरुष्वशिवप्रिये
 श्रेष्ठतीर्थोत्तमेशुद्धेतीर्थराजानिपेविते इतिपंचामृतस्नान ७ शंभोशुद्धोदकस्नानंस्वीकुरुष्वसुरोत्तम प्रसीदपरयाम
 त्तयापाहिमांकरुणानिधे शिवेशुद्धोदकस्नानंस्वीकुरुष्वशिवप्रिये प्रसीददेविदंनिवंपाहिनांशरणगतं इतिशुद्धो
 दकस्नानं ८ सोत्तरीयगृहाणेदंदुकूलंशंकरप्रिये प्रसीदपाहिमादीनमन्यशरणंशिवे इतिवस्त्रं ९ उपवीतं गृहाणे शं
 भोसर्वाभरोत्तम उपवीतं गृहाणे शिवसाश्लिष्टविग्रहे इति यज्ञोपवीतं १० गृहाणचंदनं दिव्यं गंधाढ्येन विराजितं

पोलायनमः कपोलानिपूजयामि ज्ञानोष्णयनम् डोष्ठान्पूजयामि नीलकंठायनमः कंठान्पूजयामि भूरिव
 वत्सेसनमः वक्षामिपूजयामि हिरण्यवाहयेनमः बाहून्पूजयामि विश्वोदरायनमः जठरंपूजयामि विश्वनखाय
 नमः नखांन्पूजयामि सर्वात्मकायनमः सर्वांगपूजयामिनमः ॥ शिवायै नमः ॥ शिवायै नमः शिरःपूजया
 मि पृथुपैयनमः वेणीपूजयामि सीमंतरालितायै नमः सीमंतपूजयामि कुंकुममालायै नमः भालपूजयामि
 सौमसूर्यांभिलोचनायै नमः लोचनानिपूजयामि श्रुतिश्रोत्रायै नमः श्रोत्राणिपूजयामि गधप्रियायै नमः घ्राणं पूज
 यामि सुभगकपोलायै नमः कपोलोपूजयामि कोमलदंतायै नमः दंतान्पूजयामि विद्याजिवह्यै नमः जिबूहा
 जयामि विवोषायै नमः डोषोपूजयामि घृतकंठायै नमः कंठपूजयामि पृथुकुक्त्रायै नमः कुक्त्रोपूजयामि विश्वगर्भा
 यै नमः उदरपूजयामि शुभकव्यै नमः काटिपूजयामि दिव्योरुदेशायै नमः ऊरुपूजयामि रुतजघायै नमः जघा
 युगं पूजयामि लक्ष्मीसेवितपादायै नमः पादौपूजयामि महेश्वरप्रियायै नमः नखान्पूजयामि शोभन
 विश्रहायै नमः सर्वांगपूजयामि श्रंगपूजासाम्ये वडोरकंतुविसर्जयेत् प्रत्येकं ग्रंथिपुस्वच्छैः स्वच्छैर्विल्वदलादि
 भिः प्रथमग्रथिमारभ्य नमः सीमेति मंत्रतः यथाक्रमेण सपूज्यत तोधार्यं तु डोरकं तत्रोपचाराः सर्वेपि तेनमं
 त्रेण सादर प्रतिभिर्यत्नत कार्थ्यं कुकुमाकंतु डोरकं ततः पंचदशप्रस्थगोधूमास्तंडुलाश्रवाडपापनार्थमनिघ्राः
 शुभाः कीटाद्यदुपिताः यद्वापचदशाज्याकागोधूमाधूपमडकाः ततः शिवैकशरणाः शैवाः शिवव्रतप्रियाः पूजनीयाः
 प्रप्रत्नेन गंधपुष्पादिभिः क्रमात् ततः सवस्त्रं कलशं शिवयोः प्रतिमाद्वयं शैवाय देयं यत्नेन सुवर्णपलसंयुतं श्रा
 दावुप्रायनदत्त्वा देवमेतदतः परं उपायनस्य मंत्रोपि देयते त्रविशेषतः उभेशः प्रतिग्रहणाति उभेशो वैददत्ति च उ
 भेशस्तारकीभाभ्यामुभे शायनमो नमः अमुं मंत्रसमुच्चार्य देवोपायनमेव च तथा शैवाः प्रयत्नेनः भोजनीया

विशेषतः सुवासिन्योपियत्नेनभोजनीयाःशिवप्रियाः शैवानेवभोजयित्वास्वयभुंजीतवारगतः श्रुतिर्धीन
 पिसंतर्प्यद्वारदेशस्थितान्नूप एवंप्रयत्नतःकार्थ्यप्रतिवत्सरमादरात् नियमेनैवविधिवदु करीत्यायथाक्रमं ब्रा
 ह्मणाद्यैरिदंकार्थ्यत्रतंसयतमानसैः सर्वाभीष्टप्रदंपुण्यव्रतमेतच्छिवात्मकं प्राप्तुपोहशेषैर्वैकार्थ्यमुद्यापनंतूप
 उद्यापनविधानंचवक्ष्येशृणुयथाक्रमं पूर्णैनास्याभ्राह्मण्यांब्रतोद्यापनमादरात् कर्तव्यमिति यत्नेनद्रव्यसंपा
 द्यसादरं हेमीकार्थ्यासाह्निपठी प्रतिमाचपलान्मिता तद्वर्धेनाथवाकार्थ्यातदर्थीर्धेनयानूप रजतेनाथवाकार्थ्या
 यथोक्तपलमानतः संपादनीयाःकुंभाश्च हैमाः पंचदशोत्तमाः श्रथवाराजताःकार्थ्या यद्वाताम्रमयानूप भाद्र
 शुक्चतुर्दश्याशैवान्नाह्मणपुंगवाः निमंत्रणीयायत्नेन प्रातःसप्तदशोत्तमाः ततोऽगृहवितानाद्यैरलकृत्यप्रयत्नतः
 स्वस्तिकौद्यैरलंकुर्यात्शिवस्थानमघापहं ततःसाहंप्रयत्नेनतस्मिन्शंकरमंदिरे पूजनीयाःप्रयत्नेनशिवयोः
 प्रतिमाःशुभाः पूर्वोक्तेनविधानेनमंत्रैस्तरैवसाधनैः रात्रीजागरणंकार्थ्यसोपवासंप्रयत्नतः ऋत्विग्भिः सह
 सोऽसाहंपयोमात्राशनेनवा रात्रीशिवकथाःश्राव्याःश्रोतव्यायत्नतोरात्रीपूजायामचतु
 ष्ठी ततःस्थेयंप्रयत्नेनस्नात्वाशकरसन्निधौ पूजनीयाःप्रयत्नेनशिवोदेवःशिवापतिः चतुरस्रंततःकार्थ्यंकु
 लमण्डलान्वितं कंठद्वयप्रांतदेशेहस्तद्वयसमन्वित तत्रवह्निप्रतिष्ठाप्यविधिवदृश्यमार्गतः पंचविंशतिसा
 हस्रहोमःसोभितिमंत्रतः ततःप्रयत्नतोरजन्मनमःपूर्वसतारकं ततःपूर्णाहुतिहृत्वाशैवासंपूजयेत्ततः विल्वप
 त्रभस्मनीचपूजनीयायथाक्रमं एकैकस्मैप्रदातव्यशिवयोःप्रतिमाद्वयं कलशोपिप्रदातव्यस्ततोवस्त्रद्वयान्वि
 तः आचार्य्यायप्रदातव्यंसुवर्णशतमादरात् ततोयत्नेनशैवेब्राह्मोजनीयाधृतबतैः सुवासिन्योपिशैवानांभो
 जनीयाःप्रयत्नतः ततोदेयास्त्रशस्त्रंयांचभोजितेभ्यश्चदक्षिणा ततश्चस्वकृतंकर्मशिवायविनिवेदयेत् उद्या

पतंक्षुतंसोमयेतदधुनाप्रभो इदं संपूर्णतामेतुस्त्वत्प्रसात्सहेश्वर मत्रहीनंभक्तिहीनंशक्तिहीनमुमापते विधिही
 नं कृतं कर्मस्त्वत्प्रसादात्फलप्रदं प्रायश्चित्तं वैदिकानां व्यंगानामपिकर्मणा शिवस्मरणमेवेति श्रुतिरप्यस्ति शांकरो
 म्बन्तः स्वदिविदे श्रीतं कर्मव्यगमापि प्रभो सांगंभवतु विश्वेशतवैस्मरणात्प्रभो इति संप्रार्थये शंसाव सर्वसुरो
 न्कं भुञ्जियाहं धुभिः साद्विसमौ नंति त्ववर्जितो एवं यः कुरुते सम्यगुमामाहेश्वरव्रतं स सर्वभोगान्भुञ्जते मोक्षप्राप्तोति
 स्वस्वस्य ॥ रत्नेवात्स गौतमेतद्व्रतं चोपशुशकेतवदस्वमेकस्य काममभूत्सिद्धिं व्रतस्यास्य प्रभावतः ॥ गौतमोवाच
 पृथगोवयोरजन्तुदुर्वासा रूयो मुनीश्वरः कदाचित्संचरह्लोकान्ददर्शकमलापतिं ततः समागतं दृष्ट्वा दुर्वासा
 मुस्सिञ्जतः क्विस्वसांलां ददौ तस्मै शकरेण समर्पितां गृहीत्वा क्विस्वमालां तां हारिर्गमनसञ्चमात् शिरसापूजनी
 यां तां गरुडान्शो विलिखिपत् तदस्तं तादृशीं वीक्ष्य दुर्वासाः क्रोधमूर्च्छितः हरिशशापवहुधाधिगिद्यग्जन्मेतिसंवद
 न्नु सयाशिवापितामालादत्ता तुभ्यमघापहा साकथं गरुडस्कंधे विनिःक्षित्वा तु याहरे गर्वस्य मूलभूते यंतवल
 क्ष्मीं विनश्यति लक्ष्मीः पततु दुर्गाब्धौ गरुडोपि विनश्यतु वैकुण्ठस्याधिकारोपितवया तु मदाज्ञया निस्तेजस्को
 व्रतैः पृष्ठे संचराद्यावधि ध्रुवं इत्युक्त्वा सतु दुर्वासा ययौ लोकांतरं नृप ततः पपात दुर्गाब्धौ लक्ष्मीं विष्णोर्भिनोहरा त
 तोति दुःखितो विष्णुः प्रलपन्वनमास्थित उवासा विपिनेधोरस्वकृतं कर्म संस्मरन् ततः कदाचिद्भूपालमया तत्र
 गतं पुरा तदामामागतं दृष्ट्वा पूजयामास मां हरिः ततो श्रुपूर्णनयनः कृतांजलिपुटो हरिः जगदपूर्ववृत्तांतं स्वल
 क्ष्मीनां शकारणं ततोति क्रांतचित्ताय विष्णवे त्रतमुत्तम तत्पृष्ठे नमया भूपकथितं सादरं मया ततो विलंबं विधि
 वच्चकार श्रद्भयान्वितं ततः प्रसन्नो भगवान्हरये पार्वतीपतिः ददौ लक्ष्मीं सगरुडां करुणानिधिरव्यय इदमेव
 व्रतं चोर्णमिद्रेणाप्यमितौजसा तेन प्राप्तस्ततः स्वर्गः स्वर्गभोगाश्च शाश्वताः ब्रह्मणापि व्रतं चोर्णमिदमेव पुरानृप

तदात्मोश्चरितेनसंप्राप्तदुर्लभपिसा मुनिभिश्चपुराचीर्णव्रतमेतन्मुमुक्षुभिः श्रस्यव्रतस्याचरणान्माकिः प्राप्तामुनी
 श्वरैः इदं व्रतं प्रयत्नेनयः करिष्यतिभक्तिः तरुयसौभाग्यसंपत्तिर्भयिष्यत्येवसर्वा यस्यास्त्वैश्वर्य्यभोगेच्छामोक्षे
 च्छास्त्रनपयिनीयस्यसर्वाधिपत्येच्छतेनकार्थ्यमिदव्रतं वैधुतेनापिचिप्रणामेक्षार्थमतियत्नतः कृतमेतन्नद्वतपूर्वसर्वा
 भीष्टप्रद्वयकं शारदोनामविप्रोभूद्वेदवेदांगपरगः मोक्षार्थमतियत्नेनेतेनर्चाणिमिदं व्रतं मुक्तिः प्राप्ताचतेनापि व्रत
 रुमास्यप्रभावतरयं कामंसमुद्दिश्यव्रतमेतदनुत्तमंयः करिष्यति सः कामं नंतमाप्नोतिनिश्चितं इदं व्रतमहैशनसमाख्या
 तमुमांश्रति कुमारायसमाख्यातमुमयैतद्व्रततृप नंदिकेशायकाथितकुमारेणव्रतंततः नंदिकेशेनकथितदुर्वासमुनये
 ततः दुर्वाससापिकथितमगरुष्यायव्रतोत्तमं व्रतंतत्सागरेमह्यमगरुष्येनमहात्मना मयातिखिन्नचित्तायविष्णवेक
 थितंपुरा तेनर्चीर्णव्रतमिदंसर्वसौभाग्यदायकं ब्रह्मणेकथितंपूर्वमिदमेवव्रतंमया तेनर्चीर्णव्रतंसंगंवाणीप्राप्त्यर्थ
 मावरात् सूर्य्यायेंद्रायचंद्रायमयैतत्कथितंव्रतं तैस्तुर्चीर्णव्रतमिदंसर्वसौभाग्यदायकं कश्यपादिमुनिभ्यश्चकथि
 तंब्रतमुत्तमं तैश्चर्चीर्णव्रतसम्यक्भुक्तिमुक्तिफलप्रदं भूपव्रतानिसंख्येववहूनिविविधानिच तथाप्येतद्व्रतसमव्रत
 नास्त्वैवसर्वाथा भवानपिकुरुश्रीः त्याभूपालव्रतमुत्तम इदव्रतशिवक्षेत्रेयः करिष्यतिभक्तिः तस्यसर्वार्थसं
 सिद्धिर्भविष्यतिनसंशयः ॥ ईश्वर उवाच ॥ इत्येतद्वचनं श्रुत्वासराजाप्रीतमानसः सपुत्र पूजयामासगौत
 मंशैवपुंगवं ततोर्धमव्रतचेदमुपदिशपसर्गौतमः पुनः संपूजितोराज्ञास्वाश्रमंप्रतिसंययौ राजासपुत्रस्तद्वाक्या
 दिदंसाहेश्वराभिध व्रतचकारविविधानायथाक्रममतद्वितः येमामनन्यहृदया सकलामरंशंसंपूजयंतिसततंधृतभ
 स्मपूताः तेमामुपेत्यविगताखिलदुःखबंधामद्वेषंमेत्यसूखिनोनिवसतिनित्यम्

इतिशिवहस्येशिवप्रोक्तभाद्रपदीर्णमास्यामुमामाहेश्वरं व्रतंसोद्यापनम् ॥

श्रद्धेवलोकपालानांपूजाव्रतं तदुक्तं निर्णयाम्बतेब्रह्मपुराणे, पूर्वाभाद्रपदायोगेपौर्णिमास्यांपितामहः शक्रा
 त्रियमरक्षोभेवायुर्वित्तिशंकरान् लोकपालास्तुरक्षार्थत्रैलोक्याकस्याभिषेचयत् पृथिव्याधारणाथायतथानंतं
 चभोगिनं तस्मात्तत्रलिखेत्पद्मपत्रंसर्पिकं कर्णिकायांलिखेत्त्रसानंतंकमलोद्भवं प्राच्यादिपुचपत्रेषु
 वाह्येवाघांश्रसायुधान् ततःक्रमेणतेनैवसंस्थाप्यकलशांशुभान् पश्चात्संपूजनीयाश्रभक्त्याब्रह्मादयःसु
 राइति श्रयभाद्रशुक्लचतुर्दश्यां हेमाद्रौभविष्योकेकदलीव्रतं पुण्येमासिप्रकुर्वीतपूणिमायांशुभेदिने
 इत्युक्त्यापौर्णिमायाकार्थ्यं उमामाहेश्वरपूजायाकथायामभिधानाच्च घटप्रसिद्धंसमारुयांतंकदलीव्रतमुत्तमं त
 त्तेहंसंप्रवक्ष्यामिलोकानुग्रहकारकं नाकष्टैःपुरदैवैर्धैक्षगंधर्वकिन्नरैः श्रप्सरामरकन्याभिर्नगकन्यभिर्भरिचिता
 संसारासारांज्ञात्वाकदलीतंदनस्थिता शुक्लपक्षेचतुर्दश्यांमासिभाद्रपदेनृप देयमर्ध्यवस्त्रिभिःफलैर्नानाविधै
 स्तथा विरूढैःसप्तधान्यैश्चदीपालीरक्तचंदनैः दधिदूर्वाक्षतैर्वैश्वैर्घृतपाचितैः जातीफलैः पूगफलैः पूज
 येद्व्रतमत्सरः तस्मिन्नहनिदातव्यस्त्रीभिरन्याभिरेवच मंत्रेणानेनचैवावर्धतंशृणुष्वनशाधिप चिंतयेत्कदलीनि
 त्यं कंदलैः कामदीपितैश्शरीरारोग्यलावण्यदेहिदेविनमेस्तुते एवंयः पूजयेद्रंभारुषोभकिमानृप नारीवान
 श्रिपकांशीत्रिन्मासांश्चतुरोपिवातस्मिन्कालेनहिभवेत्काचिन्नारीकुलाटिनीर्गतादुर्भगाव्यंगसैवारिणीपापचारि
 णी भवेत्सौभाग्यसौख्याढ्यापुत्रपौत्रिश्रियायुता आयुष्मतीजीववत्साजीविद्वर्धशतंभुवि इतिहेमाद्रौभविष्येकद
 लीव्रतम् ॥

श्रत्रगुर्जराचारप्राप्तं कार्तिक्यामाघ्यंविशाख्यांचकदली व्रतं तत्र कदली व्रते पूजनं आगच्छकदलीदे
 विसौभाग्यफलदायनी रूपदेहियशोदेहि जयदेहिसुनिश्चितं आगच्छागच्छवरदे शंकरेणमहेश्वरि

करिष्यमाणांपूजामिगृहाणानुग्रहंकरु ॥ आवाहनम् १ कार्तस्वरमथदिव्यंनानामणिगणान्वितं अधितिष्ठमहद्वे
 विशिवेनसहपार्वति ॥ आसनम् ॥ २ ॥ दूर्वाक्षतादिभिर्भुक्तंस्वर्णपात्रेस्थितशुभं पाषाणैकलपितंभस्त्र्यागृहाणपर
 मेश्वरि ॥ पाद्यम् ॥ ३ ॥ अर्घ्यपात्रस्थितंतोयंफलपुष्पसमन्वितं अर्घ्यगृहाणेदेवित्वंभक्त्यादत्तंशिवप्रिये ॥
 अर्घ्यम् ॥ ४ ॥ कर्पूरोशोरसुरभिशीतलविलजलं गंगायास्तुसमानीतं गृहाणाचमनीयकं ॥ आचमनम् ॥ ५ ॥ गंगा
 दिसर्वतीर्थेभ्योमयाप्रार्थनयाहृतंस्नानार्थमेतमयातोयं गृहाणपरमेश्वरि ॥ स्नानम् ॥ ६ ॥ पथारंभेविद्विस्तेशाखादीनां
 सदाभवेत् तथावर्षमांदेवसेचनात्पार्वतिप्रिये ॥ इतिसेचनमंत्रः ॥ ७ ॥ वस्त्रेशुभ्रिदंशुभ्रं कुंभमारक्तशोभनं
 गृहाणाच्छादनं देवितथावर्षमांसदा ॥ वस्त्रम् ॥ ८ ॥ आचमनं च पूर्वोक्तमंत्रेण ॥ श्रीखंडचंदनं दिवं च नसारं
 नोहर विलेपनं गृहाणेदं रुद्राणि प्रियवल्लभे ॥ चंदनम् ॥ ९ ॥ मालतीचंपकपर्वादीनि शत्रुत्राधिकानि च सुगंधीनि
 गृहाणत्वंपूजार्थं सुमनांसिनः ॥ पुष्पाणि ॥ १० ॥ अगुरुं गुग्गुलुं धूपं दशांगं सुमनोहरं गृहाणेदेविवरदेवप्राणदृष्टि
 करंपरम् ॥ धूपम् ॥ ११ ॥ चक्षुदंसर्वलोकानां तिमिरस्यानिवारणं आर्तिक्यं कल्पितं भक्त्या गृहाण परमेश्वरि दीपं ॥
 १२ ॥ नानापक्वान्नसंयुक्तं रसैः पृष्ठभिः समन्वितं तेनैवेद्यं विधिभक्त्या कल्पितं त्वं गृहाण मे ॥ नैवेद्यम् ॥ १३ ॥ क
 पूरेलालंगंदिनागवल्लीदलान्वितं पूगीफलसमायुक्तं बूलं प्रतितु गृह्यताम् ॥ तांबूलम् १४ इदं फलं मया देवि स्था
 पितं पुरःस्तव तेन मे सफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि ॥ फलम् ॥ १५ ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्य हेमवीजं विभावसोः श्रनं
 तपुष्पफलदमतः शक्तिं प्रयच्छ मे ॥ हिरण्यम् ॥ १६ ॥ त्वमिंद्राणि प्रियानित्वं पार्वत्याश्रितिवल्लभा सतीनां का
 मदापूष्पाकामान्नेपरिपूरय ॥ नीराजनम् ॥ १७ ॥ आश्रयेदिवपत्नीनां पूजितात्वं श्रियास्वयं सोभाग्यारोग्यमा
 युष्यं देहि रंभेनमोस्तुते ॥ १८ ॥ प्रार्थना ॥ कदल्यैकमलायिन्धे मे धार्येतेन मे नमः रंभायै भूतिसारायै सर्वसौख्य

प्रदेनमः ॥ नमस्कारः ॥ १९ ॥ यथायथातेप्रसवोवर्द्धतेकदलेध्रुवंतथामनोरथानामिप्रभावोवर्द्धतास्त्वयम् ॥ इति
 कदलीदानमन्त्रः ॥ २० ॥ अथकथा युधिष्ठिरउवाच कृष्णकृष्णमहावाहोसर्ववि
 याविशारद श्रनाथनाथविश्वात्मन्दीनदैन्यनिकृन्तन त्वमस्माकंपुरोर्वंधु स्वस्वस्माकंपरःसखा स्वयामिभरक्षि
 तानित्यं विचरामोत्रनिर्भयाः किंचित्पृच्छामिदेवेशवदस्वःपयाविभो दद्गुह्यंसर्वधर्मपुरुतेयस्मिन्महत्फलं सौ
 भाग्यशोभ्यदंपुण्यंधनधान्यविद्युद्धिदं शत्रुच्छादनपुत्रादिवर्द्धनं श्रीनिकंतनं तन्मनाचक्ष्वभगवन्लोकानामुपका
 रक ॥ श्रीकृष्णउवाच शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिभ्रतानामुत्तमव्रतं यत्कृत्वासर्वदुःखेभ्योनारीमुच्येतसंकटात् वस्त्रा
 न्नपानविच्छित्तिर्नभवेत्तु कदाचन पुरामामिव्यक्तैतियरुक्मिणीप्राणवल्लभा श्रिणुपत्याभवेद्दीनासर्वकामाप्तयेशुभा
 सौभाग्यमेकथंदेवभवेज्जन्मनिजन्मनि सपत्नीनांश्रिधर्मवीक्ष्यस्पृष्टहोमेजायतेप्रभो इतिप्रियायावचनंश्रुत्वाहंतांस
 मद्रुवं रंभाव्रतंकुरुस्वाशुसौभाग्यप्राप्तयेशुभं कृतैयस्मिन्व्रतेदिविपरसौभाग्यमाप्स्यसि इतिश्रुत्वावचोदेवोरुक्मि
 णीमामभापः रंभाव्रतंभवेत्कीदृक् कौविधिःकिंचपूजनं केनचादौपुराचीर्णमर्ष्यकेनजकाशितं रुक्मिणीभापितं
 श्रुत्वापुनरेवाहसद्रुवं रंभाव्रतमिदंयक्ष्यशृणुदेवियथादितं गोचर्ममात्रंस्लिप्यसर्वतोभद्रमंडलं लिखेत्त्रतयादौ
 नीलपीतसितासितैःब्रह्माद्यादेवतास्तत्रस्थापयित्वाप्रपूजयेत् अथवास्वस्तिकंकुर्यात्पद्मशुद्धंलंबुततः साश्रांस
 पर्णाहिसस्मितांभुशोभनां समूलांकदलींस्थाप्यपूजयेत्संयथाविधिउत्तमांतांसमानीयसेचयेत्तांसमाहिता यथारं
 भेवित्पृच्छिस्तेशाखादीनांसदाभवेत्तथावर्द्धयमादेवित्सेचनात्पावर्तीप्रियेयथायथातेप्रसवोवर्द्धतेकदलीनवःतथामनो
 रथानामिप्रसवोभयंतुस्वयं एवंसंपूज्यविविधद्रुक्मियुक्तनभेतसारात्रीजागरेणंकुर्याद्दीतयादित्रनिःस्वनेःएवंयाकुरु
 तेनारी व्रतानामुत्तमं व्रतं भुक्त्वातुविविधान्भोगसौभाग्यवर्धयेद्विदेतद्भुव एवमेतत्प्रकर्तव्यंकदलीव्रतमुत्तमं तस्मात्कुरु

विधिनैनयथैकं फलनापर्यसि इति श्रुत्वा विधानेन सा च कारव्रतोत्तमं श्रयापसकलं कामं । मनसा यद्भीष्मिस्तं
 अन्यच्च शृणुरजैर्द्रयदाथ्यर्कं रन्ध्रं चिते पराजितायूयकृष्णानितासमाप्रतिदुःशासने नदुष्टेन द्रौढीमुक्तमूर्धजा आकृ
 प्यमाणे वल्ले त्वित्तमान्मस्मरतदा तूर्णतत्र गतोरानन्दौ पद्याख्याणानायवे । अदृश्यमाणः कृष्णार्थे व्रतसमुपतिष्ठ
 यान् तदाकर्तुमशक्ये त्रव्रते स्मिन्नराजसत्तम रुक्मिण्या यरितपूर्वयदेतद्भ्रतमुत्तमं तस्य पुण्यफलदंतं कृष्णार्थे
 राजसत्तन तत्कालमेव ख्याणां सृष्टि रभवत्पुरा दुःशासने नदुष्टेन आक्षिप्तैश्च शुकपुत्र प्रादुर्भूता निवख्याणि
 नानावर्णानि नारत खिन्नोदुःशासनः पापे विरशामांशुकग्रहात् तावद्भवूर्वख्याणिकदलीगर्भवन्नप इत्थं व्रत
 प्रभावोयंगुह्योपिकथितो मया कारय रवविधानेन पूर्णछामो भविष्यति ॥ अथोद्यापनम्

॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ कस्मिन्मासे तितथै कस्मिन्नापरेद्भ्रतमुत्तमं कथं भावेन किंकार्थं तन्ममाचक्ष्वके शव
 ॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥ कांति के माघमासे वा वैशाखे चित्ते त्रैतुवा पुण्ये मासि प्रकुर्वीत पौर्णमास्यां स भेदिने
 तितथै क्षयं वर्जयेत् शुभायां सुसाहितः यरिमन्देशे नलभ्येत कदली राजसत्तम सुवर्णेन शुभांतं त्रकृत्वा पूजास
 माचरेत् यदिलभ्येतु कदलीमारोप्यादौ प्रपूजयेत् यावत्तस्यात्फलं तावत्सिचैर्नरेण भूपते फलोद्भूत क्रमे तस्याः
 पथाद्दिप्रान्समाह्वयेत् प्रभाते विमले स्तात्स्वानघादौ विमले जले अहते वासो गृह्य कृत्वा संध्यादिकर्म च अरत्नि
 मात्रकृत्वा तु स्थंडिलवाग्यतः शुचिः आग्निं संस्थाप्य विधिवत्तत्र होमं समाचरेत् शतमष्टोत्तरं विद्वान् तिलाज्याहु
 तिभिस्तथा एकाग्रचित्तः संदृष्टः । कृती ग्याहतीभिः पृथक् ब्रह्मादिभ्यो देवताभ्यो नाममः । पृथक् पृथक् आ
 चार्थ्य च सपत्नीकं वस्त्रार्थैः पूजयेत्ततः धेनुपयस्वर्नोदघात्सवस्स रत्नभूषितां त्वर्णशृंगीर्यस्वरांसां स्यदोहनि
 कायुतां ताघपृष्टोरत्नपुच्छावन्नघंटा विभूषितां अभ्यर्च्य वेदविदुषे आचार्य्यानि वंदयेत् पादुकोपानहौ छत्रम्

प्रदेनमः ॥ नमस्कारः ॥ १९ ॥ यथायथातेप्रसवोवर्द्धतेकदलेद्भ्रुवंतथामनोरथानामेप्रभावोवर्द्धतास्वयम् ॥ इति
 कदलीदानमंत्रः ॥ २० ॥ अथकथा युधिष्ठिरउवाच कृष्णकृष्णमहावाहोसर्ववि
 याविशारद अनाथनाथाविश्वात्मन्दीनदैत्यनिकृन्तन त्वमस्माकपुरोर्वंधु स्वमस्माकंपरःसखा त्वयाभिरक्षि
 तानित्यं विचरामोत्रनिर्भयाः किंचित्पृच्छामिदेवेशवदस्वऋषयादिभो ब्रह्मसर्वबंधर्मेपुक्तेयस्मिन्महत्फलं सो
 भाग्यरोग्यदंपुंयंधनधान्याविष्टादिदं अत्राच्छादनपुत्रादिवर्द्धनं श्रीनिकेतनं तन्ममाचक्ष्वभगवन्लोकानामुपका
 रक ॥ श्रीकृष्णउवाच शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिब्रतानामुत्तमव्रत यत्कृत्वासर्वदुःखेभ्योनारामुच्येतसंकटात् वस्त्रा
 न्नपानविच्छित्तिर्भवेत्तुक्रुदाचन पुरामित्येकैतियरुक्मिणाप्राणवल्लभा प्रणिपत्याभवेद्दानासर्वकामाप्तयेशुभा
 सौभाग्यंमेकथंदेवभवेज्जन्मनिजन्मनि सपत्नीनांश्रयंवीक्ष्यस्वृष्टहोमेजायतेप्रभो इतिप्रियायायावचनंश्रुत्वाहंतस
 मद्भुवं रंभाव्रतंकुरुत्वाशुसौभाग्यप्राप्तयेशुभं हृत्तेयस्मिन्व्रतेदेविपरंरौभाग्यमाप्स्यसि इतिश्रुत्वावचोदेयोरुक्मि
 णीमामभापतः रंभाव्रतंभवेत्कीदृक् कोविधिःकिंचपूजनं केनचादौपुरार्चोणमर्त्येकेनप्रकाशितं रुक्मिणीभापितं
 श्रुत्वापुनरेवाहमद्भुवं रंभाव्रतमिदंयदयेशुणुदेवियथादितं गोचर्ममात्रसलिष्यसर्वतोभद्रमडल लिखेत्तत्रतथादर्णे
 नीलपीतसितासितैःब्रह्माद्यादेवतास्तत्रथापयित्वाप्रपूजयेत् अथवास्वस्तिकंकुर्ध्यात्पद्ममष्टदलतुर्वैततः सात्रांस
 पर्णाहिसस्मितांवशोभनां समूलांकदलैरुत्थाप्यपूजयेत्संश्रयाविधियुत्तमांतांसमानीयसेचयेत्तांसमाहिताः यथारं
 भेविष्टास्तेशाखादीनांसदाभवेत्तथावर्द्धयमादेविसेचनात्पार्वतीप्रिययाथातेप्रसवोवर्द्धतेऋदलीनवःतथामनो
 रथानामेप्रसवोभवतुस्वयं एवंसपूज्यविविधद्रुक्कियुक्तेनथेत्सारात्रीजागरणंकुर्ध्याद्गीतवादित्रनिःस्वैनेःएवंयाकुरु
 तेनारी व्रतानामुत्तमंव्रतं भुक्त्वातुविविधान्भोगन्सौभाग्यंविंदेतद्भुव एवमेतत्प्रकृतंयकदलीव्रतमुत्तम तरमात्कुरु

द्वित्रहवतीव्यवर्द्धतपितुर्गृहं कालेवहुतिथेजते यौवनस्थवभूवसा तांसुमध्यांतुसुश्रोणींप्रतिमांकांचनीमिव प्रा
स्येदेवकन्थेतैहृष्टवातांमेनिरजना सानुपन्नपलाशाक्षीप्रश्वलतीवतेजसा चचारचापिसावित्रीवतियद्गुणोदि
त त्रयोपौष्यशिरः स्नात्वा सम्यक्संप्रयुदेवताः हुत्वाग्निविधिवद्विप्राचाचयित्वेधुपूर्वाणि तेभ्य सुमनसःसिद्धाः
प्रतिगृह्यन्तुपार्लमजा मंखीपरिहृताभ्येत्य देवीश्रीरिवरूपिणी साभिवाद्यपितुः पादौविनीताचारुंहांसिनी कृ
तांजलिर्चरोहा नृपते पार्श्वतः स्थिता तांष्टृवायौवनप्राप्तास्वांसुतांदेवरूपिणी उवाचराजापत्यर्थसंमंत्र्यस
हमन्निभिः पुत्रिप्रदानकालोपनच ऋश्रिद्वृणोतिमां विचारयन्नपइयामिवरंतुत्यमिहात्मन तथापिदेयासिमयोदो
पः स्यादन्थयामम पठ्यमानमयापुत्रिधर्मशास्त्रेषुसश्रुतं पितुर्गैहेतुयाकन्या रजःपइत्यसंस्कृता ब्रह्महत्या
पितुस्तस्यसंकन्याष्टपत्नीस्मृता अतोर्थप्रपयामित्वाकुरुपुत्रिरवयवरं दृष्टैरमात्यैःसहिता शीघ्रंगच्छस्वमांचि
रं वेदद्वीनांयथावाच्योनभवेयतथाकुरु एवमस्त्विति सावित्रीप्रोकाशीघ्रविनिर्धयो स्यदनेनमहाहेणमन्निभि
परिवारिता तपोवनांनिरम्याणिराजर्षीणांजर्गामसा मान्यानातब्रह्मद्वानोकृत्वापदाभिर्वेदने ततोवैश्रामती
योषिपवतानानानिच देशांश्रुविधित्स्वर्वातोश्रमानुसुनोहरान् एकस्मिन्साश्रमपदं कृतकृत्यायैभुवह व
रयित्वावरसांतुश्रजर्गामस्वमालंय सावित्रीमन्त्रिसंहितापरितुष्टेनचेतसा तत्रापश्यतदेवर्षिर्नारदंपितुरतिके श्रा
सानुमासनेविप्रप्रणम्यस्मितभापिणी कथयामासतत्सवधेप्रमृणारण्यगतासती ॥ सावित्र्युवाच आसीच्छालिपुध
मोत्सा क्षत्रियः पृथिवीपति शुभसेनइतिरूपातिदेवादेधोभूवसः तस्यचाप्यभवद्धार्यारुकिमणोरूपशालिनी
तस्यप्रतिहृतराश्वैरिभिदैवयोगतः सावालापत्ययासाद्धैर्भार्ययाप्रास्थितोवनं सचार्यवनसंसृद्धः पुत्रःपरंम
धार्मिकः सत्यवाज्ञामरूपाढ्यैर्भर्ततिमनसाकृतः ॥ नारदउवाच अहोकेष्टमहोकेष्टसावित्रिकामिदंकृत वृत्स्तेवा

लंकारानेकशः यथाशक्तिप्रदेयानि व्रतस्यपरिपूर्त्तये चतुर्विंशद्वाडवानांयुग्मान्याहूयसंयतः वस्त्रालंकारगंधा
 धैः पूजयित्वातुभोजयेत् वायनान्तिद्रेयानिवंशपात्रैस्तु शक्तिः दद्याद्यदक्षिणांसम्यग्यथाविभवसारतः
 अन्येभ्योपियथाशक्तिदद्यादन्नसुसंस्कृतं क्षमापचित्वातान्देवीव्रतस्यपरिपूर्त्तवे वाचस्वित्वायथान्यायमच्छिद्रं च
 क्षमापयेत् दीनानाथान्प्रतप्यांशुस्वयंभुंजातवाग्यतः एवंयःकुल्लेहेदिकदलीव्रतभुक्तं भुक्त्वातुविविधान्भो
 गान्सोभाग्यंविंदतेपरं तस्मात्कुरुविधानेनयथोक्तंफलमाप्स्यसि एवन्वरीनरोवापियः कुर्यात्कदलीव्रतं स
 वान्कामानवाप्नोतिस्वर्गलोके महीयते इतिभविष्योत्तरोक्तकदलीव्रतं एतच्चपौर्णमास्याविहितमपिहेमाद्रिमतेन
 चतुर्दश्याकार्यम्

इतिभाद्रशुक्लचतुर्दश्यांकदलीव्रतंभविष्योत्तरोक्तमिदम्

अस्यांभाद्रपौर्णिमायांसुवासिन्येनाथ्यैर्भर्तुरायुरभिवृद्धयेसानित्रीव्रतंक्षुर्वति वीरमित्रोदयेभविष्ये ॥ यृधिष्ठिर
 उवाच स्मराभिचहपीकेशयञ्चोक्तंभवतामम तस्सावित्रीव्रतंब्रूहिप्रसादसुमुखोभव ॥ श्रीकृष्णउवाच कययामि
 कुलस्त्रीणांमाहिम्नोवर्द्धनं परं यथाचीर्णैतुसावित्र्याव्रतं वैराजकन्यया आसीन्नेद्रेषुधर्मात्मासर्वभूतहितैरतः पार्थि
 वोश्वपतिर्नामपौरजानपदप्रियः सर्वैश्वरोनयत्यथसत्यवाकसंयतैर्ब्रिहः समभार्थ्योव्रतमिदंचकारापत्यकाम्यया
 सावित्रीतिप्रसिद्धयत्सर्वकामप्रदायकं तस्यतुष्टांतुसादेवीसावित्रीब्रह्मणःप्रिया उवाचर्तुहिताह्येकातवराजन्भव
 ष्यति तस्याःप्रसादातुष्टामेतवसर्वंभविष्यति मन्नाम्नासाचकर्त्तव्यामहाकीर्तिमतीतुसा भविष्यतिमहाराजनशोकं
 कर्त्तुमर्हसि एवमुक्त्वातुसावित्रीजगामादर्शनंतदा कालेनगच्छताजाताहुहितादेवरूपिणी सावित्रीगप्रीतयादत्तासा
 वित्र्याजतयातथा आदिष्टाचैवसावित्र्यासावित्रीसदृशीयतः सावित्रीत्येवनामास्याश्चक्रुर्विप्रास्तथापिता साश्रीव

मतीस्माकं स्वस्ति तस्तेस्तु त्रजाम्यहम् ॥ श्रीकृष्ण उवाच इत्यभाष्य गते राजानारदो कव्यथान्वितः स विव्यपि च त
लब्ध्यापति सर्वगुणाच्चितं ममुदेतीव तन्वंगो दिवसान्यार्षु एयकृत् एव तत्राश्रमे पातुदानिवसतासता कालस्त
त्पश्यतां कश्चिदतिचक्रामभारत सावित्र्यास्तु शयानायार्थित्यं व्यादिवानिश नारदेन यदुक्तं तदुक्तं दानविनाप
सर्पति ततः कलेवहुति श्रेय्यतिक्रांते कदाचन प्रातः काले हि मर्तव्यं यत्र सस्यवतानघ प्रोष्टुपादे सितपक्षे द्वादश्या
रजनीमुखे गणयंत्याश्रमावित्र्यानारदो कंचो हृदि चतुर्थे हनि मर्तव्यमिति सा चिंत्य भामिनी व्रतत्रिरात्रमुद्दिश्य सा
वित्र्याख्यं महाफलं उपोष्य संस्थितासौ धीसावित्री सापवित्रता त्तैत्तैस्त्रिरात्रं निर्वस्य स्वात्वास्तं प्येदवताः श्रुत्वा श्रु
रयोः पादौ वदं चारुहासिनी अथ प्रतस्थे परशुगृहीत्वा सस्यवान्स्वयं सावित्र्यपि च भर्तारं गच्छंतं पृष्टो न्वगान् वार्थ
माणापि सा भर्त्रो वृद्धाभ्यां चाभिभाषिता उवाच यश्रुमां भद्रे गच्छ कंठ किं न वनं सुकुमारासि कल्याणिवालिसा भूमिप
त्मजे अपदाहार्हापदैर्यौ तु कथं शक्यसितहनं उपवासास्त्रयस्तेद्यतस्माद्भुक्ष्यसुमध्यमे सावित्र्युवाच नैपधमे
वरस्त्रीणां यद्भर्तुरिभुभुक्षिते स्वयमेव च भो कव्यमित्याहुर्धर्मदर्शिनः अपरं कौतुकं मे स्ति यनस्याद्यप्रदर्शने भर्त्रा
सहाय्यास्यामिमानि पंधं करिष्यथ भर्त्रासहागमिष्यामि किं विपादे नमाचिरं ततो ज्ञात्वा यथावालाजगामाद्यप
तिवता सावित्र्यनुपदं भर्तुर्वेनेतस्मिन्मनोरमे गत्वासौ दूरमध्यानं जग्राह यथाहाथ फलादिकं समित्कुशं च कुसुमं भायं
यासंबदन्प्रियं काष्ठं कुठारेण तथा पाटयामास लीलया अथ पाटयतस्तस्य जाता शिरसि वेदना ततः संवृत्त्यतस्स
र्ध्वं वटच्छायं मुपाश्रितः सस्यवान्वेदनाक्रान्तः किंचिद्दृष्ट्वा णितमानसः वटशाखासु मुपाश्रित्य सस्यवान् प्राह गद्गदं सावि
त्रिप्रिय शिरसि वेदनां प्रवाधते नच किंचित्प्रपश्यामि भ्रमती वहि भे मनः तवोत्सर्गे क्षणतावत्स्वप्नमिच्छामि सु
दरि सावित्र्युवाच विश्रमस्व महाबाहो सावित्री प्राह दुःखिता पथादिपि गमिष्यामो हाश्रमं सुसुखेदियं ॥

लभावाद्यनुगुणवान्सत्यवाङ्मूषः सत्यवदत्यसौ राजा सत्यवाकेनसः स्मृतः नित्यमथा - प्रियास्तस्य करोत्यथा
न्समृएमयान् चित्रेपिचलिखरथान्चित्राश्वस्तेनसोच्यते किं एषो रतिदेवश्च शक्त्यादानगुणैः समः ब्रह्मण्यः स
त्यवाग्दक्षः शिविरौशीनरं यथा ययातिरिवचोदारः सोमवस्त्रियदर्शनः अश्विन्याविरूपेणद्युमत्सेनसुतोव
ली एकोदोपोस्तिनान्योस्तिअद्यप्रभृतिस्त्यवान् सवत्सरेणक्षीणायुर्देहत्यागंकरिष्यति ॥ श्रीकृष्णउवाच ना
रददितदाकर्ण्यदुहितामहपार्थिवः पुत्रिसावित्रिगच्छान्यंवरवरयस्यपतिं संवत्सरेणसोलपायुर्देहत्यागंकरिष्य
ति ॥ सावित्र्युवाच सकृज्जल्पंति राजानः सकृन्नदीयते कन्यात्री एयेतानि सकृत्सकृत् दी
र्घायुर्वापि स्वल्पायुर्निगुणः सगुणोपि वा सकृद्धृत्तो मया भक्तान द्वितीयं चरणो म्यहं मनसानि श्रयं कृत्वा ततो वाचाभि
धीयते क्रियते कर्मण एषथा देपधर्मः सनातनः ॥ नारद उवाच यद्येते दिष्टं दुहितु स्ततः शीघ्रविधीयतां अविघ्नम
स्तुसावित्रीदिष्टं भद्रकरिष्यति ॥ श्रीकृष्ण उवाचा एवमुक्त्वा समुत्पय नारदस्त्रिदिव्ययौ उत्पाद्यदुःखमतुल तस्य रा
ज्ञायुधिष्ठिर राजापिदुःखसंविन्न श्रिरंध्यानपरोभवत् अहोतिदुःखमुत्पन्नमपरं महात्मानां एतदुःखम
होदृष्ट्वावरभेवानपत्यता सत्यमुक्तपुराणज्ञैः कन्यादुःखैकभाजनं देव्यायदुक्तत्सर्वं व्यलीकंप्रतिभाति मे
एवं संशोच्यवहुधा दधारात्मानमात्मना देवांसस्मृत्यसावित्री मया दत्तावरः पुरा राजा स्वदुहितु सर्वैवैवाहिक
मथाकरोत् स्वयंगत्वात्सामीप्यवनमुनिनिपेवितं शुभे मुहुर्ते पार्थ्वस्थैर्ब्राह्मणैर्वेदपारगैः - समर्पयित्वा कन्या
तां दत्त्वा दयांश्च पुष्कलान् उवाचिदमहाभागं सुप्रतिनातरात्मना द्युमत्सेन महाभाग शृणु मपरमं वचः इदं
मेदुहितातातवल्लभा जीवितादपि भर्त्तासमुचितो ह्यस्याः सत्ववान् सत्यवल्लभः त्वमप्यस्यासमुचितः
अशुरोधर्मवत्सलः अतो पराधाः क्षतव्यावालय रुध्रवालिशा यद्भीष्टवजामातुर्भुवयोर्धर्मं धाषितं तदास्तेय

मतोस्माकं स्वस्ति ते स्तुत्रजाभ्यहम् ॥ श्रीकृष्ण उवाच इत्यभाष्य गते राजानां रादो किव्यथान्वितः सावित्र्यपि च त
 लब्ध्यापति सर्वगुणान्वितं ममुदेनीवतं वंगीदिवसान्धार्यपुण्यकृत् एव तत्राश्रमते पातुदानिवसतासता कालस्त
 पश्यतां कश्चिदतिचक्रामभारत सावित्र्यास्तु शयानार्याश्रितयं स्यादिवानि श नारदेन यदुक्तं कदाचिन्नाप
 सर्पति ततः काले बहुतिथे व्यतिक्रान्ते कदाचन प्रातः काले हि मर्तव्यं यत्र सस्यवतानघ प्रोष्टपादे सिते पक्षे द्वादश्या
 रजनीमुखे गणयंयाश्रसावित्र्यानारदो कंचो हृदि चतुर्थे हनिमर्तव्यमिति सावित्र्यभामिनी व्रतंत्रिरात्रमदिश्यसा
 वित्र्याख्यं महाफलं उपोष्य संस्थितासाध्यीसावित्रीसापतिव्रता त्ततस्त्रिरात्रं निर्वस्ये स्त्रात्वा सतप्ये देवाः श्यश्रुश्वशु
 रयोः पादौ ववे चारुहासिनी अथ प्रतस्थे परशुशुही स्वासत्यवास्वयं सावित्र्यपि च भर्तारं गच्छंतं पृथतो न्वगात् वार्थ्य
 माणापि साभर्त्रां द्वाभ्यां चिभिभापिता उवाच यद्भ्रूमां भद्रे गच्छ कटकिकं नवं नं सुकुमारसि कल्याणिवालिसाभूमिपा
 त्मजे अत्र दार्हापदैर्यातुं कथं शक्यं सितदहनं उपवासास्त्रयस्ते च तस्माद्भुक्ष्यसुमध्यमे सावित्र्युवाच नैपधमं
 वरस्त्रीणाय द्रतं रिवुभिक्षिते स्वयमेव च भो कव्यमित्याहुर्धर्भदर्शिनः अपरं कौतुकं नोस्ति वनस्याद्यप्रदर्शनं भर्त्रा
 सहाद्यास्यामि मानिपेधं करिष्यथ भर्त्रां सहागमिष्यामि किं विपादे नमाचिरं ततो ज्ञात्वाथ सावालाजगामाथ प
 त्तिव्रता सावित्र्यनुपदं भर्तुर्वेनेतस्मिन् मनोरमे गत्वा सौंदूरमध्यानं जग्राह यफलादिकं समिक्तुशं च कुसुमं भाय
 यासं वदन् प्रियं काण्डकुठारेण तथा पाटयामास लीलाया अथ पाटयतस्तस्य जाता शिरसि वेदना ततः संवृत्य तत्स
 र्धं वटच्छायामुपाश्रितः सत्यवांचेदनाक्रान्तः किंचिद्दृष्ट्वा णितमानस वटशाखामुपाश्रित्य सत्यवांच्चाह गद्गदं सावि
 त्रिपश्य शिरसि वेदनामां प्रवायते नच किंचिदप्रपश्यामि भ्रमती वहिभेमनः तवोत्संगेक्षणं तावत्स्वप्नमिच्छामि सु
 द्रि सावित्र्युवाच विश्रमस्व महावाहो सावित्री प्राह दुःखिता पथादिपि गमिष्यामो ह्याश्रमं सुसुखो देयं ॥

श्रीकृष्णउवाच ॥ यावदुत्सर्गं कृत्वा शिरश्चास्तेमहीतले तावत्कालवदनाशतं शोथसहस्रश
दूताश्चैराद्राश्चातिभयंकराः नशुकुट्टेष्टिपातान्तेसावित्र्यास्थानुमतिके गत्वाचक्षुस्तस्सेवसावित्र्यास्तनयमद्भुत
दृष्टिपातेनान्स्माभिःसाधयतेसत्यवान्कचित् इत्याकर्ण्यम कौपादुत्थायचवरासनात् आरुह्यमहिपराद्रोद्रेः
प्राणहरोवली आजगामत्वरायुक्तेयत्रास्तेसापतिव्रता सावित्र्यपिचसंत्रैस्तवीक्ष्यमाणाइतस्ततः सावधानाक
थंकोयभर्तारंमनेष्यति तावददंशसावालापुरुकृष्णार्पिगलं किरीटिनपीतवस्त्रेसाक्षात्सूर्यामेवोदितं नमवाचा
थसावित्रीप्रणम्यमधुराक्षरं सावित्र्युवाच कस्त्वेवोथवाद्व्योमांधर्षयितुमागतः नचाहेकेनचिच्छक्या स्वधर्मा
द्वरोपितुं द्रष्टुंवांपुरुपश्रेष्टदीप्तोवह्निशिखामिव यमउवाच यमसंयमनश्चाहंसर्वभूतभयं १. क्षाणायुरेप
तेभर्तासन्निधौपतिव्रते नशक्यैःकिंकरैर्नेतुंततोहस्वयमागतः शरीरात्पाशसंयुक्तं पृथग्भूतंमहाद्युतिं अगृह्णमा
न्पुरुषनिचकर्षयमौवलात् पुनःप्रयातुमारभेपथानपितृसेवित सावित्र्यपिवरारोहाकृत्वापोदेनमंडलं रक्षार्थं
भट्टकायस्ययथावनुपदतः पतिव्रतातदाश्रताध्यायमानानिजंपतिं तच्चित्ततद्गतप्राणैतामुवाचयमस्तदा
यमउवाच निवर्त्यगच्छसावित्रिसदूरंतुमिहागता एपमार्गोविशालाक्षिनकेनाप्यनुगम्यते सावित्र्युवाच नश्रमा
नचनग्लानिः कदाचिदपिजायते भर्तारमनुगच्छत्यास्तवशिष्टस्यसन्निधौ सतांसतोर्गतिर्नान्यैस्त्राणिभर्तासदा
गतिः वेदावर्णाश्रमाणांचशिष्याणांचगुरुगतिः सर्वेषामेवजन्तूनांस्थानमस्तिमहीतले मुक्ताभर्तारमेकंतेस्त्राणा
नन्यःसमाश्रयः एभिरन्यैः समचित्तैर्वैक्यैर्धर्मार्थसंयुतैः तापितोधर्मराजस्तुसावित्रीमिदमब्रवीत् यमउवाच
तुष्टास्मितवभद्रत्वंवरवरयमुव्रते साचवब्रत्स्वराज्यचविनयवतासतीचक्षुः प्राप्तिस्तथा राज्यश्चशूरस्यमहात्मनः
जावितयतधोभर्तुर्धर्मासाहचशाश्वती पितुःपुत्रशतीचैवतथाचशतनात्मनः धर्मराजोवरोन्दत्स्वाप्रपयमासता

ततः आजगामाथसातन्वीन्यग्रीधविटपंतदा कृत्वोत्संगेशिरस्तस्यपूर्ववन्निपसादच गात्रसंवाहनचक्रभर्तुःश्री
 तस्यभारत उच्यतेऽथेतनांप्राप्यनीरुकूप्राहेदमादरात् कथंनवोधितोभद्रेकालोतीवगतोमम किंमांघयति
 मेनातःकिंवामाताचदुःखिता विरुद्धवाचंसजातंकालोतीवगतोयने विहायमातापितरौकालोनकापिभस्यगात् इति
 मत्वारिरुद्धतेकृतनेहप्रवोधनं सावित्र्युवाच कथत्वावोधेवीरपीडितंतुशिशोरुजा ममैवात्रविलवोभुदकार्येस्य
 तवानघ प्रपश्येत्थायसावित्रीजग्राहशिरसेधन समिकुशादिकंसोथजगमत्स्तौस्वमाश्रमं नतःपित्रास्वनेत्रा
 भ्यांहटौतीपरयामुदा आलिंग्यमूर्ध्नुपाग्रायपुत्रमंकेनिवेइयसः उवाचदिष्ट्यापश्यामिसमार्थैवांसमागतं वि
 लंकारणंपृष्ठःसमानप्रेयथातथ वेदितार्थेथसंहृष्टःपूजयानसतांसती अथवापूर्वजैर्भुंकराज्यानिहतकंठकं द्यु
 मस्सेतोमहाभागइयजक्रतुभिस्तदा । ततोश्वपतिरासाद्यपुत्रानात्मगुणाधिकान् सवित्र्याश्रेष्ठितंज्ञात्वाजामासा
 तुर्जोवितंतथा । राज्यप्राप्तिचविपुलांपरांमुदमवापसः सावित्र्याख्यानकमिदसर्वपापप्रणशानं श्रवैधव्यप्रदं
 स्त्रीणांस्वर्गमोक्षप्रदायकं सुखसौभाग्यदं चाथप्रातर्जप्यमिदंसदा भाद्रपदेपूर्णिमायामाशुर्वाणेत्रतांत्विकं माह
 रम्यमस्यनृपतेःकथितसफलमया ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ कीदृशतद्व्रतं कृष्णसावित्र्यायदनुष्ठितं तस्मिन्भाद्रपदेऽसि
 धिदानंतस्यशंभे कदेवतव्रततस्मिन् कोमंत्र किंफलं प्रभो एतदाख्याहिभेनाथ नहितुष्यामिमाघव
 ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ श्रूयतापांडवश्रेष्ठसवित्रीव्रतमादरात् कथयामिकथर्वाणं तयासम्यग्युधिष्ठिरः त्रयोदश्या
 भाद्रपदेदत्तधावनपूर्वकः त्रिरात्रंनियमंकुर्वाद्दुपवासास्यभक्तिःअशक्यत्रयोदश्यांनककुर्याज्जितेन्द्रियःश्रयाचितं
 अनुदृश्यापौर्णिमास्यपुपितःनित्यस्तात्वामदानद्यांतडागेनिक्षेरोपवा विशेषतःपौर्णिमास्यांस्तानसर्पपृज्जलैः गृ
 धीत्वात्पुलाकांपत्रिप्रस्थमात्रांयुधिष्ठिर अथवाधान्यमादायचवशांलितिलादिक ततोवशमथेपात्रेवस्त्रयुग्मेनत्रोष्ठिते

सावित्रीप्रतिमाकृत्वा ब्रह्मणश्चैव शोभनां सौवर्णीमृष्टमयीवापि स्वशक्त्यारोप्यनिर्माणां विष्णु-
धर्मोत्तरेहित पद्मपत्रासनस्थश्च ब्रह्माकार्यश्रुतमुखः पुस्तकं स्वस्तिकं तद्वक्षामालां कमण्डलुं सावित्रीतस्य कतेव्य-
वामोत्सगता तथा आदित्यवर्णाधर्मज्ञासाक्षसूत्रकरातयेति रक्तयस्त्रुगुंदद्यात्सावित्रीब्राह्मणः सितः सावि-
त्रीब्रह्मणासाद्धमेवमसंयाप्रपूजयेत् गंधैः पुष्पैश्च नैवेद्यै दीपकैर्मोदकैः शुभैः पूर्णकोशातकैः पकैः कूपमण्डिः क-
कंटीफलैः नारिकेलैः सम्वर्जैः शाखोटैः पनमैस्तथा धान्याकैर्जीरकैर्हैर्गुंडेन लवणेन च विरूढः सप्तधास्यैश्च
वंशपत्रप्रकल्पितैः हरिद्रया कठसूत्रैः शुभैः कुकुमकेसैः श्रवतारं करोत्येव सावित्रीब्रह्मण प्रिया ॥ अत्र तारमवस्थितं ॥
तामच्येत मंत्रेण सावित्रीब्राह्मणीस्वयं इतरासातयास्त्रीणां पुराणोक्तो वाधिरुमृतः डोकारपूर्वके देवि विष्णोः पुस्तकधा-
रिणी ॥ वेदमार्तनमस्तुभ्यमवैधव्यप्रच्छमे रूपदेवियशो देहि सौभाग्यदेहि देहि मे एव स पूज्यविधिवज्जागुरुतत्र-
कारयेत् गीतवाद्यत्रनिर्घोषैर्दृष्टनारीकदंबकैः पुण्याख्यानैश्च विविधैस्तारात्रिमतिवाहयेत् उत्सवे न नयेद्रात्रिस-
वित्र्याश्च कथानकैः ततः प्रभातसमये रवाभ्युदिते सति सावित्रीब्राह्मणश्रेष्ठे स नैवेद्यानिवेदयेत् अथ सावित्री-
कल्पज्ञेसावित्र्याख्यानवाचके वेदज्ञे तु स्ववृत्तिस्थे दरिद्रे वा कुटुंबिनि मंत्रेणानेन कौतियप्रणम्या विधिपूर्वकं । दूर्वा-
क्षततिलैर्भिः अपूर्वाशाभिमुखास्थिता शुचिवस्त्रधरे विप्रैः डोकारस्वस्तिपूर्वकं सावित्रीयमयादत्तासहितैः एयाहितै-
एमयी ब्रह्मणः प्रीणनार्थात् ब्राह्मणप्रतिगृह्यता एवं दत्त्वा द्विजेंद्राय सावित्रीतां युधिष्ठिर नैवेद्यादित्यत्सर्वब्राह्मण-
स्य गृह्णयेत् स्वयं दशपदगच्छेत्स्ववेशमतत आविशेत् गौरिस्थो भोजयेद्भक्त्या हविष्यान्नैस्तशक्तिः पुष्पैः कुसुम-
सिद्धैः स्तालकैः कंठसूत्रकैः वासोभिः पूजयेत् स याचितशाढ्यविवाजिता तथा भुक्त्वा हविष्यान्नं ब्राह्मणैर्वहुभिः सह
विसृजयेत् तस्तां च सावित्री प्रीयतामिति वक्तव्यब्राह्मणैः सर्वैः स्तुष्टुभुक्तैर्भूर्यः ॥ सावित्रीविरादतुभ्यं सुदानुभवत्

ॐ विधे देवासां शृणुताम इमं शुभं इदं बर्हिनि पीदत इत्यावाह्य ॐ यत्रोसियवपारुभद्रेषो यवयारातिरि
 ति देवपत्रे पुयवान्विकीर्य ॐ विधे देवाः शृणुते मं शुभं येयं श्रृतिरिक्षेयपद्य विधेयं श्रिजिह्वा उत वायेजत्रात्रासा
 द्यास्मिन् बर्हिपिमादयध्वं ॐ आगच्छतु महाभागा विधे देवा महावलाः येयत्र विहिताः श्राद्धे सावधाना भवंतु मे
 इति पठित्वा ॥ ततः ॐ पिच्छेन ह मावाहयिष्ये इत्युक्त्वा ॐ उशं तस्त्वा निधीमहि समिताः समिधीमहि ॥

इति पिच्छेनावाह्य

ॐ अपहताश्रुसुरारक्षासि वेदिपद इति मात्रादिपत्रे पुयवान्विकीर्य ॐ आंपतुनः पितरः इति पठित्वा ततोर्ध्वकरण
 तत्र देवपूर्वकसर्वेषु ॐ शन्नो देवीति मंत्रेण जलं क्षिपेत् ततो देवार्घ्यपत्रेषु ॐ यवोसी तियवान्विकीर्य मात्रादिपा
 त्रेषु ॐ यवोसि सौमदेवयोगोसवेदेवनिर्मितः प्रत्नमाद्भिः ष्टकः युष्मात्रादीमुखान् पिच्छेन लोकात् प्रीणाहिनः
 स्वर्गा इति मंत्रेण यवान्क्षिप्त्वा ततः प्रत्येकं गंधपुष्पाणि क्षिपेत् ॥ ततः प्रथमं देवार्घ्यपत्रं वामहस्ते कृत्वा
 तत्र स्थपवित्रभोजनपत्रे निधाय तदुपरि किंचिदुद रुंतरं दत्त्वा ॐ यदिव्या इति पठित्वा कुशयवजलन्यादाय
 ॐ मद्यामुकगोत्राणां मातृपितामहीनाममुकामुकदेवीनां तदीमुखीनामभ्युदयिकश्राद्धसंघिनो विश्वेदे
 वा एषो हस्तार्घोनमः एवं पित्रादिश्राद्धदेवभ्यो मातामहादिश्राद्धदेवभ्योऽपि दद्यात् ततो मातुरर्घपत्रमादाय पूर्व
 यत् यादिव्या इति पठित्वा कुशादीन्यादाय ॐ मद्यामुकगोत्रे मातरमुकदेविनां दीमुखिआभ्युदयिकश्राद्धे एवते हस्त
 र्घोनमः एवं पितामहीनां प्रपितामहोरपि दद्यात् ततः पित्रर्घपत्रमादाय सर्वपूर्ववत् कृत्वा कुशादीन्यादाय ॐ मद्यामुक
 गोत्रपितरमुकशर्मन् तदीमुखामभ्युदयिकश्राद्धे एते हस्तार्घोनमः एवं पितामहादि यत्र भयो दद्यात् ततो वशिष्टज
 लपवित्रयुतं प्रथमं देवार्घपत्रमादाय ॐ विधेभ्यो देवभ्यः स्थानमसीति देवास्तदक्षिणपार्श्वे उत्तानं स्थापयेत् एव

मपरदेवार्थेपत्रद्रये तत्तदामनदक्षिणभागेप्रत्येकंस्थापयेत् ततःपितामहीप्रपितामहीश्रद्धार्थपात्रद्वयपरिष्ठापयित्वा
 भोजनपात्रोपरिपृथ्व्यादक्षिणकरंणुदाय ओंमानृत्यःस्थानमसीतिमात्रासनवामभागेन्युब्जकीकुर्यात् एवमेवपित्रो
 र्घपात्राणामिलनंरुत्वापित्रायासनवामभागे ओंपितृभ्यःस्थानमसीतिन्युवर्जकरंणं ततोर्गधादिदानं बोमद्यामुक
 गोत्राणामातृपितामहीश्रपितामहीनाममुकामुकदेवीनांदीमुखीनांतामाम्युदायिकश्राद्धसंबन्धिनोविश्वेदेवाएतन्निर्गं
 यपुष्पधूपदीपतांबूलयज्ञोपवीतयासांसिवोनमः एवंपित्रादिदेवेभ्योमातामहादिदेवेभ्यश्चदद्यात् ततःचोमया
 मुरुगोत्रपितरमुकशर्मन्नांदीमुखाभ्युदयिकश्राद्धएतानिर्गंपुष्पधूपदीपतांबूलयज्ञोपवीतवासांसितेजसः ॥ १ ॥ एवं
 पितामहादिपंथभ्योपिदद्यात् ततपात्रमर्घ्यासनसहितंचतुष्कोणमंडलकुर्यात् ततःशजलेपुटकादौहस्तेतैत्रिस
 घृतमन्त्रमादाय ओंअश्रपेकव्याहनायस्वाहा इत्याहुतिद्वयजुहुयात् सोमायपिटृमतेस्वाहा ॥ इन्द्राहुतिद्वय
 जुहुयात् ततोपसंबंरुत्वा दक्षिणाभिमुखः पातितवामजानुः मोटकतिलजलान्यादाय ओंइन्द्रमन्त्रमेतद्भुव्यामि
 पितृभ्योनमः इतिभूत्वाभिनेकेचिदन्नंदद्यात् पिंडार्थिकंचिद्वयशेषयेत् ततोन्पदन्नयथासंबन्धंनत्रपरिधिष्यवृ
 तंजलंचतत्रोपनीपपात्रमालभेत् तत्रक्रमः उत्तानपाणिभ्यांद्वैवपात्रंस्पृष्ट्वा ओंपृथिवीतेपात्रंधैरपिघ्रातृब्राह्म

णस्यमुत्तेअमृतेअमृतजुहोमिस्वाहा इतिपठिन्वा ॥ १ ॥

ओंइन्द्रमन्त्रंविचक्रमेत्रेयानिदधेपदंसमूढमंस्यपांशुसुरेरुष्णहव्यरक्षमदीयं इतिपठित्वा इन्द्रमन्त्रमित्यन्ते ओ
 इमाभापा इतिजले ओंइन्द्रमाज्यमितिवृते ओंइन्द्रंहविरितिपुनरन्नेदक्षिण्यांगुष्ठमारोप्य ओंपवोस्त्रियवयस्मि
 द्वेषोययरातरिति चवोन्विकीर्यं क्रुशादीन्यादाय ओमद्यामुकगोत्राणामातृपितामहीप्रपितामहीनां ॥ श्रमुखा
 मुकदेवीनांदीमुखीनामाम्युदयिकश्राद्धसंबन्धिनोविश्वेदेवाइन्द्रमन्त्रंसोपकरणंवीनमः यथेकमेवपात्रमभवति तुब्रा

वामेन पाणिना पात्रमत्यजन्नेव । ओं इदं विष्णुरित्यादिपठित्वा ॥ यवक्षेपपथं तं कृत्वा कुशादीनादायपित्राद्युच्छेदनेन
 वित्रादिदेवैर्भयोपि जलमुत्सृजेत् ॥ एवमेव मातामहादिदेवैश्च भिक्षुपात्रपक्षे ॥ ८ ॥ अथिवीतेपात्रमित्यादीनां सुहृत्वा
 मायति । ततो मातृपात्रमुत्तानाभ्यामेव पाणिभ्यां स्पृष्ट्वा । ओं अथिवीतेपात्रमित्यादि । ओं इदं विष्णुरित्यादिपठि
 त्वा । ओं कृष्णकव्यमिदं रक्षमदीये । ओं इदं मन्त्रमित्येनेदक्षिणांगुष्ठे निवेश्य । ओं अथपहताश्रुसुरारक्षांश्चित्रोद्विपद
 इत्यन्नोपरियवान्विकीर्य । ओमद्यामुकगोत्रेमातरमुकदेविनादीमुखिआभ्युदयिके श्रीं इदं मन्त्रं सोपेकं संणते नमः
 एवं पात्रालंभनादिकं प्रत्येकं पितामहीभ्यामपि दद्यात् । एवं पितृपात्रमालभ्य । ओं अथिवीते इत्यदिपु
 ठित्वा पूर्ववत्सर्वकृत्वा ॥

ओमद्यामुकगोत्रपितरमुकशर्मन्नादीमुखाम्भ्युदयिक । इतिपित्रहमसृजेत् । एवंपिता
 महादिपंचभ्योन्नमुत्सृजेत् । ततः प्राञ्जलिः । ओमधुमधुमध्विति । मधुवाता इत्यादिकुर्वजपत्
 ओं अन्नहीनमित्यादि जपेत् । दभैपूषविश्यगायत्रीत्रिजपित्वा ॥ ओमधुमधुमध्विति । मधुवाता इत्यादिकुर्वजपत्
 पितृमंत्रान् । ओं उदीरतामवरइत्यादीन् । जपेत् । अन्यानि तु पुरुषसूक्तादीनि पवित्राणि जपेत् । ततः प्रागग्रकुशत्रय
 भूमावास्तीर्य । जलेन प्रोक्ष्य जलप्रोक्षितं । सयवधृतमन्त्रकुशादिना । अनाश्रिदग्धाश्रये जीवाये प्रदग्धाः कुले ममु २४
 मौदत्ते नतुं प्यंतुं तायांतु परांगति । भिति मंत्रेण कुशोपरि । अन्नं विकरेत् ॥

ततश्चाचम्यहैरिस्त्वस्वागायत्रीत्रिजपेत् । चतुरन्नापि डयोग्यभूमिपरिस्फुल्य उत्तरोत्तरक्रमेण स्थानत्रये प्रादेशमात्रं प
 रिमायतत्र प्रागग्रैरेखां दीर्घजुलीमूलेन । ओं अथपहतेत्यादि । जपित्वा कुश्यात् । प्रत्येकं रेखात्रयोपरि । ओं यैरूपणी
 ति श्रंगारान् । धामयेत् । तदुपरि प्रत्येककुशत्रयमास्तीर्य । प्रत्येकमवने जनं दद्यात् ॥ तत्रक्रमः ॥ अथेज्यं

धूपैर्नवपात्राणि पूरयित्वा एकपात्रं चामहस्ते कुशादीन्यादाय ॥ ओमधामुक्तगोत्रे मातरमुक्तदोविनादीमुखिभ्यो
 भ्युदयिकश्राद्धपिंडस्थाने अत्रावने निक्ष्वते नमः ॥ इति सर्वदक्षिणकुशत्रयमूलमात्रेऽवने जनदद्यात् एवमेव
 पात्रांतरमादाय तत्कुशत्रयमध्ये पितामह्यै अवने जनदद्यात् तत्कुशत्रयग्रे प्रपितामह्यै अवने जनदद्यात् तत
 श्रुर्थमादाय ओमधामुक्तगोत्रपितरमुक्तशर्मन् नादीमुखाभ्युदयिकश्राद्धपिंडस्थाने अत्रावने निक्ष्वते नमः ॥
 इति सर्वदक्षिणकुशत्रयमूलपिंडेऽवने जनदद्यात् किञ्चिज्जलमवशेषेत् एवं पितामहप्रपितामहयोः पिंडस्थानेऽव
 ने जनदद्यात् एवमेव पात्रांतरमादाय ओमधामुक्तगोत्रमातामहामुक्तशर्मन्नादीमुखाभ्युदयिकश्राद्धपिंडेऽवने
 निक्ष्वते नमः इत्यपरकुशत्रयमूले मातामहायावने जनदद्यात् एवं प्रमातामहदृढप्रमातामहयोर्दद्यात् ततो यवद
 धिवदरघृतमिश्रितान्निपिंडान्निर्माय एकापिंडं कुशादींश्चादाय ओमधामुक्तगोत्रे मातरमुक्तदोविनादीमुखिभ्यो
 यिकश्राद्धपतेपिंडो नम इति तदवने जनस्थाने पिंडं दद्यात् एवमेव पितामहीप्रपितामहीभ्यां सर्वायावने जन
 स्थाने पिंडं दद्यात् ततश्चतुर्थपिंडमादाय ओमधामुक्तगोत्रपितरमुक्तशर्मन् नादीमुखाभ्युदयिकश्राद्धपतेपि
 ङो नमः एवपितामहप्रपितामहयोः तत्सप्तमपिंडमादाय ओमधामुक्तगोत्रमातामहामुक्तशर्मन्नादीमुखिभ्यु
 दयिकश्राद्धपतेपिंडो नमः ॥ इति तदवने जनदद्यात् एवं प्रमातामहदृढप्रमातामहयोर्दद्यात् ततो दर्भमू
 ले करप्रौढयत्राचम्यहरिस्मृत्वा अत्रमातरोमादयध्वयथाभागमाष्टपायध्वइति पठित्वा उदङ्मुखीभूयश्वासनि
 यम्यते नैवपथामुखैः शर्वतयन् ओअमीमदंतम, तरोयथाभागमाष्टपायिषतइति जपेत् ॥ एवं अत्रपितरोमादयध्वं
 यथाभागमाष्टपायध्वमिति जपित्वा ॥

उदङ्मुखीभूयश्वासनि यम्य' तेनैवपथामुखैः परवर्तयन् ओअमीमदंतइत्यादि जपेत् ॥ ततोऽवने जनवशिष्टज
 लेन प्रत्येवने जनदद्यात् ॥ तत्रक्रमः ओअधामुक्तगोत्रे मातरमुक्तदोविनादीमुखिभ्युदयिकश्राद्धपिंडेऽवने जपेत् ॥

जननिश्वतेनमः इति तत्पिंडोपरि दद्यात् ॥ एवं पितामहीप्रपितामहीभ्यां तथा ॐ अद्यामुकगोत्रपितरमुकशर्मन्
 नादीमुखाभ्युदयिकश्रद्धेप्रत्यवनेनिश्वतेनमः इत्युपरि दद्यात् एवमेव तत्तत्पिंडोपरि पितामहादिपंचभ्यो दद्यात् ततो
 नीर्वाविंशस्याचर्य्यहारिस्मृत्यासूत्राण्यादाय ॐ नमोवोमातरोरसायनमोवोमातरो मन्यवेनमोवोमातरो नमोवोमा
 तरोऽग्रहाणोमातरोद्रासतोवोमातरोऽहेष्मः एतद्वासः ॥ इति मात्रादिपिंडत्रयोपरि प्रत्येकं सूत्रं दद्यात् ततः न-
 मोवः पितर इत्यनेन मंत्रेण पित्रादिपिंडपक्वोपरि प्रत्येकं सूत्रं दद्यात् ततः कुशजलान्यादाय ॐ अद्यामुकगोत्रेमातर
 मं कदेविनादीमुखाभ्युदयिकश्रद्धेपिंडे एतेत्तेवासो नमः ॥ एवं पितामहीप्रपितामही एवं पितामहादीनां पंचानां सूत्र
 म्स्मृजेत् ततो गंधधूपधूपद्विपतां वूलानि प्रत्येकं पिंडमभ्यर्च्य ॐ शिवाश्रापः संत्वितिजलं ॐ सौमनस्यमस्त्व
 तिपुष्पाणि ॐ अक्षतंचरिष्टमस्त्वितिंतडुलान् प्रत्येकं पात्रेषु निक्षिप्य कुशादीन्यादाय ॐ अद्यामुकगोत्रायामातु
 र्मुं रुद्रेभ्यानादीमुख्याभ्युदयिकश्रद्धेदत्तदन्नपानादिभिः प्रीयतां इत्यक्षयोदकं दद्यात् एवं पितामहाः प्र-
 पितामहाश्राक्षयोदकं ॐ अद्यामुकगोत्रस्यापितुरमुकशर्मणोनादीमुखस्याभ्युदयिकश्रद्धेदत्तदन्नपानादिभिः
 प्रीयतां इति पित्रे एवं पितामहादिपंचभ्योक्षयोदकं दद्यात् ॥ ततः ॐ अघोरामातरः संत्वितिमात्पिंडोपरि पूर्वाश्रां
 जलधारां दद्यात् एवं पितामहीप्रपितामहोः ततः ॐ अघोराः पितरः संत्वितिपित्रादिपिंडपक्वोपरि जलधारां दद्यात्-
 ततः ॐ गोवंदो नोवर्द्धतादारा नो भिवर्द्धतावेदाः संततिरेव च श्रद्धाचनोमान्यगमद्बहुदेयं च नोस्त्विति श्रद्धाचनोवहुभवे
 दतिथीं श्रद्धेभेमाहि याचितारश्रनः संतुमाचयाचिष्मकंचन एताः सत्याशिपः संतु इत्याशीः प्रार्थयन् सपवित्रकुश-
 त्रयाणि प्रत्येकमात्रादिपिंडत्रयेमातामहादिपिंडत्रयेदत्त्वा ॐ ऊर्ज्वहंतिरमृतं घृतं पयः कीलालं परिश्रुतं स्वधास्य
 तर्पयते ममांष्टः इति मात्रादिपिंडोपरि दक्षिणाश्रांजलधारां दद्यात् ततस्तथैव ऊर्ज्वहंतिरमृतं घृतं पयः कीलालं प

लोसिसोमदेवत्योगोसवोदेवनिर्मितः प्रत्नमद्भिःपृक्तः स्वधयापिट्वंलोकात्रिणाहिनःस्वाहा गंधपत्रिकाक्षता
दितूष्णीनिक्षिप्य तेनजलेन आत्मानं त्राक्ष्यंसंकल्पश्राद्धसामग्रीःसंप्रोक्ष्य प्राणानायस्य पुंडरीकाक्षस्मरण
विधायं अपवित्रःपवित्रोवासांवास्थांगतोपिवा यः स्मरेत्पुंडरीकाक्षंसवाह्याभ्यंतरः शुचिः उंंपुंडरीका
क्षायनमः उंदेवताभ्यः पितृभ्यश्चमहयोगिभ्यएवच नमः स्वाहायैस्वधायैनित्यमेवनमोनमः ३ सप्तव्याधा
दशांणुमृगाः कालंजरेगिरौ चक्रयाकाःशरद्वीपे हंसाः सरसिमानसे तेपिजाताः कुरुक्षेत्रे ब्राह्मणावेद
पारगाः प्रस्थितादीर्घमध्यानंयुयंकिमवसीदथ श्राद्धकालेगयांभ्यात्वाध्यात्वादेवंगदाधरं मनसाचपिट्वन्ध्यात्वा
संकल्पश्राद्धमारभेत् अपसव्यं उंसेत्सस्यनवीरसिषिण्णोशर्मासिशर्वजमानस्यैत्रस्ययोनिरसिसुसाराश्रुधिद
तिवाकट्यानीवीवंधनं अग्निष्वताः पितृगणाः प्राचीरक्षंतुमेदिंश तथावर्हिपदःपांतु याम्यथैपितरःस्थि
ताः प्रतीचीमाख्यापाःपांतु उदीचीमपिसोमपाः रक्षोभूतपिशाचेभ्यस्तथैवासुरदोपतः सर्वतश्चाधिपस्ते
पांयमेरक्षांकरेतुमे तिलारक्षंतुदितिजान्दर्भारक्षंतुराक्षसान् पंक्तिर्वैश्रोत्रियोरक्षेदतिथिः सर्वरक्षकः सव्यं
उंयद्देवोदेवहेडनेदेवासश्चक्रिमावयं आशिर्मातस्माद्देनसोविथ्यान्मुंचवधूं हसः यदिदिवायदिनक्तमेनांशुं सि
चक्रिमावयं वायुरीतस्माद्देनसोविथ्यान्मुंचवधूं हसः २ यदिजाग्रद्यदिस्वप्नएनांशुं सिचक्रिमावयं सूयोमा
तस्माद्देनसोविथ्यान्मुंचवधूंहसः गागत्र्याशूद्रादिदृष्टिदोपनिपातात्पाकादीनांपवित्रतास्तु प्रतिज्ञा उंविष्णु
३ इत्यादिदेशकालौंसकीत्स्य आपसव्यं अमुकनामसंवत्सरेअमुकायनेअमुकत्रतौअमुकमासेअमुकपक्षेअमुक
तित्यैअमुकगोत्राणांअस्मत्पितृपितामहानांअमुकशर्मणांसपत्नीकानांवसुरुद्रादित्यस्वरूपाणांताथाअमुक गोत्रा
णांअस्मत्प्रमातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहानांअमुकामुकशर्मणांसपत्नीकानांवसुरुद्रादित्यस्वरूपाणां अमुकस

रिश्रुतं त्वधास्थतर्पयतमेपित्दन् इतिपित्रादिपिडपटकोपरिदक्षिणात्रांजलधारांदद्यात् ततः पिडमाघ्राग्रोत्था
 प्यापिडाधारकृशाद्रुत्मुकंचवहोक्षिपेत् अर्घपात्राप्युत्तानीकृत्यदक्षिणांदद्यात् दक्षिणाद्रव्यंचफलमूलेफलमूलंवा प्र
 त्येकतत्रक्रमः उोमद्यामुकगोत्राणांमात्प्रितामहीप्रापितामहीनाममुकामुकदेवीनांनदीमुखीनामाभ्युद यिकश्राद्ध
 संबधिनांविश्वेपांदेवानांकृततच्छ्राद्धप्रतिष्ठार्थमिमेषलमूलवनस्पतित्दैवतेयथानामगोत्रायब्राह्मणायदक्षिणांदातुमह
 मुत्सृजेत् एवंपित्रादिश्राद्धसंबंधिदेवताश्राद्धक्षिणांमातामहादिश्राद्धसंबंधिविश्वेदेवश्राद्धदक्षिणांदद्यात् ॥
 उोमद्यामुकगोत्रायामानुरमुकदेव्यानांदीमुख्याः कृतैतदाभ्युदयिकश्राद्धप्रतिष्ठार्थमिफलमूलवनस्पतित्दैवतेइ
 त्यादि श्रद्यामुककगोत्रस्यपितुरमुकशर्मणोनादीमुखस्थकृतैतदाभ्युदयिकश्राद्धदक्षिणांदद्यात् उोवाजेवा
 जेइत्यादिनामात्रादिविसर्जनं विश्वेदेवाप्रीयंतामितिदेवविसर्जनं ततः उोदेवताभ्यइतित्रिजपेत् दीपनिर्वापण
 म् श्राद्धीयद्रव्यप्रतिपत्तिः ॥

इत्याभ्युदयिकश्राद्धविधिः

अथसंकल्पश्राद्धमपरशाखायाम् मृद्धान्हस्त्रानंविधाय संध्यांकृत्वा तर्पणंविधाय ॥ श्राद्धरथलेगत्वा
 दीपंप्रज्वाल्यआचम्य शुक्लांबरधरविष्णुमिति विष्णुमस्कृत्य यंत्रहोवेदांतविदोवदंतपरंप्रधानपुरुपंतथान्ये वि
 श्वेदेः कारणमीश्वरंयत्रस्मैतमेविश्रविनाशनाय त्र्यभीप्सितार्थसिद्धयर्थपूजितोयःसुरैरपि सर्वविघ्नछिदतस्मै
 गणाधिपस्तेभ्यः स्ववामभागेकर्मपात्रपूरणं भूमौशंखचक्रेलिखित्वा आसनं आसनेपात्रं पात्रे पवित्रं
 उोपवित्रस्यैवैष्णव्योसवितुर्वः प्रसवउत्पुनाम्यछिद्रेणपवित्रेणसर्घररश्मिभिः शन्नोदेवीतिजलं ॥ उाश
 न्नोदेवीरभिष्ठयऽत्रापोभवंतुपीतयेशंयोरभिस्रवंतुन ॥ उोयवोसीतियवान् ॥ उोयवोसियवयस्मद्द्रुपो
 यवयारतीदिवेत्वातरिक्षायत्वापृथिव्यैत्वाशुंधंताह्लोका पितृपदनाःपितृपदनमासीद ॥ तिलोसीतितिलान् ति

लोसिसोमदेवत्योगोसवोदेवनिर्मितः प्रत्नमद्भिःपृक्तः स्वधयापिट्ट्लोकान्प्रीणाहिनिःस्वाहा गंधपत्रिकाक्षता
दितूर्णांनिक्षिप्य तेनजलेन आत्मानं प्रोक्ष्यंसकल्पश्राद्धसामग्रीःसंप्रोक्ष्य प्राणानायस्य पुंडरीकाक्षस्मरण
विधायं अपवित्रःपवित्रोवासाध्यावस्थांगतोपिवा यः स्मरेत्पुंडरीकाक्षंसवाह्याभ्यंतरः शुचिः उंंपुंडरीका
क्षायनमः उंदेवताभ्यः पिट्टभ्यश्चमहयोगिभ्यएवच नमः स्वाहायैस्वधयैनित्यमेवनमोनमः ३ सप्तव्याधा
दशांणुमृगाः कालंजरीगिरौ चक्रयाकाःशरद्वीपे हंसाः सरसिमानसे तेषिजाताः कुरुक्षेत्रे ब्राह्मणावेद
पारगाः प्रस्थितादीर्घमध्वानंयूयंकिमवसीदथ श्राद्धकालेगयांध्यात्वाध्यात्वादेवंगदाधरं मतसाचपिट्टन्ध्यात्वा
संकल्पश्राद्धमारभेत् अपसव्यं उंसेमस्यनवीरसिष्णिणोशर्मासिशर्वजमानस्यैद्रस्ययोनिरसिसुसास्कृधिइ
तिवाकट्यानीवीवंधनं अग्निष्वाताः पितृगणाः प्राचीरक्षंतुमेदिशं तथावर्हिपदःपांतु याम्यथैपितरःस्थि
ताः प्रतीचीमान्यापाःपांतु उदीचीमपिसामपाः रक्षोभूतपिशाचेभ्यस्तथैवासुरदोषतः सर्वतथाधिपिस्त
पांगमेरक्षांकारेतुमे तिलारक्षंतुदितिजान्दर्भारक्षंतुराक्षसान् पंक्तिर्वैश्रोत्रियोरक्षेदतिथिः सर्वरक्षकः सव्यं
उंयद्देवदेवहेडनंदेवासश्चक्रिमावयं अग्निर्नातस्मादेनसोविश्वान्मुंचत्वष्टं हसः यदिदिवायदिनक्तेनांश्चं सि
चक्रिमावयं वायुर्नातस्मादेनसोविश्वान्मुंचत्वष्टं हसः २ यदिजाग्रद्यदिस्वप्नएनांश्चं सिचक्रिमावयं सूर्धोमा
तस्माद्देनसोविश्वान्मुंचत्वष्टं हसः गायत्र्याशूद्रादिदृष्टिदोषनिपातात्पाकादीनांपवित्रतास्तु प्रतिज्ञा उंविष्णु
३ इत्यादिदेशकालौंसकीत्यं अपसव्यं अमुकनामसंवत्सरेअमुकानेनअमुकऋतौअमुकमासेअमुकपक्षेअमुक
तित्यैअमुकगोत्राणांअस्मत्पितृपितामहानांअमुकशर्मणांसपत्नीकानांवसुरुद्रादित्यस्वरूपाणांताअमुक गोत्रा
णांअस्मत्पितामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहानांअमुकामुकशर्मणांसपत्नीकानांवसुरुद्रादित्यस्वरूपाणां अमुकस

रिश्रुतं स्वधास्थतर्पयतमेपिहन् इतिपित्रादिपिहपटकोपरिदक्षिणाग्रांजलधारंदद्यात् ततः पिडमाप्राप्तोऽथा
 प्यपिडाधारकशान्दुलमुकचवन्होक्षिपेत् अर्घपात्राप्युत्तानीकृत्यदक्षिणांदद्यात् दक्षिणाद्रव्यंफलमूलेफलमूलंवा प्र
 त्येकतत्रक्रमः उमद्यामुकगोत्राणामाटपितामहीप्रपितामहीनाममुकामुकदेवीनां दीमुखीनामाभ्युदयिकश्राद्ध
 संबधिनांविश्वेपादेवानांकृततच्छ्राद्धप्रतिष्ठार्थिमिफलमूलवनस्पतितैवेतेयथानामगोत्रायत्राह्मणायदक्षिणांदातुमह
 मुत्सृजेत् एवंपित्रादिश्राद्धसंबधिदेवताश्राद्धदक्षिणांमातामहादिश्राद्धसंबधिविश्वेदेवश्राद्धदक्षिणांदद्यात् ॥
 उमद्यामुकगोत्रायामातुरमुकदेव्यानांदिमुख्याः कृतैतदाभ्युदयिकश्राद्धप्रतिष्ठार्थिमिफलमूलवनस्पतितैवेतद्व
 त्यादि श्रधामुककगोत्रस्यपितुरमुकशर्मणोनांदीमुखस्यकृतैतदाभ्युदयिकश्राद्धदक्षिणांदद्यात् उंवाजेवा
 जेइत्यादिनामात्रादिविसर्जनं विश्वेदेवाप्रीयंतामितिदेवविसर्जनं ततः उंदेवताभ्यइतित्रिजपेत् दीपनिर्वापण
 म् श्राद्धीयद्रव्यप्रतिपत्तिः ॥

इत्वाभ्युदयिकश्राद्धविधिः

अयसंकल्पश्राद्धमपरशाखायाम् मध्यान्हस्नानंविधाय संध्यांकृत्वा तर्पणंविधाय ॥ श्राद्धरथलेगत्वा
 दीपंप्रज्वल्यआचम्य शुक्लांबरधरंविष्णुंमितिविष्णुंनमस्कृत्य यंत्रहोवेदांतविदोवेदांतपरंप्रधानपुरुषंतथान्ये वि
 श्वेद्वैः कारणमीश्वरंव्रतस्मैतसोविश्वविनाशनाय श्रीभीष्मिप्रातार्थिरात्र्यर्धपूजितोय सुरैरपि सर्वविघ्नछिदेतरस्मै
 गणाधिपतेऽनमः स्ववामभागेकर्मपात्रपूरणं भूमौशंखचक्रेल्लिखित्वा आसनं आसनेपात्रं पात्रे पवित्रं
 उंपवित्रस्यैव्पिष्णव्यैसवितुर्वं प्रसवउत्पुनाम्यच्छिद्रेणपवित्रेणसूर्धरशिमभिः शन्नोदेवीतिजलं ॥ उश
 न्नोदेवीरभिष्टयऽत्रापोभवंतुपीतयशंशोरभिस्रवंतुन उंयवोसीतिगवान् ॥ उंयवोसियवयारमद्वेषो
 यवयारतीदिवेत्वातरिश्

ॐमधु ३ अधोमुखाभ्यां पाणिभ्यां पात्रमालभ्यजपति पृथिवीतेपात्रं घौरपिधानं ब्राह्मणस्य मुखेऽमृतं अमृतं जुहो
 मि विष्णो हव्यं रक्ष यवान्विकीर्यं अपहताश्रुसुरारशश्रुसिंवेदिपद इदं विष्णुर्विचक्रमेत्रे धानि देपदं समूढम
 स्य पांशुं सुरे अंगुष्ठग्रहणं इदमन्नं इमाश्रापः इदमाज्यं इदं शाकादिकं सर्वहविः ततः कुरायवजलान्यादायः
 अचोहं अमुकगोत्राश्रमत्पित्रादित्रयः श्राद्धसंवधिभ्यः तथाश्रमकगोत्राश्रमत्मातामहादित्रयः श्राद्धसंवधिभ्यः
 पूरुरवोमाद्रवसंज्ञकेभ्यो विधेभ्यो देवेभ्यः अस्मिन् श्राद्धे इदमन्नं सोदिकं सोपस्करघृताद्युपस्करसहितं यत्परिविष्टं
 परिवेष्यमाणं ब्राह्मणस्य तृप्तिपर्याप्तं अमृतस्वरूपं निषङ्गैर्ब्राह्मणापदीयमानमन्नं यथाविभागं वोनमः विधेभ्यो
 देवेभ्यो नमः यथासुखेन भुंजध्वं भुंजयामि ॥ अपसव्यं ॐमधु ३ पात्रमालभ्य उत्तानाभ्यां पाणिभ्यां जपति
 पृथिवीतेपात्रं योः विष्णो हव्यं रक्ष तिलान्विकीर्यं अपहता इदं विष्णुर्वि. अंगुष्ठग्रहणं इदमन्नं पूर्ववत् ॥
 सर्वकव्यं अचोह. अमुकगोत्रेभ्यः अस्मत्पितृपितामहप्रपितामहेभ्यः अमुकशर्मभ्यः सपत्नीकेभ्यो वसु
 रुद्रादित्यस्वरूपेभ्यः अस्मिन् श्राद्धे इदमन्नं यथाविभागं स्वधा पित्रादिभ्यो जपति पृथि- विष्णोः कव्य
 क्षं रक्ष तिलान्विकीर्यं अपहता- इदं विष्णुर्वि. अंगुष्ठग्रहणं इदमन्नं सर्वकव्यं- अचोह- अमुकगोत्रेभ्यः
 अस्मन्मातामहप्रमातामहद्वप्रमातामहेभ्यः अमुकामुकशर्मभ्यः सपत्नीकेभ्यो वसुरुद्रादित्यस्वरूपेभ्यः अ-
 स्मिन् श्राद्धे इदं यथाविभागं स्वधा मातामहादिभ्यो नमः यथासुखेन भुंजयामि सव्यं ॐयेचेहपि-
 तरो ये चनेहयांश्रविन्नयांचनप्रविन्नलंवेत्यथतिजातेदः स्वधाभिर्भ्यं ज्ञानुसुकतं जुपस्व इति सर्वेभ्यो जलदानं
 अपसव्यं ॐमधु वाताक्रताय ते मधुक्षरं तिस्रधवः माधीर्नः सन्त्वोपधी मधुनक्तमुतोपसोमधुमत्पार्थिव-
 कूर्जः मधुघोरस्तुनः पिता मधुमात्रो वनस्पतिर्मधुमांश्रस्तुसूर्यः माधीर्गोवो भवतुनः ॐमधु ३ विकरदा

तासांश्वेदेवपूजां संकल्पयित्वा ॥ सव्यम् विश्वेदेवाभासनं यजलकुशद्वयगृह्णित्वा
 नयेत्- अमुकगोत्रपित्रादित्रयश्राद्धसंबंधिनां तयामुकगोत्रमातामहादित्रयश्राद्धसंबंधिनां पूरुरवोमाद्रयसंज्ञा
 कानां विश्वेदेवपूजां इदमासनमस्तु ॐ भूर्भुवः स्वः इदमासनमास्यतांश्रास्ये ॥ अत्रपसव्यम् तिलमोटकजलं
 गृहीत्वा त्रयेहामुकगोत्राणामस्मत्पितृपितामहप्रपितामहा नाममुकशर्मणां सपत्नीकानां वसुरुद्रादित्य
 न्यरुपाणां संकल्पयित्वा इदमासनमस्तु ॐ भूर्भुवः स्वः इदमासनमास्यतांश्रास्ये ॥ अथेह अमुकगोत्राणाम
 स्मन्नातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहानाममुकशर्मणां सपत्नीकानां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणां इदमासनमस्तु ॐ
 भूर्भुवः स्वः इदनामनमास्यतां आस्ये सव्यं विश्वेदेवार्चनविधौ अत्र २ सुगंध नमोस्त्वं तायैति पूजनं धूपदीपौ ॥
 पंकुशानादाय. अथे- अमुकगोत्रपित्रादित्रयः श्राद्धसंबंधिनः तथा अमुकगोत्रमातामहादित्रयश्राद्धसं
 बंधिनः विश्वेदेवार्चनविधौ इमानि गंधाक्षतपुष्पधूपदीपादीनि निधाय विभागवोनमः स्वाहा विश्वेदेवार्च
 नविधेः सर्वपरिपूर्णम् ॥
 अत्रपसव्यं नत्र २ सुगंध पितृभ्योऽपि पूजनं धूपदीपो तिलमोटकं अथेह- अमुकगोत्रा अस्मत्पितृपि
 तामहप्रपितामहाः अमुकामुकशर्मणाः सपत्नीका वसुरुद्रादित्यस्वरूपाः तथा अमुकगोत्रा अस्मत्सामा-
 तामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहाः अमुकामुकशर्मणाः सपत्नीका वसुरुद्रादित्यस्वरूपाः अर्चनविधौ-
 इमानि गंधाक्षतपुष्पधूपदीपादियथाविभागयाः स्वधा ॥ सव्यं अर्चनविधेः सर्वपरिपूर्णमस्तु अस्तु परि
 पूर्णं गंधादिदानाचमनेस्त्वयं वाचमेत परिशेषणार्थं भस्मनरेखाकरणं यथाचक्रायुधो विष्णुश्चैलोक्यं परिरक्षति
 एवं मां भडभस्माकसर्वभूतानिरक्षतु पत्रावलिः संस्थाप्य ॥

ॐमधु ३ अधोमुखोभ्यांपाणिभ्यांपात्रमालभ्यजपति पृथिवीतेपात्रघोरपिधानंत्राह्मणस्यमुखेऽमृतंजुहो
 म्भिविष्णोहव्यं रक्ष यवान्विकीर्ष्य अपहताश्रुसुराश्रांशिवेदिपद इदंविष्णुविचक्रमेत्रेधानिदधेपदं समूढम
 स्यपांशुं सुरे अंगुष्ठग्रहणंइदमन्नं इमाश्रापः इदमाज्यं इदंशाकादिकंसर्वहविः ततः कुशयवजलान्यादाय-
 अचेह-अमुकगोत्राश्रमत्पित्रादित्रयः श्राद्धसंबन्धिभ्यः तथाश्रुमूकगोत्राश्रमत्मातामहादित्रयःश्राद्धसंबन्धिभ्यः
 पूरुरवोमाद्रवसंज्ञकेभ्योविश्वेभ्योदेवेभ्यः अस्मिन्श्राद्धेइवमन्नंसोदकंसोपस्करघृताद्युपस्करसहितयत्परिविष्टं
 परिवेष्यमाणंआह्मणस्यतृप्तिपर्याप्तं अमृतस्वरूपंनिषर्जेत्राह्मणापदीयमानमन्नंचयाविभागंवनमः विश्वेभ्यो
 देवेभ्योवनमःयथासुरेनभुंजध्वंभुंजयामि ॥ अपसव्यं ॐमधु ३ पात्रमालभ्य उत्तानाभ्यांपाणिभ्यांजपति
 पृथिवीतेपात्रघोः विष्णोहव्यंशूरक्ष तिलान्विकीर्ष्य अपहता. इदंविष्णुर्वि. अंगुष्ठग्रहणं इदमन्नं पूर्ववत् ॥
 सर्वकव्यं अचेह. अमुकगोत्रेभ्यः अस्मत्पितृपितामहप्रपितामहेभ्यः अमुकशर्मभ्यः सपत्नीकेभ्योवसु
 रुद्रादित्यस्वरूपेभ्यः अस्मिन्श्राद्धेइदमन्नं- यथाविभागंवःस्वधा पित्रादिभ्योजपति पृथि- विष्णोःकव्य
 शूरक्ष तिलान्विकीर्ष्य अपहता- इदंविष्णुर्वि. अंगुष्ठग्रहणंइदमन्नं सर्वकव्यं- अचेह- अमुकगोत्रेभ्यः
 अस्मन्मातामहप्रमातामहदृढप्रनातामहेभ्यः अमुकामुकशर्मभ्यः सपत्नीकेभ्योवसुरुद्रादित्यस्वरूपेभ्यः अ-
 स्मिन्श्राद्धेइद० यथाविभागंवःस्वधा मातामहादिभ्योवनमः यथासुरेनभुंजयामि सव्यं ॐअचेहपि-
 तरोयेचनेह्याश्रविद्ययांचनप्रविद्धत्वेत्यथतितेजातेवदःस्वधाभिर्यज्ञशुसुकृतंजुपस्व इतिसर्वेभ्योजलदानं
 अपसव्यं ॐमधुवाताऋतायतेमधुक्षरंतिसिंधवः माधीर्ज्ञः सन्त्वोपधी मधुनक्तमुतोपसोमधुमत्पार्थिव-
 क्षूरजः मधुघोरस्तुनःपिता मधुमात्नोवनस्पतिमधुमांश्रस्तुसूर्यः माधीर्गोवोभवंतुनः ॐमधु. ३ विकरदा

नै सर्वाङ्गकजातान् एकीकृत्यवारिणाह्लाव्य कुशोपरिविकरेत् यथा असंस्कृतप्रमीतानां त्यागिनां कुलमा
 गिनां उच्छिष्टभागेधेयानां दर्भेषु विकरासनं अनेन दक्षिणाश्रान्कुशान्निक्षिप्य पाकमादाय श्रान्निदग्धाश्र
 येजीवायेष्यदग्धाकुलेमम भूमौ दत्तेन तृप्यंतु तृप्तायां तु परांगतिम् येपांनपचते मातयेपांनपचतेपिता उच्छिष्टं
 येचकोक्षितित्भ्योन्नदत्तमक्षयं उच्छिष्टभागेधेयभ्यो नमः इतिसंपूज्य सर्वं हस्तौपादौप्रक्षाल्यश्राचम्य
 श्राद्धस्यैलेगत्वा विकरेद्द्विराचमनं विश्वेदेवब्राह्मणाय संस्कृतसकृत् मधुवाता इतिपठित्वा सर्वं
 श्रोत्राह्मणाश्रस्मिन्पाकमध्येयत्किंचिद्वेत्तत्प्रतिगृह्यतां तृप्तास्य तृप्तास्मः शेषमन्न इष्टैः सहभुज्यताः श्र
 येनअक्षय्योदकदानं श्रयेह- श्रमुकगोत्रस्यअस्मत्पितुः अमुकशर्मणः सपत्नीकस्यवसुस्वरूपस्यश्र
 संकरपश्राद्धइदमन्नोदकादियद्दत्तं तदक्षयमस्तु अस्तु अक्षय्यं तथाश्रमुकगोत्रस्यपितामहस्यश्रमुकशर्मे
 स्यआदित्यस्वरूपस्यइदम० तथाअमुकगोत्रस्यअस्मन्मातामहस्यश्रमुकशर्मणः सपत्नीकस्य
 न्नै- अचेह- श्रमुकगोत्रस्यब्रह्मातामहस्यश्रमुकशर्मणः सपत्नीकस्यरुद्रस्वरूपस्यइदमन्नं- तथा
 कगोत्रस्यअस्मद्बृहन्नमांतामहस्यश्रमुकशर्मणः सपत्नीकस्यआदित्यस्वरूपस्यइदमाचमनं ॥
 श्राद्धं- अघोराःपितरःसंतुगोत्रिनोवर्द्धतां १ दातारोनोभिर्वर्द्धतां २ वेदावर्द्धतां ३ संततिर्वर्द्धतु
 न्त बहुदेयंचनोश्रस्तु श्रान्नंचनोवहुभवेत्भवतु अतिथींश्चलभेमहि लभधं याचितार
 चयाचिप्मकंचनमाथाचेथा एताएवश्राशेषः सस्याः संतुपितृणांप्रसादेस्तु दक्षिणा देशकालौसंकी
 ह- श्रमुकगोत्राणांअस्मत्पितृपितामहप्रपितामहानांश्रमुकामुकशर्मणं सपत्नीकानां वसुरुद्रादित्यस्वरू-
 धा श्रमुकगोत्राणांश्रस्मन्मातामहब्रह्मातामहबृहन्नमांतामहानांअमुकामुकशर्मणं सपत्नीकानां वसुरुद्रा-

दित्यस्वरूपाणांकृतैतत्संकल्पश्राद्धकर्मणःसांगतासिद्ध्यर्थंइमारजतनिष्क्रयिणींदाक्षिणांश्राद्धभोक्तुभ्यांब्राह्मणाभ्यां
 दास्येऽंतत्सन्नमम कुशयवानादाय श्रद्धेहःश्रमुकगोत्रपित्नादित्रयश्राद्धसर्वधिनांतथाश्रमुकगोत्रश्रमन्मातामहा
 दिव्रयाणां श्राद्धसंवंधिनांपुरुरवोमाद्रवसंज्ञकानांश्रीतथेकृतस्यास्यसंकल्पश्राद्धार्थैश्वदेवकर्मणः सांगता
 सिद्ध्यर्थं इमांसुवर्णनिष्क्रयिणींदाक्षिणांश्राद्धभोक्तुब्राह्मणायादास्येऽंतपितृपूर्धंऽंतस्वस्तिभवंतोब्रुवतु तिलकं
 सस्यानुष्ठानसंपन्नाः सर्वदायज्ञबुद्धयः पितृमात्रपराश्रैवसंवस्वस्माकुलजानराः ॥ देवताभ्यःपितृभ्यश्च
 महायोगिभ्यएवच नमःस्वहायैस्वधार्यैनिस्त्यमेवनमोनमः ३ सप्तव्याधादशार्णेषुमृगाःकालंजरीगिरी चक्रवा
 काःशरद्वीपे हंसाःसरसिमानसे तेषिजाताःकुरुक्षेत्रेब्राह्मणाणवेदपारगाः प्रस्थितादीर्घमध्यानंयूयंकिमवसीदथ
 श्राद्धकालेगयांध्यात्वाध्यात्वादेवंगदाधरं मनसाचपिदृग्ध्यात्वासंकल्पश्राद्धंविसर्जयेत् इदंमयाकृतंसंकल्प
 श्राद्धंविधिहीनंयत्कृतंत्सुकृतमस्तु यन्नकृततत्श्रीविष्णोः प्रसादाद्द्विश्वेषेदेवानांब्राह्मणवचनात्सर्वपरिपूर्णमस्तु
 अस्तुपरिपूर्णम् ॥ अपसव्यं उतिष्ठतिपितृविप्रासनंउत्थाप्य सव्यं- विश्वेदेवात्रासनंय
 उत्थायऽंतत्तिष्ठन्नक्षत्ररूपते देवयंतस्त्वमेहे उपप्रियंनुमरुतः स्वधानमः इंद्राप्र्राशुर्भवासचा अपसव्य
 श्रामावाजस्येतिप्रदक्षिणीकृत्यऽंतश्रामावाजस्यप्रसवोजगम्यादाामाद्यावाष्टथिवीश्वरूपे श्रामागंतंपितरं
 मातरंचामासोमोऽत्रमृतत्वेनगम्यात् नवीर्वाचिस्रस्य पाणिनादीपंनिर्वाप्यः सव्येन आचम्य यस्यसृष्ट्येति-
 चतुर्भिश्चः कथिनवाचामनसं द्विर्वायुध्यात्मनावाप्रकृतिस्वभावात् करोमियद्यत्सकलंपरस्मैनारायणयैतिस्र
 मर्ष्ययामि श्रेनेनकर्मणा श्रीभगवान्यज्ञपुरुषः प्रीतोस्तु ॥ इतिसंकल्पश्राद्धम् ॥
 श्रयातिकार्यासकस्यराजदेः संक्षेपतः संकल्पश्राद्धं तत्रादौपुंडरीकाक्षःपुनात्विति विष्णुसृष्ट्वा

श्राद्धकाले गयाध्यात्वेति ध्यानं ॥ गयागदाधाराभ्यां नमः । ओमद्येत्यादि । अमुकगोत्रस्य अस्मत्पित्रादित्रयस्या
 मुकामुकसंज्ञस्य वसुरुद्रादित्यरूपिणो मातामहादित्रयस्य च सपत्नीकस्य विश्वेदेवपूर्वकपार्वणश्राद्धं अथ वैकोद्विष्टं
 वासं कल्पं विधिना हं करिष्ये । देवताभ्यः पितृभ्यश्चैतजिपित्वा । ओमद्यामुकगोत्रस्यात्मपित्रादित्रयस्यामुकगोत्र
 स्य मातामहादित्रयस्य च मातादित्रयस्य मातामह्यादित्रयस्य च कल्पश्राद्धसंविधानां विश्वेपादेवानां श्राद्धविधिसंप
 ल्यर्थे मिदं सदक्षिणमंत्रसोपकरणं यथानामगोत्राभ्यां ब्राह्मणाभ्यां दातुमहमुसृजे विश्वेदेवाः प्रीता भवंतु इति
 सन्वयेन । अपसव्यं कृत्वा । ओमद्यामुकगोत्राणामस्मत्पितृपितामहानाममुकामुकशर्मणां तथा च मातृपिताम
 हीप्रपितामहानां तथा चामुकगोत्राणामातामहप्रमातामहदृढप्रमातामहानां सपत्नीकानामक्षयत्सिंहितोः सावत्सरि
 कमहालयपार्वणैकोद्विष्टश्राद्धस्य समग्रफलप्राप्त्यर्थं इदं सिद्धान्तं प्रकाशयामात्रं वासदक्षिणं यथानामगोत्रेभ्यो ब्राह्म
 णेभ्यो दीयमानमक्षयमस्तु स्वधा पितृभ्यः स्वधाधिभ्यः स्वधानम पितामहेभ्यः स्वधाधिभ्यः स्वधानमः
 प्रमातामहेभ्यः स्वधाधिभ्यः स्वधानमः अक्षन्नपितरो मीमदन्तपितर शुंधध्वं श्रीगयागदाधरौ प्रीयेतां गोवंतौ व
 र्द्धतामित्याशीः प्रार्थनं ततः सव्यं कृत्वा । ओमद्यास्मात्पित्रादेः कृतस्यास्य संकल्पविधि श्राद्धस्य साद्रुण्यार्थमिमं
 दक्षिणां द्रव्यचंद्रसूर्याग्निदेवतं यथानामगोत्राय ब्राह्मणाय तुभ्यमहंसंप्रददे श्रीगयागदाधराभ्यां नमः ॥

इत्यतिसंक्षिप्तसंकल्पश्राद्धम्

अथ नित्यश्राद्धप्रयोग आचम्य प्राङ्मुख उपविश्य वा उदङ्मुख उपविष्टः । ओं अत्र पवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थांग
 तोषिवा यः स्मरेत्पुंडरीकाक्षं सवाह्याभ्यंतरः शुचिरिति पठित्वा । ओं पुंडरीकाक्षः पुनात्विति कुशत्रयजलेन श्राद्धीयं द्र
 व्याणि संसेचत्, ततः कुशत्रयतिलजलान्यादाय । ओं अद्यामुकगोत्राणां पितृपितामहप्रपितामहानाममुकामुकशर्म
 णां नित्यश्राद्धमहं करिष्ये इतिसंकल्पं कुर्यात् ततस्त्रिर्गायत्रीजपित्वा । ओं देवताभ्य इति त्रिजपेत् । ततोपसव्यं

कृत्वा दक्षिणाभिमुखः पातितवामजानुर्मोटकतिलजलान्यादाय ॐ श्रध्यामुकगोत्रपितरमुककश्चित्त्यश्राद्धे-
 इदमासनंतेस्वधेति तिलजलत्रोक्षितंमोटकरूपमासनं दक्षिणाश्रापित्रिदद्यात् एवमेवपितामहादिभ्यः प्रत्ये-
 कमासनमुत्सृजेत् ॐ श्रापहताश्रुरारक्षांश्चसिवेदिपद इतिश्राद्धदेशेतिलान्विकीर्य ॐ श्रायांतुनःपितर
 इतिजपेत् ततः ॐ मध्यामुकगोत्रपितरमुकशर्मन्नित्यश्राद्धे एतानिगंधपुष्पधूपदीपतांबूलानितेस्वधा इतियथासं
 भंपित्रिगंधादिकमुत्सृजेत् एवमेवपितामहादिभ्योऽप्युत्सृजेत् ततो जलेनमंडलंचतुष्कोणमन्नपात्रस्यचतुर्दि
 शकृत्वान्नपरिवेपणंकुर्यात् ततोमधुदत्त्वा ॐ मधुवाताऋतायतेइति ॐ मधुमधुमध्वितिमंत्रयेत् ततोन्नपात्रंव्य
 स्ताभ्यामधोमुखाभ्यां पाणिभ्यां स्फुर्यात् ॐ पुथिवितिपात्रं चौरपिधानं ब्राह्मणस्यमुखेऽश्मतेऽमृतं जुहोमिस्वाहा ॐ
 इदं विष्णुर्विचक्रमेत्रे धानिदधेपदंसमूढमस्ययाश्सुरेइतिजपित्वावामहस्तेनान्नपात्रमत्यजन् ॐ कृष्णकण्ठ्यमिदं
 रक्षमदीयमितिजपित्वा ॐ इदमन्नं ॐ इमांश्रापः ॐ इदमाज्यं ॐ इदं हविरितिऽन्नघृतजलेपुनरन्नेपिदक्षिणां
 गृह्णामोष्य ॐ अपहताश्रुरारक्षांश्चसिवेदिपद इत्यन्नोपरितिलान्विकीर्य मोटकदीन्यांदाय ॐ मध्यामुक
 गोत्रपितरमुकशर्मन्नित्यश्राद्धमिदमन्नं सोपकरणेतिस्वधेतिपित्रेन्नमुत्सृजेत् एवंपितामहादिपंचभ्योऽप्युत्सृजेत् ततो
 दग्ध्वासीनः गायत्रीमधुवाताइतिऋचं ॐ मधुमधुमध्वितिच जपेत्ततः कृष्णज्वपाजइत्यादिऋचंपठेत्ततस्तिलान्भू-
 मोक्षिष्वजोउदरितामं यरेत्यादिपित्र्यंमंत्रान् ॐ सहस्रशीर्षेत्यादिपुरुपसूक्तं ॐ श्राशुः शिशानेत्यादिकंप्रतिरश्रम-
 न्यानिचपवित्पणियथाशक्तिजपेत् ॐ नमस्तुभ्यं विरूपाक्षनमस्तेनकचसुपे नमः पिनाकहस्ताय वज्रहस्ताय वै नमः
 इतिपठेत् ततः ॐ मध्यामुकगोत्राणांपितृपितामहप्रपितामहानाममुकशर्मणांकृतैतन्नित्यश्राद्धप्रतिष्ठार्थेमकाकि
 नीमूलरजतंचद्रदत्तयथानामगोत्राय ब्राह्मणां यदक्षिणांदात्तुमहमुत्सृजेत् इतिमोटकादिनादक्षिणांदात्तं ततः सै

व्यकृत्वा उद्विताभ्यःपितृभ्यइत्यादित्रिःपठेत्
द्वीपमंत्रं ब्राह्मणाय प्रतिपादयेत्

जलेवाक्षिपेत्

इति नित्यश्राद्धविधिः ॥

स्वस्ति श्रीरणवीरसिंहधरणीपालोवदन्याश्रीनाशास्त्रविचारसारसवित्सहृदसंसेवकःधर्मार्थविभागकृद्द्रुप
तेःपादबुजाचारतेजियापुवकलत्रमित्रसहितःसंपालयनक्षमांचिरम् १ रणवीरसिंहभूपेशकारितेःकृत्यसागरे श्र
मन्नभस्यकृत्यानारम्योरत्नसमुच्चयः २ ॥

इति श्रीमत्सूर्यवंशावंतशरधुकुलतिलकश्रीरणवीरसिंहमहाराजकारितेःकृत्यरत्नाकरेभाद्रपदमासकृत्यरत्नसमुच्च
यःसमाप्तः - शुभमस्तु सर्वजगताम् ॥

॥ श्रीरघुनाथमुद्रायनालये ॥
बालाशिवमल्लाधिकारेभाद्रपदमासोमुद्रितस्समाप्तिमगमत्

संवत् १९४१ कार्तिक प्र. २९

आश्विनमासप्रारम्भः

॥ जंश्रागणेशायनमः अथाश्विनमासकृत्यनिर्णयः ॥

कन्याकंसंक्रमणेपराः षोडशघटिकाः पुण्यकालः शेषं प्राग्वत् संक्रान्तिनिर्णयेक्ष्यं अत्रकृत्यं विष्णुः आश्विने सक
लेमसिधुतं प्रदायाऽश्विनौ पूजयित्वा रूपवान्भवति वामनपुराणे तिळांस्तुरंगं पभंदधिता चारसादिकं प्रीत्यर्थे
यद्गानाभस्वपदेयमाश्विजेनरैः आदिशब्देनाभीष्टद्रव्यपरिश्रमः भविष्यपुराणे कृत्वा चाश्वयुजे मासि विपुलं
धान्यपर्वतं सुवर्णयज्ञांघाढ्यंसूर्यस्याग्निवेदेयत् सवित्रैः समहायानैर्वरभोगसमन्वितैः वर्षकोटिसहस्र
णिसूर्यलोकैर्महीयते योवाप्यश्वयुजं मासमेकभक्तेन संक्षिपेत् प्रजावान्वाहनल्यश्च बहुपुत्रश्च जायते स्कंदपु
राणे योपि चाश्वयुजं मासमेकभक्तेन संक्षिपेत् वाणिज्यंतुलभेत्तस्य कृपिः पशुगणस्तथा विष्णुधर्मोत्तरे आश्विने घृ
तदानेन रूपवानभिजायते अत्रग्रहणमुपक्रम्य देवीपुराणे आदिचने सरयूः पुण्यास्तानदानादिकर्मसु नदीपुरा
णे अथवाश्वयुजं मासं जयेन्मांसभोजनं मासपट्कृतं पुण्यं लभते नान्नसंशयः मासपट्के मांसवर्जं जन्व्यं पुण्यं ल
भत इत्यन्वयः अत्रसौरमास एवाह्यः कन्यास्थार्कस्य फलविशेषप्राधान्याच्च अथमहालये निर्णयते सचाश्वि
नमासस्य कृष्णपक्षः कन्यास्थार्कमहापुण्यप्रदः सचश्राद्धकरणेत्यः कन्यास्थार्कविनापिनित्य एवमलमास
संभवे कन्यास्थार्कस्य विरहात् तत्र पृथ्वीचंद्रोदये दृढमनुः आपाडीमवधि कृत्वा पंचमं पक्षमाश्रिताः वांछंतिपि
तरेः क्षिप्त्वा अत्रमप्यन्वहं जलं अथ कन्यास्थार्कयोगे पुण्यतमत्वमाह शाकटायनिः कन्यास्थार्कान्वितः पक्षसोत्थं तं पु
ण्य उच्यते अत्रविशेषमाह दृढमनुः मध्येवाधिदिवाप्येत्यत्र कन्यात्रजे द्रविः सपक्षः सकलः श्रेष्ठः श्राद्धपोड
शकंप्रति मार्कण्डेयब्रह्मांडपुराणयोः कन्यागते सवितरियान्यहानितुपोडशक्रतुभिस्तानितुल्यानि देवोनारायणो
ब्रवीति अत्रहेमाद्रिः षोडशैवत्रैघाव्याचर्यौ तिथिबृह्यापक्षस्य षोडशदिनत्वे श्राद्धवृद्धयर्थमित्येकः पक्षः भद्रा

पाणिमासाहितइतिद्वितीयः पक्षः आश्विनशुक्लप्रतिपत्सहितस्तृतीयःपक्षइति अत्रकेचियोऽशशकाशकविपद्म
 त्वेनपट्पक्षाइत्याहुः यथा कृष्णप्रतिपदादिशुक्लप्रतिपदांतएकःप्रतिपदादिदर्शतोद्वितीयः पंचम्यादिदर्शतस्त
 तीयःअष्टम्यादिदर्शतश्चतुर्थः दशम्यादिदर्शतः पंचमः अतएवचतुर्दशीवर्जितादर्शताः दशसप्तपंचतिथिप
 क्षाइतिकेचित् एकतिथिपक्षश्चेतिपट् तत्रप्रथममाह शाकटायनिः नभस्यस्यापरेपक्षेतिथियोऽशकश्चयःक
 न्यागतान्वितश्चेत्यात्सकलःश्राद्धकर्मणीति केचिदितिसिंघेसंदेहवचनं नभस्यस्येत्यमांतमांसिन तिथियोऽ
 शकश्चामावास्योत्तरांप्रतिपदमादाय देवलेनोक्तं अहःयोऽशकंचतुत्रोक्तंप्रतिपदासह चंद्रक्षयाद्विशेषणसाध
 दर्शात्मिकास्मृतिति पंचदशदशसप्तपंचतिथिपक्षविषयो ब्रह्मपुराणे अश्वयुक्कृष्णपक्षेतुश्राद्धंकुर्याद्विनोदिने त्रि
 भागहोतंपक्षवात्रिभागत्वद्वमेवचेति त्रिभागहीनंपंचम्यादि पक्षंप्रतिपदादि त्रिभागदशम्यादि अर्धत्वष्टम्या
 दि अत्रतृतीयोभागःत्रिभागःपक्षस्य तद्विनित्वाच्चाद्यानांचतस्रूणांचतुर्दश्याश्चवर्जनंएवमद्वित्रिभागयोरपिचतुर्दशी
 वर्जनं यच्च नभस्यस्यापरेपक्षे श्राद्धंकुर्याद्विनोदिने नैवतंदादिवर्जस्या ऋवर्ज्याचतुर्दशीति वचनेन प्र
 तिपदादिपक्षएवचतुर्दशीवर्जनानिपेधादितरपक्षेषुतद्वर्जनप्रतिपत्तेः नंदादिवर्जनंतुनभवति संख्याहानिप्रसंगात्
 अयापरपक्षःतत्रगौतमः श्राद्धंपितृभ्योदद्यात्पंचम्यादिदर्शतमष्टम्यादिदशम्यादिसर्वोस्मिंश्चेति एकदिनपक्षानाग
 रसंभे आपाढ्या.पंचपक्षेकन्यासंस्थेदिवाकरे घोषैश्राद्धंनर.कुड्यदिकस्मिन्नपिवासरे तस्यसंबत्संरंयावतृताःस्युः
 पितरोध्रुवमिति अस्मिन्पक्षेनंदादिवर्जनमपिभवति अत्रतदप्रबृत्तैकरणाभावात् नंदादिवर्जनमाह नारदः
 ननंदासुभृगोर्वारोहिण्यांचत्रिजन्मसु रेव्यांचमघयांचकुर्यादापरपाक्षकमिति नंदातिथयः प्रतिपत्पृष्ठे
 कादश्यः त्रिजन्मनक्षत्राणि श्राद्धकर्तुंजन्मनक्षत्रदशमएकोनाविंशतिनक्षत्राणि जन्मतारासंज्ञानि यत्तु कर्तु

श्चपुत्रद्वाराणां त्रिजन्मक्षीणवर्जयेदिति क्वचिच्छिखितवचनं तद्यदि सांकरतद्वैव्याख्येयं कर्तुस्तत्पुत्रस्य तद्वा
 राणां त्रिजन्मक्षीणि आद्यदशमैकोनविंशतक्षत्राणि यत्र दिने भवति तद्दिने श्राद्धं वर्जयेदिति अन्यथा त्रिंशद्व
 स्य बहुवचनस्य च वैष्यर्थापत्तेः केचित्तु त्रिजन्मार्त्तान्यत्र जन्मक्षत्रतत्पूर्वोत्तरतश्च नक्षत्रेण त्रिजन्मनक्षत्राणीति
 व्याख्यानं तु पूर्वोत्तरनक्षत्रयोर्जन्मनक्षत्रवाच्यत्वाभावात् मूलखनाभावाच्चोपक्षितं अन्यत्रापि श्राद्धनिषेधविषय
 नंदाद्यकाममह्यारभृग्वग्निपितृकालभे गंडैव धृतिपते च पिंडास्त्याज्या सुतेप्सुभिरिति अथेतिसप्तमी कामेति त्र
 योदशी आरोभौमः अग्निपितृकालभानि कृत्तिकामघाभरण्याख्यानिनक्षत्राणि अत्र पिंडदानग्रहणं श्राद्धोप
 लक्षणं एककल्पनालाघवात् अस्यापवादः प्रयोगपरिजातोदाहृते संग्रहवचने अमायांते भरण्यां च द्वादश्यां पक्षम
 ध्येके त्रिधवारं च नक्षत्रयोगं च न विचारयेदिति मासतिथिसमानजातीयामपि चतुर्दशीभिन्नायांतिथौ निषेधप्रयोज
 कयुक्तायामपियावत्संभवंशिष्टाः महालयश्राद्धमाचरंति आद्युनिकेपुत्रंथेपुवचनान्यपिलिखितानि नागरखड्डे
 आपादया पंचमेपक्षकन्यासंस्थेदिवाकरे मृताहानिपितुर्वैश्राद्धास्त्यतिमानवः तस्य संवत्सरं यावत्संतुष्टाः पितरो
 भ्रुवं कात्यायनः यातिथिर्यस्य तातस्य मृताहेतुव्रतंते सातिथिः पितृपक्षे तु पूजनीया प्रयत्नतः तथा अशक्तः पक्ष
 मध्ये तु कुरोत्येकदिने यदा निषेधे पिदिने कुर्व्यात्पिंडदानं यथाविधि इति एतानि वचनानि महाविधेष्टदर्शनादनादर
 णीयनीति तथा मांकेड्यैः कन्यागते सवितरिदिनानि न वपंच पार्वणेन विधानेन श्राद्धं तत्र विधीयते यस्तु वैवाहि
 तोमासान्प्रत्येजद्वादशैव हि सर्पिंड पिंडनिर्माणमौजीवधेपुडेव हीति विवाहानंतरं पिंडदाननिषेधो ज्योतिः शा
 स्त्रे पराशरेणोक्तः तस्यापवादः स्मृति संग्रहे महालये गयाश्राद्धे मात्रापित्रोर्मृतेहनि यस्य कस्यापि मर्त्यस्य सर्पिंडी
 करणे तथा कृतोद्वाहोपिकुर्यात्पिंडनिर्घणं सुतइति सन्यासिनां तु महालयश्राद्धं द्वादश्यां कर्तव्यं यतीनां च वन

स्थानावेष्यवानांतथैव च द्वादश्यांविहितंश्राद्धं कृष्णपक्षेविशेषतइति पृथ्वीचन्द्रोदयोक्तेः वायुपुराणेपि संन्यासि
 नोप्योरसाटिपुत्र कुर्याद्यथाविधि महालयेतुयच्छ्राद्धं द्वादश्यामेवतद्भवति इदं दत्तत्रेणैवकर्तव्यं मृताहंचसपिंडं च-
 गयाश्राद्धंमहालयं आपन्नोपिनकुर्यात्तश्राद्धमामेनकर्हिचित् इतिस्मृतिदर्पणेशालवोक्तेः अथात्रदेवताः तत्रायं
 तावत्सग्रहलोकः तातांवाञ्छितयंसपत्नजननीमातामहादित्रयं सस्त्रीस्त्रीतनयाद्वितातजननीस्वभ्रातरस्तास्त्रियः
 तातांशाल्मभगिन्यपत्यधवयुजायापितासहुरु शिष्याःप्रा.पितरोमहालयविधौतीर्थतथातर्पणे अत्रमहालयविधौ
 एतेर्सापिडकश्राद्धानाहोः तथैतेपांषडैणैकोद्विष्टादिश्राद्धनिर्णयः पितरोयत्रपूज्यंतेतत्रमातामहाअपि तथाच अ-
 न्वष्टकासुष्टद्वौचप्रतिसंवत्सरंतथा महालयेगयायांचसपिंडीकरणात्पुनः मातुःश्राद्धं पृथक्कुर्यादन्यत्रपतिनासह
 हेमाद्रौ महालयेगयाश्राद्धेष्टद्वौचान्वष्टकासुच नवदेवतमंत्रंशेषपाट्पौरुषंविदुरिति सपत्नमातुः सहैकतंत्रे
 णद्विपितृकश्राद्धवत् निगमे महालयेगयाश्राद्धेचान्वष्टकासुच ज्ञायंद्वादशदेवत्यंतीर्थप्रौष्टेगयासुच तथाच
 हेमाद्रौ उपाध्यायगुरुश्वश्रुपितृव्याचार्य्यमातुलाः श्वशुरश्रातृतत्पुत्राः ऋत्विक्शिश्याह्युपोपकाः भगिनीस्वामि
 दुहितृजामातृभगिनीसुताः एकोद्विष्टविधेनेनपूजनीयाः प्रयत्नतइति अन्नसंबंधप्रत्यासत्यासत्याक्रमः तत्तुल्यत्वेभर
 णक्रमतेनार्थनिर्णयेपाठक्रमदितिबोध्यं अत्रप्रत्येकोद्विष्टब्राह्मणभेदइतिमुख्यः पक्षः अशक्तौचतुर्विंशतिमतेएक
 स्मिन्ब्राह्मणेसर्वानाचार्यादीन्प्रपूजयेत् दशद्वादशवापिद्वान्दद्यादकरणंतु पार्वणानुद्युत्तौचिप्रानाहयाज्ञवल्क्यः
 द्वादशैवपितृकृत्यंतीर्णैकैकस्यत्रयस्त्रयः मातामहानासप्येवंतंत्रवाथैवदेविकं श्राद्धादेःसंपातैच दोपिकायांपराशरःसं
 पत्तावप्यपात्राणैकैकस्यत्रयस्त्रयः पित्र्यदेर्ब्राह्मणाःप्रोक्ताश्रुत्वारोवैश्वदेविके पात्रालाभिमनुः द्वौदेवैपितृकृत्यंती
 नैकैकमुभयत्रवा भोजयेदसम्बुद्धोपिनप्रसज्येतविस्तेर अत्यशक्तौ हेमाद्रौदेवलः एकेनापिद्विष्टेणपट्पिंडंश्राद्ध

माचरेत् पडर्घ्यान्दापयेत्तत्र षड्भ्योदद्यात्ताहविः । तत्रैववसिष्ठः । यथैकभोजयेच्छांद्देवंतत्रभवेत्कथं । अत्र
 पात्रिसमुद्भूतस्य सर्वस्य प्रकृतस्य च देवतायतने कृत्वा ततः श्राद्धं समाचरेत् । प्रास्येदग्नौ तदग्नेतुदद्याद्वात्रह्यचारिणे । अ
 त्रदेवलः । एकैनापि च विप्रेण पट्पिंडश्राद्धमाचरेत् । पडर्घ्यान्दापयेत्तत्र षड्भ्योदद्यात्तदासन्नं पिताभुक्तेविप्रकरेमु
 खैर्भुक्तेपितामहः । प्रपितामहस्तु तारुस्थः । कठेमातामहस्तथा । प्रमातामहश्च हृदये दृष्टो नाभौ तूसांस्थितः । एवम
 प्याचरेच्छांद्पड्देवत्यं महामुने । विलुप्तिकारयेद्यस्तु पिट्टहासप्रजायते । हेमाद्रौ सित्यत्रतः । निधाय दर्भनिचयमास
 नेपुसमाहितः । प्रैष्यानुप्रेष्यसंयुक्तं सर्वतत्र प्रकल्पयेत् । मातृश्राद्धे तु विप्रालाभे सुवासिन्योऽपि भोजनीया इत्याहा
 पराकै वृद्धवसिष्ठः । मातृश्राद्धे तु विप्राणामभिभूजयेदपि । पतिपुत्रान्विताभव्यायोपि तौऽष्टौ कुलोद्भवा इति । वि
 धवायास्तु विशेषः । स्मृतिसंग्रहे चत्वारिंशत्सर्वानीह विधवायाः सदैव हि । स्वभक्तुंश्च सुरादीनां मातापित्रोस्तथैव च
 ततो मातामहानां च श्राद्धदानमपुंक्रमेदिति । तथा श्वश्रूणां त्रिविधेषु एणमातामह्यास्तथैव चैव्यपि पाठः । तस्याः पड्
 देवत्ये विशेषः । स्मृतिरत्नावल्यां स्वभक्तं प्रभृतिभिः स्वपितृभ्यस्तथैव च । विधवाकारयेच्छ्राद्धयथा कालमतद्रि
 तेति । विधवा स्वसं कल्पं कृत्वा । अन्यद्वाराकारयेदिति प्रयोगपारिजातः । अत्र चैकपाकः । वैश्वेदेव वेदकतंत्रं । पृथग्वा
 एकोद्विष्टं । एकोद्विष्टेऽग्नौ करणं न कर्तव्यमिति गृह्यकाराः । एकोद्विष्टस्वरूपमाह । याज्ञवल्क्यः । एकोद्विष्टेऽवैवर्हीनमे
 काधैर्कपवित्रकं । आवाहनाग्नौ करणं न कर्तव्यमिति गृह्यकाराः । अत्र पाणिहोमः । पिंडश्राद्धजातिर इत्याह । प्रयोग
 पारिजाते । श्राचार्यः । काम्यमभ्युदयोऽष्टम्याभिकोद्विष्टमथाष्टकं चतुर्ष्वपुंकरे होमः । पिंडश्राद्धाद्भिजातक इति । पार्ष्णीको
 द्विष्टयोः । समानतंत्रत्वे तु । अग्निर्माप एव होमः । अत्र धुरिलोचनैर्वैश्वेदौ । अपि कन्यागते सूर्ये काम्ये च धुरिलोच
 नाविति । हेमाद्रावादिष्यपुराणवचनं । तत्काम्यवुच्चाक्रियमाणमहालयश्राद्धविषयमिति हेमाद्रयद्वयः । केचित्तु नित्ये म

हालयथाद्वैतावदिच्छंति सतत्त्वितन्नरोचते यतोनात्रमहालयपदं श्रूयते किंतुकन्यागतेसूर्येऽश्राद्धइत्येव तत्र
 किंकन्यागतेसूर्येऽइत्यधिकरणसप्तमी उतनिमित्तसप्तमी श्रायेकन्यागताधिकरणेतुवापिकादिष्वितिप्रसंगः महा-
 यथादस्यतन्निमित्तत्वाभावेतत्रधुरिलोचनोनस्यातां किंतुपुरुषोमात्रवनामानोऽऽपादीमवधिकृत्वायः स्यात्पक्ष
 स्तुपंचमः श्राद्धंतत्रप्रकृतीतकन्यांगच्छतुवानवा आगतोऽपिपूर्वोक्त्याः श्राद्धकृतीतयन्नतः आपाढ्याः पंचमः पक्षः प्र-
 शस्तः पुण्यकर्मणीति जातूकणजावालिवचनाभ्यां महालयश्राद्धस्य केवलापाढ्याः पंचमपक्षप्रयुक्तत्वात् तत्रैव
 शक्रध्वजनिपातां क्रयः स्यात्पक्षस्तुपंचमः सविज्ञेयोऽपरः पक्षः श्राद्धंतत्रविधीयते पुत्रानायुर्धनंधान्यमारोग्यभू-
 तिमिवच प्राप्तोतिपंचमेदत्वाश्राद्धदाताथापरान् एतान्यपिहिंसतिपंचयैवैव्यतिक्रमेत् तन्मात्रातिक्रमे
 विद्वान्पंचमेपितृकंविधिमिति कन्याकैयोगस्यप्राशस्त्यार्थः ननुतस्यानिमित्तत्वं तर्हि किंनिमित्तमेतद्वचनमितिचे
 त् नान्दीमुखानांप्रत्यवदं कन्याराशिगतेरवौ पौर्णमास्यांतुक्तं त्वयं श्राद्धतत्रविजातं इतिविहिते श्राद्धे कन्या
 कैयुक्तपौर्णमास्यानिमित्तत्वेनतत्रकन्यार्कस्यापेनिमित्तत्वात् तत्रभवेतांधुरिलोचनो यद्वा कन्यार्कसक्रांतिश्राद्धेभं
 वेतां नतुरुदाचिन्महालयश्राद्धइति श्रत्रैवप्रतिदिनप्रयोगभेदाद्दक्षिणभेदः यत्तु हेमाद्रिणाऽभ्यासपक्षे श्रतेद
 क्षिणादानमित्युक्तं तत्कौर्म्येऽपि प्रतिदिनंप्रयोगभेदाद्दक्षिणार्थाश्च प्रयोगांगत्वात्प्रत्युक्त प्रयोगांगतायाश्चानंतत्वं
 मुक्तमित्यर्थः एतच्चगुर्विणीपतिनाजीवपितृकेणापिपिंडरहितंकार्थं तथाचदक्षः मुंडनंपिंडनचैवप्रेतकर्मचसर्वशः
 नर्जावपितृकः कुर्याद्गुर्विणीपतिरेवचेति जीवपितृकस्य स्वष्ट्यापि कदावचनाद्भवति नान्यत्रेति एतच्चसंन्यस्त
 पितृकादिनाजीवपितृकेणापिकार्यं दृष्ट्वातीर्थेचसंन्यस्तेतत्तेचपतितेसतिः येभ्यएवपितादद्यात्तेभ्योदद्यात्स्व
 यंसुत इतिकार्यायनोक्तेः यत्तु कौडिष्यः दुर्ज्ञाद्विष्यः दुर्ज्ञाद्विष्यः श्राद्धं श्राद्धं चापरपक्षिकं तुर्जावपितृकः कुर्यान्नतत्संन्यस्त

पितृकस्तत् जीवत्पितृक्रातिरिक्त्वियं पितृप्रतिषेधेन ॥ छागलेयुः ॥ पिंडोयत्रनिवर्त्ततमघाद्विपुक्थं च न सं
 कल्पंतु तदकार्थं नित्यमाह्नवादिभिरिति संकल्पश्चाच्छुः कर्तव्यं अशक्त्यापूर्वपुंश्रद्धयथावक्तुं मक्षमः पि
 ङ्घ्यादिविहंतिसंकल्पश्चाह्माचरेत् ॥ अत्रश्राद्धप्रतिदिनं ॥ १ ॥ श्राद्धेत्तरसंस्तुमहालयेतु
 परीकेकार्थं तदुक्तं नारदीये ॥ पक्षश्राद्धयदाकुर्व्यात्तर्पणं तु दिनेदिने ॥ २ ॥ सकृन्महालयैव परेऽहनि तिलोद्वकंग
 गोपि पक्षश्राद्धिहिरण्ये च अनुब्रूय तिलोद्वकमिति ॥ प्रयोगपारिजाते ॥ ५ ॥ पिः गर्गः कृष्णभाद्रपदे मासि श्राद्धप्रतिदि
 नं भवत् ॥ पितृणां प्रत्यहं कार्थं निषिद्धाहे ॥ ५ ॥ पितृर्पणं सकृन्महालयोप्राप्त्या स्यादृष्टकास्वत एव हतिनिषिद्धदिनेऽपि का
 र्थं तीर्थविशेषेपुकार्थं प्रतेष सर्वदेति स्मृत्यर्थसारीकेः ॥ तीर्थतीर्थविशेषे च गायत्र्या भित्तपक्षके निषिद्धे ॥ ५ ॥ पि
 दिने कुर्व्यात्तर्पणं तिलमिश्रितमिति स्मृतिरस्नावत्यां च नृचः ॥ १ ॥ एतच्च मलमसिनकार्थं तदाह भृगुः ॥ १ ॥ तृद्धिश्चांबंत
 यासोममग्न्याधो नं महालयं राजाभिपकं कार्थं च न कुर्व्याद्भानुलघितइति ॥ हेमाद्रौ ॥ नागरखंडेऽपि नभोवाथ
 नभस्यो वामलमासो यदा भवेत् सप्तमः पितृपक्षः स्यादयत्रैव तृपंचमइति ॥ १ ॥ एतच्च पित्रोर्मरणे प्रथमाम्बुदेकताकृत
 इति ॥ त्रिशंखीसौतोभट्टाः इदं च नित्यं कार्थं ॥ १ ॥ पुत्रानुपुस्तथारोग्यैश्चर्षमनुलंतथा प्राप्नोति पंचमेदस्वा
 श्राद्धं कामांश्च पुष्कलानिति जावालयुके ॥ १ ॥ पंचमेपक्षेयः ॥ श्राद्धं नकारिष्यति शोकेनापि दुरि
 द्रोपि सौत्यजत्वमुपैष्यति ॥ आसनं शयनं भोजनं भाषणं तथा ॥ तेन साद्धं करिष्यति येते पापपरानरा ॥ इति
 नागरखंडोक्तेश्च ॥ ६ ॥ श्रिकेसमतिक्रान्ति ॥ पितरो देवतैः सह ॥ ६ ॥ विश्वस्य प्रतिगच्छति शपदं स्वामुदारुणमिति का
 ण्णोजिनिवचनात् ॥ तदतिक्रान्ते प्रायश्चित्तं न कर्तव्यमिति ॥ ६ ॥ दुरोश्चर्षमं चंद्रशखारं द्विमासयोः ॥ महालयं यदा
 न्यूनतदासंपूर्णमेव तदिति द्विमासयोः ॥ कन्यानुलयेर्मिहाह्लप्रश्राद्धं यदा हीतामित्यर्थः ॥ इदं चाश्विनापशुपक्षपूर्वपुंश्र

निर्यं श्राद्धं देयं दिने दिने इति फलनिरपेक्षश्रवणात्संभ्यावंदनवत् । सूर्येकन्यांगते श्राद्धं योनिकुर्याद्विने दिने धनं
 पूनाः कृतस्तस्य पितृनिः श्वासपीडनादिति काम्यमपि पार्वणमिदं तदुक्तं वायुपुराणे प्र
 तिपद्मनलाभापलब्धं चारुपननश्यति द्वितीयायांतुयः कुर्याद्विपदाधिपतिभेद्यत् परार्थिनीत्वतीयांतुयत्रुघ्नीपा
 पनाशिनी श्राद्धचतुर्थ्यांकुर्वाणः शत्रोः छिद्रं सपश्यति पंचम्यच्चैव कुर्वाणः प्राप्नोति परमंपदं पष्ठांश्रा
 द्दप्रकुर्यात्पोद्दिजास्तंपूजयंत्युत कुरुते यस्तु सप्तम्यां श्राद्धं तु सततं नरः महाशत्रुगणाध्यक्षो बहुबंधुश्च जायते
 महासस्यमवाप्नोति योष्टम्यांकुरुते नरः श्राद्धं न वम्यांकं तं व्यमैश्वर्यं स्त्रैण मिच्छता कुर्वन् दशम्यांतुनरो ब्राह्मीं श्रिय
 मवाप्नुयात् वेदांश्रावाप्नुयात्सर्वान्विप्राणांकुरुते तथा एकादश्यांपरंदानमैश्वर्यं संततितथा द्वादश्यां जयलाभं च
 राज्यमायुः प्रजावसु प्रजावृद्धिपशून्मेघांस्वातंत्र्यं पुष्टिमुत्तमां दीर्घमायुरथैश्वर्यं कुर्वाणस्तुत्रयोदशीं श्रमा
 यास्यांप्रयत्नेन श्राद्धं कुर्याद्विचक्षणः सर्वान्कामानवाप्नोति स्वर्गं चानंत्यमश्नुते एतन्न ह्यपुराणेषु कालाविशेषा
 भिधानात् चतुर्दश्यांतु शस्त्रहतानामेव श्राद्धं भवति तथा च ब्रह्मपुराणे जलानशनशस्त्राग्निविषे द्वंद्वगतौ
 तथा चतुर्दश्यां भेवत्पूजातृत्पर्यर्थमिति निश्चयः इति महालयनिर्णयः अथ महालयपक्षे प्रतिदिनकृत्यानि
 तत्रादौ श्राश्विनकृष्णप्रतिपदायां तिथिपत्वाद्बह्विपूजां महालयश्राद्धं च स्कादि सेतुखंडे
 तस्माच्छुभे कृष्णपक्षे प्रथमायां तिथौ तथा श्राद्धं महालयं कुर्याद्योनरो भिकिपूर्वकं दशकल्पसहस्राणि पितरो यां
 तितृप्ततां श्राश्विनकृष्णद्वितीया भरणीयुताः तृतीया च कृत्तिकायुताः पितृणामतिप्रतिदा तदुक्तं पृथ्वी
 चंद्रोदये वृहस्पतिः नभस्यापरपक्षे तु द्वितीयायदियाम्भुमे तृतीयाजाशिताराभिः सहिता प्रतिदिदा पितुरि
 ति स्कादि सेतुखंडे वेदविद्ब्राह्मणोभुंके द्वितीयायां महालयेः विंशत्कल्पसहस्राणि पितरो यां तितृप्ततामिति

श्राध्विनकृष्णतृतीया कृत्तिकायुता महालयश्राद्धेऽतिपुण्यदेति प्रागुक्तं स्कांदि संतुखंडेऽपि
 तृतीयायांतुयोभक्त्याश्राद्धं कुर्यान्महालये तृप्यंतिपितरस्तस्यत्रिशक्तत्पसहस्रकमिति अस्या
 मेव हस्ताकैयोगेवहृद्गौरीव्रतं भविष्योत्तरे नारदीयेऽपि श्रद्धान्यहृद्गौरीव्रतं कन्यागतेरवौ मासिभाद्रपदे
 कृष्णतृतीयायांचतुदशतं भाद्रोऽत्रदर्शतिः अथवहृद्गौरीव्रतपूजा चतुर्भुजांसुवर्णभानानालंकारभूषितां हिभेदुतु
 हिनाभासांमुक्तामणिविभूषितां पाशांकुशधरादेवीध्यायेत्सर्वार्थसिद्धिदां कमंडलुधरांसूक्ष्माणानत्रिभुविभ
 तीं ध्यानं एहिमातार्विशुद्धेत्वंत्रिगुणेपरमेश्वरि आवाहयामिभक्त्यात्वांप्रसन्नाभवसर्वदा आवाहनं हेमरत्न
 कृतं देवि आसनं ते विनिर्मितं पाशांकुशधरे देवीमासनेस्थापयाम्यहं आसनं शक्षमालांकुशधरे वीणापुस्तक
 धारिणि भक्त्यादत्तं मया तोयं पाद्यार्थं प्रतिगृह्यतां पाद्यं अर्घ्यं ददामि ते भक्त्या भक्तानामभयं करे गृहाण त्वं वृहद्गौ
 रिनमस्कारोऽस्तु ते मम अर्घ्यं भक्तानामिष्टे मातः सर्वालंकारसंयुते आचम्यतां जग्न्मातृहृद्गौरिनमोऽस्तुते
 आचमनं संपंचामृतं स्नानं स्नापयामि जग्न्मातस्त्वांसतीर्थजलेन वै प्रार्थितासि मया देवि सद्यस्तापविनाशि
 नी स्नानं वस्त्रधौतं मया देवि दुर्गूलंतवनिर्मितं भक्त्या समर्पितं मातृगृह्यतां जगदं विके वस्त्र अथ सिद्धरिद्रांकु
 कुमादिसौभाग्यद्रव्याणि निवेदयेत् मलयाचलसंभूतं घनसारं मनोहरं गंधगृहाणे देवि त्वं वृहद्गौरिनमोऽस्तुते ग
 धं श्रद्धतानरविदाक्षिकुंकुमाक्तानखंडितान् गृहाण वरे दे मातर्नमस्ते सकलेष्टदे श्रद्धताः ॥ चंपकादीनि पुष्पाणि भ
 क्त्यानीतानि मेषु भेषु पूजार्थं गृह्यतां देवि जांतीपुन्नागमालती पुष्पं धूपोऽयं गृह्यतां देवि कालागुरुघृतांचितः श्राद्धे
 यः सर्वदेवानां देवदुर्गमसोद्भवः धूपं दीपं गृहाणे देवेशी त्रैलोक्यतिमिरापहं वह्निना योजितं मातृवृहद्गौरिनमो
 स्तते दीपं नैवेद्यं गृह्यतां देवि नानारसमनोहरं मक्ष्यभोज्यादिकं स्वादुप्रीयतां परमेश्वरि नैवेद्यं कर्पूरालंबंगा

दिनागवल्लीदलेयुतं पूगीफलयुतं देवितंबूलं प्रतिगृह्यतां तांबूलं हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमवीजं विभावसोः अनंत
 पुण्यफलदमतः शान्तिप्रयच्छमे दक्षिणाद्रव्यं क्षेमसंपत्करे देविसर्वसौभाग्यदायिनि सर्वकार्यप्रदेदेविगृहाणा
 र्ध्वनमोस्तुते इत्यर्धं धारयिष्यामि भद्रे त्वां स्वद्वन्द्वत्वात् त्वत्परायणा आयुर्देहि यशो देहि सौभाग्यं देहि मे शिवे इ
 ति डोरकवंधनं गगनांतरसर्वापक्षीराब्धि मथनोद्भव भाभासितदिगाभोगरमानुजनमोस्तुते चंद्रायार्धदान
 मिति पक्कान्नफलसंप्लवंशपात्रे सप्तदक्षिणं वायनं ते प्रयच्छामि दृष्ट्वा मिदृष्ट्वा रिनमोस्तुते इति वायनम् आहूतासि मया दे
 वि पूजितासि यथाविधि ममसौभाग्यदानायथेच्छातत्र गम्यतां इति विसर्जनपूजाविधिः अथ कथा भविष्योत्तरे
 विजयोवाच अथान्यद्वृहतां गौरीत्रतं वक्ष्यामि कन्यके मासिमाद्रपदे कृष्णतृतीयायां चतुर्दशं श्रानयेद्बृहतां गौरीं शा
 खामूलफलैः सह निक्षिप्य देवताविद्यां तदधः सिकतां शुभां न्यसेच्च ब्रह्मदेवदृष्ट्वा स्नात्वा यथां तां वरायुता सखीभिः
 सहितासम्यगलंकृत्य प्रपूजयेत् गौरीमावाह्यविधिवत्सिकतामंडलेशुभे गंधपुष्पाक्षतैर्दिव्यैर्धूपैर्दीपैरेनेकशः
 सर्वोपचारैर्दृष्टोत्तंपंचपंचभिरर्चयेत् एवं पूज्य यथाशक्त्या कृत्वा चैव प्रदक्षिणां डोरकं वधयेत्पश्चात्तु पंचकनिमित्तं
 वध्नामि डोरकं भक्त्या त्वत्कृत्वा त्वत्परायणाय आयुर्देहि यशो देहि सर्वसौभाग्यदायिनि सर्वकामप्रदेदेविगृहाणा
 र्ध्वनमोस्तुते गगनांगनसर्वापक्षीराब्धि मथनोद्भव भाभासितदिगाभोगरमानुजनमोस्तुते डोरकं प्रथमं वद्ध्या
 चंद्रायार्धप्रदापयेत् कथाभेतां च शृणुयाद्गौर्यभ्येत ननाः सदा । ततो गौधूमचूर्णेन पंचभिः कुडुवैः कृतं पक्कान्नमर्धं
 विप्रायार्धत्वाभुंजितवत्स्वयं एवं वैपंचवर्षाणि कृत्वा त्रतमनुत्तमं सर्वान्कामानवाप्नोति तत्र कार्या विचारणा कन्योवाच
 केन चादौ पुराचीर्णं त्रतं यत्तु त्वयोदितं ईप्सितं कोत्र लभे वा त्रतस्यास्य प्रभावतः विजयोवाच शृणुष्व मष्टप
 यः सर्वे नैमिषारण्यवासिनः पुराकृतपुगस्यादौ सर्वभूतहितैर्षिणा शंभुना कश्चितं गौर्यभ्येत द्रुतं कथयाम्यहं कदाचि

दुपविष्टतपार्वतीपर्यष्टच्छत शंभोत्वांप्रष्टमिच्छामिकरुणाकरशकर ' सर्ववाधोपशमनं सर्वकामफलप्रदं ब्रता
 नासर्वदानानामुत्तमं ब्रूहितत्वतः श्रायुरारोग्यदं देवपुत्रपौत्रप्रदायकं तद्गतं ब्रूहि देवेश यथाहंतवच्छभा ईश्वर उवाच
 शुणु देवि परं गुह्यं त्रंतं परमदुर्लभं पुराभूद्द्वापरस्यति पांडोः प्रियवरांगना वर्षपोशसंपूर्णासंपन्नवयवैवना श्र
 नपत्यातुसांकुंतीभर्तारमिदमब्रवीत् केन कर्मविपाकेन पुत्रहीनास्मि दुःखिता अन्नपत्ये प्रतीकारमिदानीं ब्रूहित
 र्वतः पांडुरुवाच ऋषिशापोस्ति मे भद्रयेतः सो न भविष्यति भर्तुस्तद्भवन श्रुत्वा पितृगेहे भ्यगात्स्वयं पितुर्गैहिवर्तमा
 नाकुंतीव्यासं दशैह नमस्कृत्य च तं प्राह कुंती मुकुलितां जलिः कुंत्युवाच तात मे कथया शुल्वं पुत्रसतानदायक
 सर्वसंपत्प्रदं नृणां व्रतमेकं महामुने व्यास उवाच शृणु वं वृहती गौर्यांत्रसंस्तानदायकं भाद्रकृष्णतृतीयायां नि
 शिचद्रोदये शुभे स्नानं कृत्वा तु विधिवन्मौनं धृत्वा व्रतं चरेत् सर्वसंपत्करं स्त्रीणाधनपुत्रान्नसौख्यकृत् गोभूहिरएय
 दानानां सर्वेषामधिकं श्रुतं पंचवर्षं विधातव्यं तत उद्यापनचरेत् उद्यापनविधानेन सपूर्णं फलमश्नुते अंतैतुकार
 येद्भद्रसौवर्णं वृहतीफल पटुत्तरवतुभिश्च शुभैर्वाजैर्युंतुतत् देव्याः पुरस्तात्सस्थाप्य पूर्ववत्प्रतिपूजयेत् श्राचा
 र्थीपूजयेद्भद्रयविप्राण्पचतथैव च सुवासिन्यः पंचपूज्यावस्त्रालंकारभूषणैः कंचुकैश्चैव ताटकैः कंठसूत्रैर्हरिद्रया
 वंशपात्राण्युग्मानिसूत्रैः सेविटतानि च सिंदूरं जीरकं चैव सौभाग्यद्रव्यसंयुतं गोधूमपिष्टजातं च वृहतीफलपंचकं वा
 यनानि च पचैव ताभ्योदद्यात्तुभोजयेत् अर्घ्यं दत्त्वा वायनानि स्वयं भुज्जीत वाग्यता तत्फलं धारयेत्कठे सर्वकामसमष्ट
 द्ये ततः प्रातः समुत्थाय सालंकारासखीजनैः गीतवाद्ययुतानद्यां गौरां तां तु विसर्जयेत् आहूतासिमया देवि पू
 जितासिमया शुभे ममसौभाग्यदानायथेष्टं गम्यतां त्वया एतद्भ्रतप्रभविणकाचिद्वाह्यकन्यका पतिं संपूज्य
 यामासनिर्भस्त्रं पमकिकरान् तस्माच्चरस्व व्रतमेतदाद्यमायुः प्रदं पुत्रसमृद्धिं देवाः पुत्रैश्च पौत्रैश्च युता च पुत्या गौरं

शोकेनापि दुष्कृतं कच्छनापकृतं देविकदाचिस्संभविष्यति तथेत्युक्त्वा ततो गौरी तत्रैवांतरधीयत एतद्गतं सकलदुःख
विनाशहेतुसोभाग्यराज्यफलभाजनमाचरंति यायोपितः सुखमनंतमिहाऽपिराज्यगौरीपतिव्रततास्तु ततो लभंते
इति भविष्योत्तरे हस्तगौरीव्रतम् ॥

आश्विनकृष्णचतुर्थ्यामासचतुर्थी गणेशव्रतं महालयश्राद्धं स्कादि सेतुखंडे चतुर्थीतुतिथौ मर्यो यस्तुकुर्यान्महा
यं पितरः कल्पसाहस्रं चत्वारिंशत्प्रहिताः बहून्पुत्रान्प्रदास्यंति श्राद्धकर्मणि तपिताः आश्विनकृष्णपंचम्यां महा
श्राद्धं पंचम्यां तुतिथौ मर्यो यः करोति महालयं पंचाशत्कल्पसाहस्रं त्व्यंति पितरस्तदा संततिं चाप्यविच्छिन्नांत
ऽस्यंति तपिताः पार्वती तु प्रसन्नास्यान्महदैश्वर्यं दायिनी एनामधिकृत्य देवीपुराणे तत्रैव कारयेद्देवीपितरू
महोदयां कन्यास्थे चरवौ वत्सपूजनीयायाविधि भौजंगतिथिमासाद्ययावच्चंद्रार्कसंगमं तत्रापि महती पू
र्वव्यापित्दैवते ऋक्षोपिंडप्रदानं तु ज्येष्ठपुत्रीविवर्जयेत् भौजंगतिथिः पंचमी तेनात्रापि पंचम्यादयः प्रश
ादति पित्दैवतमत्रभरणीनक्षत्रं मघाच अत्रपिंडप्रदाननिषेधविषयं मघाविषये वक्ष्यते आश्विनकृष्णप
ं महालयश्राद्धं स्कंदपुराणसेतुखंडे पञ्चांतिथौ तु यो मर्त्यः श्राद्धं कुर्यान्महालये पश्चिर्पसहस्राणि पितरो यांति
तततां पुत्रानपि प्रदास्यंति श्रियं च विपुलांतथा अस्यामेव रोहिणीव्यतीपातभौमवारयुक्तायां कपिल,
पषीव्रतं तदुक्तं वाराहे नभस्यकृष्णपक्षे तुरोहिणीपातभूसुतैः युक्तापंष्टिपुराणज्ञैः कपिलासाप्रकीर्तिता
नभस्योभाद्रमासोऽत्रदर्शीतः व्रतोपवासनियमैर्भास्करंतत्रपूजयेत् कपिलांतु द्विजाग्रयायदस्वाक्रतुफलं लभेत्
पुराणसमुच्चये हस्तार्कयोगेनातिशस्तोका भाद्रमासिसितेपक्षे भानौ चैव करे स्थिते । पाते कुजे च रोहिण्यां साप
ष्ठीकपिलास्मृता तदुक्तं निर्णयामृते हेमाद्रौ स्कादि संयोगे तु चतुर्णां हि निदिष्टा परमेष्ठिनिति । तत्रैवोक्तेः

अत्रविशेषहेमाद्रौ स्कादे देवदारुतथोशीरंकुमुमैलामनःशिलां पत्रकपत्रकयष्टीमधुगव्येनपेषयेत् क्षीरेणा
 लोड्यकलेकनस्तानंकुर्यात्समंत्रकं तत्रमंत्रः आपस्त्वमसिदेशशयतिपांपतिरेवच पांपशमयमेदेववाड्म
 नः कायकर्मजं पंचगव्यकृतस्तानः पचभैंगैस्तुमार्जयेत् पचभैंगैः १०१ पांचपल्लवैः तथा तत्त्वेर्नाना
 विधैकंसौवर्णकारयेद्भ्रविं शक्तिरतुपलादूर्ध्वैतदूर्ध्वैकपंतोपिवा सौवर्णमरुणंकुट्यार्त्त्राकौचैवतथारथं अल्प
 वित्तो ऽपियः कश्चिस्सो ऽपिकुट्योदिमंविधिं प्रभासखंडेच स्थापयेद्वद्रणकुंभचंदनोदकपूरितं रक्तवस्त्रयु
 गच्छन्नंताघपात्रेणसंयुतं तथारौक्मपलस्यैवएकचक्रः सूचित्रितः । सौवर्णपलसंयुक्तंमूर्तिसूर्यस्यकारयेत्
 ततः सूर्ध्वैकपिलापूजयेदुपचारैः दिव्यमूर्तिलोकचक्षुर्दादशात्मादिवाकरः कपिलासहितोदेवोममभक्ति
 प्रयच्छते यस्मात्वंकपिलेपुण्यासर्वलोकस्यपावनी प्रदत्तासहसूर्ध्वेणममभक्तिप्रदाभवेति अथकथा हेम
 द्रौ स्कादे विक्रांतउवाच रूपसंपदमारोग्यंसंततिचापिपुष्कलां प्राप्नुवंतिनरायेननियंततद्दस्वमे अग
 स्त्यउवाच साधुसाधुमहाप्राज्ञयच्छेहत्वयानघ तत्सर्वकथयिष्यामितवश्रेयोभविष्यति शृणुपार्थिवव
 क्ष्यामिस्वर्गमोक्षप्रदन्तुणां यच्चगुप्तंपुराराजनव्रह्मोपेन्द्रादिदेवैः असुराणांचसर्वेपाराक्षसानांतथैवच शकरे
 णपुराचैवपएमुखायनिवेदितं पएमुखेनममारुथांतमहापातकनाशनं यच्छूरुत्वाव्रह्महागोघ्नः सुरापोगुरुतल्प
 गः आगारंदाहंगरदः सर्वपापरतोपिवा मुचन्तेसर्वपापेभ्यः स्वर्गलोकं च गच्छति तच्चपुण्यंपवित्रंचन्त
 णांदुष्कृतनाशन उपकारायलोकानांतथातवद्वृपोत्तम शृणुभूपमहापुण्यंपथीमाहात्म्यमुत्तमं प्रौढपथासिते
 पक्षेपथीभिनसंयुता व्यतीपोतनरोहिण्या सापथीकपिलाभता द्वितीयातुमहापुण्यादुर्लभात्रतिनाकचिद्व
 द्वितीयाकपिलापथीत्यर्थः पथीसंवत्सरस्यतिसापुनस्तेनसंयुता चैत्रवैशाखशुभेभ्येतिपक्षेतिपक्षेगुभोदये वैशा

प्रसादाद्भवतीवपुत्रा यद्दंशृणुयान्निव्यं श्रावयेद्वासमाहितः समुक्त्वाविपुलान्भोगान्तेतिशिवपदं व्रजेत् ॥ ५

इतिभविष्योत्तरेऽहह्रौरीव्रतम्

नारदीयेपि इपकृष्णतृतीयायांऽहह्रौरीव्रतंचरेत् पंचवर्षविधानेनपूर्वोक्तमिवनारद आचार्यैपूजयेदंतोविप्रा
न्यंचधनादिभिः सुवासिनीःपंचपूज्यावस्त्रालंकारचंदनैः कुचुकैश्चवताटकैःकंठसूत्रैर्हरिद्रया वंशपात्राणिपंच
वसूत्रैःसेवीष्टतानिच सिद्धूरंजीरकंचैवसौभाग्यद्रव्यसंयुतं गोधूमपीपेजातंचनवापूपफलादिकं वायनानिच
पंचवताभ्योदयाच्चभोजयेत् अर्धदत्त्वावायनानिपश्चाद्भुंजीतवाग्यता, तत्फलंधारयेत्कंठेसर्वकामसमृद्धयेततःप्रा
तःसमुत्थायसालंकारासस्तीजनैः गीतवाद्ययुतानद्यां गौरीरात्रिविसर्जयेत् आहूतासिमयोदेविपूजितासियथाविधि
ममसौभाग्यदानायथेष्टगम्यतांत्वया एवंकृत्वाव्रतंनारीद्विजदेवीप्रसादतः भुक्त्वाभोगांस्तुदेहतिगौरीलोकमवाप्नु
यादिति अथहस्तक्षेपसूर्ये रविवारप्रातहस्तगौरीव्रतं सूतउवाच कुंत्यांचतदपेतायांहस्तिनापुरमुत्तमं याचि
तायांरद्रेऽश्चतनयैः पंचभिः सह तस्याः कुशलमन्विच्छन्नजगामाथमाधवः अभिनंद्यसुखासीनंदेवदेवंज
नार्दनं उवाचकुतीसानंदाह्यप्रगल्भमिदंवचः कुंत्युवाच धन्याऽस्मि कृतकृत्याऽस्मि सनाथाऽस्मि परंतप साहंसंभा
वितान्स्मि त्वया सर्वजगत्पते यदि मे सुप्रसन्नोऽसितदा चक्षुव्रतं विभो यं विधाय सुखं राज्यं प्राप्नुयांत नयैः सह श्रीकृ
ष्ण उवाच शृणुकृतिप्रवक्ष्यामि व्रतानामुत्तमं व्रतं यत्कृत्वा सुखसंतानधनधान्यसमन्विता विधूतदुष्कृता पुण्यास
पुत्राराज्यमाप्स्यसि हस्तगौरीव्रतं भद्रे कुरुष्व शुचिमानसा यत्कृत्वा सर्वतः संप्लभते वांछितं फलम् कुंत्युवाच
यत्त्वयोक्तं व्रतं नाथ विधानं तस्य कीर्तय केन पूर्वकृतं देव तन्मे ब्रूहि जनार्दन श्रीकृष्ण उवाच कैलासशिखरे देवीहस्त
क्षेपदिवाकरे दिवा प्रसृता गौरी तु हरसन्निधिमागता सासृता देवदेवेशं स्वभेषं भुंददशह अर्धदेहं लुपाद्धं स्वमर्धंचद्र

कलाधरं किमिदं तन्ममाचक्ष्वतप्यते मानसमम, ईश्वर उवाच देवि पूर्वचमुत्ताऽसि हस्तऋक्षगतेरौ न स्वप्तं गृह्णित्वा तत्र
 तस्येदं विहितं फलं शृणु देवि स्वयायेन खंडितो हं बिलो कृतः त्वया रश्मिं ब्रतं देवि मे दारा धानकमुपया अपूर्णेऽस्मिन् प्र
 सन्नोऽस्मिन् त्वया च समुद्भिन्नं अपूर्णं ब्रतं पातेन दृष्टोऽहं तादृशस्तु याः तत्कुरुष्वानुना देवि हस्तगौरी ब्रतं शुभं पावत्युवा
 च आदिश्यतां ब्रतं नार्थविधानं च महेश्वरः आरंभोऽस्य कृदाकार्यः क्रोविधिः कस्य पूजन ईश्वर उवाच मंडपस्थाप
 नं कुर्यात्सर्वालंकारभूषितं अन्वहं कार्त्तनैः पुष्पैः फलमुक्तासमन्वितैः नैवेद्यैः पंचखाद्यैश्च शृणु याः प्रत्यहं क
 थां दिने चतुर्दशे प्राप्ते स्थापयेत्प्रतिमां शुभां पक्वभिः सुरसैः शुभैः सार्धं सार्धं योदश सार्धं योदशदिनं नैवे
 द्यमुपकल्पयेत् फलमूलानि चान्यानितानि वा तिसृषु पाहरेत् पूजयेच्च सुवर्णस्य पुष्पैश्चान्यै सुगंधिभिः चंदनैर्धूपदी
 पैश्च तांबूलैश्च फलादिभिः ध्यायेच्च दृढये गौरीहरहरं वसंतुतां दक्षिणं च ततो दत्त्वा नत्वा देवीं विसर्जयेत् सार्धं त्रयो
 दश तथा दीपिकाश्रोलिकान्विताः सुवासिन्यैस्त्रियै दत्त्वा तावतः स्वमाहरेत् ब्रतं समादेदे विद्यावद्ब्रतं
 योदशं स्वर्णभाजनगौर्ध्यादिप्रतिवर्षं विसर्जयेत् पूर्वोक्तविधिना पूज्यवासरणित्रयोदश चतुर्दशोऽथ दिवसे सं
 जाते प्रांतरुत्थिता कृत्वोपवासानियमं गौरीं प्रकल्पयेत् पक्वान्नं स्वर्णपात्रे पुत्रयोदशविनिःक्षेपत् स्त्रीभ्यश्च
 कंचुकीर्दयाद्भोजयित्वा विसर्जयेत् एवं देवि ब्रतं कृत्वा सर्वान्कामानवाप्नुयात् अशकौ तु नदाकार्त्तना प्रतिमामृत्तिका
 मयी पात्राणि वैष्णव्यान्वेष्य विसर्जयेत् श्रेष्ठं कृष्ण उवाच ततश्चैकं ब्रतं गौरीप्राप्तासायां छितं फलं त्वमप्येतद्ब्रतं
 कुंति कुरुश्रद्धासमन्विता अथ भस्त्रात्रतं कुंतीसविधानमथाकरोत् गांधारीचापितच्छ्रुत्वा ब्रतं च क्रेयया विधिं तुष्टा
 साभक्तिभावेन हस्तगौरीचोऽब्रवीत् गौर्युवाच कुंति ते परि तुष्टास्मिन् वरपरसुब्रते कुंत्युवाच देहि मे सर्वं संपत्तिं सर्व
 सौख्यं च सौहार्दं प्रयच्छ मम पुत्राणां महद्वाज्यमनामयं ब्रतं मे तनुया कुर्यात्तिललेकमवाप्स्यति नदारिद्र्यं न वैधव्यं न

प्रसादाद्भवर्जवपुत्रा यद्दंशृणुयान्निश्चंश्रावयेद्वासमाहितः समुक्त्वाविपुलान्भोगानंतेशिवपदं व्रजेत् ॥ ॥

इतिभविष्योत्तरेष्टहद्गौरीव्रतम्

नारदायेपि इपकृष्णतृतीयायांष्टहद्गौरीव्रतंचरेत् पंचवर्षविधानिनपूर्वोक्तमिवनारद आचार्यैपूजयेदंतोविप्रा
न्यंचधनादिभिः सुवासिनीःपंचपूज्यावत्त्रालंकारचंदनैः कुंचकैश्चवताटकैःकंठसूत्रैर्हरिद्रया वंशपात्राणिपंचै
वसूत्रैःसेवीष्टतानिच सिंदूरंजीरकं चैवसौभाग्यद्रव्यसंयुतं गोधूमोपिष्टजातचनवापूपफलादिकं वायनानिच
पंचवताभयोदद्याच्चभोजयेत् अर्धदत्ववायनानिपश्चाद्भुजितवाग्यता, तत्फलंधारयेत्कंठेसर्वकामसमृद्धयेततःप्रा
तःसमुत्थायसालंकारसर्वाजनैः गीतवाद्ययुतानद्यांगौरीतंत्रुविसर्जयेत् आहूतासिमयोदेविपूजितासियथाविधि
ममसौभाग्यदानायथेष्टंगम्यतांत्वया एवंकृत्वाव्रतंनारीद्विजदेवीप्रसादतः भुक्त्वाभोगांस्तुदेहतेगौरिलोकमवाप्नु
यादिति अयहस्तक्षेगतेसूर्ये रविवारप्रातहस्तगौरिव्रतं सूतउवाच कुंत्यांचतदपेतायांहस्तिनापुरमुत्तमं याचि
तायांनरैर्द्रैश्चतनयैः पंचभिः सह तस्याः कुशलमन्विच्छन्नजगामाथमाधवः अभिनंदयसुखासीनंदेवदेवंज
नार्दनं उवाचकुंतोसानंदंदाह्यप्रगल्भमिदंवचः कुंत्युवाच धन्याऽस्मि कृतकृत्याऽस्मि सनाथाऽस्मि परंतप साहंसभा
विताह्यस्मिन्त्वयासर्वजगत्पते यदिमेसुप्रसन्नोऽसितदाचक्ष्वन्नंतंविभो यंविधायसुखंराज्यंप्राप्नुयांतनयैः सह श्रीकृ
ष्णउवाच शृणुकुंतिप्रवक्ष्यामि व्रतानामुत्तमं व्रतं यत्कृत्वासुखसंतानधनधान्यसमन्विता विभूतदुष्कृतापुण्यास
पुत्राराज्यमाप्स्यसि हस्तगौरिव्रतंभद्रेकुरुष्वशुचिमानसा यत्कृत्वासर्वतः संपल्लभतेवांछितंफलम् कुंत्युवाच
यत्त्वयोक्तं व्रतं नाथविधानंतस्यकीर्त्तय केनपूर्वकृतं देवतन्मेव त्रिहिनार्दन श्रीकृष्णउवाच कैलासशिखरेदेवीहस्त
क्षेचदिवाकरे दिवाप्रसुतागौरितुहरसान्निधिमागता सासुतादेवदेवेशंस्वप्नेशंभुददर्शह अर्धदेहंष्टषाडस्थमर्धचंद्र

कलाधरं किमिदं तन्ममाचक्ष्वतप्यते मानसमम ईश्वर उवाच देवि पूर्वच सुप्ताऽसि हस्तः क्रुशगतैर्यो न स्वसंशयं दिवा तत्र
 तस्येदं विहितं फलं शृणु देवि स्वयं यथेन खंडितो हं विलोकितः स्वयं यारब्धं व्रतं देवि मं दारा धनका सुयया अपूर्णोऽस्मिन् प्र
 सन्नोऽस्मिन् तत्त्वया च समुद्भिन्नं अपूर्णं व्रतं यत्तेन दृष्टोऽहं तादृशस्तु यत्तत्कुरुष्वानुना देवि हस्तगौरी व्रतं शुभं पार्वत्युवा
 च आदिश्यतां व्रतं नाथ विधानं च महेश्वर आरंभोऽस्य कुदाकार्यः क्रोविधिः कस्य पूजनं ईश्वर उवाच मंडपस्थाप
 नं कुर्यात्सर्वालंकारभूषितं अन्वहं कार्चनैः पुष्पैः फलमुक्तासमन्वितैः नैवेद्यैः पंचखाद्यैश्च शृणुयात्प्रत्यहं क
 र्यां दिने चतुर्दशे प्रास्तेथापयेत्प्रतिमां शुभां पकान्नैः शुभैः सार्धं सार्धत्रयोदश सार्धत्रयोदशदिनं नैवे
 द्यमुपकल्पयेत् फलमूलानि चान्यानि तां विसर्जयेत् पृथक् पृथक् पूजयेच्च सुवर्णस्य पुष्पैश्चान्यैः सुगंधिभिः चंदनैर्धूपदी
 पैश्च तांबूलैश्च फलादिभिः ध्यायेच्च हृदये गौरीहरहरं वसंयुतां दक्षिणं चततोदस्वानत्वा देवीं विसर्जयेत् सार्धत्रयो
 दश तथा दीपिकाश्रोलिकान्विताः सुवासिन्यैस्त्रिपै दत्वा तावतः स्वयमाहरेत् व्रतं समादेदे देवि यावद्द्वर्षत्र
 योदशं स्वर्णभाजनगौर्यादिप्रतिवर्षं विसर्जयेत् पूर्वोक्तविधिना पूज्यवासरानि त्रयोदश चतुर्दशोऽथ दिवसे सं
 जाते प्रांतरुत्थिता कृत्वोपवासिनियमं गौरीप्रकल्पयेत् पकान्नं स्वर्णपात्रे त्रयोदश विनिःक्षेपेत् स्त्रीभ्यश्च
 कंचुकीर्दद्याद्गोत्रियैस्त्वामिसर्जयेत् एवं देवि व्रतं कृत्वा सर्वान्कामानवाप्नुयात् अशकौ तु न दाकार्यं प्रतिमामृत्ति का
 मया पात्राणि वैष्णवान्येवर्षात् पुष्पाणि चैव हि श्रीकृष्ण उवाच तत इत्थं व्रतं गौरीप्रासासावांछितं फलं त्वमप्येतद्गतं
 कुंतिकुरु श्रद्धासमन्विता अथ भस्मया व्रतं कुंतीसविधानमथाकरोत् गांधारी चापि तच्छ्रुत्वा व्रतं चक्रे यथाविधि तुष्टा
 सा भक्तिभावेन हस्तगौरीवचोऽब्रवीत् गौर्यं वाच कुंतिते पति तुष्टास्मिन् वरं वरय सुव्रते कुंत्युवाच देहि मे सर्वं संपत्तिं सर्व
 सौख्यं च सैह दं प्रयच्छ मम पुत्राणां महद्राज्यमनामयं व्रतमेतत्तु या कुंत्यं त्तव लोका मवाप्स्यति नदारिद्र्येन वैधव्येन

खेऽपि चरार्जेन्द्रद्वारावर्यापुरास्मृता तस्याचैव हतं देतं यत्किंचित्प्रतिपादितं । तस्य सर्वस्य पुण्यस्य संस्थावक्तुं
 राज्यते यस्मिन्काले भवेदेतैर्गुणैः पथीयुतातदा । "पंचम्यामेकं च कुर्यात्तत्र विक्षेपः पद्यां प्रातः स
 मुत्यापकृत्वदिदं तथावनं जलपूर्णं जलिकृत्वा इमं मंत्रमुदीरयेत् निराहारो यदेवेशस्वद्वकस्त्वपरायणः पूजयि
 प्याम्यहं भक्त्या शरणं भवभास्कर अर्धदत्तैस्संकल्पं कृत्वा यत्नाच्छुचिः स्थितः स्नानं कृत्वा प्रय
 त्नेन नयातीर्थोदकेन दे तडागे दीर्घिकायां चागृहे यानियतात्मवान्" देवदारुतथोशी (कुंकुमैलामनः) शिलां पद्मकं
 पत्रकयटिमधुगव्येन पेपयेत् क्षीरेणालोडय कल्केन कुर्यात्स्नानसमंत्रकं आपस्त्वमसि देवेश ज्योतिषां पतिरेव च
 पापनाशये देवमनोवाक्कायकर्मजं पंचगव्यकृतस्नानः पंचभंगैस्तु भर्जयेत् पंचभंगैः पंचपल्लवैः आनेयन्मृत्ति
 कां शुद्धां स्नानार्थं चैव यत्नतः मृत्तिके ब्रह्मदत्तासि कश्यपेनाभिंमंत्रिता पवित्रं कुरुमानित्यं सर्वपापात्समुद्धर मेघ्रणेने
 नवरुणं पूजयेद्भक्तिमान्नरः पाशाग्रहस्तवरुणसर्ववागीश्वरप्रभो अद्याहं प्रार्थयामित्वां पतंकुरु सुरेश्वर आदिस्थो
 भास्करो भानुरविः सूर्यो दिवाकरः प्रभाकरो सिद्धं वरिदेवः सर्वेश्वरो हरिः गोमयेनोपलिप्तार्या , भूम्यां वैकुण्ठे
 नतु मंडलं सर्वतो भद्रमालिखेत्सुहृदिमान्नरः तत्र मध्ये लिखेत्पद्मपत्रं सर्कार्णिकं पूर्वपत्रे न्यसेत्सूर्यमोत्रयां भा
 स्करं न्यसेत् सुवर्णरेतसं याम्येनैर्ऋत्ये विन्यसेद्भ्रविं ' आदित्यं वारुणे पत्रे त्रयावये च दिवाकरं सौम्ये त्रभाकरं त
 त्रसूर्यमीशानपत्रके तीत्ररश्मिधरं त्रैवत्रह्याणवैवा विन्यसेत् । आधाररूपेण देवं मध्ये वैचारुणं न्यसेत् सहस्रर
 श्मिसूर्यं च स्थूलसूक्ष्मगुणान्वितं सर्वगं सर्वरूपं च मध्ये भोस्करमेव च । सप्ताश्वरथमारुढं पद्महस्तं दिवाकरं आ
 क्षसूत्रधनुष्पाणिं कुंडलैर्मुकुटेन च रत्नैर्नानाविधैर्भुक्तं सौवर्णैतत्र कारयेत् शक्तिस्तुपलादूर्ध्वतं दूर्ध्वकपंतोपिवा सो
 चर्षणं मरुणं कृत्वानौकां चैव तथा परां सप्ताश्विर्भूपितं कृत्वा रथं तस्याग्रं स्थितं अरुणं विनतापुत्रं गृहीताश्वमनुरूकं

अत्रविशेषहेमाद्रौ स्कादे देवदारुतथोशीरंकुंकुमैलामनःशिला पत्रकंपद्मकण्टीमधुगव्येनपेषयेत् क्षीरेणा
 लोडयकलेनस्नानंकुर्यात्समंत्रकं तत्रमंत्रः आपस्वमासिदेवेशज्योतिपांपतिरेवच पांपशमयमेदववाड्म
 नः कायकर्मजं पंचगव्यकृतस्नानः पचभैगस्तुमार्जयेत् पचभैगः १०० पंचपल्लवैः तथा तत्त्वैर्नाना
 विधैर्युक्तैःसौवर्णैकारयेद्भवि शक्तिरतुपलादूर्ध्वतदूर्ध्वकर्मतोपिवा सौवर्णैरुणकुट्यर्थात्रौकांचैवतथारथं श्रल्प
 वित्तो ऽपियः कश्चित्सो ऽपिकुट्यार्दिभविधिं प्रभासखड्बच स्थापयेदन्नंफुंभचदनोदकवृत्तं रक्तवस्त्रयु
 गच्छन्ताम्रपात्रेणसंयुतं तथारौकमपलस्यैवएककक्रः सुचित्रितः । सौवर्णेपलसंयुक्तांमूर्तिसूर्यस्यकारयेत्
 ततः सूर्थकपिलापूजयेदुपचारकैः दिव्यमूर्तिलोकचतुर्भुजैः शात्मादिवाकरः कपिलासहितैदिवोममभक्ति
 प्रयच्छतु यस्मात्वंकपिलेपुण्यासर्वलोकस्यपावनी प्रदत्तासहसूर्ध्वेणममभक्तिप्रदाभवेति अथकथा हेमा
 द्रौ स्कादे विक्रांतउवाच रूपसंपदमारोग्यंसंततिंचापिपुष्कलां प्राप्नुयंतितरायेननियंतददस्वमे अग
 स्यउवाच साधुसाधुमहाप्राज्ञायष्टेहत्वयानघ तस्सर्वकथयिष्यामितवश्रयोभविष्यति शृणुपार्थिवव
 क्ष्यामिस्वर्गमोक्षप्रदंशृणां यच्चगुप्तंपुराराजनब्रह्मोपेंद्रादिदेवतैः असुराणांचसर्वेपाराक्षसानांतथैवच शक्रे
 णपुराचैवपएमुखायनिवेदितं पएमुखेनममास्थानंमहापातकनाशनं यच्छूरुत्वात्रह्रहागोघ्नः सुरापीगुरुतल्प
 गः आगारदाहीगरदः सर्वपापरतोपिवा मुच्यंतैतसर्वपापेभ्यः स्वर्गलोकंचगच्छति तच्चपुण्यंपवित्रंचत
 णांदुष्कृतनाशन उपकारायलोकानांतथातवन्हृपोत्तम शृणुभूपमहापुण्यंपधीमाहात्म्यमुत्तमं श्रौष्ठपथासिते
 पक्षेपष्ठीभैमिनसंयुता व्यतीपातेनरोहिण्या सापष्ठीकपिलामता द्वितीयातुमहापुण्यादुर्लभात्रतिनाकचित्
 द्वितीयाकपिलापष्ठीव्यर्थः पष्ठीसंवत्सरस्यातेसापुनस्तेनसंयुता चैत्रवैशाखयोर्भेद्वेसितेपक्षेशुभोदये वैशा

शोकेनापिदुष्कृतं कृच्छूनापस्कृतं देविकदाचिस्संभविष्यति तथेत्युक्तातौ गौरी तत्रैवांतरधीयत एतद्गतं सकलदुःख
 विनाशहेतुसौभाग्यशुभफलभाजनमाचरंति यायोपितः सुखमनंतमिहाऽपि राज्यं गौरीपतिव्रततास्तुततोलभंते
 इति भविष्योत्तरेहस्तगौरीव्रतम् ॥

आश्विनकृष्णचतुर्थीमासचतुर्थी गणेशव्रतमहालयश्राद्धं स्कांदे सेतुखंडे चतुर्थीतुतिथौ मर्त्योयस्तुकुर्यान्मिहा
 लयं पितरः कल्पसाहस्रं चत्वारिंशत्प्रहर्षिताः वहून्पुत्राप्रदास्यति श्राद्धकर्मणि तर्पिताः आश्विनकृष्णपंचम्यां महा
 लयश्राद्धं पंचम्यां तुतिथौ मर्त्योयः करोति महालयं पंचाशत्कल्पसाहस्रं तृप्यति पितरस्तदा संततिं चाप्यविच्छिन्नान्त
 स्मेदास्यं तर्पिताः पार्वतीतु प्रसन्नास्यान्महदैश्वर्यदायिनी एनामधिकृत्य देवीपुराणे तत्रैव कारयेद्देवीपितरू
 पांमहोदयां कन्यास्थेष्वरवौ वत्सपूजनीयायाविधि भोजं गीतिथिमासाद्ययावच्चंद्रार्कसंगमं तत्रापि महती पू
 जाकर्तव्यापितृदेवते ऋक्षेऽपि त्रिप्रदानं तु ज्येष्ठपुत्रो विवर्जयेत् भोजं गीतिथिः पंचमी तेनात्रापि पंचम्यादयः प्रश
 स्ताइति पितृदेवतमभरणक्षत्रं मघाच अत्रापि त्रिप्रदाननिषेधविषयं मघाविषये वदयते आश्विनकृष्णप
 ष्यां महालयश्राद्धं स्कंदपुराणे सेतुखंडे पञ्चातिथौ तु यो मर्त्यः श्राद्धं कुर्यान्महालये पष्ठि वर्षं सहस्राणि पितरां याति
 तृप्ततां पुत्रानपि प्रदास्यंति श्रयंच विपुलांतथा अस्यामेव रोहिणीव्यतीपातभौमवारयुक्तायां कपिल
 पर्वीव्रतं तदुक्तं वाराहे नभस्य कृष्णपक्षे तुरोहिणीपातभूसुतैः युक्तां षष्ठिपुराणज्ञैः कपिलासाप्रकीर्तिता
 नभस्योऽमाद्रमासोऽत्र दर्शातः व्रतोपवासनियमैर्भास्करं तत्र पूजयेत् कपिलां तु द्विजाग्रयायदस्वाकतुफलं लभेत्
 पुराणसमुच्चये हस्ताकर्कयोगेनातिशस्तोका भाद्रमासिसितेपक्षे भानौ चैव करे स्थिते पातकुजे च रोहिण्यां साप
 ष्ठीकपिलास्मृता तदुक्तं निर्णयाम्ते हेमाद्रौ स्कांदे संयोगे तु चतुर्णां हि निदिंष्टा परमेष्ठिनेति तत्रैवोक्ते

अत्रविशेषहेमाद्रौ स्कादि देवदारुतथोशीरंकुमुलामनःशिलां पत्रकंपद्मकण्टीमधुगव्येनपेषयेत् क्षीरेणा
 लोड्यकल्केनस्नानंकुर्यात्समंत्रकं तत्रमंत्रः आपस्त्वमसिद्वेशज्योतिषातिरेवच - पापंशमयमेदववाङ्म
 नः कायकर्मजं पंचगव्यकृतस्नानः पचभोगस्तुमार्जयेत् पंचभोगैः १५ पंचपल्लवैः तथा तत्त्वैर्नाना
 विधैर्भुक्तंसौवर्णैकार्येद्रविं शक्तिस्तुपलादूर्ध्वतदूर्ध्वकर्मतोपिवा सौवर्णमरुणकुण्डर्यान्नौकांचैवतथारथं अल्प
 वित्तो ऽपियः कश्चित्सो ऽपिकुण्डर्यादिभविधिं प्रभासखण्डेच स्थापयेदत्रणकुंभचदनोदकपूरितं रक्तवस्त्रयु
 गच्छन्नंतद्यपान्त्रेणसंयुतं तथारौक्यमपलस्यैवएकचक्रः सुचित्रितः । सौवर्णपलसंयुक्तंमूर्तिसूर्यस्यकारयेत्
 ततः सूर्ध्वकपिलापूजयेदुपचारकैः दिव्यमूर्तिलोकचन्द्रार्द्रशात्मादिवाकरः कपिलासहितोदेवोममभक्ति
 प्रयच्छतुं यस्मात्वंकपिलेपूजयासर्वलोकस्यपावनी प्रदत्तासहसूर्ध्वेणममभक्तिप्रदाभवेति अथकथा हेमा
 द्रौ स्कादि विक्रांतउवाच रूपसंपदमारोग्यंसंततिंचापिपुष्कलां प्राप्नुवंतिनरायेननियंतददस्वमे अग
 स्त्यउवाच साधुसाधुमहाप्राज्ञयष्टोहत्वयानघ तत्सर्वकथयिष्यामितवश्रेयोभविष्यति शृणुयार्थिवव
 क्ष्यामिस्वर्गमोक्षप्रदन्णां यच्चगुप्तंपुराराजन्ब्रह्मोपेन्द्रादिदैवतैः असुराणां च सर्वेष्वपराक्षसानांतथैवच शकरे
 णपुराचैवपएमुखायनिवेदितं पएमुखेनममारुयांतंमहापातकनाशनं यच्छ्रुत्वाब्रह्महागोत्रः सुरापोगुस्तल्प
 गः आगारंदाहंगिरदः सर्वपापरतोपिवा मुच्यतेसर्वपापेभ्यः स्वर्गलोकंचगच्छति तच्चपुण्यंपवित्रंचत
 णांदुष्कृतनाशन उपकारायलोकानांतथातवन्तुपोत्तम शृणुभूपमहापुण्यंपधीमाहात्म्यमुत्तमं श्रौष्ठपद्यासिते
 पक्षेपधीभौभेनसंयुता व्यतीपातेनरोहिण्या सापथीकपिलामता द्वितीयतुमहापुण्यादुर्लभात्रतिनाकचित्
 द्वितीयाकपिलापथीव्यर्थः पथीसंयत्सरस्पतिसापुनस्तेनसंयुता चैत्रवैशाखभौमभ्येसितेपक्षेगुभोदये वैशा

खेऽपि चरार्जेन्द्राश्रावस्यापुरास्मृता तस्यै चैव हतं देतं यत्किंचित्प्रतिपादितं । १ । तस्य सर्वस्य पुण्यस्य संस्थया वक्तुं
 शक्यते 'यस्मिन्काले भवेदतैर्गुणैः पृथग्युतातदा' "पंचम्यामेकमकचकुर्यात्तत्र विचक्षणः पथ्यां प्रातः स
 मुत्थाय कृत्वा देदितधावनं जलपूर्णं जलिकृत्वा इमं मन्त्रमुदीरयेत् निराहारो यदेवेशस्वङ्गकृत्स्वपरायणः पूजयि
 ष्याम्यहं भक्त्या शरणं भवभास्कर अर्घ्यं दत्त्वेति संकल्पं कृत्वा यत्नाच्छुचिः स्थितः स्नानं कृत्वा प्रय
 त्नेन नद्यातीर्थोदकेन दे तडागे दीर्घिकायां चागृहे वा नियतात्मवान्" देवदारुतथोशीरकंकुमैलामनःशिलां पद्मकं
 पत्रकयष्टिमधुगव्येन पेयेत् क्षीरेणालोडकलेकनैकुर्यात्स्नानसमंत्रकः आपस्वमसिं देवेशं यतिपापतिरेत्रच
 पापनाशय मे देवमनोवाक्कायकर्मजं पंचगव्यकृतस्नानः पंचभोगैस्तु मार्जयेत् पंचभंगैः पंचपल्लवैः आनयेन्मृत्ति
 कां शुद्धास्त्रनार्थं चैव यत्नतः मृत्तिके ब्रह्मदत्तासिकश्य पेनाभिं मंत्रिता पवित्रं कुरुमान्तिथ्यं सर्वपापात्समुद्धर मंत्रेणाने
 नवरुणं पूजयेद्भक्तिमात्रः पाशाग्रहस्तवरुणासर्ववागीश्वरप्रभो अद्याहं प्रार्थयामित्वां पूतं कुरु सुरेश्वर आदित्यो
 भास्करो भानूरविः सूर्यो दिवाकरः प्रभाकरो सिध्वं वारिदेवः सर्वेश्वरो हरिः गोमयेनोपलितायां भूम्या वैकुण्ठमे
 नतु मंडलं सर्वतो भद्रमालिखेद्बुद्धिमात्रः तत्र मध्ये लिखेत्पद्मपद्मसर्पासर्पिका पूर्वपत्रेन्यसेत्सूर्यमाग्नेय्याभा
 स्करं न्यसेत् सुवर्णरेतसंयाम्येनैर्ऋत्ये विन्यसेद्भविः आदित्यं वारुणे पत्रे त्रायव्ये च दिवाकरं सौम्ये प्रभाकरं त
 त्रसूर्यमीशानपत्रके तीव्रशिमधरं चैव ब्रह्माणचैव विन्यसेत् । आधाररूपिणे देवमध्ये वैचारुण्यसेत् सहस्रर
 शिमसूर्यं च स्थूलसूक्ष्मगुणान्वितं सर्वगं सर्वरूपं च मध्ये भोस्करमेव च सप्ताश्वरयमारुढं पद्महस्तं दिवाकरं अ
 क्षसूत्रधनुष्पाणिकुण्डलैर्मुकुटेन च रत्नैर्नानाविधैर्धुक्कंसौवर्णैतत्र कारयेत् शक्तिस्तुपलादूर्ध्वं तदूर्ध्वकं पतौपिवा सौ
 वर्णमरुणं कृत्वानौकां चैव तथा परां सप्ताश्विर्भूपितं कृत्वा रथं तस्याग्रतः स्थितं अरुणं विनतापुत्रं गृहीताश्वमनुरूक

वरूपं रथं कृत्वा पद्मस्योपरिविन्यसेत् तस्योपरिन्यसेद्देवकृत्वा विभूषितं रक्तचंदनमाल्यादिमंडितं चातिशोभि
 श्रयतः साराथिकृत्वा पूजयेद्दण्डाविः रक्तपुष्पैः सुगंधैश्चतान्यैरपिशक्तिः विनतातनयो देवः कर्मसाक्षा
 मोनुदः सप्ताथः सप्तरज्जुश्च श्रुणोभे प्रसीदतु भंत्रिणानेवसंपूज्यसारथिनंदनतरं देवस्य चासनं कल्प्य प्रभू
 आदिकर्षकं प्रभूतविमलसारमारारभ्य परमं शुभं दीप्तादिशक्तिभिश्च वततो भानुं प्रपूजयेत् दीप्तासूक्ष्मा तथा भ
 षा विभूतिर्बिमलानना श्रमोघवैद्युताचतेन वीसर्धतो मुखी श्रयान्नित्रः पवित्रो वासर्धावस्थागतोपि वा यः स्म
 त्पुंडरीकाक्षं वा ह्याभ्यंतरः शुचिः शिखायां भास्करे न्यस्य ललाटे सूर्धमेव च चतुर्भधे न्यसेद्भानुं नृत्राभिन्यसेत्
 कंठे न्यसेद्भानुं मंतं पद्मगर्भं हिहस्तयोः तिमिरक्षयकृद्भैस्तनयोरेव विन्यसेत् उग्ररूपं गुह्यदेशे तेजोरूपं तु गघयोः पा
 दयोः सर्वरूपतुसूक्ष्मस्थूलगुणान्वितं एवं यथा कंठे विन्यस्य पात्रगृह्यते तत्रैवेत् करवीरार्ककुसुमैरक्तचंदनपंकजैः
 पुष्पैः सुगंधैर्भूष्यैश्च कुसुमैरुपशोभितं मार्तण्डं भानुमादित्यं भास्करं तपनं रविं हंसदिवाकरं चैव भास्करं हरिभेव च सू
 र्यचक्रादशास्मानं पूजयेच्च प्रयत्नतः जानुभ्यामवर्तनत्वा सूर्याया र्धनिवेदयेत् वेदगर्भं नमस्तुभ्यं देवगर्भं नमस्तुते
 श्रव्यकर्मत्तयेतुभ्यमर्धगृह्णणमोस्तुते ब्रह्ममूर्तिधरस्त्वंच चतुर्वक्त्रसनातन सृष्टिस्थितौ संस्थिताय गृह्णाणा र्धं नो
 स्तुते विष्णुरूपधरो देवः पीतवस्त्रश्चतुर्भुजः प्रभवः सर्वदेवानामर्धगृह्णणमोस्तुते कालात्मा सर्वभूतात्मा
 वेदात्मा सर्वतो मुखः जन्ममृत्युजराशोकसंसारभयनाशनः दारिद्र्यव्यसनध्वंसी श्रीमान् देवो दिवाकरः सुवर्णः
 स्फटिको भानुः स्वर्णरेता दिवाकरः हरिदश्वशुमाली च अर्धगृह्णणमोस्तुते चतुर्भिर्मूर्तिभिः संस्थाश्रद्धा
 भिः हरिगीयते सामध्वनिस्तपोयज्ञा अर्धगृह्णणमोस्तुते अथ गंधं च पुष्पं च तथा धूपं च त्रिपिकं नैवेद्यं च
 यथाशक्त्या प्रार्थयेत्सूर्यदेवतां श्रद्धिर्मीलेनमस्तुभ्यं नमस्ते जातवेदसे इपे चैव नमस्तुभ्यं नमस्ते चैव नमोस्तुते

शत्रोर्देवीनमस्तु भयजगच्छत्रनमोनमः ॥१॥ आत्मरूपिन्नमस्तु भ्यविश्वमूर्त्तनमोस्तुते ॥ २ ॥ त्वं ब्रह्मा त्वंचोर्विष्णु
त्वया तां बंधुताशनः ॥ मुक्तिकाममभीप्सामि प्रार्थयामि सुरेश्वर ॥ ३ ॥ इति मंत्रसमुच्चार्थनमस्कुर्वीति भास्कर
संघर्षेति पाणिभ्यां तियेन विसृजेन्मुखं ॥ ४ ॥ हंसः शुचिपदित्युवांसूर्यस्यैवावलोकन
यां प्रतो जपेत् ॥ प्रशस्ते चैव कोणे च फलकं च कारयेत् ॥ ५ ॥ प्रथमे स्तेशेव कोणे इति कौस्तुभपाठः ॥ अस्तत्रारंभसमये
ऐशान्याग्निं तितदर्थः ॥ फलैः पुष्पैरक्षतैश्च भक्ष्यैर्नानाविधैरपि ॥ ६ ॥ शय्यांतत्र च देवस्य शुभे देशे प्रकल्पयेत् ॥ पृथ्या
न्यं पट्टं संदेवरोप्यं चैव महाप्रभुं ॥ पुरुषखड्गं हस्तं च कारयेच्चैव बुद्धिमान् ॥ ७ ॥ बुद्धयुग्मेन संघ्नलवणे परिचितयेत् ॥
अग्नेनेव तु मंत्रेण स्नानमभ्यर्चनंततः ॥ नमस्ते क्रोधरूपाय खड्गहस्तजिघ्रांसुवे जिघ्रांसुकामं त्वाट्टवाट्टुदुः ॥ ८ ॥ स
र्गदेवताः ॥ स्वयान्यात्ते मरुष्टं वद्रभास्करसुप्रभे ॥ ९ ॥ अतस्त्वापूजायिष्यामि अर्धं गृह्णानमोस्तुते क्षपयिस्वातु
तां रात्रिं गीतवादित्रनिःस्वनैः ॥ ततस्त्वभ्युदिते सूर्धे होमकुर्यात्स्वशक्तिः ॥ १० ॥ पूजयेत्त्रशक्त्या च त्रिशांश्च विधिव
द्गुरुं होमोर्कस्य समिद्धिश्च घृतमिश्रैस्ति लैस्तथा ॥ समिद्धे च रुक्मैव वृत्तं जुहुयाद्द्विजः ॥ आकृष्णेनेति मंत्रेण शतम्
ष्टोत्तरं क्रमात् ॥ होमो ब्याहति भिर्याथि स्विष्टकृत्तदनंतर ॥ ११ ॥ कपिलां पूजयेद्देवीं सवस्सांपापनाशिनीं ॥ वस्त्रयुग्मांसघ्न
टां वस्वर्णे श्रृगविभूपितां ॥ सैवर्णास्योरौप्यसुरैर्कां स्मदोहनं कान्वितां ॥ १२ ॥ मंत्रेण नेन तां दद्याद्ब्राह्मणाय च शक्तिः ॥ मं
त्रेण तितृतीयांतस्य पूजयेदित्यनेनान्वयः ॥ १३ ॥ कपिले सर्वदेवानां पूजनीयुः सिरौहिणी ॥ १४ ॥ सर्वतीर्थमर्माय स्मादृतः शा
न्तिप्रयच्छमे ॥ १५ ॥ यालक्ष्मीः ॥ सर्वदेवानां प्राचदेवेष्वेव स्थिता ॥ १६ ॥ धेनुरूपेण सा देवी मम शान्तिं प्रयच्छतु ॥ १७ ॥ देहस्थायी
च रुद्राणां शंकरस्य च यान्त्रिया ॥ १८ ॥ धेनुरूपेण सा देवी मम पुण्यं व्यपेहतु ॥ विष्णुर्धक्षसिया लक्ष्मीः ॥ १९ ॥ स्वाहा चैव विभावसौ
चंद्रां कानलशं किर्वा धेनुरूपास्तु सा श्रिये ॥ अतुं मुखस्य यालक्ष्मीयां लक्ष्मीर्धेनूदस्य च ॥ २० ॥ लक्ष्मीयां लोकोपालानां सा

धेनुर्धरदारस्तुमे ॥ स्वधात्वंपितृमुखाणांस्वाहायज्ञमुजामपि ॥ ७ वपटनास्रोधमेतलोकेसाधेनुस्तुष्टिदास्तुमे ॥
 गात्रोममाग्रतः ॥ संतुगात्रोभेसंतुष्टतः ॥ गात्रोभेहृदयेसंतुगर्वामध्येर्वसांभ्यहं ॥ इतिगोपूजामंत्रः ॥ गावः ॥ ८ ॥
 एवानमस्कृत्ययोर्वेकुर्यात्प्रदक्षिणां ॥ प्रदक्षिणोक्ततेनसप्तद्वीपावसुंधरा ॥ नमस्तेकपिलेद्विविषवपाप्रप्रणशि
 नि ॥ संसारिणिवममंगोमातृत्वातुंमंहेसि ॥ शोदंजमंत्रः ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमवीजंविभावंसोः ॥ १ ॥ अंतपु
 ष्यफलदमतः ॥ शांतिप्रयच्छमे ॥ रकंघृह्युगंयस्मादादिव्यस्यनुबृहभं ॥ प्रदानादस्यभेदेवोभास्करोवरंदोस्तु
 मे ॥ सुवर्णवह्न्युगमंचपरिधानं वकारयेत् ॥ २ ॥ एभिः ॥ ३ ॥ प्रकारैः ॥ संयुक्तांदाद्याद्विजानुद्विजातये ॥ भातोः प्रदक्षिणां द
 धान्मंत्रेणनेनयत्नतः ॥ ४ ॥ भास्करोविधितोजातोद्रव्यस्योभास्करः स्वयं ॥ ५ ॥ भास्करः स्वः प्रदाताचेतनयैभास्करोम
 त इतिद्वानमंत्रः ॥ भास्करः ॥ प्रतिगृह्णातिभ्रास्करोवैददातिवः ॥ भास्करस्तारकोभूर्वाभास्करायत्नमोर्नम
 इतिप्रतिग्रहमंत्रः ॥ ब्राह्मणभोजयेत्पश्चात्पायसेनगुडेनच ॥ ६ ॥ शक्त्याचदक्षिणां दद्यात्तेभ्यश्चैवविशेषतः ॥ ७ ॥ अ
 त्यन्तितोऽपियः ॥ कश्चित्सोऽपिकुर्यादिमंविधिं ॥ आत्मशक्त्यनुसरिणसोपितफलमाप्नुयान् ॥ आचार्यस्यततोभ
 च्यासर्वपाणीविनिःक्षिप्तः ॥ गोभूहिरण्यवसासिः स्याहर्षेच्छवंपतिलाः ॥ एतंसर्वप्रदत्त्वाच कपिलां प्रार्थयेत्ततः कपिले
 पुष्पकमांसिनिष्पापेषुप्यकर्मिणि मासमुद्गदानंचदत्तोह्यमयंकुरु दिविवादित्रशब्दैश्चसेव्यसेकपिलेसदा ॥ तथा
 विद्याधराः सिद्धभूतानंगणग्रहाः ॥ कपिलारोमसंख्यातस्तत्पदेवाप्रतिष्ठिताः ॥ पुष्पच्छिप्रमुचंतिनिश्चमाकाशमा
 स्थिताः ॥ ब्रह्मणेत्पादितादेवीश्रुतिकुंडासंभ्रवा ॥ ८ ॥ नमस्तेकपिलेपुष्येसर्वदेवनमस्कृते ॥ ९ ॥ जग्रन्निधंमहासंज्ञे
 सर्वत्रिधादिमंगले ॥ दातारिस्वनेनेपेतंत्रह्रलोकेनयस्वमी ॥ ततः प्रदक्षिणं कृत्वा नत्वांत्राह्मणुगवान् ॥ १ ॥ श्रीशीर्वादा
 न्वेदयुस्तेपुत्रपौत्रधनागमान् ॥ शत्रोरिंशंरूपसौभाग्यंसर्वदुःखविर्वर्जिन ॥ श्रुतेगोलोकसाध्यविरापुः सुखभागिभवेत्

यदा स्वर्गोत्स्रपतति राजा भवति धार्मिकः सप्तद्वीपवर्तौ भुंक्तुं भुंक्काराज्यमकंटकम् अहो व्रतं महत्पुण्यं सर्वदुःखविना
शानं प्रतः परं ब्रह्मस्य भिदानस्य फलमुत्तमम् यथो वदं मे ये पत्रिसहस्रैश्चाक्षयं भवेत् । तथा सर्वव्रते श्रेष्ठमिदम
गुणमहाफलम् उद्धरिष्यति दातारं नूनमक्षयमव्ययम् । एवमूतगणाः सर्वदेवसेवाः प्रहर्षिताः
प्राप्तमोदाः प्रव्रजन्ति पुण्येस्मिन् दिवसागमे पात्रभूताय ऋषये श्रोत्रियाय कुटुंबिने । एवंपः कपिलां दद्य
द्विधिट्टेन कर्मणा सयाति परमं स्थानं यावन्न च्यवते पुनः । तत्रैव स्कादे प्रभासखंडे विशेषः । उ
पलिप्तेशु भेदेशु कुशाक्षतविभूषिते स्थापयेदन्नकुंभं च नोदकपूरितं । पंचरत्नसनायुर्कंदूर्वापुष्पाक्षतान्वित
रक्तवन्धयुगाच्छन्नं तत्र पत्रिणसंयुतं रथोरौप्यमथ श्रेयवतुष्कः सुविचित्रितः सौवर्णपलसंयुक्तं मूर्त्तिसूर्यस्य का
रयेत् कुंभस्योपरि संस्थाप्य गवैः पूष्पैः समर्चयेत् । आदित्यं पूजयेद्देवं नामभिः स्वैः प्रचोदितैः आदित्यभास्क
ररवे भानोसूर्यदिवाकर प्रभाकरनमस्तुभ्यं संसारान्नां समुद्धर भुक्तिमुक्तिप्रदो यस्मात्तस्माच्छान्तिं प्रयच्छमे
प्रार्थनामंत्रः नमोनमस्तेवरदऋक्सामयजुषांपते । नमोस्तु विश्वरूपाय विश्वपात्रनमोनमः एवमं संपूज्य वि
धिवद्देवदेवं दिवाकरं पूजयेत् कपिलां विंशं वस्त्रमालयानुलेपनैः । तत्र दानमंत्रः विश्वमूर्त्तिर्जगच्चक्षुर्क्षादशात्मा
दिवाकरः कपिलासहितो देवो मम मुक्तिप्रयच्छतु यस्मात्त्वं कपिले पुण्या सर्वलोकस्य पावनी । प्रदत्तासहस्र
र्षेणमम मुक्तिप्रदाभव इति हेमाद्रौ स्कां दे कपिलापष्ठीव्रतं । अथास्याः प्रयोगः कपिलापष्ठीव्रतदिनात्पूर्वेषु
पंचम्यामेकमंकृत्वा पद्यां प्रातर्दत्तधावनं कृत्वा जलपूर्णं भोजिलि कृत्वा निराहरिण्ये देवेश त्वद्भक्तस्त्वत्प
रायणः पूजयिष्यामि त्वां भक्त्या शरणं भवभास्कर इत्यर्धं दत्त्वा प्राणम्यं नद्यादौ गत्वा तत्र देवदारु उशीरकुं
कुन मन्ः शिला पद्मपत्रं यष्टीमधुकं युगपद्गव्याणां पिपणं कृत्वा क्षीरेणालिडयतेन कल्केन स्नानं कुर्यात्

तत्रःमत्रः श्रपित्वमसिदेवेश्योतिपिंपतिरेवच । पापनाशयंमेदेवमनेवाक्कायकर्मजं ततःपंचगव्यस्नानम्
 ततःपंचपह्लवैर्मर्जनं कृत्वा विशुद्धांमृत्तिकांगृहीत्वा स्नायात् । तत्रमंत्रः ॥ मृत्तिकेत्रह्णपूतासिकशयपेनाभिमांत्रि
 ता पवित्रकुरुमान्नित्यं सर्वपापात्समुद्धर ततोवरुणपूजामंत्रः ॥ पाशाग्रहस्त्वंवरुणसर्ववागीश्वरप्रभो श्रया
 हंप्रार्थयामिन्वांपूतंकुरुसुरेश्वरततःस्नात्वाभास्करंप्रणमेत् आदित्योभास्करोभानूरविःसूय्योदिवारः प्रभा
 करोमितीर्वीरेदेवःसर्वेश्वरोहरिः ततोऽगृहमागत्य तिथ्यादिसंकीर्णं ममाशेषपापदायपूर्वकरूपसंपदारोग्यविविपुल
 संतति स्वर्गलोकप्राप्तिद्वारा सर्वाभासकसर्वजोमयश्रीसूर्यनारायणप्रीत्यर्थं सोद्यापनं कपिलापष्ठी
 व्रतंकरिष्ये ततःपुण्याहवाचनादि कृत्वा ततोऽनुताचार्यः स्वयं गोमयोपलितायां भूपौ कुंकुमेनादृढलंपञ्चवि
 धाय तदुपरिसर्वतोभद्रेकलशोपरिरक्तवस्त्रेऽष्टपत्रं सकर्णिकं पञ्चकृत्वा तत्रपूर्वादिक्रमेण देवताश्रावाहयेत् सूर्थं
 भास्करं भानुं सुवर्णरेतसं रविं आदिस्य दिवाकरं प्रभाकरं तीव्रशशिमधरमध्ये श्राधाररूपिणच न्य
 सेत् तदुपरिसप्ताश्वभूपितरथं तस्याग्रतःसौवर्णमरुणं सारथिकृत्वा रकपुष्पैःसुगंधैश्चपूजयेत्तत्रमंत्रतः
 विनतातनयोदेवःकर्मसाक्षीसुरेश्वरः सप्ताश्वःसत्तरजुश्वसौरुणोभिप्रसीदतु एवमरुणं संपूज्य रथोपरिसूर्य्यप्र
 तिमां श्राकृष्णेनेतिमत्रेणावाह्य परितोदीप्तादिसाकीर्ण्यसेन् ताश्च दीप्ता सूक्ष्मा जया भद्रा प्रभा विम
 लानना श्रमोघा वैद्युता मध्येसर्वतोमुखीचन्यसेत् ध्यात्वा स्नानंपाद्यं ततःकरवीरार्कपुष्पाणि र
 कचंदनम् सुगंधम् रकपुष्प कुंकुमयुतंपात्रेणादाय जानुभ्यामवर्नो गत्वा श्रद्धं निवेदयेत् मंत्राः
 वेदगर्भनमस्तेस्तेदेवगर्भनमोस्तुते श्रव्यकमूर्त्तयेतुभ्यमर्धगृह्णनमोस्तुते ब्रह्ममूर्त्तिधरस्त्वंचतुर्वक्रसनातन
 सृष्टिसिथीसास्थितायश्रद्धर्षगृह्तमोस्तुते विष्णुरूपधरोदेवःपंचवक्रश्चतुर्भुजः प्रभुस्त्वंसर्वदेवानामर्धगृह्णनमो

ऽस्तुते कालात्मासंभूतात्मावेदात्मासर्वतोमुखः जन्ममृत्युजरावपाधिं संसारभयनाशनः दारिद्र्यव्यसनध्वंसी श्रीमा
 न्देवो दिवाकरः हरिर्दशैशुमालीचन्द्रार्धगृह्णनोऽस्तुते चतुर्भिर्मूर्तिभिः संस्थाश्रष्टभिः परिगीयते सामध्वनिस्तपो
 धेयः प्रार्थ्यगृह्णनोऽस्तुते ततः पुष्पपूजां तैः ऽगपूजां कुर्यात् भास्कराय नमः शिखां पूजयामि सूर्योयनमः ललाटं
 पूजयामि भानयेनमः चतुर्णां पूजयामि स्वयेनमः मुखं पूजयामि भानुमतेनमः कंठं पूजयामि पद्मगर्भाय न
 मः हस्तां पूजयामि तिमिरस्य रुतेनमः स्तनौ पूजयामि जातवेदसे नमः नाभिं पूजयामि भानवेनमः कटिं पूज
 यामि उग्ररूपाय नमः गुह्यपूजयामि तेजोरूपाय नमः जंघे पूजयामि रथलसूक्ष्मरूपाय नमः पादौ पूजयामि
 एतदपि त्रयाप्यप्रार्थयेत् श्रीशैवीनेन मस्तुभ्यं नमस्ते जातवेदसे इषे स्वो जैनमस्तुभ्यमग्ने चैव नमो नमः श्री
 धरतिनमस्करः ततः सुयचसेति मंत्रेण पाणिभ्यां तोयेन मुखं संपूज्य हंसः शुचिपदित्पृचासूर्यं नालोक्य उ
 दुयं चित्रं देवानामिति सूक्ष्मं देवाग्रतो जपेत् ततः पूर्वोक्तफलपुष्पाक्षतानां नानाविधैर्भक्ष्यैः फलकं कृत्वा तत्र शु
 भदेशशश्यां प्रकरूपयेत् ततोलवणाचलोपरिरौप्यमयं खड्गं च खड्गुच्छत्रं संस्थाप्य पूजयेत् तत्र मंत्रः नमस्ते
 कोपरूपाय तद्गृहस्तजियांसत्रे जिघांसुकामं स्वाष्ट्रवाहुद्रुवुः सर्वदेवताः त्वया व्याप्तभेरुष्टं चंद्रभास्करसुप्रभ
 यन्तत्त्वां पूजयिष्यामि श्रद्धार्थं गृह्णनोऽस्तुते ततस्तारान्त्रिकयादिभिरतिवाह्य श्रभ्युदिते सूर्ये पुनः स्नात्वा देवं संपू
 ज्य शान्तिप्रतिष्ठाप्य अन्वाधेयात् तत्र प्रधानं सूर्यं शर्कसमिद्धिः घृताक्तिलैः सिद्धचरुणा घृतेन च प्र
 तिद्रव्यं शशोत्तराद्यां विशति संख्याकाभिः श्राकृष्णेन ति मंत्रेण व्याहृतिभिर्वापीठावरणादिदेवता ब्रह्मादि
 देवताश्चैकैकया हुत्यापश्ये ततः स्विष्टकृतं एवहोमं समाप्य ततः सर्वोपरकरसहितां कपिलां गामुकप्रकारेण

संपूज्यप्रार्थयेत् कपिले सर्वदेवानां पूजनीयासिरोहिणी सर्वतीर्थमयी यस्मादतः शान्तिं प्रयच्छमे ततश्चाचार्य्यं
पूजनं कृत्वा तस्य हस्ते गोभूहि एष वासो व्रीहिलवणतिलान्दद्यात् कपिलां प्रार्थयेत् कपिले पुण्यजन्मासे निष्पापे
पुण्यकार्भणि मांसमद्वरदीनं च दत्तो ह्यभयं कुरु ब्रह्मणोत्पादितो देवी श्रान्तिं कुंडालासमुद्रवा नमस्ते कपिले
पुण्ये सर्वदेवनमस्कृते जयनिःपनहासस्वे सतीर्थादिसंगमे दातारं स्वजनोपेतं ब्रह्मलोकं नयाशुभं ततः प्रदक्षि
णकृत्वा आचार्य्यहस्ते सोपस्करदक्षिणगां पीठं वदत्या प्रार्थयेत् दिव्यमूर्तिं जगद्गुर्हादशात्मा दिवाकरः क
पिलासहितो देवो मम कर्कश्रुयच्छतु यस्मात्वं कपिले पुण्ये सर्वलोकस्य पावनि प्रदत्तासहस्रैरेणमममुक्तिप्रदाम्भ
वेति ततो न्यानपित्राह्यणासंपूज्यान्नादिभिः संतर्प्य शिषो गृहीत्वा स्वयंससुहृदो भुजातइत्युद्यापनकौसुचां सो
द्यापनं कपिलापधीव्रतं इयं पृथीतत्पुरुषकल्पादिरितिकल्पादिनिर्णये प्रागुक्तं अथाश्विनकृष्णसप्तम्यां तिथिप
त्वेनसूर्वपूजा महलयथाद्वचकार्य्यं स्फुदिसेतुखडे सप्तम्यां योनरोभक्त्या श्राद्धं कुर्यान्महालये सप्ततिः
कल्पसाहस्रं पितरो यांति तप्ततां संति चाप्यविच्छिन्नांसंपदां विपुला तथा पुत्रानपि प्रदास्यंति तुष्टाः पितृगणा
स्तदा आश्विनकृष्णाष्टम्यामाथलायनेनाध्यायसंज्ञकं श्राद्धमुक्तं एतेन माध्यायवर्षे श्राद्धपद्या अपरपदा इति इ
दं च सप्तम्यादित्रिंशत्पुण्यहस्सुकार्य्यं इति नारायणवृत्तौ हरदत्तस्तु मघायुक्तवर्षासु भवंत्रयोदशी श्राद्धमिति व्या
चर्य्यौ पृथ्वीचंद्रो देवत्वस्यैवाष्टम्यां श्राद्धं गयातुल्यफलं तथा चोक्तं ब्रह्मण्डि श्रापाढ्याः च चमेपक्षे गया
माध्याष्टमी स्मृता त्रयोदशी गजच्छाया गयातुल्यतुपैतुके इति हेमाद्रौ पादोपि वसुनामापिता कन्यां शशापा
नुग्रहाय च श्रौषपद्यकाभूयः पितृलोकं भविष्यसि आयुरारोग्यदानित्यं सर्वकामफलप्रदेति एतस्याः पद्मसंज्ञा
प्युक्ता तथाच जातूकर्णः शंखं ब्राह्मणं वास्यां क्षीणसोमां हि जितमाः श्रष्टकाचभवेत्पद्मं तत्र दत्तमथाक्षयम्

अस्यांमहालक्ष्म्यश्राद्धफलं पौशेसेतुखंडे योष्टम्यांश्रद्धयाश्राद्धनरःकुर्व्यान्महालये अशीतिःकल्पसाहस्रंत्वंप्यं
 तिपितरोस्यवे आशीभिर्धयत्येनंविघ्नांश्रास्यव्यपोहति संततिंचाप्यविच्छिन्नांद्युः पितृगणाः सदेति अ
 स्यामेवाष्टम्यांविष्णुधर्मोत्तरोक्तंपुत्रीयव्रतं हेमाद्रौ शौष्ठपथामतीतायांकृष्णपक्षाष्टमीतुया सोपवासीनरस्त
 स्यांयोपिपितातनयार्थिनी अत्रवासुदेवपूजनं पुरुपस्केन पायसघृतादिहुत्वा पुत्रार्थोपुनामभिः फलैः कन्या
 र्थीस्त्रीनामभिःप्राश्य संवत्सरव्रतं कुर्व्यादितिपुत्रीयंव्रतं अस्यामेवाष्टम्यांमहालक्ष्मीव्रतमुक्तं तत्रनिर्णयाम्
 ते पुराणसमूह्ये त्रियोत्रतभाद्रपदेसिताष्टमीमारभ्यकन्याभगतेचसूर्ये समापयेत्तत्रतिथौचयावत्सूर्यश्चपूर्वाह्ने
 गतौयुक्त्याइति तत्रैव कन्यागतांकमारभ्यकत्तंव्यहितित्रियोचनं हस्तप्रांतदलस्थेकैतद्व्रततुसमापयेत् पूजनी
 यागृहस्थानामष्टमीप्राष्टपिश्रयः दोषैश्चतुर्भिःसत्यक्तसर्वसंपत्करातिथिः पुत्रमौभाग्यसौख्यायुर्नाशिनीमा
 प्रकीर्त्तिता तस्मात्सर्वप्रयत्नेनत्याज्याहस्तगतेरवौ विशेषेणपरित्याज्यानवभीदूषितायदीति दोषचतुष्टयंतत्रै
 वोक्तं त्रिदिनेचावैचैवश्रष्टमीनोपवासयेत् पुत्रहानवमीविद्वाल्प्रीहस्वगतेरवौ त्रिदिनादिलक्षणमुक्तेर
 त्तमालायां यत्रैकः सृष्टशतिदिनद्वयवसानवारश्चद्वयमदिनंतदुक्तमार्थैः यःस्पर्शोभवतितिथित्रयस्यचाल्लिद्यु
 सृष्टग्वायमादिनंद्वयंचनेष्टं यएतेसर्वेनिषेधाः प्रथमारंभविषयाः मध्येतु सतिसंभवे ज्ञेयाः व्रतस्यपोडशाब्द
 साध्यत्वेनमध्येसामान्ययोगात् इयंचंद्रोदयव्यापिनीग्राह्या तत्रैवपूजाद्युक्तेः परदिने चंद्रोदयादूर्ध्वात्रिमूहू
 तंतव्यापित्वेपैरवकार्या अन्यथापूर्वव पूर्वावापरविद्वावाग्राह्याचंद्रोदयेसद्ग्रा त्रिमूहूर्त्तापिसाकार्थ्यापरत
 श्रौध्वंगामिनीति मदनरत्नेनिर्णयामृते सश्रहेकैः श्रद्धरात्रमतिक्रम्यवर्तयेत्तरातिथिः तदातस्यातिथौ
 कार्थ्यंमहालक्ष्मीव्रतंसदेतिवचनाच्चेतिसक्षेपः इदं व्रतं च भाद्रशुक्लाष्टमीमारभ्याश्विनकृष्णाष्टम्यंत पोडश

दिनसाध्यमर्द्धरात्रव्यापिन्यामष्टम्यांकार्थ्यं प्रारंभस्तस्याज्येष्ठायुतायां शुक्लाष्टम्यांकार्थ्यं तथा चरुकादि मासिमा
 द्रपदपक्षशुक्लेज्येष्ठायुताष्टमी प्रारब्धव्यं व्रतं तत्र महालक्ष्म्यायतात्मभिः समापनं च कृष्णायामष्टम्यामेव तद्भवेत् चं
 द्रोदयव्यापिन्यामष्टम्यामेव चंद्रोदयव्रतं चैव तिथिस्तास्कालिकी स्मृतेति दिनद्वये चंद्रोदयसत्त्वेऽसत्त्वे वा पूर्वैव प
 रदिने चंद्रोदयोत्तरं चेदष्टमी तदा परैव मदनरत्ने पुराणसंमुच्चये पूर्वापरविद्वावाग्राह्या चंद्रोदये सदा त्रिसु
 हूर्त्तुसाज्यापरतश्चोर्ध्वगामिनीति अथ व्रतविधिः हेमाद्रौ मदनरत्ने र्कादि स्कंद उवाच सौभा
 ग्यजननं स्त्रीणां दौर्भाग्यपरिकृतं परमैश्वर्यजननं तद्ब्रूहि शंकर इति श्रु उवाच साधुसाधुमहावाहो यत्प
 ष्टौ हंत्वयानय तत्तेहं संप्रवक्ष्यामि व्रतानामुत्तमं व्रतं येन चर्षेण ननरोदुर्गतियतिकर्हि चित् सुभगावासपुत्रावा
 वंध्यावापि स्त्रियोगुह अस्ति देव्या व्रतं पुण्यं महालक्ष्म्याः षडानन नारीणां च नराणां च व्रतं सर्वं सुखावहं
 स्कंद उवाच देव्याश्चरितमाहात्म्यं मर्त्यैकेन प्रकाशितं विधानं कीदृशं ब्रूहि व्रतस्यास्य महाविभो शंकर उवाच
 देवासुरमभूद्युद्धं पूर्णमवदशतं कृते महिषे सुराणामधिपे देवानां च पुरंदरे तत्र देवैर्महावीर्यैर्नारायणबलाश्रयात्
 असुरानिजिताः सर्वपातालतलमायुः केचिच्छंकांगताः केचित्स्त्रियैश्चारुणालयं गिरिदुर्गसमाश्रित्य
 केचित्त्स्युर्महासुराः तत्र कोलासुरो नाम दुर्जयस्स महाबलः गोमंतदुर्गमंदुर्गगिरिमाश्रित्य निर्भयः याराजक
 न्ये कालोके रूपवत्यो महागुणः आनीय गिरिदुर्गस्थोरमयामास सर्वशः रमयित्वा क्षिपन्नत्रकामरूपी विलंगमः
 एतस्मिन्नेव काले तु ह्यागतौ मुनि सत्तमौ श्रुतप्रभावसंपन्नौ पुलस्त्ये गौतमस्तथा तीर्थयात्राप्रसंगेन श्रुत्वा वा
 क्यं जनस्य च कोलासुरेण चरितं कन्याहेतोः शिखिध्वज तावूच तुर्जनं सर्वसगस्थोऽस्ति महामुनिः येन तोयनि
 धिः पीतो विंध्याद्रिश्रयनिचरितः तं ब्रूव्यमो सर्वैकोलासुरवधस्ये इत्यामं श्रययुः सर्वंगत्वा तमभि

याच च ऊचुःसर्वंपथाद्यत्कौलासुरविचेष्टितं तच्छूरुत्वाभगवानाहमत्रावलीणरग्यूर्धीः सृष्टिस्थितिविनाशानांका
 रणंभक्तवत्सलाः रानस्यार्द्रोतपस्यतिब्रह्मविष्णुमहेश्वराः तिस्रःसंध्यामूर्तिमत्यस्तपांशुश्रूपणेरताः अपश्य
 तमहालक्ष्मींशक्तिरूपेणसंस्थितां सर्वशक्तियुतदिवीलोकानांहितकाम्यया इत्युक्तास्त्वरितंगत्वाकोलासुरवधा
 त्तये निवेद्यनिखिलतंभ्यस्तस्थुःप्रांजलयोजनाः तच्छूरुत्वानिखिलतेभ्योब्रह्मविष्णुमहेश्वराः संध्यात्रयंसमा
 ह्वयवाचंप्रोचुःसुरेश्वराः वंदारुसुरदक्षेभ्योमौलिमाणिक्यमंडला हरिष्यतिमहालक्ष्मीर्धुद्वेकोलासुरंरिपुं
 भगवत्योन्नर्त्तिनत्योदंडशूलादिभिर्वैरैः श्रायुर्धैर्विधैः कृत्वाजायमाप्स्यथसंयुगे युष्माकंचमहानयोसौयुष्मत्क्रोधसमु
 द्रवः भूतनाथोभूतनमन्युर्वैःसहायोभविष्यति इत्युक्त्वात्वरितंगत्वारुरुधुःकोलराक्षसं निरुध्यचपुरीदेव्योजगज्जुं
 जंलदत्स्वनाःभिदंत्यश्चदिशोवद्धंवर्धंत्यश्चतत्क्रुधां कोलासुरोहितच्छूरुत्वाप्रोत्पपातमहास्वनः रोपणःक्रोध
 ताघाक्षोभैरोरिचमृगांतकःहस्त्यश्वथपादातैश्चतुरंगवलाञ्चितः निर्धेयौष्टनांघोडुंकालिकायाइवाशानिः सकुं
 डलाशिरस्त्राणकवचीधृतवाणधिः वद्धगोधांगुलित्राणःऋद्धोद्यत्रइवापरः ततोराक्षससैन्यंतद्धृतनाथेनसंगतं
 देवनरीजनेनापियुद्धंचक्रेतिभीषणं महारवैर्भीमघोषैर्वाणक्रेकारनिःस्वनैः निःस्वाननिनदैश्रैवलोकःशब्दम
 योभवन् जयेतिवदतांतेप्राधावतामितरेतरं वष्टधेसमरंघोरंमुष्टामुष्टिकचकचि उद्धतेराक्षसवलेभूतनाथोम
 हावलः ममर्दराक्षसानीकंशरवैर्धैःसुदारुणैः हतंष्टट्वासुरवलंक्रुद्धःकोलासुरोणे श्रमिद्धृत्यगदापाणिस्ताड
 यामासभैरवं ययोमूर्ध्निमहावीर्यस्तयाभिहतमस्तकः - ततोदेव्योतिवेगेनह्यभिदुदुवुरुद्धतैः त्रिशूलैरभिजद्युस्तं
 पट्टिशैश्चव्यदारयन् मुष्टिभिस्ताडयामासुर्नखैश्चैवव्यदारयन् पादाघातैः समाजद्युः सिंहाः करिवरंयथा
 सकुंडलशिरस्त्राणेदष्टोषोरकलोचनः कृतभ्रुकुटिवक्रोसौराक्षसस्तामुहुर्मुहुः गदयाताडयामास

शिरः कंठांसकुक्षिपु

वभजुस्तांगंदांतास्तुहसंत्यःसुमदाकुलाः

ततोधनुर्धरोभूत्वावाणजालमवा

किरत् तांसांशरीरमर्माणिभिदञ्चरशतैःशितैः ननादवद्वैरोसौहृदयचाभिनच्छरैः ततः क्रुद्धतरास्तास्तुतं पादैर्ज

गृह्भूयं आकाशेधामयित्वातंचिक्षिपुर्गर्गनेक्रुधा कोलासुरोपिपतितोयावदुःखातुमिच्छति तादन्निर्गत्य

लक्ष्मीरुंतपादाभ्यांप्रत्यपीडयत् तस्पादपीडितंरक्षोविवृत्यनयनेभृशं मुककंठःस्वनहृत्वाततोमोहमुपेयिवान्

ततोदेवाः संगंधर्वांमनुष्याःपुत्रपुत्रान् देवनाथाश्चदेव्यश्चनन्तुः सुमदाकुलाः देवदुंदुभयोनेदुःपुष्प

दृष्टिः पपातखात् दिशःप्रसेदुर्मरुतोववुर्मंदरवंजत् सुरासुरशिरोरत्नबंधपादावुजास्ततः देवयोदि

व्येनयनेनयांतिकोलापुरंप्रति श्रयांतींपकजावीक्ष्यमुकपादाग्रशंखलः तुष्टावपरयाभक्त्याराजकन्यागणा

मुदा पंकजां कमला राजकन्याजुचुः यदारुमीरसुरदंकिरीटकोटारोचिर्घंटारिभिकरकल्पितरत्नदीप देवि

त्वदीयचरणशरणंजनानांसिवामहेसकलमंगलवर्द्धनाय १ उरुफुल्लकैरवदलायतलोचनायैगंडोह्लसच्चटुलकुंडलमंडि

तायै राकाशशिप्रतिभटाननकोमलायैतस्यैनमः कमललोचनवह्छभायै २ सद्रक्तकल्पलतिकांहरकंठभू

पांकेयुरेहमकटकोज्ज्वलकंकणांकां संसारसागरमुखेपततोममाद्यत्वत्पादपीठकरयटिरनंगमातः ३ हृष्टादेवि

जनास्तवाद्यविधात्रह्साधिपत्यगताः विष्णोर्वक्षसियाचकाररलालीलावृजमालाभ्रमं छेशाग्निप्रहितंत्वदीय

चरणद्वंद्वजसेवारतं कारुण्याद्युतसारपूरितदशामामद्यपश्येचरि ४ मल्लीविफुल्लकुमुनोज्ज्वलमध्यभाग

धामिहभारजिततारकचित्रिताभा उत्तहैमानिकपोज्ज्वलकायकांतिलक्ष्मीः स्वयंप्रणमताश्रियमातनोतु ५

इतिस्तुतामहालक्ष्मीर्भक्तानामिष्टदायिनी राजकन्यास्तुताःसर्वामुक्तास्वपुरमाययो ततःप्रभृतिलोकैपुपूज्यास्ताः

सर्वकामदाः ताश्चतुःपष्टियोगिन्योमहालक्ष्मीपरिश्रहात् नृद्यंतितिनिवहैस्तन्नगीतवादित्रानिःस्वनैः पुरोदेव्यामहा

लक्ष्म्याः करहाटपुरेनिशि एवंप्रमावासादेवीविष्णुरामापडानन व्रतस्यास्यविधानंचशृणुमत्तौविधानतःमासिमाद्र
पदेशुकेपक्षेज्येष्ठायुताष्टमीप्रारब्धव्यंत्रंतत्रमहालक्ष्म्यामहात्मभिः करिष्यामिव्रतदेवित्वद्भक्तस्तत्परायणः तदवि
प्रेनमेयानुसमाप्तित्वत्प्रसादतः इत्युच्चार्य्यंततोवद्घ्याडोरकदक्षिणेकरे षोडशश्रथिसहितंगुणैः षोडशश्रथिभिर्युतं तर्ता
न्वहंमहालक्ष्मीपूजयेन्नियतात्मवान् गंधपुष्पैः सनैवेद्यैर्यावच्छृण्वाष्टमीदिनं तस्मिन्दिनेतुसप्राप्तैकुर्यादुद्यापनं व्रतं
वस्त्रमंडपिकां कृत्वामाल्यरत्नोपशोभितां त्रिभूमिकांचसुश्रुक्षणानादीपैरलंकृतां चतस्रः प्रतिमाः कृत्वामसौवर्णास्त
त्स्वरूपिणीः स्नापनं कार्थेत्तासांपंचामृतविधानतः षोडशैरुपचारैश्चधूपदीपदिभिस्तथा जागरंतत्रकर्तव्यंगीत
वादित्रनिःस्वनैः ततोनिशीथेसंप्राप्तैभ्युदितेऽमृतदीधितौ कृत्वानुस्थंडिलेपद्मपङ्गतुप्रपूजयेत् दद्यादर्धचश
शिनेव्रतीतस्मैसमाहितः क्षीरोदाणीवसंभूतचंद्रलक्ष्मीसहोदर पीयूषधामरोहिण्यासाहितोर्ध्वगृहाणमे जानु
भ्यामवर्नीगत्वामत्रेणप्रार्थयेत्ततः क्षीरोदाणवसंभूतकमलकमलालये प्रयच्छसर्वकामान्मेविष्णुवक्षस्थलाल
ये पुत्रान्देहियशोदेहिसौस्थ्यसौभाग्यमेवच कालिकालिमहाकालिविकरालिनमोस्तुते त्रैलोक्यजननित्राहि
वरदेभक्तवत्सले एकनोथेजगन्नाथेजमदीप्ताप्रियेव्यये रेणुकेत्राहिमादेविराममातःशिवंकुरु भूतनाथेजगन्नाथे
प्रसीदपुरुषोत्तमे कपालकर्तिकाशूलडमरुगग्रहस्तके श्रियंकुरुमहादिमह्याश्रयचाशुनाशय भैत्रैरैतं
हालक्ष्मीप्राथ्यंश्रीत्रिययोपितां श्रीसूक्तेनतथावैशैपद्मानिजुह्याच्छुचिः पायसंचैववित्वानितदलामेथवापृतं
ग्रहेभ्यश्चैवहोतव्यंसमिच्चरुघृतादिकं चंदनंतालपत्रंचपुष्पतालादिकंतथा नवेशूर्पथभक्ष्याणिदक्षिण्णवहुविधा
निच प्रत्येकं षोडशैतानिपुणपूर्णाचिचैवाहि तान्यन्नेनसमाच्छाद्यव्रतीदद्यात्समंत्रकं क्षीरोदाणवसंभूतालक्ष्मी
श्चंद्रसहोदरा व्रतेनानिनसंतुष्टाप्रीयतांविष्णुवल्लभा इदिराप्रतिगृह्णातिइदिरावैददतिच इदिरातारकोभाभ्यां

इंदिरायै नमो नमः दत्त्वा ध्यै वायनादर्श च श्रोत्रियाणां च यो पितः च तत्रः प्रतिमास्तास्तु त्राह्मणा यनिवेदयेत्
 एवं कृत्यं सुनिर्वर्त्यं ब्रतीभोजनमाचरेत् इति व्रतविधानं अथ कथा स्कंद उवाच केन दंस्वीकृतं पूर्वं कथमस्मिन् प्र
 काशितं ब्रूहि मे तत्त्वतो दिव्ययथा ब्रह्म भस्त्व शंकर उवाच आसीद्राजा सर्वभौमो मंगलाब्ध इति श्रुतः कुण्डिनेन
 गरे स्म्येतस्य पद्मावती प्रिया तमागतः कश्चिदेकस्सेवको ब्राह्मणोत्तमः अज्ञातनामा तस्यासौ नाम चक्रे नृपोत्तमः
 तव लक्ष इति स्थातो बभूव द्विजसत्तमः कदाचिन्मृगयासको भूपालो वनमाविशत् तत्र विद्धानां राहादीन् मृगान् हत्वा
 सहस्रशः क्षुत्पूरितः श्रांतो लक्षमूलमुपागतः उदकान्वेषे चारान् प्रेषयामास सर्वतः वने जलं तेनापश्यन् चिर
 भ्रांत्वा प्रयत्नतः ते गत्वानुपतिं प्रोचुर्नात्रां भइति दुःखिताः तव लक्षकोपिवश्रामा विपिनं तदंतद्रितः भ्रममाणस्त
 दापश्यन् कार्स्मिन् चिह्नगण्डहरे रम्यं सरोवरं दिव्यं कुमुदोत्पलमंडितं तत्रापश्ये द्वे वकन्या दिव्यरूपामनोरमाः तन्व
 गीश्वरुनयनाः पीनो व्रतपयोधराः हारकंकणैः पूरन्तुरालं रुताः शुभाः पूजयंतीर्भहा लक्ष्मीं व्रतरूपेण सादरात् त
 वल्लकोपि प्रच्छकिमिदं कथयतामिति स्त्रियञ्चुः महा लक्ष्मी व्रतमिदं सर्वकामफलप्रदं क्रियते समाभिरैकाग्र
 मनोभिस्त्वत्र भक्तिः तव लक्षकोपितच्छरुत्वा व्रतं जग्राह भक्तिमान् तदनुज्ञां गृहीत्वा सजलमादाय सत्वरं आजगा
 म जलं तस्मै दत्त्वा प्रांजलिनासह जलं पीत्वानुपस्तस्य दृष्टवान् डोरकं करे किमिदं डोरकं विप्र किं व्रतं कृतवानसि राज्ञा
 पृष्टस्तव ल्लोपिकथयामास तद्गतं तच्छरुत्वारजशार्दूलो व्रतं जग्राह भक्तिमान् तव ल्लेनैव सहितो राजा स्वपुरमाप
 यो पद्मावतीं गृहं गत्वा तयारं तुंगतो रहः रममाणाय सा देवी ते न राज्ञा प्रियेणैव तं दृष्ट्वा डोरकहस्ते कुपिता त्यंतको
 पना कया त्वं चितो ब्रूहि कया बंधुसुडोरकं मावदीरन्यथा त्वितल्लक्ष्मीं व्रतमनुत्तमं इत्युक्त्वा प्रियेणासौ हस्ते चि
 च्छेद डोरकं ज्वालामालाकुले बह्वौ क्षिप्तवत्यतिकोपना हाहा कष्टमिदं पापकृतं मूढधियात्स्यया इति निर्भस्स्यंतां

राजातत्याजवनगळहरे साचहानिययौपशचात्तत्रहानिययौनृपः महालक्ष्म्यपचारेणसारण्येजलवर्जिते मृगमा
 णवनेतास्मिन्नकांचिद्वृत्तिमापसा विचरतीवनेतत्रऋषेःकस्यचिदाश्रमं ददशमृगसंकीर्णेशातत्पुणमृगाश्रितं
 तत्रापश्यदनेरम्येवसिंधुमनिपुंगवं वंदेदचरणैतस्यविसंज्ञादुःखकर्षिता चिरंध्यात्वामुनिस्तस्याज्ञातवान्दुःख
 कारणं महालक्ष्म्यपचारेणज्ञातंविज्ञानचक्षुषा तद्गतंकारयामासतस्यादुःखोपशांतये तद्दुःखंत्वक्षणादेवविनष्ट
 मभवत्तदा पुनश्चमृगयासक्तोभूपालोवनमाविशत् कंचिमृगंसमाविध्यद्वाणैकैकवाहुमान् अन्वगच्छन्मृग
 पदंतस्याश्रममुपागमत् वरंमुनिंददशभिर्वसिंध्वीतकल्मषं कृतातिथ्यक्रियोदृष्ट्वाचरंतौविहिरंतिकात् हाव
 भावविलासागृहंरंतौहरिणक्षणां तदानिर्गल्पनृपतिःश्रोवाचमधुरंवचः वामोरुकासिकल्याणिकिमर्थचरसेवने
 किन्नरीमानुषीवत्वंचक्षिणीचारुहासिनि किमत्रवहुनौकेनभजनंभजस्वनां नृपेणतेनसाष्टष्टासास्मितावाक्यम
 त्रवात् पुनर्भजाभिचाहंत्वामवेहिमहिर्षीतव महालक्ष्म्यपचारेणत्वयाहीनाचराम्यहं मुनींद्रस्याश्रमेरम्येतरुगुल्मो
 पशोभिते ममोपरिकृपाविद्योमहालक्ष्मंत्रतोत्तमं कारयामासविधिवत्सर्वविघ्नोपशांतये तयोक्तंवचनंश्रुत्वा
 सचेत्फुल्लविलोचनः ऋषेरनुज्ञामादायप्रियामादायसत्वरः हृष्टपुष्टजनैर्जुष्टपताकाध्वजशोभितं प्रविवेशतया
 साईसपौरैरभिवंदितः महालक्ष्म्यात्रतंभूयस्तयासहचकारह भुक्केहभोगान्विपुलान्पुत्रैःपौत्रैःसमावृतः भूपालः
 सार्वभौमोभूत्तबल्लेमात्यतांययौ महालक्ष्मीप्रसादेनमंत्रिभिःसर्वसंपदां एवंप्रभावासादेर्वानराणामिष्टद
 यिनी सर्वपापहरदेवीसर्वदुःखापहारिणी एवंषोडशवर्षैतुक्तंठंयंत्रतमुत्तमं याकरिष्यतितांभक्त्यास्वयंसिद्धि
 रूपासते लोकपालाश्रुपुष्यंतिदासाइवमनोरथान् नारीवापुरुषःकारिष्यतिमुदाभक्त्यात्रंतयन्ततः सेवंतेहरिरुद्रप
 व्रजसुरानुष्यंतितस्यप्रियं तत्पादौपरिरंजयंतिमनुजामौलिप्रभामंडले स्तस्मिन्नेवकुटुविनीववसतेलक्ष्मीःस्व

यंविष्णुना येभक्त्याचाप्यभक्त्यावाकुर्वति व्रतमुत्तमं श्रुतकालस्वयंविष्णुःसंसारात्परिरक्षति यइदंशृणुया
 न्नित्यंश्रावयेद्वासमाहितः नसंयजति तंलक्ष्मीरलक्ष्मीनैवतंभजेत् सर्वपापविनिर्मुक्तःस्वर्गलोकैमहीयते

॥ इतिस्कंदोक्तंमहालक्ष्मीव्रतं ॥

अथभविष्योत्तरंमहालक्ष्मीव्रतं युधिष्ठिरउवाच स्वस्थानलाभपुत्रायुःसैश्वर्यसुखप्रदं व्रतमेकंममाचक्ष्वविचा
 र्यंपुरुषोत्तम श्रीकृष्णउवाच दुर्वारवृत्रदेतेयपरिव्याप्तैत्रिविष्टपे एतदेवकृतस्यादौदेवैद्रःप्राहनारदं तस्यश्रु
 त्वाततोवाक्यंसमुनिःप्रत्यभापत पुरंदरपुरापूर्वपुरमासीत्सभान्वितं रत्नगर्भाभवद्भूमियंत्ररत्ना
 लब्धभूधरेः यत्रांगानजनापांगंभंगलोचनसायकैः त्रैलोक्यंस्ववशंचक्रेदेवःकुसुमसायकः चतुर्वर्गजनियंत्रयच्चविश्व
 विभूषणं विश्वकर्मापियद्वीक्ष्यकंपयत्यनिशंशिरः तत्राभवन्महींपालोभंगलोभंगलाशयः विस्वदेवीप्रियातस्यदु
 र्भंगीकावभूवह अन्यातुषोलेद्वीवामहिपीसायशास्विनी कदाचिन्मंगलोराराजाचोलेद्वीसहायवान् प्रासादशिखरा
 रूढःस्थलीमिकामपश्यत तामालोक्यमहीपालःस्मरस्मरमुखांबुजः चोलदेवीपतिःप्राहदंतद्योतितदिदुमुखःचंचला
 क्षितिवोद्यानंकतिनिंदितनंदनं कारयामितवोद्विष्टंतत्रोद्यानमकारयत् संपन्नंचतदुद्यानंनानाद्रुमलताकुलंश्रयागत्य
 महाकोलस्तनुरुष्टनभस्तलः पंकप्राटड्घनश्यामश्लुराक्षितचंचलः दंष्ट्रातर्जितचंद्रार्कःप्रलयोभोधरस्वनःक
 चिदंप्राहरिणकचिदंगविघर्षणैः श्रमूलयत्खननसर्वान्पादपाण्डुनंदन तद्भनकीतिविज्ञायसमेत्योद्यानपालकाः
 रामयास्तस्यवृत्तान्तमुचुस्तेनृपतेःपुरः तदाकर्ण्यततोराराजाक्रोधाद्दूषितलोचनः वधायदंष्ट्रिणस्तस्यसंदिदेशाखि
 लंजनं ततश्चालभूपालःस्वगंडगलितैर्गजैःश्राह्मावयन्महींसर्वावाजिघटावृतांवरं चालयन्निखिलान्शैलान्स्वयं
 दनीघमरुद्रैः पत्तित्रातमहाध्वनिस्वरयन्यवनांतिकं तस्थावश्यंशिरःछेदंविदधामिरिपोरिव तस्यभूपस्यतद्वाक्यं

समाकर्णससूकरः जगामासैवमार्गेणप्राणिनश्चेष्टितयथा ततःऋद्धौमहीपालःकशयाश्वप्रताड्यच
 त्रीडाकलंकितार्थेदुर्मार्गेतस्यैवसोऽगमत् गत्वाथविपिनंधोरसिंहशार्दूलसंकुलं तमालतालाहितालशालार्जु
 नलतान्वितं झिल्लीझाकारसंराववाचालितदिगंतरं तत्रैकेतसापश्यन्वहुथाभूपतिः कोलोविलामवा
 प्यायसोभवद्राजसन्मुखः भल्लेनसोवर्धाक्रोडंज्वेणार्द्रियथामवान् अथव्योन्निविमानस्थःस्मरसुंदरविप्रहः
 कालरूपपरित्यज्यसेत्रव्रीन्मंगलंनृपम् गंधर्वउवाच त्वस्यस्तुतेमहीपालत्वयामुक्तिःकृतामम तमाकर्ण्य
 वृत्तंतयेनाहंजातईशः 'एकदादेवताष्टैःसंवृतःकमलासनः चंचत्पदादिभिःस्वानैःपङ्गाद्यैःसप्तभिःस्वरैः मं
 द्रादिभिस्त्रिभिर्गैर्गोयमानंमयानृप ज्ञानस्थानगुणोपेतमश्रौपीद्वीतमुत्तमं गीयमानंच्युतस्थानंततोहंकर्मणा
 मुना प्राप्ताश्वित्रथस्तेनब्रह्मणासृष्टिकर्मणा ब्रह्मोवाच कोलोभवेतिमदिन्यामुक्तिस्तेतुयदातदा निजि
 ताखिलभूपालीमंगलत्वांहनिष्यति तदद्यघटितंसर्वत्वत्प्रसादान्महीपते तद्गहाणवरंभूपदेवस्यापिसुदुर्लभं म
 हालक्ष्मीव्रतंदिव्यचतुर्वर्गफलप्रदं लभस्वसर्वभौमत्वंगच्छराज्यंनिज्जुतं नारदउवाच चित्रथोथगंधर्वउ
 केदंभूपतिप्रति श्रंतर्धानंगतस्तुष्टःशरस्कालइवांबुदः अयमंगलभूपालःपार्थस्थंद्विजमाकुलं विलोक्यवदु
 कांकिंचिक्लानिक्षिप्तशंवलं उवाचमधुरावाचंस्मितपूर्वा शुचिस्मितः देवत्वंदानवस्त्वंवांगंधर्वोवापिराक्षसः स
 त्यंबदवटोकस्मात्किमर्थंत्वमिहागतः श्रुत्वात्वाशिष्यविप्रस्तंप्राहस्वद्वेशसंभवः अहंसाधैत्वयाजातस्नदादिशयथो
 चितं राजाथतमुवाचेदंत्वंवटोभूतनायकः अपत्याणैर्विधायार्थतूणैतोयंचपायय अथविश्रम्यभूपालंवदुको
 वटपादपे तथाकृत्यतुरंगंचसमारुह्यमहामतिः जगामपक्षिघोपेणयत्रास्तेसुंदरंसरः कर्मलैकविलासेनरथां
 गाभरणेनच वनमालाश्रयत्वेनदधन्नारायणैतनुं भद्रवायुसुतोद्योगमक्षारंविपवर्जितं नाशितागस्थत्पण्णाति

प्रसन्नसगराधिकं पंकेमोथतत्र श्वः षष्ठादुत्तोर्यंतस्यसः चतुर्दिशिरीक्षयाथतस्यैवसरसस्तटे दिव्यवस्त्र
 परीधानदिव्याभरणभूषितं कथयंतं कथादिव्यास्त्राणां सार्थमपश्यत उपसृत्याथतसार्थतद्भूतांतनिवेद्य च कृ
 तांजलिरिति प्राह वटुर्मधुरयागिरा वटुरुवाच एतत्किंक्रियतेसार्थव्ययाभक्तिपरेण च कोविधि किंफलं च स्यत्र
 हितन्मेयथातथ श्रुत्वेतितमुवाचेदसार्थः करुणयाऽन्वितः सार्थउवाच शृणुविप्रैकचित्तेन श्रद्धाभक्तिसमन्वितः
 यामायाप्रकृतिः शक्तिस्त्रैलोक्येष्वभिधीयते व्रतमेतन्महलक्ष्म्यास्तस्याः सर्वफलप्रदं श्राकर्णयिविधिचास्यकथ्य
 मानंवटोमया भद्रिमासिसिताष्टम्यांप्रारंभोस्यविधीयते प्रातः षोडशकृत्वस्तुप्रक्षालयाद्यिकरौमुखं तंतुषोडशसंयु
 कग्रंथिषोडशसंयुतं मालतीपुष्पकंपूरचदनगुरुचन्वितं लक्ष्म्यै नमोथमत्रेणप्रतिग्रथमिन्त्रितं धनधान्यध
 रांघर्मकीर्तिमायुर्थशःश्रियं तुरंगानंदतिनः पुत्रान्महलक्ष्मिमप्रयच्छमे भेत्रेणनेनवद्ध्यथडोरकंददक्षिणेकरे कां
 डानिषोडशादायदूर्वायाश्चाक्षतानिच एकचित्तः कथांश्रुत्वापूजयेत्तैश्चडोरकं ततस्तुप्रातरारम्ययावत्स्याद
 सिताष्टमी तावत्सक्षाल्यहस्तौतुपादादीनिकयांतथा शृणुयात्प्रव्यहंदेव्यैतंसंस्मरैरक्षतादिभिः अथकृष्णाष्ट
 मींप्राप्यनककलजितेंद्रियः स्नातःशुक्लांवरधरोव्रतीपूजागृहविशेत् तत्रोपविश्यपूर्वःस्यश्चारुधौतासनोपरि श्वे
 तपट्टेखिखेदपट्टलंकमलमुत्तम ऐद्यादिशक्तिसंयुक्तं पार्श्वपत्रंसकेसरं कथिकायां नतोलक्ष्मकंपूरक्षौद्राण्डुरां शु
 भ्रवस्त्रपरीधानांमुकाभरणभूषितां पकजासनसस्रथांतांस्मराननसरोरुहां शारदेद्वमलाकांतिस्त्रिगधनेत्रांचतु
 र्भुजां पद्मयुगममभयदांवरव्यग्रकरांबुजां अभितोगजयुग्मेनसिच्यमानांकरांबुजां सचिच्यविलिखेद्वैकीक
 पूरंगुरुचंदनैः ततस्त्वावाहनंकुर्ग्यांमत्रेणनेनसत्रती महालक्ष्मिसमागच्छपद्मनाभपदादिह पंचोपचारपू
 जेयंत्वदर्थेद्विसर्वदा आवाहनं ॥ १ ॥ आलयस्तेहकालितः कमलेकमलालये कमलेकमलेलक्ष्मिस्थितित्वं

रूपपाकुरु स्थापनं २ गंगादिसलिलाधारं तथंमंत्राभिमंत्रितं दूरयात्राश्रमहरंपाचोभेप्रतिगृह्यतां पाद्यं ३
 स्नानंतवमहालक्ष्मिंरूपंरुवासितं सुतीर्थेभ्यःसमानीतंस्नानंतत्प्रतिगृह्यतां स्नानं ४ मलयाचलसंभूतनीना
 पन्नगरक्षितं शीतलंबहुलामोदं चंदनं प्रतिगृह्यतां चंदनं ५ ॥ मिलःपरिमलामोदंमत्तालिकुलसंकुलं श्रा
 नंदिनंदनोद्यानपद्मार्थेकुसुमंनमः पुष्पं ॥ ६ ॥ अथांगपूजा चपलायैनमःपादौपूजयामि चंचलायै
 जानुनीपूजयामि कमलवासिन्यै कटिपू शाल्यै नाभिपू मन्मथवासिन्यै स्तनीपूज- ललि
 तायै भुजद्वयंपू उत्कंठिन्यै कंठपू मायायै श्रियै शिरःपू पद्मार्थेनमः स
 र्वांगपूजामि गंधसंभारसंबद्धंष्टयुवस्तुसमुद्रवं सुरासुरनरानंदिधूपं देविगृहाणमे धूपं ॥ ७ ॥ श्रियं
 प्रजावर्तोलक्ष्मीवरदांविष्णुवल्लभां हिरण्यवह्यांस्वर्णमालिनींपद्मवासिनीं पद्मश्रियांमुकालंकारां सूर्याचंद्रां
 विश्वसूक्तिं विश्वभूतिं ऋद्धिं समृद्धिं तुष्टिं पुष्टिं धनेश्वरीं शुद्धां भोगिनीं भोगदात्रीं धाराभिति मां नैडमंडलाखडचंद्रविं
 वाञ्छितं जसां निधानं देवि दीपोऽपि ॥ ८ ॥ देवतालयापातालभूतलाधारधान्य
 जं षोडशाकारसंभारं नैवेद्यं ते श्रिये नमः नैवेद्यं ॥ ९ ॥ स्नानादिकं विधायापि पतःशुद्धिरवाप्यते तदे
 तदाचमनीयं महालक्ष्मिं विधीयतां श्राचमनं ॥ १० ॥ पातालतलसंभूतं वदनां भोजभूपणं नानागुणसमा
 कीर्णं तांबूलं देविते नमः तांबूलं ॥ ११ ॥ तंतुसंतानसंबद्धं कलाकौशलनिर्मितं सर्गागभरणं श्रेष्ठवसनं परि
 धीयतां वस्त्रं ॥ १२ ॥ विष्णोर्वक्षसिपद्मे च शंखे च क्रेतथां वरे लक्ष्मीं देवि यथासि त्वं मयि देवितया भव प्रा
 धेना उत्तार्थं डोरकंवाहो लक्ष्मीपाथं निधापयेत् लक्ष्मिं देवि गृहाण त्वं डोरकं यन्मया धृतं कथां श्रुत्वा सुवर्ण
 वादस्वाचार्याय दक्षिणां एवं निर्वर्त्य विधिवत् पूजनं वटुकाश्रियः हे वटुके तिसंबोधनं चातुर्वर्ण्य देवाय यथाशक्त्या

अदक्षिणां दीपान्पोडशपिंडाश्चगोधूमस्यद्विजातये दस्वातत्संख्ययाभुक्त्वारत्रौजागरणंचरेत् चंद्रोदयेथसजतिद
 द्यादध्वर्धततोत्रती मन्त्रेणानेनविभ्रेद्रशंखेनानुफलादिना नमोस्तुतेनिशानाथलक्ष्मीश्रातर्नमोस्तुते संपूर्णतांत्रतया
 तुष्टहाणार्धध्विधोनमः इतिचद्रायार्ध्वदानं प्रातर्विसर्जयेद्देवीमंत्रेणानेनसुत्रती पंकजंदेविसंस्थज्यममवेशमनिस्वि
 श मातःसपुत्रभृन्योहंसुखीस्यात्स्वप्नसादतः इतिविसर्जनं 'पोडशहेतुसंपूर्णैक्युर्यादुद्यापनंत्रती विधिनानेनविभ्रे
 द्रशृणुश्रद्धासमन्वितः दातव्यधेनुरेकावैस्वर्णशृंगादिसंयुता श्रोत्रियायसुवर्णैचप्रदद्याद्दसनान्दिकं सार्थउवाच एत
 स्तैकथितंविप्रत्रतानामुत्तमंत्रतं यद्विधानादनायासाह्यभतेवांछितफलं कृत्वात्रतवरविप्रराजानंतंचकारय व्रतमेतत्च
 यविप्रदेयंश्रद्धावतेपरं नास्तिकानांपुरस्तात्तुनप्रकाश्यं कथंचन नमस्कृत्वापितं सार्थंपंकादुत्थाप्यवाजिनं सपीत्वां
 भस्तमादायपद्मिनीपत्रसन्निभं श्रारुह्यतुरगविप्रोरजातिकमुपागमत् नानाप्रकारसंभारशंखलान्युदकस्यच व्रत
 प्रभावादभवन्वभुजेभूमृतांबरः अथारुह्यमहीपालोवटुप्यर्थाणिहंयं तद्गतस्यप्रभावेणतूर्णैस्वपुरमागतः त
 मालोक्यंसमालोक्यपरजानंभूपुरंदरं उस्संचक्रिरेपौरास्तौर्थात्रिकपुरःसराः चलत्पताकाधामानंराजत्कल
 शमौकिकं पुरंनृत्थदिवामातिछत्रदंडोचितैःकरैः अथोत्सुकतयाद्वाराद्दधावतिस्मवरांगना रखलन्मुकालता
 जालिश्यतुष्कमिवकुर्वती काचिद्धिमुक्केशैवकृतैकनयनांजना काचिन्नितंवभारार्ताकाचिपीनपयोधरा श्रया
 विश्नमहीपालोवटुनासहितोगृहं पौरनारीजनानक्षिसलाजैःपूरितविग्रहः श्रयोत्तिथ्यैहयात्तस्माद्दुहस्तावलं
 वितः जगामंगलैराजाचौलेदेवीतुयत्रवै दृष्टवतुचौल्लेदेवीसाडोरकंवलिवाहुके विमृश्यमनसाकुद्वाशंकां
 चक्रेनृपत्विमां आखेटकस्यव्याजेनगतोन्यांवह्यभांप्रति सौभाग्यायतयावद्वोडोरकोदक्षिणभुजे तथैवटुकश्चा
 धंमांद्रष्टंप्रपितोधुवं ततोदुर्दैवदुष्टात्साकोपादाच्छिद्यडोरकं चिक्षेपचमहीपट्टेस्वसौभाग्यसुखैःसह नववोधचतां

गताशोचनीयडोरकं नामतंमात्रंभूत्पायःकुर्वन्यात्तौवर्नाद्भवां तद्रतस्यविधानार्थंस्वस्वामिधैवैवैदितं त
 नानुत्तनाशायचिह्नेद्वयकरोदन्तं नपसंयत्सरतेतिलक्ष्मीपूजादिनेनृपः तीर्थत्रिकस्यनिःस्वानंचिह्नेद्वयागृहे
 नृपेण तस्वरूपंमहीपालोनूतनंयदुमवधीत् नटोस्त्यद्यदिनलक्ष्म्याःसचतस्यफडोरकः षटोश्रयविधास्या
 निमहात्म्यक्षेत्रंनृपं इतिष्टोत्रंपत्राहडोरकरकबौदितोयया तच्छ्रुत्वामंगलोरानाचिह्नेद्वेषेप्रकुप्यच मया
 यपूजमकार्थचिह्नेद्वेषीगृहंप्रति अत्रांतरेमहालक्ष्मीदृष्ट्वा रूपंविधायच अयमंगलभूपालोवदुवाक्यलंबितः
 वशालक्ष्मणार्थचिह्नेद्वेषीगृहंप्रति विज्ञासाथंगृहंतस्याश्चोलेद्वेष्याःसमागता गच्छगच्छायदुष्टेकिमिहा
 नप्यकरोमिभे तयादुराशयात्पर्यलक्ष्मीःसाप्यवमानिता ततःक्रुद्धामहालक्ष्मीशचोलेद्वेषीमभापत शशापाथमहा
 लक्ष्मीश्चोलेद्वेषीपुनःपुनः कोलास्याभवदुष्टंयययाहमवमानिता चोलेद्वेषीतुश्रीशापात्कोलास्यासाभावत्तदा
 कोलापुरामितिस्पातंशितौतन्मंगलंपुरं अयायातामहालक्ष्मीश्चिह्नेद्वेषीनिकेतने बहुयाचिह्नेद्वेष्यासालक्ष्मीः
 नमनोनितागंता दुष्टारूपंपरित्यज्यप्रत्यक्षासाभावत्तदा पंचोपचारपूजाभिःश्रिंश्रीततोर्धयत् अतितु
 द्वातदालक्ष्मीश्चोलेद्वेषीमुवाचह श्रीरुवाच अर्धनात्तेप्रसन्नास्मिचिह्नेद्वेषिवरंशृणु वद्वेवरंतोरार्ज्ञोचिह्नेद्वे
 षीगुभावाया चिह्नेद्वेष्याच वेकरिन्मितेदिव्रतमेतत्सुरेश्वरि तद्देशमनत्वयात्याग्ययावच्चंद्रदिवाकरो अ
 धारभ्यकयहेयाभूपसंधिनीत्वया स्यात्तियातुंक्षितोदिविभक्तिर्भवतुमेवयि सद्रवेनकथामितांशेषांप्रति
 पठन्निच तेषांतुयोछंतंभवत्वयासहस्रैवहि तेष्युक्त्वामहालक्ष्मीस्तत्रैवांतरधीयत अयमंगलभूपालस्तत्रा
 नत्यश्रियेषंनं चक्रेपरनयाभक्त्याचिह्नेद्वेष्यासमन्वितः अथेपायादुराचाराचिह्नेद्वेष्यागृहंप्रति चोलदेवी
 समायाताद्धारस्येषीरिताजनैः ततो जगामविपिनंयत्रासीदंगिरामुनिः अथालोक्याद्भुताकाराज्ञात्वदृष्टयाविधिंस्वतां

समुनिःश्रीव्रतं दिव्यं चोले देवीमकारयत् ।
 कृतव्रताय संजाता चोले देवी महायशाः ।
 दाक्षिण्यके लिलालादि
 लावण्ये कनिकेतनं । ततः कदाचिदागत्य वनमाखेटके नृपः मुनेः वेश्मनि राजा तौ दशवामलोचनां । अथ राजामुनिं
 प्राह कथं धन्येति कथ्यतां । तद्वृत्तान्तं समाख्याय राज्ञोत्तं । प्रददौ मुनिः । अथागत्य निजं राज्यं चोले देवीसमन्वितः । चिच्छेदे
 व्याचसहितो बभूजे मंगलो नृपः । चिच्छेदे देवीवरं चोले देवीसमागमं । समुद्रस्य यथा गंगायमुने संगते सदा । तथा
 मंगलभूपस्य संजाते वामलोचने । परस्परं अधिकेते तु प्रिये राज्ञो बभूवतुः । चिच्छेदे व्यासमं सो यचोले देव्यासहाशि
 लां । सप्तद्वीपवतीं पृथ्वीवभुजे मंगलो नृपः । व्रतस्यैव समाथर्थाद्भुक्तुः सोऽपि नूतनः । अभूमं गलभूपस्य मंत्रा
 तव यथा गुरुः । भुक्त्वाथ सकलान्भोगान्मंगलो भुजांवरः । सपुनः स्वर्गमेत्याभून्नक्षत्रं विष्णुदेवतं । नारद उवाच । एत
 ते कथितं शक्रव्रतानामुत्तमं व्रतं । यत्कथाश्रवणेनापि लभते वांछितं फलं । प्रयागमिवतीर्थेषु देवेषु भगवानिव नदी
 पुचयथा गंगाव्रते पुचतथा व्रतं । धर्मचार्थचकामं च मोक्षं च यदिवंछसि । तदेतच्च व्रतं शक्रकुरु श्रद्धासामन्वितः । श्रीक
 ष्ण उवाच । व्रतमिदमथ चक्रे नारदेनोपदिष्टं सुरप्रतिरपि यस्माद्वांछितार्थं सलेभे । स्वमपि कुरु तथैतद्धर्मसूनायथा स्याद
 भिमत्फलसिद्धिः । पुत्रपौत्रादिवृद्धिः । धनधान्यधरां धर्मकीर्तिमायुर्थशाः । श्रियं तुरंगानंदं । तिनः पुत्रान्महालक्ष्मीः । प्रयच्छति
 इति भविष्योक्तं महालक्ष्मीव्रतं ॥ ॥

अस्योद्यापनं व्रतोद्यापनं कौमुद्यां । पूर्वोक्तविधिनापोडशवर्षपर्यंतं । व्रतं विधायोद्यापनं कार्यं । तिथ्यादिसंकीर्त्यात्मनो
 ऽखिलपापक्षयपूर्वकसकलदुःखदौर्भाग्यनिरसनघनधान्यैश्वर्यपुत्रपौत्राद्याभिवृद्धिद्वारा । श्रीमहालक्ष्मीप्रतिपथमा
 चरितमहालक्ष्मीव्रतोद्यापनं करिष्ये । आचार्यैव तुवा सर्वतोभद्रपूजान्वितं पूजनं विधाय । रात्रौ जागरणं च कृत्वा । प्रात
 राग्नें प्रतिषाप्यन्न्यादध्यात् । प्रधानं महालक्ष्मीं श्रीसूक्तेन । अस्युचं कर्मलैः पुनर्धृतं । कपायससघृतं । त्विवादिद्रव्येण

प्रत्येकमष्टोत्तरशतसंख्याकाहुतिभिर्लक्षभांमंत्रेणपक्ष्यैर्मंडलदेवताश्राज्येनएकैकयाहुत्याएवंहोमंकृत्वा आचर्यसं
 पूज्यपीठंगांशय्यादिकंचदत्त्वा पोडशामियुनानि 'वल्गादिभिः' संपूज्य सूर्पपोडशानानाविधमक्ष्याणिचंदनतालटं
 तनाडउक्षपत्रपुष्पपूर्णफलनिचयंनिक्षिप्यसूर्पेणाच्छाद्यदद्यात् 'क्षीरोदाणैवेत्यादिमंत्रेणवायनंदत्त्वा ब्राह्मणान्संत
 प्यांशिषोर्गृहीत्वाभुंजतेतिसंक्षेपः अथमहालक्ष्मीत्रतस्यागमपुराणोक्तत्रतीविधिः तत्रादौ भाद्रशुक्लाष्टम्यां
 प्रातरुरथाय प्रातःपोडशकृत्वोर्ग्राकरोमुखंचप्रक्षाल्य स्नानादिकंविधाय संकल्पंकृत्वा पूजनं कुर्यात् महा
 लक्ष्म्याश्रंदनादिनाप्रतिनांविधाय तदत्रेतंतुपोडशसंसिद्धपोडशश्रथिसंयुतं सूत्रं लक्ष्म्यैनमइतिमंत्रेण प्रतिभ्रं
 व्यभिमंत्रितंसंस्थाप्यलक्ष्मीपूजनंडोरकरपूजनंचकृत्वा हस्ते डोरकरवंधनंकुर्यात् तत्रमंत्रः धनंधान्यंधरंहर्म्यकी
 त्तिमायुर्यशःसुखं तुरगान्दंतिनःपुत्रान्महालक्ष्मिप्रयच्छमे मंत्रेणनेनवद्ध्वाथडोरकरंदक्षिणेकरे कांडानिपो
 डशादायदूर्वायाश्राक्षतानिच एकचित्तःकथांश्रुत्वापूजयेत्तच्चडोरकं ततस्तुप्रातरारभ्ययावत्स्यादसिताष्टमी
 तावत्प्रक्षालयतद्वस्तपादादीनिकथांतथा। शृणुयात्प्रत्यहंतावत्संस्थैरक्षतादिभिरिति अथलक्ष्मीपूजनविधिः
 तत्राष्टदलंविधायपंचदशोपचारैर्लक्ष्मीपूजयेत् तदुक्तं : सारसंग्रहे आवाहनंचासनस्यादध्वपाद्याचमानिच
 मधुपर्काभिषेकीचवस्त्रालंकारबंधनं पुष्पंधूपदीपभोज्यैश्चोद्वासनमथापिच एतानिमंत्रविक्रुर्दृष्टिक्पंचदशके
 नाहि अथप्रयोगः प्रणवेनश्रीवीजिनवा प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिस्मरणपूर्वकमंगन्यासंकुर्यात् आ
 नंदकर्मरीचिच्छीतपुत्रेभ्यःऋषिभ्योनमोनुखे ' ' अनुष्टुप्प्रहतीत्रेष्टुप्प्रस्तारपकिंलंदोभ्योनमोहृदि श्री
 विभावसुदेवताभ्यांनमइति विन्यस्य विधनुसारेण विनियोगमुक्त्वा हिरण्मययैनमोहृदया
 यनमः चंद्रायैनमःशिरसेस्वाहा। रजतस्त्रजयैनमः शिखयैवपट् सुवर्णस्त्रजयैनमःकवचायहुं

हिरण्यस्रजायै नमो त्रिभुवोः १ इति पङ्गमंत्रान्न हृदयादिपदस्थाने श्रंगु
 घादिपदेऽप्यंगुष्ठादि करतलांतं करयोः स्थितान् हृदयादिपदगेऽप्यु विन्यस्य हिरण्यवर्णा मिति पंचदशभिर्न्यासा
 न्कुर्यात् शिरसि हिरण्यवर्णमित्यादि १ नेत्रयोः ताम्भ्रावहति २ कर्णयोः श्रथ्यपूर्णामिति ३
 नासायां कांसोस्मितामि ४ गुह्ये मनस इति ५ कर्हभेनेति ६ ऊर्ध्वोः आपःसृजंत्विति ७ जान्वोः आर्द्रासूर्या
 मिति ८ जंघयोः आर्द्राचंद्रामिति ९ पादयोः ताम्भ्रावहति एवमेताः प्रणवादिनामोता विन्यस्य सरसि जनि ल
 ये इति ध्यात्वा मानसपूजां चतुर्द्वारं चतुरस्रत्रयाद्यत्तं अष्टदलकमलपूजाचक्रं स्वपुरतो निधायाद्यर्घ्यपात्रस्थापना
 दिपीठार्चनां पीठशक्तीः पूजयेत् उर्विभूयै नमः कांस्थै सृष्टेय कांस्थै संतल्पै तुष्टै पुष्टै मध्ये ऋद्धौ नमः
 ततः प्रतिमादौ देव्यावाहनाध्यादि अथवा योगपीठन्यासं कृत्वा मूलमंत्रन्यासकुर्यात् अस्या विद्याया भृगुऋ
 पिस्त्रिष्टुष्टदः श्रीदेवतान्यासो विनियोगः भृगवे ऋषे नमः शिरसि त्रिष्टुष्टदसे नमो मुखे श्रीदेवतायै नमो हृदये
 शंखजायने मो गुह्ये इंशक्ते नमः पादयोः रंकीलकायने मो नभौ श्रंगुष्ठाभ्यां नमः श्रौतर्जनीभ्यां
 नमः श्रुमध्यमाभ्यां नमः श्रौतनामिकाभ्यां नमः श्रौकनिष्ठिकाभ्यां नमः अः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः श्रौ
 हृदयाय नमः श्रौ शिरसे स्वहा श्रौ शिखायै वपुः श्रौ कवचाय हूं श्रौ नेत्रत्रयाय वौ पट् अः श्रान्नाय फट् मूले
 नव्यापकं कुर्यात् ध्यानं कांस्याकांचनसन्निभां हि मगिरिप्रसूयै श्रुतुर्भिर्गजै हं स्ते क्षिप्त हिरण्यमयामृतघटै रासिच्य
 मानां श्रियं विभ्राणां वरमब्जयुग्ममभयं हस्तैः किरीटोज्ज्वलां क्षौमावद्धन्तं व विंवललितां देवविदस्थिताम् इ
 ति ध्यात्वा मनसा संपूज्य मूलमंत्रं जपित्वा गुह्येति मंत्रेण संपूर्य अर्घ्यस्थापनादि कृत्वा वाह्यपूजा मभेत् त
 त्रतां त्रिकेधे दिक्वा ध्यानं कृत्वा प्रतिमादि प्राणप्रतिष्ठावाहनादिकं कुर्यात् तद्यथा हिरण्यवर्णा हिरिणी सु

वणेरजतम्रजं चंद्रां हिरण्यमर्षालक्ष्मीं जातवेदोममावह १ महालक्ष्मिसमागच्छपद्मनाभपदादिह यथोपवा
 रपूजेयंत्वदर्थे देविनिमित्तेति मूलेनवाहनं कुर्यात् तवायंमहिमेति आलयस्तेहिकथितइति मूलनस्थापनं
 सर्वतयाभिणीत्यासनं अस्मिन्वरासनेइति प्रतिष्ठापनं अनन्यातवेतिसन्निरोधनं अज्ञानाहुर्भदत्वादिति संमु
 खीकरणं दशापीयूषेति स्थिरीकरणं अभक्त्यावाङ्मनइति श्रवगुंठनं ततः पङ्गेन सकलीकरणं धेनुमुद्रया श्र
 मृतीकरणं महामुद्रया परमीकरणं ततः प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा आसनं दद्यात् तामश्रावह शीलक्ष्म्येनमः इद
 मासनं अथ अर्घ्यः तापत्रयहरामिति अथ पूर्णां राथमर्घ्यां हस्तिनादप्रमोदिनीं अथ्यं देवीमुपवहये श्रीमदिवीजु
 पतां श्रीरेपते अर्घ्यः स्वाहा ततः पाद्यं यद्भक्तिलेशेति कांसोस्मितां हिरण्यप्राकारामाद्रौ ज्वलंतोत्पन्नान्तपयं
 तौ पद्मे स्थितां पद्मवर्णां तामिहोपकथयेथियं श्रीरेतत्ते पाद्यं अथाचमनीयं ये वेदानामपति चंद्रां प्रभासां
 यथासाज्वलंतौ अथं लोके देवजुष्टामुदारां तां पीद्विनीं मिहं शरणमहंप्रपद्ये अलक्ष्मीं नैमं शयतां त्वावृणोमि मू
 लेन श्रीरेतत्ते आचमनीयं अथमधुपकं सर्वकालुष्यहेनेति पठित्वा आदिवर्णैतपसोधिजातो वनस्पतिस्तववृ-
 क्षोयविल्वः तस्य फलानि तपसां नुदंतु मायाश्रंतरायाचवाह्यां अलक्ष्मीः श्रीरेयते मधुपकं स्वधा ततः पुनराचम
 नीयं स्वधा स्नानं परमानंदवोधो विषपइति उपेतुमद्विवसखः कीर्तिश्रमणिनासह प्रादुर्भूतोसिराष्ट्रे
 स्मिन्कीर्त्तिवृद्धिदत्तुमे श्रीरेतत्ते स्नानंनमः तताः पुनराचमनीयं ततो वस्त्रं मयाचित्रेति यमाश्रित्येति
 तंतु संतानमिति च क्षुत्पिपासामलाग्नेषामलक्ष्मीनाशयाम्यहं अभूतिमसमृद्धिचसर्वानि पुण्ड्रमेयहात् श्रीरे
 तत्ते वांसेनमः ततो भूषणानि स्वभावंसुंदरेति गंधद्वारां सुरार्घ्रपानित्यपुष्पां करीपिणीं ईश्वरीं सर्वभूतानां
 तामिहोपकथयेथियं श्रीरेतत्ते भूषणंनमः ततश्चंद्रजं मनुसः काममाकृतिं याचः सत्यमशीमाहि पशूनां

रूपमन्नस्यमिश्रैः श्रियतांशः मलयाचलसंभूतानानांपन्नगसेवितं शीतलेवहुलामोदंचदनप्रतिगृह्यतां
 श्रीरपतेगंधःततोक्षताःअक्षताश्चसुरश्रेष्ठेकुंकुमाकाःसुशोभनाःगृहाणादेवदेवेशिमयादत्तानुभक्तिः श्रीरतेतेत्रक्ष
 ताः ततःपुष्पाणि नानापरिमलामोदमुक्तालिकुलसंकुलं आनंदिनंदनोद्योपंपद्मार्थैकुसुमंनमः कर्दभेनप्र
 जाभूतामिसंधमकर्दम श्रियंवासयमेकैलेमातरंपद्ममालिनीं श्रीरितानितेपुष्पाणिर्वोपट् ततःपंचपुष्पांजली
 दंत्वा पंचावरणपूजांकुठ्योत् कर्णिकायांपडंगादिपूज्यांतः अष्टदले दिग्दलेषु वासुदेवायनमःसंकर्षणाय
 नमः प्रेक्षुन्नायनमः अनिरुद्धायनमः हिमपीतमालैतनीलाभाःपीतवाससः शंखचक्रगदापद्मवर्तुर्भुजान्पूज
 येत् ततोविदिग्दलेषु सनकाय सलिलाय गुग्गुलवे 'कुरंत्काय इतिसंपूज्य देव्यादक्षिणे शंखनिधयेव
 सुधारासहिताय देव्यावामे वसुमतीसहितायपद्मनिधये तथाच यजेच्छखनिधिदेव्यादक्षिणेदयितान्वितं
 मुक्तामाणिक्यसंकाशौकिंचिरिमतमुखान्वुजौ अन्योन्यालिंगनपरौशंखपंकजधारिणौ वामेस्याःपंकजनिधि
 प्रिययासहितंयजेत् सिंदूराभौभुजाच्छिष्टैरक्तपद्मदलान्वितौ निःसरद्भ्रतवर्षाभ्यापद्माभ्यामूर्ध्निलांछितौ सुदले
 पंकजनिभानंलवावसुमतीभिति इतिसंपूज्य अभीष्टेतिसंप्राप्त्यर्थं हस्तौप्रक्षाल्य तृतीयावरणपूजां कुर्यात् व
 लाकार्येनमः विमलार्थेनमः कमलार्थेनमः वनमालिकार्थेनमः विभाषणार्थेनमः मालिकार्थेनमः शां
 क्येनमः वसुमालिकार्थेनमः पंकजधारिर्थेनमः मुक्ताहारसमप्रभा एताःसंपूज्य मूलनस्वेष्टदेवंसंपूज्य
 मूलनपुष्पांजलिदत्त्वा इंद्रादिपूजनं वज्रादिपूजनंकृत्वा पुष्पांजलिदत्त्वात् गंधसंभारसन्नद्धपृथुवस्तुसमुद्र
 वं सुरासुरनरानंदिधूपंप्रतिगृह्यतां आपःसृजंतुस्निग्धानिचिच्छीतवसमेगृहे निजां देवीमातरं श्रियंवासयमे
 कुले लक्ष्म्येनमः धूपंसमर्पयामीति धूपः मार्तंडमंडलाखंडचंद्रविवाश्रितेजसां निधानंदेविदीपोयनिर्भितस्त

वभक्तिः आर्द्रापुष्करिणीपुष्टसुषणीहेममालिनी । सूर्याहिरण्यमयीलक्ष्मीजातवेदोममावह इतिदीपः देव
 तालवपातालभूतलाधारधान्यजं पोडशाकारसंभारनैवेद्येनः आर्द्रायस्कुरिणीयष्टीपिंगलापद्ममालि
 नी चंद्राहिरण्यमयीयष्टीजातवेदोममावह इतिनैवेद्यं स्नानादिकंविधाययापियतःशुद्धिरवाप्यते एतदाच
 मनीष्यमेमहालक्ष्मिनिविधीयतां इत्युत्तरापोशानं इदंफलमितिफलं पातालतलसंभूतवदनांभोजभूषणं ना
 नागुणसमाकर्णितंबूलदेवितेनमः इतितांबूलं हिरण्यगर्भमितिदक्षिणा श्रियंजातइतिनीराजनं यानिकानिवे
 त्येकप्रदक्षिणा ततो नमस्कारः ततः श्रीसूक्तं पठित्वाप्रार्थनां कुर्यात् एवंप्रत्यहं पूजनं विधाय समाप्तिदि
 ने कृष्णाष्टम्यां महापूजां कुर्यात् अथ कृष्णाष्टमीप्रयोगः नक्तं स्नानं विधाय शुद्धांबरधरः पूजागृहं गत्वा
 आसनोपरि पूर्वमुखउपविश्य श्वेतवस्त्रेऽष्टदलं विलिख्य तत्कर्णिकायां गजकुंभस्थसलिलालसि
 च्यमानां लक्ष्मीं संलिख्य पुष्पांजलिदानांतमुकपूजनं कृत्वा विष्णोर्वक्षसियापद्मेशखचक्रेतयांव
 रे लक्ष्मिनित्यायथासित्त्व मयिनित्यातथाभवेति । संप्रार्थ्य उत्तार्थ्यं डोरकंवाहोर्लक्ष्मीं
 पार्थनिवेदयेत् लक्ष्मिदेविगृहाणत्वंनमयाडोरकंघृतं व्रतंसंपूर्णतांयारुक्पाकार्थ्यामयित्वयेति ततोवायनदा
 नं पोडशपिंडान्पोडशदीपांश्चदद्यात् तत्रमंत्रः इंदिराप्रतिगृह्णतिइंदिरावैददातिच इंदिरातारिकोभाभ्यामि
 दिरायै नमो नम इतिमूलेनार्ध्वं दत्त्वा तत्संस्थानगोधूमचूर्णदीपान् पिंडांश्च दत्त्वा रात्रौजागरणं कृत्वा चंद्रादेयफ
 लादियुक्तेनशेखिनार्ध्वं दद्यात् नमोस्तुतेनिशानाथलक्ष्मीध्यातर्नमोस्तुते व्रतंसंपूर्णतांयातुगृहाणार्ध्वंखगोत्तम
 ततो नमस्कारं कृत्वा जानुभ्यामवनीं गत्वा प्रार्थयेत् क्षीरोदाणैवसंभूतेकमलेकमलालये प्रयच्छकामान्मेसर्वान्वि
 ष्णोर्वक्षस्थलालये पुत्रान्दिहयशोदेहिसैरुष्यसौभाग्यमेवंच कालिकालिमहाकालिविकारालिनमोस्तुते त्रैलोक्य

जननित्राहिवरदेभक्तवत्सले एकनाथजगन्नाथजमदग्निप्रियेव्यये रेणुकेत्राहिमादेविराममातःशिवंकुरु वै
देहित्राहिमासीतेप्रसीदपुरुपोत्तमे कपालकर्त्तिकाशूलडमरुव्यग्रहस्तके श्रियकुरुमहालक्ष्मिश्चिप्रयस्वाशुनाश
येति वंदारवीरसुरवृदकिरीटकोटीरोचच्छटाग्निपरिकल्पितरत्नदीपं देवित्वदीपचरणशरणजनानसिवामहेसक
लमंगलवर्द्धनाय उम्फुल्लकैरवदलायतलोचनायैगंडोच्छस्रटुलकुंडलमंडितायै राकाशशिप्रतिभटाननकोमला
यैतस्यैनमःकमललोचनवल्गुभयै सद्भक्तकल्पलतिहाहारिकंठभूपकियूरहेमकटकोज्वलककणांकां ससारसाग
रमुसेपततोममाद्यदेहित्वदीयकरयाष्टिमनंगमातः दृष्ट्यादेविजनाययापिविविधात्रह्याधिपत्यंगताः विष्णोर्वक्षसि
याचकारतरलालीलाव्रजमालाभ्रमं केशाग्निप्रहितत्वदीयचरणद्वंद्वाव्रजसेवारतं कारुण्यामृतसारपूरितदृशामाम
द्यपश्येश्वरि मल्लीविफुल्लकुसुमोज्ज्वलमभ्यभागधामिभ्रभारजिततारकविभ्रताम्ना उत्ततहेमनिकपोज्वलकायका
तिलक्ष्मीःस्वंप्रणमतांश्रियमातनोतु इतिमहालक्ष्मीस्तुत्वा प्रातर्विसर्जयेत् विसर्जनमत्रस्तु ताम्मन्त्राय
हजातयेदोलक्ष्मीनपगामिनी यस्यांहिरण्यंभ्रभूतगावोदास्योश्चान्विदेयंपुरुपानह पंजदेविसंत्यज्यमममे
श्मनिमविश यथासपुत्रभृत्योऽहंसुखीस्यात्प्रसादतः इतिदेवीविसर्जन याश्रीःपद्मासनस्थायिपुलकादि
तदीपद्मपत्रायताक्षी गंभीरावर्तनाभिरतनभरनमिताशुभ्रवस्त्रोत्तरीया लक्ष्मीर्दिव्यैर्गजैर्मेज्जलसलिलैः स्नापि
ताहेमकुम्भै नित्यंसापद्महस्ताममवसतुगृहेदिव्यमांगल्ययुक्ता ॥ अथनारदीयपुराणोक्त महालक्ष्मीव्रतं श्र
थेनांतुसमारभ्यव्रतंपोडशयासर महालक्ष्म्याःसमुद्विष्टसर्वसपद्मिद्वदनं करिष्येऽहमहालक्ष्मिभ्रतंतेत्वपरायण
तद्विधेनमेयानुनमामित्वत्प्रसादतः इत्युच्चार्य्यततोवदध्वाडोरकंदक्षिणेकरे पोडशग्रथिसहितंगुणैःपोडशभिर्युतं त
तोन्वहंमहालक्ष्मीगंधार्पैर्ययेद्भती यावत्कृष्णाष्टमीतत्रचरेदुद्यापनंसुधीः वल्गुमंडपिकांकुत्वासर्वतोभद्रमडले कल

शंसुप्रतिष्ठाप्यदीपमुद्योतयेत्ततः उत्तार्यडोरकंवाहोःकुंभस्यादौनिवेदयेत् चतस्रःप्रतिमाःकृत्वासौवर्णस्तत्स्व
 रूपाणिः सप्तपंकारयेत्तासांजलेः पंचासृतेस्तथा उपचारैःषोडशभिःपूजयित्वाविधानतः जागरस्तत्रकर्त्तव्यो
 गीतवादित्रनिःस्वनैः ततोनिशीथेसंप्राप्तेऽभ्युदितेऽस्मृतदीधितौ कृत्वाध्यैचंदनद्रव्यैःश्रीस्रद्धाविधानतः चद्रमंड
 लसंस्थायैमहालक्ष्म्यैप्रदापयेत् क्षीरोदाणवसंभूतकमलकमलालये विष्णुवक्षस्थलस्थेमेसर्वकामप्रदाभव
 एकनाथेजगन्नाथेजमदग्निप्रियेव्यये रेणुकेत्राहिमादेविराममातःशिवंकुरु मंत्रैरेतैर्महालक्ष्मीप्राथ्व्यंश्रोत्रिययो
 पितः सम्यक्संपूज्यस्त्रगंधवासोयावककज्जलैः संभोज्यजुहुवाद्गौविल्वपत्रकपायसं तदलभिवृत्तंविप्रग्रहे
 भ्यःसमिधस्तिलान् मृत्युंजयायचपुरंसर्वरोगप्रशान्तये चंदनंतालपत्रचपुष्पमालांतथाक्षतान् दुर्भकौसुंभसू
 त्रंचपूगंश्रीफलमेवच भक्ष्याण्णचनवेसूपैर्प्रप्रतिद्रव्यंतुषोडश समाच्छाद्यान्यसूपैर्णत्रतीदद्यात्समंत्रकं क्षीरोदा
 णवसंभूतालक्ष्मीचंद्रसहोदरा व्रतेननिनसंतुष्टाभवताद्विष्णुवह्नुमा चतस्रःप्रतिमास्तास्तुश्रोत्रियेभ्यःसमर्पयेत्
 ततस्तुचतुरोविप्रान्पोडशाथसुवासिनीः मिष्टान्नंप्राशयित्वातुविसृजेत्त्राप्तदक्षिणान् समाप्तनियमःपश्चाद्भुजो
 तैष्टेःसमन्वितः भुक्तेष्टानैहिकान्कामान्लक्ष्मीलोकैवसेच्चिरं एवाशोकाष्टमीचोकायस्यांपूर्णमात्रतं अत्राशो
 कस्यपूजास्यादेकभक्तयस्मृतं कृत्वाशोकव्रतंनरीह्यशोकाजन्मजन्मनि यत्रकुत्रापिसंजातानात्रकार्यंवि
 चारणेति इत्यशोकाष्टमीव्रतं सर्वास्वष्टमीषुप्रोक्तमप्याश्विनकृष्णाष्टम्यां मेवकार्यं तदुक्तंहेमाद्रवादिच्यपुराणे
 अष्टमीषुचसर्वासुपूजनीयाह्यशोकिका गंधमाल्यनमस्कारंधूपदीपान्नसंपदा तस्मिन्नहनियाभुक्तेनकर्त्तुंविवाजि
 तं भवत्यथविशोकासायत्रयत्राभिजायते अष्टमीपुवसंवांसुनचेच्छक्रोतिवैसुने श्रीष्वयामतीतायांयास्यात्कृ
 ष्णाष्टमीद्विज तत्रकार्यंव्रतंचैतत्सर्वकामफलप्रदं इत्यशोकाष्टमीव्रतं इयंशिवाष्टमीतिभविष्योत्तरे कन्यागते

सवितरिऋणपक्षेष्टमीचया साचपुण्यापापहराशिर्वस्यानंददायिनी स्नानदानंजपोहोमःपितृदेवाभिपूजनं स
 र्वाश्रीतिकरंस्याच्चप्रतितास्मिंस्त्रिलोचने आश्विनकृष्णनवम्यारंथनवमीव्रतं भविष्यपुराणे कृत्वैवाश्वयुजेमा
 सिऋणपक्षेनराधिप नवम्यामुपवासंतुदुर्गादेवींप्रपूजयेत् पुष्पधूपोपहरिस्तुत्राल्लणानांचतर्पणैः पूजंयि
 न्वारथंकृत्वानानावस्त्रोपशोभितं शोभितंध्वजमालाभिःछद्मद्वर्पणचामरैः कृत्वास्वर्णमयींदुर्गामहिंपेशूलशो
 भितां विन्यस्यरथमध्येतुपूजयेत्कृतलक्षणां नवम्यांआमयित्वातुजलेदुर्गानयेन्नृप तत्रजागरपूर्वस्तुप्रदोषा
 द्युपशोभितं प्रभातेस्तपनंकुट्टर्यात्तद्भक्तानांचपूजनं रथंशोभासमायुक्तंभगवत्व्यैनिवेदयेत् भुक्त्वाचवांधवैःसाह्रैप्र
 णम्याथर्यागृहत्रजेत् सर्वव्रतानांप्रवरंसर्वपापप्रणाशनं व्रतरंथनवम्याख्यंसर्वकामार्थसाधकं सर्वयज्ञेषुय
 त्पुण्यंसर्वतीर्थेषुयत्फलं तत्फलंसकलंविद्यान्नवमीव्रतपालनात् कल्पकोटिशतंसांघ्रिविष्णुलोकमहीयते त
 तोभुजनमहोसर्वासावमीभवेदिह रत्नोपकरणैर्युक्तांकृत्वादारुमर्याशुभां शय्यांनिवेदयेद्यस्तुभगवत्यैनराधिप
 दुर्गूलतूलवस्त्राणांपलसंख्यातुयावती तावद्वर्षसहस्राणिदुर्गालोकमहीयते दृपंशूलांकितंयस्तुभगवत्यैनिवे
 दयेत् आसप्तसंततिकुलगृहद्वेष्यालयत्रजेत् दक्षोभयमुखीगांचभगवर्थेषुशोभनां सप्तद्वीपांधारांदत्वाय
 त्फलतदवाप्नुयात् पादद्वयंशिवोर्द्वैचयावद्वत्सस्यनिर्गतं तावद्द्वैःदृष्टिवीक्षित्यादातास्याश्वमहीप्रदः इतिरथ
 नवमीव्रतं अत्रशय्यादिदानानिस्वतंत्राणीतिफलश्रुतेः अथाश्विनकृष्णनवम्यां महालयश्राद्धंस्कांदे सेतुखंडे
 नवम्यांपांस्तिथीमर्थ्यः कुर्याच्छ्राद्धंमहालये नवतिःकल्पसाहस्रंत्वंयंतिपितरोस्यवै संततिंचाप्यविच्छिन्ना
 दद्युःपितृगणाःसदा शत्रैवनवम्यामन्वष्टकाश्राद्धेकात्यायनः श्रान्वष्टकासुनवभिःपिंडैःश्राद्धमुदाहृतं पित्रा
 दिमातृमध्यंचतोमातामहांतकं हेमद्वौछांगलयः केवलास्तुक्षयेप्रोक्तादृद्धावादैप्रकीर्तिताः श्रान्वष्टकासु

मध्यस्थान्त्याः कार्यास्तुमातरः पृथ्वीचंद्रोदये ब्रह्मांडपुराणे पितृणां प्रथमं दद्यान्माह्णं तदंनतरं ततो मा
तामहानां च अन्वष्टक्ये क्रमः स्मृतः दीपिकायां मातुः श्राद्धमादौ कर्तव्यमित्युक्तं मैत्रायणीयगृह्य
परिशिष्टे अन्वष्टक्यंतु क्रमशो मातृपूर्वतदिष्यते अत्र शशांखभेदेन व्यवस्थिति पृथ्वीचंद्रोदयः जीवत्पितृकवि
पयमितिनियेयदपिः इदं च जीवत्पितृकेणापिकार्थं अन्वष्टक्यं गया प्राप्तौ सत्यां यच्च मृतेहनि मातुः श्राद्धं मु
तः कुर्यात्पितर्यपि च जीवति यद्यपि जीवत्पितृकस्य पंचाष्टकाश्रवश्यं कर्तव्यास्तथाप्यशक्तस्येयमावश्यकी
प्रौष्टपद्यष्टकाभूयः पितृलोकैभविष्यतीति हेमाद्रौ पाद्योक्तेः यत्तु इयं मातृनवमीतिकथ्यते सर्वासामिवमाह्ण
णां श्राद्धं कन्यागतेरवौ नवम्यां हि प्रदातव्यं ब्रह्मलब्धवराय तदिति सूतेनावश्यकोक्तेश्च अत्र सर्वासान्त्सुकैः मा
तरि जीवत्यामपि सपत्नमात्रादिभ्यो दद्यात् तन्मरणे सति तस्यैताभ्यश्च दद्यादित्युक्तं जीवत्पितृनिर्णये सर्वैरप्या
चार्यैः अत्र भर्तृमरणोत्तरं मातामृता तस्याः श्राद्धं न कार्यमितिकेचिदाहुः श्राद्धं नवम्यां कुर्यात्तु मृते भर्तरे लिप्यते
तदेतन्निर्मूलत्वान्मूर्खप्रतारणमात्रं श्राद्धदीपिकायां ब्राह्मे पितृमातृकुलोत्पन्नायाः काश्चन मृताः स्त्रियः श्राद्धार्हमातरौ
ज्ञेयाः श्राद्धं तत्र प्रदीयते इति अत्र देशाचाराद्भवस्था इदं चानुपनीतेनापिकार्थं तदुक्तं श्राद्धशूलपाणौ मात्स्ये अ
मावस्याष्टकाकृष्णापक्षपंचदशीपुचैत्यभिधाय एतच्चानुपनीतोपिकुर्यात्सर्वेषु पूर्वसु श्राद्धं साधारणं नाम सर्वकाम
फलप्रदं भार्याविरहितोप्येतत्प्रवासस्थोपिनित्यशः शूद्रोपि मंत्रवत्कुर्यादनेन विधिनानुव्रजति तथाग्निपुराणे
अन्वष्टकासुर्द्धौ च गयायां च क्षयेहनि अत्र मातुः पृथक् श्राद्धमन्यत्र पतिनासेहति यत्तु तमिस्त्रपक्षे नवमीपुण्या
भाद्रपदे हि या चत्वारः पार्वणाः प्रोक्ताः पितृपक्षे मनीषिभिरिति तद्देशाचारतो व्यवस्थितं इदं च जीवत्पितृकेणापि
सपिंडककार्थं हेमाद्रौ विष्णुधर्मोत्तरे अन्वष्टकासु च स्त्रीणां श्राद्धं कर्तव्यं तथैव चेत्युपक्रम्य पिंडनिर्वापणकार्थं

तस्यामपि च त्तमेत्युक्तत्वात् तस्यामन्वष्टाक्यामित्यर्थः अपिशब्देन तीर्थमहालयप्रत्याब्धिकानां ग्रहणं तेन गु
 षिणीपतेरप्येतेषु पिण्डदानं कार्यं भवति अत्रातिदेशादेव पिण्डदाने प्राप्ते गुर्विणीपतित्वादिप्रयुक्तनिषेधं प्रतिवचन
 स्य सर्वार्थत्वात् मातृशब्दे सुवासिनीपूजनमुक्तं माकंडेयपुराणे मातुः शब्दे तु संप्राप्ते ब्राह्मणैः सह भोजनं सुवासि
 न्यै प्रदातव्यमिति शातातपोत्रवीत् भर्तुरश्रेष्ठतानारीसहदाहेन वास्यता तस्याः स्थाने नियुंजीति वित्तैः सह
 सुवासिनीं तत्रैव मदालसावाक्यं स्त्रीशब्देऽपुत्रेयाः स्युरलंकाराश्च योषिते मंजीरमेखलादामकार्णिकाकंकक
 णादयः अशाशकानुकल्पमाहाश्वलायनः अनडुहोयवसमाहरेत् अग्निना वा कृच्छ्रमुपोषेदेपोष्टके तितत्त्वे च
 नष्टकल्पादिति हेमाद्रौ पितामहः अमावास्याव्यतीपातपौर्णमास्यष्टमीपुच विद्वान् श्राद्धमकुर्वीणो नरकं प्र
 तिपद्यते अकरणे प्रायश्चित्तमुक्तमृग्विधाने एभिर्ऋग्भिर्जपे नमंत्रं शतवारं तु तद्धिने अन्वष्टक्यं यदाशून्धं संपूर्णं
 याति सर्वदेति अस्यमिव नवम्यां विल्वशाखायां देवीवोधनमुक्तं देवीपुराणे कन्यायां कृष्णपक्षे तु पूजयित्वा द्र
 भेदिवा नवम्यां बोधेयहर्षगीतवादित्रनिःस्वनैरिति अथ दशम्यादिमहालयपक्षमाह यत्तु कृष्णपक्षे दशम्या
 दौ वर्जयित्वा चतुर्दशीं श्राद्धे प्रशस्तास्तिथयो यथैतान तथेतरा इति प्रतिपदादिमहालयपक्षाणामप्रतिकर्पमाह कात्या
 यनः अत्रापरपक्षांतराणामपिनित्यत्वासिद्धे गौतमादिवचनैकवाक्यतया पंचम्यादिकल्पे सिद्धे शक्येन प्रतिपद
 मारभ्य तदशकौपंचमीमारभ्य दशमीमारभ्य वा तदशकौपंचम्यामपि त्रिंशौ श्राद्धमवश्यं कर्तव्यमिति सिद्धं
 सकृत्करणदिवाश्विनापरपक्षादेर्पोभेदः तत्र सर्वत्र देशाचारतोऽप्यवस्था एकाहपक्षेऽपि मृताहतिथिरावश्यकी यदाहुः
 आषाढ्याः पंचमेपक्षे कन्यासंस्थे दिवाकरे मृताहनिपुन्यैश्चाद्धंदास्यतिमानवः तस्य संवत्सरं यावत्तृप्ताः स्युः
 पितरो ध्रुवमिति अत्रैव हस्तदित्यखंजनदर्शनमुक्तं ज्योतिषे हस्तगतंऽबुजवंधौ पश्येद्यदि खंजनं नृपोयांतं पश्येत्

मध्यस्थान्त्याः कार्यस्तुमातरः पृथ्वीचंद्रोदये ब्रह्मांडपुराणे पितृणां प्रथमं दद्यान्माहृणां तदंनतरं ततो मा
तामहानां च अन्वष्टक्ये क्रमः स्मृतः दीपिकायां मातुः श्राद्धमादौ कर्तव्यमित्युक्तं निर्णयामृते मैत्रायणीयगृह्य
परिशिष्टे अन्वष्टक्यंतु क्रमशो मातृपूर्वतादिष्यते अत्र शाखाभेदेन व्यवस्थिति पृथ्वीचंद्रोदयः जीवत्पितृकवि
पयमिति निर्णयदीपः इदं च जीवत्पितृकेणापिकार्यं अन्वष्टक्यं गया प्राप्तौ सस्यं यञ्च मृतेहनि मातुः श्राद्धं सु
तः कुर्यात्पितृपथे च जीवति यद्यपि जीवत्पितृकस्य पंचाष्टकाश्रवशं कर्तव्यास्तथाप्यशक्तस्येयमावश्यकी
प्रौष्टपद्यष्टकाभूयः पितृलोकं भविष्यतीति हेमाद्रौ पात्रोक्तेः यत्तु इयं मातृनवमीतिकथ्यते सर्वासांमेवमाहृ
णां श्राद्धं कन्यागतेरवौ नवम्यां हि प्रदातव्यं ब्रह्मलब्धवराय तिसृतेनावश्यकोक्तेश्च अत्र सर्वासां नित्युक्तेः मा
तरि जीवत्यामपि सपत्नमात्रादिभ्यो दद्यात् तन्मरणे सति तस्यैताभ्यश्च दद्यादित्युक्तं जीवत्पितृनिर्णये सर्वैरप्या
चार्यैः अत्र भर्तृमरणोत्तरं मातामृता तस्याः श्राद्धं न कार्थ्यमिति किंचिदाहुः श्राद्धं नवम्यां कुर्यात्तु मृते भर्तुरित्युप्यते
तदेतन्निर्मूलत्वान्मुखं प्रतारणमात्रं श्राद्धदीपिकायां ब्राह्मे पितृमातृकुलोत्पन्नायाः काश्चन मृताः स्त्रियः श्राद्धार्हमातरो
ज्ञेयाः श्राद्धं तत्र प्रदीयते इति अत्र देशाचारान्धवस्था इदं चानुपनीतेनापिकार्यं तदुक्तं श्राद्धशूलपाणौ मात्स्ये अ
मावस्याष्टकाकृष्णापक्षपंचदशीपुचैत्यभिधाय एतच्चानुपनीतोपिकुर्यात्सर्वेषु पूर्वसु श्राद्धं साधारणं नाम सर्वकाम
फलप्रदं भार्थ्यविरहितोप्येतत्प्रवासस्थोपिनित्यशः शूद्रोपि मंत्रवत्कुर्यादनेन विधिनानुव्रजति तथा शिपुराणे
अन्वष्टकासु बौचगयार्यां च क्षयेहनि अत्र मातुः पृथक् श्राद्धमन्यत्र पतिना संहेति यत्तु तमिस्त्रपक्षे नवमपुण्या
भाद्रपदे हि या चत्वारः पार्वणाः प्रोक्ताः पितृपक्षे मनीषिभिरिति तद्देशाचारतो व्यवस्थितं इदं च जीवत्पितृकेणापि
सपिंडककार्यं हेमाद्रौ विष्णुधर्मोत्तरे अन्वष्टकासु च स्त्रीणां श्राद्धं कार्थ्यं तथैव चेत्युपक्रम्य पिंडनिर्वापणकार्यं

तस्यामपि च त्तमेत्युक्तत्वात् तस्यामन्वष्टकायामित्यर्थः अपिशब्देन तीर्थमहालयप्रत्याब्धिकानां ग्रहणं तेन गु
 र्विणीपतेरप्येतेषु पिंडदानंकार्थं भवति अत्रातिदेशादेव पिंडदाने प्राप्ते गुर्विणीपतिव्यादिप्रयुक्तनिषेधं प्रति वचन
 स्य सर्वार्थत्वात् मातृश्रद्धेः सुवासिनीपूजनमुक्तं माकंडेयपुराणे मातुः श्रद्धेतुसंप्राप्ते ब्राह्मणैः सह भोजनं सुवासि
 न्यै प्रदातव्यमिति शातातपोव्रथात् भर्तुरश्रेष्ठतानारीसहदाहेन वामृता तस्याः स्थाने नियुंजीतविधेः सह
 सुवासिनीं तत्रैव मदालसावाक्यं स्त्रीश्रद्धेः पुत्रदेयाः स्युरलंकाराश्रयोपिते मंजीरभेखलादामकार्षिककंक
 णादयः अशाशक्तावनुकल्पमाहाभ्रलायनः अनडुहोयवसमाहरेत् अग्निना वाकूच्छमुपेपेदे पोष्टके तितत्त्वे च
 नष्टकल्पादिति हेमाद्रौ पितामहः अमावास्याव्यतीपातर्पणमास्यष्टमीपुच विद्वान्श्राद्धमकुर्वो णो नरकं प्र
 तिपद्यते अकरणे प्रायश्चित्तमुक्तमृग्विधाने एभिर्ऋग्भिर्जपेन्मंत्रं शतवारं तु तद्दिने अन्यष्टकं यदाशुभं संपूर्णे
 यातिसर्वदेति अस्य भिवनवम्यां विल्वशाखायां देवीवोधनमुक्तं देवीपुराणे कन्यायां कृष्णपक्षे तु पूजयित्वा द्र
 भेदिवा नवम्यां बोधे देवर्षीगीतवादित्रनिःस्वनेरिति अथ दशम्यादिमहालयपक्षमाह यतु कृष्णपक्षे दशम्या
 दीवर्जयित्वा चतुर्दशीं श्रद्धेः प्रशस्तास्तिथयो यैतान तथेतरा इति प्रतिपदादिमहालयपक्षाणामप्रतिकर्पमाह कात्या
 यनः अत्रापरपक्षांतराणामपिनित्यत्वासिद्धे गौतमादिवचनैकवाक्यतया पंचम्यादिकल्पे सिद्धे शक्तेन प्रतिपद
 मारभ्य तदशक्तौ पंचमीमारभ्य दशमीमारभ्य वा तदशक्तौ वैकस्यामपि त्रिथो श्राद्धमवश्यं कर्तव्यमिति सिद्धं
 सकृत्करणे देवाश्विनापरपक्षादेपि भेदः तत्र सर्वत्र देशाचारतो व्यवस्था एकाहपक्षेऽपि मृताहतिथिरावश्यकी यदाहुः
 आषाढ्याः पंचमेपक्षे कन्यासंस्थेदिवाकरे मृताहनिपुनर्वैश्राद्धादस्य तिमानवः तस्य संवत्सरं यावत्तृताः स्युः
 पितरोऽश्रुमिति श्रत्रैव हस्तादित्यखंजनदर्शनमुक्तं ज्योतिषे हस्तगतेऽश्रुजंघोपशेष्यदिखंजनं नृपोयांतं पश्येत्

श्यागतस्यचक्षिप्रमहीपतिर्वशयाति १ खंजनंकोनामार्थवैहगस्तस्यावलोकेनेप्रथमे श्रोक्रानियानिसुनिभिः
 फलानितानिवद्वेहम् २ समतभद्रस्तदनुप्रभद्रस्ततोनुमद्रेदितिवलादिकश्च एपांचतुर्णामथखंजनानामाचक्ष्म
 हेसंप्रतिलक्षणानि ॥ ३ ॥ यःकधरोरःशिरसासमंताद्विमर्त्तिकाष्णैससमंतभद्रः कृष्णेनवायःशिरसोरसाचेत्सतु
 प्रभद्रःशितिकंठपृष्ठः ॥ ४ ॥ कंठोरसीयस्यचमेचकेस्तःसमंततश्चापिसितोनुभद्रः कृष्णामवेकंठगतैक
 रेखा यस्याथसोयंबलभद्रनामा ॥ ५ ॥ एवचतुर्णामपिकार्यसिद्धौ योयोमवेत्पूर्वतरःसमुख्यः
 ६ ॥ आकंठमुखात्कृष्णःसंपूर्णःपूरयत्याशाः निदितानाह आकारभद्रोगलमात्रकृष्णः सितानन.का
 र्थविनाशनाय ७ अंगैहरिद्राद्रवसन्निकाशोगोमूत्रनामाखलुखंजरीटः निरीक्षितःप्राग्दिवसप्रभूतंदु.खोदयंशं
 सतियावदब्दम् ८ वाराहसहितायामधिकृत्य अथसुरभिमधुकुसुमफलपादपसलिलांबुपूर्णेषु करितुरगयु
 जाचप्राप्तोनद्युद्यानमूर्ध्निहर्म्येषु ९ गोगोष्ठसस्समागमयज्ञोत्सवपार्थिवद्विजसमीपे हस्यथ्यतुरगशालाछत्रध्व
 जचामराद्येषु १० हेमसमीपसितांवरकमलोत्पलपूजितोपलक्षेपु दधिपात्रधान्यकूटदृष्टोभीष्टानिचेष्टेतेविहगः
 ११ पंकेस्वाधुनानिगोरससंपन्नगोमयोपालेत्सेतु शूशाद्वलकेवस्त्राप्तिः शकटस्थदेशविश्रमोभवति १२ गृह
 पटलेपुश्रंशोवक्रेवंधोःशुचारोगः पृष्ठेष्वजाविकानांप्रियसंगममावहत्याशु १३ माहिपीगर्दभास्थिशमशान
 गृहकोणशर्करादृष्टः प्राकारशुचिचिचिमलसुनियतमसौरमरणदोभयदः १४ पक्षौधुन्वन्नशुभःखादन्प्रपिवन्वावा
 रिवाहस्थःसूर्योदयेप्रशस्तोनिष्ठकरःखंजनोऽस्तमये १५ वारिवाहोऽत्रजलप्रणालिका आगमांतरेऽपि आजेपु
 गोपुगजवाजिमहोरगपुराज्यप्रदःकुशलदःशुचिशाद्वलेषु भस्मास्थिकारितखलोष्ठतुपेपुष्टःकण्ठददतिनियतंख
 लुखंजरीटः अथास्यदर्शनेपठनीयोमंत्रः नीलश्रीवशुभश्रीवसर्वकामफलप्रद एथिव्यासवतीर्णोसिखजरीटनमो

स्तुते त्वयोगयुक्तोमुनिपुत्रकल्मषदृश्यतामेषिशिखोद्गमेन त्वं दृश्यसेप्राद्यपिनिर्गतायां त्वं खंजनाश्रयमयोनमस्ते
 आगमांतरे वितंत्रह्मणिकार्यसिद्धिरतुलाशक्रेहुताशेभयं याम्यामग्निभयंसुरद्विषिकलिलांभः समुद्रालये वा
 यव्यांवरस्त्रमन्नसलिलदिव्यांगनाचोत्तरे ऐशान्यांमरणध्रुवंनिर्गदिददितदिग्दक्षलक्षणं खंजने तथा कुचैष्टितोयः कुव
 पुः कुवेपोनिरीक्षितः खंजनक कदाचित् द्रष्टाविशेषात्परितोपयेच्च किंघातयेत्सांचितदुष्कृतं तु मांसनभुंजातशयी
 तभूमौस्त्रियंनसेवेतदिनानिसप्त स्नायज्जपेत्संजुहुयाच्चवह्नौपिष्टपुमान्खंजननचयेच्च वराहसहितायामपि नृप
 तिरपिशुमप्रवेशखगमवलाक्यमहीतलेविद्यात् सुरभिकुसुमधूपयुक्तं शुभमभिनंदितमेवसिद्धं अशुभमपि
 विलोक्यखंजरीटां द्विजगुरुसाधुसुरार्चनेसुयुक्तः नचनृपतेरशुभंवेत्कथंचित्सपदिदिनानिनिसप्तमांसभोजी ॥ आ
 श्विनकृष्णदशम्यांमहालयश्राद्धं स्कांदे सेतुखडे दशम्यांतुतिथौमर्त्यः श्राद्धं कुर्यान्महालये शतंकल्पसह
 स्त्राणित्पयंतिपितरोस्यवै संततिचाप्यविच्छिन्नांदधुः पितृगणाः सदा ॥ आश्विनकृष्णपक्षे ईदिरैकादशीत्र
 तं नारदीये इत्सैयकादशीकृष्णानिदिरांसमुष्यवै शालिग्रामशिलाश्रेतुमध्याह्नेश्राद्धमाचरेत् विष्णोः
 प्रीतिकरंविप्रततः प्रातर्हरेर्दिने पद्मनाभंसमभ्यर्च्यभूदेवानभोजयेत्सुधीः विसृज्यदक्षिणादत्वात्तंस्ततोश्चीतस्वयं
 एवंकृतत्रतोमर्त्योभुष्काभोगानिहेप्सितान् पितृणांकोटिमुद्बुः ययात्यंतेवैष्णवंपद स्कांदे सेतुखडेऽपि एकादश्याति
 थौयस्तुश्राद्धं कुर्यान्महालये द्विशतंकल्पसाहस्रं त्रैप्यतिपितरोस्यये अथैतस्याएकादश्याः कथा ब्रह्म
 वैवर्ते पाप्मेच युधिष्ठिरउवाच कथस्वप्नसादेनममाग्नेमधुसूदन कृष्णायाचाश्विनेपक्षेकिनभैकादशीतुसा
 श्रीकृष्णउवाच आश्विनेकृष्णपक्षेतुद्दिरानामनामतः तस्यात्रतत्रप्रभविष्णमहापापंप्रणश्यति अथोयोनिग
 तानांचपितृणांगतिदायिनी शृणुष्ववहितोरजन्कथांपापहरंशुभां यस्यः श्रवणमात्रेणवाजपेयफलंभवेत्

पुराकृतयुगे राजा वभूव रिपुसूदनः इन्द्रसेन इति स्थातो पुरीमाहिष्मतीपतिः सराज्यं पालयामास य
 म् ऐणयशसान्वितः पुत्रपौत्रसमायुक्तो धनधान्यसमन्वितः माहिष्मत्यधिपो राजा
 विष्णुभक्तिपरायणः जपनगोविंदनामानि मुक्तिदानिनराधिप कालनिनायविधिबद्ध्यात्मपरिचितकः ए
 कस्मिन्दिवसे राज्ञिसुखासीने सभासने श्रवतीर्थ्यागतो धीमानं वरान्नारदो मुनिः तमागतमभिप्रेक्ष्य समुत्थाय कृ
 तांजलिः पूजयित्वा ध्यै विधिना चासने संन्यवे शयत् सुखोपविष्टः समुनिः प्रत्युवाच त्वयैत्तमं कुशलं तव राजे
 द्रसप्तस्वंगे पुवर्तते धर्ममतिर्वर्तते ते विष्णुभक्तिरतः सदा राजोवाच त्वत्प्रसादान्मुनि श्रेष्ठसर्वत्र कुशलं मम श्र
 यक्रतुक्रियाः सर्वाः सफलास्तव दर्शनात् प्रसादं कुरु विप्रैर्ब्रह्म्यागमनकारण नारद उवाच श्रूयतां राजश
 दूलमद्वचो विस्मयप्रदं ब्रह्मलोकादहं प्राप्नोयमलोकं नरोत्तम शमनेनार्चितो भक्त्या चोपविष्टो वरासने धर्मशी
 लाः सत्यवतो भास्करं समुपासते त्रतपुण्यप्रकर्तारो त्रतवैकल्यदोपतः सभायां श्राद्धदेवस्य नयादृष्टः पिता
 तव कथितस्तेन संदेशस्तन्निवोधन्तुपेत्तम इन्द्रसेन इति स्थातो राजामाहिष्मतीप्रभुः तस्याग्रे कथय ब्रह्मन् स्थितं मां
 यमसन्निधौ केनापि चांतरयेण पूर्वजन्मभवेनैव स्वर्गप्रेषय मां पुत्रद्वंद्विरात्रतदानतः इत्युक्तो हं समायातः स
 मीपंतव पार्श्वेव पितुः स्वर्गातिराजं निंदिरात्रतदानतेः राजोवाच कथय स्वप्नसादेन भगवन्निराक्रमं विधि
 नाकेन कर्तव्यं कस्मिन्पक्षेति शैतथा शृणुराजन् हितं वच्मि त्रतस्यास्य विधिं शुभं आश्रित्य न स्यासि
 तेपक्षे दशमीदिवसे शुभ प्रातः स्नानं प्रकुर्वीत श्रद्धायुक्तेन चेतसा ततो मध्याह्नसमये स्नानं कृत्वा वाहिर्जले, पिच्छ
 णां तप्तये श्राद्धं कुर्याच्छूढासमन्वितः एकभक्ततः कृत्वा रात्रौ भूमौ शयीत वै प्रभृति विमले जाते प्राप्तिचैकादशीदि
 ने मुखप्रक्षालनं कुर्यादं तधा वनवर्जितं उपवासस्य नियमं गृह्णीयाद्भक्तिभावतः श्रद्धस्थित्वा निराहारः स

वंभोगविवर्जितः श्वभेद्वैप्युंडरीकाक्षशरणभवाच्युत शालिग्रामशिलात्रैतुश्राद्धं कृत्वा यथाविधि पूजयि
 स्वाहृपीकेशंधूपदीपादिभिस्तथा बंधुदौहित्रपुत्राद्यैः स्वयंभुंजातवाग्यतः श्रनेनविधिनाराजन्त्रतंकुरुप्रयत्नतः
 विष्णुलोकंप्रयास्यतिपितरस्तवभूपते इत्युक्त्वा नृपतिराजन्मनिर्तरधीयत यथोक्तविधिनाराजाचकारत्रतमुत्त
 मं श्रंतःपुरेणसहितःपुत्रभृत्यसमन्वितः व्रतेकृतेतुक्तैतेयुष्पृष्टाष्टिरभूद्विवः तपितागरुडाखुडोजगामहरिभंदिंरं
 इंद्रसेनोपिराजर्षिःकृत्वारज्यमकंठकं इंदिशत्रतपुण्येनययौवैकुंठमेवहि पठनाच्छ्रवणादस्यसर्वपापैः प्रमुच्यते इति
 ब्रह्मवैवर्तपद्मपुराणयोरिंदिरैकादशीव्रतं आश्विनकृष्णद्वादश्यां संन्यासिनामपिमहालयश्राद्धं पुत्रादिभिः कार्ध
 तत्पार्ष्णिमेव तदुक्तंवायुपुराणि संन्यासिनोप्यौदकादिकुठ्यात्पुत्रोयथाविधि महालयेतुयच्छ्राद्धंद्वादश्यामि
 वतद्भवेत् महालयेतुयच्छ्राद्धंद्वादश्यांपार्ष्णिमेवतत्स्वित्स्वित्पिष्टधीचंद्रोदये संग्रहेपि यतीनांचवनस्थानां वैष्णवानांविशि
 पतः द्वादश्यांविहितंश्राद्धं कृष्णपक्षेविशेषत इतिस्कादि सेतुखंडेपि द्वादश्यांभक्तितोयस्तुश्राद्धंकुर्यान्म
 हालये पटशतंकल्पसाहस्रंतृप्यंतपितरोस्यवै आश्विनकृष्णत्रयोदशीश्राद्धंचंद्रिकायां त्रयोदशीभाद्रपदी
 मूर्याकृष्णापिष्टत्रिया तृप्यंतपितरस्तस्यांवर्षाणामयुतयुतं स्कादि सेतुखंडेच पिष्टनुद्दिश्ययः कु
 र्यान्न्ययोदश्यांमहालयं साहस्रकल्पसाहस्रंतृप्यंतपितरोस्यवै संततीश्राप्यविच्छिन्नादधुःपितृगणाः सदा
 हेमाद्रौ मनुस्मृतौ यत्किंचिन्मधुनामिश्रं प्रदद्याच्चत्रयोदशी तदप्यक्षयमेवस्याहर्षसुचमघासुच यमस्मृता
 वपि गाथाश्रपिष्टभिर्गीताः कीर्त्तयंतिपुरातनाः अपिनःसकुलेजायाद्योनोदद्यान्नयोदशी मघासुस
 र्पिपायुक्तंपायंसदक्षिणामुखः प्रयोगपारिजाते शंखः प्रौष्ठपद्यामतीतायांमघायुक्तांत्रयोदशी प्राप्यश्राद्धंप्रकु
 र्वीतिमधुनापायसेनच प्रजामिष्टायशः स्वर्गमारोग्यंचधनंतथा नृणांश्राद्धेसदाप्रतिताः प्रयच्छंतिपितामहाः

एतन्नित्यमपि पृथ्वीचंद्रोदयेविष्णुधर्मं श्रोष्ठपद्यामतीतायां तथा कृत्वात्रयोदशीं एतांस्तु श्राद्धकालान्विनित्स्यानाह प्रजापतिः श्राद्धमेतत्त्वकुर्वोणोनरकंप्रतिपद्यते इत्यादिवचनैरत्रैवत्रयोदश्यां श्राद्धमहाफलं मघायुः कायांत्वतिप्रशस्तं मघायुः कायतत्रापिशक्याराजत्रयोदशीतिवचनात् अत्रमलमासेपि श्राद्धकार्थं अनन्यगतित्वात् मघात्रयोदशीयोगप्राशस्त्याच्च मघात्रयोदशी श्राद्धप्रत्युपस्थितिहेतुकं अनन्यगतिकत्वेनकर्तव्यं गतित्वात् स्यान्मल्लिम्बुचहृत्किाठकगृह्याच्च इदंचयुगादिविशेषप्रयुक्तत्वात्पिडारहितंकार्थं अयनद्वितये श्राद्धविपुत्रचित्तये तथा युगादिषु चकर्तव्यं पिडनिर्वपणादृते अपिडकश्राद्धे विशेषमाह छागलेयः पिडोयत्रनिवर्तेतमघादिपुकथंचन सांकर्लपंतुतदाकार्थेनियमाद्ब्रह्मवादिभिः सांकर्लपंतुयदाकुर्यात्तत्कुर्यात्प्रात्रपूरणं नावाह नाशौकरणेन पिडविकरंनच अशक्त्यापर्वणं श्राद्धयथावत्कतुर्मक्षमः पिडाध्यादि विहीनंतु संकल्प श्राद्धमाचरोदिति वचनात् एतच्च पुत्रवतापुत्रानरोद्देशेनकार्थ्यं कृष्णपक्षेत्रयोदश्यांयः श्राद्धं कुरुतेनरः पंचदंतस्यजानीयाज्येषष्ठपुत्रस्यनिश्चितमिति वचनात् अतएव योवांछति नरो मुक्तिं पितृभिः सह चात्मनः अंसंतानश्रयस्तस्य श्राद्धे प्रोक्तात्रयोदशी नागरखंडे तत्रैव अद्यप्रभृतियः श्राद्धत्रयोदश्यांकारिष्यति कन्यासंस्थसहस्रांशी तस्यश्राद्धस्य संक्षयइति तत्रत्रहुभिर्वचनैर्वहुलार्थतया विहितस्यात्यंतनिषेधायोगात् विषयभेदेनवक्तव्यं पिडदानयुक्तत्वरूपविस्तारराहित्यरूपस्तावेदेकस्तद्विषयो नागरखंडे उक्तः अतः श्राद्धं विनादेयतद्विनेमधुपायसं खडगमांसं कालशाकं मांसं वाध्रीणसस्यच तस्याभावेपि दातव्यं क्षीरैरौदनमनुत्तमं तस्मिन्नहनिदातव्यं पिच्छणांतृपयैनृप तस्याभावेपि दातव्यं जलं तिलविमिश्रितमिति तस्याभावेपि दातव्यं पिच्छणं तस्यपि पिडदानपरः श्राद्धशब्दः श्राद्धदानपरः

देवत्वनेत्राद्दशब्दवच्यत्वात् अथेन्द्राह्मणभोजनस्योक्तत्वेन तन्निषेधासंभवात् अत्रान्योप्येकवर्गद्विशेषे करूपो
 निषेधविषयः काण्णजिनिनोक्तः श्राद्धनैवैकवर्गस्यत्रयोदश्यांसंज्ञरेत् अत्रृष्टासोत्रेधस्यप्रजाहिसंशतितस्य
 ते इति एकवर्गस्य पितृवर्गमात्रस्यनकुर्यात् किंतुमातामहवर्गस्यापिकुर्यादिति विधोर्वैषयः नचदशश्राद्धातिदे
 शवत् त्रयोदशीश्राद्धेमातामहवर्गस्यापित्राप्तत्वादेकवर्गद्विशेषकश्राद्धनिषेधानुपपत्तिः दशश्राद्धएवमातामहव
 र्गस्यश्राद्धानावश्यकत्वस्यमिताक्षरायामुक्तत्वात् तदेवश्यकत्वेतंत्रयोदश्यामिकवर्गश्राद्धादिपुत्रवोधयः पितृभ्यस्तद
 नुश्राद्धदानमुपक्रमेदित्यादिमातामहश्राद्धेपुनर्वचनमूलं हेमाद्रां वुदाहृतपैतृकेतु कुर्वन्त्रयोदशीश्राद्धंपुत्रवा
 न्यः सुतायुषे एकस्थवनकुर्याच्चपार्वणुसमाचरेत् एकस्थैववर्गस्यपार्वणे पार्वणिदर्शैक्रियमाणेनानावस्था
 श्राद्धेनसार्धंपडूदेवत्वमित्यर्थः केचित्तु नतृप्तास्तंत्रयस्यैतिदोषश्रवणात् पितृव्यादीनामपि महालयवच्चयोद
 श्यां श्राद्धकर्तव्यमिति वदति तदूपाणकालविवेचनेद्रष्टव्यं तेनकृष्णत्रयोदशीमात्रेपुत्रवद्गृहिणात्रयोदश्यां
 वहुपुत्रेच्छयाश्राद्धेनकर्तव्यं भाद्रकृष्णत्रयोदश्यांनैववहुप्रजाइतिवचनंपितृवर्गमात्रस्यनकर्तव्यं किंतुमातामहवर्ग
 स्यापि तत्रेदंवचनं पितरोयत्रपूज्यतेतत्रमातामहाश्रपि तत्रापिपिंडदानंनकर्तव्यं किंतु ब्राह्मणभोजनमात्रं
 मधुप्लुतघृतपायसादिर्नेति सामान्यविशेषरूपविधेनिषेधवचनानां व्यवस्थानां विवक्षा श्रस्मिन्पक्षे केवलनघापिआ
 द्दकालः तथाचवसिष्ठः पितापितामहश्चैवतथैवत्रपितामहः उपासितेसुतेजातेपिप्लंशकुनाइव मधुमांसैश्चशाकै
 श्रपयसापायसेनच एपमोदास्यतेश्राद्धवर्पासुचमंधांसुचेति अत्रपिंडदाननिषेधमविष्यत्पुराणे संक्रान्त्यामुपवासे
 नपार्वणेनचभारत मघायांपिंडदानेनज्येषुपुत्रोविनश्यतीति अन्यत्रापि ऋक्षोपिंडप्रदानंतुज्येषुपुत्रोविवर्जयेत् ऋक्ष
 मघातत्रज्येषुपुत्रीविद्यमानज्येषुपुत्रकः अयंज्येषुपुत्रिणः श्राद्धनिषेधएव इतिनाशकनीयं किंतु पिंडदानमात्रे

तथापि मघाधिकरणके श्राद्धपिंडदाननिषेधः पिंडपदेन श्राद्धाभिधानिनलक्षणपत्तः अन्यथा सपिंडनदिनेपि मघा
 सत्त्वे पिंडपुंदासापत्तिः किंतु मघानिमित्तिके तथाच मंघापुरंस्कारेण ज्येष्ठपुत्रिणा यदि श्राद्धक्रियेत तदा तत्तेन पिंड
 रहितं कार्थमिति शास्त्रार्थः मघाश्राद्धं काम्यं तत्र पितापितामहश्चैत्यादिवासिष्ठवचनोदाहृतप्रामाण्येन त्रयोद
 शीश्राद्धंतु नित्यं तस्यानित्यगणे पाठान् एवं मघायात्रयोदश्यां च केबलायामपि श्राद्धं अनयोस्तु मिलितयोः
 ज्ञाशस्त्वयं तदुक्तं महाभारते अपिनः सकुले जायाद्योनोदद्यात्त्रयोदशीं पायससर्पिपाटुकं मघासुदक्षिणायने त
 त्रैवच हस्तार्कयोगे गजच्छाया तदुक्तं ब्राह्मे योगो मघात्रयोदशयोः कुंजरच्छायासंज्ञकः भवेन्मघायां सस्थेवशा
 शिन्यर्केकरस्थिते अपरार्के वायवीये हंसेहं सस्थिते या तु मघा युक्ता त्रयोदशी तिथी वैवस्वतनामसाद्यायाकुं
 जरस्यच अन्यत्रापि अपिनः सकुले जायाद्योनोदद्यात्त्रयोदशीं पायससर्पिपायुकं प्राच्छाये कुंजरस्य च यावच्च ग
 जच्छाया तावद्ब्राह्मणैर्भोक्तव्यं सूतके स्मृतके चैव यस्तयोश्चंद्रसूर्ययोः छायायां कुंजरस्यापि भुक्त्वा च नरकं व्रजेत् प्र
 मादाद्ब्राह्मणो भुक्त्वा तत्र चाद्रायणं चरेदिति ब्रह्मपुराणवचनार्त् - अस्यामेव विष्णुधर्मोक्तं युगावतारत्रयं ब्रह्मोवा
 च मासि त्रौष्ठपदे यातुकृष्णपक्षे त्रयोदशी - अश्वतीर्णैर्युगंतस्य त्रैतावांतु तपोधनाः त्रैताया विनिवृत्तायामंतस्यां
 तिथौ युगमवतीर्णमिति संबंधः तेन द्वापरयुगमत्रलभ्यते । "अत्र कृत्यं - गोमूत्रं गोमयं दूर्वासमाहृत्य च मृत्तिकां स्ना
 यान्नद्यांतडां गवातिथौ तस्यां समाहितः - स्नात्वा संतर्पयेद्देवपितृभ्यश्च तिलोदिकं - श्राद्धस्य तर्पणेनैव फलं युगशतं भ
 वेत् - यः करोति तिलैः श्राद्धं नरस्तस्यां समाहितः - कृतं तेन भवेच्छ्राद्धं गवायां तु न संशयः । युगादौ पश्चिालके शतुपे
 येद्दरुडं ध्वज द्यूतक्षीरजलैः पुष्पैः सगच्छेद्ब्रह्मणार्णपुरी - स्नापितो थं विलिंसस्तु पूजितो यनमंस्कृतः - युगादौ युगक
 तां च नृणां मुक्तिप्रदो हरिः अतो वै सर्वयत्नेन युर्गादैर्जगतां पतिः ॥१॥ पूजनीये जनेर्भक्त्या सर्वदुःखहरो हरिः इति

युगावनारत्रं अथाश्विनकृष्णपक्षचतुर्दशीश्राद्धं तत्रमहालयश्राद्धं दुर्मरणमृतानांकार्थं ॥ पृथ्वीचंद्रोदये ॥ प्रवे-
ताः वृक्षरोहणलोहाद्यैर्विषुज्वालविषादिभिः ॥ नखिदंष्ट्रविपन्नानतिपाशस्तांचतुर्दशी ब्राह्मे ॥ युवान्नःपितरोय
स्यमृताः शस्त्रेणवाहताः ॥ तेनकार्थं चतुर्दश्यां पितृक्षिर्मभोप्सतां ॥ नांगरखंडे ॥ अष्टमस्युर्भवेद्यस्यशस्त्रमृत्युरथा
पिवा ॥ श्राद्धंतस्यचतुर्दश्यांप्रकर्तव्यं नराधिप ॥ भरीचिः ॥ विपशस्त्रांपदादिशस्त्रब्राह्मणघातिनां ॥ चतुर्दश्यां
क्रियाकार्योऽन्येषांविगर्हिता ॥ अत्रब्रह्मघातांब्राह्मणेनहंतैर्नतुब्रह्महा ॥ ॥ तस्यपतितत्वादितिशूलपाणः ॥ ये
पाशस्त्रहतानांचविपमृत्युमुपयुपा ॥ ब्रह्मिनांचप्रदग्धानांजलमृत्युमुपयुपां ॥ ॥ सर्पव्याघ्रहतानांचशृंगैस्तद्वधेनैर
पि ॥ श्राद्धतेषांप्रकर्तव्यंचतुर्दश्यांनराधिपेति ॥ माकंड्यपुराणात् ॥ शृंगैःशृंगेभिः ॥ प्राणेनशनशस्त्राद्यैर्विपो
द्धधनिनांतया ॥ चतुर्दश्यांभवेच्छाद्ब्रामिनिब्रह्मपुराणात् ॥ प्रायोमहाप्रस्थानं ॥ यत्तुशाकटायनः ॥ जलाग्निभ्यां
विपन्नानांस्नान्यासेवागृहपथि ॥ श्राद्धं कुर्यात्तेषां वैवर्जयेत्वांचतुर्दशीमिति ॥ यत्प्रायश्चित्तार्थंजलादिमृतविपयमि
ति ॥ एतच्चतुर्दश्यांकोद्विष्टकार्थं ॥ पित्रादिनामिकोद्विष्टमेव ॥ नतु ॥ पार्वणं ॥ तथाचगार्थः ॥ चतुर्दश्यांतुयच्छाब्दंस
पिंडीकरणत्परं ॥ एकोद्विष्टविधानेतत्कार्थं ॥ पित्रादिपुत्रशब्दतेषुसर्पेणामिकोद्विष्टान्येवकार्याणि ॥ पार्वणविधा
यकवचनाभावात् ॥ यत्तु ॥ पित्रादयस्त्रयोयस्यशस्त्रपानादिभिर्मृताः ॥ समूतेपार्वणंकुठ्यादाब्दिकानिपूथकपृथगि
तिवचनं ॥ तत्रामणिकत्रयेष्वदर्शनादनाकरं ॥ इदंचकोद्विष्टसद्वककार्थं ॥ प्रेतपक्षेचतुर्दश्यामेकोद्विष्टविधानतः ॥ इ
वयुक्तंतुच्छाब्दपिष्टणामक्षयंभवेदिति ॥ प्रयोगपांरिजातोद्विष्टवचनात् ॥ यस्तुतस्यामेवचतुर्दश्यांमृतस्तस्यक्ष
याहनिमित्तपार्वणमेवकर्तव्यं ॥ अमायांचक्षयोयस्यं प्रेतपक्षेयवांपुनः ॥ पार्वणंतस्यकर्तव्यंनैकोद्विष्टकदाचनोतिवि
ज्ञानेश्वरधृतवचनात् ॥ चतुर्दश्यांमहालयश्राद्धं ॥ स्कांदिसेतुखंडे ॥ ॥ चतुर्दश्यांतिथौयस्तुश्राद्धंकुठ्यांनमहालये ॥

लक्षकटिसहस्राणिलक्षकाटिशतानिच । कल्पनिपितरस्तस्यैतृप्येत्येवनेसंशयः ॥ नरकस्थोश्चपितरःस्वर्ग
यांतिप्रहर्षिताः संततीश्चाप्यविच्छिन्नादद्युःपितृगणांसंज्ञा ॥ आश्विनस्यामावास्यायामपि गजच्छायायोग
माह अपराकैयमः ईसकरंस्थितेयांतुअर्मावास्यांकरांश्विता । साक्षेयाकुंजरच्छायाइतिवैधायनोत्रवीत् । अत्र
सर्वलोहवर्णच्छायासन्निधानेऽश्वमुक्तं महाभारते अजेनसर्वलोहेनवर्षामुनियतत्रतः हस्तिच्छायासुविधिवत्करणे
व्यजनवीजितं श्राद्धदद्यादितिशेषः अमावास्यांयामहालयंश्राद्धंस्कृदेसेतुखंडे अर्मायांतुनरोभक्त्याश्राद्धंकुर्या
न्महालये पितृणांतस्यतृप्तिःस्यादनतानात्रसंशयः । स्वधामासंधियातृप्तिःसातृप्तिस्तुपितुर्भवेत् अनंताहीढ
शीतृप्तिरमावास्यांमहालयात् अमावास्यामहापुण्यांपितृदेवनमस्कृता एपातिथिस्तुपरमाशिवस्यपरम प्रिया
तस्यांमहालयश्राद्धंभोजितेवेदवित्तमे तेनेष्टाप्तिःपितृणांस्यादनंतानुष्यतेशिवः ब्रह्महत्यादिकाःपचपातकाना
श्माम्नुयुः कृताश्चस्युर्विधानेनसर्वेयज्ञाःसंदक्षिणाः । अनुष्ठिताःस्युर्विधिवत्सर्वधर्माःसनातनाः योनिकुश्याद
मावास्यांमहालयमचेतनः ब्रह्मलोकगताश्चास्यपितरोयांतिनारकी । गतिमितिशेषः संततिश्चास्यमूढस्यवि
च्छिद्येतेवतक्षणात् सएवहिमहानर्थोयदमार्गातिथौनेः । महालयार्थविप्रेद्राविधिवन्नैवभोजिताः मासिभा
द्रपदेपुण्येपितृणांतृप्तिदायिनी एकैकंभोजयेद्विप्रत्रयंभक्तिपूर्वकं संस्रम्याःकृष्णपक्षस्यप्रारभ्यप्रत्यहंनरः वि
प्रान्यावदमावास्यांपितृहोत्रनिर्भोजयेत् ॥ आरभ्यद्वादशोविप्रांश्चीनवंश्यतुभोजयेत् ॥ अन्यथैश्वर्यहानिः
स्यान्महादारिद्र्यभागभवेत् भोजयेद्दद्विंशत्युक्तंस्त्वृत्तिस्तेपांयथाभवेत् तेनब्रह्माहरिःशंभुस्तृप्ताःस्युःसर्वदेवताः
अग्निष्वात्तादिपितरउपेद्राधायाधिदेवताः ॥ बहूनात्रकिमुक्तेनेतुंयथैवजगद्भ्रमम् ॥ ५ ॥ इतिमहालयनिर्णयः
समाप्तः ॥ अथस्त्रीकर्तृकपार्वणश्राद्धविधिः ॥ तस्याःपङ्कजेवतेविशेषपङ्कःस्वभर्तृश्रुभृतित्रिभ्यःस्वपितृभ्यः

तथैव च विधियाकारे च्छांङ्यथाकालमतेद्वितिवचनात् तस्याश्रयं श्राद्धप्रयोगः तत्रादौ विधवास्वयं स्नाता शुचि
शुक्लवस्त्रयुग्मधराः सध्याह्निश्राद्धदेशमागत्य पंचगव्योपलपितं सुसमाहितं गौरमृत्तिकयाच्छादितं यथासा
दित श्राद्धीमद्रुग्मंज्वलितप्रदीपविकीर्णगौरसंपंकृत्वा तत्रागत्यासने प्राङ्मुखोऽपविश्य सित्कमन्नाभितिज्ञात्वा त
तः अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थांगतोपि वा यः स्मरेत्पुंडरीकाक्षसवाह्याभ्यंतरः शुचिरिति श्राद्धीयदेशश्राद्धीयसं
भृतिसहितं परिपिच्य शंखचक्रधरदेवाद्भिर्भुजपीतवाससं प्रारंभे कर्मण विष्णुपुंडरीकस्मरेद्भरिम् इतियज्ञपुर
पंप्रणम्य पूजादिकं यथाशक्तिसंपाद्य श्राद्धकालगयाध्यात्वा त्वद्विगदाधरं स्वपत्यादीनां क्षणध्यात्वा ततः श्राद्धस
मारभेत् इति विप्रमुखाद्वाचयित्वा कुशतिलजलान्यादाय श्रधामुकगोत्रामुकदेवो श्रधामुकगोत्राणामस्मद्भृत्
तद्विपत्पितामहानां स्वस्थचपिपत्पितामहानां महालयनमित्तं सर्वथुद्वैकपार्वणश्राद्धमहकरिष्ये देव
ताभ्यः पितृभ्यश्च महायोगिभ्य एव च नमः स्वधार्थैस्वाहयै नित्यमेव नमो नम इति विप्रमुखेन वा वाचयेत् ततोऽक्षि
णमुखीपातितवामजानुःसती मोटकतिलजलानि गृहीत्वा तमोत्तमो श्रधामुकगोत्राणां स्वमर्तुतद्विपत्पितामहा
नां स्वस्थचपिपत्पितामहप्रपितामहानाममुकामुकशर्मणां महालयनैमित्तिकश्राद्धसंबंधिनां विश्वेषां देवानामिदमास
नंबोनमः अस्मदंतृतस्पितृपितामहानां महालयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धसंबंधिनो विश्वेदेवानां वाहयिष्ये ततोऽ
र्धंपत्रैतृष्णांगधादिप्रक्षिपत्वा अर्धंपत्रांत्रवामहस्ते कृत्वा अर्धंपत्रांत्रभोजनपत्रनिधाय तदुपरिकि
चिदुदकांतरंसिका अर्धंपत्रांत्रं वामहस्ते कृत्वा अर्धोत्तम इति नमस्कृत्य नमोत्तमो श्रधामुकगोत्राणां स्म
दंतुत्स्पितृपितामहानाममुकामुकशर्मणां महालयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धसंबंधिनो विश्वेदेवा एपहस्तार्घोवोनमः अस्म
द्विपत्पितामहानां विश्वेदेवा एपहस्तार्घोवोत्तमः ततोऽंगधादिदानं तमोत्तमो श्रधामुकगोत्राणामस्मद्भ्रात्रादित्रय

जनपात्राणिप्रदक्षिणावर्तनवेद्येत् ततःश्राद्धदेयात्राश्रभागमादायपुटकादिजुलंदत्त्वा पूर्वाभिमुखीसती श्रमये
कथवाहनायनमः सोमायपितृभ्योनमः इत्याहुतिद्वयमुत्सृजेत् ततोदक्षिणाभिमुखी, सघृततिलव्यंजनमन्नमा
दायएतदन्नमेतद्भ्रुस्वामिपितृभ्योनमः ततःपुनःपूर्वाभिमुखी विश्वेदेवभोजनपात्रेषु देवतीर्थेनपुरुषाहारक्षमंसवृ
तंसव्यंजनमन्नं परिविष्य जलादिकंचोपनीय मधुवातेतिऋचं विप्रमुखाच्छ्रुत्वा भोजनपात्रेषु
मधु दत्त्वा नमोनमोऽध्यामुकगोत्रास्मद्भर्त्रादित्रयास्मत्पित्रादित्रयं महालयश्राद्धसंबंधिनोविश्वेदेवाएत
दन्नंसोपकरणं परिविष्टं परिविष्यमाणंच द्विधा विभज्यवोनमः विष्णोहव्यंक्षमदीयमिति यवा
न्विकीर्य इत्यन्नमुत्सृजेत् ततोदक्षिणमुखी पितृतीर्थेन स्वभर्त्रादित्रयस्वपित्रादित्रयभोजनपात्रेषुसर्व
व्यंजनयुतंसघृतमन्नपरिविष्यजलादिकंचोपनीय मधुवातेति ऋचंविप्रमुखाच्छ्रुत्वामधुमधु इतिस्त्रयमुक्त्वा
भोजनपात्रेषुमधुदत्त्वा मोटकतिलजलान्यादाय नमोनमोऽध्यामुकगोत्राश्रमद्भर्तृतत्पितृपितामहाश्रमुक
गोत्राश्रमस्त्पितृपितामहप्रपितामहांश्रमुकामुकशर्मणो महालयमैमित्तिकपार्षणश्राद्धे एतदन्नंसोपकरण
परिविष्टंपरिविष्यमाणममृतरूपेणत्रोनमः कृष्णकव्यंक्षमदीयमित्यत्रोपरितिलान् विकीर्य नमोनम श्र
न्नहींक्रियाहींविधिहानंचयद्भवेत् तत्सर्वमच्छिद्रमस्तु देवतीर्थेनविश्वेदेवभ्यत्रापौशानंवोनमः पितृ
तीर्थेनश्रमद्भर्त्रादिभ्यः आपौशानंवोनमः अस्मत्पित्रादित्रिभ्यश्चापौशानंवोनमः ततःसव्यंजनघृततिला
दिसहितंसर्वप्रकारमन्नमादाय अनग्निदग्धाश्रयेजीवायेप्रदग्धाःकुलेमम भूमौदेत्तेनतृप्यंतुतायांतुपरंगति
मितिकुशोपरि सजलमन्नमुत्सृजेत् ततःनमस्तुभ्यंविष्वक्पक्षानमस्तेनेकचक्षुषे, नमःपिनकहस्तायवज्रहस्ता
ययै नमइतिनीलकंठस्तुतिंश्रुत्वाप्रणम्य रुचिस्तवादिस्तोत्राणिचश्रावयेत् ततोहस्तौप्रक्षाल्याचम्य पिंडपातना

धंवेदं कुर्यात् तत्र दभं मूलेन प्रादेशमात्रे खद्वयं कृत्वा तद्देशान्यां परित्यज्य ज्वलदंगारं भ्रामयित्वा दक्षि
 णतो निदध्यात् रेखोपरि च्छिन्नमूलकशास्त्रेण विधाय अत्रनेजनाथं पृष्ठकादौ तिलजलपुष्पाणि क्षिप्त्वा मोटक
 तिलजलान्यादाय नमोनमो अद्यामुकगोत्रास्मद्भृतत्पितृपितामहाअमुकामुकशर्मणस्तथाचास्मत्पितृपितामह
 प्रपितामहाअमुकामुकगर्भणो महालयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धे पिंडस्थानेऽत्राऽवने निग्धं वीनमः ततः तिलास्तोत्रं
 याक्षीरंधूपदीपावलिस्तथा मधुःसर्पिस्समायुक्तेऽष्टांगः पिंडसंभव इत्यनेन पटुपिंडान्निर्माणप्रथमं पिंडवामहस्ते
 कृत्वा दक्षिणेन मोटकतिलजलान्यादाय नमोनमो अद्यामुकगोत्रास्मद्भर्तृरमुकशर्मन्महालयनैमित्तिकश्राद्धे एतत्पि
 ङो नमः १ नमोनमो अद्याऽमुकगोत्रास्मद्भृतृपितरमुकशर्मन्महालयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धे एतत्पिंडो नमः २ नमो
 नमो अद्यामुकगोत्रास्मद्भृतृपितामहामुकशर्मन् महालयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धे एतत्पिंडो नमः ३ नमोनमो अद्यामु
 कगोत्रास्मत्पितरमुकशर्मन्महालयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धे एतत्पिंडो नमः ४ नमोनमो अद्यामुकगोत्रास्मत्पितामहा
 मुकशर्मन्महालयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धे एतत्पिंडो नमः ५ नमोनमो अद्यामुकगोत्रास्मत्प्रपितामहमहालयनैमित्तिक
 पार्वणश्राद्धे एतत्पिंडो नमः ६ लेपभागभुजस्तृप्यतुकुशमूलेन करं प्रोक्ष्य तत उदङ्मुखी भूत्वा आसंनियम्य पुनर्द
 क्षिणमुखी भूत्वा आसंप्रजेत् स्वभत्रादीन्स्वपित्रादीन्त्रीन्भास्वरमूर्तन्ध्यायेत् ततो वने जनविशिष्टजलयुतमवने ज
 नपात्रमादाय मोटकतिलजलान्यादाय नमोनमोऽद्यामुकगोत्रास्मद्भृतत्पितृपितामहा अमुकामुकशर्मणो महा
 लयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धे पिंडोपरि प्रत्यवने निग्धं वः स्वधा-ततो नीर्वीविस्त्रं प्राञ्चम्य दक्षिणमुखी वामेन पाणिना सूत्र
 मादाय दक्षिणेन पिंडोपरि दद्यात् नमोनमोऽद्यामुकगोत्रास्मद्भृतृत्पितृपितामहा अमुकामुकशर्मणः अस्म
 त्पितृपितामहप्रपितामहाअमुकामुकशर्मणो महालयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धे पिंडोपरि एतद्दामो वीनमः ततो गंधा

दिभिः पिंडानां पृथक्पूजनकुर्व्यात् ततः शिवाश्रापः संतु इति जलं सोमनस्यमस्तु इति पुष्प श्रक्षतं चारिष्टमस्तु इत्य
 क्षतान् भोजनपात्रेषु निक्षिप्य ततो मोटकादीन्यादाय नमोनमोऽद्यामुकगोत्राश्रमद्रुतं तत्पितृपितामहाश्रमुका
 मुकशर्मणस्तथाश्रमस्पितृपितामहप्रपितामहा श्रमुकामुकशर्मणोमहालयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धे दत्तैतदन्न
 पानादिकमक्षय्यमुपतिष्ठतां वोनमः इत्यक्षय्योदकदत्त्वा ततः पिंडोपरि अघोराश्रमद्रुतं तत्पित्रादयोऽश्रमस्पि
 त्रादयश्च संतु इति पूर्वाश्रावारिधारांदत्त्वा पूर्वामुखीकृतांजलभूत्वा नमोनमः गोत्रं नोवर्द्धतां दत्ता
 रोनो भिवर्द्धतां वेदाः संततिरेव च श्रद्धाचनोमाव्यगमत् बहुदेयं च नोऽश्रिस्त्विति श्रन्नं च नोवह भवेदतिर्योश्च
 लभेमहि याचितारश्चनः संतुमाचयाचिष्मकंचन एताः सत्याशिषः संतु इति प्रार्थयेत् ततो दक्षिणमुखी पिंडा
 नामुपसिपवित्रं कुशत्रयमास्तीर्ष्य तदुपरि दक्षिणश्रांवारिधारां नमोनम इति दद्यात् ततो नमो भूयः पिंडमात्रा
 योत्थारयेत् पिंडाधारकुशान् उल्मुकंच वल्लोक्षिपेत् ततः पूर्वाभिमुखी देवाध्यं पात्रसचाल्य दक्षिणमुखी भूत्वा
 भर्त्रादीनां पात्राण्युतानी कुर्व्यात् ततः प्राङ्मुखी भूत्वा कृशत्रययजलैर्देवैः योऽक्षिणां दद्यात् नमोनमो
 ऽद्यामुकगोत्राणामस्मद्रुतं तत्पितृपितामहानाममुकशर्मणां तथाचामुकगोत्राणामस्मत्पितृपितामहप्रपितामहा
 नाममुकामुकशर्मणां महालयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धसंबन्धिनां कृतं तत् श्राद्धप्रतिष्ठार्थं हि रण्यमग्निदेवं तन्मूल्यभूतं
 रजततं चादिद्रव्यं यथानामगोत्राभ्यां ब्रह्मणभ्यां दातुमहमु-सृजे इति विश्वदेवश्राद्धदक्षिणांदत्त्वा ततो दक्षिणमुखी
 भूत्वा स्वभर्त्रादीनां श्राद्धदक्षिणांदद्यात् नमोनमोऽद्यामुकगोत्राणामस्मद्रुतं तत्पितृपितामहानां तथाचामुकगोत्रा
 णामस्मत्पितृपितामहप्रपितामहानाममुकशर्मणां कृतं तन्महालयनैमित्तिकपार्वणश्राद्धप्रतिष्ठार्थं मिदं रजतं
 चंद्रदेवतं तन्मौल्यभूतां यथाशक्ति दक्षिणां यथानामगोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो दातुमहमुसृजे नमोनमोऽश्र

कृत्वा तत्र गत्वा सने प्राङ्मुखी चोपविशेत् सिद्धमन्नमिति पाचकीं पृच्छेत् ततः श्रुपवित्रः पवित्रो वा सर्वा
 वस्यां गतोपि वा यः स्मरेत् पुंडरीकाक्षं सवाहाभ्यंतरः शुचिरिति मंत्रेण श्राद्धीयद्रव्याण्यासि च्य शंखचक्र
 धरं देवं हि भुजंपीतवाससं प्रारंभकर्माणं विष्णुपुंडरीकं स्मरेद्भरिमिति विष्णुभगवंतं स्मृत्वा गयायै नमः
 गदाधाराय नमः ततः कुशतिलजलान्यादाय श्रुमुकगोत्राऽमुकदेव्यहं श्रुमुकगोत्रस्यामुकशर्मणः पत्युः
 सांवत्सरिकैको द्विष्टश्राद्धमहं करिष्ये इति संकल्पं विधाय देवताभ्यः पितृभ्यश्च महं योगिभ्य एव च नमः
 स्वधायै स्वाहापै नित्यमेवनमोनमः इति विप्रमुखाच्छरुं वा ततो दिक्षिणमुखी पाति तवामजानुःसर्ता नमो
 नमोऽद्यामुकगोत्रास्मत्पतेऽमुकशर्मन् सांवत्सरिकैको द्विष्टश्राद्ध इदमासं नै नमः इति पितृतीर्थे नमो टकरू
 पमासनं दक्षकरांगुष्ठमूलं नदद्यात् ततोऽर्धपात्रे तूर्णतिलान् प्रक्षिप्य पवित्रजलतिलगंधपुष्पाणि दत्त्वा श्रद्धं
 पात्रं वामहस्ते कृत्वा तत्रस्थं पवित्रमुत्तराग्रं भोजनपात्रे धृत्वा तदुपरि किंचिद्दुदकांतरं दत्त्वा मोटकादीन्यादाय नमो
 नमोऽद्यामुकगोत्रपतेऽमुकशर्मन् सांवत्सरिकैको द्विष्टश्राद्धं पतेहस्तार्ध्यां नमः इत्यर्धपात्रं पवित्रोपरि दत्त्वा त्स
 जेत् ततोऽवशिष्टजलपवित्रसहितमर्धपात्रमासनभागे पत्येस्थानमसीति व्युवृजी कुर्यात् ततो गंधादिदानं कृत्वा
 मोटकतिलजलान्यादाय नमोनमोऽद्यामुकगोत्रास्मत्पतेऽमुकशर्मन् सांवत्सरिकैको द्विष्टश्राद्धे एतानि गंधार्धपुष्प
 धूपदीपतांबूलयज्ञोपवीतवासांसिते नमः ततो जलेनासनसहितं वेष्टयित्वा मंडलं कुर्यात् ततः श्राद्धोपान्नभागसघृतव्यं
 जनतिलजलान्यादाय इदमन्नमेतद्भ्रूस्वामिपितृभ्यो नमः इति भूमावुत्सृजेत् ततो हस्ताभ्यां तांघ्रादिपात्रस्थम
 न्नमादाय स्वपतिं ध्यात्वा परिचेपयेत् तत्र घृतव्यंजनजलादीन् युपनीय श्रुत्रोपरि मधु दत्त्वा विप्रहारामधु
 यातेति ऋचं जप्त्वा मधुमधुमधु इति च स्वयमृचा र्च्य उभाभ्यां व्यस्तं हस्ताभ्यां भोजनपात्रमालभ्य तदन्नमन् ततया वि

विर्यरूपकव्यंरसमदीयामिति पठित्वा दक्षिणहस्तमुत्थाप्य इदमन्नं इदमाश्रापः इदमाज्यं इदं हविरे
 स्यन्नादिषु प्रत्येकमगुष्ठमारोप्यान्नोपरितिलां प्रक्षिप्य मोटकतिलजलादीन्यादाय नभोनमोऽद्यामुकगोत्रास्मत्पते
 ऽमुकशर्मन्सांस्वारिकैकोद्दिष्टश्राद्धे इदमन्नं सोपकरणेनमः इत्यन्नमुत्सृजेत् ततोवागहस्तेनान्यतिलमुन्धं च
 यत्रहीनं क्रियाहीनं विधिहीनं च द्रवेत् तत्सर्वमच्छिन्नमस्तु इति पठित्वा भूमौ तिलां न्विकीर्ण्य दर्भेषूपविश्य
 नमस्तुभ्यं विरूपाक्षनमस्तेनैकचक्षुषे नमः पिनाकहस्ताय वज्रहस्तायैव नम इति नीलकंठस्तुतिं पठित्वा रु
 चिस्तवादिकविप्रद्वाराश्रावयेत् ततउच्छिष्टसन्निधावास्तृतकुशत्रयभूमिं सतिलजलेन प्रोक्ष्य सतिलजलप्रो
 क्षितं सवंपजनममृतमन्नमादाय नमोऽग्निदग्धाश्वये जीवाये प्रदग्धाः कुलमग भूमौ दत्तेन तु प्यंतु तृतायां तु परां
 गतिमिति पठित्वा कुशोपरिकुशादिना विकिरेत् ततश्चाचम्य हरिं रभृत्वा दक्षिणमुखी पिंडस्थाने प्रां
 देशमात्रं परिमाय करद्वयतर्जन्यंगुष्ठयुतमूलाया दर्भेषि जुह्या तदुल्लिख्य दर्भेषि जुलीमुत्तरतः क्षिपेत् तत
 स्तत्रत्र्यलदंगारं श्रामयित्वा दक्षिणस्यां क्षिपेत् ततस्तत्ररेखोपरिच्छिन्नमूलकुशत्रयथास्तीर्ण्य प्रायद्वमुखी दे
 वताभ्यः पितृभ्यश्च महायोगिभ्य एव च नमः स्वधायै स्वाहायै नित्यमेव नगोनम इति विप्रमुखच्छ्रुत्वा ॥
 ततो दक्षिणमुखी पुटकैजलतिलगंधपुण्याणिकृत्वा दक्षकरणे मोटकतिलजलान्यादाय नमोनमोऽद्यामुक
 गोत्रास्मत्पतेऽमुकशर्मन्सांस्वारिकैकोद्दिष्टश्राद्धे पिंडस्थानेऽत्रावने न्विदधतेनम इतिकुशोपरिअवनेजनजलं दद्या
 त् शेषमवशेषयेत् ततः तिलांस्तेप्यंतथाक्षीरंधूपोदीपावल्लिस्तथा मधुः सर्पिस्समायुक्तो ह्यश्रांगः पिंडसंभव इ
 तितिलमधुघृतयुतान्नेन पिंडनिर्माय मधुघृताभ्यां पिंडमवधां पंमोटकतिलजलान्यादाय नभोनमोऽद्यामुकगोत्रास्म
 त्पतेऽमुकशर्मन्सांस्वारिकैकोद्दिष्टश्राद्धे एते पिंडेनमः इत्यवनेजनकुशोपरिधामान्वारब्धदक्षिणपाणिना पिंड

दद्यात् ततोद्विराचम्य हरिस्मृत्वा ततउत्तराभिमुखी श्वासे नियम्य पतिध्यायती दक्षिणाभिमुखीभूयात् त
 तोदत्ताविशिष्टजलयुतमवनेजनपात्रमादाय मोटकजलादीनिचादाय नमोनमोऽमुकगोत्रास्मत्पतेऽमुकशर्मन्
 सांवत्सरिकैकोद्विष्टश्राद्धेऽत्रप्रत्यवेनेनिश्चतेनमः इतिप्रत्यवेनेजनदद्यात् ततोर्नीवीविस्त्रंस्याचम्य दक्षिणाभि
 मुखीवामेनपाणिनासूत्रमादाय दक्षिणेन पिंडोपरिनिधायः नमोऽध्यामुकगोत्रास्मत्पतेऽमुकशर्मन्सांवत्सरि
 कोद्विष्टश्राद्धेपिंडोपरिएतद्वासस्तेनमः इतिमोटकतिलजलेन सूत्रमुत्सृजेत् श्रथपिंडेगंधादिदानं ततःशिवा
 आपःसंतु इतिजलं सौमनस्यमस्तु इतिपुष्पं अक्षतंचारिष्टमस्त्विति तंडुलान्नभोजनपात्रेनिःक्षिप्य मोट
 कादीन्यादाय नमोनमोऽध्यामुकगोत्रास्मत्पतेरमुकशर्मणः सांवत्सरिकैकोद्विष्टश्राद्धेदत्तैतदन्नपानादिकमक्षय्यमुप
 तिष्ठतामित्यक्षयोदकंदद्यात् ततःपिंडोपरि श्रघोरःपतिरस्तु इतिपूर्वाग्रारिधारांदद्यात् ततःपूर्वाभिमु
 खीकृतांजलिः नमोनमःगोत्रंनोवर्द्धतां दातारोर्नोभिवर्द्धतावेदाःसंततिरेवच श्रद्धाचनोमाव्यगमद्दहेयचनोऽ
 स्त्स्विति श्रन्नचनोवहुभवेत् आतिथींश्चलेभमहि याचितारश्चनःसंतु माचयाचिष्मकचन एताःसत्याशिपःसंतु
 इतिप्रार्थयेत् ततोदक्षिणमुखी पिंडोपरिसपवित्रंकुशत्रयं दक्षिणाग्रमास्तीर्यं तदुपरिदक्षिणाग्रजलधारांद
 द्यात् ततोर्नर्धाभूयपिंडमाग्रायोत्थापयेत् पिंडाधारकुशानुलमुकंचवह्नौक्षिपेत् ततोर्ध्वपत्रमुत्तानोकृत्य द
 क्षिणादानं अध्यामुकगोत्रस्यास्मत्पतेरमुकशर्मणः कृतैतत्सांवत्सरिकैकोद्विष्टश्राद्धप्रतिष्ठांश्रिकिकादिभितरज
 तंचंद्रदैवतं यथानामगोत्रायब्राह्मणायदक्षिणांदातुमहमुत्सृजे ततोभिरम्यतामितिविसर्जनं ततःपूर्वाभिमुखी
 भूय देवताभ्यश्चतिप्रद्वारात्रि स्मरेत् ततोदक्षिणमुखी हस्ताभ्यादीपनिर्वापयेत् हस्तौपादौप्रक्षाल्या
 चम्य बलिदानंकरुयात् गोभ्योश्रन्नंनमःश्वभ्योऽन्नंनमःकाकेभ्योऽन्नंनमःह्यारपालेभ्योऽन्नंनमः चांडालेभ्यो

ऽन्नमः अशेषजीवैभ्यो ऽन्नमः क्षेत्रपालेभ्यो ऽन्नमः इतिपूर्वमुखीदद्यात् ततोदक्षिणमुखीभूत्वा य
 मायवलिनमइति ततःपूर्वाभिमुखीभूत्वा प्रमादात्कुर्वताकर्मप्रच्यवेताध्वरेपुयत् स्मरणादेवतद्विष्णोः
 सपूर्णस्यादिति श्रुतिः ततोदानप्रतिष्ठां दत्त्वा आर्क्षायवस्तूनि विप्राय प्रतिपादयेत् अमसि वा
 पिडादिकंनिःक्षिपेत् ततोयधुयुतास्वयंभुजात् इतिस्त्रीकर्तृकैकोद्विष्टश्राद्धविधिः

॥ अथशूद्रस्यपार्वणश्राद्धप्रयोगः ॥

सचोपदेष्टृग्राह्यणवशादनियतशास्त्रयाकार्थ्यइति स्मृतिकौमुद्यांमदनपालः तन्न अनियतस्यधर्मत्वयोगात्
 तेनशूद्रावाजसनेधिनइतिगौडग्रथदक्षोक्तेः हरिहरभाष्यादिसवादाच्छिष्टाचारान्माध्यंदिनशास्त्रयोच्यते
 तत्रकर्तापूर्वधुनिरामिपंसकृत्काप्रदोपे परेद्युः प्रातर्वा द्विजगृहं गत्वा मंडले तमुपवेश्य सव्येनदक्षिण
 जान्वालभ्य शूद्रःप्रणतिपूर्वकमिति प्रणम्य देशकालौ संकीर्त्य श्वः करिष्यमाणपार्वणश्राद्धे पित्रादित्रयमा
 तामहादित्रयविश्वेदेवार्थत्वामहनिमंत्रये यद्वाक्षणं कृत्वाभवद्भिः प्रसादुकार्थ्यइति फलतां वूलवादैवैवमेकद्वौ
 वाविप्रौनिमत्र्य तथा आमंत्रितोस्मृतिवातेनोक्ते अक्रोचनेःशौचपरैः सततं ब्रह्मवादिभिः भवि
 तव्यंभवद्भिश्चमयाचश्राद्धकर्मणि पूर्वदिनेतु सर्वायासविनिर्मुक्तैः कामक्रोधविवर्जितैः भवितव्यंभवद्भिश्चभूते
 श्राद्धकर्मणि इतिजपेत् शृणुयाद्वा एवमपरमपित्राह्मणं वृत्त्वा ततस्तथैवापसव्येनवामंजान्वालभ्य वाच्यःश्वः
 करिष्यमाणश्राद्धेपितृस्थानित्वामहंनिमंत्रये पूर्ववत्फलतां वूलदत्त्वा अक्रोचनैरित्यादिपठेत् एवंपितामहस्या
 ने प्रपितामहस्थाने मातामहादित्रयस्थाने इतिपटु विश्वेदेवपक्षेचत्वारइतिदश तत्रवैश्वेदेवपक्षेऽष्टौ अथवा
 एकोदेवतंत्रे पित्रादिपक्षेएकोमातामहादौचैकइतित्रयोवा यद्वापित्रादिषण्णामेकः द्वैवचैकःइतिद्वौ तदामान्न

वत्पोढाविभज्य यद्यपि दर्शेमात्तमध्यनवैवतं मातामह्यंतद्वादशदैवतंवाश्राद्धकर्ममस्ति तथापिदेशाचाराद्य
वस्थापट्दैवतमेवतुवहुसंमतंसर्वथोकपात्रविप्रालाभिदभमयान्पट्टविधाय श्राद्धत्रैपप्रत्युक्तिपूर्वकृत्वा तदामान्नेवि
प्रायद्यादशौजलेवाक्षिपेत् सर्वत्रामन्त्रितेस्मीतिप्रत्युक्तिरक्रोधनैरित्यादिजपश्च ततःपरैद्युःकर्ताप्रातःस्थानो
यक्लेपनंरुत्वा सशैलःस्नातः श्राद्धसामर्थीसंपाद्य दिनस्यपएमहूर्णानंतरं द्विजानाहूय तेषामन्त्रिपिद्धदिनेशमथ्यादि
कर्मकारयित्वा स्नानीयजलतैलामलकोद्धतैनादिप्रेपयित्वा मध्याह्नेस्नातानागतास्तान्प्रांजलिस्तिष्ठस्वागतंष्ट
ष्ट्या सुस्वागतमित्तिरुक्तै हिराचम्य देशकालैरमृत्वास्मत्पितृपितामहप्रमातामहृष्टद्वप्रमातामहानां पार्वणश्राद्धंसदेवतंसपिंडपा
कामुकदासानांवसुरुद्रादित्यस्वरूपाणांतांचैवंमातामहृष्टद्वप्रमातामहानां पार्वणश्राद्धंसदेवतंसपिंडपा
वैणविधिनोपेनहविषा सद्यःकरिष्ये इतिसंकल्प्य गोमूत्रगोमयाभ्यांद्वाप्रादेशामात्रमुत्तरदक्षिणयोश्चतुरस्रं
दृत्तंचमंडलंकृत्वा तत्रकुशान् देवयवान् पित्र्येतिलान् क्षिपेदितिमदनपालः तत्वंतु शूद्रस्याभ्युक्षणमतमि
तिवचनादभ्युक्षणंरुक्तेरे उदङ्मुखान् सव्येन पुरुरवोमा द्रवसंज्ञाविश्वेदेवाः स्वागतमितिष्टष्ट्वातेनोके गंधपुष्पै
रभ्यर्च्य सव्यंशूद्राद्येतिवचनात् श्राद्धोसव्यं ततोदक्षिणमितिपादौसपूज्य पुरुरवोमाद्रवसंज्ञाविश्वेदेवा इदंवःपा
द्यामर्धचनमइतिपादयोर्जलंदत्वा एवंदेवद्वितीयविधेऽपिदत्त्वा ततःपित्र्येविप्र कृतापसव्योऽस्मत्पितःकश्यप
गोत्रामुकदासवसुरूपेदंपाद्यमर्धचनमः एवंपितामहेरुद्ररूपप्रपितामहेश्राद्धित्यरूपेतिज्ञेयं एवमेवमातामहादि
त्रयेपिज्ञेयं ततोद्विराचांतस्तानाम्यच देवैर्होप्राङ्मुखौ देवभ्योनमः इदमासनमास्यतां इतिवामेनासनंस्पृष्ट्या
दाक्षिणेप्राप्तनुपवेश्यैवपित्र्येऽपसव्येनोदङ्मुखानुपवेश्य ततःप्राच्यां मातामहानांचैवमेवतंत्रकार्थ्यं श्राद्धारंभे
वसाने चपादशौचेतपार्चने विकिरेपिंडदानेचद्विराचमनमिष्यते ततःकर्मपात्रेसव्येनजलमापृष्ट्यगंधपुष्पकुशान्

क्षिप्त्वा तज्जलेन अपवित्रः पवित्रो वा सर्वास्वर्थांगतोपि वा 'यः स्मरेत्पुंडरीकोक्षं स वा ह्यभ्यं नरः शुचिः पुंडरीका
 क्षायनमः' इति श्राद्धीयद्रव्यप्रोक्ष्य तिलाश्वरक्षं स्वसुरान् दर्भरक्षं तुराक्षसान् पंक्तिवैश्रोत्रियोरक्षेदतिथिः सर्व
 रक्षकः इति तिलां चिकीर्ष्य प्रतिद्विजं दीपान् दद्यात् 'आमांन्नादीनां पवित्रतास्तु केचित्तु सप्तव्याधादशाणेषु मृ
 गाः कालं जरेगिरो चक्रवाकाः सरिद्वीपे हंसाः सरसिमानसे 'तेपिजाताः कुरुक्षेत्रे ब्राह्मणवदपारगाः प्रस्थिता
 दूरमध्वानं यूयं किमवसीदथ अमूर्तानां च मूर्तानां पितृणां दिव्यतेजसां ' नमस्यामि सदाति पांध्यायिनां योगचक्षुषां
 श्राद्धकाले गंध्यात्वाध्यात्वा देवं जनार्दनं वस्वादींश्चापितृन्ध्यात्वांततः श्राद्धं प्रव्रतयेत् इति जपेत् ततोर्नीर्वाच
 द्ध्वा अपसव्येन देवताभ्यः पितृभ्यश्च महयोगिभ्य एव च नमः स्वधायै स्वाहायै नित्यमेव नमो नम इति त्रिजं प्ल्वा
 ततो देशकालौ स्मृत्वा काश्यपगोत्राणामस्मृत्पितृतामहप्रपितामहानाममुकदासानां तथा द्वितीयकाश्यपगो
 त्राणामस्मृत्प्रमातामहवृद्धप्रमातामहानां अमुकामुकदासानां सदैवमुपक्रांतं पार्ष्णश्राद्धमहं करिष्ये
 कुरुध्वैतिविप्रैरुक्ते दक्षिणजान्वास्यपित्रादित्रयमातामहादित्रयपार्ष्णश्राद्धसंबन्धिनः पुरुरवो माद्रवसंज्ञका विश्वे
 देवा इदमासनं वीनमः इतिकुशपत्रद्वयमासनं दद्यादिति टोडरपद्धतौ आसनदाने पष्ठीयुका देवेषां क्रिय
 तामितिकुशं दत्त्वा तथेति तेनोक्ते प्राप्नोतु भवानित्याह प्राप्नुवानीति विप्रः एवं द्वितीयदेवपि कृत्वा ततो
 पसव्येन वामजान्वास्यकाश्यपगोत्रास्मृत्पितरमुकदास वसुरूपे दमासनं ते स्थानं मइति वापडविभज्यासनं दद्यात्
 सतिलद्विगुणभुग्गुशान् पित्रे दत्त्वा पित्र्येक्षणः क्रियतामित्यादि प्राग्वत् एवं पितामहादौ मातामहादौ च स
 व्येन देवानावाहयिष्ये इति पृष्ट्वा वाहयेत्यनुज्ञातः देवद्विजांगुष्ठगृह्णीत्वा आगच्छतु महाभाग विश्वे देवा
 हावलाः ये यत्र विहिताः श्राद्धे सावधाना भवंतु इति स्तुत्वा पुरुरवो माद्रवसंज्ञका विश्वे देवा आगच्छतेत्युक्त्वा

मादादिमूर्धांतयवाञ्चिकिरेत् . ततोहस्तोदकंसयवंप्रतिपदार्थं ततोपसव्येन काश्यपगोत्रानस्मत्पितृपिता
 महप्रपितामहान् मातामहादीनिपि पृथक्कर्तव्ये काश्यपगोत्रांस्मत्पितरमुकदासवरूपगच्छ पितामहरुद्ररू
 पागच्छ प्रपितामहादित्यरूपगच्छ ततोदेवाग्नेसव्येनैकपात्रेकुशपवित्रं कृत्वा देवतीर्थेनदेवेभ्योनमइति जलं
 नमइतियवान् गंधपुष्पेचक्षिपेत् ततोपसव्येन पित्रेराजताम्रखड्गपालाशादिमयपात्रेज्वेकद्रव्येषुवाद्देदक्षिणा
 प्रपवित्रं कृत्वा अश्विनमइतिलालं तिलेभ्योनमइतिलान् गंधपुष्पाणिविचक्षिप्त्वा अर्घ्यपात्राणिसंपन्नानीस्यूक्त्वा
 सुसंपन्नानीविप्रैरुक्ते सव्येनदेवकरेपवित्रंदत्त्वा दक्षिणहस्तेनाच्छाद्य पित्रादित्रैयमातामहादित्रयश्राद्धसंबंधि
 पुरुरवोमाद्रवसंज्ञकाविश्वेदेवाएषवोध्यांनमः इतिदत्त्वा अश्विनमइतिसंस्त्रवदभिमंत्र्येवंद्वितीयजलंदत्त्वा पा
 त्रेपवित्रादिदत्त्वा देवेभ्यःस्थानमसि इत्युत्तरतोऽन्युवजंकुर्यात् केचिदेतदेवेनेच्छति न्युवजतानेतिटोडरपद्धतौ त
 तोपसव्येनपित्र्यकरे दक्षिणाग्रंपवित्रंदत्त्वा काश्यपगोत्रास्मत्पितरमुकदासएतेश्रद्धेःस्वधानम इतिपितृ
 तीर्थेन दत्त्वाऽश्विनमइतिसंस्त्रवांनभिमंत्र्य तत्रपवित्रादिधृत्वा एवंपितामहप्रपितामहाभ्यां मातामहादिभ्य
 दद्यात् ततःप्रथमेपात्रेसंस्त्रवानेकीकृत्यपितृवामेकर्तुंदक्षिणे पितृभ्यःस्थानमसि इतिन्युवजंकृत्वा दक्षिणादानां
 तंमचालयेत् ततःसव्येनजलंदत्त्वा विश्वेदेवाएगंधोवोनमः इमानिपुष्पाणिवोनमः एवंधूपदीपाच्छादन
 यज्ञोपवीतालंकारतांबूलानिदत्त्वा अपसव्येन काश्यपगोत्रास्मत्पितरमुकदासएतेगंधोनमः एवंपुष्पधूप
 दीपाच्छादनलंकारतांबूलानिदत्त्वेवंपितामहप्रपितामहाभ्यांदद्यात् एवमेवमातामहादिभ्योपिदद्यात् ततोश्रच
 नपूणतांवाचयित्वा देवाग्नेभुवंसंमृज्य पालाशादिपत्रावलीन्यस्यगौरमृद्भ्रमादिनावांसंडलंकृत्वाश्राद्धीयामात्राद
 ग्रहहृत्वा अश्लोकैरिष्येइतिंपिकिमूर्ध्वदष्ट्वा कुरुष्वेयुक्ते सव्येनाद्यद्विजकरंपर्युक्ष्यदर्भानास्तीर्थ्य विधानदर्भे

णद्विरवघार्थीचर्याश्रयेकव्यवाहनायनमः इतिहृत्वेदमश्रयेनमेतित्यक्त्वा पुनरादायसोमायपितृमतेनमः इदं सो
 मायपितृमते श्रपसव्यपक्षे सोमाहुतिःपूर्वं अग्न्याहुतिरुत्तरा इतिहृत्वा हुतशेषे पिडार्थमवशेषयेत् पिता
 महादिमातामहादिपात्रेषु तूष्णीं दद्यात् ततोद्वेष्यन्यदामान्नं दत्त्वा पात्राण्यभिवार्य्य देवपूर्वमामान्नं चतुर्गु
 णं द्विगुणं संवादत्वा श्रोत्र्यदेवैदक्षिणं जान्वान्वास्योपवीती दक्षिणेनोत्तानसव्यपाणिभ्यार्मंगुष्ठदत्त्वा तिलान्यवा
 न्वाविकीश्र्योदकं स्पृष्ट्वा एवं प्रतिपात्रं कृत्वा वामकरेण देवपात्रं धृत्वा दक्षिणे कुशयवजलान्यादा
 य पित्रादित्रयमातामहादित्रयश्राद्धसंबन्धि पुरुरवाद्रवसंज्ञाविश्वेदेवाइदं वज्रामान्नं सपरिकरं गयेयंभूः
 गदाधरोभोक्ता अयंच ब्रह्माग्रहीता सुवर्णपात्रस्थमक्षयवटच्छायास्थं
 पुरुरवाद्रवसंज्ञकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो वज्रक्षयतृप्यर्थं संप्रददेस्वाहानमः नमम इदमामंसोपस्करम
 म्भृतरूपेण संपद्यताहोव्यंनमः काश्यां विश्वश्रयायेदं दत्तमक्षय्यमस्तु गयागदाधरः प्रीतो भवतु ततोऽपसव्येन
 द्विगुणभुक्तुशतिलजलान्यादाय वामेन पात्रं धृत्वा वामं जान्वास्य काश्यपगोत्रास्मत्पितरमुकदासैतत्तेऽत्रामान्नं स
 परिकरं गयेयंभूरित्यादि रजतपात्रस्थमक्षयवटच्छायास्थं काश्यपगोत्रायास्मत्पित्रेऽ मुकदासायवसुरूपयेदमामं
 सोपस्करमक्षयतृप्यर्थं संप्रददेस्वधानमः अमृतरूपेण स्वधासंपद्यतां कव्यंनमः काश्यामित्यदि प्राग्वत्पठेत् ए
 वंपितामहप्रपितामहयोर्मातामहादिभ्यश्च दद्यात् असंस्कृतप्रमतिभ्यएवपिडइतिविकिरंदत्त्वा आमात्रमादायः
 अनाग्निदग्धेभ्योऽग्निदग्धेभ्यश्चैपडाच्छिष्टपिंडो नमइतिसोदकमामंपिंडं दत्त्वा तिलोदकं वदत्वा मधुमधुमध्विति त्रिजं
 पेत् अथपिंडदानं तच्चगुण्डपाकेन पायेसेन सकुभिर्मूलेन फलेन वाकार्थं पिडार्थेवोदिकृत्वा वामं जान्वास्याप
 सव्येन दर्भमूलेन दक्षिणांशे रेखांकत्वं द्वितीयांकत्वाऽपःस्पृष्ट्वा रेखात्रिउत्सुकं निधायोदपात्रेणाशेरेखामूल

मध्याग्रेषु काश्यपगोत्रास्मत्पितरमुकदासावनेनिर्क्ष्वंपितामहप्रपितामहयोर्दत्त्वा द्वितीयरेखार्यामातामहादिभ्य
 स्त्रिभ्योदत्त्वा सकृदाच्छिन्नकुशान्दक्षिणाग्रान्रेखाद्वयेनिक्षिप्य मध्याज्यसर्वबंधजनोपेतमन्नमग्नौकरणाशेषसहितं
 पात्रैरुत्वा पट्टपिंडान्कृत्वा पितृतीर्थेन काश्यपगोत्रास्मत्पितरमुकदासएतत्ते ऽन्नं स्वधा एतै पिंडोनमइ
 तिवादत्त्वा इदंपित्रे ततःकुशानंतर्थाय काश्यपगोत्रास्मत्पितामहेत्यादिनात्रिभ्योदत्त्वा लेपभुग्भ्योदर्भमूले
 पुकरंमार्जयित्वैवमातामहादित्रिभ्योदत्त्वा करौप्रक्षाल्याचम्य उदङ्कृत्यमंत्रंप्राणानायम्य वसंतायनमः
 श्रीण्मायनमः वर्षाभ्योनमः शरदैनमः हेमंतायनमः शिशिरायनमइतिपट्कृतून् सव्येननमस्कृत्यापसव्ये
 नपितृभ्योनम इत्यंजलिबद्धैव मातामहेभ्योनमइति ततोवामावर्तेनोदङ्मुखः श्वासंनियम्यपुनरावृत्य पि
 तृभ्योनमः मातामहेभ्योनमत्पितरमुकदासप्रत्यवेनेनिर्क्ष्वेतिप्राग्वत् पट्सुपि
 ङ्केपप्रत्यवेजनंदत्त्वा नीर्वोविभ्रंस्य पितृभ्योनमः मातामहेभ्योनम इतिनत्वाप्रतिपिंडंसूत्राणिदत्त्वा पितृभ्योनमः
 मातामहेभ्योनमइतिप्रत्यवेनेजनशेषं पिंडेषुपित्रादिनाम्नागधुष्पधूपदीपनैवेद्यफलमूलतांबूलदक्षिणानिवेद्य कर्मपात्रं
 सुश्रेक्षितमस्तु ततःसव्येन शिवात्रापः संतु इतिजलं सौमनस्यमस्त्वितिपुष्पाणि अक्षतंवारिष्टमस्त्वित्यक्ष
 तान् अपसव्येन पितृभ्योनमः मातामहेभ्योनमः शिवात्रापः संत्वित्यादिदत्त्वा स्वमूर्ध्नि दीर्घमा
 युरस्तु पुष्टिरस्तु यच्छ्रेयस्तदस्तु यत्पापंतत्प्रतिहतमस्तु भूर्मोद्विपदचतुष्पदभ्यःशातिरस्तु अस्त्वितिद्विजोके ततः
 पूरुर्वार्द्रवसंज्ञेभ्योविभ्येभ्योदेवभ्योवृत्तमामान्नदितदक्षयमस्तु एवमपसव्येन काश्यपगोत्रस्यपितुरमुकदा
 सस्ययदत्तमित्यादिअक्षय्यमस्तु एवंपितामहप्रपितामहयोर्मातामहादौषाक्षय्यमस्त्विति विप्रोक्तिः अघोराः

पितरःसंतु अघोरामातामहाःसंतु गोत्रंनोवद्वैतातारोनेभिर्वद्वैतासंततिश्च अद्वाचनोमाव्यंगमद्वहुद्वयंचनो
 अस्तु अन्नंचनोवहुभवेदतिथीश्रुलभेमहि याचितरंश्रनःसंतुमाचयाचिष्मकंचन एताःसत्याशिपःसंतु त
 शोस्त्वितिप्राः ततःपित्रादिभ्योमांतामहादिभ्यश्च स्वधावाध्यतां अस्तुस्वधेतिविप्राःकुशान्पिडेपुन्य
 स्यार्घ्यपात्रमुत्तानंरुत्वा देवेषुवर्णं पित्र्ये रंजतं दक्षिणांदत्त्वा नानानामगोत्रिभ्य आमान्नं हिरण्यं च दत्त्वापि
 डानुद्वास्याप्राय विश्वेदेवाःप्रायंतामितिग्रहीत्युक्त्वावाचयित्वा एवंपित्र्यैरुत्वासव्येनस्वस्तिभवंतोद्भवंतु स्व
 स्तीत्युक्ते संपूर्णतांवाचयित्वा कुशरुत्तित्तुपितरःविश्वेदेवैः संहृत्युद्वास्य मंडलेप्रदक्षिणीकृत्यविसर्जयेत्
 ततोवलिवैश्वदेवादिनित्यसमापयेत् ॥

शुभमस्तु

इतिशूद्रकर्मलांकरोकंशूद्रस्यपार्वणश्राद्धं

॥ अथशूद्रस्यामंत्रकैकोदिष्टश्राद्धं ॥

तत्रैकोदिष्टश्राद्धक्षणमुच्यते एकोदिष्टद्वैवहीनेमकौट्यकपवित्रकं आवाहनामौकरणरहितंत्वपसव्यव
 दिति अत्रविप्रनिमंत्रणविशेषमाह प्रचेताः पादंवैदक्षिणविप्रःसव्यंवैक्षत्रियस्तथा पादावादाय
 वैश्योद्वौशूद्रःप्रणतिपूर्वकमिति पूर्वरात्रेपरैद्युर्वाप्रातरेव कर्तामंत्रवर्जै कृतप्राणायामोवाऽरुत्प्राणाय
 मः विष्णुं स्मृत्वा अपसव्येन वामंजान्वास्य काश्यपगोत्रस्यास्मत्पितुरमुकस्यश्वः करिष्यमा
 णैकोदिष्टश्राद्धे भवद्भिः क्षणोदेय इत्युच्चार्य प्रणिपत्य तांबूलदत्त्वा ब्राह्मणाभावे कुशवटुवा त
 तः अक्रोधनैःशौचपरैरित्यादिनियमान् आवेयेत् ततोमध्याह्नसमये गोमयेनवर्तुलमंडलंविधाय तत्र विप्र
 माहय काश्यपगोत्रस्यपितुरमुकदासस्यैकोदिष्टश्राद्धे इदंतेपाद्यं एषपादाध्यैइतिवा पादौप्रक्षाल्य प्रणम्य

वासनोपरि इदमासनतेनम इत्यासनोपधुपवेशयेत् ततःश्राद्धसामग्रीसंपाद्य स्वागंतपृष्ट्वा सुस्वागतमिति
 प्रत्युक्तेहिराचम्य हरिस्मृत्वा देशकालोस्मृत्वास्मत्पितुरमुकदासस्यकाश्यपगोत्रस्यैकेऽदृष्टश्राद्धकरिष्ये कुरु
 ध्वेतिप्रत्युक्ते श्रपसन्वेन देवताभ्यःपितृभ्यश्चेतिजप्त्वा काश्यपगोत्रंपितरमसुकदासमावाहयेत्युक्ते मूर्ध्ना
 दिपादांतितिलाच्चिकीर्यं काश्यपगोत्रास्मत्पितरमुकदासेहागच्छ ततएकस्मिन्पात्रे द्वेदक्षिणात्रेपवित्रे धृत्वा
 अस्त्रोत्तम इतिजलं तिलेभ्योत्तम इतितिलाच् गंधपुष्पाणिच अर्धपात्रंसंपन्नमितिपृष्ट्वा संपन्नमितिप्रत्युक्ते वि
 प्रकरेपवित्रंदत्त्वा काश्यपगोत्रास्मत्पितरमुकदासएतेश्रद्धयः स्वधानमः अस्त्रोत्तमइतिसंस्त्रवानभिंसंश्र्य
 तशपवित्रादिदत्त्वा पित्रेस्थानमसीतिन्युव्जीकुर्यात् दक्षिणांतनचालयेत् ततोर्गंधादिदानं काश्यपगोत्रा
 स्मत्पितरमुकदासएतेर्गंधः इमानिपुष्पाणितेनमः एवधूपदीपाच्छादनालंकारतांबूलादिदद्यात् श्रचंनपूर्णं
 तांबाचयित्वा पालाशादिपत्रावलिन्यस्य गौरमृद्धंस्मजलादिनामंडलंकृत्वा श्राद्धीयान्नादंशृहीत्वा श्र
 श्लोककरणामघे तूष्णींह्रिजकरेजलेवा दत्त्वा भूस्वामिते श्रत्रंनमइति दत्त्वा ततःश्राद्धीयमामान्नं सपरिकरं
 गवेष्यंभूंगंधाधरोभोका आमंचत्रह्य ब्रह्मग्रहीताब्रह्मरूपमामंनःसंकल्पितंरजतपात्रस्थमक्षयवटच्छायास्थंका
 श्यपगोत्राचास्मत्पित्रेमुकदासायेदमामान्नममृतरूपेणाक्षयत्प्रयथमहंसप्रदेस्वधानमः अमृतरूपेणसंपद्यतां त
 तोश्रद्धिर्दग्धेभ्योनाश्रिर्दग्धेभ्योत्तमः इतिविकिरीषेडरूपेणदद्यात् तिलोदकंदत्त्वा मधुमधुमध्वितित्रिजंप्त्वा
 सप्तव्याधादशाणेष्विध्यादिजप्त्वा पिष्टपातनार्थेवेदिकृत्वा दग्धंमूलनदक्षिणात्रारिखांकृत्वा उत्तमुकंचस्था
 पयित्वा रेखायांकुशांन्दत्त्वा श्रवेत्तननंविधाय काश्यपगोत्रास्मत्पितरमुकदासाभ्रावनेनिर्क्षेधेतिदत्त्वाप्र
 त्यवेत्तननार्थमवशेषयेत् ततोऽगृहपाकेनपायसकुफलमूलादिभिःसतिलवृत्तंमधुयुतंपिष्टंनिर्माय तिलजल

कुशानादाय काश्यपगोत्रास्मत्पितरमुकदासएषतेपिंडो नमःस्वधा ततःसव्येनाचम्यापसव्यंकृत्वा श्वासं
 नियम्योदङ्मुखीभूय परावर्त्यपित्रे नमः पिंडेप्रत्यवनेनिक्षेवतिप्रत्यवनेजनं दत्त्वा पिंडेपित्रे नम इति सू
 त्रं दत्त्वा पितृभ्यो नमः ततो देवताभ्यः पितृपिंडगंधादिदानं काश्यपगोत्रायास्मत्पित्रे मुकदासायेति गं
 धपुष्पघृपदीपनैवेद्यफलतांबूलदक्षिणादीनि नमः कर्मपात्रं सुप्रोक्षितमस्तु शिवात्प्रापः संतु सौमनस्यमस्तु
 अक्षतंचरिष्टमस्तु दत्ततदन्नपानादिकमक्षय्यमस्तु अर्थोरः पितास्तु गोत्रं नो वर्द्धतां दातारो नो भिवर्द्धता
 मित्याद्याशीः प्रार्थयित्वा आह दक्षिणां दत्त्वा अर्धयत्र मुत्तानी कृत्य पिंडमात्रा योत्थापयित्वा पितृभ्यो नम
 इति नमस्कृत्य विसर्जयेत् ततो च लिवैश्वदेवादि नित्यकर्म शेषं समापयेत् ॥ इति शूद्रस्मृतिकौमुद्युक्तं

शूद्रस्यैकोद्दिष्ट आह

अथ आह काले पठनीयोरुचिस्तवो मार्कण्डेयपुराणे

मार्कण्डेय उवाच इत्युपिर्वचनं श्रुत्वा ब्रह्मणो वप्रकजन्मनः नद्याविविके पुलिने चकार पितृ तर्पणं ॥ १ ॥
 तुष्टावच पितृद्विप्रः स्तवैरेभिरथा दहतः एकाग्रः प्रयतो भूत्वा भाकिनम्यात्मको रुचिः ॥ २ ॥ रुचिरुवाच नम
 स्येहं पितृद्वन्मत्तया ये वसंत्याधिदैवतं देवैरपि हितर्ष्यते ये आद्विपुस्वद्योत्तरैः ॥ ३ ॥ नमस्येहं पितृद्वन् आद्वेत् न
 ते ये प्यहनिंशं आद्वैर्नैरैर्भक्त्या भुक्तिमुक्तिमभीप्सुभिः ॥ ४ ॥ नमस्येहं पितृद्वन्स्वर्गोसिद्धाः संतर्पयंति
 यान् आद्विपुद्विव्यैः सकलैरुपहारैरनुत्तमैः ॥ ५ ॥ नमस्येहं पितृद्वन्मत्तया ये च्यते गुह्यकैर्दिवि तं नमस्ये न वांछिद्भिः
 ऋद्धिमात्स्यंतीकंपरां ६ नमस्येहं पितृद्वन्मत्तया ये च्यते भुविये सदा आद्विपुश्च द्दयाभीष्टले कपुष्टिप्रदायिनः ॥ ७
 नमस्येहं पितृद्वन्मत्तया ये च्यते भुविये सदा वांछिताभीष्टलाभाय प्राजापत्यप्रदायिनः ॥ ८ ॥ नमस्येहं पितृद्वन्मत्तया ये च्यते

रण्यवासिभिः वन्द्यैः श्रद्धैर्यताहारैस्तपोनिर्दूतकल्पपैः ॥ ९ ॥ नमस्येहं पिच्छन्विव्रैर्नैष्ठिकव्रतचारिभिः . यस्य
 यतात्मभिर्नित्यसंतर्प्यते समाधिभिः १० नमस्येहं पिच्छन् श्रद्धैराजन्यास्तर्पयंतियान् कठोरशरैर्वैविविच्छेकद्वय
 फलप्रदान् ११ नमस्येहं पिच्छन् शरैश्चर्धते भुवि ये सदा स्वकर्माभिरतैर्नित्यं पुष्पवृक्षान्नचारिभिः १२ नमस्ये
 हं पिच्छन् श्रद्धैर्यशूद्रैरपि भक्तिः संतर्प्यते जगत्प्रनाम्ना स्याताः सुकालिनः १३ नमस्येहं पिच्छन् श्रद्धैरपाता
 ले ये महासुरैः संतर्प्यते स्वधाहारास्वकदंभमदैस्तथा १४ नमस्येहं पिच्छन् श्रद्धैः संतर्पितस्तदा तत्रैव विधियन्त्रैर्भोग
 गैरशेषैर्विधैर्नागैः काममर्षसुभिः १५ नमस्येहं पिच्छन् श्रद्धैः संतर्पितस्तदा तत्रैव विधियन्त्रैर्भोग
 संपत्समन्वितैः १६ पिच्छन्नमस्ये निवसंति साक्षाच्चैव लोकेऽपि महतीलेवा तया तस्मिन्नेव यथास्तन्नप्रती
 च्छंतु मयोपनीतम् १७ पिच्छन्नमस्ये परमाणुभूता ये वै विमाने निवसंति मूर्ताः यजतियानस्तमलैर्ननेभिर्धैर्गोश्वराः
 कुशविमुक्तिहेतून् १८ पिच्छन्नमस्ये दिविवेचमूर्ताः स्वधाभुजः काम्यफलाभिसंधौ प्रदानशक्ताः सकलेष्पितानां विमु
 क्तिदायेन भिसंधितेषु १९ तृप्यन्तु ते स्मिन्पितरः समस्ता इच्छावता ये प्रदिशंति कामान् सुरत्वमिद्वत्त्वमतो धिकं वाव
 स्वात्मजान्दमचलां गृहाणि २० सूर्यस्य ये रश्मिपुचंद्रविशेषे शुक्ले विमाने च सदा वसंति तृप्यन्तु ते स्मिन्पितरोन्न
 तो ये गंधादिना तुष्टिमतो ब्रजंतु २१ येषां हृते शौहविपाचतृप्तिर्भुंजते विप्रशरीरसंस्थाः येषिं डदानेन मुदं प्रयंति .
 तृप्यन्तु ते स्मिन्पितरोन्नतो ये २२ येषां गमांसि रसुरभैः कृष्णैस्त्रिलैर्दैत्यमहोरगैश्च कलिनशकिनमहर्षिर्बर्गैः
 संप्रीणितास्ते मुदमत्र यांतु २३ कव्यान् यशेषपिपायान्यभीष्टान्यतीवते पापममराधिं तानां तेषां तु सांनि
 ध्यमिहास्तु पुष्पगंधांबुभोज्येषु मयापितेषु २४ दिने दिने ये प्रतिगृह्णन्ते र्धां मासांत पूज्या भुवि येऽटकासु येषां सारां
 ते भुंजते च पूज्याः प्रयांतु ते मपितरोन्नतो ये २५ पूज्या द्विजानां कुमुदेंदुभासो ये क्षत्रियाणां च नवाकर्कवणाः तथा

विशायेकनकावदातानीर्लीनिभाः शूद्रजनस्ययेवै २६ तेस्मिन्समस्ताममपुष्पगंधधूपान्ननिवेद-
 नेन तथाग्निहोमेनचयांतुटासिंसदापितृभ्यःप्रणतोस्मितेभ्यः २७ येदेवपूर्वाएयतिष्ठसिहेतोरश्रंतिकव्यानिशुभाह
 तानि तृप्ताश्च्येभूतसृजोभवंतितृप्यंतुतेस्मिन्प्रणतोस्मितेभ्यः २८ रक्षांसिभूतान्यसुरांस्तथोत्रान्निनाशयंतस्त्वशि
 वंप्रजानांआद्याःसुराणामंरेशपूज्यास्तृप्यंतुतेस्मिन्प्रणतोस्मितेभ्यः २९ अग्निज्वात्तावाहंपदश्राज्यपाःसोमपास्त
 यात्रजंतुतृप्तिंश्राद्धेस्मिन्पितरस्तर्पितामया ३० अग्निज्वात्ताःपितृगणाःप्रार्थारक्षंतुमेदिशं तथावाहंपदःपांतुयाम्या
 येपितरःस्थिताः ३१ प्रतीचीमाज्यपास्तद्वदुदीर्चामपिसोमपाःऋध्वंतस्त्वर्धमारक्षेत्कव्यवाहनलोप्यधः ३२ वि
 श्वेदेवाश्रयःपांतुचोर्ध्वंपांतुमरुद्गणाःरक्षोभूतपिशाचैभ्यस्तथेवासुरदोपतः ३३ सर्वतश्चाधिपस्तेपांयमोरक्षांकरौ
 तुमे मिश्रेविश्वभुगाराध्वेोधर्मोऽधन्यःसनातनः ॥ ३४ ॥ भूतिदोभूतिकृद्भूतिःपितृगणायैगणानव वरोवैरेणो
 वरदःपृष्टिदस्तुष्टिदस्तथा ॥ ३५ ॥ विश्वपातातथाघातासतैतेचणाःस्मृताः कल्याणःकल्पदःकंत्तोकल्पः
 कल्पतराश्रयः ॥ ३६ ॥ कलनहितुरर्धःपडिष्ठेतेगणाःस्मृताः महान्महात्मामहितेमहिमावान्महावलः
 गणाःपंचतथैवैति पितृगणांपापनाशनाः ॥ ३७ ॥ सुखदोधनदभ्यान्योर्धर्मदोन्यश्चभूतिदः पितृगणांकथ्य
 तेचैतत्तयागणचतुष्टयं ॥ ३८ ॥ एकत्रिंशत्पितृगणायैर्व्याप्तमखिलजगत् तेमेवतृत्तारस्तुप्यंतुयच्छंतुचसदा
 हितम् ॥ ३९ ॥ मार्कण्डेयउवाच एवंतुस्तुवत्स्तस्यतेजसाराशिरुच्छिखः प्रादुर्बभूवसहसागगनव्या
 सिकारकः ॥ ४० ॥ तदृष्ट्वासुमहेतेजःसमाच्छाद्यास्थितंजगत् जानुभ्यामवनिगत्स्वारुचिःस्तोत्रमिदंजगौ
 ४१ ॥ रुचिरुवाच अमूर्तानांसुमूर्तानांपितृगणादींस्ततेजसां नमस्यामिसदतिपांध्यानितानांयोगवक्षुयां ॥ ४२ ॥
 इंद्रादीनांचनेतारोदक्षमारीचयोस्तथा सप्तर्षीणांतथातेपाताप्तमस्यामिकामदान् ॥ ४३ ॥ मन्वादीनांचनेतारःसू-

यांचंद्रमसोस्तथा तान्नमस्याम्यहंसर्वात्पितृदहनं पृथ्वीपथीपुत्र ॥ ४४ ॥ नक्षत्राणां ग्राहणां च वारुण्योर्नभसस्तथ
 द्यावापृथिव्योश्चतथानमस्यामि कृतांजलिः ॥ ४५ ॥ प्रजापतेः कश्यपायसोमायपरुणाय च योगेश्वरेभ्यश्चतथानम
 स्यामि कृतांजलिः ॥ ४६ ॥ नमोगणेभ्यः सप्तभ्यस्तथा लोकेषु सप्तसु स्वयंभुवेत्तमस्यामि ब्रह्मणे योगक्षुपे ॥ ४७
 सोमाधाराः पितृगणायोगमूर्तिधराहिषे नमस्यामितयासोमं पितरं जगतामहम् ॥ ४८ ॥ अग्निरूपारतथैवान्यान्न
 मस्यामि पितृदहनं अग्नीसोममथं विश्वं यत एतदशेषतः ॥ ४९ ॥ येतुतेजसि ये वार्योसोममूर्ध्याश्चिमुत्पः जगत्स्व
 रूपिणश्चैव ये ब्रह्मस्य रूपिणः ॥ ५० ॥ तेभ्योऽखिलेभ्यो योगिभ्यः पितृभ्यो यतमानसः नमोनमोनमस्ते मप्रसो
 दंतु स्वधाभुजः ॥ ५१ ॥ मार्कण्डेय उवाच एवंस्तुतास्ततस्ते तेजसो मुनिसत्तम निश्चक्रमुस्तैपितरो भासयंतो
 दिशो दश ॥ ५२ ॥ निवेदितचयत्तेन पुष्पधूपानुलेपनं तद्भूपितानथसतान्ददर्शपुरतः स्थितान् ॥ ५३ ॥ प्राणिपत्य
 रुचिर्भस्त्रापुनरेव कृतांजलिः नमस्तुभ्यं नमस्तुभ्यमित्याहृष्टयगाहतः ॥ ५४ ॥ ततः प्रसन्नाः पितरस्तमचुर्मुनिस
 तम वरं दृष्णेष्वेति सतानुवाचानतकंधरः ॥ ५५ ॥ रुचिरुवाच सांप्रतं सर्गकटं त्वमादिष्टं ब्रह्मणामम सोहंपत्नी
 मभीप्सा मिथ्यां दिव्यां प्रजावतीं ॥ ५६ ॥ पितर ऊचुः अचैव सद्यः पत्नीते भविष्यति मनोरमा तस्यांच पुत्रो भवि
 तारुचिरो मुनिसत्तम ॥ ५७ ॥ मन्वंतराधिपथीधोमास्त्वन्नाज्ञोपलक्षितः रुचरोच्य इति ख्यातिप्रयास्यति जगन्नये
 ५९ ॥ अस्यापि बहवः पुत्रामहावलपराक्रमाः भविष्यंति महात्मानः पृथिवीपरिपालकाः ॥ ५८ ॥ त्वंच प्रजापतिर्भू
 त्वा प्रजाः सुष्टुवाचतुर्विधाः क्षीणाधिकारोधर्मज्ञाततः सिद्धिमवाप्स्यसि ॥ ६० ॥ स्तोत्रेणानेन च नरो योस्मान् स्तोष्य
 क्षिभक्तिः तस्य तुष्टावर्षभोगान्दास्यामो ज्ञानमुत्तमम् ॥ ६१ ॥ शरीरारोग्यमर्थचपुत्रपौत्रादिकंतथा वांछिद्भिस्स
 ततं स्तव्याः स्तोत्रेणानेन भक्तिः ॥ ६२ ॥ अद्विचय इमं भक्त्या चास्मत्प्रतीतिकंस्तवं पृथिवीति द्विजाग्र्याणां भुज

तांपुरतःस्थिताः ॥ ६३ ॥ स्तोत्रश्रवणसंप्रीत्यासन्नधिधानेपरेकृते अस्माभिरक्षयंश्राहंतद्भविष्यत्यसंशयम् ॥ ६४ ॥
 यद्यप्यश्रोत्रिपंश्राहंयद्यप्युपहंतंभवेत् अन्यायोपात्तवित्तेनयदिवाकृतमन्यथा ॥ ६५ ॥ अश्रद्धयावापुरुषैर्देभमाश्रि-
 त्यपकृतं अस्माकंप्रीतयेश्राहंतदप्येतदुदीरणत् ॥ ६६ ॥ यत्रैतत्पठ्यतेश्रद्धिस्तोत्रमेतत्सुखावहं अस्माकंजायते
 त्वतिस्तत्रद्वादशवापिकी ॥ ६७ ॥ हेमंतेद्वादशाब्दानित्क्षिमेतत्प्रयच्छति शिशोरेद्विगुणब्दानित्क्षिमेतत्त्रिभिदंश्रुतं
 ६८ ॥ वसंतेपोडशसमास्तुष्टयेश्राद्धकर्मणि श्रीज्मेचपोडशैवैतत्पठितंतृप्तिकारकं ॥ ६९ ॥ विकृतेपि कृतेश्रद्धिस्तोत्रे
 णनिनशोधिते वर्षासुतृप्तिरस्माकमक्षयजायतेरुचे ॥ ७० ॥ शरत्कालेपिपठितंश्राद्धकालेप्रयच्छति अस्माक
 मेतत्पुरुषैस्तृप्तिपंचदशाब्दिकी ॥ ७१ ॥ यस्मिन्गृहेवाल्लिखितमेतत्क्षितिनित्यशः सन्निधानेकृतेतृप्तिस्तत्रास्मा
 कंभविष्यति ॥ ७२ ॥ तस्मादेतत्त्वयाश्राद्धेविप्राणांभुंजतांपुरः श्रावणीपंचमहाभागअस्माकंपुष्टिहेतुकं ॥ ७३ ॥
 मांकंडेयउवाच ततस्तस्मान्नदीमध्यात्समुत्सृज्योमनोरमा पुलोमानामतन्वंगीतत्समीपेवराप्सरा ॥ ७४ ॥
 अप्सरोवाच श्रतीवरूपिणींकन्यांमत्सुतांवदतांवर जातांवरुणपुत्रेणपुष्करेणमहात्मना ॥ ७५ ॥ तांगृहा
 णमयादत्ताभ्यर्थार्थंवरवर्णिनीमनुर्नहामतिस्तस्याःसमुत्पत्स्यतितेसुतः ॥ ७६ ॥ तथैतैनसाप्युक्तातस्मात्तो
 याद्वयुष्मती उज्जहारतःकन्यांमालिनींनानाममतः ॥ ७७ ॥ नयाश्रुपुल्लिनतस्मिन्समुनिर्मुनिसत्तम पाणौजग्रा
 हाविधिवत्समानायमहामुनीन् ॥ ७८ ॥ तस्यांतस्यसुतोजज्ञोमहावीर्योमहाद्युतिः रौच्योभवद्विपुतुर्नाम्नाख्यातो
 भवसुधातले ॥ ७९ ॥ तस्यमन्वंतरेदेवास्तथासप्तर्षयश्चये तनयाश्चन्द्रपाईवैतेसम्यक्कथितास्तव ॥ ८० ॥ धर्म
 शुद्धिस्तथारोग्यंधनधान्यसमुद्भवः नृणांभवत्यसंदिग्धमस्मिन्मन्वंतरेश्रुते ॥ ८१ ॥ पितृस्त्वंतथाश्रुत्वापिहृणां
 चतयागणान् सर्वान्कामानवाप्नोतिवत्प्रसादान्महामुने ॥ ८२ ॥

इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे रोच्यमन्वन्तरे रुचिकृतः पितृस्तवः समाप्तः ॥

अमावास्यांगतेसोमैर्गोर्वासादयतेतृणं दोहित्रीसातुविज्ञेयादौहित्रंतद्घृतंस्मृतं अथमातृनवम्यांमातृवर्गे
पूर्वश्राद्धकर्तव्यं मातृवर्गश्चश्राद्धदीपिकायांत्राह्ये पितृमातृकुलोत्पन्नायाः काश्चनमृताःस्त्रियः श्राद्धा
ह्यमातरोद्भेयाःश्राद्धंतत्रप्रदीयते तत्रादौमातृमातामहीपूर्वकं पद्धैवत्यपर्वेणपिंडदानांतं कृत्वा तत
श्चान्यासांमातृपितृकुल्यानमेकर्तंत्रमेकुर्यात् तत्रादौदक्षिणाग्रकुशत्रयगृहीत्वा अस्मत्कुलेमृतायाश्चग
तिर्यासांनविद्यते आवाहयिष्येताःसर्वादभैष्टधेतिलोदकैः ॥ १ ॥ वंधुवर्गकुलेयाश्चगतिर्यासांनविद्यते आ
वाहयिष्येताःसर्वादभैष्टधेतिलोदकैः ॥ २ ॥ मातामहकुलेयाश्चगतिर्यासांनविद्यते आवाहयिष्येताःसर्वा
दभैष्टधेतिलोदकैः ॥ ३ ॥ इतिमंत्रत्रयेणास्तुतदर्भेपुताआवाह्यगंधादिभिरभ्यर्च्यं तत्र आत्रहस्तंवपर्यंतैदेव
पिंपितृमानवाः तृप्यंतुमातरःसर्वांमातृमातामहीमुखाः २ अतीतकुलकोटीनांसप्तर्षीपनिवासिनां आत्रहस्त
भुवनल्लोकदिग्दमस्तुतिलोदकं २ पूर्ववेदेवांजलिदानपूर्वकंमात्राद्यावाहनं विधाय पुनरपिमात्रादिभ्योयथासं
बंधनामगौत्रग्रहणपूर्वकंसकल्पेनपिंडान्दत्त्वा ततःषोडशपिंडान्दद्यात् अस्मत्कुलेमृतायाश्चगतिर्यासांनविद्य
ते तासामुद्हरणार्थीयमातृपिंडंददाम्यहं २ वंधुवर्गकुलेयाश्चगतिर्यासांनविद्यते तासामुद्हरणार्थीयमातृपिंडंददा
म्यहं ३ अजातदंतायाःकाश्रियाश्रगर्भेपुपिंडिताः तासामुद्हरणार्थीयमातृपिंडंददाम्यहं ४ अग्निदग्धाश्रयाःका
श्रिग्नाग्निदग्धास्तथापराःविद्युद्यौरहतायाश्चतुर्भ्यःपिंडंददाम्यहं ५ दावदाहेमृतायाश्चसिंहव्याघ्रहताश्रयाःश्रा
त्सोपघातनिहता स्ताभ्यःपिंडंददाम्यहं ६ अरण्येवर्त्मनिवनेक्षुधयातृपयाहताः भूतप्रेतपिशाचाद्यैस्ताभ्यःपिंडं
ददाम्यहम् ॥ ७ ॥ उद्धंधनमृतायाश्चविद्युच्छस्त्रहताश्चयाः दंष्ट्रिभिःशृंगिभिर्यैवताभ्यःपिंडंददाम्यहं ॥ ८ ॥ रैरवे

बांधतामिन्नकालसूत्रेचयागताः तासामुद्धरणार्थायपिंडमेनदाम्यहं ९ अनेकयातनासंस्थाः प्रेतलोकंचयागताः
 तासामुद्धरणार्थायपिंडमेनदाम्यहम् १० अनेकयातनासंस्थायानीतायमकिंकरैः तासामुद्धरणार्थायपिंडमेनद
 दाम्यहम् ११ नरकेपुंसमस्तेपुयातनासुचन्ना स्थिताः तासामुद्धरणार्थायपिंडमेनदाम्यहं १२ पशुयोनिगताया
 श्चयाश्चपक्षिसरीसृपाः अथवावृक्षयैनिस्थास्तभ्यः पिंडदाम्यहम् १३ जात्यंतरसहस्रेपुत्रमंत्यः स्वेनकर्मणा
 मानुष्यदुल्लभंसांताभ्यः पिंडदाम्यह १४ दिव्यतरिक्षभूमिस्थाः पितरोवांधवादयः सृताः सस्कृतायाश्चता
 भ्यः पिंडदाम्यहम् ॥ १५ ॥ याः काश्चित्प्रेतरूपेणवर्ततेमातरोमम ताः सर्वास्तृप्तिमायातुपिंडदोनेनसर्वदा- १६
 यांवांधवांधवायायाश्चान्यजन्मवांधवाः तासांपिंडोमयादत्तोह्यक्षय्यमुपतिष्ठतां ॥ १७ ॥ येमेकुलेलुप्तपिंडाः
 पुत्रादिपरिवर्जिताः क्रियालोपगतायाश्चजातंधाः पंगवस्तथा विरूपाः आगमागर्भाश्चज्ञाताज्ञाताः कुलेषुमे ता
 सांपिंडोमयादत्तोह्यक्षय्यमुपतिष्ठतां ॥ १८ ॥ आब्रह्मणेयागपितृभ्रजतामातुस्तथावंशभवामदीयाः वंशह्वयेयाम
 मवासभूताभृत्यास्तथैवाश्रितसेवकाश्च मित्राणि शिष्याः पशवश्चवृक्षादृष्टाश्चकृताश्चकृतोपकाराः जन्मान्तरेया
 मसंगताश्चताभ्यः स्वधापिंडमहददामि १९ उच्छिन्नकुलजातायाः सांदाताकुलेनहि धर्मपिंडोमयाद
 दत्तोह्यक्षय्यमुपतिष्ठतां २० आब्रह्मस्तवर्षयंतं ब्रह्मांडं सचराचरं जगत्पुत्रपुत्रपिंडेनभक्त्यादत्तेनसर्वदा २१
 इत्येकविंशतिपिंडानुदत्त्वा श्रवनेजनावशिष्ट प्रत्येवनेजनं दुत्त्वा वस्त्रदत्त्वा गंधादिभिः संपूज्य अक्षय्यो
 दकसकल्पकृत्वा सव्येन पिंडेषु पूर्वांशवारिधारां दद्यात् अघोरामातरः संतु ततोऽपसव्येन पिंडेषु कुशप
 वित्रादिकंदत्त्वा ऊर्जैर्वृहतीरिति मंत्रेण सतिलमधुक्षीरनीरधारांदत्त्वा दक्षिणांचदत्त्वा पिंडान्विसर्ज्य चालि
 दानादिकंकृत्वा प्रमादादिति विष्णुस्मरणपूर्वकं कृत्वा यथासुखं विहरेत् इति मातृनवमी आहं मानुषोऽशी

आर्द्धच आयायंतांशकस्यास्याथयकमहालयश्राद्धमेकाहपक्षमाश्रित्यलिख्यते तथाच नागरखंडे सेतु
 माहात्म्ये आषाढयोःपंचमेपक्षकन्यासंस्थेदिवाकरे योवैश्राद्धंनरःकुण्ड्यंदिक्स्मिन्नत्रपिवासरे तस्यसंब
 स्संरयावतृताःस्युः पितरोश्रुवं चतुर्विंशतितमे एकस्मिन्ब्राह्मणेसर्वान्पित्रादीन्परिपूजयेत् दशहादश
 वापिंडान्कुर्यादकरणंनहींति तत्राप्यविज्ञातमातृपित्रादिंश्रुतदिनमासालब्ध्याऽमावास्यायामेकाहपक्षश्राद्धंतच्चक
 त्तिपयदेशीयस्यसदाचारपरिग्रहीतांपिंडदानमात्रमेव तस्यायंप्रयोगः आचम्य प्राणानायम्य ओंपुंडरीका
 क्षायनमइतिश्राद्धीयवस्तून्यासिच्य श्राद्धकालिगयंध्यात्वाध्यात्वादेवंगदाधरं स्नान्पिष्टमनसाभ्यात्वाततःश्राद्धं
 समाचरेत् देवताभ्यःपितृभ्यश्चमहायोगिभ्यएवच नमःस्वर्गाथैस्वाहायैन्नियमेवनमोनमः ओमद्येव्या
 दिदेशकालौसंकीर्त्यामुक्तगोत्राणांपितृपितामहप्रपितामहानामहानामहप्रमातामहद्वप्रमातामहानां मातृपितामही
 प्रपितामहीनां मातामहंप्रमातामहीद्वप्रमातामहीनामन्येषां चास्मदीयसप्तगोत्रांतगतैर्कविशतिकुलोत्पन्नस
 स्तसंबंधिनांमहालयामावास्याश्राद्धमहंकरिष्ये ततः पितृपक्षीयविश्वेदेवब्राह्मणायनमोमातृपक्षीयविश्वेदेवब्रा
 ह्मणायनमः इदमासनंवोनमः आगच्छंतुमहभागाइत्यावाह्य गंधादिभिरभ्यर्च्य एतान्निगंधार्घ्यपुष्पादीनि
 विश्वेदेवब्राह्मणायनमः ततोऽपसंबं पितृमतेब्राह्मणायनमः मातृमतेब्राह्मणायनमः इदमासनंस्वधा पि
 ष्टनावाहविष्यामि माल्दरावाहविष्यामि यथाशक्तिगंधादिभिरभ्यर्च्य एतान्निगंधादीनि पितृभ्यःस्वर्धा स
 ब्यंकृत्वा विश्वेदेवब्राह्मणेभ्यइदमन्नंसोपकरंणिद्विधाविभज्यवोनमः मधुवाताइतिपाठंरुच्या पृथिवीतेपात्रं
 कृत्वा ततोऽपसंब्यंकृत्वा पितृभ्योमातृभ्यश्च इदमन्नंस्वधा इत्येवंयथाशक्तिश्राद्धविधिंक्षेपेणकृत्वा ततः
 पिंडपातनाथैर्दिक्कृत्या पिंडदानंकुर्यात् तत्रवेदिकायां अपहताश्रुराइतिमंत्रंपठित्वा कुशमूलैः

रेखाकरणं येरूपाणीतिपठित्वा ततःसव्यं देवताभ्यः अपसव्यं उमद्यामुकगोत्राश्रमत्पितृमात्रादयः
 समस्तसंवंधिनः पिंडस्थाने अत्रावनेनिग्ध्वंस्वधा उमद्यामुकगोत्राश्रमत्पितरमुकशर्मन्नेपतेपिंडःस्वधा
 एवंपित्रादिभ्यः मातामहादिभ्यः मात्रादिभ्यः प्रत्येकं गोत्रनामोच्चारणपूर्वकं द्वाद
 शपिंडान्दत्त्वा शेषसंवंधिभ्योऽपिदद्यात् तत्रायंक्रमः तातांवात्रितयंसपत्नजननीमातामहादित्रयं सस्त्रीस्त्रीत
 नयादितातजननीस्वध्यातरस्तस्त्रियः तातांवात्मभगिन्यपत्यधवयुजायापितृसद्गुरु शिष्याप्ताः पित
 रोमहालयविधीर्ताथैतथातर्पणे इत्येवंपिंडान्दत्त्वा प्रत्येवनेजनपूर्वकं सूत्रदानं गंधादिदानं च एवंपूजनंविधा
 य सव्येन पूर्वोत्रावारिधारां दत्त्वा ऊर्जवहंतोरिति दक्षिणदानांतं कृत्वा विश्वेदेवविसर्जनांतं च कृत्वा त
 तःपोडशीक्रमेणपिंडदानंकुर्यात् ऊनविंशतिपिंडदानार्थं वेदिकांविधाय तत्रकुशानास्तार्थ्यं मोटकतिल
 जलान्यादाय अस्मत्कुलेमृतयिचगतिर्येषानविद्यते आवाहयिष्येताःसर्वान्दभंष्टुषेतिलोदकैः बंधुवर्गकुलेयच
 गतिर्येषानविद्यते आवाहयिष्ये ॥ २ ॥ मातामहकुलेयचगतिर्येषानविद्यते आवाहयिष्येताःसर्वान्द
 भंष्टुषेतिलोदकैः ॥ ३ ॥ इत्यावाह्यगंधादिभिर्भ्यर्च्य आब्रह्मस्तं वपर्थैर्दवापिपितृमानवाः तृप्यंतु
 पितरःसर्वेमातृमातामहादयः अतीतकुलोटीनांससद्वापिनिवासिनां आब्रह्मभुवनाल्लोकादिदमस्तुतिलो
 दकं इतितिलांजलिदानरूपमावाहनं कृत्वा पिंडदानंकुर्यात् पितापितामहश्चैवतयैवप्रपितामहः
 मातापितामहीचैवतयैवप्रपितामही मातामहस्तत्पिताचप्रमातामहाकादयः तेषांपिंडोमयादत्तोह्यक्षय्यमु
 पतिष्ठतां इतिद्वादंशभ्य एकमेवपिंडं दत्त्वा पोडशीक्रमेण पिंडान्दद्यात् अस्मत्कुलेमृतायेचग
 तिर्धेषानविद्यते तेषामुद्धरणार्थायद्दमंपिंडं ददाभ्यहम् १ मातामहकुलेयचगतिर्येषानविद्यते तेषामुह- इमंपिंडं

२ वंधुवर्गकुलेयेचगतिर्धेपानविद्यते तेपामु०इमंपिंडं अजातदंतायेकेचियेचगर्भप्रपीडिताः तेपामु०इमंपिंडं ४
 अग्निदग्धाश्रयेकेचिन्नाग्निदग्धास्तथापरे विद्युच्चौरहतायेचतेभ्यःपिंडदाम्पहन् ५ दावइहेमृतायेचसिंहव्या
 प्रहताश्रये दंष्ट्रिभिःशृंगिभिश्चैवतेभ्यःपिंडं ६ उद्धनमृतायेचविद्युच्छरहताश्रये आत्मोपघातिनोयेचते
 भ्यःपिंडं ७ अरण्येवर्मजलेक्षुययाटपयाहताः भूतप्रेतपिशाचाश्रतेभ्यःपिंडं ८ रौरवेचांधतामिस्रिकाल
 सूत्रेचयेगताः तेगामु०पिंडमेतदं ९ अनेकयातनासंस्थाःप्रेतलोकंचयेगताः तेपामु०पिंडमेतदं १० अनेक
 यातनासंस्थयेनीतायमसादनं तेपामु०पिंडमेतदं ११ नरकेषुसमस्तेपुयातनायांचयेस्थिताः तेपामु०पिंडने
 नंद- १२ पशुयोनिगतयेचपक्षिकीटसरीसृपाः अथत्राटक्षयोनिस्थास्तेभ्यःपिंडं १३ जात्यंतरसहस्रेषुअ
 मंतः स्वेनकर्मणा मानुष्यदुर्लभेयेपतेभ्यः पिंडं० १४ दिव्यंतारेक्षभूमिस्थाः पितरोवांधवादयः मृताश्रसंस्कृता
 येचतेभ्यः पिंडं- १५ येकेचित्त्रैतररूपेणवर्ततेपितरोमम तेसर्वेतृप्तमायांतुःपिंडइनेनसर्वादा १६ येवांधवा
 वांधवायेन्यजन्मनिवांधवाः तेपांपिंडोमयादत्तोह्यक्षय्यमुपतिष्ठतां १७ पितृवंशेमृतायेचमातृवंशेचयेमृताः गुरुश्व
 श्रुतिसेवकाश्च मित्राणिशिष्याः पशवश्चयथादृष्टाश्रुदृष्ट इचकृतोपकाराः जन्मांतरेयेममसंगताश्चतेभ्यः
 स्वघांपिंडमहंददामि १९ पितामाताचभार्याचभगिनीदुहितापतिः पितृष्वंसामातृष्वसासप्तगोत्राणिचैवहि उ
 च्छिन्नकुलगोत्रायेयेपांदाताकुलेनहि धर्मपिंडोमयादत्तोह्यक्षय्यमुपतिष्ठतां ततःपिंडपूजनं दक्षिणादानादिकंपथा
 विधिकार्ष इतिपितृगोडशीक्रमः महालयश्राद्धमाहस्यं स्कंदपुराणे ब्रह्मसंखे पूर्वभागे सेतुमाहास्ये

सूत उवाच धनुष्कोटंस्तुमाहात्म्यं भूयोपि प्रवदाम्यहम् । दुराचाराभिर्घोषत्रस्तात्वामुकोवभूवह । इत्यु
पक्रम्य दत्तात्रेय उवाच महापातकिसंसर्गात्तदुराचारकृतात्पुरा । ब्राह्मण्यं नष्टमभवद्वैतालस्तंततोऽग्र
हीत् सचभाद्रपदे मासे कृष्णपक्षे महालयं पार्वणेन विधानेन पिच्छाणां कारोत्सदा तैरेव पितृभिः शशोवि
तालत्वमगादयं सोपि चास्याधनुःकोटे रवलो कनमात्रतः वेतालत्वं विहायैव विष्णुलो कनवाप्तवान् अतोभाद्र
पदे मासे कृष्णपक्षे महालये उद्दिश्य स्वपिच्छन्धेतुन कुर्वति हिलोभतः महापापयुतास्ते वेतालाः स्युर्न संशयः त
स्माद्भाद्रपदे मासे कृष्णपक्षे महालये ऽपिच्छन्धेतुन कुर्वति हिलोभतः भोजयेयुर्महाप्राज्ञास्तेन वि
दंति दुर्गात् यस्तुभाद्रपदे मासे कृष्णपक्षे महालये स्वशक्त्यान्नमहविप्रानेकद्वीत्रिणिकिंचन भोजयेदस्य दीर्घत्वं
न भवेच्चकदाचन श्रयंभाद्रपदे मासे पिच्छाणामनयायनात् वेतालतां यथैव प्रयत्नान् जग्राह पापिनं मासोभा
द्रपदः कालस्तत्रापि हि विशिष्यते कृष्णपक्षो विशिष्टः स्यात्तत्र श्राद्धं प्रशस्यते तस्माच्छुभे कृष्णपक्षे प्रथमायाति
द्यौतथा श्राद्धं महालयं कुर्याद्योनरो भक्तिपूर्वकं तस्य प्रीणाति भगवान्पावकः सर्वभावनः सर्वाहिलोकमाप्नोति
वह्निना सह मोदते तस्मै प्रज्वलितो देवः सर्वैश्वर्यं ददात्यपि प्रथमायां त्रिथौ सत्यग्रं योनिकुर्यान्महालयं वह्निर्गृ
हं दहेत्तस्य श्रियं क्षेत्रादिकं तथा वेदविद्ब्राह्मणेभुंके प्रथमायां महालये दशकल्पसहस्राणि पितरो यांति तृप्तताम् १
द्वितीयायां तु यो भक्त्या कुर्याच्छ्राद्धं महालये तस्य प्रीणाति भगवान्भवानी पतिरीश्वरः सकैलासमवाप्नोति शिवेन
सह मोदते विपुलांसंपदं तस्य प्रीतो दद्यान्महेश्वरः द्वितीयायां त्रिथौ मय्ये योनिकुर्यान्महालयं तस्य वैकुपितः शंभुर्ना
शयै ब्रह्मवर्चसं रौरवं कालसूत्रार्यं नरकं चास्य ददात्यति वेदविद्ब्राह्मणेभुंके द्वितीयायां महालये विशकल्पसह
स्राणि पितरो यांति तृप्ततां अनुग्रहात्पिच्छाणं तु संतति श्रास्य वद्धंते १ तृतीयायां नरो भक्त्या श्राद्धं कुर्यान्महालये

तस्यप्रीणातिर्भगवान्लोकपालोऽधनाधिपः महापद्म्यादिनिघचोवत्तेतस्यैवैवशे तस्यानुगाल्त्रयोदेवाब्रह्म
 विष्णुमहेश्वराः तृतीयायांतिथौमर्त्योऽयोनिःकुर्व्यान्महालये धनलोभवेशात्तस्यैसंपदंहरतिक्षणात् दारिद्र्य
 हिंसदातस्यवहुदुःखसमाकुलं तृतीयायांतुयोमर्त्यैः श्राद्धं कुर्व्यान्महालये तृप्यंतिपितरस्तस्यत्रिंशत्कल्पस
 हन्नकं चतुर्थ्यांतुनरोभक्त्या श्राद्धं कुर्व्यान्महालये तस्यप्रीणातिभगवान्हेरंबः पार्वतीसुतः तस्यविद्वानिन
 श्यंतिगजवरुप्रसादतः चतुर्थ्यांतुतिथौमर्त्योऽयोनिःकुर्व्यान्महालयं विघ्नेशोभगवांस्तस्यसदाविघ्नं करोतिहि
 चंडकोलाहलास्येतुनरकेचपतत्ययं चतुर्थ्यांतुतिथौमर्त्योऽयोनिःकरोतिमहालये पितरः कल्पसाहस्रं चत्वारिंशत्प्र
 हर्षिताः बहुन्पुत्रान्प्रदास्यंति श्राद्धकर्तुं निरंतरम् ४ पंचम्यांचतिथौमर्त्या श्राद्धं कुर्व्यान्महालये तस्यलक्ष्मी
 भगवतीप्रीणातिहरिवल्लभा गृहक्षेत्रकलत्रादितस्यनृत्यतिसर्वदा कीर्तिश्रवधत्तेतस्ययावदाचंद्रतारकं पंच
 म्यांतुतिथौमर्त्योऽयोनिःकुर्व्यान्महालयं तस्यलक्ष्मीभगवतीपरित्यजतिमंदिरं "अलक्ष्मीः कलहं ह्वारतस्यप्राप्तम
 वैद्मगृहे पंचम्यांतुतिथौमर्त्योऽयोनिःकरोतिमहालयं पंचाशत्कल्पसाहस्रं नृप्यंतिपितरस्तथा संततिचाप्य
 विच्छिन्नांतस्मदास्यंतिपिताः पार्वतीचप्रसन्नास्यान्महद्वैश्वर्यदायिनी ५ पष्ठांतियौनरोभक्त्या श्राद्धं कुर्व्या
 न्महालये तस्यप्रीणातिभगवान्पण्डुः पार्वतीसुतः तस्यपुत्राश्चपौत्राश्चपण्डुस्यप्रसादतः पष्ठांतियौ
 नरोयस्तुनकुर्व्याद्यमहालयं तस्यस्कंदोमहासेनोविमुखः स्यान्नसंशयः गर्भोन्निर्गममंत्रेणप्रजातस्यविन
 श्यति पूतनादिग्रहगणैर्वाध्यतेचनिरंतरं वह्निज्वालाप्रवेशास्येनरकेचपतत्ययं पष्ठांतियौतुयः श्राद्धकु
 र्व्यान्मर्त्योमहालये पष्ठिपंसहस्रं तुपितरोयांतितृप्ततां पुत्रानपिप्रदास्यंतिश्रयंचविपुलांतथा ६ स
 स्रम्यांतुतिथौमर्त्यैः श्राद्धं कुर्व्यान्महालये हिरण्यपाणिर्भगवान्नादित्स्यस्तुष्यति श्यारोग्यं दृढगंत्रं स्याद्ब्रह्म

स्करस्यप्रसादतः हिरण्यपाणिर्भगवाहिरण्यानवाहरस्वयं महालयश्राद्धकैत्रैददातिप्रतिमानसः सप्त
 म्यां तुतिथौ मर्यो योनिकुठर्यान्महालयं व्याधिभिः क्षयरोगादीर्वाध्यते सद्दिवा निशं तीक्ष्णधाराल्मशय्या रूपे
 नरके च पतत्ययं सप्तम्यां योनरो भक्त्या श्राद्धं कुठर्यान्महालये सप्ततिः कल्पसाहस्रं पितरो यान्ति तूततां पु
 त्रानपि प्रदास्यंति संपदां विपुलां तथा संततिं चाप्यविच्छिन्नां द्युः पितृगणः सदा ७ अष्टम्यां तुतिथौ मर्यः आ
 ङ्कुठर्यान्महालये मृत्युं जयः कृतिवासास्तस्य प्रीणातिशंकरः करस्यंतस्यैकवलयं शंकरस्य प्रसादतः महालये
 नश्राद्धेन तुष्टः साक्षात्त्रियं वकः चतुर्दशसुलोकेषु दुर्लभंतस्य किं भवेत् महालयं न कुर्यात्प्रसादतः महालये
 सारसागरे योरे स दामज्जति दुःखितः कदाचिदपितस्येष्टं न सिद्ध्यति कथंचन वैतरण्यास्य नरके पतत्या चंद्रतारकम्
 योऽष्टम्यां श्राद्धया श्राद्धं नरः कुठर्यान्महालये अशीतिः कल्पसाहस्रं तुष्यंति पितरोस्य वै अशीतिर्वर्षं त्ये
 नं विघ्नान् श्वास्यव्यपोहति संततिं चाप्यविच्छिन्नां द्युः पितृगणामुदा नवम्यां तुतिथौ मर्यः श्राद्धं कुठर्यान्महा
 लये दुर्गदीर्घी भगवती तस्य प्रीणातिशंभिर्वा क्षयापस्मारकुषादीन्क्षुद्रप्रेतापि शाचकान् नाशयत्यस्य
 संतुष्टा दुर्गमहिपमर्दिनी ॥ ९ ॥ नवम्यां तुतिथौ चैव येन कुठर्यान्महालयं अपस्मारेण पीडयंतैतथैव ब्रह्मरा
 क्षसैः अकृतं चाभिचारं सयाति नित्यं निरंतरं नवम्यां यस्तिथौ मर्यः श्राद्धं कुर्यान्महालये नवतिः
 कल्पसाहस्रं तुष्यंति पितरोस्य वै संततिं चाप्यविच्छिन्नां द्युः पितृगणाः सदा ॥ ९ ॥ दशम्यां तुतिथौ
 यश्च कुर्यात् श्राद्धमहालये तस्य मृगधरश्चंद्रः षोडशशास्त्राप्रसिदति श्रोपधीना मंधी शोस्मिन् श्राद्धेना
 नेन तोपितः व्रीह्यादीनि तुधान्यानि दद्याद्विशादिकं तथा योनिकुठर्यां दशम्यां तुमहालयमनुत्तं श्रोपथ्यो
 निष्फलास्तस्य कृपि श्वास्यापि निष्फला दशम्यां तुतिथौ मर्यः श्राद्धं कुर्यान्महालये शतं कल्पसहस्राणि

तृप्यति पितरोस्य वै संततिचाप्यविच्छिन्नादद्युःपितृगणाः सदा १० एकादश्यांतुयोभक्त्या श्राद्धं कुर्यान्महालये सं
हर्ता सर्वलोकस्य तस्य रुद्रः प्रसीदति रुद्रस्य सर्वसंहतुः प्रसादेन जगत्पतेः शब्दपरजस्यैवपश्राद्धकर्तानि
रंतरं ब्रह्महत्यायुतैवोपितस्य नश्यति तत्क्षणात् अग्निष्टोमदियज्ञानां फलं प्राप्नोत्यनुत्तमं एकादश्यांनरोभ
त्त्यायो न कुर्यान्महालयं तस्यैव विमुखो रुद्रो न कदाचिप्रसीदति सर्वदा वर्धमानं तं वाधते चतयोद्यतं अग्निष्टोमा
दियज्ञाश्रकृताश्रवहुदक्षिणाः निष्फला एव तस्य स्युर्भस्मन्यस्तसुहव्यवत् ब्रह्मघातकतुल्यश्च श्राद्धाकरणदो
पतः एकादश्यांतियौ यस्तु श्राद्धं कुर्यान्महालये द्विशतं कल्पसाहस्रं तृप्यति पितरोस्य वै ११ द्वादश्यां
तृतीयो मर्त्यः श्राद्धं कुर्यान्महालये तस्य लक्ष्मीपतिः साक्षात्प्रसीदति जनार्दनः प्रसन्नैसति देवेशो हस्तसति जना
दंने चराचरं जगत्सर्वं प्रातमेव न संशयः भूमिर्हरिप्रियावास्यस्य स्यान्वैवर्धयत्यलं लक्ष्मीश्रवर्धते तस्य मंदि
रे हरिचलभा गदाकौमोदकी नाम नारायणकरस्थिता अप्समारादिभूतानि नाशयत्येव सर्वदा तीक्ष्णधारं तथा च
क्रशूनस्य गदहृत्पि यातुधानपिशाचादीन् शंखश्चास्यव्यपोहति एवं सर्वात्मना देवो नाशयत्यस्य के शवः
महालयं न कुर्याद्योद्वादश्यां ननु जाधमः तस्यैव क्षत्राणि संपन्नविनश्यंति न संशयः अप्समारादिभूतानि शत्रुश्च
गहाबलाः यातुधानाश्च वाधते तवैविष्णुपराडमुखं पात्यते नरके चासौ अस्थिमर्दननामके द्वादश्यां भक्तितो
यस्तु श्राद्धं कुर्यान्महालये पद्मशतं कल्पसाहस्रं तृप्यति पितरोस्य वै संतती श्राप्य विच्छिन्नाः पितरोस्य ददंत्यमी
१२ त्रयोदश्यांनरोभक्त्या श्राद्धं कुर्यान्महालये प्रसीदत्यस्य भगवान्कंदर्पो रतिनायकः संक्रंदनादयो देवा
ललनाश्रमनोरमाः कामदेव प्रसादेन तस्य सिद्धिं तिसर्वदा आजन्ममरणं तं च सुखमेव स विदति धीन
कुर्यान्नयोदश्यांनरः श्राद्धं महालये कामदेवोऽस्य विमुखः स्त्रियोभोगश्चनाशयेत् अगारशय्याश्रमणैरकेपा

तपस्यमुं पितृन्नुद्दिश्ययःकुठ्यर्थात्रयोदश्यामहालयं सहस्रकल्पसाहस्रं प्रीणंति पितरो रस्यैवं संततीश्चाप्य
 विच्छिन्नादद्युःपितृगणाः सदा १३ चतुर्दश्यां नरो भक्त्या श्राद्धं कुठ्यर्थां न्महालये तस्याभीष्टप्रदानाय जागर्ति भगवान्
 शिवः उपदिश्य शिवज्ञानं स्वसाचाज्यं ददात्यसौ सुरापानायुतं चापि स्वर्णं स्तेयायुतं तथा नशंति तत्क्षणा
 देवचतुर्दश्यां महालयात् चंडालवृषलस्त्रीणां संगदोषादि नश्यति अश्वमेधसहस्राणि पौंडरीकायुतस्य च १ पु
 ष्कलाफलसिद्धिः स्याच्चतुर्दश्यां महालयात् योनकुठ्यर्थाच्चतुर्दश्यां नरः श्राद्धं महालये संसाराध्य महाकूपतमस्य
 स्यननिष्कृतिः अचोरयित्वा कनकपीत्वापि सुरासवं सुरापानादिभिर्दोषैर्लिप्यते स विमूढधीः कृता अपि विधा
 नेन यज्ञाः स्युर्निष्फलास्तथा चतुर्दश्यां त्रिथौ यस्तु श्राद्धं कुठ्यर्थां न्महालये लक्षकोटिसहस्राणि कल्पकोटिशतानि
 च कल्पानि पितरस्तस्य तृप्यंते च न संशयः नरकस्थाश्च पितरः स्वर्गं यांति प्रहर्षिताः संततीश्चाप्य विच्छिन्नाद
 द्युःपितृगणास्तथा १४ अर्मायां तु नरो भक्त्या श्राद्धं कुठ्यर्थां न्महालये पिच्छणांतस्य तृप्तिः स्याद नंतानात्र संश
 यः सुधामासाद्य तृप्तिः सा तृप्तिस्तु पितुर्भवेत् अनंता हीदृशी तृप्तिरमावास्यां महालयात् अर्मायां स्यामहापु
 ष्यापितृदेवनमस्कृता एषा तिथिस्तु परमाशिवस्य परमाप्रिया तस्यां महालये श्राद्धं भोजिते वेदवित्तने तेन
 तृप्तिः पिच्छणां स्याद नंतानुप्यते शिवः ब्रह्महत्यादिकाः पंचपातकानां शमाप्नुयुः कृताश्च स्युर्विधानेन सर्वे यज्ञः सद्
 क्षिणाः अनुष्ठिताः स्युर्विधिवस्सर्वे धर्माः सनातनाः योनं कुठ्यर्थां दमावास्यां महालयमचेतनः ब्रह्मलोकगताश्चा
 स्यपितरो यांति नारकं संततिश्चास्यमूढस्य विच्छिद्ये तैव तक्षणात् स एव हि महानर्थो यदमायां तिथौ नरैः म
 हालयार्थे विभ्रं द्राविधि वृत्तैव भोजिताः मासिमाद्रपदे मायां तुं प्यंति पितृदेवताः अस्मानुद्दिश्यं सत्पुत्राभोजयेयुर्द्विजोत्त
 मान् तेनो नरककेशेन भविष्यति दारुणः प्राप्तिश्च सर्वलोकैः स्याद्यावदाचंद्रतारकं मासिमाद्रपदे प्राप्तिपि दृष्टां

तूतिदायिनि एकैकं भोजयैद्विप्रं प्रत्यहं भक्तिपूर्वकं पितृमातृकुलोद्धृताः पितरं स्तुतिमाप्नुवुः कृष्णपक्षे
 विशेषेण भोजयैद्ब्राह्मणान् सुधीः घृतापूपादिभिर्भक्ष्यैस्ते लाभ्यंगपुरस्सरं सुधांप्राप्यति पितरं स्तस्य कल्पं प्रह
 र्पिताः सप्तम्याः कृष्णपक्षस्य प्रारभ्य प्रत्यहं नरः विप्रान्यावद्भावस्यापि लंछनानि भिभोजयेत् अन्यथैश्वर्यं
 हानिः स्यान्महद्द्वारिद्यभाग्भवेत् अतिलाभं परित्यज्य विप्रान्सूपवृतादिभिः पयसापायसोन्ननघृतापूपादिभिस्त
 था सूर्पलैर्ह्यैश्वर्यैश्च भक्ष्यैश्च विविधैरपि भोजयेद्बदविन्मुख्यां स्तुतिस्तैर्पांयथा भवेत् तेन ब्रह्माहरिः शं
 भुस्तृप्ताः स्युर्नृत्नसंशयः अग्निष्वात्तादिपितरुपैर्द्राद्याधिदेवताः बहुनात्र किमुकेन तुष्यत्येवजगत्त्रयं पार्वं
 णेन विधानेन कुठ्यां च्छ्राद्धं महालये नरो महालये श्रद्धिपितृवंशान्पितृन् प्रति मातृवंशानां पितृन् भोजयेच्छ्य
 सेमुदा दक्षिणांचयथाशक्ति दद्यादिति नुसारतः अस्मिन्महालये श्रद्धेवित्तशाठयनकारयेत् दक्षिणासर्वय
 ज्ञानां कथितैर्यं पुरोगवा अतः पुरोगरहितातिथ्यमध्वर्यवेत्रिधा अदक्षिणस्तथाचार्यं पितृयज्ञोपलिप्यते त
 स्मापद्मोद्गातव्यादक्षिणात्पापि जानता विधवाभिरपि स्त्रीभिरपुत्राभिर्महालये भर्तुरुद्दिश्य कर्तव्यं भूरिभोज
 नकर्मणा अन्यथार्धमहानिः स्यान्नरकेच महद्द्रयं मासेभ्यो न कुर्यान्महालयं तत्कालं शापमाप्नो
 तित्ब्रह्महत्यां चाविदति महालये च कुर्वति श्रद्धावंतः पितृन्पि नतेषां संततिच्छेदो भवेत्संपदभंगुरा आलय
 त्वास्पदं प्रोक्तं महत्कल्याणमुच्यते कल्याणस्यास्पदत्वाच्च महालयमितीर्यते तस्मान्महालयं मर्षं कुर्या
 न्कल्याणसिद्धये अमंगलभवेत्तस्य न कुर्याच्चैभमहालयं कर्तुं महालयं श्राद्धयदिशक्तिर्न विद्यते याचिस्त्वापि
 नरः कुर्यात्पितृणां तु महालयं ब्राह्मणेभ्यो विशिष्टेभ्यो याचितधनधान्यकं पतितेभ्यो न गृहणीयात्तन्धान्यं कदाच
 न ब्राह्मणेभ्यो न लभ्येत यदिधान्यधनादिकं याचयेत्क्षान्त्रियं श्रेष्ठान्महालययचिकीर्षया दातारश्चेन्नभूपालवै

श्वेभ्योपिषयाचपेच वैश्यात्राहिंदितारोयदिलोकनसंतिवै दद्याद्भद्रपदेमासिगोत्रासंपितृवृत्तये अथवारोद
 नं कुटुंबोद्वाहिनंगल्पकामने पाणिभ्यामुदंस्वीयपीडयाश्रुषिषयतयेतू अथवारण्यदेशेषु उक्तेर्वरोदनेनरः शू
 एतुपितरः सर्वमत्कुलीनावचोमम अहंदरिद्रः कृपणो निलजः पापकर्मकृत् प्राप्तेभाद्रपदेमासोपितृभ्रंतिवि
 द्दं कर्तुमहालयं श्राद्धं नचमशक्तिरस्तिवै याचित्वापिमहोक्तस्नानवै किंचित्तुलभ्यते अतोमहालयश्राद्धं नयु
 प्मांकरोम्यहं क्षमध्वं नमतधुंयं भवंतोपिदयापराः उक्तेर्वरोदनं कुटुंबोद्देशेषु भूसुराः तस्वरोदनमाकर्ण्य
 पितरस्ताकुलोद्वाः दृष्ट्वाद्यं प्रयाज्येव अमृतेन विजाराः महालयार्थं विप्राग्भ्युभूकेरुत्तित्थियामवेत् गोत्रा
 सारण्यरुदितैः पितृत्सिस्तथाभवेत् मासिभाद्रपदे विघ्नोभवेच्चस्मृतकदिना गते पुसूतकाहस्सुतकुटुंबोद्वाश्रिकाविधि
 अतोमहालयार्थे हि ब्राह्मणान्ष्टुण्याच्छुचीन् द्विजेभं कंतुष्टुण्याद्विपितामहकृतेथवा प्रपितामहमुद्दिश्यतयेवष्टुण्या
 द्द्विजं तथा मातामहार्यमैकैकष्टुण्याद्विजं एकैकष्टुण्यादेवंमातृश्रप्रपितामहं तथैव वैश्वदेवार्थेष्टुण्याद्
 दौ द्विजोत्तमौ विष्वथे ब्राह्मणं चैकंष्टुण्याद्विद्वित्तमं एवं महालये श्राद्धे ब्राह्मणान्ष्टुण्यान्नव अथवा पितृवर्गार्थे
 वरेयद्विप्रमेककं मातामहार्दंश्चोद्दिश्य वरयोद्विप्रमेककं वैश्वदेवार्थे नैकं विष्णुपथं चतुष्टयपरं एवं वैष्टुण्याद्वि
 प्रात्पतुरस्तु महालये ब्राह्मणान्वेदसंपन्नां सुशीलान्वरयेत्सुधीः दुःशीलान्वरयेद्यस्तुसुवै आहस्यघातकः
 मासिभाद्रपदे प्राप्ते कृष्णपक्षे विशेषतः कुर्यान्महालये श्राद्धं योनरः श्रद्धया सह सन्नातः सर्वतीर्थेषु श्रद्धाचारा
 न्महामते ॥ अग्निष्टोमादयोपज्ञाः शतशोऽप्यमुनाकृताः तुलापुरुषमुख्यानिदानान्यपि कृतानि वै चांद्रायणा
 दिरुच्छ्राणिकृतान्येव न संशयः चतुर्णां सांगेदानां पारायणफलं लभेत् महालयसंयुक्तं भूतना
 स्तिमर्हातले ब्रह्मविष्णुमहेशानलोकप्राप्तिर्महालये महालयादिकं श्राद्धं नित्यं कान्याद्विशिष्यते

तस्मादकरणेतस्यप्रत्यवायोमहान्भवेत्
 करणादिष्टसिद्धिशिवैविविषयतिनसंशयः
 महालयस्यक
 रणाद्भूतवेतालकादयः अपस्मारग्रहाश्चापिशकिनीडकिनीगणाः
 यांतुधानाः पिशाचाश्चैवेतालाश्च
 भयानकाः नश्यंतितक्षणादेवभूतान्यन्यानिवैतथा महालयस्यकरणाद्धिपुलाश्रियमभ्रुते
 पुरादशरथैरा
 जावसिष्ठस्योपदेशतः मासिमाद्रूपेदेप्रतिरूत्वाश्राद्धमहालये रामादौश्चतुरःपुत्रान्प्राप्तवान्लोकसम्मतान् वि
 श्यातिशायिनीलक्ष्मीप्रदेकिंत्वनुत्तमाम् महालयस्यकरणत्पयातीराजसत्तमः यदुमुस्यान्महापुत्रान्प्रपेदेवंश
 वद्धनान् अनन्यदुलंभंस्वर्गप्रदेश्राद्धपुण्यतः दुष्यंतोभरतंलेभेमहालयविधानतः महालयविधानिनदमयंती
 पतिंतलः कृच्छ्रमहत्तरंतीत्वापुनलंभेमहीमिमां निजग्राहकलिघोरंपुष्करंचाप्यरातिनं इंद्रसेनाभिधानंचपुत्रं
 लेभेतुधार्मिकं हरिश्रेद्रोमहारजोमहालयविधानतः लेभंचंद्रमतीभार्य्यलोलोहितार्य्यसुतंपुनः महालयविधा
 नेनकृतवीर्य्यसुतोवली शठादशानांद्दीपानांभूपत्वसमवाप्तवान् रामोपिदंडकारण्येमहालयविधानतः हत्वा
 तुरावणसंसेयीतांपुनरवाप्तवान् महालयप्रभावेणधर्मराजोयुधिष्ठिरः दुःखसागरमुत्तीर्थधार्तराष्ट्रान्जघानह म
 हालयस्यकरणाद्धिसिधेमुनिसत्तमः श्रित्रिभृगुःऋतुश्रैवगौतमश्यांगिरास्तथा कश्यपश्चभरद्वाजोविश्यामित्र
 श्रकुंभजः पराशरोमृकंडुश्चयेथान्येमुनिसत्तमाः विधायविधिवच्छ्राद्धमहालयमनुत्तमं श्राणिमाद्यष्टसिद्धी
 नांत्रतानांतपसांतथा निवासभूताःसंजातास्तथाश्राद्धप्रभावतः जीवन्मुक्ताश्चतेसर्वेह्यभवन्मुनिसत्तमाः श्रहो
 महालयश्राद्धकर्तव्यंभूतिमिच्छता श्रतोयोपिपुराचारोनेकुर्य्यद्विमहालयं भूतवेतालप्रतेभ्योभूयात्तस्यमहद्गुणं
 महालयस्याकरणद्वितालत्वमवाप्तवान् स्वयानिष्टमिदं प्रांसंविप्रस्त्वपूर्वजन्मनि नाम्नाविदनिधिःपुण्यभारद्वा
 जस्यवंशजः कुशस्थल्पभिधानेचमनुश्रामिमहामनाः नचकारविधानेनश्राद्धमेतन्महालये ततस्त्वंपितृणांशा

पाद्वैतालर्वमवाप्तवान् तरमाद्गाद्रपदेमासिदुशचारंशपिद्वन्द्वप्रति
 दारिद्र्यंतेनैतनस्पात्सुखीचैवभवान्भवतु ॥

इति स्कन्दपुराणे ब्रह्मखण्डे पूर्वभागे सप्तुमाहात्म्ये महालयश्राद्धमाहात्म्यम् ॥

अथाश्विनशुक्रप्रतिपदिमातामहस्यमहालयश्राद्धार्थं हेमाद्रौसंग्रहे च जातमात्रोपिदौहित्रो जीवत्यपि च मातुले कुर्यान्मातामहं श्राद्धं प्रतिपद्याश्विनैसिते इयं प्रतिपत्संगवत्यापिनीश्राद्धेति प्रतिपद्याश्विने मासिदौहित्रेणैव पादुणे श्राद्धमातामहं कार्य्यसापित्रासंगवेसदिति जातमात्रोपिदौहित्रो जीवत्यपि च मातुले प्रा तःसंगवयोर्मध्ये श्राचार्य्यप्रतिपद्ववेत् शत्रुमूलं गृह्यं इदं च मलमासेन कार्य्यं स्पष्टमासविशेषाख्यविहितं वर्जयेन्मले इति निषेधात् इदं च जीवत्पितृकेणापि कार्य्यमतिशेषः शिष्टाचारात्सपिंडं कार्य्यमितिकेचित् पिंडरहितं तु युक्ति तिकेचिद्वदंति मुंडनं पिंडदानं च पितृकर्म च सर्वशः न जीवत्पितृकः कुर्यात्तिलैस्तर्पणेन जीवत्पितृकं प्रति पिंडदाननिषेधादन्वष्टकावजै विशेषवचनाभावात् पिंडरहितं कार्य्यमिति केचिद्वदंति अन्येतुवदंति न जीवत्पितृकं प्रति पिंडदानमात्रमनेन निषिद्यते किंतु दशैश्राद्धं गयाश्राद्धं च अपरपाक्षिकं न जीवत्पितृकः कुर्यात्तिलैः कृष्णैश्च तर्पणं पित्र्यं जीवत्पितृनेष्टं इत्यादि वचनैकवाक्यतया श्राद्धमेव निषिद्यते एवं च तत्र विशेष वचनं प्राप्तं श्राद्धं सपिंडमेव भवति ॥ इति महालयश्राद्धनिर्णयः समाप्तः

त्वस्तिश्रीरण्वीरसिंहधरणीपालो वदान्याग्रणीरित्यादि १ रणवीरसिंहभूषे शकारिते कृत्यमागरे श्रभूम
 हालयश्राद्धकृत्यानारंरत्नसंग्रहः २ अथाश्विनशुक्रप्रतिपदायां शशोकव्रतं नवरात्रव्रतारंभश्च नारदी
 ये आश्विने सितपक्ष्यांकृत्वाऽशोकव्रतं नरः व्रततिद्वादशेषवर्षे मातृं चाशोकशाखिनः समर्प्यं गुरवे भक्त्या

शिवलोकमहीयते अस्यामेवप्रतिपदिनवरात्रंसमारभेत् पूर्वाह्णेस्थापयेद्द्वीघटस्थापनपूर्वकं अंशुरारोप
 णंरुक्वायवैर्गोधूममिश्रितैः ततःप्रतिदिनंकुर्यादेकभक्तमयाचितं उपवासंयथाशक्तिपूजापाठजपादिकं मर्कडे
 पठनीयंनवदिनेभुक्तिमुक्तिमोप्सता कुमारीपूजनंतत्रप्रशस्तंभोजनादिभिः एवंरु
 स्वाव्रतंतत्रसर्वसिद्धान्वितो नरः जायतेभुविदुर्गायाःप्रसादान्नात्रसंशयः तत्रादावशोकपूजाव्रतंभविष्योत्तरे अ
 श्वयुक्शुभपक्षस्यप्रथमेऽह्निदिनादये अशोकंपूजयेत्तत्रप्ररूढनवपल्लवं प्ररूढैःसप्तधान्यैश्चतंतुभिर्भोदकैःशुभैःफलैः
 कालोद्भवैर्द्विद्वेयनारिकेलैःसदाडिमैः धूपदीपादिनातद्वत्पूजयेत्तद्विनेनगं सनरःपांडवश्रेष्ठशोकंनाशोतिक्रुत्रचित्
 पितृभ्रातृपतिश्वश्रूसुतानांचतैयवच अशोकशोकशामनेभवसर्वत्रनःकुले इत्युच्चार्यततोद्वाद्ध्यथद्वासम
 न्वितः पताकाभिरलंरूपप्रच्छाद्यचसुवाससा दमयंतीयथास्वाहायथावेदमतीसती तथाऽशोकत्रतादस्माज्जा
 यतेपतिवल्लभा वनेत्रजंस्यासाधर्म्यंसीनयासंपदार्थिनं दृष्ट्वाशोकवनेपर्यंपल्लवालंरुतंनगं कृत्वासनीपेभ
 तारंदेवचतिलाक्षतैः दीपालकनैवेधैर्धूपपल्लवसफलार्चनैः अर्चयित्वाभ्यर्थासौरकाशोकोयुधिष्ठिर भैथि
 लीप्रांजलिर्भुत्वाशृण्वतोराधुवस्यच चिरजीवतुमेतद्दःश्वगुरःकोसलेश्वरः भक्तोदेवश्चैरजीवितुपितृकदयः कौ
 शल्यामपिजीवंतीपश्येयमित्तैथिली ययाचयंमहाभागद्रुममभ्यर्चयेयाचितं प्रदक्षिणमुपावृत्प्रीतास्नेत्रय
 युस्ततः एवमन्यापिभक्त्यायापूजयेद्द्रव्रुवतीनगं तिलतंडुलसंमिश्रैर्वधगोधूमसर्पपैः क्षमाप्यंबदधेन्मूलेपा
 दंपरंकपल्लवं मंत्रेणानेनकैतियत्रणम्यस्त्रीपतित्रता महावृक्षमहाशाखमकरध्वजमंदिरं प्रार्थयेत्स्वामहाभा
 गवतोपवनभूषण एवमाभाष्यतंतंडुलक्षद्वयविप्रायदक्षिणां सखीभिःसाहितासाध्वीततःस्वभवनंत्रजेत् याः
 शोकनाशनमशोकतरुतरुण्यःसंपूजयंतिकुसुमाक्षतधूपदपैः ताःप्राप्यसौख्यमतुलंभुविभर्तृजातंगौरिवनंप्रसूदि

ताः पुनराशुवन्ति ॥ अथ तत्र तत्स्वरूपं निर्णयसिधौ भविष्योत्तरे एवं च विधयवा सिन्धानवरात्रोपवासतः एकम
केनकेन स्वशक्तयायाचितेन वा पूजनीयाजनैर्देवीस्थानेस्थानेपुरेपुरे गृहगृहेशक्तिपरैर्गमिग्रामेनैरैरैः स्नातैः
प्रमुद्रितैर्हृष्टैर्ब्राह्मणैः क्षत्रियैर्नृपैः वैश्वैः शूद्रैर्भक्तियुक्तैर्म्लच्छैरन्यैश्च मानवैः स्त्रीभिश्च कुरुशादूलतद्विधानमिदं शृणु दे
वीपुराणेऽपि कन्यासंस्थेवौशुक्लामाश्विने प्रप्यनंदिकां श्रयाचिताशीर्चैकाशीनकाशीवाथवाय्वदः भूमौ शयीत
चामंत्र्यकुमारीर्भोजयेन्मुदा यस्त्रालंकारदानार्थैः संतोष्य प्रतिवासरं बलिचप्रत्यहं दद्यादादनमापमांसवत् त्रिका
लंपूजयेद्देवीजपस्तोत्रपरायण इति अत्र देवीपूजैव प्रधानं तत्र उपवासादिकमंगं पूजयिस्वाश्विने मासि विशेषो
जायते नरः एवमन्ये रपि सदा देव्याः कार्यं प्रपूजनं विभूतिमतुलांबुधुं चतुर्वर्गप्रदायिकामित्यादौ पूजाया एव फल
संबंधात् मार्कण्डेयपुराणेऽपि महापूजाविधानमत्रैवोक्तं शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकीति वार्षिकी पूजानव
रात्रतत्र विधानेन कर्तव्यतया प्रोक्ता ॥

अथ नवरात्रतत्रारंभः

तन्निर्णयस्तु निर्णयामृते देवीपुराणे सुनेधाउवाच शृणुराजन् प्रवक्ष्यामि वं डिकापूजनक्रमं श्राश्विनस्य
सितेपक्षे प्रतिपत्सु शुभे दिने पुण्याहवाचनं कृत्वा कन्यामावाहयेत्ततः कृत्वा स्वर्णमयीं देवीं पलमात्रात्सिम
कां विकां भैरवाष्टकसंयुक्तां न्यसेदुद्यानपीठके पंचप्रणवमुच्चार्य पश्चाद्देवीं समर्चयेत् शुद्धेतिथौ प्रकर्त्तव्यं प्रतिप
च्चोर्ध्वगामिनी आद्यास्तु नडिकास्त्यक्त्वा षोडशद्वादशापि वा अपराह्णे प्रकर्त्तव्यं शुद्धसंतिकां क्षिभिः इदं चाप
राह्णये गिन्याः प्राशस्त्यं द्वितीयदिने प्रतिपदोऽभावज्ञेयं तथा तत्रैव देवीवचनं श्रमायुक्तानकं तेषां प्रतिपत्पूजने
मम मुहूर्तमात्राकर्त्तव्या द्वितीयादिगुणान्विता आद्याः षोडशानाहयश्चलब्ध्वायः कुरते नरः कलशस्थापनं तत्र अरिष्टं

जायतेध्रुवम् नदामाश्रित्ययत्नतः द्वितीयादिगुणान्विते पूजनगंधपुष्पाद्यैर्नाना भक्ष्यसमन्वितैः
 स्कालेविधातव्यं योमांसपूजयेन्नित्यं द्वितीयादिगुणान्विते तस्यसंपादनाशःस्याज्ज्येष्ठःपुत्रोविनश्यति अनायुक्तानकर्तव्या प्रतिपच्च
 देवीवचनं योमांसपूजयेन्नित्यं तस्यसंपादनाशःस्याज्ज्येष्ठःपुत्रोविनश्यति अनायुक्तासदाचैवप्रतिपन्नदितासदा तत्रचैत्
 यदिकुर्यादमायुक्तप्रतिपत्स्थापनंमम प्रतिस्सद्वितीयास्यात्कुंभारोपणकर्मणि यत्तु कैश्चिदुक्ते नदर्शकलयेत्यादि
 डिकार्चने उदयेद्विमुहूर्तापिग्राह्यासोदयगामिनी रुद्रयामले द्वितीयाशेषसंयुक्ताप्रतिपच्चडिकार्चने मोहादथोपदेशाद्वा
 स्थापयेत्कुंभंभिक्षं जायतेध्रुवं प्रतिस्सद्वितीयास्यात्कुंभारोपणकर्मणि यत्तु कैश्चिदुक्ते नदर्शकलयेत्यादि
 शतयज्ञफलप्रदमित्यंतान्यमायोगनिषेधकानि यानि द्वितीयाशेषसंयुक्ताप्रतिपच्चडिकार्चने मोहादथोपदेशाद्वा
 कृतापुत्रविनाशकृत् श्रांभेनवरात्रस्यद्वितीयात्रुटिसंयुता नकेवलंतिथिहंतिवेधात्सापुत्रसंपदइत्यादीनिद्वितीयायो
 गनिषेधकानि तान्युभयविधान्यपिसर्वाणिनिर्मूलानि समूलत्वेपिवापरस्परंसत्प्रतिपक्षत्वादनिर्णायकानीतितत्प्रो
 द्विवादमात्रंस्वक्षतोदेवीपुराणे सर्वेषामेवोपलंभात् वाक्योपपत्तिरपीत्थं कर्तव्या नदर्शकलयेत्यादिवक्तव्यानि
 प्रतिपदःखंडत्वे पूर्वविद्वानिषेधकानि द्वितीयाशेषसंयुक्तेत्यादिवक्तव्यानि तु यदामाविद्धाप्रतिपत्परदिने नास्ति
 तदाविद्धापिग्राह्येतिपरारण्येद्विपमएषेव अमायुक्तेवकर्तव्याप्रतिपच्चडिकार्चनइत्यादीनि नृसिंहप्रसादोदाहृता
 नीति श्रद्धेदंतत्वं यापूर्वदिनेपाटिंडाभूत्वापरदिनेत्रिमुहूर्तापि साश्रमायोगाभावात्पूर्वैवग्राह्या पूर्णत्वात् आदि
 स्योदयेगोलायामारभ्यपाटिनाडिका तिथिस्तुसाहिशुद्धास्यात्सार्धतिथ्योह्ययंविधिरितिनारदायात् यानिचद्वि
 तीयायोगनिषेधकानि वचनानि तान्यपि शुद्धाधिकनिषेधपराणि परदिनेप्रतिपदेत्यंतासत्वेतु प्रतिपदप्यमावास्ये
 तिपुनराप्यार्षयुतीवग्राह्येति तदाहलच्छः तिथिः शरीरंतिथिरेवकारणमित्यादि कालतत्त्वविचनकारैस्तदनु

सारिभिश्र माधवेहेमाद्याद्युक्तनक्रतानुरोधेन खंडाप्रतिपत्प्रदोषव्यापिनीग्राह्येयुक्तं नक्रत्रतत्त्वचननकभोजन
 त्वंतस्यपाक्षिकत्वाच्च किंतुपूजारूपस्यप्रधानस्य नक्तकालसाध्यत्वात् तच्चनिशिभ्रमंतिभूतानिशाकयःशूलभृद्युताइ
 द्यादिसामान्यवचनात् आश्विनेमासिमेघातेमहिपासुरमर्दिनी निशासुपूजयेद्भक्त्यासोपवासादिकंक्रमात् तथा
 आश्विनेमासिमेघातेप्रतिपद्यतिथिर्भवेत् तस्यानक्तंप्रकूर्वीतनवरात्रेविशेषतः संपूजयन्वदुर्गाचनकंकुर्गात्समाहि
 तः नक्तंनकभोजनमितिपाक्षिकनक्तभोजनपरामर्शः रात्रित्रयनभिदंदेविसर्वपापप्रणाशनं सर्वकामप्रदंदृष्टंशं सर्व
 शत्रुनिवहणं तथा रात्रित्रयनभिदंतस्यरात्रौकर्तव्यतेष्यते इत्यादिदेवीपुराणादिवचनेभ्यश्चावगम्यते एवंचपूजा
 रूपस्यप्रधानरात्रिकालत्वेस्थिते कर्मणोयस्ययः कालइतिवचनात् प्रदोषव्यापिनीग्राह्यातिथिर्नक्रत्रतेसदा तिथिः
 शरीरभिन्यादिनक्रत्रतेष्वित्यदिवचनच्च प्रदोषव्यापिनी प्रतिपन्नवरात्रत्रतेग्राह्या अयमेव निर्णयेद्वितीयादिपु
 रात्रिपूजने द्रष्टव्यः कौस्तुभेष्वेवनेव तत्र पूर्वदिनएवप्रदोषकालव्याप्तौपूर्वाएताद्वितीयाएथेव अमायुर्कैवकर्तव्ये
 त्यादिनृभिहप्रसादोदाहृतवचनानि द्वितीयाशेषसंयुक्तैत्यादिल्लसंहितावचनानिच तथा द्वितीयादिकलेपिताप्र
 तिपञ्चडिकार्चने वर्जनीयाप्रयत्नेन विपलेशोयथांभासि धवलनिबंधे देव्युवाच प्रतिपच्छेपसंपुक्तद्वितीयायां
 ममार्चने कृतंधननशयतिसंततिपुत्रपौत्रिकां अमायुर्कैवसाग्राह्याप्रतिपञ्चडिकार्चने अन्यथ.करणेतावद्वाज्जर्म
 गःप्रजायत इत्यादीनिच दिनद्वये तद्याप्तावुत्तरा दिनद्वये तदवमातावुत्तरेव सायान्हरूपगौणकालव्याप्तिला
 भात्एतद्वितीयाएथेव द्वितीयायुक्तविधायकान्यमायुक्तनिषेधकानि वचनानि द्विमुहूर्तोपीत्यपिशब्देन कैमृतन्यायप्र
 दर्शनात्कलादिशब्दा अविहृदाः यत् आद्यास्तुताडिकास्त्याऽद्याः पौ.डशब्दादशापिवा अराह्णेचकर्तव्यं
 शुद्धसततिकांक्षिभिरितिवचनं नंदापौडश नाडघस्तु लब्ध्यायःकुरुतेनरः कलशस्थ.पत्तं तत्रत्ररिष्टंजायते

ध्रुवमिति वचनांतरैकवाक्यातया कुलाचारप्राप्तकलशस्थापनविषयं एवंद्वितीयाविद्धप्रतिपद्विधायकानि वच
 नानि वस्तुतस्त्वविषयाण्येवैवेवमाहुः तत्र प्रारंभतिथेः खंडत्वे संमग्रत्वेवा देवीपूजनरूपं व्रतं कदा प्रारब्धव्य
 मितिसंशयकालव्याप्तौनिर्णयार्थः तत्रकालोनिर्णयः श्रत्रगौडाः पूर्वाह्णएवतस्कालः तद्याप्यैवचनिर्णयः तथा
 हिदेवीपुराणे प्रातरावाहयेर्वीप्रातरेवप्रवेशयेत् प्रातःप्रातश्चसंपूज्यप्रातरेवाविसर्जयेदिति श्रत्रप्रातः शब्दः
 पूर्वाह्णपरः अश्विनस्यसितेपक्षेप्रतिपत्सुयथाक्रमं सुस्नातस्तिर्लेनपूर्वाह्णेपूजयेच्छिवाभितिवयनेननवतिथ्यधि
 करणकप्रातःपूजाविधीयते प्रतिपत्स्वितिवहुवचनांतस्य लिंगसमवायेन प्रतिपतादितरतिथिपस्वादितिको
 स्तुभे श्रतएवकालतस्त्वविधेचनेप्रतिपदादियुक्तं तत्रैव भगवत्याः प्रवेशादिविसर्गाताश्रयाः क्रियाः तिथ्यो
 रुदयगामिन्योः सर्वास्ताः कारयेद्दुधइत्यादिच तस्मात्पूर्वाह्णएवपूजादिकर्तव्यमितिप्राहुः श्रयमेवमुख्यः पक्षइति
 प्रतिभातिपूर्वाह्णेदैविकं कर्म्मस्यदिपूर्वाह्णेवैदेवानामित्यादिश्रुतेः शरत्कालेमहापूजाक्रियतेयाचवार्षिका साका
 योदयगामिन्यांनतत्रतिथियुग्मतेत्यादिनदिकेश्वरपुराणादिवचनाच्च युग्मतेतिनयुग्मवाक्यानुरोधेननिर्णयइत्यर्थः
 यार्षिकीत्यनेन संवत्सरस्यादौ चैत्रशुक्लप्रतिपद्युपक्रम्य नवंधंतापूजाभिधीयते ततश्चशरद्दसंतयोस्तुत्यए
 यदुर्गोऽसवः कार्यइतिफलितं निर्णयसिधौतु गौडनिबंधेपुनिर्णयदौदयिकीग्राह्या तत्रापिघटिकैकेत्यस्य
 मुहूर्तेस्तुतिव्योक्तैर्हिमुहूर्ताग्राह्या उदितेदैवंतंभानावित्यत्र द्विमुहूर्तात्रिरहश्चेतिवचनादौदयिकयाद्विमुहूर्तस्तुति
 रितिस्थितं एवममायुक्तायानिपेधादपि पूर्वाह्णस्यमुख्यकर्मकालत्वं तथाचदेवीपुराणे कुहूकाषोपसंयु
 क्तार्जयेत्प्रतिपत्तिधिः रज्यनाशायसाप्त्रोक्तानिदिताचापिपूजन इति रुद्रयामले श्रमामुक्तासदाचैवप्रति
 ष्ठिदितामम तत्रशोथाययेत्कुंभं दुर्भिक्षजायतेध्रुवं प्रतिपत्सर्वनाशायकुंभारोपणकर्मणीति उदयकालि

कतिथेः सविस्तरपूजापर्याप्तत्वे संक्षेपपूजायां कालिकापुराणे सम्यक्कल्पोदितां पूजां यद्विदुर्न शक्नुयात् उपपा
 रांस्तथादातुं चैतान् चिचरेस्तदा गंधपुष्पंचधूपंचदीपंचवेद्यमेव च अभावे तोयपुष्पाभ्यां तदभवि तु भक्तिः संक्षेप
 पूजाकाथितेति यस्तु कैश्चिदुक्तं रुद्रयामलडामरवचनं निर्मूलमिति तन्न तयो रपि वेदांगत्वावगमादन्यांगवत्प्रामा
 एयस्य स्वीकर्तव्यत्वात् तदुक्तं शिवाचनं चंद्रिकायां कपिलापंचरात्रे नवेदः प्रणवस्य त्वमं त्रो वेदसमुत्थितः तस्माद्देवः
 परो मंत्रो वेदांगं चागमः स्मृतः वश्याकर्षादिकं कर्म दृष्टादृष्टफलप्रदं वेदेन साध्यते सर्वगृहयज्ञादिभिः किल न वेदेन वि
 नायज्ञानेन वेदायज्ञवर्जिताः तस्माद्देवः परो मंत्रो नमंत्रो वेदवर्जितः नमंत्रेऽत्राधिकारोऽस्ति शूद्राणां नियमः परः मंत्रा
 भावादमंत्रेण भाषितं सर्वकर्म हीति व्यवस्थापितं च शारदाटीकायामागमानां श्रुतिमूलत्वं प्रत्यक्षोपलभ्यमान
 रामपूर्वोत्तरतापि नीयन्तु सिहपूर्वोत्तरतापि नीयसौराष्ट्राक्षरशिवपंचाक्षरश्रीविद्यात्मिका च साक्षात् श्रुतिराथर्वणउप
 लभ्यत एव अत एव उपासनाकाण्डे मेव आगमशास्त्रात्मकं लोकप्रसिद्धं किंच ऋग्वेदचतुर्थाष्टकतृतीयाध्यायप्रथम
 वर्गे चतुर्थ्यां मृचि श्रीविद्यामंत्रोद्धारः श्रूयते सा च चत्वारिंशतिभिर्यतोऽदशगर्भैर्वमेधापयंते त्रिधातवः पर
 माश्रयगावो दिवश्चरंति परिसद्योऽत्र तानिति अस्या अर्थस्तु लक्ष्मीधरकृतसौंदर्यलहरीटीकायां द्रष्टव्यः तस्मा
 त्सर्वथा रुद्रयामलडामरादेवेदांगमेवेति सर्वैरभ्युपेयं निर्णयसिधौ तु एषु वचनेषु कलशस्थापनग्रहणात् तदेव प्र
 थमेदिने निषिध्यते नतूपवासादितस्य प्रतिपद्यग्रमावस्येति युग्मवाक्याच्छुक्लास्यात्प्रतिपत्तिथिः प्रथमत इति श्री
 पिकोक्तेः शुक्लपक्षे दशविंशतिमाघवोक्तेश्च पूर्वदिने प्रातस्य वाधेमानाभावात् इतिकेचित् वस्तुतस्तु पूर्वोक्तवाक्येषु
 चंडिकार्चनपूजनग्रहणादुपवासादिश्र्यांगत्वात्प्रधानदेवीपूनादावापि परे नियुक्तं कलशस्थापनग्रहणं तु पलक्षणं अत
 एव देवलः ततोपवासानियमे चटिकैकापियाभवेत् सातिथिस्तदिने पूज्याविपरितातुपैतुके इति स्थितं प्रसंगात् द्वितीया

युक्तप्रतिपदो ग्राह्यता बोधकान्यमायुक्त्यानिषेधकान्यन्यापि वाक्यानि लिख्यते याचा श्वयुजिमासे स्यात्प्रतिपद्
द्रयान्विता शुद्धामार्चनंतस्यांशतयज्ञफलप्रदं देशभगोभवेत्तत्रद्रुर्भिक्षेचोपजायते नंदायां दर्शयुक्तायां यत्र स्या
न्ममपूजनं तस्माद्भद्रान्वितानंदानवरत्रेप्रशस्यते आश्विने मासि मे भक्तैः कर्तव्या शुक्लपक्षगा प्रतिपत्तिमुहूर्त्तापि
पुत्रपौत्रप्रवर्द्धिनी धनवृद्धिकरीपुंसां सर्वसौख्यकरि तथा अत्रेन्यथानकर्तव्यानवरत्रत्रेते मम धोन्यथा कुरुते मोहा
द्राजापूजाविधौ मम तस्य रोगे प्रजानां शंकरिष्यामि न संशयः सामयासहिताया ह्या न कदाचिद्विषणैः सर्व
क्षय करिष्यन्मात्सनात्तां परिरजयेत् अमावास्यायुतां कुर्याद्यदि कश्चिद्विष्कदाचन राजानां शमवाप्तोति पचत्वं वापि
गच्छति पूर्ववद्विदुःशुक्लामवेत्प्रतिपदाश्विने नवरत्रत्रंतस्यां नकार्थं शुभमिच्छतेत्यादि तथा यथाहादश
भिर्मासे मासो वृद्धो मलिम्लुचः तथा तिथिस्त्वहोरात्रवृद्धौ प्रोक्तमलिम्लुचा यथामलिम्लुचः पूर्वो मासो देवस्तथो
त्तरः त्याज्यातिथिस्तथापूर्वाग्राह्याद्वैतयोत्तरेत्यादि प्रतिपदि चित्रवैधृत्यादियोगनिषेधो भगवार्चनदर्शिका
यां देवीपुराणे प्रारंभे नवरत्रे स्याद्धित्वच्चित्रवैधृतिमिति स्वाष्टवैधृत्युक्ता चेत्प्रतिपच्चिडिकार्चनं तानारभ्य
विधातव्यं कलशारोपणगृहे इति रुद्रयामलेऽपि वैधृतौ पुत्रनाशः स्याच्चित्रायां धननाशनं तस्मात्प्रस्थापयेत्कुंभ
चित्रायां वैधृतौ तयेति तत्र विशेष उक्तः कात्यायनेन प्रतिपद्याश्विने मासि भेद्वैधृत्युक्त्वा आद्यपदैपरित्यज्य
प्रारंभे नवरत्रकं भविष्ये चित्रवैधृतिसंयुक्ता प्रतिपच्चैत्रवेत्तूप त्याज्याहंशास्त्रयस्त्वाद्यास्तुरीयां शेतुपूजन
मिति चित्रवैधृत्युक्तापि हितीयायुक्ता चेत्सैव ग्राह्येऽयुक्तं दुर्गोत्सवे भद्रान्विता चेत्प्रतिपत्तलभ्यते विरुद्धयोगे
रपिसंगतासती सेवापराह्णे विबुधैर्विधेयाश्रीमन्नराज्यादिविबुद्धिहेतुरिति रुद्रयामले संपूर्णा प्रतिपच्चैवचि
त्रायुक्तायदाभवेत् वैधृत्याचापि युक्ता स्यात्तदामध्यं दिने रवौ अभिजित्तमुहूर्त्तयत्तत्रस्थापनमिष्यत इति एवं

रात्रौ चित्रवैधृत्योरलाभेऽपि दिवैवकलशस्थापनकार्यनरात्रौ नचकुभाभिषेचनमितिवचनेन रात्रौ तान्निषेधात् वि
 ष्णुर्धर्मं भास्करोदयमारभ्ययावत्तुदशनाडिकाः प्रातःकालइतिप्रोक्तः स्थापनारोपणादिकमिति अथविस्तरं
 एनवरात्ररूपं आश्विनेमासिशुक्लतुर्कतर्व्यनवरात्रकं प्रतिपदादिक्रमेणैवयावच्चनवमीभवेत् भविष्योत्तरे
 एवंचविंध्यवासिन्यांनवरात्रोपवासतः एकभक्तेनकेनस्वशक्त्यायाचितेनवा पूजनीयाजनैर्देवीस्थानेस्थाने
 पुरेपुरे गृहेगृहेशक्तिपरैश्चमिश्रमिवेवने स्नातैः प्रमुदितैर्हृष्टब्राह्मणैः क्षत्रियैर्नृप वैश्यैः शूद्रैर्भक्तियुक्तैर्लच्छेरन्ये
 श्रमानवैः स्त्रीभिश्चकुरुशादूलतद्विधानमिदंशृण्वति विंध्यवासिन्यामधिष्ठानेदेवीपूजनीयेतिसंभवाभिप्रायेण
 नतुनियतं स्थानेस्थानेपुरेगेहेतदसंभवात् अत्रोपवासादिदेवीपूजाकुमारिकापूजादिवहुकर्मभिधानैर्नैपिपूजायाए
 वप्राधान्यं पूजयित्वाश्विनेमासिविशोकेजायतेनइति हेमाद्रौ भविष्ये तस्याएवफलसंबंधावगमात् व्रतत्वोक्ते
 श्यतथाहि भागवते चेरुहर्विष्णुर्भुजानाः कात्यायन्यर्चनव्रतमितितदद्वारापिकर्तव्यत्वाभिधानेनावश्यकताप्रतीयते
 स्वयंप्राप्यन्यतोवापिपूजयेत्पूजयतिचेति पूजायाएवहित्रिविधत्वमुक्तंस्कंदपुराणे भविष्येणशरदीचंडिकापूजा
 त्रिविधापरिगीयते सात्त्विकीजपयज्ञाद्यैर्नैवैधैश्चनिरामिधैः माहात्म्यंभगवत्याश्च पुराणादिपुर्कान्तितं पाठस्तस्य
 जपःप्रोक्तःपठेद्देवीमनास्तथा राजसीवलिदानेनैवैधैः सामिधैस्तथा सुरामांसाद्युपाहरैर्जपहोर्भविनातुया
 विनामंत्रैस्तामसस्यात्किरातानांतुसंमता ब्राह्मणैः क्षत्रियैर्वैश्यैः शूद्रैरन्यैश्चमानवैः एवंनानाम्लच्छगणैः पूज्यते
 सर्वदस्युभिरिति अतएवहोमादेरपिपूजात्वमुक्तंलिङ्गपुराणे शारदीयामहापूजाचतुः कर्ममयोशुभा तातिथिय
 त्नामासाद्यकुर्याद्युक्तोविधानतइति अत्रस्नपनपूजनवलिदानहोमरूपाणिचत्वारिकर्माणिऽयुक्तंकालतत्पविबेवने
 तिथित्रयंसप्तम्यादि मदनरत्नेदेवीपुराणे कन्यासंस्थेर्वीशुकशुक्लामारभ्यनंदिकां श्रार्यार्चास्वथैकाशीनक्ता

शीवापिवात्रती प्रातःस्नार्थीजितदंष्ट्रिकालं शिवपूजकः जपहोमसमायुक्तः कन्यकांभोजयेन्मुदा वस्त्रालंकार
 दानैश्चसंतोष्यप्रतिवासरं बलिचप्रत्यहं दद्यादोदनं मांसमापवत् त्रिकालंपूजयेद्देवीजपस्तोत्रपरायणइति नं
 दिकाप्रतिपदिति मैथिलाः पृष्ठीतिगौडाः साचकाम्यानित्याच एवमन्यैरपितथादेव्याः कार्यंप्रपूजनं विभू
 तिमतुलांबुधुंचतुर्वर्गप्रदायकमिति योमोहादथवालस्यदेवीदुर्गमहोत्सवे नपूजयतिदंभाद्वाद्देपाद्वाप्य
 भैरव क्रुद्धाभगवतीतस्यकामानिष्ठात्रिंहतिवै इतिकालिकापुराणेफलनिंदाश्रुतेः भविष्योत्तरेपि भवानी
 तुष्ट्येपार्थसंबवसरसुखायच भूतप्रेतपिशाचानांशार्धेचोत्सवायचेति अन्यत्रापि पूजयित्वाश्विनेमासिवि
 शोकोजायेतेनइति वर्षवर्षेविधातव्यंस्थापनंचविसर्जनमिति तिथितत्त्वे देवीपुराणञ्च पूजाचरात्रावपि
 कार्या आश्विनेमासिमेघातिमहिषासुरमर्दिनी निशासुपूजयेद्भक्त्यासोपवासादिकंक्रमादितिदेवीपुराणान्
 संग्रहेपि आश्विनेमासिवर्षतिप्रातिपद्यातिथिर्भवेत् तस्यांनक्तंप्रकुर्वीतरात्रौदेवींप्रपूजयेत् रात्रिरूपायतोदेवी
 दिवारूपोमहेश्वरः रात्रिब्रतमिदं देविसर्वपापप्रणाशनं सर्वकामप्रदं नृणां सर्वशत्रुनिर्वहणं रात्रिब्रतमिदंतस्यरात्रौ
 कंतव्यतेष्यते नक्तब्रतमिदंयस्मादन्यथानरकेगतिरियादिवचनाञ्च अष्टम्यांविशेषतोरात्रौपूजाविहिता निशा
 यांपूजितादेवीवैष्णवीपापनाशिनी तस्मात्सर्वप्रयत्नेनअष्टम्यांनिशिपूजयेदिति कन्यासंस्थे रवावीपेयाशुक्लति
 थिरष्टमी तस्यांरात्रौपूजितव्यामहाविभवविस्तरैरितिच यत्तु अतोर्थपूजनीयासातस्मिन्नहनिमानवैरिति तत्राहः
 पदंतिथिरूपचंद्रदिनपरंतास्मिन्नितिप्रकृताष्टमीपरामर्शात् ननुश्राश्विनस्य सितेपक्षेइत्यादिपूर्वोक्तवचनैःरात्रिपूजा
 भिहिता प्रातरावाहयेद्देवीमित्यादिवचनैश्चपूर्वाह्णेपूजनमभिहितं एवमेतेपांवचनानांपरस्परविशेषे कुत्रपूजनंकर्त
 व्यमितिश्रानिणपइतिचेत् अत्रोच्यते प्रातर्मध्याह्नयोःसंक्षेपपूजनंश्रंगदिविस्तरपूजनंतुरात्रावेव रात्रौशक्तिपूजन

स्पफलापिक्रयात् एवंसतिप्रातरेवकलशस्थापनादिपूर्वकं देवीस्थापनं पूर्वाह्णपूजयेच्छिवाग्निंस्यादिवचनानि
 प्रथमकालपूजार्थकानिचसंगच्छते तथाचेद्वीपुराणैकालत्रयंपिपूजनमुक्तंत्रिकालंपूजयेदेवीजपस्तोत्रपरायणइति
 नवरात्ररूपकर्मतुदशमीपर्यंतकार्थं संपूज्यत्रेपणकुयार्दशम्यांशावरोस्सवैरितिभविष्योत्तरात् अत्रप्रतिपदमार
 भ्यनवमीपर्यंतंद्व्यापूजाजपकुमारीपूजनादिकंविहितं यदाद्येदिवसेकुयार्च्चिंदिकापूजनादिकं द्विगुणंतद्वितियेन्दिह
 त्रिगुणंतत्परेहनि नवमीतिथिपर्यंतंद्व्यापूजाजपादिकमिति अत्रकेचित् नवरात्रशब्दोच्यतेनाहोरात्रपर इतिनस्वा
 तिथिवृद्धेतिथिहासेनवरात्रमपार्थक्यमिति पूर्वपक्षे प्रारंभानवंध्यातुनवरात्रमतोर्थवदितिदेवीपुराणवचनेनसमाद
 धिरेअन्येतुवचनानिर्भूलमितिमत्वातिथिशेषपरतामेवाहुः युक्तंचेतत् अमावास्यारात्रौप्रतिपत्त्रवेशाभावे
 पिप्रतिपत्त्रभृद्वेवात्यतापचयेनाहुरात्रिपूजने तिथिवृद्धावष्टम्येहारात्रास्पृशिनवमींष्टहीत्वा दशरात्रिपूजने
 तिथिविशेषपरत्वेत्यवश्यकत्वात् प्रारंभोनवरात्रस्येत्यादौतुनवरात्रशब्दस्यलक्षणयाकर्षपरत्वं अत्रकालतत्र
 विदेवनकाराः नदशशब्देरात्रिशब्दस्यतिथिपयपूर्ववाक्यैकवाक्यतयोन्संगिकसंपूर्णतिथेरेवप्रायोव्यवहार
 विपद्यत्वेनसंप्रतिपत्पाचतिथिलक्षकत्वात् सप्तम्यंतः कालरूपगुणविधिः द्वितीयातोपिक्विच्छलतः कालाध्वनौ
 रत्यंतसंयोगइतिवचनात्। दृशाएव नतु नामधेयं तत्रैतद्ग्रंथेवाक्यंतरेणप्रवृत्तिनिश्चकालसंबंधस्याविधानेनतत्र
 ल्थन्प्रायाभावात् श्रुत्यागुणविधानेसंभवेतिबह्व्रीहैसमासांतानुपरयासमाहारद्विगुणत्वंतुरात्रिसमुदायवचन
 तपानिरूढप्रायस्वलक्षणयानामधेयत्वानोचित्यात् नवरात्रोपवासतइत्यत्रकथंचिदुपवाससामानाधिकरणसं
 भवंपि प्रधानेन पूजनेन वैकल्पिकैरुभुकादिनित्येदेवीपूजनादिव्यघटितसमुद्धानेनवासानाना
 धिक्करणयाभावाच्च नचतिथिहासवृद्धोर्गुणविध्यसंभवात्तित्यवच्छ्रवणविवेधः नामधेयत्वंतुपदरूढा

चित्तवृत्तिनिमित्तसन्नाविनाप्युपपन्नं वैश्वदेवशर्वदस्यैवैकदेवतासंबंधेनेतिवाच्यं रात्रिशुद्धस्यतिथिपरस्वैहास
 न्योरपरपितृशुभाभिसम्भवेनाविरोधात् इत्येत्येतिथिद्वयप्रयुक्तस्यपूजादेशस्तत्रानुष्ठानेन वृद्धैकैकैतिथिप्रयुक्तस्यप्रका
 र्तिप्रसंगभयादाव्यानुष्ठानेनसर्वदानवतिथिप्रयुक्तकर्मसत्त्वादिति दीक्षितनिर्णयसिंधुकारप्रभृतयोप्येयमेवाहुः
 करदुष्टदफले तमर्थस्थान्येपि पक्षाउक्तः अथात्रनवराभ्रचसप्तपंचत्रिकादिवा एकमकेननकेतयाधितीथोपि
 त्तेः क्रमदिति अत्रादियब्देनाट्यात्रैकरात्रपक्षाः संगृहीता भविष्यपुराणे त्रतीप्रपूजयेद्देवीस
 त्पत्रादिदिननवमिति भविष्येपि आश्विनेमासिशुक्लतृकृतवंधनवरात्रकं प्रतिपदादिक्रमेणैवपाववचनवगि
 भवेत् त्रिरात्रंवापिन्तवंधनसप्तत्यादित्रयाक्रममिति अष्टमीनवमंधोरेववादेवीपूजनंतर्कवंधं अष्टम्यांपनवम्यांय
 जन्मतोक्षप्रज्ञांशिवं पूजयित्वाश्विनेमासिविशोकोजायतेनरहति केवलाष्टमीकेवलनवमंकल्पवुकौकालीपुराणे
 प्रसूनेकस्तानयाष्टम्यांनवम्यांयापिस्वधकः पूजयेद्वरदां देवीमहाविभवविस्तरैरितिगोविंदाणवेदेवीपुराणेपि नमरा
 त्रत्रतेशकः त्रिरात्रचैकरात्रकं त्रतंचरतियौभकस्तस्मैदस्यामिवाच्छितमिति भविष्ये प्रथमाद्वितीतीयाचच
 त्तुर्मीचनराधिप एतास्तुचैकभक्तेनृपवदंतिमतीपिणः नेयाइतिविशेषः पंचमीचतथापष्ठीसतनीचाटपीपुत्र उ
 पयारपशेभ्रद्राद्रुनयेवंद्विगं पुनति सतरात्रपक्षोरुद्रमानले दुर्गास्वैस्मृतंवेविउपवासस्यसप्तकं अष्टभेद्वि
 सेदोत्तरतःकिंचित्प्राथयेदिति पंचरात्रपक्षेभविष्ये एकभकरुपंचम्यांपष्ठांनकंप्रवर्तयेत् अथाचितस्तुसतस्या
 नटन्यांतुडपोपिनः नतन्यांपारशंयुर्गादिस्वैवंपंचरात्रकमिति पष्ठादिपक्षेप्युक्तः कालिकापुराणे वोधयेद्विल्व
 शाखायांपष्ठादेवीफलपुत्र सप्तम्यांबिल्वशाखायांतामाहृत्यप्रपूजयेत् पुनःपूजांतीथाटम्यांविशेषेणसमाचरेत्तुजाग
 रंभ्रसंपंकुर्षाद्वल्लिदानमहाविशि श्रभूतचल्लिदानंचनवस्यांविधिवच्चरेत् धमयिबशुमंदिवी दुर्गांतंत्रेणपूजयेत् नि

सर्जनं दशम्यांतु कुर्याद्देशारदात्सवे धूलिकर्दमविक्षेपैः क्रोडाकौतुकमंगलैः भगलिङ्गाभिधानैश्चभगलिङ्गप्रगति
कैरिति कल्पान्तर प्रतिपादकदेवीपुराणेषु इधेमसिसितिपक्षकन्याराशिगतरवौ नवम्यां बोधये देवीं क्रोडाकौतुक
मंगलैः जेषानक्षत्रयुक्तायां पष्ट्यां बिल्वाभिर्मंत्रणं सप्तम्यां मलयुक्तायां पत्रिकायाः प्रवेशनं पूर्वापाढायुता
ष्टम्यां पूजाहोमाद्युपोषणं उत्तरेण नवम्यांतु बलिभिः पूजयेच्छिवां श्रवणेन दशम्यांतु प्राणिपत्यविसर्जयेदिति अत्र
देवीपूजाप्रकार उक्त्वा मले स्नानं मांगलिकं कृत्वा ततो देवीं प्रपूजयेत् शुभमिष्टिकाभिश्च पूर्वकृत्वा तु वेदिकां
यवान्वैवाप्येत्तन्नगोधूमैश्चापि संपुतान् तत्र संस्थापयेत्कुम्भविधिना मंत्रपूर्वकं सौवर्णं रजतं वा पिताम्बुमूयमयजंतु वा प्र
तिमां पूजयेत्चेति प्रतिमांतु मंडलमध्यस्थपितकलशोपरिस्थापयित्वा पूजयेत् पूजामंडलमध्यस्थे निदेवापुराणा
त् साचहेमादिमयी भवति तस्मिन्देवी प्रकृतं व्याहृती वाराजती यथा मृद्वार्क्षी लक्षणोपेता पट्टशूलेशय पूजयेत् तथा
हृमराजतमृद्वार्क्षी शैली चित्रार्पितापि वा खड्गेशूलेश्विंता देवी सर्वकामफलप्रदा तथा मूयमयी
प्रतिमां कृत्वा चित्रस्थां यस्तु पूजयेत् आत्मवित्तानु सारेण सलभेन्नौक्तिकं फलमित्यादि देवी
पुराणादिवचनात् अन्यत्रापि कांचनी राजती तन्त्री पत्तली मूयमयी तथा वाक्षी मणिमयी
चैव वर्णकैर्लिखिताथेति हयशीर्षं चरात्र मूयमयी दारुघुटिना लोहजारत्नजातया
शैलजागंधजाचैव कौसुमी सप्तधा सृष्टा कौसुमी गंधजाचैव मूयमयी प्रतिमाहिता तत्कालपूजिता
श्र्वैताः सर्वकामफलप्रदाः अथासांफलानि दारुजाकामदा प्रोक्ता सौवर्णी भुक्तिमुक्तिदा राजती स्वर्गसुखद्वेता
श्रीह्यायुर्विवादिनी कांस्यावब्हापदं हतिरैतिकी शत्रुनाशिनी सर्वभोगप्रदा शैली स्फाटिकी मोक्षकारिका
महाभोगप्रदा स्यातामूयमयी खलुशोभना देवीमूर्त्तस्थापनं दुर्गाभक्तिरंगिण्यां देवीपुराणे याम्यास्यां शुभदा

दुर्गापूर्वास्याजयवर्द्धिनी पश्चिमाभिमुखीस्थाप्यासौम्यादिभुखुवा प्रतिमाभाविविशेषोपस्तत्रैव
 पयद्यस्यायुधप्रोक्तस्मिन्स्मिन्स्तुपूजयेत् देवीभक्तयार्चितापुंसाराज्यायुः कृतसौख्यंदा कृतप्रतत्त्राणिवे
 कालिकापुराणे लिंगस्थापूजयेद्देवीमंडलस्थांतथैवच पुस्तकरथांमहादेवीपावकेप्रतिमासुच चित्रचित्रिशिखे
 खड्गे जलस्थांवापिपूजयेत् चित्रमृच्छेप्यादौस्नानाद्यसंभवे तत्रैवोक्तं सद्यः स्निग्धेऽस्येवासापिः सिंदूरजेतथा
 श्रीर्चदनप्रतिषेधालेपजेप्रतिमातनौ अतिंकेस्थापितेखड्गेस्नापयेद्दपणेऽथैवति अन्यत्रापि अंगुष्ठपर्वमारभ्य
 चितस्तिर्यावदेवतु गृहेतुप्रतिमाकार्यानाधिकाशस्यतेवुधैरिति मानांगुलप्रमाणेन दशमंचांगुलात्मिका गृहेतु
 प्रतिमापूज्यानाधिकहिप्रशस्यतइति सौम्यातुहस्तमात्रावसुदाहस्तद्वयोच्छ्रिताप्रतिमा क्षेमसुभिक्षायभवेत्त्रि
 चतुर्हस्तप्रमाणार्चैतितुस्थापितप्रतिमाविपयंज्ञेयं मृएमर्थाविशेषउक्तः मृएमर्थाप्रतिमांवक्ष्येयथावत्तानिवोधमे
 पक्कापक्काद्विधाप्रोक्तामृएमर्थाप्रतिमाक्रमात् सर्वलोकानशंसतिप्रतिमांदग्धमृएमर्था अपक्काप्रतिशस्तावैसैव
 कार्योविक्षणैः सुधयाचैवकर्तव्यानाशमचूर्णैःकदाचन अथमृद्रेदः मृद्वंमृएमर्थाकुर्याद्यथावदनुपूर्वशः ब्राह्मण
 स्थसितामृद्वैश्चित्रियस्यारुणस्मृता अन्यच्च नृपभयमत्यंगायांहर्निंगायामकल्पताकर्तुः क्षामोदर्याक्षुद्गयमर्थ
 विनाशःकृशांगायां मरणंतुसक्षतायांशस्त्रनिपातेननिर्दिशेत्कर्तुः वामेधिनतापत्नीदक्षेविनताहिनस्थायुः अथ
 त्वमूर्ध्वदृष्टौकरोतिचित्तमधोमुखीदृष्टिः सर्वप्रतिमास्त्विवंशुभाशुभंभास्करोक्तमवगच्छेदिति तथान्यत्रापि नाधि
 कांगांनर्हीनांगीकर्तव्यादेवताक्वचित् अधिकाशिल्पिनंहन्यात्कृशाचैवार्थनाशिनी कशोदरीतुदुर्भिक्षनिर्मासाधन
 नाशिनी वक्रनासातुदुःखायसंक्षिप्तगंभयंकरी चिपिटादुःखशोकायअनेत्रनेत्रनाशिनी दुःखदाहीनवक्रान्तु
 इत्यादि पाणिपादविहीनायांजायतेनरकोमहान् जंघाहीनाचयामूर्तिःशत्रुकल्याणकारिणी पुत्रमित्रविनी

शाय हीनावक्षस्थलेतुया संपूर्णवियवायातुआशुलक्ष्मीप्रदासदा एवलक्षणमासाद्यकर्तव्यामूर्तिरुत्तमेति अन्य
 त्रविशेषः खडितेस्फुटितेभ्रष्टेद्गधेमानविवर्जिते यागहानेथत्रोच्छिष्टेपतितेदुष्टभूमिषु अन्यसंत्राचित्तैवैवपतिते
 स्पर्शदूषिते दशस्वेतेपुनोचक्रः सन्निधानंदिवौकसइति । अत्रदेव्यादिगृहादिकमपिकुर्यात् तदुकंनिर्णयामृत
 भविष्योत्तरे देव्यागृहंप्रकर्तव्यंचतुरस्रंसुशोभनाः । रहस्यंस्वस्तिस्तकाद्यैश्चर्चितंवल्लमंडितं गौरमृद्धोमयाभ्यांच
 लिप्तंशस्त्रसमन्वितं तन्मध्येवेदिकाकार्यंचतुर्हस्तासमाशुभा । तस्यांसिहासनंक्षौमंकंवलिजिनसंयुतं तत्रदुर्गाप्रति
 षाप्यसर्वलक्षणसंयुतां त्रैवेयहारकेयूरनूपुराभरणान्वितां । नानारत्नविचित्रेणमुकुटेनविराजितां अनैककुसुमा
 कीर्णैकपदेनसुशोभितां नितंविंबसंबद्धकिंकिणीकणनादितां शूलंचक्रंदंडशर्कैवजपाशासिधारिणीं भक्त
 घंटाक्षमालांककरपात्रलसत्करां तदत्रेच्छिन्नाशिरसंमहिप्ररुधिरह्नुं निः सूतार्धतंतुकुतनाराचमसिधारिणं देवी
 करधृतत्र्यंबशूलैर्नोरसिताडितं दैत्यकरालदंष्ट्रास्यंविद्युत्कपिलमूर्दजं नागपाशेनसंक्षिप्तंहर्यक्षेणापिविहृतं
 वमद्गुधिरवक्रेणह्युन्नतोर्ध्वसंरुपा अर्द्धलांगूलदंडेनदंडाधिधानशोभिना सर्वतोमातृचक्रेणसेव्यमानांसुरैस्तथा पूज
 येत्प्रयतोदेवीनरोनियममास्थित इति वेदिकोणेष्वपि कलशस्थापनविधिना चत्वारः कलशाःस्थाप्याः चतुरः
 कलशान्यस्तुदद्यादेवगृहेनरः चतुःसमुद्रवलयंसंतुभुकेवसुंधरामिति विष्णुधर्मोत्तरात्ततःपूजनंकुर्यात्त्रयपूजावि
 धिःतत्रप्रतिपदिपूर्वाह्णेपुष्पतैलादिनाकृतमंगलस्नानेनित्यक्रियांकृत्वानवेवाससी परिधाय चंदनमृगमदकुंकुमैः
 सर्वांगमनुलिप्यत्रिपुंड्रकृत्वापूर्वाभिमुखोदेवीवासमुपविश्य । सोपग्रहपाणिणराचम्यममेहनमनिदुर्गाप्रातिद्वारासवे
 पापक्षयपूर्वकदीर्घायुर्विपुलधनपुत्रपौत्राद्यवच्छिन्नसंततिवृद्धिस्थिरलक्ष्मीकीर्तिलाभशत्रुपराज्यसदाभीष्टसिद्ध्यर्थ
 शारदनवरात्रप्रतिपदिविहितकलशस्थापनदुर्गापूजादिकरिष्यइतिसंकरष्य । गणपतिपूजनंस्वस्तिवाचनंकृत्वा

शुभेदारुमयेदेवीपूजार्थमेवानिर्मिते कदलीस्तिम्भादिमांडितेगृहेउत्तमवस्त्रादिभूपिते पूर्वगृहेएववाचतुरस्रं वतुहस्तंवेदि
 कोपरिसर्वतोभद्रादिमंडलविधायमंडपंचकृत्वातत्रप्रतिमास्थापनं कुर्यात् तत्रक्रमः आदौगौणानंत्वितिमंत्रेणगणेशं
 स्थाप्य तदनंतरंहरं वस्त्रमेह्योहिचांविक्वात्र्यवकात्मज सिद्धिदृष्टिपतेत्यक्षसूयसंमप्रभ नागास्यनागहारस्वंगण
 राजचतुर्भुज भूपितः स्वायुधेदिव्यैः पाशांकुशपरश्वधैः आवाहयामिपूजार्थंक्षार्थंचममक्रतोः इहागस्यगृहा
 णत्वंपूजाकर्तुंवरक्षमां आवाह्यैवंगणेशानंपूजाद्रव्यैः प्रपूजयेदिति एवंयथासंभंत्रंपूजयित्वाऽर्धंपात्रे गंधादि
 कंदस्वाऽर्धंदद्यात् तत्रमंत्रः रक्षरक्षणगणध्वक्षत्र्यत्रैलोक्यरक्षक भक्तानामभयंकर्तात्राताभवभवार्णवात्
 देमातुरकपासिधोपाणमातुराग्रजप्रभो वरदस्त्वंवरदेहिवांछिंत्वंवांछितार्थद गृहाणाऽर्धंमिदं देवसर्वदेवनमस्कृत
 अनेनफलदानेनफलदोस्तुसदा ममेति विश्वेश्वर्यवरदायसुरप्रियायलंबोदरायसकलायजगद्धिताय नागाननाय
 श्रुतियज्ञविभूपितायगौरीसुतायगणनाथनमोनमस्ते भक्तार्तिनाशनपरायगणेश्वरायसर्वेश्वरायशुभदायसुरेश्वराय
 विद्याधारायविकटायचवामनायभक्तप्रसन्नवरदायनमो नमस्ते २ विघ्नराजनमस्तेस्तुउमापुत्राद्यंनाशन तद्वि
 ष्वकृतंतेस्तुमयाभक्त्याप्रपूजनं त्वांविघ्नशत्रुलनेतिचसुंदरेतिभक्तप्रियेति सुखदेतिफलप्रदेति विद्याप्रदेत्यधहरे
 तिचयेस्तुबंधितेभ्योगणेश्वरदोभयनित्यमेव तेनतुष्टोममाप्याशुसर्वान्कामान्प्रपूर्य विघ्नान्नाशयमेसर्वान्दुष्टु
 हादिभिरागतान् स्वप्नप्रसादेनकार्याणि सर्वाणिहरोभ्यहं शत्रूणांबुद्धिनाशार्थंमित्राणामुदयायच नमस्तेवब्रह्मरूपा
 यविष्णुरूपायतेनमः विश्वरूपस्वरूपायनमस्तेरुद्ररूपिणे भक्तिप्रियायदेवायनमस्तुभ्यंविनायक लंबोदरनमस्ते
 स्तुसततमोदकप्रिय श्रविष्णुकुरुमेदेवसर्वकार्येषुसर्वदेतिप्रार्थयेत् ततोमहीर्ष्योः पृथिवीचनइमंयज्ञमिमक्षतां पि
 ष्टानांभरीमभिरितिभूमिंस्ष्टृवाश्रोपययः संवदंतेसोमिनसहराज्ञा यस्मैकृणोतिब्राह्मणस्तराजन्पारयामसीति

यवान्निक्षिप्य आकलशेषुधावतिपत्रिपरिषिच्यते उक्थैयज्ञेषुवद्वेदइतिकलशं संस्थाप्य इमं गंगेयमुने सरस्वति
 शतद्रुस्तेमं संचतापरुण्यां अस्त्रियामरुद्धधेवितस्तयां जी कीयशुण्हाशिषोभयेतिजलेनापूयं गंधद्वारांदुराध
 र्पानित्यपुष्टां करीपिणी ईश्वरीसर्वभूतानांतामिहापव्हयेथ्रियमिति गंधनिःक्षिप्य याश्रीषधीःपूर्वाजातदेवेभ्य
 स्त्रियुगंपुरा मनेनुवभ्रुणामहंशंतामनिसप्तचेतिसवौषधीः कांडात्कांडात्प्रोहंतीपुरुषःपुरुषस्परि एवानोद्वे
 प्रतनुसहस्रेणशतेनचेतिदूर्वाः अश्वत्थेवेनिपदनंपणैवोवसनिष्कृता गोभाजइत्किलासथयत्सनवथपूरुपमिति
 पंचपल्लवान् स्योनापृथिवीनोभवानृक्षरानिवेशनी यच्छानःशर्मसप्रथाइतिसप्तमृदः याःफलिनरीयांअफ
 लाअपुष्पायाश्रुपुष्पिणीः बृहस्पतिप्रसूतास्तानोमुबंध्वल्लंहइतिफलं सहिरःत्नानिदाशुषेन्नवतिसविता
 भगः तंभागांचित्रमीमहेइतिपंचरत्नानि हिरण्यंरूपःसहिरण्यसंदृगयानपात्सेदुहिरण्यवर्णः हिरण्ययात्प
 रियोनेर्विपयाहिरण्यदादत्पन्नमस्मैइतिहिरण्यंनिक्षिप्य युवासुवासाःपरिचरतिआगात्सउश्रेयान्भवतिजायमानः
 तंधीरासःकवयउन्नयंतिसाध्योमनसादेवयंतइतिवस्त्रेणावेष्ट्य पूर्णादर्विःपरापतसुपूर्णापुनरापत वस्त्रेवविक्री
 णावहाइपमूर्जंशतक्रतोइतिपूर्णपात्रंनिधाय तत्रवरुणं संस्थाप्य उतंत्वायामिब्रह्मणाबंधमानस्तदाशास्तेय
 जमानोहविर्भिः अहेडमानोवरुणहवोप्युरुशंसमानआयुःप्रमोषीरितिवरुणंसंपूज्य पुष्पांजलिदद्यात् क
 लशस्यमुखेविष्णुःकंठेरुद्रःसमाश्रितः मूलेतत्रास्थितोब्रह्मामध्येमातृगणाःस्मृताः कुक्षौतुसागराःसर्वैसप्तद्वीपा
 वसुंधरा ऋग्वेदोथयजुर्वेदःसामवेदोह्यथर्वणः श्रंगेपुसहिताःसर्वेकलशंतुसमाश्रिताः अत्रगयत्रीसावित्रीशां
 तिःपुष्टिकरीतथा आयांतुयजमानस्यदुरितक्षयकारकाः सर्वैसमुद्राःसरितस्तीर्थानिजलदानदाः आयांतु
 यजमानस्यदुषितक्षयकारकाः ॥ इतिकलशंप्राथयेत् इतिऋग्वेदिनांकलशस्थापनविधिः अनेनैवप्रकारेण

चतुर्ध्वपिवेदिकोणेषु कलशशतुष्टयं स्थापयेत् अथ कात्यायनानां कलशस्थापनविधिर्लिख्यते मर्हार्थीरिति भू
 मिस्फट्टा याश्चोपधीरित्यनेन धान्यमसीत्यनेन वा यवान्प्रकिरेत् धान्यमसिधिनुहिदेवान्प्राणायत्वोदानायत्वा
 व्यानायत्वा आजिघ्नकलशभित्तिकलशं संस्थापयेत् आजिघ्नकलशं मह्यत्वाविशंस्विदवः पुनरुर्जा निवर्तस्वसा
 नः सहस्रंधुद्वयोरुधारापयस्वती पुनर्मविशताद्रयिः वरुणस्योत्तंभनमसीति जलेन पूरयेत् वरुणस्योत्तंभनमसि
 वरुणस्यस्कंभसर्जनीस्योवरुणस्यऋतसदनसि वरुणस्यऋतसदनमसीद अश्वत्थेवइति
 पंचपल्लवान् याश्चोपधीरिति सर्वोपधीर्नाक्षिपेत् कांडादिति दूर्वांनिक्षिपेत् स्योनापृथिवीतिसप्तमृदोनिक्षिपेत् परि
 वाजपतिरिति पंच रत्नानि परिवाजपतिः कविरग्निर्हव्यान्याक्रमीत् दधद्रत्नानि दाशुषे युवा
 सवासाइति सूत्रेण वेष्टयेत् युवासवासाः परिवीत आगात्सउश्रेयान्भवति जायमानः तंधीरासः कवय
 उन्नयंति साथ्योमनसा देवयंतः याः फलिनीरिति फलं हिरण्यगर्भेति हिरण्यं हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भू
 तस्यजातः पतिरेकआसीत् सदाधारष्टयिर्धीधामुतेमांक्रमेदेवाहविषाविधेम पूर्णादवीं तंत्वायामीति शुनःशो
 फऋषिः त्रिष्टुपुंड्रः वरुणो देवता वरुणावाहने विनियोगः तंत्वायामिंश्रस्मिन्कलशेशेरुणइहागच्छइतिष्ठ कलशस्य
 मुखे विष्णुरित्यादिदुरितक्षयकारकाइत्यंतं पठित्वा देवदानवसंवाधेमथयमाने महोदयो उत्पन्नोऽसितदाकुंभविधृतो
 विष्णुनास्वयं स्वतोयेसर्वतीर्थानि देवाः सर्वे स्वयिस्थिताः त्वयि तिष्ठति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः शिवः स्वयं त्व
 मेवासि विष्णुस्त्वं च राजापतिः आदित्यावसवोरुद्रविश्वेदेवाः सपैतकाः त्वयि तिष्ठति सर्वे पियतः कामफलप्रदः त्व
 त्प्रसादादिमंज्ञां कर्तुमीहेजलोद्भव सान्निध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदेति पठेत् अथ स्वस्तिवाचनं ब्राह्म्यं पुण्य
 महर्चं च सृष्टुस्पादनकारकं वेददक्षोद्भवं नित्यं तस्य पुण्याहं ब्रुवतु नः अस्थकर्मणः पुण्याहं भवतो ब्रुवतु इति त्रिः

पुनंतुनेतिपठिःवा पृथिव्यामुदृतायांतुयत्कल्याणंपुराकृतं ऋषिभिःसिद्धगंधैर्वैस्तकल्याणेत्रुवंतुनः श्रस्यकर्मणः
 कल्याणंभदंनोद्भवंत्विति त्रिः यथेमांवाचंकल्याणीमित्यादि सागरस्ययथाऋद्धिर्महालक्ष्म्यादिभिःकृता संपूर्णा
 सुप्रभावाचतांतामृद्धिंनुवंतुनः ऋद्धिभवंतोद्भवंत्वित्युक्त्वा सत्रस्यऋद्धिरस्यगन्मज्योतिरमृताश्रममदिवंपृथिव्या
 अध्यात्हामाविदामदेवांस्वर्ज्येतिः स्वस्तिर्याऽविनाशाख्यापुण्यकल्याणवृद्धिदा विनायकप्रियानित्यंतांतांस्वस्ति
 न्नुवंतुनः स्वस्तिभवंतोद्भवंत्वित्युक्त्वा समुद्रमथनाज्जाताजगदानंदकारिका हरिप्रियाचमांगल्यतांश्रियंप्रब्रु
 वंतुनः श्रीश्र्यतेलक्ष्मीश्र्यतेपल्यावहोरात्रेपार्श्वेनक्षत्राणिरूपमश्विनोव्यात्त इणन्निषाणामुम्मइपाणेतपठेत
 इतिकतीयानांस्वस्तिवाचनं ॥ अपसर्पंतुतेभूतायेभूताभुविसंस्थिताः येभूताविप्रकर्तारस्तेगच्छंतुशिवाज्ञयेति सर्वं
 दिक्षुसर्पान्विकीर्षं सूर्यःसोमश्चकालश्चसंधेभूतान्यहःक्षपाः पवनोदिक्रयतिर्भूमिराकाशंसचराचराः
 ब्राह्मंशासनमास्थायकल्पध्वमिहसन्निधिं इत्येनेनभूमिं स्पृष्ट्वा दिग्बंधनंकुर्यात् पंचगव्येन भूमिं प्रोक्ष
 येत् ततोभूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठातात्कान्यासान्कृत्वा स्वेष्टेदेवतामगमार्गेण मत्स्यपुराणोक्तमार्गेण वा
 ध्यायेत् तद्यथा जटाजूटसमायुक्तामर्द्धेन्दुकृतलक्षणां लोचनत्रयसंयुक्तांपद्मेन्दुसदृशाननानाम्
 श्रतसीपुष्पवर्णांसांसुप्रतिष्ठांसुलोचनां नवयौवनसंपन्नांसर्वाभरणभूषितां सुचारुवदनांतद्वल्पीनोन्नतपयोधरां
 त्रिभंगस्थानसंस्थानांमहिपासुरमर्दिनीं त्रिशूलंदक्षिणेदध्यात्खड्गंक्रमादधः तीक्ष्णवाणंतथाशक्तिवामतोपि
 निबोधत खेटकंपूर्णचापंपचाशमंकुशमूर्ध्वगं घंटांवापरशुंवापि वामतःसन्निवेशयेत् अधस्तान्महिषंतद्वद्विशि
 रस्कंप्रदर्शयेत् शिरश्छेदोद्भवंतद्ब्रह्मनवंखड्गपाणिं हृदिशूलेननिर्भिन्नंतिर्यग्यंत्रविभूषितं रकरकीकृतांगंचरक
 विस्फारितेक्षणं वेष्टितं नागपाशेनभ्रुकुटीर्भीषणाननं सपाशवामहस्तेनधृतकेशंचदुर्गया वमद्बुधिरवक्रचदेव्याः

सिंहप्रदशयेत् देव्यास्तुदक्षिणपादंसंसिंहोपरिस्थितं किंचिदूर्ध्वतथावाममंगुष्ठमहिषोपरि स्तूयमानंचतद्रूप
 ममरः सन्निवेशयेदिति एवंध्यात्वा अर्घ्यस्थापनंकुर्यात् ततोत्तनमूर्तिः स्वर्णादिमयीचेत्तदा अग्न्युत्तारणादि
 कंकुर्यात् तत्रक्रमः स्वर्णादिशलाकयाप्रतिमांघुसर्पिर्भ्यामभ्यज्य इमंभेगोइतिपुरुपसूक्तेनचाभ्युक्ष्य पंचगव्ये
 नप्रोक्ष्य अग्निस्क्तेनप्रतिमायांजलधाराकुर्यात् तच्चाग्निसूक्तं ऋग्वेदिनां अग्निपदरहितामंत्राः अग्निः सप्तिमिति
 सप्तर्चस्य सप्तिर्वाजंभरऋषिरग्निर्देवता त्रिष्टुप्छंदोऽग्न्युत्तारणेविविनयोगः ओंसप्तिवाजंभरंददातिवीरंश्रुत्यंकर्म
 निष्ठं रोदसीविचरस्समंजन्नारीवीरकृक्षिंपुरंध्रि १ अतसः समिदस्तुभद्रामहीरोदसीआविवेश एकंचोदयत्सम
 स्तुत्राणिदयतेपुरूणि २ हत्यंजरतः कर्णमावांश्रब्धोनिरदहज्जरूथं अत्रिधर्मउरुष्पदंतः नृभेधंप्रजयासृजत्सम्
 ३ वाद्रविणंवीरपेशाः ऋषिपयः सहस्रासनोतिदिविहव्यमाततानधामानिभूतापुरुत्रा ४ उक्थैर्ऋषयोविहूयते
 नरोयामनवांधितासः वयोश्रंतरिक्षेयजंतः सहस्रापरिपातिगोनाम् ५ विपईलतेमानुपीर्य्यां मनुष्योनहुपोवि
 जाताः गांधर्षोपथ्यामृतिर्गव्यूतिधृताश्रनिपाता ६ ब्रह्मऋभवस्वततनुमहामवोचामासुष्टकिं प्रावजारितारंयवि
 षमहिद्रविणमायजस्व ७ इत्यग्निपदरहितंमूक्तं १ अथाग्निपदसहितंऋग्वेदिनामग्निसूक्तं अग्नेसप्तिवाजंभरं
 ददात्याग्निवीरंश्रुत्यंकर्मनिष्ठं अग्नीरोदसी विचरस्समंजन्नभिर्नारीवीरकृक्षिंपुरंध्रि १ अग्नेरतसः समिदस्तुभद्रा
 अग्निर्महीरोदसीआविवेश अग्निरेकंचोदयत्समंजन्नान्निष्टत्राणिदयतेपुरूणि २ अग्निर्हत्यंजरतः कर्णमावाग्नि
 रब्धोनिरदहज्जरूथं अग्निरत्रिधर्मउरुष्पदंतरग्निर्भेधंप्रजयासृजस्सं ३ अग्निर्वाद्रविणंवीरपेशाश्रग्निर्ऋषिपयःसहस्रा
 सनोतिअग्निर्दिविहव्यमाततानग्नेर्धामानिविभूतापुरुत्रा ४ अग्निमूक्थैर्ऋषयोविहूयंतैर्गिनरोयामनवांधितासः अ
 ग्निवयोश्रंतरिक्षेयजंतोभिः सहस्रापरिपातिगोनाम् ५ अग्निविशइलतेमानुपीर्यां अग्निमनुष्योनहुपोविजाताः अग्नि

गंधर्वीपथ्यामृतस्याग्नेर्व्यतिर्धृतश्रानिपाता ६ अग्नयन्नह्मऋभवस्ततद्गुरग्निमहामवोचामासुवृत्किं श्रमेप्रवज
 रितारंयविष्टाग्नेमहिद्रविणमायजस्व ७ अत्रचपूर्वश्रग्निशब्दरहितान्मंत्रान्सकृत्पठित्वाश्रग्निपदसहितान्मंत्रान्वा
 ह्यंपठेत् अथकातीयानांश्रग्न्युत्तारेणसूकंनामश्रत्याजरासोदमामरित्राश्रचंद्रुमसोश्रग्नयः पावकाः श्वितीविधः
 श्वात्रासोभुरएयवोवनर्पदोवायवोनसोमाः १ हरयाधूमकेतवोवातजूताउपद्यवियतंतेपृथगग्नयः २ यजानोमित्रा
 वरुणायजादेवां ऋतंहृत् अग्नेयक्षिस्वन्दमम् ३ युक्ष्वाहिदेवहूतमां श्रथां अग्नेरथीरिव निहूतापूर्व्यः
 सदः४ द्वेविरूपेचरतः स्वस्यै अन्यान्यावस्समुपधापयेते हरीरन्यस्यांभवतिस्वधावाजुक्रो अन्यस्यांदृशेसुवर्चाः
 ५ अयमिहप्रमोधांधिधात्तुभिर्हेतायजिष्टेऽश्वरेण्वीढ्यः यमत्रवानोभृगवोविरुरुर्धनेपुत्रिचंत्रविभ्वविशेशे ६
 त्रीणिशतात्रीसहस्राएयग्नित्रिंशच्चदेवानवचासपर्यन्तु डौक्ष्यंघृतेरस्तृणन्वर्हिस्माश्रादिद्वोतारन्यसादयंत ७
 मूर्धानंदिवोअरतिष्टथिव्यावैश्वानरमृतआजातमग्निम् कविंश्रंस्रस्रजमतिथिजनानामासन्नापात्रज्जनयंतदेवाः ८
 अग्निर्वत्राणिजघनद्रविणस्पृषिंपत्या समिद्धःशुक्रआहुतः ९ विश्वेभिःसोम्यंमध्वशंद्रेणवायुना पित्रामित्रस्यया
 मभिः१० आयदिपेत्पतितेजआनट्शुचिरेतोनिषिकंघौरभीके अग्निःशर्द्धमनवद्यंयुवानंश्रंस्वाद्यजनयत्सूदयच्च
 ११ अग्नेशर्द्धमहतेसौमगायतवद्युम्नान्युत्तमानिसंतुसंजास्पत्यंश्रंसुयमकृणुष्वशत्रून्प्रतामभितिष्ठामहा श्रंसे १२
 हिमंद्रतममर्कशौर्कंवृमहेमहिनःश्रोण्यग्ने इन्द्रनस्वाशवसादेवतायुप्रणन्तिराधसानुत्तमाः१३ श्रंसंश्रंस्वाहुतप्रि
 यासःसंतुसूरयःयंतारोयेमघवानोजनानामूर्वीदयंतगेनाम् १४ शुधिःश्रुत्कर्णवन्दिभिर्देवैरग्नेसयावभिः आसिदं
 तुवर्हिपिमित्रोअर्थमाप्रातर्यावाणोअध्वरं १५ विश्वेषामदितिर्यक्षियानांविश्वेषामतिथिर्मानुषाणां अग्निर्देवानामव
 आरणानःसुमृडीकोभवतुजातवेदाः १६ महोअग्नेःसमिधानस्यशर्मण्यनागामित्रेवरुणस्वस्तये श्रेष्ठेस्यामसवितुः

सर्वाभिनतदेवानामवोश्रायावृणीमहे १७ इतिकार्तीयानां कलशस्थापनविधिः हिमस्यत्वाजरायुषाभि
 रिव्यथामसि पावकोऽस्मभ्यश्शिवो भव उपन्मन्नुपवेतसेव्वतरं नीदीष्ववा श्नेपित्तमपामसि मण्डकिताभिः
 गहिसेमत्रोयज्ञपावकवर्णं शिवं कृधि अपामिदं न्ययनउसमुद्रस्यनिवेशनं श्रान्यांस्तेऽस्मत्तपंतुहेतयः पाव
 कोऽस्मभ्यश्शिवो भव श्नेपावकरोचिपांमंद्रयादेवजिह्वयाश्चादेवान्वाक्षिजक्षिसनः पावकोऽस्मभ्यश्शिवो भव
 श्नेपावकरोचिपांमंद्रयादेवजिह्वयाश्चादेवान्वाक्षिजक्षिब सनः पावकदीदिवोऽग्नेदेवांद्वाहावह उपयज्ञध्वं हविश्रनः
 पावकयायश्रितयंर्याकृपाक्षामनुस्त्व उरवसो नमानुना तूर्णं नयामन्येतमस्यैरूरणश्रायोघृणेनतज्जुपाणेऽञ्ज
 रनमस्तेहरसेशोचिपेनमस्तेऽस्त्वर्चिपे अन्यांस्तेऽस्मत्तपंतुहेतयः पावकोऽस्मभ्यश्शिवो भव श्नेपित्तमने
 नशोचिपायासद्विश्वं न्यत्रिणं श्नेपन्नोवननेराधि इतिवाजसनेयिनामग्निसूक्तं लेख्यामूर्तिश्चेत्तलेख्यायां नाभिपेकः
 स्यादित्यादिवचनात् श्रभिपेकादिकंतत्रनकर्त्तव्यं किंतु तदग्रे पात्रं स्थापयित्वा तस्मिन्नेवकर्त्तव्यं ततः पंचगव्य
 पंचामृतादिनामूर्त्तिं संस्थाप्य पुरुपसूक्तेन स्त्रापयित्वा पूज्यपूजकयोर्मध्ये प्राचीप्रोकोविश्रक्षणेति प्राचीं प्रकल्प्य
 मंडूकादिपाठपूजाकृत्वा सिंहासनं संपूज्य ईशानादिक्रमतः विष्णुहरैकदं तरवीन्फलेषु चतुर्षु कलशेषु वा संपूज्य वेदि
 मध्यस्थकलशेष्वर्णादिमूर्त्तौ दुर्गापूजयेत् कलशाएव देवीपूजनंचेत् मूर्त्तिस्थापनं सिंहासनोपरिकर्ष्य श्नेपित्तं भरा
 यतनैः सह दुर्गापूजनं गौडानुसारेण लिखितं श्नेपित्तमाणत्वेन कालिकापुराणवचनैस्तेरुपन्यस्तं शिवं भास्करम
 श्चिकेशवं कौशिकीमपि मनसानर्चयन्त्यातिदेवलोकाद् योगतिमिति श्नेपित्तं शिखरे न गणेश इति शिवाचनचद्रिका
 यां पाठः कार्तिकेयोसौ कार्तिकेयो विनायक इति भविष्योत्तरवचनात् यतु गौडैरग्निपूजनं पार्थक्येन क्रियते तन्मृ
 ग्यं एतच्च ब्रह्मणोऽदिभिर्यथाधिकारैर्भेदिकार्ष्यं तदुक्तं मंत्रराजानुष्ठानविधाने श्रौतार्चनंतु विप्राणां विशेषे

णभवेत्तदा स्मार्त्तागमार्चनक्षत्रैश्वर्यैः केवलमागममिति एवंपूर्वोक्तक्रमेण चतुरायतनपूजानंतरं जटाजटैत्यादि
 ध्यात्वाहस्तस्थपुष्पांजली श्रयार्कतोवाहृदयारविदादावाहयेदितिवचनात् सूर्यमंडलात्हृदयारविदाहा देवीमाग
 तांविभाव्य पुष्पाणिकलशैर्मूर्ध्निवाप्रक्षिपेत् ततश्चात्मसंस्थामिति एहिदुर्गेमहाभागेरक्षार्थमसर्वदा आवाहया
 म्यहंदेविसर्वकामार्थसिद्धये अस्यांमूर्त्तैसमागच्छस्थितिंमत्कृपयाकुरु रक्षांकुरुसदाभद्रविश्वेश्वरिनमोस्तुतइति आ
 गच्छवदेदेवैद्यदर्पनिपूदिनि पूजांगृहाणसुमुखिनमस्तेशंकरत्रिप्रे सर्वतीर्थमयंवारिसर्वदेवसमन्वितं इमंघटंस
 मागच्छतिष्ठदेवगणैःसह दुर्गेदेविसमागच्छसान्निध्यमिहकरुपयवलिंपूजांगृहाणत्वमष्टाभिःशक्तिभिःसहेत्यावाहन
 मंत्रैरावाहयेत् मूर्त्तैपूजनेतुसर्वतीर्थमयभित्तिश्लेकोनपठनीयः पूजातुजयतीमंत्रेणवाकार्या तदुक्तदेवीपुराणे कुर्या
 द्वेव्यास्तुमंत्रेणपूजाक्षरिघृतादिभिरिति जयंतमंगलाकालीभद्रकालीकपालिनी दुर्गाक्षमाशिवाधात्रीस्वाहास्वधा
 नमोस्तुते अनेनैवतुमंत्रेणजपहोमैतुकारयेदिति दुर्गामंत्रोवैदिकश्रगमिकोवावैदिकोजातेवेदसइत्यादि आगमि
 कस्तुलेंदुर्गेदुर्गेरक्षणिस्वाहेतिनवाक्षरः तल्लिगैःपूजयेन्नमेदिति साधारणवाक्यात् स्कांदे तु दुर्गेमेदुस्तरैकार्येभवदुः
 खविनाशिनी पूजयामिसदाभक्त्यादुर्गादुर्गातिनाशिनीं अनेनैवतुमंत्रेणजपहोमादिकारयेदित्युक्तं पूजाचपोडशोप
 चारैःछत्रचामरादिभिर्यथविभवंकार्या पूजायांवादित्राणामभवेधटावादनकार्यं तदुक्तं वादित्राणामभावेतुपूजाका
 लेचसर्वदा घंटाशब्दनरैःकार्यैःसर्ववाद्यमयीयतःपाद्यादौविशेषेदेवीपुराणे पन्नश्यामाकदूर्वाचविष्णुक्रांतादिरिष्य
 ते गंधपुष्पाक्षतयक्कुशाग्रतिलसर्पयाः तत्रैवं बिल्वरक्ताक्षतैःपुष्पैर्देधिदूर्वाकुशैस्तिलैः सामान्यःसर्वदेवानामर्घ्यो
 यंपरिर्कीर्तितः पुष्पं सारमुधानिर्धौ इक्षुर्मधुघृतैचपयोदधिसर्वैवतु प्रस्थप्रमाणंवाग्राह्यमधुपर्कइहोच्यते
 आचमनेन तु जातीलवंगकंकोलादिद्रव्याणिदेयानि पंचामृते स्कांदेक्षीराहशगुणंदध्नोबूतंचैवइशोत्तरं घृताइश

गुणक्षेत्रक्षेत्रैश्चैशुजंतयेति पूजानंतरं माषकवल्लि कूर्णमांडादिवल्लिशा निवेदयेत् ततो नीराजनं कृत्वा यथाशक्ति
वीदिकमागमिकं च द्दुर्गा मंत्रं जपेत् दुर्गाप्रतोजपे मंत्रमेकचित्तरसमाहित इति देवीपुराणात् ततश्चंडीपाठं कृत्वा
देवीप्रार्थयेत् महिषास्त्रिमहामाये च षंडे मुंडमालिनि ब्रह्मयमारोप्य विजयं देहि देवि नमः सदा भूतप्रतपिशाचेभ्योर
क्षोभ्यश्च महेश्वरि देवेभ्यो मानुषेभ्यश्च भयैभ्योरक्षमांसदा सर्वमंगलमांगलये शिरोसर्वार्थसायक्रे शरणे अथ बेरु
गौरिनारायणिनोस्तुते रूपं देहि यशो देहि भाग्यं भगवति देहि मे पुत्रान् देहि धनं देहि सर्वात्मकामाप्न देहि न इति ततः
शिवरहस्योक्तं दुर्गास्तुते पठेत्तः दुर्गाशिवशंति करीत्रह्यार्णो ब्रह्मणः प्रियां सर्वलोकप्रणेत्री च प्रणामामि सदा शिवां
मंगलां शोभनां शुश्रानिः कलां परमां कलां विश्वेश्वरीं विश्वमातां चंडिकां प्रणमाम्यहं सर्वदेवमयीं देवीं सर्वरोग
भयापहां ब्रह्मेशविष्णुनमितां प्रणमामि सदा तमां विध्यस्थां विध्यनिलयां दिव्यस्थाननिवासिनीं योगिनीं यो
गमातां च चंडिकां प्रणमाम्यहं ईशानमातरं देवीं श्रीश्वरीं श्रीश्वरिप्रियां प्रणतोस्मि सदा दुर्गा संसाराणवतारिणीं यद्
दं पठति स्तोत्रं शृणुयाद्वापि योनरः समुक्तः सर्वपापैस्तु नोदते दुर्गायासे हेति ततः पुष्पांजलिं दद्यात् इति दुर्गापूजा
विधिः विस्तृतपूजायामशकं प्रति संक्षिप्तपूजाविधिः कालिकापुराणे सम्यकलपोदितां पूजां यदिकर्तुं न शक्नुयात्
उपचारांस्तथादानुंपंचैतान्वितरेत्तदा गंधपुष्पंचूपंचर्दीपं तैष्यमेव च अमथितोपपुष्पाभ्यां तदभावितुमकितः स
क्षेपूजाकथितेति स्मृति कौस्तुभे अत्राखंडदीपदानमुक्तं तारदीये अखंडदीपकंदोव्याः प्रीतयेन वरात्रके
प्रज्वालयेद्देवरात्रमेकचित्तोधृतव्रतइति अथ चंडीपाठविधिः देवीपुराणे माहात्म्यं भगवत्पुस्तुपुराणादिपु
कीर्तितं पठेच्च शृणुयाच्चापि सर्वकामसमृद्धये श्रावणं च ब्राह्मणेनैव कारणीयं ब्राह्मणं वाचकं विद्या
ब्रान्म्यवर्णं जमादरादिति भविष्योक्तेः तथा एको सराभिमुखानु नवमीयावदेव हि षंडीपाठ जपेच्चैव

जापेद्वाविधानत इति वाराहोत्तरे संकल्पितस्तोत्रपाठे संख्यांकृत्वाजपेत् सुधीः श्रावृत्तिसंख्या
 भेदेनफलभेदश्च तत्रैवोक्तः चंडीपाठफलदेवि शृणुष्वगदतोमम एकावृत्त्यादिपाठानां यथावत्कथयामिते
 संकल्पपूर्वसंपूज्यन्यस्यंगिणुननू संकृत पाठद्वलिप्रदानाच्चसिद्धिमाप्नोतिमानवः उपसंगोपशांत्यर्थत्रिरावृत्तंपठे
 न्नरः ग्रहोपशांतोर्कस्तंभ्यंपंचावृत्तवरानने महाभयेसमुत्पन्नेसप्तावृत्तंसमुन्नयेत् नवावृत्ताद्भवेच्छांतिर्वाजपेयंफलं
 भेत् राजवश्यायभूतौचरुद्रावृत्तमुदीरयेत् अर्कावृत्तेः काम्यसिद्धिर्वैरिहानिश्रजायते मन्वावृत्ताद्भिर्पुर्वंश्यं तथास्त्री
 वश्यतामियात् सौर्यंपंचदशावृत्त्याश्रियमाप्नोतिमानवः कलावृत्त्यापुत्रपौत्रधनान्यान्यागमंचिदुः राज्ञांभोतिविमो
 क्षायवैरस्योवाटनायच कुर्यात्सप्तदशावृत्तंतथाष्टादशकंप्रिये महाग्रहविमोक्षायविशावृत्तंपठेःसुधीः पंचविंशवत्तं
 नातुभवेद्वधविमोक्षणं संकटसमनुप्राप्तेदुश्चिकित्साभयेतथाजातिभ्रंशकुलोच्छेदेऽश्रायुषोनाशश्चागते वैरिवृद्धौव्या
 धिवृद्धौधननाशेतथाक्षये तथैवत्रिविधोत्पातेतथाचैवातिपातके कुर्याद्यत्नाच्छतावृत्तंततः संपद्यतेशुभं आयुर्वृद्धिः श
 तावृत्ताद्वाज्यवृद्धिस्तथापरा मनसाचिंतितं देविसिद्धेद्दष्टोत्तराच्छतात् शताश्वमेधयज्ञानांफलमाप्नोतिसूत्रते सहस्त्रा
 वर्तनाहृदमीरावृणोतिस्वयंस्थिरा भुक्तवाननोरथान्सर्वान्नरोमोक्षमवाप्नुयात् यथाश्वमेधः क्रतुरावृत्तदेवानांचय
 द्याहरिः स्ववानानापिसर्वेषां तथासप्तशतीस्तवः अथवावहुनोकेनकिमेतेनवरानने चंड्याः शतावृत्तशाठात्
 संशोः सिद्धांतिसिद्धयति सचैवंगुणयुक्तः विस्पष्टमद्भुतंशांतंस्पष्टाक्षरपदंतथा कलस्वरसनायुक्तरसभावसम
 न्वितं बुद्धमानः सदाह्यर्थंशार्थं कृत्स्नशोन्वय ब्राह्मणादिपुपाठार्थंशार्थं चार्थपेन्नृपः यएवंवाचयेद्ब्रह्मन्सविप्रो
 व्यासउच्यतइति स्तोत्रपाठश्चनारायणंनमस्कृत्यकर्तव्यः नारायणंनमस्कृत्यनरंचैभनरोत्तमं देवींस्वस्वी
 चैवततोऽंयमुदीरघ्नेदिति वचनात् जयशब्दार्थंश्चभविष्ये श्रावृत्तशपुराणानिरामस्य चरितंतथा विष्णुधर्मादि

शास्त्राणि शिवधर्माश्च भारत वेदार्थः कृत्स्नशोयत्रतन्महाभारतस्मृतं शैवाश्रधर्माराजैद्रमानवो कामहीपते जयेति
नाम एते पां प्रवदति मनीषिण इति पाठप्रकारश्च मत्स्यसूक्ते प्रणवंचादितो जप्त्वा स्वस्तोत्रं वासंहितां पठेत् श्रुतेच प्रण
वंदद्याद्विद्युवात्रोद्रिपूरूपः सर्वत्र प्राठे विज्ञेयो ह्यन्यथा विफलं भवेत् शुद्धेनानन्यचित्तेन पठितव्यं प्रयत्नतः न का
र्यसक्तमनसा कार्यस्तोत्रस्य वाचनं आधारे स्थायित्वा तु पुस्तकं प्रजेपे सुधीः हस्तसंस्थापनादिवयस्मादल्पफलं भ
वेत् स्वयंचलिखितं यत्तु यतिना लिखितं च यत् आब्राह्मणेन लिखितं च्चापि विफलं भवेत् ऋषिच्छंदादिकं न्यस्य प
ठेत्स्तोत्रं विचक्षणः स्तोत्रेन दृश्यते यत्र प्रणवन्यासमाचरेत् संकल्पितस्तोत्रपठेत्संख्यां कृत्वा पठेत्सुधीः श्रध्यायं
प्राप्य विरमेन्न तु मध्ये कदाचन कृते विरामे मध्ये तु श्रध्यायादि पठेत् पुनरिति श्रधप्रसंगात् शतचंडयादि विधानं लि
ख्यते रुद्रयामले शतचंडीविधानं च प्रोच्यमानं शृणुष्व तत् सर्वोपद्रवनाशार्थं शतचंडीसमाचरेत् षोडशस्तंभ
संयुक्तं मंडपं पञ्चबोज्ज्वलं वसुकोणयुतं वेदीमध्ये कुर्यात्त्रिभागतः पक्षेष्टकचित्तरम्यामुच्छेद्ये हस्तसंमितां पंचव
र्णं रजोभिश्च कुर्यात् मंडलकं शुभं पंचवर्णवितानं च किंकिणीजालमंडितं आचार्येण समं विप्रान् वरयेद्दशसुत्रतान्
ऐशान्यां स्थापयेत्कुंभं पूर्वोक्तविधिना हरे वारुण्यां च प्रकर्तव्यं कुंडलक्षणलक्षितं मूर्तिदेव्याः प्रकूर्वात्सुवर्णस्य प
लेन वै तदद्वैततदद्वैततदद्वैतमहीपते श्रष्टादशभुजादेविकुर्यादष्टभुजामपि पटकूलयुगच्छन्नविदीमध्ये निधापयेत्
वेकृतिरहस्ये आयुधान्यत्र वक्ष्यते दक्षिणाधः करे क्रमात् अक्षमालाचकमलं वाणोसिः कुलिशंगदा चक्रं त्रिशू
लं परशुः शंखौ घंटा च पाशकः दंडशक्तिश्चर्मापानपात्रकं मंडलः अलंकृतभुजां भिरायुधैः कमलासनां
तत्रैव दद्याद्वाष्टभुजां वाणमसलेशूलचक्रभृत् शंखघंटां गलचक्रां मूकं वसुधाधिप देवसंपूर्ण्य विधि वज्रपंक
र्युं देशह्रिजाः शतमादौ शतंचित्ते जपे न्मंत्रेन वाणिकं चंडीसप्तशतीमध्ये संपुटोपमुदाहृतः सचः उर्गैर्ह्रीं ह्रीं चामुडाये

विवेति एकद्वित्रिचत्वारिजपेद्दिनचतुष्टयं रूपाणिक्रमशस्तद्वत्पूजनादिकमाचरेत् पंचमेदिवसेप्रातर्होमंकुर्या
 द्विधानतः गुडाज्यपासंदूर्वातिलाज्जुडान्यवानपि चंडीपाठस्यहोमंतुप्रतिश्लोकं दर्शाशतः - होमकुर्याद्ब्रुहादिभ्यः
 समिदाज्यचरून्क्रमात् हुत्वापूर्णहुतिदद्याद्विभ्रयोदाक्षिणांक्रमात् कपिलांगानीलमणिश्वेताश्वत्थत्रयमरे श्रग्नि
 पेकंन कुर्बुधंजमानस्य ऋत्विजः एवं ह्येऽमरेशानसर्वसिद्धिः प्रजायतइति इतिशतचंडीविधिः सहस्रचंडीविधिं
 वच्छणुपिष्णोमहामते राज्यशंशमहोत्पतेजनमरेमहाभये राजमरेऽवमारेचपरचक्रभयेतथा इत्यादिद्विवि
 धेदुःखेनृपरोगादिजेभ्ये सहस्रचंडिकापाठकुर्याद्वाकारयेत्तथा जापकांस्तुशतशतप्रोक्ताविशद्वस्तश्चमंडप भोज्याः
 सहस्रत्रिंशद्भागेशतंक्षिणांदिशेत् गुरवेद्विगुणंदेयं सद्यदानंतथैवच धनंधान्यचभूदानंश्वेताश्वत्थमनोहरं पच
 निष्कमितामूर्तिः कर्त्तव्यार्वाहमानतः अष्टादशभुजादेवीसर्वायुधविभूषिता श्रारितामंडातव्यसहस्रप्रत्यहंविभो
 शतंवाचिन्यताहारः पयः पानेनवर्तयेत् एवंश्रृङ्गिकापाठसहस्रतुसमाचरेत् तस्यस्याल्कार्यसिद्धिस्तुनात्रका
 र्यविचारणा इतिसहस्रचंडीविधिः अथकुमारीपूजनं तच्चप्रत्यहंयथाशक्ति एकद्व्यादिक्रमेणकार्यं तत्प्रकारश्च दे
 वीपुराणे ब्रह्मोवाच नतयातुष्यतेशक्तिर्होमदानजपेननु कुमारीभोजनेनात्रयथादेवीप्रसीदति अत्रनवरात्रे
 पितरोवसवोरुद्राश्चादित्यागणलोकपाः सर्वेतेपूजितास्तेनकुमार्येयिनपूजिताः शुक्लाष्टमीचतुर्दशैर्नवरात्रोविशेष
 तः कृष्णपक्षेशेषेणभोजयेत्कुमारिकाइति अन्यत्रापि प्रक्षाल्यपादौसर्वासौकुमारीणांचवासव सुलिप्तेभूतलेरभ्ये
 तंत्रतश्चासनेस्थिता पूजयेद्द्वयपुष्पैश्चस्रग्भिश्रापिमनेरभैः पूजयित्वाविधानेनभोजनंताः सदापयेत् खड्गलङ्क
 गुडसर्पिर्द्विधक्षीरसमाक्षेकं तासां देयं कुमारीणां शनैर्भुजापयेत्ताः पानियर्थाचितेऽयमसूत्रैवायाचितेशुभ तास्त
 तास्तुयद्वासर्वास्तदास्वाग्गुन्देदेत् आचम्यचाश्रुताः स्वस्वास्वयाक्षंतव्यमित्यु १ दातु शिरसिदातव्याः हन्यका

भिर्यक्षताः तेनापिप्रणिपतस्तु कर्तव्यो भक्तिपूर्वकम् अनेनविधिनाशश्वहेवीक्षिप्रप्रसीदति ददातिविविधान्
 कामान् मनोभीष्टान्सुराधिप राज्यं कृत्वा ततः पश्चाद्देवलोकां च गच्छति कौस्तुभे तु एकैकस्यां भोजयित्वा एश्वर्यं
 लभते नरः कन्याद्वयं भुक्तिमुक्ती त्रिवर्गफलदं चतुष्टयं राज्यदं च सर्वकामफलप्रदं विद्याप्रदं च कवचं च षट् षट्कर्म
 सिद्धिदं सप्तभिलभते राज्यमष्टभिर्गुणसंपदः नवभिः षट्थिवीशः स्यात्कुमारीभिश्च पूजननादिषु कुरुंस्कां दे एकैकां
 पूजयेत्कन्यामेकद्वयात्तैव च द्विगुणं त्रिगुणं च प्रत्येकं नवकरं नवभिलभते भूमिमेश्वरीं द्विगुणेन तु एकद्वया
 लभेत्क्षेमैकेन श्रियं लभेत् एकवर्षं तु याकन्या पूजार्थं तां विवर्जयेत् गंधपुष्पफलादीनां प्रीतिस्तस्यानविद्य
 ते द्विर्षुकन्यामारभ्य दशवर्षावधिक्रमात् तासां च क्रमेण कुमारिका त्रिमूर्त्तं कल्याणारोहिणी काली चंडिका शा
 भवी दुर्गासुभद्रेति नामान्युक्तानि स्कां दे कुमारिका द्विर्षां तु त्रिवर्षां तु त्रिमूर्त्तिनी चतुर्षां तु कल्याणी पंचवर्षां तु रो
 हिणी षड्वर्षां तु भवेत्काली सप्तवर्षां तु चंडिका अष्टवर्षां नवीं तु दुर्गा तु नवभिर्मता आः सांक्रमेण फलान्याह स एव दुः
 खदारिद्र्यनाशाय शत्रूणां नाशनाय च आयुष्यवल्लब्धार्थं कुमारीं पूजयेन्नरः आयुष्कामस्त्रिमूर्त्तं त्रिवर्गस्य फलां स ये
 अपमृत्युं व्याधिपीडादुःखानामपनुत्तये सौरुधन्यधनारोग्यपुत्रपौत्राभिवृद्धये कल्याणीं पूजयेद्दीमान् तिस्र्य
 कल्याणदृष्टये अरोग्यसुखकामस्तुलक्ष्मीकामस्तयैव च यशस्कामो नरो निव्यरोहिणीं परिपूजयेत् विद्यार्थी
 च जयार्थं चिरायुष्यार्थं च विशेषतः शत्रूणां च विनाशार्थं कालिकां पूजयेन्नरः संग्रामे जयकामी च चंडिकां परिपूजयेत्
 दुःखदारिद्र्यनाशाय नृपसंमोहनाय च महापापविनाशाय शोभवीं च प्रपूजयेत् सत्रलोकां कटशत्रूणां संग्रसाधनक
 र्मणि दुर्गाद्विर्गांतिनाशाय पूजयेद्यन्ततो वयः सोभाग्यधनधान्यादिविच्छिंत्य फलां स ये सुभद्रां पूजयेन्मर्षोदा
 सीदांसि वृद्धये पूजाप्रकारश्च तत्रैव प्रातःकाले विशेषेण कृत्वा च त्रिविधोपतः आवाहयेत्ततः कन्यामंत्रेणानेन

भागव मंत्राक्षरमर्थो लक्ष्मीमाहात्म्यो रूपाधारिणी नवदुर्गात्मिका साक्षात्कन्यामावाहं याम्यहं
 तत्र संपूजयेद्दीप्तान्मंत्रैरभिः पृथक्पृथक् जगत्पूज्य सर्वव्यये सर्वशक्तिस्वरूपिणि पूजां गृहाण कौमारिजगन्मात
 नेमोस्तुते कुमार्याः त्रिपुरात्रिपुराधारां त्रिवर्गज्ञानरूपिणी त्रैलोक्यवदिता देवी त्रिमूर्तिपूजयाम्यहं त्रिमूर्तेः
 कलात्मिकां कलातीतां कारुण्यरूपां कल्याणजननीं नित्यं कल्याणपूजयाम्यहं कल्याण्याः अणिमादिगु
 णाधारामकारायक्षरालिकां अनंतशक्तिकालक्ष्मीं रोहिण्याः कामचारीं शुभां कांती
 कालचक्रस्वरूपिणीं कामंदां करुणोदारां कालीं संपूजयाम्यहं काल्याः श्रीमत्सुरासुरारोष्य चंशंभि
 रुहंय्यीं चराचरजगद्धात्रीं चंडिकां पूजयाम्यहम् चंडिकायाः सदानंदकरीं शानं सर्वदेवनम
 स्कृतां सर्वभूतात्मिकां लक्ष्मीं शंभवीं पूजयाम्यहं शंभव्याः दुर्गभेदुस्तरैकार्थे भवदुर्गविनाशिनीं
 भक्तभीष्टप्रदानित्यं दुर्गामावाहयाम्यहम् दुर्गयाः सुंदरीं स्वर्णवर्णां सुखसौभाग्यदायिनीं सुभद्र
 जननीं देवीं सुभद्रां पूजयाम्यहं सुभद्रायाः एवमभ्यर्चनं कुर्यात्कुमारीणां प्रयत्नतः कंचुकैश्चैव बलैश्च
 गंधपुष्पाक्षतादिभिः नानाविधैर्भक्ष्यभोगैश्च भोजयेत्पायसादिभिः प्रत्यहं ब्राह्मणभोजनं योगिनीभोजनं चोक्तं
 नारदीयेः प्रत्यहं भोजयेद्ब्रह्मन्कुमारीयोगिनीरपि हीनाधिकार्गकुष्ठादिविकारं कुकुलांतथा प्रश्रुत्फुटगत
 भौगौरिक्तपूयत्रणं कितं जल्यंधं किकरीं काणकुक्ष्यांतनुरोमशां संस्पृजेद्रोगिणीं कन्यां दासीं गर्भसंभुद्रं च
 रोगिणीं सुपुं गीं सुरूपं त्रणवर्जितां एकवंशसमूहतां कन्यां सम्यक् प्रपूजयेत् ब्राह्मणीं सर्वकार्यपूजयार्थे नृपवंश
 जां लाभार्थे वैश्वंशोत्थां सुतार्थे शूद्रवंशजां दारुणे चांत्यजातीयां पूजयेद्विधिनानरइति क्वचिन्मंत्राक्षरमर्थमि
 ति सर्वां सामेक एव मंत्र उक्तः यथोक्तालाभे तु देवीपुराणे विवाहानंतत्वासां कन्यात्वत्रोपगच्छति तौवत्

संपूज्यते कन्यायावःस्पन्दनदृश्यते इति कन्यापूजनं अत्र वेदपारायणमप्युक्तं रुद्रयामले एवं चतुर्वेदविदो विप्रान्वात्र
प्रसादयेत् तेषां च वरणं कार्यं वेदपारायणाय वा इति शिष्टाः अथ वेदपारायणविधिः तत्रादौ ब्रह्मादिपूजाविधिर्ब्रह्मार्णवे
तीर्थे देवालयगेहे प्रशस्ते सुपरिष्कृते कलशं विधिना तत्र वेदिमध्ये न्यसेत्पुनः पंचाशद्विःकुशैः कार्यो ब्रह्मापश्चान्मुखः
स्थितः स्नापितः स्थापितः कुम्भे चतुर्बाहुश्चतुर्मुखः वस्सजान्वाकृतिं वेदमन्त्राद्यैः कुशैः कृतं ब्रह्मोपधानेदत्त्वात्ततः स्व
स्वयनं पठेत् ब्रह्मयज्ञानमिति वागायत्र प्रपूजयेत् उपाध्यायं च संपूज्य यथा पाठं पठेत्ततः वीधाय नः स्यं डिलं कल्प
यित्वा शिमुपसमाधाय संपरिस्तीर्या ज्यैनेताभ्यो देवताभ्यो जुहोति अग्नये सोमयेन्द्राय विन्धेभ्यो देवेभ्य ऋषिभ्य
ऋग्भ्यो यजुर्भ्यः सामभ्योऽथर्वभ्यः अद्वायै मेधायै प्रज्ञायै धारणायै विद्ध्यै सवित्र्यै सवित्रे प्रजापतये काएव
ऋष्यै सोमाय काण्वऋष्ये अग्नये काण्वऋष्ये विश्वेभ्यो देवेभ्यः काण्वऋषिभ्यः संहिताभ्यो देवताभ्यः
उपनिषद्भ्यो याज्ञिकाभ्यो देवताभ्य उपनिषद्भ्यो वारुणीभ्यो देवताभ्य उपनिषद्भ्यो हव्यवाहाय विश्वेभ्यो
देवेभ्यः स्वयंभुवे वारुणीभ्योऽनुमर्त्यै स्विष्टकृते च ष्टयस्स्वाहाकारेण हुत्वा व्यहृतिभिश्च पुनः परि
पिचति संमात्ते चैताय जुपातर्पयति एवमृग्वेदस्य काण्वऋष्यादि वर्जमास्विष्टकृतस्वेषां स्थाने
शतर्षिभ्यो गृह्णस्समदाय विश्वामित्राय वामदेवायात्रये भारद्वाजाय जामदग्न्याय गौतमाय वसिष्ठाय प्रगाथे
भ्यः क्षुद्रसूक्तेभ्यो महानाग्नीभ्य इति ततो वेदादिमारभ्य संततमग्नीयेतेत्याह भगवान् वीधाय नः इति वेदपाराय
णविधिः शिष्टाः पुराणादिपारायणमपि कुर्वति अथ बलिदानं तत्राथ्यमेपच्छागमहिपस्य मांसा नामुत्तरोत्त
रंप्राशस्वयं फलविशेषश्च बलिद्रव्याणि कालिकापुराणे पक्षिणः कच्छपाद्याहा मरस्यानवधिधामृगाः महियोगोधि
कागौरः छागो वधुश्च सूकरः खड्गश्च कृष्णसारश्च गोधिका शरभो हरिः शार्दूलश्च नरश्चैव स्वगात्ररुधिरं तथा आ

गारेगोधिकेतिग्राम्यत्वञ्जाप्यते द्वितीयगोधःग्रहणमारण्याभिप्रायं क्षत्रियादिकेकत्रति कृष्णसारनिषेधस्तत्रैव न
 कृष्णसारंवितरेद्वलितुक्षत्रियादिकः प्रददकृष्णसारंतुब्रह्महत्यामवाप्नुयात् हयोष्ट्रावपिपशुस्थानेनियोक्तव्या
 वितितिथितत्वे तच्चप्रत्यहंकार्यं तथाच देवीपुराणे बलिचप्रत्यहंदद्यादोदनंमांसमापवत् त्रिकालंपूजयेद्देवी
 जपस्तोत्रपरायणइति यत्तुकोश्रुदुक्तं होमोऽष्टम्यांनवम्यांवाकार्यः बलिदानमप्यष्टमीनवम्योरैवेति ततुच्छं
 देवीपुराणे बलिचप्रत्यहंदद्यादितिवाक्येन प्रतिदिनंतस्याभिधानात् होमोऽपिप्रत्यहंकार्यः पूर्वोक्तेदेवीपुराण
 वाक्ये जपहोमसमायुक्तइत्युक्ते पुनःपूजांतथाष्टम्यामित्यादिवचनंतु श्रष्टमीनवम्योर्वैशेषपूजापरं कौस्तुभेप्ये
 वमेव अत्रचच्छागादिवलिदानमशीपीमीयपशुहिंसान्यायेन धर्म्यमपि क्षत्रियादिविषयमेव ब्राह्मणस्यतु सा
 र्विकीजपयज्ञाद्यैर्नैवेद्यैश्चनिरामिपैरितिवाक्योपात्तसात्त्विकपूजायामेवाधिकारात् तथैव भगवद्भित्तादिपुत्रिपादि
 तत्वात् यदपिकालिकापुराणादिषु मद्यस्वगात्ररुधिरनिवेदनादिकमुक्तं तदपिब्राह्मणस्यनभवति नदद्याद्ब्राह्म
 णोमद्यंतथादेव्यैकदाचन सिंहव्याघ्रनरान्दत्त्वाब्राह्मणोनरकंत्रजेत् इहापिस्यात्सहीनायुःमुखसौभाग्यवर्जितः
 स्त्रियंनदद्यात्तुबलिदत्त्वानरकमाप्नुयात् स्वगात्ररुधिरंदत्त्वाब्राह्मण्यादेवहीयते कालिकापुराणएवनिषेधात् ब्रा
 ह्मणेनतु मापभक्तादिनावलिदानंकार्यं तदुक्तं कालिकापुराणे मापकल्मापमासाद्यैर्देयोदिक्षुबलिर्निशि कूप्मां
 डमिक्षुदंडश्चमद्यमासवमेवच एतेबलिसमाःश्रोक्तास्तृप्तौछागसमाःस्मृताः एतेष्वपिब्राह्मणस्यमद्यमांसव्यतिरि
 क्तमेवभवति राजसीबलिदानाद्यैर्नैवेद्यैःसामिषैस्तथेति मांसबलिदानादेः राजसत्वाभिधानात् रुद्रयामलेऽपि
 छागाभावेऽपिकूप्मांडंश्रीफलंवामनोहरं बल्लसंवेष्टितंकृत्वाछेदयेच्छुरिकादिना तथा ब्राह्मणेनसदादेयंकूप्मां
 डंबलिकर्भणि श्रीफलवासुराधीशच्छेदंनैवतुकारयेत् ब्राह्मणस्यच्छेदननिषेधाच्छेदस्यब्राह्मणातिरिक्तकर्तृकता

कृत्याद्युनगयं व्याघ्रानरसिंहतथैव च अथवापुपविकृतं यवक्षौदमयंचवा घातयेच्चंद्रहासेनमंत्रेणसंस्कृतं नरः
 कालिकापुराणे मापात्रेनबलिर्द्वयोत्रास्त्राणेनविजानता भुवनेशीपारिजातेऽपि अन्नव्यंजनपुष्पांबुबलिद्रव्य
 मुदाहृतमिति अथबलिदानविधानं तत्रादौदेवीप्रीत्यर्थं बलिदानमहंकरिष्येइतिसंकल्पयेत् कालिकापुराणे उ
 त्तराभिमुखोभुज्वाबलिपूर्वमुखंतथा निरीक्ष्यसाधकःपश्चादिमंमंत्रमुदीरयेत् पशोत्वंबलिरूपेणममभाग्यदुपरि
 तः प्रणमामिततःसर्वरूपिणंबलिरूपिणं मंत्ररत्नप्रकाशे पशुंस्त्रापयित्वासिंदूरविलकंदद्याऽक्षेणावलोकयेत्
 मूलेनप्रोक्ष्यतीर्थमंत्रैःप्रोक्षयेत् तीर्थमंत्रावैदिकास्तांत्रिकाश्च अग्निःपशुरासीत्तेनायजंतसएतल्लोकमजयद्यस्मि
 द्वाग्निःसतेल्लोकोभविष्यतिंतजेष्यसिपिवैताश्रपः १ वायुःपशुरासीत्तेनायजंतसएवंतल्लोकमजयद्यस्मिन्वायुः
 सतेल्लोकोभविष्यतिंतजेष्यसिपिवैताश्रपः २ सूर्यःपशुरासीत्तेनायजंतसएतल्लोकमजयद्यस्मिन्सूर्यः सतेल्लो
 कोभविष्यतिंतजेष्यसिपिवैताश्रपः ३ वाचंतेशुंघामिप्राणंतेशुंघामिचक्षुस्तेशुंघामिश्रोत्रंतेशुंघामिनाभितेशुंघा
 मिभेदूंतेशुंघामिपायुंतेशुंघामिचरित्रंतेशुंघामि मनस्त आप्यायतां चक्षुस्तआप्यायतां देवैस्वाजुष्टमुपाकरोमि
 वाराहीयमुनागंगाकरतोयासरस्वती कावेरीचंद्रभागाचसिंधुभैरवसागराः अजस्तानेसमायांतुयेचान्येनदसं
 ज्ञकाःपशुपाशविनाशाप्यहेमकूटस्थितायच परायपरमेष्ठिनेहुंकारायचमूर्त्तये एभिर्मंत्रैश्चसंप्रोक्ष्यवामिमंडलमालि
 खेत् चंडेश्वर्यजेत्तत्रकुमार्यपूजयेत्ततः तद्वलितत्रसंस्थाप्यप्रोक्षयेत्साधकैःतमः हुंहुंपशूनहनहनहुं १ फट्इत्यभ्यु
 क्षेत् रज्जुमादायमस्तकेपशुबंधयेत् मेपाकारस्तंममध्येपशुबंधय २ सशुंगेसर्वावयवंपशुबंधय २ ब्रह्मांडखंड
 मध्येपशुबंधय २ ओंहुंफट्इतिवद्ध्यपूजयेत् परमपशुरूपिणेनमःशिखायांरुधिरबंधनायनमःशिरसिचंडिकायैनमः
 ललाटे सरस्वत्यैनमोमुखे चंद्रादित्याभ्यानासिकायां अयनासिकायैकर्णयोः वैष्णव्यैजिह्वायां पद्मनाभायैउदरे

भैरव्येनाभौ रुधिरौन्मत्तायैपादेपु ततःकर्णेजपेत् हिलि २ बहुरूपधरायैचंडुगीयैइमंपशुंस्वर्गनियोजय २ मु
 किंप्रदर्शय ५ ँह्यंपंद्रमंडलाधिष्ठितविग्रहायैपशुरूपचंडिकायैपशुश्रोक्षायामिस्वाहा कुशाक्षतजलान्यान्यादायोत्सृ
 जेत् कृतांजलिःपठेत् यज्ञार्थेपशवःसृष्टाःस्वयमेवस्वयंभुवा अतस्त्वांघातायिष्यामितस्माद्यज्ञैत्रघोऽवधः पशुरु
 त्पादितोदैवैर्यज्ञार्थंचविधानतः इदानींत्वंमहोत्साहाच्छतव्योसिमयापुनः अर्जोसिखंपशुत्वेनयज्ञार्थंनिर्मितःपुरा
 श्रतःसर्वनिदानेनत्वांश्रीपूजांक्रोम्यहं पशुमेतंमयादत्तमपशुत्वंप्रदेहिमे देवतावलिदानेनांसेनरुधिरेणच दातु
 रापद्दिनाशायछागलायनमोत्तमः लोकानामुपकारार्थंपशुःसृष्टोमयाधुना प्रोक्षितोभवतीप्रीत्यैमामात्मानचनारय
 अथखड्गपूजा कृष्णपिनाकपाणिंचकालरात्रिस्त्ररूपिणं उग्रंरक्तस्यनयनंसर्वासुरभयकरं रकांवरधरचैवपशुशह
 स्तंकुटुंबिनं पिवमानंचरुधिरंभुंजानंक्रव्यसंहतिं रसनात्वंचंडिकायाःसुरलोकप्रसादक इतिध्यात्वा पूजयेत्
 ओंस्फ्रं १ फट्ब्रजेश्वरिखड्गरूपिणातीक्ष्णधारेणपशुसंहर १ ओंःह्रींकालिकालिवजेश्वरिलोहंडंढायैनाम इतिसं
 पूज्य अस्सिर्धिशसनःखड्गस्तीक्ष्णधारोदुशसदः श्रीगर्भेविजयश्रैवधर्मपालनमोस्तुते इत्यष्टौवतनामानित्वय
 मुक्तनिवेधसा नक्षत्रंक्रुत्तिकतेतुगुरुर्देवोमहेश्वरः हिरण्यंचशरीरंतेदेवतंचजनार्दनः पितापितामहेदेवस्त्वंमांपाल
 यसर्वदा नीलजीमूतसंकाशस्तीक्ष्णदंष्ट्रःकृशोदरः भावशुद्धोऽमर्षणश्रथअतितेजास्तथैवच इयंयेनधृताक्षोणीहितश्र
 महिपासुरः तीक्ष्णधारायशुद्धायतस्मैखड्गायतेनम इतिस्तुत्वा रक्षार्थंचवनस्थेसिमुक्तेमोचिरोमया देव्याः
 प्रीतिसमुत्पाद्यस्वर्गच्छपशुत्तम इतिबंधान्मोचयित्वा मूलमंत्रंपठेत् अथापरेणमंत्रेणच्छेदयेत् ओंःह्रींश्रीचौंचंडि
 कायैलोहंडंढायैःह्रींइमंपशुमहातृप्तिमहानंदंकुरुकुरुमुर २ स्वेष्टदेविगृह्ण २ स्वाहा कालिकालिस्फ्रं १ का
 लिवजेश्वरिखड्गपाणिनितीक्ष्णधारेणहनिस्वाहा अयंयवलिर्मयादत्तः पशूनांचपशुत्तमःगृह्ण २ महादेविरक्षनां

दुरितार्णवात् रुधिरंस्तकंस्कंधंततोदेव्यैनिवेदयेत् घोरदंष्ट्राकारालस्फुरामांसप्रियेसदा बलिगृहणमहादे
 विपशुरकंसामांसकं श्रं चण्डिकेचंडिकायैकाकोलूकग्रपरितयायैर्ही १ इदंपिशितंरकाकं गृह्ण १
 स्वाहा आहारिरुधिराकाक्षिबलिगृह्णजयंकुरु ममशत्रुसंहारिणिनवदुर्गसुरार्चिते इमंपिशितं
 रकाकं स्वाहा ततोदेवीं स्तुत्वा नत्वा स्वहृद्युद्वास्य विहरेत् इतिमंत्ररत्नदोपिकोकबलिदानविधिः
 श्रथसंक्षिप्तबलिदानविधिः उत्तराभिसुखोभूत्वा बलि पूर्वमुखतथा निरीक्ष्यसाधकः पश्चादिमंत्र
 मदीरयेत् पशुत्वंबलिरूपममभाग्यादुपस्थितः प्रणमामिनमःसर्वरूपिणंबलिरूपिणं चंडि
 काप्रोतिदानेनदातुरापद्दिनाशन चामुंडाबलिरूपायबलेतुभ्यनमोऽस्तुते यज्ञार्थंबलयः सृष्टाः स्वयमेवस्ययंभुवा
 श्रतत्त्वांघातयाम्यघतस्माद्यज्ञैर्वधोऽवध. ऐर्ही श्रीभितिमंत्रेणतंबलिंमंत्ररूपिणम् चितयित्वान्यसेत्पुष्पंमूर्ध्नितस्य
 तुभैरव ततोदेवीसमुद्दिश्यकाममुद्दिश्यचात्मनः अभिपिच्यबलिपश्चात्करवालंचपूजयेत् श्रथमंत्रक्रमःबलिमभि
 पिच्यचंदनादिभि. सपूज्याद्येत्यादिदशवर्षांयच्छिन्नदुर्गाप्रोतिकामइमंछागबलिवह्निदेवतंभगवत्यैदुर्गादेव्यैतुभ्यम
 हंघातयिष्यइतिसंकल्प्यखड्गंपूजयेदितिं कृष्णंपिनाकपाणिंचकालरात्रिस्वरूपिणं उग्रंकास्यनयनरकमा
 ल्यानुलेपनं रकांवरधरं चैवपाशहस्तंकुटुंबिनं पिवमानंचरुधिरंभुजानंक्रव्यसंचये रसनात्वंचण्डिकायाः सुरलो
 कप्रसादक इतिभ्यात्वाऽर्हीखड्गायनम इतिचंदनपुष्पधूपदीपनैवेद्यतांबूलानिंदघात् तिथितत्वेतु ऐर्ही श्री
 खड्गंपूजयेत् तत. कृतांजलिः पठेत् श्रसिर्विशसनः खड्गस्तीक्ष्णधरोदुरासदः श्रीगर्भविजयश्रैवधर्माधारनमो
 स्तुते इत्यष्टौतवनामानिस्वयमुक्तानिवेधसेस्यादि पूजयित्वाततः खड्गं श्राहुं फडितिमंत्रकैः गृहीत्वविमलंखड्गं
 छेदयेद्बलिमुत्तमं पचाष्टलक्षणोपेतंगंधपुष्पसमन्वितं विधिवत्कालिकालीतिजत्त्वाखड्गेनघातयेत् औंकालिकालि

यज्ञेश्वरलोहदंडायै नमस्कृतमंत्रः तदुत्थरुधिरेमासंगृहीत्वा पूतनादिषु आदिशब्दाच्चरकीविदारीपापराक्षस्यः नैर्ऋ
 तेभ्यः प्रदातव्यो महाकौशिकमंत्रतः ओं ऐं ह्रीं कौशिकी रुधिराण्यप्यायतामिति । तस्याग्रतो नृपः स्नायात्कृत्वा शत्रुतुपे
 ष्टिकं सङ्गेन घातयित्वा तु दद्यात्स्कंदविशाखयोः स्थानेनियोजयेद्द्रक्तेशिरश्च सप्रदांपकं एवं दत्त्वा बलिपूर्णफलं
 प्राप्नोति साधकः बलिदानितु दुर्गायाः सर्वत्रायं विधिः स्मृत इति अथ महिषबलिदानमंत्रः यथावाहं भवान् द्वेष्टियथावाह
 सिचंडिकां तथा मम रिरिपून्हिसंशुभवाह ललायक यमस्य वाहनस्त्वं तु पशुरूपधरा न्यय आयुर्विंतं यशोदेहिकास
 रायनमोऽस्तुते विस्तरस्तु तिथितत्त्वेद्द्रष्टव्यः इति संक्षिप्तबलिदानं अत्र च तिथिद्वयनिमित्तं पूजादिमहालयश्राद्ध
 वदेकदिनत्राष्टत्याकार्यं वृद्धी तद्बदे वा वृत्तिरिति निर्णयभेदौ एककालकर्त्तव्यत्वेनोपवासवत्पूजापितंत्रेण कार्येति
 कालतत्त्वविवेचने स्वस्याशक्तावनेन पूजादिकारयेत् स्वयं वाप्यन्यतो वापि पूजयेत् पूजयी तवोक्तत्वात् इदं च दे
 वीपूजनं शुक्रास्तादावपिकार्यं तदुक्तं धर्मप्रदीपे नष्टे शुक्रतथाजीवोसिहस्थे च वृहस्पतौ कार्यौ वैवस्वदेव्यर्चाप्रत्य
 हं बलिकर्म तदिति मलमासे तु वचनाभावात्प्रभवति अत्र दुर्गायात्रोक्ता शिवरहस्ये तत्रैव दुर्गाविमलतिष्ठस्य मललो
 चना सर्वदुर्गहरानित्यं स्वभक्तभयदायिनी तत्राश्विने शुक्लपक्षे प्रतिपद्यवधिक्रमात् नवमीदिनपर्यंतं पूजाकार्याप्र
 यत्नतः सासर्वाहं हरानित्यं देवीकाशिनिवासिनां पूजिता भक्तवरदा भवत्येव न संशय इति इति प्रतिपत्पूजने प्र
 तिपदादिपुविशेषे दुर्गाभक्तिरंगिरण्यां भविष्ये केशसंस्कारद्रव्याणि प्रदद्यात्प्रतिपदिने पट्टडरं द्वितीयाय कं
 शसंचयहेतवे दर्पणचतुतीयायां सिंदूरालकंकं तथा मधुपर्कचतुर्थी तु तिलकं नेत्रमंडनं पंचम्यामंगरांगवशक्त्या
 लंकरणानि च पञ्चावित्स्वतरोर्बोधं सायं संभ्यासु कारयेत् सप्तम्यां प्रातरानीय गृहमध्ये प्रपूजयेत् उपोषणमथाष्ट
 म्यामुग्रचंडाबलितथा कुमारीपूजनीया च भूषणीया च भूपणैः संप्रसूत्रेषु कुंथ्यां शश्वरीः स्रवेः अनेन वि

धिन्यायस्तु देवीं प्रीणयते नरः स्कंदवत्पालयेद्देवीं तं पुत्रघनकीर्तिभिः कृत्यतत्त्वाणैर्वैलेगे कन्यायां कृष्णपक्षे तु पू
 जयित्वाद्भेपिवा नवम्यां बोधयेद्देवीं महाविभवविस्तरैः शुक्लपक्षे चतुर्थी तु देवीके शविमोक्षणे प्रातरेव तु पंचम्यां
 स्नापयेत्सुशुभैर्जलैः पृथ्यां सायं प्रकुर्वीत बिल्ववृक्षेऽधिवासनं सप्तम्यां पत्रिकापूजां अष्टम्यां चाप्युपोषणं पूजाच
 जागरश्चैव नवम्यां विधिवद्वलिः विसर्जनं दशम्यां त्रुडाकौतुकमंगलैः प्रत्यहं साधारणं दानांतरं मप्युक्तं देवीपु
 राणे नारिकेलिफलादीनि वकनवकांप्रिये तथा मृण्मयपत्राणि सपयांसितयैव च वंशपात्राणि वस्त्राणि भक्ष्यभोज्या
 न्वितानि च यदिवातिलपात्राणि मृत्पात्राण्यथवा पुनः अथवा चान्यपात्राणि पंचासृत्भूतानि च सौभाग्यपात्रा
 ण्यथवा कुंकुमादिभूतानि च दुर्गादेवीं प्रीयतां मद्भृत्युस्त्वा विधिवद्वदेत् दुर्गादेवीं प्रसन्नास्यादिति अत्र स्त्रीव्रते
 विशेषः परिभाषायां ज्ञेयः अथाशौचे विशेषोऽपि निर्णयामृते विश्वरूपनिबंधे आश्विनस्य सिते पक्षे प्राग्धनवरात्र
 के शावाशौचे सप्तमुत्पन्नो क्रियाः कार्याः कथं बुधैरिति प्रश्ने सूक्तं वर्त्तमाने च सप्तमुत्पन्नं यदा भवेत् देवीपूजाप्रकर्त्ते
 व्यापशुपक्षिविधानतः अत्र नवरात्रे वर्त्तमाने सूक्तं यदोत्पन्नं भवोदित्यन्वयः तथा सूक्ते पूजनं देव्या दानं चैव वि
 शेषतः देवीमुद्दिश्य कर्त्तव्यं तत्र दोषो न विद्यत इति गौडनिबंधे तिथितत्त्वेऽप्युक्तं आश्विनकृष्णनवम्यादिशुक्लप्र
 तिपदादिपद्यादिसप्तम्यादिचैकं कर्म अत्र अश्वमध्यशौचपातेऽपि न दोषः संकल्पो व्रतसत्रयोरिति विष्णुकेः आ
 रवंधं स्वयमेव कार्यं अनारवंधं त्वन्येन कारयेदिति देवोदासायि रजस्वलात्स्वयेन कारयेत् सूक्तादिवद्विशेषव
 चनाभावात् अत्र निर्णयामृतादौ यदाशौचेऽपि नवरात्रपूजादिकं स्वयमेव कर्त्तव्यमित्युक्तं तन्मृग्यं शिवाचनं चंद्रिकाशं य
 लिखितनारदादिपंचरात्रग्रंथविरोधात् तथाच तत्त्वसागरसंहितायां आतुरीसौतिकीचैव त्रासीदौर्वाधिकी तथा
 साधनाभावनिचेति पंचधाभिद्यते पुनः यदिलंघनपर्यंतो व्याधिरात्मनि दृश्यते तदा पूजानकर्त्तव्यस्थंडिले प्रतिमा

सुच नस्तानन्दतकाध्वकुर्याद्दोममथापिवा रविमंडलमालोक्यप्रतिमामथवापुनः मूलमंत्रं सकृज्जप्त्वा पुष्पं साक्षत
 मुक्षिपेत् श्रान्तो व्याधिभिरत्युग्रैः क्कान्तश्चैवोपवासकैः निर्जसामयिकैर्वापि स्वकर्तव्यसमापयेत् स्नात्वा देवमथार्थी
 श्रगुरुन्विप्रान् प्रपूज्य च एतावत्कालविच्छिन्ना पूजायुस्मन्प्रसादतः नदोषोस्त्वितिसत्रार्थ्यपुनः पूर्ववदाचरेत् यस्तु
 रोगवशान्मोहवशाद्दोषलपागतः जपेनक्षालनीयः स्याद्दानेन हवनेन चेत्यादि अथ सूतकिंन पूजां वदाम्यागमवोधितो
 स्नात्वानित्यं च निर्वस्यमानस्याक्रियया तु वै ब्राह्मपूजाक्रमेणैव स्थानयोगेन पूजयेत् यदि कामीनचैत्कामी नित्यं पूर्वं
 वदाचरेत् आसिकीवक्ष्यते पूजायै वागमवोधिता लब्धं वायदिवालब्धमित्यादि सर्वालाभे तु पूजोदकेन कर्तव्यं
 न चैतयंच विद्यते तदासंपूजयेद्देवं भावनाकुसुमादिभिः दैर्वाधिकं प्रवक्ष्यामि पूजामागमवोधितां मूर्खस्त्रीबालवृद्धा
 धादुर्वोधा इति भाषिताः मूलमूर्त्तिषडंगानितेषां पूजाविधीयते अन्येषामपि सर्वेषां प्रोक्ता संक्षेपकर्मणाति यान्ति तु वि
 ष्ण्वादि वचनानि यज्ञत्रत विवाहेषु श्रद्धेहोमार्चने जपे श्रावधे सूतकनस्यादनारब्धे तु सूतकं प्रारंभे वरण्यज्ञे संकल्पे
 त्रतसत्रयोः नां दीमुखं विवाहादौ श्राद्धे पाकपरिक्रियेति जपे देवार्चनविधिः कार्यो दीक्षां चैतैर्नरैः नास्ति पापं यतस्ते पां
 सूतकं वायतात्मनामिति देवीयामलवचनम् सूतके मृतके चैव धूमोद्गारादिकेतया जप्यं चार्थं तथा कुर्यान्मंत्रन्यासापुर
 स्सरमिति मृडान्तं त्रवचनं श्रद्धयग्रहणं पूजोपलक्षणं शिवविष्णवर्चनेर्दीक्षायस्य चाग्निपरिग्रहः ब्रह्मचारियतीनां
 च शरीरेनास्ति सूतकमिति विष्णुयामलवचनं सूतके मृतके चैव नित्यं विष्णुयमस्य च सानुष्ठानस्य विप्रैर्द्रस्यः शु
 धिः प्रजायत इति नारदपंचरात्रवचनम् उपासने तु विप्राणामंगशुद्धिः प्रजायत इति पाराशरवचनम् सूतके मृत
 के वापिनित्याज्यं शिवपूजनमिति लिङ्गपुराणवचनमेतानि सर्वाणि ब्राह्मणपराएव विप्राणामित्युक्तेः ब्राह्मणस्यैव
 पूज्यो हशुचरेत्पशुचरेपि पूजां गृह्णामि शुद्धस्य पुनः स्वाचारवर्तिन इति शिववचनाच्च अत्र शूद्रस्येत्युपलक्षणं

क्षत्रियवैश्वयोरपि विप्राणामपि तौत्रिकनित्यपूजायोमेवाधिकारः यज्ञादौ तु न अग्निहोत्रादि कर्मा
 थं शुद्धिस्तात्कालिकामतेति वचनेनाऽग्निहोत्रादावेव शुद्ध्यभिधानात् तात्कालिकी यावता
 कर्म सिद्ध्यति नैमित्तिक काम्यतांत्रिक पूजायांतु तेषामप्यनाधिकारः सूतेकस्मृतकेचापि वर्त्तमाने तु
 नारद कामतः पूजिते मंत्रे शातिकादौचकुत्रचित् अपेत्पंचशतं मंत्री सिद्धमंत्रस्य भक्तिः शतत्रयमका
 माच्च प्राश्रित्तविधौ जपेदिति नारदपंचरात्रवचनात् कृत्यरत्नावल्यामपि मात्स्ये अंतरातरज्योयोगे पूजाम
 न्येन कारयेत् एवमाशीचेऽपि सूतकात्त्राक्समाव्यधमनेकाहंतु यद्भक्तं कायिकंत तु कुर्वीत न तु दानं च न जपं सूतका
 हेतुयत्किंचिद्दानाद्यंतरितं भवेत् सूतकानंतरे स्वन्हितकर्त्तव्यमंतद्वितैरिति तस्मात्सूतकिभिः पूजनं न कार्यं प्रतिनिधि
 द्वारा तु कार्यमेव दीक्षितेष्वेवमेव अत एव सूतकेशिष्ठैः पूजनं न क्रियत इत्याचारोऽपीत्यलं विस्तरेण इति न वरात्र
 सूतकादिनिर्णयः ॥ आश्विनशुक्लद्वितीयायां दानस्यानंतफलं वचनं तु द्वितीयाप्रकरणे वक्ष्यते आश्विनशुक्लपंचम्यां
 मुपांगललितात्रतंदाक्षिणात्ये पुत्रसिद्धं तद्गुरुं स्कादि शुक्लपक्षस्य पंचम्यामिषेमासि चरेद्भूतमित्यादि अत्र पंचमी
 रात्रिव्यापिनी ग्राह्येति क्वचित् मध्यान्हव्यापिनी ग्राह्येत्यपरे वचनात्पुत्रचर्माप्रकरणे वक्ष्यते कथापूजनदिकमपि
 तस्मिन्नेव प्रकरणे बोध्यं इति पंचमीकृत्यम् आश्विनशुक्लपक्षे मूलनक्षत्रे सरस्वतीस्थापनां कार्यम् यथोक्तं निर्णयाम्
 ते देधीपुराणे मूलेपुस्थापनदेव्याः पूर्वापाढासु पूजनं उत्तरासु वलिं दद्याच्छ्रवणेन विसर्जयेत् रुद्रयामलेऽपि मूल
 क्षेचसुरार्थी शपूजनीया सरस्वती पूजयेत्प्रत्यहं देवयोर्वद्वैष्णवमृक्षकं नाध्यापयेन्नैव लिखेन्नार्थीयातकदाचन पु
 स्ते केश्यां पितां देवीं विद्याकामो द्विजोत्तमः मूलस्याद्यपादे आवाहनमिति शिष्टाः श्रवणाद्यपादे च विसर्जनं आ
 दिभागो निशायांतु श्रवणस्य यदा भवेत् संप्रपणतददेव्या दशम्यां च महोत्सव इति चिंतामणौ ब्रह्मांडपुराणात् अथ

पषां कृत्यनिर्णयामृते आश्विनशुक्लपंचम्यां स्थापिताया देव्याः सप्तम्या पूजार्थं पष्यां नक्षत्रयुक्तायामसंभवे केवलाया
 मपि विल्ववृक्षनिर्मंत्रणं कार्यं कालिकापुराणे बोधयेद्विल्वशाखायां पष्यादिवी फले पुचेत्यादि श्रत्र सर्वत्र तिथिनक्षत्रयो
 गादरो मुख्यः कल्पः तद्भावे तु तिथिरेव ग्राह्या तिथिः शरीरे देवस्य तिथिनक्षत्रमाश्रितं तस्मात्तिथिप्रशंसंति नक्ष
 त्रं न तिथिं विनेति विद्यापतिलिखितवचनात् देवलः तिथिनक्षत्रयोर्योगे द्वयोरैवानुपालनं योगाभावे तिथिग्राह्या
 देव्याः पूजनकर्मणीति श्रत्रचपषां सायंकालव्यापिनी ग्राह्या पष्यां विल्वतरौ बोधं सायं संध्यासु कारयेदिति भविष्य
 वचनात् पत्री प्रवेशात्पूर्वेद्युः सायंकाले पष्याभावे तत्पूर्वे दिने ऽधिवासनं कार्यं कालात्यं तासु चैव धिवासनलोपः पष्यां
 सायं प्रकुर्वीत विल्ववृक्षे ऽधिवासनमिति वचनादिति कल्पतरुः सायं श्रुतिः फलातिशयमात्रार्थान्तु कर्मलोपइत्याचार्य
 चूडामणि कृत्यरत्नवल्यां कालतत्त्वविवेचने चैव मेव श्रामंत्रणं तु पत्री प्रवेशाव्यवहितपूर्वे दिने कार्यं पत्री प्रवेशनं रात्रौ न
 कार्यं पत्री विसर्जनं रात्रौ न कार्यं पत्री विसर्जनं रात्रौ प्रवेशं च करोति यः तस्य राज्याविनाशः स्याद्राजाचविक
 लो भवेत् ऋक्षयोगानुरोधेन रात्रौ पत्री प्रवेशनात् विसर्गवाचरेद्यस्तु सराष्ट्रं सविनश्यतीति निषेधात् तेन च पत्री
 प्रवेशात्तस्याष्टमी विद्यायां सप्तम्यां प्रातः कर्तव्यत्वात्तदव्यवहितपूर्वे दिने एव सायान्हे पष्यभावे प्यामंत्रणं कार्यं पत्री
 प्रवेशात्पूर्वेद्युः सायान्हे विल्ववासिनी चंडीमंत्रयेद्विद्वान्नात्र पष्यां पुरस्क्रियति ब्रह्मांडपुराणवचनात् मत्स्यसूक्ते ऽपि
 ज्येष्ठाचाप्यथवा पषी सायंकाले न चेद्भवेत् सायमेव तथापि स्यात् विल्वशाखाभिर्मंत्रणं पूर्वापर्षासनक्षत्रांसायं प्राप्ता
 मपित्यजेत् यदा तु पत्रिकापूजनपर्येभ्य विष्यति संनिकुण्ठं तु यत्पूर्वं पत्रिकादिवसस्य तु तद्दिने वरणं कृत्वा परेशाखां
 प्रवेशयेदिति तत्र पूजनक्रमः विल्वाभ्यां शं गत्वा विल्ववृक्षाय नमइति विल्वतरुं संपूज्य विल्ववृक्षे जयंती मंत्रेण
 दुर्गे इहा गच्छेति दुर्गे गामावाह्य षोडशभिः पंचभिर्वा पचरैस्तां तत्रैव संपूज्य गीतवाद्यघोषपुरःसरं तत्रैव देवी

बोधयेत्तत्र मंत्रः रावणस्यवधार्थारामस्यानुग्रहायच अकालेब्रह्मणाबोधोदेव्यास्त्वयिकृतःपुरा अहमप्यश्विनै
 पद्मासायान्हेवोधयाम्यतः ततोविल्वतरुमामंत्रयेत् मेरुमंदरकैलासहिमवच्छिखरेगिरौ जातःश्रीफलवृक्ष
 स्वमंविकायाःसदाप्रियः श्रीशैलाशिखरेजातश्रीफलश्रीनिकेतन नेतवयोऽसिमयावृक्षपूज्योदुर्गास्वरूपतइति
 एवंदेवीमधियास्यस्वगृहमागच्छेदितिषधीकृत्यं ततः परदिने सप्तम्यांमूलयुकायांवा पूर्वदिनामीत्रितविल्वतरुस
 मीपंगत्वापुनस्तंसंपूज्यगृहंप्रवेशयेत् तदुक्तेमाद्रौलिंगे मूलाभावेतुसप्तम्यांकंवलयांप्रवेशयेत् युग्मभ्यंजय
 विल्वस्यफलाभ्यांशांखिकांतथा तथैवप्रतिमादेव्याः स्नात्वाभ्युक्ष्यप्रवेशयेत् अत्रचोपवासपूजादावौदायिकीसप्त
 मीश्राह्या नतुयुग्मवाक्यात्पूर्वा युगाद्यावर्षष्टद्विश्रसप्तमीपार्वतीप्रिया रवेरुदयमक्षेतेनतत्रतिथियुग्मतेति कृत्य
 तत्स्वार्णवोदाहृतवचनात् भगवत्याःप्रवेशादिविसर्गैताश्रयाःक्रियाः तिथावुदयगामिन्यांसर्वास्ताःकारयेद्वुध
 इति तिथित्वेनंदिकैश्वरपुराणाच्च दुर्गाभक्तिरंगणयामप्येवम् तत्रापिघटिकातोन्यूनत्वेपरानकार्या व्रतोपवास
 नियमघटिकैकापियाभवेदितिदेवलोकेरितिगौडाः दाक्षिणात्यास्तुयुग्मार्थंकुर्वते पत्रिकापूजाचपूर्वाह्णएवकार्या
 नतुमूलानुरोधान्मध्याह्नादावितिकृत्यतस्वार्णवैउक्तः ज्योतिषेऽपि पूर्वाह्णेनचपत्रिकाशुभकरसंश्रामधारावहासा
 यान्हेवधंधनादिकलहंसर्वक्षतंसर्वदा सप्तम्यामस्तगायांयदिविशतिगृहंपत्रिकाश्रीफलाद्या राज्ञःसप्तांगराज्यं
 जनमुखमखिलंहंतिमूलानुरोधत् तस्मात्सूर्योदयस्थानरपतिशुभदांसप्तमीप्राप्यदेवीं भूपालेविशयत्तांसक
 लजनहितारक्षसक्षीविहायेति अथसप्तम्यादिदिनत्रयविहितंपत्रिकापूजनंतत्कृत्यंचोच्यते नित्यविधिनिर्वस्यंपूर्व
 निमंत्रितविल्वसमीपंगत्वासंपूज्यागच्छवरदेदेवीतिपूर्वकमंत्रंपठित्वाप्रार्थयेत् विल्ववृक्षमहाभागसर्वदाशंकरप्रि
 य गृहंत्वातवशाखांतुदुर्गापूजांकरोम्यहं शाखाच्छेदेद्भवंदुःखंचकार्यस्वयाप्रभोइति ततःफलद्वययुक्तांशोभना

मपराजितादिगतामेकांशां । छेदयेद्दानस्यत्येनमंत्रेण । मंत्रस्तु वनस्पतेः शतवल्शो विरोहः सहस्रवल्शो वि-
वयंरुहेन । यत्त्वामयं स्वधितिस्तेजमानः प्राणिनायमहेतुसौभगयेति क्वचित्तुल्लिधिफट् । जौंहुं फट्स्वहेति मंत्रः । तत
स्तांशां स्वामनीयगृहं गणेषीठे संस्त्राप्यविल्वशाखायै नमइत्यादिभिः पूजयित्वा विल्वशाखायां मृण्मयप्रतिमायां च
देवीमावाहनपुरस्सरं तथैव पूजयित्वा मापमक्तादिबलिं च दत्त्वा दोलादिनाशाखां प्रतिमां च पूजागृहद्वारदेशमानीयत
त्रैवस्थापयित्वा पूजागृहस्थितानि भूतेभ्यो नमइति गंधादिभिः संपूज्य भूताः प्रेताः पिशाचाश्च येव संस्यन्नभूतले तेषु
हृणंतु मया दत्तो बलिरेष प्रसाधितः पूजिता गंधपुष्याद्यैर्बलिभिस्तर्पितास्तथा देशादस्माद्धिनिःसृत्य पूजां पश्यंतु मस्कृ
तां भूतेभ्य एव मापमकबाले नमइति संपूज्य लोत्सर्गेण बलिं तेभ्यो दत्त्वा अप्सर्पंतु ते भूता ये भूता भूमिपालकाः भूताना
मविरोधेन पूजाकर्मकरोभ्यहनिति पठित्वा फडितितान्यपसारयेत् सर्षपादींश्च विकिरेत् तथाच कालिकापुराणे
स्थिते पुत्रभूते पुनैवेधं डलंतथा विलुंपंति महालुब्धानच गृहं ति देवताः तस्माद्येन न कर्तव्यं भूतानामपसारण
मिति शारदातिलके विकिरान्विकिरेत्तत्र सप्तसप्तान् शराणुना लजाचंदनसिद्धार्थं फलपुष्पकुशाक्षताः विकि
राइति संप्रोक्ताः सर्वविघ्नविनाशनाइति शराणुः फडित्यस्त्रमंत्रः सचाभिमंत्रणे विकिरेण च ततः पुनः शाखायां प्रति
मायां देवीं संपूज्य श्रीशैलेऽप्यादिनेतव्योसिमयागच्छपूज्योद्गुर्गास्वरूपत इति दुर्गास्वरूपतया शाखांध्यात्वा गतिवाद्या
दिघोषेण प्रतिनासहितांतां पूजागृहं प्रवेश्य आरोपितासि दुर्गास्वरूपमये श्रीफलेऽपि च स्थिरानितांतं भूत्वामे गृहत्वं का
मदाभवेति पूजास्थाने शोभनपीठे परिस्थिरीकृत्य पूर्वोक्तप्रकारेण प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा प्राणप्रतिष्ठा मंत्रेण प्रतिष्ठाप्य सपु
ष्पाक्षतानादाय आवाहयाम्यहं देवीं मृण्मये श्रीफले तथा कैलासशिखराह्वे विंधिव्याद्रिहिं मपर्वतात् आंगस्य विल्व
शाखायां चं डिके कुरुसन्निधिं भगवति दुर्गे इहा गच्छेत्सुमामावाह्य स्थापितासिमया देवि श्रीफले मृण्मये पिच आयु

शशोऽयमेव श्रथं देहि देवि नमोऽस्तुते भगवतर्तुदुर्गं इति श्चेति स्थापयित्वा कृतांजलिः दुर्गे दुर्गं स्वर्गं मासि मुरते जौमहाव
 लेसदानं दकरे देवि प्रसीद मम सिद्धये एह्ये हि भगवत्थं वशशुभसयजयप्रदे भक्तिः पूजया भित्वां दुर्गे देवि सुरार्थिने प
 ल्लवैश्च फलोपेतैः पुष्पैश्च सुमनोहरैः पल्लवसंस्थिते देवि पूजयेः प्राप्रसं दमे दुर्गे देवि इहा गच्छ मा त्रिध्या मिह कल्पन
 यज्ञभागान् गृह्णाण्व्ययोगिनीकोटिभिः सहेति पठेत् ततो जयंतीत्यादि मंत्रेणानुलेपनांतं पूजयित्वा पुष्पांजलिं त्रय
 दद्यादौ दुर्गायै नम इत्यादि वृत्तेन ततः अमृतोद्भवं श्रीवृक्षं शंकरस्य सदाप्रियं विलयपत्रं प्रयच्छामि सर्वकामार्थं सिद्धये इति द्रोणपुष्पं च त्रिवेद्य
 इति विलयपत्रं ब्रह्मविष्णुशिवादीनां द्रोणपुष्पसदाप्रियं तत्ते दुर्गे प्रयच्छामि सर्वकामार्थं सिद्धये इति द्रोणपुष्पं च त्रिवेद्य
 जयतीत्यादि इति पुष्पाणि दुर्गायै नम इति जातीचंपकादि सुगंधिपुष्पाण्यपि दत्त्वा तथैव धूपदीपनानां नेत्रपुनरा
 यमनीयतांबूलानि दत्त्वा पूजासाद्गुण्यार्थं किंचिद्दक्षिणांच दत्त्वा स्तुतिभिः स्तुत्वा प्रणम्य वद्वांजलिः प्रार्थयेत् महिपद्मि
 ममामथे चामुंडे मुंडमालिनि द्रव्यमारोग्यभैरव्यर्थं देहि देवि नमोऽस्तुते कुंभेन समालब्धे चंद्रनेत्रे लोपिने विलयपत्रक
 तापि दुर्गेऽंशरणागतः सर्वमंगलेति रूपं देहीति च श्लोकद्वयं पठेत् ततः कदल्यादिपत्रिकासु पूजा तास्तु रंभाकपिह
 रिद्राजयंती विलयदाडिमौ अशोको मानवृक्षश्च धान्यदिनवपत्रिका इति कृत्य तस्याणैवे उकाः तत्र कदल्यां ब्रह्मा
 षींदादिभिरकदंतिकां धान्धे लक्ष्मीं हरिद्रायां दुर्गां माने चामुंडां कपौकालिकां विल्वे शिवां अशोके शोकरहिताजयं
 त्वांकीं शिवागारापूजयेत् कौस्तुभे तु विल्वालाभे पत्रिकांतरेऽपि विधनं कार्यं दुर्गाभक्तिरंगिण्यां रंभादीनामपि तत्स
 मनेनभिधानादिति तिथितश्चेत्तौ विलिदद्याद्गुं शिवानित्यादि च पठेत् कालतश्च विवेचने पत्रिकापूजाप्रतिपत्तिष्ठा
 पिदिने प्रतिमासभी पण्ययदाप्रतिमापूजायामपि सप्तम्यादिपक्षस्तदापत्रिकैव स ह प्रतिमायश्चपि देव्यर्थं कृतग्रह
 ११११ गिरा र्जनांतं कस्यैवमिति दुर्गाभक्तिरंगिण्यामिति एवमेवाष्टमीनवमीदशमीदिनेष्वपि पूजावैध्या इति सप्त

मां पूजाविधिः अथाष्टमी साचपूर्णाचैसैवखंडाचेन्नवमीविद्धाग्राह्या सप्तमीविद्धायानिपिद्ध्वाऽसर्वथानवमी
 विद्धेव ग्राह्यवचनानितुअष्टमीप्रकरणेवक्ष्यंते अत्रकृत्यमुक्तंनिर्णयामृते भविष्योत्तरे तत्राष्टम्यांभद्रकाली दक्षयज्ञ
 विनाशिनी ब्राह्मभूतामहाघोरायोगिनीकोटिभिःसह अतोऽर्धपूजनीयासातस्मिन्नहनिमानवैः उपोषितैर्वैश्व
 मात्यधूपरत्नानुलेपैः आमिपैर्विविधैःशकैर्होमैर्ब्राह्मणतपैः विल्वपत्रैःश्रीफलैश्चदनेनघृतेनवा पशुभिःपान
 केहृदयैरात्रौजागरणेनवेति अयंचकेवल्लाष्टम्पुपवासः पुत्रवतेनिपिद्धः उपवासंमहाष्टम्यांपुत्रवान्नसमाचरेत् यथा
 तथावापूतात्माव्रतीदेवीप्रपूजयेदितिकालिकापुराणोक्तेः अहनीतिश्रवणाद्दिनपूजाप्रतीयते निशायांपूजितादेवीत्यने
 नप्रागुक्त्वनेनकन्यासंस्थेराविद्यादिनाचाष्टम्यांश्रावपिपूजनंकर्तव्यमित्युक्तं विशेषतोऽपिपूजनंतत्रकर्तव्यमि
 तितत्र पुनः पूजांतथाष्टम्यांविशेषेणसमाचरेत् जागरंचस्वयंकुर्याद्बलिदानंमहानिशीति कालतत्त्वविवेचने
 देवीपुराणे पशुघातःप्रकर्तव्योगवयाजवधस्तथा देवींतुपूजयित्वायेअर्धरात्रेऽष्टमीषुच घातयंतिपशून्भक्त्याते
 भवंतिमहाबलाः बलिवधेप्रयच्छतिसर्वभूतविनाशनं तेषांतुतुष्यतेदेवीयावत्कल्पंतुशांकरभित्यादि भविष्योत्त
 रे तस्यांसदापूजनीयाचामुंडामुंडमालिनी तस्यांयेह्यप्रयुज्यंतेप्राणिनोमहिषादयः सर्वेतेस्वर्गतिंवातिन्नतांपापं
 नविद्यते यावन्नचालेयद्गंत्रंपशुस्तावन्नहन्यते नतथाबलिदानेनपुष्पधूपविलेपनैः यथासंतुष्यतेमैवैर्भहिर्धैर्वि
 ध्यवासीनी बलिदानचमांसेनमद्येनसहितौदनं सप्तम्यांपत्रिकापूजाअष्टम्यांचाप्सुपोषणं पूजाचजागरश्चैव
 वम्यांविधिवद्बलिरिति अत्रनवरात्रेषु स्वातिनक्षत्रेसाश्वस्याश्वपूजनमुक्तंदेवीपुराणे अश्वयुकशुक्रप्रतिपत्स्वातियु
 केशुभेदिने पूर्वमुच्चैःश्रवानामप्रथमश्रियमाहरत् तस्मात्साश्वनैरः सोत्रपूज्योऽसौश्रद्धयान्वितैः पूजनीयाश्वतुरगा
 नवमीयावदेवहिशांति.स्वस्त्ययनंकार्यंतदतिपांदिनेदिने धान्यंभल्लातकंकुण्डव्यासिद्धःशकैस्तथा पचवर्षेनसत्रेण

अथितेपातुबंधयेत् वायव्यैरुणैः सौरैः शार्कैर्मंत्रैः सर्वेणवैः वैश्वेदेवैस्तथाग्नेयैर्होमः कार्योदिनेदिने अत्रत्राय
 व्यैरित्यादिवहुवचनेभ्यः प्रत्येककपिजलाधिकरणन्यायेन मंत्रपुत्रित्वंलभ्यते तुरंगारक्षणायास्तुपुरुषैः शस्त्र
 पाणिभिः नचताड्याः क्वचित्तत्रनचवाह्याः कथंचनेति एतदुत्तरकृत्यं भविष्योत्तरे जयाभिलाषीन्द्रपतिः प्रति
 पत्रभृत्क्रमात् लोहाभिसारिकंकारयेद्यवादृष्टमिति लोहाभिसारिकविधानं तत्रैवोक्तं प्रागुदकप्रवणेशेष
 ताकाभिरलंकृतं मंडपकारयेद्विष्यंनवसप्तकरंवरं षोडशहस्तप्रमाणमित्यर्थः आग्नेयंकारयेत्कुंडं हस्तमात्रं स
 शोभनं मेखलात्रयसंयुक्तं येन्याश्चदलाभया राजचिन्हानिसर्वेषु शस्त्रान्यन्यानि यानि च आनीय मंडपे तानि
 सर्वाण्यत्राधिवासयेत् ततस्तुत्राह्वणः स्नातः शुक्लांबरधरः शुचिः उंकारपूर्वकैर्मंत्रैस्ताल्लिङ्गैर्जुहुयाद्घृण लोहनामाम
 वत्पूर्वदानवः सुमहाबलः सदैवैः समरेकुरोवहुधाशकलोकृतः तदंगसंभवं सर्वलोहसंदृश्येति तौ शस्त्रास्त्रं त्रै
 ह्यैतव्यंपायसंवृतसंयुतं हुतशेषंतुरंगाणाराजातमुहारयेत् लोहाभिसारिकं कर्म तेन तदृषिभिः स्मृतं घृतपल्यय
 णानश्वान्गजांश्च समलंकृतान् आमयेन्नगरेनित्यवेदिघोषपुरस्कृतान् प्रत्यहं नृपतिः स्नात्वा संपूज्य पिष्टदेवताः
 पूजयेद्राजचिन्हानि फलमाल्यविलेपनैः हुतशेषंप्रदातव्यमौपनायनिकेगजे तस्याभिसारणाद्राज्ञो विजयः समु
 दाहृतः पूजामत्रान्प्रक्षयामिपुराणोक्तानहंतव यैः पूजिताः प्रयच्छंति कार्त्तिसाम्युयशोवलमिति शालिहोत्रे
 नीराजितैश्चतुरगैः कृतेचलोहाभिसारिकेऽश्वयुजे अभिषिके राजाश्वेततो नृपाणां भवद्यात्रा अभ्युक्तशुक्लतिथौ द्वि
 तीयादिके सप्तरात्रंतु वडवारूपैकास्वतिः सूर्यस्य वहतिरथ साभरेणाक्रांता क्रुद्धाश्वपात्रिरीक्षतेऽर्भिक्षेण तेषां
 तेजः सखंलंचगृह्णाति सावडवा तस्मात्स्वात्युत्पाताद्वाजिनं पीडाचभवति एवं च सप्त रात्रं स्वातेः संपातएयनि
 द्विष्टः तत्र दिवा करिणैरुत्पृष्टावाजिनैरिक्ष्याः अथ प्रयोगः षोडशहस्तप्रमाणं मंडपं पातकोपशोभितमैशान

प्रवणदेशेविधापतदान्नेत्याहस्तमात्रमेखलमश्वत्थदलोपमयोनियुक्तं मनोहरं कुंडविधायमंडपैशानदेशेराजचिन्हा
 निंशस्त्राणिस्थापयेत् अश्वशालांचगोमयलिप्तांसर्वतेवृष्टेनेनजनसंचारवर्जितानानापुष्पफलाद्यलंकृतां धूपितांक
 र्त्वा तस्यामुदयास्त्रागेव स्नापितानलकृताग्निजलपुष्पमालाभिरलंकृतांस्तुरगान्सूर्यकरस्पर्शवर्जं शस्त्रपाणयःपु
 रुषाः सप्ताहरक्षेयुः तेषांकंठदेशेषु गुग्गुलामलकाधान्यमल्लतककुष्ठवाचापामार्गवीजलोहश्वेतसर्षपाणांपंचवर्णे
 सूत्रेणवस्त्रेषोटलिकांकृत्वावर्धयित् प्रतिपदः स्वातियोगाभावे यस्यांतियौ स्वातियोगः प्रातर्भवति तामा
 रभ्य नवर्षीपर्यंतमश्वपूजाकार्या अश्वयुक्तशुक्लपक्षेत्स्वातियोगेशुभेदिने इतिप्रकृत्य ब्राह्मे वाजिनीराजन
 विधिरितिसंप्रदायविदः अन्येतु सत्यामसत्यामपिस्वात्यांप्रतिपदि चित्रवैधृतियोगोद्वितीयाया पंचम्यांवा
 श्वपूजारभः वाजिनीराजनपश्चाद्विवाचित्रांचवैधृतमित्यश्वशास्त्रोक्तेरित्याहुः द्वितीयविधिश्च व्यवहारो
 द्वये अश्वयुजे शुक्लपक्षेतिर्यौद्वितीयादिसप्तरात्रंतु तत्रद्विवाकरिणैरस्पृष्टवाजिनोरक्ष्याः गुग्गुलं हिं गल
 चैववाचापामार्गतडुलान् लोहसिद्धार्थकचैववध्रीयाद्वाजिकंठके ग्रहहोमश्रक्तं नोग्रहणामर्चनश्चेति तृतीयापंच
 म्योरपि विधिद्विष्टागोविदार्षे स्वत्यादित्ये तृतीयादौ सप्ताहचाश्विनोक्षिते रक्षांकृत्वाहयानांतुशांस्थानीराजधेत्त
 तइति भूपालवच्छमे कार्तिकेमासिपूर्णायामष्टम्यां द्वादशीदिने आश्विने शुक्लपंचम्यांहयनीराजनस्पृष्टमिति अ
 त्रपंचम्यतोक्तकालेषु द्वादशरात्रेभौगणकालत्वेनाष्टमीद्वादशीपूर्णमास्योविहिताइतिवोधं सौगधिकपुष्पपंचसूर्धव
 र्त्वांचवर्जयेदितिहयशारिरवचनात् सौगंधिकंतुक्तलहारमित्यमरः सूर्यवर्षादुत्तुरेतिप्रसिद्धा ततोयजमानोदिश
 कालौमकीर्त्यसकलशत्रुजप्तसिद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थलोहभिमारिकंयज्ञं वाजिनीराजनसहितंकरिष्यइति
 संकल्प्यगणेशपूजादिआचार्यवरणंतंकुर्यात् तत आचार्यः प्रत्यक्षाश्वपूजनात्पूर्वं अतिमादौ उच्चैः श्रवः पूजाविधाय

रेवंतपूजनं कुर्यात् रेवंतस्वरूपं माकैडेयपुराणे रेतसोऽश्वस्य रेवंताखड्गो घन्त्रीतनुर्नृवान् अश्वारूढः समुत्पन्नो वाण
 तूणसमन्धितः तत्र मंत्रः शालिहोत्रे नमो देवाधिदेवाय तुरंगवलचारिणे सूर्यपुत्राय देवार्थतुरंगसहिताय च तुरंगप-
 रिपद्यस्य नृगजौ परिधावति अश्वारूढं महातेजः ससिहस्तं महाबलं अश्वारिष्ठहरं देवं देवं तं हयवल्गुं सूर्यपुत्रं
 मस्तेऽस्तु नमस्तेऽपंचक्रक नमो गंधर्वदेवाय रेवंताय नमो नमः सूर्यपुत्रं हयारूढं पंचवक्रं दशां वक्रं रक्तवर्णं कशाख
 ड्गं रेवंतं द्विभुजं स्मरेत् साश्वमश्वधिपंक्षं शरणं स्वोन्नजाम्यहमिति सूर्यपुत्रमहाहो छाया इदयने दनं श्रान्ति
 कुरुतुरंगाणरिवंताय नमोऽस्तु ते इति वा सारसिधौ कुकुमागुरुकूर्परचंदनाद्यनुलेपनैः पशुपुष्पाधर्षधूपैश्च दधिभोदक
 पायसैः येषूजयंति रेवंतं तेषां श्रिरनपांयिनीति ततः प्रत्यक्षाश्वपूजनांतं नीराजनं च कृत्वा सिहांसनांतां पूजां कुर्यात्
 वक्ष्यं नाणमंत्रैः कदाचिदेतासु पूजासु स्त्रीकर्तृकत्वं प्रसक्तावापि रेवंतपूजां स्त्रीन कुर्यात् अभूद्वै पूर्वभूपस्य पत्न्यारिवंतपू-
 जने सूननाशस्ततो नारी ननियेज्या तदर्थं न इति गोविंदाणवे सारसिधुत्रचनात् सर्वपूजति कुंडे गृह्योक्तविधिना श्रि
 स्थापनादिकृत्वा ततो ग्रहाणामावाहनं ततो गृह्योक्तविधिना वायव्यादिलिंगैर्भैत्रैरेकविंशतिमाज्याहुतीर्जुहुयात्
 उंकारपूर्वकैर्भैत्रैस्तल्लिंगैर्जुहुयाद्द्यूतमिति भविष्ये वायवायाहर्तिति स्ठणामधुच्छंदाविश्यामित्रे वायुर्गार्गयत्री वाजि
 नीराजनप्रधानहोमे विनियोगः उं वा प्रवायाहि दर्शनेमसोमाश्रं कृता तेषां याहि श्रुधीहं स्वाहा वायवइदं उं वाय
 नुक्रयोभिर्जंते त्वामच्छाज्जरितारः सुनसोमाश्रहर्विदः स्वाहा वायवइदं उं वायौ तव प्रप्रंचती धिना जिगामि
 दाशुपे उरूचे सोमपीतये स्वाहा वायवइदं नहि ते इति स्ठणामाजीगर्तो वरुणस्त्रिष्टुप् वाजिनीराजनप्रधानहोमे
 विनियोगः उं नहि तं क्षत्रं सहेन मन्युचयथ्यनामीपतयंतं श्रायुः नेमाश्रायो अत्रिनिमिपंचरंतीर्नये वातस्य प्रमिनं
 त्यभः स्वाहा वरुणायेदं उं श्रुवध्रे राजा वरुणो वनस्योर्ध्वं स्तूपं दत्तेऽस्तु तदक्षः नीधीनास्थप रिदुष्ट एपामस्मे

श्रुतिनिहिताः केतवः स्युः स्वाहा वरुणयेदं ओं उरुच्छं हि राजा वरुणश्चकार सूर्याय पंथामन्वे तु वाहुः श्रपदेय पादाप्रति
 धानवे करुतापवलाहदयाविधिश्च स्वाहा वरुणयेदं उदुत्यमिति तिसृष्टाणां प्रस्कएवः सूर्यो गायत्री वाजिनीरा
 जनप्रधानहोमे विनियोगः ओं उदुत्यं जातवैदं संदेवं वहंतिकेतवः दृशे विश्वाय सूर्यस्वाहा सूर्यायेदं ओंपत्येताय
 वीयथा नक्षत्रां त्यक्तभिः सूराय विश्वयक्षसे स्वाहा सूर्यायेदं उक्त्यमिन्द्राये शस्यवर्धनं पुरुनिपथे शक्रो यथासु
 ते पुणोरारणेत्सरब्धेषु च तस्मिन्सखित्वद्महेतराय नं सुवीर्यसशक्रनुतनः शक्रादिंद्रो वसुदयमानः स्वाहा इंद्रायेदं
 ज्येष्ठेन सेतारिंद्राय सोमं वीराय शक्राय भरापिवमर्पाय स्वाहा इंद्रायेदं अतो देवे तिसृष्टाणामिधातिरिचिर्विष्णु
 र्गायत्री वाजिनीराजनप्रधानहोमे विनियोगः ओं श्रतो देवा अंबंतु नो यतो विष्णुर्विचक्रमे पृथिव्याः सप्तधामभिः
 स्वाहा विष्णवइदं उं इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निदधे पदं समूढमस्य पांशुसुरे स्वाहा विष्णवइदं ओं मंत्रिणीपदा
 विचक्रमे विष्णुर्गोपाश्रदाभ्यः श्रतो धर्माणि धारयन् स्वाहा विष्णवइदं श्रोमास इति तिसृष्टाणामधुच्छंदविश्वेदेवा
 गायत्री वाजिनीराजनप्रधानहोमे- ओं श्रोमास श्वर्षणि धृतो विश्वेदेवास आगत दाश्वंसो दाशुपः सुजतं स्वाहा
 विश्वेभ्यो देवेभ्य इदं ओं विश्वेदेवासो श्रसुरः सुनमागत रूर्णयः उत्साइव खराणि स्वाहा विश्वेभ्यो देवेभ्य इदं
 ओं विश्वेदेवासो अस्त्रिघएहि माया सो अग्रदुहः मेधं जुपंत वन्हये स्वाहा विश्वेभ्यो देवेभ्य इदं श्रग्निर्मलिइति
 तिसृष्टाणामधुच्छंदाश्रग्निर्गायत्री वाजिनीराजनप्रधानहोमे- ओं श्रग्निर्मलिपुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजं होतारं रत्न
 धातमं स्वाहा अग्रयइदं ओं श्रग्निः पूर्वेभिर्ऋषिभिरीद्यो नूतनैरुत सदेवा एह वक्ष्यति स्वाहा अग्रयइदं ओं अग्नि
 नारयिभ्रवत्पोपवादे विदेवियशसं वीरवतमं स्वाहा अग्रयइदं इति ऋकशाखिनां अथ यजुःशाखिनं यजमाना
 पेक्षितास्तच्छाखीयमंत्रालिस्वयंते पीवोपीनो अत्रां रयीत्यस्य रयेनुयमिति श्रानोतियुक्त्रिरिति तिसृष्टाणामसिष्ठऋषिः

वायुर्देवता त्रिष्टुप्छंदः वाजिनीराजनप्रधानहोमेविविनियोगः एवमत्रेऽपिविविनियोगोज्ञातव्यः ऊर्षीषोअ
 त्रांरयितृधःसमेधाःश्वेनःसिशक्तिनियुतामभिः श्रौतेवायेवसुमनसोऽवितस्थुर्विथ्यनरः स्वपत्याजिचक्रुःस्वाहा
 रायेनुयंजज्ञतूरोदसीमिरायेदेवीधिपणाधातिदेवं श्रधवायुर्नियतःसश्रतस्वाउतश्रंतंत्वसुधिर्निरेकस्वाहा आ
 नोनियुद्धिःशतिनीनिरध्वरंसहस्त्रिणिभिरुपयाहियज्ञं वायोअस्मिन्सवनेमादयस्वयूयंपातस्वस्तिभिःसदानःस्वा
 हा इदंवायेवेनममइतितिरुष्टांस्यागः उरुंहराजाइमेतत्वायामातितिरुष्टांमृचां शुनःशोषोवरुणःआधं
 तयोस्त्रिष्टुप् मध्यमायागायत्री उरुंहराजावरुणश्चकारसूर्योयंपथामन्वेतवाड अपदेपपादाप्रतिधातेवेकरु
 तापवक्ताहृदयाविधश्चिस्वाहा इमंवरुणःशुधीहवमयाचमृडय त्वामवस्युराचकेस्वाहा तत्वायाभिब्रह्मणा
 वंदमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः अहेडमानोवरुणेहवोऽभ्युरुशंस्त्रसमानआयुःप्रमोषोःस्वाहा ३ इदंवरुणा
 य उद्वयंतमुद्वयमितिद्वयोःप्रस्कण्वःसूर्यःऋमेणानुष्टुप्गायत्री चित्रमिति कुत्सआंगिरसःसूर्यस्त्रिष्टुप् उद्वयंत
 मस्परिस्वःपश्यंतउत्तरदेवैवत्राःसूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं उदुत्यंजातवेदसंदेवंहंतिकेतवः दशेशिवायसूर्ये
 चित्रंदेवानामुदागदनीकं चक्षुर्भित्रस्यवरुणस्यान्नेः आप्राधावापृथिवीश्रंतरिक्षंसूर्यंआत्माजगतस्तस्थुपश्रत्वा
 हा इदंसूर्याय आताशमित्यस्यगर्गःइंद्रः सुत्रामानस्यवयइत्यनयोः प्रजापत्यशिवसरितरुपयइंद्रोदेवतात्रिष्टु
 प् आतारामिंद्रमावितारमिंद्रंश्वेहेवेसुहवश्रूरामिंद्रं कयमिशक्रंपुरुहूतमिंद्रंस्वस्तिनोमघवाधात्विंद्रःस्वाहा
 इंद्रःसुत्रामास्ववाडश्रवोभिः सुमृडीकोभवतुविश्ववेदाः वाधतद्विपोअभयंरुणेनु सुर्वार्यस्यपतयःस्यामस्वा
 हा तस्यवयशंसुमतौयज्ञियस्यापिमंद्रंसोमनसेस्याम सुसुत्रामास्ववाशंइंद्रोऽश्रस्मेआराशिद्विपःसनतयुयोतुस्वा
 हा ३ इदमिंद्राय इदंविष्णुरित्यस्यमेधातिथिऋषिर्विष्णुर्गायत्री इरावतीत्यस्यवसिष्ठोविष्णुःत्रिष्टुप् उरुविष्णो

इत्यस्य प्रजापतिर्विष्णुः श्रुतुष्टु इदं विष्णुर्विचक्रमेत्रे धानिदधे पदं समूढमस्य पाशं सुरस्वाहा इरावति धेनुमति हि भूतं
 सूयवसि नीमनवेदशस्ये व्यस्तन्नाद्वेदसी विष्णुरेतेदधारष्टथिर्वीमभितो मयूखैः उरुविष्णो विक्रमस्योरुक्षयाय नरूह
 धि घृतघृतयोनेपिवयज्ञपतिरतिरस्वाहा ३ इदं विष्णवे नमः उँमास इति मधुच्छंदा विश्वेदेवास इत्यस्य स्य गृत्समदः वि
 श्वेदेवदेवता गायत्री विश्वेदेवास इत्यस्याः सुहोत्रादयो विश्वेदेवाः त्रिष्टुप् उँमास श्रपणी धृतो विश्वेदेवास आगतदा
 श्रांशंसोदाशुपः सुतस्वाहा विश्वेदेवासोऽप्रपुरः सुतमार्गतुर्णय उस्ताइवस्वसुराणि स्वाहा विश्वेदेवाः शृणुते म
 श्रं हवंमेये अंतरिक्षे य उपद्यविष ये श्रान्निजिह्वारतवाजजत्रा आसाद्यास्मिन्वहिं पिमोद्ध्वंश्रस्वाहा इदं वि
 श्वेदेवेभ्यो नमः अग्नेन येत्यस्य अगस्य ऋषिः अयन्न इति प्रजापतिऋषिः श्रान्निर्देवता त्रिष्टुभौ यमन्न इ
 तिमधुच्छंदा श्रान्निर्गायत्री अग्नेन य सुयथारयेऽ अस्मान् विश्वानि देववत्पुनति विद्वान् युयोध्य जुहुराणेनो भूविष्टेन
 मडा किं विधिमस्वाहा अयन्नो श्रान्निर्वैरिवरूणोऽस्वयं मृधः पुरएतु प्रभेदन् अयं वाजं जयतु वाजसाता वयं श्रंश्रन्नय
 तुर्जर्ह पाणस्वाहा यमन्नेष्टुसुमर्त्यं मवावाजे पुयजुनाः सयंताशश्रुतीरिपः स्वाहा इदमग्नेये नमः शस्त्रास्त्र
 मंत्रैः प्रतिमत्रमष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिर्वाऽष्टौ वा घृतपायसाज्याहुती हुत्वा हुतशं पंतुरंगजेभ्यो दद्यादिति इति प्र
 योगः अथ समलंकृतान्सपत्ययणानश्वान्गजांश्च वाद्यघोषपुरस्सरं संगरे प्रत्यहं भ्रामयेत् ततो राजा कृतमंगल
 स्नानः पितृदेवताः संपूज्य विजयरोग्यादिदृढ्यर्थं छत्रादिपूजनमहं करिष्य इति संकल्प्य छत्राय नम इत्यादि मंत्रेण
 गंधादिभिः संपूज्य इति पठेत् यथांबुदः छादयति शिवे मांसुधरां तथाच्छादय राजानं विजयारोग्यद्वये अथ
 चामरमंत्रः शशांककरसंकाशक्षीरहिंडीरिपांडुर प्रोत्सारया शुदुरितं चामरमरदुर्लभ अथ खड्गमंत्रः आसिर्वि
 शसनः खड्गस्तीक्ष्णधारोदुरासदः श्रीगर्भो विजयश्चैव धर्मधारस्तथैव च इत्यष्टौ तव नामानि स्वयमुक्त्वा निवेधया

नक्षत्रं कृत्वा कतिगुरुद्वैवो महेश्वरः हिरण्यं च शरीरं ते धाता देवो जनार्दनः पितापितामहे देवस्त्वं मां पालय सर्वदा
 नीलजीमूतसंकाशस्तीक्ष्णदृष्टः कृशोदरः भावशुद्धोऽमर्षणश्च अतितेजास्तथैव च इयं येन धृताक्षोणी हतश्च
 महिषासुरः तीक्ष्णधारां यशुद्बायते स्म खड्गायते नम इति शत्रुकेचिन्मंत्रामहानि वेषे वृथापि पद्धतिष्ठा लिख्यंते
 अथ कटारमंत्रः रक्षेमानि गजाक्षराक्षवाजिधनानि च मम देहं सदारक्ष कटारं कनमोऽस्तुते अथ छुरिका मंत्रः सर्वो युधा
 नां प्रथमं निर्मिताऽसिपिनाकिना शूलायुधाद्विनिष्कृष्य कृत्वामुष्टिग्रहं शुभं चोडिकायाः प्रदत्ताऽसि सर्वदुष्टनिवहो
 णी तया विस्तारिता चासि देवानां प्रातिपादिता सर्वसत्त्वांगभूतासि सर्वाशुभिर्वाहिणी छुरिके रक्षमानि त्वयं शांते यच्छ
 नमोऽस्तुते अथ चर्ममंत्रः चोडिकायाः प्रदत्तं त्वं सर्वदुष्टनिवहणं त्वयानि स्तारिता देवाः सुप्रतिर्धृतिता
 महैः अतस्त्वयि वलं सर्वैर्विन्यस्तं देवसत्तमैः तस्मादायो धेने रक्षशत्रुनाशाय सर्वदा अथ चापमंत्रः सर्वान्मुद्यम
 हामात्र सर्वदेवारि सुदन चापमांसमरे रक्षसाकंशरवरोरिह धृतः कृष्णे न रक्षार्थं संहाराय हरेण च त्रयीमूर्तिगत
 देवं धनु रं खं न मा म्यहम् अथ शक्तिपूजा शक्तिस्त्वं सर्वदेवानां ग्रहस्य च विशेषतः शक्तिरूपेण देवि त्वं रक्षां कु
 रु नमोऽस्तुते अथ कुंतमंत्रः प्रासपातय शत्रूंस्त्वमनयानाकामायया गृहाण जीवितं तेषां मम सैन्यं च रक्षय
 अथाग्निं यंत्रमंत्रः अग्निशस्त्रं नमस्तेऽस्तु दूरतः शत्रुनाशन शत्रून् दह हि शीघ्रं त्वं शिवं मे कुरु सर्वदा अथ पाशमंत्रः
 पाशत्वं नागरूपोऽसि विपुर्णो विपुर्णवः शत्रवो हि त्वया बध्यानां गं पाशनमोऽस्तुते अथ परशुमंत्रः अथ परशुमंत्रः परशो त्वं महा
 तीक्ष्ण सर्वदेवारि सुदन देव्या हस्तस्थितो नित्यं शत्रून् क्षयनमोऽस्तुते अथ ध्वजमंत्रः अथ ध्वजमंत्रः शक्रकेतो महावीर्य सुपर्णस्त्व
 ध्युपाश्रितः पक्षिराजनमस्तेऽस्तुत ध्यानारायण ध्वज काश्यपेयारुणध्यातर्नागारिविष्णुवाहन अथ प्रमेयदुराथ
 परं देवारि सुदन गरुत्मान्मारुतगतिस्त्वपिसन्निहितो यतः सायचर्मयुधान् यो धान् रक्षस्त्वं चरि पून्दह

अथपानान्नामंत्रः हुतभुग्वसवोरुद्रावायुः सोमोमहर्षयः नागकिन्नरगैर्धर्वयक्षभूतगणग्रहाः प्रमथास्तुस
 दादिर्ष्येभूनेशोमातृभिः सह शक्रः सेनापतिः स्कंदोवरुणश्चाश्रितस्त्वयि प्रदहंतुरिपून्सर्वान् राजाविजयमृच्छ
 तु यानिप्रपुत्रान्यरिभिरायुधानिसमंततः पतंतुपरिशत्रूणांहतानितवतेजसा हिरण्यकशिपोयुद्धेयुद्धेदेवासुरे
 तथा कालनेमिवधेयुद्धेयुद्धेप्रियुरघातने शोभिताऽसितथैवाद्यशोभयास्मान्श्वसंस्मर नीलांश्वेतामिमांष्टृवा
 नरयंत्याशुनृपारयः व्याधिभिर्विधैर्घरेः शस्त्रैश्च्युधिनिर्जिताः सद्यः स्वस्थाभवंस्वस्मात्स्वद्वतिनापमार्जिताः
 पूनारैर्तानान्नाकालरात्रिश्चयस्मृता दहत्वाशुरिपून्सर्वान्पताकेल्वंमयार्चिता अथकनकदंडमंत्रः प्रोत्सा
 रणायदुष्टानांसाधुसंक्षणाय च त्रह्मणनिर्मितश्चासिव्यवहारप्रसिद्धये यशोदेहिमुखेदेहिजयदोभवभूपतेः
 ताडयस्वरिपून्सर्वान्हेमदंडनमोऽस्तुते अथदुंदुभिर्मंत्रः दुंदुभेवंसपत्नानांघोरोहृदनकर्षणः तथाऽस्तुतवशब्दे
 नहर्षोस्माकंमुद्रावहः भवभूमिपसैन्यानां तथाविजयवर्द्धनः यथार्जामृतघोषेणप्रहृष्यंत्यतिचर्हृणः तथाऽस्तुतवश
 ब्देनहर्षोस्माकंमुद्रावहः यथार्जामृतशब्देनस्त्रीणां त्रासोऽभिजायते तथैवतवशब्देनत्रस्यंस्वस्मद्विपोरणे अथ
 शंखमंत्रः पुण्यत्वंशंखपुण्यानांमंगलानांचमंगलं विष्णुनाविधूनोनिःस्यमतःशांतिप्रदोभव अथसिंहासनमंत्रः
 विजयोजयदोजेतारिपुहंताशुभंकरः दुःखहादुर्भदः शांतः सर्वरिष्टविनाशनः एतेवैसन्निधौयस्नात्तवसिंहामहाबलाः
 तेनसिंहासनेतिव्वं देमैत्रेश्रगीयसे त्वयिस्थितः शिवः शांतस्त्वयि शक्रः सुरेश्वरः स्वयिस्थितोहरिर्देवस्त्वर्धेत्तप्य
 तेतपः नमस्तेसर्वतोभद्रभद्रदोभवभूपतेः त्रैलोक्यजयसर्वस्वसिंहासननमोऽस्तुते अथाश्वसंपूज्यतद्वक्षिणकर्णेजपेत्
 कुलाभिजनजाल्याचलक्षणेवर्धजनोत्तमेः भर्तारमभिरक्षत्वंशिवंतवमवेदिति कशाघातमधिषानक्षमस्वतुरगो
 त्तम ततोऽश्वायभद्वयंदत्त्वा अथराजपुरोधास्तुविष्णुस्तेपुरतः स्थितः वरुणः पाशहस्तस्त्वांपृष्टनः परिरक्षतु

वैवस्वतकुचेरोचपार्थवोरभिरक्षतां चंद्रादिव्यौष्टवंशउदरंष्टथिवीधरः रक्षंतुवक्तृगंधर्वाबलामिंद्रोददातुते हविःशो
 पामितिप्राशयविजनार्थमहीपतेः ततत्रांधमनीपंदत्वास्तुतिपठेत् गंधर्वकुलजातस्वंमाभूयाः कुलदूपकः ब्रह्म
 णः सत्यवाग्नेनसोमस्यवरुणस्यच प्रभावाच्चहुताशस्यवर्द्धयत्वंतुरंगमान् तेजसाचैवसूर्यस्यमुनीनांतपसातथा
 रुद्रस्यब्रह्मचर्येणपवनस्यबलेनच स्मरत्त्वरंजपुत्रंचकैस्तुभंचमणिस्मर सुरासुरैर्मथपमानक्षीरोदादमृतादीभिः
 जातउच्चैःश्रवाः पूर्वतेनजातोसितस्मर वांगतिब्रह्महागच्छेन्मातृहापितृहातथा भूमिहांऽनृनवादीचक्षत्रियश्च
 पराड्मुखः सूर्याचद्रमसौवायुर्यावत्पश्यतिदुष्कृतं ब्रजाश्वतांगतिक्षिप्रंतच्चपापंभवेत्तव विवृतिपदिगच्छेया
 युद्धाध्वनितुरंगम रिपुविविजित्यसमरैसहभर्त्रासुखीभव २७ ततः सुखमानसिध्यर्थंशिविकांपूजयेत् तत्रमंत्रः
 महेंद्रनिर्भतेदिव्येदेवरजादिविसेविते शिविकेरक्षमानित्यंसदोमेसन्निधोभव निर्मितोसिकुचेरणवात्येनिद्रासुरा
 धिना शिविकेपाहिमानित्यंशातिदेहिनमोऽस्तुते रिपुक्षयकामोरथंपूजयेत् तत्रमंत्रः शस्त्रास्त्रधारणार्थांपनिभि
 तोविश्वकर्मणा रथनेभिस्वनैर्घोरैरिपोर्हृदयकंपनः २९ युद्धेजयप्राप्स्यर्थंगजपूजयेत् कुमुदेरायणोपथाः पुण्य
 दंतोथवामनः सुप्रतीकांजनोनीलएतेऽष्टोदेवयोनयः तेषांपुत्राश्चपौत्राश्रयनान्यष्टौसमाश्रिताः मंद्रोभद्रोमृगश्च
 वगजस्संकीर्णएवच वनेवनेप्रसूतास्तेस्मरयोनिमहागज पांतुत्वांवसवोरुद्राश्रादित्याःसमरुद्रणाः भर्तारंरक्षनागं
 द्रस्वामीचप्रतिपालयतां श्रवाभ्रुहजियंयुद्धेगमनेवस्तितांत्रज श्रीस्तेसोमाद्वलंविष्णोस्तेजः सूर्याजरोऽनिलात्
 स्येर्धैरोर्जेयरुद्राघशोदिवात्पुंरंदरात् युद्धेरक्षंतुनागास्त्वांदिशश्चसहदेवैः श्रथिनोसहगंधर्वःपांतुत्वांसर्वतारादा
 चिन्हपूजन तत्रैवकर्मचिन्हानिपूज्यानिस्वानिशिलिपभिः लोहाभिसारिकंरुर्मठ्ठ्येधंमंत्रपूर्वक-एवंठ्ठ्यातथाष्टम्पा
 पूर्वाह्णेस्नानमाचरेत् दारुणिधिविचित्रतोरणविन्यस्तेशोभनेस्याने पुरतोविन्यस्तमृगांविचित्रमृहमध्यगस्नातां

कुंकुमचंपकचंदनचतुस्रसमेः शैलपिष्टेश्च चर्चितगात्रांचडोकुसुमेरभ्यर्चयैद्बहुभिः कुमुदैः सपत्रकुसुमैः सदीपधूपैः
 सनेयेधैः मांसैर्वलयुपहारेर्भंगलशब्दैः समुच्चरितैः विहितच्छत्रैर्यज्ञैः स्पंदनशितशस्त्रधारिजनलोकैः तुष्टैर्वस्त्रा
 दितुनिवेद्यसर्वमेवमगवत्यै जयतीत्यादिपूजामंत्रः बिल्वपत्रमंत्रस्तु श्रमृतोद्भवंक्षीरवृक्षमित्यादि दुर्गोसापूज
 नीयानुतद्दिनेद्रोणपुष्पकैरित्युक्त्वाद्वापिद्रोणपुष्पसमर्पयेत्तत्रमंत्रोत्रह्यविष्णुशिवानामित्यादिसप्तमीप्रकरणेद्रष्ट
 व्यः तत पुष्पांजलिदद्यादिति इत्यष्टम्यामहः कृत्यं श्रत्रराजाविजयकामोऽर्धरात्रि विशेषपूजापूर्वकं बलि
 दद्यात् तदर्धयामिनोशोपेविजयार्थं नृपोत्तमः पचाब्दं लक्षणोपेतं गंधधूपस्त्रगार्धितं विधिवत्कालिकालीतिज
 प्वास्त्रङ्गेनघातयेदिति देवीपुराणात् श्रत्रनेमित्तिकपूजोत्तररात्रीचतुःपष्टियोगिनीपूजाकार्या तन्नामानितु विज
 यायै नमः १ मंगलायै नमः २ ओं भद्रायै नमः ३ ओं धृत्यै नमः ४ ओं शांत्यै नमः ५ ओं क्षमायै नमः ६ ओं शिवा
 यै नमः ७ ओं सिद्धेयै नमः ८ ओं उमायै नमः ९ ओं श्रियै नमः १० ओं रत्यै नमः ११ ओं दीप्त्यै नमः १२ ओं कां
 त्यै नमः १३ ओं यशस्विन्यै नमः १४ ओं लक्ष्म्यै नमः १५ ओं ईश्वर्यै नमः १६ ओं वृद्ध्यै नमः १७ ओं साध्यै
 नमः १८ ओं जयायै नमः १९ ओं त्राह्म्यै नमः २० ओं जयंत्यै नमः २१ ओं श्रपराजित्यै नमः २२ ओं जि
 तायै नमः २३ ओं मानस्यै नमः २४ ओं ईश्वतायै नमः २५ ओं दिव्यै नमः २६ ओं मायायै नमः २७ ओं महा
 मायायै नमः २८ ओं मोहिन्यै नमः २९ ओं रतिलालसायै नमः ३० ओं तारायै नमः ३१ ओं विलायै नमः ३२
 ओं गौर्यै नमः ३३ ओं शरण्यायै नमः ३४ ओं कौशिक्यै नमः ३५ ओं मत्स्यै नमः ३६ ओं दुर्गायै नमः ३७ ओं क्रियायै
 नमः ३८ ओं अरुंधत्यै नमः ३९ ओं धंटायै नमः ४० ओं कर्णायै नमः ४१ ओं कपालिन्यै नमः ४२ ओं रौद्रेयै नमः ४३
 ओं काल्यै नमः ४४ ओं मायूर्यै नमः ४५ ओं त्रिनेत्रायै नमः ४६ ओं समरूपायै नमः ४७ ओं बहुरूपायै नमः ४८

उरिपुहार्यै नमः ४९ उँश्रविकार्यै नमः ५० उँचार्चिकार्यै नमः ५१ उँसुरपूजितार्यै नमः ५२ उँवैवस्वत्यै नमः ५३
 उँकौमार्यै नमः ५४ उँमहालक्ष्म्यै नमः ५५ महासरस्वत्यै नमः ५६ उँकार्तिस्यै नमः ५७ उँशिवदूत्यै न
 मः ५८ उँचामुंडार्यै नमः ५९ उँब्रह्माण्डार्यै नमः ६० उँमाहेश्वर्यै नमः ६१ उँवैष्णव्यै नमः ६२ उँवारार्यै
 नमः ६३ उँईन्द्रार्यै नमः ६४ ततः खड्गं नमस्कृत्य शत्रूणां वधसिद्धये इच्छेच्च विजयं राजस्य सुभिक्षं चत्मनोऽनुपः
 ततः पुनः प्रणम्याथ संस्मरन् हृदये शिवां ततो जयजया लोपैः स्तवं कुर्याद्विमंततः सर्वमंगलमंगल्यं शिवे सर्वार्थं
 साधिके उभे च त्र्यंबिके गौरिनारायणिनमोऽस्तुते कुंकुमेन समालम्ब्येदं देनेन विलेपिते विल्वपत्रकृतापिंडुर्गोऽहंश
 रणगतः सर्वकृत्वैतिकौरव्यत्रष्टम्यां जागरं निशि नटनर्तकगीतैश्च कारयेच्च महोत्सवं एवं हृष्टो निशांतिं त्वां प्र
 भाते चारुणोदये घातयेन्महिषान्मेघान् रटतो नतकंधरान् शतमर्दं शतं चापितदर्द्धवायथेच्छया सुरासवभृतैः
 कुंभस्तर्पयेत्परमेश्वरीं कापालिकेभ्यस्तर्ह्येदीनानाथेभ्य एव च दासीदासजनैर्देयं तद्भक्तैभ्यस्तथैव च सर्ववि
 भज्यकैतियसुहृत्संबधिबंधुषु ततो परार्हणसमये नम्र्यां वैरथे स्थितां भवान्नाश्रामयेद्रष्टे स्वयं राजा स्वसैन्यवान्
 श्रादिष्टैः पुरुषैर्वापिरथ युक्तैः सुशिक्षितैः शनैः शनैर्ननुनेयज्ज्वलद्भिर्दोषपृक्षकैः श्राकृष्टखड्गैर्धैर्धैश्च धानुर्भक्तैश्च प्र
 गल्भितैः नदद्भिः शंखपटहैर्नृत्यदर्भिवहुचारणैः कश्चिच्चोपोपितो वीरो विधृतोऽप्येन खड्गवान् भूतेभ्यश्च बलिं दद्या
 न्मंत्रेणानेन सामिपं सरकंसजलंचान्नं गंधपुष्पाक्षतैर्युतं त्रैलोक्यं नारायणसंश्लेन दिग्बिदिक्षुकिरेद्बालं मंत्राश्च
 बलिं गृह्णैत्विमदेवा श्रादित्यावसवस्तथा मरुतश्चाश्विनौ रुद्राः सुपर्णाः पन्नगाग्रहाः असुरायातुधानाश्च पिशा
 चो रगराक्षसाः डाकिन्यो यक्षवेतालायोगिन्यः पूतनाः शिवाः जंभकाः सिद्धगंधर्वा मालाविद्याधारा नगाः दिक्पा
 लालोकपालाश्च ये च विघ्नविनायकाः जगत्वांशतितर्तारो ब्रह्माद्याश्च महर्षयः माविघ्नमाचमेपांपं मासंतु परिपंथि

नः सौम्याभवंतुत्ताश्चभूतप्रेताःसुखावहइति महिषस्निमहामायेत्यंदिदुर्गाशिवांशातिकर्शमित्यादिचपठेत् अष्ट
 म्यांचवतुर्दश्यांनवम्यांचैकचेतसइतिमाकंडेयपुराणवचनात् चंडीपाठोऽपिविशेषतःकार्यः अत्र गौरीतृतीयाव
 त्कर्मकालव्यापिशाल्खाधिवानवमीयुतायामेवरात्रावसत्यामष्टम्यांनवमीपूजयासहतंत्रेणाष्टमीपूजोपवासा उचि
 तावितिकालतत्त्वविवेचने कौस्तुभे तु नवमीविद्यायां तु तस्यांपूजात्रयस्याप्येककालप्रसक्तवष्टमीपूजां नवमी
 पूजांतसंबंधिपूजांचतंत्रेणकरिष्यइतिसंकल्पः अष्टमीनवमीपूजयोःपूर्वोत्तरदिनगतयोः प्रातःकालस्थयोः ए
 थक्संभवेसंधिकालस्यचततःएथक्लामेसंधिपूजापिदिवारात्रौवाष्टमेवकार्या अष्टमीनवमीसंधीतृतीयाखलुक
 थ्यते तत्रपूज्यास्त्वहंपुत्रयोगिनीगणसंयुतेतिकालिकापुराणे देवीवाक्ये तृतीयसंधिपूजाविधानात् अस्याश्चका
 लविशेषेणफलतारतम्यसूक्ते अष्टमीनवमीयोगेरात्रियोगोविशिष्यते अर्धरात्रेदशगुणसंध्यायांत्रिगुणं
 भवेदिति संधिश्चतिथ्योरंत्याद्यदंडात्मकः अष्टम्याःशेषदंडश्चनवम्याःपूर्वएवच तत्रयाक्रियतेपूजाविज्ञेया
 सामहाफलेतिकामरूपयनिबंधोक्तैः यदापूर्वनिबंधस्थितपिष्टदंडाष्टम्यां नवमीदिनशेषेभवति तदाऽष्टमीपूजापूर्व
 घुरेव संधिपूजाचनवमीपूजयासहपरत्रकार्थेत्युक्तं इत्यष्टमीकृत्यम् अथनवमीकृत्यम् इयंचनवमीदुर्गापूजाया
 मष्टमीविद्याग्राह्यासायंत्रिमूर्त्तयोगेपूर्धानवमी श्रावर्णादुर्गनवमीतिवचनात् दशमीविद्यानिषेधाच्च मुहूर्त्तयोगा
 भावतुनिषिद्धापिपरैवकार्येतिनिर्णयसिंधी मदनरत्नेतु वर्यादौपराकार्या अश्वयुक्शुक्लनवमीमुहूर्त्तैवाकलायदि
 सातिथिः सकलज्ञेयालक्ष्मीविद्याजयाथिभिरितिसौरपुराणात् सूर्धोदयेपररिक्तापूर्णास्यादपरायादि,बलिदानंप्रक
 र्तव्यंतत्रेदंशुभावहं बलिदानेकृतेऽष्टम्यांपुत्रभंगोमवेन्नृपेतिदेवीपुराणाच्च उपवासेपूर्वेति निर्णयदीपेऽपि महान
 वमीपरदिनेऽपराह्णव्यापित्वेपरा अन्यथापूर्ववचनानितु नवमीप्रकरणेवक्ष्यंते कालतत्त्वविवेचने यदातुनवम्य

ष्टमीविद्वाभूत्वाद्वितीयदिनेपिकियतीभवंतितदानवमीप्रयुक्तस्यपूजादेः पूर्वदिनेऽनुष्ठानेऽपिमहाबलिदानमात्रं द्वितीय
 दिनेकर्त्तव्यं प्रभूतबलिदानतुदीयतेतत्रमानवैः तद्ग्राहनाशमायातिमारकोपद्रवैः किलेतिभविष्यत्रचनात् नव
 मीप्रयुक्तबलिदानं सर्वथानवमीमध्येएवकार्थं नतुदशम्यां अत्रकंचित् पूर्वापाढ्यानुष्ठम्यांपूजाहेमाद्युपोषण
 मितिकालिकापुराणवचनादष्टम्यांहोममाहुः कौस्तुभेतु शुभासुरवधार्थोपरकर्वाजोमहासुरः अष्टम्यांनिहतो
 देव्यारात्रीचैयारुणोदये ततःप्रभृतिविंध्याद्रौस्थितापूजाप्रवर्त्तिका शस्त्रास्त्रमंत्रैर्होतव्यंपायसघृतसंयुतं मांसा
 नितत्रहोमार्थमेवाद्यानिचसर्वशाः अजस्वेकोहिहेतव्योरक्तवर्णोविशेषतः कृष्णवर्णस्तुहोतव्योगौरस्तिस्तिरएववा
 रोहितमस्त्यमांसचहेतव्यंजयमिच्छतेतिधौम्यवचनाद्धोमस्याष्टमीकृत्यत्वेनैवप्रतीतेस्तत्रैवहोमः कार्यइत्युक्तंअन्येतु
 नवम्यांबलिदानंतुक्तंव्यैयथीविधि जपहोमंचविधिवत्कुर्यात्तत्रविभूतयइत्यादिवचनैर्नवम्यामेवारभ्यं नवम्यां
 होमंसमापयेदित्याहुः अत्रेते अष्टम्यामारभ्यनवम्यांसमापयंति तत्र मूलं शिष्टाचारएव वस्तुतस्तु अष्टमी
 होमवचनानिलोहाभिसारकर्मपराणि लोहाभिसारिकर्मकारयेद्यावदष्टमीमितिभविष्योत्तरपुराणेऽष्टमीपर्यंत
 भेवतस्योक्तत्वात् नवमीहोमवचनं नवरात्रव्रतविषयमितिनकाप्यनुपपत्तिः अथवाष्टमीनवमीहोमवचनान्यष्टरात्र
 नवरात्रपक्षयोर्व्यवस्थया होमविधायकानि यत्तु निर्णयसिधौ समुच्चयपक्षएवयुक्तइति तदेतेनप
 रास्तं यदपिरुद्रयामलेविकल्पउक्तस्तन्निर्मूलमितिप्रौढिवादमात्रं यामलस्यैवमूलत्वात् अथतस्यैवनिर्मूलत्वमि
 त्यभिप्रायस्तत्रतंत्राणामपि वेदमूलकतयानारदंपंचरात्रादिपूक्तत्वात् दुर्गाभक्तिरंगिएयादिगौडग्रंथेष्वपि नव
 म्यांहोमउक्तः अत्रडाभरतत्रविशेषः पायसंसर्पिपायुक्तिलैः शुक्लैर्विमिश्रितं होमयेद्विधिवद्भक्त्यादशांशेनव
 पोत्तमः रुद्राध्यायेयथाहोमोमंत्रैणैकेनसाध्यते तथास्तेत्रंजेपेद्धोमंछेकैर्नैकेनसाधयेत् यद्वासप्तशतीजप्येहोमेम

त्रोनवाक्षरः ऐन्हीर्छौचांमुंडायैश्चतिपूर्वोक्तः कृत्परत्नावल्यादैवीपुराणे पूजयेत्तिलहोमैश्वरधिक्षीरघृतादिभिरिति
 मंत्रश्च जयंतित्यादिः श्रनेनैवतुमंत्रेणजपहेमामादिकारयेत् देवीपुराणात् दुर्गाभक्तितरंगिण्यामप्येवं केचित्तु मा
 कंडेयपुराणगतसप्तशतीस्त्वनेनप्रतिश्लोकंस्वाहोतेतिलमिश्रपायसेनहेमकुर्वति प्रतिश्लोकंचजुहुयात्पायसंतिल
 सर्पिपेतिरहस्यग्रंथवाचनात् पुरश्चरणकार्येतुबिल्वपत्रयुतैस्तिरितिवचनाद्विल्वपत्रयुक्ततिलैर्होमइतिस्मार्त्ताः यत्तु
 निर्णयसिंधौमानाभावादितिस्मार्त्तमतेदूषणमभिहितंतत्तुच्छपूर्वांकवचनस्यमानत्वात् यदिचैतद्वचनस्यनवरात्रसंबं
 धिहोमांगत्वेनबिल्वपत्रयुततिलविधायकत्वे मानाभावइत्याभिप्रायस्तार्हिभावानवबोधःनवरात्रसंबंधिकाम्यपुरश्चर
 णांगहोममिप्रायेणतथाभिधानात् तिथितत्त्वेनवरात्रप्रकरणेकालिकापुराणेऽपिपुरश्चरणकार्येषुबिल्वपत्रयुतैस्तिरैः
 साक्षतैः सद्युतैर्वापिशिवामुद्दिश्ययत्नतः जुहुयादनलंष्टुद्धंसंस्कृतंकार्यष्टद्वये रुद्रयामलेऽपि प्रधानद्रव्यमुद्दिष्टपा
 यसान्नंतिलास्तथा रक्तचंदनखंडाश्रुगुगुलाश्रुमनोहराःप्रतिश्लोकंचजुहुयात्सर्वद्रव्याणिचक्रमादितिनवाक्षरेणवाहु
 त्वानमोदेव्याइतीतिवैति, एवंनवम्यांहोमकुमारपूजनब्राह्मणेभोजनादिकृत्वादक्षिणाद्याचार्यायनिवेदेयेत्नवम्यांपूर्वं
 वत्पूजाकर्त्तव्याभूतिमिच्छता दक्षिणांवल्लुगुमंचत्राचार्यायनिवेदेयेत् पूर्ववत्प्रतिपदादितिकालतत्त्वविवेचने तत्रैव
 भविष्योत्तरे कृताभिपेकावरदाशुक्लेचाश्वयुजस्यच तस्मात्सातत्रसंपूज्यानवम्यांचंडिकाबुधैरिति इतिनवमीकृत्यम्
 विसर्जनंतुदशम्यामेवकार्यं संपूज्यप्रेपणंकुर्यादशम्यांशावरेत्सर्वैरितिभविष्यपुराणात् रुद्रयामले दशम्याम
 भिपेकंचकृत्वामूर्त्तिसर्जयेदिति तत्रदशम्याः पूर्णतिथित्वे प्रातस्तत्कृत्वा तद्दुत्तरंपारणोत्तरमपरराजितापूजनमि
 तिक्रमोनिः संदिग्धएव यत्रतुनवम्युत्तरमपराह्णेदशमीप्रवृत्ताउत्तरदिने श्रवणाभावश्च तत्रविसर्जनव्रतपारणाप
 राजितापूजनक्रमेभवतिसंदेहः प्राणोत्तरकर्त्तव्यस्यतत्रैवापराह्णेऽश्लेषः क्रियमाणस्यापराजितापूजनस्य विसर्जनं

विनानुपत्तेः अत्रोच्यते नवमीदशमीपारणायाविधायकवचनद्वैविधेनपारणायानि मत्कत्तव्यत्वेऽपि संप्रेषणेतु
 कर्तव्यदशम्यांशारदोत्सवैः प्रातरावाहयेद्देवीं प्रातरविविसर्जयेदित्यादिवचनैर्विसर्जनस्य दशम्यां प्रातः कर्तव्य
 त्वेननिर्णीतत्वात्पूर्वेषु नवम्यां दशम्यां वा याथाचारं पारणां कृत्वा पराह्णे पुराजिता पूजनं विधाय प्रातर्दशम्यां विसर्जन
 कर्तव्यमिति तथा च रुद्रयात्रले अष्टम्यां जागरं कुर्यान्नवम्यां पारणं तथा दशम्यां च विसर्गः स्यादिति धवलनिबंधेतु
 शेषः अंत्यपादोदिवाभागे श्रवणस्य यदा भवेत् संप्रेषणत्वादेव्या दशम्यां तु पुनर्दिवेति दिनद्वये दशमोत्सवे पूर्व
 दशम्यां श्रवणांत्यभागयोगे तत्रैव विसर्जनं तत्र तद्योगाभावे तु परत्र दशम्या भवेत् पूर्वदिने नक्षत्रयोगानुरोधेन क्रि
 यामाणविसर्जनेन पूर्वाह्णादरइत्याशये नोकराजमर्तुडे निर्माल्यव्यागेन देवीं विसर्जनं नु मलक्षयते कृत्वत्तयाऽर्णवे
 पि नक्षत्रं श्रवणतिथिचदशम्यां संप्राप्य संप्रेषयेदिति रूपनाराणीये तु दशम्यां प्रातः संप्रेषयेदिति वचनात्प्रातः काल
 स्वेव प्राशस्त्यमित्युक्तकौस्तुभे अथ नवरात्रपारणानिर्णयः तत्र द्विविधानिवचनानि कानि चिन्नवमीपारणविधायका
 निदशमीनिषेधकानि च कानि चिदशमीपारणविधायकानि नवमीनिषेधकानि च तत्रयथाकुलाचारं व्यवस्थापयचना
 निदशमीप्रकरणे वक्ष्यंते नवरात्रव्रते पारणाहस्यपि सूक्ते प्रारणं कार्यं तदुक्ते रुद्रयामले सूक्ते पारणकुर्यान्नवम्यां
 होमपूर्वकं तदंते भोजयेद्द्विप्रान्दानंदद्याच्च शक्तइति तदंते सूक्तं माधवीये कौर्भेऽपि काम्योपवासे प्रक्रांते
 त्वंतरासूक्तं तत्र काम्यत्रतं कुर्याद्द्वि नार्चनविवर्जितमिति व्रतयज्ञविवाहेषु श्राद्धे होमेऽर्चने जपे श्रावधे सूक्तं
 न स्यादनारब्धे तु सूक्तानि तिविष्णुवचनमपि अशौचमध्ये तत्कत्तव्यतामवगमयति प्रारंभस्तुते नैवोक्तः प्रारंभो वर
 णं यज्ञसंकल्पो व्रतसञ्चयोः नांदीमुखं विवाहादौ श्राद्धे प्राकपरिक्रियेति स्त्रियात्तुरजो दर्शनमध्येऽपि पारणाकार्या तदा
 हसत्यत्रतः प्रारब्धदीर्घतपसां शरीणां यद्रजो भवेत् न तत्रापि व्रतस्य स्यादुपरोधः कदाचनेति निर्णयसिद्धौ नियम

स्याद्यदानारीप्रपद्येदंतरारजः उपोष्येयतुतारात्रीः स्नात्वाशेषं चरेंद्रतमित्यंगिरोवचनं यच्च हारीतवचनं निप
 मत्थापदानारीरजः पश्येत्कथंचन त्रिरात्रंतुक्षिपेदूर्ध्वत्रतशेषं समापयेदिति तद्विधवोपवासविषयं तासां तत्र भोजन
 निषेधादितिकेचित् यवंतु प्रागुक्तसत्यव्रतवचने दीर्घतपसामिति विशेषोपादानाद्वा दशव्यतिरिक्तसकलैकाहो
 पमासविषयोऽग्रं निषेधः त्रिरात्रनवरात्रादिदीर्घव्रतेषु तु रजोमध्यएव पारणेति ब्रूमइति श्रौचमध्ये तु सर्वापि पार
 णाभवति प्रागुक्तकर्मवचनादिति स्थितं पारणायां विधिनिषेधयोः सत्त्वादाचारतोऽव्यवस्थेति केचित् मयूखेतु सत्य
 व्रतवचस्तु न सथापरं किंतु विधवापरं विधवायास्तु तत्र त्रिरात्रमध्ये भोजननिषेधादित्यन्ये तत्र निषेधस्य रागप्राप्त
 भोजनगोचरत्वेन वैधयपारणाविषयत्वायोगात् यस्तु तस्तु रजस्वलाया विधवायास्त्रिरात्रमध्ये भोजननिषेधएव स्व
 पुण्यायमाणइति कृत्यरत्नावल्यांतु अत्र नवरात्रहोमस्य पूजारूपत्वेन प्रधानत्वात्तस्य चानन्यसाध्यत्वेनाशौचेऽसंभ
 वात्तदुदानार्चनजपमिति निषेधात्तत्समाक्षिपिनाचनियमरूपोपवाससमाप्त्यसंभवादाशौचाति होमादिपूर्वकपारणं
 कर्तव्यं प्राचीनशिष्टाचारोप्येवमेव येस्तुहोमो न क्रियतेतेषां पारणंभवत्येत्नेति स्थितं इति नवरात्रमध्ये श्रौचरजो
 दर्शनप्रातेपारणानिर्णयः दुर्गभक्तिरंगिण्यादेवीपुराणे ततः प्रातः पूजायित्वा दशम्यां विधिपूर्वकं संप्रेषणं तु कर्तव्यं
 गीतवादित्रनिः स्वनेरित्यादितत्रक्रमः प्रातः पूजां वलिदानरहितां विधाय नीराजनांतं कृत्वा दुर्गाशित्रामिति रूपदेहिाति
 महिपत्रीत्पादिवपठिन्नापुष्पांजलिं दत्त्वा कर्तव्यं समापयेत् विधिहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं यदार्थितं पूर्णं भवतु
 तत्सर्वं त्वत्प्रसादान्महेश्वरीतिप्रसाद्य क्षमस्वैव्युक्तैकं पुष्पं उं दुर्गायै नम इत्यैशान्यानिः क्षिपन्विसृजेत् महिपक्षि महा
 मायेशुभांपूजां प्रगृह्य च कुरुष्वममकल्याणमष्टाभिः शक्तिभिः सह कुत्रचित्तु उत्तिष्ठदेवि चंडेशीति पाठः उत्तिष्ठन्न
 ह्यारुस्ते देवयंतस्त्वैमहे उपप्रथं तु मरुतसुदानव इंद्रं प्राशुर्भवाशुचा श्रभ्यारमिदद्रयोनिपिकंपुष्करे मधु श्रयनस्य

विसर्जनं यातुदेवगणाः सर्वेषूपजाभितिपठित्वा गच्छगच्छपरस्थानंस्वस्थानंदेविचांडिके ब्रजस्त्रोतो जलं वृद्धौ
 तिष्ठगेहेचभूतय इत्युत्थापयेत् ततो गीतवाद्यघोषपुरःसरं स्नातो जलसमीपनीत्वा दुर्गे देविजगन्मात. स्वस्था
 नंगच्छपूजिते पण्मासेषुव्यतीतेषु पुनरागमनाय वै इमां पूजां मया देवि यथाशक्त्योपपादितं रक्षार्थं त्वं समादाय त्र
 जस्वस्थानमुत्तममिति जले प्रवाहयेत् ततो गृहमागत्य शान्तिकलशोदकेन ब्राह्मणैरभिषिक्तो दुर्गा पूजाप्रतिष्ठासि
 द्व्यर्थं ब्राह्मणेभ्यो दक्षिणां दद्यात् ब्राह्मणान् भोजयित्वा बंधुभिः सह भुजीतेति देवीपूजनोपकल्पितद्रव्यादिकं ब्राह्म
 णाय देयं तदुक्तमस्स्यसूक्ते देवेदत्त्वात्दानानि देवेदद्याच्च दक्षिणां तत्सर्वं ब्राह्मणे दद्यादन्यथाविलं भवेदिति इति
 दशमीकृत्यं इयमेव विजयदशमीत्युच्यते साच श्रवणयोगवती ग्राह्या पूर्वोदिवसेत्पूर्वा द्वितीये श्रवण
 योगे एकादशीयुक्तापि ग्राह्या उभयदिने श्रवणयोगाभावेऽपराह्णयोगवती दशमी ग्राह्या दिन
 द्वये पराह्णयोगवती पूर्वा दिनद्वयेऽपराह्णयोगाभावे नक्षत्रयोगिनी ग्राह्या वचनां नितु दशमीप्रकरणे वक्ष्यते
 तस्यामेव दशम्यांगोपथ ब्राह्मणोक्तः प्रस्थानविधिः कर्तव्यः मूलवचनानि दशमीप्रकरणे वक्ष्यन्ते तत्र राजास्वलंकु
 तोवीणादिमंगलशब्दान् शृण्वन् होमसभारानुपकल्प्य मैत्रमुहूर्तेऽग्निप्रतिष्ठापनं कुर्यात् मैत्रमुहूर्तस्तु प्रातः काले
 तृतीयमुहूर्तः ततः शान्तिं प्रीतिपुरस्संस्कारयित्वा बोद्धारंतेनाभिषिचेत् न ऋत्विज इति शेषः यजमानं वस्त्रादिभिरलं
 कृत्य समीप उपवेश्याचार्योऽभयैरपराजितैः पुष्पैः स्वस्वयनैः शर्मवर्मभिर्जनवेदनैश्च हुत्वा पार्थिवस्येति मा प्रगामेति च
 हुत्वा आगच्छतागतस्यैर्तांद्रं स्थालीपाकेनेष्ट्वा आतिष्ठ जिष्णुरत्तराऋजव इति पंथानमास्थाय जपेदिमौ पादौ य
 तदं द्रेत्रातारमिंद्रं मानो विदन्नभयं सोमावृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादिति त्रिन्विष्णु क्रमान् क्रतुं वित्यादि मंत्रास्तु आ
 धर्वैरपराज्याभिक्रमकरणे द्रष्टव्याः अथापराजिता दशम्यां पूर्वोक्तविजयमुहूर्तके प्रास्थानिकमिष्युपक्रम्य त

आप्येते स्त्रिकाः श्रलं कृतो भूपितभृत्वर्गः परिष्कृतो तुंगतुरंगनागः वादित्रनादप्रतिनादिताशः सुमंगलाचारपरं
 पराशीः राजानिर्गम्यभवनाः पुरोहितपुरोगमः प्रास्थानिकविधिकृत्वा प्रतिष्ठेत्पूर्वतोदिशि गत्वानगरसीमांतं वा
 स्तुपूजांसमारभेत् संपूज्य चाथदिक्पालान्पूजयेत्पथि देवताः मंत्रैर्वैदिकपौराणैः पूजयेच्च शमीतरुं श्रमंगलानां श
 मनींद्रुकृतस्य चनाशिकां दुःखस्य शमनीं धन्यां प्रपद्येऽहं शर्मां शुभां ततः कृताशीः पूर्वस्यां दिशि षण्णुक्रमान् क्रमेत्
 रिपोः प्रतिकर्तृकृत्वा कृत्वा च मनसा चतं शरेण स्वर्णपुंखनविद्येद्बुद्धयमर्मणि दिशां विजयमंत्राश्च पठिनव्याः पुरोध
 सा एवमेव विधिकुर्याद्दक्षिणादिदिशास्वपि पूज्यान्निजांश्च संपूज्य सांस्वरपुरोहितौ गजवाजिपदातीनां प्रेक्षाकैतु
 कमाचरेत् जयमंगलशब्देन ततः स्वभवनं विभेत् नीराज्यनानः पुण्याभिर्गणिकाभिः सुमंगलं एवं यः कुरुते राजा
 वर्षे वर्षे सुमंगलं आयुरारोग्यमैश्वर्यं विजयं चाधिगच्छति नाधयोऽव्याधयस्तस्य भवंति न पराजयः श्रियं पुण्य
 मवाप्नोति विजयश्च सदा भुवीत्यादिपुराणसमुच्चये ज्योतिर्निवधे आश्विनस्य सिते पक्षे दशम्यां तारकोदये स
 कालो विजयोक्षेयः सर्वकार्यार्थसिद्धये रत्नकोशे ईप्सं धामतिक्रान्तः किंचिदुद्भिन्नतारकः विजयो नाम कालो
 यंसर्वकार्यार्थसाधकः इपस्य दशमशुक्लपूर्वविद्वानकारयेत् श्रवणेनापि संयुक्तां राज्ञां पट्टाभिषेचने नारदः सू
 र्योदये पदारजन्मदृश्यते नवमतिथिः आश्विने मासि शुक्लानुविजयांता विदुर्बुधाः अथ विजयदशम्यां पूर्वभाजि
 प्रयत्नात्क्षितिपतिरपराह्णे पूजयेद्दीशकोणे निखिलभुवनवंचांचिडिकामिष्टसिद्धे श्रवणभसहिताचेत्त्राक्परावाप्र
 शस्ता तथा चरकादे मारुतैः स्योदये पुण्यावर्तते दशमतिथिः आश्विने शुक्लपक्षे तु साभवे जयदान्त्रां निपिद्ध
 मपि कर्त्तव्यं तैलाभ्यंजनमादरात् आश्वानामपि कर्त्तव्यं तैलस्नानं दर्जले तूर्यद्योपसमासु कान्पुरं प्रावेशयेद्दया
 न् पुष्पमालापरिस्तां ह्यांश्चंदनभूपितान् संपूज्य विधिवद्वाजानमस्कुर्वात्प्रयत्नतः भक्ष्यं भोज्यं स्वहस्तेन

भोजयेदनुगानूपः वाहाधिकारिणः सर्वान्दानमानैस्तुतोपयेत् । तथैववारणात्राजापूजयेच्चक्रमेलकान् । नाना
 मंत्रेणविधियच्चतुर्थेतेनमंत्रवित् कृताभ्यंगीमहाघोषैस्तूर्यीणांशुभलव्यये । ततश्चपूजयेद्देवान्गंधपुष्पादिकैर
 लं श्राहूयत्राह्मणान्सर्वान्वाचयेत्स्वस्तिमंगलं । ततस्तुरगमारुह्यतूर्यघोषसंमन्वितः । वेदिभिःस्तूयमानस्तुस
 न्मनाःशुकुनेत्रेजेत् । र्योतिःशास्त्रोदितांकाशंसुहृद्भिःपरिरितः । संप्राप्तस्तुशमीवृक्षमशंसंतकमथापिवा । श्रव
 तीर्थश्रयोवाहाद्देगास्सहपुरोधसा । सनिपणःशमीमूलंविदध्यास्त्वस्तिवाचनं । कार्योद्देशान्जनेःसाकंत्रयोगकुश
 लैर्वदन् । ततःश्रोक्ष्यशमीमूलभूमिभूमिपतिध्रुवं । उक्त्यमृत्तिकांतत्रप्रक्षिपेत्तुलान्शुभान् । सपूगंहेमशक्तयातुश्र
 भायेतारमुत्तमं । ततःप्रदक्षिणांकुर्यात्तस्यवृक्षस्यभूपतिः । तत्रमंत्रः शमीशमयतइत्यादि । अशंसंतकमंत्रः । अशंसंत
 कमहावृक्षमहादोपनिवारण इष्टानांदर्शनंदेहिशत्रूणांचविनाशनं । ततोऽशंसंतकशम्पोःपत्राणिगृहीत्वा । त
 स्यामृदितंतुलपुष्पादिप्रक्षिप्यगोलकंकवद्ध्यासर्वकार्यसिद्धर्थगृह्णाति । तंतुवृक्षंनमस्कृत्यदिग्जिर्गैःत्रैः प्राच्यादि
 विजयंगृहीतसङ्गःकरोति । एवंत्रियतुःपादक्रमेणतु । सर्वदिग्गियजयंकृत्वाशत्रुगोजिताइतिब्रूयात् । इन्द्रादीन्देवान्बि
 प्रांश्च । नमस्कृत्य स्वपुरविशेत् । ततःप्रविष्टः समहाद्वारसमीपे । पूण्यस्त्रीभिर्नाराजितोद्धारिन्यस्तेषु तुलिकोपरितं
 तुलैःकृतमूर्त्तिपुशत्रुषु । पादंकृत्वात्वधविप्रानुज्ञोनिपणोभूत्वाद्रव्यवस्त्रतांबूलानिदधात् । एवंकृत्वाविसर्ज्यशु
 सर्वान्पौरान्निजालयात् । प्रतिवर्षंकृतंचैत्रसर्वकार्यपरोभवेत् । एवंसर्वेषुघोरेषुविधियेपःसनातनः निष्पादितोय
 थाघर्भविदधातिश्रियंसुखं । एवंकृतेविधानेतुत्तुष्टिदृष्टिणां । सर्वैःपौरजनैःसाध्विजयंप्राप्तुयानृपइति । अस्या
 भेवापराजितापूजोक्ता । निषेयामृते । दशम्यांपूजयित्वातुष्टमर्थचापराजितां । कलशोत्तोयसंपूर्णोजयंतपह्लवा
 ननां । चतुर्वैश्वानरात्रांसाधयेत्साधनेनच । दशम्यांचवलंराजापूजयित्वाऽपराजितां । दशदिक्षुमनोयोगान् । ध्या

वाक्यार्थनृपः नीराजनं स्वस्तिकृत्वा ततो नीराजये ह्यलमिति अथ पूजनक्रमः । आश्विन शुक्ल दशम्यां क्षेम
 सिम्यर्थं वास्तु दिरूपाल मार्गदेवताऽपराजिता विष्णु शर्मापूजनानि करिष्ये इति संकल्प्य पू
 नीफलदिपुचंडनादिलिखिताष्टद्वलमधेष्टमयप्रतिमायां वा उँत्रपराजितायै नमइत्यपराजितां तद्वक्षिणतः उँ
 क्रियाशक्त्यै नमइति जयां तद्दामतः उँडमायै नमइति विजयां प्रतिष्ठाप्याऽऽवाहनाद्युपचारैः संपूज्य प्रणम्य प्रार्थ
 चेत् चारुणानुखपञ्चनविचित्रकनकोज्ज्वला जयादेवी भवेद्भक्त्या सर्वकामानन्ददातुमे काञ्चननविचित्रेण केयूरे
 णविभूषिना जयप्रदामहामायाशिवभावितमानसा विजयाचमहाभागाददातुविजयं मम हरिणसुविचित्रेण
 भास्वत्कनकमेसला अपराजितारुद्ररताकरे तु विजयं ममेति एवं संप्रार्थ्य हरिद्रारकवस्त्रैर्दूर्वायुक्तसिद्धार्थकान्
 प्रदक्षिणं त्र्यम्बकं गायन् सदापराजितेयस्मात्वंलतासूतमास्मृता सर्वकामार्थसिद्धार्थतस्मात्वां यारयाम्य
 हं भवापराजिते देवि मम सर्वसमृद्धये पूजितायां त्वयि श्रेयो ममास्तुदुरितं हतमिति तद्वलयमभिमंत्र्य जयदेव
 रदं देवि दशम्यामपराजिते धारयामि भुजे दक्षे जयलाभाभिरुद्धये बलमाधेहि वलयमयि शत्रौ पराजयं त्वद्धा
 रणाद्भवेयुर्मधनधान्यसमृद्धयइति तत्रेण बाहौ धारयित्वा इमां पूजां मया देवियथाशक्तिं निवेदितां रक्षार्थं तु समादा
 यत्र जस्वस्थानमुत्तममिति विसर्जयेदिति सर्वे च जनास्तस्यां ग्रामसीमानमुच्छ्रयापराजितां पूजयेयुः तथा च पुरा
 णसमुच्चये दशम्यां च जनैः सम्यक् पूजनीयापराजिता ऐशानीं दिशमाश्रित्य चापराहणे प्रयत्नतइति भविष्ये
 पि शर्मां मुलक्षणोपेतामीशानाशाप्रतिष्ठितां संप्रार्थयेतां च संपूज्य वत्सरं ससुखी भवेत् शर्मानं त्रस्तु हेमाद्रौ गो
 पथत्राह्मणे अमंगलानां शमनीं शमनीं शमनीं दुष्कृतस्य च दुःस्वप्ननाशिनीं धन्यां प्रपद्येऽहं शर्मां शुभां तथा भविष्ये श
 र्मां शमयेते पापशर्मा लोहितकंठका धारिण्यर्जुनबाणानां रामस्य प्रियवादिनी करिष्यमाणयात्रायां यथाकालं

सुरमम तत्रनिर्विघ्नकर्त्रीत्वंभवश्रीरामपूजिते इति ततोरेपोःप्रतिकृतिं कृत्वेत्यादिकर्त्तव्यं पूर्वमेवोंकं ततः
शमीमूलमृदं गृह्णीयात् तदुक्तं गृहीत्वासाक्षतामाद्वांशमीमूलगतांमृदं गीतवादित्रनिर्घोपैरानयेत्स्वगृहं प्रति ततो
भूषणवस्त्रादिधारणेश्वजनैःसहेति अत्रवलनीराजनमुक्तं तत्रमंत्रः चतुरंगवलंमह्यंनिरिष्टंत्रजत्विहसर्वत्रविजयोमे
स्तुत्वेत्ससादान्दहेश्वरीतिज्योतिषेकृत्वानीराजनंराजावलटुब्धैयथाक्रमंशोभनंखंजनपश्येज्जलगोगोषसन्निधाविति
तत्रगंत्रास्तिथित्येनीलश्रीवशुभश्रीवसर्वं कामफलप्रदं पृथिव्यामवतीर्णोसिखंजरोटनमोस्तुते वसंतर. जेत्वंयोगयु
क्तोमुनिपुत्रकत्वमदृश्यतोभिशिखोद्गमेनसंदृश्यसेप्रावृषिनिगीतायात्वंखंजनाश्रयंमयोममस्तेदर्शनफलंतिथितत्वे
श्रब्जेपुगजवाजिमहोरगेपुराज्यप्रदःकुशलदःशुचिशोढलेपु भस्मास्थिकेशनखलोमपुषेपुष्टेदुःखंददातिवहशः
खलुखंजरीटःतत्रैव विसंत्रस्मणिकार्यसिद्धिरतुलाशकैहुताशेभयं याम्यामशियंसुरद्विपिकलिलोभः समुद्रालये
वायव्यांवरयस्त्रगंधसोलिलंदिव्यांगनार्त्तरेशान्यांमरणंध्रुवंनिगदितंदिग्दक्षणखंजने इदं तु सर्वत्रनवरत्रप्रसंगा
दत्रलिखितं रामार्चनचंद्रिकायांतु श्रायिनस्यसितेपक्षेदशम्यांश्रवणक्षणे कर्त्तव्यःस्वजनैःसार्द्धं सर्वत्रविजयाार्थिभिः
हनुमद्वाभ्यामकर्मैरुत्तिजनकात्मजा श्रानंदपूर्णैः कपिभिर्विज्ञापितमुपस्थितं रथमारोप्यदेवेशं सर्वालंकारभूषितं
रासित्पुण्यधनुर्वाणपाणिनकंचरांतकं स्वलालधाजगत्त्रातुमाविर्भूतमजंविभुं रथेश्वर्गजैःपद्भिःससौमित्रि
हरीथरैः युतरांमंहद्विध्यायन्शमीवृक्षेप्रपूजयेत् विष्णुधर्मोक्तमार्गेणयात्रानिर्विघ्नसिद्धये शमीवित्पार्थनकुर्वे
त्रितिसंकल्पप्रपूजयेत् सीताकांतंसमुक्तंभक्तानामभयंकरं श्रयंयिवाशमीवृक्षमर्चयेत्तुततःपुनः शमीशिमयते
पापंशमीलोहितकंठका धारिष्यजुंनवाणानांरामस्यप्रियवादिनी कारिष्यमाणयात्रायांपथाकालंसुखंमया तत्र
निर्विघ्नकर्त्तव्यं भवश्रीरामपूजिते गृहीत्वासाक्षतांसाद्वांशमीमूलगतांमृदं गीतवादित्रनिर्घोपैर्पुंतेदिवगृहंनयेत्

कैश्चिदक्षैस्तत्राढ्यंकोसल्लेद्रस्तुष्टये निर्जिताराक्षसद्वित्यवैरिणोजगतीतले, रामराज्यरामराज्यरामराज्यमिति
 त्रुवन् आनीयस्थापयेस्वस्थं दिव्यसिंहासनेविभुं ततोनीराज्यदेवेशं प्रणमेद्वडवद्वि देवोपभुक्तवस्त्रादिधार
 येत्स्वजनैःसह ॥ इतिविष्णुधर्मोत्तरोक्तोविजयप्रस्थानोत्सवः ॥ अथदुर्गाशतनामस्तोत्रं ईश्वरउवाच
 शतनामप्रक्षयानिशृणुष्वकमलानने यस्यप्रसादमात्रेणदुर्गाप्रीताभवेत्सती उासतीसाध्वीभवप्रतिभवातीभवान्ती
 भवमोचनी आर्धादुर्गाजयाथाचित्रिनेत्राशूलधारिणी पिनाकधारिणीचित्राचंडघंटांमहातपाः मनोबुद्धिरहंकारावि
 ध्ररूपाचिताचितिः सर्वमंत्रमयीनित्यासत्यानंदस्वरूपिणी अत्यंतभाविनीभव्याभाव्याभव्यासदागतिः शाकं
 भरविदमाताचिंत्तरत्नप्रियासदा सर्वविद्यादक्षकन्यादक्षयज्ञविनाशिनी अपर्णनिकपर्णपुटलापाटलावती
 पद्मांबरपरीधानाकलभंजीरंजिनी अमेयाविक्रमाक्रूरासुंदरीपुरसुंदरी वनदुर्गाचमातंगीमातंगस्तानपूजिता
 त्राह्मीमाहेश्वरीश्रीकौमारीवैष्णवीतथा चामुंडाचैववाराहलीलक्ष्मीः श्रीःपुरुषाकृतिः विलोमाकर्षिणीज्ञानाक्रिय
 सत्याचबन्धिका बहुलाबहुलप्रेमासर्ववाहनवाहना निशुभाशुंभहनीमहिषासुरमर्दिनी, मधुकैटभहंत्रेच चंडमुंडविक्र
 नाशिनी सर्वासुरविनाशीचसर्वदानवघातिनी सर्वशस्त्रमयोस्त्यासर्वास्त्रधारिणीथा अनेकशस्त्रहस्तावश्रनेक
 स्त्रादिधारिणी कुमारीचैवकन्याचकिशोरीयुवतीयतिः अश्रौढाचैवश्रौढाचवृद्धमाताबलप्रज्ञा यइदंपठनेनित्यंदुर्गा
 नामशाटाटकं नासाध्यंविद्यतेकिंचित्त्रिपुलोकैपुपर्वति धनंधान्यंसुताजायाहस्तीहस्तिन्यएवच चतुर्वर्गं तथाचंति
 लभेन्मुक्तिं चशाश्वतीं, कुमारीं पूजयित्वा चध्यात्वा देवीं सुरेश्वरीं पूजयेत्परयाभक्त्यापठन्नामशताष्टकं तस्यसिद्धिर्भवेत्
 वेद्वैवसर्वेश्वरवैरपि राजानोदासतांयांतिराज्यश्रियमवाप्नुयात् ॥ गोरोचनालक्तकुक्कुमेनसिंदूरकर्पूरमधुत्रयेण
 विलिरूपमंत्रंविधिवद्विधिक्षोभवेत्समाराधनतोमुरारिः भौमावास्यानिशाभोगेचंद्रेशताभिसागते विलिरूपप्रलपन

स्तोत्रं स भवेत्संपदांपदम् ॥ इति विश्वसरोरुक्तं दुर्गानामशतश्लोकस्तोत्रं समाप्तम् ॥
 श्रयनवरात्रव्रतौद्यापनविचारः नवरात्रव्रतंप्रतिवर्षं सदाकर्त्तव्यतया नित्यं तत्र वचनानिवरात्रनिर्णयेऽकुरणे प्र
 त्यवायपराण्यपि वचनानिवतत्रैवोक्तान्यतो नित्यमुद्यापननिर्णयेऽपि श्रयचफलनिर्देशात्कास्यमप्यतद्दं नित्यं
 काम्यं चेति काम्यत्वाद्युद्यापनसंप्रक्षेपतएवास्योद्यापनं महानवम्यां विधेयमेव तत्रानुक्रमणिका आदौ मंडपं वेदि
 कांवाध्यजपताकावितानतोरणद्वारपूर्वकं विधाय तत्र संभृतसंभारो व्रतौ गोमयोपलिप्तयां वेदिकायां सर्वतोभ
 द्रंलिंगतोभद्रं वापंचवर्णैर्धान्यैर्वापरिकल्प्यतास्मिन्मयाशक्त्या कलशं यथाविधि आचार्यवरणगणेशादिपूजादिपूर्व
 कं प्रतिष्ठाप्य ताद्यादिपात्रे घंटगर्लयंत्रकुंजमादिना विलिख्य ब्रह्मादिऋत्विग्वरणचयथाविधिकृत्वा तत्रैवापर
 मंडले ग्रहान्लोकपालादिभिः संस्थाप्य संपूजयेत् घंटगर्लयंत्रैसावरणदिर्वोप्रतिष्ठाप्य सर्वोपचारैः संपूज्य चतुष्पष्टि
 कोष्ठमंडले चतुष्पष्टियोगिन्यः प्रतिष्ठाप्य पूज्याः तथैव नवतंरुपाकुंभेषु नवदुर्गायानवमूर्त्तौः प्रतिष्ठाप्य पूजयेत्
 यथाशक्ति देवीमाहात्म्यपाठादिस्तवनं विधाय शत्रौजगरणं कृत्वा प्रातश्चकृतनित्यक्रियः सन् देवपूजादिकं विधाय
 अग्निस्वगृह्योक्तविधिनप्रतिष्ठाप्य होमं कुर्यात् अन्वाधानांतनामिकां चार्थं विधाय ततः प्रधानं श्रीदुर्गां सावराणां दे
 वीसूक्तं देवीमाहात्म्यनवदुर्गाचतुष्पष्टियोगिनीं त्रैलोक्याकपायसतिलैर्वैत्स्वपत्रादिसमिद्धित्वा ब्रह्मादिमंडल
 देवतानवग्रहान्दिकपालांश्चाकांक्षिसमिच्चर्वादिभिः शेषेण प्रायश्चित्तं स्विष्टकृद्धोमं विधाय होमंति देवतापूजांति
 बलिदानं पूर्णहृतिमभिपेकं संपाद्य देव्याः प्रार्थनां विधायार्थं संपूज्य प्रधानप्रतिमां सदक्षिणामाचार्याय नवविभ्र
 भ्योनवसदक्षिणाः प्रतिमाः प्रतिपादयेत् सुवर्णदानप्रतिष्ठां दत्त्वा प्रतिमादानमंत्रेणार्थं प्रार्थयित्वा कन्य
 कापूजनं सुवासिनीपूजनं च कुर्यात् ततः पंचाशद्ब्राह्मणान् मधुसर्पिष्पायसादिनासंतोष्प तेभ्योदक्षिणां दद्यात्

ततश्चक्रत्विग्भ्योदक्षिणां दत्त्वा भूयसीर्दापयेत् ततः सघृतं तिलपर्जन्यं दद्यात् ॥ शय्याशय्यादिदानानि दद्यात्
 शय्यादिदानाशक्तौ सुवर्णसदक्षिणमन्नदानं दद्यात् ततो ब्राह्मणेभ्यः सतिलकमभिषेकं कारयित्वाऽऽशिषोऽगृह्णी
 त्वा क्षेत्रं पूजयित्वा व्रतस्याच्छिद्रावधारणं कृत्वा व्रतपारणं कुर्यात् इति नवरात्रव्रतोच्चापनं ॥ इति श्रीमन्महा
 राजाधिराजश्रीरणवीरसिंहकारिते कृत्परत्नाकरे नवरात्रप्रकरणम् ॥ १ ॥

अथात्र महालक्ष्मीपूजाविधानमुक्तं तच्चार्यवर्णे लक्ष्मीहृदये

यथाश्विने मासि च शुक्लपक्षे रमोत्सवे सन्निहितैकभक्त्या पठेत्तच्चैकोत्तरवारदृढ्यालभतसौ वर्णमर्थो सद्यश्छिमिति
 अस्य श्रीआद्यादिश्रीमहालक्ष्मीहृदयस्तोत्रमंत्रस्य भार्गवऋषिर्नानाविधानि छंदांसि आद्यादिश्रीमहालक्ष्मीदे
 वता श्रीवीजं ह्रींशक्तिः ऐंकीलकं आद्यादिश्रीमहालक्ष्मीप्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः इति व्यापकं कुर्यात् श्री
 विज्ञानाय नमः १ ह्रीं ऐं श्वर्याय नमः २ ऐं शक्तये वपट् ३ श्रीं बलाय हूं ४ ह्रीं तेजसे वौषट् ५ ऐं वीर्ये यफट् ६ इतिक
 रडपडंगन्यासः ॐ भूर्भुवः स्वरो मिति दिग्बन्धः ॐ ह्रीं ॐ सौं ॐ क्लीं लक्ष्मिं कमलपत्रधारिणि सिंहवाहिनि स्वाहा
 ॐ श्रीं महालक्ष्म्ये नमः ॐ श्रीं ह्रीं ऐं ध्यानं वंदे लक्ष्मीं परशिवमयीं शुद्धजांबूनदामां तेजोरूपां कनकवसनां सर्वभूषो
 ज्वलांगीं वीजापूरकनककलशहेमपद्मदधाना मायाशक्तिसकलजननीं विष्णुवामांकसंस्थाम् ॐ श्रीं श्रीमत्सौ
 भाग्यजननीं स्तौमि लक्ष्मीं सनातनीं सर्वकामफलावाप्तिसाधनैकसुखावहाम् १ स्मरामि नित्यं देवेशि त्वया प्रेरितमान
 सः त्वदाज्ञाशिरसा धृत्वा भजामि परमेश्वरीम् २ समस्तसंपत्सुखदां महेश्रियं समस्तकल्याणकारीं महेश्रियं सम
 स्तसौ भाग्यकारीं महेश्रियं भजाम्यहं ज्ञानकारीं महेश्रियम् ३ विज्ञानसंपत्सुखदां सनातनीं विचित्रवाङ्मूर्त्तिकरीं
 मनोहरां अनंतसंमोदसुखप्रदायिनीं नमाम्यहं भूतिकरीं हरिप्रियाम् ४ समस्तभूतांतरसंस्थित्वा त्वं समस्तभोक्ता

श्रविश्वरूपे तन्नास्तिर्यस्यद्वितिरिक्तवस्त्वल्पादपञ्चप्रणमाम्यहंश्रीः ५ दारिद्र्यदुःखौघतमोपहंत्रित्वल्पादप
 क्षमपिसिद्धिस्त्व दीनात्तिविच्छेदनहेतुभूतेकृपाकटाक्षैरभिरपिचमांश्रीः ६ श्रवप्रसीदकरुणासुधयाद्रुदृष्ट्या
 मांस्वरूपाद्रधिणेहमिमंकरुष्व श्रालोकप्रणतहृद्गतशोकहंत्रित्वल्पादपुमं प्रणमाम्यहंश्रीः ७ उंश्री
 ङ्ही शान्त्यैनमोऽस्तुशरणगतक्षणार्थैर्कांत्त्यैनमोऽस्तुकर्मनीयगुणाश्रयाथै क्षान्त्यैनमोऽस्तुदुरितक्षयकारणाथैधा
 श्र्येनमोऽस्तुधनधान्यसमृद्धिदायै ८ शक्त्यैनमोऽस्तुशशिशोखरसंस्तुतथैर्यैनमोऽस्तुरजनीकरवल्लभाथै भुक्त्यै
 नमोऽस्तुभवसागरतारणार्थैर्मत्त्यैनमोऽस्तुमधुसूदनवल्लभाथै ९ लक्ष्म्यैनमोऽस्तुशुभलक्षणलक्षिताथैसिद्ध्यैनमोऽस्तु
 श्रिवसिद्धसुपूजिताथै धृत्यैनमोऽस्त्यमितदुर्गतिनाशनाथैगत्यैनमोऽस्तुवरसद्गातिदायिकाथै १० देव्यैनमोऽस्तु
 दिविदेवगणार्थिताथैभूत्यैनमोऽस्तुभवनात्तिविनाशनाथै दांत्यैनमोऽस्तुघरणीधरवल्लभाथैपुष्ट्यैनमोऽस्तुपुरुषोत्तमव
 ल्लभाथै ११ उंङ्हीं सुतीव्रदारिद्र्यविदुःखहंश्र्यैनमोऽस्तुतेसंचितपाहंश्र्यै श्रीविष्णुवक्षःस्थलसंत्रिताथैनमोनमः
 सर्वविभूतिदायै १२ उंऐंश्री जयतुजयतुलक्ष्मोलक्षणांलंकांगीजयतुजयतुपद्मापद्मसद्भिर्भवंधा जयतु
 जयतुविपाविष्णुवामांकसंस्थानजयतुजयतुस्यक्सर्वसंपत्करीश्रीः १३ जयतुजयतुदेवदेवसंघाभिर्भवंधाजयतु
 जयतुभद्राभार्गवीभाग्यरूपा जयतुनयतुरम्यारत्नगर्भतिरस्थानजयतुशुद्धाशुद्धजावूनदाभा जयतुजयतुकांता
 जं उंअंईंपरंलंहं जयतुनयतुसितांशीघ्रमागच्छसौम्ये १५ उंङ्हींङ्हींऐंश्रांव्यांपांनांसः उंश्रींङ्हीं यस्याः
 कांतिसद्भासितांगीजयतुजयतुशांताशीघ्रमागच्छसौम्ये १५ उंङ्हींङ्हींऐंश्रांव्यांपांनांसः उंश्रींङ्हीं यस्याः
 कलायाःकमलोद्भवायारुद्राश्रयशक्रप्रसूताश्रयदेवाः जीवंतिसर्वाश्रयपिश्रयस्तेप्रभुत्वमात्मापरमायुपस्ते १६ लि
 लेंखपटलेधिधिर्ममलिपिंविंसृज्यांतरे त्वयाविलिखितव्यमेतदितितस्फलत्वाप्तये तदंतरफलस्फुटंकमलवासि

नीं श्रीमिमां समर्पयस्व मुद्रिकां सकलसौख्यसंसूचिकां १७ तदिदं लिखितं भाले स्फुटांकमलवासिनीं श्रियंसमु
 द्रजदिहिसर्वभाग्यस्यसूचिकां १८ कलयतेययादेविजीर्वतिसचराचराः तथासंपत्करालक्ष्मीः सर्वदासंप्रसीद
 मे १९ यथाविष्णुर्ध्रुवांनित्यांस्वकलांसंनवेशयत् तथैत्रस्वकलांलक्षिममयिसम्यक्समर्पय २० सर्वसौख्यप्र
 देदेविभकानामभवप्रदे अचलांकुरुयत्नेनकलामात्मनिवेशितां २१ मुदास्तांमद्गलेपरमपदलक्ष्मीःस्फुटकला
 सदावैकुण्ठश्रीनिवसतुकलामेनयनयोः नयनबीजं उंघ्राघ्रौघ्रौघ्रौघ्रः वसेत्सत्तेलोकिकेमवचसिलक्ष्मीर्वरकला
 श्रियःश्वेतद्वीपेनिवसतिकलामेऽस्तुकरयोः २२ सर्वमंगलसंपूर्णसर्वैश्वर्यसमन्विता आद्याहिश्रीर्महालक्ष्मिन्स्व
 कलामयितिष्ठतु २३ अज्ञानतिमिरंहंतुशुद्धज्ञानंप्रकाशय सर्वैश्वर्यप्रदामेऽस्तुत्वत्कलामयिसंस्थिता २४ अलक्ष्मी
 हरतुक्षिप्रं तमःसूर्यप्रभायथा धितनोतुममश्रेयस्त्वत्कलामयिसंस्थिता २५ ऐश्वर्यमंगलोत्पत्तिस्त्वत्कलायां
 निर्धीयतेः अहंतस्मात्कृतार्थोऽस्मिमात्रमस्मिस्थिराभव २६ भवदविशभाग्यहोभाग्यवानस्मिभार्गवि त्वत्प्रसा
 दात्पवित्रोऽहंलोकमातर्नमोऽस्तुते २७ निधिबीजं न्हांहोहूंहूंहोहोहोः पुनातुमांस्त्वत्कलयैवयस्मादतः समा
 गच्छममाग्रतस्त्वं परंपदं श्रीर्भवसुप्रसन्नामग्यच्युतेनप्रविशाद्यलक्ष्मि २८ उंश्रींहो श्रीवैकुण्ठस्थितेलक्ष्मि
 समागच्छममाग्रतः नारायणेनसहमांकृपादृष्ट्यावलोकय २९ सत्यलोकस्थितेलक्ष्मिस्त्वंसमागच्छसन्निधिं वासुदेवे
 नसहिताप्रसीदवरदाभव ३० श्वेतद्वीपस्थितेलक्ष्मिशीघ्रमागच्छसुव्रते विष्णुनासहितेदेविजगन्मातःप्रसीदमे ३१
 क्षीरांबुधिस्थितेलक्ष्मिशीघ्रमागच्छसुव्रते विष्णुनासहितेदेविजगन्मातःप्रसीदमे ३२ क्षारांबुधिस्थितेलक्ष्मिस
 मागच्छसमाधवे त्वंकृपादृष्टिसुधयासततमाविलोकय ३३ रत्नगर्भस्थितेलक्ष्मिपरिपूर्णहिरण्ये समागच्छसमा
 गच्छस्थित्वाशुपुरतोमम ३४ स्थिराभवमहलक्ष्मिन्निश्चलाभवनिर्मुले प्रसन्नकमलेदेविप्रसीदवरदाभव ३५

श्रीधरे श्रीर्महाभूर्मस्वदंतः स्वर्धमहानिधिं शीघ्रमुद्धृत्य पुरतः प्रदर्शय समर्पय ३३ वसुधरे श्रीवसुधेषु वसुदेवि प्र
 कृपामये स्वकृत्स्नितसर्वस्वश्रीघ्नमेसंप्रदर्शय ३७ विष्णुप्रियस्त्वगर्भे समस्तफलदेशिवे स्वर्गगतहेमादीन्सु
 प्रदर्शयदर्शय ३८ आविर्भवन्नो वेगे शीघ्रमागच्छ मे पुरः सावत्समैरिहेसुकाकामगौरिवरक्षमां ३९
 देवि शीघ्रं समागच्छ धरणीगर्भं संस्थिते मातस्वद्भृत्यभृत्योऽहं मृगयेत्वं कुतूहलात् ४० उत्तिष्ठ जाग्रदहस्वमे
 समुत्तिष्ठ स्वजाग्रहि अक्षयान्हेमकलशां सुवर्णेन सुपूरितान् ४१ निक्षेपान्मे समाकृत्य समुद्धृत्य ममाग्रतः स
 मनुत्ताननाभूत्वासम्भ्यग्देहि धरांतरात् मत्सन्निधिसमागच्छ मदहितकृपावशात् प्रसीद श्रेयसां देवि प्रलाक्षिम मे
 नयनाग्रतः ४२ अश्रीपविश्वलक्ष्मीस्त्वं स्थिराभवसुप्रतीता प्रसन्नवरदा भव ४३ समान्तीनां
 स्वयादेवि निधीन्मे संप्रदर्शय अद्य क्षणे तसहसा द्वा संक्षमांसदा ४४ मयि तिष्ठथानि वयं यथैन्द्रादिपुत्रिण्ये श्री
 भयं कुरु मे लक्षिम महालक्ष्मि न नोऽस्तुते ४५ समागच्छ महालक्ष्मि मशुद्धं ब्रू नदस्थिते प्रसीद पुरतः स्थित्वा प्रणंतं
 मां विलोकय ४६ लक्षिम भुवंगमाभासि यत्र यत्र हिरण्मयी तत्र स्थितां वं मे देवि स्व रूपं संप्रदर्शय ४७ कीडिति
 बहुधा भूमौ परिपूर्णकृपा मये मम भूर्धनिते हस्तमचिले धितमर्पय ४८ फलभाग्यो देय लक्षिम समस्तपुत्रवासिनि
 प्रसीद मे महालक्ष्मि परिपूर्णनोरथे ४९ अयोध्यादिपुत्रवैपुनगरे पुत्रसमास्थिते वैभवैर्विधिषु कृपासमागच्छ मु
 दान्विता ५० समागच्छ समागच्छ ममाश्रेभवसुस्थिरा करुणारसनिष्पंदेनेत्रद्वयविलासिनि ५१ सन्निधत्स्व
 महालक्ष्मि स्वत्पाणि ममस्तके करुणासुधयामां त्वमभिविचिचि स्थिरं कुरु ५२ सर्वराजगृहाल्लक्षिम समागच्छ वला
 न्विते स्थित्वाशुपुरतीमेऽद्य प्रसादिनाभयं कुरु ५३ सादरं मस्तके हस्तं मम त्वं कृपापय सर्वराजगृहाल्लक्षिम त्व
 त्कलामयितिष्ठतु ५४ आद्यादि श्रीर्महालक्ष्मि विष्णुवामां संस्थिते प्रत्यक्षं कुरु मे रूपं रक्षमां शरणागतम् ५५ प्र

सीदमेमहालक्ष्मिसुप्रसादमहाशिवे श्रवलाभवसुप्रीत्यासुस्थिरामवमद्गृहं ६६ यावत्तिष्ठतिवेदाश्रयावस्वन्ना
 मतिष्ठति यावद्विष्णुश्रयावत्वंतावत्कुरुपरामपि ६७ चाद्रीकलायथाशुक्लेवर्धतेसादिनेदिने तथातवदयानि
 त्वंपवर्द्धतांमाविवर्द्धताम् ६८ ययवैकुण्ठनगरययवैक्षीरसागरे तथामद्भवनेतिष्ठस्थिराश्रीर्विष्णुनासह ६९ योगि
 नांऽदयेनित्वयंयातिष्ठसिविष्णुना तथामद्भवनेतिष्ठस्थिराश्रीर्विष्णुनासह ६९ नारायणस्यहृदयेभवतीयथा
 स्तेनारायणोपितवरुक्मलेयथास्ते नारायणत्वमपिनित्यमसीतथातौसतिष्ठतांहृदिममापिदयावतिश्रीः ६९
 उश्रीः ६१ विज्ञानवृद्धिहृदयेकुरुश्रीः सौभाग्यवृद्धिकुरुमेगृहश्रीः दयासुवृद्धिकुरुतांमपिश्रीः सुवर्णवृद्धिकुरु
 मेकरेश्रीः ६२ नमांयजेथाःश्रितकल्पवल्हिसद्रक्षितामृणिकामधेनो विश्वस्यमातर्भवसुप्रसन्नागृहेकलत्रेऽपि
 यपुत्रवर्गे ६३ कुक्षिवर्जं लेश्चार्द्धं कंश्रैश्चैत्रः श्रायादिमाधेस्वमज्जडवीजत्वमेवसाकारनिराकृतिस्त्वं त्वयाधृता
 श्राजभवांडसेघाश्रित्रंचरित्रंतवदेविविष्णोः ६४ ब्रह्मरुद्रादयोदेवावेदाश्रापिनशकुन्युःमहिमानंतवस्तोतुंभंदोऽहं
 राक्रुयाक्यम् ६५ श्रंभवहृत्सवाक्यानिसूकासूक्तानिन्यानिच तानिस्वीकुरुसर्वज्ञेदयालुत्वेनसर्वेशः ६६ भवतींश
 रणंगत्याकृतार्थाश्रपुरातनाःइतिसंचित्यसंचित्यत्वामहंशरणंज ६७ श्रनंतानित्यसुखितस्त्वद्रकास्त्वत्परायणाः
 इतिवदेप्रसादार्थदेवित्वांशरणंभजे ६८ तवप्रतिज्ञामद्रक्ताननश्यतीत्यपिकवित् इतिसंचित्यमनसाप्राणान्संधा
 रयाम्यहम् त्वदर्शनस्त्वहंमातस्त्वत्कृपामयिविद्यते यावत्संपूर्णकामस्स्यातावद्देहिदयानिधे ६९ क्षणमात्रंनश
 क्रोमिजीवितुंत्वत्कृपांविना नजीवंतीहजलजलंलस्यक्कजलग्रहाः ७० पिताहिपुत्रवत्सस्यत्स्यत्स्यजनीप्रस्रुतस्त
 नी वत्संस्वरितमागत्यसंप्रीणयतिवत्सला ७१ यद्विस्यांतवपुत्रोऽहंमातात्वयदिमामिकी दयापयोधरस्तन्यसुधाभि
 रभ्रिर्पिचमाम् ७२ मृग्योनगुणलेशोपिमपिदेविकंश्रिरे पांसूनां वृष्टिदंशानांदोपाणांवनमेमितिः ७३ पापिनामह

मेवाग्न्यैद्यालूनान्त्वमग्रणीः दयनीयोमदन्योऽस्ति तवकोऽत्रजगत्त्रये ७४ विधिनाऽहंनसृष्टश्चेन्नस्यात्तवदयालुता
 विचार्यैदेहिमेवितंतव
 आमयोवानसृष्टश्चेदौपधस्यद्यथोदयः ७५ कृपामदग्रजाकितेश्रहंकिंवातदग्रजः
 अनन्यमन्येजगदेकनाथेत्वमेवसर्वमम
 देविदयाधनम् ७६ मातापितात्वंगुरुसद्गतिः श्रीस्त्वमेवसंजीवनहेतुता
 अनन्यमन्येजगदेकनाथेत्वमेवसर्वमम
 देविसत्यम् ७७ हृदयबीजं उंआंश्रंहः फट्कुरुस्वाहा आद्यादिलक्ष्मीर्भवसुप्रसन्नाविशुद्धविज्ञानसुखरुदेग्री श्रज्जा
 नहंत्रीत्रिगुणातिरिक्ताप्रवालनेत्रेभवसुप्रसन्ना ७८ अशेषवाग्जाड्यमलापहारिणीनवनंरूपपृथुवाक्यदयिनी
 समस्तसंप्सुविराजमानासमस्ततेजःसुविभासमाना
 ममहजिह्वाग्रसंरगतंकीभवप्रसन्नावदनेचमेश्रीः ७९ सर्वप्रदेवंसंरुलार्थेदेवंप्रभासुठावएफलासुद्देश्ग्री
 विष्णुप्रियेत्वंभवदीप्यमानावाग्देवतेमेभवसुप्रसन्ना ८० समस्तविघ्नौघविनाशकारिणीसमस्तभक्तोद्धरणेविचक्षणा
 सुवर्णदेत्वंसुमुखीभवश्रीर्हिरण्यमीमेनयनेप्रसन्ना ८१ देविप्रसीददयनीयतमायमह्यंदेवाधिनाथभवदेवगणा
 श्रनंतसौभाग्यसुखप्रदायिनीहिरण्यमीमेनयनेप्रसन्ना ८२ मावत्सभैरभयदानकरोऽपि
 भिवंद्ये मातस्तथैवभवसन्निहितादृशोर्भैपत्यासंमममुखेभवसुप्रसन्ना ८३ सदानवनिधित्वमेवेदरे भवेत्तव
 तस्तेमौलाममेतिमयिदीनदयानुकंपे मातःसमर्पयमुद्राकरुणाकटाक्षंमांगल्पवीजमहिमानमजस्यमातः ८४
 उंआंश्रींश्रूंश्रूंश्रूंश्रुः कटाक्षइहकामधुकवमतस्तुचितामणिः करः सुरतरुः सदानवनिधित्वमेवेदरे भवेत्तव
 दयारसौरसरसायनंचाचहं मुखंतकलानिधिर्विधिवान्छितार्थप्रदम् ८५ यथारसस्पर्शनतोषसंगत्सुवर्णता
 स्यात्कमलेतथति कटाक्षसंस्पर्शनतोजनानामंगलानामपिभंगलत्वम् ८६ देहीतिनास्तीतिवचः प्रवेशाद्दीतोर
 मेत्वांशरणंप्रपद्ये अहंतुदत्तोऽस्म्यभयप्रदात्वंसहैवपत्यामयिसन्निधेहि ८७ कल्पद्रुमेणमणिनासहितासुरभ्या
 श्रीस्तेकलामधिरसेनरसायनेन आस्तांयतोममचहत्करपाणिपादाःसृष्ट्याःसुवर्णवपुषः स्थिरजंगमाःस्युः ८८

आयाद्विविष्णोः सिंघरथमपत्नीत्वमेवपयामयिसन्निधत्स्व आयादिलक्ष्मोत्सदनुग्रहेणपदेमेनिधिदशनेंसयात्
 ८९ आयादिलक्ष्मोऽहृदयपठेयः सराज्यलक्ष्मीमचलतनेति महाद्ररिद्रेपिभवेद्वनाडयस्तदन्वयेश्रीः स्थिरतां
 प्रयाति ९० यस्यस्मरणमत्रिणतुष्टास्याद्विष्णुवल्लभा तस्याभीष्टंदात्याशुतंपालयतिपुत्रवत् ९१ इंदरहस्यहृद
 यंसर्कामफलप्रदं जल्पंचसहस्रंतुपुरश्चरणमुच्यते ९२ त्रिकलमेककालंवानरोभिकिसमन्वितः यःपठेच्छुणु
 याह्यापिसयातिपरमांश्रयम् ९३ महालक्ष्मींसमुद्दिश्यनिशिभार्गवसांसे इदंश्रीहृदयंजप्त्वापंचवारंधनीभवेत् ९४
 अनेनरुदयेनात्रंगार्भेण्याश्राभिसंन्नितं ददातित्कुलेपुत्रोजायतेश्रीपतिस्वयं ९५ नरेणत्रयनार्योवालक्ष्मी
 हृदयमंत्रिते जलचपीतेतद्देशेभदभाग्योनजायते ९६ यश्चाश्विनेमासिचशुक्लपक्षेरोत्सवेसन्निहितैकभक्त्या
 पठेत्तेकोत्तरवारुद्यालभेतसौवर्णमयसृष्टिम् ९७ यएकभक्तोऽवहमेकवर्षपठेत्तभक्तयायतचित्तवृत्तिः समंदभा
 ग्योऽपिरमाकटाक्षाद्देवैस्सहस्राक्षराताधिकश्रीः ९८ श्रीशांघ्रिमिर्किरिदासदास्यंप्रपन्नमंत्रार्थैइहैकनिधं गुरोः
 स्मृतिनिर्भलवोषयुद्धिप्रदेहिमेतंवंपरमंपदंश्रीः ९९ पृथ्वीपतित्वंपुरुषोत्तमत्वंविभूतिवासंविधार्थसिद्धिं वयःस्थि
 रत्वंललनासुभोग्यपुत्रादिलिंघिसकलार्थसिद्धिम् १०० सुवर्णवृद्धिकुरुमेगृहेश्रीः सुधान्यवृद्धिकुरुमेगृहेश्रीः कल्या
 णवृद्धिकुरुमेगृहेश्रीभिभूतिवृद्धिकुरुमेगृहेश्रीः १०१ ध्यायेत्लक्ष्मींप्रहसितमुखीकोटिवालार्कभासां विद्युद्दूर्णिवरवर
 धरांभूषणाढ्यांसुरोभां बीजापूरंसरसिजयुगंविभ्रतीत्वर्णपात्रं भर्त्रायुक्तांसुहुरभयदांमह्यमप्यच्युतश्रीः १०२

इत्यथर्वणरहस्योक्तंलक्ष्मीहृदयंसंपूर्णम्

ॐ नमोनारायणाय ॐ श्रीमन्नारायणेश्वरेश्वरिभ्रमन्नारायणः परः नारायणः परं ब्रह्म नारायणनमोऽस्तुते १
 नारायणः परो ध्याता ध्यानं नारायणः परं नारायणः परो ध्येयो नारायणनमोऽस्तुते २ नारायणः परो ज्ञाता ज्ञानं

सप्तःपाद्युत्तिः प्रत्यहं कार्यं तेन द्वादशसोहस्रं चैवामिदं तिर्भवतीति श्रीसंमिद्धिर्विल्वसंमिद्धिर्होमः कार्यं तथा
कुदमंदार कुमुदमालती पद्मकेसरं नेत्रावर्तारुंधंजाती कल्हारं चंपकं तथा रक्तोत्पलादिपुष्पाणिलक्ष्म्याश्चातिथि
याणिवै स्नानकालेऽर्चने सुकैरभिषिचिच्चिभि सुग्रीः धावज्जपेद्रविमुलस्तर्पधेतावदेवहि पूर्वोक्तविधिनासम्यक् पू
जयेत्परमेश्वरीं त्रिवारंप्रत्यहं मंत्रीजुहुयाच्च यथानिधि षण्मासंयः करेत्सर्वसाक्षाच्छक्ष्मीपति स्वर्गं विकच
न्मात्रैवाकैवनीतं प्रविन्यसेत् अर्धमकैसरे पद्मे सम्यक्पत्रांतरालके सुसमिद्धेऽनले तत्र समुद्धृत्य हु
नेत्सुग्रीः अभ्यर्च्योष्टोत्तरशतजपश्च भगवासरे चत्वारिंशद्विरस्यस्यान्महालक्ष्मीरं चला तुरीयर्चंचजुहुयादेते
नैकादशाहुतीः - एवं कुर्यंत एवास्य पणसासान्महदिदिरा प्रधानतर्पणतिचसंतर्प्याः - शक्यस्त्विमाः प्रणवाद्याहं दंता
श्च श्रीलक्ष्मीपरदायिका पिष्णुपत्नीवसु मारूयास्यापि हिरण्यतः स्वर्णमालिन्यपि परानूतनारजतस्रजा सुव
र्णोद्भयगृहास्वर्णप्राकारापद्मवाग्मिनी पद्महस्तपियानुकालंकारासूर्यकापरा चंद्राविश्वप्रिये च वैमुक्तिश्चापितुमु
क्तियुक् विभुर्द्विः समृद्धिश्चतुष्टि पाठार्धनार्थदा भुवनेशीच शुद्धास्याद्योगिनी भोगदामता धात्रीविद्यात्रिद्वान्नि
शतशक्यः समुदीरिताः द्वात्रिंशद्विश्च पूजति मंत्रीमंत्रैर्वलिहरेत् मंत्रैर्नाम मंत्रैर्धशश्रीरेपतेवलिनं मइत्यादि श्री
मंत्रजापिनां किंचिदुच्यंतं नियमाद्ग्रह तैलाभ्यक्तश्चनाश्रीयात्राग्रस्तो धेनसंविशेत् अशुचिर्न स्पृशेत्कापि द्वाभ्यां स्या
दशुचिर्भवेत् लवणतिलसंभूतं नाश्रीयात्केवलमुधीः लिपेद्विरद्रिनेव क्तेनानृतं प्रवदेत् क्वचित् कदाचिन्मलिनो न स्या
कुर्वन्वालिखेद्दृया श्रीफलवृजसद्रोणाद्मूर्द्धनिचधारयेत् तथाच निर्मलाचार शुक्ल शुद्धमना भवेत् शुद्धमाद्यन्तु
लेपश्च शुद्धाभरणभूषितः श्रेतवस्त्रपरीधान शुद्धदेहः स्वलंकृतः उत्कृष्टगंधानुलेपः शुद्धदंतश्च सन्नखः विष्णु नैकश्च
विमलोनभ्यस्यो भवेत्सुग्रीः निदितान्वच संभूतां दुष्टां वकलहप्रियाम् दुष्टायोनिमनिष्ठां च रोगग्रहनिवेशितां

अग्यासकामंशुद्धाचक्षुशांगीसुदहन्तुं अतिहंस्वातिर्दीर्घाचिविरसांभोगोलुपाः । अन्यापुरुषलोलाचर्काकाशी
 राजयोपितं रजस्वलाभिकथारयोपिनंनसृष्टेदपि शांतस्मितः शुचिर्वाग्मीमधुरालापयान्भवेत् । दयार्द्रचित्तत्राचा
 द्यर्देवतिथ्यर्चनारतः गुर्वग्निपूजान्निरतः पुण्यश्रीलोढटव्रतः । नित्यस्नायीपश्चिमाशामुखाशीशोलवान्भवेत् । व
 र्णां प्रंमरतः स्वीयद्वारतुष्टोऽल्पभाषणः । एतादृशीचनियमैर्युक्तो लक्ष्मीलभेतसः । नारायणीये नाजिघ्रेत्ताक्रमेद्धा
 न्यतद्दीजनचभक्षेत् । नस्यान्मलिषोनेच्छिद्यादित्वंभूमौशयीतन । लवणामलकवर्ज्येनागादित्यतिथौ क्रमात् । ना
 गादित्यतिथौपंचमीसप्तम्यौ पंचम्यामुत्तंस्त्रीचर्ज्यश्राप्रत्यंडमुखोऽशने । विल्वैर्नमार्जयेद्दंष्ट्रिभंध्यंप्रणभेच्चतानं
 प्रातर्भक्ष्यास्तिलास्तेचघार्यालक्ष्मीश्रमक्षयेत् । धारयेन्मूर्ध्नोपुष्पमुत्तरेमधुरान्नभुक् । पायसं विल्ववीजंचभक्षये
 च्छुक्त्वप्येण शुक्लपर्वणिपूर्णिमायां शारदानिलक शयीत शुद्धशयायांतरुपासहनान्यथा । मलिनो न भवेज्जातुकु
 त्सितान्नं न भक्षयेत् । द्रोणपंकजविशानिपञ्चाजातु न लघयेत् । सहैर्वीनित्रमूर्ध्नि श्रेर्वीविष्णुवह्मभां । कन्याजंबूप्र
 वालंचधारयेन्मूर्ध्निसर्वदा । श्रीदेवीश्रीललिता । विष्णुवह्मभाश्रयराजिता । कन्याकुमारी प्रयोगसारे धान्य
 गोरुहुताशनराणानंस्वपेदुपरिनाग्यंभुवंशं । नोत्तरापरशिरानचनशोनार्द्रपाणिचरणः । श्रियमिच्छन् अयं
 त्रोदारः । यंत्रंसारे श्रीबीजंसाधमसंयुक्तं कर्णिकांसासमालिखेत् । वस्वादिदशद्वष्टसंस्थापत्रेष्वपि यथाक्रमं । श्री
 सूक्तं स्य, प्यर्द्धमर्द्धमृचंमालिरूपतद्बहिः । यः शुचिः प्रयत्नो भूत्वेषु धामाटुकयापि च । संवेष्टा च यरा विविकोणेपुश्र
 यमालिखेत् । श्रीसूक्तं यत्र नेत तु धारयेद्योयथा विधिः । पुत्रारोग्यधरा धान्यं यन गेसस्य शालिनी । लब्ध्वातिबहु
 लां लक्ष्मीं जीवे च शरदांशतं । इदं भयताम्बपट्टे धिलिरूपं जंप्वा च सिकसं पातं । संस्थाप्यां गणभूमौ लक्ष्मीं मावाह्य
 साधुसंपूज्य । भूयः परिवारयुतां वलिहरेद्भूतचलिसमीकृत्य । यस्मिन्नेव हि यते बद्धे तस्य संपदे । पुत्रैर्देरिरेष्टैर्वि

भवेभ्यश्चैभ्यश्च नागैरेथेस्तुरंगैर्दृष्येभ्योभिश्च संख्ययाहीनैः । रमयतीगोहेऽस्मिन्विहरत्याभूतसंख्यवलक्ष्मीः
 अस्यार्थः - अष्टदलकनलं कृत्वात-कणिंकाया श्रीबीजं साभ्यसहितं बिलिस्थयाष्टदले हिरण्यवर्णानिस्थयादिनारभ्य
 तामिहोयक्ये श्रियमिथं तमृचामर्द्धमालिरूपं तद्वहिर्द्वान्दंशदलकमलं कृत्वा तद्वलेषु स्वाप्नादिप्रादक्षिण्येन
 चंद्रांप्राप्तानित्यारभ्यसर्पिःश्रीः अयतायथाइत्यंतमृचामर्द्धमालिरूपं तद्वहिर्द्वान्दंशदलकमलं कृत्वा तद्वलेषु स्वप्नादिप्रादक्षिण्येन
 त्यादिक्रकृत्त्रयस्यार्द्धमर्द्धं गौरीमिमाय ११ द्विपदी १२ अष्टापदी १३ - सहस्राक्षरा १४ प्रणोदेवी १५
 धीनामत्रिभ्यवतु १६ तद्वहिरुत्तत्रयं कृत्वा तत्राभ्यंतर्वाथ्या यः शुचिः प्रयतो भूस्वाजुहुयादाज्यमन्वहं श्रियः पंच
 दशर्षत्र्योकामः सतंतं जपेत् इति क्रुचा संवेष्ट्य वहिर्वाथ्यां मातृकया संवेष्ट्य तद्वहिरुत्तुरत्त्रं बिलिरूपं तत्कोणेषु
 श्रीबीजमालिखेत् एतर्चत्रमुक्कफलदं भवति अथाश्विननयरात्रे वेदेऽकत्रकारेण महालक्ष्मीपूजनमुच्यते तत्र
 ब्राह्मे नूहूतैः उत्थाय स्वगुरुभरणकुंडलिनीस्मरणदिप्रातः कृत्यादिककृत्वा दंतयत्नस्तानमंध्यानि त्रिनर्पणादिच
 कृत्वा पूजास्थानमागत्य दिग्बधनदिपूर्वकभूतशुद्धिप्राणनतिष्ठादियोगपाठानं कृत्वा मूर्द्धेऽप्राणायामं कृत्वा गण
 पतिकुले देवतादिस्मरणं तं ब्राह्मणादीन्वमरुत्स्य उंसुमुखश्चैरुदत्तश्च शुक्लावरधरं विष्णुं श्रीमोक्षिसतार्थं स
 सिद्धे यत्र योगेश्वरः कृष्णे अनन्याश्रितं यतो मां स्मृतेः सकलकल्याणभाजनं सर्वेश्वरं रंभकरं येषु नास्ति ते
 पाममंगलं येषां हृदि हरिः तदेवलमं मुदिनं तदेव ताराबलं चंद्रबलं तदेव विद्याबलं तदेव बलं तदेव लक्ष्मीपतेतं प्रियु
 गस्मरामि इति मंगलाचरणं अथास्मन्मासि श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीप्रीतिपूर्वकदुरितनिवार
 णक्षेमाशुरोर्गैश्वर्यादिष्टदिकानः प्रतिपदमारभ्य नामीपर्थे तमिष्टेव तस्वरूपिण्याः श्रीनहालक्ष्म्याः
 शोडशोपचारपूजां श्रीसुकचंडीपाठानां ययोक्तं स्तुत्यां प्रस्तुतं शोडशोर्मादिकृत्यं करिभ्ये इति संकल्प्य तत्र निर्विघ्न

तार्थेगणपतिपूजनकरिष्ये ततोरक्ताक्षतदिभिभूमावष्टदलपेठि महागणपतये सिद्धिबुद्धिसहित सबहन सायुष
 सपरिवारएह्येह्यागच्छागच्छ हेरवत्वमभ्येहिश्रैविकाश्रयवकात्मज ।सिद्धिबुद्धिपतेत्र्यक्षलक्षलाभपितःपितः
 नागास्यनागहारखंगणशजचतुर्भुज भूमितःस्वायुर्धैर्दिव्यैःपाशांकुशपरश्वधैः आवाहयेत्वांपूजाथैरक्षार्थैचम
 मप्रभो इहागत्यगृहाण्वंपूजांकर्तुंचरक्षमे आवाह्यैंगणेशानंपूजाद्रव्यैःप्रपूजयेन् गणानांत्वागणपतिं
 प्रियाणांत्वा० निधीनांत्वा० वसोममम्राह० गणानांत्वागणपतिंत्वाहवामहे कर्षिकर्वाणामु० आवाहनं
 स्वागतं पाद्यं श्रद्धं श्राचमनीयं मधुपर्कपुनराचमनीय स्नानवस्त्राभरणानि गंधपुष्प धूपदीपनैवेद्य तांबूल
 दक्षिणानमस्कारान् विधाय हस्तद्वयेन नारिकेलायर्ध्यापत्रस्थजलंसपुष्पं गृहीत्वोत्थाय प्रार्थयेत् रक्षरक्षग
 णाध्यक्षत्र्यक्षत्रैलोक्यपरक्षक भक्तानामभयंकृत्वात्राताभवभवाणवात् हेमातुरकृपासिधोपाएमातुराग्रजप्रभो व
 रदत्त्वंवरंदेहिवांछितंवांछितार्थद श्रनेनफलदानेनफलदोऽस्तुभवान्मम इतिफलं दत्त्वा प्रार्थयेत् विश्वेश्वराय
 वरदाययुधिप्रियाय लंबोदरायसकलायजगद्धिताय नागाननायश्रुतियज्ञविभूपायगौरीसुतायगणनाथनमो
 नमस्ते भक्तानिनाशनपरायगणेश्वरायसर्वेश्वरायशुभदायसुरेश्वराय विद्याधारायविकटायचवामनायभक्तप्र
 सन्नवदनायनमोनमस्ते नमस्तेब्रह्मरूपायविष्णुरूपायतेनमः विश्वरूपस्वरूपायनमस्तेब्रह्मचारिणे भक्ति
 प्रियायदेवापनमस्तुभ्यंपविनायक इतिनमस्कृत्य त्वांशत्रुवर्गदलेनेतिवसुप्रदेतिभक्तप्रियेतिसुखदेतिबलप्रदेति
 विद्याप्रदेत्यघहरेतिचेयस्तुंति तेभ्योगणेशवरदोभवनिन्धयेव इतिस्तुत्वा प्रणमेत् ततःऋष्विग्वरणादियवा
 रोपंच विधाय कलशस्थापनं महाद्यौं भूमिस्पशैः स्थानाष्टयिविं० भूमिप्रार्थना श्रोपधयः संव
 दंतीतिपचान्प्रक्षिप्य कलशनिधाप्य वरुणस्योत्तंभनमसीतिजलप्रक्षेपः श्रोपधयः संवदंते इतिसर्वोपधिप्र०

स्योना एथिवीतिसप्तमदः श्रथथैवोनिपदनमिति पंचपल्लवाः कांडाकांडाप्ररोहतीति द्वौ या. फलि
नीर्थात्रफलाइतिफलक्षिप्त्वा परिवाजपतीतिपंचरत्नप्रक्षेपः हिरण्यगर्भः समवर्त्तताग्रैर्दिक्षिणाद्रव्यं युवामु
वासाइतिवक्षेणाच्छाद्य रक्तवक्षेणसूत्रेणचवेष्टनं तत्वायाभिन्नह्रणब्रह्म इतिवरुणावाहनं ब्रह्मांडोदरतीर्थांनि
करे. स्पृष्टानितरेषु क्रोमित्यंकुशमुद्रया तीर्थान्यावाह्य गंगेचयमुनेचैव. सर्वसमुद्राः सरितइत्यावाह्यचंदनादिभिःक
लशमलकृत्य कलसस्यमुखेविष्णु- त्वत्प्रसादादिमं यज्ञं सान्निध्य. प्रसन्नोभवसर्वदा इतिकलशस्थापन ततो
मूलेनप्राणायामत्रयं कृत्वा श्रीसूक्तन्यासंकुर्यात् अस्यश्रीसूक्तस्यानदकंदमचिच्छीतश्रीपुत्रेभ्यः ऋषिभ्योनमःशि
रसिमुखेऽनुष्टुप्बृहतीत्रिष्टुप्प्रस्तारपंक्तिच्छदोभ्योनमो हृदि श्रीविभावसुदेवताभ्यांनमः नमसकुटुंबस्या पुरा
रोग्यैश्वर्याभिवृद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिरुक्त्वा हिरण्यार्पणमः इदयापनमः चंद्रार्पणमः शिरसेस्वाहा र
जतस्रजार्पैशिस्वार्पैवपद् हिरण्यस्रजार्पैकवायंगुं हिरण्यार्पणमोनेत्रत्रयायार्पेपद् हिरण्यार्पणमोऽस्त्रायफद्
एवंकरंगुलिन्यासोऽपि शिरसिहिरण्यवर्णां १ नेत्रयो. ताम्मश्रावह २ कर्णयोःश्रथपूर्णां ३ नासिकायांकांसो
स्मितां ४ मुखेचंद्राप्रभासां ५ गलेऽश्रुदित्यवर्णां ६ वाहो. उपेतुमां ७ हृदिक्षुत्पिपासां ८ नाभौगंधद्वारां ९
गुह्येनस. कामं १० गुदेकंदमेन ११ ऊर्ध्वोःश्रापस्रजत् १२ जान्वोःश्राद्रांसूर्यां १३ जंघयो. श्राद्रांचंद्रां १४
पादयो. ताम्मश्रावह १५ आंश्रुश्रुश्रुः इत्येवंपदगानि विस्यस्यं प्रागुकरित्योर्ध्वकमलेदेवार्ध्यापयेत् श्रुणुक
मलसंस्थातद्रजःपुंजवर्णांकरकमलधृतेष्टार्ध्यापयेत्पुंजवर्णां च मणिमुकुटविचित्रालं कृतापद्मजालैर्भवतुभुवनमाता
सर्वदाश्री. श्रियेनःइतिभ्यात्वामानसोपचारैराध्याऽर्घ्यादिस्थापनति जैःश्रीश्रीहंसैःसोहंस्वाहाइतिमंत्रेण. त्मपू
जाविधायपीठपूजाभारभेत जैमडूकपानमः कालासिरुद्रायनमः मूलप्रकृत्यैर्नमः श्राधारशार्च्यैः कूर्वाय- श्रनंताय

वराहापटयिष्ये. सुधासमुद्राय. श्वेतद्वीपाय. स्वर्णपर्वताय. नन्दनोद्यानाय कल्पलक्षवनाय स्वर्णप्राकाराय. करुणाम
 यपरिखायै. स्वर्णमंडपाय. पूर्वद्वारश्रियै. इंद्राय ब्रह्मणे. सत्त्वाय ऋग्वेदाय. आत्मनेकालत्त्वाय. श्रुविकायै. इंद्राय
 वेदमात्रे. शैलपुत्र्यै. ब्रह्मचारिण्यै. चंद्रचंद्रायै. कृष्णमांडायै. काल्यायन्यै. कालरात्र्यै. महागौर्यै १ ततोदक्षिणद्वारे द्वार
 श्रियेनमः क्षमाय शाल्यै सिद्धायै क्षमायै विष्णवे यजुर्वेदाय रजसे विद्यात्त्रयाय जगन्नात्रे मायाय शिवायै
 शाल्यै ह्रींकारायै ह्रींकारायै मायाशक्त्यै वीर्ययै प्रवीर्ययै अनंतरात्मने दंडधराय २ ततःपश्चिमद्वारे द्वारश्रियै
 वरुणाय रुद्राय सामवेदाय आदित्याय वारुण्यै शंखायुधायै हसवाहिन्यै जगज्जीवायै जगद्विजायै शोडशकलायै
 पूर्णकलशाय चित्रिण्यै चित्रमालायै चित्रायै चामुंडायै ३ ततउत्तरद्वारे द्वारश्रियै कपालहरिण्यै भक्तवत्सलायै हु
 कारायै क्षांकारायै विमलरूपायै ईशानाय पार्वत्यै ब्रह्मणे अथर्वणवेदाय धात्रे ज्योत्स्नायै कल्याण्यै शर्वाण्यै च
 द्रकलायै चंद्रवदनायै विभूष्यै परविभूष्यै भस्मधारिण्यै पावनायै गंगायै भागीरथ्यै गोदावर्यै प्रवरायै प्रण
 तायै ह्रींकारायै क्रींकारायै सर्वबीजात्मने बीजप्रवाहिन्यै ४ मधेरत्नवेदिकायै रत्नसिंहासनाय ध
 र्माय. ज्ञानाय. वैराग्याय. ऐश्वर्याय. अर्थनाय. श्रद्धानाय. श्रवैराग्याय. अनैश्वर्याय. श्वेतच्छत्राय.
 चिच्छक्त्यै. मायाशक्त्यै. आनंदपाराय. संवित्तालाय. प्रकृतिमयपत्रेभ्यो. विकृतिमयकेसरेभ्यो. पंचाशद्वर्ण
 बीजायै. सर्वतत्त्वरूपायै. कर्णिकायै. अंश्रुकर्मंडलाय. वंघ्रिमंडलाय. संसोममंडलाय. संसंत्त्राय. रजसे-
 ततमसे. आंश्रात्मने. अत्रंतारात्मने. पंपरमात्मने. ह्रींज्ञानात्मने. आत्मतत्त्वाय. मायातंत्र्याय. विद्या
 तत्राय कलात्त्रयाय परतत्राय इतिसंपूज्य केसरेषु. पूर्वाद्यष्टद्विदुमध्यचं उभृत्यै. उन्नत्यै. काल्यै. धृत्यै
 कीर्त्यै. सन्नत्यै. व्यापृत्यै. उत्कृष्ट्यै. मर्त्यै. ऋद्धेनमः इतिसंपूज्य उंश्रिसर्वशक्तिकमलासनाय नम इतिसमस्त

नमो देव्यै. भक्तप्रियायै- श्रीरत्नेस्नानीयं नमः एहिपादुकयो देवि स्नानार्थं स्नानमंडपं स्नानवारी गृहीत्वा तु
 स्नानासनसमागता सुगंधितैल गंधादि पंचामृतजलादिकं सुगंधिश्चक्षुणचूर्णचतयोद्धत्तनकादिकम् नाना
 तीर्थोद्भवंतोयं स्नानीयं च गृहाणमे आदित्यवर्णे. जाते वेदसे. नमो देव्यै- भक्तप्रियायै श्रीरत्नेस्नानीयं नमः
 आपोहिष्ठेति मलापकर्पणस्नानं पयोदधिघृतचैव शंकरं रामधुसंयुत पंचामृतमयानंतं गृहाण परमेश्वरि आदित्यवर्णे
 जाते वेदसे. नमो देव्यै भद्रायै नमः श्रीरत्ने पंचामृतस्नानं पुरुषसूक्तेन शुद्धोदकेन स्नानं जाते वेदसे. पुनरा
 चमनं दिव्यांबरनवश्वेतं क्षौभचतितमनोहरं त्रैलोक्यजननीं देवि दीयमानं गृहाण मे. उपैतु मां. जाते वेदसे.
 नमो देव्यै श्रीलक्ष्म्यै नमः श्रीरत्ने वासो युग्मं नमः एहि देवि विभूषार्थं नैपथ्यागारमुत्तमं विभूषासनमास्था यतथा
 दर्शयित्वा च केशप्रसाधनं कृत्वा भूषणान्यंगसात्कुरु रत्नकं कणैव दूर्घ्यं मुक्ताहारानि च सुप्रसन्ने सदा
 लक्ष्मिभूषणानि गृहाण मे- क्षुत्पिपासा. नमो देव्यै- जाते वेदसे. हिरण्ययै- श्रीरत्नानि विभूषणानि नमः
 एहि देवि निजस्थानं सिंहासनमनुत्तमं पूजाचक्रं समास्था यगंधं दिव्यं गृहाण मे चंदनागुरकूर्पूरकुंभार्थैः समन्वित
 कस्तूरीरोचनयुतं गंधं देवि गृहाण मे गंधद्वारा- जाते वेदसे. नमो देव्यै- महादेव्यै- श्रीरत्ने गंधो नमः
 शुद्धमुक्ताफलैरेतैरक्षतैः शालिसंभवैः सर्वाधिपेमहालक्ष्मिं द्योतयामि सुभक्तितः जाते वेदसे.
 नमो देव्यै- श्रीरत्नास्ते नक्षताः हरिद्रांच मयानीतां देवि कल्याणदायिनि सौभाग्यं वर्द्धतानित्यग्य
 हाण हरि वल्लभे जाते वेदसे ० नमो देव्यै ० हरिप्रियायै नमः श्रीरत्ने हारिद्रं कुंकुमं शोभनं दिव्यं सर्वदा मंगलप्रदं
 मयानीतमहादेवितुभ्यं दास्यामि सुंदरि जाते वेदसे ० नमो देव्यै ० मंगलायै नमः श्रीरत्ने कुंकुमं नमः सिंदूरं शुभदं
 ल्यं महाशक्तिप्रियसदा! प्रयच्छामि महादेवि सर्वसौभाग्यदायिनि जाते वेदसे ० नमो देव्यै ० महादेव्यै ० श्रीरत्ने

सिंदूरनमः मालतीमल्लिकादीनिनवानिकुसुमानि च एकनाथेप्रयच्छामिपुष्पाणिप्रतिगृह्यतां मनसःकामं १०
जातवेदसे० नमोदेव्यै० एकनाथायैश्रितानेपुष्पाणिवौषट् रक्तैःश्वेतांबुजैःपुष्पैर्मल्लिकादिविचित्रितैः नानापुष्पैः
कृतांमालांगृहाणहरिवल्लभे श्रितंमालांसमर्पयामि पुष्पमालानमः सुगंधशीतलंशुभ्रनानागंधसमन्वितं
प्रीत्यर्थतवदेवेशिसुचूर्णप्रतिगृह्यतां जातवेदसे० नमोदेव्यै सुभगायैनमः श्रितेत्तेपरिमलद्रव्यंनमः अथांगपूजा
चंचलायैनमः पादौपूजयामि० एवं० चपलायै० गुल्फौपूजया० कांठ्यै० जानुनीपूजया० मंगलायैजघेपू० भद्र
काल्यैहुरुपू कमलिन्यैकटिंपू शिवायैनाभिंपू क्षमायैउदरंपू गौठ्यै सिंहवाहिन्यैस्तनद्वयंपू स्कंदमा
त्रे काममात्रेभुनद्वयं कंबुकंठायै कंठपूजयामि सरस्वत्यैमुखंपू सुवासिन्यैनासिकांपू स्वर्णकुंडलायै कणे
द्वयंपू चंडिकायैनेत्रद्वयंपू शिवायैललाटंपू कुमाठ्यै शिरःपू सर्वरूपयैनमः सर्वांगं पूजयामि इतिसंपूज्य
ततोऽष्टोत्तरशतनामभिःपूजयेत् ॥ उंअस्यश्रीमहालक्ष्म्यष्टोत्तरशतनाममालामंत्रस्य ब्रह्माक्षरिनुष्टुप्छंदः
श्रीमहालक्ष्मीप्रार्थयर्थं श्रीमहालक्ष्मीमष्टोत्तरशतनामभिः पूजयिष्ये इतिविनियोगः ततः श्रीबीजपट्केन
पडंगन्यासं कृत्वा लक्ष्मीं समुद्रराजतनयामित्यादिध्यात्वा पुष्पैरक्षतैर्वापूजयेत् तद्यथा ओमहालक्ष्म्यैनमः म
हाकाल्यै महासरस्वत्यै महाकन्यायै महागौठ्यै महादेव्यै भक्तानुग्रहकारिण्यै स्वप्रकाशात्मरूपायै
महामायायै माहेश्वर्यै वागीश्वर्यै जगद्धात्र्यै कालरात्र्यै त्रिलोचनायै भद्रकाल्यै कपालिन्यै महागौठ्यै
त्रिलोकात्मिकायै सिद्धलक्ष्म्यै क्रियालक्ष्म्यै लोकमंत्रप्रदायिन्यै श्ररूपायै स्वरूपायै विश्वरूपिण्यै
पंचभूतात्मिकायै देवमात्रे सुरेश्वर्यै दारिद्र्यध्वंसिन्यै वीणापुस्तकधारिण्यै सर्वशक्त्यै ब्रह्मात्मिकायै
अष्टांगरूपिण्यै० नवदुर्गात्मिकायै० अष्टभैरव्यै० गंगायै० शारदायै० वेण्यै० सर्वशास्त्रधारिण्यै० समुद्रवसनायै

ब्रह्मांडमणिमेखलायै० श्रवस्थात्रयनिर्मुक्तयै० गुणत्रयविवर्जितायै० योगध्या
 नेकपरायणायै० देवत्रयविशोकायै० वेदांतज्ञानरूपिण्यै० पद्मावत्यै० विज्ञानलक्ष्म्यै० नागयज्ञोपवीतिन्यै०
 सूर्यचंद्राद्विमासायै० ग्रहनक्षत्ररूपिण्यै० वेदिकायै० वेदरूपिण्यै० गिरिसंभवायै० कैवल्यदायै० विशंखलायै०
 सूर्यमंडलसंस्थितायै० सोममंडलमध्यस्थायै० वायुमंडलसंस्थितायै० वह्निमंडलसंस्थितायै० चक्रिकायै०
 चक्रमध्यस्थितायै० चक्रमार्गप्रदायिन्यै० सिद्धांतमार्गदायिन्यै० पटुवर्गवर्जितायै० प्रत्यक्षादिप्रमावृतायै० वि
 द्यामूर्त्तायै० त्रैलोक्यमोहिन्यै० विद्यायै० वर्मदायै० रक्षायै० ब्रह्मस्थापितरूपायै० कैवल्यज्ञानगोचरायै० करु
 णायै० मधुकैटभमर्दिन्यै० अचिंत्यलक्षणायै० गोपत्र्यै० सदाभक्ताघनाशिन्यै० महारमायै० परमेष्ठिन्यै० सुसि
 द्धलक्ष्म्यै० महाकालिन्यै० सद्योजातायै० वामदेवायै० शघोरायै० तत्पुरुषायै० ईशानरूपिण्यै० एकाक्षर
 देव्यै० योगिन्यै० योगध्यानपराक्रमायै० श्रीसिद्धलक्ष्म्यै० श्रियै० कमलायै० कमलालयायै० पद्मायै० नलि
 नयुग्मकरांबुजायै० शैलपुत्र्यै० ब्रह्मचारिण्यै० चंडघंटायै० कूष्मांडायै० स्कंदमात्रे० कात्यायन्यै० कालरात्र्यै०
 महागौर्ण्यै० सिद्धिदायै० बुद्धिदायै० सर्वात्मिकायै० नमः इति संपूज्य कर्णिकायां० श्रांहृदयाय नमः० श्रीशिरसे स्वाहा
 श्रुशिखायै वपटु श्रेकवचाय हुं श्रौत्रे त्रयाय वौपटु श्रः अस्त्राय फटु ततोऽष्टदलेषु पूर्वादि क्रमतः पद्मासनायै नमः
 पद्मवर्णायै० पद्मसंस्थायै० श्राद्रायै० तर्पयंत्यै० तृतायै० ज्वलिन्यै० स्वर्णप्राकारायै० ततोदलाग्रेषु० ब्राह्मणे० माहे
 श्वर्यै० कौमार्यै० वेण्वर्यै० वारह्यै० इंद्रायै० चामुंडायै० महालक्ष्म्यै० ततोभूपुरे० पूर्वादि क्रमेण० इंद्राय सायु
 घाय सपरिवाराय स्वशक्तियुताय नमः० एवमग्नये० यमाय० निरृतेये० वरुणाय० वायवे० कुबेराय० ईशानाय०
 ब्रह्मणे० श्रानंताय नमः० तद्वहिः० वज्राय नमः० शक्ये नमः० दंडाय नमः० खड्गाय० पाशाय० शंक्रुशाय०

गदायै शूलाय पद्माय चक्रायनमः इतिसंपूज्य पुष्पांजलिदत्त्वा दशांगुलधूपचंदनागुरुसुयुत भक्त्या
 दत्तं नयाद्विप्रसिद्धं सुश्वरि कर्दमेन ० ११ जातवेदसे ० नमो देव्यै ० भद्रकाश्यै ० श्रीरिपते धूपोत्तमः कर्पू
 र्यत्तिसंयुक्तं गोवृतेन समन्वितं दीपं गृहाण देवेशि महालक्ष्मि नमोऽस्तुते आपः स्तुजंतु ० १२ जातवेदसे नमो दे
 व्यै श्रीमहालक्ष्म्ये नमः श्रीरिपते दीपोत्तमः नैवेद्यं गृह्यतां दिवि भक्ष्य भोज्य समन्वितं पद्मसूरि चिंतां दिव्यं धृतं
 नपरिपूरितं आर्द्रां पुष्करिणीं सूर्यां ० १३ जातवेदसे नमो देव्यै पूर्णमालिन्यै श्रीरत्ते नैवेद्यं नमः मध्येपातीयं
 उत्तरापोशानं पुनराचमनीयं कर्पूरचंदनोन्मिश्रं दिव्यगंधसमन्वितं करोद्धत्तं कर्म्यं गृहाण परमेश्वरि जातवेदसे न
 मो देव्यै पिंगलायै नमः श्रीरत्ते करोद्धत्तं कंनमः पूगीफलैः सकर्पूरैर्नागवल्लीदलैर्वृतं कर्पूरचूर्णसहितं तांबूलप्रति
 गृह्यतां आर्द्रां चंद्रां १४ जातवेदसे नमो देव्यै पिंगलायै नमः श्रीरत्ते तांबूलं नमः जातवेदसे नमो देव्यै देव्ये नमः
 श्रीरत्ते सुवर्णपुष्पं नमः इदं फलमया दिवि स्थापितं पुरंतस्तव तेन मे सुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनि जन्मनि जातवेदसे न
 मो देव्यै सिद्धिदायै नमः श्रीरत्ते फलं नमः ल्यं चंद्रसूर्यरत्नानि विद्युदग्निस्त्वमेव हि नीराजनं मया दत्तं गृहाण परमे
 श्वरि ताम्भत्रावह ० १५ जातवेदसे नमो देव्यै यमुनादिनिवासिन्यै नमः श्रीरत्ते नीराजनं नमः गौरी भिमाय
 जातवेदसे नमो देव्यै प्रणो देवी समस्तं श्रीसूक्तं नमो देव्यै महालक्ष्म्यै महाकाल्यै महालक्ष्म्यै महास
 रस्वत्यै श्रीरत्ते मंत्रपुष्पं नमः सर्वस्वरूपे जातवेदसे नमो देव्यै महाकाल्यै नमः श्रीरत्तं नि प्रदक्षिणा
 नि नमः सर्वतः पाणिपादंते यः शुचिः प्रयत इत्यादि समस्तं नमस्तेऽस्तु महा देव्यै नमस्तेऽस्तु हरिप्रिये नमस्ते
 स्तु नगबात्रिनमस्ते शिववह्मभे जातवेदसे नमो देव्यै महामायायै नमः श्रीरत्तानि चंदनानि नमः । पद्मप्रि
 ये यासापद्मासनं यामातामधुकैटभप्रमथिनी मां पातु विश्वेश्वरी जातवेदसे नमो देव्यै श्रीरत्ते प्राथेनानि

ततः श्रीसूक्तचंडीपाठलक्ष्मीहृदयादिकं पठित्वा गृह्यतिगृह्यगोपत्रीव्वैद्यादिना जपं समर्पयेत् इति
 श्रीलक्ष्मीपूजाविधानम् ॥ श्रीसूक्तमाहात्म्यविष्णुधर्मोत्तरे रामउवाच एकमंत्रं समाचक्ष्वेदवलक्ष्मीविवर्द्ध
 ने प्रतिवेदं जगन्नाथयादोगणनृपात्मज पुष्करउवाच श्रीसूक्तं प्रतिवेदं च ज्ञेयं लक्ष्मीविवर्द्धनं अस्मिंल्लोके
 परेवापि यथा कामं द्विजस्य तु रामउवाच प्रतिवेदं समाचक्ष्व श्रीसूक्तं पुष्टिवर्द्धनं श्रीसूक्तस्य तथा सर्वं फलं धर्ममृ
 तांवर पुष्करउवाच हिरण्यवर्णै हरिणिमृचः पंचदशद्विजः श्रीसूक्तं कथितं पुष्पमृगवेदे पुष्टिवर्द्धनं रथेऽश्वेऽपु
 वाजेति च तस्त्रस्तुतथाऽऽयः श्रीसूक्तं तु यजुर्वेदे कथितं पुष्टिवर्द्धनं आतीयं च तथा सामसामवेदे प्रकीर्त्तितं अियं दातुं मे
 यिदेहि प्रोक्तमार्थं वैते तथा श्रीसूक्तं योजयेद्भक्त्या तस्याऽऽलक्ष्मीर्विनाशयति जुहुयाद्यश्च धर्मज्ञहविष्येण विशेषतः श्रीसू
 केन तु पद्मानं जुहुयाद्यस्तथा नले नापैतितकुलाल्लक्ष्मीर्विष्णोर्वक्षस्थलाद्यथा घृताकानां तु विल्वानां हुत्वारामायुं तथा
 तं तु पद्मानं जुहुयाद्यस्तथा नले नापैतितकुलाल्लक्ष्मीर्विष्णोर्वक्षस्थलाद्यथा घृताकानां तु विल्वानां हुत्वारामायुं तथा
 बहुवित्तमवाप्नोति स यावन्मनसेच्छति विल्वानां लक्षहोमेन कुलं लक्ष्मीमुपाश्रुते पद्मानामपि विल्वानां कोटिहोमं स
 माचरेत् अहधानः समाप्नोति देवं द्रव्यमपि ध्रुवं संपूजयेद्वीवरदां यथावत्पद्मैः सितैर्वांकुसुमैस्तथान्यैः क्षीरेण धूमैः
 परमान्नभक्ष्यै लक्ष्मीमवाप्नोति विधानतश्च इति विष्णुधर्मोत्तरे द्वितीयकाण्डे श्रीसूक्तविधानम् ॥ अथ श्रीसूक्तं
 उँ हिरण्यवर्णै हरिणिं सुवर्णै रजतस्त्रजां चंद्रां हिरण्यमयीं लक्ष्मीं जातवेदो ममावह १ ताम्म आवह जातवेदो लक्ष्मीमल
 पगामिनीं यस्यां हिरण्यं विदेयं गामश्वं पुरुषानहमर् अश्वपुणौ रथमध्यां हस्तिनादप्रमोदिनीं अियं देवी मुपव्हये श्री
 मं देवी जुपतां कांसोस्मिन्तां हिरण्यप्राकारामाद्र्ज्वलंतं तृत्तान्तर्पथतां पद्मे स्थितां पद्मवर्णां तामिहोपव्हये अियं
 चंद्रां प्रभासां पयासां ज्वलंतो अभ्यं लोके देवजुष्टामुदारां तां पद्मनेमिं शरणमहंप्रपद्येः अलक्ष्मीं मे नश्यतां त्वां च

षोमि ५ आदित्यवणैतपसोधिजातोवनस्पतिस्तवष्टशोऽथविल्वः तस्यफलानितपसानुदंतुमायाश्रोतरायाश्ववा
 ह्यात्रलक्ष्मीः ६ उपेतुमादिवससः कीर्तिश्रमणिनासह प्रादुर्भूतोऽस्मिराष्टस्मिन्कीर्तिद्विददातुमे ७ क्षुपि
 पासामलाज्येषामलक्ष्मीनाशयाम्यहं अभूतिमसमृद्धिचसर्वाणिर्दुर्मेगृहात् ८ गंधद्वारदुराघर्षानित्यपुष्टाक
 रोपिणी ईश्वरीसर्वभूतानांतामिहोपवह्येश्रियम् ९ मनसःकाममाकृतिवाचःसस्यमशोमहि पशूनांरूपमन्विच्छ
 मायित्रीःश्रयतांयशः १० कर्दमेनप्रजाभूतःमयिसंश्रमकर्ममा श्रियंवासयभेकुलेमातरंपद्ममालिनी ११ आपः
 सृजंतुस्त्रिग्यानचिच्छित्तवसेगृहे नित्यंदेवोमातरंश्रियंवासयभेकुले १२ आर्द्रांपुष्करिणींपुष्टिसुवर्णैहिममालि
 नीं सूय्वर्गाहिरण्मयोर्लक्ष्मीजातवेदोममावह १३ आर्द्रांपुष्करिणियष्टिपिंगलांपद्ममालिनीं चंद्राहिरण्मयो
 र्क्ष्मीजातवेदोममावह १४ ताम्मत्रावहजातवेदोर्लक्ष्मीमलपगामिनीं यस्यांहिरण्यंप्रभूतंगवोदास्योऽथान्विदेयं
 पुरुषानहम् १५ इतिश्रीसूक्तं गौरीमिमायसलिलानितक्षत्येकपदीद्विपदीसाचतुष्पदी अष्टापदीनिवपदीवहू
 पीसहस्राक्षरापरमेव्योमन् १३ प्रणोदेशीसरस्वतीवाजिभिर्वाजिनीवती धीनामवित्रयवतु १७ यःशुचिःप्रय
 तोभूत्वाजुहुयाद्राज्यमन्वहं श्रियःपंचदशचंस्यश्रीकामः सततंजपेत् १८ पद्मानेनपद्मऊरुपद्माक्षिपद्मसंभवे
 तन्मेभजस्वपद्माक्षियेनसौख्यंलभाम्यहम् १९ अश्वदायिचगोदायिधनदायिमहावने धनंमेजुपतंदिवीसर्वका
 मार्थसिद्धये २० पुत्रंपौत्रंधनंघान्यंरुस्त्यश्वाजगवंत्रं प्रजानांभवतीमाताआयुष्मंतंकरोतुमं २१ चंद्राभालक्ष्मी
 माशानांसूर्याभांश्रियमीश्वरीं चंद्रसूर्यांश्रिसूर्यांभामहलक्ष्मीमुषास्महे २२ धनमश्रिर्धनंवायुर्धनंसूर्धोधनंवसुः
 घनमिन्द्रावृहस्पतिर्वरुणोधनमश्रुते २३ वैनेतेयसोमंपिवसोमंपिवतुत्रहा सोमंधनस्यसोमिनोमहं ददातुसोमि
 नी २४ नक्रोधोनवघात्सर्धंनलेभोनाशुभामतिःभवंतिरुतपुण्यानांश्रीसूक्तंजपतांसदा २५ वर्षंतुतेविभावरिदिवो

अथस्यविद्युतः रोहति सर्वबीजानि न्यवब्रह्माद्विपोजहि २६ पद्माप्रिये पद्मिनि पद्महस्ते पद्मालये पद्मदलाय ताक्षि विष्णु
 प्रिये विश्वमनोऽनुकलेख्यपादपद्ममयिसन्निधस्व २७ यासापद्मासनस्थविपुलकटितटिपद्मपत्रायताक्षी गंभीरा
 वर्त्तनभिः स्तनभरनमिताशुभ्रवस्रोत्तरीया लक्ष्मीर्दिव्यैर्गजैर्द्रेर्मणिगणखचितैः स्नापिताहं मुक्तैर्नित्यं सापद्महस्ता
 समवसतु गृहे दिव्यमांगलययुक्ता २८ लक्ष्मीक्षीरसमुद्रराजतनयां श्रृंगराशेश्वरीं दासीभूतसमस्तलोक
 वनितां लोकैकदीपां कुराम् श्रीमन्मन्दकटाक्षलब्धविभवब्रह्मैर्द्रुंगाधरां तां त्रैलोक्यकुटुंबिनीं सरसिजांबेदे मुकुंद
 प्रियाम् २९ शुद्धलक्ष्मीर्मौक्षलक्ष्मीर्जपलक्ष्मीः सरस्वती श्रीलक्ष्मीर्वैरलक्ष्मीं श्रप्रसन्नारद्राभव ३० एषा
 मां विचित्रांशुकरस्नभूपितां पद्मासनांतुंगपयोधरां चितां इंद्रावराक्षीं सुखसारमंजरीं शुभांदधानां वसुधां भजा
 महे ३१ श्रियेजातः श्रियश्चानिर्याश्रियं वयोजरित्भ्योददाति श्रियं वसानां श्रुतमायुर्भवंति सत्यासमि
 थावितर्द्राः श्रियैर्वाच्छ्रियमादधाति संततमृजावपट्कृत्यं संतत्यैसंधीयते प्रजयापशुभिर्यैर्धेवैद ३२
 पुनर्गौरीमिमाय प्रणेदेवी ३३ यस्य स्मृत्याचनमोक्षयातपोयज्ञक्रियादिषु न्यूनं संपूर्णतां याति सद्यो वंदेत मच्च्यु
 तम् ३४ मंत्रहर्त्तं क्रियाहीनं भक्तिहीनं सुरेश्वरि यत्पूजितं मया देवि परिपूर्णं तदस्तु मे ३५ ॥ इति श्रीसूक्तपाठः ॥
 सरसिजनयने सरोजहस्ते धवलतरांशुकगंधमालयहस्ते भगवति हरि वल्लभे प्रसीद त्रिभुवनभूतिकरि प्रसीद म
 ह्यम् ३६ सौवर्णपद्मपद्ममलकमलकृतं युग्मशः पाण्डुगमे विभ्रंती शोभयोद्ग्राहितजलधिजलोच्छन्नगात्री विधात्री
 बाहुद्वयराभयाद्द्रहृदयाभक्तप्रियोच्छासिनी लक्ष्मीर्भैभवने च स्वनुदिनं चंद्राहिरण्मथ्यपि ३७ ॥ अथावशिष्ट
 माशिवनशुक्लपक्षकृत्यम् आशिवनशुक्लद्वितीयायां दानस्यानंतफलमुक्तं देवैः नारदीये च आशिवने मासि वैपुण्या
 द्वितीयाशुक्लपक्षगा दानं प्रदत्ते ते तस्यानंतं फलमुच्यते आशिवनशुक्लतृतीयायामपि तु हृद्गौरव्रतमुक्तं नारदी

ये इपशुक्रतृतापायाहृद्गौरीव्रतंरंरं पंचवर्षविधानेनपूर्वोक्तैव नारद आचार्य्यपूजयेदंतेविप्रांपंचघनादि
 भिः सुभासिनीःपंचपूज्यावस्त्रालंकारचंदनैः कंबुकैश्र्वताटंकैःकंठसूत्रैर्हरप्रिया वंशपात्राणिपंचैवसूत्रैः संवे
 ष्टितानिच सिंदूरंजरिकंचैवसौभाग्यद्रव्यसंयुतं गोधूमपिष्टजातंचनवापूपफलादिकं वायनानिचपंचैवताभ्योद
 याद्यभोजयेत् अर्धदत्त्वावायनानिपश्राद्धंजीतवाग्यता तत्फलंधारयेत्कंठसर्वकामसमृद्धये ततःप्रातःसमुत्था
 यसालंकारासखीजनेः गतिवाद्ययुतानद्यांगौरीतंतुविसर्जयेत् आहूताऽसिमयाभद्रेपूजिताचयथाविधि ममसौभा
 ग्यदानाययेष्टगम्यतांत्वया एवंकृत्वाव्रतंभक्त्याद्विजदेवीप्रसादतः भुक्त्वाभोगास्तुदेहंतिगौरीलोकमवाप्नुयात्
 इदंव्रतमाश्विनशुक्लतृतीयायांप्रांगुंदेशाचारव्यवस्थयाविधेयम् ॥ आश्विनशुक्लतृतीयायांपूर्वदिविनायकव्रतं ना
 रदीये इपशुक्लचतुर्थ्यांतुकपर्दीशंविनायकं पौरुषेणचसूकेनपूजयेदुपचारकैः श्रकणान्मुष्टिगणितांस्तंडुला
 न्सकपर्दिकान् विप्रायवटवेदद्याहंघुष्पाचिंतायच तंडुलाविष्णुदेवव्याहरेदेवंसमाश्रिताः कपर्दीगणनाथो
 सौप्रीयतांतेःसमर्पितैः अथव्रतविधिः तिथ्यादिस्मृत्वाममत्रतुर्विधपुरुपार्थसिद्धर्थं कपर्दीश्वरगणेशव्रतमहं
 करिष्ये मूलमंत्रेण करपङ्गंन्यासं कृत्वा पूजामारभेत् तत्रादौ पीठपूजा उैनमोभगवतेसकलगुणाल्मशक्ति
 पुतायानंतापयोगपीठायनमः श्रष्टदलंकेसरेपु तीत्रार्थिनमः ज्वालिन्यैनमः गदायैनमः उैनंदिन्यैनमः का
 मरूपिण्यैनमःउग्रार्थिनमः उंतेजोवत्यैनमः उंसत्यार्थिनमः उंमध्येविघ्ननाशिन्यैनमः अथध्यानं एकदंतं
 महाकायंलंबोदरगजाननं विघ्ननाशकरंदेवहेरंबंप्रणमाम्यहं इमांपूजांशृहाणेशकपर्दिगणनायक आगच्छागच्छ
 देवेश समागच्छामशचित विनायकनमस्तुभ्यमुमांगमलंसंभव इमांममार्कतांपूजांशृहाणसुरसत्तम सहस्रशीपे
 त्यावाहनं श्रलंकारसमायुक्तमामणिविभूषितं स्वर्णसिंहासनंचारुप्रति्यर्थप्रतिगृह्यतां पुरुषएवेदमासनं

गौरीसूनेनमस्तेऽस्तु शंकरप्रियकारक भक्त्यार्पाद्यंमयादत्तं गृहाण प्रणतप्रिय एतोवा नितिपार्थ व्रतमुद्दिश्यविघ्नश
 न्धपुष्पादिसंयुतं गृहाणाध्यमयादत्तसर्वसिद्धिप्रदायक त्रिपादूर्ध्वैत्यर्धं गणाधिपनमस्तुभ्यं गौरीसुतगुजानन
 गृहाणाचमनीयत्वसर्वसिद्धिप्रदायक तस्माद्द्विराडित्याचंमनं श्रुनाथनाथसर्वज्ञगर्वाणपतिपूजित स्नानंपंचासृनं
 देवगृहाणगणनायक श्राप्यायस्व-दधिक्राव्णो. घृतवती- मधुवाता. स्वादुपवस्विति- पंचासृतस्नानं- गंगाजल
 समायुक्तमानीतरूपयामम स्नानंस्वीकुरुदेवेशकपर्दिगणनायक यत्पुरुषैणैस्नान- हरिद्वन्द्वयंदेवदेवोगवसनो
 पमं भक्त्यादत्तं गृहाणेशलंबोदरहरात्मज तंयज्ञामितिवस्त्रं- नानालंकारसयुक्तंनानारत्नविभूषितं श्रुनेक
 दिव्याभरणेभ्रीत्यर्धंप्रतिगृह्यतां इत्याभरणं राजतंत्रसूत्रचंकांचनचोत्तरीयक - मालचंद्रनमस्तुभ्य- गृहा
 णवरदेभ्य तस्नाद्यज्ञादितियज्ञोपवीतं. गंधकपूरसंयुक्तंदिग्धचंदनमुत्तमं विलेपनंसुरश्रेष्ठ प्रीत्यर्थ
 प्रतिगृह्यतां ३ तस्माद्यज्ञात्सर्वेतिगंध- अक्षत-न्धवलान्देव । सिद्धगंधर्वपूजित भक्त्यादत्तानगृहाणेमा
 न्सर्वसिद्धिप्रदोभव इत्यक्षताः सुगंधानिचपुष्पाणिवरसिद्धिप्रदायक कपर्दिगणनाथायश्वेतपुष्पंददाम्यहं
 तस्मादश्वेतिपुष्पं- अथांगपूजा कपर्दिगणनाथायनमः पादौपूजयामि गणेशायनमः जानुनी पूजयामि
 गणनाथायनमः ऊरूपूजयामि गणक्रीडायनमः कर्दिपूजयामि वक्रतुडायनमः हृदयंपूजयामि लंबोदरायनमः
 कंठपूजयामि गजाननायनमः स्कंधौपूजयामि हेरंबायनमः हस्तौपूजयामि विकटायनमः मुखं पूजयामि
 विन्नराजायनमः नेत्रेपूजयामि धूम्रवर्णायनमः शिरःपूजयामि कपर्दिनेनमः सर्वगंपूजयामि तत श्रावरण
 पूजानारभेत् गांह्रदयानमः गौशिरसेस्वाहा गौशिखायैवपट् गौकवचायहुं गौनित्रत्रयायवौपट् गःश्रुत्वाय
 फट् इतिप्रथमावरण १ ब्राह्मणैः नमः माहेश्वर्यैः नमः कौमात्यैः नमः वैष्णव्यैः नमः वाराह्यैः इद्राण्ये चामुंडायै-

महालक्ष्मणः इति द्वितीयावरणं २ इन्द्रायनमः श्रमार्थेनमः यमाय. निऋतये. वरुणाय. वायवे-कुबेराय. ईशा-
 नाय. अनंताय- ब्रह्मणेनमः इति तृतीयावरणं ३ वज्रायनमः शक्ये. खड्गाय. पाशाय. अंकुशाय- गदायै- त्रि-
 शूलाय- चक्राय. पद्मायनमः इति चतुर्थावरणं ४ दशांगगुग्गुलंधूपचंदनागुरुसंपुतं उमासुतनमस्तुभ्यं गृहाण
 वरदीभव यत्पुरुषं व्यदधुरिति धूपं- गृहाणमंगलं देवघृतवर्तिसमन्वितं दीपं ज्ञानप्रदं चारुद्रप्रियनमोऽस्तुते ब्राह्म-
 णोऽस्येति दीपं. अत्र चतुर्विधं स्वादुरसैः पङ्क्तिभिः समन्वितं भक्ष्यसमायुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यतां चंद्रमामनसइति नैवेद्यं
 इदं फलं मया देवस्थापितं पुरतस्तव तेने सुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि इति फलं पूगीफलसमायुक्तं नागवह्नी
 दलेयुतं चूर्णकफूरसंयुक्तं गृहाण गणनायक नाभ्याश्रासीदिति तंबूलं- हिरण्यगर्भगर्भस्थहेमवीजं विभावसोः अनंत
 पुण्यफलदमतः शान्तिप्रयच्छमे सप्तास्यासन्निति दक्षिणा. गणाधिपनमस्तेऽस्तु नमस्तेऽस्तु गजानन लंबोदरनमस्ते
 स्तु नमस्तेऽस्वीप्सितप्रदयज्ञेनयज्ञेति मंत्रपुष्पांजलिः प्रदक्षिणेतु देवशसर्वकार्येषु सर्वदा कपर्दिगणनाथस्त्वमीप्सि-
 तार्थप्रदायक इति प्रदक्षिणा नमस्करोमि देवेशसर्वविघ्नहरो भव शीघ्रं मम वरं देहि परत्रच परांगतिं इति नमस्कार. अथ
 ब्रह्मचारिपूजा अक्षयान्मुष्टिगणितां स्तंडुलान्सवशटिकान् विप्राय वटवेदद्याद्गंधपुष्पांचिताय च तंडुला वैश्वदेवत्याः
 पाकेननेन शोभनाः कपर्दिगणनाथोऽसौ प्रीयतां तंडुलैः सदा ततः कथां श्रुत्वा विसर्जयेत् अथ कथा कदाचिदुपविष्टश्च
 पार्वत्यासहंशंकरः इति प्राह प्रियांतां किं द्यूते च्यारतिरस्ति ते पणः प्रकरपनीयोऽसौ पश्चाद् द्यूतं प्रवर्त्तां दुरोदरमिषाञ्जे
 तुंवांछितं प्रत्युवाच सा ममापितस्मिन्सास्येव स्वयादीयते पणः एतच्छ्रुत्वा शिवायास्तु महिदिव उवाच तां तव किंकि
 मभीष्टं तु दास्यामि परमेश्वरि लोकत्रयं च याचस्व किमन्यैर्वचनैश्चैथा उमोवाच एच्छामि पश्चादेतन्मे दातव्यमिति नो व्य-
 तेपदिज्ञान्वातदानीं तु विश्वासान् स्ति मेत्वपि वाक्यमेवं विधं श्रुत्वा शर्वः शोवाच तामुमां न विश्वासयितुं केन शक्यसे

किंपुनर्मया सोऽल्लुठेनानिकेदेविद्युतेच्छास्ति तवैवर्चत् पणः प्रकल्प्यक्रियतांपणैतिष्ठाभ्यहंसदा भावसंविद्ययपवै
 त्याःपणमाकल्पयन्ततः त्रिशूलं त्रिदशान्सर्वान्साक्ष्यार्थं चतुरोदरे तस्मिन्कर्मणि तं जित्वा पणमप्यग्रहीच्छिमा
 एवढमरुकर्दिनितान्यथाप्यजयत्पृथक् दीनोभूत्वामहदेवोभवानीमवर्षादिति शार्दूलचर्मतन्मध्येप्रयच्छगोरिजे
 मम उमोवाच नचैवंकुमुचितं किं देवः प्रीतिमानिह दास्यामि सति किंष्टे सर्वस्मरसि किं नहि अ वेधिं त्यव्रवीपित्वंज
 गदीशकृपानिधे इतिकृत्वाकृतपणे देवकोऽप्योयथामया आद्वादशदिनदेवनकरिष्यामिभाषणं तथेत्युक्त्वा महदेव
 स्तत्क्षणाच्चित्तोदधे रक्षरक्षकगच्छामि किंजीवनमतः परं इति संविद्यसान्वेषुमुपायं प्रत्यपद्यत गिरिजातत्रव
 नितारुंदं दृष्ट्वाऽब्रवीद्विदं किमर्थमागताः सर्वाः किमेतत्क्रियतेऽधुना कपर्दिगणनाथस्य व्रतं कर्तुं मिहागताः पूजैवा
 तस्य चेदानीमस्माभिः क्रियते तथा किमर्थं तु व्रतं नार्थ्योप्युष्माभिः क्रियते वने फलमस्य यवानां स्तिपार्वती प्राहताः
 प्रति प्रष्टव्यं किं वयादेवि नैर्नारीभिरं विके अभीष्टसिद्धिस्मानुलभ्यते भुवनत्रये उमोवाच मत्तः कृपि
 स्वागतवान्निष्कृपस्तु महेश्वरः तस्य सदृशं नार्थैव तत्करिष्ये व्रतोत्तमं व्रतस्यैतस्य किं दानं विधानं कांक्षामम सर्वै
 विचिंत्य मनसा कथयध्व सुरांगनाः कालो विधानं दानं च व्रतस्यास्य फलानि च तत्सर्वसावधानेन वक्ष्यामः शृणु
 पार्वति स्त्रियज्युः मौढ्यादिदोषरहितै चतुर्थ्यां भानुवासरे मासे कार्यं व्रतं सम्यगणेशार्पितमानसैः तैलतां
 बूलभोगादीन्वर्जित्वा शिवप्रिये मंदवारे चर्भुंजीयादेकवारं भित्तं तथा प्रातः काले शुचिर्भूत्वा स्नानं कुर्याद्विधानतः
 नयांतडागे कूपे वा शुद्धैः शुद्धतिलैः सह संध्यादिकं यान्यायं सर्वनिर्वर्त्य परन्तः अर्चनागारमासाद्य गोमयेनोप
 लिप्य च गोचर्मंत्रतन्मध्ये कुर्याद्दधेन मंडलं तन्मध्येऽष्टदलं पद्मं तन्मध्ये गणनायकं पूजयेत्स्वच्छकुसुमैर्हरि
 द्रामिश्रिताक्षतैः गांगीगंगैर्गौश्रंगन्यांसं कृत्वा ततः परं भंत्रेणनेन कुसुमैर्देवमावाह्यनिःक्षिपेत् अथवा

गणनाथस्य प्रतिमामेव पूजयेत् ततस्तद्वतचित्ताध्यानकुर्वाद्द्विधानतः एकदंतं महाकायं लंबोदरगजाननं
 विघ्ननाशकरं देवं हेरंबं प्रणमाम्यहं इमां पूजां गृह्णाणे शकपदिं गणनाथक आगच्छेति त्रिरुच्चार्थं कुर्वाद्वावाहना
 दिरु तत्प्रकाशकैर्भ्रैर्गोपुष्पाक्षताभिः इंद्रादिलोकपालांश्च पूजयेद्देवसन्निधौ लंबोदरनमरतेऽस्तु नमस्तेषां
 विकासुन एकदंतनमस्तेऽस्तु नमस्तेऽस्वीप्सितप्रद कपर्दिं गणनाथस्य सर्वमंपत्प्रदायिनः पूजाप्रकारः कथि
 तस्तेवैतावानुशुचिस्मिते अकणाम्मुष्टिगणितान्गह्विष्यत्रीहितं दुलान् स्वच्छान्यत्नेन संसृज्य चूर्णीकुर्वा
 न्महेत्थरि शिवे तु चूर्णं प्रथमे भानुवारेऽर्धचद्रवत् कुर्याद्द्वितीयं संपूर्णचद्रवत्पिष्टकष्टकैः तृतीयपायसाक्षं च दद्याद
 द्वांचतुर्थके आनीयाष्टांशं कंसम्यग्देवसंपूज्य भक्तिः कल्पिता नानिविधिविद्यैतेयानियानि च तेषां तेषामष्ट
 मांशं तैर्भस्मम्यक्समर्पयेत् ततः शुद्धापवटेऽर्धे द्यादेकां वाराटिकां पुष्पान्वितास्तंदुलांश्च भुंजीयाद्ग्राससप्तकं य
 त्कानयंते ये भक्त्या पूजंति प्राप्नुवंति हि इत्युच्युस्ता भवानोत्तुस्त्रियोगिविगतकल्मषाः तासां तद्वचनं श्रुत्वा तदोमाप्यकराद्भ्र
 तं तत क्षणाद्विश्वेशः प्रत्यक्षं समजायत त्रिलोकनाथदेवेशकरुणाकरशंकर दीनामन्यगतिं कामकवत्सल
 पाहिमां तुष्टश्च शकरः प्राह किमेतैर्द्वैत्वयाकृत कपर्दिं गणनाथस्य महात्म्यात्किं न सिद्ध्यति उभोवाच अतस्यै
 तस्य महात्म्यज्ञातं च भवतास्वय उद्दिश्यागमनं विष्णोरकरोत्तद्व्रतं शिवः तदा च गरुडारूढः समागम्य नमत्र वीत
 मदागमनिमित्तं हि कुरुत शंकरस्वया ममापि ज्ञापनीयं तदित्युक्तोऽज्ञापयच्छिद्रः अथैतदकरोद्दिष्णुरुद्दिश्यागमन
 विधेः आगतश्च विधिः शीघ्रं ममाज्ञापयमाधव प्रयोजननास्ति विधेस्त्वदागमनकारणे एकदंतव्रतं त्वे तद्भवये
 वनसशयः इंद्रागमनमुद्दिश्य तदानीं तिनतस्कृत आगत्य सहसा प्राह ममाज्ञापय विश्वसूक् हेरंबव्रतमाहात्म्यं द्र
 ष्टुमेव कृतं मया ममापि ज्ञापनीयं तदित्युक्ते विधिनिदिनं विक्रमादित्यमुद्दिश्य वर्जातदकरोद्भ्रतं आगत्याह मनुष्यस्त्व

मिद्रोमत्तकिमीप्सितं कपर्दिहस्तिवदनव्रतमाहस्वमीदृशो इतिज्ञातंममाभीष्टमेतच्छब्धंदाऽब्रवीत्विधानंतस्यमा
 हास्वयंज्ञापनीयंस्वयेतिममप्रच्छविक्रमादित्यं प्राहतस्मैपुरंदरःपुरंदरमुखादज्ञात्वात्सर्वस्वपुरीं प्रतिप्रहृष्टःप्रथयौरा
 जापराक्रमपरायणः कपर्दीशशत्रुतंकृत्वामाहिष्याःपुरतोऽब्रवीत् जैष्योमिसकलान्शत्रून्प्राप्तमेवंमहाव्रतंतस्यव्रतस्य
 किदानभितिसाप्राहविक्रमंप्रत्युवाचप्रियमर्कोदद्यादेकवराटकं एवंचेत्तन्नकर्तव्यंमदगेहेयत्रकुत्रचित् इत्यादिदोष
 णादाशुकुष्ठयाधिमवापसानस्थतव्यंत्वयात्रेति सर्वराज्यंविनश्यति शर्कस्यवचनंश्रुत्वाऋष्याश्रममवापसा परि
 चर्यावशात्तुष्टास्तस्याःसर्वेमुनीश्वराः निश्चित्ययोगमार्गेणसर्वतामंत्रुवन्सतीं कपर्दीशशत्रुताभावादेवंप्राप्तंस्वयेत्युत कु
 रुष्वेतद्गतंस्मन्वक्स्सर्वसिद्धिर्भविष्यति ऋषीणामाज्ञयाकृत्वाकपर्दीशव्रतंमहत् तदानिराजमहिपीदिव्यदेहनवाप
 सा एतस्मिन्नंतरेकालेभवान्यासहशंकरः द्रष्टुययौष्टपारूढोभुवनानिचतुर्दश मध्यमांगोद्विजेंद्रस्यरोदनंभयवर्द्धनं
 श्रुत्वात्राहाणमरोदी.किमर्थवरोदनं नकिमप्यस्तमेदेवदारिद्र्यादेवकेवलत् एवंचयदिभवेद्विक्रकपर्दीशव्रतंकुरु ए
 तत्कर्तुंव्रतंदेवसामर्थीनास्तिमेऽधुना विक्रमार्कपुरेसर्वैश्वरोदास्यतितत्कुरु कपर्दीशव्रतेनैवमित्रत्वंप्राप्स्यसिधुत्र
 दारिश्रमोचनंसंशयभविष्यतिनसंशयः गृहंप्रतिसमागच्छगृहीत्वातंडुलाद्विज वैश्याद्गृहीत्वात्सर्वतदानमिक
 रोद्धतं तस्मिन्नर्कपुरेचिप्रस्तन्मंत्रित्वमवाप्तवान् आज्ञापयत्कपर्दीशव्रतं वैश्यस्यतक्षणात् शकरोत्तस्सुताराजाविक्र
 मःपरिरिस्त्विति व्रतप्रभावादादित्यउपयेमेविशःसुतां श्रनेनैवविवाहेनपरंप्रीतिमवापसः एवंचतैरितिकालेसृगया
 धैप्रविश्यसः गहनंक्षुत्पार्तःसन्यथोमुनिवराश्रमं उपचारैःश्रमंनोत्वतेपामर्कमनोरमां रमणीमाश्रमेत
 स्मिन्दशयामासविक्रमः इतिपृच्छन्नृपीन्सर्वान्दातव्यंपामांगना तवेयंमहिपीत्युक्त्वानयेत्येनांसमर्षयन्
 सैमंमहिष्यास्वपुशदिव्यनारिनैर्युतां हृष्टःसन्विक्रमादित्यःपुरुपान्प्राहभूपतिः कपर्दिगणनाथस्यव्रतंकृत्वस्त्रि

यासह अजयद्विक्रमादित्यः सकलान्तरशत्रुमंडलान् गणनाथव्रतैर्वपुत्रपौत्रवृत्तश्रसः धनधान्यादिसंपन्नः सुखे
 नयवसद्भुवि एतद्भ्रतंतुकुर्वतियेकेचनविधानतः चतुरः पुरुषार्थाश्रनियतंप्राप्नुवति हि हयमेघस्यविघ्नेतुसंजाते
 सगरः पुरा एतदेवव्रतं कृत्वा पुनरश्वंसलब्धवान् इमां कथांपंचवारप्रथमेभानुवासरे द्वितीये च तृतीये च
 श्रद्धया शृणुयाद्गती एकाक्षमेतदेकोनाशीतिश्लोकप्रकाशिनी संक्षिप्तैरन्यथाकृत्वा गतियतियथेप्सिताम्

॥ इति स्कादिकपदी विनायकचतुर्थी व्रतम् ॥

अथाश्विनशुक्लपंचम्यामुपांगललिताव्रतं नारदीये आश्विने शुक्लपंचम्यामुपांगललिताव्रतं तस्यां स्वर्णमर्थो म
 त्तिशक्त्या निर्माय नारद उपन्नरैः षोडशभिः पूजयेत्तां विधानतः पक्वान्नफलसंयुक्तं सघृतं दक्षिणां न्वितं द्विजव
 र्ण्ययदातव्यं व्रतसंपूर्तिहेतवे सवाहनाशक्तियुतावरदापूजिता मया मातर्मां मनुरद्व्याथगम्यतां निजमंदिरमिति

इति क्षिणात्थशिष्टाचार एवमानं पूजैवप्रधानमिति तत्पूजयानि जगृहे पराश्रद्धिमवाप्स्यसीति कथायां पूजायाः फ
 संबंधात् फलवरसन्निधानफलतंदंगमिति न्ययिनजागरणवायनदानवदकादिभक्षणदेस्तदंगत्वात् न च पूजन
 मध्याह्नव्यापिन्यांकार्थं पूजाव्रते पुसर्वेषु मध्याह्नव्यापिनीति धिरिति माधवीयेहारीतोक्तेः दिनद्वयेतद्व्याप्तावव्याप्तौ

पुरमाग्निगुभूतानामिति वाक्यात् एतेन जागरणमंगं मुस्वाजागरणं केचंद्रायाध्वं व्रते तथा ताराव्रते पुसर्वे
 योगो विशिष्यते इति हेमाद्रि लिखितवचनाद्वाग्निव्यापिनी ग्राह्येति कस्यचिद्भुक्तिरुपेक्षणीया अंगानुरोधेन
 र्णस्यक्ताप्यदृष्टत्वात् वचनं तु जागरणप्रधानकेसावकाशमिति अथ व्रतविधिः आचम्य प्राणानायम्य मा
 संपक्षाद्युहिस्यपुत्रपौत्रधनदृद्धिविद्यारोगनिवृत्तिसुखभोगविजयपुष्ट्यादिकामः स्त्रीत्वद्वैधव्यसौभारयादिकामा
 उपंगललिताग्नीत्स्यर्थपथामिलितोपचारैरुपांगललिताव्रतैत्पूजनमहं करिष्ये इति संकल्प्य पूजां कुर्यात् अथ पूजा

विधानंचकुर्यदेकाग्रमानसः सौवर्णौप्रतिमां कृत्वामंत्रैः शक्त्याप्रपूजयेत् ध्यानम् नीलकौशेयवसनंहिमामां
कमलासनां भक्तानांवरदानित्यंललितांचितयाम्यहं निजासनेस्वपुत्रैश्चसाहितेभक्तवत्सले उपांगललितेमा
तरोहिभ्रतकर्मणि हिरण्यवर्णमित्यावाहनं ॥ आगच्छललितेदेविनानामणिगणार्चिते अनेकशक्तिसंयुक्तेऽत्रा
सनंप्रतिगृह्यतां ताम्मन्त्रावह्येऽसन्नं गंगादिसर्वतीर्थेश्वोमयाप्रार्थनयाहृतं तोयमेतत्सुखस्पर्शपावार्थंप्रति
गृह्यतां अथपूर्णांमितिपाद्यं निधानंसर्वस्नानांस्वमनर्धयगुणाश्रया तथाविभक्त्याललितेगृहाणार्धनमोऽस्तु
ते कांस्योस्मितामित्यर्ध्यं पाटलोशीरकपूरसुरभिस्वादुशीतलं तोयमाचमनार्थार्थंललितेप्रतिगृह्यतां चं
द्रांप्रभासामित्याचमनं पंचामृतंमयानीतंपयोदधिघृतंमधु शर्करामधुसंयुक्तंस्नानार्थंदेविगृह्यतां पंचमंत्रैः पं
चासृतं मंदकिन्याःसमानीतंहेमांभोरुहवासितं स्नानायतेमयाभक्त्यागांगस्वीक्रियतांजलं आदित्स्ववर्णैति
स्नानं सर्वभूषाधिकेसौम्येलोकलज्जानिवारणे मयोपपादितेतुभ्यंवाससीप्रतिगृह्यतां मलयाचलसंभूतंनानाप
न्नगरक्षितं शीतलंचहुलामोदंचंदनंप्रतिगृह्यतां उर्यैतुमदिवसखेतिगंधं अक्षतानरविंदाक्षिकुंकुमादिभिरंजि
तान् गृहाणललितेदेविप्रसीदपरमेश्वरि क्षुत्पिपासामित्यक्षताः मिलत्परिमलामोदंमत्तालिकुलसंकुलं आ
नंदिनंदेनोद्यानपुष्पंतेललितेनमः कर्दमेनप्रजेतिपुष्पं गंधसारसमुत्तर्द्धं पृथुवस्तुसमुद्भवं सुरासुरनरानंदि
धूपंदेविगृहाणमे आपःसृजंत्वितिधूपं मार्तंडमंडलाखंडचंद्रविभ्रितेजसां निधानंदेविदीपोयंनिमित्तस्तवम
क्तिः आर्द्रांपुःपुष्टिदिदीपः देवतालयपातालभूतलाधारधान्यजं पीडशाकारसंभारनैवेद्यंललितेनमः आर्द्रां
पुष्करिणीं चंद्रामितिनैवेद्यं स्नानादिकंविधायाश्रयताःशुद्धिरवाप्यते एतदाचमनीयंमेललितेदेवितेनमः इत्याच
मनं पातालतलसंभूतंवदनांभोजभूषणं नानागुणसामकीर्णैर्तांबूलंदेवितेनमः इतितांबूलं हिरण्यगर्भगर्भस्य

यासिंहं श्रजयद्विक्रमादित्यः सकलान्तशत्रुमंडलान् गणनाथव्रतैर्नैवपुत्रपौत्रवृत्तश्चसः धनधान्यादिसंपन्नः सुखे
 नन्यवसद्भुवि एतद्गतं तु कुर्वति ये केचन विधानतः चतुरः पुरुषार्थाश्च नियतप्राप्तुं व्रति हि हयमेधस्य विघ्ने तु संजाते
 सगरः पुरा एतदेव व्रतं कृत्वा पुनरश्वं सलब्धवान् इमां कथां पंचवारप्रथमे भानुवासरे द्वितीये च तृतीये च
 श्रद्धया शृणुयादती एकादशमेतदेकोनाशीति श्लोकप्रकाशिनीं संक्षिप्तैरन्यथा कृत्वा गतियतियथे पिसताम्

॥ इति स्कांदेकपाद्विनायकचतुर्थो व्रतम् ॥

अथाश्विनशुक्लपचम्यामुपांगललिता व्रतं नारदये आश्विने शुक्लपचम्यामुपांगललिता व्रतं तस्यां स्वर्णमयीं म
 त्तिशक्त्या निर्माय नारद उपचारैः पौडशभिः पूजयेत्तान् विधानतः पक्वान्नफलसंयुक्तसवृतं दक्षिणां न्वितं द्विजव
 र्ग्यपिदातव्यं व्रतसंपूर्तिहेतवे सवाहनाशाकियुतावरदापूजिता मया मातर्भामनुगृह्याथ गम्यतानि जमंदिरमिति
 अत्र दक्षिणत्वशिष्टाचार एवमानं पूजैव प्रधानमिति तत्पूजयानि जगृहे परासृद्धिमवाप्स्यसीति कथायां पूजायाः फ
 लसंवात् फलवत्सन्निधानफलतदंगमिति न्ययेन जागरणवायनदानवत्कादिभक्षणदेस्तदंगत्वात् न च पूजन
 मध्याह्नव्यापिन्यांकार्थं पूजाव्रते पुसर्वेषु मध्याह्नव्यापिनीति धिरिति माधवार्वाये हारितीकैः द्विनहयेत द्याप्तावव्याप्ता
 वापूर्वायुग्माग्नि युग्भूतानामिति वाक्यात् एतेन जागरणमंगं म्स्वाजागरणं केन्द्रयाध्यव्रते तथा ताराव्रते पुसर्वे
 पुरात्रियोगोचि शिष्यते इति हेमाद्रिलिखितवचनाद्वा त्रिव्यापिनी ग्राह्येति कस्यचिदुक्तिरुपेक्षणीया अंगानुरोधेन
 निर्णयस्य काप्यदृष्टत्वात् वचनतु जागरणप्रधानकेसावकाशमिति अथ व्रतविधिः आचम्य प्राणानायम्य मा
 सपक्ष्वाद्युल्लिख्य पुत्रपौत्रधनवृद्धिविधारोगनिवृत्तिसुखभोगविजयपुष्पादिकामः स्त्रीत्वधैवधव्यसौभार्यादिकामा
 उपंगललिताप्रीत्यर्थं यथामिलितोपचारैरुपांगललिता व्रतैः पूजनमहं करिष्ये इति संकल्प्य पूजां कुर्यात् अथ पूजा

सतावृषेगतं द्रव्यं युवाकेन प्रतारितौ

श्रीपतिगोपती

भाष्येवसुहृदेजगमतुर्दिशमुतरां

नामतत्पुरीं

पिशचारुयथातारकितंभः

विधि

जिविरजितां

वन्तिउपविष्टौश्रमातुरौ

ना

युवांकुतश्रगतौ

सकलवृत्तांतं समभापत

क्रमेऽथशिष्यैश्चसहाध्यापयितुंश्रुतिं

पिक्रथतां

व्यंतथेवधनकामया

निर्गच्छंतंममगृहादित्याहपरुषंवेचः

यावेदेशांतरंयत्रस्वजनोनास्तिकश्चन

भिक्षाचारौबहून्देशान्बनानिसरितेगिरौ

श्रौतौपथिगतौबालौक्षणविश्रम्यतत्तटे

वीथीचतुष्पथयुतांचारुगोपुरमंडितां

कस्यचित्स्वथविप्रस्यक्षुत्पिपासादितौगृह

श्रयातौवैश्वदेवातेसदशार्थीहितौ

अनिथीभोजयामाससदन्नंसहचात्म

देशंधुपरित्यागखेदमुक्तौबभूवतुः

तद्विवेकस्यवचनकार्थंश्रीपतिमत्तदा

श्रानुपूर्वेण

श्रानुपूर्वेण

गुरोर्गहन्यवसतामागताविमलाशर

पप्रच्छतुर्भोःकिमिदमावाभ्याम

तौतद्वचोभिनिर्विण्णौबालौ

समतिक्रम्यवयतुर्विशालां

संध्याभ्रक

श्राचम्यशिशिरंतोयंसस्नतुश्रयथा

देवतागाररुचिरासौधरा

इयतुर्भइदे

श्राना

अथपृच्छरूपा

श्रानुपूर्वेण

प्रव

विमलाशर

विद्याकिमिनकर्त

भक्तितुर्गुर्वनुज्ञा

भित्तिदक्षिणा अत्रपुष्पांजल्यन्तैऽष्टवत्वारिशतैरेरिभित्तानदूर्वाकुशानहस्तेनादाय बहुप्ररोहपूर्व्यसंततम
 मृतालिका यथेयंलालितेदुर्वातयामिस्थुर्भनोरथाःइतिमन्त्रेणसमर्पयेत् प्रदक्षिणमस्कारान्शक्तितथ्यसमाचरेत्
 अथवायनमादायवटकोदुवरादिभिः कइत्यदिकमंत्रेण कइदं कोदादित्यादि आचर्यायनिवेदयेत् प
 कान्नफलसंपुंकेसृत्तंदक्षिणांन्वितं द्विजवर्यायादस्यामिप्रतसपूर्तिहेतवे उपंगललितादेव्यात्र
 तसंपूर्त्तिकारक वायनद्विजवर्यायसहिरण्यंददाम्यह इतिवायनमंत्रः ततःकथांसमाकर्ण्यवाचकान्पंचसंख्यया
 स्वयमेवतदेयान्नंवाग्पतःसहबाधकैः रात्रौजागरणंकुर्व्याद्वावादित्रिमंगलैः प्रभातेपूजयेद्देवांततः कुर्व्याद्विसर्ज
 न सवाहनाशकियुकावरदापूजितामया मातर्मानुगृह्याथयेष्टगच्छमंदिरं इतिपूजा अथकथा कैलास
 शिखरेस्म्यसुखासनिंपडानन कथयंतकथांदिंव्यामिदमूर्चमर्हर्षयः ऋषयऊचुः महासेनमहादेवनंदनानंतविक्रम
 आरूयानानिसुपुण्यानिश्रुतानित्वत्प्रसादतः कथास्त्वद्ददनेदिवप्रसूताभूरिभूतयः नटसिमधिगच्छामःपायंपायंसु
 धामिव शुश्रूषोवोवयंदेव्यात्रंतत्कथयस्वनः मनोभिलाषिताश्यासिद्धियांस्मिन्कृतेभवेत् स्कटडवाच साधुष्ट
 महादेवनामाहात्म्यमुनिपुंगवाः तस्मात्सर्वविधानेनतच्छृणुध्वजगदितं भृगुक्षेत्रेकिलपुराविप्रोभूद्भूतमामिन्
 श्रुतिस्मृतिपुराणज्ञोधीनीचवहुबांधवः अनपत्यस्यतस्याथज्ञातिजतःसुतो श्रीपतिर्गोपतिश्चैवनामनीविदेये
 तयोःअचिरेणैवकालेनसंपंचस्वमगाद्द्विजः तौतुबालौधनंबधूनह्रित्वासाधर्मचारिणी सतीविवेशदहनंस्वर्पाता
 पतिनासह अथतद्बांधवाःसर्वेहाकष्टमित्युक्रुशुः निंदंतोदुःखिताश्चक्रुस्तत्क्रियांपारलौकिकीं पितृव्यस्ताद्विनेष्येव
 सर्वहत्वानुधनं अथतस्यसपत्नोऽभूद्राजासतुगृहधनं आक्रोशंतौचतौगेहंनिजमानोयसंपदः नास्तिचक्रे
 धनंसर्वताभ्यांकिंचिन्नवैददौ ततोमौजीधरीबालैर्विंधुभिःकथितंवसु ययाचतुःपितृव्यंतदेहिनोद्भविणहितत्

तस्य शनैर्धनं अकिंचनोगतश्चिताभायं याश्चासितस्तदा तव भ्रातृग्रहे विप्राभुंजते बहवः सदा गच्छावोऽनुदिनं का
 तत्र भोक्तुमवापि एवं भोजनवेलायामागत्यागत्य तद्ग्रहं भुंजन् भुंजन्निजग्रहं गतौ तावनुवासरं कदाचिदाग
 तो यावद्गोपतिभार्यया सह उपविष्टेषु विप्रेषु भोक्तुना विददासनं अथान्नराशेरभ्याशे भोजनाय क्षुधातुरः उपवि
 ष्टः श्रीपते श्यभार्यया सनिवारितः अस्मादुत्तिष्ठवै तूष्णस्वमुत्तिष्ठरिष्यसि तिष्ठति षष्ठं चैव पश्चाद्दुःखेति सा ब्रवीत्
 गोपतिः कांतया हृष्टस्ततो विमनसा बुभौ अभुस्त्वा चैव निष्कृतीं जग्मतुर्निजमंदिरं ततः स्वजायां प्रावाच निज
 मार्गमचितयत् अत्रावयोः समंचित्तं सविभक्तमपि प्रिये दुर्गतोऽहं धनोन्मत्तः श्रूयतामत्र कारणं पुरावाभ्यां गुरुकु
 ले व्रतमाचारितं शुभम् उपांगललिता देव्या विद्यादिसकलंततः प्राप्तं मया तत्सकलं परित्यक्तं प्रमादतः व्येष्ट्या
 चरते नित्यं तस्माच्छ्रीस्तस्य वर्तते तस्माद्दहंतदाभोक्ष्ये यदा द्रक्ष्यामि तां शिवां इत्युक्त्वा निर्गतस्तस्माद्ग्रहद
 कृतभोजनः तद्गार्याचितया विष्टासापितस्थावनाशिनी भूकवत्सु ब्राह्मणेपुश्रीपतिः पर्य्यष्टच्छत्तु कगतो गोपतिरि
 तितच्छ्रुत्वा सोऽपि दुःखितः पंचमेवासरे प्राते क्षुत्पिपासादिं तो वने अलब्धदर्शं भो देव्या दुःखितो बहूशोऽभ्रमत् ए
 चं श्रपथिकान्मार्गे न देव्याः पदमभ्यगत् तं कृच्छ्रगतमालोक्य भवानीभक्तवत्सला कृतापराधमपितमनुजग्राहवैत
 दा गतमूर्च्छः ससुस्थायदिगंतान्प्रविलोकयन् ददर्शं दूरतो गोपचारयंतं गवां गणं तं दृष्ट्वा किंचिदाश्रयस्तोपयैत
 स्यात्किंशनेः अष्टच्छकभवान्जनाः कुत्रत्यः कुंतत्रागतः कोऽयं देशः कभूपालः किंपुरं नाम तद्दद निशम्य वचनं
 तस्य वक्तुं गोपः प्रवक्रमे गोप उवाच उपांगनामनगरमुपांगनामभूपतिः तत्र त्रयोऽहं समायातः पुनस्तत्र राजाम्यहं
 उपांगललिता देव्या विद्यते तत्र मंदिरं इत्याकर्ण्य वचस्तस्य विप्रः समुदितोऽभवत् सगोपसहितः सायं नगरं प्रविवेश ह
 दूराद्दशभवनं पुरमभ्येतपेधनाः उपांगललिता देव्याः स्पाटिकं गगनं लिहं सोवर्णेन विचित्रेण कलशेनोपशो

तौपथाशक्तियेयाविधि तौतस्रसादारसकलशास्त्रवेदानवापतुः अन्यस्मिन्ग्रहयेनभक्त्याविवाहार्थप्रचक्रतुः
 श्रीपतिर्गोपतिश्चैवव्रतमेतत्तपोधनाः अचिरेणैवकालेनमाधेमासितयोगुरुः स्वाविवाहोचितान्कन्यानाम्नागुणव
 तीमिति विर्नतायव्रतवतेयूनेश्रीपतयेतदा विचार्यर्धवांधवैः साकददौपुण्यक्षेवासरे पारिवर्हवहुमुदाप्रादा
 दुहित्वत्सलः विवेकोऽपिमुदंलेभेसानुरगौविलोक्यतौ अन्याब्देपुनरेतत्तुत्रतंदेव्याःप्रचक्रतुः आतरौतौनि
 जंदेशवांछतीचधनादिकं अथान्येऽह्निकस्मिश्चित्तवुपाध्यायमचतुः स्वामिन्युष्मत्प्रसादेनलब्धविद्यातथा
 वसु अनुजानीहिगच्छावोनिजंदेशमितः पुनः इत्याकर्ण्यसमालोक्यशुभवासरमादृतः स्वयंप्रापयितुंतातो
 विप्रौकन्यांचिनिर्यौ अथदेव्याःप्रसादेनपितृव्यस्यतयोःकिल अन्वेषणमतिर्जाताकुतः श्रीपतिर्गोपती नि
 र्गतीकगतौदेशवसतःकैत्यचितयत् कचित्सनगरप्रापद्विजोवालौगवेपयन् तदेवनगरंप्राप्तोविवेकारूयोद्विजी
 त्तमः सशिष्यःकन्ययासार्द्धकर्मनर्गशनैः शनैः तत्रतेपांसमजनिसंगमोमुनिपुगवाः विदांचकारतौरुच्छान्म
 ध्यमेवयसिस्थितौ तौमूर्धन्याघ्रायपरमांमुदंलेभेसुतौतदा अशक्नुवन्मुदक्त्रेमगद्दयागिरा पादानतंगुणव
 तीविवेकेनप्रणोदितां आशीर्वाद्वैबहुविवैस्तांस्तुपांसमयोजयत् विवेकस्तुतदातत्रसंविभाष्यपरस्पर सुता
 वेतौमयाविप्रपालितौपाठितौतथा यातास्मिसप्रापयितुभवतांशानमुत्तम इतिसंभाषणाणस्तेभृक्षेत्रेययर्भुदा
 ज्ञातिभिः सहसगम्यशृण्वद्विस्तद्विचेष्टितं स्वपितृव्यग्रहेकांश्रुदुपित्वादिवसांस्तथा लब्ध्यापितृधनंगेहसर्वश्री
 पतिर्गोपती इयत्तुस्त्वदनुज्ञातोविवेकःस्वांपुरीययौ श्रीपतिर्गोपतेस्तत्रविवहमकरोतदा तविकवित्तवेकत्रच
 क्रतुर्देवतर्पण श्रीपतिःश्रद्धयायुक्तःकर्त्तव्यानिशिक्षितःविचार्य्यभार्ग्ययासाकंविभक्तःश्रीपतेरभूत् समोगान्वि
 विधान् भुंगन्प्रमाद्रीबहुसंपदा, तदेव्याराधनं चक्रेगोपतिः खलुलंपदः श्रथस्वल्पेनकालेननष्ट

पप्रच्छकुलंशीलंचतस्यसा सोऽपिसर्वसमाचरुयौगुणराशीतिनामतः ललितामंत्रयामासगुणराशिमितिद्विजं परि
 विष्टपुत्रान्नेपुष्टिवेशमनिमेद्विज गृहीतापोशानोभूत्वाभार्याधिमांस्वमर्थय भयानुमोदितस्तातःसमांतुभ्यंप्रदास्यति
 यथोक्तेगुणराशिस्तुतथासर्वचकारह गोपतिर्भर्ग्याथात्रासमालोच्यस्वर्वाधवैः परीक्षितायविप्रवेविद्यायांकुल
 शीलयोः प्रतिजज्ञेततः कन्यांललिनांगुणशालिने शुभेमुहूर्तेचतितथैविविवाहकृतवाप्रभुः वरायब्राह्मणेभ्यश्चद
 तंबहुयनंतदा विदधेचतयोर्गेहंनतिदूरेस्वभेःशमनः तत्रोपतुःसानुरागौमिथस्तौदंपतश्चिरं पिधानकंतयानी
 तनिजंललितयागृहं शनैरथधनंसर्वगोपतेरगमद्गृहात् गुणराशिर्धनीजातोमहादेव्याःप्रसादतः करंडस्य
 पिधानंतज्जनन्यबहुव्रासरं याचिताऽपिनवैप्रदाल्ललितापूजितंगृहे अथसागोपतेर्जायातस्यैवानर्चनाद्गतं इत्थं
 विचिंस्यचायाताजागतरमयाचत समिधाधैवनैयातःस्वर्यतद्देहमाययौ शोचंतौकिलतांकन्यांसनुदेव्याः प्रसा
 दतः उत्थायविपिनादेस्पभुक्काशेतेमुखंगृहे पादसंवाहनंतस्यकुरुतेललितानच तंष्टृष्ट्वादु खिताभूवौप्रणियस्य
 पुनःपुनः ललिताकृच्छृतःपृष्टानिजमाहसपातकं गुणराशिरदात्तस्याःप्रायश्चित्तंतदाबहु स्वात्मानंबहुकालेन
 पूतंकृत्तुश्चकारह श्रीपतेस्त्वयलालक्ष्मीसमालोकेयतपोधनाः गोपतिस्तमयापृच्छद्गतस्त्वन्नंभेकथं किमाचरसिक
 ल्याणतवश्रीरनपयिनी इतितस्यधचःश्रुत्वाश्रीपतिर्विसे । तःपुनः अस्माभिस्तद्भेदेव्यायकृन्तंगुरुमंदिरे तेभेःमे
 ऽगलालक्ष्मीस्त्वमप्येद्वतंतं कुरु संपिभक्त्यापुनश्चक्रेत्रतंआत्रोपदाशितंलेभसपरमासृद्धिपुत्रांश्चमुदितोऽभवत् उपांग
 ललितोदेव्याः प्रसादेनाभवत्सुखी एवमेतत्पुराष्टतंमाहारम्यंकथितंमया कृतमन्थैश्चयहुभिस्तेऽपिलब्धमनो
 रथाः विधानंतस्यवक्ष्यामि तच्छृणुधंतपोधनाः शुक्लपक्षेतुंपंचम्यामिपेमासिचरेद्वतं गर्जितसंययोस्त्या
 ज्यंदिनष्टद्विक्षयेतथा निर्वर्ष्यावश्यंकर्मशुचीरागविवर्जितः चत्वारिंशत्तथाष्टौचकल्पितानिविधानतः दंतका

भितं यथोदयाचलः शैलेदधानोभानुमंडलं त्वरितो गोपमामंत्र्यप्रासादेसययौमुदा प्रणम्यदंडवद्भूमौ
 वद्वांजलिपुटस्तदा उपांगललितादेविमथस्तोतुं प्रचक्रमे गोपतिरुवाच नमस्तुभ्यंजगद्वात्रिमकानांहितका
 रिणि जगद्धीतिविनाशिन्येसर्वंगलमूर्तये हत्वानिशुभमहिपप्रभृतीन्सुरारानिद्रादयोनिजपदेपुययाभिषि
 क्ताः लोकत्रयावनयहीतमहावतरिमातःप्रसीदसततंकुरुमेऽनुकंपां त्वामुक्तेयमुनिजनाः कुटिलीकृतांगी गौरी
 निजेवपि कुंडलिनी भजति मुक्तयेचदेवमनुजाः कनकारविदेवद्वासनामविरतंकमलांस्तुवंति सापराधोऽस्मि
 शरणंप्राप्तस्त्वांजदं विके इदानीमनुकंप्योऽहं यद्वांछामिकुरुष्वतत् इतिस्तुत्वाचशर्वाणीं प्रणिपत्यमुहुमुहुः कृत
 संध्याविधिस्तत्रशेतेस्माऽऽकृतभोजनः स्वप्नेमूर्तिमयीदेवीविप्रमेवंसमादिशत् गोपतेवत्सतुष्टाऽस्मिगच्छोपांगम
 हीपतिं मत्पूजनकरंडस्यप्रार्थयस्वपिधानकं तत्पूजयन्निजगृहेपरामृद्धिमवाप्स्यसि स्वप्नइत्यासञ्चदिशः प्रभाते
 गोपतिस्तदा राजदर्शनवेलायां नृपद्वारंसमभ्यगात् सविप्रोऽपि नृपसमांप्रतिहारनिवेदितः रज्ञांसंमानितस्त
 त्रनिपसादासनेशुभे पृष्ठगमनहेतुश्रययाचेनृपपुंगवं देव्यर्चनकरंडस्यपिधानंदेहिभूपते इत्यर्थितोऽसौविप्र
 णज्ञातादेशो नृपोददौ पिधानकं नमस्कृत्य तस्मै चाभ्यर्चनादिकं आशीर्भिरभिवंद्याथतमामंत्र्यचमूर्पति उपांगल
 लितादेव्याः प्रासादं पुनरागतः प्रणिपत्यां विकांप्रस्वरितो निर्ययीपुरात् पूजयित्वा पिधानंतद्विधेपारणंततः
 एवमाराध्यमानस्तुससमृद्धोऽभवत्पुनःसोऽपि मंत्रसमारेभेद्विजाभ्योवहुवासरं श्रयैतस्याऽभवत्कपाललितानामसु
 दरी सापिधानकमादायैर्हंतुयांतिसर्वदा प्रसन्नत्वास्त्रियत्वाच्चपितृभ्यामनिवारिता कदाचिस्ववयस्याभिः स्नातु
 गंगजलेशुभे कीर्तंतीदृशेतेथेलीयमानकलेवरं पिधानहस्तासांसिचदत्यंतांजलिभिस्तदा ससर्पदष्टउत्सर्थीत
 तोदेव्याः प्रसादतः साविभ्रांतद्विजंष्ट्वामनसाधितयत्पतिं जुहावाभ्यवहारायजनकस्यनिवेशनं मार्गेवपरि

रिशत्वारंतर्पयेत् ततःप्रदक्षिणानमस्कारान्कुर्यात् कयाश्रवणादिनारात्रौजागरणकृत्वा प्रातःस्नात्वा नित्यक
 र्मनिर्वर्त्य देवीपुनः संपूज्यश्रष्टौवटकान्समर्प्य श्रुतिं प्रतिष्ठाप्य अन्वाद्दध्यात् तत्रप्रधानं ललितागौरीमिमाधेति
 मंत्रेणश्रष्टोत्तरशतदूर्वात्रिकःकृतिभिः नमोदेव्याइतिमंत्रेणश्रष्टोत्तरशतहृतिभिस्त्रिलसर्पिःपंचखायुनज्याहुतिभिः
 ब्रह्मादिदेवताश्रुक्कैःकृद्दद्यात्सर्वहोमंसमाप्य श्रष्टौब्राह्मणान्वस्त्रादिभिःसंपूज्य तैभ्यःपक्वान्नपरितान्दक्षिणा
 सहितानष्टौकलशान्दत्त्वा तत आचार्यवस्त्रालंकरणदिभिः संपूज्य विशतिवटकसहितंवायनंदद्यात् तत्रमंत्रः
 पक्वान्नफलसंयुक्तंसूचंद्रदक्षिणान्वितं उपांगललिताप्रैत्यैब्राह्मणायददाम्यहं सवाहनाशकियुतावरदापूजिता
 मया मातर्मानुगृह्याद्यगम्यतांनिजमंदिर एवंविस्ज्यसोपस्करंपीठगांवाचार्यायदत्त्वा ब्राह्मणान्मदन्नेनभोज
 यित्वा आशिषोःगृहोत्त्वा स्वयंविशतिवटकान्भुंजीत ॥ इतिललितापंचमीव्रतोद्यापनम् ॥ अथास्यामेव शांति
 पंचमीव्रतम् तत्रशचीसहितान्कुशमयान्नागान् घृतसहितैस्त्रिलैर्दुग्धेनचस्नापयित्वासंपूज्यचक्षीरसिकगोधूमान्न
 नेवेद्यंदद्यात् तदुक्तंहेमाद्रौभविष्योत्तरे सुभंतुःकृवाच तथाचाश्वयुजेमासिपंचम्यांकुरुनंदन कृत्वाकुशमयान्नागा
 निद्राण्यासहपूजयेत् अतंवासुकिंशंखंपद्मकंवल्लभेवच तथाककौटकनांगनागमश्वतरंथाधृतराष्ट्रंशंखपालंकालि
 यंतक्षकंतथा शचीद्विवाहंसंतानमालाहस्तांगजस्थितां घृतेदकाभ्यांपयसास्त्रापयित्वाविशांपते गोधूनेःपयसा
 सिक्तैर्भक्ष्यश्रविविधैस्तथा ध्यात्वावैविधियन्नागान्शुचिर्भूत्वासमाहितः पूजयेत्कुरुशार्दूलनस्यशोपादयोन्मृप
 नागाःप्रीताभवंतीहशांतिमांप्रोतिवैविभो सर्यातिलोकमासाद्यमोदतेशाश्वतीःसमाः शत्रायंकथ्येतमंत्रःसदाविश्व
 निपेधकः उंकुरुकुल्लुंफटस्वहा ॥ इतिशांति पंचमीव्रतं अथाश्विनशुक्लपक्षे मूलनक्षत्रे सरस्वतीस्थापना
 कार्यानिर्णयामृतेदेवीपुराणे मूलेपुस्थापनदेव्याःपूर्वापादासुपूजनम् उत्तरासुर्नलिदद्याच्छ्रवणेनविसर्जयेदि

षान्युपादायतडांगानदीं व्रजेत् श्रायुर्वलयशोवर्चः प्रज्ञापशुधानि च ब्रह्मब्रह्माचमेघावत्वन्नोदेहिवनस्पते दे
 नधावनंपूर्वाणामज्जनानिसमाचरेत् ततोयथाविधिस्रात्वाशुक्लवासागृहं व्रजेत् उपचारैः षोडशभिरेभिर्मंत्रैः स
 माहितः कुर्यात्पूजांप्रयत्नेनदूर्वाभिश्चपिशेषतः शुचौदेशे मंडपंचकृत्वा तविमनोहरं सौवर्णप्रतिमां शक्त्या
 कल्पयेन्मंत्रपूर्वकं द्विजायत्रायनंदद्याद्विशत्यावटकादिभिः ततः कथांसमाकर्ण्यवायानान्नस्य संसूयया स्वयमद्या
 त्तेदेवांत्रं वाग्यतः सहवयुभिः रात्रौ जागरणं कुर्याद्दीतन्वत्यादिमंगलैः प्रभाते पूजयेद्देवीततः कुर्याद्विसर्जनं सवाह
 नाशक्तियुतावरदापूजितामया सातर्भामनुष्टयाथगम्यतां नजमंदिरं तामर्चांगुरवेदद्यान्निशित्रास्याद्विसर्जनं व्रत
 मेवंतुयः कुर्यात्पुत्रवान्धनवान्भवेत् विधवानुरोगनिर्मुक्तः सुखी गौमांश्च जायते अवैधव्यंचलभते स्त्रीकन्यावर
 मुत्तमं विजयः पुष्टिरारोग्यं पचान्यदपि वाञ्छितं इत्येतद्गतमाहात्म्यं सेतिहासं महर्षयः शृण्वन्नपिनरो भक्त्या
 सुखमाप्नोति निश्चितं इति स्कां देउपांगललितापंचमी व्रतं त्रयास्य प्रयोगो व्रतो ध्यापनकौमुद्यां प्रातर्देतधावनपूर्वकं
 नद्यादौ स्नात्वा शुक्लवासः परिधाय मंडयादिकं विधाय तिथ्यादिसंकीर्त्यात्मनः पुत्रपौत्रविद्यारोग्यसुखगोधनविजया
 युष्यादिकामनया स्त्रीत्ववैधव्यसौभाग्यादिकामनया उपांगललिताप्रतिथ्यर्थमष्टवर्षाचरितोपांगललितापंचनी व्रतो
 ध्यापनकरिष्ये श्राचार्यैश्चत्वा एकचित्तो भूत्वा कलशोपरिसौवर्णौ ललिताप्रतिमां पूजयेत् पौराणिकैर्मंत्रैः श्रासूक्तेन च
 ध्यानं नीलकौशेयवसनाहेमाभांकमलासनां भक्तानां वरदानित्यं ललितांचितयाम्यहं पूर्वोक्तपौराणिकश्रासूक्तमंत्रैः
 पुष्पपूजांतं विधाय श्रंगपूजांच विधाय धूपदीपादिकं कृत्वा पुष्पांजलपतेऽष्टचत्वारिंशत्परिमितान् दुर्वृक्तरान्द्विहस्तेना
 दायानेन मंत्रेण समर्पयेत् बहुप्ररोहासततममृताहरितालिका यथेयं ललिते मातस्तथा मे स्युर्भनोरथाः इति दूर्वा मंत्रः
 बहुप्ररोहादूर्वेयथेयममृतालिका ललिते त्वत्प्रसादेनं तथा मे स्युर्भनोरथाः इति मंत्रेण समर्पयेत् एवमेवाष्टचत्वा

सप्तम्यादिदिनत्रयेकुर्यात् तदाहर्धौम्यः आश्विनेमासिशुभेतुक्तं नवनवरात्रकं प्रतिपदादेकमेणैवयावरुचन
वमीभवेत् त्रिरात्रंवापिक्तं व्यसप्तम्यादियथाक्रममिति अथवानवरात्रं चसप्तपंचत्रिकं दिवा एकमकेननकेन
अयाचितेनउपोपणेनच यथाक्रमं कुर्यात् दिव्येतिशब्देनैकरात्रमप्युक्तं तथाचगोविंदाणैवे देवीपुराणे नवरात्रत्रते
शक्तस्त्रिरात्रंचैकरात्रकं व्रतंचरतियोभक्त्यातस्मैदास्यामिवांछितमिति तत्रापिसप्तम्या पूर्वोक्तोनिर्णयः अत्रपौ
गपद्येत्त्रेणोपवासः तिथिद्वयनिमित्त पूजादिकंतिथिभेदेनकर्तव्यं आश्विनशुक्लाष्टमी महाष्टमी अत्र कृत्यं
नारदीये आश्विनेशुक्लपक्षेनुप्रोक्ताविप्रमहाष्टमी तत्रदुर्गाचैतं प्रोक्तं सर्वैरप्युपचारकैः उपवासंचैकमकंमहाष्टम्यां
विधायतु सर्वतोविभवंप्राप्यमोदतेदेववच्चिरं इयमेवमूलक्षत्रेणार्थमायुतोचमहानवमीप्रोच्यते आश्वयुक्शु
क्लपक्षेयात्राष्टमीमूलसंयुता सामहानवमीप्रोक्तात्रैलोक्येऽपिसुदुर्लभा इयंचशुक्लपक्षस्थत्वादुपजासादौ परयुता
आह्वैर्युक्तं शुक्लपक्षेऽष्टमीचेतिब्रह्मवैवर्तत् वसुरंध्रयोरिति युग्मवाक्याच्च पृथ्येकादशयमावास्थेतिपूर्वनिपे
ध्यात् तथा नाष्टमीसप्तमीयुक्तासप्तमीनाष्टमीयुता नवम्यासहकार्यस्यादष्टमीसर्वदावुदैः अष्टमीनवमी
युग्मेमहेत्साहेमहेत्सवइति दुर्गास्तवे प्रतिपद्याहर्तखड्गद्वितीयायाधृतं धनुः तृतीयायाकरेशंखचतुर्थ्याच
र्धनिर्मलं पंचम्यामाददच्छूलं पष्ठांचपरशुं तथा गदांचविभ्रत्सप्तम्यामष्टम्याशुकिमुत्तमां नवमीचसदादेव्या
मूर्तिंदैव्यविनाशिनीं अतएवहिपूर्यास्यादष्टमीनवमीयुतेति पद्मपुराणेऽपि अष्टमीनवमीविद्वानवमीचाष्टमीयुता
अर्धनारीश्वरप्रायाउमामहिश्वरीतिथिरिति सप्तमीयुक्तातु सतिसभेसर्वथावर्जनीया तत्रमहादिपश्रवणात् पुत्रा
न्हृतिपशून्हृतिहृतिराष्टं सराजकं हंतिजानजातौश्रसप्तमीसंयुताष्टमी तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसप्तमीवेवसंयुता
वर्जनीयाष्टमीचायभुवैराज्यमभीप्सुभिरितिमदनरत्ने स्मृतिसमुच्चये शरन्महाष्टमीपूर्यानवमीसंयुतासदा

त्यादि नाध्यायेन्नचलिखेन्नाधीयंतकदाचन पुस्तकेस्थापितादेवाविद्याकामोद्दिज्ञोत्तमइति नवरात्रेषु प्रपंचितं
 आश्विनशुक्लपक्षादिधीनिमंत्रणं नवरात्रप्रकरणे होयं कात्यायनीपूजांतं नारदीये अथेवशुक्लपक्षांतुपूज्या
 कात्यायनीहिज गंधार्थैर्मगलैर्द्रव्यैर्नैर्धैर्विधेस्तथा ततःक्षमाप्यदेवेशीप्रणिपत्यभिसर्जयेत् पूज्यात्रसे
 कातीमूर्त्तिर्यद्वाद्दिजसतोमुदा वस्त्रालकारणैर्मक्ष्यैःकात्यायन्याःप्रतुष्टये कन्यारंप्राप्तुयाच्चवांछितंलभनेनरः
 कात्यायनीप्रसादहिनोऽत्रकार्यविचारणं अत्रपक्षाविल्वशाखायां देव्यायोधनमुकं नवरात्रप्रकरणे तत्रादौ
 विल्वशनिमंत्रणादिकृत्यमपि नवरात्रेषु प्रपंचितं आश्विनशुक्लसप्तम्यांशुभसप्तमीव्रतं नारदीये आश्विनने
 शुक्लपक्षतुप्तमीशुभसप्तमी तत्प्राकृतज्ञानपूजान्वाचयित्वाद्दिजोत्तमान् आरभ्यरूपिलांगावसंपूज्य
 प्रार्थयेत्तत्त्वामहंवच्चिकल्याणिप्रियतावर्द्धयस्वमां पालयव्यंजगत्कृत्स्नंयतोऽसि त्रहसंभवा इत्युक्त्वा
 वेदविज्ञायादत्त्वाचवरदक्षिणां नमस्कृत्यविसृज्यैतान्प्राशयेद्गव्यपंचकं व्रतंचेरथविधायान्नशोभूतेऽथद्विजो
 त्तमान् भोजयित्वायमाधन्नं यदन्नमवशेषितं कृत्वाहोतद्दत्तंविप्र सुभावंश्रद्धयान्वितः देवदेवप्रसादे
 नभुक्तिंमुक्तिमवाप्नुयात् अत्रविशेषोहिमाद्रौपाद्ने शुक्लायामाश्विनेमासिकृतस्नानजपःशुचिः वाचयित्वा ततो
 विप्रानारभेच्छुभसप्तमीं तत्र कपिलां गां गंधादिभिःसंपूज्यप्रार्थयेत् नमामिसूर्यसंभूतामशेषभुवनात्मिकां
 त्वामहंसर्वकल्याणशरीरंसर्वसिद्धयेइति ततस्तावपान्नेत्रेवस्त्रवेष्टितसौवर्णवृषभं तिलप्रस्थोपरिसंस्थःपञ्चतपाय
 सादियुतं श्रद्धयमाप्रीयतामिच्छुक्त्वा ब्राह्मणायदद्यात्स्वयंपंचगव्यंप्राशयित्वा हितं येऽन्हिब्राह्मणान्संभोज्य स्वय
 मपिभुंजीत एवंसप्तवर्षपर्यंतंव्रतंकृत्वा तदंतैश्शुःडान्वितंशयनादिदद्यादित्युद्यापनेविशेषः शेषंसामान्योद्यापन
 वदितिशुभसप्तमीव्रतं आस्यामेवसप्तम्यादेवीत्रिरात्रव्रतमुकं हेमाद्रौ प्रतिपदादितिथिपूज्यासादिकरणासामर्थ्ये

पूजितादुःखदाभवेत् उत्तरायाढानिषेधस्तुसतिसंभवे ज्ञेयः नसबंधा तदुक्तदुर्गैस्सवे मूलाभवेतु कर्तव्याश्रष्टमी
 तिथिसंप्रुता विश्वयुक्ताऽपिकर्तव्याश्रष्टमीनवमीयुतेति श्रत्रपूर्वो कविये स्वर्बेनैरिः
 र्त्वाधित्वानवमीयुतायामेवरात्रावसत्यामष्टम्यांनवमीपूजयासहत्रैणाष्टमीपूजाचिता श्रतएवकामरूपीयादिनि
 बंधेषुवचनं श्रष्टम्याःशेषदंडश्रवम्याःपूर्वएवच तत्रयाक्रियतेपूजाविज्ञेयासामहाफलेति श्रष्टमीनवमीसंधौट
 तीयाखलुकथ्यते तत्रपूज्यात्वहंपुत्रयोगिनीगणसंयुतेति कालिकापुराणोक्ततीयासंधिपूजाप्यष्टमीनवमीपूजा
 यांतंत्रेणैरिति उपोपितोद्वितीयैह्लिपूजयेत्पुनरेवताभिव्यक्रम्येपवासापरदिनविहितातुनवमीपूजाप्रातर्वर्तमा
 नार्यांनवम्यांकर्तुंशकथैव विसर्जनात्पूर्वमिति तदनुरोधेनापिसप्तमीयुतायामष्टम्यामुपवासादिमदनरत्ने यत्तुमहाष्ट
 म्याश्रिनेमासिशुक्लाकल्याणकारिणी सप्तम्यापियुताकार्यामूलेनतुविशेषतः तथा श्रहंभद्राचमद्राहमावयोर्नंतरं
 कचित् सर्वसिद्धिप्रदास्यामिभद्रायामर्चितात्वहं भद्रायाम्भद्रकाल्याश्रमभ्येस्याद्वर्चनक्रिया तस्माद्वैसप्तमी
 विद्याकार्यादुर्गाष्टमीद्वयैरित्यादीनि पूर्वविद्याविधायकानि परदिनेऽष्टम्यभावाविषयाणि पूर्वोदाहृतवचनविरोधात्
 पत्नूनिर्णयामृते महाष्टम्यांभगवतीभद्रायामपिपूजिता ददातिचायुरारोग्यंयतोभद्रास्वरूपिणीपिबचनं श्र
 त्रभद्राद्याब्दोनसप्तमीवचनः यानितु सप्तम्यामुदितेसूत्रेपरतश्चाष्टमीभवेत् तत्रदुर्गोत्सवंकुठ्यान्नकुठ्याद
 परेऽहनि तथा यैदाष्टमीतुसंप्राप्यश्रस्तंयातिदिवाकरः तत्रदुर्गोत्सवंकुठ्यादपरेऽहनिवर्जयेत् दुर्भिक्षंतत्रजा
 नीयात्त्रवम्यांयत्रपूज्यते इत्यादीनि परदिनेऽष्टमीलाभेऽपि सप्तमीविद्याविधायकानि तानि सूर्योदयकालेनवम्य
 मांविषयाणि तदुक्तंस्मृतिसंग्रहे यदासूर्योदयेनस्यान्नवमीचापरेऽहनि तदाष्टमीप्रकुर्वीतसप्तम्यासहितान्
 येति दुर्गोत्सवेऽपि उत्तरास्तिथयेयत्रक्षयंयांतिनराधिप पूर्वाष्टमीतदाकुठ्यादन्वथानशुभंभवेदिति निर्णया

सप्तमीसंयुतानित्यंशोकसंतापकारिणी तथा जंभेनसप्तमीपुकापूजिततुमहाष्टमी इंद्रेणनिहतोजंभस्तदादान
वपुंगवः तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसप्तमीमिश्रिणाष्टमी वर्जनीयाहिंसततंमनुजैः सप्तमीशाल्यसंविदां
भोहादज्ञानतोऽपिवा महाष्टमीप्रकृत्राणोनरकंप्रतिपद्यते सप्तमीकलयत्रपरतथाष्टमीभवेत् तेनशाल्यमिदंश्रा
कंपुत्रपौत्रघनक्षयइतिनिर्णयामृते भोजराजयैभिमपराक्रमेऽपि नदिवाननिशापिचविष्टिहानचसप्तमिशाल्यल
वोपहता यदिचाष्टमिशेषयुतानवनीविवुधैरपिपुण्यतमाकाशितेति निर्णयसिधावपि घटिकानात्राप्येदपिकी
श्राह्येत्युक्तं गौडाश्रम्येव व्रतोपवसनियमेघटिकैकापियाभवेदितिव्लोकेःऋष्टमीनवमीपुक्तानवमीचाष्टमीयुतेति
पाद्मवचनाच्च रूपनारायणधृतदेवीपुराणेऽपि सप्तमीविधिसंयुक्तार्यैःरुतातुमहाष्टमी पुत्रदारघनेर्होनाश्रमन्तीहपि
शाचवत् श्रत्रवेधोनत्रिमूहूर्ताःस्नकः किंतुकलामात्रात्मकोऽपि तथा सप्तमीशाल्यसंविदावर्जनीयासदाष्टमी स्तोका
पिसातिथिःपूर्णायास्यासूर्योदयोभवेदिति इयमष्टमीनवम्याभौमवारेणचयुक्ताऽतिप्रशस्ता तदुक्तं अष्टम्यामुदि
तेसूर्येदिनान्तिनवमीभवेत् कुजवारेभवेत्तत्रपूजनीयाप्रयत्नत इति इयंमूलनक्षत्रेण पूर्वाषाढानक्षत्रेणवा युक्ता
महानवमीत्युच्यते तदुक्तं शश्वयुक्शुक्लपक्षेतुयाऽष्टमीमूलसंयुता पूर्वयाषाढयावापिऋक्षद्वययुताऽथवा सामहा
नवमीनामत्रैलोक्येऽपिसुदुर्लभेति हेमाद्रौस्कांदाच्च निर्णयामृतेभविष्ये कन्यागतेसविनरिशुक्लपक्षेऽष्टमीतुया
मूलनक्षत्रसयुक्तासामहानवमीस्मृता कालतत्त्वविवेचनेदेवीपुराणे प्राष्टकालेविशेषेणशश्विनेष्टमीपुत्र
महाशब्देनवम्यांचलोकैरुयातिगमिष्यति मूलनक्षत्रयुक्ताऽपिसप्तमीलेशसहितादुष्टेव तदुक्तं दुर्गास्तत्रे मूलेनापि
हिसंयुक्तासदात्याज्याऽष्टमीबुधैः लेशमत्रेणसप्तम्याश्रपिस्याद्यदिदृष्टपितेति तपामूलापूर्वाषाढयोरेव पूजाप्रश
स्ताउत्तराषाढायंतुनिषिद्धा तदुक्तंनिर्णयामृते रूपनारायणीये मूलेनपूजयेद्देवीतथासकिलदेवते वैश्वदेवतुनक्षत्रे

अत्रमूलग्रहणमूलादिनक्षत्रत्रयोपलक्षणं तदुक्तं लिंगपुराणे दुर्गापूजासुनवंमौलंघुक्षत्रयाञ्चित्वा महतीकीर्ति
 तातस्यादुर्गासहिपवाहिनीं चंडिकामुपहारैस्तुपूजयेद्वाग्पयवृद्धयइति आस्यांपूजाहोमादि प्राग्बहत्वा बलिदानं
 कार्यं प्रभूतबलिदानं च नवम्यां विधिवच्चरेदिति कालिकापुराणात् यदा तु नवम्यष्टमीं विद्वाभूत्वा द्वितीयादिनेऽपि
 कियती भवति तदा नवमी प्रयुक्तस्य पूजादिः पूर्वदिनेऽनुष्ठापितबलिदानमात्रं द्वितीयादिने कर्तव्यं अष्टम्यामुदिते
 सूत्रं दिने नवमी भवेत् प्रभूते बलिदाने तु कियन्मात्राऽपिलभ्यते नवम्यांतत्रसंपूज्यादुर्गादुर्गतितनाशिनीतिवच
 नात् मदनरत्नेऽपि बल्यादौ पराकार्योऽपवासे तु पूर्वैवेति प्रतापमात्तं देऽपि द्वितीयादिने नवम्याश्चलाभेतु पूर्वैद्युरेव
 नवमीमध्ये कार्यं दशम्यांबलिदानं तु दीयते यत्र मानवैः तद्वाष्टूनाशमायाति मारकोपद्रवैः स्फुटमिति भविष्ये नव
 मीप्रयुक्तस्य बलिदास्य दशम्यां करणे दोषश्रवणात् नंदायां ज्वलेत वह्निः पूर्णयां शुघातनं भद्रायां गोकुलक्रीडात
 त्रारग्यं विनश्यति नवम्यामपराह्णे तु बलिदानं प्रशस्यते दशमो वर्जयेत्तत्र नाऽत्र कार्या विचारणेति नंदायां दर्शने
 रक्षाबलिदानं दशासुच भद्रायां गोकुलक्रीडादेशनाशाय जायेत् इति मदनरत्ने यानितु नकार्यो दशमीं विद्वान्
 वनीतु सदावृधेः नवमीं दशमीं विद्वान्भेत्सर्वबलिपूजाविधानकमित्यादीनि दृशतेषां भवेत्सर्वबलिपूजाविधानकमित्यादीनि
 काचिदचनानि तानि शुद्धाधिकानिषेव पराणि अन्यथा पूर्वोदाहृतसूर्योदये परंरिक्तेति वाक्यविरोधप्रसंगइति
 अत्र निर्णयसिंधुकारः वेधश्च त्रिमुहूर्त्तत्मकः यत्तु हेमाद्रिमते मूहूर्त्तद्वयत्मकोपिवेधोऽस्ति तथापि
 सर्वोदयएवसः सायंतु त्रिमुहूर्त्तएव तदुक्तं दीपिकायां त्रिमुहूर्त्तं गतुसकलासायमिति माधवोपि सायंभूत्
 यातदनुपूनयातु न विष्यत इति तेन त्रिमुहूर्त्तयोगे पूर्वो नवमीति पूर्वोक्तवचनात् नकुर्वन्नवमीतातदशम्यातु कदा
 चनेति क्त्वादे परानिषेधाच्च त्रिमुहूर्त्तयोगाभावे तु परेव कार्येति निष्कर्ष इत्याहुः निर्णयदीपे तु महानवम्याः

मृतहेमाञ्चोस्तु सप्तम्यामुदितैसूर्ये इत्यादिवचनमाश्विनकृष्णोष्टमीविवेयं कृष्णपक्षेऽष्टमीचेति पूर्वोविद्वायाः
 कृष्णपक्षलवप्राशस्स्यात् कृष्णाष्टम्यांपूजनंच कृष्णपक्षनवम्यांक्रियमाणदेवीप्रवीयंतांग कन्यायांकृष्णपक्षेच
 वाधयित्वाऽष्टमीदिने नवम्याबोधयेद्देवीगीतवादित्रनिःस्वनैरितिदेवीपुराणात् महाष्टम्यापूर्वे प्रःपूर्वाह्णोत्तरापरिवे
 पूर्वाऽन्यथापरचेति निर्णयदीपमानमिति निर्णयसिद्धौ अत्रकृत्यमुक्तं कन्यासंस्थेरावीपशुक्लाष्टम्याप्रपूजयेत्
 सापवासोनिशादंतुमहाविभवविस्तरैः देवीपुराणे कन्यासंस्थेरावीपशुक्लाष्टम्यांप्रपूजयेत् द्रोणपुण्ये
 श्रवित्वैश्रजातिपुत्रागचंपकैरिति अत्रविशेषउक्तोमदनरत्ने विष्णुधर्मोत्तरे आश्विनेशुक्लपक्षस्यअष्टम्यां
 प्रयनःशुचिः तत्रैरायुधवर्माद्यंछत्रंरत्नचपूजयेत् राजलिंगानिसर्वाणितथाशस्त्राणिपूजयेत् रात्रौजागरणंकु
 र्यत्त्रैववसुधाधिपः उपोपितोद्वितीयेन्हपूजयेत्पुनरेवतां आयुधाद्यंचसकल्पूजयेद्दुधुभापतिः विस्तरेणाष्टमीकृ
 त्यंनवरान्नप्रकरणएवोक्तमतोनेहप्रच्यते इत्याश्विनशुक्लाष्टमीनिर्णयः

आश्विनशुक्लनवम्याश्रिमहानवमीविधाननरदीये

आश्विनशुक्लनवमीमहापूर्वाप्रकीर्तिता अपराह्णेशमीपूजाकार्यास्यांप्राग्दिशिद्विज ततोनिशायांप्राग्यमेखदुग्गं
 धनुरिपून्गदां शूलशार्किकचपरशुछुरिकार्चमखेटकं छत्रंध्वजंगंचार्थंगोष्टपपुस्तकंतुलां दंडपाशंचक्रशंखींग
 धार्धैरुपचारकैः संपूज्यमहिषंतत्रमद्रकाल्यैसमालभेत् एवंबलिंविधायाथमुक्तापकात्रमेवच द्विजेभ्योदक्षिणां
 दत्वात्रतंत्रसमापयेत् एवंयःपूजयेद्दुर्गांनृणांदुर्गतिनाशिनीं इहमुक्तावरान्भोगानंतेस्वर्गतिमाप्नुयात् इय दुर्गा
 व्रतपूजादौ पूर्वा ग्राह्या युग्मवाक्यात् भविष्योत्तरेऽपि अश्वयुक्शुक्लपक्षेनुअष्टमीमूलसंयुता सामहानवमी
 नामत्रैलोक्येऽपिसुदुर्लभेति कन्यागतेसवितरिशुक्लपक्षेऽष्टमीयुता मूलनक्षत्रसंयुक्तासामहानवमीस्मृतेति

श्रैवमहाराजरक्तपात्रधरो भवेदिति आश्विने शुक्लपक्षस्य अष्टम्यां प्रयतः शुचिः तत्रैवायुधवर्माद्यं छत्रं वस्त्रं च पूजयेत्
 राजलिंगानि सर्वाणि तथा शस्त्राणि पूजयेत् पूर्णैर्गर्भैः फलेभ्यश्चैर्भ्यश्च सुमनोहरैः बलिभिश्च विचित्रैश्च प्रेक्षा
 दानैस्तथैव च रात्रौ जागरणं कुर्यात् तत्रैव सुधाधिपः उपोषितो द्वितीये ऽन्हि पूजयेत् पुनरेवता आयुधाद्यं च सकलं पू
 जयेद्दसुधाधिपः एवं संपूजयेद्देवीं वरदां भक्तवत्सलां कात्यायनीं कामगमां बहुरूपं वरदां पूजिता सर्वकामैः सा यु
 नक्तिवसुधाधिपं एवं हि संपूज्य जगत्प्रधानां यात्रा तु देयावसुधाधिपेन प्राप्नोति सिद्धिं परमां महीशो जनस्तथान्यो
 पि शुभं त्रिशक्त्याः इति भद्रकालीव्रतं ॥ अथ महानवम्यामुत्सवविधानं भविष्योत्तरे ऽपि श्रीकृष्ण उवाच
 पुण्यामहानवम्ये पातिथिनामुत्तमातिथिः अनुष्ठेयानरैः सर्वैः प्रजापालैर्विशेषतः भवान्निष्ठये पाथं संवत्सर
 सुखाय च भूतप्रेतपिशाचानां प्रीत्यर्थमुत्सवाय च युधिष्ठिर उवाच कस्मात्कालात्प्रवृत्तेयं नवमी महशब्दिका कि
 मादावपि कृष्णासीद्या भवान्याः प्रियतिथिः यशोदागर्भसंभूता कुत्रसाऽत्र प्रवर्तिता उताहो पूर्वमेवासीत्कृते त्रेतायु
 गादिषु येचान्ये प्राणिनः सर्वे वध्यंते घातयंति च हतानां प्राणिनतिषां कागतिः पारलोकिकी स्वयंप्रतांघातयता
 मनुमोदयतां तथा एतन्मे संशयं सर्वे छेत्नुमर्हसि केशव श्रीकृष्ण उवाच पार्थया परमाशक्तिरन्तर्लोकपूजिता आ
 द्या सर्वगता युद्धाभावगम्यामनोहरा अर्द्धाष्टमीकालकालीसुष्णसर्वभंगला मायाकात्यायनीदुर्गाचामुंडाशंकर
 त्रिया ध्यायंति यो गरतास्सा देवी परमेश्वरी रूपभेदेनामभेदे भवानी पूज्यते शिवा अष्टम्यां तु नवम्यां तु देवदानव
 राक्षसैः गंधर्वैरुरगैर्यक्षैः पूज्यते किन्नरैरनरैः अन्यैरपि युगादैस्तुष्टैः पूर्वप्रपूजिता पूजितेषु पुरा देवैस्तेभ्यः
 पूर्वैरनरैः शुभः अथ्वयुक्शुक्लपक्षे तु अष्टमीमूलसंयुता सामहानवमीनामत्रैलोक्ये ऽपि सुदुर्लभा कन्यागतेसि वतिरि
 शुक्लपक्षे तथा ऽष्टमी मूलनक्षत्रसंयुक्ता सामहानवमीरस्मृता अष्टम्यां च नवम्यां च जन्ममोक्षप्रदां चिकां पूजयित्वा

परदिनेऽपराह्णव्यापित्वेपराश्रान्यथापूर्वैवेत्युक्तं आवर्तनात्पूर्वकालेनवमीस्यात्पररेऽहनि दुर्गापूजाऽत्रपूर्वद्युःपूर्वा
 ह्णोत्वष्टमीयेदेतिधौम्यवचनात् अस्य शारदनवमीविषयत्वेऽसमूलत्वेच प्रमाणाभावाद्द्विष्टयमेतत् नवम्यामेव
 दुर्गापूजनहेमबलिदानाद्युपक्रमप्रसमापनीयमितिराजमार्तंडः नवम्यांचजपंहोमंसमाप्यविधिवद्बलित्तिवचना
 त् ब्रह्मवैवर्तेऽपि अत्रापराह्णिकेकालेऽलिदानं प्रशस्यते दशमीवजयेत्तत्रनात्रकार्याविचारेतिदेवीपुराणेऽपिसूर्यो
 दयेपरंरिकापूर्णास्यादपराद्यदि बलिदानं प्रकृतं व्यतत्र देव्याः शुभावहं बलिदाने कृतेऽष्टम्यां राष्ट्रमंगो भवेन्नृपेति नव
 म्यांचजपंहोमसमाप्यश्रवणेऽपि चेतिसंग्रहेऽर्केः व्रतंचजागरंश्चैवनवम्यां विधिवद्बलिरिति देवीपुराणाच्च इदंबलि
 दानं नवमीप्रयुक्तं अष्टमीप्रयुक्तस्याष्टम्यामेव कर्तव्यत्वात् इयंचनवम्युपवासाद्विष्वतिप्रशस्ता तदुक्तं भविष्योत्तरे
 तस्मादियं महापुण्यानवमीपापनाशिनी उपोष्यासुप्रयत्नेन सततसर्वपाथिवैरिति हेमाद्रौ देवीपुराणेऽपि आश्वि
 नेनवमीशुक्लात्स्यात्कोटिगुणं फलं तथा आश्विनस्य तु मासस्य नवमीशुक्लपक्षा जायते कोटिगुणितदानं तस्या
 नराधिपेति इयं मन्वादिरेपि इति महानवमीनिर्णयः ॥ अस्यामेव विष्णुधर्मोत्तरोक्तं भद्रकालीव्रतं राम
 उवाच विधिना पूजयेत्केन भद्रकालीनराधिप नवम्यामाश्विने मासिशुक्लपक्षे नरोत्तम पुष्करठवाच पूर्वोत्तरे तु दि
 ग्भागेशिववास्तुमनोहरे भद्रकालीगृहं कुप्याच्चित्रवस्त्रैरलंकृतं भद्रकालीपदं कृत्वा तत्र संपूजयेद्दक्षिण श्रत्रमंत्रा
 गमोक्तः यद्वा जयंतीमंगलाकाली भद्रकालीकपालिनी दुर्गाक्षमाशिवाधात्री स्वाहास्वधानमोऽस्तुते इति पौरा
 णिकं मंत्रोवा भद्रकालीस्वरूपं तु विष्णुधर्मोत्तरे अष्टादशभुजाकार्या भद्रकालीमनोहरा श्रालीढस्यानसंस्था
 नाचतुःसिंहरथे स्थिता श्रक्षमालांचशूलंबलङ्गंचर्मचयादव धाणंचापेव कर्तव्ये पद्मशंखौतथैव च स्त्रुकुत्त्रवोचतया
 कार्पयैतान्बेदिकर्मदलु दंडशक्तीचकर्तव्ये तथा शक्तिद्वाराशनी हस्तानां भद्रकाल्याश्च भवेच्छांतिकरः करः एक

श्वेवमहारारजकपात्रधरोभोवेदिति आश्विनेशुक्लपक्षस्य अष्टम्यांप्रयतः शुचिः तत्रैवायुधवर्माद्यंछत्रं वस्त्रं च पूजयेत्
 राजलिंगानिसर्वाणितथाशस्त्राणि पूजयेत् पुष्पैर्गंधैः फलैर्भक्ष्यैर्भास्वैश्च सुमनोहरैः बलिभिश्च विचित्रैश्च प्रेक्षा
 दानैस्तथैव च रात्रौ जागरणं कुर्म्यात्तत्रैव च सुधाधिपः उपोषितो द्वितीये ऽन्दि पूजयेत्पुनरेवतां आयुधाद्यं च सकलं पू
 जयेद्दसुधाधिपः एवं संपूजयेद्देवीं परदांभकवत्सलां कात्यायनीं कामगमां बहुरूपां वरदां पूजिता सर्वकामैः सा यु
 नक्तिवसुधाधिपं एवं हि संपूज्य जगत्प्रधानां यात्रा तु देयावसुधाधिपेन प्राप्नोति सिद्धिं परमां महेशोजनस्तथान्यो
 पि शुभं त्रिशक्त्याः इति भद्रकालीव्रतं ॥ अथ महानवम्यामुत्सवविधानं भविष्योत्तरे ऽपि श्रीकृष्णउवाच
 पुण्यामहानवम्ये पातिथीनामुत्तमातिथिः अनुष्ठेयानरैः सर्वैः प्रजापालैर्विशेषतः भवानि तृष्टये पार्थसंवत्सर
 सुखाय च भूतत्रैतपि शाचानां प्रीत्यर्थं मुत्सवाय च युधिष्ठिरउवाच कस्मात्कालात्प्रवृत्तेयं नवमी महेशब्दिका कि
 मादावपि कृष्णासीधाभवान्याः प्रिय. तिथिः यशोदागर्भसंभूता कुत्रसाऽत्र प्रवर्त्तिता उताहो पूर्वमेवासीत्कृतत्रेतायु
 गादिषु येषान्ये प्राणिनः सर्वे वध्यंते घातयंति च हतानां प्राणिनां तेषां कागतिः पारलौकिकी स्वयं प्रतांघातयता
 मनुमोदयतां तथा एतन्मे सशयं सर्वेच्छेत्तुमर्हसि केशव श्रीकृष्णउवाच पार्थया परमाशक्तिरन्तर्लोकपूजिता आ
 द्या सर्वगता शुद्धाभावगम्यामनोहरा अर्द्धाष्टमीकालकालीसुष्ण्णासर्वभंगला मायाकात्यायनीदुर्गाचामुंडाशंकर
 प्रिया ध्यायंति यां योगरतास्सा देवी परमेश्वरी रूपभैर्दानभैर्भवानी पूज्यते शिवा अष्टम्यां तु नवम्यां तु देवानव
 राक्षसैः गंधर्वैरुरगैर्गंधैः पूज्यते किन्नरैरैरैः अन्यैरपि युगादौ तु सृष्टेः पूर्वं प्रपूजिता पूजिते यं पुरा देवैस्तेभ्यः
 पूर्वैरैः शुभः अथ युक्शुक्लपक्षे तु अष्टमीमूलसंयुता सामहानवमीनामत्रैलोक्ये ऽपि सुदुर्लभा कन्यागते सवितरि
 शुक्लपक्षे तथा ऽष्टमी मूलनक्षत्रसंयुक्ता सामहानवमी स्मृता अष्टम्यां च नवम्यां च जन्ममोक्षप्रदां विकां पूजयित्वा

भिन्नमासिविशोकजायतेनरः संतर्जयंतोऽङ्कारैर्विघ्नोऽध्यातकान्परान् नवम्यांपूजितादेवीदात्यनुपमं फलं
 सापुण्यासापवित्राचघर्मसुखदायिनी तस्यांसदापूजनीयाचामुंडामालिनी तस्यायिह्युपयुज्यतेप्राणिनोम
 हिपादयःसर्वेतेस्वर्गतिंतिघ्नतांपापंनवियते. नतयावल्लिदानेनपुष्पधूपविलिपनैः यथासंतुष्यतेमेपैर्महिषैर्विषय
 वासिनी लक्ष्मिदुर्गाहन्यतेविधायत्रजंतवः स्वर्गतिंयातिकौंतेयघातंतोयशस्विनः भवानीप्रांगणेप्राणायेयां
 यांतियुधिष्ठिर तेषांस्वर्गेऽनुलोवासोविरास्तेऽप्सरसांप्रियाः मन्वन्तरेषुतर्वेषुकल्पेपुरुुरुन्दन तेषुसर्वेषुपुण्यासो
 न्नवनीयंसुरार्चिता प्रसिद्धानादिनिधनार्थवैभ्युधिष्ठिर भूयोभूयोवतारैश्चभवानीपूज्यतेसुरैःश्रवतीणै.वर्तनीणांचमु
 विद्वेयनिवर्हिणी स्वर्गपातालमर्षेषुपुरुतेस्थितिपालने सैवकालीमहादेवीयशोदागर्भसंभवा कसासुरस्योत्त
 मांपेपदं दत्त्वागतावियन् ततःप्रभृतिदेव्यघ्नोयशोदानंदिनीमया विधयाचलेस्थापयित्वापुनःपूजाप्रवर्तिना पूर्वप्र
 सिद्धांपिपुनर्भगिन्यामहिमाकृतः भुविसत्त्वोपकारायसवैपद्रवशांतये एवंचविधप्रवासिन्चानत्रात्रोपवासातः
 एकंभक्तेनकेनस्वशक्त्यायाचितेनच पूजनीयाजनेदेवीस्थानेस्थानेपुरेपुरे गृहेगृहेशक्तिपैशैभैश्चमेवनेवने स्ना
 तैःप्रमुदितैर्हृष्टैर्ब्रह्मणैःक्षत्रियैर्नृप वैश्यैःशूद्रैर्भक्तियुक्तैर्लच्छैर्यैश्चमानवैः स्त्रीभिश्चकुरुशादूलतद्विधानमिदंशु
 णुएतदन्तरंजयाभिलाषीनृपतिरित्यादि भूताःसुखावहाइत्यंतोऽष्टनीकृत्येलोहाभिसारप्रकरणेज्ञैःइत्येवंभ्रा
 मयेदेवोऽदुर्गादेवैरथेस्थितां नरयनेनवापार्थततोविघ्नंसमापयेत् श्रयोऽपन्नेषुविघ्नेषुभूयःशांतेसमाचरेत् येनविघ्नः
 नजायते यात्रासंपूर्णतां व्रजेत् एवंयैकुर्वतेयात्रांराजानोऽप्येऽपिमानवाः महानवम्यांनंदायाःपुत्रिकाहृष्टमानसाः
 तेसर्वेषुपापनिर्मुक्त्यातिभागवतीपुरीं नतेषांशत्रवोनाशिनैर्चौरानविनायकाः विघ्नकुर्वतिराजेव्रजेयेपांतुष्टामहेश्वरी
 इत्येपेतेसमारूपतोदुर्गादेव्यामहोःसवः पठतांशुष्वतांचैवसर्वाशुभनिवर्हणः शूलाग्रभिन्नमहिषासुरएष्टपीठ

मर्षस्त्रिपतासुरुचिरांगदबाहुदंडां अभ्यर्च्यपंचवदनानुगतानवम्यांदुगांदुगंहनानितरतिमर्षोः इतिमहानव
 मीदुर्गोत्सवः
 आश्विनशुक्लनवम्यामेव भविष्यपुराणोक्तं रथनवमीव्रतम् सुमंतुरुवाच कृत्वाश्वयुजेमा
 सिशुक्लपक्षेनराधिप नवम्यामुपवासंतुदुर्गोदेवींप्रपूजयेदित्युपक्रम्य वल्गादिशोमितेनवरथंकृत्वा कृत्वास्वर्णम
 र्थोदुर्गमहिषासनशोमितां दुर्गस्वरूपं आलीढस्थानसस्थानातथाराजंश्रुतुभुजा असृक्पात्रकरादेवीशूलख
 द्बधरातया चतुर्थश्चकरस्तस्यास्तथाकार्यस्तुसामिपइति रथमध्येतांविन्यस्य तरंथं राजमार्गेश्यादानंशूलां
 गालयेसंस्थाप्य प्रभातेपुनःपूजांकृत्वा ब्राह्मणान्संभोज्यस्वयंभुंजितित्युक्तं अत्रभगवतीप्रीत्यर्थशय्यादानंशूलां
 कितटपदानभयतोमुखीदानंचकर्तव्यं तदुक्तं रत्नोपकरणैर्युक्तांदतदारुमर्षांशुभां शय्यांनिवेदयेद्यस्तुभगवत्यै
 नराधिप संपूज्यगंधपुष्पाद्यैर्विधिवच्चंडिकान्तप दुकूलवस्त्रतूलांनांपरिसंख्यातुयावती तावद्दूर्घसहस्राणिदुर्गा
 लोकेमहीयते दृपंशूलांकितयश्चभगवत्यैनिवेदयेत् आसप्तमंसतुकुलंमहादेवालयंव्रजेत् दत्त्वोभयमुखीगांच
 भगवत्येसुतोभनाम् सप्तद्वीपांधरादत्वायत्फलंतदवाप्नुयात् पदद्वयंशिरोद्विचयावद्दत्तसस्यनिर्गतम् ताव
 द्दोःदृषिविज्ञेयान्नात्स्यान्महीप्रदः इतिरथनवमीव्रतम् अस्यामेवारभ्यंब्रह्मपुराणोक्तंशौर्घ्यव्रतं अगस्त्य
 उवाच अतःपरंप्रवक्ष्यामिशौर्घ्यव्रतमनुत्तमम् येनभीरोरपिमहच्छौर्यंभवतितत्क्षणात् मासिचाश्वयुजे
 शुद्धनवम्यांसमुपोषितः सप्तम्यांरुतसंकल्पःस्थित्वाष्टम्यांनिरोधतः नवम्यांप्राशयेत्पिष्टं त्रयमभक्ति
 तोनृप ब्राह्मणान्भोजयेच्छत्रयादेवींचैवतुपूजयेत् दुर्गदीर्घीमहाभागांमहामायांमहाप्रभाम् एवसंवत्सरंयाव
 दुपोष्यतुपिधानतः व्रतातेभोजयेद्दीमान्यथाशक्तिकुमारिकाइतिशौर्घ्यव्रतम् ॥ अथास्यामेयाश्विनशुक्लनव
 म्यामुल्कानवमीव्रतं श्रीकृष्णउवाच उल्कास्यांनवमींराजन्कथयामिनिचोधतां याकश्येनकथितातारक

तस्यां च नारिणी अश्वत्थशुक्लपत्रैः पानवमीलोकविश्रुता तस्यां स्नात्वा समभ्यर्च्य पितृन्देवान् समधिना पश्चात्संपूजयेद्देवीं चानुंडाभिरवप्रियां पुष्पैर्धूपैः सन्वेद्यैर्मांसमल्पसुरासवैः पूजयित्वा स्तवंकुर्यान्मंत्रेणानेन मानवः समा रोप्यां जलिं मूर्ध्नि जानुभ्यामवर्णागतः महिषमिहामहा माये चानुंडमुंडमालिनि द्रव्यमारोग्यविजयदेहिदेवि नमोऽस्तुते कुमारिभोजयेद्गन्धानवतानीलकंकचुकैः परिधानैर्भूषणैश्च भूषयित्वा क्षमापयेत् सप्तपंचतथैकां वानिजविद्यानु रतः श्रद्धया तुष्पते देवी इति धारानुशासनं अभ्युक्ष्य मंडलं कृत्वा गोमयेन शुचिस्ततः तत्रासने चोपविशेऽप्यान्नं च पुरतो न्यसेत् ततः ससिद्धमंत्रं यत्सर्वपरिवेपयेत् सघृतं वापयेत्संभ्यश्च दत्त्वांनं पात्रसन्निधौ तृणानां मुष्टिमा दापयत्क्रीयादष्टमात्रकं प्रज्वालयेत्ततो भोज्यं यावज्ज्वलति पावकः प्रशान्तिभोजनं त्यक्त्वा समाचम्य प्रसन्नधीः चानुंडां हृदये ध्यात्वा गृहकृत्य परो भवेत् श्रनेन विधिना सर्वमासिमासि समाचरेत् ततः संवत्सरस्यांतिभोजयित्वा कुमारिकाः वस्त्रैराभरणैः पूज्य प्रणिपत्य क्षमापयेत् सुवर्णशक्तितो दद्याद्वांच विप्राय शोभनां य एवं कुरुते पार्थ पुरुषो नवमी व्रतं न तस्य शत्रवो नाग्निर्न राजानो न तस्कराः भूताः प्रेताः पिशाचाश्च जनयति भयगृहे समुद्यतेषु शस्त्रेषु हंता तस्य न विद्यते रक्षते तं स दोषु क्ता सर्वास्वापस्सुचं च्छिका नरो वापय दिवानारी व्रतमेतत्समाचरेत् उल्का वत्ससपत्नानां ज्वलन्नास्ते सदा हृदि सशुष्ककोटरमुखी सुकरालदंष्ट्रां कापालिनीं समवलं वितुं डमालां उल्काव्रतेन पुरुषो नवमीपुर्वं संपूज्य कस्य हृदयं न च मत्करोति इति भविष्योत्तरे उल्कानवमी व्रतम् आश्विनशुक्लदशमी विजयादशमी नारदीये आश्विने शुक्लदशमी विजया सात्रकीर्त्तता दशगोमयपिंडांस्तु प्रातर्न्यस्य गृहंगणे चक्रवालस्वरूपेण तन्मध्ये रामलक्षणौ तथा भरतशत्रुघ्नौ संपूज्याश्चतुरोऽपि हि सापिधाना सुपालीषु गोमयस्य चतसृषु किन्नधान्यं सरोप्यं तु धृत्वा शुक्लां वराहवतः पितृमातृभ्रातृपुत्रजायाभृत्य समन्वितः

एवं कृत्वा विधानं तु
 संपूज्य गंधपुष्पाद्यैः नवैश्या विधानतः नमस्कृत्याभ्युंजीत द्विजान्संभोज्य पूजितान्
 नरोर्वर्षसुखान्वितः धनधान्यसमृद्धश्च निश्चितं जायते द्विजः अथापराह्णसमये नवम्यां सुनिर्मितां पूर्वदिक्रुष्यां
 शमीविप्रगत्वा तन्मूलमृत्तिकां गृहीत्वा स्वगृहं प्राप्य गीतवादित्रनिःस्वनैः संपूज्य तां विधानेन सज्जीकृत्य निजं बलं
 निर्गत्य पूर्वद्वारेण ग्रामाद्दहिरनाकुलुः ततः शत्रुप्रतिकृतिनिर्मितां पंचिकादिभिः मनसा कल्पितां वापि स्वर्णपुंखश
 रणैर्विभ्रेदतिष्ठग्रीतः प्राप्नुयात् स्वगृहं निशि एवं कृत्वा विधवापि गच्छेद्वा शत्रुनिग्रहे एवैवं शमीविप्रविधिना
 चरिता सदा धनं जयं सुतान्गाश्रज्जाश्वं चाप्यजाविकं दद्यादिह शरीरं ते स्वर्गं तिचापिनारद ॥ इयंच तारकोद
 यव्यापिनी ग्राह्ये तिसामान्यनिर्णयः तदुक्तं चिंतमणौ आश्विनस्य सिते पक्षे दशम्यां तारकोदये सकालो विजयो ना
 म सर्वकाव्यार्थसाधकः रत्नकोशेऽपि ईपत्संध्यामतिक्रांतः किंचित्कुड्मिन्नतारकः विजयो नाम कालोऽयं सर्वकाव्यार्थ
 र्थसाधकः दिनद्वये तद्वाप्ताव्याप्तौ वा अपराजितापुजायां पूर्वैव तदुक्तं हेमाद्रौ स्कंदे दशम्यातु नरैः सम्यक् पूज
 नीयाऽपराजिता ऐशानो दिशमाश्रित्य अपराह्णे प्रयत्नतः या पूर्णानवमी युक्ता तस्यां पूज्याऽपराजिता क्षेमार्थं विज
 यार्थं च पूर्वोक्तविधिनारैः नवमीशेषसंयुक्तदशम्यामपराजिता ददाति विजयं देवीपूजिता जयवर्द्धिनी तथा
 आश्विने शुक्लपक्षे तु दशम्यां पूजयेन्नरः एकादश्यां न कुर्वीत पूजनं चापराजितमिति अत्र यात्रात्वेकादशे मुहूर्त्तकार्यार्थ
 तथा च भृगुः आश्विनस्य सिते पक्षे दशम्यां सर्वरात्रिषु - सायंकाले शुभायात्राय दिवा विजयक्षणे एकादशे मुहूर्त्तौ य
 विजयः संप्रकीर्तितः तस्मिन् सर्वे विधातव्या यात्रा विजयकांक्षिभिरिति दिनद्वये एकादशे मुहूर्त्तव्याप्तौ श्रवणपु
 तात्राह्या तथा च हेमाद्रौ मदनरत्ने कश्यपः उदये दशमी किंचित्संपूर्णैकादशीयदि श्रवणक्षयदाकाले सातिथि विजया
 भिधा श्रवणक्षेत्तु पूर्णां कालुत्स्यः प्रस्थितायतः उद्धृद्येयुः सीमानं तद्विनक्षेत्तोनर इति कालेऽपराह्णयोगाभावे तु

सर्वपक्षेषु पूर्वमदनरत्नेऽप्येवं ज्योतिर्निबध्नतलकोशे च नारदः ईशसंस्थामार्तिक्रांतः किंचिदुद्धिन्नतारकः विजयोना
 मकालोऽयं सर्वकार्यार्थसाधकः इत्यस्य दशमीं शुक्लपूर्वविद्वानकारयेत् श्रवणेनापिसंयुक्तराज्ञांपट्टाभिषेचने सूर्योदये
 यद्दाराजान्दृश्यते दशमीतिथिः आश्विनेमासिशुक्ले च विजयांतां विदुषुषाः अत्रापनिर्गलिताः अत्राहोमस्यः का
 लः तत्रैव पूजायुक्तप्रदोषोगणः तत्रदिनहयेप्यपराह्वयपित्वे च पूर्वा प्रदोषव्याप्तैराधिक्यात् दिनद्वयेऽपराह्वसत्वे च पूर्वा
 व्यापित्वे परा अपराह्वणव्याप्तैराधिक्यात् श्रवणस्तुरोहिणीवदप्रयोजकः दिनद्वयेऽपराह्वसत्वे च पूर्वा
 तत्राप्यपराह्वणे श्रवणसत्त्वे परैरेवेति अत्रापराजितापूजादिकं पूर्वविद्वान्विधायकं नवरात्रप्रकरणे लिखितं शमी
 पूजादिकमपि तत्रैव नवरात्रपरणनिर्णयोऽपि तत्रैवाभिहितः अथात्रप्रस्थानादिविधानंतत्र दिशां विजयमंत्राश्च
 पठितव्याः पुरोधसेति आशादशमां पूजात्रतवदत्र विधानं अस्यंगोपयत्राह्वणो विवाहमुहिरयोक्तं प्रस्थानविधि
 कुर्यात् तद्यथा अत्रप्रस्थानं व्याख्यास्यामः ननेषु गच्छसु पार्थिवास्तत्रत्यादुं दुर्भीर्वाणावादेपरन्द्दालं कृताश्चारु
 वदना उदगयनेषु पुण्यक्षत्रे केशशमश्रु रोमनखानिवापयित्वा संभारानुपकल्प्य मैत्रं मुहूर्तमुपसमाधाय शांतिप्र
 तिसंस्कारयित्वा कर्तान्वालभ्यजुहोत्यभैरयुष्यैः स्वस्त्ययनैः शर्मवर्मभिर्जनवदनैश्च हुन्वा पार्थिवस्येति मात्र
 गामेति च हुत्वा आगच्छतागतस्वेतार्द्रं स्यालीपाकेनेद्वा विष्णुवृक्षराक्षजवइति पथानमास्थाय जपेदिमो पाशयत
 इंद्रं तारमिंद्रं मानो विदन्नभयसोमो बहस्पतिर्नरः परिपातुपश्चादिति त्रीन् विष्णुक्रमां क्त्वित्यादि- अपराजिता
 पूजनादिकं नवरात्रवशात्तत्रैवोक्तं दिशां विजयमंत्राश्च पठनीयाः पुरोधसेति प्रागुक्तं तत्रमंत्रा आशादशमी
 त्रतो कामविषयोत्तरे त्वयिसन्निहितः शक्रः सुरासुरनमस्कृतः पूर्वस्त्वं भुवनस्यास्य ऐन्द्रदिग्देवतेनमः परिगृह्य
 दिशेशस्त्वं वामाग्नेयीति पठ्यसे तेजोरूपपराशक्तिराग्नेयीजयदा भव २ घर्मराजं ममाश्रित्य लोकान्

यमपत्यसौ ॥ तेनसंपमनीवासि ॥ याम्येमत्कामदाभव ॥ ३ ॥ खड्गहस्तातिविकृतनिर्ऋतिस्थान
माश्रिता तेनैर्ऋतिनामासिखमाशांपूरयस्वमे ४ त्वय्यास्तेभुवनाधारेवरुणोयादसांपतिः कामार्थमम
धर्मार्थवारुणिप्रवणभव ५ अधिष्ठितासियस्मात्वंवायुनाजगदायुना बायव्येत्वमतःशांतिनित्ययच्छममा
नघे ६ धनदेनाधिष्ठितासिप्रख्यातात्वमिहोत्तरा निरुत्तराभवास्मासुदंत्वासद्योमनोरथम् ७ दृशाभिमतवे
पेशंभुनात्वमलंकृता पूरयस्वाशुभेदेविवांछितानिनमोऽस्तुते ८ भुजगाष्टकुलेनवंसेविताऽसियतोह्यधः ना
गांगनाभिःसहिताहितायभवमेऽनघे ९ सर्वलोकोपरिगतासर्वदात्वंशिवायच सनकाद्यैःपरिचृतासर्वदा
पाहिमांभयात् १० नक्षत्राणिषयोगाश्चग्रहास्तारागणस्तथा नक्षत्रमातरोयाश्चभूतत्रेतविनायकाः सर्वैर्मेभो
ष्टसिद्धैर्भुवतुप्रवणास्सदेति अथात्रखंजरीटपुजनंदर्शनमपिबदति तस्यमंत्रोज्योतिःशस्त्रे त्रियितत्वे कृत्वानी-
राजनविधिविधिमंत्रोक्तयथाक्रमं शोभनंखंजनंपश्येज्जलगोष्ठादिसन्निधौ नीलश्रीवशुभश्रीवसर्वकामफलप्रद
ष्टथिव्यामवतीणोऽसिखंजरीटनमोऽस्तुते वसंतराजेऽपि त्वयोगयुक्तोमुनिपुत्रकस्त्वमदृश्यतामेपिशिखोद्भनेन
त्वंदृश्यसेप्राष्टपिनिर्गतायांखंजनाश्वर्य्यमयोनमस्ते अस्यपूजनं हस्तादित्येयमहालयप्रकरणेऽस्तीतिविजयाद-
शमीविधानं आग्निवशुक्तेकादशी पापांकुशा तदुक्तंनारदीये एकादशीमिपेशुक्तांविप्रपापांकुशाब्दहयां उपोष्य
विधिविद्विष्णोर्देनिविष्णुसमर्चयेत् ततः संभोज्यविप्राग्न्यान्दत्त्वतिभ्यश्चदक्षिणां भक्त्याप्रणम्यविसृजेदर्शनी
याच्चत्ययंततः एवंयःकुरुतेभक्त्यानरःपापांकुशात्रतं संभुक्तेहवरान्भोगान्यातिविष्णोःसलोक्तां श्रयकथा वारा
हभविष्यपुराणयोः युधिष्ठिरउवाच कथ्यतांदेवैवेशह्यनादिस्त्वंगत्प्रभो धातात्वंचविधातायकत्तंहत्तौत्वमेवच
इपस्यशुक्लपक्षेतुक्कावाद्येकादशीभवेत् किनामकोविधिस्यस्याएतद्विस्तरतोवद श्रीकृष्णउवाच शृणुष्वत्वंमहाराज

कथांपापप्रणाशिनीं इपस्यशुक्लपक्षेयातस्यानामवदामिते पापांकुशेतिविख्यातापापकुंजरभीतिहा आशिवनेमासि
 देवेशपद्मनाभमनामय पूजयेच्चैवमाराजन्स्वर्गमोक्षप्रदायकं तुलसीभंजरीभिश्चपुष्पस्तदुसभैवैः तपस्तप्तवानर
 स्तीग्रसमवाप्तोतितत्फलं तत्फलंसमवाप्तोतिपूजयित्वाजनादनं कृवाचसुमहत्पापंयोनरोहरिमर्चेयेत् नयातिनरक
 घोरंयत पापहरोहरिः पृथिव्यांयानितीर्थानिपुण्यान्यायतनानिच तानिसर्वाणिचात्रोतिविष्णोर्नामानुकीर्तनात् देवं
 शाङ्गघरंविष्णुप्रेप्रपन्नाजनादनं नतेयमपुरंयातियातिलोकंचशाश्वतं उपोष्यैकादशमेतांप्रसंगेनापिमानवः नया
 तियातनांयामीमितिवैवस्वताच्छरुतं हरिनिंदापराराजन्हरिपूजापराङ्मुखाः नयांतिवैष्णवंलोकंनरकयांति
 दारुणम् नदृश्यंपावनकिंचिच्चिपुलोकैपुविद्यते सर्वपापविनाशायथादृशोहरिवासरः तावत्पापानिदेहेऽस्मिन्वसति
 मनुजाधिप यावन्नोपोपितमर्त्यैःपद्मनाभदिनंमहत् अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच एकादश्युपवासस्य
 कलानार्हतिषोडशीं एकादशौद्रिद्यैःपापंयस्कृतंमानवैःसदा एकादश्युपवासेनतत्सर्वंशांतिमात्रजेत् एका
 दशीसमंकिंचित्पुण्यलोकंनविद्यते व्याजेनापिकृतायैस्सानतेपश्यंतिभास्कारं स्वर्गमोक्षप्रदांपुंसांशरीरारो
 ग्यदायिनी सुकलत्रप्रदाचैवनकाशीनचपुष्करं यमुनाचद्रभागचैवतुल्याकदाचन आयासवर्जत्रितिन
 प्राप्नुवंतिहरेःपदं तर्पणंतुहरेःकुर्यात्पिप्लुहनुद्विशयमानवः दशैवपितृपक्षेचमात्पक्षेत्थादश आर्यायादशप
 क्षेचपुरुषानुदरेद्रती तेद्वंद्वमोहनिर्मुक्ताःसर्वैगरुडवाहनाः स्रग्विणःपीतवत्त्वाभ्रप्रयांतिहरिमदिरं किरी
 टिनःकुडलिनोधनश्यामाश्रुतुंजाः शंखचक्रगदापद्मधारिणोवनमालिनः बालत्वेयौवनेवापिवादेकचन्द्रपोत्तम
 टपोष्यैकादशीमर्त्यैःसत्यंनाप्तोतिदुर्गंति यथोकविधिनाराजन्कृत्वासतीथमज्जने दत्त्वाहेन्नभ्रभाराणिमर्त्योयत्फल
 मश्नुते तत्फलंसमवाप्तोतिकृतेचैकादशीत्रते संक्षेपेणनृपश्रेष्ठविधिमस्याबदामिते यथाशस्त्याचदानंतुकुर्यात्स्वहित

काम्पया उपानच्छत्रवस्त्रादिकंदमूलं फलजलं नवंधृतुदिनंकार्थं प्राणिमात्रेषुकेनचित् इहलोकेश प्राप्यमृतो
 मोक्षमवाप्नुयात् कर्तारो नैव इत्यतिदारुणमशासनं दीर्घायुषो घनाढ्याश्च भवंतीह पुनः पुनः किमत्र बहुनोकेननते
 गच्छंति दुर्गतिं आरोहंति नराः सर्वे दिवदेवैः सुपूजिताः इति कथितं राजन्नेकादश्याः कथानकं विपठति नरा राज
 न्ये शृण्वन्ति वैवच ते पापापापानि शयंति मृतमोक्षव्रजं तिते ॥ इति वाराहपुराणे पाद्मे च पापांशुशिविनशुक्लैकादशी
 व्रतकथानकम् ॥ आथाश्विनशुक्लैकादशीमारभ्य कार्तिकस्नानादिकृत्यारंभ इति दक्षिणात्याः आश्विनस्य तु मासस्य
 याशुक्लैकादशीभवेत् कार्तिकस्य व्रतानीह तस्य वै प्रारभेत्सुधीरिति पाद्मेकेः भार्गवाचने च आरभ्यैकादशीशुक्ला
 माश्विनस्य तु मानवः प्रातःस्नानं प्रकुर्वीत यावत्कार्तिकमास्कर इति विष्णुरहस्योक्तेः प्राच्याश्च तुलार्कमारभ्य कुर्वती
 तितत्रैव प्रपंच्यते ॥ आश्विनशुक्लैकादशीमारभ्य त्रिंशद्विनपर्यन्तं मासोपवासव्रतं हेमाद्रौ विष्णुरहस्ये नारद उ
 वाच भगवन् श्रोतुमिच्छामि व्रतानामुत्तमं व्रतं विधिमासोपवासस्य फलं वास्य यथोदितं यथाविधिनरैः कार्यं व्रतय
 र्थायथाभवेत् आरभ्यते यथापूर्वसमाप्याहियथाविधि यावत्संस्थं हिकर्तव्यं तद्ब्रूहि प्रपितामह व्रतमेतत्सुरश्रेष्ठवि
 स्तरेण ममान च ब्रह्मोवाच साधुनारद यच्चैतत्पट्टं व्रतपोधन यादृङ्मतिमतां श्रेष्ठतच्छृणु ब्रवीमि ते सुराणां हियथा
 विष्णुस्तेन सांचयथारविः मेरुः शिखरिणां यद्दहेन ते यस्तुपक्षिणां तीर्यानांतु यथागगाप्रजानांतु यथावणिकं श्रेष्ठं सर्वं
 व्रतानांतु यामासोपवासकं सर्वं व्रतेषु यत्पुण्यं सर्वं तीर्थेषु यद्भवेत् सर्वदानोद्भवं वा तुलभेन्मासोपवासकृत् आग्निष्टोमा
 दिभिर्भोजैर्विधिवद्भूरिदक्षिणैः न तत्पुण्यमवाप्नोति यन्मासपरिंघनात् तेन दत्तहुतजप्ततपस्तप्तस्वपाकृतं यः करोति
 विघनेन रोमासचतुष्टयं प्रविश्य वैष्णवयज्ञतत्राभ्यर्च्य जनार्दनं गुरोराज्ञांतो लब्ध्वा कुर्म्यान्मासोपवासकं वैष्ण
 वानिययोक्तानि कृत्वा सर्वं व्रतानि च द्वादश्यादीनि पुण्यानि ततो मासमुपावसेत् अतिकृच्छ्रपरांकं च कृच्छ्रवां द्रायणं त

या मासोपवासैर्कुर्वीतज्ञात्वादेहवलाबले बानप्रस्थायतिर्वापिनारीवाविधंवामुने मासोपवासैर्कुर्वीतगुहंविज्ञापये
 ततः आश्विनस्यामलेपक्षेएकादश्यामुपोषितः व्रतमेतन्नृहीयाथावात्रिंशदिनावधि वासुदेवंसमुद्दिश्यकार्ति
 कंसकलंनरः मासंचोपवसेद्यस्तुसमुक्तिफलभागभवेत् अच्युतस्यालयेभक्त्यात्रिकालंकुसुमैःशुभैः मालतीदीवरैः
 पद्मैः कमलैस्तुसुगंधिभिः कुंकुमोशीरकंपूरैःपल्लिप्यवरचंदनैः नैवेद्यैर्धूपदीपाद्यैश्चैतुजनार्दनं मनसाकर्मणा
 वाचापुण्येद्गरुडध्वजं कुर्यान्निरस्त्रिषवणंवृहद्भक्तिजितोद्वियः नाम्नामेवजपालापविष्णोः कुर्यादहर्निशं मत्स्या
 विष्णोःस्तुतिर्वाच्यामृपावादंविवर्जयेत् सर्वसत्त्वदयायुक्तःशांतवृत्तिराहंसकः सुप्तोवाह्यासनस्थोवावासुदेवंप्रकी
 र्त्तयेत् स्मृत्यालोकनगंधादिस्वादंनंपरिकीर्त्तितं अन्नस्यवर्जयेत्सर्वंआसानांवाभिक्रांक्षितं गात्राभ्यंगंशिशोभ्यं
 गंतांबूलंसविलेपनं व्रतस्थोवर्जयेत्सर्वंयज्ञान्यन्ननिराकृतं व्रतस्थोनस्पृशेत्कचिद्विकर्मस्थान्नचालपेत् देवतायतने
 तिष्ठिन्नगृहस्थोव्रतंचरेत् कृत्वामासोपवासंतुयथोक्तविधिनारः नारीवाविधवासाध्वीवासुदेवंसमर्चयेत् अन्यूनाना
 धिकमेवतुव्रतंत्रिंशद्दिनैरिदं कृत्वामासोपवासंतुसंयतात्माजितेद्वियः ततोऽर्चयेन्महद्भक्त्याद्वादश्यांगरुडध्वजं पूज
 येत्पुष्पमालाभिर्गंधधूपनिवेदनैः वस्त्रालकारवद्यैश्चतोषयेदच्युतंनरः स्नापयेत्तुहरिभक्त्यातीर्थचंदनवारिभिः च
 दनेनानुलितांगपुष्पधूपैरलंकृतं वस्त्रदानादिभिश्चैवभोजयेत्तुद्विजोत्तमान् दद्याच्चदक्षिणान्तेभ्यः प्राणिपत्यक्षमा
 पयेत् क्षमापयित्वाविप्रांश्चविसृज्याभ्यर्च्यभोज्यच एवंवित्तानुसरिणभक्तियुक्तेनचेतसा एकमासोपवासंतुकृ
 त्वाऽभ्यर्च्यजनार्दनं भोजयित्वाद्विजांश्चैवविष्णुलोकमहीयते एवंमासोपवासान्हिंसम्यककृत्वात्रयोदश सा-
 पयेत्ततःशक्त्याविधिनयेनतच्छुणु कारयेद्द्वेषणंव्रजमेकादश्यामुपोषितः पूजयित्वाचैवज्ञानाचार्य्यंनुज्ञ
 याहरिं श्रर्चयित्वाततोभक्त्याश्रमिवाद्यगुरुं तथा भोजनीयान्यासनानिब्रह्मसूत्राणिचैवहि दत्त्वाचैवद्विजांग्येभ्यः

पूजयित्वा प्रणम्य च ततोऽनुकल्पयेच्छ्रुत्या शश्यायां कीर्तयति वै ये प्रयच्छन्ति यि प्रायेततरं ति भवार्णवं आनंदार्णवं
 मम शत्रुः खसंसारबंधनैः नवाध्यते नरो नित्यं वासुदेवमनुस्मरन् स्यात्वे जंगमे सर्वे स्वपूले सुक्ष्मे शुभाशुभे विष्णुं
 पश्यति सर्वत्रयः स विष्णुः स्वयं नरः एवं विष्णुमयं ज्ञात्वा त्रैलोक्यं स चराचर यस्य शांतामतिस्तेन पूजितो गरुडध्वजः
 इति कल्पानु कल्पानां व्रतानामुत्तमस्य च करुणाञ्जमहाराजतथा विष्णुवर्चनान्नरः विष्णुलोकमवाप्नोति प्रसादा
 चक्रपाणिनः विधिमांसोपवासस्य यथावत्परिकीर्तितः तबत्तेहान्मुनिश्चेष्टसर्वलोकहिताय च कृत्वा श्रुत्वा तु
 यं भक्त्यानरो विष्णुपुरीं व्रजेत् नाभक्ताय प्रदातव्यं न देयदुष्टेषु तसे इति विष्णुरहस्योक्तं मांसोपवासव्रतम्
 अथास्य प्रयोगः तिथ्यादिसकीर्त्यात्मनोऽशेषपापक्षयपूर्वकचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धिद्वारा श्रीमहाविष्णुप्रीत्यर्थमांसो
 पवासव्रतं करिष्ये तत्र प्रत्यहं त्रिकालस्नानं विष्णुमंत्रजपः विष्णुपूजनं तुलसीदलसहितपुण्यादिसमर्पणं निषिद्धा
 लापवर्जनं पुराणपठनं श्रवणं च ब्राह्मणपूजनं यथाशक्तिदानं एवमादि नियमैर्व्रतयथाशक्तिसमाप्यते शुक्लेकाद
 श्यामुद्यापनं कुर्ष्यात् उक्तप्रकरणेण चार्थवृत्त्वा सर्वतोभद्रकलशेशैर्मलदूरीकरणाय सहस्रशीर्षेत्यादि पुरुपसूक्तमंत्रे
 ण द्वादशाक्षरमनुनावासंस्थाप्य पूजयित्वा कथाश्रवणादि नारात्रिमतिवाह्यं प्रातः स्यादिलेऽग्निप्रतिष्ठाप्य अन्वा
 दध्यात् तत्र प्रधानं लक्ष्मीनारायणं पायसद्रव्येण सहस्रसंख्याकाद्द्विभिर्ब्रह्मादिदेवताश्चैकैकया ग्याहुत्यापक्षे एवं
 होमसमाप्य पीठं चाचार्य्याय दत्त्वा वेदशास्त्रसंपन्नान् त्रिशदब्राह्मणान् ब्रह्मणस्त्रिदानमभूषणादिभिः सपूज्य त्रिशद्गा
 स्तन्मौल्यं वाद्दक्षिणात्वेन दत्त्वा सोपस्करां शय्यां ज्ञानादिगुणवते द्विजाय दत्त्वा सद्नेन ब्राह्मणान्संतोष्याशिपो
 गृहीत्वा विष्णुलोकगमनार्थं द्विजान् प्रार्थयेत् भो द्विजा अनुमोदध्वं भवतां कृपयाऽधुना सर्वपापविनिमुक्तो विष्णुलोकं
 व्रजाम्यहं ततो द्विजानां प्रतिवचनं व्रजजननरश्चेष्टविष्णुलोकमनामयं विमानं वैष्णवं दिव्यं सपथ्यां परिकल्पित

तेनविष्णुपदंयाहिसिद्धिदानंदरूपेणंततोद्दिनानायादीन्भूरिदक्षिणयासंतोष्य स्वयंमैनीभुंजीत । अत्राशक्तेनकंद
मूलफलादिना मासोपवासव्रतशेषविप्रानुमत्यासमापनीयं एवकत्वासर्वपापविमुक्तोभवति एवमेवचातुर्मास्य
व्रतोद्यापनमपिविधेयम् ॥ इतिविष्णुरहस्योक्तंमासोपवासव्रतोद्यापनं आथाश्विनशुक्लद्वादशीकृत्य नारदीये
द्वादश्यामिपशुक्लेगांदत्त्वानत्वाविसर्जयेत् ॥ गंधार्थेरुपचारैस्तातदग्रेभोजयेद्द्विजान् मधुरान्नेनवस्त्राढ्यां
सौवर्णैर्दक्षिणां देत् व्रतेनानेनसतुष्टः पद्मनाभोद्विजोत्तम श्वेतद्वीपंगतिंदद्यादिहभोगांश्चशाश्वतान् आश्विन
शुक्लकादश्यामुपवासजागरणादिकंकृत्वा द्वादश्यादिषु विष्णुपूजादिकं कुर्यात् तदुक्तं ब्रह्मपुराणे सोपवासै
श्चकतंव्यएकादश्यांप्रजागरः द्वादश्यांवासुदेवश्चपूजनीयश्चसर्वदा यात्रोत्सवश्चकतंव्यस्त्रयोदश्यांतुवैष्णवैः उप
वासश्चतुर्दश्यांपौर्णमास्यांहारिव्रजेत् अथपद्मनाभद्वादशीव्रत हेमाद्रौ धरणीव्रतेषु वारोहे दुर्वासाउवाच
तद्दशश्वयुजेमासिद्वादशींसितपक्षिणीं संकल्प्याभ्यर्चयेद्देवपद्मनाभंसनातनं पद्मनाभायवैपादौर्कटैवैपद्मयो
नये उदरं सर्वदेवाय पुष्कराक्षायवैउरः अथयायतयावाहू प्राग्दत्त्वाणिपूजयेत् प्रभवायशिरः पूज्य
प्राग्दग्धेधंत्यसेत् तमेवदेवंसंपूज्यगंधपुष्पादिभि क्रमात् प्रभातायांतुशर्वर्थाब्राह्मणायनिवेदयेत् प्रीयतांपद्म
नाभोमैपद्मनाभस्वरूपकइतिमंत्रः इतिपद्मनाभद्वादशीव्रतं अस्याविष्णुवालेयेदीपदानं महापुण्यकरं अथकथा
आसीत्कृत्युगेराजाभद्राश्वेनामवीर्यवान् तस्यनाम्नाऽभवद्दर्भद्वाश्वेनामनामतः तस्यागस्त्यः कदाचित्तुष्टहमाग
त्यभूपतेः उवाच पंचरात्रं तुवसामिभवतो गृहे तं राजाशिरसानत्वास्थीयतामिभ्यभापत् तस्यकांतिमतीनाम्नाभार्या
परमशोभना तामागतांतथादृष्टारूपतेजोन्वितशुभां सपत्न्यश्चभयात्तस्याः कुर्वत्यः कर्मशोभनाः साधुसाधुजग
न्नायः स्त्रीशूद्राः साधुसाध्विति ॥ एवमुक्त्वानन्तौ चैरगस्त्योराजसन्निधौ ॥ किहर्षकारणब्रह्मन्येनैवं नृत्त्य

तेभवान् ॥ आगस्त्यउवाच ॥ इयंराज्ञीत्वदीयाभूद्वासीवैश्वस्यवैदिशे
 पतिरेवच तस्यैवकर्मकारोऽभूच्छूद्रोर्विध्येतानामतः सर्वेश्योऽश्वयुजेमासि
 विष्ण्वालयंग्वांगंधपुण्यादिभिर्हरेः समभ्यर्च्यगृहंप्रायाद्गतोरक्षपालकौ
 र्यगृहांगणे गतेतास्मिन्भवंतीतद्वोपप्रज्वालनेऽस्थितौ यावत्प्रभातारजनीनिःशाढ्येननरोत्तम ततःकालेनमहतामृतौ
 द्वावपिदंपती तेनपुण्येनतेजन्मप्रियत्रतगृहेऽभवत् इयंचपत्नीतेजातायवैश्यपरिचारिका पारक्यस्यापिदीपस्य
 ज्वालितस्यहरेर्गृहे इयंव्युष्टिः पुराजाताभक्तिकुस्यतेनृप स्वेनयःपुनर्येनाविष्णुमभ्यर्च्यदीपकं च्वालयेत्तस्य
 त्पुण्यंसख्यातुंनैवशक्यते इतिवारहाहेरणीत्रतपुपधनाभद्वादशात्रितेदीपदानमाहात्स्यं अस्यामेवभविष्योत्तरोकं
 पुत्रप्राप्तिव्रतं शुधिष्ठिरखवाच ऋणैस्त्रिभिःपरिहृतःपुरुषोजायतेकिल ऋणत्रयात्प्रमुच्येतसपुनःपुत्रदर्शनात् पुत्रा
 म्नेनरकाघस्नाल्पितरंत्रायतेसुतः तस्मात्पुत्रइतिप्रोक्तःस्वयमेवस्वयंप्रभुवा दिगंबरंगतत्रीडंजटिलंधूलिधूसरं
 पुण्यहीतानपश्यतिगंगधरमिवात्मजं तस्मात्सुपुत्रलभाययद्गतंतदुदीरय श्रीकृष्णउवाच एकादश्यांचाथ
 युजेस्नात्वोपोष्याचैवेद्धरं गारंभ्रौपूजयेद्दद्यात्सवस्सांगंगवाह्निकं अपरेऽक्लितथाभ्यर्च्यनिशिभुंजितवाग्यतः
 अपराजितोऽजातशत्रुःशुरूहूतःपुरंदरः बद्धमानःसुरेशश्चमहाबाहुःप्रभुर्विभुः संभूतिःसुमनाश्चैवसुप्रचेताइती
 रयेत् एंद्वादशाभिर्वर्षैर्मासैर्वृषारयेद्ब्रतं त्रतातेजुषादेभिर्नानाभिर्घृतपायसं ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्कीरान्नमास
 संख्यया मासेमासेयथाशक्तिदानंप्रार्थनमेवच यथाऽदितेभैवान्पुत्रःशाश्वतश्चाक्षयोऽच्युतः तथाभवतुमेदेवपुत्रो
 जन्मनिजन्मनि सुरभीषण्यवैवीत्ररूपपादेवपूजिता गृहाणैमंमयादत्तंपिंडंसत्पणमूलकं वस्त्राभरणगो
 दौर्नर्नाह्मणान्श्रीणयंदुरुम् इतिभविष्योत्तरोक्तपुत्रप्राप्तिव्रतं ॥ आथाश्विनशुक्लद्वादशोत्रतंत्रंभविष्ये पण्यमाश्वय

जंमासिविशोकद्वादर्शाव्रतं दशम्यांलघुभुग्विद्वानारभेन्नियमेनतु उदङ्मुखःप्राङ्मुखोवादेतथावनपूर्वकं एका
दश्यानिराहारःसमभ्यर्च्यकेशवं श्रीशंवाभ्यर्च्यविधिवद्भोक्ष्यामितुपरेऽहनि एवंनियमकृत्वाप्रातरुत्थायमान
वः स्नात्वासर्वोपधियुनपंचगव्यजलेनतु शुक्लांवरधरस्तद्वत्पूजयेत्श्रीशामुत्पलैः विशोकानमःपादौजघेच
वरदायच श्रीशायजानुनीतिद्वद्रूचजलशायिने कंदर्पायनमोगुह्रंमाघवायनमःकटिं दामोदरयेत्युदरंपश्चिच
विपुलायवे नाभितुपद्मनाभायहृदयंमन्मथायच श्रीधरायविशोर्वक्षःकरौमधुनिहेनमः चक्रणैवामवाहुं वदक्षिण
गदिनेनमः वैकुठायनमःकंठमास्यंयज्ञमुखायच नासामशोकनिधयेविश्वामित्रायचक्षुषी ललाटवामनायेतिरामाये
नभ्रुवो अलकान्माघवायेतिकिरीटंविश्वरूपिणे नमःसर्वात्मनेतद्वत्शिरइत्यभिपूजयेत् एवंसंपूज्यगोविंदंफल
ल्यानुलेपनेः ततस्तस्याग्रतोभव्यंस्थंडिलंकारयेन्मृदा चतुरस्रंसंताञ्जारत्निमात्रमुदकह्वं नदीवःलुकयातत्र
ः इम्याःप्रतिकृतिन्धेसुत् स्थंडिलेसूर्पमारोप्यलक्ष्मीमित्यर्चयेन्नरःनमोदेव्यैतमःशान्तेनमोलक्ष्म्यैतमःश्रियेनमः
ः ऐयनमुष्मन्विशोकैयनमोनमःविशोकवस्तुसंपर्त्यैविशोकैश्वर्यसिद्धये ततःशुक्लांबरः सूर्पवेद्यसंपूर्येत्सफ
धैस्तद्वत्सुवर्णकमलेनच रजनीषुचसर्वासुपिवेदभेदंफंबुधः सर्वांसुरजनीष्वव्रतोक्तदिवसानारा
ततस्तुग्भितनृत्यादिकारयेत्सकलांनिशां यामत्रयेततोयातेस्तुत्वाभ्युत्थायमानवः अभिगम्यच
िमिथुनानितदाचयेत् शक्तिवस्त्रीणैर्वैकंवावस्त्रमालयानुलेपनैः शयनस्थानिपूजयानिनमोऽस्तुजलशायिने
त्रिजागरेकृते प्रभतेविमलेस्नानंकृत्वादांपत्यमर्चयेत् भोजनंतुयाशक्त्यावित्तशाब्दवि
न्धुत्वापुराणंतुतद्विनंचातिवाहयेत् अनेनविधिनासर्वमासिसमाचरेत् व्रततिशयनंदद्या
वतं सोपधानकशश्यांचस्वास्तरावरणान्वितां यथानलक्ष्मीद्वैशत्वांपरित्यज्यगच्छति तया

सुरुपतारोग्यमशोकस्त्वस्तुमेसदा। यथादेवेनरहितानलक्ष्मीर्जायतेकचित् तयाविशोक्ततामेस्तुभक्तिरग्याच
 केशवे मन्त्रेणानेनशयनंगुडधेनुसमन्वितं सूर्पचलक्ष्म्यासहितंदातव्यंभूतिभिच्छता उत्पलंकरधोरचयाणमम्ला
 नपंकजं केसरंसिंधुवारंघमल्लिकाशोकपाटला, कदंबंकुड्मकंजातीशस्तान्येतानिपूजने युधिष्ठिरउवाच गुड
 धेनोर्विधानंचसमाक्षयजल्पते किंरूपेकनमंत्रेणदातव्यमितिहोच्यतां श्रीकृष्णउवाच गुडधेनुविधानस्ययद्गुप
 मिहयस्फलं तदिदानींप्रवक्ष्यामिसर्वपापप्रणशनं कृष्णजिनंचतुर्हस्तं प्राग्श्रीविधिन्यसेद्भुवि गोमयेनतुलितायां
 कुशानास्तीर्यंसर्वतः लव्णेणकानिंतद्वहस्त्वेपरिकल्पयेत् प्राङ्मुखीकल्पयेद्देनुमुदकूपादांसवत्सकां उत्तमागु
 डधेनुः स्यात्सदाभारचतुष्टयं वत्संभरेणकुर्वीतभाराभ्यामध्यमामता अर्द्धभारेणवत्सः स्यात्कनिष्ठाभारकेणतु
 चतुर्थीशेनवत्सः स्याद्द्रुहवित्तानुसारतः धेनुवत्सौघृतास्यौतुसितसूक्ष्मांवरारतौ शुक्तिकर्णोविक्षुपादौशुचिमुक्ता
 फलेक्षणी सितसूत्रसिरालोतुसितकंबलकंबुलौ ताम्रगंडुकष्टौसितचामररोमकौ विद्रुमभ्रुयुगोपेतौनवनतस्त
 नाविमौ क्षोमपुच्छौकांस्पदेहाविद्रनीलकतारकौ इत्येवंरचयित्वाधुपदोपैरथार्चयेत् यालक्ष्मीः सर्वभूतानांया
 चदेवेष्ववस्थिता धेनुरूपेणसादेवीमपांपव्यपोहतु विष्णोर्वक्षसियालक्ष्मीः स्वाहायाचविभावसौ चंद्राकिराश
 क्रियाधेनुरूपाऽस्तुसाथिये चतुर्मुखस्ययालक्ष्मीलक्ष्मीयार्धनदस्यच यालक्ष्मीलोकपालानांसाधेनुर्वरदाऽस्तुमे स्व
 धाल्यंपितृमुखानांस्वाहायज्ञभूजांघतः सर्वपापहराधेनुस्तस्माच्छांतिप्रयच्छमे एवमामंत्र्यतांधेनुब्राह्मणायनिवेदये
 त विधानमेतद्देनूनांसर्वासामिहपठ्यते यास्तुपापविनाशिन्यःश्रूयतेदशधेनवः तासांस्वरूपंवक्ष्यामिनामानिचन
 राधिप प्रथमागुडधेनुःस्याद्घृतधेनुस्तथाऽपरा तिलधेनुस्तृतीयास्याच्चतुर्थीजलसंज्ञिका क्षीरधेनुश्चविस्र्याताम
 धुंधेनुस्तथाऽपरा रातगशिकरधेनुर्दधिधेनुस्तथाऽष्टमी रसधेनुश्चनवमीदशमीस्यात्स्वरूपतः कुंभारयुद्धवधेनूना

मितरासांतुराशयः सुवर्णधेनुमप्यत्रकेचिदिच्छतिसूर्यः नवनेतेनधान्यैश्चतथाप्यन्ये महर्षयः एतदेवविधानंस्या
 तएवोपस्करामताः मंत्रावाहनसंयुक्ताः सदापर्वणिपर्वणि यथाश्रद्धं प्रदातव्याभक्तिमुक्तिफलप्रदाः गुडधेनु
 प्रसंगेनसर्वास्तवमयोदिताः अशेषयज्ञफलदाः सर्वाः पापहराः शुभाः ब्रतानामुत्तमं यस्माद्विशोकद्वादशीव्रतम्
 तदंगत्वेनचैव पागुडधेनुः प्रशंस्यते अयनेविवेचैवव्यतीपातेऽथवापुनः गुडधेन्वाद्योदयाउपरागादिपर्वसु विशो
 कद्वादशीचैवा सर्वपापहराशुभा यामुप्यनरोयतितद्विष्णोः परमंपदं इहलोकैकसौभाग्यमारोग्यायुष्यमे
 वच वैष्णवंपदमाप्नोतिमरणेस्मरणंहरेः नृत्यगीतपरोनित्यंसोऽपितत्फलमाप्नुयात् इतिनवरइत्यंयःश्रुणा
 तीहमर्त्योमधुमुरनरकरचंनवाथपश्येत् मतिमपिचनराणांयोददातीहलोकै वसतिसावित्रुधौधैः पूज्यमानः सदैव

॥ इतिविशोकद्वादशीव्रतम् ॥

अथाश्विनशुक्लत्रयोदश्यामशोकत्रिरात्रव्रतंनारदीये इपशुक्लत्रयोदश्यांत्रिरात्राशोककत्रतम् हेमंहशोकंनिर्माय
 पूजयित्वायथाविधि उपवासपरानाशीनित्यंकुर्यात्प्रदक्षिणं अष्टोत्तरशतंविप्रमंत्रेणनेनसादरं हरेणनिर्मितः पू
 त्वमशोककृपालुना लोकोपकारकरणत्वप्रसादाच्छिबंप्रिये ततस्तृतीयेदिवसेष्टक्षेतास्मिन्ष्टपध्वजं समभ्यर्च्यवि
 धानेनद्विजान्संपूज्यदापयेत् एवंकृतव्रतानारीवैधव्यंनाप्नुयात्कचित् पुत्रपौत्रादिसहिताभर्तुः स्यादतिवल्लभा आ
 श्विनशुक्लचतुर्दश्यां धर्मराजप्रतिमादानं नारदीये इपशुक्लचतुर्दश्यांधर्मराजंद्विजोत्तम गंधार्थैः सम्यगभ्यर्च्यसौ
 वर्णभोज्यवाडवं दद्यात्तस्मै धर्मराजः प्रीयतामितिनारद एवंयः कुरुतेधर्मप्रतिमादानमुत्तमं सभुक्त्वेहवराब्जभागा
 न्दिवंधर्माज्ञायात्रजेत् ॥ आश्विनपौर्णमासीकृत्यानुच्यते तत्रादौसमुवर्णेषुतपूर्णकंस्यपात्रदानं मत्स्यपुराणेआ
 श्विनेपंचदश्यांलुयोदधाद्धिमसंयुतं परांसिद्धिमवाप्नोतिपुनरावृत्तिदुर्लभां हेमसंयुतं धृतपूर्णं कांस्यपात्रं दद्यादित्यर्थः

तयाचिष्णुधर्मंतरे आश्वयुज्यांकांस्यपात्रंघृतपूर्णं द्विजातये ससुवर्णतथादत्त्वादीप्तांगस्त्वभिजायते अत्राश्विनीय-
 गोनविवक्षितः तयाचानंतरपौर्णमासीपुसर्वासुमासक्षंसहितासुच एतेपामेवदानानांफलं दशगुणं भवेत् महत्पूर्वा सु
 चैतासुफलमक्षयमभ्यनुते महत्पूर्वासुदृश्येतेसहितौ चंदुगीप्पती तत्रदानोपवासादिचाक्षयंपरिकीर्त्तितमिति विष्णुव
 चनेनलक्षितौसहितौमाससंज्ञनिमित्तक्षंगौ एतच्चपौर्णमासीसाधारणमेवोवाच्यं अथैतस्मिन्शुक्लपक्षेदशम्यादिपौर्णे
 मास्यंततियिपुनवान्नोष्ठिविधानंतत्राश्विनाधिकारे ब्रह्मपुराणे शुक्लपक्षेनवंधान्यपक्कंज्ञात्वासुशोभनं सुतियैचसुनक्ष
 त्रेमुहूर्त्तेशुभेसति गच्छेत्क्षेत्रेविधानेनन्दत्यवाद्यपुरःसरः तत्रैववर्हिह्रज्वाल्यधान्यैः सस्तीर्य्यशास्त्रवित् स्वग्रह्यो
 क्तविधानेनपूजांकुर्याद्विचक्षणः होमं कृत्वाततः पश्चान्नयेद्धान्यं विभूषितं पुष्पैर्वस्त्रैः फलैर्मूलेहंस्यश्वरथसंधुतैः
 तेनदेवान्पिष्टन्वंधूंस्तर्पयित्वायथाक्रमं विभज्याच्चयथाशक्त्यादेवताः सस्यरक्षिणः नववस्त्राद्यत स्रग्वी
 स्वनुल्लिप्तः स्वलंकृतः स्थितः पूर्वमुखस्तुष्टो ब्रह्मघोषपुरःसरः शृण्वन्नब्रह्म रवंहृष्टो मंगलालंभनादिमान्
 प्राग्नीयाद्दधिसयुक्तं नवंविप्राभिमंत्रितं ॥ पितृनिति ब्रीहिकासमेय ब्रीहिभिः श्राद्धं कुर्यादित्यर्थः हारी
 तोष्याह गृहमेधीशरुद्रसंतयो ब्रीहियवाभ्यां यजेत् वनीवर्पासुश्रयामकैः गृहीगृहस्थः वनीवानप्रस्थः वर्षसु
 श्रावणशुक्लपक्षे इदंच श्राद्धं पार्वणित्यं ब्रीहियवपाकौचित्यविष्णुना नित्यप्रकरणे पठनात् इदंचनवैत्रींहि
 भिस्तद्भावेपुरातनैस्तद्भविचान्नांतरैरनिषिद्धैरश्वरथंकार्थ्यमिति गोभिलसूत्रटीकायां इदमाश्विनीकर्मोक्तमा
 र्वलायनेन आश्वयुज्यामाश्वयुजेकर्ममिति अत्रपूर्वाण्हठ्यापिनीशाह्या देवकर्मत्वात् आश्रयणंतुपूर्वाणि
 कार्यं शरद्याग्रयणं तु पूर्वाणि स्यात्तदुच्यते इति शौनकोक्तैः तत्रापिशेषपर्वणि कार्थ्यमिति प्रागुक्तं तच्चदशैध्याः पौ
 र्णमासेष्याश्च प्रागभवति दर्शैध्याः पूर्वमुक्तमाग्रयणं प्राक्पौर्णमास्यांचतत् इति दीपिकोक्तेः तत्राग्रयणत्रेया

ब्रीह्याग्रयणं यवाग्रयणं श्यामाकाग्रयणं चेति एयां कालः श्रुतौ गृहमेधे त्रिहियवाभ्यां शरद्वसंतयोर्जेतु इयामा-
 केर्नवैरैर्वेपास्वापत्कालं विनानवात्नेनपुराणैर्वेति ॥ तत्राऽपि श्यामाकाग्रयणमनित्यमितरेतु अनाहिताग्नेर्नित्वं
 यवाग्रयणं च कर्तव्यं तस्मार्तानां ऋतावुकत्वात् सूत्रे त्रीहियवे देवतासंबंधानामेव मंत्रेणास्मात्तच्च आहिता
 नेऽस्तु यवाग्रयणस्याप्यतिनित्यत्वं अपि वा क्रियावेष्विति सूत्रात् यद्वा ब्रीह्याग्रयणेन समानं तत्रता ॥ इयाशा
 केऽस्तु प्रस्तरं कुर्वत् यवाग्रयणं यदिवा तदपि समानं तत्रमित्यादिनाग्रयणमृतौ परिश्रमवतां सुलभमि-
 त्यलं इदं च पूर्वाभावे देवनक्षत्रे कृत्तिकाविशाखति कार्थ्यमितिः स्मृत्यर्थं सारे उक्तं वौधायनीयके शवस्वामि
 नाप्येवमुक्तं यदाश्विनपौर्णमास्यां क्रियते तदेककालत्वादाश्वयुजे कर्मणोऽस्य च समानं तत्रता भवति तदेतद्दृत्ति
 कृता एकवर्हिः रिध्मा ज्येति सूत्रे स्पष्टमुक्तं एतदकरणे प्रायश्चित्तमुक्तं चंद्रिकायां कात्यायनः नित्ययाज्यात्यये
 चैव वैश्वदेवाक्यस्य च अग्निद्वानवयज्ञेन नवान्नप्रशने तथा ॥ वैश्वानराय कर्तव्यश्चरुवैश्वानरो भवेत् ॥ कारि
 कापि अकृत्वाग्रयणं चैव नवान्नयदिवानरैः वैश्वानराय कर्तव्यश्चतुः पूर्णो हुतिस्तु वेति ॥ ऋग्विधानेतु समि
 दारण्यमंत्रं च वैष्वेजपेच्छतं आग्रयणं यदाशून्यं तदासंपूर्णमिति तदित्युक्तं एतच्चापदि मलमासे च कर्तव्यम
 न्यथानेति प्रागुक्तं अन्योप्याहिताग्न्यादिविशेषः शौनकादेर्ज्ञेयः ब्रह्मपुराणे आश्वयुज्यां वालुकायां निकुंभो वालु
 कार्णवात् आयाति सेनयासाहं कृत्वा युद्धं सुदारुणं तस्मात्तत्र नरैर्मर्गाः स्वगृहस्य समीपगाः शोभितव्याः प्रप
 लेन भूषितव्याश्च मंडलैः पुष्पाध्वं फलधूपान्नसर्पप्रकरैस्तथा वेश्मानि भूषितव्यानि नानारंगैश्च सर्वतः सुस्नोत्तर
 नुलितैश्च नरैर्भोव्यसवालकैः दिवा तत्र नभो कव्यमानुषैश्च विविचिभिः स्त्रीवृद्धमुखं वालैश्च भोक्तव्यं पूजितैः सुरैः पूज्या
 श्वसफलैः पात्रैस्तथा ह्यारोध्वं भित्तिभिः द्वारोपति प्रदीपाश्च संपूज्यो हव्यवाहृतः यवाक्षतघृतोपैतैस्तंडुलैश्च सुतीर्षितः

संपूजितव्यः पूणैदुःपयसापायसेनच रुद्रः सभाट्यैः स्कंदश्चतथानंदीश्वरोमुनिः गोमज्जिः सुरभिः पूज्याछागवद्भिर्हुता
शनः डीरश्रवद्भिर्वरुणोगजवद्भिर्विनायकः पूज्यः साश्वेश्वरवंतोमहाविभवविस्तरैः ततः पूज्योनिकुम्भस्तुसमापैस्ति
लतंदुलैः सुगंधिभिर्युतोपेतैः कशरात्रैश्चभूरिभिः ब्राह्मणान्भोजयित्वातुभोक्तव्यमांसवर्जितं ततः प्रभातसमयेश्रुत
लितैः स्वलंकृतैः मंगलांभनंकार्यैर्वह्निंसंपूजन्तथा भोक्तव्यंब्राह्मणैः सार्द्धं क्रीडितव्यं यथासुखं तस्यारत्र्यां व्ययती
तायाद्वितीयायामन्तरं प्रभाते कर्दमाकैस्तुक्रीडितव्यं पिशाचवत निर्जलैश्चाथ सर्वरुद्रवतसर्वेशमसु आनीयचा
थमित्राणिलेपनीयानि कर्दमैः कामाग्निजनैर्कान्दयैः स्त्रीपुच्छिगानुवादिभिः वाचापैशाचमाचारं कीर्तयद्भिरितस्त
तः तस्मिन्नहनिपूर्वाह्ने निकुम्भस्यानुयायिनः क्रांतवेषाः पिशाचाश्चप्रविशंति नरांश्चतान् अपरारुहेनतः स्ना
तांस्सक्तागच्छति वंधुवत् दर्पाभिमानदोषेण तत्रयेनागतानराः नपूजयंति मोहेन क्रीडनं नैव कुर्वते ता
न्निर्दहंति तेकोपात्पिशाचारौद्रदर्शनाः ततः स्नातैर्नरैः पूज्ये देवोदा मोदरो हरिः संपूज्यविप्रान्भोक्तव्यमनुलि
तैः स्वलंकृतैः बंधुमित्रकलत्रैश्चसहभूत्याययाक्रमं ततः प्रभृतिपणसाग्नस्त्वेषुवेशमसुमानवैः अग्निः सन्निहि
तः काप्यौरात्रौ सिद्धालकस्तथा मांसंसमश्लेथश्चदीपोनिस्त्यगृह्णाद्बहिरिति ॥ अस्यामेव पौर्णमास्यां कोजागर
व्रतं नारदीये आश्विने मासि पूर्णयात्रतं कोजागराभिधं तत्र स्नातो विधोनेन सोपवासो जिते द्वियः लक्ष्मि
भ्यर्च्यैः सौवर्णघंटेः स्थाप्यायताग्ने ज्ञे मृगमेवासवस्त्रांतामुपचारैः पृथग्विधैः ततः सायं तेन कालेऽभ्युदिते
तारकाधिपे हेमानरोप्यान्मृगमयान्वाघृतदीपान्प्रदीपयेत् लक्षतर्धमयुतसहस्रं शतमेव वा घृतशर्करासंमिश्रं वि
पाच्य बंधुपायसं वंशपात्रेषु संस्थाप्य कौमुद्यां शीतदीधितैः याममात्रे गते रात्र्या लक्ष्म्यैः द्विनिवेदयेत् ततः सं
भोजयेत्तेन विप्रान्भक्त्याशनैः शनैः सहैव जागरं कुर्यान्नृत्य गीतसुमंगलैः ततोऽरुणोदये स्नात्वा तामूर्तिं गुरवेऽपे

येत् अस्यारात्रौ महालक्ष्मीर्वराभयकरावुजा निशीथे चरेते नित्यं कोजागर्त्तिमहीतले यस्मै वित्तं प्रयच्छामि जात्रते
 पूजकायै वै वर्षे वर्षं कृतं चैतद्गतं लक्ष्मीप्रतोषणं समृद्धिर्मेहि कीदद्याद्देहति पारलौकिकीमिति तथा च महाणवैलंगेऽपि
 श्रीश्वेनेषौ षण्मास्यांतु चरेज्जागरणं निशि कौमुदीसासमाख्याताकार्यालोकैर्विभूतये कौमुद्यांपूजयेच्छस्त्रीभिर्द्रुमैरा
 वणस्थितं सुगंधिभिर्भक्ष्यद्रव्यैरात्रो जागरणं चरेत् निशीथे वरदालक्ष्मीः कोजागर्त्तीति वादिनी यस्मै वित्तं प्रयच्छामि
 अक्षैः क्रीडां कथं तियः नारिकेलैश्च पिटकैः पिटदेवान्समचयेत् बंधूश्च प्रीणयेत्तेन स्वयंतदशनी भवेत् मदनरत्ने
 नारिकेलोदकंपीत्वा अक्षैर्जागरणं निशि तस्मै वित्तं प्रयच्छामि कोजागर्त्तिमहीतले इदं कोजागरव्रतं यद्दिने पूर्णमा
 प्रदोषे निशीथे चोभयव्यापिनी तद्धिने कार्त्थं यदा तु पूर्वेषु निर्वाणैश्चिंतयति तदा पूर्वा नकादि व्रतवदहोरात्रयोगो वि
 शिष्यते इति परेषुः नकादि व्रतयोगे तु रात्रियोगो विशिष्यते इति वचनात् लक्ष्मीपूजा मंत्रस्तु नमस्तसर्वभूतानां वर
 दाऽसिहरिप्रिये यागतिस्त्वत्प्रपन्नानां सांभूयात्वदर्चनात् इद्रपूजा मंत्रस्तु विचित्रैरावतस्यायपौ लोम्यालिंगिताय
 च भास्वत्कुलिशहस्ताय सहस्राक्षाय ते नमः यवाक्षतघृतोपैतैरित्यत्र यवानां पृथगुपादानात् अक्षतपदं तंडुल
 विशेषपर एवमत्राप्यनुसंधेयं लक्ष्मीद्रव्यातिरिक्तार्थमित्यादि सुरपूजनं पूर्वाह्णे स्त्रीषु ब्रह्मचालकैस्तु भोक्तव्यं पूजि
 तैः सुरैरित्यत्र पूर्वाह्नस्य पूर्वाह्णैव कुर्वत इत्यादि वाक्यात् पूजाकर्त्तव्यव्रते भोजनस्य तदुत्तरस्य च ततः शरीरस्त्रोतो
 भ्यो मलविस्पंदविह्वत् अन्नादीनां प्रवेशाच्चस्याद्दशुचिर्विशेषत इति वाक्यादाचारान्नाद्यैः दिवा तत्र न भोक्त
 व्यमित्यादि निषिद्धिर्वा भोजनस्त्रीसूत्रादिगोचरतया दिवा तत्स्वमात्रविधौ वाक्यैक्यलाघवं च अन्यथा दिवोर्ध्वमि
 त्यादिपूजने दिवा तनपूजोत्तरकालीन भोजनं च विधेयमिति वाक्यभेदे विशिष्टविधौ विधिगोचरत्वलक्षणायाः प्रसंगात्
 न च कालांतरदीपदनस्य रात्रिकर्त्तव्यत्वस्यैव्यं सुगंधं च तत्र कर्त्तव्यत्वाद्वा दशैते महोत्सवा इत्यनेनैव योगपद्यविधानात् अ

न्येपिरात्रौकर्त्तव्याः एवेतिवाच्यं तत्रेतिपूजं प्रक्रांताश्वज्जेमात्रेपरामशस्यानश्यकत्वेत्रेतिपदं तदुपस्थापकमेवलाघ
 वात् एवमाकांक्षाविच्छेदं शंखवाद्यवेत्सिभ्रैर्नृत्यगीतैश्चशालिना बन्दिपार्श्वगैर्नयाइत्यस्परत्रिसाहचर्यात् रा
 त्रिकालीनत्वंतूक्तंयत्तु कृष्णचतुर्दशारात्रौनिकुम्भादिपूजादर्शनोद्भावन्तत्रानुपयुक्तमेवेति स्कादिऽपि अस्तिकोजाग
 रंनमत्रतानामुत्तमं व्रतं यत्कृत्वासमवाप्नोतिजंतुर्लोकाननुत्तमान् पूर्णमाश्वज्जेमासिकौमुदीपरिकीर्त्तितातत्राराध्य
 महालक्ष्मीर्निद्रं चरावणस्थितं उपवासं प्रकुर्वीतदीपान्दद्याच्चभक्तितः लक्षतर्द्धमयुतसहस्रं शतमेववा घृतेनदीपये
 द्वीपांस्तिलतैलेनवात्रती रात्रौजागरणं कुर्यान्नुत्त्यगीतपुरःसरं यथाविभवतो देयाः पुरवीथिपुदीपिकाः देवतायतने चै
 वध्वारामिपुष्टहेपुचततः प्रभाते सुस्नातः संपूज्य चशतक्रतुं ब्राह्मणान्भोजयेत्क्षीरघृतशर्करं पायसैः वासोभिर्दक्षिणा
 भिश्रंश्वखान्पूजयेद्विजान् यथाशक्ति चदातव्यादीपाः स्वर्णविनिर्मिताः एवंनिर्धयं विधिवद्भक्तपारणमाचरेत् व्रत
 स्यास्यप्रभावेण कल्पानेवाप्यसंख्यकान् अस्सरोभिः परिद्यतः स्वर्गलोकमहीयते इहचायुष्यमारोग्यं पुत्रपौत्रा
 दिसंपदः लभते व्रतमाहात्म्यात्कुलश्रेष्ठगुणोत्तरं निशीथेवरदालक्ष्मीः कोजागर्त्तीतिभाषिणी जगत्प्रभ्रमतेतस्यां
 लोकैचैष्टावलोकिनी तालिकेरोदकं पीत्वाश्रक्षक्रीडांसमाचरेत् तस्मैवित्तंप्रयच्छामिकोजागर्त्तिमहीतले

॥ इतिस्कांदे आश्विन्यां पूर्णमायां कोजागरव्रतम् ॥

श्रयोद्यापनः तिथ्यादिसंकीर्त्य श्राल्मनः स्वकुलस्य चारुं दितलक्ष्मीप्राप्तिपूर्वकमुखादिप्राप्तये श्रीमहालक्ष्मी
 महेन्द्रयोः श्रीस्यंथमाचरितकोजागरव्रतोद्यापनं करण्ये तत्रादावाचार्यवरणादिविधानंकृत्वा गणेशपूजादिमंड
 लपूजांतं विधाय ततो लक्ष्मीपूजनमिन्द्रपूजनं च विधाय परितो दीपान् घृतेन तिलतैलेन लक्ष्मयुतसहस्रं तदर्धशतं वा
 दीपान्यथोशक्तिवीथिपुचतुस्रपथेवाप्रज्वाल्य नारिकेलोदकं प्राश्य श्रक्षैर्दोष्येत् एवं रात्रिमुत्सवेन नीत्वा प्रातरं श्रिं प्र

तिष्ठाध्याऽन्वाद्ब्यात् प्रधानलक्ष्मीमिन्द्रवप्रत्येकं सहस्रसंख्याहुतिभिर्व्रह्मादिदेवताग्रहान् लोकपालाश्चैकैक
याहुत्यायथाशक्तिहुत्वा आचार्य्यसंपूज्यसौवर्णराजतंवादीपसुवर्णवर्तिसहितंसदक्षिणं दत्त्वाप्रतिमामप्याचार्याय
दत्त्वा घृतशर्करादिनात्राह्मणान्संतर्प्य तेष्योदक्षिणदत्त्वाशिष्योऽहत्वा शय्यादिकं यथाशक्ति दत्त्वा भूयसीद
क्षिणां दत्त्वेष्टजनैः सह भुंजीत ॥ इतिकोजागरत्रतोद्योपनं ॥ अत्राश्वयुज्यांगजनीराजनं कार्थं तच्चवाजिनीराजन
वदितिसंप्रदायात् ॥ अत्राश्विनपौर्णमास्यां नारदीयपुराणदानमुक्तं माहात्म्ये पंचविंशतिसाहस्रं नारदीयमथो
च्यते तदीपपंचदश्यांतु दद्याद्धेनुसमन्वितं परमांसिद्धिमाप्नोति पुनराट्टति दुल्लभाम् नारदीये यस्त्वेतदिप
पूर्णायां घेनूनांसप्तकान्वितं अदद्याद्द्विजवर्य्याय सलभेन्भोक्षमेव चेति तुलासंक्रांतौ वामनपुराणदानं नारदीये
एनंपरंपराप्राप्तपुराणवामनं शुभं लिखित्वैतत्पुराणंतु यः शरद्विपुवेऽर्पयेत् विप्राय वेदविदुषे घृतधेनुसमन्वि
तं सप्तमुद्धृत्य नरकत्पिप्लव्स्वर्गनेयेत्स्वकान् देहांतिभूक्तभोगोऽसौ याति विष्णोः परंपदम् ॥ इति नारदीयवा
मनपुराणयोर्दानं माहात्म्यम् ॥ स्वस्ति श्रीरणवीरसिंहधरणीपालोवदान्याग्रणीः १ रणवीरसिंहभूपेशकारिति
कृत्यसागरे अभूदाश्विनकृत्यानां रम्योरत्नसमुच्चयः २ इति श्रीमत्सूर्यवंशावतंसरघुवंशशतिलकश्रीरणवीर
सिंहमहाराजकारिते कृत्यरत्नाकरे आश्विनमासकृत्यरत्नसमुच्चयः ॥ ६४ ॥

॥ निधिपतिशोधिताश्विनमासस्समाप्तः ॥

• ॥ श्रीरघुनाथमुद्रायनालये ॥
लालाशिब्वामह्लाधिकारेआश्विनमासोसुद्रितस्समाप्तिमगमत्
संवत् १९४१ मार्गशीर्ष प्र. २३

लोत्रय कार्तिकमासकृत्यनिर्णयः तत्रादौ तुलासंक्रमेप्रागपरादशघटिकाः पुण्यकालः मध्याविपुवतावुक्ते
 तिसामन्यवचनात् रात्रौसंक्रमेतु पूर्वोक्तसंक्रमनिर्णयादज्ञेयं कार्तिकमासस्य स्नानदानव्रतादावतिप्राश
 स्स्यमुक्तं नारदीये एकतःसर्वतीर्थानिसर्वेयज्ञाःसदक्षिणाः अन्यतःकार्तिकोमासःसर्वपुण्याधिकोमतः सुवर्ण
 मेरुतुल्यानिसर्वदानानिचैकतः एकतःकार्तिकोमासःसदादामोदराप्रियः अत्रतेनक्षिपेद्यस्तुमासंदाभोदराप्रियं तिथं
 ग्योनिमवात्रोतिसर्वधर्मवहिष्कृतः अत्रविष्णुव्रतप्रशंसा तत्रैव व्रतानामिहसर्वेषामेकजन्मानुगुंफलं इहवि
 ष्णुव्रतानांहिफलंजन्मराताधिकं यतिश्चविधवचैवविशेषेणवनाश्रमी कार्तिकेनरंकयतिस्नानदानव्रतौतिना तथा
 जन्मप्रभृतिपरुण्यंविधिवत्समुपाजितं भस्मीभवतितत्सर्वमकृत्वाकार्तिकेव्रतं कार्तिकेनार्चितोविष्णुर्भक्तियोगेन
 येनरेः नरकांस्तिगमिष्यंति यमदूतैः प्रपीडिताः अथकार्तिकस्नानं तुलामकरमेपेपुप्रातःस्नानंविधीयते हविष्यं
 ब्रह्मचर्यंचमहापातकनाशनं अत्रसौरमासउक्तः प्राच्याश्चैतदेवाद्रियंते दाक्षिणात्यास्तु आश्विनस्यतुमासस्यया
 शुक्लैकादशीभवेत् कार्तिकस्यव्रतानीहत्स्यावैप्रारभेत्सुधीरितिपादोक्तेः भार्गवार्चने प्रारभ्यैकादशीशुक्लामा
 श्विनस्यतुमानवः प्रातःस्नानंप्रकुर्वीतयावल्कार्तिकभास्करइतिविष्णुधर्मोक्तेः हेमाद्रावादित्यपुराणेच पूर्णैचाथ
 गुजेमासिपूर्णमास्यांसमाहित इत्युक्ता मासंसमग्रंवृणुयाच्च समाप्येत्कार्तिकेपौर्णमास्यामिति पौर्णमास्यांस
 मापयेदित्याहुः मदनपारिजातेविष्णुः कार्तिकेसकलंमासंप्रातः स्नायीजितेंद्रियः जपन्हविष्यभुम्भूत्वासर्वपा
 पेःप्रमुच्यते विष्णुः कार्तिकोऽग्निदेवत्योऽग्निदेवानामुखं तस्मात्कार्तिकेमासि वहिःस्नायीगायतत्रीजपनिरतः
 सकृदेवहविष्याशीसंवत्सरकृतात्पापात्पूतोभवति अत्र प्रातःकालोनेकइत्यतोमध्यान्हस्नानेऽपीदं फलं वहिर्ग्रामा
 द्ग्रहाच्च कार्तिकेसकलंमासंनित्यस्नायीजितेंद्रियः जपन्हविष्यभुम्भूत्वाः सर्वपापैःप्रमुच्यते नित्यस्नानंप्रा

उँथय कार्तिकमासकृत्यानिर्णयः तत्रादौ तुलासंक्रमेप्रागपरादशघटिकाः पुण्यकालः मध्याविपुवतावृक्ते
 तिसामन्यवचनात् रात्रौसंक्रमे तु पूर्वोक्तसंक्रमनिर्णयादज्ञेयं कार्तिकमासस्य स्नानदानव्रतादावतिप्राश
 स्त्वमुक्तं नारदीये एकतःसर्वतीर्थानिसर्वेयज्ञाःसदक्षिणाः अन्यतःकार्तिकोमासःसर्वपुण्याधिकोमतः सुवर्षे
 मेरुतुल्यानिसर्वदानानिचैकतः एकतःकार्तिकोमासःसदादामोदरप्रियः अत्रतेनक्षिपेधस्तुमासंदासोदरप्रियं तिर्धे
 ग्योनिमवात्रोतिसर्वधर्मवहिष्कृतः अत्रविष्णुव्रतप्रशंसा तत्रैव व्रतानामिहसर्वेषामेकजन्मानुगफलं इहवि
 ष्णुव्रतानां हि फलं जन्मशताधिकं यतिश्चविधवाचैव विशेषणवनाश्रमी कार्तिकेनरंकयातिस्नानदानव्रतैर्विना तथा
 जन्मप्रभृतिर्यपुंधविधिवस्सुपाजितं भस्मीभवतितत्सर्वमकृत्वाकार्तिकेव्रतं कार्तिकेनार्चतोविष्णुर्भक्तियोगेन
 येनैरेः नरकांस्तिगमिष्यंति यमदूतैः प्रपीडिताः अथकार्तिकस्नानं तुलामकरमेपेपुप्रातःस्नानंविधीयते हविष्यं
 ब्रह्मचर्यं च महापातकनाशनं अत्रसौरमासउक्तः प्राच्याश्चैतदेवाद्रियंते दाक्षिणात्यास्तु आश्विनस्यतुमासस्यया
 शुक्लैकादशीभवेत् कार्तिकस्यव्रतानीह तस्यावैप्रारभेत्सुधीरिति पाद्मोक्तेः भार्गवार्चने प्रारभ्यैकादशीशुक्लामा
 श्विनस्यतुमानयः प्रातःस्नानं प्रकुर्वीत यावत्कार्तिकभास्करइति विष्णुधर्मोक्तेः हेमाद्रावादित्यपुराणेषु पूर्णैचाश्व
 युजेमासि पूर्णमास्यांसमाहित इत्युक्त्वा मासंसमग्रं वृणुयाच्च समाप्येत्कार्तिके पूर्णमास्यामिति पूर्णमास्यांस
 मापयेदित्याहुः मदनपारिजाते विष्णुः कार्तिकं सकलं मासं प्रातः स्नायी जितेंद्रियः जपन्हविष्यभुग्भूत्या सर्वपा
 पेः प्रमुच्यते विष्णुः कार्तिकोऽग्निदेवत्योऽग्निदेवानां मुखं तस्मात्कार्तिके मासि वहिः स्नायी गायत्रतत्रो जपनिरतः
 सकृदेव हविष्याशीसं वत्सरकृतात्पयात्पूतो भवति अत्र प्रातःकालो नोक्त इत्यतो मध्याह्नस्नानेऽपीदं फलं वहिर्ग्रामा
 द्शुद्धाच्च कार्तिकं सकलं मासं नित्यस्नायी जितेंद्रियः जपन्हविष्यभुक्शांतः सर्वपापैः प्रमुच्यते नित्यस्नानं प्रा

तःस्नानमिति शंखोक्ते. आचाराच्च सकलमासमित्यनेनैव प्रत्यान्दिहेकेप्राप्ते नित्यपदैवैथ्यर्यापत्तिः अत्रस्नानं प्रधानं
 हविष्यभोजनादिकमंगमितिसंप्रदायः अत्रदेशविशेषः कार्तिकंप्रक्रम्य कुरुक्षेत्रकोटिगुणैर्गंगायामपितत्समः
 दुर्लभः कार्तिकोविप्रामथुरायान्दणामिह यत्रार्चितः स्वकरूपभक्तेभ्यः संप्रयच्छतीति इदंचस्नानं काशीस्थपंच
 नदेष्यतिशस्तं शतंसमास्तुयैस्तप्त्वानरैर्यत्राप्यतेफले तत्कार्तिकेपंचनदेसकृत्स्नानेनलभ्यते कार्तिकेविंदुती
 र्थेयोब्रह्मचर्यपरायणः स्नास्यत्यनुदितेभानौभानुजातस्यभीः कुतइति तथाचकाशीखंडे कार्तिकेमेविंदुयात्राकृतार्थे
 भक्तितत्परैः विंदुतीर्थकृतस्नानेस्तेपांमुक्तिर्नदूरतः भानुजातोयमः स्नानमंत्रश्चतत्रैव कार्तिकेऽहंकरिप्यामिप्रा
 तःस्नानंजनाङ्गन प्रीत्यर्थं तव देवेशदामोदरमयामह मयासहश्रियासहेत्यर्थः इमंमंत्रं समुच्चाध्यमौनीस्नाया
 द्रतीनरइति अर्धमंत्रोऽपितत्रैव त्रतिनः कार्तिकेमासिस्नातस्यविधिवन्मम गृहाणार्धमयादंतं दनुजेंद्रनिपूदन
 नित्येनैमित्तिकेकृष्णकार्तिकेपापनाशन गृहाणार्धमयादंतराधयासहितोहरे इमौमंत्रोऽस्मिन्चाध्ययोनरोऽर्धं
 प्रयच्छति सुवर्णरत्नपुष्पांबुष्पांशुखेनपुण्यवान् सुवर्णरत्नप्रथिवितिनदत्तानसंशयइति एवंसंपूर्णस्नानाशक्तौ
 अहंस्नायात् वाराणस्यांपंचनदेअहंस्नातस्तुकार्तिके अमीहिपुण्यवपुःपुण्यभाजोऽतिनिर्मलाः अथमालाधारणे
 स्कांदे द्वारिकामाहात्म्ये निवेद्यविष्णवेमालांतुलसीकाष्ठसंभवां वहतेयोनरोभक्त्यातस्यनैवास्तिपातकं नज
 ह्यांतुलसीमालांधात्रीमालांविशेषतः महापातकसंहर्त्राधर्मकामार्थदायिनीं विष्णुधम्मं स्पृशेतुयानिलोमानि
 धात्रीमालाकलौन्तुणां तावद्दर्पसहस्राणिवैकुण्ठवसतिर्भवेत् मालायुग्मंतुयोनित्यंधात्रीतुलासिसंभवं वहतेकंठ
 देशेयः कल्पकोटिदिवं वसेत् तुलसीकाष्ठमालामंत्रः ॥ तुलसीकाष्ठसंभूतेमालेहरिजनाप्रिये विभोम्मत्वामहं
 कंठेकुरुमांकृष्णवल्लभं एवंसंप्राथ्यविधिवन्मालांकृष्णगलेऽर्पितां धारयेत्कार्तिकेमासिसवसेद्वैष्णवेषुपदइति अत्र

मूलं चित्यम् । अथ पुष्पनिवेदनं । भार्गवार्चनदीपिकायां । दृसिंहपुराणे ॥ अगास्तिकुमुमदंबयोर्चयेच्चजनार्दनं
दर्शनात्तस्य देवस्य नरकं नाभ्रुतेनरः विहाय सर्वं पुष्पाणि मुनिपुष्पेणैकेशवे कार्तिकेयोर्चयेद्भक्त्या वाजिपेयफलं ल
भेत् स्कादिकार्तिकमाहात्म्ये ॥ मालतीमालया विष्णुः केतक्या चैव पूजितः समासहस्रं सुप्रीतो भवेद्दमधुसूदनः
तथा । कार्तिकेकेशवीपूजाये पांनाम्नासुतैः कृता तेनिर्मत्स्यरवेः पुत्रवसंति त्रिदिवेसदा तथा च । तुलसीदल
शतकेन कार्तिकेयोर्चयेद्दरिं पञ्चपत्रमुनिश्रेष्ठलभते मौक्तिकं फलं तथा च स्कादिके कार्तिकमाहात्म्ये धात्रीफल
विलिप्तान्गोधात्रीफलविभूषणः धात्रीफलकृताहारो नरो नारायणो भवेत् तच्छायायान्तु यः कुर्यात्तपि षडदानं महा
मुने मुक्तिं प्रयाति पितरः प्रसादान्माधवस्य तु ॥ धात्रीछायां समाश्रित्य यो द्वेयेच्चक्रधारिण पुष्पे पुष्पेऽथ्यमेधस्य
फलं प्राप्नोति मानवः तथा स्कादिके कार्तिके मासि विप्रैर्द्रधात्री बक्षोपशोभिते वने दामोदरं विष्णुं चित्राक्षैस्तोपयेद्भिभुं
मूलैः न पायसेनाथ होमं कुर्याद्द्विचक्षणः ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्या स्वयं भुजीत वंधुभिरिति पद्मपुराणे रसधेनुं च यो दद्या
त्कार्तिके मासि पार्थिव सर्वान्कामानवाप्नोति नित्यं सुगतिं भाग्भवेत् अथ कार्तिकेवर्ज्या न्याह ॥ पाद्मे कार्तिके माहा
त्म्ये राजिकामादकं चैव नैवाद्यात्कार्तिके त्रती द्विदलं तिलतैलं च तथा न्नमति दूषितं स्कादिकेपि कार्तिकेवर्जयेत् ब्रह्
द्विदलं बहुबीजकं मापुद्गमसूराश्च चणकाश्च कुलत्थकाः निष्पावाराजमापाश्चाढक्यो द्विदलं स्मृतं नूतनान्य
पिजीर्णानि सर्वाण्येतानि वर्जयेत् अत्र उत्पत्ति समये दलद्वयं भवति तस्य तत्पूर्वगत्या द्विदलमुच्यते इत्याहुः उदाह
रंति च बीजमेव समुद्रुतं द्विदलं चांकुरं विना दृश्यते यत्र समस्ये युद्धिदलं तन्निगद्यते इति अन्ये तु लक्षणायां मानाभा
वात्तवचनं तस्य निर्मूलत्वाद्द्विदलात्मकं यस्य स्वरूपं तदेव वर्जयेदित्याहुः तथानारदीये ॥ कार्तिकेवर्जयेत्तलं का
र्तिकेवर्जयेन्मधु कार्तिकेवर्जयेत्कांस्यां कार्तिके शुद्धसंस्थितं कास्यां स्य पात्रभोजनं शुद्धं पर्युपितलवणकशा

काः तथाच ॥ निष्पायात्राजमापांश्चमुष्टेदेवेजनाहने येभक्षयतिराजेन्द्रां डालादधिकाहिते कार्तिके तु विशेषेण राजमापांस्तुभक्षयेत् निष्पावान् राजशाटूलायावदाभूतनारकी कंदवानिपटोलानिवृताकसाहितानिच नत्यजे कार्तिकेमासियावद्गभूतनारकी एतानिभक्षयेद्यस्तुमुष्टेदेवेजनाहने शतजन्माङ्गितं पुण्यं दहेतेनात्र संशय इति भविष्योत्तरादिपुंक्तं तथा ॥ कार्तिके कृष्णसेवीयः प्राजापत्यपरोथवा एकांतरोपवासीवात्रोपोपितोपिवा पइवद्वाद्दशपक्षं यामासं वारवाणि एकभक्तेन केन तथैवायाचितेन च उपवासेन भक्षणत्रजे परमं पदमिति श्रान्ये पिनियमा-प्राग्गतुमास्यप्रारंभोक्तास्ते कार्तिके कथयाशक्तिरवश्यंसेव्याः श्रत्रश्राह्यमुक्तंस्कादि ॥ व्रीहयोयवगोधूमाः प्रियंगुतिलशालयः एते हि सात्विकाः प्रोक्ता भोगमोक्षप्रदायकाः काशीखंडे कर्जेयवान्नमश्रीयाहेवान्नमध्यापुनः दंताकंसूरणंचेवशूकांशिविचवर्जयेत् पृथ्वीचंद्रोदये श्रत्रनेनाक्षिपेद्यस्तुमासं दामोदरप्रियं नियग्योनि मवाप्तोतिनात्र काव्याविचारणा मांसवर्जनं महाभारते मासिमास्यश्वमेधेन योजेत शतं समाः न स्वादयति यो मांसं स मेतद्युधिष्ठिर यस्तु वर्षशतं पूर्णं तपस्तप्येत्सुदारुणं तथैकवर्जयेत् मांसं संस्रयात्सुयुधिष्ठिर कौमुदे तु विशेषेण शुक्लपक्षे न राधिप वर्जयेद्दत्र मांसानि धर्मो ह्यत्र विधीयते नंदिपुराणे योनरः कार्तिके मासे मांसं तुपरिवर्जयेत् संवत्सरस्य लभते फलं मांसवर्जनात् तथाच तथाजन्मसहस्रैस्तुमानुष्यं प्राप्य दुर्लभं कार्तिके नार्चयेद्विष्णुतस्य स्याद्यमयातना गवांकोटिप्रदानस्य स्वर्णकोटिपुत्रफलं तत्फलं कोटिगुणितमेकाहं केशवार्चनात् ददाति वैष्णवान् पुत्रान् भर्किचाव्याभिवारिणी यः करोति नरो भक्त्या कार्तिके पत्रभोजनं नदुर्गतिमवाप्नोति यावादिद्राश्रुतुर्दश भोजनं ब्रह्मपत्रपुमहापातकनाशनं कार्तिके मुक्तिदं प्रोक्तं ब्रह्मपत्रपुभोजनं ब्रह्मपत्रपलाशपत्रं वाराहपुराणे नगृहे कार्तिके कुर्व्याद्विशेषेण तु कार्तिकी तीर्थं तु कार्तिके कुर्व्यात्सर्वयत्नेन भावित इति श्रत्रश्राह्यमधिकृत्य देवीपुराणे कार्तिके ग्रहणे

श्रृंगंगायामुनसंगमे श्रयकार्तिकेदीपदानं भविष्यपुराणि यः कुर्यात्कार्तिकमासिशोभनादीपमालिकां चंडिकायत
 नेभक्त्यासाहिसूर्यापमोत्रजेत् चंडिकायतनमत्रोपलक्षणं । विष्णवादीनामप्यायतनेपुकार्तिकेदीपदानंकार्त्थे तथा ॥
 ददात्कार्तिकेयस्तुममायतनदीपकं जातिस्मरत्स्वभ्रात्राक्राम्यसर्वजंतुषु श्रव्याहर्तेद्रियत्वंचसमाप्तोतिनसंशय
 इति विष्णुधर्मोत्तरे कार्तिकेदीपदानेनसर्वत्रोज्ज्वल्यमाप्नुयात् ब्रह्मोवाच दीपंप्रयच्छतिनरः सूर्यस्यायतनेत्
 यः तेजसारविसकाशः सर्वयज्ञफलंभेत् कार्तिकेतुविशेषेणकौमुदेमासिदीपकं दत्त्वायत्फलमाप्तोतिनतदन्य
 नलभ्यते कार्तिकेतुविशेषेणकौमुदेमासिदीपकं दत्त्वात्सूर्यायतनेनयातिनरकंनरः एष प्रभावोदीपस्यकार्तिके
 केमासिसुव्रत श्रुत्वायतनदीपस्यात्तद्बुद्धवचोयथा ॥ ससर्वकालंचक्षुष्मान्मेधावीदीपदोनरः ज्ञायतेनरकंना
 पितमसंज्ञानंपश्यति पृथ्वासाप्तमीवापिप्रतिपक्षंतुयोनरः दीपंददात्तिदत्त्वाचयत्फलतन्निबोधत कार्त्तुरंमणिमु
 क्ताढ्यमनोज्ञमतिशोभनं दीपमालाकुलंदिव्यविमानमधिरोहति कार्त्तुरंकांचनामित्यर्थः । तस्मादायतनेभानो
 दीपंदद्यात्सदाच्युतं । तंप्रदत्तंनहिसेतनकुर्यैचैलवर्जितं कुर्याच्चदीपहंताचमूपकौंशधश्रजायते तस्माद्दद्यान्नच
 हरेच्छूयोर्थादीपकंनरः तथाचगौडाः उच्चैः प्रदीपमाकाशेयोदद्याद्विष्णवेनरः ससर्वकुलमुहृत्यविष्णुलोकम
 वाप्नुयात् । कार्तिकप्रकरणात् । यश्चकेशयमुद्दिश्यदीपंदद्याच्चकार्तिके आकाशस्थंज्वलंतंचशृणुतस्यपियत्फलम्
 धनधान्यसमृद्धश्चपुत्रवनीश्वरोभवेत् लोचनेचशुभेतस्यविद्वानपिप्रजायते तथा । तुलायांतिलैलेनसायंसंध्या
 समागमे आकाशदीपंयोदद्यान्मासमेकनिरंतरं श्रीकामोयः श्रीपतयेसश्रियानवियुज्यते महतींश्रियमाप्तो
 तिरूपसौभाग्यसंपदमिति तद्विधिश्चादित्यपुराणे । दिवाकरेऽस्ताचलमौलिभूतेरुहंगणेतुपुरुपप्रमाणां यूपकृतिं
 यज्ञिपयूज्जतामारोप्यभूमावथतस्यमूर्ध्नि कल्पाचतस्रोऽष्टदलाकृतीस्तुयाभिर्भेदेष्टदशानुचारी तत्कर्णिकायां

तुमहाप्रकाशोदीपः प्रदेयोदुलगास्तथाष्टौ निवधधर्मायहरायभूम्यैदामोदरायाप्यथधर्मराज्ञे प्रजापतिभ्यस्त्व
 धर्वापितृभ्यः प्रेतभ्येऽप्यथचतुः स्थितेभ्यः । अपराकेऽन्योमंत्रः । दामोदरायनभसितुलयालोलायासह प्रदीपते
 प्रयच्छामिनमोऽन्तायवेधसे अत्रकभक्तव्रतं महाभारते। कार्तिकंतुनरोमांसयः कुर्यादेकभोजनं शूरश्रवहुभा
 र्यश्रकीर्चिमांश्चैवजायते भविष्यपुराणे । एकभक्तेनयानरीकार्तिकंतुक्षिपेद्यदि क्षमाहंसादिनियमैस्संसयताव्रत
 चारिणी गुडादिमिश्रशाल्यन्नभास्करायनिवेदयेत् पक्षयोरुभयोःस्नात्वाश्रद्धयापरयान्विता पुण्याणिकरवीरा
 णिगुगुलुंसाज्यमादरात् सप्तम्यांवाथपथ्यावाडपवासरतिर्भवेत् इंद्रनीलप्रतीकाशैरालोकैः सर्वकालिकैः
 नारीयुगशतैस्सात्रैः सूर्यलोकैर्महीयते तस्मादागत्यलोकैस्स्मिन्यथेष्टंविंदतेपतिम् इत्येवंसंवधन्मज्ञावि
 धिस्तुल्यः प्रकीर्तितः एकभक्तोपवासस्यफलंतुसदृशंभवेत् स्कंदपुराणे । योनरः कार्तिकमासेमेकभक्ते
 नतिष्ठति सोऽश्वमेधफलंप्राप्यवन्हिलोकैर्महीयते कार्तिकमासेऽग्निदेवत्यइति विष्णुनाकार्तिकस्याग्निदे
 वत्वमुक्तं विष्णुधर्मोत्तरे द्विजवेश्मनियोदद्यात्कार्तिकेमासिदीपकं अग्निष्टोमफलं तस्य प्रवंदं तिमनीपिणः भवि
 ष्यपुराणे । यः कुर्यात्कार्तिकेमासिशोभनां दीर्घमालिकां सप्तम्यामथवापध्याममावस्यामथापिवा भास्करा
 युतसकाशस्तेजसाभासयन्दिशः दिव्याभरणसंपन्न कुलमुद्घोत्यसर्वशः दीपवृक्षसमुद्घोत्यभास्करस्थालयेशु
 भे सर्वलोकमेवीरवीरलोकैर्महीयते भविष्यपुराणे । धृतदीपप्रदानेन शिवाय शतयोजनं विमानं लभते दिव्यं
 सूर्यकोटिसमप्रभं यः कुर्यात्कार्तिकेमासिशोभनां दीपमालिकां धृतैनचतुर्दश्याममावस्यां विशेषतः याव
 द्दीपस्य संस्थावैधृतेनापूर्य्यवोधिता तावद्युगसहस्राणिहरलोकैर्महीयते इति शिववाक्यं स्कंदपुराणे प्रदीपमालां
 यः कुर्यात्कार्तिकेमासिसर्वमश्रवस्मान्निदुःखानां ब्राह्मणभोजयेच्छुचिः प्राजापत्यंचलभते दीप्यते चरविर्धया

यः कुर्यात्कार्तिकमासिशोभनां दीपमालिकां चंडिकायतेन भक्त्या सूर्यायतने कपुनः घृतेन कुरुशादूलं श्रमावस्यतु भ
क्तितः विशेषतो नवम्यां तु भक्तिश्रद्धासमन्वितः यावतो दीपसंघास्तु तैलेनापूर्य्ये वोधिताः तावद्द्वयं सहस्रत्राणि दुर्गालो
कमहीयते अथ विष्णुपुराणे कर्त्तिककृत्यं ॥ मैत्रेय उवाच कार्तिकः खलु मासोऽयं सर्वदेवमयो महान् यानि
कृच्छ्राणि चोक्तानि सर्वापहराणि वै कृतानि मुनिभिस्तानि भुजाधिपसर्वशः देवपितृमनुष्येभ्यो दंघृतमधुप्लुतं
तत्रान्नमक्षयं प्रोक्तं ब्रह्मणालोककर्तृणा समभ्यर्च्य हरिं भक्त्या दीपं दद्याद्दिवानिशं सर्वपापविशुद्धात्मानरोयात्य
भवं नृप इति विष्णुधर्मोक्तं कार्तिककृत्यं अथादित्यपुराणे कंदीपदानम् ॥ सनत्कुमार उवाच दामोदरस्य
चांक्यं तु श्रुत्वा प्ररनं चकार सः केनोपायेन भगवन्नदृश्येत महत्तमः नाकलोकसंसौख्यं प्रेतलोकैकमेवैकथं भव
वान् देवकीपुत्रस्तद्वाक्यस्योत्तरं ददौ रहस्यं परमं गुह्यमनोरथं फलप्रदं भोः शृणुष्व महाबुद्धेय तत्र वक्ष्यामि तेऽनघ पूर्णे
आश्वयुजे मासि पौर्णमास्यां समाहितः प्रथमे च निशारं भेमनोवाक्कायसंयुतं नमः पितृभ्यः प्रेतेभ्यो नमो धर्म्मोपा
विष्णवे नमो यमाय रौद्राय कांतारपतये नमः दद्यादनेन मंत्रेण दीपं श्रद्धासमन्वित इत्यादि अनेन दीपेन मनोरथा
नां संप्राप्तिरस्तीति न संशयोत्र एतानि चोक्त्वा कतिचिद्द्वचांसि दामोदरश्चांतरितो भूवेत्यादित्यपुराणे क्तं प्रदीपत्रयम्
अथात्र जयावाशिब्रतं विष्णुधर्मोत्तरे ॥ वज्र उवाच भगवन्कर्मणा केन सर्वत्र जयमाप्नुयात् व्यवहारैरेणैद्युते वि
वादे च द्विजोत्तम जयावाप्तेः परं नास्ति सौख्यं लोकैकेषु सत्तम जयावाप्तिपदं सौख्यं यदस्ति तत्र तु च्यतां मार्कंडेय
उवाच आश्वयुज्यां मतीतायां प्रतिपत्त्यष्टिक्रमात् पूर्ववत्पूजयेद्द्वेलोकनाथं त्रिविक्रमं त्रिरात्रं तितु कार्तिक्यां
दद्याद्दुष्पाणमुत्तमं सर्वसंयर्धं कृत्वा शक्त्यारत्नैरलंकृतं कृत्वा त्रतं मासमिदं यथोक्तं प्राप्नोति लोकं सुचिरं नृवीर
उपोष्यं कालं सुचिरं नृवीरः प्राप्नोति सर्वत्र जयं च लोकै इति विष्णुधर्मोक्तं जयावाप्तिव्रतं रूपावाप्तिवदत्र पूजं

त्रयं कृच्छ्रव्रतं ॥ सुपुण्यकार्तिकमासि देवापि पितृसेविते । क्रियमाणे व्रते नृणां स्वल्पेऽपि स्यान्महाफलं कृत्स्नः संवत्स-
 रः पुण्यतरुस्माद्वर्षाः सुपूजिताः, वर्षाभ्यः कार्तिकः पुण्य कार्तिकाद्भीष्मपंचकं नैवेद्यं पुष्पधूपंच अर्चितं सुविलेप-
 नं - निवेद्य कार्तिके विष्णोः फलसांवत्सरं फलं अतः कार्तिकमासाद्य सदैव शुभकांक्षिभिः हरिमुद्दिश्य करं व्यंस्व
 शक्त्या सुफलं व्रतं, कार्तिकस्यासिते पक्षे वा युभक्ष्य श्रुतं शी - समुपोष्य नरो भक्त्या पूजयेद्भ्रूडध्वजं उपवासस्तु क-
 रं व्योवारिमध्ये स्थितेन च, जलकृच्छ्रमिदं कृत्वा विष्णुलोके व्रजेन्द्र इत्यादि, यथोक्तेन विधानेन कृच्छ्राणि सुपाचरे-
 त् व्रतोपवासनियमैर्मुक्तास्तमुक्तिर्भागिनः इति विष्णुधर्मसूत्रे कृच्छ्रव्रतानि अथावैवेदीव्रतं ॥ ब्रह्मो वाच-
 क्षीराशीकार्तिकेयस्तु देव्याभक्तिरतो नरः, शाक्यावकमेकाशी प्रातः स्नायी शिवारतः पूजयेत्तिलहोमस्तु मधुक्षीर-
 वृतादिभिः कार्यस्तु देवीमंत्रेण शृणुण्य फलं हरे महापातकसंयुक्तो युक्तो वा ह्युपायतकैः मुच्यते नात्र संदेहो यस्मा-
 त्सर्वगतशिवा इति देवीपुराणोक्तं कार्तिके देवीव्रतं वामनपुराणेऽपि रजतं कांचनं दीपान् मणिमुक्ताफला-
 दिकं दामोदरस्य प्रीत्यर्थं प्रदद्यात्कार्तिके नरः अथ मासोपवासव्रतं कार्यं तच्चाश्विनशुक्ले कादशीमारभ्य कर्तव्य-
 त्वात्तत्रैव लिखितं अथ कार्तिकप्रतिपदायां कार्तिकमासव्रतनियमादीनामारंभः कार्यः । तिथीशतत्वाद्द्विहि पूजा-
 यपि करं व्यंनान्यदत्र विशेषकृत्यं एवं द्वितीयायामपि तिथीशतत्वाद्ब्रह्मणः पूजा अश्विनोर्यमस्यापि पूजादिकं कार्यं
 तृतीयायां गौरीपूजात्रतादिकं यथाविहितं कार्यं भितिदिक् कार्तिककृष्णचतुर्थ्यो कृत्यविशेषः संवत्सरप्रदीपे ॥
 त्वाश्विने कृष्णपक्षस्य चतुर्थ्यारित्रियोगतः मृगमयेऽवस्थितः पूज्यो राजादशरथस्तथा दुर्गाचतत्रसंपूज्या सर्वसौख्य-
 विष्टइये अथाश्विनोमुख्यचतुर्दशे तत्रैवोक्तं इयं प्रदोषव्यापिनी प्राह्या उभयत्र तथात्वे संकल्पकालसत्त्वात्परा अत्र स्त्रीणां मेवाधिकारः
 मेव करकचतुर्थ्यद्वितं साचंचंद्रोदयव्यापिनी प्राह्या उभयत्र तथात्वे संकल्पकालसत्त्वात्परा अत्र स्त्रीणां मेवाधिकारः

तासोमेवफलश्रुतेः श्रयत्रताविधिः मासपक्षाद्युल्लिख्यात्मनःसौभाग्यसौख्यपुत्रदौहित्रादिसुस्थिरश्रीप्राप्तयेकर
 कचतुर्थीव्रतंकरिष्ये गोमयोपलिप्तभूमौवटांपिप्पलंबोल्लिख्य तदधस्ताच्छिवंगेशपुष्पमुखयुक्तंगौरींचालिख्यपो
 डशोपचारैःपूजयेत् तत्रमंत्रः ॥ नमः शिवायैश्वर्यैयसौभाग्यंसंततिशुभां प्रयच्छ भक्तियुक्तानांनारीणांहारवल्ल
 भे ततो नमोतमत्रेणशिवपुष्पमुखयोः पूजाकार्यो ततः सपक्वान्नान्दशकरकान्ब्राह्मणेभ्योदद्यात् ततः पिष्टकनैवे
 द्यंभोजनंसर्वनिवेदेयत् ततश्चंद्रोदयोत्तरंचंद्रायार्ध्यदद्यात् क्षीरसागरसंभूतंचंद्रलक्ष्मीसहोदर गृहाणार्धश
 शांकेशरोहिणीसहितप्रभो अथकथा । मांघातोवाच अर्जुनेतुगतेजुमिंद्रलोकगतिंप्रति विपणमानसासुभ्रूदौ
 पदीसमाचिंतयत् अहोकिरीटिनाकर्मसमारब्धमहतरं विघ्नप्रवणमेतद्विहवहवः परिपथिनः चितयित्वेतिसादेवीकृ
 ष्णाकृष्णंजगद्गुरुं भर्तुःप्रियंचिकीर्षतीसाऽष्टच्छद्दिघ्नवारणे- द्रौपद्युवाच कथयस्वजगन्नाथव्रतमेकंसुदुर्लभं यत्कृ
 त्वायांतिविघ्नानिविजयस्तेजसःश्रियः श्रीव्यासउवाच एतदेवमहाभागेशंभुःष्टःकिलोमया एतदष्टदेविपूर्वं
 पार्वत्याशंकरंप्रति तस्यास्तद्वचनंश्रुत्वाप्राहदेवोमहेश्वरः शृणुदेविवरारोहिदक्ष्यामिलांमहेश्वरि पतिविघ्नहरी
 त्साहकरकारस्याचतुर्थिका पार्वत्युवाच भगवन्कीदृशीप्रोक्ताचतुर्थीकरकाभिधा विधानंकीदृशंशंक्रं केनेयंच
 पुराकृता ईश्वरद्वयाच शक्रप्रस्थेपुरेरेस्म्येविद्विजनसमाकुले स्वर्णरौप्यसमाकीर्णैरन्नप्राकारशोभिते दिव्यनारी
 जनालोकवशीकृतजगत्त्रये वेदध्वनिसमायुक्तेखगादपिमनोरमे वेदधर्मोद्विजस्तत्रवसनवेदविदांवरःपत्नीतस्यै
 वविप्रस्यनाम्नालीलावतीशुभा सास्वयंजनयामासपुत्रान्सत्तामितौजसः कन्यांवीरवतीनाम्नासर्वलक्षणसंयुतां
 नीलीत्पलाभनयनापूर्णेंदुसदृशाननां ततःकालेशुभादिनेविधिवत्तं द्वेजोचमः ददौवेवेदविदुपेविप्रायविधिपूर्वकं श्र
 त्रांतरेतुसंप्राप्ताचतुर्थीकरकाभिधा वीरवत्यासमारब्धव्रतंकामप्रदंशुभं कुड्यांवोधिद्रुमंचक्रगौरंतिस्मिन्नलीलिखत्

शिवेन विघ्ननाथेन पपमुखेन समाश्रितः ॥ गंधपुष्पाक्षतैर्गौरीपूजयामास मंत्रतः ॥ नमः शिवायै शर्वाण्यै सौभाग्यं संत
 तिंशुभां प्रयच्छ भक्तियुक्तानां नारीणां हरवल्लभे तस्याः पार्श्वे महदेवं विघ्ननाशं पदानं पुनः पुष्पाक्षतैर्घैरेण
 चैष्येयकप्यक् पकान्नाक्षतसंपन्नांसदीपान्करकान्दशः तथापि एकनैवेद्यं भोज्यं सर्वन्यवेदयत् प्रतीक्षतीस्त्रियः
 सर्वाश्चंद्राचार्यपरायणाः सावाला व्याकुलादीनाक्षुत्तुड्भ्यां परिपीडिता निपपातमहीष्टे रुरुदुर्वीधवास्तदा समा
 र्नास्ययतां तैव मुखमभ्युक्ष्य वारिणां तद्भ्रान्तानुविचिंत्यैवमारुरोह महावटं हस्तेनोल्कां समादाय ज्वलतीं स्निहपीडि
 तः भगिन्यै दर्शयामास चंद्रं व्याजोदितं तदा तद्दृष्ट्वा चार्चिमुत्सृज्य बुभुजे सुमनास्तदा चंद्रोदयं समासाद्य अर्धदत्त्वा
 विधानतः तद्वैपिणश्वरस्तस्याः पतिर्धर्मश्च द्रुपितः ॥ पतितथाविधं दृष्ट्वा शिवमभ्यर्च्य सा पुनः व्रतं निरशनं चक्रे
 यावत्संवत्सरोगतः चक्रुः संवत्सरेऽस्तीति व्रतं तद्भ्रातृयोपितः पूर्वांकेन विधानेन साऽपि चक्रे शुभानना तदा याता शर्ची
 कन्यासखीभिः पस्वारिता एतदेव व्रतं कर्तुमागता स्वर्गलोक्तः वीरवत्येतद्भ्यां शमगमद्वाग्यतः स्वयं दृष्ट्वा तां मानुषीं
 देवीं पप्रच्छ स कलशर्ची तया एटा वीरवती प्रोवाच विनयान्विता अहं पिटगृहं प्राप्तामृतोऽयं मे पतिः प्रभुः न जाने कर्म
 णः कस्य फलं प्राप्तं मया धुना मम भाग्यवशाद्वै विश्रागतासि महेश्वरि अनुगृह्णस्व मां मातर्जीवयाशुपतिं मम इन्द्रा
 ण्युवाच त्वया पिटगृहे पूर्वकुर्वत्याकरकाव्रतं दृष्ट्वा ध्वस्त्वया दत्तो विना चंद्रोदयं शुभे तेनैव व्रतदोषेण पतिलोकांतरं
 गतः इदानीं कुरुत्नेन करकाव्रतमुत्तमं पतिं जिविष्यामि व्रतस्यास्य प्रभावतः कृष्ण उवाच तस्यास्तद्वचनं
 शुभलाव्रतं चक्रे विधानतः प्रसन्नासाऽभवद्देवी शक्रस्य प्राणवल्लभा तया व्रतकृते देवी जलेनाभ्युक्ष्य तत्पतिं जीवयामा
 स चंद्राणी देववच्च भूवसः तत्श्चागाद्दृष्ट्वा रं मे सापतिनासह धनं धान्यं सुपुत्रांश्च दीर्घमायुश्च लब्धवान् तस्मा
 स्वयापियत्नेन व्रतमेतद्विधीयतां सूत उवाच ॥ द्वैपायनवचः श्रुत्वा चकार द्रौपदीव्रतं तद्भ्रतस्य प्रभावेण जित्वा तान्

कौरवानुरणे लभिराज्यमतुलंधनधान्यसमन्वितं आश्रय्य मासपक्षाद्युल्लिख्यात्मनः सौ
 भाग्यपुत्रपौत्रादिसुस्थिरश्रीप्राप्तयेसपरिवारपणमुखगणेशशिवसहितगौरीप्रीत्यर्थमाचरितकरकचतुर्थव्रतोद्याप
 नंकरिष्ये तत्रादावाचार्य्यवृत्वा सर्वतोभद्रेलिंगतोभद्रेवाकलशस्थापनंविधाय तत्र ताद्यादिपात्रे हैर्मगौरीशि
 वपणमुखगणेशसहितां वटदक्षतलस्थितां संस्थाप्य षोडशोपचारैः पूजयेत् ॥ नमः शिवायै शर्वाण्यै सौभाग्यसं
 ततिशुभां प्रयच्छभक्तियुक्तानानारीणांहरवल्लभे ज्ञानमः शिवोयैगणेशस्कंदहरसहितार्थेनमः एताभ्यामेव मं
 त्राभ्यां सर्वोपचारपूजांकुर्यात् रात्रौ गीतवाद्यादिभिर्जागरणंकुर्यात् प्रातःपुनः पूजांविधाय स्वयहोक्तविधिना
 श्चित्रतिष्ठाप्यन्यादध्यात् तत्र प्रधानंगौरीशिवंस्कंदं गणेशं पायसाज्यतिलवटादिसमिद्धिः प्रत्येकमष्टौ
 चरसहस्राहुतिभिरष्टोत्तरशतसंख्याकाभिर्वाहुत्वा ब्रह्मादिदेवतानत्रहृदिकपालादीनेककयाहुत्या चरुसमिद्धिहु
 त्वा स्विष्टकृद्बोमांति आचार्य्यसंपूज्य प्रतिमासाहितं कलशं दद्यात् ततः करकक्षीरसंपूर्णतोयपूर्णमथापिवा
 ददामिरल्लसंयुक्तं चिरंजीवतुमेयतिरिति सदक्षिणकरकान्दशसुवासिनीभ्यो यथाशक्ति दद्यात् ततो व्रतसंपूर्त्यै
 शय्यादिदानं यथाशक्ति दत्त्वा सदन्नेन ब्राह्मणान्परितोष्याशिपोयहीत्वा भूयसीदक्षिणां दद्यात् अशक्तौ चैकमे
 वकरकं दद्यात् घृतपूर्णं च करकक्षीरपूर्णमथापिवा ददामिरल्लसंयुक्तं चिरंजीवतुमेपतिः इति मंत्रेण क
 रकान्द्रद्याद्द्विजसत्तमे सुवासिनीभ्यो दद्याच्च आदद्यात्ताभ्य एव एवं व्रतं याकुरुते नारीसौभाग्यकाम्यया सौ
 भाग्यं पुत्रपौत्रादीन्लभते नात्र संशयः ॥ इति श्रीवामनपुराणे करकचतुर्थव्रतं सोद्यापनं कार्तिककृष्णपंचम्यां
 तिथिपत्वेन शेषादयोनागापूज्या तथा चोक्तं पक्षद्वयगतासु सर्वोसुपंचमीषु तिथिपत्वेन नागाशेषादयः पूज्याः पंचम्यां
 पूजनं भवेदिति अत्र पञ्चांस्कंदपूजा तथा च पक्षद्वयगतासु सर्वासु पष्ठीषु तिथिपत्वेन स्कंदसंपूजयेत् तदुक्तम् पष्ठां

पूजागुहस्यचेति कार्तिककृष्णसप्तमीवैकुण्ठकल्पादिः अत्रादिकल्पादिकल्पोकंकृत्य तिथिपत्वेनादित्यपूजा
 तथाचोकंसप्तमीनिर्णये पक्षद्वयगतासुसप्तमीधुतिथिपत्वेनादित्यः पूज्यः सप्तम्यांभास्करस्येत्युक्तेः अस्या
 मेवाष्टम्यां दांपत्याष्टमीव्रतं हेमाद्रौभविष्योत्तरे ॥ कार्तिकेमासिष्विद्वद्रूपुत्रकामोनरोमुने अष्टम्यांकृष्णप
 क्षस्यपूजयेद्विधिवन्नरः उमयासहितदेवकृत्वादर्भमयंविभुं अस्यमेवमथुरावासिभीराधाकुंडेस्नानमरुणोदये
 सूर्योदयेकार्थ्यमितमथुरासेतोज्ञेयम् कार्तिककृष्णाष्टमीकरकाभिधा सामहारोष्ट्रपुत्रसिद्धा सापिचंद्रोदयव्या
 पिनीत्राह्या अस्यविधानंकरकचतुर्थीवदिति अस्यामेव कार्तिककृष्णाष्टम्यां अहोयदिवत्रितं पद्मपुरा
 णेकार्तिकमाहात्म्ये ॥ पृथुरुवाच देवैर्पवदतांश्रुष्टसर्वेदार्थपारग तंत्वाहंप्रष्टमिच्छामित्वरः संदेहच्छेदक
 तादृशंव्रतमाख्याहियत्पुत्रधनवर्द्धनम् नारदउवाच ॥ महाविद्यामहामायामहामेधास्मृतिः महामोहाभगव
 तीमहोदेवीमहेश्वरी अहोयीचेतिविख्यातासैवसर्वेश्वरेश्वरी तस्याव्रतंमहापुण्यंसर्वलोकहितप्रदं पृथुरुवा
 च ॥ अहोयीनामसादेवीकथंजाताचनारद तथाव्रतंतीर्थैकस्यांकोविधिश्चवदस्फुटं नारदउवाच ॥ आसीत्पु
 ष्युगेऽकालमृत्युर्नराधिप ततो नराश्वहवः पक्षिणश्चक्षयंगताः तदाजनपदाःसर्वेक्षयंयाताश्रभूरिशः वी
 त्त्राणिभूतानितदाऽभूवन्नृपाधिप तदासर्वेसमागम्यब्राह्मणान्वेदपारगान् प्रप्रच्छुर्विनयोपेताः किंकार्थ्यं
 वंदतद्विजाः ब्राह्मणोवदिविद्वांसोविचार्य्यचमुहुर्मुहुः शास्त्राप्यालोक्यत्स्वज्ञाःकालमृत्योःशमायच अहोय्याश्च
 याश्चाराधनमकुर्वत कार्तिकेकृष्णपक्षस्यसप्तम्यांध्यानतत्पराः ततःप्रदोषसमयेभूवन्सर्वेपिदुःखिताःअथा
 तत्रकाचिद्वीवरयोपिता सोवाचब्राह्मणान्स्वर्वाङ्गिकमर्थव्रतमासत तज्जुस्तानरेश्रुष्टकालमृत्युभयायच
 चसत्यमित्येवंसापितत्रसमासदन्तं ततःसर्वाःप्रजाविप्राःसापिधीवरयोपिता अहोय्याश्चमहादेव्याभूव

श्राधनंदुः एतास्मिन्नेवकाले तु देवीसाक्षाददृश्यत चामुंडामुहस्तावकरालाकृष्णवर्णिका कालिकेतिसमाख्याता
 अहोयीतत्रविश्रुता एकान्देवप्रशन्नत्वाद्देहीयीनामतेऽब्रुवन् सापितत्रसमासीनान् ब्राह्मणानभ्यभाषत अहंरुद्रगं
 णैःसाद्धैकालमृत्युसमन्विता विहारार्थसमायाताविश्वपापमेवेक्ष्य च अद्यविप्रवेदहीनादाभिकानिरपत्रपाः अरक्ष
 काःक्षत्रियाश्चैश्यादुष्टाश्रपादजाःस्त्रियःगतिप्रतीपाश्चस्वेच्छाचारसमन्विताः एतांसमीक्ष्यपापस्यगतिंघोराभयाव
 हां निर्धम्मकांश्चनिर्यज्ञान्निर्होमाग्निर्जपांस्तथा आगताःस्वगणैःसाद्धैविश्वभावायकेवलं अथैवकार्तिकेमासिब्रता
 दिफलकोटिभिः सप्तम्यांचविशेषेणप्रजितायांद्विजोत्तमाः प्रसादमागताविप्रावरंबृणुतमाचिरं ततःसकललोका
 श्रप्रार्थयंतिस्मतात्प दुर्भिक्षनभवेद्देविनातंकश्चभवेत्कचित् नाकालमृत्युर्नव्याधिर्नचापुत्रत्वमेवच नारदउवा
 च ततोब्रवीन्महादेवीशृणुध्वहेद्विजोत्तमाः कार्तिकेकृष्णपक्षेतुअष्टम्यांचविशेषतः तारानकैचैकभक्तमथवाद्य
 प्रशृत्यकैः कर्तव्यचविशेषेणसप्तम्यांचब्रतंमम चंद्रनकंचसप्तम्यामष्टम्यांचैवनक्तकं अब्रइंयहिव्रतंकार्यैर्नरैर्ना
 रीभिरेवच दिवाचान्नभोक्तव्यवालद्यद्वातुरंविना सायंप्रपूजयेन्नाहोयीत्यिवचमांसुधीः कर्तव्याहिव्रयत्नेन
 मदीयाप्रतिमानरैः तत्रकुडयांचस्तंभेवामंडपेमेसमाचरेत् चतुर्वर्णैश्चसर्वान्नैःश्यावपीतासितासितैः मूलकाभिस्त
 थास्कंधैरिक्षुदंडादिभिस्तथा एवंकृत्वानरैःसर्वैःसर्वसुखमाप्यते तत्रमांपूजयेद्भक्त्याचंद्रिकामंडवर्बरैः संया
 वशणपुष्पैश्चधूपदीपैस्तथैवच यतोऽनयापूजयास्यांत्तप्तामृत्युगणैःसमं तथेत्युक्तास्ततःसर्वैजगद्ब्रतमुचमं तत
 स्तुप्रान्जलिर्भूत्वासाहवीवरयोपिता महादेवींचदेवेशिपाह्यस्मान्नीचयोनियान् ततोऽब्रवीन्महादेवीअहोयीवि
 श्रुताचया एहित्वंममभक्तसिप्रसन्नतेनसंशयः त्वयाप्यहंसदापूज्यापूर्वोक्तेनविधानतः पूजावसानेभवतीसहि
 तांपूजयेतुयः तस्यपूजाहिसफलाविपरीतमतोऽन्याया तथापूज्याःकुमार्यश्चमालिनीचतदैवहि नारदउवाच

एवंप्रोच्यतत. पश्चाच्चत्रैवांतरधीयत ततःसर्वेगृहत्वितुव्रतमेतन्नसंशयः अधुनातेमयाप्रोक्तवस्त्रेहस्यकारणा
 त् गृहस्थवासिभिर्जीवैरावश्यकमिदं व्रतं कुर्वीतव्रतमेतेषांसांस्थंभवेद्भूखं नाकालमृद्युर्नव्याधिर्नभयंनृपश
 व्रुतः सप्तमीचाष्टमीवापितिथिरस्यव्रतस्यहि सप्तमीचंद्रनकेचतारानकेतुचाष्टमी उभेएवसमानेहिब्रूतेतिद्यु
 भयेनृप नारदउवाच एतत्तेसर्वमाख्यांतंयन्मांत्वंपरिपृच्छसि अहोय्याश्रव्रतंजन्मप्रसादश्रविधिस्तिथिः
 फलंचैवमहाराजकिभूयः श्रोतुमिच्छसि कार्त्तिकस्यैवमाहात्म्यंयदेकान्हाप्रसाधिता जनैरहोयीदेव्याप्तिन
 कार्त्तिकसमंशुभं एकान्हास्मरणादेवाकालमृत्वोर्व्योमोचयत् अहोयीतन्मतादेवीतत्कार्त्तिकप्रभावतः कार्त्तिके
 केनसमोमोसो नभूतो न भविष्यति इतिपाद्रेकार्त्तिकमाहात्म्ये कार्त्तिककृष्णाष्टम्यामहोयीव्रतम् ॥ कार्त्तिककृष्ण
 नवम्यां सर्वास्वपि नवमीषु सरस्वतीदुर्गापूजाकार्य्यां सरस्वत्यानवम्यांवेत्युक्तंनवमीनिर्णये दशम्यांचय
 र्म्मराजपूजा दशम्यांनतकस्यचेतिदशमीनिर्णयोक्तवचनात् कार्त्तिककृष्णैकादशीरमा अस्या.कथा ब्रह्मवै
 वर्ते पद्मपुराणेच ॥ युधिष्ठिरउवाच कथयस्वप्रसादेनमस्त्रेहस्यकारणात् कार्त्तिकेकृष्णपक्षेतुकानामै
 कादशीभवेत् किनामकोविधिस्तस्याएतन्मेवदविस्तरात् यस्मिन्मासेहरिर्देवीनिद्रांत्यजतिमाधवः श्रीकृ
 ष्णउवाच शृणुत्वंराजशार्दूलकथांपापप्रणाशिनीं कार्त्तिकस्यासितेपक्षेरमानामिति विश्रुता तस्याउपोपणा
 द्राजनैवंकुंठलभतेनर पुरात्रैतायुगेराजन्नयोऽध्यानगरेनृपः मुबुक्षुदइतिस्थानोवसद्धर्मतत्परः इंद्रेणसहस्यैव
 सख्यंश्रेष्ठप्रवर्तते हरिवासरसंधारीहरिभक्तिपरायणः तस्मिंश्चनृपतिश्रेष्ठभूतघात्रीप्रशासति दुःहिताचंद्रभागा
 ख्याजातातस्यगृहेनृप जामातातस्यचैवासीत्शोभनोनामनामतः चंद्रसेनस्यराज्ञास्तुप्रोत्रोधर्मपरायणः श्वशु
 रस्यगृहेसोथसमायातो नृपाल्मजः कियंतोदिवसोश्चैवचंद्रभागाव्याचैतयत् किंभविष्यति तत्रायममभर्त्तति

दुर्बलः समागतं व्रतं च वेदानामपि दुर्लभं एकादशीदिनं पुण्यं समायातं नृपोत्तम क्षुधया पीडितो भर्ता पितृशा
सनमुत्तमं नभोः कव्यं नभोः कव्यं संप्राप्तो हरिवासेरे इति शुश्रावसततं पटहं दारुणकिल व्रतस्य महिमानं वेद्ना
त्वाचैव प्रयत्नतः चिंतयामास तत्रैव शोभनश्च प्रतापवान् किकरोमिमहाप्राज्ञो क्षुधया पीडितोऽस्म्यहं पप्रच्छ
यच्छभं स्वांसं किं करिष्यामि शोभने चंद्रभागो वाच पितृवैशमनिमेकांतभोः कव्यं नैव केनचित् चातुर्वर्ण्यादिकैश्च
वह्यटवपाधिकैस्तथा गजैरुष्टैस्तथैवाश्वैः पशुभिः पक्षिभिस्तथा तृणमन्नंतयानीरं भुज्यते नैव शोभन मा
नवैश्च तथा भर्तुं भुज्यते नैव वासेरे यदि चेद्भुज्यते कांतताहिं तं गृहं यत्सौ इति संचित्य भोः कांतं सुदुःखं मानं संकुरु न
ह्यन्यत्र हिं गंतव्यं भोजनार्थं नृपालमज शोभन उवाच सत्यं च तत्प्रियेनाहं करिष्यामि व्रतं शुभं देवेन विहितं च वत्तथैव
भविष्यति इत्येवं संमार्तिकृत्वा तद्देहेदुःखपीडितः पुनः स्मृत्वा पुनः स्मृत्वा तथा च विवशो भवत् अन्नेन धार्यते प्राणश्चाग्ने
सर्वप्रतिष्ठितं अन्नमेव परित्यज्य कथं प्राणावलंबनं शोभनाश्च तथा मासासकागतिर्मे भविष्यति इति चिंतयतस्तस्य
रविरस्तमयंगतः वेष्णवानां जनानां तुसानि शापुण्यवर्द्धिनी श्रीकृष्णपूजेनैव तथा जागरेण च शोभनस्य तु त
स्यैवसानि शादुःखदायिनी अन्नहीनस्य तस्यैव तथैव क्षुधितस्य च अतीव दुःखतस्तस्य रविवैश्वदेवाद्यंगतः
तस्मिन्काले तुराजेंद्रपंचत्वं शोभनो गतः दाहयामास राजांतराजयोग्यैश्च दारुभिः चंद्रभागानात्मदेहं दाहप
तिनासह कृत्वौर्ध्वदेहिं कंतस्य तस्यौ जनकसन्नि शोभनेन नृपश्चेष्टरमात्रतप्रभावतः प्रांतं देवपुरं रम्यं मंदराचलमूध
नि डौर्ध्वदेहिं कृतं तस्य क्रियाश्च विधिवच्छताः चिंतयामास सातत्र चंद्रभागयशस्विनी किकरोमि किं गच्छामि साहं दुः
खेन पीडिता पातिव्रत्यं करिष्यां काष्ठभक्षणमेव च इति संचित्य सापश्चादनुबंधं च कारसा एकादशीव्रतेनैव जीर्यते जी
र्यते स्वयम् इति बुद्धिसमाख्यापसतीनां धुरिकीर्तिता कश्चिद्विप्रो वसन्तवनगरे नागरस्तदा सोमशर्मतिविरूपा

प्रथेताद्विहितां विप्रथद्वाहीनां द्विजोत्तम तेनाहमध्रुवं मन्ये ध्रुवं भवति तच्छ्रेणु मुचुकुंदस्य दुहिता चंद्रभागासुशोभ
 ना तस्यैकथयवृत्तांतं ध्रुवमेतद्भविष्यति इति श्रुत्वा वचस्तस्यागतो विप्रः स्ववेशमनि ६ कथयामास वृत्तांतराजक
 न्याग्रतो द्विजः श्रुत्वाथसाद्विज्वचोविस्मयोऽफुल्ललोचना प्रत्यक्षमथवास्वप्नस्वयैतत्कथ्यते द्विज सोमशर्मा वाच
 प्रत्यक्षं दयितः कांतस्तव दृष्टो मया शुभे देवतुल्यमना ध्रुवं दृष्टं तस्य पुरं मया श्रुध्रुवतेन तत्स्रोक्तं ध्रुवं भवति तत्कुरु
 चंद्रभागो वाच नयमांतत्र विप्रैर्द्रपतिदर्शनलालसां आत्मनो तत्रतपुण्यनकरिष्यामि ध्रुवपुरं आवयोर्द्विजसंयोगोय
 था भवति तत्कुरु प्राप्नुहि लम्बमहापुण्यकृत्वा योगं विच्युक्तयोः इति श्रुत्वा वचस्तस्याः सोमशर्मा जगाम ह आश्रमं वामदेवस्य
 मंदराचलसन्निधौ वामदेवोऽशृणोत्सर्ववृत्तांतं कथितं तयोः अभ्यापि च चंद्रभागावेदमंत्रैरथोजितैः ऋषिमंत्रप्रभावे
 ण विष्णुवासरे सेवनात् दिव्यदेहावभूवासौ दिव्यांगतिमवापच पत्युः समीपमगमत्प्रहरोऽफुल्ललोचना
 जहर्पशोभनोऽतीव दृष्टाकांतां समागतां समागम्य स्वकेवामपार्थ्वेतां सन्यवेशयत् अथोवाच प्रियाहर्षा चंद्रभागा
 शुभं वचः शृणुकांतिं त्वाकथं यत्पुण्यं विद्यते मयि अष्टवर्षाधिकं जातौ यदाहं पितृवैश्मनि ततः प्रभृत्येव मया
 कृतमेकादशीवृतं यथोक्तविधिना युक्तं श्रद्धापूतेन चेतसा, तस्याः पुण्यप्रभावेण पुरं भवतु मे ध्रुवं सर्वकामसमृद्धं च या
 यदा भूतसंख्यम् किमत्र बहुनोक्तं नदं पुण्यं मया खिलम् श्रीकृष्ण उवाच एवं च नृपशादू लसारे मे पतिना सह दि
 व्यभोगादिव्यरूपादिव्याभरणभूषिता शोभनोऽपि तया सार्द्धं मते दिव्यविग्रहः रमात्रतप्रभावेण मंदराचलमूर्द्धनि
 चितामणिसमोद्गपाकामधेनुसमाथवा रमाभिधानानृपते तवात्रेकथिता मया एकादशीवृत्तानां च पक्षयोरुभयो
 रपि यथाशुक्लतथाकृष्णाविभेदं नैव कारयेत् संवितैकादशीन्दृणां भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी धेनु शुक्लतथाकृष्णा
 तूभयोः सदृशंपयः तथैव तुल्यफलदं स्मृतमेकादशीद्वयं एकादशीवृत्तानां च महात्म्यं शृणुते नरः ७ सर्वपापविनि

मुक्तो विष्णुलोकमेहीयते ॥ इति ब्रह्मवैवर्ते पद्मपुराणे चकार्दिककृष्णारम्भैकादशीव्रतकथा कार्तिककृष्णद्वाद
 शीगोवत्ससंज्ञा साप्रदोषव्यापिनी ग्राह्या दिनद्वये तथा सवेपूर्वतियुग्मवाक्यात् तथा च वत्सपूजाविधिश्चैव
 कर्त्तव्याप्रथमेहनीतिनिर्णयाम्भेऽभिधानात् हेसाद्रौ आग्नेये ॥ कार्तिकः खलुमासो वै सर्वदेवमयो महान् कृष्ण
 पक्षे विशेषेण नवम्यादिदिनानितु पुण्यानिते पुष्ये च मक्षय्यं सर्वकामिकमिति नारद उवाच आश्विने कृष्णपक्षे
 तु द्वादश्यादिपुंपंचसु तिथिपूकः पूर्वरात्रे नृणां नीराजयेयुर्देवांश्च विप्रान् श्रिवत्रां श्रिवतुरंगमान् ज्येष्ठा
 न् श्रेष्ठान् जघन्यांश्च मातृमुख्याश्च योपितः अत्राश्विनग्रहं मुख्यचंद्राभिप्रायेण अत्र विशेषो मदनरत्ने भविष्ये स
 वत्सांवाऽऽवत्सां च शीलिन्यां पयस्विनी चंदनादिभिरालिप्य पुष्पमालाभिरर्चयेत् अर्धताम्रमये पात्रे कृत्वा पुष्पाक्ष
 तैस्त्रिलैः पादमूले तु दद्याद्द्वे मंत्रेण नैन पांडव क्षीरोदाणव संभूते सुरासुरनमस्कृते सर्वदेवमेयमातृगृहाणां धनमोस्तुते-
 तद्दिने तैलपक्कं च स्थाली पक्कं युधिष्ठिर गोक्षीरं गोधूतैश्च दधितं कंचवर्जयेत् अथान्योपि प्रकारः नरोवायदिवानारीनकं
 संकल्पयेत् सीत्युपक्रम्य मापात्रं कामतो इमीयाद्वात्रौ विगतमत्सरः प्रतीक्षेतागमं भक्त्या गवांगोस्थानतत्परः इति
 गोष्ठागतामुसंध्यायां गोपूजाविधानाच्च वत्सस्थपूजाशिवरात्रिरेपापराविनिघ्नं तिष्ठत्पंसराष्ट्रमिति मातारुद्राणां
 दुहितवसूनां स्वसादित्यानममृतस्य नाभिः प्रणुवो च चिकित्ते जनाय मागामनागामदिति विष्ट स्त्रीशूद्राणां महा
 बाहो मंत्रः पौराणिको यथा क्षीरोदाणव संभूत इत्यादि ॥ ततो मापादिसंसिद्धान्वटकांश्च निवेदेयत् पंचसप्तद
 शैकं वा यथाविभवमात्मनः तत्र मंत्रः सुरभिस्त्वं जगन्मातानित्यं विष्णुपदे स्थिता सर्वदेवमेया संमयादत्तमि
 मं ग्रसं ततः प्रार्थना सर्वदेवमेदे विसर्वरत्नैरलं कृते मातर्ममाभिलषितं सफलं कुरु मंदिनि इति गोवत्सद्वाद
 शीव्रतम् ॥ अथ कथा ॥ युधिष्ठिर उवाच अक्षौहिण्यो दशाष्टौ च मम ह्यर्क्षयंगताः तेन पापेन चित्ते मे जुगुप्सातीव

जायते तत्र ब्राह्मणराजन्यवैश्याशूद्रादयो हताः १८ भोष्मद्रोणकलिंगादिकर्णशल्यमुखाहताः
 तेषां वधेन
 यत्पापं तन्मे मर्माणि कृतानि पापप्रक्षालनं किंचिद्व्रतं ब्रूहि जनार्दन श्रीकृष्ण उवाच महापुण्यव्रतं स्त्रीणां गोवत्स
 द्वादशीव्रतं अस्त्यत्र भुवने पर्यमहापातकनाशनं गौरूपिणीपुरादेवीपूजिता ब्रह्मवादिभिः सवत्साकारिके मासि
 कृष्णपक्षे युधिष्ठिर द्वादश्यां भक्तिकुक्तेस्तैर्न दिनीनामनामतः ततः प्रभृतिराजेन्द्रप्रथिताष्टथिवितले उत्तानपदिनत
 दाव्रतं चीणैः महाफलं उत्तानपादनामासीत्क्षेत्रियः क्षितिभूषण तस्य भार्या द्वयंचासीत् सुरुचीरुचिराख्यकम् सु
 रुच्याधुव्यः पुत्रो बालः पादचरो यदा रुच्यैः समर्पितः स्रुच्या बालो यरक्ष्यतामिति अहं करिष्ये शुश्रूषां शुचिस्तद्गतमान
 सा रुचिः सोभाग्यमासाद्य सुखमास्ते गृहे सदा करोति भर्तुः शुश्रूषां सा तु नित्यं पतिव्रता कदाचित् क्रोधमासाद्य
 सापल्यं जीनंतं तया स्वयं रुच्यानिहत्यासौ पार्थखंडदलीकृतः पक्त्वा सुसंस्कृतः स्थाल्यामाहारार्थं नृशंसया त
 तो भोजने वेलायां दत्तोऽसौ नृपतेः स्वयं तस्याथ भोक्तुकामस्य ध्रुवो जीवनमाप्तवान् ततः पलाय्य सो राजन्मातुरुत्सं
 गगो भवत् तद्गृहमाह द्वाश्रयं स्रुधिं प्रच्छविस्मिता किमतद्ब्रूहि तत्तं तं यस्वयं व्युष्टिरुत्तमा किल्वयाचरिंतं भ
 द्रे त्रतं दानं तपस्तथा संत्यं कथय मे त्वद्येन ते जीवितः सुतः मया यं सप्तवारांस्तुनिहत्य शकलीकृतः पक्कः सुसंस्कृ
 तः स्थाल्यां भोजने व्यंजनैः सह १९ पात्रे दत्तः पुनश्चैव जीवत्येव हिते सुतः किते सिद्धामहाविद्यामृतसंजीवनी तु वा म
 णिमत्रमहायंत्रमथांजनमौषधं कथय स्वमहाभोगे पयुर्हृदये मम श्रीकृष्ण उवाच एवमुक्त्वा तु रुच्या सातामु
 याचय शस्विनी भद्रे न दंतं न हृतं तपस्तप्तं मया तथा सिद्धानकाचिद्विद्यास्ति मम मंत्रौषधेदिनी किंतु चीणमया
 भद्रे गोवत्सद्वादशीव्रतं व्रतस्यास्य प्रभावेण पुनर्जीवति मे सुतः वत्सो मे वत्स वेलायामतोर्थं क्रियते सदा समा
 गमश्च भवति पुत्रपौत्रशतैरपि यथावत्ते समास्यांतं त्वमप्येतत्समाचर त्वयाप्यचिरात्पुत्रो भविष्यति यथामम ए

वमुक्तेत्रतंचोर्णरुच्यापुत्रधनेच्छया अवापसोतमंपुत्रंमनुशंविबर्धनम् युधिष्ठिरउवाच कथंगोद्वाद्दशीनामविधानं
 तत्रकीदृशं कथमेपासमुत्पन्नाकस्मिन्कालेजनादंन एतत्सर्ववतंद्ब्रूहिब्राहिमांनरकार्णवात् श्रीकृष्णउवाच पु
 राक्युगेपार्थमुनिकोटि समागता तपश्चकारविपुलंनानात्रतधरागिरौ हर्षेणमहताविष्टादेवदर्शनकाक्षया जंबू
 मांगमहापुण्येनानातीर्थविभूषिते पारियात्रेसिद्धयात्रैरस्येतुंडालिकाश्रमे पंचागिरीतिविख्याताउत्तमेशिखरेनृप
 तापसारण्यतुलंढिव्यकाननभूपितं वसिष्ठशुक्रांगिरसक्रतुदक्षादिभिर्दुतं वल्कलाजिनसंवीतैर्मृगैराश्रममंड
 लं नानामृगगणैर्युक्तंशाखामृगगणैर्युतं प्रशांतसिंहहरिणावक्रसर्पगणाकुलं गहनंनिर्जरैरस्यंतानसंतानसंकुलं
 सिंहव्याघ्रगजैश्चिवैर्हरिणैश्चरै शशै वाराहैरुरुभिर्इत्यैवै समतादुपशोभितं तपस्यतांतत्रतेषामुनीनांदर्शनार्थिनां
 व्याजंचक्रेमहीनाथद्वादशार्द्धाद्ब्रूलोचन बभूवब्राह्मणोवृद्धोजटापांडुरसूर्धज श्लथञ्जर्मतनु कुञ्जोयष्टिपाणि सचेपयुः उ
 मापिचक्रेगोरूपंशृणुतत्पार्थकीदृशं क्षीरोदतोयसंभूताया पुरामृतमंथने पंचगाव शुभा पार्थसर्वलोकस्यमातरः नं
 दासुभद्रासुरभीसुशीलावहुलाअपि एतालोकोपकारायलोकानांतर्पणायच जमदग्निभरद्वाजवसिष्ठात्रिसगौत
 मा जगृहु कामदा.पंचगावोद्भूताःसुरैस्तदा गोमयरोचनामूत्रक्षीरंदधिघृतंगवां पडंगानिपविवाणियासांसि
 द्विकराणिच गोमयादुत्थितःश्रीमान्बिल्ववृक्षः॥ शिवाप्रियः तत्रस्तेपद्महस्ताश्रीश्रीवृक्षस्तेनसरमृत. वी
 जान्यत्पलपद्मानांपुनर्जातानिगोमयात् गोरोचनाञ्चमांगल्यापवित्रासर्वसत्त्विका गोमूत्राद्गुग्गुर्जात सुगंधिः
 प्रियदर्शन आघ्रेय.सर्वदेवानांशिवस्यचविशेषत यद्विजंजगत किंचित्तद्ज्ञेयक्षीरसंभवं दध्न सर्वाणिजातानिमंगला
 न्यर्थसिद्धये वृतादमृतमुद्भूतेदेवानांत्पत्तिकारकं ब्राह्मणाश्चैवगावश्चकुलेमेकद्विधाकृतं एकत्रमंत्रास्तिष्ठतिहवि
 रेकत्रतिष्ठति गोपुयज्ञा प्रवर्ततेगोपुदेवा.प्रतिष्ठिता. गोभिर्वेदा समुहोर्णा सपडंगपदक्रमाः शृंगमलेगवानित्यं

ब्रह्माविष्णुशंखस्थितौ शृंगाग्रसंबतीर्थांस्त्रिधावराणिचराणिच शिरोमध्येमहदेवःसर्वकारणकारणं लला
 टेसंस्थितागोरीनासात्रेचपडाननःकंबलाश्वतरैर्नागैनासापुटमुपाश्रितौ कर्णयोरश्विनौदेवौचक्षुभ्याशशिभास्व
 रौ देतेपुवायवःसर्वजिह्वायांवरुणःस्थितः सरस्वतीचिह्नंकारेयमःकुक्षौचंगडयोः संध्याद्वयंतथैवोष्ठेत्रीवायांचपुरः
 सरं ऋक्षाणिकुकुदिदौश्चपाष्णपुंसंव्यवस्थिताः चतुष्पात्सकलोर्मोनित्यंसंध्यासुतिष्ठति सुरमध्वेतुगंधर्वाः
 सुरात्रेपुचपन्नगाः सुराणांपश्चिमेभोगोरक्षसाःसंश्रतिष्ठिताः रुद्राएकादशष्टवसवःसर्वसंधिषु श्रोणीतटस्थाः
 पितरोरोमकूपेपुमातरः श्रीरपानेगवांनित्यंस्वाहालांगूलमास्थिता आदित्यरश्मयोवालाः पिंडीभूयव्यवस्थिताः
 साक्षाद्ग्राचगोमूत्रेगोमयेयमुनास्थिता उदरेपृथिवीसर्वासशैलवनकानना चत्वारःसागराःप्रोक्तागवांयेतुपयोधराः
 पजन्यःक्षीरधारासुमेधाविदुष्ववस्थिताःजठरेर्गार्हपत्योन्निदिक्षिणाग्निदृशोःस्थितःमुखआहवनीयोश्चिखेताग्निस्तालु
 संस्थितः अस्थिज्वेवस्थिताःशैलामज्जायांशुक्रसंस्थितिः ऋग्वेदोथर्ववेदश्चसामवेदोयजुस्तथा सितरकपीत
 कृष्णागवांषेणुसंस्थिताः तासांरूपपण्यनुस्मृत्वासुरभीणांयुधिष्ठिर संस्मृत्यतत्क्षणाद्गौरैरिनंदिन्यासदृशीतनु
 आत्मनोविदधेदेवीधर्मराजशृणुष्वतां पडुन्नतांपंचाग्निगंधामंडूकाक्षींसवालधीं ताम्रस्तनीरककंठींसुखुरांसु
 मुखींसितां सुगतिंचसुरीलांचत्नहक्षीरपयोधरां गोरूपिणीमुमादृष्टतांचेधनुंसवत्सकां पर्यायप्र
 चुरांदृष्टमहादेवःस्वचेतसि शनैःशनैर्ययोपार्थिवप्ररूपतमाश्रमं गत्वाकुलपतेःपाश्वभृगोःस्वांगान्येवदेवत त
 पः स्यतांच सर्वेषामुनिकोटिपुपांडव न्यासरूपांदैधिंनुरक्षध्वंनंदिनीमम यावत्सन्नात्वाइतस्तीर्थोज्ज्वमागीत्
 प्रयाम्यहम् रक्षिष्यामःप्रतीक्षामोवयंतुसुरभीमिमां श्रंताह्निंतोमहादेवःपुनर्व्याघ्रोवभूवह वक्रक्रूरनखोदंष्ट्रीज्वल
 पींठठःपैः । दंष्ट्राकरालवदनोजिह्वालांगूलदारुणः प्रायादाश्रमपदंतांचयेतुंसवत्सकाः वासयामासना

देनसर्वनादेनकांपिताः ऋषयोऽपि समाहूताः आर्त्तनादं प्रचक्रिरे हाहेऽयुञ्जैः केचिदूचुर्हुंकारांश्च तथापरे तालस्फो
 टान्द्रुधुः केचिद्वाघ्रद्व्यातिभेवं सापिहंभारवंचक्रेगौरुः श्लुत्यसवत्सका तस्याव्याघ्रभयार्तायाः कपिलायायुधिष्ठिर प
 लायंत्याः शिलामध्येक्षुण्णखुरचतुष्टय व्याघ्रवत्सकयोस्तत्रवदितसुरकिन्नरैः दृश्यते तीवसुव्यक्ततदद्यापि चतुष्पद
 सजलां शिवलिंगं च भोस्तीर्थं तदुत्तम यस्तस्मिन् शतिराजेंद्रसगोहल्यां व्यपोहति तत्र स्नात्वामहातीर्थे जवूमा
 गंनराधिप ब्रह्महत्यादिभिः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः ततस्ते मुनयः क्रुद्धा ब्रह्मदत्तां महास्वनां जञ्जुर्धटासुरैर्दत्तांगिरि
 कदरपूरिणीं घंटाशब्देन व्याघ्रोपि मुक्तातांगां सवत्सकां विप्रैस्तेस्तुकृतनामघटांगिरिरिति श्रुत तं प्रपश्यंति
 धेपर्यरुद्रस्तेनात्र संशयः अथ प्रत्यक्षत्वाया तस्ते पादंबोमहे श्वरः शूलपाणिस्त्रिपुरहाकामघ्नोऽपमेस्थितः उमा
 सहायो वरदः सस्वामी सविनायकः सनदीसमहाकालः सभृगीसगणोहरः सवीरभद्राचमुंडाघंटाकर्णोदिभिर्द्वैतः
 मातृभ्रिगौः सवत्साचयूजिता ब्रह्मचारिभिः कार्तिकेकृष्णपक्षे तु द्वादश्यां नादिनीव्रतं ततः प्रभृतिराजेंद्रहृदयवती
 णीमहीतले उत्तानपादेन तथा व्रतं चीर्णमिदं शृणु यावंति गात्रे रोमाणि गवां कौरवन्दन तावद्वर्षसहस्राणि
 गोलोके वसेतनरः मेरोर्यष्टकं रम्यमिन्द्राग्नि यमरक्षसां वरुणानिलयक्षाणां रुद्रस्य च यूधिष्ठिर तासामु
 परिगोलोकस्तत्र यातिसगोत्रती ऊर्जेऽसिते द्विदशमे हनिगांसवत्सांसं पूजयंतिकुसुमैर्वटकैश्च हृद्यैः ताः सर्वकामसु
 खभोगसमृद्धिभाजो भक्त्या वसंतिसुचिरं भुवि जीवत्साः ॥ इति श्रीभविष्योत्तरे कार्तिकेकृष्णगोवत्सद्वादशीव्रतं
 श्रस्यामेव कार्तिके द्वादश्यां नीराजनद्वादशीव्रतं ज्योतिर्निबंधे ॥ नारद उवाच आश्विने कृष्णपक्षे तु द्वादश्यादिषु पंच
 सु तिथिषु कपूर्वरात्रे नृणां नीराजनाविधिः नीराजयेयुर्दवांश्च विप्रान् गार्गाश्चतुरंगमान् ज्येष्ठान् श्रेष्ठान् जघन्यां
 श्रमात्सुस्थ्याश्च योऽपि तद्व्रतं ॥ अत्राश्विनो मासश्चाद्रमासाभिप्रायेणाऽमातो ग्राह्यः अथ कार्तिके कृष्णत्रयोदशी

समन्वितः एवंसंस्थाप्ययत्नेनततः पूजांसमाचरेत् आगच्छभगवन्कृष्णगोपीगोपसमन्वित रुक्मिण्यादि-
 भिरासीनममपूजांगृहाणच । इत्यावाहनमंत्रः । नमःकृष्णायपादौचहरयेजानुनीनमः उदरेवलदेवायमुकुन्दाय
 नमःकटिचक्रिणेचभुजौपूज्योऽकंठश्रिचत्सयारिणे मुखंपद्ममुखोयेतिगोविंदायनमःशिरः प्रणवादिनमोतेशचअष्टांगं
 पूजयेद्दरेः । रुक्मिण्येनमःमित्राविंदायैनमःशैव्यायैनमःजांवलयैनमःसत्यभामायैनमः सुदेवायैनमः सत्यायैनमः
 नाशजित्यैनमः यशोदायैनमः बलभद्रायनमः निंदायैनमः सुरभ्यैनमः सुनंदायैनमः सुभद्रायैनमः काम
 धेनेनमः गोवर्द्धनधराधारगोकुलत्राणकारक कृष्णवाहुकृतोद्धारपूजयामिनमो नमः एवंसंपूज्यविधिवत्पइचाद
 र्ध्वंप्रदापयेत् गवामाधारगोविंदरुक्मिणीवल्लभप्रभो गोपीगोपसमोपेतत्रर्ध्वगृह्णनमोस्तुते एवंपूजांसमाप्यै
 वभक्तिभावपुरस्सरं गवामर्ध्वःप्रदातव्यस्सायाह्लेतुदिनत्रयं मंत्रेणानेनविधिवद्विशतीनांस्वशक्तितः रुद्राणांचि
 वयामातावसूनांदुहिताचया आदित्यानांचभगिनीसानःशान्तिप्रयच्छतु इत्यर्ध्वमंत्रः । नमोगोभ्यःश्रीमतीभ्यःसौ
 रभेयीभ्यएवच नमोर्धमसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमोनमः । सुरभीवैष्णवीमातानित्यांविष्णपदेस्थिता प्रतिगृह्णा
 तुमेत्रांसंसुरभीमिसीदतु गोत्रासंमंत्रः । गावोमिश्रग्रतःसंतुगावोमिसंतुष्टतः गावोमिहृदयेसंतुगवांमध्येवसा
 म्यहम् नवियोगोस्तुमेपुत्रैर्भृत्यैश्चसहवांधवैः त्वत्प्रसादेनमेभक्तिर्निश्चलास्यात्सदात्वयि प्रार्थनामंत्रः एवंसंपू
 ज्यगाश्रैवगोविंदचविशेषतः पूज्यैर्गंधैश्चपूज्यैश्चदीपैश्चविधैस्तथा नैवेद्यधृतपकैश्चफलैर्नानाविधैरपि सप्त
 धान्यैर्विरूढैश्चवंशपात्रस्थितैःशुभैः सुवासिन्यस्तथापूज्यानित्यंतांबूलकुंकुमैः कंठसूत्रैस्तथापुष्पैस्तथावाद्या
 नकादिभिःएवंसंपूज्यविधिवद्गोविंदंतदिनत्रयं उपवासात्रयंचैवचतुर्थेदिवसेपुनः प्रातःशुचिःसमुत्थायकृत्वास्ता
 नंप्रयत्नतः प्रणम्यमुख्याचार्येणहोमंतवैवकारयेत् तिलैरष्टोत्तरशतंगायत्र्याहोसमाचरेत् ततोविसृज्यदेवेशं

गुरवेप्रतिपाद्यच्च; गर्वाःपुच्छसमालंब्यपुरस्कृत्यद्विजर्षभान् हठेनमनसास्कंदग्रहमागत्यसंस्कृतः भिभुनानि
 द्वादशाष्टौभ्रूणाच्छादनादिभिः संपूज्यभोजनंदत्वागोदानानिचदापयेत् गुरोर्दीपत्यमर्चित्वावासोभूषणसंयुतं
 भक्त्यागोवर्द्धनंकृष्णगोपगोपीसमन्वितं गृहोपकरणैर्युक्तंयथाशक्त्यैचभक्तितः गुरौसंपादयेद्देवंदक्षिणासहि
 तंहरिं क्षमाप्यचगुरुंतत्रभुंजीतशुचिसंस्कृतं इष्टैःशिशैःसहासीनोवाग्यतोविष्णुतत्परः दीपोत्सवेव्रतामिदं
 शुचिमानसेनकृत्वानरःसकलसंततिद्विद्विकारि भुक्त्वासभोगनिचयंसुखसंप्रयुक्तंश्रतेप्रयातिभुवनंमनुजोमुरारेः ॥
 इतिस्कंदपुराणोक्तंकार्तिककृष्णवयोदश्यांगोत्रिरावव्रतम् अत्रत्रयोदशीत्रौदयिकीयाह्ला दिनद्वयेतद्व्यव्यापि
 नीकृष्णपक्षस्यत्वेनपरकार्याः पद्यष्टमीह्यमावस्याकृष्णपक्षेवयोदशी; एताःपरयुताःकार्याः पराःपूर्वयुतास्त
 थेत्यादिवहुवाक्यसत्त्वात् अथकार्तिककृष्णचतुर्दश्यां चंद्रोदयेअभ्यंगस्नानंकार्यं तदुक्तंहेमाद्रौ भविष्ये ॥ का
 र्तिकेकृष्णपक्षेचतुर्दश्यामिनोदये तिलतैलेनकर्तव्यंस्नानंनरकभीरुभिरिति मदनरत्नेकालादर्शच विधूद्य
 इतिपाठःनिर्णयाम्तेदिनेदयइतिपाठः मयूखेतुइनोदयइति इनःसूर्यस्तस्योदयइतिव्याख्यातं अत्रच यथा
 चारंव्यवस्थेतिकेचित् ॥ इनःसूर्येप्रभौराज्ञिमृगांकेऽपिप्रकीर्तित इत्यभिधानात् ब्रह्मपुराणेपि तैल्लक्ष्मी
 जलेगंगादीपावल्याश्चतुर्दशी प्राप्येशिशेषः प्रातःस्नानंतुयःकुट्याधमलोकंनपश्यतीति अपामार्गमयोर्तुंबीप्रप
 त्नाद्रुमयांपरं भ्रामयेत्स्नानमध्येतुनरकस्यक्षयायैवै प्रपन्नाद्रुश्चक्रमर्दकः तथा अपामार्गस्यपत्राणिभ्राम
 येन्मस्तकोपरि ततश्चतर्पणंकार्द्वयधर्मराजस्यनामभिः नारदसंहितायामपि ॥ इपासितचतुर्दश्यामिदुक्षय
 तिथावपि नागास्यस्वातिसंयुक्तेतदादीपावलीभवेत् तैल्लक्ष्मीर्जलेगंगादीपावलितीर्थोवसेत् अल्लक्ष्मीप
 रिहारार्थमभ्यंगस्नानमाचरेत् कुट्यांसलस्रमेतच्चदीपोत्सवदिनत्रयमिति ॥ इंदुक्षयेपिसंक्रांतावारोपतेदिनव

ये तत्राभ्यंगो न दोषार्थं प्रातः पापापनुत्तय इति ॥ 'अत्र इयं' 'अंशान्तमासेन ग्राह्यः' 'येतु
 यतो न्यत्र रिक्तायां स्नातियो नरः' 'तस्याब्दिकं भवो धर्मो नश्यत्येव न संशय इति' दिवो दासीये भविष्यवचनं
 तन्मुख्यकाले चतुर्दश्यभावेऽपि 'तत्रैव स्नातव्यमित्येव परं' 'यद्यपि कार्तिकव्रतिनां तैलाभ्यगवर्जनमपि नियमे
 पूकं ।' तैलाभ्यंगं तथा शय्यां परान्नं कांस्यं भोजनं 'कार्तिकेव ज्येष्ठस्तु परिपूर्णव्रती भवेदिति पाद्मे तथापि
 अत्र तैलाभ्यंगः स्नातैरपि कार्थ्यो नरकस्य चतुर्दश्यां तैलाभ्यंगं चकारेयेत् अन्यत्र कार्तिकस्नार्थं तैलाभ्यंगं
 विवर्जयेत् ॥ इति तत्रैव प्रतिप्रसवश्रुतेः इयं चतुर्दशी प्रातःकालव्यापिनी ग्राह्या विधूढय इति पूर्वोक्तत्वात्
 कृत्परत्नावल्यांतु 'दिनोदयप्रातःशब्दयोः समानार्थत्वात् प्रातःकालव्यापिनी ग्राह्या विधूढय इति पूर्वोक्तत्वात्
 दयव्याप्तौ च पूर्वा ग्राह्या ॥ पूर्वविद्धचतुर्दश्यां कार्तिकस्यासितेरे 'पक्षे प्रत्यूपसमये स्नानं कुर्यात्प्रयत्नत इति
 निर्णयामृतोक्तवचनात् दीक्षितेयेतु 'दिनद्वयचंद्रोदये चतुर्दश्यभावे अभावै च चतुर्दश्या रात्रितुल्ययोः स्नान
 मिति निर्णयसिंघावपि चतुर्थयामगामिनी ग्राह्येत्युक्तं अतएव सर्वज्ञनारायणः तया कृष्णचतुर्दश्यामाश्विनैर्कोद
 यात्पुरा यामिन्याः पश्चिमैर्भोगैस्तैलाभ्यंगो विशिष्यते इति कालादर्शेऽपि । मृगांकोदये वेलायां त्रयोदश्यां यदा
 भवेत्' 'दर्शवामंगलस्नानंदुःखशोकभयप्रदमिति त्रयोदशीनिषेधः मयूखेतु दिनद्वयचंद्रोदयव्याप्त्यभावेपू
 र्वेति गौणकाले सत्त्वात् अत्र चंद्रोदयो मुख्यः सूर्योदयो गौणः' उत्तरभावित्वात् स्वकालादुत्तरे गौणः कालः
 सर्वस्य कर्मण इति वचनात् अतएव पूर्वोक्ते द्विविधोऽपि पाठः 'संगच्छते तिथ्यादौ तु भवेद्यावायासेष्टद्धिः परेऽहनी
 ति वा केन त्रयोदश्येते चतुर्दशी ग्रासप्रक्षेपेण चंद्रोदये पारिभाषिकचतुर्दशीसिद्धावात् अतएव चंद्रप्रकाशे त्रयोदशी
 यदा प्रातः क्षयं याति चतुर्दशी रात्रिशेषेऽप्यवमावास्यातदाभ्यंगे त्रयोदशीति' एवं दिवो दासीयेऽपि अत्र विभूतिकामैः

सुगंधितैलेनस्नानंकार्यम् तदुक्तं स्मृतिदर्पणे । चतुर्दशीयाश्वयुजस्यकृष्णस्वात्पृथुक्काचभवेत्प्रभाते स्नानंसमभ्य
र्च्यनैश्रकार्थ्यसुगंधितैलेनविभूतिकामैरिति इदंचस्नानंचतुर्दशीमारभ्यदिनचतुष्टयंप्रत्यहंकार्थं तदुक्तंपृथ्वीचंद्रो
दयेब्राह्मे । इपेभूतेचतुर्दशीकार्तिकेदशमेदिने यदास्वातीतदाभ्यंगस्नानंकुर्ध्यादिनोदये ऊर्ध्वशुद्धितीया-
यातियौयस्तुशुभेदिने ॥ मानवोमंगलस्त्रायनैवलक्ष्म्यावियुज्यते दीर्घनैराजनादत्रसैषादीपावलीरमृतेति । अ
यस्नानविधिः तत्रादौदंतधावनादिकृत्वा ओमधयमलोकदर्शनाभावकामोभ्यंगस्नानंकरिष्ये इतिसंकालप्य
तैलेनाभ्यंगं कृत्वोदकेनस्नायात् ततः स्नानमध्ये सीतालोष्टसहितानि । अत्रमार्गपत्राणि सतुंगिकानि प्रपुत्रा
दुंचमस्तकोपरिवक्ष्यमाणमंत्रेणध्यामयेत् अत्रमंत्रः । सीतालोष्टसमायुक्तसंकटकदलान्वित हरपापमपामार्ग
भ्राम्यमाणः पुन पुनरिति ततोयमतर्पणं तत्रकारस्तुमदनरतने स्कंदपुराणे दक्षिणाभिखोभूत्वानिलैः स
व्यंसमाहितः देवतीर्थतदेवत्वात्तदक्ष्यमाणैश्रयनासभिः । यमायधर्मराजायमृत्यवेचांतकायच वैवस्वतायका
लयसर्वभूतक्षयायच डौंडवरायदध्नायनीलायपरमेष्ठिने वृकोदरायचित्रायचित्रगुप्तायवैनमइति यज्ञो
पवीतिनाकार्थ्यप्रावीनावीतिनाथवा देवत्वंचपितृत्वंचयमस्यास्तिद्विरूपेति अत्रचेहेतूक्त्विलाच्छुक्कृष्णति
लेः सकृत्त्रिरावृत्तादिरूपदेवपित्र्यधर्मविकल्पोद्गठ्यः इदंचयमुनायामतिप्रशस्तं तदुक्तं कृत्यतत्त्वाणिवे यां
काचिसरितंप्राप्यकृष्णपक्षेचतुर्दशीं यमुनायांविशेषेणनियतस्तर्पेयममिति इदंचतर्पणंजीवत्पितृकेणापिका
र्थं जीवत्पितापिकुर्वीततर्पणंयमभीष्मयोरितिपाद्भोक्तेः अस्यामेवप्रदोपेदीपदानंकार्थं तदुक्तं दिवोदासी
चेत्राहो । अमावस्याचतुर्दश्योः प्रदोपेदीपदानतःयममार्गधकारेभ्योमुच्यतेकार्तिकेनर इति तथा । ततःप्रदोपसम
येदीपान्दद्यान्मनोरमान् ब्रह्मविष्णुशिवादीनांभुवनेषुच प्राकारेद्यानवीथीपुप्रतोलनिष्कुटेपुच मंडु

रासुविक्रमासुहास्तिशालासुचवर्हीति लेंगे । ततःप्रेतचतुर्दश्यांभोजयित्वातपोधनान् विप्रान्शैवांस्त्वथ
 परान्शिवलोकमेहायिते दानंदत्वातुतेभ्यस्तुयमलोकंनपश्यति मापपत्रस्यशक्तिनभुक्त्वातत्रदिनेनरः प्रेता
 चतुर्दशीकालेसर्वपापैः प्रमुच्यते अत्रनरकोदेशेनचतुर्वर्तियुक्तदीपदानंकार्थ्यं तत्रपूर्वाभिमुखोभूत्वा दीपसंपू
 ज्यदीपदानंकुर्यात् तत्रमंत्रः । दत्तोदीपश्चतुर्दश्यांनरकप्रीतेमया चतुर्थेतिसमायुक्तः सर्वपापापनुरयइ
 ति पश्चादन्यानपि दीपान्दद्यात् ज्योतिर्ग्रथे । तुलासंस्थेसहस्रांशौप्रभातेभूतदर्शयोः उज्ज्वलज्योतिपादंहंदहेयं
 न्योमवर्त्मनेति तद्दानंमंत्रः आग्निदग्धाश्रयेज्जीवियेप्यदग्धाःकुलेमम उज्ज्वलज्योतिपादग्धास्तेयांतुपरमंग
 तिम् तद्विसर्जनेमंत्रः यमलोकंपरित्यज्यश्चागतायेमहालये उज्ज्वलज्योतिपावर्त्मप्रपश्यतोत्रजंतुतेइति
 अस्यामेवनकभोजनमुक्तं लेंगे ॥ नकप्रेतचतुर्दश्यांयःकुर्याच्छिवतुष्टये नतत्कतुशतेनापिप्राप्यतेप्रणयमीदृ
 शामिति ॥ पूर्वदिनेप्रदोषेचतुर्दशी स्नानयोगेचोत्तरदिनेचेत्तदा पूर्वदिने प्रदोषेदीपदानादिकृत्वापरेद्युः स्नानंका
 र्थ्यं क्रमानुरोधेनकालवाधस्यान्याप्यत्वात् कृत्यतत्स्वार्णवैभविष्ये ॥ कार्तिकेभौमवारेतुचित्रायुक्ताचतुर्दशी
 अस्यामाराधितःस्थानुर्येच्छिवपुरंध्रवं अतोभौमवारचित्रानक्षत्रयोगेचयं महाफलेति तत्रैवव्याख्यातं निर्णया
 मृततु इयंभौमवारयुक्ताचित्रास्या इत्युक्त्वापुष्करपुराणोत्विदमेव ब्रचनं किञ्चित्पाठांतरेणललितं तस्यपूर्वोद्धृतु
 पूर्ववत् उत्तरार्द्धतु ॥ तस्यांभूतेशमभ्यर्च्यगच्छेच्छिवपुरंनरइति अस्यांकार्तिककृष्णचतुर्दश्यां हनुमज्जन्मदि
 नं तदुक्तं आश्विनस्यासितेपक्षेभृतायांचमहानिशि भौमवारेजनीपुवंहनुमंतमजीजनत् इतिकार्तिककृष्ण
 चतुर्दशीकृत्यानि अथकार्तिकस्यामावास्यादीपावलीतिप्रसिद्धा तत्र प्रातरभ्यंगस्नानंकुर्यात् तदुक्तं कालाद
 र्शे । प्रत्युपप्राश्वयुदशैकृताभ्यगादिमंगलः भक्त्याप्रपूजयेद्देवीमलक्ष्मीविनिवृत्तये अत्रादिपदेन पंचत्वगुदक

स्नानदेरुपसंग्रहः तदुक्तं पुष्करपुराणे । रवातिस्थितेरवाधिदुर्दिस्वातिगतो भवेत्
 भृंगविधिर्नरः नरिणजितो महालक्ष्मीमर्चयन् श्रियमश्नुते भविष्योत्तरेऽपि एवं प्रभातसमये त्वमावास्यां नरा
 धिप स्नात्वा देवान् पितृन्सम्यक्संपूज्याथ प्रणम्यचेति नारदेनापि तिथित्रये दीपावलित्वनाभिधानात् तत्र तै
 ल्लक्ष्मीरित्यादि मंत्रेणाभ्यंगस्नानमुक्तं । पूर्वत्राश्वयुदशब्दः प्रत्यये स्वातियुक्तपरः तदुक्तं ब्राह्मे । ऊर्जशुक्रुद्धि
 त्रीयायां तिथिपुस्वातिऋक्षगे मानवो मंगलस्त्रायानैवलक्ष्म्यावियुज्यते इपेदशैचभूते च कार्तिके प्रथमे दिने च
 द्विस्वातित्दाभ्यंगस्नानं कुर्धदिनोदये कश्यपसंहितायामपि 'दीपावलित्प्रथम्योक्तं इंदुक्षयेपिसंक्रांतौ रवौ पते
 दिनक्षये तद्दाभ्यंगो न दोषाय प्रातः पापापनुत्तये । अतोत्रस्वातियोगं विनाप्यभ्यंगस्नानमुक्तं मात्स्ये पीयं दी
 पावल्युक्ता दीपैर्नाराजनादत्र सैपादीपावलीस्मृतेति अथादित्यपुराणोक्तं दीपावल्यमाकृत्यं सनत्कुमार उवाच
 अमावस्यातु देवात् कार्तिके मासिके शवात् अभयं प्राप्य सप्तसप्तसुखक्षीरोदसानुषु लक्ष्मीद्वैत्यभयान्मुक्तासुखं
 सुतांजुदरे अतोर्थे विधिवत्कार्यार्थमनुज्यैः सुखसुप्तिका दिवातत्र न भोक्तव्यमृतेवालालातुराजनात् प्रदोपस
 मये लक्ष्मीपूजित्वा यथाक्रमं दीपवृक्षास्तथाकार्याः शक्त्या देवगृहेषु च चतुष्पथेश्मशाने च नदीपर्वतसानुषु वृक्षमू
 लेषु गोष्ठेषु च त्वरेषु गृहेषु च वस्त्रैः पुष्पैर्भूषितव्याः क्रयविक्रयभूमिकाः दीपमालापरिक्षिप्तप्रदोषे तदन्त
 रं ब्राह्मणान्भोजयित्वा तु संभोज्य च नुभुक्षितान् अलंकृतेन भोक्तव्यं न वस्त्रोपशोभिना स्निग्धैर्मुग्धैर्विदग्धैश्च
 तां देवैर्निवृतेः सहेति ॥ भविष्योत्तरे तु चतुर्दशीकृत्यमभिधायामावास्याकृत्यमुक्तं ॥ एवं प्रभातसमये ह्यमावा
 स्यां नराधिप स्नात्वा देवान् पितृन्सम्यक्संपूज्याथ प्रणम्य च कृत्यातु पूर्वांश्राद्धं दधिक्षीरघृतादिभिः भक्ष्यैर्नानाधि
 धैः सम्यग्भोजयित्वा क्षमापयेत्, ततो पराह्णसमये घोषयेन्नरैर्नृपः अथ राज्यं वल्लोकौ यथेष्टं चैष्टामिति लोकश्चापि

पुरेहृष्टःसुधाधवलताजिरे वृक्षचंदनमालाभिरलंकृतगृहेपुरे तथापानरजोद्रिकनरनारीमनोहरेःनृत्यवादिवसंधुष्टे
 प्रचालितप्रदीपके अन्योन्यप्रीतिसंहृष्टेदत्तालकरेजने तांबूलहृष्टवदनेंकुमुमक्षोदचर्चिते दुकूलपटनेपथ्यस्व
 णमाणिक्यभूपिते श्रद्धुतोत्कटशृंगारप्रदाशितकुतहले युवतीजनसंकीर्णवस्त्रोज्ज्वलविहारिणि दीपमालाकुलेरम्ये
 विध्यस्ताघ्यांतबंधने प्रदोपेदोपरहितेशेस्तवंदिजनेयुनेयात्राविहारसंचारजयजीवेतिवादिभिःक्षुद्रोपसगराहितेराज
 चौरभयोञ्जिते मित्रस्वजनसंबंधिमुहृत्प्रेमाभिरंभिते ततोद्धारात्रसमयेस्वयंराजात्रजेत्पुरं श्रवलोकायितुरम्यंपद्मानि
 वशनैःशनैःमहतातूर्यघोषेणज्वलद्भिर्हस्तदीपकैःसुदृशोयांतुसंपश्यन्कृतरक्षः स्वकैर्नरैःतंष्ट्ट्वामहदाश्रय्यमृद्धिंचैवा
 ल्मनःशुभां बलिराज्यप्रमोदंचततःस्वगृहमात्रजेत् एवंगेतनिशीथेतुजेनिद्रांधलोचने तावन्नगरनारीभिःशूर्पडिडि
 मवादनैः निःक्राम्यतेप्रहृष्टाभिरलक्ष्मीःस्वगृहंगणादिति । कृत्स्नरत्नावल्यांतु सूर्पडिडिभैरितिपाठः अस्यामेवरा
 त्रौकौमुदीमहोत्सवइतिनिर्णयामृते हेमाद्रौतु चतुर्दशीमारभ्यप्रतिपदंतकौमुदीव्रतमुक्तं कौमुदीशब्दव्युत्पत्तिर
 पीत्यंकृता ॥ कौमोदतिजनोयस्यानानाभावैःपरस्परं. हृष्टस्तुष्टाःसुखापन्नास्तेनयंकौमुदी स्मृतेति । अत्रैव
 बन्दिपुराणे पंचदिनसाध्यमपिकौमुदीव्रतमुक्तं ॥ भैत्रेयउवाच कार्तिकःखलुमासोवैसर्वेदेवमयोमहान् कृष्ण
 पक्षविशेषेणतत्रपंचदिनानितु पुण्यानितेपुयदत्तमक्षयंसर्वकामदं एकादश्यांनरैर्दंतंदीपंप्रज्वाल्यमूपिका मा
 नुष्यंदुर्लभंप्राप्यपरांगतिमवापसा लुब्धकोपिचतुर्दश्यांपूजयित्वाजनार्दनं निर्भक्तिःपरसंगत्याविष्णुलोकांज
 गामसः श्वपाक्यपित्रयोदश्यांदीपान्दत्त्वापरैःकृतान् वेश्यालीलावतीभूत्वाजगामपदमक्षयम् गोपःकश्चिद
 मावास्यांपूजांदृष्ट्वाचशाङ्गणः मुहुर्जातःप्रजापालोराजराजेश्वरोभवत् तस्माद्दीपाःप्रदातव्यारात्रावस्तमितेरात्रौ
 गृहेपुसर्वगोष्ठिषुचैष्व्यायतनेषुच देवानांचैवश्चासुरमशानेपुसरस्सुच नाकेशिनाशुभार्थायकार्धपंचदिनानितु

पापिनःपितरोयेचलुप्तपिंडोदकक्रियाः । चतुर्दश्याममावास्यांपितरःप्राप्तुवांतिते दिवाभितिशेषः ॥ तत्रश्रीःपूज
 नीयातुमनुष्यैश्चप्रयन्ततः श्रीकामिस्तत्रतैःसर्वैःक्रीडितव्यंप्रयन्ततःबंधुभिःसहितैर्यैःलाट्टीतनृत्यप्रजागरैः योहिहर्ष
 प्रयातीहतस्यसंवत्सरंजयः द्यूतेतुक्राडितेहानिर्वैजयःस्याज्जयेध्रुवं सुखंप्रीतिःसुलाभःस्यात्तस्माद्युतंप्रवर्तयेत्
 भोग्यांजितःपुराशंभुस्तथाद्युतंपिताज्जितःतेनासौशंकरोदुःखिसर्वदोमासुखान्विता श्रियासाईजगद्योनिःशेतेविष्णुः
 सुखान्वितः तस्यांरात्रौजनानांतुअर्थसुखसुप्तिका । इतिसुखसुप्तिकाव्रतं तत्रदीपदानं अमावास्या
 प्रदोपव्यापिनीग्राह्यातस्याःकर्मकालेयुक्तेः दिनद्वयेप्रदोपव्याप्तौपरैव दंडैकरजनीयोगोदशस्यस्यात्कदा
 चन तदाविहायपूर्वेषुःपरेषुःसुखसुप्तिकेति तिथितत्वेज्योतिर्निबंधवचनात् उभयदिनेप्रदोपव्याप्त्यभावेअर्द्धरात्र
 व्यापिनीग्राह्या, तस्यांलक्ष्म्यागमनकाललाभात् दिवोदासीयेप्रदोपस्यकर्मकालत्वात् ॥ अर्द्धरात्रेश्रमस्यवल
 क्ष्मीराश्रयितुगृहान् अतःस्वलंकृतालिप्तादीपैर्जाग्रजनोत्सवाःसुधाधवलिताःपुष्यमालाज्वालोपशोभिताइति ब्रा
 ह्मोक्तेच प्रदोपार्द्धव्यापिनीमुख्याएककालव्याप्तौपरैव प्रदोपस्यमुख्यत्वादर्धरात्रेनुष्ठेयाभावाच्चेतिपूर्वेषुवप्रदोप
 व्यापिन्यमावास्याश्राद्धयोग्यपरदिनेनयदितदपूर्वेषुवप्रदोपे लक्ष्मीसंपूज्यदीपदानंकर्तव्यं श्राद्धंतुपरदि
 नेऽपरार्द्धेकार्थं ॥ यत्तु अप्यशक्तैःप्रकर्तव्यंश्राद्धंपितृपरायणैः प्रदोपसमयेराजन्कर्तव्यादीपमालिकेतिक्रमःसं
 पूर्णतिथिभिप्रियेणानुवादनविधिः तत्कर्मकालव्याप्त्यैर्वलत्वात्संपूर्णतिथौप्राप्तार्द्धाखंडातिथवव्याप्त्याविध्यनुवादानु
 वादविरोधाच्च अत्रचामामोत्ररात्रिभोजननिषेधेपि रात्रिभोजनंकार्थं निषेधस्यरागप्राप्तभोजनविषयत्वात्
 विधिस्पष्टेनिषेधानवकाशाच्च अथात्रकृत्यं तत्रसंध्यासमयेलक्ष्मीपूजनमुक्तं लक्ष्म्यनमइतिनाममंत्रेणकार्थं
 महाक्ष्म्यांतुलसींपिंडिकांचानंतथावर्जयेदिति पूजनानंतरंलक्ष्मीसूक्तंपठित्वा लक्ष्मींप्राथयेत् । नमस्तेस

वेदेयानां वेदासिहरिप्रिये यागतिरूत्वप्रपन्नानां सामेभूयात्त्वदर्चनात् । तथा च त्रैद्रकुवेरयोरपि पूजाविधेया तयोः पू-
जानंत्रौः । ऐरावतसमारूढो वज्रहस्तो महाबलः शतयज्ञाधिपि देवस्तस्माद्द्रापतेन मद्दति कुवेरस्य पूजायां तु । घ-
नदायनमस्तुभ्यं निधिपि धिपायच भवंतु त्वत्प्रसादेन धनधान्यादिसंपद इति अथ लक्ष्मीपूजाप्रयोगः देशकालौ-
संकीर्त्याऽ स्यादीपावल्यामवास्यायां माऽ लक्ष्मीनिवृत्तिपूर्वकस्थिरलक्ष्मीसर्वसौख्य सौभाग्यावाप्तये सर्वौग-
संपन्नलक्ष्मीपूजनं करिष्ये इति संकल्पं विधाय स्वस्य यनपूर्वकं गणपतिपूजां विधाय लक्ष्मीं पूजयेत् ॥ या श्रीः प-
द्मासनस्याविवुलकटितटीपद्मपत्रायताक्षी, गंभीरावर्तनाभिस्तनभरनमिताशुभ्रवन्नोत्तरीया लक्ष्मीर्दिव्यैर्गजैर्द्रुमै-
रिगणखचितैः स्नापिता हेमकुंभैः नित्यं सापद्महस्ता मवसतु गृहे दिव्यमांगल्ययुक्ता इति ध्यात्वा उभं भूर्भुवः
स्वर्लक्ष्मी इहागच्छ इह तिष्ठ महालक्ष्मीसमागच्छ पद्मनाभ गृहादिह नानोपचारपूजेयं त्वदर्थं परिकल्पिता इत्या-
वाहनं ॥ एहो हि विश्वजननि क मले कमलालये कमले स्मिन्स्थिति देवि सदालं कृपया कुरु इत्यासनं गंगादिसालि-
लाधारं नामं त्राभिर्मात्रितं दूरयावाश्रमहरं पाद्यं मे प्रतिगृह्यतां इति पाद्यं रत्नाकरसमुद्रतरलभूपाभिभूषिते
निधीनामधिपे त्वं हि गृहाणार्थ्यं नमोस्तुते इत्यर्थं शीतलं जलमानितं कर्पूरैः लासुगंधितं एतदाचमनीयार्थं सालिलं
प्रतिगृह्यतां इत्याचमनं स्नानं तव महालक्ष्मिकर्पूरगुरुवासितं सुतीर्थेभ्यः समानीतं स्नानं तस्मिन् प्रतिगृह्यतां इ-
तिस्नानं । तंतु संतानं संनदं कलाकौशल्यनिर्मितं ; सर्वांगभरणं श्रेष्ठवसनं परिगृह्यतां इ-
लसंभूतं नानापन्नगसेवितं शीतलं बहुलामोदं चंदनं परिगृह्यतां इति वस्त्रं । मलयाच-
माणिक्यपद्मान्नाक्षिगृहाण त्वं मयार्पितान् इति गंधं अक्षतानरविदाक्षिनक्षेत्रशसहोदरे
भूतंपद्मायै कुमुदं नमः इति पुष्पं गंधसंभारसंनदं पृथुवस्तुसमुद्रं सुरासुरनरानं दिधूपदेवि गृहाण मे इति धूपं

मासैडमंडलाकारंचंद्रविवात्रितेजसं निधानंदेविदीपोयनिर्मितस्त्वभक्तितः इतिदीपं देवतालयपाताश्रुलता
 लाधारसंभवम् षोडशाकारसंभारनैवेद्यंश्रियेनमः इतिनैवेद्यं स्नानादिकंविधायपियतःसिन्निरयाप्यते ए
 तदाचमनंदत्तं महालक्ष्मिप्रगृह्यतां इतिपुनराचमनं पातालतलसंभूतंचदनांभोजभूषणं नानागुणारामा
 कीर्णतांबूलदेवितेनमः इतितांबूलं नारिकेलंसनारंगंकदलीमातुलुंगकं देशकालोद्भवंपद्मेगृहाणफलमुत्तम
 इतिफलं स्वर्णप्रदपदांभोजिसमर्पितमिदंचसु यथाशक्त्यागृहाणत्वमनंतफलमुद्भये इतिदक्षिणाद्रव्यम् अ
 थांगपूजा अचलायैनमःपादोपूजयामि चंचलायैनमःजानुनीपूजयामि कमलायैनमःकटिपूजयामि हरियक्त
 भयैनमः उदरंपूजयामि ललितायैनमः भुजोपूजयामि कमलायैनमः हृदयंपूजयामि उलकांठियेनमः कं
 ठंपूजयामि अमलायैनमः मुखपूजयामि श्रियेनमः शिरः पूजयामि ॥ ततः कुबेरपूजा ओंभूर्भुवः स्वः
 कुबेरइहागच्छ इतिकुबेरमावाह्य कुबेरायनम इतिमंत्रेण पाद्यादिभिर्दक्षिणांतंपूज्य प्रार्थना । कुबेरा
 यननमस्तुभ्यनिधिमन्त्राधिपायच भवंतुत्वत्प्रसादेनधनधान्यादिसंपदः ततो ऽ गस्त्यपूजा । ओंभूर्भुवः स्वः अग
 स्त्यइहागच्छ अगस्त्यायनमइतिपाद्यादिभिर्दक्षिणांतंपूज्य प्रार्थना । काशपुष्पप्रतीकाशयन्निहमारुतसंभव मि
 त्रावरुणयोः पुत्रकुंभयोनेनमोस्तुते अथेद्रपूजनं । ओंभूर्भुवः स्वर्दिद्रइहागच्छ इत्यावाह्य । ओंभूर्भुवः स्वः
 द्यादिभिः संपूज्य प्रार्थनांकुर्व्यात् । विचित्ररावणस्थायपोलोम्यालिंगितायच भास्वकृत्स्नहस्तायसहस्राक्ष
 यतेनमः इतिसंपूज्य । श्रीसूक्तपाठंकुर्यात् । ओंहिरण्यवर्णीहरिणींमुयंणैरजतम्वजं चंद्राहिरण्यमीलक्ष्मीजातये
 दोममावह १ ताम्मेत्रावहजातवेदोदक्षमीमनपगामिनीं अस्यांहिरण्यविदेयंगामशुभ्रपानन् २ अथपूती
 रथमध्याहस्तिनादप्रमोदिनीं श्रियेदेवीमुपव्यूथश्रीमानंदविजुपतां ३ कांसोरिमनांहिरण्यप्रकारामाश्रीगन्ध

तीव्रान्तर्पयंती पद्मस्थितापद्मवर्णातामिहोपकथयेथ्रियं ४ चंद्रप्रभासांशयशासाज्वलंतीश्रियंलोकेदेवजुष्टा
 मुद्रारां तांपद्मेनेमिशरणंप्रपद्येअलक्ष्मीमेनइयतांत्वांष्टणोमि ५ आदित्यवर्णेतपसोधिजातोवनरूपतिस्तववृ
 क्षोथविल्वः तस्यफलानितपसानुदंतुमयाआंतराथावाह्याअलक्ष्मी उपैतुमादिवसखः कीर्तिश्रमणिनासह ६।
 दुर्भूतासिराष्ट्रस्मिन्कीर्तिवृद्धिददातुमां ७ क्षुत्पिपासामलाज्येष्टाअलक्ष्मीनाशयाम्यहं अभूतिमसमृद्धिचसर्वा
 श्रनुदमेगृहात् ८ गंधद्वारांदुराधर्थांनित्यपुष्टांकरीपिणीं ईश्वरींसर्वभूतानांतामिहोपवहयेथ्रियं ९ मनसाःका
 मनाकूत्वाचःसत्यमशीमहि पशूनांरूपमन्यस्य मयिश्रीःश्रयतांयशः १० कर्दमेनप्रजाभूतामयिसंश्रमक
 ईमाः श्रियंवासयमेकुलेमातरंपद्ममालिनीं ११ आपःस्त्रजंतुस्त्रिगधानिचिच्छीतवसमेगृहान् निजदिवींमात
 रंचाश्रियंवासयमेकुले १२ आर्द्रापुष्करिणींपुष्टिसुवर्णीहेममालिनीं सूर्यांहिरण्मयींलक्ष्मींजातेवेदोममावह १३ आ
 द्रपुष्करिणींपुष्टिपिंगलांपद्ममालिनीं चंद्रांहिरण्मयींलक्ष्मींजातेवेदोममावह १४ ताम्मआवहजातेवेदोऽलक्ष्मीमनप
 गामिनीं यस्यांहिरण्यप्रभृतंगोवोदास्यश्वान्विदेयंपुरुपानहं १५ इतिसूक्तंपठित्वा पुष्पांजलिंसमर्पयेत् ततो
 नीराजनं । सुरासुरशिरोरत्नप्रभातारकितक्रमे तवसौभाग्यसंसिद्धैर्कुनीराजनरमे इतिनीराजनम् दक्षिणे
 दक्षिणकरेस्वभक्तानांवरप्रदे करोमि तेसदाभस्त्याविष्णुक्रांतप्रदक्षिण इतिप्रदक्षिणांकृत्वा प्राणायामंकुर्यात् ततः
 सर्वत्रदीपान्प्रज्वल्य ॥ दीपवक्षस्तथादेयाःशक्त्यादेवगृहेपुत्र गोपुरोद्यानेचैत्यपुनर्दीपवर्तवेशमसु वृक्षमूलेपुगो
 ष्ठेपुत्रेश्वरेपुगृहेपुत्र मंदुराकरिशालायांक्रयविक्रयभूमिषु वस्त्रैःपुष्पैर्भूपितव्याःक्रयविक्रयभूमिकाः सर्वत्रदीपदाने
 भंत्रः अग्निर्ज्योतीरविज्योतिश्चंद्रोऽज्योतिर्दीपज्योतिर्नमोस्तुते उत्तमोज्योतिषांज्योतिर्नमोस्तुते एवंदीपदानंकृत्वा
 महालक्ष्मींप्राथयेत् नमस्तेसर्वलोकानांवरदासिहरिप्रिय यागतिस्त्वत्प्रपन्नानांसांमेभूयात्त्वदर्चनात् चालक्ष्मी

पंचपञ्चात्तयेशुभे महालक्ष्मिन्मस्तुभ्यं सुखरात्रिकुरुष्वमे पर्वकाले महायोरेयन्मयादुष्कृतं सुखरात्रिप्र
 भागेपानं लभोव्यं पेहनु यारात्रिः संयभूतानां याचदेवेष्ववस्थिता संवत्सरप्रियायाचसाममास्तु सुभंगला मा
 नान्यं संवेदेयान्दियानामृद्धिसंभवा आस्यताभूतलेदेवि सुखरात्रिनमोस्तुते इति दीपावलिकृत्य श्रय्यां भानु
 श्रोमां कियारस्यातिनक्षत्राण्युष्मयोगसहितायां स्वाति संपातयोगलको ज्योतिःशाले ॥ भानुभो मां किं वोरपुकार्तिके
 दुःशयोभयेन न्यायुष्मान्स्वातिसंजो नृपनाशः पशुक्षयः अस्योपपत्तिः शालिहोत्रे अथ्युकशुक्लपक्षेतिथौ द्वितीया
 दिक्कवतरात्रं वडयारूपेणैकास्याति तारावडवारूपेण सूयं स्यवहति रथं साभारेणाक्रांता क्रुद्धाऽश्वात्त्रिरीक्षतेभी
 दणं तेयनेजः सचयलं च गृह्णाति तस्मात्स्वात्युपातोत्यासाऽधिपानामश्वानां महती पीडा भवति एवं च सप्त
 रात्रं स्वोतेः संपातगणनिर्दिष्टः तत्र दिवा करकिरणैरस्फुटवाजिनोरक्ष्याः ॥ पूर्वोत्कारिष्टशंकापहते येन वरा
 त्रत्ररुरणोकोवाजिनाराजनाविधिगृहं ह मखेन सहितः कार्थ्यः विष्णुधर्मोत्तरोक्तस्वातिस्नानमपि कार्थ्यं कृष्णचतु
 दंश्यादिशुक्लद्वितीयां तं दिनचतुष्टये पंचभंगस्नानमभंगपूर्वकं महालक्ष्मीनाराजनसहितं विधेयमेवं कृते पूर्वोत्कारि
 ष्टशंका नित्युगाभवतीति अस्यामेव कार्तिकामायां पद्मपुराणे पातालखंडोक्तं केदारगौरीव्रतं दाक्षिणात्याः स
 मानरंति तत्रायं विधिः जेमयेदं गुणविशेषविशिष्टावामस्यांति यो मनोवांछिता विच्छिन्नसंपत्त्याप्यर्थेदारिद्र्यदुःखदुः
 स्वप्नादिप्ररामनार्थं पुत्रपौत्राभिष्टब्धार्थं आयुरारोग्याभिष्टब्धार्थं श्रीकेदारगौरीप्रीत्यर्थं यथाशास्त्रज्ञाननयथाभि
 लितोपचारैः पुरुषमूकसहितपुराणोक्तमंत्रैः श्रीकेदारगौरीव्रतांगभूतं तत्पूजनं करिष्ये तत्रादीप्रथमाब्दे नि
 यंत्रितासिद्धिर्धगणपतिपूजनं स्वस्तिपुण्याहवाचनं च करिष्ये इंद्रवंशमंत्रस्य मधुच्छंदः ऋषिर्द्रोद्रेद्विवता गायत्रीछंदः
 इंद्रावाहेन विनियोगः उं इंद्रो विध्वतस्य रिहवामहे जनेभ्यः जुनेभ्यश्चरुस्माकमस्तु केवलः इंद्रइहागच्छत्यावाहा

पूजयेत् । आग्निदूतामिति - काण्वोत्रमेधातिथिर्ऋषिरग्निदेवता । गायत्रीछंदः अग्न्यावाहनेविनियोगः । आग्नि-
 दूतं बृष्णीमहे होतारविश्वेदसंश्रस्य यज्ञस्य क्रतुः । अग्ने इहागच्छ । यमाय सोममित्यस्य यमऋषिर्थिमो देवता
 त्रिष्टुछंदः यमावाहनेविनियोगः । यमाय सोमसुनुतयमा जुहुता हविः । यमं हयज्ञौ गच्छत्यग्निश्चरं कृत । यम इहा-
 गच्छ । मोषुण इत्यस्य गौरकण्वो ऋषिर्ऋतिर्देवता । गायत्रीछंदः । निऋत्यावाहने विनियोगः । मोषुणपर-
 परातिर्ऋतिर्ऋतेऽहे णावात्पयदीदणथासह । निऋते इहागच्छ । तव्यामीत्यस्य शर्कऋषिः वरुणे देवता त्रिष्टुछंदः ।
 वरुणावाहने विनियोगः । तव्यायामित्रह्मणा वंदमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः । अहेडमानो वरुणो हवो ध्युरुसंश्रसमा-
 न आयुः प्रमोषीः वरुण इहागच्छ । तव वायोमंत्रस्य विश्वपांगिरसऋषिर्वायुर्देवता । गायत्रीछंदः । वायोरावा-
 हने विनियोगः ॥ तव वायो ऋपस्य तैत्त्वष्ट्रात्तुरद्रुतः । श्वासां वृष्णीमहे । वायो इहागच्छ । आप्यायस्विति
 गौतमऋषिः सोमो देवता । गायत्रीछंदः । सोमावाहने विनियोगः । आप्यायस्व समेतुतो विश्वतः । सोमवृष्यं भवावा-
 जस्य संगथे । सोम इहागच्छ । तमीशानमिति गौतमऋषिर्ऋतिर्देवता । जगतीछंदः । ईशानावाहने विनियो-
 गः । तमीशानं जगत्तस्थुपस्पतिं । धियं जिवन्मवसेदूमेहवयं । पूषानो यथावधे सामशद्वयधे । रक्षितापायुरद्वयः ।
 स्वस्तये । भो ईशान इहागच्छ मम पूजां गृहाण । एवं समस्त लोकपालानामासनादिपूजां कुर्यात् । ततो नंदिकेशगण-
 शपूजनं च चोपचारैः । कुर्व्यादिति प्रथमवर्षे । द्वितीयादौ तु । तिथ्यादिसंकीर्त्यममसकलाभीष्टसिद्धर्थे । केदार-
 गौरीत्रितैत्तपूजनमहं करिष्ये । ततो ध्यानपठेत् । त्रिलोचनं चतुर्बाहुं चंद्रार्धकृतशेखरं । गौर्यालिंगितवामांगं वृष-
 भोपसिंस्थितम् । गौरीसहिताय केदाराय नमो ध्यानयुक्तं पुष्पं समर्पयामिनमः ॥ सहस्रशीर्षा पुरुष । आगच्छ
 देवदेवेश उभयासहितप्रभो । केदारनामकस्वामिन्सर्वकामफलप्रदः । आवाहनं । पुरुष एवेदमिति । सिंहा नानामिदं दिव्यं

ततकांचनसान्निभं ददामितेभवानीशसंसारार्णवतारकः गौरीसहितायकेदारायनमः आसन । एतावानस्थाय
 गांगजलसमानीतंसुवर्णकलशेषृतं पाद्यं गृहाण देवेश शशवेदवनमस्कृत इति पाद्यं । त्रिषादूर्ध्वं । मंदाकिन्याः स
 मानीतंसुशीतलमिदंजलं मयोपपादितं देवगृहाणाचमनीयकं इत्याचमनं । ततो विराडजायत अर्धगृहा
 ण देवेश गंधपुष्पाक्षतैर्युतं मुक्कारल्लादिसंयुक्तं कृपयाजगदीश्वर । इत्यर्धं । यत्पुरुषेण । स्नानं पंब्रामृतैः सम्य
 ग्विधाय सुसमन्वितं मया दत्तं गृहाणे शसर्वकामफलप्रद इति पंचामृतस्नानं । आप्यायस्वेत्यादि । वेदोक्तमंत्रैः
 पंचत्रह्मादिभिर्मंत्रैरचितं जान्हवीजलं ममोपरिकृपां कृत्वा गृहाण परमेश्वर इति शुद्धोदकस्नानं । तं यज्ञमिति मृदुसु
 क्ष्माणिवस्त्राणि टुकूलानिमया प्रभो आनीतानि त्वदर्थं तु गृहाण सुरसत्तम इति वस्त्रं । तस्माद्यज्ञात् संभृतं कर्पासकृत
 तंतूनांसंयुक्तं विधिना ततः अस्त्यात्वदर्थं समानीतं गृहाण सुरसत्तम इति यज्ञोपवीतं । अनर्ध्वं हेमसंयुक्तं मुक्तामणि
 विभूषितं अनर्ध्व्याभरणं दिव्यं गृहाण परमेश्वर इत्याभरणं । तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऋचः सामानिः श्रीगंधागुरुकु
 र्परंकुमेन समन्वितं... कस्तूरीचदनाढ्यं च गंधं धेतोपितमीश्वर इति चंदनं । तस्मादश्या- अक्षतान्धवलान्देवशा
 लितंडुलसंभवान्- गृहाण पर्वतीनाथ कृपया परमेश्वर इत्यक्षतं । तं यज्ञमिति कमलं सेवती पुष्पं विल्वपत्राणि
 शंकर- मयार्पितानि तेनाथ गृहाण सुरसत्तम इति पुष्पं । अथांगपूजा- शंभवेनमः पादौ पूजयामि शिवाय नमः
 गुल्फौ- पूजयामि रुद्राय नमः- जानुनी पूजयामि- भीमाय नमः- जंघे पूजयामि अभीष्टदायिने नमः- ऊरूप
 ज्यामि सर्वज्ञाय नमः- कटिं पूजयामि पशुपतेय नमः- नाभिं पूजयामि उमापतेय नमः- हृदयं पूजयामि नीलकंठाय नमः-
 कंठं पूजयामि सर्वास्त्रधारिणे नमः- मूर्ध्नि पूजयामि सदाशिवाय नमः- सर्वांगं पूजयामि तत्पुरुषं व्यदधुः- द
 शांगं गुग्गुलुधूपं कोलागुरुसमन्वितं धूपं गृहाण देवेश मनःशोकविनाशन- धूपं ब्राह्मणोस्य- गोधृतनसमायुक्तं

कार्पासकृतवर्तिकं दीपायैतेमयादत्तंवाह्निनायोजितं प्रभो इति दीपं चंद्रमामनसः शर्कराघृतसंयुक्तकपूरैः लो-
 मन्वितं मयानिवेदितं देवैर्बन्धं प्रतिगृह्यतां इति नैवेद्यं नाभ्या आसीत् इदं फलं मया देवस्थायिपितं पुरतस्तव
 तेनेसुकलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि इति फलं सप्तोस्यासन् दक्षिणार्थं तु यत्नेन सुवर्णरजतत्रयं मयानि
 वेदितुभ्यं व्रतसाद्गुण्ये हेतुभ्ये इति दक्षिणा नानारत्नसमायुक्तानां चित्रोपशोभितं मयानिवेदितं भक्त्या आर्पितं
 कं प्रतिगृह्यतां इति नीराजनं प्रदक्षिणा नमः केदारदेवाय नमस्ते शूलपाणये नमः सर्वात्मने तुभ्यं भक्तानां वाञ्छितं
 प्रदत्तं इति नमस्कारः । अज्ञानाज्ञानतो वापि यद्भक्तं तु मया कृतं न्यूनातिरिक्तं सर्वसंपूर्णकुरुशंकर इति प्रार्थ-
 ना । नदीश्वराय वानदत्त्वाचंडीश्वराय तं दुलान् दद्यात् । व्रतं करोमि देवेश त्वद्भक्तस्त्वत्परायणः गौरीकेदारभवतु स
 मांतव्यप्रसादतः डोरकंधनं आचार्यपूजनं उद्यापनदानमंत्रश्च ॥ शतपूरिकयोपितान् फलतांबूलामिश्रितान्
 उद्यापनं गृह्याणत्वैकेदारवरदोभव नमस्ते देवदेवेश नमस्ते जगतांपते गौरीपते नमस्तुभ्यं त्रिहाहिमां परमेश्वर इति क्ष-
 मापनं । इति गौरीकेदारव्रतपूजनं अथ कथा । पुरातु ऋषयः सर्वे नेमिपारण्यवासिनः शौनकाद्यामहात्मानः स-
 र्वशास्त्रविशारदाः तीर्थयात्राप्रसंगेन गंगाद्वारमुपगमन् तत्रासाताः कृतजपा विधिवद्दक्षिणाददुः ॥ यावत्सुखोप-
 विष्टास्ते हर्षानिर्भरमानसाः अदूरे ददृशुस्तत्र सूतं शास्त्रार्थकोविदं ददर्श सोपितांस्तत्र ऋषीन् विगतकल्मषान् न
 नामं दद्वद्वत्प्रत्यतिश्रापि परिपूजितः ते च कस्तथातिथ्यकुशलप्रश्नमेव च सुखापिष्टं तं सूतं प्रच्छुरिदमादरात्
 ऋषय ऊचुः सूतसूत महाप्राज्ञ चिरं दृष्टोऽसि सुव्रत कस्मिंस्तीर्थयाट्ये कालेयं विहितं त्वया त्वद्दर्शनेनाति सोऽस्य
 प्रातंहि परमं महत् किंचिद्विद्वद्गुमिच्छामस्तच्छृणुष्व महामते त्वयोका विविधा धर्मास्तथानाना विधाः कथाः व्रता
 निच विचित्राणि मनोरथकराणि च इदानीं वद नः सूत व्रतं परमपवनं यत्कृत्वा सर्वसिद्धिः स्यान्नराणां वाञ्छितप्रदा

सूतउवाच साधुष्टंमुनिवराव्रतं देव्यासहाद्भुतं ममापिकथितुं हर्षो जायते नात्र संशयः अस्ति केदारगिरौ तत्र त्रिवृतं
परमकामदं विष्णुना कथितं तदस्यै लक्ष्म्या शब्दयतैव च ऋषय उचुः केन प्रकाशितमस्यै विधानं तस्य कीदृशं देवता
काचपुत्र्यास्यात्सर्वविस्तरतो विद सूत उवाच आंध्रदेशपुराकश्चिद्भिप्रो भूच्छास्त्रकोविद नाम्नाभास्करशर्मतिस्व
कर्मपरिनिष्ठितः आकचिनोपिसद्वृत्तः कुटुंबपरिपालयन् सत्यव्रतीति तस्यासीद्धार्यापरमशोभना कन्या द्वयसु
तैश्चैकं श्रद्धाशर्मैति विश्रुतः कमलाविमलचेति नाम नीतितयोः पृथक् तैकदा चिद्वनं यते ईधनार्थतपोधनाः भ्रमस्त्यो
चवनेतस्मिन्क्रीडित्यौ च परस्पर । तावत्सौ गंधिको वायुस्तयो रंतिकमागमत । कुतोयं वायुरायाति चितयंत्यौ पुनः पुनः
प्रयाते तेन मार्गेणायवोत्पन्नस्स चानिल दृष्टशाले गणेशं वैपूरतो द्वारपालकं गणेशो पितदा प्राह वचनं द्विजकन्यके व
नमेतदुर्विलंघ्यं स देवासुरमानवैः विशेषतो महेशेन देव्या चापि सुरक्षितं अतः परं न गंतव्यमीश्वराज्ञा वलीयसी
स्थीयतां तावदत्रैव निपमद्गम्यते मया देव्यै देवाय च मया युवाभ्यामागतं त्विति गणेशो पितदा गत्वा मामत्रैसर्वैर्व्युपे
दयत् श्रुत्वा वाक्यं गणेशस्य देवी प्राह गिरे सुता गच्छानय द्विजसुते पश्येतां मम पूजनं इति श्रुत्वा गणेशेन ग
च्छतं द्विजकन्यके सहैवं धनभारेण कंदमूलफलादिना शरीराच्छादनं चैव तयो किंचिन्नदृश्यते कोपीनमात्रमेवा
सीत्केवलं गुह्यगुप्तये तथैव ते गृहीत्वा ज्ञानां तुरंतिकमागमन् देव्यापिष्टं पृष्टं युग्ममतिदं न क्षुधातुरं एतास्मिन्ने
तरे चैव ते कन्येशु भलक्षणे चक्राते दंडवद्रूपमौ प्रणामं चोचतुस्तथा कन्यै उचतुः मातः कमलपत्राक्षिकि मदिं क्रियते
त्वया । कृपया वदे वे शिसर्वज्ञासिन संशयः अधनो सफलं जन्मजीवितं च सुजीवितं देवित्वद्वं शना देव न्येतो पित
रीचनोः नन्नातुं शक्तिररमाकमस्ति काचिज्जगन्मये । पार्वत्युवाच व्रतं केदारगौर्याख्यं क्रियतेऽद्य मया शुभं ये
स्यातुष्ठानमात्रेण लभ्यंते सर्वसिद्धयः इदं साक्षात् महेशेन कथितं कृपया मम यस्मिन्कृते सर्वसिद्धिस्तदिदं क्रियते मया

कन्धुचतुः वदमात कथंकार्थं व्रतं परमपावनं कस्मिन्दिनेथवामासेदेवतांकांप्रजयेत् देव्युवाच आश्वि
 नस्यासितेपक्षेत्रमावास्यायदाभवेत् तस्यां व्रतमिदं कार्थयथोक्तं शंभुनापुरा । प्रथमेब्देयदाकार्थं तदहदामितपो
 धने कृत्वाकार्पाससूत्राणिदेशैवचप्रयत्नतः । कृतानिचकुमार्याथप्रक्षाल्यविमलोदकैः तत्संख्ययाथपत्राणिक्रमु
 कस्यफलानिच तत्संख्यायाह्यपूजांश्चकृत्तव्यावैप्रयत्नतः नानाविधानिपुष्पाणिऋतुकालोद्भवानिच । सूर्पवंशम
 धैकसौभाग्यद्रव्यसंयुतं श्लक्ष्णमेकं नारिकेलं नैवयं कालसंभवं । एवं संधृत्य संभारान्ततः पूजांसुमाचरेत् सौ
 वर्णांप्रतिमाकार्थं शिवस्यांबिकया सह तस्यां त्रेसूत्रदशकं विन्यसेच्चसुशोभनं । पूजनविधित्रकाव्यधूपदीपादि
 भिः क्रमात् दक्षिणांचथयाशक्त्यादद्याद्देयस्यतुष्टये - विप्रः पुरुपसूक्तेन पूजयेत्स्त्रीपुराणजैः । एवं संपूज्य विधिवद्भो
 जयेद्द्विजदंपती सापूजनैवकरयापिदद्याद्विप्रायदक्षिणानैवेधं स्वयमंश्रीयातांबूलचविशेषतः । वर्षमध्येकार्ये
 सिद्धिर्भवत्येव न संशयः वर्षद्वितीये तत्सर्वं द्विजाय प्रतिपादयेत् । एकविंशति सूत्राणिसर्पणं निफलातिच । अपूपा
 श्रवकं त्वया एकविंशतिसंख्यया विधिनानेन कर्तव्यं व्रतं परमपावनं । सूत उवाच । इति श्रुत्वा गच्छेदेव्यास्तैकं
 न्यैशुभलक्षणेः यथाचतुर्व्रते देव्याभक्त्या परमया मुदा । तथेत्युक्त्वा तददेवीकारुण्यहृतमानसा ददौ तयोर्विधाने
 नययोर्केशुलपाणिनं न्ययोधसूक्ष्ममूलानि फलानि च दलानिच । आनीय सत्वरं तत्र प्रत्येकं दश संख्यया । अपूपा
 श्रफलान्यत्र मृगमयाः शुभलक्षणाः माल्याभवेद्यहत्याश्रुसुमैः पूजतं कृतं । कुसुमानां केशराणितपंचैवाक्षतारं तथा
 एवं संपूज्य विधिवद्देवीरीपुनरुवाचते यद्यथां स्वकरे सूत्रं नैव त्याज्यं कदाचन । इमं विधनं भारुचकंदमूलफलानि च गृ
 हीत्वा गन्धतांसंपथ्यान्निविलोकयेत् तथेत्युक्त्वा च ते कन्ये प्रयाते स्वगृहं प्रति । तत्सर्वं व्रतं सामर्थ्यादिव्यसमं भव
 तदा अपूपाश्चैव संजाता दिव्याः पद्मसंयुताः तानिसर्वाणि वासांसि क्षणात्कौशेयतां ययुः । सम्यं धनं भारिस्तु स्वर्णे

भारस्तदाभवत् मात्रादृष्टतत्सर्वहार्पिताविस्मिताभवत् । माताप्रोवाचैकन्येकिमिदंभाल्यपूर्ववत् । किंकृतीकिंतुंजहं
 युवाभ्यांकिंतपःकृतं इतिमानुर्वचःश्रुत्वा तेकन्येप्रोचंतुस्तदा कन्येऊचत् । नजतंनहुतंकिंचिन्नैवकिंचित्तपःकृतं भवानी
 शंकरोविद्यो नान्यदेवंकदाचन ताभ्यांदंतंत्रतमिदं प्रसन्नाभ्यामनोरमं । तेनाभूत्सर्वसपत्तिरियंमार्तनसंशयः । त्वम
 प्यंचत्रतमिदं कुरुष्वयतमानसा सूतउवाच । तदासत्यव्रतीचक्रैत्रतंकन्योपदाशतः । तथैवतकुलंजातंधनधान्यसमा
 कुलं अथतेकन्येजोविवाहार्थेयथोचिते राजानौद्वौसमायातौपद्माकरसुधाकरो दक्षिणापतिरेकश्चउत्तरेशस्त
 थापर। द्वाभ्यांकन्याद्वयंदंतंत्रतस्यास्यप्रभावतः । पद्माकरेणकमलानीवास्वसदनंप्रति - सुधाकरेणविमलाप्राप्ताती
 वसुसंश्रमात् ताभ्यांतत्क्रियतेनित्यंत्रतंपरमभक्तिः । एकदातूपविष्टासास्वंगृहेस्त्रीगणैर्धुता स्त्रीभिस्ताभिस्तत्र
 दृष्टतद्वस्तेतत्सुडोरकं ताऊचुःकिमिदमद्रे डोरकस्याविभूषणं कितेनसतिरोक्त्रमाणिभूषणनिशुचिस्मिते नाना-
 विधानिरत्नानिबद्धेकिलसुंदरि आकर्षयसुत्यव्रतयस्त्रीभिरीरितमाशुततः । निष्कस्यसूत्रतद्वैवाद्भ्राविनोर्थस्य
 गौरवात् नैवचास्यफलपुण्यकदाचिदृश्यतेपुरा । सत्यव्रतायोस्तद्गुण्यक्षणत्तद्धीणतांययौ यथापूर्वमभूत्सर्वभा
 ग्येविलयतांगते शाकवल्लीफलैर्नित्यंक्रियतेभोजनादिकं । अथभोक्तुंयदानैवकिंचित्सासुतमव्रवीत् । भगिन्यौ
 तेषंद्रशर्मन्वचंतेर्दृपतेर्गृहे तयोःसमीपंगल्वाचकिंचिद्द्वयार्थमानय । मातुर्वचनमाकर्ष्यचंद्रशर्माद्विजोत्तमः । प
 द्माकरस्यदृपतेर्नगरंप्रथमंययौ भगिनीकमलाग्रवचंतेपतिदेवता । सतन्नगरमासाधेनदीतीरेवहिःस्थितः दास्य
 स्तुतस्थानीरार्थमागताःशतशस्तदा तंचदासीगणंदृष्ट्वाप्रत्युवाचद्विजर्षभः । युष्माकंस्वामिनीयास्तिममसाभगिनीशु
 भा आताहंबंद्रशर्मैस्तिस्तस्याश्रैवनिवेद्यताः । तास्तुतस्योपहासंतुचक्रुर्नानाविधतदा । आदृत्वैनेवयोग्योसिपश्य
 वैभवमात्मनः तन्मध्येचाभवत्येकाशुभाचारासुलक्षणा । द्विजवर्धमहाभागतवाद्देशं व्रवीम्यहं सासमागम्यतत्सर्वं

कमलायन्यवेदयत् तस्माकर्णकमलातसमानायसत्वरः अकिंचनाकृतिदृष्टात्तरंभ्रशदुबैले तस्याश्रवैभवदृष्टा
 सोपिलज्जानताननः नीलातंग्रहमध्येतुबहुसन्मानपूर्वकं दिवसान्यथसप्ताष्टौसमास्थायप्रयत्नतः ततः पंचदशाहेवक
 त्वापथेयमुत्तमं हिरण्येनसमायुक्तं दत्त्वा तस्मैवसर्जयत् प्रायेतुतद्गृहीत्वा सत्रतस्थौ द्विजपुंगवः गच्छन् शनैस्तुमार्गेण
 तृपयापरिपीडितः तावद्दशीधिमलाद्विजः पुष्करिणीशुभां तदेविन्यस्यपथेयं स्वयंजलमयाग्रहीत् तावजुजलवीची
 भिर्हितं भक्ष्यं क्षणेन हि पुनः प्रायाच्चंद्रशर्माभिर्गिनीसदं प्रतिः निवेदयामास तदायद्वृत्तं पथिकौ तु कं श्रुत्वा सा पुनरेवान्य
 द्विरण्यं प्रददौ तथा पादत्राणे हिरण्यं सधृत्वा सुप्रयचौ द्विजः पादत्राणे च मार्गे तं कर्म श्रणेन हि पुनः पुनरेव समा
 यातो भर्गिनीं प्रति सद्विजः तद्वृत्तं सर्वमाचष्ट भर्गिन्यै ब्राह्मणपंभः तन्निशम्याथ विमला पुनरेव धनं ददौ निक्षिप्य यं
 ष्टिमध्ये तद्ब्रुत्वा याष्टिं प्रतास्थिवान् यावन्मार्गे समागच्छ्याष्टिमादाय सत्वरः तावत्कश्चित्समायातः पुनर्थष्टिमुप
 हरत् पुनः प्रयातो भर्गिनीं चंद्रशर्मा महामतिः उवाच पथियद्वृत्तं निशम्याथ सुविस्मिता मात्रानुक्रियते श्रातंत्रतं पर
 मपावनं नेति सोप्याह वचनं चंद्रशर्मा पुनः कमलोवाच तावदत्रैव तिष्ठत्वं श्रातः पंचदिनावधि पृष्ठाह आ
 थिनस्यथ श्रमावांस्याभविष्यति त्रतकेदारगोयाख्यं तस्यां कृत्वा यथाविधिः ततो गच्छस्व भवनं कृतकृत्यो भवि
 ष्यसि तथेत्युक्त्वा स्थितस्तत्र त्रंतं चक्रयथाविधिः तांसामंत्र्य भर्गिनीं प्रययौ स्वग्रहं प्रति आगतस्तेनामार्गेण य
 त्रपुष्करिणीह्यभूत् पुनरेव तृपाक्रांतस्तज्जलं ग्रहेततः जलांतर्गतपाथेयं द्विजहस्ते तदाऽभवत् ततो जगाम पुर
 तः पादत्राणं वल्लवधान् याष्टिचपुरुषः प्रादात् त्वूर्वायापहतांचलात् एवं सर्वपुनल्लब्धं त्रतस्यास्य प्रभावतः गृहं
 समागम्य ततो मात्रे सर्वं न्यवेदयत् श्रुतं पुत्रमुखात्सर्वं त्रितं त्रतमादरात् तदेव सूत्रं संगृह्य च त्यक्तपूर्वमेव च यथा
 केनचिन्नानेन चकारातीव भक्तिः पुनरेव यथापूर्वधनधान्ययुताऽभवत् तदारभ्य त्रताभिदं मत्स्यलोकैः प्रकाशितं सर्वा

मिल. पितृार्थानां सद्यः प्रत्ययकारकं सूतलवाच' इदं केनापि न ज्ञातं विना शंभुमुनीश्वरः - शंभुना विष्णवेदं तं मा
 वै विष्णुना तं पितं लक्ष्म्या च दत्तमिद्राण्यै इन्द्राण्यै बहुलीकृतं' तदारभ्य ब्रतमिदं क्रियते मानवैर्भुवि यस्या राधेनामा त्रे
 ण प्राप्यंते सर्वसिद्धयः भूमौ ब्रतानि चान्यान्यानि संति नानाविधानि च' परमेतस्ये सर्वाणिकलां नार्हति षोडशी इति
 पूर्वमया दृष्टं पुराणे पुनिपुंगवा तदाद्यकार्थितं विप्राः किमन्यच्छ्रेतुमिच्छथ ॥ इति पाद्मेकेदारगौरी त्रितमम् अन्या
 दप्युक्तमविष्येन्तरे ॥ यो यादृशे न भवेति तद्व्यस्यं यद्युधिष्ठिर हर्षदैन्यादिरूपेण तस्य वर्षप्रयाति हि । रुद्धितरे द
 नं वर्षदृष्टे वर्षप्रहृष्यति भुक्ते भोगे, भवेद्वर्षस्वस्थे स्वस्थं भविष्यति तस्मात्प्रहृष्टस्तुष्टैश्च कर्तव्या कौमुदीनरैः वैष्ण
 वीदानवीचेयतिथिः पञ्चोयुधिष्ठिर अन्यच्च तत्रैव । प्रभातसमये राज्ञा तोषणीया सुहजनाः सुवासिनीभ्योऽद्या
 निवन्नाण्याभरणानि च सद्भोर्भवेन संतोष्या भोजनेन द्विजोत्तमाः । भोजयेत्पूजयेद्ब्रह्मरतं पुरविलासिनीः स्वजा
 तिर्यनितास्तोष्यादनेन च तथा द्विजा वस्त्रैस्तांबूलदानैश्च नैवेद्यैः कुसुमैः शुभैः स्वनामकैः स्वयं राजा तोपयेत्स्व
 जनान्प्रथक् तथा गणाधिपत्यांश्च तथा मल्लान्भटान्नरान् । वृषभान्महिषांश्च वयुद्धमानान् नरैः सह गजान्श्चाश्वयो
 धांश्च पदतिन्समलंकृतान् मंचारूढः स्वयंपश्येन्नटनत्तकचारणान्- कुडापयेत्तत्रासयेच्च गोमहिष्यादिकं तथा वृषा
 न्धर्षापेद्गोभिरुक्तिप्रत्युक्तिवादिभिरिति । अस्यां संक्षेपकृत्यं नारदीये ॥ ऊर्जामायादीपदान् देवागारगृहेषु च नद्या
 रामतडगेषु चैव गोष्ठापणेषु च समर्चनं तथा लक्ष्म्याः स्वर्णरौप्यकृतान् द्यूतं च वर्षफलदं जयेत्वापि पराजये गवांपुजा
 न्प्रविहितांश्चैव गंधुगानुरंजनैः प्रायसाद्यन्नदानैश्च नमस्कारप्रदक्षिणैश्च यदीपावलीकथामं विष्योत्तरे श्रीकृष्ण उवाच
 पुरायामनरूपेण याचयित्वा त्विमां धराम् वल्लभे ज्ञे हरि' सर्वक्रांतवान्विक्रमैस्त्रिभि इन्द्राय दत्तवान् राज्यं वालिपाताल
 वासिनां कृत्वाऽऽत्स्यपतेर्धनमहोरात्रपुनन्त्प एक एव हि भोगार्थं वलीराज्ये भिषे चित्- रं हस्यं हिते दत्तं ते कथयामि

नरेत्सं कात्तिकृष्णपक्षस्यपंचदश्यानिशागमे यथेष्टेष्टादत्यानाराज्यतेषामहत्तिले युधिष्ठिरउवाच ॥
 विशोषणरूपकेशिकौमुदीवदनेप्रभो किमर्थं दीयतेदानंतस्यांकादेवताभवेत् किंचतेषाम्भवेद्वैक्येभ्योदियंजनांर्दन
 प्रहर्षकोत्रानिर्दिष्टः क्रीडाकालप्रकीर्त्तता श्रीकृष्णउवाच ॥ कात्तिकेकृष्णपक्षेचतुर्दश्याविनोदये ॥ अत्रशय
 भवकत्तव्यं स्नानंरक्तभीरुभिः अपामर्गस्यपत्राणिध्रामयेन्मस्तकोपरि ततश्चतर्पणकार्थ्यधर्मराजस्यना
 मभिः यमायवर्मराजायमृत्यवेचांतकायच नरकायप्रदातव्योदीपं संपूज्यदेवताः ततःप्रदोषसमेद्यदीपान्दद्या
 न्मनोरमान् । ब्रह्मविष्णुशिवादीनांभयनेषुविशेषतः कूटागारेषुचैत्येषुसभासुचनदीषुच तडागोद्यानवापीषु
 प्रतीलानिष्कृतेषुच सिद्धार्युद्वाचामुंडाभैरवायतनेषुच मंदुरासुविकामुहंस्तिशालासुचैवहि एवंप्रभातस
 मधेह्यमावास्यांनराधिप स्नात्वादेवान्पितृन्भस्त्र्यासंपूज्याथप्रणम्यच कृत्वातुपार्वणंश्राद्धंदधिक्षीरघृतादिभिः
 भोज्यैर्नानाविधैर्प्राग्भोजयित्वाक्षमाप्यच ततोपराहसमघोषेयन्नगरेन्दुपः अथराज्यंवल्लोकोयथेष्टेष्टता
 मिति लोकश्चापिपुरेह्येधुधावलिताजिरे दक्षचंदनमालाद्यैश्चचितंयद्गृहेगृहे धूतपानरतोद्भ्रिकनरनारी
 मनोहरे नृत्यवादित्रसंगुष्टसंप्रज्वलितदीपके अन्योन्यप्रीतिसहृष्टत्तालकरेजने तांवल्लहृष्टवदनेकुंकुमक्षौ
 दयचित्ते दुकूलपटनेपथ्यस्वर्णमाणिक्यभूपिते युवतीजनसंकीर्णैर् दीपोज्वलविहारिणि अद्भुतोद्भासितागै
 श्रंसंदाशितकुतूहले दीपमालाकुलरम्येविध्वस्तध्वांतसंचये प्रदोषदोषराहितेध्वस्तदोषागमेभुभि आशीःपूर्णमु
 खाभिश्च कन्याभिः क्षिप्ततंडुले नीराजनंप्रकरोव्यदृशशाखास्थदीपकैः ध्राम्यमानाततोमूर्द्धनिमनुजानांनराधि
 प योजनानामरक्षस्त्रीहर्षात्प्रचरेतेजनं दृक्षशाखातदीपानानिश्चयोदर्शनाद्भवेत् नीराजनंतुतमसं-प्रोच्यतेविजय
 प्रदे तस्माज्जनेनकत्तव्यंरक्षोदोषभयावहंयात्राविहारसंचारेजयजीवित्वादिभिः -क्षुद्रोपसर्गरेहितैराजकोपभयो

जिज्ञते मित्रस्वननसवाधिसुहृत्प्रेमानुरजिते ततो धरात्रसमये स्वधराजा ब्रजपुरे अत्र लोकायितुरस्य पद्म्यामेव शनिः
 शनैः महतातूषोपेण ज्वलद्भिर्हस्तदीपकैः हृष्टशोभायुतपश्यन् कतरक्षः स्वकेज्जनेः तददृष्ट्वा महदाश्रयं धूमं ह्रीनि चैवा
 त्मन्-
 लिराज्यप्रसादं च ततः स्वगृहमात्रजेत् एव गते निशीथतु जनैर्निद्राद्वलाचने तावन्नगरनारीभिर्मंडु

: निष्कास्यते प्रहृष्टाभिरक्ष्मीः स्वगृहागणात् । ततः प्रबुद्धसकलजनजातमहात्सवे माल्यदपिक
 त्रले वेश्याविलासिनसोर्थस्वस्तिमगलकारेण गृहात् गृहब्रजतितुपादष्टभे प्रदायिनीः प्रि
 रपणाकुले द्विजाभिवादनपरमुखरागादिवादिनि सुवासिनीभिश्च धनदीयमानयेदृच्छया
 हमानयेज्जनान् सद्भावनवसतोप्यदवान् स्वपुरुषद्विजान् इतरानन्नपनिवाक्यदाननपडितान्
 नैः सामंतपाथिवान् पदातिजनसलन्नान् ग्रवयकटादिभिः स्वनामकैः स्वयराजातोषियेन्स्व
 ईतोपयित्वा तु तोमं ह्यभटन्नरान् कृपमन्महिषाश्च वयुध्यमानान् परः सह गजानश्चाश्रयोधाश्च प
 मंचारूढः स्वयंपश्येन्नटनतकचरणान् उद्विपियत्रासयेच्च गोमहिष्यादिकततः वृषान्धर्षापये
 युक्तिकावदेत् ततो पराहसमेयपूर्वस्यादिशि भारत मार्गपालाप्रवध्नीयातुंगस्तंभेथपादपे कुशकाशमधी
 बके बहुभिवृता दीक्षयित्वा वाजिगजान्सार्द्धयामत्रयेगते गावोवृषाश्च माहिष्योमंडिताघटितोत्कटाः कृ
 द्विजैश्च गृह्णीयात् मार्गपालिकां राष्ट्रमेन्ननवाराजन्सहस्रसंख्ये च स्वशक्त्यपेक्षया वापि गृह्णीयाद्ग्राम्यभोज
 : : मातुः कुलपितृकुलमात्मानसहबधुभिः सतारयेच्च सततमार्गपालाददाति यः नीराजनं च तत्रैव कार्यराज्ञौ जय
 प्रदं मार्गपालीतोलं ध्यं यातुं गावो गजाष्टपाः राजानो राजपुत्राश्च ब्राह्मणाः शूद्रजातयः मार्गपालीसमुह्यनी
 रुजः स्यात्सुखीतदा कृत्स्वं सर्वभोविनरात्रौ दित्यपतेर्वलेः पूजांकुर्यान्नृपः साक्षाद्गोमंडले ककृते बलिमालिख्यं

देत्येद्रवर्णकैः पंचरगकैः सर्वाभरणसंपन्नविध्यां वयस्यसाहासितं ॥ कूर्मोडवाणजं भास्वयमुरदानवसंयुतम् ॥ संपू-
 णहृष्टवदनं किरीटोत्कटकुडलं द्विभुजैर्देत्यराजानं कारयित्वा नृपः स्वयं ॥ गृहस्य मध्ये शालायां दत्त्वा ध्यादिततो चैव
 त् ॥ भ्रातृमंत्रिजनैः साधं संतुष्टो वै दिभिस्तुतः कर्मलैः कुमुदैः पुष्पैः कल्हारैरं कंकोमलैः ॥ गंधधूपान्नैर्वेधैरक्षतैर्गुडपू-
 षकैः ॥ मंधमांससुरालेह्यदीपमाल्यापहारकैः ॥ मंत्रेणानेन राजेंद्रं समं त्रीसंपुरोहितः ॥ बलिं राजनमस्तुभ्यं विरोचनं
 सुतप्रभो भविष्येद्रसुरारोते पूज्यं प्रतिगृह्यता ॥ एवं पूजां नृपः कृत्वा रात्रौ जागरणं ततः ॥ ॥ ॥ कारयेत्त्रेक्षणीयादि
 नटनृत्यकयानकैः ॥ लोकश्चापि गृहस्यति शय्यायां शुक्लतंडुलैः ॥ ॥ ॥ सस्थाप्य बलिं राजानं फलेः पुष्पैः प्रपूजयेत्
 बलिमुद्दिश्य दीयते ॥ दानानि कुरु नंदन ॥ यानि तान्यक्षयाण्यवाहु ॥ भयेदं संप्रदां शितं ॥ यदस्यां दीयते दानं ॥ स्वल्पं
 वायदिवावहु ॥ तदक्षयं भवेत्सर्वी विष्णोः प्रीतिकरं परं ॥ विष्णुना वसुधां लब्धां तुष्टेन वलयपुनः ॥ उपकारं करदत्तमसुरा
 णामहोत्सवं ॥ ततः प्रभृतिराजेंद्रं प्रकृता कौमुदीशुभा ॥ सर्वोपद्रवविद्रां वा सर्वविघ्नविनाशिनी ॥ लोकशोकहरी काम्या
 धनपुष्टिसुखावहा ॥ कुशब्देन महीज्ञियामुदेहं पततो ह्यर्थं ॥ धातुज्ञानं गमज्ञैश्च तेन पाकौमुदी संभृता ॥ एकमेव महो
 रात्रयं यैर्वै विशांपते ॥ दत्तदानवराजस्य चादर्शमिव भूतले ॥ यः करोति तृपे राष्ट्रे तस्य व्याधिभयं कुतः ॥ कुतौ वै रिभ
 यंतत्र नास्ति मृत्युकृतं भयं ॥ सुभिक्षक्षेममारोग्यसंपदां पदं मुत्तमं ॥ नीरुजश्रंजनाः सर्वसर्वोपद्रववर्जिताः ॥ कौमुदी
 करणाद्राजन्भवती ह महितले ॥ यो यादृशेन भावेन निष्ठत्यस्यां युधिष्ठिर ॥ हर्षदेन्यां दिरूपेण तस्य वर्षप्रयाति हि ॥ रु
 दिते रोदं न वर्षं हृष्टे वर्षं प्रहस्यति ॥ भोगो भोक्ता भवेद्वर्षं ॥ स्वस्थः स्वस्थो भवेदिति ॥ तस्मात्प्रहृष्टेस्तुष्टे श्रक्तं व्याकौमु
 दीनरैः ॥ वेष्णुषु विदानवीचयं तिथिः प्रोक्ता युधिष्ठिर ॥ उपशंभितं मेघनादं ॥ प्रोह्वलितं दशाननं रामं ॥ रामायणमिव
 सुभगं दीपदिनं हरतु यो दुदुरितं ॥ कूर्मोडवाणरम्यं कुवलं यं खण्डे श्रधनुपाभं द्र ॥ शरदि ब्रह्मरिगतं निद्रं दीपदिनं हरतु यो

जिज्ञते मित्रस्वजनसिवाधिमुहृत्प्रेमानुरजिते ततो धरात्रसमर्थस्वयराजात्रजत्पुरे श्रवलोकाधितुरम्यपद्मामिवशनेः
 शनेः महतांतूर्यघोषेणज्वलाद्भिर्हस्तदीपकैः हृदशोभायुतपश्यन् कृतरक्षःस्वकैज्जनेः तद्दृष्ट्वा महदाश्रयधर्ममूढनिर्चर्वा
 त्मनः प्रभां बलिराज्यप्रसादंच ततः स्वगृहमात्रजेत् एवगतेनिशीथेतुजनेनैन्द्राद्वलोचनेः तावन्नगरनारीभिर्भेडुं
 डिडिमवादनेः निष्कास्यते प्रहृष्टाभिरलक्ष्मीः स्वगृहांगणात् । ततः प्रबुद्धसकलजनेजातमहात्सवे मात्यदपिकं
 हस्तेचत्नेहनिर्भवत्सले वेश्याविलासिनीसार्थस्वस्तिमगलकारिणि गृहान्गृहं ब्रजतितुपादृष्टभप्रदायिनीं पि
 ष्टकोद्वर्तनपरेगुरुशुश्रूषणकुले द्विजभिवादनपरमुखरगादिवादिनि सुवासितीभिश्चधनदीयमानियहृच्छया
 तथाप्रभातसमयेयथाहैमानयेजनान् सद्भोवनवसतोप्यदवांस्वपुरुपाद्विजान् इतरानन्नपानैर्वावाक्यदानेन पंडितान्
 विततांबूलदानैश्चधनेः सामंतपाथिवान् पदातिजनसंलग्नान् ग्रैवयकटकादिभिः स्वनामांकैः स्वयंराजातोपियेस्व
 जनान्पृथक् यथाहैतोपयित्वांतुतोलमच्छभटाभ्रान् दृपभान्महिषाश्चवयुध्यमानान्परैः सह गजान्श्वार्थयोर्धयोर्धोश्चप
 दातीन्समलंकृतान् मंचारूढः स्वयंपश्येन्नटनर्तकचारणान् उद्विपयेत्रासैयञ्चगोमहिष्यादिकर्ततः दृपन्धर्षोपये
 द्वेभियुक्तिमत्युकिकावदेत् ततोपराह्लसमयेपूर्वस्यांदिशिभारतं मार्गपालीप्रवध्रोयातुंगस्तंभथपादपै कुशकाशमर्धा
 दिव्यालंबकेर्वहुर्भिवृतां दीक्षयित्वावाजिगजान्साब्दयामत्रयेगते गावोवृपाश्चमाहिष्योमंडिताघटितोत्कटाः कृ
 तेहोमिद्विजैश्चगृह्णीयात्मार्गपालिकां राष्ट्रमेन्ननवाराजन्सहस्रच्छेत्स्वशस्त्यपेक्षयावापियुह्लियादं ग्राम्यंभोज
 नैः मातुःकुलपितृकुलमालानसहबंधुभिः संतारयेच्चसतंतमार्गपालीद्रदातियः नीराजनंचतत्रैवकार्याराज्ञौजय
 प्रदं मार्गपालीततोलंघ्ययांतुगावोगजाष्टयाः राजानोराजपुत्राश्च ब्राह्मणाः शूद्रजातयः मार्गपालीसमुच्छेद्यनी
 रुजः स्यात्सुखीतदा कृत्वैवंसर्वभावोन्नरात्रादित्यपतेर्बलेः पूजां कुर्यान्नृपः साक्षाद्भूमिडलकेकृते बलिमोलिख्य

देत्यं द्रवणकैः पंचरंगकैः सर्वाभरणसंपन्नविध्यां वल्यां सहासितं - कृष्णमंडवाणं भास्यमुरदानवसंयुतम् - संपू
 णहृष्टवदनकिरीटोत्कण्ठकुंडलं द्विभुजैर्देत्यराजानंकारं यित्वा नृपः स्वयं - गृहस्य मध्ये शालायां द्वाध्यां दिततोचये
 त् श्रातृमंत्रिजनैः साधं संतुष्टो वंदिभिस्तुतः कमलैः कुमुदैः पुष्पैः कल्हारैरंक्तकोमलैः गंधधूपान्ननैवेद्यैश्चैरक्षतैर्गुडपू
 पकैः मधमांससुरालह्यदीपमाल्योपहारकैः मंत्रेणानेन राजेंद्रसमं त्रीसंपुरोहितः - बलिं राजनमस्तुभ्यं विरोचनं
 सुतप्रभो भविष्येद्रसुराराते पूजेयं प्रतिगृह्यतां एवं पूजान्तं पः कृत्वा शत्रौ जागरणं ततः - कारयेत्येक्षणीयादि
 नट्टत्यक्षयानकैः लोकश्यापि गृहस्य तिशय्यायां शुक्लतंडुलैः - संस्थाप्य बलिं राजानं फलैः पुष्पैः प्रपूजयेत्
 बलिमुद्दिश्य दीयते दानानि कुरु नंदन यानितान्यक्षयाण्यहाहू मयेदं संप्रदोशं तं - यदस्यं दीयते दानं - स्वल्पं
 वायदियावहू तदक्षयं भवेत्सर्वविष्णोः प्रीतिकरं परं - विष्णुना वसुधा लब्धां तुष्टेन वलयपुनः उपकारकरंदत्तमसुरा
 णामहोत्सवं - ततः प्रभृतिराजेंद्रप्रकृताकौमुदीशुभा सर्वोपद्रवविद्रवां सर्वविघ्नविनाशिनी - लोकेशोकहरीकास्या
 धनपुष्टिसुखावहा कुशब्देन महिज्ञियामुदेहपेतो ह्ययं - धातुज्ञानगमज्ञैश्च तैर्न पाकोमुदीरं स्मृता एकमेव महो
 रात्रवर्षवर्षविशापते दत्तदानवराजस्य चादर्शाभिवभूतलं - यः करोति नृपो राष्ट्रे तस्यं व्याधिभयं कुतः - कुतो वै रिभ
 यंतत्रनास्ति मृत्युकृतं भयं - सुभिक्षं क्षेममारोग्यं संपदां पदमुत्तमं - नीरुजश्रजनाः सर्वसर्वोपद्रववर्जिताः - कौमुदी
 करणाद्राजभयंतीह महीतले योयादेशेन भावेन निष्ठत्यंस्यां युधिष्ठिर - हर्षे न्यदिं रूपेण तस्य वर्षप्रयाति हि - रु
 दिते रोदं न वर्षहृष्टे वर्षप्रहृष्यति भोगे भोक्ता भवेद्वर्षं स्वस्थः - स्वस्थो भवेदिति - तस्मात्प्रहृष्टेस्तुष्टे श्रकत्तव्याकौमु
 दीनरेः - वेष्णुषीदानवर्षेयं तिथिः प्रोक्ता युधिष्ठिर उपशमितं मेघनादं - प्रोद्धतदं शाननं रामं - रामायणमिव
 सुभंगं दीपदिनं हरतुवोदुरितं - कृष्णमंडवाणरस्यं कुवल्यं खण्डे श्यधेनुपाभेद्र - शरदिदं हरिगतनिद्रं दीपदिनं हरतुवो

दुरितम् दीपोत्सवेजनितसर्वजनप्रसादं कुर्वति ये सुमतयो बालिरार्जुनाः - दानोपभोगसुखदृष्टि शतानि चैव हर्षेण
 वृद्धिनिपार्थिवयातितेषां नशुक्रदोपोनसुरज्यदोपस्तारावलं चंद्रवलने शुद्धं विवाहितायानवकन्यकायादीपोत्सवे
 सिद्धिकरः प्रवेशः ॥ इति श्रीभविष्येकर्तव्यं तथाहेमाद्रौ 'आदित्यपुराणे' ॥ शंकरस्तुपुराद्युतंससर्जसुम
 नोहरं कार्तिकेशुक्लपक्षेतुप्रथमेर्हानिसत्यवान् जितश्वशंकरस्तत्रैजयं लेभे च पार्वती - अतोर्थशंकरो दुःखी उमा
 नित्यं सुखान्विता - तस्माद्युतं प्रकर्तव्यं प्रभो तत्र मानवैः - तस्मिन् युते जयोर्यस्य तस्य सर्वत्सरं जयः ॥ पराजयो वि
 रुद्धं तु लब्धनाशस्ततो भवेत् - श्रोतव्यं गीतवाधादिस्वनुल्लिप्तैः स्वलं कृतैः - दीपमालापरिक्षिप्तं तथा धूपेन धूपितं द
 यिताभिश्च सहितैर्नयासाचिभेव त्रिशा नववस्त्रैश्च संयोज्या द्विजसंबंधिबांधवा इति - अत्रान्यदपि कृत्यं तत्रैव ततः
 प्रबुद्धसकले जने प्रातमहोत्सवे माल्यदीपकहस्ते च स्नेहनिर्भरवत्सले वैश्याविलापिनीसार्धस्वस्तिमंगलचारिणि
 गृहाद्गृहं न जतिचपादाभ्यंगप्रदायिनि पिष्टकोद्धर्तनपरैरुशुश्रूषणाकुले - द्विजातिवदनपरैरुसुखरात्र्यादिवादिनि
 प्रभातसमये राज्ञातोपणीयास्ततो जनाः सुगसिनीभ्यो देयानि वस्त्राण्याभरणानि च सद्भावेन वसंतोप्याढानेन च त
 थाद्विजाः वस्त्रैस्तांबूलदानैश्च पुष्पकर्पूरकुंजुमैः भोजयंत्युजयेद्रेत्नैरंतःपुरां विलासिनीः ददाति जनसंघातान् श्रेयैः
 कंकणैः शुभैः स्वनामाकैः स्वयं राजा तोषयेत्स्वजनान् पृथक् - तैर्गणार्थिपत्यांश्च तथा मच्छान् भटाद्वरान् दृपभान्
 हि पांश्चैव युध्यमानान् परैः सह गजान् श्वांश्च योधांश्च पदातीन्समलंकृतान् - मंचारूढः स्वयं पश्येन्नटनर्तकचारणान्
 कुडाप्येच्च सर्वत्र गीमहिष्याडिकांस्ततः दृपान् धर्षापेद्वोभिरुक्तिप्रत्युक्तिवादिभिः - ततो पराहूंसमये पूर्वस्यां द्विशभा
 रत मार्गपाली प्रवृत्तीयांतुंगस्तंभेथपादपे - कुशकांशमयीं दिव्यां लंबकैर्बहुभिर्दत्तां दीक्षयित्वा गजान् श्वान् सार्ध
 चामत्रयगते गावो दृष्याः समहिपामंडिता घंटिकोत्कटाः - कृते होमे द्विजैः द्रुस्तुवृत्तीयां नार्गपालिकां दुर्गामंत्रेण

होमस्तुवृतेनाष्टोत्तरशतं नमस्कारंतत कुर्व्यान्मंत्रेणानेनुव्रत. मार्गपालिनमस्तुभ्यंसर्वलोकनमोस्तुते विधे
 येःपुत्रदाराद्यैःपुनरोहित्रजस्वभो । नीराजनचकर्तव्यतत्रैवराष्ट्रवर्द्धन मार्गपालीतलेनैवनेयागावोगजाव्याः रा
 जानोराजपुत्राश्चब्राह्मणाःशूद्रजातयःमार्गपालिसमुच्छ्रयनीरुजःस्युःसुखान्विताःयोयादृशेनभवेनतिष्ठत्यस्यांयुधि
 ष्ठिर हर्षदैन्यादिरूपेणनस्यैवर्षप्रयातिहि रुदितेरोदितेवर्षहृष्टेवर्षप्रहृष्यति भुक्तौभोक्ताभवेद्वर्षस्वस्थःस्वस्थेभ
 विष्यति तस्मात्प्रहृष्टस्तुष्टस्तुर्कत्तव्याकौमुदीनरैः वैष्णवीदानवीचेयतिथिःपैत्रीयुधिष्ठिरेति ॥ इतिकार्तिकशु
 क्तप्रतिपदायांकौमुदीमहोत्सवैः कौमुदीमहोत्सवःशक्तेनदिनद्वयेकार्यैःअशक्तेनकदिनेएव अथास्यानिर्णयःइ
 धंचवलिपूजनेगोपूजनादौचपूर्वविद्याब्राह्म्या तथाचहृद्यमः ॥ श्रावणीदुर्गनवमीदूर्वचैवद्वुताशानी पूर्वविद्वे
 यकर्त्तव्याशिवरात्रिर्वैशाखीनमिति । तथाच प्रतिपदशसंयोगेपूजनंतुगवांमंतं परविद्धेतुयःकुर्यात्पुत्रदारधनक्षयः
 याकुहःप्रतिपन्मिश्नातत्रगाःपूजयेन्नृपः पूजनेत्रीणिवर्द्धन्तिप्रजागावोमहीपतिरितिदेवलवचनाच्च माधवोपि ब
 ल्यर्चनंचपूर्वधुरुपवासवदाचरोदिति । दिनद्वयेसायान्हव्यास्तौतुरैवग्राह्या तदुक्तंनिर्णयामृतेपुराणसमुच्चये व
 र्द्धमानतियौनंदास्तार्द्धयामत्रिकायदा द्वितीयाद्यद्विगाभिस्वादुत्तरेतत्रोच्यते तत्रगोपूजनादौ स्मृत्यंतरेपि ॥
 त्रियामगादशंतिथिर्भवेच्चैस्साद्धात्रियामाप्रतिपद्धिच्छ्रौ दीपोत्सवेतेमुनिभिःप्रदिष्टेहृतोन्यथापूर्वपुतेविधेये । इति
 त्रियामगेत्यनेनचंद्रदर्शनाभावउक्तः द्वितीयायाःपंचधाविभक्तदिनचतुर्थीशरूपापरान्हदीप्याभावंचंद्रदर्शनासं-
 भवात् अत्रदीपोत्सवपदेनगोपूजनादिकमेवग्रह्यते कालानुरोधत् ननुबलिपूजादिकालप्रसंगान् चंद्रद
 र्शनाभावप्रयोजकसार्द्धयामोक्तिसामर्थ्याच्चपूजायां दीपदानसत्त्वेनदीपोत्सवपदस्यउभयत्रसंभवाच्चअमावास्या
 यामपिस्त्रियःक्रीडंत्यमायांचगावोनंदासुकार्तिके इतिवचनाकेःश्लोक्रीडनंपीपसंबंधात्तत्रापिद्विपोत्सवपदस्यस

॥ गोवर्द्धनधराधारगोकुलत्राणकारक विष्णुबाहुकृतौच्छ्रायगनंकेटिप्रदेभवा गोवर्द्धनःप्रकृतव्योराजतःप
 लसन्मितः छत्राकारमहावृक्षैःशोभितःपक्षिभिवृतःगोपगोपीसमाकीर्णोमहावृक्षसमन्वितइत्यादि ॥ कार्तिककृ
 ष्णत्रयोदश्यांगोत्रिरात्रितोक्तसविस्तरंगोवर्द्धनपूजादंक्तसर्वविधेयं अथगोपूजनमंत्रः ॥ लक्ष्मीयीलोकाप
 लानांधेनुरूपेणसंस्थिता घृतंवहति यज्ञार्थैममपापंव्यपोहतु अथतःस्तुमेगावोगोभिसंतुष्टतः गावोभेहृद
 येस्तुगवांमध्यवसान्यहमिति ततोऽपराह्णेमार्गपालयुल्लघनादिकार्थं तद्विधिःपुर्वमुक्तःसचेत्यं ततोपराह्णे
 समये पूर्वस्यांदिशिभारत ' मार्गपालीप्रवधीयानुंगेस्तंभेयपा दपे कुशकाशमर्यादिव्यांलंबकैर्बहुभिवृतं
 दीक्षयित्वा गजान्श्वान्सायंतस्यास्तलेनयेत् गावोवृषाःसमहिपः मंडिताघांटिकोत्कटाः कृतेहोभेद्वि
 जंद्रस्तुवधीयान्मार्गपालिकां दुर्गामंत्रेणहोमस्तुवृतेनाष्टोत्तरंशतं दुर्गामंत्रोत्रजात वेदसइत्यादिवैदिंकाः
 उं'दुर्गरक्षिणीत्याद्यागमोक्तोवा ॥ नमस्कारंततःकुर्यान्मंत्रेणानेनसुव्रतः मार्गपालिनमस्तेस्तुसर्वलो
 कसुखप्रदे विधेयैःपुत्रदाराद्यैःपुनरेहिब्रजस्वमे नीराजनंचतत्रैवकर्तव्यंरंयराष्ट्रद्विदं मार्गपालीतलेचेत्यंयां
 तिगावोगजावृषाः राजनीराजपुत्राश्चब्राह्मणाःशूद्रजातयः मार्गपालीसमुल्लुब्धनीरुजःस्युःसुखान्विताः अत्र
 शेपत्रादित्यपुराणे । कुशकाशमर्यांकुर्याद्द्वयष्टिकांसुहृदांनंवां तामेकतोरजपुत्राहीनवर्णास्तथान्यतःगृहीत्याक
 पेपेयुस्तांपथासारंमुहूर्तंमुहुः जयोत्रहीनवर्णानांजयोरज्ञो नवत्सरं जयचिन्हमिदंराजाविदधीतप्रयत्नतः । त
 तोवलपूजाविधानं । कृत्वैतत्सर्वमेवेहरात्रौद्वैत्यपतेर्वलेः पूजांकृत्वानृपःसाक्षाद्गमोमंडलकेशुभे बलिमालिस्य
 देत्यंब्रंयणैःपंचरंगैः सर्वाभरणसंपूर्णविध्यावल्यासहोपितं कूर्मांडवाणजंभोरुमुरुदानवसंवृतं संपूर्णहृदव
 दनंकिरीटोत्कटकुंडलं द्विभुजंद्वैत्यराजानंकारयित्वानृपःस्यंगृहस्यमध्यशालायांविशालायांततोर्धयेत् भ्रातृ

मातृजनैः सार्द्धं सतुष्टो वंधुभिस्ततः कमलैः कुमुदैः पुष्पैः कल्हारैः कुमुदोत्पलैः गंधपुष्पात्तर्पणैश्चैरक्षतैर्गुडपूपकैः मद्यमां
 ससुरालेह्यदीपवत्युपहारकैः मंत्रेणानेराजेंद्रसमंतीसपुरोहितः बलिपूजामंत्रः । बलिराजनमस्तुभ्यं विरोच
 नस्तुतप्रभो भविष्येन्द्रसुरारतेपूजयंत्रतिग्रह्यतां एवंपूजानृपः कृत्वारारत्रौ जागरणंततः कारयेत्त्रैक्षणीयादिन
 टनर्तकनाटकेः लोकथापिग्रहस्यांतः शय्यायां शुक्लतंडुलैः संस्थाप्य बलिराजानं फलैः पुष्पैश्च पूजयेत् बलिमु
 दिश्यदोयं तदानानि कुरु नदन यानितान्यक्षयाण्याहुर्मयैतत्संप्रदार्शितं अत्रवत्युद्देशेन दीपदानमप्युक्तं वामनपु
 राणे वामनकर्तृवरदानव्याजेन ॥ वीरप्रतिपदं प्राप्य तव भवीमहोत्सवः तत्रत्वांनरशार्दूलहृष्टास्तुष्टाः स्वलं
 कृताः अर्घ्यदीपप्रदानेन अर्चयिष्यंति मानवाः ॥ इति ब्रह्मपुराणे एवंपूजानृपः कृत्वारारत्रौ जागरणंतत इति इ
 तिकार्तिकशुक्लप्रतिपदांतं कौमोदकीमहोत्सवः कार्तिकशुक्लद्वितीयायामद्वितीयासाचपराह्णव्यापिनी ग्राह्यत्युक्तं नि
 ण्यामृतादौ मध्याह्नव्यापिनी पूर्वाविद्धाचेति हेमाद्रिः इयं या कर्मकालव्यापिनी सैव ग्राह्या दिनद्वये कर्मका
 लव्याप्तावव्याप्तौ द्वाद्वितीया सामान्यनिर्णये द्रष्टव्येति मदनः अष्टधा विभक्तदिनपंचमभागव्यापिनी ग्राह्येति स्मा
 र्चाः अपराह्णशब्देन त्रिधा विभक्तदिनेोत्तरविभागो ग्राह्य इति युक्तमिति कृत्यरत्नावल्यां अत्र कृत्यमुक्तं स्कांदे
 ऊर्जशुक्लद्वितीयायामपराह्णयेद्यमं स्नानं कृत्वा भानुजायां यमलोकं न पश्यति ऊर्जशुक्लद्वितीयायां पूजितस्त
 र्पितो यमः महिपासनमारूढो दंडमुद्रधारिभिः वेष्टितः किं करैर्हृष्टस्तस्मै यच्छति वाञ्छितं यमुनायां स्नानं कृत्वा यमं स
 तर्पयेच्च अस्यां भगिनीभिर्धार्तपूजनं कार्थं तथा च लिंगपुराणे कार्तिके तु द्वितीयायां शुक्लायां ध्यात्पूजनं या
 नकुर्व्याद्विनश्यंति धातरः सतजन्मसु तस्या इति शेषः भविष्योत्तरेपि कार्तिके शुक्लपक्षे तु द्वितीयायां युधिष्ठिर
 यमो यमुनया पूर्णभोजितः स्वग्रहस्वयं अतो यमद्वितीयासाप्तो कालो केन राधिप अस्यां निजग्रहे पार्थनभोक्तव्य

म॒तो॒वु॒धैः य॒त्नेन॑भ॒गिनी॑ह॒स्ताद्धो॒क्त्वंध॑पु॒ष्टि॒वर्द्ध॑नं दानानिच॒प्रदे॒यानि॑भ॒गिनी॑भ्यो॒विशे॑षतः स्व॒र्णो॒लंकार॑वस्त्रादि
पू॒जास॑त्कारभोजनैःस॒र्वाभ॑गिन्यःसंपू॒ज्याअ॒भावे॑प्रतिपन्नकाः ॥ प्रतिपन्नकाः प्रतिपन्नाभ॒गिनी॑त्वेनव्यवहृताइत्यर्थः
पितृ॒व्यभ॑गिन्यइतिहेमाद्रिः मित्रभ॒गिन्य॑इत्यपिहेमाद्रिः ब्रह्माडितु ॥ यातुभोजयेतेनारीश्रातरंयुग्मकेतिथौअर्चये
द्वा॒पि॒ता॒वू॒लेन॑सावैधव्यमाप्नुयात् श्रातुरायुःक्षयोरान्नभवेत्तत्रकार्हेचित् चित्रगुप्तस्यपूजांतुक्रुयाद्दज्ञानविबुद्धये-
सीपात्रलेखनीचसंपूज्यचप्रयत्नतः सर्वांकामानवाप्नोति॒यम॒लो॒कंन॑पश्यति गौडग्रंथतु यमंचचित्रगुप्तंचय
म॒दू॒ता॒श्र॒पू॒जये॑त् अर्घ्यश्रात्रप्रदातव्योयमायसहर्द्धये आ॒त्तभ॑गिनीभिरित्यर्थः आत्रार्घ्यदानमंत्रः ॥ एहो
हि॒मा॒र्त॒ड॒ज॒पा॒श॒ह॒स्त॒य॒मा॒ंत॒का॒लो॒क॒ध॒रा॒म॒रे॒श आ॒त्त॒द्वि॒ती॒या॒कृ॒त॒दे॒व॒पू॒जां॒गृ॒हा॒ण॒स॒र्वा॒भ॒ग॒व॒न्न॒म॒स्ते पू॒जा॒न॒तं॒त्रं
णा॒म॒मंत्रः॑ धर्मराजनमस्तेस्तुनमस्तेयमुनाग्रज पाहिमां॒कैःकैःसा॒ई॒सूर्य॑पुत्रनमोऽस्तुते यमुनापूजामंत्रः ॥ य
म॒स॒र्व॒स॒र्न॒म॒स्ते॒स्तु॒य॒मु॒ने॒लो॒क॒पू॒जि॒ते व॒र॒दा॒भ॒व॒मे॒नि॒त्यं॒सू॒र्य्य॑पुत्रिनमोस्तुते कचिद्वात्तभोजनदानेऽपिमंत्रः ॥ आ
त॒स्त॒वा॒नु॒जा॒ताहं॑भु॒क्ष॒व॒क्त॒मि॒मंशु॒भं प्री॒तये॑यमराजस्ययमुनायाविशेषतः । ज्येष्ठाभ॒गिनी॑चित्सातवाग्रजाताहमि
ति॒पठे॑त् इतिहेमाद्यादिपुत्रोक्तं यमद्वितीयाकृत्यं अथभविष्योत्तरोक्तं यमद्वितीयाकृत्यं ॥ श्रीकृष्णउवाच सं
त्ये॒ता॒स्ति॒थयः॑पार्थद्वितीयाद्याश्रविश्रुताः मा॒सैश्च॒तु॒र्भि॒श्च॒त॒स्रः॑प्रावृट्कालेमलापहाः गो॒पिता॒स्ताः॑सदापार्थनप्रो
क्ताश्रमयांकचित् प्रकाशयामिताःसम्यक्शृणुसर्वाःसमाहितः प्रथमाश्रावणेमासितथाभाद्रपदेपरा तृतीया
श्रुजेमासिचतुर्थीकार्तिकेभवेत् श्रावणेकलुषानामतथाभाद्रेतुर्गमिला आश्विनेप्रेतंसंचारार्कतिकयाम्यकामता
युधिष्ठिरउवाच कस्मात्साकलुषानामकस्मात्सागीर्मलामता कस्मात्साप्रेतंसंचारार्कस्माद्याम्याप्रकीर्त्ता श्री
कृष्णउवाच पुरावृत्रवधेवृत्तेप्राप्तारज्येपुरंदरे ब्रह्महत्यापनोदार्थमथमेधेप्रकीर्त्तिते क्रोधादिद्रेणैवब्रह्महत्यासा

परः स्वासुभगिनीहस्ताद्भक्तव्यवहनेन । स्वासुसेवाद्वितायास्वित्यर्थः । अध्वर्यव्यशस्यंमायुष्यंघर्मकांमार्थसा
 धकः । आख्यातसकलपाथसहस्यमयातव । यस्यातिथियमुनयायमराजदेवंसंभोजितंश्र्यभवतिस्वंसूसौहृदेन । त
 स्यास्वसुकरतलादेहयाभुनाकप्राप्तितित्तमयभोगचयतदेव ॥ श्रावणशुक्लद्वितीयायां भाद्रशुक्लद्वितीयायांमांश्वे
 नशुक्लद्वितीयायाकात्तकशुक्लद्वितीयायाचदयमाद्वितीयाकृत्यथासंभवमनेष्टयम् । इतिभविष्योत्तरोक्तंकार्तिकशुक्
 यमद्वितीयाव्रतसमाप्तशुभम्-कार्तिकशुक्लतृतीयायाविष्णुगौराव्रतं । नारदयि । ऊर्जशुक्लतृतीयायाविष्णुगौराव्रतंचरे
 त पूजयेराजद्वयामपचारः । पृथग्विधः । स्वासिनभोजयित्वामगलद्रव्यपूजिताः । विसर्जयेत्प्रणम्यैतांविष्णुगौरात्र
 पुष्टये । कार्तिकशुक्लचतुर्थ्यां नागव्रतं-स्काद । कार्तिकशुक्लपक्षमाधिकृत्यः ॥ इतिथौयुगावहयासुतुसमुपोष्ययथा
 विधि शिवपालादिनागानाशपस्यचमहत्तमनः । पूजाकार्थ्यापुष्पगंधक्षीराभ्यायनं पूर्विकेतिमदनरत्नेः । कुर्मपूरा
 णे । नारदाय ॥ ऊर्जशुक्लचतुर्थ्यातुनागव्रतमुदाहृतं-प्रातःकृत्वातुसकल्प्यधनुंशुगजलशुचिः । पित्वास्त्रात्वाचम
 ध्यात्तुशिवपालादिपन्नगान्-शेषचान्धानपर्वस्तुपूजयेत्पुचरकः-क्षीरेणाभ्यायनं कुर्यादेतन्नागव्रतं स्मृतं । एवंक
 त्तुविप्रद्रुक्लनागव्रतशुभा-विषाणिनश्यत्यचिरान्नचंद्रशतपन्नगाः-इति । इति ब्रह्मविष्णुव्याख्या । ॥ १० ॥
 एतच्चमभ्यान्हव्यापन्याकतव्य-तथाचस्कंदपुराणे ॥ युगेमभ्यादिनेयव्रतंत्रोपोष्यफणीश्वरान्-विषाणितस्य
 नशयतिनाद्विहिसतिपन्नगाः-इतिनागव्रतं-कात्तकशुक्लपचम्या-जयापचमिव्रतं-नारदीये ॥ १० ॥ कार्तिकेशुक्
 लचम्याजयाव्रतमनुराम-करोव्यपापनाशाश्रद्धयाद्विजसंराम-पूजयित्वाजयाविप्रयथाविधिसमाहितः । उपचा
 रः । पांडशाभिस्ततःशुचिरलकृतः-विप्रकभोजयित्वापितस्मदद्याच्चंद्रक्षिणाः-विसर्जयेत्तः । प्रथ्यात्सांयंभुजितवाग्यतः
 यस्तुवभक्तिसयुक्तः स्नानकुंथोजयादिने-नेष्टयतितस्यपापानिसिंहाक्रांतामृगायथा-यदश्वमेधावभुथेफलस्नानेन

कीर्तितं तत्फलं प्राप्यते विप्रवंश्यागर्भे च विदति रोगी रोगात्प्रमुच्येत वद्वे मुच्येत वंधनात् इति नारदीयपुराणे
चतुर्थपादे कार्तिके शुक्ला जयापंचमी अथ कार्तिके शुक्लपंचम्यां जयापंचमी त्रितं भविष्योत्तरे ॥ श्रीकृष्ण उवाच मा
हात्म्यमापि वक्ष्यामि पंचम्यास्तव भारत जयैति शम्भुविख्याता त्रतिनां पापनाशिनी परिपूर्णकृतं यस्यां साज्ञेया ज
यपंचमी जयाचविजया च जयती पापनाशिनी जयाकार्तिके शुक्लाया पंचमी ॥ केशवो भगवान् शंभुर्गंगाद्याः स
रितस्तथा प्रभासाद्यानि तीर्थानि जंबूद्वीपसरांसि च प्रयागं पुष्करं चैव कुरुक्षेत्रं गया तथा एतान्यन्यानि तीर्थानि
त्रितिनः स्नापयंत्युत तस्मात्सर्वत्रयत्नेन स्नानं कुर्याज्जयादिने स्नेहेनोद्धर्तनेन विद्विजान्संस्नापयेद्बहून् तीर्थे प्रसन्न
वणे गत्वा स्थापयेत्सजयं हारं जयासहितं सजयमित्यर्थः । शंखचक्रगदापाणि वामभोगे जयास्थितां वरदाभय
हस्तां च श्वेतां हंसोपरिस्थितां पूजयेद्विविधैः पुष्पैर्धूपैर्नैवेद्यजातिभिः एभिर्मंत्रैस्तुतेदं जयां च प्रतिपूजयेत् पा
दौषपद्मनाभाय जानुभ्यामाधवाय च ऊरूवैनारसिंहाय मेढूवमन्मथाय च दामोदरायोदंरचवक्षः श्रीवत्सधारि
णे श्रीवत्सायैतिकंठचवाहूवस्त्रधारिणे मुखपद्ममुखारिणो मुखपद्ममुखारिणो अनेन विधिनोचैव पूजयेद्गुरु
डर्भ्यं अंतरंतुतदिवंशपात्रोपरिस्थितां जातीलताधौ भागस्थां तद्विप्रतिपूजयेत् नमः पुष्पपादयुग्मे जा
नुभ्यां तु श्रिये नमः नंदयै कटिदेशे च विजयायै च वक्षसि शिरःसर्वार्थदायिन्यै सर्वगिविजयां तथा विधिनानेन सं
पूज्य पूजयेद्विजयाहरी जयाय जयरूपाय जयगोविंदरूपिणे । जयदामोदरायैति जयसर्वनमोस्तुते अर्घ्यमंत्रः ।
वेणुपात्राणि सर्वाणि सप्तधान्यदुतानि च रक्तमूत्रेण संसूत्र्य सफलानि निवेदयेत् संसूत्र्य संवेष्ट्य यथा वेणुदलदृष्टान्तु
प्यंते मधुसूदनः तथा मेऽस्तु शुभं सर्वेषु पात्रप्रदानतः वेणुपात्रदानमंत्रः । अनेन विधिनोचैव दद्यात्पात्राणि गोसुरे
ब्रह्मांडपुराणे । रक्षाबंधततः कुर्यात्सुहृत्स्वजनवांधवैः अक्षताः सर्षपादूर्वा रक्षा मध्ये च रोचनाः येन वद्वे वली राजा

दानवैरोमहाबलः तेनत्वामनुवधाग्निरक्षेमाचलमाचल इतिरक्षामंत्रः । रक्षाबंधनरोयस्तुकुर्याद्भक्तिसमान्वितः
नतस्यग्रहपीडास्यान्नचमृत्युभयंतथा भूतवेतालयक्षाद्यैः पिशाचैर्नाभिभूयते रक्षायबंधनंकृत्वासां ग्रामं प्रविशेशन्नरः
जयेत्सरिपून्सर्वान् जीयतेनकेनचित् तस्मात्सर्वत्रयत्नेनरक्षाबंधंतुकारयेत् यस्तुवैभक्तिभावेनज्ञानंकुर्या
जयादिने कुतस्तस्यैवपापानिमाघमासह्वेयथा यथाश्वमेधवधृतं तादृशं कारयेद्बुधः जलं जलिस्तुविधिना
क्षिप्यतेयत्रमूर्द्धनि ब्रह्महत्यादिपापेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः अत्रोत्रालभतेपुत्रान्वंध्यागर्भचविंदति रोगीरोगीर्ष
मुच्येतप्रयातिहरिमंदिरं ॥ इतिभविष्योचरोक्तंकार्तिकशुक्लपंचम्यांजयापंचमीत्रतम् कार्तिकशुक्लपष्ट्यांभौमवार
युतायांचक्षिसंपूज्यमहोत्सवंकुर्यात् तदुक्तंनारदीये ॥ कार्तिकशुक्लपष्ट्यांपुण्येनमहात्मनादेवसेनामहाभाग
लब्धासर्वसुरार्चितः अतस्तस्यांसुरश्रेष्ठानंदेवसेनांचपण्मुखं संपूज्यनिखिलैरेवउपचारैर्मनोहरैः प्राप्नुयादतुलां
श्लिद्धिमनोभीष्ठाद्विजोत्तम अत्रैववह्निपूजाकातांचसम्यक्समाचरेत् विविधैर्द्रव्यहोमैश्चवन्हिपूजापुरस्सरं म
ह्यपुराणे । वृश्चिकार्केशुक्लपष्ठीभौमवारउपस्थिता महापष्ठीतुसात्रोक्तासर्वपापहरातिथिः तस्यांस्वपितिवैव
ग्निःपूर्वत्रोषोष्यवैदिने पष्ट्यांवाह्निंसमभ्यर्च्यकृत्वावन्हिमहोत्सवं ० वृश्चिकार्ककार्तिकेमासितिकालादर्शं सर्वोसु
पष्ठीपुविशेषात्कार्तिकेकृत्यविशेषोभविष्योत्तरेपि ॥ पष्ट्यांफलाशनोरान्विशेषपात्कार्तिकेनृप राज्यच्युतोविशेषेण
स्वराज्यंलभतेचिरात् दद्यार्थ्यंकार्तिकेमासिस्थित्वावैदक्षिणामुखः दद्याद्युतोदकैःपुण्यैर्भक्षणैनेनसुव्रत सत्तार्थं
दारजस्कंदसेनाधिपमहाबल रुद्रोमाग्निजपद्भ्रूंगंगागर्भनमोस्तुते प्रीयातदेवसेनानीःसंपादयतुहृद्गतं दत्त्वा
निप्रायचामांत्रयज्ञान्यदपि व्रतंते पश्चाद्दुक्तेत्वसौरात्रौभूमिकृत्वातुभाजनमिति ॥ एवमब्दपर्थंतपष्ठीपुराजंतस्कं
दंसंपूज्यविप्रायदद्यादितिद्विचोदासः ॥ इतिकार्तिकशुक्लपष्ठीकृत्यं कार्तिकशुक्लसप्तम्यांशाकसप्तमीत्रतं ॥

नारदीये अथकार्तिकशुक्लायांशाकार्थ्यासप्तमीव्रतं तस्यांतुसप्तशाकानिसुवर्णकमलानिच प्रदद्यात्सप्तवि
 प्रेभ्यःशाकाहारस्ततःपरं द्वितीयेरुद्विजान्भोज्यदद्यात्तेभ्योथदक्षिणां विसृज्यबंधुभिः साद्धिस्वयंभुजीतवाग्भ
 तइति कार्तिकशुक्लाष्टमीगोपाष्टमी तत्रगोपूजाकार्थ्या तदुक्तंनिर्णयाम्ते कूर्मपुराणे ॥ शुक्लाष्टमीकार्तिकेनु
 स्मृतागोपाष्टमीबुधैः तत्रकुर्याद्द्रवांपूजांगोत्रासंगोप्रदक्षिणां गवानुगमनंकार्थ्यैस्वर्वाङ्कामानवाप्नुयात् नार
 दीयेपि । गोपाष्टमीतुसात्रोक्ताकार्तिकेधवलदले तत्रकुर्याद्द्रवांपूजांगोत्रासंगोप्रदक्षिणां गवानुगमनंदानंवा
 ज्ञन्सर्वाश्रसंपदः भविष्योत्तरेपि । गोपाष्टम्यांगवांपूजांगोत्रासंगोप्रदक्षिणं गवानुगमनंदानंसर्वपापप्रणा
 शनमिति । अत्रगोपूजादिकं गोदानविधिना कार्थ्यम् इयंचकंदर्पकल्पपादिः कल्पपादिप्रकरणोक्तंश्राद्धादिकम
 पिकार्यम् कार्तिकशुक्लनवमी कृतयुगादिः तदुक्तं वैशाखमासस्यतुयात्तुतायानवम्यसौकार्तिकशुक्लपक्षइत्या
 दियुगादिनिर्णये ॥ इयंच पूर्वाह्नव्यापिनीश्राह्याशुक्लपक्षस्थत्वात् निर्णयस्तुपूर्वमेवोक्तः तदुक्तंहेमाद्रौ दे
 वीपुराणे । शुक्लपक्षेनवम्यांयःकार्तिकस्यसमाहितः स्नायान्नद्यांनमस्कुर्यादक्षयंलभतेफलमिति अत्रश्राद्धं क
 र्त्तव्यं तथाचकृत्यतत्त्वाणैवे ॥ कार्तिकेनवमीशुक्लापिष्ट्वात्तृप्तिदासदां तस्यांस्नानंतथादरामनंतफलसाधिकमिति
 ब्रह्मांडपुराणे । आपाढ्यामथकार्तिक्यामाध्यामन्वंतरादिषु युगादिषुचतुःस्वप्नेजनमक्षेत्रहपाडिते त्रौष्ठपृष
 स्तिपक्षेश्राद्धंकुर्वीतयन्नतः । अस्यंगोदानादिकमुक्तं विष्णुपुराणे । अस्मिंश्चगोभूमिहिरण्यवत्त्रदानेनसर्वत्र
 विहायपापं शूरत्वमिंद्रस्यसुहृत्वमेतिमर्त्याधिपत्यंलभतेमनुष्यइति अस्योभेवकूर्माडदानाचारः तथाच स
 नत्कुमारसंहितायांकार्तिकमाहात्म्ये ॥ बालखिल्याऊजुः कार्तिकेशुक्लनवमीतत्राभूद्द्रापरंयुगं पूर्वापरारुगाग्रा
 ह्याक्रमाद्दानोपवासयोः अत्रकूर्माडकेनामहतौदैत्यस्तुविष्णुना तद्रोमभिःसमुद्धृतावल्यः कूर्माडसंभवाः

नस्मात्कूर्प्मांडदानेनफलमाप्नोतिनिश्चितं अत्रकूर्प्मांडदानविधिःतत्रकर्ताशुचिर्भूत्वाप्राङ्मुख उपविश्याचम्यकू-
 र्प्मांडसुवर्णगर्भितं वस्त्रेणवेष्ट्य देयत्राह्मणसंपूज्य उभयकार्तिकशुक्लनवम्यांयुगादितिथौब्रह्महत्यादिसकलधा
 पक्षयपूर्वकसर्वारिष्टशांतिकामइदंकूर्प्मांडफलंसुवर्णवस्त्रसंवेष्टितं विष्णुदेवतं यथानामगोत्रायब्राह्मणायदातुम
 हमुत्सृजे सुवर्णदानदक्षिणांस्वा मंत्रंपठेत् ॥ ब्रह्महत्यादिपापानांब्रह्मणानिष्मंतपुरा कूर्प्मांडं बहुवाजाढ्यमतः
 शांतिप्रयच्छेमे पापानामित्यन्तरंक्षयार्थमितिशेषः अत्रैवमथुरासितुप्रोक्ता मथुरादिनगरप्रदक्षिणा तथाचोक्तं
 पाप्मे ॥ नारद उवाच प्रदक्षिणोद्भवपुण्यंनभूतंनभविष्यति कार्तिकेशुक्लपक्षेतुनवमीयामहेश्वर तस्यांप्रदक्षि
 णीकृत्यसर्वपापास्त्रमुच्यते तथासत्ययुगादिश्रयनवमीकार्तिकसिता अत्रद्वारपरकृतयुगोयुगादिदिनत्वंकल्पभेदेन
 ज्ञेयं । तस्यांस्नानंहृतंतीक्ष्णंनतफलदंभवेत् कुमुदस्यतुमासस्यमथुरायान्तपोचम प्रदक्षिणैर्नवम्यांतु पूतोभव
 तिपातकात् । क्रमतःपादविन्यासायावन्तःसर्वतोदिशं तावन्तःकुलसंभूतालोकेतिष्ठतिशाश्वते मथुरादूरसंस्थाचि
 त्तदन्यांतुमहापुरीं अभवित्रमंत्रमथश्चकुर्यात्तस्याःप्रदक्षिणाः तदशक्तैर्विप्रहरिगोश्रहाणांप्रदक्षिणा गुह्याद्गु
 ह्यंतरंचान्यद्वक्ष्यामितवप्रीतितः सालिग्रामस्यदेवस्यतुलस्याश्चप्रदक्षिणा तत्समाभूपतिश्रेष्ठनभूतानभवि
 ष्यति सप्तद्वीपवतीभूमिःसवनोपधिसागरा तस्याःप्रदक्षिणापुण्यंसालिग्रामप्रदक्षिणात् कृताप्रदक्षिणायेनसालि
 ग्रामस्यशाङ्गणः तेनकृताःपंचक्रोश्याःशतशश्चप्रदक्षिणाः गोकोटिदिनेग्रहेप्रयोगेवासउत्तम अथ्यमेधायुतंपुत्रं
 सालिग्रामप्रदक्षिणात् गवांचत्राह्मणानांचतथासंन्यासिनामपि देवालयांसर्वेषांसालिग्रामसमामता सालिग्रामा
 धिकानैवकस्यापिचप्रदक्षिणा तस्मात्तवम्यामूर्जंतुकन्त्यातत्प्रदक्षिणा यतोनेकाद्विजागावोदेवाललयमठादयः
 तुलसीवनान्यनेकानिसालिग्रामास्त्वनेकशः देशांतरागताःपुण्यायोगिनःसाधवस्तथा वैरागिणश्चमुक्ताश्रयह

स्थाः पुण्यशालिनः पुराणानिचेवेदाश्चउपवेदागृहेषुच देवतानांचप्रतिमाः संतिग्रामपुरादिषु अतःप्रदक्षिणा
 कार्योतेपांसर्वीत्तमोत्तमा तत्रकल्पंसमुत्थायशुचिस्तद्गतमानसःस्नानंकृत्वानोपानत्कः कमंडलुधरःपुरा वहिर्गत्वा
 जपन्स्तोत्रंमंत्रनामानिवाहरेः प्रदक्षिणंचरेद्विद्वान्सर्वपापापनुत्तये अष्टाक्षरंजपन्मंत्रमथवाद्वादशाक्षरं पडक्षरंजप
 न्मंत्रंकर्याद्विद्वान्प्रदक्षिणं यावच्छोकाःस्थिताश्चांतगीवोवैमंदिरेषुच तावत्पुरस्यग्रामस्यपुण्याःप्रोक्ताःप्रदक्षिणाः
 एकातिस्त्रश्रतस्त्रोवापुरग्रामप्रदक्षिणाः यावत्सूर्योदयोनैवयावन्नास्तंगतः पुनः तावत्प्रदक्षिणाकार्यापुरग्रामाद्ब्र
 ह्मिर्नरैः एकातिस्त्रश्रतस्त्रोवाअतःशीघ्रंहिजागृयात् सूर्योदयानंतरतःपुरग्रामप्रदक्षिणा तत्रेदेवालयेवाथस्वगृहे
 तुलसीवनं सालिग्रामंमहापुण्यंकुर्याद्विद्वान्प्रदक्षिणां अथद्विजांस्तुसंपूज्यभोजयित्वाचपायसैः प्रदक्षिणंप्रकु
 र्वीतदत्त्वातेभ्यश्चदक्षिणां इतिप्रदक्षिणाध्यायंयेपठंतिद्विजोत्तमाः शृण्वंतितैचेवयेभक्त्यातोपियांतिपरंगतिम् सुय
 न्वोवाच अहमांसपुराशक्रगृध्रःपापविशेषतः व्याधेनघातितोवाणैः प्रातार्वष्णुगृहांगणे मयिकंठगतप्राणभप
 कोमांसलोलुपः जत्राहमांसवक्त्रेणश्वभिरन्यैरनुदुतः वहन्मांस्वमुखैनेवभीतोन्त्यैर्भपकैस्तथा गतःप्रदक्षिणाकारं
 विष्णोस्तन्मदिरंप्रभोः तैनवतुष्टिमापन्नअंतरात्माजगन्मयः ममचापिशुनांचैवदत्तवान्परमंपदं प्रदक्षिणाकार
 तयागतस्यापीदृशंफलं ममायंविबुधुश्रष्टकिंपुनःसम्यगर्चनादितिकार्तिकशुक्लनवम्यां प्रदक्षिणामाहात्म्यं अ
 स्यामेवाश्वत्थतर्पणादिकमुक्तं नारदीये कार्तिकेशुक्लनवमीयाक्षयासाप्रकीर्चिता तस्यामश्वत्थमूलतुतंपणंसम्यगा
 चरेत् देवानाचक्रुधीणांचापित्ठणामपिनारद स्वशाखोक्तैस्तथामंत्रैःसूर्ययाध्वंथतोर्पयेत् ततोद्विजान्भोजयि
 त्वाभिष्टानेनमुनीश्वर स्वयंभुक्ताचविहरेद्द्विजेभ्योदत्तदक्षिणः एवंयःकुरुतेभक्त्याजपंदानंद्विजार्चनं होमंचस
 धंमक्षय्यंभवेदितिपिधेर्वचः भविष्योत्तरेतु कार्तिकामलपक्षस्यनवमीभूतिद्वद्वये प्रबुद्धंतुजगद्धात्रींपूजयेद्दीपमाल

मासेश्रुतिर्भयं त्र्युपयं विधिना पूज्यचण्डिकां तत्फलं प्राप्यते वीरनवम्यां कार्तिकस्य च ॥ अत्रैव तु
 लसीविवाहउक्तः पञ्चपुराणे कालिकेशुकुनवमीमवाप्यविजितेन्द्रियः हरिविधायसौवर्णतुलस्यासहि
 तंविभुं पूजयेद्द्विधवत्तत्रतीभक्त्यादिनत्रयं एवंयथोक्तविधिना कुड्यद्वैवाहिकां विधीमिति अथतुलसी
 विवाहविधिः विष्णुयामले आदावारोप्यतुलसीवनेवास्वगृहेपिवा मासत्रयेण संवर्धयततः पूजां स
 मारभेत् सौम्यायने प्रकर्तव्यं गुरुशुक्रोदये तथा अथवा कार्तिके मासि भीष्मपंचादिनोपिवा वैवाहिकपुष्पक्षेपु
 ष्णिमायां विशेषतः मंडपं कारयेत्तत्र कुंडं वेदिं विवाहयन् ब्राह्मणांश्च शुचीन्दांतान् वेदेदांगपरगात् ब्राह्मणं
 देशिकैश्च चत्वारश्चतयत्विजः ग्रहयज्ञं पुरस्कृत्य मातृणां पूजनं तथा कृत्वानां दीमुखं श्राद्धं सौवर्णं स्थापयेद्द्वरिं कृत्वा
 चरोप्यतुलसीलम्बे त्वस्तमितेरवौ ज्योतिःशास्त्रप्रसिद्धे गोधूलिकलमृदइत्यर्थः । संपूज्यालंकृतांतांच प्रदद्याद्द्विधि
 नाहरेः अत्रपष्ठीचतुर्थ्ये वासःश्रुतेन मंत्रेण वस्त्रयुग्मेन वेष्टयेत् यथावधं तिमंत्रेण कंकणपाणिपल्लवे कोदादित्या-
 दिमंत्रेण करग्रहो विधीयते आचार्ये विदिकाकुंडे जुहुयाच्च नवाहुतीः । चतस्रो व्याहृतयः उभूः स्वाहा उभूः स्वाहा
 स्वाहा उंस्वः स्वाहा उंभूभुवः स्वः स्वाहा पंचाहुतयः तन्नो अग्ने इत्यादिकाः पंच कर्तव्यश्रुततो होमो विशेषाद्विधिपूर्वकं
 उंनमो भगवते वासुदेवाय नमः स्वाहा उंनारायणाय स्वाहा माधवाय स्वाहा गोविंदाय स्वाहा उंविष्णवे स्वाहा
 उंमधुसूदनाय स्वाहा उंत्रिविक्रमाय स्वाहा उंवामनाय स्वाहा उंश्रीधराय स्वाहा उंरूपीके शाय स्वाहा उंप-
 क्षनाभाय स्वाहा उंदामोदराय स्वाहा उंवासुदेवाय स्वाहा उंअन्निरुद्धाय स्वाहा उंअच्युताय स्वाहा उंअ-
 नंताय स्वाहा उंगदिने स्वाहा उंचक्रिणे स्वाहा उंविज्वक्सेनाय स्वाहा उंवैकुण्ठाय स्वाहा उंजनार्दनाय-
 स्वाहा उंमुकुंदाय स्वाहा उंअधोक्षजाय स्वाहा ॥ यजमानः सपत्नीकः सहामात्यैश्च गोत्रजैः प्रद-

स्याः पुण्यशालिनः पुराणानिचेवेदाश्चउपवेदागृहपुच देवतानांचप्रतिमाः संतिग्रामपुरादिषु अतःप्रदक्षिणा
 कार्यतेपांसर्वोत्तमोत्तमा तत्रकलयंसमुत्थाय शुचिस्तद्गतमानसःस्नानंकृत्वानोपानत्कः कमंडलुधरःपुरा वहिर्गत्वा
 जपन्स्तोत्रमंत्रनामानिवाहरेः प्रदक्षिणचरेद्विद्वान्सर्वपापापनुत्तये अष्टाक्षरंजपन्मंत्रमथवाद्वादशाक्षरं पडक्षरंजपे
 न्मंत्रंकर्याद्विद्वान्प्रदक्षिणं यावल्लोकाःस्थिताश्चांतर्गावोवैमंदिरेपुच . तावत्पुरस्यग्रामस्यपुण्याःत्रोक्ताःप्रदक्षिणाः
 एकातिस्त्रश्चतस्रोवापुरग्रामप्रदक्षिणाः यावत्सूर्योदयोनेवावन्नास्तंगतः पुनः तावत्प्रदक्षिणाकार्यापुरग्रामाद्द्व
 हिनरैः एकातिस्त्रश्चतस्रोवाअतःशीघ्रंहिजागृयात् सूर्योदयानंतरतःपुरग्रामप्रदक्षिणा तत्रदेवालयेयथास्वगृहे
 तुलसीवनं सालिग्रामंमहापुण्यंकर्याद्विद्वान्प्रदक्षिणां अथद्विजांस्तुसंपूज्यभोजयित्वाचपायसैः प्रदक्षिणंप्रकु
 र्वीतदच्चातेभ्यश्चदक्षिणां इतिप्रदक्षिणाध्यायंयेपठंतिद्विजोत्तमाः शृण्वंतिचैवयेभक्त्यतेपियांतिपरंगतिम् सुघ
 न्योवाच अहमांसपुराशाक्रगृध्रःपापविशेषतः व्याधेनघातितोवाणैः प्रातर्विष्णुगृहांगणे मयिकंठगतप्राणेभप
 कोमांसलोलुपः जग्राहमांसवक्त्रेणथभिरन्यैरनुद्रुतः वहन्मांस्वमुखेनवभीतोन्वैर्भपकैस्तथा गतःप्रदक्षिणाकारं
 विष्णोस्तन्मंदिरंप्रभोः तैनैवतुष्टिमापन्नश्चतरात्माजगन्मयः ममचापिशुनांचैवदत्तवान्परमंपदं प्रदक्षिणाकार
 तयागतस्यापिदृशंफलं ममायंविबुधश्चठकिंपुनःसम्यगर्चिनादितिकार्तिकशुक्लनवम्यां प्रदक्षिणामाहात्म्यं अ
 स्यामेवाश्वत्थतर्पणादिकमुक्तं नारदीये कार्तिकेशुक्लनवमीयाक्षयासाप्रकीर्चिता तस्यामश्वत्थमूलतुतर्पणसम्यगा
 चरेत् देवानाचक्रुपीणांचपिट्टणामापिनारद स्वशाखोक्तैस्तथामंत्रैःसूर्ययाध्यंततोर्पयेत् ततोद्विजान्भोजयि
 त्वापिष्ठान्नेनमुनीश्वर स्वयंभुक्त्वाचविहरेद्द्विजेभ्योदत्तदक्षिणः एवंयःकुरुतेभक्त्याजपदानंद्विजार्चनं होमंचस
 वेमक्षय्यंभवेदितिप्रिधेर्वचः भविष्योत्तरेतु कार्तिकामलपक्षस्यनवमीभूतिबृद्धये प्रबुद्धानुजगद्वात्रीपूजयेद्दीपमालय

मासैश्रुतिर्भिर्यत्पुण्यं विधिना षूज्यचंडिकां तत्फलं प्राप्यते वीरनवम्यां कार्तिकस्य च ॥ अत्रैव तु
 लसी विवाह उक्तः पद्मपुराणे कान्तिकेशुकुनवमी मवाप्य विजितेन्द्रियः हरिं विधाय सौवर्णतुलस्यासहि
 तं विभुं पूजयेद्द्विधवत्तत्रतीभक्त्या दिनत्रयं एवं योक्तविधिना कुय्यद्विवाहिकां विधीमिति अथ तुलसी
 विवाहविधिः विष्णुयामले आदावारोप्य तुलसीं वने वा स्वगृहेपि वा मासत्रयेण संवर्धयततः षुजांस
 मारभेत् सौम्यायने प्रकर्तव्यं गुरुशुक्रोदये तथा अथ कार्तिके मासि भीष्मपंचदिने पिवा वैवाहिकेषु ऋक्षेषु
 पूर्णिमायां विशेषतः मंडपं कारयेत्तत्र कुंडं देविं विवाहवन् ब्राह्मणांश्च शुचीनां देवदेवांगपरगात् ब्राह्मणं
 देशिकं चैव चत्वारश्च तथात्वजः ग्रहयज्ञं पुरस्कृत्य माह्वाणं पूजनं तथा कृत्वानां दीमुखं श्राद्धं सौवर्णस्थापयेद्धरिं कृत्वा
 चरोप्य तुलसीलम्बे त्वस्तमिते रवौ ज्योतिःशास्त्रप्रसिद्धे गोधूलिकलम्रइत्यर्थः । संपूज्यालंकृतांतांच प्रदद्याद्विधि
 नाहरेः अत्र पष्ठीचतुर्थ्यर्थे वासःश्रुतेन मंत्रेण वस्त्रयुग्मेन वेष्टयेत् यथा वध्नति मंत्रेण कंकणपाणिपल्लवे कोदादित्या-
 दिमंत्रेण करग्राहो विधीयते आचार्ये वेदिकाकुंडे जुहुयाच्च नवाहुतीः । चतस्रो व्याहृतयः उंभूः स्वाहा उंभुवः
 स्वाहा उंस्वः स्वाहा उंभूर्भुवः स्वः स्वाहा पंचाहुतयः तन्नो अग्ने इत्यादिकाः पंच कर्तव्यश्च ततो होमो विशेषाद्विधिपूर्वकं
 उंनमो भगवते वासुदेवाय नमः स्वाहा उंनारायणाय स्वाहा माधवाय स्वाहा गोविंदाय स्वाहा उंविष्णवे स्वाहा
 उंमधुसूदनाय स्वाहा उंत्रिक्रमाय स्वाहा उंवा मनाय स्वाहा उंश्रीधराय स्वाहा उंहृपिकेशाय स्वाहा उंप-
 द्मनाभाय स्वाहा उंदामोदराय स्वाहा उंवासुदेवाय स्वाहा उंअन्निरुद्धाय स्वाहा उंअच्युताय स्वाहा उंअ-
 नंताय स्वाहा उंगदिने स्वाहा उंचक्रिणे स्वाहा उंविष्वक्सेनाय स्वाहा उंवैकुण्ठाय स्वाहा उंजनार्दनाय-
 स्वाहा उंमुकुंदाय स्वाहा उंअधोक्षजाय स्वाहा ॥ यजमानः सपत्नीकः सहामात्यैश्च गोत्रजैः प्रद-

क्षिणाः प्रकुर्वीतवत्स्रोविष्णुनासह तुलस्याइत्यर्थः । पठेयुःशक्तिकाध्यायं तथा वैभिन्नसंहितां गार्ग्यतिमंगलं ना
 र्योभिरितूर्यादिनिस्वनैः गांपदं च तथा शय्यामाचार्याय प्रदापयेत् ऋत्विग्भ्योदापयेद्ब्रह्माण्यन्येषां चैव दक्षिणाः
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सार्पैःक्षीरैःसशर्करैः एवं प्रतिष्ठितां देवीं विष्णवे च समर्पयेत् आजन्मोपाजितं पापं दर्शना
 देवनश्नपति ॥ इति विष्णुयामलोक्तस्तुलसीविवाहः अथ तुलसीविवाहकथा सनत्कुमारसंहियां कार्तिकेशु-
 क्तनवमीतत्राभूद्द्वापरेयुगम् पूर्वापराह्मगाग्रह्याक्रमाद्दानोपवासयोः अत्र कृष्णमांडको नामहतो दैत्यस्तु विष्णुना
 तद्रोमभिः समुद्रुतावल्लयः कूष्माण्डसंभवाः तस्मात्कूष्माण्डानेन फलमाप्नोति निश्चितम् अस्यामेव नवम्यां तु कुर्या-
 ल्कृष्णेन योनरः स्वशाखोक्तेन विधिना तुलस्याः करपाडनं कन्यादानफलं तस्य जायते नात्र संशयः कार्तिकेशु क्तनव
 मीमवाप्य विजितो द्रियः हरिं विधाय सौवर्णैस्तुलस्यासहितं शुभं पूजयेद्द्विधिवद्भस्त्रात्त्रतीतत्रादि नत्रयम् एवं यथो
 क्तविधिना कुर्याद्द्वैवाहिकं विधिम् ग्राह्यत्रिरात्रमत्रैव नवम्यां श्रुनुरोधतः मध्याह्नव्यापिनी ग्राह्या नवमीपूर्ववेदिता
 धात्र्यश्चत्थैच एकत्रलापयित्वा समुद्रहेतुं न नश्यते तस्य पुण्यं कल्पकोटिशतैरपि अत्रैवोदाहरंती मितिहासं पु-
 रातनम् बभूव विष्णुकांच्यां तु क्षत्रियः कनकाभिधः धनाढ्यो वैश्वद्युतिश्च वैष्णवो राजपूजितः बहुकालो गतस्त
 स्य विनापत्यं मुनीश्वराः ततो नानाव्रतैर्जाता कन्या कमललोचना सुरूपालक्षणेपेतानानागुणसमन्विता पिता
 तस्या नाम चक्रैकिशोरीतिचावश्रुतम् एकदा तद्गृहे यातो जन्मपत्री निरीक्षकः दर्शयित्वा जन्मपत्री कथं कन्या भवे
 दिपं ततस्तेन क्षणैर्ध्यात्वा कनकशृणुमेव चः यदि त्रयीमिसत्यं चेत्तदुत्सवं भविष्यति यद्यसत्यं हं त्रयीमिथ्यात्वं
 मम जायते तस्मात्सत्यं विद्यामि यद्रोचति तथा कुरु योस्याः करग्रहं कुर्यादसौ वज्रान्मरिष्यति इति तद्ब्रह्मचरं श्रुत्वा
 कनकोदुःखितो भवतु न चाकारि विवाहेऽस्याः सा च ब्राह्मणपूजने नियुक्ता त्वगमत्सैपानने यामन्मुखाग्रतः दृष्ट्वै मारूप

संपन्नान्दुःखंमेवाधयिष्यति स्थितायास्मिन्गृहेसातुद्विजातिथ्यमर्चयति कदाचिद्वैवयोगेनतत्रागाद्द्विजपुंगवः
 यात्रार्थविष्णुकांच्यांसवैशाखेमासिशंकरः हेमकोविप्रशुश्रूषीज्ञात्वात्रैवसमागत आगत्यांगनमभ्येतूपविष्टाद्वि
 जेत्तमः किशोर्यागत्यचातिथ्यंशंकरस्यकृतंदा दृष्ट्वांतंरुणीनाम्नासुवेपांविनयान्विताम् अजातकरपीड
 चसखीदृष्ट्वाभ्युवाचसः शंकरउवाच चंदनेवदशीघ्रंत्वैकिशोरीनविवाहिता किमत्रकारणंजातातरुणीकामरूपि
 णी इतितद्वचनंश्रुत्वाचंदनासर्वमब्रवीत् तदाकृपालुनानेनतत्पित्रेनिवेदितं अस्यैमंत्रंप्रयच्छामिश्रीविष्णो
 र्भद्रशाक्षरम् करोतुवर्षत्रितयंजपंतस्यसुलोचना प्रातःस्नानवतीनित्यंतुलससीवनपलिका कार्तिकस्यसि
 तेषक्षेनवर्ष्याविष्णुनासह सौवर्णेनतुलस्याश्चविवाहंकारयत्वियम् तेनव्रतप्रभावेणविधानभविष्यति तत्पि
 त्रापितयेत्युक्तं प्रायाश्रित्तंसदत्तवान् किशोर्यैवैष्णवंधर्मसमग्रं चादिदेशसः तेनव्रतेनयत्रोक्तं किशोर्य्यपितथा
 करोत् वर्षत्रयंयथाशास्त्रं किशोर्यांतद्व्रतं कृतं चतुर्थेकार्तिकेमासिकिशोरस्नपनायच प्रातःकालेगतावालादृष्टा
 मार्गविलिपिना क्षत्रियेणयदादृष्टाप्रापमोहंजडात्मकः पृष्ठेत्स्यास्तुसंलग्नोभावयंस्तामानिदिताम् केचित्तां
 ददृशुर्दूरत्केचित्पश्यतिगुप्ततः स्त्रियोपितांप्रपश्यतिपुरुषाणांतुकाकथा यथाद्वितीयाचंद्रस्यदर्शनेचोत्सुकजनाः
 तथारात्रीप्रतीक्षतेतद्द्वारेसकलाजनाः निमेषमात्रमप्येकंदृष्ट्वास्थित्वातुनालकां अधिकंकिंवरणीयंतत्सौंदर्यंमुनी
 श्वराः केचिद्वदंतिदेवीयंनगकन्येतिचापरे रुद्रसंमोहनार्थायजातासामोहिनीतिच सानपश्यतिलोकांश्रानमार्गं
 नसखीगणान् भ्यायंतीहृदयेविष्णुंतुलसीदेवरूपिणीम् तांगृहीतुमनश्चक्रैविलेपीद्रव्यवान्वली नानभिदाःकृतास्ते
 ननलेभेचांतरंकचित् मालाकार्यांगृहं गत्वातस्यैद्रव्यंप्रयच्छता येनकेप्रकारेणकिशोर्यासहसंगमः यथास्यात्कि
 यतांभद्रेदेयमस्माच्चतुर्गुणम् तथाचवहवोपायाः कृतास्तद्ब्रह्मणायच नददर्शयदोपायमवदत्साविलिपिनम् न

॥ मुकुन्दार्थप्रदीयतां ॥ मादिचरोस्तु भवेन्नुपज्ञापरिपालयताम् कनकेनतेत्युक्तं मभाग्यमुप
 ॥ १ ॥ महत्तमं जकुमारस्य वधुः कन्याभविष्यति ततः प्रोवाचमत्रोतं द्वादश्यां लघुमुत्तमं रात्रौ तिष्ठति युग्मा
 ख्ये रविः पुष्टे विधुश्चसे भवे भौमो गुरुर्धर्मपंचमबुधभार्गवौ शनिस्तृतीयेष्टे राहुर्विवाहसमयः स तु उभौ संभृतसं
 भाराबुभावपि धनान्वितौ द्वादश्यामाययौ सायं राजपुत्रः ससैनिकः अत्र वीत्तत्र कनकं ते कीराजपुरोहितः तेक्यु
 वाच अयोनिरोधः क्रियतां किशोर्याश्च नृपाज्ञया भविष्यति महादेवी नोदृश्या पुरुषैः क्वचित् इति तद्वचनं श्रुत्वा पु
 रुपास्तु निरांकताः नारीरूपे विलेपी तु देवात्तत्रैव संस्थितः ततोर्द्धरात्रवेलायां मुकुन्दोऽभ्यंतरं ययौ तुलस्ये प्रस्थितावाला
 किशोरिसंस्मरन्हरिम् ततश्चटचटाशब्दस्तुमुलः समपद्यत महावायुर्वैवातत्र प्रशांताः सर्वदीपिकाः विद्युच्छतासता
 मिन्नाश्रंधीभूतोखिले जनः मिथ्यानभास्करवचोमुकुन्दोऽर्चितयत्हृदि अन्यैः प्रतर्कितं लोके वैधव्यस्य तु कारणम्
 भीतो मुकुन्दो हृदये वायव्यायतिभास्करम् तस्यां संधौ धृतं तस्याः करपद्मविलेपिना तस्याः करस्य संसर्गोऽस्वर्गाद्द्वंजपप
 तह नीतस्तेन विलेपी तु तत्कालं यममंदिरं बाह्यश्रासी एकलकलो मुकुन्दो यं मृतस्त्विति क्षणादेव ततो ज्ञातां मालाकारसुत

इत्येतमयोपायस्वयायस्रोच्यतेधुना । मयातदेवकर्णव्यंद्रव्यग्रहणासिद्धये विलेप्युवाच तवकन्यातुभूत्वाहंन
 यामिकुमुमानिच श्रेयस्वद्विचतयाशेषाणाहिशतंशतम् तथापिचतथेत्युक्तसप्तम्यांनिश्चयःकृतः अष्टम्यांसा
 गतातत्रकिशोरीदत्त्वात्सार्धःक्षीरैःसशर्करैः शोनवभीतुलस्याःपाणिपीडनम् तिष्ठत्रैवत्वयानेयामुकुटाःपुष्पसं
 भयाः मणि इतिविष्णुयामलोकस्तुलसीविनाकौतुककारिणी यद्यत्त्रोक्तवयावालसासमानयतिवरा तथा
 सापितत्रामूद्वापरंयुगम् पूर्वापराह्लागःग्रह्याक्षिवृत्तांतोविलेप्यत्रेततोभवत् प्राप्ताममंद्रपदवीत्येवंसुखमयापस
 माभिःसमुद्रुतावल्ल्यःकूष्मांडसंभवाः तस्मात्तुकांच्यांतदाराजाजयसेनोवभूवह तस्यपुत्रोमुकुंदोभूसूर्यभक्ति
 परमनयोनरःसन्शाखोकेनविधिनान्तुलस्याःकरपाडरं तदतेनमुकुंदेनसंकल्पः कृतएवहि किशोरीयादिभार्यामि
 वाप्यनियम्यङ्किः ॥ १० ॥ तन्निधायसौवर्णैतत्त्रयाभ्यतिर्भवेत् कृत्वैत्थंसतुसंकल्पमुपवासासन्त्रचक्रमे सप्तमेहः
 नित्येत्थेत्युक्तं प्रायश्चित्तं ॥ ११ ॥ किशोर्याविधवायोगोवर्तेतैतकथंभवेत् राजपुत्रप्रदास्यामितेन्यांपद्मायतेक्षणत्
 मुकुंदरे व याददवप्रसन्नोसिविथंत्वंसृजसिप्रभो बालवैधव्ययोगंचतुंकिनक्षमोह्यासि इतितस्यवचःश्रुत्वा
 सांत्वनावहुलाकृता नमन्यतेमुकुंदोसौतथेत्युक्त्वागतोरविः तुलसीव्रतमाहात्म्याद्विधवात्वंगमिष्यति रात्रौस्व
 प्रःकिशोर्यास्तुतस्यामेवाभ्यजायत आगताकन्यकाकिचिद्भर्त्रासहशुचिस्मिता भर्तारंवदतिस्वप्नेमममाताकिशोरि
 का तद्भर्त्रापितथेत्युक्तंप्रदास्येवालमुत्तमं एतद्वस्तेनपश्चान्नुविवाहोस्याभविष्यति श्रुत्वावल्लिप्रदानंसास्वप्नोच्च
 तातुराऽभवत् कद्वादशाक्षरीविधाकेदंविष्णुसमर्चनं नरकद्वारमूलंहिमद्वस्तात्पशुमारणम् एवंसातुसमुत्थाय
 स्वप्नोयमितिनिश्चितम् भावयित्वासमाहूयचन्दनांवाक्यमत्रवीत् नरकद्वारमूलंहिमद्वस्तात्पशुमारणम् एवंसातुसमुत्थाय
 नोवाच फलंतुसम्यक्कल्याणितवानिष्ठंविनश्यति विवाहोभविताशीघ्रंतुलसीव्रतकारणात् इत्थंस्वप्नफलंश्रुत्वा

तावत्कुटानिस्वनं श्रुत्वासासहसोत्यायस्नानोद्योगमचीकरत् यावदायातिसास्नानं कृत्वागोहेकिशोरिका ताव
 द्विलेपीमालिन्याःपुत्रीभूत्वासमाययौ कृत्वाकेशाश्चगोपुच्छैःइमश्रुचोत्पाटितं वलात् अंतरेशाटिकांगृह्यानिम्ब
 भ्यांचस्तनौकृतौ सर्वोलंकारशोभाढ्याकटाक्षयतिचापरान् नज्ञातोसौतेनानापिपुमान्स्त्रीरूपधारकःध्यानंकृत्वात
 याहस्तौप्रसार्थेतयदातदा दत्तेविलेपीपुष्पाणिचित्तेचिंतयतिस्थितःकथमस्यामस्पशोभविष्यतिविचिंतयत् एवंदि
 नत्रयात्रस्यप्रभातेतुमुनीश्वराःतस्मिन्नहनिंसजातःकनकःशोकपीडितः किंकार्थमधुनास्माभीराजपुत्रीमरिष्यति
 एवंचिंतयतस्तस्यप्रातःकालेवभूवहरजलोकःसमायातागृहीत्वावस्त्रवाहनम्अभ्यंतरेसमागत्यभंत्रीवचनमब्रवीत्
 गृहेऽस्तितवकन्यैकामुकुंदार्थंप्रदीयतां मादिचिरोस्तुभवनेन्द्रपज्ञापेरिपल्यताम् कनकेनतेयस्युंकममभाग्यमुप
 स्थितम् महाराजकुमारस्य वधूः कन्याभविष्यति ततःप्रोवाचमत्रोतं द्वादश्यालम्नमुत्तमं रात्रौतिष्ठतियुग्मा
 रूयेरविःपठेविधुश्चखे भवेभौमोगुरुर्धर्मंपचमेवुधभाग्यौ शनिस्तृतीयेष्टराह्णिवैवाहसमयःसतु उभैसंभृतसे
 भारावुभावपिधनान्वितौ द्वादश्यामायौसायंराजपुत्रःससैनिकः अब्रवीत्तत्रकनकंतेकीराजपुरोहितः तेक्यु
 वाच अथोनिरोधःक्रियतांकिशोर्याश्चन्द्रपज्ञया भविष्यतिमहादेवीनोदृश्यापुरुषैःकचित् इतितद्वचनंश्रुत्वापु
 रुपास्तुनिराकृताः नारीरूपेविलेपीतुदैवात्तत्रैवसंस्थितःततोर्द्धरात्रवेलायामुकुंदोभ्यंतरंययौ तुलस्यत्रेस्थितावाला
 किशोरिसंस्मरन्हरिम् ततश्चटचटाशब्दस्तुमुलःसमपद्यतमहावायुर्वैवातत्रप्रशाताः सर्वदीपिकाःविद्युच्छतासता
 मिन्वात्रंधीभूतोखिलेजनः मिथ्यानभास्करवचोमुकुंदोचिंतयत्हृदि अन्यैःप्रतर्कितंलोकैर्वैधव्यस्यस्तुकारणम्
 भीतोमुकुंदोद्दयेयावद्वापयतिभास्करम् तस्यांसंधौधृतंतस्याःकरपद्मविलिपिनातस्याः करस्यसंसर्गात्स्वर्गाद्द्वजंपपा
 तहनीतस्तेनविलेपीतुत्कालंयममंदिंरंवाह्यश्रासीत्कलकलेमुकुंदोयंमृतस्त्विति क्षणादेवततोज्ञातमालाकारसुता।

दृश्यते योपायस्त्वयायत्प्रोच्यते धुना । मया तदेव कार्कष्यं द्रव्यं ग्रहणासिद्धये । विलेप्युवाच तव कन्या तु भूत्वा हं न
 यामिकुसुमानि च । अत्रेयं त्वद्वचनं शोभाणां हि शतं शतम् । तथा पितृव्ये तु कंससप्तम्यानि श्रयः कृतः । अष्टम्यां सा
 गता तत्र किशोरी तस्यात्सर्पिःक्षरैः सशर्करैः । नोनवमी तुलस्याः पाणिपीडनम् । तिष्ठति वै त्ववयाने यामुकुटाः पुष्पसं
 भवाः सन्ति । इति विष्णुयामलोक्तस्तुलसीविनाकौतुककारिणी । यद्यत्प्रोक्तं त्वया वल्लेसासमानयति त्वरा । तथा
 सापि तत्राभूद्द्वारं युगम् । पूर्वापराङ्गुलाग्रह्यार्क्षवृत्तांतो विलेप्यथेततो भवत् । प्राप्ता ममैन्द्रवीत्येवं सुखमवाप स
 माभिः समुद्रतावल्लयः कूष्माण्डसंभवाः । तस्मात्तुण्णकांच्यांतदारा राजयसे नो बभूव ह । तस्य पुत्रो मुकुंदो भूत्सूर्यभक्ति
 प्रयोनोरः सन्शास्त्रोक्तेन विधिनत्तुलस्याः करपाडौ । तदा तेन मुकुंदेन संकल्पः कृत एव हि । किशोरी यद्विभायामि
 चाप्यनियम्यं हि । कुञ्चिद्वायसौ वै तत्त्वत्त्वाभ्यतिर्भवेत् । कुत्वेत्थं स तु संकल्पमुपवासान्प्रचक्रमे । सप्तमे हः
 निष्कृतयेत्युक्तं प्रायश्चित्तं । कृशार्यो विधवा योगो वर्तेते तत्कथं भवेत् । राजपुत्रप्रदास्यामितेन्यां पद्म्यायते क्षणात् ।
 मुकुंदेनैव याददद्वैप्रसन्नोसि विथं त्वंसृजसि प्रभो । बालवैधव्ययोगं च हंतुं किनक्षमो ह्यसि । इति तस्य वचः श्रुत्वा
 सांत्वनावहुला कृता । न मन्यते मुकुंदोसौ तथेत्युक्त्वा गतोरविः । तुलसीव्रतमाहात्म्याद्विधवात्वं गमिष्यति । रात्रौ स्व
 प्नः किशोर्यास्तु तस्यामेवाभ्यजायत । आगता कन्यका चिद्गर्त्रासहशुचिस्मिता । भर्तारं वदति स्वप्ने ममाता किशोरि
 का । तद्वात्रपितृव्ये तु कंसप्रदास्ये बलिमुत्तमं । एतद्वस्तेन पश्यानु विवाहो स्या भविष्यति । श्रुत्वा बलिप्रदानं सा स्वप्ने चि
 तानुराज भवत् । कदादशाक्षरी विधाक्केदं विष्णुसमर्चनं । नरकद्वारमूलं हि मद्बस्तात्पशुमारणम् । एवं सा तु स मुत्थाय
 स्वप्ने प्रीतिनिश्चितम् । भावयित्वा समाहूय च न्दनां वाक्यमब्रवीत् । निवेद्य दृष्टं स्वप्नं तु कीदृशं स्यात्फलं वद । चंद
 नोवाच फलं तु सम्यक्कल्याणितवानिष्ठं विनश्यति । विवाहो भविता शीघ्रं तुलसीव्रतकारणात् । इत्थं स्वप्नफलं श्रुत्वा

तावत्कुटनिस्वनं श्रुत्वासासहस्रोत्थायस्तानोद्योगमचीकर्त्तुं यावदायातिसास्त्रानंकृत्वानेकेशोरिका ताव
 द्विलेपीमालिन्याःपुत्रीभूत्वासमाययौ कृत्वोकेशाश्चगोपुच्छैःशमश्रुचोत्पाटितंवल्लात् श्रंतरेशाटिकांगृह्यनिम्बू
 भ्यांचस्तनौकृतौ सर्वलंकारशोभाढ्याकटाक्षयतिचापरान् नज्ञातोसौतुकेनापिपुमान्छीरूपधारकःअनिंकृत्वात
 याहस्तौप्रसाधैतयदातदा दत्तविलेपिपुष्पाणिचिन्तयतिस्थितःकथमस्यामस्पर्शोभविष्यतिविचिंतयत् एवंदि
 नत्रयात्रस्यप्रभातेतुमुनीश्वराःतस्मिन्नहसिंजातःकनकशोकपीडितः किंकार्थमधुनास्माभीराजपुत्रीमरिष्यति
 एवंचिंतयतस्तस्यप्रातःकालोवभूवहराजलोकःसमायातागृह्णित्वावस्त्रवाहनम्श्रयंतरेसमागत्यभंत्रीवचनमब्रवीत्
 गृह्णित्तवकन्यैकामुकुंदार्थंप्रदीयतां मादिचारीस्तुभवेनेन्द्रपज्ञापारिपाल्यताम् कनकेनतेत्युक्तंममभाग्यमुप
 स्थितम् महाराजकुमारस्य वधुः कन्याभविष्यति ततःप्रोवाचमंत्रीतं द्वादश्यांलभ्यमुत्तमं रात्रौतिष्ठतिपुग्मा
 स्वरविःपट्टेविधुश्चखे भवेभौमोगुरुर्धर्मपंचमेवुधभार्गवौ शनिस्तृतीयेष्टराहुर्विवाहसमयःसलु उभौसंभृतसं
 भारानुभावधिधान्ग्वितौ द्वादश्यामाययौसायंराजपुत्रःसंसैनिकः श्रवणीतत्रकनकंतेकीराजपुरोहितः तेक्यु
 वाच अयोनिरोधःक्रियतांकिशोर्वाश्चन्द्रपज्ञया भविष्यतिमहादेवीनोद्दश्यापुरुधैःकचित् इतितद्वचनंश्रुत्वापुं
 रुपास्तुनिराकृताः नारीरूपेविलेपितुदैवान्तैत्रैवसंस्थितःततोद्द्वारात्रवेलायांमुकुंदोभ्यंतरंययौ तुलस्यत्रस्थितावाला
 किशोरीसंस्मरन्हरिम् ततश्चटचटाशब्दस्तुमुलःसमपद्यतमहावायुर्वैवातत्रप्रशांताः सर्वदीपिकाःविद्युच्छ्रुतासता
 मिश्राश्रधीभूतोखिलेजनः मिथ्यानभास्करवचोमुकुंदोचिंतयत्तद्दि श्रन्यैःप्रतर्कितंलोकैर्वैधव्यस्यतुकारणम्
 भीतोमुकुंदोद्दहयेवावद्यायतिभास्करम् तस्यांसंधौधृतंतस्याःकरपद्मविलिपिनातस्याः करस्यंससर्गस्त्वर्गाद्वजंपपा
 तहनीतस्तेनविलेपितुत्कालंयममंदिंरंवाह्यश्रासीत्कलकलोमुकुंदोयंमृतस्त्विति क्षणादेवततोज्ञातंमालाकारसुता

गृता ततस्तयोर्धवाहो भूद्राग्यप्रापकिशोरिकाकिशोर्यास्तुसमुत्पन्नाध्यातरस्तुलसीव्रतात् श्रादैः शान्त्रसत्यमास्
 तद्वेयोदिवाकरतुलसीव्रतमाहात्म्यात्कथंनस्युर्मनोरथा.सौभाग्यार्थचिद्यार्थधनार्थरुड्ढनिवृत्तये संतत्यर्थप्रकर्त
 तुलस्याः पाणिपीडनम् ॥ इति श्रीसत्कुमारसंहितायां कार्तिकाहात्म्येतुलसीविवाहो नामैकोनवतितमोऽध्या
 ॥ इतिकीर्तिकेशुक्लनवमीकृत्यं ॥ अथ कार्तिकशुक्लदशम्यां सार्वभौमव्रतं वाराहपुराणे सार्वभौमव्रतंचान्यत्
 यामिसमासतः येनसम्यक्कृतेनाशुसावभौमोभवेन्नृपः कार्तिकस्यतुमासस्यदशमीशुक्लपक्षागा तस्यांनकाशा
 नित्यादिभुशुब्बाल्लहरेत् शुद्धबलिः पवित्रद्रव्यैः पूजे।पहारइत्यर्थः ॥ विचित्रैः कुसुमैर्भक्ष्यैः पूजयेच्चद्विजांस्त
 सर्वाभवत्यः सिद्धंतुमजन्मनिजन्मनिभवत्यादशदिशइत्यर्थः एवमुक्त्वावल्लितासुदत्त्वाशुद्धेनचेतसा ततोद्धरात्रभु
 तदध्यन्नंचसुसंस्कृतं पूर्णपश्चाद्यथेष्टंचएवंसवत्सरंरूपः यः करोतिनरोनित्यंतस्यदिग्विजयोभवेत् इदमेवव्रतंनारद
 दशम्यांकार्तिकेशुक्लसार्वभौमव्रतंचरेत् कृतोपवासश्चैकाशीनिशोधेपूपादिभिः दशदिक्षुबलिदद्याद्गृह्णाद्वापि
 द्विहः मंडलनदलकूल्लेगोविट्लिप्तधरातले मंत्रैरेभिर्द्विजश्रेष्ठगणेशादिकृतार्चनः योमिपूर्वगतः पाप्मा पापकेने
 कर्मणा तामिन्द्रोद्वेराजोयंनाशयत्वखिलेष्टः १ योमिवह्निगतः पाप्मापापकेनेहकर्मणा तेजोराजोयवन्हिहस्तनाश
 त्वखिलेष्टः २ योमिदक्षगतः पाप्मापापकेनेहकर्मणा तंयमः प्रेतराजोमिनाश यत्वखिलेष्टः ३ योमैर्ऋत्य
 पाप्मापापकेनेहकर्मणा तंराक्षसेन्द्रोनिर्ऋतिर्नाशयत्वखिलेष्टः ४ योमिपश्चिमगः पाप्मापापकेनेहकर्म
 यादः पतिस्तंवरुणोनाशयत्वखिलेष्टः ५ योमिवायुगतः पाप्मापापकेनेहकर्मणा वायुस्तंमरुताराजानाशय
 खिलेष्टः ६ योमिसौम्यगतः पाप्मापापकेनेहकर्मणा सोमस्तंमृक्षयेक्षोनाशयत्वखिलेष्टः ७ योमईशानग
 पाप्मापापकेनेहकर्मणा ईशानोभूतनाथस्तंनाशयत्वखिलेष्टः ८ योमऊर्ध्वगतः पाप्मापापकेनेहकर्मणा ब्रह्म

प्रजापतिरास्तनाशयत्वखिलेष्टदः ९ योमेचाधोगतःपाप्मापापकेनहकर्मणा अनंतोनागराजस्तनाशयत्वखिले
 ष्टदः १० इत्येवंदिक्षुदशसुबलिदद्यासमाहितः क्षेत्रपालायतद्वाहोक्षिपेद्वल्लिमतांद्रितः एवंकृतविधिःशोपानिशांतानि
 नयेत्सुधीः गौतैःसुमंगलैर्नृत्यैः स्तवपाठादिभिर्जपैः प्रातः स्नात्वासप्तभ्यर्च्य लोकपालान्द्विजोतमान् द्वादशा
 भ्यर्च्यसंभोज्यशक्तितोदक्षिणांददेत् इत्यंकृत्वाव्रतंविप्र भोगान्भुक्तेहिकान्शुभान् युगंस्वर्गसुखंभुक्त्वासावर्धभौमोन्
 पोभवेत् ॥ अथकार्तिकमासमारभ्यशुक्लदशम्यांविधेयं राज्यावाप्तिव्रतं ॥ मार्गश्रैयउवाच क्रतुर्दक्षोवसुः स
 त्यः कालः कामोऽमुनिस्तथा कुरुवान्मनुजोविप्रोराममारथ्रतेदश । कुरुवान्मनुजएकः । विश्वेदेवाः समाख्या
 तादशाहमाकेशवोविभुः तस्यसंपूजनंकार्थीसितपक्षेनराधिपआरभ्यकार्तिकान्मासाद्दशम्यांमुनिपुंगव मंडलेष्वथपु
 ष्येपुयदिवार्चामुग्रादय गंधमाल्यनमस्कारधूपदीपान्नसंपदा । अर्चाप्रतिमा । व्रतांतिकनकंदद्याथयाशक्तिद्विजातेय
 कृत्वाव्रतंकेवलमेतदिष्टंप्राप्नोतिपांसुविधंतुलोकान् तत्रोप्यकालेपुरुषत्वमेत्यराजाभवेद्ब्राह्मणपुंगवोवा इतिविष्णु
 धर्मोत्तरोक्तं राज्यावाप्तिव्रतं ० अथवाशुक्लदशमीमात्रसाध्यं ब्रह्मावाप्तिव्रतम् ॥

तत्रैव ॥ मार्गश्रैयउवाच आत्मास्वायुर्मनुर्दक्षो मदः प्राणस्तेयवच हविष्मांश्रगविष्टश्च दत्तः सत्य
 श्रतेदश देवाश्रंगिरसोनामदशम्यांपूजयेन्नरः सोपवासःपूर्वपक्षे पूर्वोक्तविधिनानरः पूर्वपक्षेशुक्लपक्षे
 पूर्वोक्तविधिनानिरंतरोक्तविधिना कृत्वाव्रतंकेवलमेतदिष्टंप्राप्नोतिपांसुविधंतुलोकानित्यादि ॥ इतिब्रह्मवा
 ष्टिव्रतं ॥ अथकार्तिकशुक्लकादशीहरिविधिनिनारदयि ॥ ऊर्जस्यशुक्लकादश्यांसमुपोप्यप्रवोधिनीं केश
 वंशोधयेद्वात्रोसुप्तंगीतादिमंगलैः ऋग्यजुःसाममंत्रैश्च वाचेर्नानाविधेरपि द्राक्षेत्सुदृढिमैश्चान्यैरंभान्गुंगाटका
 द्विभिः समर्पणैस्ततोरार्त्र्याव्यतीतायांपरहनि स्नात्वानित्यक्रियांकृत्वाराधादामादरंयेजेत् उपचारैः षोडशभिः

मूर्कैः पौरुषैर्णयैः संभोज्यविप्रान्घिसृजेद्वक्षिणाभिर्त्रैतोपितान् ततस्तांप्रतिमाहैमीं सधेनुंगुर देर्षयेत् एवंयं
 कुरुतेभक्त्यवोधिनीत्रितमादृतः समुक्तेहवरान्भोगान्वैष्णवंलभेतपदम् ॥ अथेमांप्रक्रम्य भविष्योत्तरेऽस्याः कथा
 ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ कृष्णकृष्णमहाप्राज्ञसर्वलोकहितावह कथयस्वप्रसादेनशुक्लांकार्तिकसंभवां किंनाम
 कोविधिस्तस्याएतद्विस्तरतोवद त्वद्वासदासद्दासोऽहंनात्रकार्याविचारणा ॥ श्रीकृष्णउवाच कार्तिकस्यसिते-
 पक्षेनान्नाचैवप्रवोधिनी शृणुतस्याश्रमाहास्यंपापघ्नपुण्यवर्द्धनं अश्वमेधाधिकपुण्यंसमवाप्नोतिमानवः ता-
 वद्दर्जातिराजेंद्रगंगाभागीरथीक्षितौ यावन्नायातिपापघ्नीकार्तिकेहरिवोधिनी अश्वमेधसहस्राणि राजसूयशता
 निच एकैनेवोपवासेनपापं दहतिवोधिनी दशम्यांनियमैःस्थित्वाक्रोधमानविवर्जितः एकादशीदिनेप्राप्तेतस्य
 धनियमोभवेत् स्नात्वाविष्णोर्जपंकृत्वापूजायित्वारमापतिं मंत्रिणानेनराजेंद्रदेवमुत्थापयेद्दरिं उक्तिष्टोत्ति
 ष्ठगोर्वेदस्यजानिद्रांजगत्पते त्वयिसुप्तेजगत्सुसंमुखित्थित्वास्थितंभवेत् यामादूर्ध्वततोरान्नौश्रामयेत्स्यंदना
 परि उत्थितंदेवेदेवेशनगरेपार्थिवः स्वयं दीपोद्योतकरेमार्गे नृत्यगीतसमाकुले देवदामोदरंपश्येदु
 त्थितंधरणीधरं स्वयंचरणमेद्भकोरान्नौमुक्तप्रःशुचिः स्वदेशराजराजेंद्र सर्वमोक्षायकल्पयते रात्रौ
 जागरणकार्थं मेकादश्यांसुरालये प्रभातेविमलेस्नात्वा द्वादश्यांविष्णुमर्चयेत् होमयेद्धव्यवाहंचहविर्द्र-
 व्येधृतादिभिः ततोविप्राञ्छुचिःस्नात्वाभोजयेदन्नविस्तरैः दधिक्षीरघृतक्षौद्रकर्पूरगुरुमोदकैः अर्चयेच्चंदनैः
 पूगेःपुष्पगंधैर्द्विजोत्तमान् शास्त्रोक्तविधिनाराजन्भोजयेद्भगवद्भतान् विप्रंभ्यश्रततोदद्यात्स्ववाचायाचतेत्पिसतम्
 गावोहिरण्यंवासांसिमिध्वन्नंचचतुर्विधं फलंमूलंथाकंदंपत्रंपुष्पंफलादिकं चतुरोवार्पिकान्मासानेवंकृत्वाक्षिपे-
 तुयः सनुरःपापनिर्मुक्तोमोक्षंतुफलमाप्नुयात् अश्वमेधेवराजेंद्रवासुदेवपुरंजनेत् एवंयःकुरुतेराजन्प्रवोधिन्याः

ततश्च विष्णुतुल्यः सविज्ञेयोनोत्रकार्याविचारणा शृणोति ध्यायति स्तोत्रिजुहोत्याश्रयते प्रभो हरिभक्ति-
 रः पथः सगच्छेद्वैष्णवपदं धर्मार्थिकाममोक्षाणां सर्वेषां संगतिव्रतात् दुग्धाब्धिभोगशयनो भगवाननंतोप-
 स्मन्दिने च विपुतिचाप्यवबुध्यते च तस्मिन्नेन्यमनसामुपवांसंभाजां पुंसां ददाति सुर्गतिं गरुडांगसंगीः ॥ इति-
 विष्यन्तरे प्रबोधिन्यामाहात्म्यं ॥ पांचोक्तिकमाहात्म्ये ॥ ब्रह्मनारदसंवादे ॥ ब्रह्मैवाच ॥ अश्वमेधसहस्रा-
 णावाजपयशतानि च एकैवोपवासैर्न प्रबोधिन्यां भवंति हि पूर्वजन्मसहस्रेषु यत्पापं समुपाजितं जागरेण प्र-
 बोधिन्याददत्तैतलराशिवत् प्रबोधिन्यां श्रमाहात्म्यं पापघ्नं पुष्टिवर्धनं मुक्तिदं तत्त्वबुद्धीनां शृणुष्व मुनि सत्तमः यत्फ-
 लसर्वतीर्थसुखदानं पुयत्फलं तत्फलकोटिगुणितं प्रबोधिन्याः प्रजागरे ॥ इतथाप्युच्यते यज्ञैर्दनि स्तिर्थनि प्रवोः
 यथाशक्ति कलालापः कार्तिकमधुसूदनः जागरे वासुदेवस्य कर्पूरेण तु दीपकं प्रज्वालयति कोटीनां कृपिलानां लभे
 त्फलं आरातं कहरयस्तु सकर्पूरतु जागरे कुरुते मोक्षमाप्नोति कुलायुतसमन्वितः जागरे तु हरेर्धूपं सकर्पूरं स-
 कर्पूरं यत्कर्ममदत्तापिसंगच्छेद्वैष्णवपदं स्नानं कारयते विष्णोर्दधि क्षीरघृतांबुभिः रात्रौ जागरुणं विप्रमुक्ति-
 भागी भवन्नरः दिव्यावराणिये दद्यात् जागरे समुपस्थिते मन्वंतराणिव संते मानवस्तंतु संस्थया दुग्धादुभ-
 रणविष्णोरपर्वरत्नसंभवं सदा कल्याणं वसति सोत्यर्थं विष्णुवेशमनि शंखस्थिते न तोये नय स्नापयति के शवं क-
 पिलाशतदानस्य फलत्राप्नोति मानवः हृदिरूपं मुखे नामने वै च मुदरे हरेः पादोदकं च निर्माल्यं मस्तके यस्य सोच्यु-
 तः एकादश्यां शुक्लाया कार्तिके मासिकेशवं प्रसुप्तं बोधयेद्विप्रः श्रद्धाभक्ति समन्वितः नृत्यैर्गीतैस्तथावाच्यैः ऋ-
 ग्यजुः साममंगलः वीणापणवशब्दे श्रुपुराणश्रवणेन च वासुदेवकथाभिश्च स्तोत्रैरन्यैश्च वैष्णवैः पुष्पैर्धूपैः स-
 नेवैवैदापटुक्षैः सुसाभनेः ब्रह्मद्रुं द्वाग्नि कुेरसूर्यसोमादिभिर्वर्षदितपादपद्म बुद्धस्वदेवेशजगन्निवासमंत्रप्रभा-

वेणुसुखनवदः ॥ तानिष्टानिष्टगोवदत्यजनिद्राजगत्पते ॥ स्वयिसुख्तजगत्सुख्यमुत्थितेत्थितजरात् ॥ अशतमेघादि
 पञ्चवनिमलानिमलादिशः ॥ शीरदानिचुपुण्याणिगृहीणकेशवंप्रभो ॥ संमुत्थितेततोविष्णोक्रियासुवर्षवर्तते ॥ इति
 शित्वापोदवात्यानसध्यायापारवतने ॥ विष्णुभक्तः शुचिर्दत्तः कुर्यादिकादंशीदिने ॥ एकादश्यां व्यतीतायाद्वादश्यां
 रूपोदय ॥ आदावुहृतनविष्णोः स्नानपंचमृतनेच ॥ गीरोचनेनतिलकस्वनुलिप्तंस्वलंकृतं ॥ सुवाससंपूजयेच्चसुमन
 नोभिः सुकुमुमधूपदापः सनेवेद्यहेमिनपावसस्यच ॥ एवंप्रसंपूजयेत्तत्राहाणान्भोजयेत्ततः ॥ वासोभिर्भूपैरल्लौ
 पयसंचभरिणा ॥ कुकुमश्चफलेपुष्पगोभिरश्रेःसदक्षिणः ॥ चतुर्वर्षांपिक्रमसिंपुनियमोयेनयः कृतः ॥ अथयित्वादि
 जेभ्यश्चादद्याद्भक्त्यासुदक्षिणा ॥ देत्वाविसर्जयेद्विप्रान्ततोभुजोतचंस्वयंम ॥ अइतिपद्यपुराणेप्रवोधिनिक्रिया ॥ ॥
 ॥ अथकार्तिकशुक्लकादशीकथा ॥ ॥ त्रसोवाच ॥ ॥ चोधिभ्याश्रवमाहात्म्यंपापघ्नंपुण्यवर्द्धने ॥ मुक्तिप्रदं सुबुद्धि
 नांशृणुष्वमुनिसराम ॥ ॥ तावद्दत्तितोथानिश्चासमुद्रसरांसिच ॥ यावत्प्रवोधिनीविष्णोस्तिथिर्नायातिकार्तिके ॥ ॥
 तावद्दत्तविप्रद्वगामागरिथीक्षितो ॥ यावन्नार्यातिपपद्मीकार्तिकेहरेवोधिनी ॥ अश्रमेधसहस्राणिरजसूयशः
 तानिच ॥ एकनवोपवासेनवोधिनीकुरुतेनरः ॥ १० ॥ द्यदुल्लभचंद्रः प्राप्यत्रैलोक्यस्यनगोचरं ॥ अथपुत्रप्राथितपुत्रक
 शतिहरिवोधिनी ॥ ५ ॥ मेरुमंदरमात्राणिपापान्युग्राणिग्रान्तु ॥ एकनैवोपवासेनदहेतेपापहारिणी ॥ ३३ ॥ पूर्वज
 नसहस्त्रेषुयजुः कर्मसांचितं ॥ जागरेणप्रवोधिनीदहेतेतूलरंशिवंत ॥ ७ ॥ यथोक्तंकुरुतेयस्तुविधिवत्सुकृतेनरः
 स्वल्पंमुनिवरश्रेष्ठमेरुतुल्यंभवेत्फलं ॥ उदपवासेप्रवोधिनीयं करोतिस्वभावंत ॥ ११ ॥ विधिवन्मुनिशार्दूलयथोक्तः
 लभ्यतेफलं ॥ १२ ॥ विधिहीनतुयः कुर्यात्सुकृतेमेरुमात्रकं ॥ अर्णुमात्रेनचाशोतिफलधर्मस्यनारद ॥ १० ॥ योद्यया
 यतिमनोवृत्त्याकारण्यामिप्रवोधिनी ॥ वंसतिपितरोहृष्टाविष्णुलोकंहीयते ॥ ११ ॥ ११ ॥ विमुक्तानारकैः स्वर्गातिविष्णोः

मयासाईकंठश्लेषादिभावकृत ५२ इत्थंमनोरथंवालाकुर्वतीन्द्रत्यमुत्सुका हरिप्रीत्याचसर्गांतरात्रिभेवात्यवा
हयत् ५३ ततः प्रातश्चतयुण्यंजागरस्यन्ययोजयत् तस्मिन्मनोरथेकाभ्ययञ्चकारातिन्द्रत्येके ५४ ततःसा
कतिभिर्वैषस्तत्रत्यक्काकेलवरं विचिंहित्वाखिलस्वर्गेगत्वादेवांगनाभवत् ५५ तत्रापिगीतनिपुणान्द्रत्याभिनयको
विदा रेभेरभ्येविमानाग्रेरूपयौवनशालिनी ५६ कदाचिस्फाटिकेकुड्यस्वरूपंदृष्टशंगना चिंतयामासमेरूप
पुंसोयोग्यंनकस्यचित् ५७ इत्युदीरितमात्रेणपूर्वजन्मनोरथ सस्मारसतिर्वर्गीकृष्णेनसहवर्तनं ५८ नपति
कामयत्कीचिद्ब्रह्मचर्येस्थितासदा तामेवमूर्तिध्यायंतंचिंद्रकांतिर्वरानना ५९ श्रीकृष्णगाथांगयंतरोमांचोद्भेद
लक्षणा अस्मिन्मन्वन्तरेप्रीत्याश्रीकृष्णप्रियवार्त्या ६० एतदंतस्त्वासौभूमिभारप्रपीडिता तदर्थावासुदेवश्चाव
तितीपुरभूदिह ६१ कृष्णक्रीडार्थमादिष्टात्रम्हणासुरयोषितः वासुदेवावतारेस्यह्येकंभार्योत्रतमहत् ६२ आ
सीत्तथाचतस्रीत्यैसंभवंतुसुरस्त्रियः कैशोरीगोपकन्यास्तायौवनेराजकन्यकाः ६३ भुव्वादेवांगनाः सर्वाः अ
नयंतुहरेर्मुदं इत्याज्ञातासुतास्वपाचंद्रकांतिरुवाचतं ६४ पूर्वजन्मोद्भवोन्नंमद्येकोमनोरथः भूमौगताभ्यांपू
र्थेत्त्वस्त्रिसादास्थितामह सतीष्वन्यासुनारीपुजगन्मोहनरूपधृक् मध्येवातिप्रीतिमांश्चन्द्रत्यतांभगवान्मया इत्थं
मनोरथंतस्याश्चनुमोद्यपितामहः देवांशानवतारायस्वधामभ्यस्तथादिशत् दृषभानुरितिस्थयातोगोमोन्दब्रजेच
सत् । तस्यकन्यावारोहासुधानाम्भभवत्युरा ६८ याचंद्रकांतिरित्यासीदित्येतत्कथितंमया प्रबोधिनीजागरणु
ष्यवैभवात्प्रसन्नईशोविधिवाक्यसत्यकृत् चकाररासोत्सवनंतंनसदादृढावेनेन्याभिरपीहराधया ६९ सान्द्रत्या
मानाद्भुतगोपकृष्णकृष्णेनजन्मांतरवाञ्छितेन राधामहप्रिमजवाकुलेंद्रियानिन्यन्यलोककथयाकृतार्थतां ७० श्री
स्मात्सुबोधिनीकृत्यारात्रौकृत्यैतुजागरं सुप्तेस्थितहरिदृष्ट्वाकामांससारजद्विजाः ७१ मथुरायान्तुसंवासिजागरेह

रिसन्निधौ कार्तिकेवोधिनींप्राप्यततः श्रेयः परंनहि ७२ गीतं नृत्यं च वाद्यं ननाटयं विष्णुकथां मुने यः करोति
 च पुण्यात्मात्रैलोक्येपरिसंस्थितः ७३ बहुपुष्यवर्षहुफलैः कर्पूरांगुरुकुंकुमैः ७४ पूजाविधातव्याकार्तिकेवु
 धवासरे ७४ वित्तशाठ्यं न कर्तव्यं संप्राप्तिहरिवासरे यस्मात्पुण्यतमं ख्यातं प्राप्यते मुनि स जम ९७५ ॥ पुष्ये
 नानाविधैर्दिव्यैः प्रबोधि न्यांतु जागरे शंखतोयं समादाय अर्घ्यं दियो जनार्दने ७६ यत्फलं सर्वतीर्थेषु सर्वदानेषु
 यत्फलं । तरुफलं कोटिगुणितं तद्व्यार्घ्यं बुधवासरे ७७ गुरुपूजाततः कथ्यं भोजनाच्छादनादिभिः । दक्षिणाभिश्च
 देवैर्पेतुष्टयैश्चक्रपाणिनः ७८ भगवंतमभिध्यायन् पुराणंप्रपठेन्नरः । प्रत्यक्षं भवेत्तस्य कपिलादानजं फलं ७९
 कार्तिके मुनिशार्दूलमद्भक्तो वैष्णवं व्रतं यः करोति यथोक्तं मुक्तिस्तस्य सुश्रित्वा ८० । केतक्या एकपत्रेण पुजि
 तो गरुडद्वजः समाः । सहस्रं संप्रीतो जायते मधुसूदनः ८१ । अगस्त्यकुसुमे देवं पूजयेद्यो जनार्दनं । दर्शनात्तस्य दे
 वैर्पे नरकाग्निः प्रनश्यति ८२ मुनिपुष्यार्चितो विष्णुः कार्तिके पुरुषोत्तमः । इन्द्राभ्यभिमुखान्कामान् शाशिसूर्य
 स्थितियथा ८३ । विहाय सर्वपुण्याणि मुनिपुण्येण केशव कार्तिके यो चैत्रे द्रुस्मचाजिसेधफलं भेत् ८४ । तु
 लसीदलपुष्पाणियो यच्छ्रित जनार्दने । कार्तिकं सकलं वत्सपापं जन्मानु तं हरेत् ८५ हठारुष्टथा ध्याता कार्तिता
 नमितास्तुता रोपितासिंचितानि त्यं पूजिता तु लसीशुभा ८६ । नवधा तु लसीभक्तिये कुर्वन्ति दिने दिने युगोदिस
 हस्त्राणितन्वतिसुकृतं मुने यावत्शास्त्रशास्त्राभिर्वाजपुष्पफलं मुने रोपिता तु लसीपुंभिर्वह्नेतवसुधातले तेषां
 शत्रुधेजाताये भविष्यति ये गताः आकल्पयुगसाहस्रं तेषां वासो हरेर्गृहे यत्फलं सर्वतीर्थेषु सर्वदानेषु नारद-तुलसीदले
 नये केन कार्तिके प्राप्यते तु तत् संप्राप्तं कार्तिकं दृष्ट्वा नियमेन जनार्दनः पूजनयो महाविष्णुः कोमलैस्तुलसीदलैः इष्ट्वा
 क्रतुशतैरेव द्वारलान्यनेकशः तुलसीदलैस्तुतैरेव प्राप्यते केशवार्चनात् इति श्रीस्कंदपुराणे कार्तिकशुक्लपक्षीय

बोधनीमाहाह्यसंपूर्णम् ॥ ॥ अथवराहपुराणैककार्तिकशुद्धैकादशीव्रतं ॥ अगस्त्यउवाच ॥ शृणुष्वभक्तितो
 राजकार्तिकैकादशीत्याः उपोष्यविधिनिनसर्वासांप्राप्तुयात्फलं ॥ १ ॥ प्राग्विधानेनसंकल्प्यतद्ब्रह्मानंसमाचरेत्
 विलोमिनार्थेहेवंतारायणमकल्पं ॥ २ ॥ नमः ॥ सहस्रशिरसेशिरःसंपूज्यवैहरेः पूरुप्रार्थेत्त्रिभुजैकैकं वैश्वरू
 पिणे ॥ ३ ॥ ज्ञानात्मनोतिवास्त्राणिश्रीवत्सायतथाउरः ॥ जठरंप्रभविष्णवेबोदरदिव्यमूर्तये ॥ ४ ॥ कटिसहस्रपादाय
 पाददिव्यपूजयेत् ॥ अनुलोमेनेदं देवशंपूजयित्वाविकक्षणाः ॥ ५ ॥ नमोदामोदरप्रैत्तिसर्वांगंपूजयेद्वरे ॥ ६ ॥ एवंसंपूज्यत्रि
 धिनातस्याग्नेचतुरोद्यदान् ॥ ६ ॥ स्थापयेद्रत्नगर्भस्तुसितचंदनचार्यितान् ॥ स्वरुदामवद्धश्रीविंस्तूसितवृक्षावगुं टितान् ॥
 ७ ॥ स्थगितास्ताद्यपात्रैस्तुतिलपूर्णैः ॥ सकांचनैः चत्वारः ॥ सागराश्चैतेकल्पिताद्विजसुसाम् ॥ ८ ॥ त्रुमध्यप्राग्विधा
 नेनसौवर्णस्थापयेद्वरं ॥ पौडशारेरथगितुरजोभिर्वहुभक्तं १ ॥ रथगिचक्रयोगेद्वरयोगनिद्रांशायिनेपीतवाससे ॥ तौ
 मप्येवंतुसंपूज्यजागरंतत्रकारयेत् १० ॥ कुर्यात्तुवैष्णवंयोगमतेयोगेश्वरंहरिं ॥ एवंकृत्वाप्रभतितुब्राह्मणान्पंचभोजा
 येत् ११ ॥ चत्वारःकलशादियाथतुणीपंचमस्यतु योगेश्वरंतुसौवर्णप्रदद्यात्प्रयतःशुचिः १२ ॥ त्रीयतांदाभोदरोयोगी
 श्वररूपीतिमंत्रतः वेदाध्येत्रसमदंतं तद्विदेद्विगुणंतथा आचार्येपंचराणांसहस्रगुणितंभवेत् यस्विमंसरहस्यो
 चसमंत्रचोपपादयेत् विधानंतस्यभक्त्यावेदंतंकोटिगुणोत्तरं योग्येतिष्ठतियस्त्वन्यमासन्नंपूजयेत्कुधीः सदुर्गति
 मवाप्नोतिदंतस्यचनिष्फलं एवंदत्त्वाविधानेनतत्त्वतोविष्णुमच्युतं विप्राणांभोजनंदद्याद्यथाशक्त्यासदक्षिणः
 धरणीव्रतमेतद्विपुराचीर्त्वांप्रजापतिः प्रजालिभेतथामुक्तिं ब्राह्मण्यमविचालितं युवनाश्वश्रजापरितेनविधिना
 पुरा मांघातारंसुतंलेभेपरंब्रह्मचशाश्वतं तथैहैहयदायादः कृतवर्षींनराधिपः १९ ॥ कर्तव्यीर्थसुतंलेभेपरं
 ब्रह्मचशाश्वतं शकुंतलाप्येवमेवत्रतंचीर्त्वांमहामुने २० ॥ लेभेशाकुंतलंपुत्रंदुर्जयंचक्रवर्त्तिनं ॥ अनेनविधिनाप्राः

संचक्रवातत्वमुत्तमं २१ धरण्याश्रपिपातालेमग्रयानुद्धतपुरा व्रतमतत्तोनानाम्नाधरणाव्रतमेच्यते २२ । समा
 सस्मिन्धरादेवीहरिणाक्रोडरूपिणा उद्धृताद्यापितुष्टेनधारितानौरिवाम्भासे २३ यद्दंशृणुयाद्भक्त्यायम्बकु
 र्पात्ररोचम सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुसालोक्यतांत्रजेत् २४ आपत्तिहरतेचकाराज्यमेकवयच्छति । किंपु
 नद्वादेशतास्तुयेनानदुःपरं २५ इतिवाराहपुराणोक्तयोगीश्वरद्वादशीव्रतंसमाप्तम् ॥ अथप्रवौधिका
 दशाकृत्यं तदुक्तमदनरत्ने ॥ ब्रह्मउवाच एकादश्यांचशुक्लायांकार्तिकेमासिकेशवं प्रसुप्तंवोधयेद्ब्रह्मवैश्र
 षामकिसमन्वितइति नृत्यगीतैस्तथावाधैर्द्रग्यजुस्साममंगलैः वीणापणवशब्दैश्चपुराणश्रवणेनच २६ वा
 सुदेवकथाभिश्चस्तोत्रैरन्यैश्चवैष्णवैः सुभापितौरंद्रजालैर्भूरिशोभाभिरैवच पुष्पैर्धूपैश्चनैवेधेदीपवृक्षैःसुशोभनैः
 होमैर्भक्ष्यैर्पुष्पैश्चफलेःशार्करपायसैः ४ इक्षोर्विकारैर्मधुरैर्द्रक्षाक्षोटैःसदाडिमैः कुवेरकस्यमंजर्यामालत्पाकमलेनच
 ५ कुवेरकःपर्णशःकृष्णतुलसीतिकेचित् रुद्याभ्यांश्चैतरक्ताभ्यांचंदनाभ्यांचसर्वदा ६ कुकुमालककाम्यांचरकसू
 त्रैःसंकंकणैः नव्येर्नानाविधैःपुष्पैर्द्रव्यैर्वीरक्रयाहृतैः ७ वीरक्रयोविक्रयवाप्रथमतोभिहितमूल्यंदत्वाक्रियमाणक्रयः
 तस्यारान्त्रोच्यततायांद्वादश्यामरुणोदये श्रादौघृतैर्नैक्षवेणमधुनास्नापयेत्ततः ८ द्वाध्नाक्षीरेणचततःपंचगव्ये-
 नशास्त्राचित् उद्धर्तनमापचूर्णमसूरामलकानिच ९ सर्पपाश्रात्रियंगुश्रमातुल्लिंजरसैस्तथा सर्वौषध्यैःसर्वगंधैः
 सर्वबीजानिकांचनं १० मंगलानियथाकामरत्नानिचकुशोदकं एवंसंशोध्यदेवंशंदाद्गोरोचनाशुभां ११
 ततस्तुक्लशादेयायथाप्राप्ताःस्वलंकृताः जातीपल्लवसंयुक्ताःसफलाश्चसकांचनाः पुन्याहैवेदशब्देनवीणावेणुः
 वैष्णव एवंसंस्नाप्यगोविंदमनुलिप्तं स्वलंकृतंसुवासंतुसंपूज्यसुमतोभिःसुकुंकुमैः दीपैर्धूपैर्मनोज्ञैश्चपायसे
 नचभूरिणा पात्रेभ्यश्चान्नदानैश्चहोमैःपुष्पैसदक्षिणैः वासोभिर्भूषणैरभ्यर्गोभिर्भ्यैर्मनोज्ञैः ब्राह्मणाभ्युजनीयाश्च

विष्णोर्सीद्धयाश्रमूर्त्तयः । यत्तुशिष्टाःमृतंपशवाद्भोक्तव्यं ब्राह्मणैःसहेति १६ 'अथरामार्चनंचंद्रिकोक्तप्रकारेणबि
 धिनीविधिः' ॥ शयन्युक्तप्रकारेणरथमारोप्यमाधवं विधायमहर्त्तुपूजांविष्णोरभ्यर्च्यवैष्णवान् वाचघोषिण
 महर्त्तदेवंनीत्वाजलाशयं धौतांघ्रिपाणि कुर्वीतसंकल्पवैष्णवैःसह एवंगुणविशिष्टायवीधिन्यामिंदिरापतेःऽक्रु
 र्वंप्रबोधनांविष्णोर्वाराहोक्तमनूपठेत् 'भविष्योत्तरेभि । क्वातिकेशुल्लपक्षेनुक्तादश्यां पृथासुतः । मंत्रेणान्तराजेंद्र
 देवमुत्थापयेद्द्विजः ॥ - मंत्राः ब्रह्मैद्रुद्राश्रिकुवेरः सूर्यकीनाशोमादित्यवंदनीयः बुध्यस्वदेवेशजगद्विवासमं
 त्रप्रभावेणसुखेनंदेव १ - इयंतुद्वादशीदिवप्रबोधायविनिर्मिता - तद्देवसर्वलोकानांहिताशेषशायिना २ - त्वयिसु
 प्तैजगन्नाश्रजगत्सुप्तंभवेदिदं - उल्लिख्येयपृतेसर्वमुपतिष्ठस्वमाधव ३ - इदंविष्णुरेतेतैवतस्मादुत्थाययेत्प्रभुं हिस्व
 पयर्भइतिचप्राजापत्यंपठेतया - गायत्रैवैष्णवसूक्तमतीदेवाञ्जवंत्विति ६ - श्रीसूक्तद्वयन्तु । हिरण्यगुर्भक्त्विः ७ प्राः
 जापत्योदेवता - त्रिष्टुप्छंदः जपेविनियोगः ८ हिरण्यगर्भः समवर्ततात्प्रेभूतस्वजात पतिरेकऽप्रासीत् - सदाधारऽष्ट
 यिर्वाद्यामुतेमां कस्मैदेवायहविपाविधेन १ - यऽप्रात्मदावलदायस्यविश्वऽउपासतेप्राशिंपयस्येदेवाः यस्यच्छायाऽ
 तयस्यमृत्युः १ - कस्मैदेवायहविपाविधेम २ यः प्राणतोनिमित्तोमहित्वैकंड्राजाजगतोब्रह्मव व्यईशेऽअस्यद्विप
 दश्चतुष्पदः कस्मैदेवायंहविपाविधेम - ३ यस्येमेहिंमवतोवहित्वायः सनुद्रंरसयासहाहुः - अस्येमाः प्रादिशोऽस्य
 बाहूः कस्मैदेवायहविपाविधेम ४ येनयौरुग्रापृथिवीचदृढायेनस्यसित्तिजितेयननाकः - योऽश्रन्तरिक्षेजसोयिमा
 नः कस्मैदेवायहविपाविधेम ५ कंडसीऽश्रवसोत्तरानेऽश्रभ्यैरेतांनसरोरेजमाने - यत्राघिसूस्रुदितोचिभाति
 कस्मैदेवायहविपाविधेम ६ ७ आपोहयद्वृहतीर्लिंभमायजुर्गर्भदधानाजनयंतीरग्नि - ततोदेवानांसमवर्ततासु
 रेकः - कस्मैदेवायहविपाविधेम ७ यदिचद्रापोनहिनापर्यपेश्यद्वशंदानाजनयंतंर्युज्ञाम् - योदेवेष्वधिदेवेषुकुआ

प्राश्चपुष्पिणीः ॥ वृहस्पतिप्रसूतास्तानेभिवंस्वहसः ॥ ३ ॥ मुचुतुमाशपथ्यादयोव्रुण्यदुत ॥ अथोयंमस्यवधिशास्त्र
 वस्मादेवकिल्बिषात् ॥ अथप्रतीरवदन्दिचक्रोपधस्यपरि ॥ अजद्विसंश्रवांमहंनसंपस्थितिपुरुषः ॥ अथाओपधी
 सोमराज्ञविद्वीः शतविचक्षणः ॥ तासामोसित्वमुत्तंमारंकार्माथसंहृदः ॥ याश्रौपधीः सोमराज्ञाविष्टाः ष्ठीधिवामनु ॥ वृह
 स्पतिप्रसूताश्रस्यैसंदत्तव्रीथिः ॥ उपधयः समदवतसोमेनसहराज्ञायस्मैकृणोतिब्राह्मणंस्तराजंन्यांस्यामासिः ॥ त्वंमुस
 मोरुयोपधेजववृक्षाउपस्तयः ॥ उपेस्तिरस्तुसोस्मीकयोश्रमांश्रोभिधांसतिः ॥ एवमाथवणसूक्तजषित्वापुनः ॥ पुण्याजि
 ल्दिदंघात् ॥ गतामेवाविचैवनिमैलनिमैलादिशः ॥ शारदानिचिपुष्पाणिगृह्णाणमकेशवेति ॥ समुत्थितेततोब्रिह्मणे
 क्रियाः ॥ सर्वाः प्रवर्तयेत् ॥ स्नापयद्रांधवंपंचामृतैः पुरुषसूक्तः ॥ नीराज्यमंत्रविन्यंयवस्त्रालोकास्चदनैः ॥ स्रग्धूपपदि
 पदिव्याद्वैस्तांबूलैस्तोपयत्प्रभु ॥ एवकृत्वामहापूजागृहीत्वासाक्षतजलं ॥ प्रतिमासत्रतान्युक्कसंध्याप्रतिवेदयेत् ॥ त्रत
 समापनमंत्रस्तुसनंकुमारोक्तः ॥ इदंद्रतंमयादेवकृतंप्रीत्यैतवप्रभो ॥ ॥ इयूनसंपूर्णताद्युक्त्वंप्रसादाज्जनदनेति
 अर्नुष्ठितैर्मयानानांचातुर्मास्यत्रतैः प्रभुः ॥ प्रभूतपातकस्यातिराघवः प्राप्यताममं ॥ त्रतरंभस्तसंमासिश्चतुर्थं ॥ तदुक्त्वा
 धाराहे ॥ चतुर्द्वी ॥ एकादशीद्वादशीपूर्णिमाकंकसंक्रातिव्यारंघ्यमित्यर्थः ॥ तद्योग्यद्रव्यदानानितुः ॥ शयनीप्रकरणेद्र
 ष्टव्यानि ॥ एवंत्रतान्यर्पयित्वास्तुवीतंपरमादृतः ॥ श्रुतिस्तुत्यावेदवोदैः स्तोत्र्यमाणरणमापतिः ॥ स्तुतिस्तुः यद्रोपाविश्रममि
 युक्तंकादंशपातसंक्रातंतंक्रमकरोभयंशीर्षधोषः ॥ सिधुः शिरस्यहेरणपरिदृष्टंरूपीपादारविदमुगस्यबभापएतत्तु
 त्वावयजडधियोनुविदामभूमंनूकृतंस्थमादिपुरुजंगतामधीशः ॥ ॥ यत्सस्त्वतः सुरगणसैजसः प्रजेशाअन्येचभूतप्रत
 यः संभवांगुणेशः ॥ २ ॥ कामं प्रयाहिजिह्विश्रवेसोऽवमेहैत्रलोकांधरावणमवाद्गुहिवरपत्नीः ॥ वक्षीहिसेतुमिहतये
 शसोवितत्यैरायतिदिशिवजायिनोयमुपेत्यभूपाः ॥ ३ ॥ स्वस्त्यस्तुविश्वस्त्यखलः प्रसीदतांघ्यायतुभूतानि ॥ शिवमिथेधि

यद्वाफलप्रदं मयाचभृगवेप्रोक्तंभृगुणोशनसेतथा ततस्त्वन्धेर्गृहीतंत्वापरंपर्य्यसमागतं एकादश्यांतुगृही
याद्गतंपंचदिनात्मकं । त्रतीक्षायाद्विधानेनदेवादीनांचतर्पणं धौतवस्त्रश्रमौनीचहरिमचेजितौद्रियःभूमिशायीत
थाखंडदीपंपंधस्वहस्सुच डौनमोवासुदेवायजपेदष्टोत्तरंशतं पूजातेचार्घ्यमुवेद्यजुहुयात्तिलसंयुतान् । यवा
न्त्रीहीनपायसंचमंत्रेणाष्टाक्षरेणच पूजाविधिविशेषेणदिनेष्वेवाहिपंचसु । प्रथमेदिवसेपद्महरेःपादौप्रपूजयेत् । द्वि
तीयविल्वपत्रेश्रजानुनीसंप्रपूजयेत् तृतीयेपूजयेन्नाभितुलस्याथचतुर्थके । जातीपुष्पादिभिःस्कंधौमालत्यापंचमे
शिरः एकादश्यामथाम्यर्घ्यभंत्रवह्नोमयंपिबेत् । द्वादश्यांउगवांमूत्रंयौदश्यांचगोपयः चतुर्दश्यांगोघृतंचपूर्णे
मायांथादधि पंचस्वपिदिनेष्वेवविधिवत्स्नानपूजने नंदायांकांचनंदाद्वादश्यांवस्त्रमुत्तम गोदानंचत्र
योदश्यांरिकायांघृतपायसं सितासिततिलैस्स्नानंपूर्णैमायांविशेषतः । भीष्मपंचदिनेष्वेपुदद्याद्भीष्मायचजि
लि संवत्सरकृतंपापंतक्षणदेवनश्यति । सत्यव्रतायशुचयेगंगेशायमहात्मने भीष्मायवैददाम्यर्घ्यमाबाल्य
ब्रह्मचारिणे वसूनामवतारायशंतनेरारात्मजायच । अर्घ्यददामिभीष्मायसोमवंशोद्भवायच । वैशाघ्रपदगोवा
यसांकृत्यत्रवरायच अनपत्यायभीष्मायतस्मैदद्याज्जलांजलिः । सव्येनानिनमन्त्रेणतर्पणंसार्वर्णिकं प्रतिपाद्मि
वसेविप्रान्भोजयेत्पायसेनच पूर्णायामेवअथवाब्राह्मणान्भोजयेद्भृती । विप्रशेषान्नभोकायोमुक्तिस्तस्यकरेस्थिता
इतिपाद्येकार्तिकमाहात्म्येभीष्मपंचकव्रतविधानं ॥ अथभविष्योत्तरेोक्तं ॥ भीष्मपंचकव्रतं ॥ श्रीकृष्णउवाच
कार्तिकेशुकपक्षस्यशृणुधर्मपुरातनं । एकादश्यांसमारभ्यविज्ञेयंभीष्मपंचकं दुस्तरंभीष्ममित्याहुरशकंधतदि
होच्यते दारुणंभीषणंभीष्ममित्यभिधानात् । यस्तंकरोतिराजेंद्रतेनसर्वकृतंभवेत् वसिष्ठभृगुगौधेशचीर्णकू
तयुगादिपु सीरभद्रादिभिर्वैश्वेःशूद्रैरन्यैःकलयुगे ॥ दिनानिपंचपुण्यानिचीर्णमितन्महाव्रतं । ब्राह्मणैर्वा

या १ मनश्चन्द्रभजतादधोक्षेत्राश्रयेत्तान्नामतिरप्यहेतुकी - ४ इत्याशिपःसमभ्यर्च्यगीतवाद्यजयस्वनाः ॥ देवैरु
 थोपरिस्थाप्यजयशब्दपुरस्सरं महातूर्यवैरात्रौभ्रामयेत्स्यन्दनस्थितं - उल्लिख्यतेदेवदेवेशनगरेपार्थिवस्वयंयुक्तं
 शैव्यादिवाहैर्भक्तसुरणात्किंकिणजालमाला रत्नाद्यैर्मौक्तिकानामविरलमणिभिःसंभ्रुतैश्चैवहारेः हेमैःकुम्भैःप्र
 ताकांशिवतररुचिभिर्भूषितकेतुमुख्यैश्चित्रैर्ब्रह्मैशं वज्रोदुरितहरहरेःपातुजैत्रैरथोवः १ वक्रनीलोत्पलरुचिलः
 सकुण्डलाभ्यासुमृष्टं चंद्राकारंरचिततिलकंचंदनेनाक्षतैश्च गत्यालीलांजनमुखकरिंप्रिक्षेणनामृतौघं २ पद्मावासः
 सततमुरसाधारयन्पातुविष्णुः २ मोदंतांस्वजनास्वनिंदितधियस्त्यक्ताखिलोपद्रवाः स्वस्थाःसुस्थिस्त्वुद्धयःप्रः
 तिहतामित्रारमंतांसुखं - रेदैत्यागिरिगङ्गराणिगहनान्याशुब्रजध्वंभया द्वैत्यारिर्भगवानयनरहरिर्यनिंसमरोहंति
 ३ पलायध्वपलायध्वरैरेदनुजदानवाः संरक्षणायलोकानारुद्धोन्दकेसरी ॥ इत्यादिविष्णुधर्मोक्तंमंत्रैःसंतोष्य
 सादरं ॥ प्रसादमालानुहरेर्यद्वह्नीयाद्रुक्तिभावतः जयदेवमहादेवदेवदेवाखिलेश्वर वरदेशाखिलेश्वरक्षरक्षर
 ग्रापतेः नृत्यैर्वीधैर्भागवतैर्घटावाद्यजयस्वतैः ॥ ७ ॥ आमयन्स्यंदनंविष्णोःपुरमंध्यंसमंततः ६ ॥ रथस्याकर्षणंपूर्वः
 ॥ ८ ॥ तैत्यनायकः - ततःसुरासिद्धसंघामुनिर्गंधर्वमानवाः ७ ॥ यावंपदातिकृष्णस्यरथस्याकर्षणंनरः ६ ॥ करोति ॥

॥ ८ ॥ रथेनसहगच्छतिपुरुषाःष्टष्ठतोऽग्रतःमहाविष्णुसमाह्वितेभवंत्यग्निभवाश्रयि ॥ ९ ॥

पितरस्तस्थविमुखायावत्संवत्सरं ॥ १५ ॥ स्त्रियोपिमुक्तिमायांतिरथयात्रापरायणाः सशैलवनसस्था
 द्यातेनदावसुंधरा १६ इतिपौरजनैःसाईश्रामयित्वारयंग्रहं गत्वानीराज्यदेवेशशयीतवैष्णवंस्मरन् १७
 वैष्णवंमंत्रनामेत्यर्थः इतिरथोत्सवमाहात्म्यम् । शयीतेतिद्वादशयभिप्रायेण एकादश्यांतुरात्रौजागरणंकुर्यात्
 एकादश्यांसुरालयइतिवचनात् रात्रिजागरणमत्याइयकं इयमेकादशीसोमवारोत्तराभाद्रपदयोगे महापुण्येत्यु
 क्तं मदनरत्ने वराहपुराणे शुक्लपक्षप्रक्रम्य ॥ एकादशीसोमयुक्ताकार्तिकेमासिभामिनि उत्तराभाद्रयोगिचक्रंनता
 साप्रकीर्तिता तस्यांयत्कियतेभद्रेसर्वमानंत्यमश्रुते श्रानंतपुण्यफलदातेनाऽनंतास्मृताप्रियइति । अथवराहपुराणे
 बोधिन्येकादशीविधिः एकादश्यांरात्रौकुंभघृतपात्रोपरिहेममापमितंमत्स्यं पंचामृतेनसंस्नाज्य कुंकुमपीतवस्त्र
 युगपद्वाधैः सम्पूज्य मत्स्यरूपोजगद्येनिः प्रीयतांमिजनार्दनइतिदत्त्वा दक्षिणांचदत्त्वाद्वाह्मणान्भोजयेदिति
 इतिकार्त्तिकशुक्लेकादशीकृत्यंसमाप्तम् अथप्रबोधकालनिर्णयः निशिस्वापोदिवोत्थानंसंध्यायांपारिवर्तनमितिब्र
 ह्मपुराणवचनेरात्रौसुप्तमित्याचार्यचूडामणिः वराहपुराणेतु द्वादश्याप्रबोधोत्सवउक्तः इयंचरेवत्यंतादियुक्ता
 प्रबोधिनीप्रशस्ता आभाकासितपक्षेषुभैत्रश्रवणरेवती श्रादिमध्यावसानेषुप्रस्वापावर्तनोत्सवाःनारदीयेऽपिः भै
 त्राद्यपादेस्वपितीहविष्णुः श्रुतेश्रममध्येपरिवर्तमेति पौष्णावसानेचसुरारिहंता प्रबुध्यतेयामचतुष्टयेनेति यद्वातु
 द्वादशीपु तत्तत्रक्षत्रभागोनास्ति तदाद्वादशीनक्षत्रयोगोपिराश्रादिगतोत्राह्यः पादयोगोयदानस्यादृशेणापितदा
 भवेदिति वराहपुराणात् विष्णुर्दिवानस्वपितिनचरात्रौप्रबुध्यते द्वादश्यामृक्षसंयोगेपादयोगेनकारणमिति विष्णु
 भर्तृरात्रौ यंदांतुद्वादशीपुतानिनक्षत्राणिसंत्येव किंत्वेकादशीपुवा तदातत्रापि तचदृक्षभागएवनिशादिवेला
 नादरेणप्रस्थापादिकार्थं अप्राप्तेद्वादशीमृक्षेउत्थानं शयनंहरैः पादयोगेनकर्णव्येश्रहोरात्रंविचिंतयेदितिजीमूतवा

ह्यचर्येणजपहोमक्रियादिभिः क्षत्रियैश्चतथावैश्वैःसत्यशौचपरायणैः पापाढैःपरिहर्तव्याब्रह्मचर्येणनिष्ठयाः। अ
 द्यंमांसंपरित्याज्यंमैथुनंपापभाषणं शाकाहारेणकर्तव्यंकृष्णार्चनपरैरैः स्त्रीभिर्वाभितृवाक्येनकर्तव्यंसुखवर्धनं
 विधवाभिश्चकर्तव्यंपुत्रपौत्राभिवृद्धये सर्वकामसम्बद्धार्थमोक्षार्थमपिपांडव नित्यंस्नानेनदानेनकार्तिकीयावृद्धे
 वतु वैश्वेदेवंश्चकर्तव्योविष्णुध्यानपरायणैः पापस्यप्रतिमाकय्यरौद्रवक्रातिभीषणा खद्ग्रहस्ताचविकृतासर्वलो
 हमयीनृप तिलप्रस्थोपरिस्थाप्याकृष्णवस्त्राभिवेष्टिता करीरकुसुमापीडाचलत्कांचनकुंडला संपूज्यपरया
 भत्साधर्ममराजस्यनामभिः इममुच्चारयन्मंत्रं गृहीतकुसुमांजलिः यदन्यजन्मनिकृतमिहजन्मनिवापुनः पापं
 प्रशममायातुतत्सर्वतवपूजनात् ब्राह्मणायततोदयंकृष्णोमिप्रीयतामिति अन्येषामपिदातव्यंश्वशस्तयावांछितं
 वसु कृतकृत्यःस्थिरोभूत्वाविरक्तःसंगतोभवेत् शांतचित्तोनिरावाधःपरमंपदमाप्नुयात् नीलोत्पलदलश्यामद्रव
 तुर्वक्रश्चतुर्भुजः अष्टपद्मैकनयनःशंकुकोणोमहाशनःजटीद्विहस्तस्ताम्रास्योमृगराजतनुच्छदः चिंतनीयोमहादे
 वीयस्यरूपंनविद्यते इदंभीष्मेणकथितंशरतल्पगतेनच तदेतत्तेसमाख्यातंदुष्करंभीष्मंपंचकं धन्यंपुण्यंपापहं
 त्युधिष्ठिरमहाव्रतं यच्चोत्वाब्रह्महागोघ्नःसर्वपापैःप्रमुच्यते यद्भीष्मंपंचकमितिप्रथितंपृथिव्यामेकादशीप्रभृ
 त्तिपंचदशीनिरुद्धं उत्पन्नभोजनपरस्यनरस्यतस्मिन्निष्ठंफलंदिशतिपांडवशार्ङ्गधन्वा इतिभविष्योत्तरेभीष्मंपंचक
 व्रतं अथभीष्मंपंचकव्रतमाहात्म्यं पाद्मेकार्तिकमाहात्म्यं पृथुरुवाच व्रतंयज्जगतिख्यातंदेवर्षेविष्णुतोपणं भीष्मंपं
 चकमित्येवंकुतःख्यातंतदाख्यया नारदउवाच राजन्परंपराप्राप्तंकालेनेहतिरोहितं द्वापरेपुनरेवेदंश्रीकृष्णेनप्रका
 शितम्भीष्मायकथितंयस्मात्तेनादौकृतमित्युत अतस्तदाख्ययालोकैकथितंभीष्मंपंचकं पृथुरुवाच कदासासंगति
 स्तस्यगंगेयस्यमहात्मनः कृष्णेनसहदेवर्षेकदापृष्ठश्चकेशवः नारदउवाच यदागतोदौत्यविधौकुरुंश्चकृष्णःपृथा

सूनुभिः प्रारितश्च गृहगतो विदुरस्यातिथेयं चकार गोप्यात्मनि सुप्रमोदं मन्येन जातिर्नेच पंडितत्वं न वा धनित्वं न
ब्रूयताच सर्वगुणास्तस्य न तोपकारणं भस्तेयैव कारुण्यनिधिः प्रतुष्यते उपविष्टं कृतातिथ्यं श्रुत्वा भीष्मो महामनाः
जगाम कृष्णसाग्निध्वं दर्शनानंदनिष्ठतः भीष्ममगन्तं माज्ञाय प्रीत्यासौ यदुनंदनः समुत्थायां भिवाद्यां वा बहुभ्यां-
परिरभ्य च उपविश्यासने स्वैवेकृष्णभीष्मौ परस्परं पत्रच्छतुःशिव प्रीतौ भीष्मः पुनरपृच्छत भीष्म उवाच यद्ब्र-
विलासचलदुल्लसति त्रिधेयं सर्गसृजत्यवतिहंति गुणैश्च मायाः । ब्रह्मादयो यमिह वेदितुमीश्वरानो सोऽयं पृथाननयदु-
तविधिकरोति इदं विचित्रं भगवन्चित्तं मे परिवर्तते सास्येन वर्तमानोपि जीवानां त्वं सुहृत्स्वत्वा अथाप्यासेवमाना
शत्रुस्य कावै पांडवेष्वथ वंधुबंधुचसुहृत्त्वचगुरुत्वसुकराश्रयं पितृत्वकार्यकारित्वं पांडवैर्यदुनंदन किमेते पां तथा क
र्मतवारोधनमीश्वर अथतेपुचकाशक्तिर्वैशकिरणमद्भुतं यथा त्वमीश्वरो मायी वलाघ्रीतश्च वश्यता कारणकथ्य
तां विष्णो ये तत्सं वश्यतां गतः श्रीकृष्ण उवाच गंगालज महाभाग न प्रपृच्य मीदं त्वया गोपनीयमिदं मेद्य भक्ति
योगस्तु वश्यकृत् मत्तः प्रचरितं लोकैक्यं हतं जनतानयत् भक्तियोगेन मे लोकः सर्वो मुक्तो भविष्यति भीष्म उवाच ॥
त्वदारोधन धर्म इ च मुनिभिर्बहुबोधिताः ईशवश्यकरं धर्मं त्वमेवास्थ्या तु मर्हसि श्रीनारद उवाच तेन वप्रभ्या
शुगतो यं दाहरिः पृष्ठस्तु लोकस्य हिताय नूनं संसारिणां जन्मभृदादिदुःखं विद्वान्द्वान्दुयासिं धुरुवाच भीष्मम् ॥ श्रीकृष्ण-
उवाच अवंतिसंभवाः पंचपूर्वकल्पे द्विजोत्तमाः कृविः शुचिर्दोदांतो हंसो नाम त एव ते संगीतकंपाठयंत कठे किन्न-
रवल्बराः तेऽनेकपरिपत्सु परिभ्रमंतो देशांतरेषु विविधं ददृशुश्चरित्रं विनंतदाप्य बहुवस्त्रविभूषणादि सांडं चरं व्यय
मकापूरु बुद्धत्वाः ते कदाचि त्सु वीरस्य राज्ञो मधुरीययुः श्रुत्वा संगीतव्यसनं संभातस्य दिदृक्षवः श्रहो अभ्युप्ये-
ल्लोकस्य नृपतिं पमुना जलं गोविंदो गोपिकासंगीयत्र क्रीडतिकसहा यथा रूपशोमणिस्पृशां ह्येहां याति सुवर्णतां

इत्यनयचनान् पादयोर्गाद्वन्द्यतिथाद्वादेश्यस्मिंक्षसंगमादितिवचनाच्चः द्वादश्यांनक्षत्रसंयोगस्यरात्र्यादायभाववेषितत्रै
 रकाव्यमित्यर्थः अतएवराहोपि द्वादश्यांसाधिसमयेनक्षत्राणामसंभवेः आभाकासितपक्षेषुशयनावर्तनादिक
 मिति संधिसमयश्चास्यसंधेयप्रबोधोपितत्रैवकार्यः तदुक्तेरेवत्यंतयदरात्रौद्वादश्याचसमागमः तदाविवुद्धान्ते
 विष्णुदिववेत्नाप्यरेवतीमिति जीमूतवाहनव्रतवचनात् विष्णुधर्मात्तरेतुः एकादश्यादिपुत्रस्वपिः प्रस्थापवो
 धोत्सवावुक्तौ कचित्पूर्णासास्यामेव रामार्चनंचद्रिकायांतु । पारणहैपूर्वरात्रेघटादीन्वादेयेन्मुहुरितिः अत्रत्रै
 यहुयुगचनेषु चतुर्भगवाचिपादग्रहणात् चतुर्धाविभक्तयोरनुराधारेवतिन्येनेत्रेधाविभागएव । अतएवाभ्य
 ज्ञागग्रहणेनविशेषश्रवणादश्रुतत्वादिदितिन्येनेत्रेधाविभागएव । अतएवमभ्यग्रहणमप्युपपद्यतइतिवाच्यं । अत्र
 नांतरेपुपादग्रहणेनाविशेषश्रवणादिश्रुतित्वादिदिहेतोरसिद्धेः श्रवणस्यनुत्रेधाविभक्तस्यमध्यभागएवग्राह्यः । अत्र
 यप्रबोधमंत्रो वाराहे । ब्रह्मद्रुद्रादिकुवेरसूर्येत्यादिकथारुक्तेः । यंतुद्वादशदित्रप्रबोधार्थेतुनिर्मिता त्वयैवसर्वल्लो
 कानांहितार्थेयशायिना त्वयिसुप्तेजगन्नथिजगत्सुप्तभवेदिः स्थितेचेष्टेतसर्वमुंचिष्टोचिष्टमाधव उचिष्टोचिष्टगो
 तिः । जगत्पतेइत्यादि भेधागताः शारदपूर्णचंद्रशुभ्रः । अतःप्रतिप्रोक्तोमंत्रश्चणः अहंददानीतिचपुत्र्यहेतो
 अथलोकनाथ एवंप्रबोधोऽपुत्रांतद्वादश्यायैयशस्विनिः मद्रकाहिनरअष्टास्तेयोतपरिमागातेम्
 नयितंमया मोदतेदिविसंशोरममभक्तः सुखावहइति । इतिहरिप्रबोधोत्सवविधानम्
 । पंचदिनात्मकभीष्मर्षचक्रव्रतविधानं । दीपदानंच ॥ पाद्मकातिकमाहात्म्येब्रह्म
 त्रयदयामिमुनेऽहंभीष्मर्षचक्रं मयावर्षसहस्रेषुसमभ्यर्च्यजनार्दनं पुराप्रातंत्रतंहेतत्सर्व

सूनुभिः प्रेरितश्च गृहगतो विदुरस्यातिथेयं चकार गोप्यात्मानि सुप्रमादं मन्थनजातिनचपाडतत्पवनवाधं नृ-
चशूरतायः सर्वगुणास्तरयन्तोपकारणं भस्मैवकारुण्यनिधिः प्रतुष्यते उपविष्टकृतातिथ्यं श्रुत्वा भीष्मो महामनाः
जगाम कृष्णसास्त्रिभ्यं दर्शनानंदनिर्दहतः भीष्ममागतमाज्ञाय त्रीत्यासौ यदुनंदनः समुत्थाया भिवाद्याथवाहुभ्या-
परिरभ्य च उपविश्यासनेस्त्वेकृष्णभीष्मो परस्परं पप्रच्छतुः शिवं प्रीतौ भीष्मः पुनरपृच्छत भीष्म उवाच यद्
विलासचलदुल्लसति त्रिभयं सर्गसृजत्यवतिहंति गुणैश्चमायाः ब्रह्मादयो यमिह वेदि तुमीश्वरानोसो यं पृथातनयदू-
तविधिकरोति इदं विचित्रं भगवन्चित्तं मे परिवर्तते सांभ्यनवर्तमानो प्रिजीवानां त्वंसुहृत्सखा अथान्यात्सेवमाना
श्चत्यक्त्वा वै पांडवेष्वथ वेधुल्वचसुहृत्त्वचगुरुत्वं सुकराश्रयं पितृत्वं कार्यकारिस्त्वा पांडवैर्यदुनंदनं किमेते पांताथाक
र्मतवाराधनमीश्वरः अथतेपुचकाशक्तिर्वशिकरणमद्भुतं यथात्वमीश्वरो मायीवलाघ्नीतश्च वश्यतां कारणाकथ्य
तां विष्णोयेतस्त्वं वश्यतांगतः श्रीकृष्ण उवाच गंगात्मज महाभाग न प्रष्टव्यमिदं त्वया गोपनीयमिदं मे व भक्ति
योगस्तु वश्यकृतं मतः प्रचरितं लोके यद्गतं जनतानयत् भक्तियोगेन मेलोकः सर्वो मुक्तो भविष्यति भीष्म उवाच ॥
त्वद्वारा धनधर्मश्च मुनिभिर्बहुवोधिताः ईशवश्यकरंधर्मैस्त्वमेवाख्यातुमर्हसि श्रीनारद उवाच तेनैव मभ्या-
शगतो यदा हरिः पृष्टस्तु लोके स्य हि तानुनं संसारिणां जन्मभृदादिदुःखं विद्वान्दयासिंधुरुवाच भीष्मम् ॥ श्रीकृष्ण-
उवाच अयं तिसंभवाः पंचपूर्वकल्पे द्विजोत्तमाः कविः शुचिर्दृढो द्रोहो हंसो नाम एवते संगीतकंपाठयतः कठैः किन्न-
रवत्स्वराः तेनेकपरिप्लुपरिभ्रमंतो देशांतरेपु विविधं दृष्टुश्चरित्रं वित्तं दाप्य बहवस्त्रविभूषणादि साडंबरव्यय
मकापूरं बुद्धतत्त्वाः ते कदाचित्सुवीरस्य राज्ञो मधुपर्णिययुः श्रुत्वा संगीतव्यसनं संभातस्य दिदृक्षवः अहो अभ्यर्ग्य-
लोकस्य नर्पतिं यमुनाजलं गोविंदो गोपिकासंगियत्र क्रीडितिकंसहा यथास्पृशं मणिस्पर्शो ह्यं यति सुवर्णतां

हनयचनात् पादयोगान्यतिहाद्वादेश्यमैक्षसंगमादितिवचनाच्चः द्वादश्यांनक्षत्रसंयोगस्यरात्र्यादावभाववैपितत्रै
 रकार्यमित्यर्थः अतएववराहोपि द्वादश्यांसांधिसमयेनक्षत्राणामसंभवेः आभाकासितपक्षेषुशयनावर्तनादिक्र
 मिति संधिसमयश्चसायंसंधेवप्रबोधोपितत्रैवकार्यः तदुक्तेरेवत्यंत्यदारात्रौद्वादश्याचसमागमः तद्विविबुध्वति
 विष्णुर्दिववेप्राप्यरेवतीमिति जीमूतवाहनभृतवचनात् विष्णुधर्मोत्तरेतु । एकदश्यादिपुंचस्वपिः प्रस्वापवो
 धोत्सवावुक्तौ कचित्पूर्णमास्यामेव रामार्चनंचंद्रिकायांतु । पारणहैपूर्वशत्रेघटादीन्वादेयेन्मुहुरिति आत्रत्र
 बहुपुत्रनेपु चतुर्थागवाचिपादग्रहणात् चतुर्धाविभक्तयोरनुराधारेवतिन्येत्त्रेघटादीन्वादेयेन्मुहुरिति आत्रत्र
 भागग्रहणेनविशेषश्रवणादश्रुतत्वादिदिन्योयेनत्रेधाविभागएव । अतएवमध्यग्रहणमप्युपपद्यतइतिवाच्यं । वृच
 नांतरेपुपादग्रहणेनविशेषश्रवणादिश्रुतत्वादितिहैतोरसिद्धेः । भवणस्यतुत्रेधाविभक्तस्यमध्यभागएवग्राह्यः । अत्र
 धप्रबोधमंत्रो वाराहे । त्रहंद्रुद्रादिकुवेरसूर्येत्यादिकथारं । यंतुद्वादशदिवप्रबोधार्थेनुनिर्मिता । त्वयैवसर्वलो
 कानांहितार्थेशशायिना त्वयिसुसेजगन्नाथेजगत्सुप्तंभवेदिः । स्थितेचेष्टेतेसर्वमुचिष्ठोचिष्टमाधव उचिष्ठोचिष्टगो
 विदत्यजनिद्रांजगत्पतेइत्यादि मेघागताः शारदपूर्णचंद्रशा
 जगत्प्वजागृप्वयलोकनाथ । एवंप्रबोधपुष्पांज्जित्म्ये पृथुरुवाच । अस्मिन्निर्गतिरस्यतिदृष्ट्यापनेहरेरितिः तत्रमंत्रः
 गतमिधाइत्यादिपूर्वकः वाराहे एदुर्कस्यैरिजनंपरंपराप्राप्तंकालेनेहतिरोहितं द्वापरेपुनरेवदे आर्क्येणमंत्रं
 एवंवैशारदंकर्म्मि
 एतत्पर्यंत्यस्मान्नादौकृतमित्युक्तं । अत्र
 एतत्पर्यंत्यस्मान्नादौकृतमित्युक्तं । अत्र
 एतत्पर्यंत्यस्मान्नादौकृतमित्युक्तं । अत्र
 एतत्पर्यंत्यस्मान्नादौकृतमित्युक्तं । अत्र

काश्चिन्निष्ठत्पहार्निशं नैष्ठिको ब्रह्मचारी समदारा धनतत्परः भिक्षार्थमपि नायातिपुरेदुःसंगं शकितः भोः समपंचदिने त्वे
 पुत्रस्मिन् देवालयेशुभे मम पूजां प्रकुर्वीणो व्रतमेतच्च कारह । ते पुपंचसुविप्रैः पुकवित्तं मज्जगामह ॥ एकादश्यां हस्त
 स्यात्परागादिदक्षया आदौ गतो मुनेः पार्श्वे कविदृष्ट्या विधिततः ॥ पूजयामास तैवे विधिनापिसमाहितः ॥ ततः क्षणा
 त्समायात्परागाकादं विनीशुभा मुनिं नत्वाथ पूजादिदृष्ट्या विधिनापिसमाहितः ॥ मन्त्रप्रतियुक्तं चित्तं सविशेषं जगोत्रसा
 क्रतुधा मन्त्रमेगाथामधुरस्वरभूपितां शृण्वतो नाभवत्क्षोभ स्त्रीसंगाद्भिजितात्मनः मुनेः सगुतिमासाद्य महतोऽपि त
 योस्तदा । मनःशुद्धमभूत्कामो मद्गस्त्यापर्यपूजयत् ॥ रात्रौ जागरणं नृत्यं चक्रे कादं वित्तं कविः वीण्याचगायतौ मे त्र
 एकचित्तौ जहर्पतुः - गोमया च मनं तेन दृष्टतु मुनिना कृतं । कविनापि कृतं पश्चात्प्रातः सायान्नापालय ॥ कविरागस्त्य
 गरस्वधनभूषणानि च द्वादश्यामददात्सर्वविरको भक्तिवृद्धये ॥ द्वितीये दिवसे प्रागाच्छुचिस्तस्यादिदृक्षया ॥ ब्राह्म
 श्यां प्रातरे वासावासी नंददृशे मुनिं तेनापि पूजितो ह वैवशुचिना मुनि संगतः ॥ तत्क्षणादागतं तंत्रदृशेतां मनोरमां सा
 तस्य दृष्टेः शब्दं गीतं पश्चात्स्वयंतया चक्रे स्वकीयं लावण्यं तत्सर्वं शुचयेऽप्ययत् ॥ तथैव गीतं नृत्याभ्यां भक्तिरस्याप्यजा
 यत् ॥ मुनिस्तं प्राश्य गोमंत्रं रात्रौ भक्तिपरायणः पूजनाग्नेत्रतस्यापि मुनि संगतित शुचिः विरक्त इन्द्रियार्थेभ्यः सर्व
 स्वमददागतः इदं प्रोवाच वचनं मद्गत्तया सजितैर्त्रियः ॥ अहो मोहस्ये माहात्म्यं विषयासक्तचेतसां यत्सर्वयामहा
 नंदं रसं मदादिदं तिन संसारं दुःखदां च नोपैक्षे तथं सुखं ॥ तं हरिं हृदयस्थं च त्यक्त्वा न्यासं गृह्णाणिकं धावं तोहि
 ततः किंतु महादुःखकरं परं तथापि तादृशीं वालां नृत्यं गतमनोहरां ॥ दृष्ट्वापि नाभवत्क्षोभो महानंद मुजो मुनेः ॥ तस्मा
 त्संत्यज्य ससं किं सर्वतो जगदीश्वरे । कुर्यात्प्रेमभुरां भक्तिमेक एवाचरे त्क्षितिः ॥ इत्युक्त्वा तान दृष्ट्वा गतस्तीर्थीतरं प्रति
 एवैव त्रयोदश्यां दृष्ट्वा गान्तां दिदृक्षया मुनिना सह संगम्य तथैवापूजयन्नामां गोपयः प्राशिते तदृष्ट्वा प्राशस्त्यसन्नधीः ॥

तयारुष्णाजलस्पशीत्पातकंयातिमुप्यता । स्नात्वातीर्थेतदोपोष्पस्थिस्वादिन्नचतुष्टयम् ॥ प्रप्रच्छुराजचरितमवरोधविद
 जनेः विचार्यमनसाप्राहसजनोतिविशक्षणः । राज्ञाएकाभोगपत्नीनाम्नाकादंविनीवरो ॥ संगतिविधानिपुणारा
 गकठैवकिनरी । स्त्रियएवहितंवालांतर्ययंतितृपाभतः । द्रष्टुनशक्यतेतस्यान्वत्यमन्येनकेनचित् ॥ एतच्छरुस्वावि
 चार्योयनिश्रुमंसागमन्दिदः । यत्रतच्छरुयेतेवाद्यनृत्यतालादिकुब्जनिः । जलस्थलेप्राप्यतुरुस्तरज्ञोदशतकाक्षि
 णः श्रुत्वासम्यग्ध्यातिविप्राःपप्रच्छरुपजाविनः । विप्राऊचुः । प्रहोवतात्रमात्रिभ्योराज्ञोनास्तिवकेविदः ॥ संगी
 तज्ञोसितेवाद्येनृत्येचापिनंशुद्धतांतत्रेद्वयंतुशियिलंकिन्नरेवास्यतेपरं । ताल्यपाप्तिस्थतदनुमित्यध्वंसमासदा । तच्छरु
 ल्लारजसात्त्रिधंगत्वाराज्ञान्यवेदयन् । तच्छरुस्वावसुनराजाप्रतीहारं समादिशुत् ॥ अख्यानयेहताजिप्राह्युपादा ॥
 पविचक्षणान् । इतिराज्ञोवचःश्रुत्वाससधस्तान्समाह्वयत् । अविष्टस्तत्रयत्रासारजाकादेतिप्रवरा । राज्ञोआशि
 पुमावेद्यविविशुस्तेतदासने । तेषांचसाज्ञायविशेषविज्ञतांविशेषतश्चारभतायनंतं । युद्धतिलास्याभितयमनाह
 रेः कृततदेकाग्रमनाःसभाखिला साचक्रेणयदातालंददततीर्नवारिता । त्यक्तवाक्चक्रेपुन्राह्यतालेनाभूत्सखंडितः
 इत्येवमालेक्षयतदीयमद्भुतरूपगुणंस्तेगुणिनोपिमोहिताः ॥ साचाप्रितपागुणविज्ञतांपुरारूपमनेहाश्चिचजातह
 च्छया । उल्लितेराज्ञितेचापिकच्छ्राद्राज्ञो गहाद्वहिः गताःसापिचलजंतीविधंतीविरहातुरा । राजभोत्यागृहंतुःस्थान्
 भूवचिमनाभृशं । ततःसरुथादिवचनैराहतान्मनसःप्रियान् । एकैकोमेरुहेविद्यादृष्ट्वादशयतुस्वेका । नगरस्योत्तरे
 कोणेषुमुत्तायास्तेमहत् अनंततीर्थविरुधांतयत्रेवालयोहरेः नगराहूर्तोरेस्यनिजेतवनवेष्टितं । तत्रगच्छद्भृत्
 स्त्वेकोयास्येहंछलेपयृक् । वीणारागस्यनृत्यस्यदर्शयिष्यामिकौतुकं । भवंतोपिक्रमेणाथदर्शयंतुस्वकृपा ॥ साग
 त्रातत्रचाज्ञाताराज्ञो गहादिहेकला । भवतांकोपिगच्छेतेत्युक्त्रं द्रुतदीप्सितं । श्रीकृष्णउवाच । मथुरामाश्रितवने

दुर्लभोभक्तियोगोमेममवश्यविधायकः कार्तिकमथुरायांचत्रेतनानेनलभ्यते ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वा
 वत्रतमाहात्म्यं भीष्मः परमविस्मृतः प्रत्यब्दचघकारेदंततः स्यातंतदास्थया व्रतस्यास्यैवमाहात्म्यात्प
 तितः शरपंजरे भीष्मस्तदयतोतिष्ठच्छ्रीकृष्णोपिचतुर्भुजः यावद्देहंजहौभीष्म स्तावदास्तेस्वयंहरिः यदीच्छे
 र्कृष्णसायुज्यंतर्त्नकिंचतथांजसा पूर्वोक्तविधिनाकुर्यात्कार्तिकेभीष्मपंचकं असक्तश्चेन्नरैराजन्कतुर्भुवंधि
 व्रतम् उपवासंतदाकुर्यात्तद्दिनेब्रह्मकूर्चके त्रिष्वप्यत्रफलाहारमखंडीपमादिशेत् पंचभीष्मव्रताभावे
 कुर्याद्विष्णुप्रबोधनीं ब्रह्मकूर्चव्रतंचापिसोपितपुण्यमाप्नुयात् एकादश्यांहारिपूज्यरात्रौकुर्यात्प्रजागरं सर्वा
 न्कामानवाप्नोतिब्रह्महत्यादिकंदहेत् विष्णुप्रीतिकरैःस्तौत्रैःकथायाःश्रवणेनच नृत्यैर्गतिश्चैवसंवाचैर्वैष्णवानां
 समागमैः प्रबोधचप्रकुर्यात्सर्वस्यांनिशिपार्थिव तस्यपुण्यस्यसंख्याचब्रह्माकर्तुंनशक्नुयात् ब्रह्मकूर्चव्रतंधृत्वा
 श्वत्यसंपूजनमहत् तुलसीपूजनंचैवपोडशेरुपचारकैः धात्रीसंपूजयैश्चैवदधिभक्तंचदापयेत् इदुदानंप्रकुर्यात्
 मूलकादानमेवच सूत्रणयेष्टयेद्वत्रीमश्वंथंचप्रयत्नतः महत्पुण्यमवाप्नोतिरस्यसंस्थानविद्यते पौर्णिमास्य
 चरेच्छ्राब्दद्यात्स्वर्णचमौक्तिकं रजतंतडुलान्वापिदीपानांदेशंनचरेत् तेषामश्रेयसेत्पूजांयथाविभवविस्तरं भीष्म
 दीपोज्वालनेत्रपूजनंलोकरीतितः ॥ इतिश्रीभद्रपुराणेकार्तिकमाहात्म्ये भीष्मपंचकव्रतोपाख्यानं इदं व्रतंतिथि
 पंचकसाध्यं द्वाहिरावृत्तियेतिथिद्वयेकृत्यमेकत्र ॥ अथकार्तिकद्वादश्यांध्यजरोपणव्रतं पाद्मेकार्तिकमाहात्म्ये
 ॥ अन्यद्व्रतंप्रवक्ष्यामिध्वजरोपणसंज्ञिकं सर्वपापहरंपुण्यंविष्णुप्रीणनकारकं ब्राह्मणक्षत्रियविशांशूद्रा
 णांचद्विजोत्तमाः संपूज्येतेविर्चय्याचैः किमन्यैर्धुभापितैः हेमभारसहस्रंतुयोदातिकुटुंबिने तत्फलंतुपमात्रं
 स्याद्ध्यजरोपणकर्माणि ध्वजरोपणतुल्यंस्याद्द्विगान्तानमनुत्तमं अथात्रतुलसीसिवाशिवलिङ्गप्रपूजनं कार्तिकस्य

तस्या नृत्यचगीतचदृष्टारागविवर्जितः । दृढस्तद्वचनं प्रोच्यगतस्तीर्थीतरं प्रति । इत्वा सर्वस्वदानं च मम भाक्तिपरायणः ।
 चतुर्दश्यांगतोदातो मुनिसंगतितस्ततः । नृत्यगीतोत्सवं कृत्वामत्पूजाचविशेषतः । मुनिशोपयुतं प्राशुशुद्धस्वस्वाम्
 बद्धणात् । तस्या गुणां श्रुत्वा पंचदृष्ट्या संस्थां चरि किमान् । तथैवोक्ता तथा दत्त्वादानं सर्वस्वमात्मनः । । निष्किंचनो
 भक्तियुक्तो गतस्तीर्थीतरं प्रति । पौर्णमास्यागतो ह सोऽष्टद्वसीन महामुनिं । नत्वा स्नात्वा तटेन दधात्त्रीछायां समाश्रि
 तः । सम्मारपुर्णमापुण्यापिदृष्ट्यां आदमाचरत् । धात्रीछायां समाश्रित्य स्नानदानचकार्तिके । मत्पूजनभोजनच
 क्रोटियज्ञसंस्मृतं । कार्तिकेपवनी धात्रीस्पृशने भक्षणतथा । तेभ्यस्तदधिकं जातसंयोगान्मुनिसन्निधौ । तथैव मुनि
 संगत्यामत्पूजागीतनर्तनं । सचक्रतां ददशायतयामोहितो ह्यभूत् । दधिप्राशयथमुनिना सहैवाभूद्विरक्तिमान् । इ
 त्वासर्वस्वमत्रैव गतस्तीर्थीतरं प्रति । कादं विन्याः श्रुतं राज्ञा गमनं विष्णुमंदिरे । निग्रहीता पुनर्नेयं गता देवालये च लुप्त
 क्रमेण पंचभिर्विभ्रतमेककृतं मम । मथुरायां च गंगेयैरेव मुनिसंगतः । अथात एवामतिवल्लभासति । कादं वि
 नीसागुणरूपमूर्तिः । व्रतेन पूजाविधिना च गीतचत्स्यादिनाराज्यमवाप्तमेभिः । प्रीतिममात्यतपरापे गेयजाता तथै
 पां वरागोप्यभूवं । धात्रीछायाकृतं श्राद्धं कार्तिकेन कर्मणा । तन्मन्त्रैः सर्वभौमोऽयं जातो हं सोऽयुधिष्ठिरः । एकदं रसा
 विरोपाञ्चजंगरे सोमदं शकः । नरो भूदजुनो मित्रं मत्सहायोतिवच्छभः । सहैवैः शुचिर्दत्तो न कुलो भूमन् महाभुजः । इ
 एवमहवीर्यो भीमसेनो व्यज्यायुतः । एवमैतैः पुराचारिण्यत्र तं परमतोपणं । तेनास्मिन् वरागो ह्येवमादास्यामि पदमव्यय
 त्वया कृतं व्रतं पश्चादास्यातं भीष्मपंचकं । ये त्वत्रकर्मभूमौ मे । करिष्यति महाव्रतं । मथुरायां तु गंगेयैतं
 मुक्तिः । करो स्थिता । । सर्वभौमं च स्वर्लोकं ब्रह्मलोकं सनातनं । योगसिद्धीश्च मुक्तिं च । प्रीतो यद्दामि सर्वथा ।

दुर्लभोभक्तियोगेभिममवश्यविधायकः कार्तिकेमथुरायांचव्रतेनानेनलभ्यते ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वा
 वव्रतमाहात्म्यं भीष्मः परमविस्मतः प्रत्यब्दंचचकारेदंततःस्थ्यातंतदास्थ्याया व्रतस्यास्यैवमाहात्म्यात्प
 तितःशरपंजरे भीष्मस्तदग्रतोतिष्ठच्छ्रीकृष्णोपिचतुर्भुजः यावद्देहंजहौभीष्म स्तावदास्तेस्वयंहरिः यदीच्छे
 ल्कृष्णसायुर्ग्यंतद्भक्तिचतयांजसा पूर्वोक्तविधिनाकुर्यात्कार्तिकेभीष्मपंचकं अस्मक्तश्चेन्नरोराजन्कर्तुमेवंविधं
 व्रतम् उपवासेतदाकुर्यात्तद्दिनेब्रह्मकूर्चके त्रिष्वप्यत्रफलाहारमखंडदीपमादिशेत् पंचभीष्मव्रताभावे
 कुर्याद्विष्णुप्ररोधनीं ब्रह्मकूर्चव्रतंचापिसोपितत्पुण्यमाप्नुयात् एकादश्यांहर्षिपूज्यरात्रौकुर्यात्प्रजागरं सर्वा
 न्कामानवाप्नोतिब्रह्महत्यादिकंदहेत् विष्णुप्रीतिकरैःस्तोत्रैःकथायाःश्रवणेनच नृत्यैर्गातैश्चसंवाद्यैर्वैष्णवानां
 समागमैः प्रबोधंचप्रकुर्वीतसर्वस्यांनिशिपार्थिव तस्यपुण्यस्यसंस्थ्याचब्रह्माकर्तुंनशक्नुयात् ब्रह्मकूर्चव्रतंधृत्वा
 श्वर्यसंपूजनंमहत् तुलसीपूजनंचैवपोडशैरुपचारकैः धात्रींसंपूजयैच्चैवदधिभक्तंचदापयेत् इक्षुदानंप्रकुर्वीत
 मूलकादानमेवच सूत्रणवेष्टयेद्दत्रीमश्वत्थंचप्रयत्नतः महत्पुण्यमवाप्नोतिपस्यसंस्थ्यानविद्यते पौर्णमास्यः
 चरेच्छ्राद्धंद्यात्स्वर्णचमौक्तिकं रजतंतडुलान्वापिदीपानांदेशंचरेत् तेषामेन्यसेत्पूजांयथाविभवविस्तरं भीष्म
 दीपोज्वालनेत्रपूजनंलोकरीतितः ॥ इतिश्रीपद्मपुराणेकार्तिकमाहात्म्ये भीष्मपंचकव्रतोपाख्यानं इदं व्रतंतिथि
 पंचकसाध्यंशुद्धाद्विरावृत्तिक्षयेतुतिथिद्वयेफुल्यमेकत्र ॥ अथकार्तिकद्वादश्यांध्वजारोपणव्रतं पाद्मेकार्तिकमाहात्म्ये
 ॥ अन्यद्भ्रतंप्रवक्ष्यामिध्वजारोपणसंज्ञिकं सर्वपापहरंपुण्यंविष्णुप्रीणनकारकं ब्राह्मणक्षत्रियविशांशूद्राः
 णांचद्विजोत्तमाः संपूज्येतेविरिंच्यचैःकिमन्यैर्बहुभाषितैः हेमभारसहस्रंतुयोददातिकुटुंबिने तत्फलंतुपमात्रं
 स्याद्ध्वजारोपणकर्मणि ध्वजारोपणतुल्यंस्याद्गंगास्नानमनुचमं अथात्रतुलसीसेवाशिवलिङ्गप्रभूजनं कार्तिकस्य

सितपक्षेद्वादश्यांप्रथमोत्तरः स्नानं कुर्यात्प्रयत्नेन दंतधावनपूर्वकं नित्यकर्माणि निर्वर्त्य पश्चाद्द्विष्णुं प्रपूजयेत् धा
 तारं च विधातारं पूजयेत्स्तंभके द्वये हरिद्राक्षतगंधाद्यैः शुक्लमाल्यैर्विशेषतः । विंशतिर्हस्तमात्रैर्वस्थंडिलं चोपलि
 प्य च आधायाग्निस्वगृह्योक्तं चाज्यभागादिकं क्रमात् जुहुयात्पायसं वैवघृतमष्टोत्तरं शतं ततो मंगलवा
 द्यैश्च सूक्तपाठैश्च शोभनैः नृत्यैश्च तत्र पठनेनैर्ये द्विलवालं ध्वजं देवेशद्वारदेशे वा शिखरे वा मनोरमे भक्षभोज्या
 दिभिर्युक्तैर्नवैद्यैश्च हरिं जेत नमस्ते पुंडरीकाक्षनमस्ते विश्वभावन नमस्ते स्तुहर्षके शमहा पुरुषपूर्वज यत्रेद
 मखिलं जातं सर्वं यत्र प्रतिष्ठितं लयमेप्यतियत्रैवं तत्र प्रपन्नोऽस्मि माधवं यन्मुखाद्ब्राह्मणा जाता बाहूभ्यामभवद्वृषाः वै
 श्यायस्यो रूतो जाताः पद्भ्यां शूद्राश्च जज्ञिरे मायासंगममात्रेण वदंति पुरुषंतुं स्वभावनैर्मलं शुद्धं निर्विकल्पं निरं
 जनं सद्भक्तवत्सलं देवं भक्तिगम्यं जनार्दनं निर्गुणं परमं सूक्ष्मं प्रपन्नोऽस्मि पुनः पुनः इति स्तुत्वानमो द्विष्णुं ब्राह्म
 णान्भोजयेत्ततः आचार्यं पूजयेत्पश्चाद्ब्राह्मिणोऽच्छादनादिभिः पुत्रमित्रकलत्राद्यैर्धुभिः सह वाग्यतः कुर्वति पा
 रणं विप्रविष्णुं तत्र परायणः धस्वेतत्कर्म कुर्वति ध्वजारोपणमुत्तमं तस्य पुण्यफलं वक्ष्ये शृणुध्वं मुनिपुंगवाः प
 षट्कोट्यस्य विप्रैर्द्रयावच्चलति वायुना तावद्द्वैपाजालानि नश्यते वनसंशयः महापातकयुकोऽपि युको वा ह्युपपातकै
 ध्वजं विष्णुगृहे कृत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुसायुज्यमाप्नुयात् यावद्दिनानि वसति ध्वजो विष्णु
 गृहे स्थितः तावद्भुगसहस्राणि विष्णुसारूप्यमश्नुते आरोपितं ध्वजं दृष्ट्वा ये भिनंदंति धार्मिकाः तेऽपि सर्वे प्रमुच्यं
 ते महापातककोटिभिः ॥ अथैतस्य विधिः । कार्तिके शुक्लपक्षस्य दशम्यां नियमान्वितः एकादश्यां यथाविध्यु
 पोऽपितः विष्णुगाथाश्रवणादितत्परः द्वादश्यां यथाविधिं स्नात्वा नित्यकर्मनिर्वर्त्य संकल्पं कुर्यात् तिथ्यादि
 संकीर्त्यं ममाशेषपापक्षयोत्तरसकलाभीष्टसिद्धिपूर्वकं विष्णुसारूप्यकामः विष्णुद्वारे ध्वजारोपणं करिष्ये इति

संकल्प्य ॥

विष्णुं पौरुषसूक्तेन संपूज्य ततः अत्युच्चध्वजस्तंभौ गार्ग्यः आश्रीक्ष्य
हि मां शुधातारं च नाममंत्रैः संपूज्य ध्वजौ हरिद्राक्षतगंधपुष्पादिभिः संपूज्य शुद्धभूमौ स्थंडिले त्रिप्रतिष्ठाप्य
अन्वाद्ध्यात् अत्र प्रधानं विष्णुमष्टोत्तरं पायसघृतादिभिः सूर्यवेनतेयं हि मां शुधातारं च विधातारमष्टाष्टसंख्य
या पायसाहुतिभिः शेषेण स्वष्टकृतमित्यादि होममंत्राः षोडशर्चपौरुषसूक्तं विष्णोर्नुंकं वीर्याणि प्रवोचयं पार्थि
यानि विवममेरजांक्षसि यो अस्कभयदुत्तरं श्लसथस्त्रिचक्रमाणेश्वोरुगायो विष्णवित्वा इरावती धेनुमती भूतश्ल
सूर्यवसिनीमने वेदशस्याव्यस्कन्नारोदसी विष्णवे ते दार्थेष्टथि यीमभितो मयूखैः स्वाहा इत्यादिभिः इति द्रव्य
अष्टादशभिर्मंत्रैः षडाद्यत्याहोमः उदुत्यंतजातवेदसामिति सूर्यस्य सामध्वनिशरीरस्त्वामिति गरुडस्य सोमोधे
नुं श्लसोमोत्पर्वतमाशुं श्लसोमोव्वीरिङ्कर्मण्यंददाति सादन्यं वृविदध्यं श्लसभेयं पितृश्रवणं यो ददाशमस्मै तिहि
मां शोः धातुर्धाता ददातु नो गायमीशी शानो जगतस्पतिः सनपुण्येन च खनविधातु यौनः ततो अभ्यासजतातइति ततः
सौरमंत्रान् शांति सूक्तानि च पठित्वा जागरणादि नाराज्ञिनियेत ततो देवं संपूज्य ततो सूक्तपाठैः स्तोत्रपठितैः
नृत्यमंगलाद्यधोपैः सह देवं प्रदक्षिणीकृत्य देवालये ध्वजं चानीये देवस्य द्वारदेशे शिखरे वा सुस्थिरौ कृत्वा ध्रुवसू
क्तपठित्वा तौ संपूज्य पुनर्देवं विशेषेण संपूज्य नमस्ते पुंडरीकाक्ष नमस्ते विश्वभावन नमस्ते स्तुहपीकेशमहापुरु
षपूर्वज यत्रेदमखिलं जातं यत्र सर्वं प्रतितिष्ठतं लयमेप्यति यत्रैवं तत्र प्रज्ञोऽस्मि केशवं न जानंति परं भावं यस्य ब्रह्मादयः सुराः
ये गिगिनो यं न पश्यंति वेदैश्शरूपिणं यन्मुखाद्ब्राह्मणे जातयद्ब्राह्मणं भवं वृषाः वैश्यायस्यो रूतो जाताः पद्भ्यां शूद्राश्च ज
ज्ञिरे मायासंगममात्रेण वदंति पुरुपंतुयं स्वभावनिर्मलं शुर्द्धानिर्विकारं निरंजनं एको विष्णुर्महद्द्रुतं पृथग्भूतानि सर्वशः

धराच्युतः ॥ १ ॥ अहमावाहयिष्यामि सहदेव वरुणाप्रियं ॥ सहदेवत्वमभ्येहिरूपद्रविणसंयुतः ॥ २ ॥ अहमावाह
यिष्यामि याज्ञसेनीयशस्विनीः ॥ द्वौपदित्वमिहागच्छेत्प्रतिमायां सुशोभनेः ॥ ३ ॥ अहमावाहयिष्यामि
वंसर्वगतं विभुं ॥ पंचधावास्थितं देहे परमात्मानमुच्यते ॥ इत्यावाह्रिजीवादान् ॥ ४ ॥ उं नमोऽस्तु नंतायस
हस्त्रमूर्तय इति मंत्रेण ॥ श्रीराधादामोदराय नमः ॥ इति योडशोपचारैः ॥ संपूज्य ॥ उं भीष्माय नमः ॥ उं युधिष्ठिराय नमः ॥
उं भीष्मेनाय नमः ॥ उं उं श्रीकृष्णाय नमः ॥ उं नकुलाय नमः ॥ उं सहेदेवाय नमः ॥ उं याज्ञसेन्यै नमः ॥ इति
नाममंत्रैः ॥ ५ ॥ सर्वेषां ॥ पूजा ॥ कार्यो ॥ ततो ॥ भीष्मतर्पणं ॥ वैयाघ्रपदगोत्राय सां कृत्य प्रवराय च ॥ वसूनमिव तारा
यशंतनोरात्मजाय च ॥ ६ ॥ आत्मनिष्ठाय मुनेये आवात्य ब्रह्मचारिणेः ॥ अनपत्याय भीष्माय तस्मायेदं तिलोदकम्
इति भीष्माय ॥ तिलोदकं दत्त्वा ॥ ततो दीपं प्रज्वाल्य ॥ दीपय नमः ॥ इति ॥ संपूज्य ॥ यस्मिन् लोके निरा लोके नसू
र्यो नैव चंद्रमा ॥ तं देवं शतं तु मिच्छामि दीपं दत्त्वा जनार्दन ॥ युत्रास्ति मातान् पितानं बहुभ्रातापिनो यत्र मुहजानश्वः ॥ न ज्ञाय
ते यत्रादि नं रान्निस्तत्रापि दीपं शरणं प्रपद्ये ॥ इति दीपप्रार्थनं कृत्वा ॥ पूजाफलसोद्दुष्यार्थमाचार्याय दक्षिणां दत्त्वा
श्यादिपूष्पिमांतं व्रतमेव चरोदिति ॥ इदं दंडकृष्णं डादिकं युथाचारमत्र भीष्मपंचकव्रते विधिनाविधेयं पूजाति उद्यापन
तंत्रस्यं डिले अग्निं प्रतिष्ठाप्य ॥ अन्वा दध्यात् ॥ अत्र प्रधानं विष्णुः ॥ इदं विष्णुः ॥ अतो देवेति मंत्राभ्यां प्रत्येकमष्टोत्तरमा
ज्याहुतिभिर्भीष्मपंचपांडवान्द्रौपदीसहितान् प्रत्येकं नामं तैरष्टाहुतिभिः ॥ प्रायश्चित्ताहुतिभिः ॥ शेषेण स्विष्टकृ
दाहृत्याहं यक्ष्ये ॥ एवं होमं समाप्य ॥ ततो भीष्मादिमूर्तिकलशानादानं ॥ शय्यागेदिनादिकं कृत्वा ॥ पूणाहुतिमभिपेक्
विधाय ॥ छिद्रावतारणं ॥ इत्युद्यापनकार्तिभ्यां वाकुर्यात् ॥ अथ कार्तिकशुक्लद्वादश्यां विशेषकृत्यं ॥ नारदीये ॥ द्वा
दशयामुज्जुष्ठायादिवंदामोदरं विभुं ॥ समभ्यर्च्योपचारैस्तुंगधौः सुसमाहितः ॥ तद्भ्रजे भोजयेद्द्विप्राप्य कान्ते नार्कसं

त्रील्लोकान्याप्यश्वत्सामुक्तेविश्वभुगव्ययः यो देवः सर्वभूतानामंतरात्मा जगन्मयः निर्गुणः परमानंदः स
 मे विष्णुः प्रसीदतु यश्चतुर्भिश्चतुर्भिरुच्यते चतुर्भिरुच्यते चतुर्भिरुच्यते चतुर्भिरुच्यते चतुर्भिरुच्यते चतुर्भिरुच्यते
 नंदः परात्परतरः प्रभुः चिद्रूपश्चित्परिज्ञेयः समे विष्णुः प्रसीदतु ज्ञानिनां कर्मिणां चैव तथा शक्तिमतां चतुर्णां ग-
 तिदाता च गम्यश्च समे विष्णुः प्रसीदतु यद्दंकीर्ये न्नित्यंस्तोत्राणां मुक्तमोक्तं सर्वपापविनिर्मुक्तः परंसायुष्यम-
 नुयादिति ततोद्वादशाब्दात्सदन्नेन भोजयित्वा दक्षिणादिनापरितोष्याशिशोऽर्चयित्वा एवमेव शि-
 वादिदेवतानां दिवा लये पुष्यजरोपणं कार्यं तत्र गरुडस्थाने वृषभं संपूजयेत् अन्यत्समानं सर्वत्र होमे तु पौरुषं सूक्त-
 त्र्यंबकं कद्रुद्रायेत्यादि मंत्राः यथासंभवं क्षेयाः इति ध्वजारोपणं ब्रतम् अथ भीष्मपंचकव्रतविधिः तत्रादौ पूजा
 र्थं दीपस्थापनार्थं च शुचिनिर्वातस्थाने रक्षार्थं मृण्यं दिरविधाय ततो ब्रतकर्ता शुचिराचम्य ओमयेत्यादि देशकालौ
 संकीर्त्य मसमस्तपापक्षयपूर्वकं श्रीराधादासोदरप्रीत्यर्थं भीष्मपंचकव्रतं करिष्ये तस्य पूर्वागत्वेन स्वस्तिवाच
 नाचार्यादिवरणसहितं पंचभीष्मपूजनसहितं श्रीराधादासोदरपूजनं दीपदानं च करिष्ये अथ आवाहनं आ-
 गच्छागच्छ देवेश शंखचक्रगदाधर ब्रतपूजाविधानार्थं राधिकासहितप्रभो ओं भूर्भुवः स्वराधादासोदर इहागच्छ १
 शंतनोः सुतगंगेयरेण विद्याविशारद वैयाघ्रपदगोत्रत्वं तं त्रस्थिरो भव ओं भूर्भुवः स्वर्भोष्म इहागच्छ २
 अवंति संभवाः पंचपूर्वकल्पे द्विजोत्तमाः कविः शुचिर्दंडो दांतो हंसो नारी मनोहरा ओं भूर्भुवः स्वः पंचपांडवाद्रौ पदीस-
 हिता इहागच्छत ३ अहमावाहयिष्यामि धर्मराजं युधिष्ठिरं अजातशत्रुं एहो हि सर्वधर्मभृतांवर १ अहमावहजि-
 ष्यामि भीमसेनं महाबलं भीमसेनं त्वं मध्ये हि सर्वशत्रुनिर्वहण २ अहमावाहयिष्यामि पार्थं रिपुनिःसूदनं अ-
 र्जुनाभ्ये हि मे शीघ्रं लक्ष्मीकृतवसुंधर ३ आवाहयिष्ये न कुलं रुपेणाप्रतिभं भुवि न कुलं त्वमिहागच्छ खड्गचर्म

सिञ्चति लपति सुलिलेनाखिला दुर्माः पुण्याणि चिक्षिपुः सर्वे मुनयः शान्तिपाठकाः । ऋग्यजुः साममंत्रैश्च ब्रह्मशासह-
 संस्थिताः । अनगाद्यास्तस्य कक्षायां गर्धवागीततत्परः । त्रिदक्षणीयेऽस्मिरेऽदंबोद्ये विद्याधि रावताः । गंगाद्याः सरितः
 पानेऽर्गहं पत्येहुताशनः । विश्वकर्मति संस्कारे यमः शल्युत्रयोजने । तिष्ठति पार्थिवः सर्वैः पुरसेवा विधायिनः । दृश्यते भः
 स्करं रज्जुः । प्रस्खलितो विभूषणैः । तान्दृष्ट्वा रावणः । प्राह ब्रह्मं प्रतिहारकं । सेवां कलम मस्थाने ब्रूहि कोऽत्र समागतः । उ-
 वाच संप्रणम्य त्रिदंड पाणिनिं शाचरः । ए पराजासर्मा धाता धुंधुमारो न लो ज्जिनः । ययातिर्नहुं पो भिमो राघवो यं विदूरथः ।
 एते चान्ये च वहो राजान इह शासनेः । सेवाकरास्तव स्थानेनाऽजा प्रो ल इहा गतः । राघुणः । कुपितः । प्राह शीघ्रं दू-
 तं विसेजिनय । ध्याक्षेगच्छ बृहिल्वमजा पालं ममाज्ञायोः । सेवां कुरुं समागच्छ कुरुं वायच्छ पार्थिवः । अन्यथा न
 ब्रह्मांसे नृत्वां कुरिष्ये विकंधरं । रावणेनैव मुक्तस्तु धूग्वाक्षो गरुडो यथाः । संप्राप्तस्तुं पुरीं रम्यां तच्च राजकुलं गतः
 ददशौचांति मे कांतमजा पालमजा वृतं । मुक्तकेशं मुक्तकक्षं मुक्तकण्ठं कुरुद्वयं । यद्यदि स्कंधं रेणुभूतं तया धिभिः । परि-
 वारितं । निहता मित्रशार्दूलं सर्वोपद्रवनाशनः । मूर्ध्यां मालिस्थुनामानि । निद्रंतं विद्वि पांगणं । स्तारंति भुक्तं
 शुभं स्थाने कृतकृत्यं ननु यथाः । दृष्ट्वा हठमनोः । प्राह धूग्वाक्षो रावणोऽदिते । साक्षेपमजपालोऽपि प्रत्युक्त्वा कारणेन तं
 प्रपयामां सधूग्वाक्षं ततः । कृत्यं समादधे । ज्वरमाकारयित्वा तुं प्रोवाचे दं महीपतिः । गच्छेच्छं लं काधिपस्थानं माचरस्व यथा
 दितः । नियुक्तं स्वजपालं नृवरोरानजगाम हः । गत्वा सकंपया मासरावणं राक्षसेश्वरं । रावणं स्तविदित्वा तु ज्वरपर-
 मं दारुणं । प्रोवाच तितुवसतवमेन प्रयोजने । ततः । सविज्वरो राजन्व भूधनदानुर्जुः । तेनैपानि मितारातिः । सर्वो
 पद्रवनी शितीः । कांतिं केशुकपद्ये तु ह्लादशं राजनीमुखे । सुसोत्थितो विनिद्रं तु देवे दामोदरे तदा । वेद्यंतोरणमालाभिः ।
 कां प्रामनुलिप्तं केऽज्वालपित्यानवं वाग्निं हृद्व्यामंत्रैर्यथोदितैः । वर्द्धमानतरुः यथिभिः समिद्धिः सधृतौ स्तिलैः । ततः कृत्वा

स्वययाः ततः कुम्भानपः। पूर्णान्वस्त्राच्छन्नान्समाचृतान् । संपूर्णोदकैः। संपूर्णप्रित्यान्तेभ्यः। संपुष्येतः एवंकृतेप्रियोः।
 विष्णोर्जायतेऽखिलभोगभाक् । देहातिविष्णुसायुष्यलभूतेनात्रसंशयः। नीराजनत्रतंचात्रगद्विंततत्रिवोधेभुः। सुतो।
 स्थितेजगन्नाथमलंकृत्यनिशागमे । अलंकृतोभवेद्वह्निमुष्पाधाम्यर्च्ययलतः। दुब्जातत्रुसमुद्दिशैरोप्यदीपिकयामुनेः।
 गधपुष्पाध्विंतंजनेनरीजयेद्भक्तिः। तत्रैवानुगतालक्ष्मीब्रह्माणचोडिकुंतुथा । आदिस्युशंकरगौरोरयक्षगणपतितथा।
 मातृपितृजनाम्नान्यास्सर्वान्नरीजयेत्क्रमात् । नीराजनगुजाश्वादेर्मेहिष्यादेःश्रमंडनंः । नमेजयेतिशब्दैश्च्युंटाशाः।
 खादिनिस्स्वनैः। सिद्धरालिप्तश्रुगणोचित्रांगानांचुवर्णकैः। अर्वाकोलाहलेवृत्तेनीराजतमहेऽसुवे । तुरगान्त्वक्षणाः।
 प्रेतान्गुजांश्रमद्विभुस्तान्ःश्रजिह्वानिसर्वाणित्त्रादीनिचनारदः। राजापुरोधसासाईमंत्रिभूपुरःससंपूजजि
 व्वाग्रथान्यायनीराज्यस्वयुमादिरुतः। शंखतूर्यादिघोषैश्चनानारल्लविनिमिते । सिंहासनेनवैकृतेतिष्ठेत्सस्यग
 लंकृतः। ततःसुसंगुल्युंकावेश्यावाथकुलगंगनाः। शोर्षोपरिजनेद्रस्यतथालीराजयेच्छनैः। एवमेवामुहाशातिःक
 तेवयाप्रतिवत्सरे। राज्ञावित्तवतनेस्वनिमारोग्यमिच्छताः। एपाराष्ट्रेपुरेयामेक्रियेतशांतिरुत्तमाः । नीराजना
 भिधाविप्रकुरोगायतिसंक्षयम् । भविष्योत्तरेः। श्रीकृष्णदुवाचः। एपुराभवभूवराजोपरिजापालइतिश्रुतः। प्रा
 थितः। सप्रजाभिश्चसर्वदुःखापनुत्तयोः । दुःखापनोदहिकुरुव्याधितानान्त्रेथरः । एवमुकाश्चिरंध्यात्वाकृत्वाव्याधिनिवार
 णैः । व्यधिनिवारणंनीराजनत्रिधिनेतिशेषः । पालयामाससंहष्टोह्यजापालस्ततोऽभवत् । तेनैयानिर्मितुशांतिर्न
 न्नीनीराजनज्ञाने । तस्यास्तुपांडवश्चेष्टलक्षणवच्चिमतच्छुणु । राज्ञापुरोधसासाईमनुष्याविधानतः । तस्मिन्का
 लेबभूवाथरावणोराक्षेसश्चरः । लंकास्थितः सुरगुणानियुजस्वकर्मसु । अखडमंडलंचद्रमातपत्रवृकारहः । इंद्र
 सेनापतिचेक्रवायुं। सुप्रमार्जकं । अवरुणदतिकर्मस्थधनदंधनरक्षकं । अयंसंयमतेऽरीणायुजेमंत्रणेमनु । अमेघाः

सिञ्चति लिपतिं मलिलेनाखिलाद्गुमाः पुण्याणि चिक्षिपुः सर्वमनयः शान्तिपाठकाः । ऋग्यजुः साममंत्रैश्च ब्रह्मणा सह
 संस्थिताः । न गंगाद्यास्तस्य कक्षायां गर्धवा गीततत्पराः । त्रैक्षणीयेऽप्यसरेऽखंदंबोद्ये विधाधि राद्यताः । गंगाद्याः सरितः
 पाने गार्हपत्ये हुताशनः । विश्वकर्मा तु संस्कारे यमः शल्यप्रयोजने । तिष्ठति पार्थिवः । सर्वे पुरसेवा विधायिनः । दृश्येते भा
 स्करा इन्द्रैः । प्रस्खलितो विभूषणैः । तान्दृष्ट्वा रावणः । प्राह प्रहस्तं प्रतिहारकं । सेवां कर्तुम मस्थाने ब्रूहि कोत्र समागतः । उ
 वच संप्रणम्य त्रेड पाणिर्निशाचरः । ए परजासु मा धातुं धुमरो न लोज्जिनः । अथ याति नहुपो भिमो राघवो य विदूरथः ।
 एते चान्ये च व होराजान इह शासनेः । सेवा करीस्तव स्थनेना । उजा प्रो लइह गंतः । इरावणः । कुपितः । प्राह शीघ्रं दू
 तं विसेजियन् । धूमाक्षे गच्छ ब्रूहि त्वमजापालं ममाज्ञया । सेवां कुरु समागच्छ करं वायच्छ पार्थिव । अत्र न्यथा च
 द्रहासे न त्वां कुरिष्ये विकथरं । रावणेनैव मुक्तस्तु धूमाक्षो गरुडो यथा । संप्राप्तस्तुं पुरीं रम्यां तच्च राजकुलं गतः ।
 ददं शीघ्रं तमेकांतमजापालं मजाद्यतं । मुक्तकेशं मुक्तकक्षं मुक्तपृष्ठं कुरुद्वयं । यद्यष्टिस्कंधं रेणुभूतं त्रयाधिभिः । अरुपरि
 वारितैः । निहतामित्रशार्दूलसर्वोपद्रवनाशनः । मूढ्यामालिस्थ्युनामानि । नृनिघ्नं तं विद्वि पांगणं । स्तार्तं भुक्तं
 शुभे स्थाने कृतकृत्यं मनुं यथा । दृष्ट्वा हृष्टमनोः । प्राह धूमाक्षो रावणो दितैः । साक्षेपमजपालोऽपि प्रत्युक्त्वा कारणेन सं
 प्रेषयामास धूमाक्षं ततः । कृत्यं समादधे । ज्वरमाकारयित्वा तुं प्रोवाचे दं महीपतिः । गच्छ लंकाधिपस्थानमाचरस्व यथा ।
 दितैः । निर्युक्तस्त्वजपालेन ज्वरो राजन् । जगाम ह । गत्वा सकंपयामास रावणं राक्षसेश्वरं । रावणं स्तविदित्वा तु ज्वरं परा
 मदां रूषीः । प्रोवाच त्रिष्ठुतुवसतवमेन प्रयोजनं । ततः । स विज्वरो राजन् व भूधनदानं । तेनैवा निमित्ताशांतिः । सर्वो
 पद्रवनाशितः । कांतीकेशु कपक्षे तु ह्लादशं यं जनीमुखः । सुप्तोऽप्यितो विनिघ्नं तु देवामोदरे तदा । वेद्यां तोरणमालामिभ्यु
 क्तं प्रापमनुलिप्यंतं कैज्यालपित्वानववाहं हृद्व्यामंत्रैर्यो दितैः । वदमानतरुं यो दितैः । स मिद्धिः स घृतौ स्तिलैः । ततः कृत्वा ।

'हरेः ॥ ५ ॥ पूजां हरिनी राजयेच्छनैः ॥ ६ ॥ पुष्पैरभ्यर्च्य देवेशं समालम्ब्य चन्दनैः ॥ ७ ॥ बुद्धैः कदरैश्च वत्र पुष्पैरिद्धिभिस्तथा
 गंधधूपैरलंकारैश्चैरल्लैश्च भूपितं ॥ ८ ॥ तस्यैवानुगतौ लक्ष्मीं ब्रह्माण्डिक्रान्तथा ॥ ९ ॥ आदित्यशंकरं गौरयदंगुणैप
 तिग्रहान्मातृपिण्डं स्तथानागान्सर्वान्नीरराजयेत्ततः ॥ १० ॥ गवां नीराजनं कुर्व्यान्मोहिष्यादेः श्वसुं डनम् ॥ ११ ॥ अमयेत्त्रास
 येच्छब्दैर्घटावादनभजनैः ॥ १२ ॥ गावो वत्सावृतायां तिसापीडस्तवकांगदाः ॥ १३ ॥ सिंदूरकृतशृगात्राः ॥ १४ ॥ रभारावाः
 संवत्सकाः ॥ १५ ॥ अनुयां तिसगोपालाः ॥ १६ ॥ काल्यंतोललितानिते ॥ १७ ॥ स्वदानुलिप्तसर्वांगारकपीतसितांबराः
 एवंकोलाहलवृत्ते गवीनीराजनोत्सवेऽ ॥ १८ ॥ तुरगानलक्षणैर्युक्तान्द्विराद्रांश्च सुपूजितान् ॥ १९ ॥ राजचिन्हानिसर्वाणि उद्धृत्य
 गृहगणैः ॥ २० ॥ राजपुरोधसां सार्द्धं मंत्रिभृत्यपुरस्सरः ॥ २१ ॥ सिंहासनोपविष्टश्च शंखतूर्यादिनिःस्वनैः ॥ २२ ॥ पूजयेद्गंधधूपैर्वै
 च्छेदीपैर्विलेपनैः ॥ २३ ॥ ततः खीलक्षणैर्युक्तविश्यावाथकुलांगना ॥ २४ ॥ शशिपीपरिनरेन्द्रस्य भ्रामयेद्द्विपिवातं कं ॥ २५ ॥ शांतिसुद्धर
 ङ्घ्रिश्च द्विजैर्धद्विजनैः सह ॥ २६ ॥ ततो नीराजयेत्सैव्यहस्यश्वरथसंकुलम् ॥ २७ ॥ एवमेवामहाशांतिः स्व्यातानीराजनाजनेः ॥ २८ ॥ येषां
 'राष्ट्रपुरग्रामे क्रियते पाण्डुनंदनः ॥ २९ ॥ तेषां रोगाः क्षयं यांति सुभिक्षं वर्त्तते सदा ॥ ३० ॥ शांतिनीराजनालोके सर्वान् रोगान् व्यपोह
 षति ॥ ३१ ॥ लोकानां र्वद्वयस्यायुरजापालवृचो यथा ॥ ३२ ॥ एव रोगादिपीडासु लोकानां हितमिच्छता ॥ ३३ ॥ वर्षे वर्षे प्रयोक्तव्याशां
 ॥ ३४ ॥ तिनीराजनाभिधाः ॥ ३५ ॥ नीराजयंति नवमेघनिभं हरियोगो ब्राह्मणानथगेजांश्च नरैर्द्रचिन्हैः ॥ ३६ ॥ तस्यै रोगरहिताश्रजि
 ॥ ३७ ॥ तानरैर्द्रिन्द्रप्रभानुभिवृत्तं जपालवाक्यं यात् ॥ ३८ ॥ इति श्रीभविष्योत्तरे कार्तिकशुक्लद्वादश्यां नीराजनास्थ्यमहा
 ॥ ३९ ॥ शांतिविधिः ॥ ४० ॥ ॥ इयं शांतिः कार्तिके कृष्णद्वादश्यामपि सूचिता ॥ स्वात्पादित्ये सा तियथासंभवं कार्याः ॥ भानुभौमा कर्कवा
 ॥ ४१ ॥ रेपुदंशीयोगेऽपीयं कार्याः ॥ ४२ ॥ अत्र चातुर्मास्येऽसमानां मासानां समाहिशांतिरप्युक्ता ॥ तदुक्तं महाभारते ॥ ४३ ॥ चतुर्धा गृ
 ॥ ४४ ॥ ह्येवैवीणीं चातुर्मास्यत्रतं नरेऽकार्तिके शुक्लपक्षे तुद्वादश्यां तत्समापयेत् ॥ लघुनारदीयेऽपि चातुर्मास्यत्रतानां तु समाप्तिः

कार्तिकेस्मृता मंत्रश्चनिर्णयामृते इदं ब्रतं मया देवकृतं प्रीत्यैव प्रभा । न्यूनसंपूर्णतां या तु त्वत्प्रसादाज्जनाह्नं
 भविष्योत्तरं ऽपि चातुर्मास्ये हि यत्त्यक्तं भक्ष्यभोज्यादिकं नरैः - चतुरो वर्षा कान्मासान्नि यमो येन यु क्तः कथयित्वा
 द्विजस्य स्तं दद्याद्भक्त्या च दक्षिणां नत्वा विसर्जयेद्दिवा प्रांस्ततो भुंजीत च स्वयं अत्र वराहोक्तवोधिनीविधिरप्युक्तः
 एकं दश्या रात्रौ घृतपूर्णपात्रोपरि हेममाषनिर्मित मत्स्यं संस्थाप्य - कुंकुमपतिवस्त्रैः पद्मचैः संपूज्य मत्स्या
 द्विदशावतारान्संपूज्य जागरणं च कृत्वा प्रातर्दं वमाचार्यं च वस्त्राद्यैः संपूज्य प्रार्थयेत् जगदात्मा जगद्रूपोजगदादि-
 रनादिमान् जगदादिजगद्योनिः प्रीयतां मे जनाह्नं - इति दक्षिणां दत्त्वा ब्राह्मणान्भोजयेदिति तथा च पात्रे शंख
 तूर्ध्ववैरात्रौ ध्यामयेत्स्यंदने स्थितं उल्लिखितं देववेशं नगरे पार्थिवः स्वयं चतुरो वर्षा कान्मासान्नि यमं यत्कृतं तद्दद्यात्
 इदं शुक्रास्तादावपि सदा कार्यम् अशौचादौ पूजामन्ये न कारयेदिति संक्षिप्तप्रकारः अस्यां द्वादश्यां रेवत्यंतपाद
 योगे पारणं कार्यं सुप्तिप्रबोधपरिवर्तने मवर्जमिति प्राग्लिखितत्वात् सुनत्कुमारसंहितायामपि रेवतीतुष्य
 चरणे द्वादशी संयुते नरः न कुर्यात्पारणं कुर्वन्नंतं निष्फलतां न जेदिति - इयं च द्वादशी मन्वादि तथिः कार्तिके शुक्ल
 त्रयोदश्या शिवपूजनव्रतमुक्तं नारदये ऊर्जं शुक्लत्रयोदश्या मे कभोजी द्विजोत्तमः पुनः स्नात्वा प्रदोषे तु वाग्य
 तः सुसमाहितः प्रदीपानां सहस्रेण शतेनाप्यथवा द्विज - प्रदीपयेच्छिवं वापि द्वात्रिंशद्दीपमालिकां घृतेन दीप
 येद्दीपान्गंधचैः पूजयेच्छिवं फलेनानाविधैश्चैव नैवैधरपिनारद - तत स्तुवीत देवेशं शिवनाम्ना शितेन च यानि
 नामानि कार्त्तिके सर्वे भिष्ठप्रदानि वै उं नमो रुद्राय भीमाय नीलकंठाय वेधसे - कर्पादेने सुरेशाय व्योमकेशाय ते
 नमः दिग्म्बराय भर्गोय उमाकांताय वर्मिणे - तपोमयाय व्याप्ताय शिपि विष्टाय ते नमः व्यालप्रियाय व्य्याला
 य व्यालानां पतये नमः महीधराय व्य्याघ्राय पशूनां पतये नमः - त्रिपुरांताय सिंहाय शार्दूलपुंभर्चा मीणे मिताय मित

मर्चयितुमिन्द्राद्यैर्गस्यतेऽस्माभिरादरात् ॥ अस्यामेवरात्राविष्णुपूजाकार्या तदुक्तं हेमाद्रौ भविष्ये ॥ कार्तिक
 स्यासितेपक्षेचतुर्दश्यांनराधिप सोपवासस्तुसंपूज्यहरिरात्रौजितेन्द्रियइति अत्र चतुर्दशी रात्रिव्यापिनी ग्राह्या
 रात्रौपूजाविधानात् दिनद्वयेतद्ब्राह्मिनिशीथप्रदोषोभयव्यापित्वात्पूर्वैव इयंपूजोपवासादिभिर्विष्णुप्रीतिकरणौद्धे
 कुंठलोकप्रदा अतएवयं वैकुंठचतुर्दशीतिप्रसिद्धा इतिवैकुंठचतुर्दशीनिर्णयः अस्यामेव पाषाणचतुर्दशीव्रतं त
 दुक्तंनिर्णयाम्ते ॥ देवीपुराणे ॥ कार्तिकेशुक्लपक्षेत्तुपाषाणचतुर्दशी... तस्यामाराधयेद्देरिनक्तंपाषाणभक्ष
 कः ऐश्वर्यसौख्यसौभाग्यरूपाणिप्राप्तुयान्नरइति हेमाद्रौतु पाषाणभक्षणैरितिपाठः पाषाणाकारपिष्टपक्वान्नैरि
 तिव्याख्यातं नारदयेऽपि पाषाणव्रतमप्यत्रप्रोक्तंतच्छुणुनारद सोपवासोदिवानक्तंपाषाणाकारपिष्टं त्राच्यर्गंगा
 दिभिर्गौरिधृतपक्वमुपाहरेत् व्रतमेतच्चरित्वातुयथाकं द्विजसचमइतिपाषाणचतुर्दशीव्रतं अथकार्तिकेर्पौष्णमासीकृत्य
 निर्णयः नारदीये कार्तिक्यांपौष्णमास्यांतुकर्यात्कार्तिकदर्शनं विप्रत्वलब्धयेभूयः सर्वशत्रुजयायचं अत्रैवदीपदानेन
 विधेयंस्त्रिपुरोत्सवः निशामुखेद्विजश्रेष्ठसर्वजीवसुखावहः कीटाः पतंगामराकाश्चवृक्षाजलेस्थलेयेविवचरंतिजीवाः
 दृष्ट्वाप्रदीपान्नहितेनजन्मिनः पुनश्चमुक्तिं हिलभंतएव अत्रचंद्रोदयेविप्राः संपूज्याः कृत्तिकाश्वषट् कार्तिकेयस्तथा
 खड्गविरुणश्चहुताशनः गंधैः पुष्पैस्तथाधूपदीपैर्नवेद्यविस्तरैः परमाग्नेः फलैः शार्कैर्वन्हिन्नाह्नणतर्पणैः एवदेवा
 न्समभ्यर्च्यदीपैद्योग्यहाद्वहिः दीपौपातितथागर्तश्चतुरस्रोमनोहरः चतुर्दशांगुलः कार्यः सिच्यश्चंद्रनवारिणा
 गवांपुरेणसंपूज्येहमत्रत्रिविनिःक्षिपेत् मुक्तानेत्रसमाद्युक्तंमत्स्यं सर्वांगशोभनम् महामत्स्यायचनमइतिमंत्रंसमु
 च्चरन् गंधाद्यैस्तत्रसंपूज्यद्विजायप्रतिपादयेत् क्षीरसागरद्वानंतेमयोक्तं द्विजसचमदानस्यास्यप्रभावेणमोद
 तेहरिसन्निधौ अत्रकृत्वाद्युक्तं व्रतं नक्तं च नारदः रुद्रलोकंमवाप्नोतिनात्रकार्याविचारणेति अस्यांचकल्प

भेदेनमत्स्यावतारकः पाद्मे कार्तिकमाहात्म्ये ॥ वरानन्दत्वायतोविष्णुर्मत्स्यरूपोभवत्ततः तस्यादत्तंहुतंजसंत
 दक्षयफलंस्मृतमिति आथास्थामाचारप्राप्ततुलसीपूजनं पद्मपुराणे नारदउवाच शेष्यतेयेनविधिनातुलसीपू
 ज्यतेसदा तमाक्षवमहादेवमदनुग्रहात् महादेवउवाच ॥ शुभेपक्षेशुभवारेशुभेऋक्षेशुभोदये केशवाग्र
 शुभांशेचरोपेतुलसीमुने गृहस्थांगनमध्येवागृहस्थोपवनेऽपिवा शुभदेशेचतुलसीमर्चयेद्भक्तितत्परः मूलचवेदिकां
 कुर्यादालवालसमन्विताम् प्रातःसंध्याविधिंक्त्वास्नानपूर्वदिनेदिने गायत्र्यष्टशंजपत्वातुलसीपूजयेन्नरः
 प्राङ्मुखोदङ्मुखोवापिस्थित्वाप्रयतमानसः अयेच्चतुलसीदेवीश्यामांकमललोचनां प्रसन्नापद्मकङ्कारवरा
 भयचतुर्भुजां किरीटहारकेयूरकुंडलादिविभूषितां धवलांशुकसंयुक्तांपद्मासननिपेदुषीं इतिध्यानम् दे
 वित्रिलोक्यजननीसर्वलोकैकपावनि आगच्छभगवत्यत्रप्रसीदतुलसिप्रिये इत्यावाहनम् सर्वदेवमयेदे
 विसर्वदाविष्णुवह्मभे देविस्वर्णमयदिव्यगृहाणासनमुत्तमम् इत्यासनम् सर्वदेवमयाकारेसर्वदेवनमस्कृते
 इदंपाद्यं गृहाणावतुलसित्वंप्रसीदमे इतिपाद्यम् सर्वतीर्थमयाकारेसर्वांगमनिपेविते इदमर्ध्यं गृहाणत्वंदे
 विदेत्यांतकप्रिये इत्यर्ध्यं सर्वलोकस्पर्शार्थसदासन्निधिकारिणि गृहाणतुलसिप्रियादातमाचमनीयकम्
 इत्याचमनीयम् गंगादिभ्योनदीभ्यश्चसमानतमिदंजलं स्नानार्थं तुलसिस्वच्छं प्रीत्यात्प्रतिगृह्यतां इति
 स्नानम् क्षीरोदमथनोद्भूतंचद्रलक्ष्मीसहोदरे गृह्यतांपरिधानार्थमिदंक्षौमांवरंशुभं इतिवस्त्रम् श्रीखंडुकुमुं
 दिव्यंकर्पूरगुरुमिश्रितं कल्पितंतेमहादेविप्रीत्यर्थंप्रतिगृह्यतां इतिगंधम् नोलोत्पलसकङ्कारमालत्यादी
 निशोभने गंधवंतीचपद्मानिपुष्पाणिप्रतिगृह्यताम् इतिपुष्पम् धूपं गृहाणदेवेशिमनोहारिसगुगुलं
 आज्यमिश्रंतुलसिभक्ताभीष्टप्रदायिनि इतिधूपम् अज्ञानतिमिरांधस्यज्ञानदीपप्रदायिनि त्र्येततुलसी

नयाप्रोतिविष्णुसायुज्यमृच्छति ॥ इतिपद्मपुराणेतुलसीमाहात्म्येतुलसीकवचम्, अथविष्णुधर्मोत्तरोक्तंधात्री
पूजाव्रतं ॥ तच्चान्धिनपौर्णिमामारभ्य कार्तिकपौर्णिमापर्यन्तं कर्तव्यं, तत्राशक्तौ कार्तिकांतिमदिनत्रयं कर्तव्यं
तत्राप्यशक्तौ कार्तिक्यामेवकार्थं तत्रादौ तिथ्यादिसंकीर्त्य, ममाखिलपातकक्षयपूर्वकचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धिद्वा-
रा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं धात्रीमूले धात्रीपूजान्वितं श्रीविष्णुपूजनं करिष्ये इतिसंकल्पः धात्रीमूले आलवालंकृ-
त्वा तन्मूले पंचरंगोपतांवेदिकां कृत्वा तत्राटदलपद्मोपरिश्रीविष्णुमूर्धिसंस्थाप्य शांताकारं भुजगशयनमिति-
ध्यात्वा पुरुषसूक्तेन षोडशोपचारैः श्रीदामोदरं पूजयेत् पुष्पपूजांते अंगपूजां कुर्व्यात् उदामोदराय नमः पा-
दौपूजयामि सहस्रत्वाक्षाय नमो मध्यं पूजयामि सर्वेश्वराय नमो मुखं पूजयामि विष्णवे नमः शिरः पूजयामि त्रि-
विक्रमाय नमः सर्वांगं पूजयामि नमस्कारंते विप्रायार्थं श्रीफलयुतं दद्यात् तत्र मंत्रः नमः सहस्रशशीर्षाय सह-
स्राक्षाय ते नमः सहस्रपादहस्ताय पुरुषाय नमोऽस्तुते सहस्रनाम्ने देवेश प्रसीद त्वं ममाच्युत अर्धगृहाण भगव,
न्सर्वकामप्रदो भव ततः प्रार्थना भगवन्देवैवेश लोकाय नमोऽस्तुते अक्षयासततिर्मेऽस्तुदामोदर नमोऽस्तुते त.
तो धात्र्यै नम इति नाम मंत्रेण तुलसीपूजोक्त षोडशोपचार मंत्रैर्धात्रीसंपूज्य अथवा षोडशनामभिः षोडशो-
पचारपूजां कुर्यात् शाल्यै नमः काल्यै नमः मेधायै नमः धृत्यै कृत्यै नमः विष्णुवत्यै नमः महालक्ष्म्यै नमः रमायै नमः
कमलायै नमः इंद्रिरायै नमः कल्याण्यै नमः कमनीयायै नमः सावित्र्यै नमः गायत्र्यै नमः भृत्यै नमः अव्यक्त्यायै
नमः पुष्पपूजांते अंगपूजा विश्वरूपायै नमः कटिपूजयामि अग्नि संभवैत्यै नमो हृदयं पूजयामि लोकधात्र्यै
नमो मुखं पूजयामि धात्र्यै नमः शिरः पूजयामि इति संपूज्य, ततोऽष्टदिक्षु दीपावलीं दत्त्वा धात्र्यै नम इति मंत्रेण
अष्टकृत्वः सूत्रेण वेद्यित्वा अष्टकृत्वः प्रदक्षिणा, तमस्कारं अष्टकृत्वः ध्यायेत् धात्रिदेवि नमस्तुभ्यं सर्वपापक्षयं करी

वर्षस्कंकुरुमानित्यनवतंतुं तथाकुरु पुत्रान्पौत्रान्वलप्रज्ञादिहिमेजकीश्वरि संवत्सरकृतंपापंदूरीकुरुमप्राक्ष
 ये ततोधात्रीमूले सव्येनैवपितृतर्पणंकुर्यात् पितापितामहश्चैवतथैवप्रापितामहः मातापितामहीचैवतथैवप्र
 पितामही मातामहस्तपिताचतथैवप्रापितामहः तेषिंवंतुमयादत्तंधात्रीमूलेऽक्षयंपयः मातृवंशेषितृवंशेश्चत्रा
 प्तायेचगोत्रिणः तेषिंवंतुमयादत्तंधात्रीमूलेऽक्षयंपयः पितामाताचभ्राथर्याचभगिनीदुहितुःपतिः पितृष्वसाः
 मातृष्वसासप्तगोत्राणितर्पयेत् चतुर्विंशच्चविंशच्चषोडशद्वादशैवहि रुद्राश्वसवश्चैवकुलमेकोचरंशतं तेषि
 वंतुमयादत्तंधात्रीमूलेऽक्षयंपयः तेषैवैतृप्तिमायांतुधात्रीमूलेनिपेचनात् एवंप्रत्यहंमासपर्यंतं कृत्वा व्रते तदुवा
 पनंकुर्यात् सर्वतोभद्रमंडले सौवर्णी धात्रीं तन्मूले हैमविष्णुं पूर्वोक्तमंत्राभ्यां संपूज्य मंडलपूजति
 श्रिंश्रिंप्रतिष्ठाप्य वैष्णवमंत्रेण धात्रीनाममंत्रैश्च मंडलेदेवतामंत्रैश्चाष्टोत्तरशताज्याहुतीहुत्वा आचार्या
 यर्षीठं व्रतपूर्तयेगांचदत्त्वा सर्वसंपूर्णतासिद्धये सुवर्णयुक्तं घृतपूरितंकांस्यपात्रंदद्यात् तत्रमंत्रःकांस्यंत्रह्रमयं
 प्रोक्तंसाज्यंभोज्यंदिवौकसां सुवर्णचाग्निदेवत्यमतःशांतिंप्रयच्छमे ततोऽन्यांश्चद्विजान्सदन्नेनसंभोज्यतेभ्योद
 क्षिणांदत्त्वा आशिषोऽगृहीत्वास्वयंभुजीत इतिधात्रीपूजाद्यापनम् ॥ अथपद्मपुराणीयसृष्टिखंडोक्तं धात्रीवृक्षमाहा
 त्म्यं लोचनमःश्रीपरदेवतायै स्कंदउवाच अपरस्यापितृक्षस्यफलसंपूजनात्तरोः सर्वलोकाहितार्थायवदनोभवनाशनं
 ईश्वरउवाच पावनंवासुदेवस्यफलंप्रीतिकरं शुभं यस्यभक्षणमात्रेणमुच्यतेसर्वकल्मपात् भक्षणेचभवेदायुः
 पानेवैधर्मसंचयः अलक्ष्मीनाशनंस्नानेसर्वैश्वर्यमवाप्नुयात् यस्मिन्गृहेमहासेनधात्रीतिष्ठतिसर्वदा तस्मि
 न्गृहेनतिष्ठतिप्रतादैत्याश्वराक्षसाः नगंगानगयाचैवनकाशीनचपुष्करं एकैवपावनीधात्रीसंप्राप्तेहरिवासेरे
 एकादश्याशुभेपक्षेधात्रीस्नानंकरोतियः सर्वेपापाःक्षयंयातिविष्णुलोकेमहीयते धात्रीफलेर्महासेनभक्षणंस्ना

नमवच नियतेपारणेविष्णोःस्नानमात्रहोर्दने संप्राप्तेपारणेचैवधात्र्यैकरूपशनेनरः भक्त्यातूलंघयद्यस्तु
 एकादश्यांसितोसिते एकैनेवोपवासेनकृतेनतुपडानन सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः अक्षयल
 भंतेस्वर्गविष्णुसायुज्यतांत्रजत् तस्मात्सर्वप्रयत्नेनचरेद्धात्रीव्रतंनरः धौत्रिद्रिवेण्णातस्यस्यकेशाःसुरजि
 ताः नपिबेत्सपुनर्मातुःस्तनंकाश्चित्पडानन धात्रीदर्शनसंस्पर्शांनान्मन्त्रउच्चारणेपिच वरदःसंमुखोविष्णुःसं
 तुष्टोभवतिप्रियः धात्रीफलंतुयत्रस्तिव्रतव्रित्तित्थतिकेशवः तत्रब्रह्मास्थिरापद्मातस्मात्तांतुगृहेन्यसेत् अल
 क्ष्मीनिश्चयेततत्रयत्रधात्रीप्रविष्टते संतुष्टाःसर्वदेवाश्चन्यजतिक्षणमुदा धात्रीफलैर्नैवेद्यंघोदादातिमहाबल
 तस्यतुष्टोभवेद्विष्णुर्नान्यैःऋतुशतैरपि स्नात्वाधात्रीफलैरेवपूजयेद्येद्यस्तुमाधवं सोभीष्टफलमाप्नोतिद्यद्वामनसि
 वर्तते . तथैवलवणंरुष्ट्वापूजयित्वाफलंनतु सुवर्णशतसाहस्रंफलमेतिनरोत्तमः यागतिज्ञाननिष्ठानामुनीनांयो
 गसेविनां गतितांसमवाप्नोतिधात्रीसेवारतो नरः तीर्थसेवावागहैश्चब्रतैश्चविविधैस्तुया सागतिलंभ्यतेपुसां
 धात्रीफलसुसेवया प्रीतिश्चसर्वदेवानामात्हणानोगणस्यच संमुखावरदाःस्नानेनधात्रीफलनिपेवणे ग्रहा
 दुष्टाश्रयैकेचिदुग्रयैदेत्यराक्षसाः सर्वेनिर्दुष्टतायांतिधात्रीफलसुसेवनात् सर्वेपुयज्ञकार्येषुपुण्यप्रोक्तथा
 मलं सर्वदैवतपूजायांवर्जयित्वावेर्दिनं तस्माद्रविदिनेनातसप्तम्यांचविशेषतः धात्रीफलानिसातस्यंदूरत
 परिवर्जयेत् यस्तुस्नातितथाक्रांत्वाधात्रीचरविवासरे आयुर्विक्तकलत्रंचसर्वतस्यविनश्यति संक्रांत्यांभृगु
 वारेचपद्मांप्रतिपद्भुवं नवम्यांचाप्यमायांचधात्रीदूरात्परित्यजेत् नासिकाकर्णतुंडेषुमृतस्यांध्रिकरेपुचःति
 ष्ठेद्वावीफलंयस्ययातिविष्णुमंदिरं धात्रीस्पर्शनमात्रेणरोयात्सच्युतालयं सर्वपापक्षयस्तस्यस्वर्गयाति
 रथेनतु धात्रीपत्रंकरेकृत्वायस्तुस्नानंसमाचरेत् पदेपदेऽश्वमेधस्यफलंप्राप्नोतिधार्मिकः अस्यदर्शनमात्रेण

यैवैपिपिष्ठजंतवः सर्वेतेऽन्नपलायतेग्रहादुष्ठाश्रदारुणाः ॥ पुरैकः पुष्कसः रुकंदमृगयार्थवन्गतः ॥ मृगपक्षिगणाह
 त्वात्पयापरिपीडितः क्षुधयामलकीरुक्षंपराचीनफलान्वितं दृष्ट्वां सरुह्यासहसाचखादफलमुत्तमं ततोदैवास्स
 रुक्षात्रापपातधरणीतले वेदनामनुसंबद्धः पंचत्वमगमत्तदा ततः प्रेतगणाः सर्वैरक्षोभूतगणास्तथा तनुवोढुमुदासर्वे
 यैवैशमनसेवकाः नशक्नुवन्विचंडालंमूतद्रुमहावलाः अन्योन्यविग्रहस्तेपांममायमितिलपतां ग्रहीतुंचविनेतुंचत
 शकास्तेपरस्परं ततस्तेतुसमालोकयगतामुनिगणान्प्रति किमर्थमुनयोधीराश्रंडालंपापकारिणं प्रेक्षितुंचवयं
 शकानचापियमसेवकाः भियंतेघातितायेचस्थिरायुद्धात्पलायिताः साहसैर्घातिताभीतादृक्षाभिकाष्ठपीडिताः सिंह
 व्याघ्रहतामर्त्याड्याघ्रैर्वाजलजंतुभिः जलह्रवेमृताः प्रेतावृक्षपर्वतपाततः पशुपक्षिहतायेचकारागोरैर्मृताः आल्म
 घातमृतयेचश्राद्धादिकर्मवर्जिताः गूढकर्मरताधूर्तागुरुविप्रनृपद्विपः पापांडाः कौलिकाः क्रूरागरदाः कूटसाक्षिणः
 अशौचान्नस्यभोकारः प्रेतभोग्यानसंशयः ममायमितिभापंतोनेतुंचनशक्नुमः आदित्यइवदुःप्रेक्ष्यः किंवाकस्य
 प्रभावतः मुनयऊचुः अनेनभक्षितंप्रेताः पक्षमासलकीफलं तत्संगाघांतितस्यैवफलानिप्रचुराणिच तैनेवका
 रणेनायंदुःप्रेक्ष्योभवतामयं रुक्षात्रापतितश्रायंप्राणान्खेदात्तदाऽत्यजत् नैवोच्चोरणमंत्रस्यनचान्येनापिकर्मणा
 धात्रीभक्षणमंत्रेणपापपूतोऽन्नजद्वियं वः पृच्छामः सविज्ञानान्नवयंनिंदकाश्रवः विष्णुलोकद्विमानंतुयावैत्रेवा
 न्नगच्छति प्रेताऊचुः उच्यतांमुनिशांडूलावोढुंतमनसिस्थिरं यावद्द्विजानघोपतिवेदमंत्रादिकल्पितं घोष्यं
 तेयत्रवेदांश्रमंत्राणिविधानिच पुराणस्मृतयोयत्रक्षणस्थांतुनशक्नुमः यज्ञहोमजपस्थानंदेवतार्चनकर्मणां पु
 रतोनेवतिष्ठामस्तद्द्वार्तीचसमुच्चितां किंवाकृत्वाप्रेतयोर्निलभंतेहिनराद्विजाः श्रोतुमिच्छामहेसम्यक्स्थमानमि
 दं वचः द्विजाऊचुः शीतघाततपच्छेशैः क्षुत्पिपासाविशेषकैः अन्यैरपिचंद्रुः खैर्यपीडिताः कूटसाक्षिणः ॥ १ ॥ वधुवै

पूर्वैयधनलोभाच्चनजानंतिहिताहितं उच्छिष्टंश्चभिरुच्छुष्टंश्लेष्ममूत्रकृतनुवा मस्याचमोहितैश्चेष्टप्रतादंति सदैवहि
 सकृच्छोचजलंवातवलिमूपकमकटैः सूतेकमृतकेजप्यनत्यक्तैथेनकेनचित् तस्यान्नंजलंमुक्ताप्रैतास्तैवैसदैवहि
 दुर्दाताग्रहिणीयस्याशुचिःसंयमवर्जिता गुरुनिःसारितादुष्टा.संतिप्रैताश्चतत्रवै अपुंगवाःकुलेजातावलोत्साह
 विवर्जिताः वधिरांधकृशादीनाःपिशाचा.कर्मजातयः क्षणचमंगलनास्तिदुःखहेतुयुताभूशं तेनैवविकृताकारा.
 सर्वभोगविवर्जिता. नास्तिकारोगसंतप्तामृतारूक्षामलीमसाः एतेचान्येचदुःखार्ताःसदैवप्रेतजातयः तेनकर्म
 विपाकेनजायंतकर्मणेश्चः पितृमातृगुरूणांचेदर्विनादपराश्रये पापंढा.कौलिका.पापास्तेप्रैताःकर्मजाभुवि ग
 लपारैर्जलैःशस्त्रैर्गलैरात्मघातकाः इहलोकैचप्रैताश्चंडालादिपुसभवा. अत्यजाःपतिताश्चैवपापरेणामृता
 श्रये अस्यैर्घातितायुद्धेतेप्रैतानिश्चिताभुवि महापातकसंयुक्ताविवादैश्चवहिष्कृताः चौराःसाहसिकयेच
 पितृणद्रिहचिंतकाः दानाध्ययनहीनाश्चत्रतैर्देवार्चनादिभिः अमंत्रा. स्नानहीनाश्चगुरुस्त्रीगमनेरताः
 तथैवात्यजस्त्रीपुदुर्गतासुचसंगताः महाक्रूरपवासेनम्लेच्छदेशस्थितामृताः म्लेच्छंभापायुताऽशुद्धास्तथा
 म्लेच्छोपजीविनः अनुवर्तिये म्लेच्छान्स्त्रीधनैरुपजीविनः स्त्रियश्चैव नरक्षंतितेप्रैतानात्रसंशयः 'क्षुधास
 तप्तदंहुंश्रान्तंविप्रं गृहागतं गुणपुण्यातिथित्यक्तापिशाचत्वंव्रजति' विक्रीणंतिचैवगाश्चम्लेच्छादिपुग
 वाशिपु प्रैतलोकैचिरंस्थित्वातेचयांत्यपुनर्भव' अशौचाभ्यंतरेयेजंजाताश्चपशवोमृताः 'चिरं प्रैताःपिशाचाश्चमृता
 जाता.पुनःपुनः जातकर्ममुखैश्चवसंस्कारैरेयंविवर्जिताः एकैकस्याप्यसंस्कारेप्रैतत्वंपरिधीयते स्नानसंध्यासुरार्चो
 भिर्भेदयज्ञव्रताक्षरैः आजन्मवर्जिताःपापास्तेप्रैताश्चापुनर्भवाः भोजनोच्छिष्टपात्राणियानिदेहमलानिच येषा
 तयंति सन्तीर्थतेप्रैतानात्रसंशयः दानमानार्चनैर्विघ्नैर्वैधेनवतर्पिता पितरोगुरवश्चैवप्रैतास्तेकर्मजाभुवि प-

तीन्त्यक्काचयानार्थोनिवसंतीतरेजने प्रेतलोकेशिरस्थित्वाजायतेचात्ययोनियु पतीश्वचयित्वायाविपर्येद्विय-
 मोहिताः मिष्टखादंतियाःपापास्तास्तुप्रेताद्दिवरंभुवि विष्णुत्रभक्षकायेचब्रह्मस्वहरणैःताः अभक्ष्यभक्षकाश्चां
 तेतप्रेताश्चापुनर्भवाः बलाद्येपरवस्तूनिगृह्णतिचदहंत्यपि अतिथीनवमन्यतेप्रेतानिरयमास्थिताः तेनैरे.क.
 र्मभुंक्तसुखंवाटुःखमेववा तस्मादामलकीभुक्तास्त्रात्वातस्यद्रवेषणु सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकेमहीयते
 तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसेवयामलकींशिवां यइदंशृणुयात्स्कंदपुण्यास्थानमिदंशुभम् श्रावयेत्सतंतलोकेवेष्यवेपु-
 विशेषतः सयातिविष्णुभवनमितेपौराणिकाविदुः इतिपद्मपुराणेषुसृष्टिखेडवात्रोफलमाहात्म्यंपठितमोध्यायः ऋ
 थकार्त्तिकीकृत्यं इयंमन्वादिः सापूर्वाह्वय्यापिनीग्राह्याशुक्लपक्षस्थत्वात् अत्रविशेषोहेमाद्रौब्राह्मे ॥ पुण्याम-
 हाकार्त्तिकीस्याज्जीवेद्वो.कृतिकस्थयोः पाद्मे विशाखासुयदाभानुः कृतिकासुचंद्रमाः सयोगःपद्मकोनाम,
 पुष्करेत्वतिदुर्लभः पद्मकेपुष्करेऽमायांकपिलांयःप्रथच्छति साहित्वासर्वपापानिवेष्यवंलभतेपदं यमःकार्त्तिक
 क्यंपुष्करेस्नात.सर्वपापै.प्रमुच्यते अन्यत्रापि आग्नेयंतुयदाऋक्षंकार्त्तिक्यांभवतिक्वचित् महीतीसातिथिज्ञेयास्ना
 नदानेपुचरेतामा यदायाम्यंतुभवतिऋक्षंतस्यातिथौक्वचित् तिथिःसापिमहापुण्यामुनिभिःपरिकीर्त्ता प्रा
 जापत्यंयदाऋक्षंतित्यौतस्यांनराधिप सामहाकार्त्तिकीप्रोक्तेदेवानामपिदुर्लभेति अस्यमिवसायंकालेमत्स्या-
 वतारोजातइत्युक्तं पाद्मे कार्त्तिकमाहात्म्ये वरान्दत्वायतोविष्णुर्मत्स्यरूपोभवत्ततः तस्यांदरंगुहंतंजप्तंतदक्ष
 यफलंस्मृतमिति अत्रैवात्रिपुरोत्सवउक्तेभविष्ये पौर्णमास्यांतुसंध्यायांकर्तव्यत्त्रिपुरोत्सवः दद्यादनेनमंत्रे
 णसुदीपांश्चसुरालये कीटाःपतंगामशकाश्चवृक्षेजलेस्थलेयेविचरंतिजीवाः दृष्ट्वाप्रवीपंनहिजन्मभागिनस्ते
 मुक्तरूपाहिर्भवतितत्रेति अत्रपौर्णमासीसंध्याकालव्यापिनीग्राह्या पूर्वोक्तभविष्यवाक्ये संध्यायामित्युक्तेः

अत्रकार्तिकेयदर्शनकार्थं तदुक्तं काशीखंडे ' कार्तिक्यां कृत्तिकायांगेयः कुर्यात्स्वामिदर्शनं सप्तजन्मभवेद्विप्रो
 धनाद्येवेदपारगइति श्रम्याक्षीरसागरदानमुक्तं निर्णयाम्भते ब्रह्मपुराणे पौर्णमास्यांतुसंपूज्योभक्त्यादामोदरः
 सदा ततश्चंद्रोदयेः पूज्यास्तापस्यः कृत्तिकास्तुपट् शिवासंभूतिनामाचप्रीतिः संततिरेवच श्रनसूयाक्षमा
 त्रैवपडेताः कृत्तिका मताइति कार्तिकेयस्तथाखड्गीवरुणश्रहुताशनः धान्यैः सशूकैर्द्वारोर्ध्वभूपितस्सनिशागमे
 माल्यैर्धूपैस्तथादीपैर्भक्ष्यैरुच्चावचैस्तथा परमान्नैः फलैः शार्कैर्वह्निब्राह्मणतर्पणैः एवदेवास्तुसंपूज्यदिपोदेयोग्
 हाद्वाहिः दीपोपांतैतथागर्तश्रतुरस्त्रामनोहरः चतुर्विंशत्यागुलः कार्यः सिकश्रंदनवारिणा गवाक्षीरेणसंपूर्णः सर्वतः
 परिरक्षितः तत्रहेममयोमल्यैर्मुक्तानेत्रमनोहरः प्रक्षेप्तव्यांविधानेननेमोस्तुहयेपठन् ब्राह्मणायाथयोग्या
 यदंध्यांतक्षीरसागरमिति श्रन्नविधानेनेत्यस्यदद्यादित्येनान्वयः अस्यां दामोदरं पूज्यनक्तंकार्थं तदुक्तं कृत्यतत्त्वा
 षेवं ब्रह्मपुराणे पौर्णमास्यांतुसंपूज्यभक्त्यादामोदरंसदा तस्मिन्नह नियत्नेनकर्त्तव्यंनक्तभोजनम् तथाकार्तिकेपौर्णे
 मास्यांतुसोपवासोऽर्चयेद्धरिम् अग्निष्टोमफलंप्राप्यसूर्यलोकंचविंदति श्रम्यामेववृषभदानंकार्थं तदुक्तं मदनर
 त्ने विष्णुवर्मत्तरे कार्तिक्यांचंद्रवर्णभमन्यवर्णमथापिवा रत्नैर्भक्षिस्तथाधाधान्यैर्विजेर्वह्निस्तथैवच एतैर्युक्तमि
 ति शेषः कृत्वाचोक्तमथोक्षाणंदत्वादीपंसमततः चंद्रोदयेनरोदत्वासर्वपापैः प्रमुच्यते कांतरियममार्गेतुतेना
 सौत्रजतेसुखं प्राप्नोतिपुत्रपौत्रांश्रसूर्यलोकंचगच्छतीति अत्रैवकाम्यवृषोत्सर्गः कार्यः तदुक्तं निर्णयाम्भते भवि
 प्येत्तरे कार्तिक्यांतुवृषोत्सर्गोविवाहः पुण्यलक्षणः कार्यः कुरुकुलश्रेष्ठहरेर्नैराजनंतथा गजाश्वरथदानंचधन
 धेन्यादयस्तथा प्रदेयाः पुण्यकृद्भिस्तुतस्यांसंकल्प्यदेवतां इति मात्स्येऽपि कार्तिक्यांतुवृषोत्सर्गकृत्यानक्तंसमाच
 रेतु शैवंपदमवाप्नोतिशैवव्रतमिदंस्मृतमिति श्रत्रैवब्रह्मपुराणे नीलवृषदानमुक्तं नीलंचवृषभंदद्याच्चतुर्व्य-

त्सतरीयुतं सर्वसस्यवरं रन्ध्रं सर्वगंधसमन्वितं सुवाससं द्राह्मणाय महाकांता रक्षणं यावत्तितस्य रोमाणि शरीरे
 र्मेति संस्यया तावद्युगसहस्राणि स्वर्गेषु सतितत्प्रदः पुजयित्वा ततो विष्णुरक्तमाल्यानुलेपनैः भोक्तव्यंगोर
 मप्रायं सुसव्यं स्थण्डिले तद्वति नीलवृषलक्षणं त्वाह हरिहरः लोहितोयस्तु वर्णनमुखेषुच्छेषांडुरः श्वेतः खुर-
 विषाणाभ्यां सवृषो नील उच्यते तथान्यत्र चरणाश्च मुखपुच्छयस्यैतानि गोपतेः लाक्षारससुवर्णश्वतं नील-
 मिति निर्दिशेत् भूमौ कर्षितलागूलं प्रलंबस्थलवाल्धि पुरस्तदुन्नतो नीलो वृषभससप्रशस्यते अन्यत्रापि श्वे
 तोदरः कृष्णपृष्ठो द्राह्मणस्य प्रशस्यते स्निग्धवर्णैर्नरकेन क्षत्रियस्य प्रशस्यते कांचनाभिनैवैश्वस्य कृष्णशूद्रस्य
 शस्यते यस्य प्रागायते शृंगेभ्यु मुखामिमुखे सदा सर्वेषामेव वर्णानां सच सर्वार्थसाधक इति अस्यामेव भविष्योत्-
 रोक्तं संतानव्रतं कार्यं तदुक्तं हेमाद्रौ ॥ श्रीकृष्ण उवाच कार्तिक्यामुपवासंय कन्यां दद्यात्स्वलंकृतां स्वकी
 यां परकीयां वानडीसंगमकेशुभे एतत्संतानकं नाम व्रतं सुगतिदायकमिति अस्यामेव राशिव्रतं तदुक्तं हेमाद्रौ
 भविष्योत्तरे । श्रीकृष्ण उवाच ॥ कार्तिक्यां नक्तभुग्दद्यान्मेपं हेमविनिर्भितं मार्गशीर्षे वृषे पुष्ये मिथुने तद्देवहि
 एवंक्रमेण यो दद्याद्ग्राशीन्वस्त्रविभूषितान् पौर्णमास्यां तु कौंतेय सुवस्त्रान्वहुदक्षिणान् एतद्ग्राशिव्रतं नाम ग्रहोपद्र
 वनाशनं सर्वाशापूरकं तद्ब्रह्मसोमलोकप्रदायकमिति ॥ अस्यामेव कृत्तिकाव्रतं कार्यं तदुक्तं हेमाद्रौ भविष्ये ॥
 श्रीकृष्ण उवाच ॥ अथातः शृणु भूपालकृत्तिकाव्रतमुनमं राज्ञीच भद्रलिंगस्यापुरायस्य प्रभावतः त्रतीव महती
 लंबध्याश्रयं जातिस्मराऽभवत् योगेन ते तनुं त्यक्त्वा परे ब्रह्मण्यलीयत युधिष्ठिर उवाच ॥ कीदृशं तद्ब्रतं कृष्णमंत्र
 एव तु कीदृशः विधानं कृत्तिकानां च तं कालं वदस्व मे श्रीकृष्ण उवाच ॥ कार्तिक्यां पौर्णमास्यां तु गृह्णीयात्कृत्तिका
 व्रतं पणमासांस्तद्ब्रतं यावदिदं शं चित्ये च तसीत्यादि - सौवर्णैरौष्यानवनीतसिद्धाः । पट्टकृत्तिकाश्च एकपिष्टमयाश्च

कृत्वाः पात्रेनिधायकुसुमाक्षतधूपदीपैः संपूज्यजन्मगहननविशंतिमर्थाइति इतिकृत्तिकात्रतं अत्रवमनोरथ
 पूर्णिमात्रतमारंभणीयं तदुक्तंहेमाद्रौ भविष्योत्तरे ॥ कार्तिकेर्तुसमारभ्यसंपूर्णशशलक्षणं पूजयेदुद्वेयराजन्स
 दानकाशनेभवेदित्यादि जनाभिरामशशांकवत्स्याद्धनाधिपालश्रतयैवलक्ष्म्या शक्रेणतुल्यश्चतयैवश
 त्तयामानुष्यमासाद्यभवेत्सराजेत्येतेन । इतिमनोरथपृणिमात्रतं अत्रैवसौभाग्यत्रतंकार्थं तदुक्तंहेमाद्रौ विष्णु
 धर्मे कार्तिकेर्पोर्णमास्यांतुपूर्णाशिशिरदधिधितिं पद्मेपोडशपत्रेतुक्रुत्तिकायांतुपूजयेदित्यादि सौभाग्यदंरूपवि
 र्द्धनचलावण्यदंक्षीरतिभोगदंच कार्यप्रयत्नेननेरद्रुपुसांधार्थतथास्त्रीभिर्दीनसत्वेत्येतेन । इतिविष्णुधर्मेकं
 सौभाग्यत्रतम् अस्यामेवाऽनुष्ठेय कार्तिकत्रतौद्यापनप्रसंगात् कार्तिकस्नानविधिर्लिख्यते तत्रः पृथ्विचंद्रो
 द्वयेः विष्णुस्थितिपादयोः ॥ तुलामकरमेपेपुप्रातःस्नानंविधीयते हविष्यं ब्रह्मचर्यं च महापातकनाशनमिति सौरमा
 सउक्तः प्राच्याश्चेतदेवाद्रियंते दाक्षिणात्यास्तु आश्विनस्यतुमासस्ययाशुक्लेकादशीभवेत् कार्तिकस्यब्र
 तान्द्वितस्यैवप्रारभेत्सुधीरिति पादोक्तेः भार्गवाचनेच आरभ्यैकादशीशुक्लामाश्विनस्यतुमानवः प्रातःस्नानं प्रकुर्वी
 तयावत्कार्तिकमास्करइति विष्णुरहस्योक्तेः हेमाद्रौ च आदित्यपुराणे ॥ पूर्णेश्चाश्वजिमासिषौर्णमास्यां समाहित
 इत्युक्त्वा मांससमग्रंपरयाचभक्त्या समाप्यते कार्तिकर्षोर्णमास्यामित्यं तेनाऽभिधानाच्चऽऽश्विनशु
 क्लेकादश्यां पूर्णमास्यां वा समापयेदित्याहुः मदनपारिजाते विष्णुः कार्तिकेसकलं मासं नित्यस्त्रायीजितेन्द्रियः ॥
 जपंहविष्णुभुक्शांतःसर्वपापैः प्रमुच्यते । अत्रदेशविशेषः पाद्मे कार्तिकंप्रक्रम्य कुरुक्षेत्रेकोटिगुणो
 गंगायामंपितस्मः ततोधिकः पुष्करे स्याद्द्वारावत्यांच्चभार्गव पुण्याः पुण्यं श्वसत्पेवमुनयोमथुराधिकाः दु
 र्गमः कार्तिकेऽविप्रामयुरायां नृणां मिह यत्रार्चितः स्वकरूपं भक्तेभ्यः संप्रयच्छतीति इदंच स्नानं काशीस्थपंच

नदेष्यतिप्रशस्तं ॥ शतंसमास्तपस्तप्त्वाकृतेयल्लभ्यतेफलं तत्कार्तिकंपंचनदसकृत्स्नानिनलभ्यते कार्तिकेविदुती
 र्थयोब्रह्मचर्यपरायणः स्नास्यतेतुदितेभानौभानुजातस्यभी कुतइत्यादिकाशीखडेक्तिः संपूर्णस्नानाऽशक्तौ ब्रह्मपुराणे
 कार्तिकमाधिकृत्य ॥ एकादश्यादिपुतथातत्रपंचसुरात्रिपुच दिनेदिनेचस्नातव्यंशीतलासुनदीपुच वर्जितव्यतथा
 हिंसामांसभक्षणमेवचेति 'काशीखडे वाराणस्यांपंचनदेत्र्यहंस्नातास्तुकार्तिके अस्मिन्तेपुण्यवपुयः ॥ पुण्यभाजो
 तिनिर्मला इति कार्तिकेमासिवैत्रात्र्यै कृताभक्तित्परै विदुतीर्थकृतस्नानैस्तेपामुक्तिर्नदूरतइति ॥ मुहूर्ताव
 शपितायांरात्रौतीर्थदौगत्वात्रत्यहंस्नानंकार्यं नाडीद्वयावाशिष्ठायांरात्रौगच्छेज्जलाशयमित्यादिपाद्भवचनात् अ
 त्रैवप्रसंगात्सक्षेपणित्यनैमित्तिकस्नानविधिरुच्यते अगिरा. विनादभैश्रयस्नानंयच्चदानंविनोदकं - असंख्या
 तंयज्जप्तंतत्सर्वनिष्फलभवेत् अन्यत्रापि कुशहीनंतुयस्नानंमंत्रहीनाचयाक्रिया दानंचदक्षिणाहीनंत्रयंतन्निष्फ
 लंभवेत् योगियाज्ञवल्क्यः अरुण्दिवाचरेस्नानंमभ्याह्नात्प्राग्विशेषतः प्रयतोमृदमादायदूर्वाद्र्यार्चगोमयं अरु
 गनातुरःविशेषतइतिवचनात् अपराह्णेष्यभ्यनुज्ञायते ॥ स्थापयित्वातथादर्भीस्ततःस्नानसमाचरेत् प्रक्षाल्य
 हस्तौपादौचशिखाबंधंसमाचरेत् अत्रकुशदूर्वादिंकस्वयमेवानयेत् नतुनद्यादौकिंचित्प्रार्थयेत् तदुंकंस्मृतिसागरे ।
 जलतितिलदर्भीस्तुयोनुष्ठानाययाचते नानुष्ठानफलंतस्यदातुरेवाहितफलं मनुःस्नानोपकरणंसर्वन्यस्यदक्षिणभा
 गतःएवंयःकुरुतेस्नानंश्रेयोमहदवाप्नुयात् संग्रहे जलेदेवगृहैचवशयनेचद्विजालये निर्णिकपादःप्रविशेन्नानिर्णि
 कःकथंचनेति । अत स्नाने मललेपसम्भवे शारीरमलक्षालनस्य जलमध्येनिषेधादुद्धृतोदकेनवाहिरंगंप्रक्षाल्यन
 द्यादौप्रविशेत् शिखाबंधनप्रकारमाहव्यासः स्मृत्वौकाएचगायतत्रानिवश्रीयाच्छिखांततः पुनराचम्यहृदयंवाह
 स्कंधोचसंस्पृशेत् कात्यायनसूत्रेच ॥ अथतोतित्यस्नानमित्युपक्रम्य प्रक्षाल्यपाणिपादंकुशोपग्रहोवद्वशिखी

यज्ञोपवीर्तचिजपेदित्युक्तं कुशयुक्तउपग्रहेऽस्यउपग्रहगत्येऽनेनेत्युपग्रहोहस्त. अत्रसदोपवीर्तानामाव्यसदावद्वशिवे-
 नचेत्येवंनित्यतयाशिक्षादिधारणेसिद्धेपि पुनर्विधानं कर्मागत्वसंपत्यर्थंनित्यहितद्वारणंपुरुषार्थं सदापदानेनैवा-
 छिनष्टेऽपियज्ञोपवीर्ततदुत्पाद्यस्नानमितिसिद्धतीतिश्रद्धतचंडेश्वरादये. तद्धित्यं विशिखोद्युपवीतश्रयत्करोति॥५॥
 तत्कृतमित्युत्तराद्धेनकर्मागतायाश्रपिवोधनात् केवलपुरुषार्थत्वेहि शिक्षोपवीतयोः कर्माथतया नित्यप्राप्तत्वात्त
 दर्थविधानमुपपद्यते यदपिपुरुषार्थविधिप्राप्तेयज्ञोपवीतीतिद्वितीयवस्त्रवारणार्थमितिकाल्यायनभाष्यं तदपिचिंत्य
 परिसंख्याप्रसंगात् तस्माद्देवादुत्तरीयासंपत्तौ तदर्थमाधिकमेकंयज्ञोपवीतंविधीयते अतएवोक्तंद्वितीयमुत्तरीयार्थं
 वस्त्राभावेतादिष्यतइति एवमनियतकेशवेपाइति स्नानेकेशमोक्षश्रवणाच्छिखामोक्षोपिशाक्यतेतितद्वारणार्थंपुनः
 शिक्षाबंधवचनं यद्यपिमुक्ताशिक्षावर्जमिति तत्रास्ति तथापिप्रमादनिवृत्त्यर्थदोषभूयस्त्वार्थवचनमितिकथंचिद्व्यया
 ख्येयंवाचनपुराणे॥निविच्यतेरेकुशांपजुलानिपूर्वोत्तराग्रणिष्टदन्यसेच्च प्रक्षालयपादौचमदेवकंठेयज्ञोपवीतचजलं
 पिवेत्रि कंठेकृत्वानिवीतं कृत्वा प्रक्षालयेदित्यर्थं यम करायांधारेयद्वर्भाञ्छिखाबंधविधायच प्राणायामांस्तथाकु
 र्यात्कालज्ञानंयथाविधिकालज्ञानंतात्कालिकतिथिनक्षत्रादिस्मरणंविधयेत्यर्थं मनु. प्रक्षालयपादौहस्तौचशुचिराच
 म्यवाग्यतःतिथिवारादिकंज्ञात्वासुसंकल्पेयथाविधि अत्रादिपदेनवारयोगसंक्रांत्यादेशपिसंग्रहःतत्रतत्रतृथक्श्रव
 णात् तत्रतिथिनक्षत्रादीनितात्कालिकान्येवस्मर्तव्यानि तदुक्तमाचारसारे जन्माज्ञाभ्यगपातादिस्नानदंतक्रियासु
 च' तिथिस्तात्कालिकीज्ञेयापारणेलेखनेतथेति वारेपुतुदे शांतरवियोगाभ्यांकाचित्तुदयात्त्रागूर्ध्ववारप्रवृत्तिः तदु
 क्तं रत्नमालयां वारप्रवृत्तिमुनयोवदंतिसूर्योदयाद्रावणराजधान्यां ऊर्ध्वतथाधोप्यपरत्रतस्माच्चराद्धे शांतरना
 डिकाभिः लकार्यासूर्योदयादूर्ध्वमेववारप्रवृत्तिः अन्यदेशेदेशांतरचरवेशेनतस्मात्सूर्योदयादूर्ध्वमधोवावारप्रवृत्तिः

'इदमेवस्फुटीकृत्याह' चराद्धेशांतरयोर्वियोगयोगात्समानीयपल्लेश्रसम्यक् सूर्योदयादूर्ध्वमृणोधनेऽधोवारप्रवृत्तिमुर्नयोवदति श्रयमर्थः स्फुटगणितद्वारा स्फुटचरधनमानीयेदेशांतरमथानयेत् तदोभयोरंकरयोद्धनत्वे ऋणाल्पत्वे चोर्गःकार्यः वैजात्येयाधिकेऋणेषुप्राप्त्यं शेषेऋणकेसतितावद्धटिकाभिर्वारप्रवृत्तिः धनांकितु प्रागिति एवंस्थितेऽपसिद्धानविधानाद्रविवारस्नानविधानाद्रविवारादेरुदयोत्तरप्रवृत्तौ तन्निमित्तकस्नानादौ चार्वाक् शनिवासर कीर्त्तनीयः रविवारस्नानंतु सोमयासरे प्रागुदयात्कार्यमेवमुत्तरमप्यपकथ्यइति प्राप्तनचैतन्न्याय्यं आचारविशेषात् अत्राहुः एतद्देशांतरवियोगयोगाभ्यांवारप्रवृत्त्यभिधानं तत्प्रयुक्तकार्येषु गुणदोषप्रावल्याप्रावलयवोधनपरं पातंगिवारस्युदनाधिपत्यमित्याधिपत्याभिधानवत् अतएकैकस्मिन्नपिवासरेऽनेकवारप्रवृत्त्यभिधानं यात्रादौ गुणदोषाभावात् प्रतिपादकमेव एवंच नित्यावारप्रवृत्तिरर्द्धविवदर्शनादेव सामान्यशास्त्रसिद्धत्वात् एवंचनित्यस्नानादौ यद्यप्युपकालेऽपरितनोवारोनास्ति तथापि तस्यतिथिवशात्तत्कालिकत्वस्मरणाद्भाविनोपिकीर्त्तनं किंच अस्तेतस्यत्रिधाः सर्वाभवंतिह्यफलायतः प्रातःसमाचरेस्नानतच्चनित्यमितिस्मृतमितिमार्कण्डेयवचनेन प्रातःस्नानस्याहः कर्त्तव्यकर्मांगतायावोधितत्वात्तदहः कर्त्तव्यकर्मांशेऽशके स्नाने तदहस्तिथिवारादिचकीर्त्तयितुमुचितमुत्तियौतुर्वचनाद्वाधः नत्वेतद्वारेऽस्ति अतएवसंध्ययोर्भेदेनापादानमित्यन्यत्रविस्तरः एवंच तदहर्वृत्तिरणिक्किरणवच्छिन्नोपिकाले सएववारउत्कीर्त्तनीयइतिसिद्धं यत्पुनर्वारयोगसापेक्षेनैमिक्तकमर्द्धादिसनानं तत्तदानीं नभवति अर्कवारोदेवस्तुतदभावात् अहःकर्मानंगत्वाच्च नतदनुरोधेनतदनुयतमपीति एवंमलापकर्षणस्नानेऽपिनतदर्कवारोदिप्रयुक्तोर्निर्घंधः महाजनाचारोऽप्येवमेव अतएवकाम्यमपि सूर्याह्विविवदर्शनादूर्ध्वमेवभवति कांम्येमुख्यकालस्यैवांगत्वात् यदितुकाम्येपौपाकस्नानादावनुदितकोविधिरपितत्रवचत्तदेवभाविनोप्यर्कवारोदेः

कर्तनंकार्यमिति वस्तुतस्तु रविवासरनिमित्तिकस्नानं शनिवासरान्वितायामस्यां तितौ करिष्य इत्येव संकल्प
 यित्तुमुचितम् कालविशेषस्यवासरस्य सप्तम्यधिकरणेनोत्कीर्तितस्य विद्यमानस्यैवाधिकरणत्वसंभवेनाविद्यमा
 ऽस्याधिकरणत्वेनोत्कीर्तनासंभवात् एवंव्यतीपातादियोगादेरीपिविद्यमानस्यैवसंकल्पादाबुत्कीर्तनवोध्यम् न
 तितथैतात्कालिकत्ववचनादविद्यमानस्यापि वारादेः संकल्पादाबुत्कीर्तनासंभवइतिवाच्यम् तितथैतात्कालिक
 ववचनस्य त्रिटोपपरिसंख्याविधिवत्प्रसंगेन यातिथिमित्यादिसाकल्यवोधकवचनप्रसक्तसाकल्यत्वेन वारा
 द्वैतात्कालिकव्यवच्छेदकत्वासम्भवात् यद्यपि निमित्तस्यस्वस्मिन्स्वत्ववशानुष्ठापकस्यविद्यमानस्यैवोच्छेदोपयु
 क्तस्तथापिशंयादौमंगलाचरणेनिमित्तत्वस्यदृष्टत्वेनाविद्यमानस्यापि रविवासरदेशरुणोदयकालिविधायकवचन
 वशादरुणोदयकालेऽनुष्ठीयमानंरविवासरसंबंधिक्रियांगं प्रातःस्नानं प्रतिनिमित्तत्वं युक्तं नचाचारविरो
 धः प्राप्ताचारानुरोधेन शास्त्रार्थस्य व्यवस्थापयितुमशक्यत्वादितिकृतबुद्ध्योविदांकुर्वित्वत्यलम् इदंचप्रातः
 स्नानंसंध्यांकृत्वार्थं तेनविनैतरकर्मानाधिकारादितिर्वर्द्धमानः यद्यपि प्रातःस्नानोत्तरंप्रातःसंध्यायाः ॥
 पूर्वमेवकार्तिकादिस्नानंविधातुमुचितं प्रातःसंध्यायाः सूर्योदयोत्तरं समाप्यत्वेनानुदिते भानौ विहितस्यस्नानस्य
 प्रातःपश्चादनुष्ठयत्वं च तत्रैव कार्तिकेऽहंकरिष्यामिप्रातःस्नानंजनार्दनं प्रीत्यर्थतवेवशदामोदरमयासह
 ध्यात्वाहंत्वांचेवेजालेऽस्मिन्स्नान्तुमुद्यतः तवप्रसादात्पापमेदामोदरविनश्यतु इमौमंत्रौसमुच्चार्यमौनी
 स्नायाद्दतीनरइति अर्घ्यमंत्रावपि तत्रैव त्रतिनःकार्तिकेमासिस्नातस्यविधिवन्मम गृहाणार्घ्यमयादंतदनुजै
 इनिपूबन नित्येनैमित्तिकेकृष्णकार्तिकेपापनाशनं गृहाणार्घ्यमयादंतराधयासहितोहरे इमौमंत्रौसमुच्चार्य
 योर्घ्यमहंप्रयच्छति सुवर्णरत्नपुष्पांबुपूर्णांशखेनपुष्पवान् सुवर्णपूर्णांष्टथितिनदत्तानसंशयइति अन्योपि

स्नानगतो विशेषः । पादौ स्मृत्वाभागीरथीविष्णुशिवसूर्पजलेविशेत् । नाभिमाद्वेजलेतिष्ठन्नतीक्ष्णापाद्यथा
 विधिं तिलमलकचूर्णेनगृहीत्स्नानंसमाचरेत् । वनस्थानायतीनांचतुलसीमूलमिश्रितमिति स्नानसाधनं
 स्थितिशेषः सप्तमीदर्शनवमीद्वितीयादशमीपुत्रत्रयोदश्यांचनस्नायाद्घात्रीफलातिष्ठैः सहेति । पादौ कार्तिकेना
 र्चितोयैस्तुकमलैः कमलेक्षणः जन्मकोटिपुत्रिंद्रनतेपांकमलागृहे । नारसिंहे विहायसर्वपुण्याणिमुनिपुष्पेणके
 शंबं कार्तिकेयोऽद्वेयद्वत्स्यावाजिपयफलंभेत् ॥ कार्तिकेतुलसीमाहात्म्यं पादौ तुलसीकाननंराजन्गृहेयस्या
 त्रिष्ठिते तद्गृहंतार्थरूपंतुनायांतियभक्तिकराः रोपणात्पालनात्स्पर्शांघ्राणांपापहरातथा तुलसीहरतेपापंवाञ्छा
 नःकायसंभवं तुलसीमंजरीभिर्यःकुर्व्याद्दरिहरार्चनं नसगर्भगृहयातिमुक्तिमागीनसशयइति तुलसीविपिनच्छा
 यापत्रयत्रभेवनृप तत्रश्राद्धंप्रकुर्वीतापिच्छणादंशमक्षयभितिं तुलसीदलक्षेणकार्तिकेयोऽचंपेद्दरि पत्रेपत्रेमुनिश्रे
 ष्ठभतेमौक्तिकफलं स्कांदे कार्तिकमाहात्म्ये ॥ मालतीमालयाविष्णुःकेतकयाचैवपुजितः समासहस्रंसंप्री
 तोभवतेमधुसूदन तथा कार्तिकैकैशवीपूजायेपांनान्नासुतै कृता तेनिर्भर्त्यरवेःपुत्रवंसतिद्विदिवेसद्वा
 तथा स्कांदेद्वारिकामाहात्म्ये ॥ निवेद्येशवेशवेमालांतुलसीकाष्ठसंभवां वहतेयोनरोभक्त्यातस्यनास्तीहपातकं
 नजह्यात्तुलसीमालांकार्तिकेचविशेषतः महापातकसंहर्त्रीधर्मकामार्थदायिनीं स्पृशेतुयानिलोत्तमानिधात्री
 मालाकलौच्रणां तावद्दर्पसहस्राणिक्वैकुंठेवसतिर्भवेत् मालांनित्यंनरोभक्त्याधात्रीतुलसीसिसंभवां वहते
 कंठदेशेतुकरूपकोटीदिवंबसेत् तुलसीकाष्ठसंभूतेमालेकृष्णाप्रियंकरि विभर्भित्वा महंकेठुकुरुमांकरुष्णवल्लभं
 एवं संप्राथ्येविधिवन्मालांकरुष्णगलेर्षितां धारेयत्कार्तिकेयोवैसगच्छेद्द्वेषणवपदमिति स्कांदे कार्तिक
 माहात्म्ये ॥ धात्रीमूलेतुयःकुर्यात्पिडदानंमहामते मुक्तिप्रयांतिपितरःप्रसादान्माधवस्यतु धात्रीफल

विलिप्तांगो धात्रीफलविभूषितः धात्रीफलकृताहारो नारायणो भवेत् ॥ धात्रीलायांसर्माश्रित्य शोचयेच्चक्रपा-
 णिनं ॥ पुष्पपुष्पेऽथमेधस्य फलं प्राप्नोति मानवः तीर्थानि मुनयो देवा यज्ञाः सर्वेऽपि कार्तिके नित्यं धार्त्रिसमाश्रित्य
 तिष्ठस्यंके तुलास्थित इति श्रवैव धात्रीपूजनं कृत्वा प्रार्थयेत् धार्त्रिदेवि नमस्तुभ्यं सर्वपापक्षयं करिं पुत्रान् देहि
 महापुण्ययो देहि वलंचम इति ॥ कार्तिके मासि विप्रैर्द्रधात्री वृक्षोपशोभिते वने दामोदरं विष्णुं
 चित्रान्नेस्त्रोपधेद्भिर्भुः मूलनपायसेनाथहोमं कुर्याद्द्विचक्षणः ब्राह्मणान्भोजयेच्छतस्रास्वयंभुजीतवंशुभिरिति श्रा-
 यजागरणविधिः पाद्मे जागरं कार्तिके मासि यः कुर्यादरुणोदये दामोदराग्नेसेनाग्रयोगसहस्रफलं लभेदित्यादि-
 श्कार्तिके द्विदलत्रतं प्रागुक्तं कार्तिके द्विदलं त्यजेदिति पाद्मे कार्तिके माहाहास्ये ॥ राजिकां मादकं चैव नैवाथात्का
 र्तिके व्रती द्विदलं तिलैस्तैलचतथान्यत्सु विदूषितं स्कंदेपि कार्तिके व्रजेयत द्विदलं वहुवीजकं मापमुद्रम
 सुराश्रयणकाश्रकुलत्थकाः निष्पावाराजमापाश्रयाढक्यो द्विदलं स्मृतं नूतनान्यपि जीर्णानि सर्वाण्येयता निव-
 र्जयेत् ॥ अत्रकेचिदुत्पत्तिसमयेदलद्वयं भवति तद्गतपूर्वगत्या द्विदलमुच्यते इत्याहुः उदाहरति वीजमेव
 समुद्रुतं द्विदलं च कुरं विना दृश्यते यत्र सस्येपु द्विदलं तन्निगद्यते अन्येतु लक्षणायां मानाभावाद्दचनस्य च निर्मूल
 त्वाद्द्विदलात्मकं यस्य स्वरूपं तदेव वर्जयेदित्याहुः अन्यान्यपि वर्ज्यां न्युक्तानि पाद्मे पलांडुं लशुनं हिं गुं छत्राकं गुं जन
 तथानालिकां मूलकं शिंशुं वर्जयेत्कार्तिके व्रती अलांबुचापिष्टाकं कूष्मांडुं वृहतीफलं रुल्लिगंचकपित्थं च वर्जयेद्दृष्णवो
 व्रती कार्तिके तु विशेषेण राजमापान्नभक्षयेत् निष्पावान्मुनिशार्दूलयावदाभूतनारकीति पटोलान्यपि न भक्षयेद्दि-
 त्यादि ॥ लशुनारदीये ॥ कार्तिके वर्जयेत्तैलं कार्तिके वर्जयेन्मधु कार्तिके वर्जयेत्कांस्यं कार्तिके शुक्लसंधितं कां-
 स्यं तत्पात्रभोजनं ॥ कार्तिके यत्यादिर्मासोपवासं कुर्यात्तु गृहस्थः ॥ वानप्रस्थो यतिर्वापिनारी वा विधवा मुनेः ॥

सौपासंकुर्वातगुरोर्विप्राज्ञयायतः आश्विनस्यामलेपक्षेएकादश्यामुपोषितः व्रतमतनुगृहीयाद्यावत्त्रिंशदिना
 नित्विति प्रकृत्य नगृहस्यश्वरेद्रतामिति पात्रोक्तेः । सांघितंलवणशाकःयस्त्वचमलंकेवलकालपरिवासेन ॥ द्र
 व्यांतरसंसर्गकालपरिवासाभ्यावाञ्जम्लीभवति तत् शुक्लमितिमिताक्षरायाम् तथा कार्तिकेकृष्णसेवीयः प्राजा
 पत्यपरोयवा । एकांतरोपवासीवात्रिरात्रोपोषितोऽपिवा यद्वाद्वादशपक्षवामासंवावरवर्णिनि एकभकेननेके
 नतथेवायाचितेनच उपवासेनभैक्षेणव्रतमेतत्परंपदं तथा कार्तिकेआकाशदीपउक्तेनिर्णयाम्ते पुष्करपुराणे ॥
 तुलायांतिलतैलेनसायंकालेसमागते आकाशदीपंयोदद्यान्मासमेकंहरिप्रति महतींश्रियमाप्नोतिरूपसौभाग्य
 संपदमिति तद्विधिश्च हेमाद्रौ आदित्यपुराणे ॥ दिवाकरेऽस्ताचलमौलिभूतेगृहाददूरेपुरुपप्रमाणं यूपकृतिं
 यज्ञियवृक्षदारुमारोप्यभूमावथतस्यमूर्ध्नि पंचगुलच्छिद्रयुतास्तुमध्येद्विहस्तदीर्घात्रथपट्टिकास्तु कृत्वाचतस्रो
 षट्कलाकृतिस्तुयाभिभेवेदष्टदिशानुसारी तत्कार्णिकायांतुमहाप्रकाशोदीपः प्रदेशोदलग्नास्तथाष्टौ निवेद्य
 र्मायहरायभूम्येदामोदरायाप्यथधर्मराज्ञे प्रजापतिभ्यस्त्वथचसपितृभ्यः प्रतेभ्यएवाथनभःस्थितेभ्य इत्य
 द्विस्तरस्तत्रैवबोध्यः ॥ अपराकै भविष्योत्तरेतु ॥ विष्णोरायतेनयस्तुसहस्रंयदिदीपकान्
 प्रज्वालयत्यनुदिनंदिवारात्रमंद्रितः ॥ तमिस्त्रमभ्वयुक्पक्षंशुक्लपक्षंतु कार्तिकं सयातिभवनंविष्णो
 स्तेजोमयवपुःपुमान् दीपदानेनंत्रउक्तः यथा दामोदरायनभसितुलायांदालयासह प्रदीपंतेप्रयच्छामि
 नमोनंतायवेधसइति अन्यदपि स्कंदे त्रीहयोयवगोधूमाः प्रियंगुतिलशालयः एतेऽतिसात्विकाः
 प्रोक्ताः स्वर्गमोक्षफलप्रदाः काशीखंडे ऊर्जेयवाङ्गमशनीयोद्देवान्नमथवापुनः वृतांकंसूरणैववशूकाशैवी
 श्वर्जयेत पृथ्वीचंद्रोदये पाद्मे नोज्जीवंध्योविधातव्योव्रतानाकेनचित्कचित् अब्रतेनक्षिपेचस्तुमासंदासोदर

त्रियं ॥ तिर्यग्योनिमवाप्नोति नांऽत्रकार्योविचाराणा अन्यान्यपिताबूलैलेकेशं कर्तुनादिवर्जसंकल्परूपाणि
 प्रागुक्तानि ॥ अत्रैव प्रसंगात् ॥ भीष्मपंचकव्रतं लिख्यते नारदीयपुराणे ॥ नारद उवाच यदेतदचलं पुण्य
 व्रतानांपरमं व्रतम् ॥ 'कर्तव्यं कारिकिमासिप्रयत्नाद्भीष्मपंचकं' विधानंतस्य विस्पष्टफलं च सुरसत्तम कथय
 स्वप्नसादान्मेजनानां हितकाम्यया ॥ ब्रह्मोवाच प्रवक्ष्यामि महापुण्यं व्रतं व्रतवर्तांवर भीष्मैतद्यतः प्राप्तं त्र
 तंपंचदिनात्मकं ॥ सकाशाद्वासुदेवं स्थितेनोक्तं भीष्मपंचकं व्रतस्यास्य गुणान्वक्तुकं शक्यं केशवाहते ॥ व्रतयैते
 न्महापुण्यं महापातकनाशनं ॥ अतो नरैः प्रयत्नेन कर्तव्यं भीष्मपंचकं कारिकास्यामलपक्षे स्त्रात्वासास्य कथयत व्रतः
 एकादश्यां तु गृह्णीयात् व्रतं पंचदिनात्मकं ॥ प्रातः स्नात्वा विधानेन मध्याह्ने च तथा व्रती नद्यां निर्जरगते वा समा
 लभ्य च गोमयं यवव्रीहिं तिलैः सम्यक्पिष्टं संतपयेत्कमात् ॥ स्नात्वा मीनंततं कृत्वा धौतवासासाह व्रतः ॥ ततः संपूजये
 देवं सर्वपापहरं परं ॥ स्नापयेच्च अच्युतं भक्त्या मधुक्षीरघृतेन च ॥ तथैव पंचगव्येन गंधचंदनवारिणा ॥ चंदनेन सुगंधे
 नकुंकुमेनाथ केशवं ॥ कर्पूरोशीरमिश्रणलेपयेद्गुरुध्वजं ॥ अचयेदुचितैः पुष्पैर्गंधधूपसमन्वितैः ॥ १ ॥ गुग्गुलघृतसंयु
 क्तं देहदशयभंक्तिमान् दीपं कर्तुं दिवारत्नौदद्यात्पंचदिनानितु ॥ नैवेद्यं देवदेवं स्य परमांन्नं निवेदयेत् ॥ एवमभ्यर्चये
 देवं शरंतु त्वाचैव प्रणम्य च ॥ अंनमो भगवते वासुदेवेति जपेदष्टोत्तरं शतं ॥ जहुयाच्च घृताभ्यं कंतिलव्रीहियवव्रती ॥ २ ॥
 पंडक्षरेण मंत्रेण स्वाहाकारान्वितैश्च ॥ अंनमो विष्णवे इति पंडक्षरः ॥ उपास्य पश्चिमां संध्यां प्रणम्य गुरुध्वजं जपि
 त्वापूर्ववन्मंत्रं क्षितिशायी भवेन्नरः ॥ सर्वमेतद्विधानं तु कार्यं पंचदिनेष्वपि ॥ विशेषोक्तं व्रते चास्मिन् यदन्यूनं शृणुष्व
 तत् ॥ विशेषोक्तं दिनविशेषपुरस्कारेणोक्तं ॥ प्रथमेऽह्निके पादौ पूजयेत्कमलैर्नरः ॥ द्वितीये विल्वपत्रेण जानुदंशं स-
 मर्चयेत् ॥ पूजयेच्च तृतीये ह्निनाभिं भृंगारकेण तु ॥ बाणविल्वजपाभिश्च ततः स्कंधौ समर्चयेत् ॥ ततोऽनुपूजयेच्छी-

धर्मालयाचक्रपाणिनः ॥ १ ॥ कार्तिक्यादेवदेवस्य भक्त्या तद्गतमानसः ॥ पूजयेज्जपमन्त्रेण गंधधूपनिवेदयेत् ॥ अर्चयित्वाहः
 पीकेशमेकादश्यां समाहितः त्रिः प्राश्य गोमयस्य गेकीदश्यामुपवासितः ॥ गोमूत्रमंत्रवद्भूयोद्वादश्यां प्राशयेद्दत्तीक्षी रं
 चवत्रयोदश्यां चतुदश्यां तथा दधिः ॥ संप्राशय कायशुद्धये लघनीयं त्रुतुथं कं ॥ प्राशनहोममंत्रेण कर्तव्यं भूतिमिच्छता-
 पंचमेतुदिने स्नात्वा विधिवत्पूज्यकेशवं ॥ भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्यैतं भयोदद्याच्च दक्षिणां ॥ ततो नक्तं समश्रीयात्पंचगव्य-
 पुरस्सरं ॥ एवं सम्यक् स माप्येस्यार्थोक्तत्रतमुत्तमं ॥ जन्मप्रभृतियन्मासं त्यक्त्वा पुण्यमवाप्नुयात् ॥ तत्फलं समवाप्नो-
 तित्येकासौ भीष्मपंचके मंधपौयस्तु जन्माद्यं जन्मतो मरणोत्तिकं ॥ तद्भीष्मपंचके त्यक्त्वा संप्राप्तो त्यधिकं फलं भवि-
 प्योत्तरे ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ कार्तिके शुक्लपक्षस्य शृषुधर्मपुरांतनं ॥ एकादश्यां समारभ्य विज्ञेयं भीष्मपंचकं ॥ दुष्क-
 रं सखहिनानामशक्यं बालचेतसां ॥ परार्द्धः परिहर्तव्यो ब्राह्मचर्येण निष्ठया ॥ १ ॥ मद्यमांसमसत्यं च जयेत्पापभाषणं
 शोकाहारेण मुत्तत्रैः कृष्णाचनपरैर्नरैः ॥ स्त्रीभिर्वाक्येन कर्तव्यं स्वपतेः पुण्यवर्द्धनं ॥ २ ॥ विधवाभिस्तु कर्तव्यं पुत्राणां
 शुभसुद्वये ॥ सर्वकामसमृद्धार्थं मोक्षार्थं च पांडव ॥ नित्यं स्नानेन दानेन कार्तिकं कया वेदेव तु ॥ वैश्वदेवस्तु कर्तव्यो
 विष्णुध्यानपरायणैः ॥ वैश्वदेवः सर्वदेवताहोमः ॥ ततश्च विभूतित्वेन भावनायाः ॥ यमस्य प्रतिमाकार्यो रौद्रवक्रा-
 तिभीषणा ॥ हस्वहस्ता ॥ ३ ॥ ॥ तिविकृता लोहीदंष्ट्राकरालिनी ॥ तिलप्रस्थोपरिस्थाप्या कृष्णवस्त्रेण वेष्टिता ॥ रक्तपु-
 ष्यकृता पीडाज्वलकाचनकुंडला ॥ संपूज्य पर्यार्याभक्त्या धर्मरोजस्य नामभिः ॥ इममुच्चारयेन्मंत्रं गृहीतकुसुमांजलिः
 यदन्यजन्मनिकृतिमिह जन्मनि वा पुनः ॥ ४ ॥ ॥ पापमेशममाया तु तव पादं प्रसादतः ॥ ५ ॥ ॥ एवं संपूज्य विधिवत्प्रति
 माचसकाचना ॥ ६ ॥ सकाचना सुवर्णदक्षिणायुक्ता ॥ ७ ॥ वाचकाय प्रदांतव्याधर्मो मप्रीयतामिति ॥ तद्वच्च देवदेवस्य
 कृष्णस्याच्छिष्टकारिणः ॥ तद्वदितियं मंत्रं प्रतिमां देवकृत्वा पूजां यथाशक्त्या विप्राणां विदेवेदिनां ॥ देवादि रण्यं गां चि

वक्राणामप्रायतामिति ॥ १ ॥ कृतकृत्यः स्थिरो भूत्वा विरक्तः संयतो भवेत् ॥ शांतचेतनिरावाधः परंपदमवाप्नुयात् ॥
 नीलोत्पलदलश्यामश्रुतुदंष्ट्रश्रुतुभुजः ॥ शंकुकोर्महास्वनः ॥ जटीद्विजिह्वस्ताघ्रास्यासृग्ग
 राजतनुच्छदः खितनीयामहोदेवोऽयस्यरूपं नस्य विद्यते ॥ २ ॥ व्रतदेवतायामहाविष्णोरिदं रूपं चित्सं ॥ पूज्यं च ॥ मुगरा
 जतनुच्छदः प्रावृत्तसिंहवल्कलः ॥ पादभु ॥ ३ ॥ स्नालामौननरः कृत्वा धैतवासादृढव्रतः ॥ भीष्मायोदकदानं च ॥ अर्धैश्च
 वप्रयत्नतः ॥ दद्यादिति शेषः ॥ पूजाभीष्मस्य कर्तव्यादानं दद्यात्प्रयत्नतः ॥ पंचरत्नं विशेषेण दद्यात् ॥ द्विप्राय यत्नतः ॥ अर्ध्या
 दकदानं मंत्रो भीष्माष्टमी प्रकरणे द्रष्टव्यौ ॥ इदं भीष्मेण कथितं शरत्परगते न मे ॥ तदेतत्तमेयास्थानं दुष्करं भीष्मपंचकं
 धन्यं पुण्यं पापहरं युधिष्ठिरमहो व्रतं ॥ यच्चित्वा ब्रह्महागोष्ठः सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ यद्भीष्मपंचकमिति प्रथितं ॥ अथिव्यामे
 कादशी प्रभृतिपंचदशी निरुद्धः ॥ मुन्यन्नभोजनं परस्य न रस्य तस्मिन्निष्टं फलं दिशति पांडवशाङ्गि गन्वा ॥ इति भीष्मपंच
 कव्रतम् ॥ अथ कात्कोट्यापनाविधिः ॥ अथोर्जव्रतं तिनः सम्यगुद्यापनविधिं नृप स्वं शृणुष्व मया स्थातं स विधानं विशेष
 तः ॥ ऊर्जश्चुचुदं श्याकुपादुघापनं व्रती ॥ व्रतसंपूर्णतां धीयविष्णुप्रीत्यर्थमिव च ॥ तुलस्याउपरि ठातु कुर्यान्मंडपिकां शुभां
 द्वारद्वारपालां श्रुपूजयेन्मृग्यान्पृथक् ॥ पुण्यशीलं मुशीलं च जयं विजयमेव च ॥ तुलसीमूले देशे तु सर्वतो भद्रमेव च ॥ पंच
 भिर्धेनैः ॥ सम्यक् शोभाद्वयं समलकृतं सप्तधान्यं चोपरि ठात्पंचरत्नसमन्वितं महाफलेन संयुक्तं कुंभं तत्र निधाय च पूजये
 तन्न देवेशं खचक्रगदाधरं ॥ कौशेयपीतवंसनं युक्तं जलधिकां न्ययाइंद्रादिलोकपालांश्च मंडले पूजयेद्दती ॥ द्वादश्यां प्रति
 बुद्धो सौत्रयोदश्यां यतः सुरैः ॥ दृष्टो र्चितं श्रुतुदेश्यां तस्मात्पूज्यस्तथा त्विह ॥ ४ ॥ तस्यामुपवसेद्भक्त्या शांतः ॥ प्रयत्नमानसः
 पूजयेद्देववेशं सावर्णिगुर्वनुज्ञया ॥ उपचारैः ॥ पोडशभिर्नानाभक्ष्यसमन्वितैः ॥ रात्रौ जागरणं कुर्याद्भीतिवाद्यादिमंगलैः
 ततस्तु पीणमास्यां च संपत्नीकां न्द्विजोत्तमान् ॥ त्रिशन्दिनां स्वथौ चैकं स्वशंत्स्यावा निमंत्रयेत् ॥ अतो देवा इति त्वाभ्या

'जुहुयात्तिलपायसं' प्रीत्यर्धे देवदेवानां च पृथक् पृथक् दक्षिणां च यथाशक्ति प्रदद्यात्प्रणमेच्चतान् गुरुं ब्रतोपदे
 ष्टारं वं बालं करणादिभिः - सपत्नीकंसमभ्यर्च्यतांश्च विप्रान्क्षमाप्येत युष्मत्प्रसादोद्देवेशः प्रसन्नो मम केशवः पा
 पं प्रणाशार्थमायोतुं स्थिरामेवास्तु सति - मनोरथाश्च सफलाः संतु नित्यं तवार्चनात् देहं तैवैष्णवस्थानं प्राप्नु
 यामतिदुर्लभं - इति क्षमाप्यतान्विप्रान् प्रसाधच विसर्जयेत् तामर्चां गुरवे दद्याद्ब्रह्मयुक्तं तदा ब्रती - ततो गां कपि
 लां दद्याच्छय्यांसोपस्करांततः सुहृदुरुयुतः सायं स्वयं भुंजीत भक्तिमान् कार्तिके वा थतमसि विधिरेवं विधाय मत्तइ
 ति - कपिलाधेनुदानं भद्रं नरत्ने व्यासः । रुक्मशृंगैरौप्यसुरांसु वस्त्रां कांस्यदोहनां सवत्सां कपिलां दत्त्वा वं
 शान्सप्तसमुद्धरेत् यावति चास्यारोमाणि त्सवत्सायां भवति हि सुरभी लोकि मासाधरमते तावतीः समाः अस्या
 दानं मंत्रो मत्स्यपुराणे । कपिले सर्वभूतानां पूजनीयासिरोहिणी तर्धे देवमयी यस्मादितः शान्तिं प्रयच्छेत् ॥ यमः ॥ रुक्म
 शृंगैरौप्यसुरां मुक्तालां गूलभूषितां कांस्योपदोहनाधिं नुवल्बच्छन्नामलंकृतां दत्त्वा द्विजैर्द्रायनरः स्वर्गलोके महीयते
 दशधेनुप्रदानेन तु ल्येका कपिला तथा ॥ आदित्यपुराणे ॥ सहस्रयोगवांदद्यात्कपिलां वापि सुव्रत सममेव पुरा प्राह
 त्सां त्रह्मविदां वर- कूर्मपुराणे दशसौ वार्षिके शृंगेसुरा पंचपलान्विताः पंचाशत्पालिकंतांच कांस्यैव तावदेव च वस्त्रं
 तु द्विगुणधेन्वा दक्षिणा च चतुर्गुणा एतैरलंकृताधिं नुघंटाभरणभूषितां कपिलां विप्रमुस्याय दत्त्वा मोक्षमवाप्नुयात् द्वि
 गुणां उपस्करोपेता महती परिकीर्तिता दत्तासा विप्रमुस्याय स्वर्गमोक्षफलप्रदा - सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यते दशस
 न्तुतः ॥ दशभिः पुत्रादिभिः पुरुषैः संयुतः ॥ यान्यान्प्रार्थयते कामांस्तानाप्नोति मानवः - श्रुते स्वर्गोपवर्गो च फलं
 माप्नोत्यसंशयं वल्बदक्षिणयैस्त्रिगुण्यादिकं गोदानसामान्योपकल्पवस्त्राद्यपेक्षयेति ज्ञातव्यं विधिस्तु गोदानप्र
 करणे वक्ष्यते - इयमेव वर्णभेदेन दशधोका वराहपुराणे ॥ सवर्णा कपिला पूर्वा द्वितीया गौराधिगला तृतीया चैव

रक्ताक्षीचतुर्थागुडपिंगला नवमीपाटलाज्ञेयादशमीपुच्छपिंगला एतादशसमाख्याताः कापलास्तावरानने स
 वीह्येतामहाभागास्तारयंतिनसंशयः सर्वाएवप्रशस्ताश्रसर्वपापप्रणशनाः अतिदाननिरूपणं भविष्य
 त्पुराणे त्रीण्याहुरतिदानानिगावः पृथ्वीसरस्वती नरकादुद्धरंत्येताजपवापनदोहनैः तत्रगोदाननिरूपणंमहा
 भारते दानानामिहसर्वपांगवोदानंविशिष्यते गावःश्रेष्ठा पवित्राश्रपावनाजगदुत्तमाः ऋतेदधिघृताभ्यां
 चनेहयज्ञंप्रवर्त्तते तेनयज्ञावशेषंचगोमूलंसंप्रचक्षते लिंगपुराणे । यान्यागाराणिविप्राणांदेवतनायतानिच
 प्यंतेशकृतायासांकिदेयमधिकततः ॥ हारीतः ॥ बहुक्षीरांचयोगिवैब्राह्मणाणयोपपादयेत् उत्तारयेत्सआत्मानंसदा
 संमकुलानिच देवलः सुशीलालक्षणावतींयुवतींवत्ससंयुतां वराश्याप्सरसोयत्रतत्रगच्छंतिगोप्रदाः तथा या
 वंतिरोमाणिभवंतिघन्वास्तावंतिवर्षाणिमहीयतेरिव स्वगीच्युतस्यापिततोत्रलोकिकेकुलसमुत्पत्त्यतिगोमतांसः
 जावाल्लिः होमार्थमग्निहोत्रस्ययोगांदद्यादयाचितां सुविरापूर्णैष्टथिवीतेनदत्तानसंशयः आत्रेयः अकुलीनाय
 मूर्तार्यलुब्धायपिशुनायच हव्यकव्यव्यपेतायगौर्नदेयाकथंचन ब्रह्मपुराणे पीतोदकारोगवतींदुग्धघोषां
 निरिंद्रियं उन्मचामंगहीनांचमृतवत्सामंहाशनां केशवेलपुरीषास्थिक्रव्यादांसंधिर्नीखलां पुटधेनुस्खलद्
 गर्भनिस्त्यंत्रथ्रवणस्तर्नी नदद्याद्ब्राह्मणेभ्यश्चसदोषवृषभं तथा पीतोदकांजघटणामितिबृहोपलक्षणम् दुग्ध
 घोषांस्वकीयस्तनपायिनीं पुटधेनुर्वालवसैवयागभिणी व्यासः नकृशांपापवत्सांवावंध्यारोगान्वितां तथा
 नदयंगानपरिश्रांतांदद्याद्गाम्ब्राह्मणायच विश्वामित्रः नैकशृगांचलच्छंगारुफुटिताक्षींचलस्रुरां नदद्यात्त्रिस्तर्नींचे
 वगंशुभोमेवदापयेत् महाभारते अंतर्जातासक्रयाज्ञानलब्धाः प्राणक्रीतानिर्जिताः स्वौकजाश्च कृच्छ्रो
 त्स्पृष्टाःपोषणाभ्यागताश्चद्वारेरैर्गोविशेषाःप्रशस्ताः अंतर्जातगर्भिण्यज्ञानंविद्या प्राणक्रीतायुद्धादिना स्वौ

कजाग्रहजाताः कृच्छ्रोत्सृष्टा इत्यादिव्याध्याक्रान्ता रसंस्यः स्थानास्यक्ताः स्वयंपोषणं कृत्वालब्धाः तत्रैव एका
गादशगुर्दंद्यादशदद्याच्च गोशती शतंसहस्रगुर्दंद्यात्सर्वास्तुल्यफलान्विताः नंदिपुराणे विधिनानुयदादत्ता
योत्रधेनुःसदक्षिणा तदातारयतेजंतून्कल्पानामयुतैःशतैः अथगोदानविधिः विश्वामित्रः । प्राङ्मुखींशं
मवस्थाप्यसवत्सांतां सुपूजितां पुच्छदेशेनुदातावैस्नातोवद्वाशिखोभवेत् उदङ्मुखस्तुविप्रःस्यात्प्रात्रलक्षणलक्षितः
आज्यपात्रंकरेकृत्वाकनैकनसमन्वितं निक्षिप्यपुच्छंतास्मिंस्तुवृतादिग्धंप्रसह्यच्च सतिलंविप्रपाणिंनुप्रागग्रंतुनि-
धापयेत् सतिलंसकुशं चापि गृहीत्वादानमाचरेत् अनेनैवतुमंत्रेणप्रात्रहस्तेजलंक्षिपेत् यज्ञसाधनभूतायावि-
श्वस्याधप्रणाशिनी विश्वरूपधरादेवःप्रीयतामनयागवा अनुब्रज्यचतार्धेनुंब्राह्मणेनसमन्वितां गोमतींतुत-
तोविद्यांजपेत्प्रयतःशुचिः उद्दिश्यवासुदेवंप्रीयतामितिवाचनं पात्रमनासिसांचित्यतोयमप्सुविनिःक्षिपेत्
जलशायीब्रह्मपितापद्मनाभःसनातनः अनंतभोगशयनःप्रयितांपरमःपिता गोमतीविद्यामहाभारतेदर्शिता ॥
गावोमामुपतिष्ठुहेमशृंग्यःपयोमुचः सुरभ्यःसौरभेरुभ्यश्चसरितःसागरंयथा गावैपश्याम्यहंनित्यंगावःपृश्यं-
तुसर्वदा गावोस्माकंवयंतासांयतोगावस्ततोवयं तथायमेनापि गांवःसुरभयो नित्यं गावो गुग्गुलुगंधिकाः
गावःप्रतिष्ठाभूतानां गावःस्वस्त्ययनंमहत् अन्नमेवपरं गावो देवानां हविरुरुगम् जीवनं सर्वभूतानां क्षरं तिचुवंहं
तिच हविषामंत्रपूतेन तर्पयं त्यमरान्दि वि ऋषीणामपि होत्स्वद्वा गावो होमे प्र तिष्ठिताः सर्वे पा मे व भूतानां गावो मंग-
लमुत्तमं गावःसर्वस्यलोकस्य गावो धन्याः सुवाहनाः नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयीभ्य एव च नमो ब्रह्मसु-
ताभ्यश्च पवित्राभ्यो नमो नमः ब्राह्मणाभ्यै व गावश्च कुलमेकं द्विधा कृतं एकत्र मंत्रास्तिष्ठति हविरन्यत्र तिष्ठतीति
अत्र दक्षिणामाहवसिष्ठः सुवर्णं पावनं प्राहुः परिमाणं परं तथा अत्र परिमाणं परं तथेत्यत्रापि

सुवर्णशब्दसंबंधात्परिमाणविशेषावगतेरैच्छिक्यपरिमाणसुवर्णदक्षिणादानंब्यावर्च्यते तच्चशकविषयं च
 त्वाऽशकस्यतु यजमानस्ततोदद्याद्यथाशक्त्यातुदक्षिणामिति ब्रह्मवैवर्तचाक्येन ततोप्यल्पयात्रापिदक्षिणा
 यात्रभ्यनुज्ञानात् गोदानमात्रप्रार्थनामंत्रमाह वासिष्ठः घृतक्षीरप्रदागोवोघृतयोन्योघृतोद्भवाः घृतनद्यो-
 घृतावर्त्तास्तेसंतुसदागृहे घृतमेहृदयेनित्यंघृतंताभ्यांप्रतिष्ठितं घृतमेसर्वतश्चैवगवांमध्येवसाम्यह मितिगो
 दानविधिः । अथकार्तिकोद्यापनविधिः । एवंचातुर्मास्यब्रतोद्यापनमपिकार्थं अथात्रैवभीष्मपंचकोद्यापनम्
 तच्चैकादश्यांकृतस्थायपनपूजनतित्रिंशतिष्ठाप्य अन्वादध्यात् अत्रप्रधानंविष्णु इदंविष्णु अतोदेवाइतिमं
 त्राभ्यामष्टक्षरविद्याभ्यांप्रत्येकमष्टोत्तरशताहुतिभिश्चभीष्मपंचपांडवद्रौपदीनांनाममंत्रै ब्रह्मादिमंडलदेवताग्रहो
 दीश्वपयसचर्वाज्यैः प्रत्येकमेकैकयाहुत्याप्रायश्चित्तांस्विष्टकृद्धोमेनाहंयक्ष्ये ततोभीष्मादिमूर्तिशय्यागो
 दानादिकृत्वा पूर्णाहुतिमभिकंचकृत्वा अच्छिद्रावधारणम् अच्छिद्रं तपच्छिद्रं तपच्छिद्रं यच्छिद्रं यच्छिद्रं यज्ञ
 कर्मभूषि एकमासंहिमासंवाविमासंवाचतुष्टयम् दिनानिदशपंचादिदिनेमे ऋदिनद्वयं यत्किंचिन्नियमंचापि
 शाकपत्रादिभोजनम् मूलिकामत्स्यमांसादिदृताकादिफलानिवा तत्सर्वपूर्णंतांयानुनिवृत्तेभीष्मपंचके सर्वभ
 वतुवाच्छिद्रं ब्राह्मणानांप्रसादतः ब्राह्मणायानिभापंतेतानिमन्यंतिदेवताः उपवासोब्रतंतोर्थस्नानदानफलंचयत्
 विप्रैसंपादितंयस्यसंपूर्णैतस्यतद्भवेत् ब्राह्मणजंगमंतीर्थनिर्मलं सर्वकामिकम् एपांवाक्योदकेनैवशुद्धंतिम
 लिनजनाः यद्ब्राह्मणास्तुद्रुतभावदन्ति तद्देवताः कर्मभिराचरन्ति तुष्टुष्टुष्टान्मुनयोवदंतिप्रत्यक्षदेवंपुरोक्ष
 देवान् व्यासवाल्मीकिवचनात्पराशरवासिष्ठयोः नारदस्यभृगोरुत्थासाफलंकृतमस्तुते मंत्रार्थैःसफलाः
 संतुसफलासंतुवोमखाः शत्रूणांबुद्धिनाशोस्तुमित्राणामुदयोस्तुवः इत्यच्छिद्रावधारणंसर्वव्रततेज्ञेयं तत

स्त्रिशङ्खनामानिपूजयेच्चयथाविधिः विष्णुजिष्णुमहाविष्णुहरिकृष्णमघोक्षजं केशवंमाधवंरामंचाच्युतंपुरुषोत्त
मं गोविंदवामनंश्रीशंश्रीकंठविश्वसाक्षिणं नारायणंमधुरिपुमनिरुद्धंत्रिविक्रमं वासुदेवंजगद्योनिं
शेषतत्पगमंतथा संकर्षणंचप्रद्युम्नंदैत्यारिंविश्वतोमुखं जनार्दनंधराधारंश्रीधरंचसमर्चयेत् इतित्रिश
ङ्खानामासोपवासचातुर्मास्याद्वित्रतेपुविष्णुपूजनेविप्रपूजनेचयथासंभवमूह्यानि अथकार्तिक्यां मार्कण्डेयपुरा
णदानमुक्तं नारदीये मार्कण्डेयाभिधंवत्सलभेत्सपरमंगतिं यस्तुव्याकुरुतेचतच्छेवंसलभतेपदं तत्प्रय
च्छेच्छिखित्वायःसौवर्णकरिसंयुतं कार्तिक्यांद्विजवर्यायसलभेद्ब्रह्मण.पदमिति मार्कण्डेयपुराणदानं ॥ स्वस्ति
श्रीरणवीरसिंहधरणिपालोवदान्याग्रणी नानाशास्त्रविचारसाररसवित्सहृदसंरक्षकः धर्माधर्मविभागकृद्द्र-
घुपतेःपदांबुजार्चरतो जीयात्पुत्रकलत्रमित्रसहितः संपालयन्क्षमांसदा १ रणवीरसिंहभूषकारितेकृत्य
सागरे अभूत्कार्तिककृत्यानांरम्योरत्नसमुच्चयः ॥ इतिश्रीकृत्यरत्नाकरेकार्तिकमासकृत्यरत्नसमुच्चयः ॥

॥ श्रीरघुनाथमुद्रायंत्रालये ॥
लालाशिव्वामंछाधिकारिकात्तिकमासोमुद्रितस्संमाप्तिमगमत्
संवत् १९४१ पौष प्र. १९

मार्गशीर्षमासप्रारम्भः

॥ ॐ अथमार्गशीर्षमासकृत्यम् ॥ ६७ ॥ दृश्विकसंक्रमणेपूर्वाः षोडशघटिकाः पुण्यकालः देवीपुराणे
 मार्गेश्वरसोत्तमदद्याद्द्यूतंपौषमहाफलं तिलान्माघेमुनिश्रेष्ठसप्तधान्यानिफाल्गुने विचित्राणिचवस्त्राणिचित्रेदद्याद्
 द्विजोत्तमे वैशाखेयवगोधूमान्ज्येष्ठतोयभृत्घटं आपाढेचंदनं देयसकपूर्परमहाफलं नवनीतंनभोमासिच्छत्रंश्री
 ष्टपदेस्मृतं गुडशर्करस्वर्णाब्धान्दुडुकानान्श्विनेमुने दीपदानंमहापुण्यंकार्तिकेयः प्रयच्छति सर्वान्कामान
 याप्नोतिक्रमेणैतदुदाहृतं व्रततेगांशुभांदद्यात्सवत्सांकांस्यदोहनां स्वभावशुद्धेविधिवत्पूजयित्वाद्विजांशुमे द्वा
 तव्यावीतरागेचकामक्रोधविवर्जिते श्याचकेसदाचारेविनीतेविनयान्विते गोदानाच्छभतेकामान्गोलोकेसुमने
 हरान् इतिमार्गमासमारभ्यवर्षमात्रसाध्यं एकवत्सरनिर्वाह्यंप्रतिवर्षमेकैकमासक्रमेण द्वादशवर्षसाध्यमपि
 क्रमेणैदमुदाहृतमितिव्यर्थत्वप्रसगात् द्वादशवर्षेसमाप्तिरिति इतिमार्गोदिव्रत अस्मिन्मासेविष्णुपूजाव्रतं
 वाराहे येयजतिवराहोहेमार्गमासितुर्वैद्विजाः तान्सर्वाननुगृह्णामिहव्यकथयथिस्थितान् यजंतिमामितिशेषः
 अत्रदानविशेषोदानसागरे खराश्वाश्वतरानागान्सकलान्युज्यजाविकान् केशवप्रीणनार्थयमासिमार्गेशि
 रेनरैः युजीयुगपुक्तोरथइतिदानसागरः अजःछगःअर्विर्षेप एतान्मार्गेशिरेदेयानाहुः अत्रलवणदानं मार्गे
 रसोत्तमंदद्यात् रसोत्तमंलवणं विष्णुधर्मोत्तरे लवणमार्गशीर्षेत्तुदत्त्वासौभाग्यमश्नुते अत्रव्रतानि महाभार
 ते मार्गशीर्षेतुयोमासमेकभक्तेनसंक्षिपेत् भोजयेद्ब्राह्मणभक्त्यामुच्यतेसोयकिल्बिषैरिति स्कांदे एकभक्ते
 नयोमर्त्योमार्गमासंतुसंक्षिपेत् सतेनकर्मणयुक्त सुभगोभवतिसदा अथतीर्थविशेषः ग्रहणमुपक्रम्य देवीपु
 राणे मार्गशीर्षेत्तुदेविकेति पद्मपुराणे पठित्तीर्थसहस्राणिस्त्रिःकोट्येधकोटिका आयांतिदेविकार्तिर्येमार्ग
 शीर्षेनसशयः क्षालयित्वाघनिचयंप्रयांतिनिजलेखया मार्गकृष्णप्रतिपदायांयोगविशेषउत्कोभविष्योत्तरे रोहि

णीप्रतिपद्युक्तामार्गमासितेतरा कृष्णाप्रतिपदित्यर्थः गंगायांयादिलभ्येतसूर्यग्रहशतैःसमा मार्गकृष्णद्वि
 तीयायांकृत्याविशेषाभावात् तिथिपत्वेनब्रह्मणोर्चनादिब्रतं द्वितीयामासान्यनिर्णयेभिहितं । मार्गतृतीया
 मारभ्यसौभाग्यसुंदरीव्रतं कर्णाटेपुत्रसिद्धंतच्चतुर्थीविद्यायांकार्थ्यं नद्वितीयाविद्यायां द्वितीयावेधरहिततात्तृती
 यायासिताभवेत् । चतुर्थीयोगिनीकिंचिच्छुद्धावापियदाभवेदितिकथायामुक्तेः व्रतार्के नारदउवाच । भगवंस्ते
 प्रजाःसृष्टानानावर्णास्तथागुणाः स्वेदजाश्रद्धजाश्रैवउद्भिजाश्रजरायुजाः देवासुराःसंगंधर्वाःस्यक्षोरगराक्षसाः
 एकेसुरूपाः सुभगां वलिनश्चापरेतथा । तथान्येदुःखसंयुक्ताः । काणामूकाश्चपंगवः दुःशीलादुर्भगादीनाः
 परकर्मकराः पराः एतन्मेहृदिसंतापसंशयंछेत्तुमर्हसि । ब्रह्मोवाच । शृणुवत्सप्रवक्ष्यामिब्वभकोसिप्रियोसिमि । क
 र्मबीजप्ररूढं हि शरीरं पाचभौतिकं । येदत्तदानाजायते सुरूपाः सुखिनोनराः । तपः प्रभावाज्जायते वलिनः सु
 भगास्तथा । अदत्तदानाजायते परकर्मपराः । सदा परापवादवकारः । परद्रव्यापहारिणः । हंतारः प्राणिनांचिव
 श्रमदयाणांचभक्षकाः क्रमशोनरकान्मुक्त्वाजायतेकुस्सितानराः दरिद्राः पृगवोमूकाः काणाद्यादुर्भगाः कृशाः
 नारदैवंस्वकर्मकेर्नरान्जायर्थ्यश्चदुःखिताः । नारदउवाच । उपायं ब्रूहि भगवन् येन कर्मक्षयो भवेत् । तपोदानं व्रतं ती
 र्थं । शरीरस्थचशोषणं । दुःखसंतापतप्तानां जीवानां तातमेव । ब्रह्मोवाच । शृणुतारदयद्ब्रह्मव्रतानामुत्तमं व्रतं । स
 र्वदुःखप्रशमनं । व्याधिदारिद्र्यनाशनं । सुखसौभाग्यजननंपुत्रपौत्रप्रदायकं । सुरूपदंचसौभाग्यकारणं । कामदंतथा
 नारीणांचविशेषेण सुखसौभाग्यदायकं । वसिष्ठायपुरात्रोक्तमृपीणांच समागमे कैलासशिखरे रम्ये शंकरेण महात्मना ।
 नारदउवाच । कस्मात्प्रोवाच भगवान्कृपाकस्मादजायत । एतन्मे ब्रूहि भगवन् शंकरो लोकांशंकरः । ब्रह्मोवाच । दृष्ट्वा ह्रुतं च
 सौभाग्यमरुंधत्याजगत्प्रभुः । तथारूपंचशीलंचसौभाग्यमतुलं तथा । कृत्वा शिरः प्रकंपंच । जहास मृदुशंकरः । पृष्ठवान्

ब्र० र०
 मार्ग०
 ॥ १ ॥

करुणदेव वसिष्ठः स्मितकारणं ईश्वर उवाच । अहो व्रतस्य माहात्म्यं श्रूयतामृषिसत्तमाः । पुरा जन्मनि शूद्रस्य दास्य
 कर्म करीसदा । उच्छिष्टभोजनानित्यमुच्छिष्टशयनासदा । कुरुपादुर्गदादिना रूक्षगद्गदभाषिणी नाम्ना मेघ
 वतीरूपा तादुर्दशैव दनाशुभा । एकदापेपणार्थे सागता ब्राह्मणसन्निधौ । श्रुतं व्रतं च नारीणां वाच्यमातं द्विजसूना
 सौभाग्यसुंदरीताम तृतीया सर्वकामदा । ज्ञानचौरागमेशास्त्रे प्रार्थिते नो मया तथा चीर्णतासां प्रसंगे न मेघवत्स्य
 पितृद्वतं कुत्सितं चैव नैव धंदं तदं न न क्रियत । हविष्यं च तयोच्छिष्टं विहितं परेण तथा केवलं च त्रतं चीर्णश्रद्धापूत
 न चेतसा । श्रद्धया धार्यते धर्मो बहुभिर्नार्थराशिभिः ऋषयश्चाक्रिरे धर्मश्रद्धापूतेन चेतसा । तेन कर्मविपाकेन निपु
 धाधिपतेः सुता सुरूपा च सुशीला च सर्वलक्षणसंयुता । संपूर्णवयवशांता तस्या देव्याः प्रभावतः उच्छिष्टभोजन
 नाज्जातानि पदानां च योनिषु । अदत्तदानात्संजाता तापसीभोगवर्जिता । व्रतप्रभावाज्जायंते सुरूपाश्च पतिव्रताः । म
 हासौभाग्यसंयुक्ता साक्षाच्छ्रीरिवापरा । सर्वकामप्रदा देवी नंदिनी वसते गृहे । तद्गतचास्य देव वर्षे सर्वकामफलप्रदं
 नारंद उवाच । व्रतस्यास्य विधिं ब्रूहि कोविधिः किंच पूजनं । कस्मिन्मासे प्रकर्तव्यं देवताकाप्रकीर्तिता । किंपुण्यं किंच
 नैव धंध्यानं कस्यच पूजनं । व्रतस्यारंभणं कार्यं मार्गशीर्षे माघके । द्वितीयावेधरहिता तृतीयायासिता ।
 भवेत् । चतुर्थीयोगिनी किंचिच्छुद्धावापियदा भवेत् । उपवासं प्रकुर्वीत दं धावनपूर्वकं । अपामार्गेण कुर्वीत दंतशुद्धि
 तदा व्रती । उमेदे वित्तमस्तु न्यंशं करस्यार्द्धहारिणि । प्रसीद श्रीमहेशानि करिष्ये व्रतमुत्तमं । सान्निध्यं कुरु मे देवि ब्र
 ते स्मिन्हरवच्छभे । इति नियममंत्रः । सौभाग्यसुंदरीनाम वशिनीसा प्रकीर्तिता । सर्वकामप्रदा देवी सर्वसत्ववशं
 करी तस्यादर्शनमात्रेण सदा संजायते जगत् । द्रोणपुष्पैश्च संपूज्या दाडिमैश्चास्य हेतवे । नैव धं मोदकान्दद्यात्क
 पुरं । प्राशयेत्ततः । वत्सपौपासिते पक्षे तृतीयाया व्रतं भवेत् । मल्लिकांदं तकां ठं च मत्तकेन च पूजयेत् । राज्यसौभाग्यदं

नामसुदरीं पूजयेत्ततः धात्रीफलं देदर्थ्यं कंकालं प्राशयेत्त्रिंशो नैवेद्यं वटकान् दद्याद्घृतशर्करया न्वितान् कंको
लांबुतदा प्राशयेत्सौभाग्यहेतवे घृतेन वोधे ह्येपरात्रौ जागरणं सदा सर्वकामप्रदा देवी सर्वदुःखहरा परा सर्व
श्वर्थ्यप्रदा देवी सर्वपाहरा परा एकपि बहुधात्मानं नामरूपविभेदतः माघमासे तु संप्राप्ते वदार्थादंतथावनम्
प्रातः कुर्वीत नियमं रूपसौभाग्यहेतवे अपराह्णैततः स्नाता सर्वाभरणभूषिता चूतपुष्पश्रसंपूज्यारूप-
सौभाग्यसुंदरी नारिकेलार्थ्यदानं च नैवेद्यशष्कुली स्मृत प्राशनं चैव कस्तूरीरूपसौभाग्यसयुता पूजये
त्तरसा सर्वकामसौभाग्यसुंदरीं फाल्गुनस्यासिते पक्षे प्रातर्नियमसंयुता सौभाग्यसुंदरीं विल्वदंतकाष्ठनुकारये
त् स्नानं कृत्वा तथानारीकांचनारैश्र्यपूजयेत् नैवेद्यं सकृद्वस्तत्र घृतशर्करया न्विताः यक्षकर्मजोलेपो
धूपश्चागुरुसंभवः सर्वासु च तृतीयासु विधिरेप उदाहृतः वीजपूरार्थ्यदानं च प्राशनं च दानोदकम् प्राशनस्य प्रभा
वेण सर्वान्कामानवाप्नुयात् पारणं च प्रकर्तव्यं सहस्रैश्रवांधवैः चैत्रमासि प्रकर्तव्या तृतीयापापनाशिनी
प्रयत्नेन च कर्तव्या सुखसौभाग्यसुंदरी दंतकाष्ठं प्रकुर्वीत जंबूवृक्षसमुद्भवम् पूजादमनकैश्च वृह्थर्व्यं विल्वफलं स्मृ
तम् नैवेद्यं मंडकाः प्रोक्ताः शर्कराघृतसंयुताः सुखसौभाग्यसिद्ध्यर्थं प्राशनं वज्रधारिणः वैशाखस्यासिते पक्षे द
तीयायामुपोषयेत् मालतीदंतकाष्ठं च नियमग्रहणततः पतिसौभाग्यदं देवीं सुंदरीं पूजयेत्ततः पद्मैः सितैः सुर
कैश्चमल्लिकाभिश्च पूजनम् दधिभक्तं सकंपूरं शर्कराघृतसंयुतम् नैवेद्यं कल्पयेद्देव्याश्चार्थ्यं चास्रफलम्भवेत् हेम्नोद
कं च संप्राशयेत्पुष्टिसौभाग्यमाप्नुयात् ज्येष्ठे मासि तृतीयायामुपवासपरामभवेत् यूथिकादन्तकाष्ठं च लावण्यशुभगाशि
नी मल्लिकाकुसुमैः पूज्या यक्षकर्मचर्चितैः लावण्यसुभगां देवीं सुंदरीं पूजयेत्ततः कदलीफलार्थ्यदानं च नैवेद्यं घृत
पूरिकां मौक्तिकांबुततः पीत्वा लावण्यशुभगोभवेत् श्रापाढे च ततो मासि पक्षसौभाग्यसुंदरीम् दन्तकाष्ठं प्रकुर्वीत्

प्रातश्चाशोकवृक्षं नियमंचग्रह्णीयाचूतीयायांप्रयत्नतः विल्वपत्रैः कोमलैश्चपतिसौभाग्यसुंदरीं जंबूफलाध्वं
 दानचनेवंधंपायंसंस्थतं सपत्नीनांमुखेनैवसापथ्यतिकदाचन श्रावणेमासिसंप्राप्ते तृतीयायामु
 पोपयेत् विभीतदंतकाष्ठचजातीपुष्पैश्चपूजनं सर्वैश्वर्यचसौभाग्यसुंदरींपूजयेत्ततः नैवेद्यंशुश्रकासारं
 घूपदीपादिकंतथा कदलीफलाध्यदानंचप्राशनैराजंतपयः गजाश्वरथदासीनांहेमरत्नादिवाससां
 ईश्वरैःसर्वलोकानां भगवत्याःप्रसादतः मासिभाद्रपदेप्राप्तेपूज्यासौभाग्यसुंदरी दंतकाष्ठंतुकर्तव्यंमातुलि
 गंसंमुद्गवं उत्पलैःपूजयेद्देवीमूर्ध्निर्कटकफलं नैवेद्यंशोकवर्तिंस्त्रिवेन्माणिक्यजंपयः कर्पूरागुरुकस्तूरी
 मुखदेशेसुगंधिता आश्वयुज्यासितेपक्षेतृतीयायां व्रतंचरेत् दंतकाष्ठंप्रकर्तव्यंप्लक्षवृक्षसमुद्गवं पूजये
 त्परयाभक्त्यापूज्यासौभाग्यसुंदरी उत्पलैःशतपत्रैश्चपूजाकार्य्यांप्रयत्नतः नारंगमर्ध्यदानंच कूष्मांडंवा
 पिकल्पयेत् नैवेद्यंचणकांच्छुभ्रान्धृतशर्करयान्वितान् डौढुंवरपयःप्राश्यसुंदरीप्रीयतांमम पुत्रपौत्रसमा
 युक्तसुखसौभाग्यसुंदरी कर्त्तिकेमासिसंप्राप्तेतृतीयायामुपवासतः डौढुंवरदंतकाष्ठं कृत्वाव्रतमुपाचरेत् केतकी
 भिश्रसौभाग्यनाम्नासंयोगसुंदरी निवेदयेदपूपांश्चसुगंधांछालिसंभवान् आक्षोढं चार्घ्यदानेचलवंगंप्राशये
 तुतां सावियोगंनचाप्नोतिपितृमातृसुतादेभिः एवंचौर्णैर्व्रतेकुर्यादुद्यापनविधिततः सर्वशास्त्रमधीयानंसर्वा
 गमविशारदः आचार्य्यंप्रार्थयेत्प्रातर्मर्गशीर्षयथाविधिः चीर्णैर्व्रतोमहाचार्य्यउद्यापनविधिमम व्रतवैकल्प
 नांशायायथाशास्त्रसमाहितः सुंदरीमंडलंकार्थ्यगौरीतिलकमेवच उमामहेश्वरंदेवसौवर्णेनतुकारयेत् व्रतार्
 प्रेयथाशक्त्याराजतंवापिकारयेत् वित्तशाठ्यंनकुर्वीतसतिद्वयेफलाधिनी वर्षंप्रपूज्यतांमूर्त्तिमामिवमंडलेचये
 त् सर्वोपहारैर्गंधैश्चपुष्पैर्नानाविधैरपि एकैवसाजगन्माताबहुरूपैर्व्यवस्थिता रूपैर्द्वादशभिःश्वैवपूज्यासौ

भाग्यसुंदरी । ततः पद्मनिभादेवीरक्वस्त्रोपशोभितां रक्ताभरणशोभाढ्यारक्तकुंकुमचञ्चितां ध्यात्वा ह्येवंवि-
 धादेवोपूजयेदकमानसा । मदारमालाकुलितालकथैकपालमालांकितशेखराय दिव्यांवरायैचदिगंवराय
 नमःशिवायैचनमः शिवाय । इतिसर्वोपचारपूजामंत्रः । ततः सर्वाणिपुष्पाणिनैवेद्यानिफलानिच । अर्घ्यार्थं
 परिक्लप्यानि सर्वकामार्थसिद्धये । उमेदेविनमस्तुभ्यं शंकरस्यार्द्धहारिणि । प्रसीदश्रीमहेशानिगृहाणार्ध-
 नमोस्तुते । रात्रौजागरणंकार्थ्यं गीतवादित्रनिस्वनैः । ततः प्रभातेविलेस्नात्वा कृत्वाविधानतः कुंसुं
 भं कुंसुमैर्होमं किंशुकैर्वापिकारयेत् । अष्टोत्तरशतंपूर्णमध्याज्ययवसैर्युतं । तदभावेतु कर्तव्यं शतपत्रं
 विधानतः । आसुरेणचमंत्रेणपोषणमुख्यसमाचरेत् । भोजयेच्चप्रयत्नेनचत्वार्थ्यं प्रयत्नतः । मिष्टान्नैतसप-
 ल्नीकान्भुक्त्वावैपरिधापयेत् । वस्त्रालंकरणैश्चैवयथाशक्त्याप्रपूजयेत् । सौभाग्यवस्त्रं चैकैकनारीणांचैवदापयेत् । त-
 तोहस्तेप्रदातव्यंकुंकुमलवणगुंडं । नारिकेलंजपावल्लिद्विर्वासिदूरकज्जलं । मंगलाष्टकमेतद्वैदत्वासौभाग्यमाप्नुया-
 त् । आचार्यैचसपत्नीकवस्त्रालंकरणैः शुभैः परिधाययथाशक्त्यामंडलतत्समपयेत् । प्रार्थयेच्चततोदेवीं सर्वसौभा-
 ग्यसुंदरीं । पूजितासिर्मयादेविसर्वसौभाग्यसुंदरि । दत्त्वामत्प्रार्थितान्कामान्गच्छदेवियथासुखं । मूर्त्तिदानंतित्रा-
 चार्थ्यंप्राथयेत् । मूर्त्तौचमडलेदेव्याउपहारान्श्रवणैः । गुरोर्गृहाणसर्वं सुदुरीप्रायतामिति । त्वत्प्रसादात्सयाचीर्ण-
 व्रतमेतत्सुदुर्लभं । क्षमस्वविप्रशार्दूलप्रसादसुमुखोभव । एवंचीर्णव्रतानारीकृतकृत्याभवेत्सदा । येनेदं चकृतं वं-
 त्ससंप्राप्तं जन्मनःफलं नातः परतरं किंचिद्धतंसौभाग्यकारकं । देहांतोशिवलोकेतुभोगान्भुक्त्वायथेप्सितान् ॥
 इतिव्रतार्कमार्गकृष्णासौभाग्यसुंदरीव्रततीयाव्रतं । मार्गकृष्णचतुर्थीविशेषव्रतानुक्तेः । तिथिपत्वेनगणेशपूजाव्रतं
 संकष्टचतुर्थीविधिनाकार्थ्यम् । एवं मार्गशीर्षपंचम्यामपि विशेषकृत्याभावे । पक्षद्वयतासुसर्वासुपंचमीपुतिथिपत्वेन

शेषादयोनागाः पूज्याः उक्तंच शेषादीनां फणीनांच पंचम्यां पूजनं भवेदिति पंचमीसामान्यनिर्णयोक्तं अथ मार्गकृष्ण
 पक्षादिसर्वासु पष्ठीपुसूर्यपष्ठीव्रतं भविष्योत्तरे ॥ कृष्णपक्षां प्रयत्नेन कृत्वानक्तं यथाविधिः मासिमार्ग
 शिरस्यादावंशुमानिति पूजयेत् विधिवत्प्राशयगोमूत्रमनाहारोनिशिस्वपेत् अतिरात्रस्य यज्ञस्य फलं प्राप्नोति मानं
 वः पौषेऽप्येवं सहस्रांशुभानुमंतमुशंति च वाजपेयफलं तस्य दृतं प्राशयलभेन्नरः उशंतिवदंतीत्यर्थः माघे दिवा क
 रं नाम कृष्णपक्षां नियोजयेत् निशि पीत्वा तु गोमूत्रं गोमेषफलमश्नुते मार्तण्डफालगुणे मासि पूजयेद्भक्षयेत्तिलान्
 राजसूर्यस्य यज्ञस्य फलं पुण्यमवाप्नुयात् चैत्रे तु हंसनामानं कृष्णपक्षां प्रपूजयेत् शुक्लपुष्पं नरः प्राशय हयमेष
 फलं लभेत् वैशाखे कृष्णनामानं कृष्णपक्षां प्रपूजयेत् पीत्वा कुशोदकं पुण्यं जितक्रोधो जितेन्द्रियः माहाश्वमेध
 यज्ञस्यैव न ते यफलं लभेत् ज्येष्ठे दिवस्पतिपूज्यगवांशुगोदकं पिबेत् गवांकोटिप्रदानस्य निखिलं फलमाप्नुयात्
 आषाढे त्वर्कनामानमिष्ट्वा प्राशय च गोमयं प्रयात्यर्कसलोकत्ववर्षाणां च शतं विभो श्रावणेषु यमनामानं पूजयित्वा
 पयः पिबेत् वर्षाणामयुतं शंभो देते भास्करालये मासि भाद्रपदे पक्षां भास्करं नाम पूजयेत् प्राशनं पंचगव्यस्य
 सर्वयज्ञफलं लभेत् मासि चाश्वयुजे पक्षां भगारुख्यं नाम पूजयेत् दूर्वाकुरसकृत्प्राशय राजसूर्यफलं लभेत् कार्ति
 के मासि पक्षांतु भगारुख्यं नाम पूजयेत् गोमूत्रमथ प्राण्णीयादश्वमेधफलं लभेत् वर्षेति भोजयेद्विप्रान्सूर्यभक्तिसम
 न्वितान् पायसमधुसंयुक्तमाज्येन सुपरिप्लुतं शक्त्या हिरण्यवासांसि भक्त्या तेभ्यो निवेदयेत् सूर्य्याय गांच
 कृष्णांच संप्रदद्यात्पयस्विनीं वर्षमेकं च रेदेवैर्नरैर्द्वयणयोनरः कृष्णपक्षां व्रतं भक्त्या तस्य पुण्यफलं शृणु सर्वं
 पापविनिर्मुक्तः सर्वकामसमन्वितः मोदते सूर्यलोककेतुसनरः शाश्वतीः समाः ॥

इति श्री भविष्योत्तरे मार्गादि कृष्णपष्ठीव्रतं मार्गकृष्णसप्तम्यामप्येव व्रतकार्थसप्तम्याः सूर्यदेवत्वत्वाद्दितिः

सप्तमीकृत्यं मार्गकृष्णाष्टम्यांकालभैरवोत्पत्तिः तस्यामुपवासादिकाद्यर्थं तदुक्तं काशीखंडे ॥ मार्गशीर्षि
सिताष्टम्यांकालभैरवसन्निधौ उपोष्यजागरं कुर्वन्सर्वपापैः प्रमुच्यते त्रिस्थलींसेतौ कृत्वा च विविधां पूजां
महासभारविस्तरेः नरो मार्गसिताष्टम्यां वार्षिकं विघ्नमुत्सृजेत् आत्रिरासीचदालोकान्भीपयन्नखिलान्पी
तितत्रैयोक्तेः नारदायेपि यत्किंचिदशुभं कर्म कृतं मानुष्यजन्मनि तत्सर्वं विलयं यातिकालभैरवदर्शनद्विति
त्रवपूजोपवासजागरणानि प्रधानानि एतेनोपोषणस्यांगभूतमर्घ्यमिहस्मृतं तथा जागरणत्रौ पूजायामचतु
ष्टयमितिवचनातु पोषणस्यैव प्राधान्यमिति त्रत्युक्तं वाक्यांतरविरोधेनोपोषणस्यांगभूतामितितस्योत्तराद्धेऽनुपंगत् इ
धंपूर्वविद्याग्राह्याकृष्णपक्षगतत्वाद्ब्रततत्कालव्याप्तिभावाच्च यत्तु कैश्चिन्मध्याह्नस्याविर्भावकालत्वान्मध्या
ह्नव्यापिनी ग्राह्येत्युक्तं तदुक्तं आविर्भावकालव्यापिन्याः कर्तव्यत्वेनात्तभिधानात् वस्तुतस्तु आविर्भावोपि न्तः
मभ्याह्न एव मध्ये बहुकृत्याभिधानात् अतः सूर्यश्चास्तमुपागमदित्यभिधानात् अस्यामेवाष्टम्यामनघाष्टमीत्रते
हेमाद्रौ भविष्ये कृष्णाष्टम्यां मार्गशीर्षपदांपत्यदं भनिर्मितं अनघंचानवधंच बहुपुत्रैः समन्वितं स्थापयित्वा शुभे दे-
शे गौमयेनानुलेपिते पूजयेदिति शेषः इदं व्रतं वर्षमात्रं कर्तव्यं इत्यनघाष्टमीव्रतं इयं मार्गकृष्णाष्टमी लक्ष्मीकल्प
दिः कल्पादिकृत्यश्चाद्दानाद्यफलं भवतीत्युक्तेः अस्यामेवाष्टम्यां शैवव्रतारं भो भविष्यपुराणे कृष्णाष्टम्यां व्रतः
त्वेन कृत्वानं कं प्रयत्नतः मासिमार्गशिरेशंकरं देवमर्चयेत् पत्न्याश्चाच गोमूत्रमनाहारं निशि स्वपेत् अतिरा
त्रस्य यज्ञस्य फलमष्टगुणं भवेत् एवं पौषे तु संपूज्य शंभुमीशानमीश्वरं कृष्णाष्टम्यां घृतं प्राशय वाजपेयफलं भवेत् माघे
महेश्वरं देवं कृष्णाष्टम्यां प्रपूजयेत् निशि पीत्वा च गोमूत्रं गोमिधफलमश्नुते फाल्गुने च महदेवं संपूज्य प्राशयेत् तिलात्
सजसूरस्य यज्ञस्य फलमष्टगुणं भवेत् चैत्रस्थानुनामानं कृष्णाष्टम्यां प्रपूजयेत् यवांश्चर्भाजितान्त्रा इयसोश्च भेषक

लभेत् वैशालिशिवनामानपूजयित्वाप्रयत्नतः रात्रौकुशादकंपीत्वा सर्वमधफलंभेत् ज्येष्ठपशुपतिपूज्यं
 गवांशुगोदकपिवत् गवांकोटिप्रदानस्ययत्फलतदवाप्तुयात् श्रापढेचोत्रनामानंमिद्वाप्राशयचगोमयं । वर्षो-
 णाचशतसाग्रशिवलोकमहायते श्रावणेमासिपूजाकंप्राशयेन्निशिगोरसं गोसवस्यतुयज्ञस्यफलंप्राप्नोतिमा-
 नवः त्रियंबकभाद्रपदेकृष्णाष्टम्यांप्रपूजयेत् संप्राशयविवत्पंचवाजेपेयफलंभेत् मासिचाथ्युजेप्रोक्तंप्रा-
 शनतडुलोदकं नाम्नोमेशयजेह्रवंपुंडरीकफलंभेत् मासेतुकार्तिकेष्टम्यामीशानाख्यंप्रपूजयेत् पंचगव्यंसकृ-
 त्यित्वापचयज्ञफलंभेत् वर्षतिभोजयेद्विप्रात्नशिवभक्तिपरायणात् पायसंमधुसंयुक्तंघृतनसुपरिष्कृतं निवेदये-
 तुरुद्रायकृष्णांगसुपयस्विनीं वर्षमेकंताकृत्यांनैरतयेणयोनरः कृष्णाष्टमीत्रतंभक्त्यातस्यपुण्यफलंशृणु ॥ सर्व-
 पापविनिमुक्तः सर्वथैर्यसमान्वितः वसेच्छिष्यपुरोहितेस्वनेचेहायातिनाकतः ॥ तदेतयोःपञ्चमसूर्यव्रतयोःकृत्वानं
 क्तमिति नक्तंव्रतंसकल्पयेत्यर्थः ॥ नतुनक्तंभोजनानंतरंरात्रावैवपूजेतिवोद्वव्यं एवंपैपैपितिप्राशनं तदनुंतरं
 मनाहारत्वादिदिश्यते एवमासांतरेष्वपि विहितद्रव्यविशेषानि शिश्राश्यानाहारः स्वपेतः ॥ यत्रापि विविशियति
 धिनिशाचनश्रुतत्तत्रापि मासेकृष्णाष्टम्यानिश्वैतिवोध्यंपूर्वापरपरामंशीत् । तदेतयोर्व्रतयोः प्रतिमासंप्राशन
 फलंराणीत्यां सर्वत्सरेफलचार्धिकारविशेषात् । मासेकृष्णाष्टम्यानि समजसंमतिकेचित् अन्येतुतस्ययोगमध्येसमानात्कृद्भु-
 तात्पत्यक्तयात्प्रकरणप्रयुक्ताद्योपजीवयेत्तथास्तु ॥ अत्रतुफलंश्रुतेरविशेषादधिकारसंबंधेप्रयोगापेक्षेतौल्या
 परंप्रयुक्त्युपजावितमिति नगुणफलरीतिः । किंतुप्रतिमासमंवत्सरयोः फलश्रुतेरविशेषान्नियोगभेदः ॥ इच्छाभे-
 दाच्चानुष्ठानव्यवस्येति ॥ इतिभविष्योत्तरोक्तंमार्गादिशीवाष्टमीव्रतं मार्गकृष्णनवम्यां

कृत्यविशेषाभावात्सामान्यनिर्णयोक्तंविधेयमिति मार्गकृष्णैकादशीउत्पन्नास्या - महाभारते ॥ २ ॥ अर्जन

तस्मादापि सहस्रस्य भूमिदानं महो फलं भूमेदं शृणो कन्यासर्वरत्नोपशोभिता
 कन्यादुःशृणाविधालभतेनावसंशयः विद्यादशृणवाद्ययाददातिबुधुक्षिते ॥
 भूमिदानेन तृप्यति स्वगस्थाः पितृदेवताः ॥ अत्राच्छतगुणपुण्यगोमेधेचमखकृतेः ॥ गोमेधात्तदशृणमथमुधेकृते
 सति ॥ अथमेधसहस्रेण नरमधेनतत्फलम् ॥ नरमेधसहस्राणिकेदारोदकपातनतः ॥ केदारमुदकंपीत्वामंत्रपूर्ताश्वये
 नराः ॥ तेषादिहत्रयोदयात्राह्रविष्णुमहेश्वराः ॥ केदारमुदकंपीत्वापुनर्जन्मनविद्यते ॥ तथैवाकादशपुण्यागर्भवा
 संक्षयकरी ॥ एवंतमयाख्यांतं यत्सुरैरपि दुर्लभम् ॥ पुण्यसंख्यां नजानामि ॥ यत्त्वं पृच्छसि पाण्डव ॥ एतस्य चाधि
 पुण्यस्यात् ॥ नक्तभोजनतो नघ ॥ नक्तस्य चार्धपुण्यं स्यादेकभक्ततथैव च ॥ तेनरा पुण्यकर्माणोयेतोभक्त्या प्रकुर्वते
 अजुन उवाच ॥ उत्पन्नासाकथेदेवकथंपुण्याधिकाशुभा ॥ कथेदेवपवित्राचकथेदेवतवप्रिया ॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥
 एकादशायिदापार्थभानुवारे प्रजायते ॥ अथमेधसमंपुण्यं कोटिहत्याविनश्यति ॥ पुरासत्ययुगस्य दौमुरोनामासदा
 नवः ॥ महाघोरामहोरारद्रः सर्वदेवभयंकरः ॥ बृहदुत्थापितस्तैननिजस्यार्थात्पुरंदरः ॥ आदित्याद्याग्रहाः सर्वे वा
 सुरभिस्तथैव च ॥ नैव त्रिष्टितस्तत्र देवानां कश्चिदंजुन ॥ देवतां निजिताः सर्वास्ते नोऽग्रण्डुरात्मना ॥ देवतास्ता
 गताः सर्वोयत्र देवो महेश्वरः ॥ उपायत्रोहि नो देवस्वर्गाणामिद्यकागतिः ॥ ईश्वर उवाच ॥ गच्छन्तु देवताः सर्वे यत्र देवो
 जनीद्विनः ॥ शरणगतद्विनात्पारत्राणपरायणः ॥ इशस्य वचनं श्रुत्वा गताः सर्वे सर्वासवाः ॥ ११ ॥ त्रिदशास्तत्र संतस्थु
 यत्र देवो जनाद्विनः ॥ तत्र यत्सजगत्त्राय प्रसुप्ता जलमध्यगः ॥ जलमध्ये महयोगो दिवदेवो जगत्पतिः ॥ इन्द्र उवाच ॥
 नमस्ते देव देव शमहासुरविमर्दन ॥ दत्तारपुंडरीकाक्षत्राहो नमधुसूदन ॥ त्रिदशां डागताः सर्वे भयार्ताः पुरुषोत्तम
 रक्तनो देव देव शस्त्वगतिः सर्वदेहिनाम् ॥ देवाः सर्वजगत्त्राय भयार्तास्त्वां समागताः ॥ शरणं भव देव श देवानां तु भवान् ॥

प्रसुप्तं सहर्षिदृष्ट्वादानं वंद्यं प्रहर्षितः सुप्तो मया हरिर्दृष्टः प्रव्रिट्ठः संकटे कथं ॥ मारया मिनसं देहोदानवान्नाभयं कुरु ॥
 गीताकन्यकात्स्यशरीरान्माधवस्य च ॥ तेजस्विनीचशोभाढ्यादिव्यग्रहरणायुधा ॥ विष्णोस्तेजःसमुद्भूता महाबलः
 पुराक्रम ॥ तयासंमोहितोदौत्यो मुरोनामिति पांडव ॥ युद्धं कृतं तयतेन दानवैर्द्रेणकांक्षितं ॥ साकन्यायुद्धततदाकोपा
 दारुणलोचना ॥ तस्याः कोपेन कौतये भस्मीभूतः सदानवावहवोदानवास्तत्र सवधुसपरिग्रहाः निहते दानेव तव त्रुणे देवः
 प्रवोदितः ॥ पतितं दानं वंद्यं हारिर्विस्मयमोगतः केनायं निहतोदौत्य अत्युग्रो मम वैरकृत् ॥ अत्यद्भुतं कृतं कर्म मम कौतूह
 लं परं न देवो न च गंधर्वो योजघान तु दानं ॥ सविस्मयो हरिर्जातो वागुवाचा शरीरिणी ॥ मया विनिहतोदौत्यः ॥ सर्व
 देवभयंकरः ॥ देवाश्च भयभीतिश्च येन स्वर्गाग्निरकृताः ॥ हरिं प्रसुप्तं दृष्ट्वा तु देव्यान्दृष्ट्वा न दोषतान् ॥ ॥ राताश्च शरणं
 सर्वदृष्ट्वा दौत्यं निपातितं ॥ तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा हरिर्वचनमत्र वीत् ॥ निहतो दानवो दृष्टः सर्वदेवभयंकरः ॥ अहं च निजि
 तस्तेन कथं सोपि निपातितः ॥ विष्णोस्तद्वचनं श्रुत्वा वाचावचनमत्र वीत् ॥ एकादशी ह्यहं देवसर्वपापभयं करी ॥ क्षीयन्म
 णां हरिदृष्ट्वा प्रहृष्टानवेत्थुरं ॥ त्रिलोकेषु भयं कुर्यादुत्सुश्चै प्रदग्निवः ॥ मया कुपिता या देवा किमार्थं तव प्रभो ॥ ममूको
 प्रेन देवेश त्रिलोकस्य विलयं वजेत् ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ तुष्टो हंतव देवेशिवांछितं च ददामि ते ॥ अत्यद्भुतकृतं तत्रे उपकार
 स्वयानुचे ॥ निहंतं दानं वंद्यं स तुष्टाः सर्वदेवताः ॥ प्रब्रूहि तं वरं भद्रं ये ते मनसि वत्ते ॥ ददाम्यहं न संदेहो यद्देवैरपि दु
 ह्यंभम् ॥ एकादशुवाचा ॥ जगत्त्रये पुदेवैशसं चरामि ह सुवतः ॥ अहं तव प्रिया शक्तिस्तादृशी कुरु मां प्रभो ॥ अहं तिथि
 प्रधानास्यां सर्वविघ्नविनाशिनी ॥ सर्वपापक्षय करि ह्यायुर्वलविवाह्विनी ॥ उपेष्णमां च ये भक्तास्तव भक्तिप्रयाणाः
 सर्वसिद्धिभूतेने पांशुदितुष्टोसि मे प्रभो ॥ उपवासे न्यपुण्यं तस्यार्द्धं तत्र भोजनं ॥ न कं ह्यार्धे न पुण्येन एकं भुंक्तं विशि
 ष्यते ॥ दिवसस्याष्टमे भूगोमं दीभूते दिवा करे ॥ इति तं नृकामिष्याहुर्न तं कौत्सि शिभोजनं ॥ इदं दामि विष्णु वंस्थानं कल्पः

प्रताभयेताः तामासायनरः सम्यग्रहत्वात्नियमं शुचिः ॥ एकादशीमार्गकृष्णानान्नावैतरणीशुभाः ॥ सावनेनसद्वि
 कार्यावर्षेनकोपवासिताः ॥ मध्यक्षितु रः स्नात्स्नानित्यानिर्वर्त्यसक्रियाः ॥ पुरात्रोसुरमिमादायकृष्णासर्वायथावि
 धिः ॥ पूर्वस्यासाविधातव्याकृष्णगोभूतलेशुभे ॥ अत्रपादैसमरभ्यपथ्यात्पादद्वयाविधि गोपुच्छतुसमासाद्यकुर्य
 द्वापितृत्तर्पणे ॥ पितापितामहश्चैवतथैवप्रपितामहः ॥ मातापितामहश्चैवतथैवप्रपितामही ॥ मातामहस्तृप्तिपा
 चप्रमातामहकादयः ॥ तैसर्वैमेप्रयच्छंतुगोपुच्छदकतर्पण पितामाताचभार्याचभागिनीदुहितापतिः ॥ पितृष्वसा
 मात्स्वसासप्तगोत्राणितर्पयेत् ॥ ततः पूजाप्रकर्तव्याशास्त्रदृष्टाविधानतः ॥ गात्रैवश्रद्धयायुक्तरुचंदनेनानुलेपयेत् ॥
 गंधतोयेनचरणीशृंगेप्रक्षाल्यभक्तितः ॥ ततानुपूजयेद्भक्त्यापुष्पगंधानुलेपनैः ॥ मंत्रैःपुराणसंप्रोक्तैर्यथास्थान
 ययाविधि ॥ अथगोपूजा ॥ गोश्रत्रपादाभियानमः ॥ इत्यादिपूजाक्रमोगोदानुप्रयोगेज्ञेयः ॥ इत्यनुलेपित
 पुषाद्यादीन्प्रक्षिपेच्छुद्धमानसः ॥ पश्चात्प्रदापयेद्धूपं ॥ गोधूपःप्रतिगृह्यता ॥ शसिपुत्रादिकुघोरान्दिव
 तारिणीतया ॥ प्रसादत्वेतारिष्यामिगोमातस्तेनमेनमः ॥ सुखेनतीयतेप्रसूमा ॥ हृदवैतरिणीशुक्लः ॥ वस्मादि
 कादशीकृत्वातस्माद्धैरिणीरुच्यता ॥ आनंदकृत्स्नंलोकैदेवानाचसदाप्रिया ॥ गौस्वंप्राहिजगत्वाथेदीपियप्रतिगृह्यता
 श्रद्धादंतंगवेदद्यात्सम्यक्शुद्धंसनिर्मलः ॥ सुरभोवस्त्रदानेनश्रीयतापरमेश्वरः ॥ मार्गशीपादिकेभक्त्यायावत्सासतुषु
 ये ॥ अन्यमासचतुष्काहियावकाशानमेवच ॥ नैवेद्यहिमयादंतसुरभिप्रतिगृह्यता ॥ द्वितीयगुरवेदद्यात्तृतीयस्वयमेवच
 यावन्मासप्रकुर्वतिमासद्वादशकन्नतः ॥ उद्यापनंततः कुर्यात्तृप्तुणंसंवत्सरतया शक्यांस्तूलिकोकृत्वादंपल्याः परिधा
 त्कोऽसवत्त्राकृष्णवर्णातु ॥ धेनुःकार्यापियास्विनी ॥ सौवर्णीसुरभिकृत्वास्थापयेत्तूलकोपरि ॥ ततस्तापूजयेन्मंत्रैः पू
 र्वाभक्तिं संयुतः ॥ ततस्तागुरवेदद्यात्सर्वदत्त्वात्समापयेत् ॥ यमद्वारमहाघोरुघोरवैतरिणीनिदी ॥ ज्ञातुं तु कामोद

पतिपुत्रसुखावाप्तजायतजगतिस्थिताः गौरीप्रीत्यथैमेवादौ स्त्रीभिर्यत्क्रियतेतपः३० गौरितप
 यस्यः सुखकरपरः पतिपुत्रसुखावाप्तजायतजगतिस्थिताः गौरीप्रीत्यथैमेवादौ स्त्रीभिर्यत्क्रियतेतपः३० गौरितप
 इतिरूपातस्मान्नतद्रतमुरामः तस्मिन्लाभित्तपोभिर्धृतोपणीयाशिवप्रियाः श्रीदामार्गशिश्रेमासिह्यमावास्यांशु
 भादिने गृह्यायात्रयमतद्रतधावनपर्वकः उपवासिस्थनकस्थगौरीशप्रतियेमुदाधईशाद्वागहरेदेविकरिष्येहव्रत
 तव पतिपुत्रसुखावाप्तजायतजगतिस्थिताः गौरीप्रीत्यथैमेवादौ स्त्रीभिर्यत्क्रियतेतपः३० गौरितप
 ततोद्याह्रस्वागारामहेश्वरः अहवव्रतमिदं कर्तुमिच्छामि शीर्षते तर्थाज्ञायामहदेवतत्रनिवहणकुष्ठकवनिमयः
 गृह्यत्वध्याण्यवतुषाडशगृहमागत्यपूजायामुपहारान्प्रकल्पयेत् शिवाल्यतौगत्वाशिवंपूजयेत्सुधीः गौरीमभ्यर्च्य
 यत्पश्चाद्वाहिनानयनच्छण्डोपायतौततः पादौजान्वाहैमवतौतिचः ३३ अथयारं विकृत्येवंगुह्यं गिरिशवल्लभे नाम्भिर्गा
 भारनाभातचापत्यदरपुनः महादेवोतिहृदयकठेश्रिकंठकामिनीः ॥ मुखं चर्षुमखमातिल्लोटे लोकमाहितोः मनि
 ककिदिशरत्नातिशिरस्यस्यचयत्ततः दक्षिणेणपैः ३४ स्योः वासिः स्कंदसंवाहनः ३५ पदीपादिनेवंधनड्वाकंलुप्रदक्षिणः
 फलनाध्यततोद्याह्रस्वावादेवामहेश्वरीः ३६ कृत्वाताधमयपीत्रं मृण्मयचसुभाजनेः ३७ अटुंतुमुयैवतुस्मिन्पात्रः
 निवशयत् ३८ घृतनापृध्यगव्यनतपात्रिवमलेनचः ३९ द्विपंप्रज्वालयेत्पुत्र्याद्यावत्सूयौतरेस्थितः ४० अथसंक्षिप्त
 तारात्रिजगणसमन्विताः ४१ त्रिहोमूहसंचोत्थायंपूजयेद्द्विजदपतीः ४२ कुर्यादेभिर्भयदलिर्नोयांकाविद्यामिनीतडा
 एकाननगुडात्राचैः पूर्णापूर्णफलप्रदाः ४३ अक्रतूद्वयैकैः अथपुष्पिकोफललडुकैः ४४ सौभाग्याष्टकसंयुक्तोपात्रं कुर्याच्च
 घांतुं तस्योपरिगर्तदीपंध्यामयैत्रिशिनामभिः ४५ मुर्गासिनिवचोऽग्राह्यदोपसूर्यायंदशयेत् ४६ यावत्कलकलारा
 वदकुत्सविककाः कर्कातावपुस्तौत्काव्यमिदमवादेरात्रभोः ४७ अतिष्ठतेवेदिनगाविहंगाश्वारुलोचने तदाकर्ण
 नमात्रणसोभाग्यव्रजतिस्त्रियः ४८ अतएतद्व्रतं नारिष्वंध्रदुःखापथेव्रतान्गतिथिमेकांसमाप्येवंदंप्रतीभोज्यशक्तिः

ब्र०२०
 मागं०
 ॥ ९ ॥

परिधातुप्यलंकृत्य ॥ १ ॥ वासोभिर्भूषणान् ॥ १ ॥ आलये सुगंधैर्विधे ॥ १ ॥ फले सिद्धं कुंकुमे ॥ १ ॥ संतोष्यस्मन्नुद्गा
प्यस्वयंभुजितवधुभिः ॥ १ ॥ एवंद्विलोप्यपंचातपत्रभृतिश्रुतं ॥ १ ॥ वैष्वंपक्रमादेवद्वितीयादिपुचाचरेत् ॥ १ ॥ एवंयोडा
शवपाणिकृत्वाववतुधसं ॥ १ ॥ पंचचंद्रांपनकुर्याद्दत्तसंपूर्तिहेतवः ॥ १ ॥ शशिप्रप्यसंप्राप्तिसोसंगोशिभ्रगप्रिये ॥ १ ॥
णमस्यादिनेरभ्येतिमत्र्यष्टदपत्तौ ॥ १ ॥ मध्याह्नेष्टदलेपद्येमानिनरीःसमच्यवत् ॥ १ ॥ मथोकेनविधानेनपुष्पधूपा
दिभिस्तथा ॥ १ ॥ सोर्हालिकाभिकासारेः ॥ १ ॥ पूषपैश्रामिनि ॥ १ ॥ पायसंनघृतनापिशंकरामोदकैस्तथा ॥ १ ॥ पूरयि
त्वाष्टसख्याकान्धानुष्णमयसपुतान् ॥ १ ॥ इपतोभोजयित्वात्तुतेभ्योदंदांधांथाविधि ॥ १ ॥ अलंकृत्ययाशस्त्यागौरिसिप्राय
तामिति ॥ १ ॥ गुरवदक्षिणोपता ॥ १ ॥ गौराकनेकानिमता ॥ १ ॥ इदंयाद्वेनुसंवर्यसां ॥ १ ॥ संवत्सवसंदक्षिणां ॥ १ ॥ अत्रन्यान्य
पिथयोशक्ति ॥ १ ॥ दद्याद्दानानिभार्मिनी ॥ १ ॥ यथादिष्टमलोकैतत्तुहयद्विजन्मने ॥ १ ॥ आर्षुपल्यंमुयुपोद्गात्वासांपत्स्व
पिचसुदरी ॥ १ ॥ पाडशाठदंन्रतमिदं कुट्ट्याद्वपेभक्तितः ॥ १ ॥ गौरीतपोत्रतमिदंयोकरंतिहाभामिनी ॥ १ ॥ वोल्येयो
वनकालवावाहकवाहरप्रिया ॥ १ ॥ क्षम्याःसौभाग्यमंतुलधनधान्यसुती ॥ १ ॥ न्वितः ॥ १ ॥ क्षम्यात्रपरंधादिति ॥ १ ॥ शं
भवदव्याहतेभ्यग्यमत्तसख्येनसशयः ॥ १ ॥ दुर्लभमानपुजनतत्रापिद्विजन्मतासदाचारपरस्वचतवापिचविशिष्यते
एववारत्रयाद्याकरुतत्रतमुत्तम ॥ १ ॥ मातापित्रोःप्रियचापिप्राप्तुयाच्छुद्धवंशता ॥ १ ॥ निमलंजन्मनोवापिमनसश्रा
पिसपदः ॥ १ ॥ लभतुभुभतजश्रपतिपुत्रसम्वित् ॥ १ ॥ इहभोगान्पर्यथाकामभुक्तास्वर्गमवाप्नुयात् ॥ १ ॥ इत्यगिरोवर्षेन
माचपुराणत्राकगौरातयात्रतामिदंविदधेयच्छु ॥ १ ॥ तस्यप्रभावशतः ॥ १ ॥ सुलंभहिरण्यसोऽख्यचसवमंतुलंपतिपुत्रयुक्
इतिसुतसाहतायागौरातपोत्रत ॥ १ ॥ इदमेवमहान्नापराजमिधेयकालिकोपुराणे ॥ १ ॥
महात्रतमथावश्येनारीहिततत्पद ॥ १ ॥ सुरासुरमुनीनांतुदुलंभतद्विधिंशुणु ॥ १ ॥ पर्वण्याश्वयुजस्य

॥ १० ॥
॥ ११ ॥
॥ १२ ॥

तेषामप्यस्य च घृतासुतं ॥ नक्तं भुजातशुद्धात्मा उदने च क्षवां न्वित ॥ श्रीश्वस्युयश्चन्द्रोर्मसि ॥ श्रीसकार्तिकस्तस्यतिव
 द्रकार्तिकमासस्यतिमार्गमायामित्यर्थः ॥ १ ॥ ऐक्षवमिशुरसः ॥ शिवस्यतशुचिभूत्वाविल्वजदंतर्थावतं ॥ भुक्त्वा चैतन्म
 हादवनत्वाभक्तियुतात्रता ॥ अहदवत्रतामदकतुमिच्छाभिशांश्वत ॥ तवाज्ञायामहादेवतत्रनिर्वहणं कुरु ॥ उक्तैवा नियमे
 गृह्णन्वपाण्येवतुषाडशान्तिथिः ॥ प्रतिपदिद्यास्तुपारयिष्याम्यनुत्तमाः ॥ ततोर्मार्गेशिरमासिप्रतिपद्यपरहनिउपावसेद्वृत्तं
 पशुमहादिवस्मरन्मुहुः ॥ महादेवस्मरन्विप्राभ्रमस्योच्छन्नविग्रहान् ॥ पौडशाष्टोतदं देवादंप्रत्याशचनिमंत्रयेत् ॥ आमंत्र्य
 च गृहगत्वामहादेवस्मरन्किता ॥ शुचिवस्त्रास्तुतास्तुनिराहारेनिशिवेत् ॥ अथोदयेसहस्रांशोः स्नात्वा चोडायादी
 पकान् ॥ नैवद्यस्नापनाद्यवादायगच्छेच्छिवालद्यः ॥ स्नापयेत्पचगव्येनघृतनतदजतरं ॥ मधुनाथथादभ्रामूयश्चुपयसातः
 थारसेनथायखंडेनफलेश्रुत्वापर्येपुनः ॥ तिलवुनतथास्नाप्यपंशचादुण्णनवारिणा ॥ लपयेदथतपश्चात्कपूरगुरुचंदनीः
 एवसंपूज्यतमत्तयाहिमन्यस्यत्रनेद्वृह ॥ हेमसुवर्णपुष्पैः ॥ नात्तां फलैश्चसंपूज्यंद्यात्तैवद्यमेवहि ॥ गृहगत्वायथा
 न्यायहिरण्यरेतसविभु ॥ जातेचदसमादायतपयेचिलसापिपा ॥ अत्रतिनश्चतथाचार्यामिधुनाचिभोजयेत् ॥ हेम
 वस्त्रादिदानानियथाशक्त्यातुदापयेत् ॥ आरभ्येवागधिकुष्यादरिद्रोवायवेध्वरं ॥ अत्रिसासाभार्थतश्चवप्रतिमासं
 तुकारयेत् ॥ एवविसूज्यतान्सवान्साह्वधुजनैः स्वर्ध ॥ पीत्वादीपचर्गव्यंतुष्टौभुजितवांग्यतः ॥ द्युत्किचिदेतदुद्विष्टम्
 हादवमुदायेत् ॥ द्वितीयेन्द्वितीयात्पुवसेत्कारिकावधिः ॥ आददतिथिचैकार्गमासेततः पुरः ॥ पुर्ववत्सत्य
 जत्पापप्रत्यन्देवमाचरेत् ॥ दर्शनेकप्रतिपद्युपैवासाइतिप्रथमवधे ॥ प्रतिपदिनकं द्वितीयायामुपवासाइतिद्वितीब्दे
 तृतीयेन्द्वितीयायानक ॥ तृतीयायामुपवासः ॥ एवशेषेषुवधेषु ॥ कृत्वैवषोडशेषुर्णैर्मर्यासंमपयेत् ॥ कार्शि
 कयामुदयइत्यर्थः ॥ पुर्ववदेवमभ्यर्च्यकृशराज्ञिसमपयेत् ॥ महादेवाद्यगादद्याद्विधितायद्विजायच ॥ हेमशुंगोकांस्थ

पापरेः किन्नरेः श्वश्रुपिकत्याभिरेवचः। रुक्मिण्यारभयार्थैवसीतयत्वाप्यहृत्ययाः। रोहिण्यादमयुत्याचतार्याचतु
 मयुया ॥ एताभिश्चरितं पूर्वव्रतं सर्वव्रतोत्तमं। सौभाग्यारोग्यफलदं दीरिद्यव्यधिनाशनाः। मर्त्यलोकोत्खियोद्याश्वदुर्म
 गारूपवर्जिताः। प्रपन्नानिर्दनाश्चैव सर्वसौभाग्यवर्जिताः। तासां हितार्थं पर्यत्याउमासाहेश्चरं व्रतं श्रवतारितं तयोप्राथ
 नयासिच्युधमाः। स्त्रियः पूर्वजर्गेशिरेमासिः। नारीधर्मपरायणाशुक्रपक्षे तृतीयायांसोपवासाजिते द्वियास्नात्वासांपूज्यल
 लितांहरकायादंबासिनीं पुनः। प्रभातसमये स्नानं चाकृत्रिजे ल्हे। ततो देवास्तर्पयित्वा इदं वाक्यमुदरिरेतः। अजस्रस्तु दे
 वदेवेश उमादेहादहारं कः। महदेवि नमस्तेस्तु हरकायादंबहारिणि। इदं कृत्वा शिवं देवं जपेज्ज्वाप्यं गृहं गतः। पूजयेद्द्वैवमी
 शानः। पुष्पैः कालोद्भवस्ततः। वामपार्श्वे उमादेवि दक्षिणे नमहे श्वरं। धूपं च गुग्गुलुं च। पिदस्वादीपं घृतात्नितं। जैवेद्यु
 ज्ययाशंस्सो घृतपकं निवेदयेत्। कारयेद्द्वैवतिलां ज्येन तुं संस्कृतां। धूपं च गुग्गुलुं च। प्राशुश्चोष्मकायुविशो धनं
 एवं द्वादशमासं तु पूजयित्वा महेश्वरैः। उद्यापनंततः। कुर्यात्प्रहृष्टे नृतां तारात्मनाः। शिवं रोज्यमयं कृत्वा उमाहिममृयां तत्र
 आरूढौ च भेरोप्ये सर्वो लंकारभूपितौ। चंदनैः। शिवमभ्यर्च्यः। कुंकुमं न च पां वर्तौ। अर्चयेत्कुसुमैः। पश्चात्सुगंधैश्च
 मनोरमैः। वेष्टयेच्छुक्रवस्त्रेण शिवं रकेन पावर्तौ। पश्चाद्भूपदे देवद्वारी भक्तिभावेन भाविता। भोजयेच्छिवभक्तोश्चः
 ब्राह्मणान्वेदं पारगान्। भुक्तेभ्यो दक्षिणे दशमक्राशो व्यविवाजिताः। ततः। प्रदक्षिणी कृत्य इदमुच्चारयेद्भवः। उमा
 माहेश्वरौ देवौ सर्वलोकोपितामहौ। व्रतेनानेन सुप्रतीभवेतां मम सर्वदा। एवमुक्त्वजितक्रोधे ब्रह्मणे वेदपारणे। ब्रजतनिः
 वेदयेद्भस्म्यतारके गुणशालिनिः। तारके व्रतोपदेः। इत्वादि तिविथे पणोः। इदं कृत्वा व्रतं तारि महेशा। पुतेमानसा। प्रसाद
 तिपरमं स्थानं च देवो महेश्वरः। शिवलोके वसेत्स वचावादि द्वाश्वतुर्दशोः। अस्मिन्सरोभिः परिचिता। किन्नरीभिस्तथैव च
 प्रदामानुष्यमायातिनाथते विमले कुलेः। रूपयौवनसंपन्ना बहुपुत्रपतिव्रताः। धनधान्यसमायुक्ते सुवर्णमणिप्रदिते।

ज्यभोजयेत् ॥ आचार्यस्तुगौरीश्वरप्रतिमे ॥ कृतस्वस्थयनोगोधेजलक्षिपेत् ॥ ततोव्रतफलभूयस्वयान्यानपिशिव
 भक्तदीन्दक्षिणाभदानादिभिः ॥ १ ॥ परितोष्यस्वयंमिष्टान्नादिभुंजीत ॥ तत्रप्रतिमासनामपूजाप्रकारोयथा ॥ मार्गशी
 र्षशंकरायनमः ॥ गौरीयै नमः ॥ पौर्णमासीशायनमः ॥ पार्वत्यै नमः ॥ माघेभवायनमः ॥ भवान्येनमः ॥ फाल्गुने ॥ मह
 देवायनमः ॥ चैत्रत्रिलोचनायनमः ॥ ललितायै नमः ॥ वैशाखेस्थाणवेनमः ॥ लोलेनेत्रायै नमः ॥ ज्येष्ठ
 रुद्रायनमः ॥ रुद्रायै नमः ॥ आपोढेपशुनाथायनमः ॥ सत्यायै नमः ॥ श्रावणे श्रीकंठायनमः ॥ सुभगायै नमः ॥ भाद्र
 पदे भीमायनमः ॥ कालरात्र्यै नमः ॥ आश्विने शिवायनमः ॥ कार्तिके ईशानायनमः ॥ शिवायै नमः ॥ शिवायै नमः ॥
 इति प्रतिमासपूजानामानि ॥ अथपुण्याणि ॥ नीलोत्पलः ॥ करवीरः ॥ विल्वपत्रं ॥ किशुकं ॥ कुब
 मल्लिकां ॥ पटलां ॥ कुंदुवच्चंपकं ॥ तगरं ॥ द्रोणं ॥ मालतीं ॥ अक्षकेणपुयेत् ॥ अथयति ॥ उद्यापनं ॥ तत्रव्रतदि
 ने ॥ पंचगव्यप्राशानं ॥ सर्वतोभद्रलिंगतोभद्रं वाविधाद्यं ॥ आचार्योद्विर्वरणे ॥ सर्वतोभद्रमंडलादिपुजा ॥ अग्नि
 स्थापनं ॥ अन्वाधानं कृत्वा ॥ होमं कुर्यात् ॥ राजतमिद्राद्यं ॥ हेमी ॥ गौरीशत्रातिमेसंपूज्यः ॥ सौवर्णी पंकजं निवेद्यवितानं ॥ च
 जं च निवेद्ये ॥ दीपवस्त्रयुग्मं च निवेदयेत् ॥ नीराजनं कृत्वा ॥ नीराजत्रौजगुरणं विधाय ॥ अक्षतुरस्त्रिकोणं वभूषणद्वय
 चतुष्पष्टिसौक्तिकप्रवालान्निवर्तगौरीशत्रौत्यर्थं ॥ सपुष्परगाणि दद्यात् ॥ अशक्तान्मौल्यदेयं ॥ एतत्सर्वमाच
 र्यायदस्वा ॥ व्रतानां विप्राणामिधुनासिंपूज्यः ॥ हिरण्यशय्यागोदानादिदत्त्वा ॥ अथस्वायुष्येष्टौत्राकुंभास्तोपानह
 छत्रयुतान्दद्यादिति ॥ १ ॥ ॥ एवमैवकालीपुराणोक्तमप्यविभोगमत्तम् ॥ तृणविंदुरुवाच येनावियोगमासाद्य
 व्रतेन नियमेन चोसदानारीसुतैश्चैव व्रजेद्येन पदं व्रतं ॥ विधवापरलोकेकेतुभत्रानुनविद्युज्यते ॥ सुखतोपिसदाब्रह्मन्वद
 येन धनेन च ॥ तिलादुडवाच ॥ उभयाचारितं यच्च भवान्याल्ललिताव्रतं ॥ बाल्ये हि मवतो जज्ञ्यादक्षकोपाद्दिमुक्तया

महासौभाग्यसंदोहदृष्ट्वादेव्यामहात्मना अरुधत्सावसिष्टेनकथिततद्गतंशृणु ॥ वसिष्ठउवाच ॥ अरुधतिशृणुष्वेवं
सुखसौभाग्यवर्द्धनं ॥ अथैव्यप्रदंस्त्रिणामावियोगव्रतंशृणु ॥ मार्गशीर्षीसितेपक्षेस्नाताशुक्लावरप्रिया ॥ दृष्ट्वांचंद्रदि
तीयार्थानकंभुजीतवाग्यता ॥ आचम्यचशुचिर्भूतादंडवत्शंकरंनमेत् ॥ मुदान्वितानमस्कृत्यविज्ञाप्यपरमेश्वरं
उदुवरमयकांष्ट्राह्यमष्टांगुलशुभं ॥ उत्तराशागतंमांससंबन्धनिर्घण्टुं ॥ वाग्यताप्राड्मुखीभूत्वा ॥ भक्षयेद्व्रतधा
वन्तं ॥ द्वितीयायांततःस्वप्याद्भूमौतद्गतमानसा ॥ तृतीयायांसमुत्थायमुहूर्तेब्रह्मणःशुभे ॥ कृतकार्याचसुस्नाताशु
कमाल्यांवरारतः ॥ शालिपिष्ठमेकृत्वास्त्रीपुंसोःप्रतिमेशुभे ॥ वेणुपत्रेनुसंस्थाप्यपूजयेद्भक्तितत्परा ॥ उपवासासंचकुर्वी
तंसर्वभोगविवर्जितं ॥ पाखंडादिभिरालापंकृतस्नानाविवर्जितेत् ॥ ततोनिशायांसुश्रोणिशुक्लपूजाकृतोत्सवाः ॥ कृत्वावा
दित्रनिर्घोपजागर्तत्रकारयेत् ॥ विधिवपूजयित्वातुपैष्टतत्पुत्रिकाद्विकंसुप्रभातोद्विजाग्रयांश्रपूजयित्वाप्रदापयेत् ॥
यथाशंत्थामहामागैवित्तंशाढ्यंविवर्जयेत् ॥ उमामाहेश्वरंहेतत्कल्पयित्वास्वचेतसिः ॥ ब्राह्मणोपिजलाधिपेष्टं
तन्मिथुनक्षिपेत् ॥ एवकृतस्वस्थयनामिथुनानितुभोजयेत् ॥ शिवभक्त्याद्विजान्भोज्यामिष्टन्निनस्वशक्तिः ॥ प्रतिमा
संप्रकुर्वीतविधानेनसुसंयुतं ॥ मार्गशीर्षेपुनसोसिकार्त्तंकातेसमुपयेत् ॥ नामानितेप्रवक्ष्यामिप्रतिमासंक्रमणतु
पूजाजपनिमित्तचसिद्ध्यर्थचितितस्यच ॥ शंकरंमार्गशीर्षेपुनामगौर्यासमान्वितं ॥ गौरीशंपावर्त्तांचिवपुष्पमा
स्तुपूजयेत् ॥ भवैवभवानीशंमाधंमासेप्रपूजयेत् ॥ फाल्गुणेतुमहादेवमुभयासाहितंयजेत् ॥ ॥ चैत्रत्रिलो
चनदेवैवल्लितांचप्रपूजयेत् ॥ स्थाणुवैशाखमासेतुलोलनेत्रासमन्वितं ॥ रुद्राण्यामहितंरुद्रंज्योष्टेमासियजे
तवै ॥ ॥ आपाढेपशुनांथंचसंस्थासाईशुचिस्मिते ॥ श्रीकंठश्रावणेदेवसुभगांपरमेश्वरी ॥ भीमंभाद्रपदेतद्ब्रह्मकाल
संस्थांसमन्वितं ॥ शिवमाश्वयुजेमासिगंगयासाहितंयजेत् ॥ ॥ ईशानंकार्तिकेमासिशिवादेवीयुतंविभुं ॥ प्रति

मासविनामात्रतासिद्धिर्नविद्यते । प्रतिमासंतुपुष्पाणिपूजासुयोजयेत् ॥ तानितेसंप्रवक्ष्यामिसद्यः प्रीति-
 करारणैवे । आदौनीलोत्पलयोऽयंतदंभविपराण्यपि । पवित्राणिसुगंधीनियोजयेद्भक्तितोर्चने । करवीरविल्वपत्रं
 किशुककुब्जमल्लिकां पाटलाकुंदचंपकतर्द्रेणमालतीं भक्त्यायोज्यानिर्भोरुदेवस्यप्रियकाम्यया । तथाचंपवगव्यु-
 स्यप्राशनं प्रतिमासकं । नचान्यहपावनं किंचिंपचगव्यात्परं स्मृतं । एवं तत्रतं कृतं भद्रैश्शिवभक्तिसमन्विता ॥ वत्सरंतेवि-
 तानचर्ध्वजं किंकिणिमालिनं । दीपंचवंत्सयुग्मचसिसेभक्त्यानिवेदयेत् । स्त्रापयित्वाविलिप्तत्वाचसौवर्णमूर्तिपंकजं यथा
 विभवतो देयदेवं देवस्य तुष्टये रौप्यचरूपपुगुलं देवस्य पुरतोऽन्यसेत् । बहुप्रकारनैवेधं गीतवाद्यसमन्वितं । कुर्यात्प्रीराज-
 नं शंभीस्ततो गच्छेत्स्वके गृहं । चतुरस्रमहदिवं युग्मात्रैव त्रिकोणकां ध्यात्वा चार्यापतद्युग्ममौक्तिकादिभुतं ददेत् । कूर्प-
 कैकप्रमाणंचशातकुंभमयं शुभं उमां महेश्वरैश्चैव कारयित्वा सुशोभनं मौक्तिकानिचतुष्टयं प्रस्तावंतोऽपि प्रवालकात् । ताव-
 त्तिपुष्परगाणिताम्रपात्रोपरिऽन्यसेत् । वस्त्रेण वेष्टयित्वा तु गंधपुष्पैः समर्चयेत् । एतत्सर्वसारयुक्तमाचार्यायनिवेदये-
 त् । व्रतिनां ब्राह्मणाणां तु मिथुनानामथापि वा अशस्थानिष्कथं दद्याद्द्विजशाठयविवर्जिता । दत्त्वा हि रण्यवासांसि प्राणि-
 पत्यं क्षमापयेत् । चत्वारिंशत्तथाष्टौ च कुंभान्छत्रमुपानहौ । सहैरण्याक्षतान्सर्वान्दद्यात्पुष्पोदकान्वितान् । दी-
 नां त्रिधा धिरादीनां तद्दिने चानेवारितं । कल्पयेदन्नपानचंसुभिः कुर्यात् । न्यूनार्थिकं तं कर्तव्यं स्वस्वचित्तानुसारतः ।
 संपूजयेत्कल्पने पायदिविंतं न विद्यते । अविद्योगकरैश्चैतद्द्रूपसौभाग्यवित्तदं । आयुःपुत्रप्रदं काम्याशिकलोकप्रदायकं ।
 इतिकालिकापुराणोक्तमवियोगव्रतम् * मार्गशुक्लतीयायामारभ्य भविष्योत्तरोत्तरं भाव्रतम् ॥ मार्गशोधं शुभेमा-
 सि त्तीयायां नराधिप ॥ शुक्लायां प्रातरुत्थाय दंतधावनं पूर्वकं ॥ उपवासस्य नियमं गृह्णीयाद्भक्तिभाविनः । सौभाग्या-
 र्थं पुराचीर्णं भयराजसत्तम । तेन रंभा त्तीये यंपरसौभाग्यवर्द्धनीति ॥ इयं पूर्वा ग्राह्या । बृहत्तपास्तथारंभा ।

सावित्रीवदपैतुकी । कृष्णाष्टमीचभूतां चर्कणं व्यासमुखीतिथीतिस्कांदात् । अर्भातृतीयावक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशि
 नीम् सुखसौभाग्यफलदां सर्वमियेति वारिणीम् सर्वदुःखहरां पुण्यां पुत्रपौत्रप्रदां तथा । सपत्नीदपदलनीं रूपैश्वर्यका
 रीं शुभां शंकरेणपुरास्थ्यातां पार्वत्यै प्रियकाम्यया । तामिमांशुभूपालभूतानां परमंहितम् । मार्गशीर्षे शुभेमामसि तृती
 यायां नराधिप शुद्धायां प्रातरुत्थाय दंतधावनपूर्वकं उपवासस्थानियमंगृहीयाद्भक्तिभाविता देवि सर्वस्वरयावतृत्तिया
 यामुपोषितां प्रतिमां सकरिष्यामि पारणचापरेहनि । तदविघ्नो न मे यातु स माति ब्रतमुत्तमम् शरणं त्वां प्रपन्नस्मिद्गौ
 भर्ग्याद्दुर्द्वरस्वमां । एवं संकल्प्य विधिवत्कौतैयकृतानि श्रया - भक्त्या नारी ध्यानपरस्नानं कृत्वा जितेंद्रियो नद्यां
 तडागेवाप्यावागृह्वेवानियतेंद्रिया पूजयेत्पार्वतीनाम्नारात्रौ प्राशय कुशोदकम् प्रभाते भोजयेद्द्विप्रांश्चि व भक्तान् वि
 शेषतः सहिरण्यचलवणं दद्यात्ते पांचदाक्षिणम् गौरिणी श्रयथा शक्त्या भोजयेत्प्रयताः सतीः अनेन विधिनारजन्य
 कुर्यात्पार्वतीव्रतम् साकुलानां शतं सान्नंतरयेत्तान्नसंशयः इह लोके सुखं भुक्त्वा शिवलोके महीपते । पोषिमासित्
 तीयायां गिरिजां नाम पूजयेत् । गोमूत्रं प्राशयेद्वात्रौ प्रभाते भोजयेद्द्विजान् । हिरण्यं जीरकं चैव स्वशक्त्या दापयेत्ततः
 शक्रलोके वसंकल्पततः शिवपुरं व्रजेत् । माघमासे तृतीयायां सुदेवी नाम पूजयेत् । गोमयं प्रशयेद्वात्रौ शुक्रेद्वात्रौ
 यतव्रता । सहिरण्यं कुमुभंतु दिवा दद्याद्द्विजांतये । विष्णुलोके चिरं स्थित्वा प्राप्नोति शिवमंदिरं । गौरीति फाल्गुणे
 नाम गौक्षीरं प्राशयेत्त्रिंशि । प्रभाते भोजयेद्द्विप्रां न्यथा शक्त्या सुवासिनीः कुरुत्वु रून्सकनकोस्तिभ्यो दत्त्वा विसर्जयेत्
 वाजपेयातिराणी फलं प्रां प्लादिं व्रजेत् । चैत्रमासि विशालाक्षीं पूजयेद्भक्तितपसा दधिप्राशय स्वपेत्प्रातर्दद्याद्भिससकु
 कुम् । शुभसौभाग्यसंपन्नां मृतां शिवपुरं व्रजेत् । वैशाखस्य तृतीयायां श्रीमुखी नाम पूजयेत् घृतं च प्राशयेद्वात्रौ पुनर्दद्याद्
 द्विजांतये । कनकशंकरं चैव पूजं श्रित्वा क्षमापयेत् । सर्वान्कमानवाप्नोति मृता शिवपुरं व्रजेत् । ज्येष्ठे नारायणी नाम पूज

येत्कुसुमैः शुभैः प्राशयेच्छवणरात्रौ ततश्चैकानि शिस्वपेत् शिवभक्ताङ्घ्रिजान् श्रातभोजयिवाथेयप्सितं सुवासिनीये
 थारास्याभक्षभोज्यैश्च भोजयेत् तांबूलकंकदंघात् प्रणिपत्यक्षमापयेत् अतकाले सुखयातियत्र देवो महेश्वरः आ
 पाठे माधवीनामं प्राशयेत् तिलोदकं प्रभाते भोजयेद्दिप्राह्मे मपुष्पगुण्डदेत् सर्वसंपत्सुखं भुक्त्वा देवांश्चानुचरी भवेत्
 आशने तु श्रियं पूज्यपिचेद्देवाभ्युगंजलम् प्रभाते ब्राह्मणभोज्यदद्याद्देवमर्तिलैः सह भोगान्भुक्त्वा महीष्टे गोलोकमधि
 गच्छति अथ भाद्रपदे मासिसुभद्रानाम पूजयेत् बिल्वपत्रं च संप्राशयेत् स्वपेत ब्रह्मचारिणी प्रभाते विप्रमुखाय दद्याद्देम
 फलैः सह सर्वलोकेश्वरं भुक्त्वा भुक्त्वा भोगाने कथा प्राप्नोति ब्रह्मसदं न त्रतस्यास्य प्रभावतः श्राद्धिनस्य तृतीयायां पूज
 यित्वा शिवप्रियाम् प्राशयेत् तदुलप्रातस्तथा विप्राश्च भोजयेत् दक्षिणाचात्रे दद्यात्तु चंदनं च सकांचनम् सर्वयज्ञफलं
 प्राप्य गौरीलोकं महीयते पद्मोद्भवाकार्तके च पंचगव्यां पिवोन्निशिवादि त्रैर्जीर्गंरं कृत्वा प्रभाते भोजयेत् उमान
 हे श्वरं हंसमासिकारयेच्छुभम् ॥ उमानहेश्वरस्वरूपविष्णुधर्मोत्तरोभिहितं ॥ वामार्धे पार्वतकार्याशिवः कार्यश्चतुर्भु
 जः अक्षमाला त्रिशूलचंडमरुचावरदंथ एकवक्त्रास्त्रिनेत्रश्चार्धे च दयितातनुः यथा विभवसरेण वितानं पंच
 वणिकम् शय्याचात्रचिनिदिंशसर्वोपस्करसंयुताः संवत्सां शीलसंपन्नांगांच दद्यात्पयस्विनीम् श्रासनं मृदुलं दद्यात्
 श्वेतछत्रं कमंडलुम् पादुकोपानं हौदिव्ये वस्त्रयुग्मं च पांडुरम् पतियज्ञोपवीतं च पट्टसूत्रसमुद्भवम् शंखशुक्ति
 समापेतदपणचसमुज्ज्वलम् रक्तचक्रकंदयस्त्रियाश्च परिधानकं उमानहेश्वरः स्थाप्य श्रासनताम्रजे नृपः पूजां
 विरचयेद्भक्त्या ध्यायमानां महेश्वरम् नानाविधैः सुगंधैः श्वपत्रैः पुष्पैः फलैस्तथा धृतपकैश्च नैवेद्यैर्दापमाला विभू
 पितः कुम्भाडिनारिकेलैश्च दण्डिमैर्वज्रपूरकैः जरकैलवणैश्चैव कुसुमैः कुसुमैस्तथा रसपत्रैः सुमिष्टैश्च गतिवा
 धारने कथा पूजयेद्देववेशं संपत्नीकक्षमापयेत् ततो द्विजसमाहूय देवदेवांगपारंगम् वेदध्वनि समापुक्तमुवेश्य

कपालपूजयित्वाथब्राह्मणान्भोजयेत्ततः चतुर्विंशतिसंख्याकान्मोदकैः पायसेनच सर्वसांगांततोदद्यादावा
 र्थायसदक्षिणां अनेयभ्योपियथाशक्तिभूयसांचतनाददेत् प्रणम्यदक्षिणिकृत्यविसयचद्विजोत्तमान् वधुभिः
 सहभुजोत्सव्यचशीतमानसः एतद्वर्तनरः कृत्वाभुक्ताभोगानिहात्तमान् सायुज्यलभतिविष्णोर्गुणेशस्यप्रसाद-
 तःकेचिद्भरित्रतनामप्राहुरेतस्यनारदः विधानमन्तदवापिफलयागीहत्तसमम् ॥
 इतिनारदोयेपूर्वभागेतुयथादेहरिणप्रतिव्रतं अथभविष्यपुराणोक्तंगणेशचतुर्थव्रतम् ॥
 ब्रह्मवाच्यं गणेशः पूजितः कुर्थाच्चतुर्थ्यां सर्वकर्मसु अविघ्नसुरलोकैर्चगतिमिष्टांप्रयच्छति कर्मस्वविदुषोविद्वि-
 कुष्योच्चैवनसंशयः अविदुषां कर्मकालस्मरणमकुर्वतां तैरप्यवश्यं स्मृतव्यः पूज्यश्च पूजाभ्यां स्वसंज्ञाभिरंगमत्रा
 श्रयोकीर्तिताः अभ्यर्चयाभिलिखेत्पद्मकुकुमेनाष्टपत्रकं कुकुमं स्थाप्यं भवितुं ऐकं चंदनमिष्यते अथतत्पद्ममध्य-
 स्थः कर्तव्यः सुतीर्थी श्वरः तिथीश्वरोऽत्रगणेशः गंधपूज्योऽप्रहरीश्वयथाशक्तिप्रपूजयेत् चत्वारः कारकाः काव्यी
 भद्र्यभोज्यसमन्विताः तंडुलैस्तुपुशालीयैः पद्मरगैश्चसंयुताः चतुष्कोणेपुतान्कृत्वा फलानिविधानिच गंध
 माल्यादिकंसर्वतथैवविनिवदयेत् पूजायावितसाठयेनकृतापिनफलप्रदा आय्यधारासमिद्धिरुचदधिशीरान्नमा
 क्षिकैः पूर्वां फलदोहोमः कृतः शान्तिं चेतसा ॥ नृसिंहपुराणेपि ॥ सूतउवाच चतुर्थ्यांतनभुजोत्तमान्सात्वानुद्यान्तुपे-
 तम रकावरधरोभूद्वारकगंधानुलेपनः रकवस्त्रोणाधीशान्वितस्तुक्रमयाचयेत् रकचंदनेलेप्येत्तान्पूर्ववि-
 धानतः विलिप्यरकगंधेनरकपुष्पैश्चार्चयेत् ततोस्मै चागुरुधूपमाल्ययुक्तं संचदनं नैवेद्यैश्चवहारिद्रुगुडखंड
 समन्वितं एवंसंवत्सरं पूज्यं विनायकमथोस्तुवन् नमस्कृत्वा महादेवं स्तोष्येहंतं विनायकं महागणपतिं शूरमूर्जितं

धिपुः गणेशेन तुष्टेन विघ्नानां संक्षयः कृतः स्कंद उवाच विघिनाकेन देवेश त्रतसेतम् महाफलं कृतं भवति देवेश तन्मे ब्रू
 हिवृषा च्चन ॥ ईश्वर उवाच मार्गशीर्ष शुभे मासि शुक्लपक्षे तु पुण्य सुखा ॥ चतुर्थ्यां नियमं गृह्य विघ्नेशं पुण्य यत्नतः पुण्यैर्ग
 धैश्च नैवेद्यैर्दुर्कैश्च सुसंस्कृतैः ॥ पल्लोडेरकैश्च वतथासौहालिकैः शुभैः ॥ पल्लं तिलपिष्टं उडेरकाः पि
 ष्ठादि मया वर्तुलाकाराः ॥ पूजयिष्व विधानं प्रार्थयेत् च मानवः ॥ स्वप्नसादेन देवेश त्रतं वर्षं चतुष्टयं ॥ निविघ्नेन तु मे
 या तु प्रमाणं मूपकध्वज ॥ प्रमाणं समाप्ति ॥ अमाणं हेतुमयोदाशस्त्रे यत्ता प्रमाद्युष्ये भिधानकोशात् संसाणं
 ब्रह्मरतारं सर्वविघ्नसमाकुलं ॥ तस्माद्द्विजगन्नाथत्राहि मांगणनायक ॥ एवं प्रार्थय गणाध्यक्षं भुंजीयाद्वा गयतस्त
 तः ॥ एवं क्रमेण संपूज्य एकभक्तेनोत्तमः ॥ गणेशं मत्तसाध्यायं स्ततो रात्रौ स्वपेद्बुधः ॥ एवं संवत्सरयावच्चतुर्थी प्रति
 पण्य सुखं ॥ ततो मार्गशीर्षे मासि विघिनानेन पूजनं ॥ नकाशो च भवेत्तद्बधावत्संवत्सरं पुनः ॥ मार्गशीर्षे पुनः
 प्राप्ते तथैवासा चिती भवेत् ॥ अयाचितेनाब्दमेकं ततो मार्गशीर्षे पुनः ॥ अश्विनोपवसे दब्दमेकं तद्ब्रह्मपूजनं ॥ एवं
 क्रमेण विघ्नैश्च स्वार्थ्यं वृद्धनिमानवः ॥ समाप्य च ततो ह्येतं जलस्नातो महाव्रती ॥ कारयेद्ब्रह्मघटितं स्वशक्त्या सुखं
 शुभं ॥ आखुरं गणेशं ॥ कारयेद्द्वर्णकैः शुभैररविं सुपत्रकं ॥ तस्योपरि घटं स्थाप्य ताघपात्रेण संयुतम् पूजये
 च्छुभ्रशाल्यैस्तंडुलैरेव पुण्यसुख ॥ तस्योपरि न्यसेद्ब्रवासेभिर्वध्रसुव्रतः ॥ पूजयेत्पुण्यधूपार्थेन विधे विधेस्तथा
 मोदकैश्च ततः शुभैः पुकान्निर्घृतपाचितैः ॥ नैवेद्यं कल्पयेत्तत्र गणेशः प्रीयतामिति ॥ जागरकारयेद्बिह्वानं गीतवादित्र
 निस्वने ॥ पुराणस्थानकैश्चैव तारात्रिक्षपयेद्बुधः ॥ प्रभृते विमले स्नातो होमकर्माणिकारयेत् ॥ तिलत्रीहियैश्च
 वतथासिद्धार्थकैः शुभैः होमश्चैतैर्मंत्रैः कार्थ्यैः ॥ जगणाय स्वाहा ॥ गणाधिपतये स्वाहा ॥ मेघवर्णाय स्वाहा ॥ कूष्मांडाय
 स्वाहा ॥ त्रिपुरातकाय स्वाहा ॥ एकदंताय स्वाहा ॥ रुक्मदंष्ट्राय स्वाहा ॥ विघ्नेश्वराय स्वाहा ॥ ब्रह्मणे स्वाहा ॥ इन्द्राय

नस्यताद्विपयत्वचवाधायनसूत्रेस्पष्टम्
आसलक्षणम्
सितुशक्यामिति
याज्ञवल्क्यमप्रतिश्रयैरुक्तस्मान्मन्यूनश्रासत्रयेणवितिसश्रासत्रयेशब्दान्यूनत्वपलक्षणार्थे
इतिमार्गशुक्लचतुर्धात्रतानि ॥ अथमार्गशुक्लपचम्यनागपूजाकास्कादि ॥

शुक्लमार्गशिरिपुण्याश्रावणेयाचंपचमीस्त्रानेदानेवहुफलाजागलेकिप्रदायिनी इयंचोत्तराग्राह्या ॥ अथचमीनागपू
जायाकार्योपष्टोसमन्वितान् ॥ तस्यांतुतुपिनागाः ॥ पूजनीवोगृहांगणे ॥ नरदीये ॥ मार्गशुक्लेतुपंचम्यनागानिद्वि
विधंततः ॥ नौगेऽयंस्वभयंलब्ध्वाभोदेतसहवाधैवः ॥ इयंश्रापंचमी ॥ अत्रश्रापंचमीव्रतंकार्यं ॥ श्रापंचमीव्रतंक्रिया
शुधिष्ठिरउर्वच ॥ कथंसाप्राप्यतेलक्ष्मीर्दुल्लभायनिररपिः ॥ दानेनतपसावापिव्रतेनापिवदस्वतत ॥ जपहेमनमस्का
रेः संस्कारैर्वाष्टयैः ॥ एतद्वदयदुश्रेष्ठसर्ववित्त्वैमतीमम ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ भृगोः स्व्यात्यांसमुपनापूर्वश्रीः श्रूयते शुभा
द्वीसुदेवायदत्तांचमुनिनासासंमृद्ध्येवासुदेवोपितांश्राप्यपीनोन्नतुपयोधरा ॥ पद्मपत्रविशालाक्षीपूणंचद्रनिभजता
भ्रांभासितदिगंतांसाक्षाद्भानोः प्रभामिव ॥ नितंवाडंवरवतीमसमातुंगोगमिनीम ॥ रेभेसहतयारजन्विधमोद्भूत
वितंयाः ॥ साचविष्णुजगज्जिष्णुपतिंश्रीजगतांपतिं ॥ ५ ॥ प्राप्ताकृतार्थसात्मानंमेनेमानयशोधरा ॥ नटकुण्डजगत्सर्वम
गवर्द्धरितंमया ॥ लक्ष्म्याचपालितं सर्वसिद्धयैवमहतिलः ॥ सुभिक्षेभममारोग्यकृमानंदमनामयं ॥ द्यूयतेब्राह्मणैर्वह्नी
भुज्यतेत्रिदशैर्दिविः ॥ चतुर्वर्ण्यसमाकर्णिल्यतेपार्थवैरपि ॥ विरोजनादिभिः सर्वैर्दृष्टं बलवत्तरैः ॥ तपस्ततस्तथार
ब्धमर्थमाश्रित्यसंयतैः ॥ सोमसंस्थाहविः संस्थापाकसंस्थादिभिर्मखैः ॥ ६ ॥ सदाचारैः समाग्ंधयष्टमच्छिष्टकारिभिः
एवंधर्मप्रधानैस्तुदेवैर्दाररतांतामभिः ॥ जगदासीत्सनाक्रांतं विक्रमेणवलेत्रच ॥ लक्ष्मीविलासप्रभवोदेवीनितं च महामदः

श्रीलसत्यचशोचवसद्योलानमभूद्गृहे ॥१॥ सत्यशौचविहीनास्तान्देवान्सुख्यचंचला ॥१॥ जगामदानविकुलं
 कुलदेवानुरागतः ॥ लक्ष्मीप्रभावमंदतः पुनरुंब्रतमानसैः ॥ उर्ध्ववहनुसमारवधमन्यायेनमदोदतैः ॥ उर्ध्वदेवाव
 ययज्ञावपुविप्रावर्धजगत् ॥ ब्रह्मविष्णुवीशशक्राद्यावयंसर्वेदिवोकसः ॥ अहंकारविमूढांस्तान्ज्ञात्वादानवसत्तमाने
 संगरेसंविवेशार्थश्चातिचिताभृगोः सुता क्षीराविधिमंध्यगतयालक्ष्म्याक्षीणार्थसंचय निरानंदगतश्रीकमभवदुवनत्र
 य ॥ गतश्रीकमयात्मानंमत्वाथवलसूदनः ॥ पप्रच्छांगिरसंविप्रद्वार्हाकिंचिद्व्रतंमम ॥ येनसुप्राप्यतेलक्ष्मीलब्धुन
 वलतैपुनः ॥ निश्चलापिसुहृन्मित्रभोग्याभवतिसामुने ॥ नसाश्रीरापिमंतव्यायाकन्यापाल्यतेगृहे ॥ पुरार्थयासुह
 निर्भवष्ट्येनैवोपमुज्यते ॥ सुहृद्भुजना सर्वेयामुजंतिसदाशुभाः ॥ शक्रस्यैतद्वचःश्रुत्वा ॥ बृहस्पतिरुदारधीः ॥ कथ
 यामाससांचित्यंशुभंश्रीपंचमीव्रतं ॥ यत्पुराकस्यचिन्नोक्तंनतानामुत्तमं व्रतं ॥ तदिदंकथयामाससरहस्यमशेषुतः ॥ त
 च्छरुत्वाकनुमारवंधशुभंतदमरै सह ॥ देवदानवगंधर्वैर्धैरक्षीणकल्मषैः सिद्धैः प्रसिद्धचरितैर्विष्णुनाप्रभुविष्णुना
 ब्राह्मणैर्व्रह्मंतं व्रजैः ॥ सर्वैः पार्थिवैः सहकेशिचत्सात्विकभवेनराजसेनापरैरपि ॥ तामसेनतथाकेशिचकृतव्रतमिदं
 तथा ॥ व्रतं समाप्तं भूषिष्ठेनिष्ठयापरयाप्रभौ ॥ देवानां देवानांच बुद्धिरासीदथोद्यता ॥ निर्मथ्यभुजवर्धेणसागरस
 रितांपतिं समाहरामोह्यमृतांहितायात्रिदिवोकसां ॥ इत्थंतेसमयंकृत्वा ममं युर्वरुणालयं ॥ मथानंमंदरंकृत्वानेत्रकृत्वातु
 वासुकिं ॥ मथ्यमानं जलाजातं ॥ शंभ्रं शीतं शुरुज्ज्वलः ॥ अनंतरसमुत्पन्नालक्ष्मीः क्षीराविधिमंध्यगा तयाच ॥ लोकि
 ताः सर्वदेत्यदीनवंसतीमाः ॥ श्रालोषयंतान्जंगामाशुविष्णोर्वेज्ञाः ॥ स्थलेशुभंविधिनाविष्णुनाचीर्णव्रतंतेनाविधुसंकया
 शरीरस्थैर्भूवास्याविधमोद्भ्रंतलोचनं ॥ किंचराजसभावेनशक्रेणैतकृतं पतः ॥ तं तस्मिन्भुवनैश्वर्यं प्राप्तं तेनमहद्भिर्मत्
 तंमसाधुतांचितस्तुसंचिणंदत्वंनिवैः ॥ तेनतेपामथैश्वर्यं दृष्टं नष्टमभूकिले ॥ एवमश्रीकमभवत्सदेवासुरमानुपुंजराद्यज्जा

गताः श्रुत्वा तस्यास्य प्रभावतः युधिष्ठिर उवाच कथमेतद्व्रतं कृष्णा क्रियते मनुजैः कदा प्रारभ्यते प्राप्यते च सर्वमेव जनार्दन
 श्रीकृष्ण उवाच धर्मेन्द्रणपुराचारिणः श्रीविक्रमेन पार्थिवः श्रीसंघद्विकरं ताद्विश्रुत्वा श्रीपंचमीजतं मार्गशीर्षे सिते पक्षे
 पंचम्यापन्नगोत्सवे उपवासस्य निर्वमकुर्यात्पंचाह्निदिस्मरन् स्वर्णैरौष्यां यथाशक्त्युतां चांष्टकाष्टजामथु चिपवद्वा
 गता देवी लक्ष्मीं दामापालं कारयेत् पद्मासनापद्महस्तां लक्ष्मीं पद्मदं लक्ष्मिणां दिग्गजैर्द्रैः स्नात्पमानां कांचनैः कलेशो
 त्तमैः ततोयामत्रये जाते निम्नगाया गृह्यं वा स्नानं कुर्यादं संध्यांतः शकवच्चोपचारतः देवान्पि लं च संतप्य ततो देवगृ
 हं व्रजेत्त्रयं पूजयेद्देवीं पुष्पैस्तं कालं संभवे च पलायै पुनः पदौ च वलायै च जानुनी कटिकमले वा सिन्धौ जामि
 स्थाल्येन माननः स्तनौ मन्मथवासिन्ये ललितायै भुजङ्गयं उं कांठितायै कंठयमां धव्यै मुखपंकजं नमः श्रियेशिरः
 पूज्य दद्यान्नैव धमादरात् फलानि च ग्रंथालाभं विरूढं ध्यान्यं संचरं ततः सुवासिनीं पूज्याः कुसुमैः कुकुमेन च ॥ १० ॥
 जयन्मधुरान्नं प्रणेष्यत्पत्न्यं विसर्जयेत् ततस्तुतं दुलं प्रस्थं धृतं पात्रेण संयुतं ब्राह्मणाय प्रदातव्यं साश्रीमं प्रीयता
 मितिः एनविष्णुना सहवृते इति सा विष्णुसंहिता श्रीरित्यर्थः ॥ ११ ॥ निवर्त्यैतं दशेषणं ततो भुंजीत वाग्यतः ॥ १२ ॥ मासानु
 मासकतव्यं विधिना निभारतः श्रीलक्ष्मीः कमलासंपत्पद्मानारायणी प्रिया तथा धृतिः स्मृतिस्तुष्टिः पुष्टिः सिद्धिः
 क्षमा क्रमोत्तः मासानुमासं रजं द्रु श्रीयंतामिति कीर्तयेत् ॥ १३ ॥ ततो ब्राह्मणैः सिसं प्राक्षेपं च मीदिने ॥ १४ ॥ वल्गुमंडपिः
 काकृत्वा पुष्पगंधादिसिंतां शय्यायास्थ्यापयच्छक्ष्मीं सर्वोपस्करसंयुतां सौभाग्याष्टकसंयुक्तां श्वितपद्मावृतस्तनीं
 समधान्यसमापतारसंधान्यसंमच्चितां पादुकांपानं हच्छं भोजनं सांसं संस्कृतां देवीं संपूज्य विधिवद्ब्राह्मणाय कुंड
 विनेः ॥ १५ ॥ सापर्वदं विदुषं स्मवारोचते स्वर्गं ध्यासां यं ध्यासं त्रुणीतपुराणेशास्त्रज्ञाय ॥ सोपस्करं सवस्त्रां च धेनुं द्रुवा
 क्षमपयत् ॥ १६ ॥ क्षाराविधमर्थनोद्धृतं विष्णोर्वदस्थं लालयेत् ॥ १७ ॥ सर्वकामप्रदे देवि क्रुद्धियच्छनमोस्तुते ॥ १८ ॥ ततः सुवा

सिनीः पूज्यवस्त्रैराभरणैः शुभैः भोजयित्वा स्वयंपथश्चाङ्गुलीतसहवधुभिः यएवंकुरुते पार्थभक्त्या श्रीपंचमी
 व्रतं ॥ तस्य श्रीभवेनातिकुलानामेकविंशति नारीयाकुरुते यात्राप्यानुज्ञां स्वभर्तृतः । सुभगादर्शनी
 याचवहुत्राचजायते ॥ यः पंचमीव्रतमिदं दधितं मुरारे भक्त्या समाचरति पूज्य भृगोस्तनूजां राज्याश्रियं समुवि
 भव्यजनोपभोग्यां भुक्त्वा प्रयाति भुवनं मधुसूदनस्य ॥

॥ ॥ ॥ इति भविष्योत्तरोक्तं श्रीपंचमीव्रतम् मार्गशुक्लपञ्चमिच्छारिपूजोक्ता
 साचोत्तरविद्वायां काठ्यापण्णुन्योरिति युगमवाभ्यात् तदुक्तं ब्रह्मांडपुराणे मछारिमाहात्म्ये मार्गशीर्षविशेषेण प्र
 तिपत्पट्टिकांतरे पूजार्चनं कृतं भक्त्या तदक्षय्यमसंशयं धनधान्याश्वघेन्यादिदासीदासगृहादिकं मछारिप्रतिदेयं
 विशेषात् मार्गशीर्षके चंपापञ्चास्कंदपञ्चात्थासर्वेषु पूर्वसु चैत्रश्रावणपौषेषु प्रीतो मछारिरर्चितः अत्र चंपापृष्ठी
 योगः ॥ मासि मार्गशीरे शुक्ले पटी च ध्रुवं संयुता रविवारेण संयुक्ता संचेति प्रकीर्त्ता इयमेव स्कंदपृष्ठी तदुक्तं नार
 दीये ॥ मार्गशीर्षे शुक्लपञ्चमिनिहतस्तारकोमुरः ॥ स्कंदेन ससृष्टतिः प्राप्ता ब्रह्माद्यैः परिकल्पिता ततो स्यात्पूजयेत्स्कंदं
 गंधपुष्पाक्षतैः फलैः वस्त्रैराभरणैर्वीपिनैर्वैधिविधैस्तथा रविवारेण संयुक्ता तथा शतभिषान्विता यदि त्वेसासमु
 द्विष्टा चंपाङ्गुलिमुनिसत्तम् तस्यां विश्वेश्वरो देवो द्रष्टव्य पापनाशनः पूजनीयो वंदनीय स्मर्त्तव्यः सौख्यमिच्छताः स्नानं
 दानादिकंचात्रसर्वमक्षय्यमुच्यते इति ॥ इमां पृष्ठीमारभ्य वर्षपर्यंतं राजतंस्कंदविधाय संपूज्य च विप्राय दद्यात् तत्र मं
 त्रः सेनाविनायकस्कंदमहासेनमहावल हरोमाग्निजपङ्कगंगागर्भेन भोस्तुते भविष्योत्तरे ॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ये यं मा
 गशीरे मासे शुक्लापृष्ठीं च भारत पुण्यापापहराधन्याशिवाशांता गुहप्रिया स्नानदानादिकं कर्म तस्यामक्षयमुच्यते
 ये स्यां पंथंति गणेंद्रक्षिणं पथमास्थितं गागेयं रुद्रं ब्रह्महत्यादिपापैस्तमुच्यंते नात्र संशयः तस्माद्स्यांसापवा

स्वर्वाशमाग्रातिस्वर्यलोकांसगच्छति भूतान्भव्याश्वपुरुपांस्तारयेदेकविंशतिः । शृणुयाद्वापठेद्वापिसोपिकल्याण
 भाग्भवेत् । हेमंफलसकमलससितसितायांपृष्ठीमुपोष्यविधिवद्विजपुंगवाय दत्त्वासुरसुरशिरोमणिषुष्टपादंभानु
 प्राणम्यफलसिद्धिमुपैतिमर्त्यः ॥ १ ॥ इति श्रीमद्भगवद्गीतासु अष्टादशोऽध्यायः ॥ १ ॥

इतिभविष्योत्तरेफलपृष्ठीव्रतम् ॥ मार्गशुक्लसप्तम्यामित्रसप्तमीव्रतम् ॥ अद्रित्यांकश्यपा
 नारदीयेऽथमार्गस्यसितसप्तम्यामित्रव्रतमुदाहृतं । यद्विष्णोर्दक्षिणेनेत्रतदेवाकृतिमानिह । अद्रित्यांकश्यपा
 जातोमित्रोनामादिवाकरः । अतोस्यांपूजनंतस्ययथोक्तविधिनाद्विज कृत्वाद्विजान्भोजयित्वासप्तवमधुरा
 दिनाः । सुवर्णदक्षिणां दत्त्वाविसृज्याश्रीतवैस्वयं उपोष्यभानुं त्रिसंध्यं समभ्यर्च्य धराशयः क्षीरसिकांनसंबद्ध
 मोदकं प्रस्थसंस्मितं । द्विजाय दत्त्वाभोज्यानि सप्ताश्वत्थप्रदक्षिणाः । पृथग्गावः सुवर्णैवाविसृज्याश्रीतवस्वयं । अमु
 याख्यं व्रतं त्रैतसर्वस्याभयदंस्मृतं । मार्त्तंडाख्यं व्रतं नाम कथयंति द्विजाः । परे एकमेवेति च त्रोटके मेकदं वंतयावुधैः ॥
 इयंपूर्वकार्याः । एताः पूर्वयुता ग्राह्याः । इति वचनात् । कृत्यतत्त्वाणैवपि । अदितेः कश्यपाजातोमित्रोनामादिवाकरः
 मार्गशीर्षस्यमासस्य शुक्लपक्षेशुभेतिथौ । सप्तम्यां तेन साख्यातालोके स्मिन्मित्रसप्तमी । तत्रोपवासः कर्तव्योभ-
 क्षयाण्यथफलानिचेति ॥ अस्यविधिनिर्णयामृते ॥ तत्रपूर्वदिने उपोष्यकृतवपनः स्नात्वा रविं सर्वोपचारैः संपू
 ज्यन्नाह्निष्णो जयेत्ततः । स्वयं मधुहुतं मिष्टान्नं भुंजति ॥ तदुक्तं ब्रह्मपुराणे ॥ यद्विष्णोर्दक्षिणेनेत्रतदेवाकृतिमपु
 नः । अद्रित्यांकश्यपाजातोमित्रोनामादिवाकरः । सप्तम्यां तेन साख्यातालोके स्मिन्मित्रसप्तमी । पद्भ्यां तु सप्तपु
 कार्यैः तस्मै मित्राय भानवे । तत्रोपवासः कर्तव्योभक्षयाण्यथफलानि च रात्रौ जागरणं कार्यं गीतन्त्यपुरस्कृतं । सप्त
 म्यां वपनं कार्यं स्नात्वा संपुजयेद्भवि । नाज्ञाकुसुमसंभारैर्भक्ष्यैः पिष्टमयैः शुभैः । मधुना संप्रभूतेन होमो जाप्यं समाधिना ।

ब्राह्मणो जयेत्पश्चात्तानानाथाश्रमो नर्वात् ॥ अष्टम्यां संत्रिभुज्याथथाचनेतवर्तकान् ॥ दिनद्वये च भोक्तव्यं मिष्टान्नं
 मेधुनीभुक्तं ॥ दिनद्वयेन सप्तम्यां मिष्टम्यां च ॥ अत्र मित्ररविरूपं विरमित्रोदये ॥ शूलं वामकरे तस्य दक्षिणे सोम एव च
 भित्तं नामात्रिभुजं ॥ कुशेशयविभूषितं ॥ विष्णुधर्मोत्तरे विशेषः ॥ मार्गशीर्षस्य मासस्य शुक्लपक्षे नराधिपः सोपवा-
 सस्तु सप्तम्यां मित्यादि ॥ ततः ॥ कर्गलेशविः ॥ रुक्चंदनपुष्पैश्च संपूज्य ॥ षट्कैः ॥ पूरणेन पूजयेदिति प्रकारं त-
 रणं ॥ मित्रं सप्तमीं व्रतं ॥ अस्य भिवर्कालो लार्कयात्रोक्ता काशीखंडे ॥ ॥ मार्गशीर्षस्य सप्तम्यां पद्माक्षरुविवासरे
 विधावर्षीपिकायात्रा ॥ नरः पांपां द्विमुच्यते इति ॥ ॥ इयं मार्गशुक्लसप्तमी त्रितयसप्तमी ॥ सत्कुलजनमारेण्यथ न प्रद-
 त्वति ॥ तत्र कृत्वहेमाद्रौ ॥ यो मार्गशीर्षसितसप्तमीदिने ॥ हस्तक्षेयोगे जगतः प्रसूतिः ॥ संपूज्य ॥ भानुं विधिना पुवासी-
 च्छर्गंधपूजां फलोपहारैरिति ॥ एवं सत्सरं संपूज्य तदंते ॥ घृतसुवर्णादि कंदधादिति त्रितयसप्तमी ॥ इत्यमेव नंदास-
 प्तमी ॥ भविष्यपुराणे ॥ या तु मार्गशीरे मासि शुक्लपक्षे सप्तमी ॥ नंदासाकथिता वीरसर्वानंदकरी शुभेति ॥ अत्रा-
 पि सूर्यपूजादिः ॥ पूर्ववत्कार्यमिति मार्गशुक्लसप्तमी व्रतानि ॥ अत्र कालभैरवयात्रोक्ता ॥ नारदीये ॥ मार्गशीर्षसि-
 तांष्टम्यां कालभैरवं संत्रिधौ ॥ उपोष्य जागं कृत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ यत्किंचिदशुभकर्म कृतं मानुषं नृत्स-
 र्धं विलययति कालभैरवं दर्शनं इति ॥ कृष्णाष्टम्यां कालभैरवजयंती व्रतं ॥ शिवरहस्ये ॥ कालाष्टमीति विज्ञेया का-
 रिकं स्यासितांष्टमी ॥ दर्शनात्मासां प्रियायेण्यं ॥ कारिका कृष्णाष्टमी तस्यामुपोषणं कार्यं तथा जागृणं निशि ॥ भैरव-
 स्यंतु कर्षव्यापूजायामचतुष्टये ॥ कार्दशिवकयालापैर्निशि जागृणं सदा ॥ जागृंचे प्रवासं च कृत्वा कालाष्टमीदिने
 अयं तः पापनिर्मुक्तः शैवो भवति शोभन इति ॥ रात्रौ यामचतुष्टये जागृणं शिवपूजादि ॥ काशीवासिनां तिस्रः ॥ यो देवि
 भैरवांष्टम्यामुपवीस प्रयत्नतः ॥ नंकरिष्यति मेहेनयास्यत्येवाहयातनामिति ॥ शिवरुहस्य च ज्ञातः ॥ काशीखंडे पि

प्राग्शीघ्रासिताष्टम्यांकालभैरवसन्निधौ ॥ - पोष्यजागरं कुर्वन्नहोपापैः प्रमुच्यते ॥ अतिकिचिदशुभं कर्मकृतं मानुषजु-
 न्मानि - तत्सर्वविलयर्थयातिकालभैरवदर्शनात् ॥ अनेकजन्मनियुतैर्यत्कृतं जंतुभिस्त्वर्घः सर्वविलयमायातिकालभैरव-
 जागरात् - ' तच्च दर्शनं स्नात्वा करं व्यासिष्युक्तत्रैव ॥ तीर्थकाले देके स्नात्वा कृत्वा च पितृ तर्पणम् ॥ विलोक्य कालरा-
 ज्ञानं निरंयादुर्द्वरैरिष्येत् ॥ कृत्वा च विविधां पूजां महासंभारविस्तरैः ॥ जरोमर्गासिताष्टम्यावापिकं विघ्नमुसृजेदि-
 ति ॥ उपोष्य जागरं कुर्वन्सर्वपापैः प्रमुच्यत इति च ॥ उपोषणांगत्वेनार्घ्यदानं कार्यमित्युक्तं ॥ शिवरहस्ये ॥ उपो-
 षणान्यासभूतमर्घ्यदानमिदं स्मृतं ' अर्घ्यमंत्राभ्रपितत्रैव ' भैरवार्घ्यगृह्णादिभिर्मरुपाव्ययानघः ॥ अनेनार्घ्य-
 दानेन नृतो भवा शिवाप्रिय ' सहस्त्राक्षिशिरोवाहोसहस्रचरणजगत् ॥ अर्घ्यगृह्णादिभिर्मरुपाव्ययानघः ॥ उपोष-
 जल्लिगृह्णादिशिवरदैर्भवभैरव' पुनर्घ्यगृह्णादिशेषसुष्पयातनापह ॥ अत्र पूजोपवासजागरणानि प्रधानानि फला-
 संवर्धात् ॥ अस्मिन्त्रते उपवासजागरणयोः प्रधानयोरहोरात्रसौर्घ्यत्वेनाहोरात्रयुताः षष्ठीग्राह्या अहोरात्रव्रतं यच्चै-
 तिरस्मृतेः ' यदांतु पूर्वदिने सायान्हेतुत्तरस्मिन्नापि प्रदोषतुल्यातदापि पूर्ववत् ॥ अक्षुण्णपक्षगतत्वात्कालस्यापि ॥
 भाष - रुद्रत्रते पुर्वेषु करं व्यासं मुखीति धिरिति ब्रह्मवैवर्तचर्गा ॥ दिनद्वयं शतोरान्त्रिव्यासात् उत्तरैव तत्रैव भैरवोपुते-
 प्रदोषकालीनत्वादि तैकचित्तत्रशिवरहस्ये ' मध्याह्ने भैरवोऽपि श्रवणात् तथा च तत्रैव नित्यथात्रादिकं कृत्वा
 मध्याह्ने संस्थितरवाँ विस्युक्रम्य ब्रह्मणोरुद्रे जाते उक्तं तदोषरूपादनधानमतः श्रीकालभैरवः श्राविरासीत्तदा
 लोकान्भीषयन्नखिलानपीति ' तस्मान्मध्याह्ने व्यापिनीग्राह्येत्यपरे ॥ अन्येत्वेतदपि नाद्रियते ॥ श्राविर्भावका-
 लिण्याः ॥ करं व्यत्वेनांनिधानात् श्राविर्भावोपि मध्याह्ने एव शिवरहस्ये मध्याह्नोत्तरं कृत्वा सोऽश्वरं प्रापुर्दवा-
 विल्वादि साधना इत्यादिनामर्घ्ये बहुकृत्याभिधानात् ॥ अतैसूयैष्यस्तमुपागमदित्यभिधानाच्च ॥ तिथ्युक्तं च सि-

मुरस्यचत्वं धार्य उरुपन्नारजवह्मर्मा ॥ १५ ॥ कथितां च मया सा वै त्वदशराजसत्तम ॥ १६ ॥ पूर्वमेकादशी राजनत्रै लोके यस्य
 चराचरे ॥ १७ ॥ मार्गशीर्षासितेपक्षे उत्पत्तिरिति नामतः अतः परं प्रवक्ष्यामि मार्गशीर्षासितेतुयां ॥ १८ ॥ यस्य साः
 श्रवणं मर्वणवाजपेयं फललभेत ॥ असिद्धामोक्षनाम्नी तिसर्वपापहरा ॥ १९ ॥ देवदामोदरे च वपुजयेच्च प्र
 यत्नतः नलस्यामजरभिश्च श्रुपेदपिः प्रयत्नतः ॥ २० ॥ तत्रापि पूजनं च वगीति च तस्येति स्तथा परैः शृणुराजे
 द्रवदयामिकयां पाराणिकीं शुभां ॥ २१ ॥ अथोयोनिगता सर्वपितृमातृसुतास्तथा अस्याः पुण्यप्रभावेण स्वर्गो
 याति न स शयः ॥ २२ ॥ एतस्याः करणादस्यामहिमानं शृणुष्व ततः पुरातुनगरे रम्ये कोशलेष्ववसन्नपः १३ वै स्वा
 नसतिराजापेः पुत्रवत्पालयन्नजाः द्विजाश्च न्यवसस्तत्र चतुर्वेदपरायणाः १४ ऋद्धिमतस्तु वै तस्य वै स्वानस्य
 महात्मनः एव स राज्ञ्यं कुर्याणो रात्रौ स्वप्नमपश्यत १५ ददर्श पितरं स्वं तु अथोयोनिगतं तपः दृष्ट्वा हृष्टुतु तत्र वि
 स्मयो फल्ललोचनः १६ कथयामास तां तद्विजाभे स्वप्नसंभवं राजोवाच मया तु स्वपिता दृष्टो नरके थगतो द्वि
 जाः १७ तारस्येति मां तात अथोयोनिगतं त्वितः इति द्रुवाणः सतदा मया दृष्टः पिता स्वयं तदा प्रभृतिभो वि
 प्राणांगारमल्लभा मे एतद्राज्यसुखं महानसुखाग्रमतं तथा १८ अथा गजारथाः सर्वमामेतरोचयंति नः कोशो
 पिनसुखायति न किं त्रिसुखं दमम् २० तदारानसुता मह्यरोचयंति द्विजोत्तमाः किं करोमि किं गच्छामि शरीरमेतु
 दह्यते दानं तत्र तत्पयोगेनैव मे मपूर्वजाः मोक्षयाति च येनैव तदेव कथयंतु मे किं तस्य जीवितं लेकि सुपुत्रस्यैव
 लोप्यन् २१ पिता तु यस्य नरके तस्य जन्म निरर्थकम् २२ ब्राह्मणाज्युः पर्वतस्य मुने रत्र आश्रमो नि कटे नृप गम्य
 ताराज्यादौ लभूत भव्यं विजानतः २३ तेषां श्रुत्वा ततो वाक्यं वै स्वानो राजसत्तमः जगाम तत्र यत्रासावाश्रमे पर्व

५५
 १५
 १०५

तोमुनिः २५ ब्राह्मणैर्वीष्टितस्तत्रपूजाभिश्चसंमतः आश्रमोविपुलस्तस्यमुनिभिः सन्निप्रवितः २६ ऋग्वेदे
 श्यपञ्चवेदः सामार्थवणकोविदेः वेष्टितोमुनिभिस्तत्रद्वितीयइवपञ्चजः २७ दृष्टातमुनिशार्दूलराजात्रैखानसस्तदा
 जगामचावर्गोमूर्धादण्डवत्प्रणिपत्यत्र २८ पप्रच्छकुशलतत्रसत्स्वर्गेष्वसौमुनिः राज्येनिकटकवचराजसौख्य
 समन्वितं २९ राजोवाच तवप्रसादाद्देवित्प्रकुशलंस्वर्गसुप्तके भवतेष्वनुकूलव्यकोशलंष्वप्यविभ्रता ३० म
 सात्त्वेभिव्रधदष्टेजानकोदुर्गतिगतः केनापिन्नतदानेनमोक्षोभवति तस्यै ३१ एतंमंसंशयोत्रह्यनहहोलासमुपा
 गतः एतच्छ्रुत्वानुपवचः ३२ ध्यात्स्तिभितनेत्रोसोभूतभव्यविचिंतयतः मुहूर्त्तमेकंभास्वा
 यप्रत्युवाचनुपोत्तमं ३३ मुनिरुवाच ज्ञानेहंतस्यरजिद्रपितुस्तेपूर्वकर्मणः तवाद्यजन्मनिपिताक्षात्रियस्सुसमा
 हितः ३४ कामासकनकस्याश्चिद्वतुभगः श्रुतः स्त्रियः त्रायस्वभतिजल्पत्याऋतुदानान्नराधिप ३५ तेनैवतव
 पित्राभिमंत्रतद्वुदानकं कर्मणितेनसतंतनरकेप्रतितस्त्वय ३६ राजोवाच केनैवतदनुनिनमोक्षस्तस्यमहाम
 ने निरयात्पापसंस्थानात्तन्ममाचक्ष्वष्टच्छतः ३७ मुनिरुवाच मार्गशीर्षसितपक्षमाक्षानामतिनामतः सर्व
 स्तुतद्व्रतद्वत्वापित्रेपुण्यप्रदोयता ३८ तथाः पुण्यप्रभावेणमोक्षस्तस्यभविष्यति मुनेर्वाक्यंततः श्रुत्वानुप स्वर्गह
 मागतः ३९ आग्रहायणिकुच्छ्रास्त्राप्तोभरतसत्तम अतः परचरः सर्वः पुत्रदारैस्तथानुपः ४० व्रतकृत्वादि
 धानेनपुण्यदत्तनुपायतत् तस्मिन्दत्तदातत्रपुण्यवृष्टिरभूद्विबः ४१ वैखानसपितातत्रगतः स्वर्गस्तुतो गणः रा
 जानमंतरिक्षिद्विबिमलोप्यभ्यभापतं ४२ स्वस्तिस्वस्तातिपुत्रत्वमित्युक्त्वासदिवगतः एवमः कुरुतराजान्मोक्षा
 मेकादशीमिमां ४३ तस्यपापंक्षयंयातिमृतोमोक्षमवाप्नुयात् नातः परतराकाञ्चिसोक्षदाविमलाशुभां ४४ पुण्य
 संख्यां तुराजैर्द्रजानेहंपरतपः पठनाच्छ्रवणजसावाजपेयफलंभवेत् चितामणिमहोवास्वर्गमेकाक्षप्रदायिनी ४५

॥ १ ॥ इति ब्रह्मांडपुराणे मार्गशीर्षशुक्लपक्षे माघे कृत्तिकादश्यामाहात्म्यं समाप्तम् ॥ १५ ॥ ॥ १ ॥
 अस्यामेवैकादश्यां ब्रह्मपुराणे कृत्तिका मद्वादशी त्रयं हेमाद्रौ ॥ अंबरीष उवाच ॥ कथं सुतामभिदेवोद्वादश्यां मुनि
 सचमः ॥ पूजितः के शोभते मुक्तिकामा फलाधिभिः त्रिसिद्ध उवाच ॥ अष्टपुण्यकमनाभूपुनानामद्वादशीशुसांसुवपापहरा
 स्वर्ग्याभुक्तिमुक्तिप्रदायिका ॥ मनसापि त्रिकीर्तिदादश्यां यिनरोत्तमाः ॥ त्रैपिघोरं तु प्रथंति पुनः संसारसागरं दृष्ट्वाद्य
 सर्वत्र तान्तु विष्णुवाजां हृत्पुत्रम् ॥ नरैः स्त्रीभिश्च कर्तव्यं विष्णोस्तुष्टिकं परं ॥ मार्गशीर्षशुभे सासि शुक्लपक्षे दृत्त-
 द्रतः ॥ प्रथमं च गृह्णीयाद्वादश्यां विधिनानरः ॥ मनोवाक्कायचेष्टाभिः सुविशुद्धोजितेन्द्रियः ॥ दशम्यानि युतस्त्वात्वा-
 त्रपिपुत्रजनार्दन ॥ हविष्यान्नकृताहारः ॥ शुचिर्भूत्वा भवेद्व्रती ॥ उपलिप्तेशुचैदेशे भक्षयेदंतधावनं ॥ उपोष्ये-
 कादशीं सस्यकूपं जपित्वा जनादिनां ॥ सुनामद्वादशीं दिवत्र अहं भोक्षे परे हनि ॥ एवमं कल्पयति यमं प्राण्य गुरुदध्वनं
 दशम्यामेकमकारासिं यतः संवसेन्निशि ॥ इकादश्यांततः प्रातरे क्वचित् ॥ समाहितः ॥ पूर्वसंपूजयेत्सूर्यं ततो देवं प्रपू-
 जयेत् ॥ देवं विष्णुं ॥ नमस्ते देवदेवेशानमस्ते भक्तवत्सल ॥ इकादश्यांततः प्रातरे क्वचित् ॥ आस्कराय नमस्तुभ्यं अरव्ये कायभातवे ॥ तुमः सूर्याय-
 देवाय नमस्ते सप्तस्तये ॥ एकस्मै हिनमस्तुभ्यं एकत्र क्रयाय च ॥ ज्योतिर्प्रापतये नित्यं सर्वतो जेहराय च ॥ दिवा-
 करनमस्तेस्तु प्रभाकर नमोस्तुते ॥ एवं संपूजयित्वा विष्णुपुण्यधानुलेपने ॥ इति पूर्वहोः सुतैर्विद्यैस्ततो विष्णुगृहं व्रजेत् ॥
 तैर्बर्हरीयेदधाः फलमोदकफाणितैः ॥ गीतवाद्यैर्बर्हिष्टः ॥ प्राणम्य च मुहुर्मुहुः ॥ एवं पूजां हरेः कृत्वा द्विजज्ञानप्रदायकं
 पूजेयं देवतं तस्ति प्रकेशं योरपि ॥ ततो ब्रह्मणं समाह्वयं च दत्तेन न वृत्तं ॥ तत्र विष्णुं तोयपूजयेत् ॥ अन्यसे देवस्य सान्निधौ
 सुनीलमौक्तिकारुमं च वज्ररत्नं सुवर्णकं ॥ इत्यस्य गंभुसुवृक्षं तु पूजयेत् त्रिकेशं वं ॥ यस्य शोक्तिं स्थित्वा मेघाः सर्वसवि-
 त्पुत्रगणाः ॥ सागराः कुक्षिदेशस्थाः स्तोत्राया तु जगत्पतिः ॥ इव न स्पतिरसौ दिव्यः सर्वगंधिषु चोत्तमः ॥ इत्युत्तमं देवसं-

मिश्रो धूपं प्रतिगृह्यतां । इकेशवक्रो हि हाडुष्टकं सदैत्यनिपूदनः । सर्वकामप्रदो देवः । समे पापं वृथया हवुः । एवमस्य-
 इत्येवेशं प्रणिपत्यक्षमापयेत् । द्वादश्यां धत्तयेत्स्नापयित्स्वैहमाध्वं । सर्वपापविनिर्मुक्तौ विष्णुवीलभते तं । कृता-
 म्भिकेऽथ पुण्यासौ सम्यगस्य च्युके शर्वः । तत्र सूतांता धेनुं ब्राह्मणयोपपादयेत् । केशवः । प्रीयतां देवः । के-
 सिर्हिता महाद्युतिः । स तु मे भगवान् प्रीत इष्टान् कामान् प्रयच्छतुः । एवं प्रदक्षिणं कृत्वा शृणुतस्यापियफलं । त्रिशद्वद्वद्व-
 तेषां हि व्वासत्रि विधन्तः । एषां पृष्ठवर्षसहस्राणि स्वर्गो मोदति देवतः । यदा कालादिहायाति स धर्मव्रतवान् भवेत् । ऋ-
 भावादर्थे नानात्रां कल्पयेत्तः । तत्फलं हि विनिर्दिष्टं यथाशक्तं यत्तु दक्षिणाः । भर्तृवयफलमाप्नोति भास्विरेवा-
 न्कारणं । एषो वै जैतुमासे च कुर्यादिवन्तरात्तमः । समाहितमना भूत्वारसधेनुं प्रदायकः । आपो नारा इति प्रोक्ताः ।
 पौवनरसूनुवः । अत्र भूतं त्यतः । क्रते न नारायणः स्मृतः । अन्तरायणः प्रीयतां मे देवदेवो नरः सदा । इष्टकामप्रदानित्य-
 समे पापं वृथया हवुः । ततः प्रदक्षिणं कृत्वा ब्राह्मणभोजयेत्तः । एवं हि क्रियमाणस्य तस्य पुण्यफलं शृणुः । पृष्ठवर्षक-
 तपां परं स्तल्पं वा यदि वा बहुः । हिस्वास्वर्गं समाप्नोति वर्षाणां मयुतं शुभं । माघस्यैव तु मासस्यः द्वादशीं शुक्लपक्षतः यः
 क्षिपेद्दिशु विभूत्वा एकचित्तः समाहितः । अन्नापयेत्पूजयेत्स्वित्वा ब्राह्मणानां चतुर्षु । प्रदाने नृपशादूलङ्गमं त्रमुदीरयेत् ।
 मालक्ष्मीश्रपरात्रेयं भिगिति शशिनो नुजाः । धनस्त्वमसितस्यास्तु सर्वकामदमाधव । प्रीयतां देवदेवो मे मधुकैटभा-
 सूदने । कंसहोको शिंहं ताचमम पापं वृथया हवुः । एवं यः कुरुते तित्यं तस्य पुण्यफलं शृणुः । यावज्जन्म कृतपापं हि त्वान-
 सर्वमशोपतः । दिव्यत्रपसहस्राणि स्वर्गवसति पादशः । गुडधेनुं प्रदो माधे इहायातः सदा सुखी । भवेद्ब्राह्मणानिरातंकः स-
 वैश्वसमान्वितः । अत्र विष्णुपरो भूत्वा क्रमान्मिक्षं सवाप्तुयात् । फाल्गुना मलपक्षस्य द्वादश्यां निभतः शुचिः पूजयित्वा
 विधानेन गंधपुष्पादिना हरिः । तिलधेनुं ततो दद्याद्गंधं वापि शुभं कृतः । मंत्रेणानेन राजेन्द्र गोविंदः प्रीयतां मिति गवां भक्तो

पुण्यधूपेनवेद्योपवृक्षैश्चशोभते । ५० ॥ हेमैर्भक्ष्यैरूपैश्च । फलेःशार्कैश्चपामसैश्च । इत्योर्विकारैर्मधुनाद्द्रव्याशु-
 द्धैःसदादिमैः । ५१ ॥ अश्वत्थोदंमदनफलकारंस्त्रिधंमधुरफलं च । तत्राश्वत्थोदंतित्रासिद्धं च । कुठारकसुसंज्ञर्यामालस्यल्लव-
 णेज्ज्व- । कुठारकाजंकी- । अह्वयाभ्याश्चेत्तरकाभ्यांज्वदनाभ्यांच सर्वदं च । कुकुमालककाभ्यांश्चरकसूतं । सकं-
 कणैः । ५२ ॥ तथाजानाविधैःपुष्पैः । ५३ ॥ तस्यांराश्यांब्यतीतायांद्वादशामरुणोद्गये । ५४ ॥ ज्वानदी-
 जलैःपुण्यैः । ५५ ॥ प्रतिमांस्त्राप्येत्तथा । ५६ ॥ उस्थितांचपरारम्यांताचारोप्यांसुवर्णेना । वैष्णवीप्रतिमायत्रचेद्भवेच्चि-
 त्तलेखिता । ५७ ॥ तज्जनात्तद्विपूजाचैवैवाकार्यंचिवेषुणक्वे । ५८ ॥ आदौघृतंनतैलेनमधुनातदन्तरं । ५९ ॥ अथाविशेषण-
 तथापंचगव्येनशाल्ववित् । ६० ॥ उद्धर्तन्माषचूर्णिसूरदुहकानिच । ६१ ॥ लोकालीयकचेततारस्रैर्णकं तथा । ६२ ॥ काली-
 यकंपीतचंदतत्रशंकुं । ६३ ॥ सधूपैश्चप्रियंगुशुभ्रामानुलंभारसस्तथा । सर्वौषधैःसर्वैर्वाधाःसर्वैर्वाजानिकांचनं । ६४ ॥ मंगला-
 नियथालाभंरत्नानिवहुशोदकं । ६५ ॥ हरितदंतोद्धृताम्बटपच्छंगोद्धृता तथा । ६६ ॥ नदीतीराह्वतास्थानाद्ब्रह्मिकात्संगमाश्रु-
 दात् । ६७ ॥ इद्रस्थानाच्चसरसस्तद्वापर्वतमस्तकात् । ६८ ॥ इद्रस्थानंयत्रेद्रुशृष्टिरारोपिता । ६९ ॥ एताभिःसोप्यदेवैश्च । ७० ॥
 चाद्द्वारोच्चैनांशुभां । ७१ ॥ तथाचकलशुदेसाप्रथाप्राग्वस्वलंकृता । ७२ ॥ जातीपल्लवसंयुक्ताःसुकल्लश्चसकांचनाःपुण्यहेत-
 दशब्देनवीणवेणुरशेषणच । ७३ ॥ शब्देनमधुरैषैवसुतमागंधवंदितां । ७४ ॥ एवंसंज्ञाप्यगोविंदस्वनलिनंस्नतलुकृतम् । सुवा-
 ससपूजयेत्सुमतोमिश्रकुंभैः । ७५ ॥ दीपैर्धूपैर्मनौजैश्चपायसेनतुभारिणः । ७६ ॥ मात्तारंनप्रदंनैश्चहोमैःपुष्पैःसुदक्षिणैः
 वासोभिर्भूषणैर्ह्येगुंभिरश्वेगैरपि । ७७ ॥ ब्राह्मणाःपूजनीयाश्चानिष्णोःराधाःसमूर्तयः । ७८ ॥ विष्णोरुत्तौप्रसुतसुतमो-
 दरगतंयतः । ७९ ॥ ब्रह्मांडस्यतुतेनासिदामोदरइतिस्मृतः । ८० ॥ दामोदरंमार्धेनंयद्ब्रह्मस्वयमेवहि । ८१ ॥ द्विजरूपेणतिविप्रशो-
 प्रकृत्यपासनातनी । विभक्तिलोभत्रापुः । इत्येवंपृथिवीदानफलंप्राप्तोतिमानतः । ८२ ॥ सुवर्णैश्चमहाधिनुदंत्वात्पवरोराम-

हत्वापापान्यरोपाणिशतजन्मांतराणिवै वैष्णवंलोकमाप्नोतिमानवः क्षीणपातकः ॥ सुवर्णस्यमहाधिमुदुवाच ॥ प्रव-
रोगमः हत्वापापान्यरोपाणिशतजन्मांतराणिवै वैष्णवंलोकमाप्नोतिमानवः क्षीणपातकः ॥ सुवर्णस्यमहाधिमुदुवाच ॥ प्रव-
न्मानुगुंफलं ददातिभगवान्विष्णुः क्रमान्मोक्षनरेश्वरः ब्राह्मणाभोजयेद्भक्ष्याभक्ष्यैरुच्चावचैरपि उच्चावचमूनेकवि-
धं ततः प्रदक्षिणांकृत्वायेथाशक्त्याचदक्षिणां कलशान्वेद्वाद्दशभ्योब्राह्मणेभ्यः प्रदापयेत् ॥ वैष्णववैष्टितश्रीवा-
न्हेमगर्भोपशोभितान् दधिक्षीरयुतारुचिवसगुडान्नपमूरिशः भक्तिर्यथातथादद्याद्भक्तिरैवात्रकारणं प्रसंगेनापिया-
राजन्सुनामद्वादर्शनरः ॥ करोतिपुण्यभगिसयथादेत्योभवद्वलिः ॥ एवंयः कुरुतेराजन्सुनामद्वादर्शनरः ॥ राज-
सूयस्ययज्ञस्यफलं समधिकं भवेत् ॥ सर्वदनेपुयत्पुण्यं यच्च पुण्यं तपोवने ॥ १ ॥ सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं तत्सर्वसमवाप्तुमाप्त-
गावोद्वाद्दशदातव्यवस्त्रपुग्मानिकचतुः ॥ २ ॥ अलाभैश्चैवगामेकापात्रं वास्वर्णसयुतं ॥ समासेन तथाऽसुवंचंचलं तीवतं
यतः ॥ ३ ॥ बहुविघ्नानि धर्मस्य कर्तुं शिद्धं प्रजायते ॥ एतदज्ञात्वा तु मेधावी प्रीते युज्येत मत्ततः ॥ ४ ॥ न तस्य विरोधो भोस्ति म-
क्तिः ॥ आद्योस्ति के शवः ॥ अनेन विधिनायस्तुद्वादर्शी प्रतिवत्सरं कृत्वा नंतरः पुर्याति ॥ ५ ॥ विष्णुलोकमनामयं सुनाम-
द्वाद्दर्शी चैवात्र तानामुत्तमानुप ॥ आद्यानरैस्तु कृतव्यातोपयद्गर्जनादेनं ॥ यच्चैनां कर्तियत्पुण्यं शृणुयाद्वाद्दर्शनरः
॥ ६ ॥ तावुभौ गच्छतः स्वर्गं न कर्ता विष्णुं पुरं व्रजेत् ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥
इति वहिपुराणोक्तं सुनामद्वादर्शीव्रतं ॥ १ ॥ अथैकादशीव्रतोद्यापनं ॥ तदुक्तं हेमाद्रौ भविष्योत्तरे ॥ १ ॥ न नारद उवाच ॥ २ ॥
भगवन् देवदेव गुराण पुरुषोत्तम ॥ किंचिदृच्छामि संदेहं कारुण्यात्कथय प्रभो ॥ अत्र खड्गद्वादर्शीयासौ पुराणकथिता-
त्वया ॥ सासुव्रतखंडानां पूरणाय किमुच्यते ॥ यया सर्वव्रतानां तु वैकल्यं पृथुयते प्रभो ॥ अतस्या उद्यापनविधिं न सम्य-
क्कथितस्त्वया ॥ ३ ॥ न तद्गतस्य वक्रास्ति श्रौता चापि सुदुर्लभः ॥ विष्णुरुवाच ॥ मार्गशीर्षे भुभेमासि शुक्लपक्षे शश्वत्तृती-

म ० र ०
मगं ०
॥ २६ ॥

दशम्याकेशवंपूर्ज्यहविष्यान्नकृताशनः । निर्वर्त्यपश्चिमासंध्यांगं द्वाहं तधावनं । उपस्पृश्यथान्यायमंत्र-
 मेतदुदीरयेत् । कृष्णविष्णोहृषीकेशकेशवकेशनाशन करिष्ये ह व्रतारं भवेद्यावद्विनत्रयं इति संप्राथम्यं गोविंदं मंत्रेणा
 द्रोततः स्वपेत् । व्रतग्रहणमंत्रः । ततः प्रभाते चोत्थाय यथोक्तं व्रतमाचरेत् । चतुर्भिः पारणंयामैः कथितं पद्द्विजोत्सम-
 तं पां वदानावीधिना भिद्यते नाहि पारणं । एवं द्वादशनिर्वर्त्य द्वादशीः पद्मजोद्भव उद्यापनं ततः कुर्याद्विधिमंत्रपुरस्कृतं
 एकां दश्यां शुचिः स्नातः शुद्धांबरधरो व्रतती । सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं सर्ववेदेऽप्युत्फलं । त्वत्पादपद्मतोयेन सर्वमेभवत् । प्रभो-
 इति स्नानमंत्रः । स्नानं कुर्यात् । तदेवं पुजे ह्यरुद्ध्वज एकत्र मूर्धिसं प्रबलक्ष्मीनारायणं प्रभुं । यथाशक्त्या यथार्थं तसौ व-
 र्णं रत्नभूषितं । सहस्रशीर्षमंत्रेण स्नापयेद्ग्रंथवारिणा । मधुवातादिभिर्भक्षैर्मधुना स्नापयेद्दरिं । आप्यायस्वोतिमंत्रेण
 पयसा स्नापयेत्ततः । दधिक्रावणेति मंत्रेण दध्ना तु स्नापयेत्ततः । तेजोसीति च मंत्रेण स्नापयेत्सार्पिपाप्रभुं । मधुवाते-
 तिमंत्रेण मधुना स्नापयेत्पुनः । स्वादुपवस्वननुनाततः शर्करयापि च । एकीकृत्य ततः । सर्वशर्कराखंडसंयुतैः । स्नापये-
 त्पर्याप्तस्यांजयशब्दादिमंगलैः । मापकर्णादिभिश्च श्रेणिर्निर्घृष्टां प्रतिमां ततः । चंदनोशीरकपर्कुकुमादिभिरचयेत् । तैर्दि-
 लिप्पहरिभक्त्या ततो मंत्रमुदीरयेत् । यथाशक्त्या मया देवस्नापितश्च विलेपितः न्यूनतिरिक्तं तत्सर्वं लक्ष्मीनारायणः । क्ष-
 मेत् । श्रुतुलेपनमंत्रः । ततो वल्लुगुं श्रेष्ठमानीय परिधापयेत् । पीतं बालोहितं वापि श्वेतं नानाविचित्रितं । परिधानं यथाशा-
 क्त्या तव देवमयापितं न्यूनतिरिक्तं तत्सर्वं लक्ष्मीनारायणः क्षमेत् । परिधानमंत्रः । परिधापयत देवं पुण्यैर्नानाविधैः शु-
 भैः संछाद्य पुष्पमालाभिर्मन्त्रमेतद्दुदीरयेत् । पुष्पैरपि यथाशक्त्या पूजितोसि जनार्दनं न्यूनातिरिक्तं तत्सर्वं लक्ष्मीनारा-
 यणः क्षमेत् । पुष्पमंत्रः । एवं कृत्या विधानेन शय्यां च विनिवेदयेत् । तूलीपर्धकमुक्तुं श्वेतप्रच्छदगंडकैः । प्रतिपादसमानां
 वेचतुष्पादं प्रतिष्ठितैः । निवेश्य तत्रेदं शंलक्ष्मीनारायणं प्रभुं । नैवेद्यानि निवेद्यानि नानाभक्ष्ययुतानि च । लेह्यान्यप्यव-
 हायार्णैश्चोष्वाणि च रेणानि च । पानकानि च वैयत्याद्यास्मिन्दे शेषयथा तथा । तानि सर्वाण्यपादाद्य देवाद्ये विनिवेदयेत् । फ

लानिचसुगंधीनिपकानिचनिवेदयेत् एवंनिवेद्यतत्सर्वभक्त्यामत्रमुदीरयेत् यथावित्तोपसंयुक्तंमयातवानिवेदितं
लब्धीनारायणविभोभक्त्यातत्रातिगृह्यतां इतिनैवेद्यमंत्रः देवस्यतुशिर पूर्वपादौपश्चात्प्रकल्पयेत् शिरःस्था-
नेततःकुंभवारिपूर्णमनोहरम् स्थापयेत्कर्करियुगमं सरल्लंबस्त्रभूपितं कर्कशीगलंतिका रथापयित्वातुतकुंभततो-
मंत्रमुदीरयेत् यावत्पूजासमारब्धाचांचल्यं वर्जयेदा मुक्तापीत्वातथाचम्यतोयेननिनकेशव मद्भक्त्यापू-
जितोदेवस्वपल्यंसुखीस्वयं इतिस्वापनमंत्रः शय्योपचारयत्किंचित्सर्वैविविनिवेदयेत् शय्योपचारंस्त्रग्गधा-
दि यावत्पूजासमारब्धास्नानादिशयनांततः सधृतंगुगुलुतावद्देवाग्रतोनिशि ततोविप्रंसमानीयभा-
येयासहितंशुभं सर्वदुर्लक्षणैहीनं सांगोपांगसमन्वितं वेदविद्यात्रतस्नातं पूजितंस्वकुलोद्भवैः दे-
वस्याग्रेततोविप्रभार्ययासहितंन्यसेत् प्राड्मुखविमलंशुद्धंभक्त्यातंपूजयेत्ततः बहुनाकिंप्रलापिनकथितेनेहनारद
देवःसंपूजितोयद्वत्तद्विप्रंप्रपूजयेत् विष्णुब्राह्मणयोर्भेदनकदाचिद्विकल्पयेत् इतियेपाहदिसदातेपूज्याश्रयती
श्वराः द्वादशान्यात्रवाक्कुंभान्पूणीनशुद्धेनवारिणा स्थापयेद्देवपथ्यंकेपरितःशुद्धचेतसा द्वादशैवतथागावः
सवत्साःकांस्यदोहनाः क्षीरवत्यःमुशीलाश्रस्थापयेद्देवसन्निधौ अथवावित्तवैकल्येकुर्याद्द्वोत्रितयंनरः दद्यात्तु
सम्यग्भुक्तायतत्राशक्तिमतोमता एकाप्यनुचामगुणतस्यस्याद्द्वादशाधिका स्ववित्तशक्त्यायत्किंचिद्वातुमुत्सह-
तिनरः तत्सर्वद्विजदेवाभ्यांसन्निधौसंप्रकल्पयेत् उपस्कराणिदिव्यानिछत्रोपानस्रपादुकाः गोसंस्थोदिकृ-
तंसर्वदानंत्वस्मिन्प्रकल्पयेत् यदादानेतुगौरेकाकल्प्याशक्तिप्रपूर्वक सासंपूर्णातुर्कतव्यावत्सेनसहपूजिता सुव-
णेशुंश्रीरेप्यखुराघंटाभरणभूपिता तद्वर्णवस्त्रसंवीतावत्सेनसहपूजयेत् एवंनिर्वर्त्यविधिनादानपूजादिनासमं-
देवब्राह्मणयोभक्त्या ततोविप्रंक्षमापयेत् एतद्ब्रह्माणमेविप्र भार्ययासहितःप्रभो एतेनावाह्यतंविप्रं-

तस्मिन्सर्वनिवेदयेत् प्रतिगृहीतादाताचत्रतीविष्णुर्यथा तथा मयादत्तामिदं सर्वं गृहाण त्वद्विजोषम दाताचवि-
 ष्णुर्भगवाननंतः प्रतिगृहीताचस एव विष्णुः तस्मात्त्वयादत्तामिदं सर्वं प्रतिगृहीतं च मया शुभाय ब्राह्मणप्रतिगृ-
 हंमंत्रः अन्येभ्योऽपि यथाशक्त्या तस्मिन्काले प्रदीयते दीनांधकृपणादिभ्यस्तदक्षयफलं भवेत् चित्तशाख्यं न कु-
 र्यात्संमंत्रफलमाप्नुयात् इत्यखंडत्रतस्यैप उद्यापनविधिः स्मृतः कथितस्ते मया वत्स तस्य पुण्यफलं शृणु याव-
 ज्जगज्जलाधिशैलचरादिमत्स्या तावज्जनो भवति पुण्यफलोपभोक्ता तावच्च विष्णु भवनात्परिवर्तिते सावते ह्ययं स पर-
 मात्मनियतिविष्णौ ॥

इति भविष्योद्योरोक्तश्च खंडद्वादश्यां व्रतोद्यापनविधिः अथ भविष्योद्योरोक्तधरणीव्रतम् ॥

युधिष्ठिर उवाच पदंतत्परमंगुह्यसर्ववेदेपुपठ्यते स देवः पुंडरीकाक्षः स्वयं नारायणो हरिः स यज्ञैर्विविधैरिष्टैर्दा-
 नेर्देवैश्च सत्तमः प्राप्यते परमे देवो वासुदेवः सनातनः बहुवितेन भगवान्त्वित्त्रिभवेदपारगैः प्राप्यते तु सहा-
 येश्च कचिद्यज्ञाः सुदुष्कराः वितेन च महादानं दातुं कृष्णनशक्यते विद्यमानोपिनमति कुटुंबासकचेतसः तस्य मो-
 क्षः कथं कृष्णासर्वथा दुर्लभो हरे अल्पायासेन लभ्येते येन देवः सनातनः तन्मे सामान्यतो ब्रूहि सर्ववर्णेषु यद्भवेत् श्री-
 कृष्ण उवाच कथयामि परं गुह्यं रहस्यं देवनिर्मितम् धरण्यापि कृतं पूर्वमज्जं त्यावसुधातले पृथिव्यां पार्थिवो भावः
 सलिलेनातिवाहिता तस्मिन्सलिलसंलभे मही प्रायाद्रसातलं साभूतधात्री धरणीरसातलगता शुभा आराध-
 यामास भिर्भुवं नारायणं परम् उपवासव्रतैर्देवी नियमैश्च पृथग्विधैः कालेन महता तस्याः प्रसन्नो गरुडध्वजः उज्जहार-
 स्थितौ चैमांस्थापयामास सोऽच्युतः युधिष्ठिर उवाच कोसौ धरण्यासंकीर्ण उपवासो यद्दूतमकानि व्रतानि च तथा तन्मे त्वं

वंभुंमहोसि श्रीकृष्णउवाच मासेमर्गेशिरेराजन् दशम्यांनियतात्मवान् स्नात्वादेवाचर्चनं कृत्वा अग्निकार्यं यथाविधि
 शुचिवासाप्रसन्नात्माहव्यमंत्रं सुसंस्कृतं भुक्त्वा पचपदं गत्वा पुनः शौचं च पादयोः कृत्वा षट्गुलिमात्रं तु क्षीरं च दक्ष-
 समुद्रं भक्षयेद्वृत्तं काष्ठं तु ततश्चाचम्य यत्नतः सृष्ट्वा स्वांगानि सर्वाणि चिरं ध्यात्वा जनार्दनं स्मृत्वा धर्मपाद-
 योस्तस्य करतोये न मानवः एवमुच्चारयेद्वाचं तस्मिन्काले महामते एकादश्यां निराहारः स्थित्वा ह मपरे ह निभो
 द्यामि पुडरीकाक्षशरणमिभवाच्युत एवमुक्त्वा ततः पश्चात्प्रभाते विमले तथा स्नानार्थं संगमे गत्वानदीं प्राप्य समुद्रं गी-
 इंतरावाताडांगं वा गृहे वापि यत्नात्मवान् आनीय मृचिकां शुद्धां मंत्रेणानेन मानवः धारणं पोषणं त्वत्तोभूतानां दिविसर्वदा
 तेन सत्येन मां पापं पापान्मोचय सुव्रते ॥ इति मृत्तिका मंत्रः ॥ ब्रह्मांडोदरतीर्थानिकरैः सृष्ट्या नितरेवे भवति भूतानि
 सतां मृत्तिका मालाम्यत ॥ इति सूर्यप्रार्थना मंत्रः ॥ त्ययि सर्वैरसानित्यं स्थित्वा वरुणसर्वदा तेन मां मृत्तिकां प्ला-
 व्यपवित्रं कुरु सर्वदा एव रविमृदं तोयं प्रसाद्यात्मानमां लिपेत् निष्कृष्य शेषमृदया कुंडमालिख्य वैजले ततः
 स्नात्वा नर सम्यक्संध्यामावर्त्य वा गयतः आचम्यावश्यं कृत्वा पुनर्देवगृहं व्रजेत् ततो राध्यमहायोगं देवं नारा-
 यणं प्रभुं केशवाय नमः पादौ कटिदामोदराय च ऊरूयुगमं नृसिंहाय उरः श्रीवत्सधारिणे कंठकौस्तुभनाथाय व-
 क्षः श्रीपतये तथा त्रैलोक्यविजयाये तिवाहू सर्वात्मने शिरः रथांगधारिणे चक्रं शंकरो येति वारिजं गंभीरायेति
 चंगं दामभयं शांतिमूर्तये एवमभ्यर्च्य देवेशं देवनारायणं प्रभुं ततस्तस्याग्रतः कुंभांश्चतुरः स्नापयेद्बुधः जलपूर्णां
 न्सेमाल्यांश्च सितचंदनचर्चितान् चतुर्भिर्जलपात्रैश्च स्थगितान् रत्नसंयुतान् चत्वारस्ते समुद्राश्च कलशाः परिकी-
 र्चिताः तेषामध्ये सप्तपीठस्थायैश्च हस्तसंयुतं तस्मिन्सुवर्णैरौप्यवाताम्रवादारं तथा पात्रतोयभृतं कृत्वा तस्य म-
 ध्यंतो न्यसेत् सौवर्णमस्त्यरूपेण कृत्वा देवं जनार्दनं वेदवेदांगसंयुक्तं श्रुतिस्मृतिविविभूषितं भक्तैर्बहुविधे

राजन्फलैः पुण्योपशोभितैः गंधैः पुण्यैर्मन्त्रैश्चरयित्वा यथाविधि रसातलगतवेदायथादेवत्वयाहताः मत्स्यरू-
 पेणतद्वन्मांभवादुद्धरकेशव एवमुच्चार्यतस्पात्रेजागंतत्रकारयेत् यथाविभवसारेणप्रभातेविमलेपुनः चतु-
 र्णात्राह्मणानांचतुरोद्गापयेद्घटान् पूर्वतुगुरवेदयाच्छंदेगोदाक्षिणतथा यजुःशाखान्वितेदचारपश्रिमंघटमुत-
 मं उत्तरंकामतोदयादिपएवविधिक्रमः ऋग्वेदः प्रीयतांपूर्वः सामवेदस्तुदक्षिणः यजुपःपश्चिमोनाम्ना ऋ-
 यर्षाणोत्तरंतथा ताद्यपात्रेस्तुसलिलैः स्थापितान्कारयेद्घटान् ततस्तंजलपात्रस्थं ब्राह्मणान्पायेसेनाग्नांततः पश्चात्स्वर्धनरः
 णिमस्यंदयादित्यर्थः दद्यादेवंमहाभाग ततःपश्चाच्चभोजयेत् ब्राह्मणान्पायेसेनाग्नांततः पश्चात्स्वर्धनरः
 भुंजीतभृत्यसाहितोवाग्यतःसंपर्तद्रियः अनेनविधिनायस्तुद्वादशाक्षपयेन्नरः तस्यपुण्यफलंचायशृणुसत्यव-
 तांवर यदिवक्रसहस्राण्यांसहस्राणिभवंतिहि आयुश्चब्रह्मणस्तुल्यंभवेद्यदिमहाव्रतं तदातस्यफलंसंख्या-
 कर्तुंशक्यंनवभवेत् यःसरुद्द्वादशीमिनामेनविधिनानृप सत्रह्रलोकमाप्नोतितत्कालंभवेतिष्ठति द्वादशद्वाद-
 शीशब्दोत्रतेज्येकादशीपरः तत्कालंब्रह्मायुःकालमित्यर्थः ततस्तल्लयकालेनुश्रल्यस्तिष्ठतेचिरं अलयःब्र-
 ह्मणासह श्रोविष्णोर्लयेकालेतिष्ठतीत्यर्थः पुनःमृष्टेभवेदेवोवैराजनामतःस्मृतः करोतिब्रह्मणोलोकंसमाप्नो-
 तितसंशयः ब्रह्महत्यादिपापानिजन्मांतरकृतानिच अकामतः कामतोवा तानिनश्यंतितक्षणान् इहलोकेद-
 रिद्रोवारज्यभ्रष्टोयथापुनः उपोष्यतुर्धानेनमेत्थरोराज्यभागभवेत् मेत्थरोलक्ष्मीश्वरः वंध्यानारीभवेद्यातु-
 अनेनविधिनाशुभा उपोपतिभवेद्यस्याःपुत्रःपरमधार्मिकः अगम्यागमनेयेनजानताजानताकृतं सइमांविधि-
 नास्त्रायतस्मात्पापात्प्रमुच्यते ब्रह्मक्रियायालोपेनबहुवर्षकृतेनवा उपोष्येमांसकृत्तयवेदसंस्कारमाप्नुया-
 न किंचिन्नहनुक्तेननतदस्तिजगत्त्रये अत्राप्यंत्रतराजेनसत्यंसत्यनसंशयः इहजन्मनिचारोग्यंधनंधान्यं-
 वरास्त्रियः भवंतिविधियायस्तुउपोपतिविधानतः ॥

नारदीये द्वादश्यां मार्गशुक्लायां साध्यव्रतमनुचमं भानुभौमस्तथा प्राणनरोयामश्वधीर्यवान् निमिहं योनयश्चैव हंसो
 नारायणस्तथा विभुश्चापि प्रभुश्चापि साध्याद्वादशकार्त्तितः पूजयेद्गंधपुष्पाद्यैरेतांस्तंडुलकल्पितान् ततो द्विजाभ्या-
 न्संभोज्यद्वादशात्रसदाक्षिणान् दद्याद्धेनुश्च विसृजेत्प्रीयान्नारायणस्त्विति एतस्य मेव निर्दिष्टं द्वादशादित्यसंज्ञितं
 व्रतं तत्रार्चयेद्दीमानादित्यान्द्वादशापि च धातामित्रो र्यमापूपाशक्रंशोवरुणो भगः त्वष्टाविवस्वान्सवित्ताविष्णु
 ह्यं दशईरिताः प्रतिमासंतु शुक्लायां द्वादश्यामर्चयेत्ततः वर्षनेयेद्भ्रतं तैतु प्रतिमाद्वादशापि च हैमीः संपूज्य विधि
 वद्भोजयित्वा द्विजोत्तमान् मधुरां नैस्तु संपूज्य त्रत्येकं प्रार्चयेद्भ्रती एवं व्रतं नरः कृत्वा द्वादशादित्यसंज्ञकं सूर्यलो
 कंसमासाद्य भुक्त्वा भोगांश्चिरं नरः जायते भुवि धिर्मत्मानु यो रोगवर्जितः ततो व्रतस्य चीर्णस्य पुनरेतद्भ्रतं लेभत
 तत्पुण्ये नरेर्वा भुक्त्वा मंडलं च द्विजोत्तम मूर्तिनिधाय सौवर्णीजनार्दनसमाह्वयां अभ्यर्च्य गंधपुष्पाद्यैस्तदग्रे भोज
 येद्द्विजान् द्वादशप्रतिमासंतु नकाशीस्याजिते द्वियः ततः समातितां मूर्त्तिं समाभ्यर्च्य विधानतः गुरवे धेनुस
 हितां दत्त्वा संप्रार्थयेत्ततः सप्तजन्मसु यत्किंचिन्मया खंडं व्रतं कृतं भगवंस्त्वत्प्रसादेन तदखंडमिहास्तु मे ततः
 संभोज्य विप्राग्यान्सखंडाज्यैस्तु पायसैः सौवर्णेन विमानेन याति विष्णोः परंपदम्

इति नारदीये मार्गशुक्लाद्वादश्यां साध्यव्रतं द्वादशादित्यव्रतमखंडद्वादशीव्रतं च

अथास्यामेव तारकद्वादशीव्रतं भविष्योत्तरे बुधिष्टिरज्जवाच ब्रह्ममागस्करः पापः पृथिवीक्षयकारकः परिपृच्छामि

गोविंदत्वांनमस्कृत्यपादयोः गुह्याद्गुह्यतरं ब्रूहि व्रतं किंचिदनुत्तमं तरामियेन पापौघंभीष्मद्रोणवधाणं श्री-
 कृष्णउवाच आसीत्पुरानृपोनाम्ना विदर्भायां कुशध्वजः सैतं पुरमुतोपेतथ्यक्रैराज्यमतां द्रितः जघान तापसं सो-
 थप्रमादात्सृगयांगतः सृगहत्यां महारण्ये ब्राह्मणं दैवमोहितः तेन कर्मविपाकेन देहांते रौरंगतः तत्रासीयात
 नाघोरात्प्रभुभूयातिपीडितः तस्मादिहागतो मत्स्यैरौद्रो विपथरो भवत् अदशत्सोपिराजैर्ब्रह्मणं चरणेषु पा ल-
 गुडाहतः संपंचलं जगाम द्विजसूनुतः विपन्नश्च नतः सिंहो द्वितीये भूसुदारुण विदारितमुखो हिंस्त्रो नानासत्वभय-
 करः 'जघानासौ पुनः श्रेष्ठराजन्यं सृगयांगतं ततो सीवहुभि शशैराजलोकैर्किं निपातित पुनर्व्याघ्रो वभूवत्सौ तु-
 त्तये पिभवांतरे तीक्ष्णपादनखाघातैर्व्यापादितमृगान्वयः तेनापि वैशयोनिधनं नीतः कश्चिद्द्वान्तरे स्मनीतः
 कृमिराशित्वलोकैः स्वातनिपातनात् संजातस्ताम्रदृशक्षो नखराहतजंतुभुक् जघान बालं चंडालादसौ मृयुमवाप्त
 वान् पंचमेमकरो जातः समुद्रे तिभयंकरः स्त्रियं जघान तरुणीं भर्तृकामामथागतां प्रभासे शंकरस्याग्नेशशांकर
 हणे निशि तत्रापि वाडिशं दत्त्वा जाल्मे प्राणैर्धियोजितः पुनः पष्ठे भवे जातः पिशाचः पिशिताशनः क्रूरश्चिद्भ्रमतिः
 क्षुद्रो नृणां प्राणवियोजकः सौवतीर्णो नरस्यांशं कयामास कस्यचित् मंत्रेण रूपसिद्धेन चांतिकेन व्यसुकृतः स
 तमेतु भवे जातो दुर्निरीक्ष्यवपुर्भृशं तीक्ष्णदंष्ट्रकरालाक्षो मांसशोणितभोजनः दिग्वासा मरभूमिपुपापिष्ठो ब्रह्मरा
 क्षसः सराष्ट्रगौर्जं शून्यसर्वेक्रेवधादिषु आक्रम्य भीमिरोनेन राज्ञाराक्षसशत्रुणा समारोप्य धनुः संख्ये ब्राह्मा
 स्त्रेण निपातितः भूयो भवद्वाघ्रसमः श्वजन्मन्यष्टमेतुसः वने चरो हिक्षुण्णां गोत्रणात्तो निधनंगतः नवमे जंतुके
 जातः सचवीभत्समांसभुक् लौल्यात्सनिधनं प्राप्तः इमशाने चितिवह्निना दशमेप्यभ्रवद्गृध्रस्तीक्ष्णतुंडोड
 जोमहान् पूतिमांसवसाहरो दुष्टदृष्टि सदारुणः सितरक्तासितवपुः कर्बुरेलोका कनिदितः सहतस्तीक्ष्णमल्ले

नमातंगेनधनुष्मता एकादशेतुचांडालोयवमध्योतिभीपणः ऊर्ध्वकेशेतिरकाक्षो जातः कृष्णतनुर्दृढः पापोधर्म
 ध्वजोभिक्षयोदेवतामाल्यभुक्तः सडडपाशकेनौच्चैर्वृक्षाग्नेष्ववलंबितः द्वादशेतुपुनर्जातः पुष्कसः क्लेशभोजनः
 पुष्कसोवाग्विलगतोव्याधिनाविनिपातितः तेनचासीत्कृतपूर्वतारकद्वादशीव्रतं तस्यप्रभावाज्जातोसौदुष्ट
 योनौपुनः पुनः श्रवापशीघ्रंपंचत्वंसंसारभवसागरे पुनरेवाभवद्वाजाविदर्भायांसधार्मिकः भूयश्चोपोपिताने
 नतारकद्वादशीशुभा पश्यतावतमाहात्म्यंजातौजातौपुनः पुनः तस्याव्रतप्रभावेनभुक्काराज्यमकंटकं प्रा
 पविष्णुपुरेस्थानंयावदाभूतसंष्टवं ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ कथमतद्गतं कृष्णकर्त्तव्यं पुरुषोत्तमैः स्त्रीभिर्वाभर्तृ
 वाक्येनस्तानदानजपादिकम् ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ मार्गशीर्षसितेपक्षेगृहीत्वाद्वादशीव्रतं अक्रुत्रिमजेलस्त्रा
 नमपराक्लेशमाचरेत् प्रणम्यभास्करायादौक्त्वादेवार्चनंयथा होमंचतावत्स्थायवदस्तमितोरविः ततो
 मुक्ताफलैः पुण्यैर्गंधधूपविलेपनैः सजलशीतलंकृत्वासाहिरण्यंशुभैः फलैः रम्येताद्यमेयपात्रेजानुभ्यांधरणींग
 तैः पूर्वमुखः प्रदोपाग्नेमूर्ध्नि कृत्वा धर्मभाजनं भूमौमंडलकंकृत्वागोमयेनसतारकं चंदनेनसमालिरूपध्रुवांहिग
 नोन्मुखः सहस्रशीर्षामंत्रेणभूमौभक्त्यांशनैः शनैः तारकाणांकुरुश्रेष्ठद्वादधर्मतंद्रितः पथ्युक्ष्यधूपमुत्क्षिप्यद्वा
 द्विप्रायदक्षिणां क्रमेणसर्वानिर्वर्त्यभोज्यभोज्यानिशागमे मार्गशीर्षखंडवाद्यैः पीपेसौहालिकैः शुभैः साधेतिला
 न्नक्रूसरैः फाल्गुनेतिलपूपकैः वसंतेमोदकौर्दव्यैर्वीशाखेखंडवैष्ठीकैः ज्येष्ठसुकुभूतैः पात्रैरापढेगुडपूपकैः श्रावणे
 मधुशीर्षेअनभस्येपायसेनच घृतपूर्णैराश्वयुजेकासारैः कार्तिकेपुमान् एभिर्द्वादशभिर्भक्ष्येभोजयित्वाह्विजातये
 भुंजीतभक्त्यारजेंद्रपश्चाद्देवंक्षमापयेत् समाप्तेतुव्रतेकुट्यर्थाद्वाजतंतरकागणं पैष्टवापूर्वीविधिनापूजयित्वाक्षमापये
 त् कुंभाद्वादशदातव्याः सोदकामोदकान्विताः ब्राह्मण्याः परिधानंचपद्मरागंसंकुकुमं ब्राह्मणस्यतुगांदद्याच्छय्यां-

पुष्योपशोभितां चोलकंचोपवीतचपुष्पदत्त्वाक्षमापयेत् एवंचविधिनारांजन्यः करोतिव्रतंनरः नारीवाभरतश्रेष्ठ-
 भक्तिभावंपुरःसरं नक्षत्रलोकंनजतिविमानेनार्कवर्चसा अस्सरीगणगंधर्वयक्षविद्याधरादिभिः सदाभर्त्रा-
 स्वर्गलोकेपूज्यमानादिवौकसः वसेत्कल्पयुतंयावत्पुनर्विष्णुपुरंन्रजेत् एतद्गतंपुराचीर्णंशच्याराइयाश्रियो-
 मया सरस्वत्यापुन स्वर्गंउर्वंश्यादेवदत्तया अन्याभिरपिनारीभिः पुरुषैश्चष्टथग्विधैः चीर्णमेतद्गतंपार्थ-
 सर्वंपापभयापहं ॥ जन्मांतरेष्वपिकृतानिदहत्यघानि यासंदधात्यहरहरस्ससुतोपयोगात् साह्यादशीजगति-
 तारकनामधेयातन्नास्तियन्नविदाधतिक्रामनुष्यैः

॥ इतिभविष्योत्तरेतारकह्यादशीव्रतं अस्यामेवमच्छह्यादशीव्रतम् ॥

युधिष्ठिरउवाच शंखचक्रगदापाणेश्रीवत्सगरुडध्वज ब्रूहिमेमच्छह्यादश्याविधानंदेवकीसुत ॥ श्रीरुष्णाउवाच ॥
 यदाभांडीरन्यश्रीधेरमामियमुनातटे गोपालमध्येगोवत्सैरष्टवर्षोस्मिलीलया कंसासुरवधार्थायमयूरोपवनेतथा
 अत्रालोवालरूपेणगोपमच्छैर्वलोकटैः तएवमच्छगोपाश्र्वलेनसहकानने आरुफोटयंतितृत्यंतित्रिदिधेत्रिदशइव
 सुभद्रेमंडलेभद्रंगवर्द्धनगोभटाः यक्षेन्द्रमच्छइत्यादितेपांनामानिगोकुले गोपीनामपिनामानिप्रधानानिनिविोधमे
 गोपालीपालिकाधन्याविशाखीधनाटिका राधानुराधासोमाभातारकादशमीतथा इत्येवमादिभिरहमुपविश्यव
 रासने पूजितोस्मिशुभैर्गंधैर्दधिदुग्धाक्षतैस्तथा शतानित्रीणिपट्टिनिमछानांपूजयंतिमां मालित्यश्रसुरामसैरंग-
 जागरनर्तकैः मछयुद्धैर्वहुविधैर्वाघैर्मछभटैःशुभैः भक्ष्यैर्भोज्यैस्तथापानैर्दधिदुग्धघृताशनैःगोदानैर्दक्षदानैश्चस्य-

द्वयं विप्रपूजनैः गोष्ठीप्रवर्धधूनास्नेहसंभाषणैर्मियः एवंद्वादशद्वादशयोऽहर्तव्याथेच्छया संचरंति क्र-
 मेषु अवमहानांताः पृथक्पृथक् पूजयंति क्रमेषु अवमसेमासेतनुंमम' मार्गशीर्षात्कार्तिकांतं भक्त्याद्वादशानामभिः
 मिष्टान्नं पारण्ये दद्यान्मल्लिकानि द्विजातये ॥ केशव १ नारायण २ माधव ३ गोविंद ४ विष्णु ५ मधुसूदन ६
 त्रिविक्रम ७ वामन ८ श्रीधर ९ हृषीकेश १० पद्मनाभ ११ दामोदर नमो नमः १२ इति गंधैः पुष्पैस्तथाधू-
 पैर्दापैर्जागरणैर्निशि गीतवाद्यैर्नटनृत्यैर्मल्लक्ष्वेङ्गायुद्धकैः वृतदानैः क्षीरदानैः कृष्णोत्तः प्रीयतामिति एवमेव विधिः
 प्रोक्तः शैशवेयोमयाकृतः द्वादशयंमयाद्यापिनसः प्रीतिवर्द्धनी मल्लैः प्रवर्तिता यस्मादतोयं मल्लद्वादशी तेषाम
 परमल्लानामद्भकानां युधिष्ठिर गोष्ठे च भूवत्प्रशय्यागोमहिष्याद्यजविकं शरण्यस्थैर्यथाभोज्यं नैकैस्तु परस्परं-
 क्रमेण श्राम्यते यस्मारेनैपाक्रमद्वादशी मत्प्रसादाद्धनंपुत्रान्वलंकीर्तयशोधनं एवमन्येपि पुरुषाश्च वलामल्लद्वा
 दशी करिष्यंति त्रतं भक्त्यते पांदास्यामि हृदतं श्रारे ग्यं वलमैश्वर्यं विष्णुलोकं च शाश्वतं ॥ भांडीरपादपतले मि
 लितं महद्भिर्मल्लैरनावलित्तवाहुवल्लिद्विशिष्टैः संपूजितः सपदियत्र विधूतपापासाद्वादशी भुवि यतावतमल्लसंज्ञा

इति भविष्योत्तरे मार्गशुक्लायामल्लद्वादशी त्रितं अथास्यामेवारण्यद्वादशी त्रितम

भविष्योत्तरे युधिष्ठिर उवाच भगवन् नृहि मे सम्यगरण्यद्वादशी त्रितं सोपावासं समुत्सर्गं सरहस्यं समंत्रकं श्री
 कृष्ण उवाच कौतयेत्पुराचीर्णसीतियावनसस्थया व्रंतराघवाक्येन श्रगस्थेन प्रदर्शितं लोपासुद्रालये सा
 ध्वयो मुनिपत्न्यो वर्द्धप्रजाः भोजितास्तर्पिताः सर्वा आहारैः सर्वकामिकैः पद्मिनीपत्रविस्तीर्णैः सोपदं शैथयानवैः

भक्ष्यैर्भोज्यैस्तथालेह्यैश्चैत्र्यैश्चापियदृच्छया तामिहैकमनाः पार्थशृणुष्वारण्यद्वादशीं मार्गशीर्षेसितेपक्षेएका-
 दश्यादिनोदये स्नात्वा नरः सोपवासः कृत्वा पूजां नदिने गंधपुष्पान्नघूपैश्च दीपजागरेर्निशि नीत्वा प्रभा-
 ते गत्वा च वेदेदांगपारंगं भोजयित्वा फलप्रायस्वयं भुंजितवाग्यतः पंचगव्यंप्राशयित्वा पूणेमेवाथ तद्दिने वर्ष-
 मेकं सुसंपूर्णपारयित्वा युष्टिर आघोषकार्तिके माघे चैत्रे वासुसंपोषयेत् अन्नंप्रथमाच्च सुस्त्रिगंधं खंडखाद्यकसंयुतं
 कटुतिकमधुरसैलवणैः सुरसीकृतं अशोकवर्तिलावण्यं घृतपूर्णकरं वकैः सोपदेशैः पत्रशाकैस्ति लशाकुलका-
 दिभिः सूपापूपैः खंडवटैश्च रितैः सह केसरैः धूलीमुखैरल्लप्लैः स्वादुकोकरसैः शुभैः शीतलैस्तर्पयेद्विप्रांसर्व-
 पुण्यैः समालकैः दधिक्षीराज्यफलकैश्चांतर्जीवकसंस्कृतैः कर्पूरनखविद्धैश्च मधुरैः पानकोत्तमैः बहुदुर्लभैर्न
 गलासुस्वाद्युसलिलं शिवं सुखासने पूषविष्टान् प्रागुदग्रमुखान् मुनीन् भोजयेद्दशवद्वैचमुनिनारण्यवासिनः एक
 दंडी त्रिदंडी च ग्रहस्थानपिसुव्रतान् ब्राह्मण्योऽविधवाः सप्त एकपत्न्यः पतिव्रताः चार्धग्यश्चार्चिताः स्नाताः सर्वा
 वयवसुंदराः संवत्स्राकुंभक्रांताः स्रग्गंधकुसुमार्चिताः सत्रेयाभोजनीयास्तास्तथाश्रोद्दिश्य देवताः वासुदेव
 जनार्दनदामोदरमधुसूदन पद्मनाभविष्णोर्गोवर्धन त्रिविक्रम श्रीधर हृषिकेश पुंडराकाक्षश्चादिवराह एभि
 र्द्वादशभिर्मंत्रेण मस्कारांत योजितैः गंधचंदनस्रग्वस्त्रधूपदत्त्वाष्टकपृथक् भोजयित्वा शुभान्नानि स्वाचांतांस्ता
 न्संदक्षिणान् प्रणम्य प्रेपयेद्भक्त्या विष्णुर्मन्त्रीयतामिति ततो भुंजीत सहितो भृत्यैः पोष्यजेन तु अमात्यानुगतैः
 लोकेः सुहृत्संबन्धिभिस्तथा एव कैंतेप कुरुते योरण्यद्वादशीं नरः सदेहांति विमानस्थो दिव्यकन्याशतावृतः याति
 ज्ञातिसमायुक्तैः येतद्दीपहरेः पदं यत्र लोकाः गीतवत्साः श्यामदेहाश्चतुर्भुजाः शंखचक्रगदापद्मव्यग्रहस्ताः सर्वा
 स्तुभाः गरुडासनाः साभरणा मुकुटोज्ज्वलकुंतला- नीलोत्पलदलोहामपचमालां कितोरसं लक्ष्मीधवा

भेधवर्णाः केयूरंगदभूपणाः तिष्ठति विष्णुसामान्यायावदाभूतसंप्लवं तस्माद्विष्णुपुरादेत्यष्टयिव्यान्तपपूजिताः
 मर्त्यलोकेकीर्तिकराः संभवंति नरोत्तमाः ततोयांति परंस्थानं मोक्षमार्गं परं शिवं यत्र गत्वानशोचंति संसारभवनि
 भरे ॥ येद्वादशीमुपवसंति सितामरण्यनाम्नान्निवेद्विज्वरानपि भोजयंति साध्यः स्त्रियः सुचरिताभ्रणाश्च तेयां
 विष्णुः प्रसादमुपलभ्य ददाति मोक्षम् ॥

॥ इति भविष्योत्तरोक्तमरण्यद्वादशीव्रतम् ॥

मार्गशुक्लत्रयोदश्यामनंगत्रयोदशीव्रतम् नारदयि मार्गशुक्लत्रयोदश्यामनंगं विधिनाचयेत् त्रिकालमेकका-
 लं वा शिवासंगमसंभवं गंधार्धैः सोपचारैस्तु पूजयित्वा विधानतः घटे सप्तर्चयेद्देवान्भोजयेद्द्विजदंपती ततस्तु-
 दक्षिणां दत्त्वा स्वयमेकाशानं चरेत् एवं कृते च विधिबद्धतेसौ भाग्यभागजनः जायते भुवि विप्रिंद्रमहादेवप्रसादतः ॥
 भविष्योत्तरेष्वेवं ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ शृणु पार्थ व्रतं श्रेष्ठं नान्नांगत्रयोदशीं याशिवायै पुराप्रोक्ता प्रसन्नैर्न-
 दुमौलिना ॥ गौर्युवाच ॥ पुत्रसौभाग्यकरणी स्याता नंगत्रयोदशी तस्याव्रतं महादेवममापिकथय प्रभो कस्मि-
 न्मासे प्रकर्तव्यं स पूर्णचक्रं भवेत् पूज्यानि कानि नामानि विधिना केन वै मृड दुर्भगानां च नारीणां सौभाग्यकरणं-
 शुभं बंध्यानां पुत्रजननं धनधान्यविवर्द्धनं एतद्व्रतं महादेवप्रसादाद्भक्तुमर्हसि ॥ ईश्वरउवाच ॥ कथयामि न सं-
 देहो महापुण्यं महाफलं चोर्णनेयेन देवेशि सर्वसपद्यते सुखं नारीणां च नृणां चैव विधातव्यं प्रयत्नतः हेमं तद्दि-
 ऋतौ प्राप्ते मासि मार्गशिशुभे शुक्लपक्षत्रयोदश्यामुपवासं समाचरेत् मल्लिकादंतकाण्डं च पूजाचरणेनेषु नारं-
 गेणार्घ्यदानं नूनेव चं फेणिका तथा गर्धैः पुष्यैस्तथा धूपैश्च ये च यथाविधि श्रद्धतैश्च फलैश्चैव एकग्रहदयः स्थितः

सम्यग्निर्जैत्रियोभूत्वाश्रानंगंहृदिकल्पयेत् पञ्चात्रदक्षिणिकृत्यअर्ध्यैवनिवेदयेत् नमस्कुर्यादंगंच-
मंत्रेणानेनभामिनि नमोस्वनंगदेवायशर्वसंगनियामिने हृदयस्थायनित्यायसूक्ष्मायपरमेष्ठिने स्वर्गैर्चै-
वतुपातालेमर्त्यलोकेतथैवच सर्वव्यापित्वनंगत्वंगृहाणार्ध्यंनमोस्तुते ॥ इत्यर्ध्यमंत्रः ॥ पूजयेत्स्वस्थ-
चित्तेनमधुंचप्राशयेन्निशि रंभातुल्याभवेन्नारी सौभाग्यमतुलंभवेत् नश्यतिसर्वपापानिसप्तजन्म-
कृतानिच लावण्यमतुलंचैवरूपैश्चार्ध्यसमन्वितं अश्वमेधस्यज्ञस्यफलंप्राप्नोतिमानवः पौपस्यैवतु-
मासस्यौदंवरंदंतधावनं जातीपुष्पैःपूजनंचदाडिमैर्नार्ध्यदानकम् अशोकवार्त्तिकस्त्रिगधानैवेधंचप्रकल्पयेत्
उंनमोनाट्यैश्वरायईश्वरायनमोनमः ॥ नमस्तेभुवनेशायगृहाणार्ध्यंनमोस्तुते इत्यर्ध्यं ॥ व्रतस्थः स्वस्थ-
चित्तेनचंदनंप्राशयेन्निशि सर्वपापविशुद्धात्मासौभाग्यमतुललभेत् माघस्यैवतुमासस्यविष्णुकांतारदारिद्रं र-
दारिद्रंनंदंतकाष्ठं कुंदपुष्पैःसमभ्यर्चैहर्ध्वैवीजपूरकैः नैवेद्यंशर्करादेवादेवयोगेश्वरस्तथा उंनमोयोगेश्वराय
योगजंतुनिवासिनेगृहाणार्ध्यमयादत्तयोगेश्वरनमोस्तुते इत्यर्ध्यं मौक्तिकंप्राशयेद्रात्रौवाजपेयफलंभेत् फा-
ल्गुनस्यतुमासस्यवदरीदंतधावनं ककोलेनचदेवेशंवीरेशंनमपूजयेत् सर्वाभिलापसिद्ध्यर्थंवीरेशंनमपूजयेत्
उंवीरशूरवीरभद्रउमाकांतसुरेश्वर हिममध्यनिवासीलंगृहाणार्ध्यंनमोस्तुते इत्यर्ध्यं सीतानुल्यभवेन्नारीकं-
कोलंप्राशयेन्निशि चेत्रस्यैवतुमासस्यनवमल्लीरदारिद्रं दमनेनार्चयेद्देवंपाद्यार्ध्यंचप्रकल्पयेत् नैवेद्यंखर्जुका-
न्दद्याह्निश्चरूपंतुपूजयेत् नमस्तेविश्वरूपायस्वरूपायमहात्मने गृहाणार्ध्यमयादत्तंविश्वरूपनमोस्तुते इत्यर्ध्यं
उमातुल्याभवेन्नारिकर्पूरंप्राशयेन्निशि वैशाखस्यतुमासस्यापामार्गदंतधावनं पूजाचमलिकापुष्पैराघस्यार्ध्यं
तुदापयेत् नैवेद्यंवटकान्दद्यान्महारूपंतुपूजयेत् नमस्तेमहारूपायसर्वविज्ञानरूपिणे गृहाणार्ध्यमयादत्तमहा-

रूपनमोस्तुते ततःशुद्धमनाभूत्वानक्तंजातीफलाशन अश्वमेधस्ययज्ञस्यफलमष्टगुणंभवेत् ज्येष्ठस्यैवतु
 मासस्यसहदेवीरदारदनं पूजावकुलपुष्पैस्तुश्रीफलेनार्धकल्पना नैवेद्यमडकान्दद्याच्छवंगंप्राशयेन्निशि प्रा
 युम्नंपूजयेद्देवंसर्वपापप्रणाशनं नमस्तेपशुपतयेप्रद्युम्नभुवनेश्वर गृहाणार्धमयादत्तंप्रद्युम्नपरमेश्वर इत्य
 र्धं सुवर्णशतदानस्यफलमष्टगुणभवेत् आपाढस्यतुमासस्यनारंगीदंतधावनं कटवैःपूजयेद्देवंनारिकेला
 र्धकल्पना नैवेद्यं दधितक्रंचोमापतिपरिपूजयेत् प्राशयेत्तिलवीजानिनिशिस्वस्थनचेतसाउमापतेमहावाहो-
 कामस्तेकामदाहक गृहाणार्धं चद्रमौलेउमाकांतनमोस्तुते वाजपेयस्ययज्ञस्यफलमाप्नोतिमानवः श्रावणस्यतु
 मासस्यजातीभिर्दंतधावनं पूजयेत्पद्मपुष्पैश्चक्रभिरर्धकल्पना नैवेद्येश्वरसंदद्याच्छूलपाणितुपूजयेत् प्राश
 येद्द्रघंतोयंतुरात्रोचैवसमाहितः उंनमःशक्तिधरायचक्तिभावेनशूलिने गृहाणार्धंमयादत्तंशूलपाणेनमोस्तुते
 सौत्रामण्यास्ययज्ञस्यफलमष्टगुणंलभेत् भाद्रपदस्यमासस्यश्रंकोलदंतधावनं अर्चयेच्चंपकैः पुष्पैर्नैवेद्यंघृतपु
 रिका अर्धंपूगीफलदद्यात् सद्योजातंतुपूजयेत् तत स्वस्थमनाभूत्वाश्रुंरुंप्राशयेन्निशि विदशेश्वरदेवाय
 सद्योजातायतेनमः गृहाणार्धंमयादत्तंसद्योजातनमोनमः दशानामश्वमेधानांफलंप्राप्नोतिमानवः आश्विन
 स्यतुमासस्यकंकनीदंतधावनं अर्चयेत्करवीरैस्तुअर्धंकर्काटिकाफलं पूज्यश्रुत्रिदशाधीशानैवेद्यंशुभमडिकाप्रा
 शयेत्कनकंतोयंनिशिदेवप्रपूज्यच उंत्रिदशाधिपदेवेशउमाकांतमहेश्वर त्रिधारूपमयस्त्वंहिअर्धोमेप्रतिगृह्यता
 चातुर्मासस्ययज्ञस्यफलदंशुगुणंभवेत् कार्तिकस्यतुमासस्यकादंबदंतधावनं रक्तोत्पलैः पूजनंचकूप्मांडार्धंप्र
 दापयेत् नैवेद्यंपूरिकादद्यात्पूजयेज्जगदीश्वरं प्राशयेन्नदनफलंनिशिचैवसमाहित नमस्तेजगदीशायव्यापि
 नेशूलपाणये गृहाणार्धंमहेशानजगदशिनमोस्तुते अर्धं पूजांतिजागरंकर्यार्द्राद्रितावाधमहोत्सवैः अर्हंनारी

श्वरं कुर्यात्सौवर्णौप्यभवे च ॥ वस्त्रयुग्मेन संवेष्ट्य शय्यायां विनियोजयेत् । एवं कृत्वा तु देवेशं तत्र शोभां तु कारयेत् ।
 श्वेतपुष्पस्तु संपूज्य श्वेतचंदनचर्चितं धूपं सुगंधिसंक्षिप्य सवत्सांगां प्रदापयेत् । श्वेतवस्त्रपरीधानां घंटाभरणभूषितां सु-
 सूक्ष्मवस्त्रयुगलमाचार्याय निवेदयेत् । तथैव दक्षिणां दद्यात्सा नं पादुके तथा । छत्रं च मुद्रिकां चैव कर्णयोश्चैव भूषणखट्वादि-
 षण्यप्रदेया च तूल्याच्छादनसंयुता गृहोपस्करसंयुक्ता भक्ति संयुक्ते तसा तत्रोपवेश्य चाचार्य्यमुपवासव्रतीततः । पादौ
 मूढं धिसमारोप्य प्रणिपत्य वचो वदेत् । भगवन्त्वत्प्रसादेन व्रतं संपूर्यतां मम । एवमस्त्विति संनूयान् वतुष्टास्तु शंकर-
 ईश्वर उवाच । एवं कृत्वा प्रयत्नेन दंपती चैव पूजयेत् । तयोश्च भोजनं दद्याद्दंष्ट्रापत्योः परितोपकं । अनेन विधिना तु ज्याम्य-
 हं युक्त्स्वयानघे । तेभ्यो दत्तं च यत्किंचिदक्षयं न त्वसंशयः । आचार्य्यमथ तः कृत्वा तस्यादे शं तु कारयेत् । न ह्याचार्य्य-
 समतीर्धन ह्याचार्य्यसंमतपः । तस्याहं कायमास्थाय धर्मसिद्धिं नयेद्भ्रुवं । तेनैवाचार्य्यमानेन सर्वं भवति वाक्ष्यं । एतद्ब्र-
 तोत्तमं श्रेष्ठं गुह्यं । दुह्यतरं परं राज्यमर्थान् सुतांस्सिद्धिं मयै धव्यं च यच्छति । रूपं धनं धान्यमायुरारोग्यं च प्रदापयेत् । इष्ट-
 लाभं च सौभाग्यं वद्द्वेषे चैव वरानने । त्रयोदश व्रतान्नास्ति सौभाग्यकरणं परम् ॥

इति भविष्योत्तरे अन्नं त्रयोदश व्रतम्

अथापरमं त्रयोदश व्रतं भविष्योत्तर एव । युधिष्ठिर उवाच । भगवन् भूतभवे शसं साराणिवतारक यत्वं कथयं कि-
 चिन्मैरूपसौभाग्यदायकं । अन्नं गः प्रीयते येन प्रीतो यच्छतिके शव । आत्मवद् रूपसौभाग्यं तन्मे विस्तरतो वद । श्रीकृ-
 ष्ण उवाच । अन्नं गः श्रूयते देवः । शूलपाणिः पिनाकधृत् । तस्मिन् संपूजिते पार्थ किन्नामोति नरो भुवि । तेन ते कथयिष्या-
 मि शूलपाणि व्रतं त्विदं । यन्न कस्यचिदाख्यातं व्रतानामुत्तमं व्रतं । चीर्त्वा भस्मानरोमस्यो यथादिच्छति पांडव । तत्तदा

प्रोत्थंसीदग्धंमनगाख्यत्रयोदशो किंत्रतं बहुभिपार्थउक्तमात्रफलप्रदैः त्रयोदशीत्वियं पुण्यासर्वत्रतफलप्रदा
 तस्मिन्काख्याप्रयत्नेन बहुपुण्यमभीप्सता त्रयोदशीह्यनंगाख्यासर्वाद्यौघविनाशिनी सर्वदुष्टोपशमनीसर्वमंग
 लवर्द्धनी अतुल्यसुखसौभाग्यरूपलावण्यदायिनी पुरादग्धेन कामेन त्रिनेत्रनयनाग्निना भस्मीभूतेन लोके-
 स्मिन् संकल्पस्थेन पांडव अंशेन कृताह्येपतेनानंगत्रयोदशी प्रसिद्धिसमनुप्राप्तानित्यं सर्वफलप्रदा मा-
 गशीर्षसितेपक्षेत्रयोदश्यांसमाहितः स्नात्वानद्यांतडागेवागृहेवाकूपतोयतः कृत्वाभ्यर्च्य महोदं विधानाच्छि-
 यतोपणं लिंगं स्वयंच संभूतमभावेयत्प्रतिष्ठितं तदनंगमिति प्रोक्तं पूजयेद्भक्तितोत्रती पयोदधिघृतक्षौद्रैर्भंत्र-
 पूर्तेर्जलान्वितैः शर्कराद्यमृतैः पश्चात्स्नापयेद्गंधवारिणा धूपदीपादिनैवेद्यैः पुण्यैस्तत्कालसंभवैः फलेनाना-
 विधिर्भक्ष्यैर्गातिवादित्रनिःस्वनैः पूजयेदिति शेषः शंभुनामान्यथोच्चार्य होमः कार्य्यस्ति लाक्षतैः अक्षतायवाः अश्व
 त्यजातीनारंगपायसैर्मधुनापिच अश्वत्थादीनिक्रमाहं तकाष्टफलनैवेद्यप्राशनानिच एवमुत्तरमासेष्वपि अंशंगंपू-
 जयेदादौ मधुमत्यासमन्वितं आदौ आदिमासे मार्गशीर्षमासे अंशंगनाम्नासंपूज्यमधुप्राश्यस्वपेत्त्रिंशो मधुप्रा-
 शनयोगेन जायते मधुरध्वनिः अश्वमेधस्य जज्ञस्य फलं प्राप्नोति भाक्तिमान् पौषे चैतुं वरकरवीरदाडिममोदकैः चं
 दनेन च योगीशं हं मवत्यायुतं यजेत् स्नाप्यक्षीरादिभिः पार्थपूजयित्वा विधानतः योगेश्वरेति संस्मृत्य चंदनं प्रा-
 शयेत्त्रिंशोः सौम्यः शीतः सुगंधश्चंदनप्राशनान्द्रवेत् राजसूयस्य जज्ञस्य मद्रक्तः फलमाप्नुयात् माघेन्यत्रो
 धसत्कुंदं मातुलुंगसुहालिकैः मुक्तांभोभिश्चनाथेशं सुंदर्यासहितं यजेत् नाठ्येश्वरेति संस्मृत्य प्राशयेन्मौकि
 कोदकं प्राशनस्य प्रभावेन निर्मलाधीः प्रजायते रूपाढ्यं च वपुः स्त्रीणां मनो नयनं दनं मुक्तावर्णोपमेनेत्रे पद्मपत्रा
 यते शुभे बहुस्वर्णप्रदानस्य प्राप्नोत्यविकलं फलं फाल्गुने वदरीकांचनारजवीरगोरसैः कंकोलेन च देवेशं सशांतं

निशिपूजयेत् वीरनामजपेद्रात्रौकंकोलंप्राशयेन्निशितेनास्यसुरभिर्गंधोजायतेकायवक्रयोः तथागुणगणावाप्तो-
द्भुतकांचनसन्निभिः गोमिधस्यफलंप्राप्यशक्रलोकेमहीयते चैत्रकरंजमदनद्राक्षावटकशीतलैः शीतलः कर्पूरः देवंस्व
रूपनामानंयजेत्सुभगयासह पूर्वोक्तविधिनापार्थक्यं कर्पूरं प्राशयेन्नृशि कर्पूरवत्प्रियोलोके गंधगौरवसंयुतः चंद्रव
त्सर्वलोकानां लोचनाह्लादकारकः जायतेसनरः पार्थयः करोतीह भाक्तिः नरमेधफलावाप्तिर्जायतेनात्र संशयः वैशा
खेसहकारकं पुष्पास्रफलसकुभिः जातीफलैर्महारूपमिन्द्राण्यासाहितं यजेत् प्राशयेद्रात्रिसमेयजातीफलमनुत्तमम्
अस्य प्राशनयोगाच्च जातिप्राप्तौ त्यनुत्तमां सफलास्तस्य सर्वांशाम्भंतिभुविभारत गोसहस्रफलंप्राप्य रुद्रलोके
महीयते ज्येष्ठजन्मवित्त्वपत्रैः श्रीफलैः पूषकैस्तथा लवंगेनाथसंपूज्य प्रधुम्ललितान्वितं लवंगं प्राशयेद्रात्रौला
वण्यतेन चानुयात् वाजपेयफलं लब्ध्वा मोदते दिविभारत आपाठेपामार्गनीपनालीयककदंबकैः नीपकदंबौ वृक्षाविशे
षौ तिलैरुमापतिरात्रौ पूजयेच्च तिलोत्तमं उमापतियजेत्प्राज्ञः प्राशयेच्च तिलोदकं तिलोनेमवभवति रूपसंपदनुत्तमा
प्राप्तौ तिलैरुमापतिरात्रौ पूजयेच्च तिलोत्तमं उमापतियजेत्प्राज्ञः प्राशयेच्च तिलोदकं तिलोनेमवभवति रूपसंपदनुत्तमा
भवत्सो न्वितं यजेत् गंधोदकं प्राशयेत्स्वपेद्रात्रौ विगतमत्सरः सुगंधसर्वसौख्याद्भ्यश्चिरायुश्चोपजायते अग्निष्टोम
स्य यज्ञस्य प्राणुवात्फलमुत्तमं भाद्रेपलाशचंपियकर्कट्याज्यपुरैस्तथा आज्यपुरोवृत्पुरः यजेतागुरुणासद्योजा-
तं गौर्यसमन्वितं अग्रुरुंप्राशयित्वा तु गुरुर्भवति भूतले तुलापुरुयदानस्य हेमस्य फलमाप्नुयात् आश्विने कुंद-
वाणापामार्गकैर्धुमकैः स्वर्णभोगैः सुवर्णचन्द्रिदशाधिपतियजेत् हेमोदकं च संप्राशयेत्सर्वमवर्माप्रजायते वाज-
पेयस्य यज्ञस्य सकलं फलमश्नुते ऊर्जिकदंबकद्रोणकूष्मांडलवणेन तु फलैश्च विधाधिपतियजेन्मदनयायुतं फलेर
मृतफलास्यैलेवणमत्तैश्चैप लवणंप्राशयेच्च त्रिशुद्ध्यापरया न्वितः रूपलावण्यसंयुक्त प्राशनादस्य जायते वाजपेयस्य

यज्ञस्य फलं प्राप्नोति निश्चितं आद्यमाद्यं दंतकाटुकुमुमंतत्परं फलं नैवेद्यं प्राशनं नाम क्रममात्मभिर्पुंकीर्तितं अत्राला
 भं दंतकाटानां स्वादिरंस्याच्छिवप्रदं पुष्पाणामप्यलाभेन तत्तत्तैर्वाथिकोमलैः अलभितरफलानां च बीजपूरं प्रशस्यते
 नैवेद्यानामप्यलाभेह विष्यान्नं प्रकल्पयेत् इह प्रतिश्लोकं दंतधावनकुमुमनैवेद्यं प्राशनानां याक्रमविहितानांत
 स्य तस्याभिविन्नं यमनुकल्प उक्तः सर्वेषु पारणेष्वत्र भोजयित्वा द्विजोरामान् सदाक्षिणततोश्नीयाद्द्व्युभिः सहितो वशी
 ब्रतविघ्नं वदाचस्यात्सूतके मृतक्रेयवा उपोष्य चैवोपविशेत्तदह्नित्रापरिपुनः तदह्नि उपोष्य त्रिपरिऽत्रिसमासांतगतताद्विने
 पूर्वधत्प्रोक्तं भवति एवं संवत्सरस्यातिशक्तधारन्तः अलंकृतं उमामाहेश्वरहैममधिवास्य ततो निशि पुष्पैर्धूपैस्तथागं-
 धनैवेद्यः क्रमुकैः फलैः ततः प्रभातसमये कृतहोमवालिक्रियः वक्ष्यन्नाणमिदं सर्वप्रदद्यात्तु द्विजातये लिंगाकारमनंगं च
 सौवर्णकारयेच्छिवं ताम्रपात्रोपरिस्थाप्य कलशोपरिविन्ध्यसेत शुक्लवस्त्रेण संछाद्य नैवेद्यपुष्पपूजितं ब्राह्मणाद्य
 प्रदातव्यं शिवभक्त्या यमुन्नत द्वादशात्र प्रकर्तव्यास्त्रकंदं निभूपिताः सितपकान्नसंपन्ना ब्राह्मणेभ्यो निवेदयेत् देव
 स्यैव प्रदातव्याः कुंभाद्वादशलड्डुकाः वितानं पंचवर्णैश्च व्यंजकिकिणिनादितं घंटां च मुखरां भद्रावश्याच्छिवमं
 दिरे तस्मिन्नेव दिने पार्थक्यात्वात्मानं समर्चयेत् आत्मानं परमात्मानं देवदेवं त्रिविद्येशं पुष्पनैवेद्यदीपकैः गीत-
 वादित्रनृत्यादिप्रेक्षणेर्विधैरपि दानान्यत्र प्रदेयानि स्ववित्तस्थानुसारतः सूर्योपरागसदृशो यतः सडिदसोऽमृतः
 भोजनं च यथाशक्त्या पडूं संमधुरे रारं प्रदद्याच्छिवभक्तानां वस्त्राणि च विशेषतः अर्थितो नावमन्येत न क्षिप्यन्नरूपा
 वदेत् यथाशक्त्या प्रदद्याच्च बहुधा मधुरं वदेत् एवं तदुत्सवं कृत्वा शिवयज्ञमनुचामं द्विजेभ्यो भोजनं दद्याच्छकं राज्य
 परिहृणं पथ्यात्स्वयंतुं जीयाद्दृत्यवर्गसमन्वितः शांतवागे कनिष्ठस्तु हृदि देवं निवेश्य च पूजां निर्वर्त्य विधिवद्ब्राह्म
 णान्परितोषयेत् एवं कृत्वानरः सम्यग् भक्तिभावेन भावितः मुच्यते सर्वपापेषु ब्रह्महत्यादिकैरपि

इहसौख्यमवाप्नोच्चै मृतःस्वर्गमहीयते पुण्यशेषादिहागत्यसार्धभौमोन्मृपोभवेत् व्रतस्यास्यप्रभावेनमूर्ध्नि
 मान्मदनोभवेत् सोभाग्यधनसौख्याढ्यःशांतचित्तोजितेन्द्रियः पुत्रपौत्रैःसुसंपूर्णोजिविच्चशरदांशतम् शिवभ-
 क्तिपरोभूत्वाशिवैकगतमानसः अंतकालेशिवस्मृत्वाशिवसायुज्यतांत्रजेत् कामेनयाकिलपुरास्सुपोगितासी
 च्छुद्धातिथिस्त्रिदशदेशपरासिहेतोः तंप्राशनैरुदितानामयुतरुपोप्यदिव्यंप्रयातिपरमंपदमिन्दुमौलेः ॥

॥ इतिभविष्योत्तरोक्तमपरमनंगत्रयोदशीव्रतम् ॥

अथप्रदोषव्रतानि तत्रादौप्रदोषमहिमास्कादि ब्रह्मोत्तरखंडे सत्यंव्रवीमिपरलोकहितंव्रवीमिसारं व्रवीम्युप-
 निषद्द्वयं व्रवीमि संसारमुल्लवणमसारमवाप्यजंतोः सारोयमीश्वरपदाब्जयुगस्यसेवा येनार्चयंतिगिरिशंम-
 हितंप्रदोषैभ्यर्चयंतिशिवपदंप्रणमंतिनान्ये केतत्कथांश्रुतिपुटेर्नपिबतिमूढास्तेजन्मजन्मनिभवंतिनरादरिद्राः यैवै
 प्रदोषसमयेपरमेश्वरस्यकुर्वत्यन्यमनसोर्द्विसरोजसेवां नित्यंप्रवृद्धधनधान्यकलत्रपुत्रसौभाग्यसंपन्नधिकारस्त-
 इहैवल्लोकाः कैलासशैलभुवनेत्रिजगज्जनित्रिगौरौर्निवेइयकनकांचितरत्नपीठे नृत्यंविधातुमभिवान्तिशू-
 लपाणौ देवाःप्रदोषसमयेनुभजंति सर्वे वाग्देवीधृतवह्मकीशतमखोवेपुराणत्पद्मस्तालोन्निकरारसाभग-
 वतीगोत्रप्रयोगान्विता विष्णुःसांद्रमृदंगवादनपटुर्देवाःसभंतास्त्रिस्थताः सर्वेतेतमनुप्रदोषसमयेदेवंमृडानीपतिं
 गंधर्वक्षपतगोरगसिद्धसाध्या विद्याधराःसुरनराप्सरसांगणाश्च येन्येत्रिलोकनिलयाःसहभूतवर्गाः
 प्राप्तेप्रदोषसमयेहरपार्थसंस्थाः तस्मात्प्रदोषसमयेशिवएकएवपूज्योथनान्येहरिपद्मजायाः तास्मिन्महेशोवि-
 धिनेज्यमानेसर्वेप्रसीदतिसुरार्थिनाथाः ॥ इतिप्रदोषमहिमा ॥ अथास्यनिर्णयः हेमाद्रौविश्वादेशं प्रदोपो-
 स्तमयादूर्ध्वघटिकात्रयमुच्यतइति गौडग्रंथेषु दंडक्यात्मकएवप्रदोषपुस्तकः प्रदोपांस्तमयादूर्ध्वघटिकाद्वय-

मित्य इति वस्त्रोक्तेः यत्तु त्रिमुहूर्तः प्रदोषः स्याद्द्रवावस्तंगते सतीति स्कन्दपुराणवचनं तद्वौणप्रदोषकालपरं
 श्वादेशं प्राक्योपात्तघटिकायात्मकमुख्यकालाधिककालवोधकत्वान् अतएव माधवाचार्याश्रयिणः कप्रकरणे भोज
 ने घटिकात्रयमुत्तमः कालः घटीपटुकं मध्यमः कालः एतदेवाभिप्रेत्य स्मर्यते ॥ प्रदोषोऽस्तमयाद्धूर्ध्वमिति त्रिमुहूर्तं
 प्रदोषस्यादिति च निशीथपर्थतो जघनः कालः नक्तं कुर्वीतरात्राविति सामान्येनाभिधानादिति अत्र शिवपूजानक्तभोज
 नात्मकं प्रदोषत्रयं तत्र प्रदोषव्यापिनी विद्योदशी ग्राह्या ॥ तथा च स्कन्दपुराणे एवं वत्सरपर्यन्तं प्राक्षिपेद्यस्त्रयोदशी
 प्रदोषे शिवमभ्यर्चयन्तं भोक्ष्यामि शंकरेति पूजारंभकालोऽपि तत्रैव ततस्तु लोहितो भानोऽस्नात्वा सनियमोऽत्रती
 पूजास्थानं ततो गत्वा प्रदोषे शिवमर्चयेदिति ब्रह्मोत्तरखंडे तु घटीकात्रयमस्तमयात्पूर्वमुपक्रमकाल उक्तः पक्षद्वये
 त्रयोदश्यां निराहरो भवेद्विवा घटीत्रयादस्तमयात्पूर्वस्नानं समाचरेदिति मुख्यतरः पूजाकालस्तु सूच्यते ॥ स्तादि
 नक्षत्रोदयांतः प्रदोषे रजनीमुखमिति कोशवलात् कैश्चित्तु त्रिमुहूर्तात्मक एव मुख्यः कालः प्रदोषकालः कृतः तेषां
 माधवोक्त उत्तममध्यमविभागोऽनुपपन्नः द्वयोरपि मुख्यकालत्वस्वीकारात् तत्रान्यतरदिने प्रदोषव्याप्तौ तस्त्प
 शैवसैव ग्राह्यादि नह्येसाम्ये प्रदोषव्याप्तौ तदेकदेशस्पर्शे वा उत्तरा प्रातः संकल्पयेद्विद्वानुपवासत्रतादिकमिति
 संकल्पकालमारभ्य सत्वात् दिनह्ये प्रदोषव्याप्त्यभावे तु पूजोपक्रमकालव्यापिनी ग्राह्या कर्मोपक्रमकाल
 गातुकृतिभिर्ग्राह्यानुगमादर इति वचनात् यत्तु कैश्चिदुक्तं दिनह्ये प्रदोषव्याप्तौ पूर्वैव ग्राह्या त्रयोदशी तु कर्त
 व्याह्वैर्दशैः सहितामुने इति मुंमंतु वचनादिति तुच्छं अस्य सामान्यवचनत्वेनाहोरात्रसाध्योपवासादिपुसावका
 शत्वेन कालविशेषसाध्यप्रदोषत्रयेति निर्णयकत्वात् अधिकं च नक्तप्रकरणे द्रष्टव्यं अथ पक्षप्रदोषविधिः ब्रह्मोत्तरखंडे
 शांडिल्य उवाच पक्षद्वये त्रयोदश्यां निराहरो भवेद्विवा घटीत्रयादस्तमयात्पूर्वस्नानं समाचरेत् शुक्लां वरध

रोभूत्वावाग्यसोनियमान्वितः कृतसंध्याविधिरतः शिवपूजासमाचरेत् देवस्यपुतःसम्यगुपलिप्यनवांभसा
 विधायमंडपंरम्यधौतवस्त्रादिभिर्बुधः वितानाद्यैरुत्कृत्यफलपुष्पनवांकुरैः विचित्रंपद्ममुद्गुत्ववर्णपंचकरंजितं
 तत्रोपविष्टःसुसमे सूपविष्टःस्थिरासने सम्यक्संपादिताशेषपूजोपकरणःशुचिः आगमोक्तेनमंत्रेणनेगेनेन-
 चमंत्रवित्त ततःकृत्वात्मशुद्धिचभूतशुद्धिमनुक्रमात् प्राणायामत्रयंकुर्याद्विजमंत्रैःसमंत्रकैः मातृकान्यासवि-
 धिवद्व्यात्वातोदेवतांपरां समाप्यमातृकांभूयोध्यात्वादेवंपरंशिवं वामभागेगुरुंनत्वादक्षिणेगणपंयजेत् अंस-
 योर्धुगधर्माश्रन्यसेन्नाभौचपार्श्वयोः अधर्मादीनंतादीन्हृदिपठिन्ननुंयसेत् आधारशक्तिमारभ्यक्षानात्मांत-
 मनुक्रमात् उक्तक्रमेणविन्यस्यहृदयेसाधुभाविते नचशक्तिमेयैर्येध्यायेद्वेवमुमापतिं चंद्रकोटिप्रतीकाश-
 त्रिनवंचंद्रमूर्णं आपिंगलजटान्दंरत्नमौलिधिराजितं नीलश्रीवमुदागंगागहारोपशोभितं वरदाभयहस्तं-
 चहरिणंपरश्वधं दधानंनागवलयंकेयूरंगदमुद्रिकां व्याघ्रचर्मपरीधानंरत्नसिंहासनास्थितं ध्यात्वातद्दाम-
 भोगेचिंतयेद्विरिकन्यकां भास्वजपाप्रसूनाभामुदयकंसमप्रभां विद्युत्पुंजनिभांतन्वीमनोनयनंदिनीं वाले-
 दुशेखरांस्निग्धनीलकुंचितकुंतलां भृगुसंघातरुचिरनीलालकविराजितां मणिकुंडलविद्योतन्नखमंडलविभ्रमां
 नवकुंकुमंपंकाककपोलतलदर्पणां मधुरस्मिताविभ्राजदरुणाधरपल्लवां कुंडुकंठींशिवामुद्यकुचंपंकजकुंडलां
 पाशांकुशाभवरीर्विलसतींचतुर्भुजां अनेकरत्नविलसत्कृष्णांगदमुद्रिकां मध्यत्रिवलयार्ह्याहेनकांचीगुणा
 न्वितां दिव्यमाल्यांवरधरांदिव्यचंदनचर्चितां दिक्पालवनितामौलिसन्नतांघ्रिसरोरुहां रत्नसिंहासनारूढां
 सर्पराजपरिच्छदां एवंध्यात्वामहदेवदेवींचगिरिकन्यकां न्यासक्रमेणसंपूज्यदेहेगंधादिभिःक्रमात् पंचभि
 त्रैह्याभिःकुर्यात्प्रोक्तंस्थानेषुवाहदि पृथक्पुष्पांजलिंदद्यान्मूलेनचहदित्रिधा पुनःस्वयंशिवोभूत्वामूलमंत्रेण

सायकः ततःसंपूजयेद्देवाह्यपीठेषु ततःसंकल्प्यपूजयेत्तत्रपूजारेभेसमाहितः कृतांजलिपुटोभूत्वाचित्तयेद्धृदिशंकरम् ऋणपातकदोर्भाग्यदारिद्र्यविनिवृत्तये अशेषाघविनांशायप्रसीदमशंकर दुःखशोकाग्निः संततंसंसारभयपीडितं बहुरेगाकुलं दीनं पाहि मां वृषवाहन आगच्छदेवदेवेशमहादेवामयंकर गृहाणसः हर्षार्पित्यातवपूजांमयाकृतां इतिसंकल्प्यविधिवद्ब्राह्मपूजांसमारभेत् गुरुगणपतिचैवयजेत्सव्यापसव्ययोः क्षेत्रेशमीशकोणेष्वन्यैकात्यायनीयजेत् धर्मज्ञानचरैराग्यमैश्वर्यचनमोतकैः स्वैररग्न्यादिकोणेषुपीठपादा ननुक्रमात् दिक्षुविंदुविसर्गाभ्यामधर्मादीन्सुपूजयेत् मंत्ररूपांश्चतुर्दिक्षुमध्येतंतसतारकं सत्वादींस्त्रिगुणां स्तत्रपूजापीठेषुविन्यसेत् अतर्ज्वच्छेदमायाविद्याक्षमांशिवेनच तदंतेचांबुजभूयःसकलमंडलत्रयं पत्रके सरकिंजल्कव्यातंतारक्षरैःक्रमात् आत्मत्रयंसमभ्यर्च्यमंडलमादरात् ज्येष्ठालक्ष्मीचरोद्गीचभुगधैर्दिक्षुपूजयेत् वामाद्यानवशक्तीश्चनवस्वरयुतायजेत् हृदिवीजत्रयाढ्येनपीठमंत्रेणचारयेत् आद्युचिःप्रथमगोस्तु पंचभिर्मूर्तिशक्तिभिः त्रिशक्तिमूर्तिभिश्चान्यानिधिद्वयसमन्वितैः अनंताद्यैःपरस्त्वन्यामात्विभश्चवृपादिभिः सिद्धिभिश्राणिमाद्याभिरिंद्राद्यैश्चतदायुधैः वृषभक्षेत्रचंडीशौदुर्गाचस्कंदचंडिनौ गणेशः सैन्यपश्चैवस्त्वत्त्वलक्षणलक्षितः अणिमामहिमाचैवगरिमालाधिमातथा ईशिलंचवशित्वंचप्राप्तिःप्राकाम्यमेवच अष्टैश्वर्याणि प्रोक्तानितेजोरूपाणिकेवलं पंचभिर्वहुभिःपूर्वहृच्छेखाद्याभिरप्यनु अंगैरुपथैरिंद्राद्यैःपूर्वोक्तानुनिभिस्तुते-उमामहेश्वरौपश्चात्पूजयेत्तुरादितः यथामाणवकैर्युक्तंतेजोरूपंसदाशिवं उमयासहितं देवमुपचरैःप्रपूजयेत् सुत्रातिष्ठितशंखस्यतीर्थैःपंचाश्रुतरपि अभिषिंचेन्महादेवंरुद्रसूक्तैः समाहितः कल्पयेद्विचिधर्मत्रैरासनाद्युपचारकात् तैरेवाचमनंदद्यान्मधुपर्कमधूत्तरं पुनराचमनंदद्यात्स्नानमंत्रैः प्रकल्पयेत् आसनंकल्पयेद्वैभंस्वागतं

विहितांजलिः अर्घ्यमष्टगुणोपेतपाद्यं शुद्धोदकेन तु उपवीतं तथा वासोभूषणानि निवेदयेत् गंधमष्टांगसंयु-
क्तं फलं विनिवेदयेत् ततश्च विल्वमंदारकह्लारसरसीरुहं धत्तूरं कर्णिकारं च द्रोणपुष्पंचमल्लिकां कुशापामा
गैतुलीमाधवीवकुलाश्वितीं वृहतीकरवीराणियाथालव्धानिसाधकः निवेदयेत्सुगंधीनिमाल्यानि विविधानि च धृ
पकालागुरुयुतं दीपंच विविधं शुभ्रं अथ पायसं नैवेद्यं सधृतं सोपदं शं क मोदकापूपसंयुक्तं शर्करागुडसंयुतं मधुना
कंदधियुतं जलपानसमन्वितं तैर्नैवहविपावह्नीजुहुयान्मंत्रभाविताः अग्रमोक्तैः न विधिना गुरुवाक्त्रयानि यांत्रितः
नैवेद्यं शंभवेभूयाद्दत्वा तांबूलमुत्तमं धूपनीराजनं रम्यं छत्रं दर्पणमुत्तमं समर्पयित्वा विधिवन्मंत्रैर्वेदिकतांत्रिकैः
यद्यशक्तस्वयं निःस्वो यथाविधिसमर्चयेत् भस्त्र्यादत्तेन गौरीशः पुष्पमंत्रेण तु ज्योति अथांगभूतान्सकलान्ग-
णशादीन् प्रपूजयेत् सर्वैर्नानागुणैः स्तुत्वा साष्टांगं प्रणमेद्बुधः ततः प्रदक्षिणीकृत्य वृषचंडेश्वरादिकान् पूजांसमाप्य-
विधिवत्प्रार्थयेद्द्विरिजापतिं ॥ अथैतदनुसारिपद्धतिः क्रमः ० तत्रादौ स्नानं कृत्वा भूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठा मालका-
न्यासादिकान्कृत्वा हृदयकमलेशिवं ध्यात्वा त्वामानसोपचारैः संपूज्य यथाशक्ति मंत्रं जपत्वा जपेदेवाय समर्प्य मूलेन
स्वदेहपुष्पांजलिं दत्त्वा स्वात्मानं शिवरूपं ध्यात्वा कृतांजलिपुटोभूत्वा ऋणपातकदौर्भाग्यदारिद्र्या विनिवृत्तये
अशेषाद्यविनाशाय प्रसीद भमशंकर दुःखशोकाग्निं संपतंतं संसारभयपीडितं यहुरेगाकुलं दानं पाहि मां वृषवाहन
आगच्छ देवेश महो देवाभयंकर गृहाण सह पार्वत्या तव पूजां मया कृतां इति संकल्प्य विधिवद्वाह्यपूजां समाच-
रेत् शंखादिस्थापनं कृत्वा योगपीठादिपद्मासनांतं संपूज्य सर्वशक्तिमेयरम्य इत्यादि पूर्वोक्तप्रकारेण महो देव
देवीं च ध्यात्वा न्यासक्रमेण संपूज्य देहे गंधादिभिः क्रमात् ततो वहन्नासापुटेन करस्थपुष्पेषु स्वाभीष्टं दिवतामागतां-
विभाव्य पुरस्थितलिंगे मूर्त्तौ वा प्रक्षिपेत् ततः देवेश भक्तिमुलभ सर्वभरणसंयुत यावत्पांजुजयिष्यामि तावत्स्वसु

स्थिरोभवेत्यादिप्राणप्रतिष्ठां कृत्वा भवानीशंकराभ्यां नमः इति मंत्रेण अक्षतचंदनपुष्पादिभिः संपूज्य श्रावर
 णपूजां कुर्यात् तच्च श्रंगैः प्रथमं १ पंचमूर्तिसक्तिभिर्द्वितीयं २ त्रिशक्तिमूर्तिभिर्हरिविधियां च तृतीयं ३ अनं-
 ताद्यैश्चतुर्थं ४ मातृभिः पंचमं ५ कृष्णादिभिः षष्ठं ६ श्राणमादिभिः सप्तमं ७ वज्राद्यैरष्टमं ९ त
 तोनीराजनांतानुपचारं कृत्वा प्रदक्षिणिकृत्य पूजांसमाप्य विधिवत्प्रार्थयेद्द्विरिजापतिं जयदेवजयाजयजयशं
 करशाश्वत जयसर्वसुराध्यक्षजयसर्वसुराचित जयसर्वगुणातीतजयसर्ववरप्रद जयनित्यनिराधारजयविश्वभरा
 वयय जयविश्वैकवंधेशजयनागैर्द्रुमपुत्र जयगौरीपतिशभोजयचंद्राईशेश्वर जयकर्पूरसंकाशजयानंतगुणाकर
 जयरुद्रविरूपाक्षजयाधिपत्यनिरंजन जयनाथकृपासिंधोजयभक्तार्तिभंजन जयदुस्तरसंसारमागरोत्तारणप्रभो
 प्रसीदंमहादेवसंसारान्तंस्थखिद्यत सर्वपापक्षयंकृत्वारक्षमां परमेश्वर महादारिद्र्यमत्तस्य महापापहतौजसः सहा
 शोकनिविष्टस्य महारोगातुरस्य च ऋणभारपरितस्य दह्यमानानरयकर्मभिः ग्रहैः प्रपीड्यमानस्य प्रसीदंममशंकर द
 रिद्र प्रार्थयेद्दवं पूजांतेगिरिजापतिं अर्थान्ब्योवापिराजावाप्रार्थयेदवमीश्वरं दीर्घमायुःसदारोग्यं कोशवृद्धि
 र्वल्लोन्नतिः ममास्तु नित्यमानंदः प्रसादात्तवशंकर शत्रव संक्षयंयातु क्षयंयांतु सदेतयः सर्वसस्य समृद्धिश्चभू
 यात्सुखमयादिशः एवमाराधयेद्दवं प्रदेयेगिरिजापतिं १३ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दक्षिणाभिश्च तोपयेत् सर्व
 पापक्षयकरी सर्वदारिद्र्यनाशिनी शिवपूजेयमाख्याता सर्वाभीष्टफलप्रदेति

इतिस्कांदेब्रह्मोत्तरखंडेप्रदोषव्रतम् ॥

अथकेदारखंडोक्तशनिप्रदोषव्रतम् देवाञ्जुः गुरोकेनविधानेनकीदृशेनव्रतेनच श्राधानीधेगौरीशोह्यस्माभिः

जयकामुकैः तद्ददस्वसुराचार्यं त्वंहिनः परमागतिः ॥ बृहस्पतिरुवाच ॥ कार्तिकेशुक्लपक्षेतुमद्वारे
त्रयोदशी कार्तिकेचंद्रिमासेवामार्गेवा समग्रायद्विलम्बेतशर्वाप्यैनसंशयः तस्यांप्रदोपसमयेतिलामलक
संयुतं शिवस्यचार्यनंकुण्ड्यांद्रंधुष्पफलादिभिः पश्चात्प्रदोपवेलायांस्थारंलिंगमर्चयेत् स्वयंभुस्यापितं
वापिपौरुपेयमपौरुप जनेवाविजनेवापिश्चरण्येवातपोवने तल्लिंगमर्चयेद्भक्त्याविधिदृष्टेनकर्मणा आ
ममध्येतुयल्लिंगंस्वयंभुमपिवानघ तल्लिंगंपूजयेद्भक्त्याप्रदोपेतुविशेषतः ग्रामाद्बहिःस्थितंलिंगंग्रामाच्छतगु
णंफलं वाह्याच्छतगुणंपुण्यलिंगमारण्यमुत्तमं वन्याच्छतगुणंपुण्यलिंगंपार्वतमुच्यते पार्वताञ्चैवलिंगाच्चफलंचा
युतसंज्ञितं तपोवनाश्रितंलिंगंपूजितंवामहाफलं काश्यादिसंस्थितंलिंगंपूजितंस्यादनंतकं तस्मादेताद्विभोगे
नशिवपूजार्चनंबुधैः कर्तव्यंनिपुणत्वेनतीर्थस्नानादिकंतया पंचपिंडाननुहृत्यवाप्यांस्नानंसमाचरेत् नस्नाया
त्परवारिणीत्यपिपाठः कूपस्नानंप्रकुर्वीतउद्धृतेनविशेषतः तडागेदर्शापिंडानामुहृत्यस्नानमाचरेत् ततःप्रदोपेस
मलस्नानंमौनीसमाचरेत् प्रदीपानांसहस्रेणदीपनीयः सदाशिवः तथादीपशतेनापिद्वात्रिंशद्दीपमालया वृते
नदीपयेद्दीपान्शिवस्यपरितुष्टये तथाफलैश्चदीपैश्चैर्नैवेद्यैर्गंधधूपकैः पूज्यः प्रदोपवेलायां नृभिःसर्वांधासिद्धये-
प्रदक्षिणंप्रकुर्वीतशतमष्टोत्तरंतथा नमस्कारान्प्रकुर्वीततावत्संस्थानंप्रयत्नतः प्रदक्षिणमस्कारैः पूजनीयः
सदाशिवः नाम्नांशतेनरुद्रोसौस्तवनीयोयायाविधि उंनमोरुद्रायभीमायनीलकंठायेवधसे कर्पादिनेसुरेशा-
यथ्योमेकेशायेनमः वृषध्वजांयसोमायसोमनाथायवैनमः दिगंबरायभर्गायउमाकांतकर्पादिने तपोमया
यव्यासायाशिपिविष्टायवैनमः व्यालप्रियायव्यालायव्यालानांपतयेनमः महीधरायव्याध्रायपशूनांपतयेनमः त्रिपु
रंतकायसिंहायशार्दूलर्षभचर्मणे सितायसितनाथायसिद्धायपरमेष्ठिने कामांतकायबुद्धायबुद्धीनांपतयेनमः

कारणायदीशिष्टायशिष्टायपरमात्मने वेदाप्येदवीजाप्येदगुह्ययवैनमः दीर्घायदीर्घरूपायदीर्घार्थायमहो
जने नमोजगत्प्रतिष्ठाप्यन्व्योमरूपायवैनमः गर्भकृत्सुमहादेत्यश्रयकासुरभेदिने नीललोहितशुक्लापचंडमुड
प्रियापच भक्तिप्रियाप्येदेवायज्ञातज्ञानाव्ययायच महे शायनमस्तुभ्यंमहादेवहरायच त्रिनेत्रायत्रिवेदाय
वेदांगायनमो नमः अर्थायत्र्यरूपायपरमार्थायवैनमः विश्वरूपायविश्वनाथायवैनमः शंकरायचकाला
यकालावयवरूपिणे अरूपायचसूक्ष्मायसूक्ष्मायवैनमः श्मशानवासिनुभ्यंनमस्तुकानिवाससे शशां
कशेखरायैवरुद्रभूमिगयायच दुर्गायदुर्गसारायदुर्गावयवसाक्षिणे लिंगरूपायलिंगायलिंगानांपतेयनमः
नमः प्रणवरूपायप्रणवार्थायवैनमः नमो नमः कारणाणामृजुंजयायात्मभवस्वरूपिणे त्रिपंचकायशित
कंठभर्गोरीपतेमंगलहेतवेनमः दृहस्पतिरुवाच नाम्नांशतंभेदेश्यउच्चार्यैत्र्यतिनातदा प्रदक्षिणमस्कारेरे
तत्संरचैःप्रवल्नतः काठर्याप्रदोपसमेयेपूजेयंशंकरस्यच एवंत्रतंसमुद्विष्टंतवशक्रमहामते. शीघ्रंक्रुरुमहाभा
नपश्चाच्छुद्धिकुरुःशोभोःप्रसादात्सर्वेभविष्यतिजयादिकं शक्रउवाच दृत्रःपुरामहेशानंसमाराधयदा
दरात् कथंप्रापवरं ब्रह्मन्पुराकश्चाभवद्द्विज बृहस्पतिरुवाच वृत्रःस्वयंमहातेजाउग्रैणतपसापुरा शिवंप्रसा
दयामामपर्वतेगंधमादने नाम्नाचित्रयोरजावावेनेचित्रथस्यतत् एतज्जानीहिभोशक्रतवपुष्यःसमीपतः यस्मि
न्वनेमहाभागनसंतिमहदूमयः तस्माच्चित्रथंनामवनेपरममंगलं तस्यराज्ञःशिवेनैवयानंचपरमाद्भुतं कामगं.
किंकिणीपुंकेसिद्वचारणसंवितं गंधर्वैरप्सरसोयक्षैःकिन्नरैरुपशोभितं ततोतैर्नैवयानेनसृष्टिर्वीपथ्येत्पुरातथा
गिरीशमुखांश्रद्धीपांश्रविविधांस्तथा एकदापथ्येत्नराजानाम्नाचित्रथोमहान् कैलासमागतस्तत्रसदृदर्श-
पराद्भुतं तथासंभामहेशस्यगणैश्चवचिराजितां श्रद्धांगलमयदेव्याशोभितंचमहेश्वरं निरीक्ष्येदेव्यासहितं

सदाशिवंन्यायान्वितंवाक्यमिदंभवभाषे वयंचशभोविपयान्विताश्रमर्त्यादयःस्त्रीविजितास्तथान्येः । तेलोक-
मध्यवयमेवचाज्ञाःस्त्रीसितनंलज्जयानैवकुम्भः एतद्वाक्यनिशम्याहमहेशःप्रहसन्निव उवाचन्यायसंयुक्तसर्वेषा
मपिशृण्वतां भयंलोकपापवादाच्चसर्वेषामपिनान्यथा अशितंकालकूटंच सर्वेषामपिदुर्जरं . . लोकातीतंचमेवृत्त-
तथाप्युपहसत्यसौ ततश्चित्रधंदेवीगिरिजावाक्यमब्रवीत् उमोवाच रेदुरात्मन्कथंत्वद्यशंकरश्चोपहासितः
मयासहैवंदात्मन्नीक्ष्यसेकर्मणःफलं साधूनाशमकामानामुपहासंकरोतियः देवोवाप्यथवामत्यःसविज्ञयोधमाप
मः एतेमुनीन्द्राश्रमहानुभावास्तथाह्यमीथेखलुवेदगर्भाः तथैवसर्वेसनकादयोह्यमीतज्ञाश्रसर्वेशिवमर्चयंति रे
मूढसर्वेषुजनेष्वतिज्ञस्त्वमेकएवाधनचापरेजनाः तस्माद्भिज्ञाहिकरोमिदंत्यंदेवोद्वैर्द्वैजैश्चापिबहिष्कृतंत्वां एवंश
तस्तयादिद्वयाभवान्याराजसत्तमः राजाचित्ररथःसद्यः पपातसहसादिवः आसुरीयेनिमासाद्यवृत्रोनामाभव
त्तदा तपसापरमेणैवत्वष्टासंयोजितःक्रमात् तपसातेनमहताञ्जयेयोवृत्रउच्यते तस्माच्छंभुसमभ्यर्च्यप्रदो
पेविधिनानुना गुरोस्तद्वचनंश्रुत्वाउवाचाथशतक्रतुः सोद्यापनविधिद्विहप्रदोपस्यचेमधुना कार्तिकेमासिसं
व्राक्षेमंदवारैत्रयोदशी संपूर्णायामवेत्साहिसंपूर्णाव्रतसिद्धये वृषभोराजतःकार्थ्यःष्टष्टतस्यतुपीठकं तस्यो
परिन्यसेद्देवमुमाकांतत्रिलोचनं पंचवक्रंदशभुजंयामांगिरिजांसतीं सौवर्णींप्रतिमांकृत्वा ताम्बकुंभे
जलावृते पंचरत्नफलोपेतंपंचपल्लवचर्चिते चंदनेनसुगंधेनमिश्रितेशोभिते तथा रूप्यपात्रंततः कृत्वा
कुंभस्योपरिविन्यसेत् अशकौमुष्मण्येकुंभेवंशपात्रमथापिवा पर्णशरावंचास्थायसौवर्णींप्रतिमांतथा शक्त्याकृतां
परिस्थाप्यवस्त्रमालयविभूषितां पूजयित्वाविधानेनरात्रौजागरणंचरेत् पुष्पमंडपिकामादौकृत्वाश्रद्धासमन्वितः
एहोहित्वमुमाकांतसुखस्पर्शसुनिर्मले उपविश्यभृडेदानींसर्वशांतिप्रदाभव आसनं पाद्यंचतेमयादत्तंपुष्पगंध

कारण्यांविशिष्टायशिष्टायपरमात्मने वेदायवेदवीजायवेदगुह्ययवैनमः दीर्घायदीर्घरूपायदीर्घार्थायमहौ
 जने नमोजगत्प्रतिष्ठापयव्योमरूपाययैनमः गर्भकृत्सुमहादौत्यश्रंधकासुरभेदिने नीललोहितशुक्लायचंडमुंड
 प्रियायच भक्तिप्रियायदेवायज्ञातज्ञानाव्ययायच महे शायनमस्तुभ्यंमहोदवहरायच त्रिनेत्रायत्रिवेदाय
 वेदांगायनमोनमः अर्थायअर्थरूपायपरमार्थायवैनमः विश्वरूपायविश्वायविश्वनाथायवैनमः शंकरायचकाला
 यकालायवचरूपिणे अरूपायचसूक्ष्मायसूक्ष्मायवैनमः श्मशानवासिनेतुभ्यंनमस्तेकृत्तिवाससे शशां
 केशखरायैचरुद्रभूमिगयायच दुर्गावदुर्गसारायदुर्गावयवसाक्षिणे लिंगरूपायलिंगायलिंगानांपतयेनमः
 नमःप्रणवरूपायप्रणवार्थायवैनमः नमोनमःकारणकारणायमृत्युंजयायात्मभयस्वरूपिणे त्रिपंचकायशित
 कंठभर्गोरीपतेमंगलहेतवेनमः वृहस्पतिरुवाच नाम्नांशतंभे शस्यउच्चार्यैत्रतिनातदा प्रदक्षिणमस्कुरैरे
 तस्मरचैःप्रवन्ततः कार्याप्रदोपसमेपूजेयंशंकरस्यच एंव्रतंसमुद्दिष्टतयशक्रमहामते. शीघ्रंकुरुमहाभा
 नपश्चाच्छुद्धिकुरुःशंभोः शंभोःप्रसादात्सर्वेभविष्यतिजयादिकं शक्रउवाच वृत्रःपुरामहे शानंसमाराधयदा
 दरात् कथंप्रापवरं ब्रह्मपुराकश्चाभवद्द्विज वृहस्पतिरुवाच वृत्रःस्वयंमहातेजाउग्रैणतपसापुरा शिवंप्रसा
 दयामासपर्वतेगंधमादने नाम्नाचित्ररथोराराजावनेचित्ररथस्यतत् एतज्जानीहिभोशक्रतवपुर्ध्याःसमीपतः यस्मि
 न्वनेमहाभागनसंतिमहदूमयः तस्माच्चित्ररथंनामवनंपरममंगलं तस्यराज्ञःशिवेनैवयानंचपरमाद्भुतं कामगं
 किंकिणियुक्तेसिद्धचारणसेवितं गंधर्वैरप्सरोयक्षैःकिन्नरैरुपशोभितं ततोतेनैवयानेनष्टथिर्वीपुर्ध्व्यट्पुरातथा
 गिरीशमूर्स्यांश्रद्धापांश्रविविधांस्तथा एकदापुर्ध्व्यट्पुराजानाम्नाचित्ररथोमहान् कैलासमागतस्तत्रसददृशं-
 पराद्भुतं तथासंभामहे शस्यगणैश्चविविराजितां श्रद्धांगलभयदेव्याशोभिंतचमहेश्वरं निरीक्ष्यदेव्यासहितं

सदाशिवंन्यायान्वितंवाक्यमिदंवभाषे वयंचशोभोविपयान्विताश्रमस्योदयःस्त्रीविजितास्तथान्ये- तेलोक-
मध्यवयमेवचाज्ञाःस्त्रीसेननंलज्जयानैवकुम्भः एतद्वाक्यनिशम्याहमहेशःप्रहसन्निव उवाचन्यायसंयुक्तसर्वेषा
मपिशृण्वतां भयंलोकापवादाच्चसर्वेषामपिनान्यथा अशितंकालकूटंच सर्वेषामपिदुर्जरं- लोकातीतंचमेवृत्त-
तथाप्युपहसस्यसौ ततश्चित्ररथंदेवीगिरिजावाक्यमब्रवीत् उमोवाच रेदुरात्मन्कथंत्वद्यशकरश्चोपहासितः
मयासहैवंदात्मन्नीदियसेकर्मणःफलं साधूनाशमकामानामुपहासकरोतियः देवोवाप्यथवामत्यःसविज्ञयोधमाप
मः एतेमुनीन्द्राश्रमहानुभावास्तथाह्यमीयेखलुवेदगर्भाः तथैवसर्वेसनकादयोह्यमीतज्ज्ञाश्रसर्वेशिवमर्चयंति रे
मूढसर्वेषुजनेष्वतिज्ञस्त्वमेकएवाद्यानचापरेजनाः तस्मादभिज्ञाहिकरोमिदंत्यंदेवैर्द्वैजैश्चापिबहिष्कृतत्वां एवंश
तस्तयदिद्व्याभवान्याराजसत्तमः राजाचित्ररथःसद्यः पपातसहसादिवः आसुरीयेनिमासाद्यवृत्रोनामाभव
त्तदा तपसापरमैणैवत्वष्टासंयोजित क्रमात् तपसातेनमहताऋजोयवृत्रउच्यते तस्माच्छंभुसमभ्यर्च्यप्रदो
पेविधिनामुना गुरोस्तद्वचनंश्रुत्वाउवाचाथशतक्रतुः सोद्यापनविधिंद्ब्रूहिप्रदोषस्यचेमथुना कार्तिकेमासिसं
प्राक्षिभंदवारेत्रयोदशी संपूर्णायामेवत्साहिसंपूर्णात्रतसिद्धये वृषभोराजतःकार्यःष्टतस्यतुपीठकं तस्यो
परिन्यसेद्देवमुमाकांतत्रिलोचनं पंचक्रंदशभुजंयामगिरिजांसतीं सौवर्णीप्रतिमांकृत्वा ताम्रकुंभे
जलावृते पंचरत्नफलोपेतंपंचपल्लवर्चयंते चंदनेनसुगंधेनमिश्रितेशोभिते तथा रूप्यपात्रततः कृत्वा
कुंभस्थोपरिविन्यसेत् आशक्तौमृण्मयेकुंभेशपात्रमथापिवा पूर्णशरावाचास्थायसौवर्णीप्रतिमांतथा शक्त्याकृतां
परिस्थायवस्त्रमालयविभूषितां पूजयित्वाविधानेनरात्रौजागरणंचेत् पुष्पमंडपिकामादौकृत्वाश्रद्धासमन्वितः
एहोह्विमुमाकांतसुखस्पर्शसुनिर्मले उपविश्यमृडेदानींसर्वशांतिप्रदोभव आसनं पाद्यंचेतमयादत्तंपुष्पगंध

समन्वितं गृहाणदेवदेशप्रसीदवरदोभव पाद्यं ताद्यपात्रस्थितोयफलंगधादिस्युतंअर्ध्यगृहाणदेवेशम
यादत्तंहिभक्तिः अर्ध्यं शीतलंनिर्मलंतोयकपूरैणसुवासितं आचम्यतांमहादेव गिरिजासहितप्रभो आचमनं पं
चाभ्युतेनस्नपनं कार्य्यमादौप्रयत्नतः गोक्षीरेणवदेशगृहाणपरमेश्वर दक्षाचैवमहोदवस्नपनंक्रियतेतव गृहा
णाशुमयादत्तंसुप्रसन्नोभवाव्यय सर्पिथाचमयादेवस्नपनंक्रियतेधुना गृहाणत्वसुरश्रेष्ठममचायुःप्रदोभव इ
दंमधुमयादत्तंवप्रीत्यर्थमेवच गृहाणत्वसुरश्रेष्ठ ममचायुःप्रदोभव इदंमधुमयादत्तंवप्रीत्यर्थमेवच गृहा
णत्वमहादेवममशांतिप्रदोभव सितयादेवदेशस्नपनंक्रियतेधुना गृहाणअद्ययादत्तंसुप्रसन्नोभवप्रभो एवं
पंचामृतेनैवस्नापनीयोष्टपद्भ्यजः कविरानमदावेणीतुंगभद्रासरस्वती गंगाचयमुनाचैव ताभ्यःस्नानार्थमाहृतं
गृहाणत्वमुमाकांतस्नानायअद्ययाजलं स्नानं एतद्वासोमयादत्तंसोत्तरीयंसुशोभनं पूजाहैश्रद्धयादत्तंवप्री
त्यर्थमेवच यज्ञोपवीतंसौवर्णमुक्तामणिसमन्वितं तवप्रीत्यामयादत्तंब्रह्मकर्मप्रसादनं यज्ञोपवीतं सुगंधि
चंदनंदिव्यंकुंकुमादिसमन्वितं गंधगृहाणदेवेशसुगंधिपुष्टवर्द्धनं गंधं अक्षताश्रसदादिव्याःकुंकुमादिभिरंजि
ताः मयादत्तामहादेवतवप्रीत्यसुभक्तितः अक्षताः मालतीचंपकादीनिकुमुदान्युत्पलानिच विल्वपत्राणिपूजा
र्थस्वीकुरुत्वमुमापते पुष्पाणि धूपंविशिष्टंपरमंसर्वौषधिविजृंभितं गृहाणपरमेशानममशांत्यर्थमेवच धूपं
दीपावलिमयादत्तांगृहाणपरमेश्वर आरात्तिकंप्रदानेनमतेजोविवर्द्धय आरात्तिकं शाल्योदनंघृतंपूपंपाय-
सादिसमन्वितं नैवेद्यंविधिवद्दत्तंभक्त्यामेप्रतिगृह्यतां नैवेद्यं कपूरैरालंबगादिपूगीफलसमन्वितं तांबूलं
कल्पितंभक्त्यागृहाणगिरिजाप्रिय तांबूलं इदंफलमितिफलं हिरण्यगर्भैतिदक्षिणा निपत्यंदंडवद्भूमौप्रण
म्यचपुनःपुनः पश्चाज्जागरणंकार्य्यगृहेवादेयतालये वितानंमंडपंकत्वानानावर्णैःसमन्वितं गतिवादित्रच्येन

अर्चनीय संदाशिवः प्रभातायांतु शर्वव्यर्गमुदितैरविमंडले स्नात्वापुनःसमभ्यर्च्यजुहुयात्पापयेसेनच अथा
 चार्थसंपत्तीकंवस्त्रालंकारचंदनैः तोपयित्वासुविद्वांसंगांप्रदद्यात्पापयस्विनी ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दक्षिणा
 भिःप्रतोपयेत् दीनानाथांश्चसंतर्प्यंश्रुद्धिद्रव्याचयेत्ततः लब्धानुज्ञांब्राह्मणेभ्यो वंधुभिःसहितःशुचिः हृदिस्मरन्
 शिवंभक्त्याभुंजीतनियतोव्रती अनेनैवविधानेनप्रदोषोद्यापनाधिधिः काठ्यार्याविधिवताशक्रसर्वकार्यार्थसिद्धये
 गुरुणाकार्थितसर्वसचकारशतक्रतुः तेनैवचसहायेनमहैद्रोयुद्धतत्परः वृवंप्रतिसुरैःसाहै युयुधेसशतक्रतुः

इति रुद्रखंडोक्तं शनिप्रदोषप्रतम्

अथनिर्णयामृतस्कंदपुराणोक्तं शन्यादिवारयुक्तं प्रदोषप्रतं देव्युवाच देवकेनविधानेनप्रदोषप्रतमुनमंविधातव्यंन
 रेस्त्रीभिःसंतानफलसिद्धये ईश्वरउवाच यदात्रयोदशीशुक्लामंदवारैत्रयोदशी आरब्धव्यं व्रतंतत्रसंतानफल
 सिद्धयं ऋणनिर्मोचनार्थं तु भौमवारिणसयुता आयुरारोग्यसिद्धयैभानुवारिणसंयुतेति अथास्यांप्रातः स्नात्वापुत्रा
 दिकामदंप्रदोषप्रतं करिष्ये इति संकल्प्य गुरुपठिठविधिनागममंत्रैर्वेदमंत्रैर्वापोडशोपचारैर्यथाविभवंपूजां
 कुर्यात् ततश्च भवायभवनाथायमहादेवांधीमते रुद्रायनीलकंठाय शर्वाय शशिमौलये उग्रायौश्रीघना
 शायमीमायभयहारिणे ईशानायनमस्नुभ्यंपशुनांपतयेनम इति मंत्रेणसंपूज्य प्रार्थयेत् यथाभवान्सम
 स्तानांपशुनांपायमोचकः तथाव्रतेनसतुष्टुपुत्रदोहिसुलक्षणं सयावकंचनैवेद्यंसाज्यंसफलशंकरं दत्वाथो
 मुखवासचतांबूलंक्रमुकादिकं समर्थोऽसुदिक्ष्वट्टीपानाज्यपरिहृतान् भवाद्यैर्नामभिर्देवात्तैरेवाष्टप्रदक्षिणाः
 नमस्काराष्टकं कृत्वाजपंपूजांसमर्प्यच वृषराजंसमभ्यर्च्यवृषमंत्रेणमंत्रवित् मंत्रश्च धर्मस्त्वंवृषरूपेणजगदा

नदकारक श्रष्टमूर्त्तरधिष्ठातमतः पाहिसनातनेति वृषाप्रदूर्वाचपकंपानिचिचनिवेश्य च वृषस्यवृषणंरुष्टृवाश्रु
 गयोर्मध्यतःशिवं विलोक्यसहितदेव्याः पूजितंप्राथयेच्छिवं प्रार्थनामंत्रश्च ऋणरोगादिदरिद्रियपापादिक
 यमृत्यवः भयशोकमनस्तापानशंयंतुमम्रसर्वदेति पृथिव्यांयानितीर्थानिसागरांतानियानिच श्रंडमाश्रित्यतिष्ठति
 प्रदोपिवृषभस्यतु रुष्टृधातुवृषणौतस्यशृगमध्योविलोषयच पुच्छंचककुंदंवेवसर्वपपैःप्रमुच्यतइति निवेश्यव्रत
 राजंतुदद्याद्विचानुसारतः दक्षिणाब्राह्मणेभ्यश्चततोमैतानंविसेजयेत् एवंसर्वस्वरंकुर्यात्त्रयोदश्यामिदंव्रतं अथ
 वामंदवारैण्युक्तामेवत्रयोदशीं चतुर्विंशतिकुर्वातसोभीष्टफलमाप्नुयादिति स्कंदपुराणोक्तंशनिप्रदोपव्रतम्
 ब्रह्मोत्तरखंडेतु सोमवारैण्युक्त्यायामपियस्यांकर्यांचित्त्रयोदश्यांप्रदोपादौशिवपूजोक्ता सोमवारैविशेषेणप्र
 दोपादिगुणैर्युतं केवलंवापियेकर्युः सोमवारेशिवाचनमिति अथनृसिंहपुराणोक्तंनृसिंहत्रयोदशीव्रतं हेमाद्रौ
 गुरुवारत्रयोदश्यामपराक्तेजलाहुतः तर्पयित्वादेवांपरहृत्पर्षीश्रतिलतंडुलैः नरसिंहंसमभ्यर्च्य यःकरोत्युपवासकं
 सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकेमहीयते ॥ इतिनृसिंहपुराणोक्तंनृसिंहत्रयोदशीव्रतम्

अथकूर्मपुराणोक्तंत्रिलोचनत्रयोदशीव्रतम् हेमाद्रौ

त्रयोदश्यांतथारात्रौसोपवासस्त्रिलोचनं दृष्ट्वानुप्रथमेयोममुच्यतेसर्वपातकैरिति ॥ अथकामत्रयोदशीव्रतं हेमा
 द्रौ ब्रह्मोवाच कामंपूज्यत्रयोदश्यांसुरूपोजायतेनरः इष्टारूपवर्ताभार्थ्यालभेकामांश्रपुष्कलान् मूलमंत्राः
 स्वसंज्ञाभिरंगमंत्राश्रकीर्तिताः पूर्ववत्पद्मपत्रस्थः कर्चव्यश्चथिथीश्वरः गंधपुष्पोपहारेश्च यथाशक्तिविधियते
 पूजातुवित्तशाठ्येनकृतापिनफलप्रदा आज्यधारासामिद्विश्रद्धिक्षीरान्नमाक्षिकैः पूर्वोक्तफलदोहोमः कृतः

शान्तिचेतसा । इतिभविष्योत्तरेकामत्रयोदशीव्रतं । अथवाराहपुराणोक्तंमहाबुधसंज्ञत्रयोदशीव्रतम् ॥ सन
 कुमारउवाच । अथस्वस्त्ययनंपंसांशृण्वतामघनाशनं । व्रतमेतत्त्रयोदश्यांप्रदोपेस्थान्महाबुधे । नवनीतंपं
 चगव्यंरजतांशसमप्रभं । कपित्थफलमांत्रतस्समादाय । ताभ्यादिपात्रेप्राङ्मुखोनिक्षिप्य । अष्टदलपद्मकर्णिकायां
 लक्ष्मीनारायणदलेष्वष्टशक्तीः । द्वािक्षिवद्रादीन्संपूज्यदेवः । त्रेत्रवनीतंद्वािधाविभज्य । प्रत्येकमभिमंत्रयेत् । तत्रमंत्रः
 पुरुषःपुर्णकामश्च । हरिर्भद्रंकरोतुनः । योऽपिद्वारासदालक्ष्मीर्भंगलंदिशुशुर्वयमितिवारद्वयं । पत्न्यैप्राशयतीमभिमं
 त्रयेत् । यस्त्वंतरात्माभूतानामनादिनिधनोच्युतः । सपर परयाशक्त्याकुक्षिरक्षतुमेसदा । सर्वंपुष्टिप्रजननीसर्वार्
 त्तिशमनीतव । लक्ष्मीःकुक्षिगतंभ्रंरक्षतादच्युताप्रिया । सर्वात्तिक्षयदक्षादिदिव्यशक्तियुतान्यापि । त्वारंक्षतुसदा
 विष्णोः । सर्वं नहरणान्यपि । तथादिक्यतयः । सर्वैरक्षंतुग्रहदेवताः । पांतुंसंसारसंयुक्ता । सर्वैरक्षंतुसर्वदेति । पत्नी
 मभिमंत्र्य । ब्राह्मणान्भोजयित्वा । वध्वासहतारान्त्रिमतिवाह्य । चतुर्दश्यांपुनाङ्गिजान् । भोजयित्वा । स्वयंभुंजीति
 तितत्फलं । भंगल्पपरमप्राप्त्यैदीर्घमायुष्यधिदतीत्येतेनत्रैवोक्तम् ॥ । इतिवाराहपुराणोक्तपुत्रप्राप्तित्र
 योदशीव्रतं । अथसौरपुराणोक्तंशिवत्रयोदशीव्रतं । व्यासउवाच । मंदवारयुतापुण्याशुक्लपक्षेत्रयोदशी । तस्या
 मुपेज्यविधिनसंपूज्यगिरिजापतिम् । ब्रह्महत्यादिभिःपापैर्युक्तोभवतिभानवइति ॥ । इतिशुक्लत्रयोदश्यां
 शान्तित्रयोदशीव्रतम् ॥ । अथमार्गशीर्षादिमासत्रयोदश्यावर्षसाध्यं । यमादर्शनव्रतं । यमउवाच । पूर्वाह्नेमार्ग
 शीर्षादीवर्षमेकंनिरंतरं । त्रयोदश्यांमौम्यदिनेआर्क्यः । गारवर्जिते । मननाद्याह्निजान्ष्टौपंचैवसमाह्वयेत् ।
 पुराणेपदेतत्स्वज्ञान्स्वाचारारतस्वदर्शिनः । स्वैर्कशरणान्साधून्सर्वभूतहितैरतान् । शुचौदेशेशुभेपदेप्राङ्मुखानुपवे
 शयेत् । श्रतर्वासीयुतान्भक्त्यायत्नेनाभ्यंजयेच्च । नान् । अंतर्वासीशुभान्स्सर्वानधोवस्त्रमात्रयुत् । न् । श्यारभ्यउत्तमां

गन्तुतिलैलेनमर्दयेत् स्नापयेद्गंधकापायैः सुखोष्णोन्नचवारिणा पृथक्पृथक्स्नापयित्वासवनिवाद्भिज्जित्तमा
 न् मुखस्नातांस्तथाचांतान्त्रतीभक्तिपरायणः सपुत्रभृत्यशुश्रूगतिपांकुर्थ्यात्समाहितः प्राङ्मुखानुपविष्टां
 श्यत्रयोदशपृथक्पृथक् संस्थापयेच्चामिखानगुडापूपांसुयाचितान् सव्यंजनंसपक्वान्नभूयोभूयोनिवेदयेत् यथा
 सुखंयथावृत्तियथाकाममयाचितं देव्यंभायंसमालदयइच्छद्भिःश्रेयश्चात्मनः शुचिभूत्वातथाचांतानचयेत्तिलतंड
 लैःप्रस्थमात्रैश्चैकैकंताम्रपात्रसमन्वितंसदक्षिणैःसलत्रैश्चजलकुंभैः पवित्रकैःचर्मप्रावरणैःश्रेष्ठवस्त्रयुग्मैश्चदूतकाः
 मंत्रेणानेवित्रेद्रानचयेमान्पृथक्पृथक् ब्राह्मणान्समभूष्यस्तान्पंक्तिभेदनकारयेत् यमः शनैश्चरोमृत्युर्दंडह
 स्तोषनायकः अभावंःप्रलयःशांतिदुःखप्रशमनोतकः लोकपालोश्विनीपुत्रस्तथाक्रूराननःशिवः ममप्रसादसु
 मुखोददात्वभयदक्षिणां इत्युक्तासंप्रयच्छेतदेयंदत्त्वात्रतीपुनः द्विजाश्चानुव्रजेत्प्राप्तस्वगृहंविधिनार्चितान् ए
 वंयः पुरुषःकश्चित्सकृद्भक्तमिदंचरेत् समृतोनेक्षतेदूतान्नयातियममंदिंरं अदृष्टोसौसमायातिविमानेनार्कमंड
 लम् तस्माद्यातिपुरीविष्णोस्तत शिवपुरं व्रजेत्

इतिमविष्योत्तरोक्तंयमादर्शनत्रयोदशीव्रतम् ॥

अथमार्गशीर्षशुक्लचतुर्दश्यामारभ्य मत्स्यपुराणोक्तंशिवचतुर्दशीव्रतं नंदिकेश्वरउवाच शृणुष्ववावहितो
 ब्रह्मन्वक्ष्येमाहेश्वरंव्रतम् त्रिपुलोकैपुविरूपांतनाम्नाशिवचतुर्दशी मार्गशीर्षेत्रयोदश्यांसितायामेकभोजनम्
 प्रार्थयेद्देवदेवेशत्वामहंशरणगतः मार्गशीर्षेचात्रप्रतिपदादिरमावास्यांतश्चांद्रोमासः चतुर्दश्यांनिराहारःसम
 भ्यर्चयंतुशकरम् सुवर्णवृषभंदत्त्वाभोक्ष्येहंचापरेहनि एवनियमकृत्स्वप्रातरुत्थायमानवः कृतस्नानजपः

पश्चाद्गमयासहशंकरम् पूजयेत्कमलैःशुक्लैर्गंधधूपानुलेपनैः पादौनमःशिवायेतिशिवःसर्वात्मनेनमःललाटंतुत्रिने
 त्रायेनेत्राणिहरयेनमः मुखाभिंदुमुखायेतिश्रीकंठायेतिकंधराम् सद्योजातायकणौतुवामदेवायवैभुजौ ॥ अथो
 रंहृदयायेतिहृदयचापिपूजयेत् स्ननात्तत्पुरुषायेतिईशानायतथोदरम् पादौचैवानंतधर्मायज्ञानभूतायवैकटिम् ऊरू
 चामुत्रवैराग्यासिंहायेतिप्रपूजयेत् अर्नैतेश्चर्यनाथायजानुनीचार्येद्बुधः प्रधानायनमोजघेगुल्फौव्योमात्मनेनमः
 व्युत्तकेशात्मरूपायष्टमभ्यर्चयेन्नरःनमःपुष्टौनमस्तुष्टौपार्वतीचापिपूजयेत् ततस्तुवृषभैहममुदकुंभसमन्वितं शुक्
 माल्यांवरधरंपंचरत्नसमन्वितं भद्रैर्नानाविधैर्युक्तं ब्राह्मणायनिवेदयेत् प्रीयतांदिवद्वोत्रसद्योजातःपिनाकभृक्
 ततस्तुविप्रानन्नेनतर्पयेच्छक्तिःशुभान् उपदाज्यंतुसंप्राश्यस्वपेद्भूमावुदइमुखः पंचदश्यांततःपूज्यविप्रान्भुं
 जीतवाग्यतः तद्वत्कृष्णचतुर्दश्यामेतत्सर्वसमाचरेत् चतुर्दशीपुसर्वासुकुर्यात्पूर्ववदचनं येतुमासविशेषाःस्पु
 स्तान्निवोधक्रमादिह मार्गशीर्षादिमासेषुक्रमादेतदुदीरयेत् शंकरायनमस्तुभ्यंनमस्तेकरवीरकः अंबकायनम
 स्तेस्तुमहेश्वरततः परं नमस्तेस्तुमहादेवस्थाणवेत्ततः परं नमःपशुपतेनाथनमस्तेशंभवेपुनः नमस्तेपर-
 मानंदनमःसोमार्धधारिणे नमोभीमायइत्यंबलामंशरणगतः गोमूत्रंगोमयंक्षीरंदधिसर्पिकुशोदकं पंचग-
 व्यंविल्वपत्रयवगोशृंगवारिच तिलाश्चकृष्णाविधिवत्प्रार्शनंक्रमशःस्मृतं प्रतिमासंचतुर्दश्यांरैकैकंप्राशनंस्मृत-
 मन्दारैर्मालतीभिश्चतथाधतूरैकरपि सिंदुवारैरशकैश्च मल्लिकाभिःसपाटलैः अर्कपुष्पैःकदंबैश्चशतपत्रैस्तथो-
 त्पलैः एकैकेनचतुर्दश्यांरचयेत्पावतीपतिं मार्गशीर्षादिमासेष्वित्यतद्गुणसंविज्ञानोबहुव्रीहिःतेनमार्गशीर्षसद्योजा
 तःप्रीयतामिति सद्योजातस्योदीरणत्पौपादिष्वेकादशसुशंकरादीन्दीरयेत् उपदाज्यस्यमार्गशीर्षेप्राशनाद्गोमूत्रा-
 दयःपौपादिपुत्राशानीयाःमार्गशीर्षेष्वेतकमलैः पूजाविधानान्मंदाराद्यैः पौपादिपुजाकार्येत्यर्थः पुनश्चकार्ति-

केनामिसंप्राप्तैतर्पयेद्द्विजान् अन्नैर्नानाविधैर्भक्ष्यैर्वस्त्रमाल्यविभूषणैः कृत्वानीलवृषोत्सर्गं श्रुत्सुकविधिनानरः
 उमानहेश्वरैर्हैमं वृभं च गवासह मुक्ताफलाष्टकयुतंसितनेत्रंप्रदान्वितं नेत्रपटः तेन ह्यतिप्रसिद्धः । ताच्च पात्रोप-
 रिपुनः शालितंडुलसयुतं स्थाप्यविप्रायशांताय देवव्रतंपरायवे ज्यैष्ठसामविदेदेयनचकुव्रतनेकवितं गुणज्ञैः
 श्रोत्रियेद्यद्यादाचार्यैतत्स्वदेदिनि अन्वयं गांगायसौम्याय सदाकल्याणकारिणे सपत्नीकाय संपूज्यमाल्यवस्त्रवि-
 भूषणैः गुरोस्तिगुरोर्दयं नदं भावे द्विजातये नविचशाख्यं कुर्वीत कुर्वन्देवान्यतत्परः सर्वोपस्करसंयुक्तां शय्यां
 दद्यात्सकुंभिकां अनेन विधिनायस्तु कुर्व्याच्छिवचतुर्दशौ सौश्वेने यसहस्रस्य फलमाप्नोतिमानवः । ब्रह्महत्या-
 दिकां किंचिद्ब्रवानुव्राकृतं पितृभिर्ध्यात्वा भेषोपितस्सर्वनाशमाप्नुयात् ॥ दीर्घायुरारोग्यकुलाभिवृद्धिरत्रासुयामु-
 त्रचतुर्भुजत्वं गणाधिपत्यं दिविकल्पकोटि शंतवसित्वापदमेतिशंभोः ॥ नववृहस्पतिरप्यनंतमस्याः फलमिंद्रोनिपि-
 तामहोपिवकुं नचसिद्धगणोप्यलंनचाहंयदिजिह्वायुतकोटयोपिवक्त्रे ॥ भवत्वमरवल्लभः पठतियस्मरेद्वायदा-
 श्रुणोत्यपिविमत्सरः सकलपापनिर्मचिनी इमां शिवचतुर्दशीममरकामिनीकोटयः स्तुवंति मनिदिता किमुसमाचरे-
 यः सदा ॥ यावाथनारोकुरुते च भक्त्या भर्तारमापृच्छ्यगुरुं सुतं वा सापि प्रसादात्परमेश्वरस्य परंपदं याति पिनाक-
 पाणेः ॥ इति शिवचतुर्दशीव्रतं ॥ ० ॥ नारदीये मार्गशुक्लचतुर्दश्यामंकभक्तं पुरोदितं निराहारो वृषं स्वर्णं प्राच्यद-
 द्याद्द्विजातये परे ह्यिन्नारुत्थाय स्तात्वा सोमं महेश्वरं पूजयेत्कमलेः शुक्लैर्गंधमाल्यानुलेपनैः द्विजान्संभोज्यमिष्टा-
 न्नस्तोपयेद्दक्षिणादिभिः एतच्छिवव्रतविप्रभुक्तिमुक्तिप्रदायकं कर्त्तव्यमुपदेष्टुणां सार्थानामनुमोदिनां अस्यांमा-
 र्गशुक्लचतुर्दश्यां पिशाचमोचनतीर्थश्राद्धमुक्त त्रिस्थलीसेतौ साचापराह्लव्यापिनी ग्राह्या अज्ञातानामपि-
 पिशाचाद्युद्देशत्वादेकोदिष्टत्वाच्च मथ्याह्लव्यापिनी तियथाकुलधर्मं व्रतादावुत्तरेवेतिकाशीखंडेपि मार्गशुक्लचतुर्दश्यां

कर्पदीश्वरसन्निधौ स्नात्वान्यत्रापिर्मरणा न्नपैशाच्यमवानुयुः । इमांसावत्सरीयात्रां चैकरिष्यंतिमानवाः ।
 तीर्थप्रतिग्रहात्पापान्निस्तरिष्यंतितेनराइति । अथमार्गपौर्णमास्यालवणाढकंदकंदानमुक्तं नारदीये 'मार्गशीर्ष्या' ।
 पौर्णमास्यांस्वर्णोड्यलवणाढकं देयंविप्रायशांतोयसर्वकामसमृद्धयदति । अस्यांचंद्रपूजोक्ता । निर्णयामृते ॥ ब्रह्म
 पुराणे मार्गशीर्षेतिथिप्रक्रमे 'वामनेत्रोहिद्यद्विष्णोस्तदेवभुवनत्रयंअनसूयायतश्चद्रममृतेनाभ्यपेचयत् पौर्णमा
 स्यांचतस्यांतंपूर्जयेत्तत्रसर्वदा शुक्ले पुष्पैश्चपयसा स्नापयेत्परयामुदा । रत्नदीपैश्चवाल्लिभिर्होमैर्ब्राह्मणतर्पणैः ।
 गोभ्यश्चलवणैर्देयंतास्मिन्नहनि सर्वदा यतश्चलवणंचंद्राहशशापाद्विनिस्सृतं मातास्वसाचदुहितापूज्याश्चस्व
 कुलांगनाःकांतिल्लम्बीश्चकल्याणंपूर्णैर्दोःपूजनाद्भवेदिति । अस्यामेवमृगशिरोनक्षत्रयुक्तायांससुवर्णलवणदेयं तदु
 क्तविष्णुना मार्गशीर्षेशुक्लपंचदश्यांमृगशिरोयुक्तायांलवणस्यसुवर्णनाभंप्रस्थमेकंचंद्रोदये ब्राह्मणायप्रतिपादयेत्
 अनेनकर्मणासौभाग्यभागभिजायते । अस्यांदत्तत्रियोत्पत्तिःस्कांद सहाखंडे मार्गशीर्षेतिथामासिदशमेहिसुनिर्मले
 मृगशीर्षेयुतेपौर्णमास्यांज्ञस्यचवासरे । ज्ञस्यवासरेव्युवासरे । जनयामासदेदीप्यमानंपुत्रसतीशुभं तंविष्णुमागतं
 ज्ञात्वाअत्रिर्नामाकरोत्स्वयं दत्तवान्स्वपुत्रत्वाद्दत्तत्रियमितीश्वरमिति । दशमेमासीत्यन्वयः इयंपूर्वविद्वात्राह्येति
 वदंतिप्रदोपव्यापिनीतिनिर्णयसिधौ । अस्यामेवचंद्रत्रतारंभःकार्यः तदुक्तंहेमाद्रौविष्णुधर्मोत्तरे मार्गशीर्षादथा
 रभ्यचंद्रमडलकैतवः सोपवासःपौर्णमास्यांपूज्ययज्ञफलंलभेत । नकार्कानस्तुसंपूज्यचाग्निष्टोमफलंलभेत । कृत्वात्र
 तवत्सरमेतदिष्टंप्राप्तोतिलोकांश्रानिशांकरस्य । तत्रोड्यलोकेसुचिरंसकालंसांयुज्यमायातिततस्तुशंभेरिति । अ
 स्यांप्रत्यवरोहंकार्थं । तदुक्तमाथ्यलायनेन मार्गशीर्ष्यांप्रत्यवरोहंणं चतुर्दश्यांपौर्णमास्याविति । अत्रश्राद्ध
 मुक्तमिति यदुविष्णुः । मार्गशीर्षेचपौषेचमाघेप्रौष्ठेचफाल्गुने कृष्णपक्षेपुसर्वेषुचान्वष्टयस्तथाष्टकेति पौषमासा ।

द्विपुत्रिप्त्रिति तच्चतुर्धा अनावश्यकत्वार्थे चाप्यन्याचतुर्थस्यात्तचकुर्व्यात्प्रथेत्नतइति वायुब्रह्मांडपुराणात् आ
 द्रमेतेष्वकुर्वणो नरकं प्रतिपद्यत इति प्रत्यवायश्रवणात् अथास्यां मार्गैर्णिसास्यामाश्रेयपुराणदानमुक्तं नरदीये
 एतदाश्रेयकं नामपुराणं परिकीर्तितं तद्विखित्वाद्योदद्यात्सुवर्णकमलान्वितं तिलधेनुयुतं वापि मार्गशीर्षार्थे वि
 धानतः पुराणार्थं विदेसाथस्वर्गलोके महीयते इति तिलधेनुसहितान्नेयपुराणदानविधिः ॥ अथवतिशीर्षोर्णिसो
 च्यते साच मार्गशीर्षसितेपक्षे षोर्णिसास्यां शुचि व्रता प्रातःशुद्धितिले स्नात्वा परिधायान्वरं सती पूजासंभारमासा
 द्यपि ष्टदीपविधाय च पुत्रसौभाग्यप्राप्त्यर्थं सध्याह्ने पूजयेच्छिवं साचनार्गशीर्षोर्णिसा मध्याह्नव्यापिनी ग्राह्याति
 थ्यादिसंकीर्त्यमेहजन्मनिजन्मांतरे च अखंडसौभाग्यपुत्रपौत्रप्राप्त्यर्थं वतिशीर्षोर्णिसा व्रतं करिष्ये तत्रनिर्विघ्नता
 सिद्धार्थं गणपतिपूजनं कलशाराधनं च करिष्ये पंचवक्त्रं त्रिनेत्रं च जटाखण्डं दुर्मां हितं व्यालयज्ञोपवीतचमकानां वरदशि
 व आगच्छ भगव खंडं भोसर्वालंकारभूपित यावद्गतसमाप्येततावंत्सन्निधौ भव आवाहनं सिंहासनं स्वर्णपीठं नाना
 रत्नोपशोभितं अनेकशकिसंयुक्तमासनं प्रतिगृह्यतां आसन ॥ त्रिपुरांतकं देवेशसृष्टिसंहारकारक पार्श्वगृहाण देवे
 शमयादत्ताहं भक्तिं । पाद्यं । चंदनाक्षतसंयुक्तं नानापुष्पसमन्वितं गृहाणार्घ्यमयादत्तमीश्वरं प्रतिगृह्यतां ॥ अर्घ्यं ।
 तोयमेतत्सुखरूपं शंभोशंकरसर्वेशगृहाणाचमनीयकं । आचमनं । पयोदधिघृतं चैव मधुशर्करया
 युतं पंचामृतैः स्नपनं करिष्ये भक्तवत्सल ॥ पंचामृतस्नानं ॥ मयानीतानितोयनिंगगादीनां वह्नैः स्नानैः कुरु
 देवेशममशांतिर्विधीयतां । स्नानं । श्वेतांबर युगं देवं सर्वकामार्थसिद्धये श्रद्धिकाकांतं देवेशमयादत्तं प्रगृह्यतां वस्त्रं
 कुमुदांकसुरेश्रष्टक्षामसूत्रविनिर्मित उपवीतं मया देवभक्त्यादत्तं प्रगृह्यतां ॥ उपवीतं ॥ काश्मीरजेन संयुक्तं कर्पूरागुरु
 मिश्रितं कस्तूरिकासमायुक्तं चंदनं प्रतिगृह्यतां ॥ चंदनं ॥ प्रक्षालिताश्रधौताश्रयंतं डुलाश्च शिवप्रियाः मयानिब-

दिताभक्त्यागृह्याणजगदीश्वरं अक्षताः कमलमालतीपुष्पैश्चकैर्जातिसंभवैः विल्वपत्रैर्महादेवकरिष्येतवपू-
 र्जनं पुष्पाणि दशांगुगुलुद्रुतःसुगंधिश्चमनोहरः आद्येयतामयधूपोदेवदेवदयानिधे धूप कार्पासवारीभि-
 युक्तघृताकृतिमिरांपहं भक्त्यासमाहृतं दीपमयादत्तंप्रगृह्यतां दीपं नैवेद्यं गृह्यतां देवभाक्तेमेह्यचलांकुरु ईप्सि-
 तचवरं देहि परत्रचंपरांगतिं नैवेद्यं नैवेद्यमध्येयानिपंचक्वध्यानानितानिपठनीयानि उत्तरापोशानं हस्त-
 प्रक्षालनं पूर्णाफलं महाद्विव्यं नांगवंत्यादलैर्युतं कर्पूरैलासमायुक्तांबूलंप्रतिगृह्यतां तांबूलं इदं फलं मया देव-
 फलं वक्ष्यमाणोपदेशानामभिः पूजयेत् शंकरायान्निनेत्रायकालरूपायशंभवे महादेवाय रुद्राय शार्वाय च मृडाया च-
 ईश्वराय शिवायैतिभूतेशांयैकपदिने मृत्युंजयाय चोश्राया शितिकंठाय शूलिने दूर्वा तैजोयं सलक्ष्मीकंदेवानां
 मपि दुर्लभं हिरण्यं पार्वतीनाथमयादत्तंप्रगृह्यतां दक्षिणा प्रसदिदेवदेशचराचरजगद्गुरो वृषध्वजमहादेव-
 त्रिनेत्राय नमो नमः नीराजनं यानिकानिचपापानीतिप्रदक्षिणाः इमानिचिल्वपत्राणिपुष्पाणि विविधानि च
 मयादत्तानि विश्वेशगृह्याणवरदोभवं पुष्पांजलिः नमोस्त्वं तां य सहस्रमूर्तय इति नमस्काराः भवाय भवनाशा-
 यं महादेवाय धीमते रुद्राय नलिंकंठाय शर्वाय च नमो नमः ईशानाय नमस्तुभ्यं पशूनांपतये नमः गुणत्रयात्मनेतु-
 भ्यं गुणतीताय ते नमः नमः प्रसीदे देवेश सर्वकामांश्वदेहि मे त्वमेव शरणं नाथ क्षमस्व मयि शंकर प्रार्थना-
 उपाय नमिदं तुभ्यं व्रतं संपूर्णहेतवे वांणक द्विजवर्याय सहिरण्यं ददाम्यहं वायनं अस्य त्रतस्य सिध्यर्थं हि-
 रण्यं पापनाशनं ददामि तुभ्यं विप्रं द्र प्रणतोस्मि प्रगृह्यतां दक्षिणां महात्मना च्छकैलासं वृषारूढो गैरण्युत आ-
 हूतस्तत्क्षमस्व त्वं प्रसादमुमुखो भव विसर्जनं इति पुजाविधिः अथ कथा यशोदोवाच कृष्ण त्वं सर्वदेवा-
 नां स्थितिं संहारं कारकः श्रवैधव्यकरस्त्रीणां यथार्थं वदत द्रुतं श्रीकृष्ण उवाच यशोदेसायुष्टो हंसो भाग्यत्रा-

सपेत्त्रियः वतिशीनामविख्यातं पूर्णमास्यां व्रतं भवेत् तद्गतस्य भ्रभावेन स्त्रीणां सौभाग्यदं भवेत् अवैधव्यकरं
 नाम शिवप्रीतिकरं महत् धशोदोवाच केन चीर्णव्रतमिदं मृत्युलोकैककदावद विधानं कीदृशं देवयेन शंभु प्रसीद
 ति श्रीकृष्ण उवाच कांतिकानामनगरीप्रसिद्धाभुविमंडले अनेकरत्नसंपूर्णा चंद्रहासेन पालिता तत्रैवासीद्द्विजः
 कश्चिद्धनेश्वरेति नामतः तस्य भार्याशुभाचारान्ना रूपवतीसती अनपत्यो महाभागानुभोतीदुःखितौ सदा तन्न
 नर्याद्विजः कश्चिद्योगारूढो द्विजो जटी भिक्षाचकार सर्वज्ञस्तद्वृहचाप्यवर्जयत् तद्वृहैव भिक्षां सरूपवत्यासम
 पितं ययौ तडागतीरं स्नाभिक्षां प्रक्षालयत्पुन धनेश्वरेण तद्दृष्टं योगिनाय कृतं शुभं भिक्षां गृह्णासि सर्वपांगृह
 स्थानां द्विजोत्तम कदापिमद्वृहविप्रानायासि वदकारणं योग्युवाच अपुत्रस्य गृहस्थस्य यदन्नमुपभुज्यते पतितान्न
 समंतं तु न भोक्तव्यं कदाचन धनेश्वरेण श्रुत्वेतदात्मानं गहं यन्वहु धनधान्यसमृद्धिश्च पुत्रहीनत्वं हंप्रभो इत्युक्तौ सौ
 जटो प्राह गच्छाराधापचंडिकां तस्य तद्वचनं श्रुत्वा गेहे भार्यानिवेद्य च तपसे निर्जगामासौ चण्डियाराधनमाचरत् उपवा
 सेः षोडशभिः स्वप्ने चैवाचंडिका भोधनेश्वरगच्छत्वं तव पुत्रो भविष्यति स्वसामर्थ्यवशाद्द्वयादीपवैष्टसंभवाएकै
 कवृद्ध्यादातव्याः षोडशद्वयपूर्णमाः इदं व्रतं स्वपत्यै त्वं कथय स्वयथास्थितं आरुरोहाशुचाम्रं त्वं फलमादाय सत्वर
 स्वगृहं गच्छ भार्यायै देहि गर्भं भविष्यति ततः प्रभातसये सहकारमपश्यत आरोहुर्नैव शक्तः स चिंताव्याकु
 लमानसः स्तुतिचक्रे गणेशस्य कृपां कुरु दयानिधे मनोरथो ममैवास्तु त्वत्प्रसादाद्दयानिधे इत्युक्त्वा च ततः शी
 घ्रं फलमादाय वेगतः त्रिवारं मावृत्तु क्त्वा फलमेकं ददशसः वराच्छब्धं तदेवासीन्नान्यस्यादर्थनिश्रयः आग
 त्य कथितं तच्च भार्यायै दत्तवान् फलं यदा तदारूपवत्या भक्षित गर्भमादधे तदा देव्याः प्रसादेन रूपौदार्यगुणा
 न्वितः तस्यास्तदाभवपुत्रो देवि दसि तनामतः व्रतबंधं ततश्चक्रे विवाहं न करोति सः मात्राचाग्रहतः

'एष्टस्मोवदत्सर्वचेष्टितं' ततस्तुद्वैययोगेनकाशयनियोगयाशिशुः' इतिबुद्धिस्तदाजातापितुस्तस्यमहात्मनःतत्रप्रपय
 स्सहाश्विनंमांतुलेनसहैवच कियंतिसमतीतानिदिनानिपथिगच्छताः गच्छन्काशीपुरींप्राप्तोभागिनेयेनसंवृतः
 कस्यचिच्चथविप्रस्यमंडलेप्राप्तवान्निशि तस्मिन्दिनेगृहस्थामीकन्यामुद्वाहयन्कृती तैलादिरोषणंचक्रेकृत्वावरनिवे
 शंनलग्नस्यसमयेप्राप्तधनुर्वातयुतानरः धनुर्वाताख्यवातव्याधिमानीत्यर्थः वरपित्रादिभिस्सर्वैर्विचार्यचपुनःपुनः
 श्रसौकार्पटिकोवालः सुदुरोयंसुरोयथा सार्द्धत्वनेनलग्नवैकरिष्यामः क्रमेणतु इतिनिर्धायमनसाप्रार्थयामा-
 संमांतुलं घटिकाद्वयपथंतेदेहिल्वंभागिनीसुतं मांतुलउवाच मधुपर्केतथाकन्यादानेयद्यत्प्रदीयते तदस्माकंयदि
 भवेत्तर्ह्यसौभवतांवरः तथाभवतुतेनोक्तविधिर्वैवाहिकोभवत् पाणिचग्राहयामासवरणचयथाविधि वद्वासाई
 तथाभोक्तंसचनोत्सहेतेशिशुः उत्तिष्ठोत्तिसार्चत्सकस्यभार्याभवेदियं ततस्त्वकांतसमयेनिःश्रवासान्मुमुचेवहून्
 सांत्रवीत्कथमेतस्मादन्यथाब्रह्मसूत्रता त्वमेपतिरहंपत्नीदेवाग्निद्विजसन्निधौ सोत्रवीन्माकुरुष्वेदंममायुः स्वरूपमे
 वच तथातेपिगतिर्भूयात्सेयंमद्भुभवेदिति उत्तिष्ठोभोमोनाथशुधितोसिनसंशयः प्रीत्याप्रीतितयासार्द्धभुक्तवा
 न्सद्विजस्तथा श्रगुलीयंददौतस्याः स्पष्टरत्नगतंनवं अशुकंचददौतस्याः स्थानत्रयविभूषितं नवरत्नमयीं
 मुद्रांगृहृत्वाप्यशुकंचसा इतिसंकेतकंकृत्वामद्भव कुरुभेप्रिये ममसंजीवनार्थयकुरुजात्यादिवाटिकां मनो
 रम.पुष्पजातिसुगंधिनवमल्लिकाः सिंचभंचप्रतिदिनक्रीडांकुरुयथासुखं यस्मिन्दिनेनुमत्प्राणवियोगः सम
 जायते तदासुष्पवल्लीनांप्राणत्यागोभाविष्यति पुन संजीवितास्ताश्चेत्तर्ह्यहंजीवितोदृढं ततोब्राह्मेमुहूर्तुनिर्ज
 गामवर.पथिअथप्रातसमयेवाद्यनादोवभूवह आकारिताचसाकन्यावृतेनायंपतिर्मम । यदिचायंपतिस्तातद्ब्रूयादे
 वमयापितं मधुपर्केतयाकन्यादानेयद्भूषणादिकंकथयिष्यतिहचिमृत्नांतरात्रिभाषितं इतिकन्यावच श्रुत्वाउवाच

संवरस्तंदां नैवजानामितद्वकुं व्रीडितो निर्जगामह कृष्ण उवाच ततस्तुवालक काशीप्राप्तोप्यध्ययनेरतः दिनानिक
 तिचिजग्मुः कालस्यपशमागतः ततः कृष्णो महानगरोरत्रौ भिक्षितुमागतः परितः शयनरास्यदीपज्वालाभिरावृतः
 नैवगं कंरुनमनुवैत्रतराजप्रभावतः तन्मात्रावतिशानामपूर्णमायात्रतं कृतं ततो मध्याह्नसमये काल एवागमत्स्वयम्
 तं तस्तु कालसंविद्वस्त्वधौदकनियोजितः शंकरोप्यगमत्तत्र भवान्यासह एव च भवानीप्रार्थयामास हृष्टा वस्थां तु त
 स्यतां शस्यमात्राकृतं पूर्ववतिशित्रितमुत्तमं तस्य प्रभावंत सोयंवालोयं जीवताः प्रभो तथैव कृतवांस्तत्र भवानी प्रेम
 वत्सलः तद्गतस्य प्रभावेन मृत्युनापि निराकृतः तां पुष्पवाटिकां पश्यत् पत्रपुष्पविवर्जितां अतिदुःखातुराशो च त्य
 तिसिंहेन कातरापुनः संजीवितां दृष्ट्वा पितरं कन्यकाव्रवीत् अत्र सत्रं कुरुष्वत्वं जामातुस्तु गोवेषणे पत्यर्थं कुरु भो तां वल्का
 शीतो निर्गानुसः पुनस्तत्रैव मंत्रातोयत्रौ द्वाहो भवत्पुरा ज्ञात्वा च परमं प्रीत्यादिवदतो नयद्ग्रह ततो जने पदाः सर्वे
 इति ब्रूयु परस्परं प्रीत्याद्ब्रूयुस्ततः सर्वे साधुसाधुसमन्वितं उत्साहोद्योभावत्तत्र निर्जगामाथ तपुरात् श्वशुरेण तथा
 वंध्यामातुलनसमन्वितं सपितुः प्रेपयामास भवत्पुत्रः समागतः तावृचतु कुतोस्माकं दुर्भगानां तु पुत्रकः कथितो न्ये-
 रापि जनैस्ततः संहृष्टमानसः सुहृद्विधीवैः सर्वैरानयोमासवालकं ततो महोत्सवं कृत्वा दत्त्वा च बहुदक्षिणां एवं सपुत्र
 वान्जतो वतिशीत्रतसेवया - य कुर्वति त्रतमिदं विधवान भवंतिताः जन्मजन्मनि सौभाग्यं प्राप्स्यंति च वो मम एत
 ते कथितं सर्वपुत्रपौत्रविवर्द्धनं यथांचितयते कामंततः प्राप्नोति निश्चितं यशो देवा च उद्यापनविधिं ब्रूहि पूर्णमायाः
 सुरेश्वर भक्ति श्रोतुमिच्छामि त्रतसपूर्णहेतवे कृष्ण उवाच पौर्णिमामार्गशीर्षस्य मार्गशेषोस्तथा व्रते प्रारंभये
 तस्यापौषां द्रुवर्जयेत् उमयासाहितो देवः पूजनीयो वृषध्वजः उपचारैः षोडशभिरागमोक्तविधानतः एकैकं दी
 पकं कृत्वा मांसिमांसि च दापयेत् एवं सार्द्धद्वयवर्षद्विमासावधि त्राचरेत् श्वेष्टस्य पूर्णमायां च कुर्था दुद्यापनंततः श्रुथवा

स्वस्तिश्रीरणवीरसिंहधरणीपालोवदान्याग्रणीनाशास्त्रविचारसाररसवित्सद्वंदसरक्षकः धर्माधर्मविभागक
द्रुपते. पादांबुजार्चरतोजीयात्पुत्रकलत्रमित्रसहितसंपालयन्क्षमांचिरम् ॥ १ ॥ रणवीरसिंहभूपेनकारितेकृत्य
सागरे अभूच्चमार्गकृत्यानां रम्योयंरत्नसंग्रहः ॥ १ ॥

इतिश्रीमत्सूर्यवंशावतंसरघुकुलतिलकश्रीरणवीरसिंहमहाराजकारितेकृत्यरत्नाकरेमार्गमासकृत्यरत्नसमुच्चयः ॥

॥ श्रीरघुनाथमुद्रायवालये ॥

लालाशिब्वामल्लधिकोरमार्गशीर्षमासोमुद्रितस्समाप्तिमंगमत्

संवत् १९४१ माघ प्र. १५